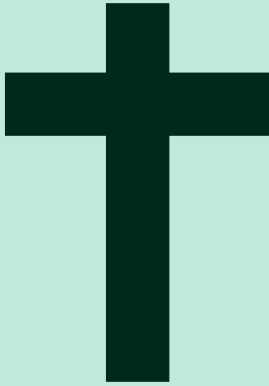

Pop Hagä Do Panyyg
Hanäm Do Hahỹỹh

The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh The New Testament in the Nadëb language of Brazil (BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011; 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc

Contents

Matew	1
Maah-Ko	93
Rukas	147
Jowāw	240
Atos	305
Roma	390
1 Korīn	433
2 Korīn	468
Garata	492
Epeso	507
Pirip	521
Korosa	531
1 Tesaronika	540
2 Tesaronika	548
1 Tsimoot	553
2 Tsimoot	564
Tiit	572
Piremon	577
Eberew	579
Tsijaag	611
1 Peed	621
2 Peed	632
1 Jowāw	640
2 Jowāw	649
3 Jowāw	651
Judas	653
Apokarip	657

Matew Jesus ky n'aa hanäm do Matew erii wät do hahÿÿh

*Jesus wahë makū sa häd
ketsén do hahÿÿh*

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa,
Abaraäm panaa. Hahÿ ta
wahë makū sa häd heen n'aa
kerih doo:

² Abaraäm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hÿÿj da-
heeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eseröm Serah da-
heeh. Tamar mä sa ÿÿn
makū häd.

Eseröm t'aah, Räm.

⁴ Räm t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasöm.

Nasöm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas.
Buwas ÿÿn Rahab häd
näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ÿÿn
mä Rut häd näng doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kä, Dawi, er wahë
makū sa wahë n'aa
paah.

Dawi t'aah, Saromāw.
Saromāw ÿÿn Urija häd
näng do ÿÿm paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reoboām.

Reoboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorāw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotāw.

Jotāw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija,
ta hÿÿj daheeh.
Babirön buuj, Judah
buuj maji, sa häj
n'aa hēnh Judah buuj
ramahūūm noo gó
Jekonija rababok.

¹² Babirön häj n'aa bā
rabaj'eenh do jawén
paa bā henäk do hahÿ
Jesus wahë makū sa
häd: Jekonija t'aah,
Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakīm.

Erijakīm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akīh.

Akīh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matān.

Matān t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Mar-
ija häd näng do patug
ti Joséh. Marija t'aah
kä, Jesus, ramaneēēnh
do Kristo, P'op Hagä Do
H'yyb Däng Doo.

¹⁷ ¹⁴ Jesus wahë makū
sa häd ketsén do Abaraäm
du doo bā naa, Dawi bā kä
tagadäk. ¹⁴ sa häd ketsén
do Dawi häd bā naa, Judah
buuj Babirön häj n'aa hēnh
ramahūūm bā kä. ¹⁴ kä m'
Jesus Kristo* wahë makū
sa häd ketsén do Babirön

* **1:17** Ji h'yyb tym dēeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas. Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti.

häj n'aa hēnh rabeboo nä do jawén paa bä naa, Kristo benäng bä kä.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Hahÿÿ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus ÿÿn pan'aa Marija häd näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta däk, dooh Joséh awäd bä ta wē. Marija wén eta däk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa.

¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bä Marija taky n'aa tapa bä hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bä Marija tanu meby bä ta wób sa hä.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē däk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bä ta wób tamaher'ood bä.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newē däk do jawén paa bä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kas'ee wät ta hä ta s'ēē gó. Ti m' ta s'ēē gó ääs ky hadoo ta hä. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, — näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ēē né hē Marija. Ajān ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa. ²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahäd n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ēēp hyb n'aa da nesaa do ramoo bok do mahānh — näng mä ääs kyyh Joséh hä.

²² Sahōnh hē tii d' tawén hadoo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd näng do erii wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky däng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy däk da aj'yy ta t'aah. Ramaneēēnh da ta häd Imanuéw”,§ näng mäh. “Ēr mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanäng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawēēj däk bä, ääs mejūū doo da né hē taky daheeh. Marija tagat'ēē däg kän. ²⁵ Tagat'ēē däk né hē, dooh ta wē tawäd bä Marija t'aah nenäng nä bä. Ti m' Marija t'aah benäng do jawén paa bä Joséh häd n'oo däk mä Jesus.

2

Sagōōh ky n'aa ma kama-het'ēēk do Jesus henäng do re-soos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berēnh häd näng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benäng sa wahē n'aa Eróts häd näng do bag'ääs noo gó. Tabenäng do jawén paa bä ajyy tak'ēp ma kamet'ēēk doo, sagōōh ky n'aa ma kama-het'ēēk do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hēnh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kä rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg däk Judah buuj sa wahē n'aa nag'aap hē henäng doo?

† 1:19 Aj'yy see sii Marija beta däk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bä taher'ood bä ta wób sa hä Marija eta däk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa.

‡ 1:21 Jawéh ji ted'ēēp, tahanäng pé ti Jesus. § 1:23 Isajas 7.14

—näk mäh. —Äã hapäh sagõõh tabenyy däk do heen n'aa. Papyÿj nu ganyy hënh tahana. Äã wén na bë wahë n'aa nag'aap hë henäng do äã weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheer'oot doo. Sahõnh hë Jerusarënh panang buuj na-ääj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejüü ranaëenh hyb n'aa ta wë sahõnh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hä nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo, õm ky n'aa netsëeh do nado panang ky n'aa etsëeh do sa mahang, Judah häj n'aa bä. Ky n'aa etsëeh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagä n'aa,

Isaraéw buuj, karapé haa h'yyb mahüüm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hä.

⁷ Ti m' Eróts mejüü rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahe't'ëek doo. Ti m' tabeaanh mä sa hä ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hä. ⁸ Ti m' Eróts mejüü mä Berënh hënh rabahõm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm, baad bë esóts karapee —näng mäh. —Karapee bë awyyd bä, nayyw hë ÿ karën ÿ bë maher'ood, karapee ÿ weh'ëeh hyb n'aa bë nemuun —näng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hä Eróts maher'oot do jawén paa bä, ratsyym kasog kän mäh. P'aa hënh mä sagõõh rabahapäh ënh ramahõm me. Sa pooj jé m' sagõõh bahõm. Ti m' sagõõh bayyw kä kän tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ëp mä ratsebee bong sagõõh rabahapäh bä kä. ¹¹ Ti m' tób gó rabajëe p'ëe bä kä rabawyyd kän mä karapee Marija moo gó kä. Ti m' rabehyy b'ëeh tũu sa taron nu paa me karapee t'aah wë. Ti m' rawehëe kän ta hä. Ti m' raban'oo däk ta hä ta matym n'aa tak'ëp

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ääs doo. Ta mab hë takarën tabag'ääs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ääj hë Eróts hä rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hä, taky n'aa napäh do hyb n'aa. † **2:6** Mika 5.2

hanäm doo, ky n'aa gebah doo. K'ääts tög gabarëeh do s'ëeb, b'aa tög buu benyym do s'ëeb in-sijëen häd näng doo, b'aa tög buu benyym do s'ëeb miir häd näng do raban'oo kän ta matym n'aa. ¹² Ti m' sa s'ëe gó kä P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hõm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hõm kän sa häj n'aa hënh.

Esit häj n'aa hënh Joséh rakejën hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' sagõõh ma kama-het'ëek do ratsyym kasok do jawén paa bä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hä ta s'ëe gó. Ti m' ta s'ëe gó taky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Mamahũum wäd karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Esit häj n'aa hënh, t'ĩ hënh bë kejën hõm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ëep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bä bë ayyw dó, õm ÿ maher'oot bä kä da mabana —näng mä ääs kyyh Joséh hä.

¹⁴ Ti m' nayyw hë Joséh ty gawëej däk. Ti m' atsëm né hë Joséh bado däk kara-pee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kän Esit hënh hah'ũum doo. ¹⁵ Ti m' Esit häj n'aa bä rabajeej kän Eróts bedëp nä bä. Tii

d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ÿ naëej wät tah ÿÿ, Esit bä naa tabanyyh hyb n'aa”, † näng kerih do hä.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ëp mä takawajãän. Ti m' tamejũũ mä radej'ëep hyb n'aa Berënh panang bä, panang nedaa bä na-ãäj hë, sahõnh hë karepé ajyy pawóp hë ta baab n'aa hedo padëek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ãäj hë. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mä ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henäng do heen n'aa ganyyh doo. § ¹⁷ Tii d' né kä m' kaja däk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiij häd näng do erih do paa kä. Hahÿÿ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd näng doo bä naa maa enä tak'ëp ha'oot doo.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.

Rakéw panaa kyyh né hë tii, sa taah p'ãã 'oot doo.

Dooh wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarën bä ta wób rah'yyb enäw bä sa hä”, †† näng kerih doo.

† 2:15 Osejas 11.1 § 2:16 Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do raheer'oot paa ta hä. ** 2:18 Berënh nedaa bä ti panang Rama häd näng doo. Ti hyb n'aa ta tii

bä na-ãäj hë sa taah rap'ãã oot, Jeremiij ky däng doo da né hë. †† 2:18 Jeremiij 31.15

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bã, ta s'ëë gó m' ääs kas'ee wät Joséh hä. ²⁰ Hahÿÿ da ääs kyyh ta hä:

—As'ëëg g'ëed! —näng mäh.
—Mamabaj hõm karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hënh kä. Dejëp karapee majiï —näng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëëg gëët mäh, tado däk karapee t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kån Isaraéw häj n'aa hënh hah'üüm doo. ²² Ti m' Joséh ky n'aa napäh bã Akeraw häd näng do bag'ääs mä Judah häj n'aa†† bã ta yb jawén buuj, eÿÿm mä t'iï hënh tahõm bã kä. Ti m' ta s'ëë see gó P'op Hagä Do ääs maher'oot mä t'iï hënh tanahõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej häd näng doo hënh mä tabahõm kån. ²³ Ta tii bã, panang Nasaréh häd näng do bã rabajeej kån. Tii b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky däng do ky n'aa hä: “Ramaneëenh da Nasaréh buuj”, näk paa sa kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah, Jowāw häd näng do bahõm kån Judah häj n'aa bã tabanawäng

hënh. T'iï hënh mä tamarher'oot maa new'ëë do sa hä P'op Hagä Do kyyh. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowāw kyyh.

³ Jowāw né hë ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahÿ tabaher'oot noo gó:

“Hahÿÿ da tabanawäng bã her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hä.

⁴ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëëb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajök Jerusarënh babuj n'aa, Judah häj n'aa buuj, tamii Joradän nabyy me habong do na-ääj né hë m' rabahõm Jowāw wë. ⁶ Nesaa do raka-woom bã, Jowāw nu gemuun hõm tamii Joradän häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajök Pariséw ramaneëenh doo, hajök Saduséw ramaneëenh do na-ääj hë ta wë, tanu gemuun doo bã rabana Jowāw bahapäh bã, taky hadoo mä sa hä:

†† 2:22 Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa bód né hë. * 3:3 Isajas 40.3

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejën nesaa do bë hä P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh? ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bä nesaa do bë eréd hōm bä. Bë metäh hanäm do bë moo bok do hä. ⁹ Bë daab yb manä Abaraäm panaa bë hanäk do hä. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo Abaraäm panaa ää bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bä tahajaa hahÿ pä tawareem bä, Abaraäm panaa rado padäg bä —näng mäh. ¹⁰ —Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahōnh hē joom tēëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hōm da —näng mä Jowāw kyyh.

¹¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ënh:

—ÿti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahänh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun ÿ patsä bä —näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Tēëg hōh hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanäw däk hyb n'aa bë h'yyb tym —näng mäh. ¹² Tsyh hē tabetyn

hōm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hē ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banäm doo hēnh tabetyn hōm, tabanesaa hēnh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hōm do hadoo tiriig ta bóg mahänh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hä. Ta bóg taju toonh tēëg hōh me, nadëëk doo me —näng mä Jowāw kyyh Kristo ky n'aa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëënh tamii Joradän häd näng doo hēnh, Jowāw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowāw geäm paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowāw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ääts hē ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hē. Taw'ääts hē ër bad'oo sahōnh hē ër hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowāw nu gemuun kän Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hē tabanyyh tame naa. Tabanä sii hē m' wë kabasëëts hōm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kän P'op

Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do pa-nyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sa-hee mahüüm kän Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ä noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —mamejõ hahÿ pä rakawereem padëek päw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hä had'yyt nado ji bedëp. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kän Jerusarënh hënh, panang tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hënh. Ti m' tabatsyid hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tüü. Hahÿÿ da P'op Hagä

Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs, baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”,† näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa”§ —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waëë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hä sahõnh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do häj n'aa rabag'ääs doo, sahõnh hë hanäm doo, hetsooh do badäk hahÿÿ hä hanäng do na-ääj hë. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hä:

—Sahõnh hë ta ti ÿ anoo da a hä, wë ÿÿ, tüü a taron nuu me ÿ mawehëë bä —näng mä Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahänh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —näng mäh. —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëë. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh”,** näng kerih doo —näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahõm kän Jesus mahänh. Ti m' ääs rabana, rahag'ääs mä Jesus, ranoo mä ta hä ta waa kä.

* 4: Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3 ‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12 § 4:7 Dew-Teronom 6.16 ** 4:10 Dew-Teronom 6.13

Jesus du doo tama metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti m' Jowāw nu gahem'uun do radawäts geët do Jesus ky n'aa napäh bä m', tababaaj hõm kån mä Garirej häj n'aa hënh. 13 Ti m' panang Nasaréh bä tabaym dó jawén paa bä m', takahÿÿd gä panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Karaj'aa Garirej häd näng do nabby me Kapar-Naüm badäk, Seburün, Napatawi sa häj n'aa bä.†† 14 Tii da tawén d'oo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

15 “Seburün, Napatawi häj n'aa babuuj,

karaj'aa nabby me, tamii Joradän tamyj däk hä badäk do buuj.

Garirej sa häj n'aa häd, hajök do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bä.

16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo, P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,

rahapëe däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡

Dajëb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag”,§§ näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot sahõnh hë sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ääs doo. Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabby me Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hë ajyy. Simaw, Peed ramaneënh doo, ta hÿÿj Änderéh daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii. 19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

20 Ti m' nyyw hë m' raberéd hõm karahi. Ah'üüm kån mä ta sii.

21 Ti bahänh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag, Jowāw daheeh, Sebedew häd näng do taah. Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. 22 Ti m' nyyw hë m' ragsäg n'yyh pong hënh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate.

†† 4:13 Garirej häj n'aa bód ta ti Seburün Napatawi sa häj n'aa. ‡‡ 4:16 Jesus né hë ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb n'aa, rahapëe däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wë ranu kajäk hyb n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo. Kristo sa wë kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

Ti m' Jesus sii rabahõm kån mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hē Garirej häj n'aa bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hā P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hē m' tabaheso hõm sahõnh hē sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ääj hē h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa. ²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bā na-ääj hē raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hā. Ti hyb n'aa ramena kån ta wē nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hē sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh. ²⁵ Hajõk mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hēnh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bā naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hēnh naa ta wób, Jerusarēnh bā naa m' ta wób, Judah häj n'aa bā naa m' ta wób, hëej Joradān häd näng do tamyyj dāk hēnh naa m' ta wób kã.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajõk do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bā m', tabasëek waëe hā m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wē, ² ti

m' tadu doo tama metëek do sa hā. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hā hē daab na'yyb doo, sa h'yyb gó jääm hē P'op Hagä Do hā daab 'yyb doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.

⁴ —Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yyim do hyb n'aa da sa hā.

⁵ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hē sa h'yyb mahüüm doo, sa hejój hā h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danäh rabahadoo do hyb n'aa da.

⁶ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarēn doo da ji bawät do hā tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo dāk da sa hā.

⁷ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yyd mehÿin doo. P'op Hagä Do t'yyd mehÿin da sa hā kã.

⁸ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hē h'yyb enäh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapäh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.

* 5:5 Taw'ääts hē ji ner'oot Apokarip 21.1.

9 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëënh da P'op Hagä Do taah.

10 —P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hÿ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

11 —Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. ¹² Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawä! Tii d' né paa sa wahë makû rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã —näng mä Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëëd wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëëd däg bã. Tanadah'ëëd wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji

aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da† —näng mäh.

¹⁴ —Badäk hahÿÿ hã habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo. ¹⁵ Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do rabag enä hyb n'aa. ¹⁶ Ti hadoo ënh bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kã bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa, hã ÿ kametëëh hyb n'aa na-ããj hë. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿÿ hëej bawät nä bã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bã. Dooh ta bód had'os pé gawatsik

† **5:13** Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. † **5:13** Jukiir nadah'ëëd wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëëh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëëd wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

péh, sahõnh hẽ ta hã kerih do kametëeh bã kä. Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo —näng mäh. ¹⁹—Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëeg bã ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hẽ ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hỹ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëeg bã na-ããj hẽ, ky n'aa etsä däk tii, hỹ pong jé hawät do tabag'ãäs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahỹyh

²⁰—Baad bë ý maher'oot. Baad ub Parisëw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hã. Ti hadoo ënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bã sa bahãnh, dooh tabad'op hẽ bë haja bã hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee bë hado bã —näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahãnh ji da hadoo do hã ji hyb n'aa newëe do hã ky n'aa hahỹyh

²¹—Bë maa napäh né hẽ p'ooj ub ër wahë maküü hã kamejüü doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hã ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”, § näng kerih doo. ²²Ýỹ kä, ý her'oot hahỹ bë hã: Jé ta da hadoo do wë kawajãän do sii hẽ ky n'aa kety däk da. Jé

ta da hadoo do ky n'aa rejãã péh, taw'ãäts hẽ ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its õm!”, hanäng pé ta da hadoo do hã, p'eets hẽ tabanesaa hënh, tëeg hõõ gó da tabahoop —näng mäh.

²³—Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hã mama ejuu bã mahyb n'aa es'ee bã a hã a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hã mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴tii bã taw'ãäts hẽ meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bã ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë õm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëek hyb n'aa. Tii bã maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo —näng mäh.

²⁵—Taw'ãäts hẽ nayyw hẽ mah'yyb enäw a wë kawajãän doo, hyb n'aa jawyk do wë õm tamahũüm bã õm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõõ bã, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hã ky n'aa etyy do hã, õm taky n'aa tapa mahãnh. Tii d' manadoo bã, hyb n'aa jawyk do õm tabahaëenh da warahén hã, õm tadawäts gëet hyb n'aa kä. ²⁶Doo d' manä bã kä tii bã, sahõnh hẽ manepaag bã. Né hup ý né hẽ ta ti ý her'oot doo —näng mäh.

2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji bawät ýỹj sa wë ky n'aa hahỹyh

²⁷Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh hahÿ kamejũ doo: “Aã manä ta seeh ÿÿm sii”,** näng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: ÿÿnh wë ty gadäk doo, ta sii haÿÿh do hyb n'aa newë däk doo, baad nado däg ta h'yyb tym hä kä. Nesaa do tamoo wäd däg kån, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä a matym mado nyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakyd hõm a mooh. Madawäts hõm. Taw'ääts hë sét a hä hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa hënh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh†† — näng mäh.

3. *Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh, ji bawät ji ÿÿm wë ky n'aa hahÿÿh*

³¹ —Hahÿÿ da kamejũ do paah: “Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, taw'ääts hë taban'oo däk né hë ta heen n'aa kerih do ta hä”,†† näng kerih do hä. ³² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Jé daap hë ta ÿÿm heréd

hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bä, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bä ta ÿÿm paah. Aj'yy see gat'ëë däg bä ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mäh.

4. *Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'ũm pé do ky n'aa hahÿÿh*

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë makũũ hä kamejũ doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëej. §§ Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëej hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ääs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bë ky dëë manä bë nuu

** 5:27 Esodo 20.14 †† 5:30 Dooh Jesus mejõ bä ji matym ji ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa né hë ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ääs doo. Tii da tawén her'oot, baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa. Dooh masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh.

†† 5:31 Dew-Teronom 24.1 §§ 5:35 Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ääs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii.

hã. Dooh ji haj'as pé ji hã hẽ ji ahỹyd bã. Ji sseen na-ããj hẽ dooh ji haja bã ji ahỹyd bã. ³⁷ Ti hyb n'aa kã, “ỹỹ” bẽ noo bã, taw'ããts hẽ “ỹỹ” né hẽ bẽ h'yyb gó. “Dooh” bẽ noo bã, “dooh” né bẽ h'yyb gó. Jããm ti bẽ kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ep bẽ ky n'aa h'ũũm pé bẽ metëeh hyb n'aa ta ti bẽ ehub né hẽ. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hẽ ti bahãnh tak'ep ky n'aa h'ũũm doo —nãng mäh.

5. Baad ji awäd bã, dooh ji abaaj bã nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahỹyh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ kamejũũ doo: “Ta da hadoo do matym rejãã doo, ta ti mo haj'aa nãng do matym na-ããj ji rejãã. Ta da hadoo do tæg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa nãng do tæg see na-ããj hẽ ji rejãã”,^{***} nãng kerih doo. ³⁹ Ỹỹ kã, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ mahũũm manã hyb n'aa jewyk do sa wẽ nesaa do bẽ hã moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawã. Õm rapa ewyh bã manu mebyng hyb n'aa paawã, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jewyk do sa wẽ a da hadoo do õm taky n'aa tapa bã a saroor hyb n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk do na-ããj hẽ. ⁴¹ Õm ramejõ bã sa ma mas'ëed bã

raky n'aa jaw'yyk do anoo do pénh, tii bã mamahãj manã ta ti ramejũũ doo. Taw'ããts hẽ raky dãng do bahãnh mas'ëed.††† ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ëe bã a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëe bã tab'aanh doo, man'oo né hẽ —nãng mäh.

6. Baad ji awäd bã, ji majiĩ sii hẽ ji kamahãn do ky n'aa hahỹyh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh né hẽ hahỹ ramejũũ do paah: “Makamahãn a da hadoo doo. Mahyb n'aa wareem a majiĩ.”††† ⁴⁴ Ỹỹ kã, ỹ her'oot hahỹ d' bẽ hã: Bẽ kamahãn bẽ majiĩ. Bẽ ky n'aa ets'ëe bẽ hã rejãã doo, ⁴⁵ bẽ Yb hỹ pong jé hawät do taah né bëeh, bẽ metëeh hyb n'aa ta tii hã. Bẽ Yb hỹ pong jé hawät do anoo papỹyj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ããj hẽ. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ããj hẽ. ⁴⁶ Bẽ gadoo bẽ ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagã Do hanaa, jããm né hẽ bẽ kamahãn bã bẽ hã kamahãn doo? Dajëer Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bẽ ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ããj rakamahãn sa hã kamahãn doo. ⁴⁷ Jããm hẽ bẽ wakããn hedoo do bẽ edëe bã, ta wób

*** **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21 ††† **5:41** Roma buuj warahén n'aa Isaraéw hãj n'aa bã mejũũ do rahajaa, rakarën bã, ramejũũ Isaraéw buuj rasëet sa ma dawëe péj. Tii d' radoo bã, ramejũũ do bahãnh ji asëet, nãng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bã. ††† **5:43** Rewitikos 19.18

bad'oo do bahānh nado bë bad'oo. Jé P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do na-āāj né hē redēng sa wakāān, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad had'yyt hē bë babok, bë Yb hỹ pong jé hawät do baad had'yyt hē tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hā.

6

Tamawoob hē hedoo do Jesus ma metēek P'op Hagä Do ji weh'ēeh do ky n'aa hā

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagä Do karēn do bë moo bok bä, taw'āāts hē bë moo boo bë raj'aa etsē hyb n'aa nado. Baad hedoo do bë moo boo bä bë hā raj'aa etsē hyb n'aa, ti bä dooh bë gado wäd bä hanām do ta sām bë Yb hỹ pong jé hawät do hanaa.

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bä do ky n'aa hahỹȳh

² —Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bä, magamehā manä torōmbet, ōm ramanatakēē hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da panang tyw n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā, sa hā ta wób raj'aa etsē hyb n'aa. Baad bë ȳ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me né hē ragado däk ta sām. Dooh ragado wäd bä hanām do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ³ Kas'uut

do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manä ta wób sa hā, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamaša doo. Tii bä kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ēē bä ky n'aa hahỹȳh

⁵ —Bë ky n'aa ets'ēē bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manä da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā na-āāj ti ragen'aak raky n'aa etsēē rabē bä, ta wób raba-hapäh hyb n'aa. Baad bë ȳ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hā raj'aa etsē doo me ragado däk ta sām. Dooh ragado wät pé hanām do P'op Hagä Do hanaa. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ēē bä, ajēē suun a tób gawakō gó, manoo gatsēē däg ta gawakō, ti bä maky n'aa ets'ēē a Yb, hỹ pong jé hawät do ji nahapäh do hā. Tii bä kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejēn doo gó maky n'aa etsēē do hapäh doo, anoo da a hā ta sām baad hadoo doo. ⁷ Bë ky n'aa ets'ēē bä, bë ky n'aa je-baaj manä bë etsēē doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsēē doo, hajōng do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bë ky n'aa ets'ēē pooj jé bë Yb hapäh bë wē badoh doo. Ti

hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹—Taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo, ää karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.

¹⁰ Ää etsëë a hã, sahõnh hë mabag'ääs do nayyw hë takajaa hyb n'aa ää wë.

Ää karën sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ramoo bok makarën doo,

hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hë ää waa.

¹² Mamabaan hõm nesaa do ää moo bok do paah, ää mabaan hõm doo da ää wë moo bong do nesaa doo.

¹³ Man'oo manä nesaa do ää tah'yyb tatuk.

Ää mamo n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hë bagää had'yyt doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji j'aa etsëë had'yyt doo. Ti né hë. Taw'ääts hë]”, nãk da bëeh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë wë ramoo boo bä, tii bä bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ääj hë bë hã. ¹⁵ Bë hyb n'aa manabaan bä nesaa do bë wë ramoo bok doo, tii bä dooh na-ääj hë bë Yb hyb n'aa

mabaan bä bë hã nesaa do bë moo bok doo.

3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bä ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa bë kas'aah bä, bë metä manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ÿÿt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado däk ta sãm sahõnh hë. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hupÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bä, taw'ääts hë mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jääm hë a Yb, hÿ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë ata manä bë ma takah'üüm hyb n'aa badäk hahÿÿ bä, kamera hedoo do ji ma rejää doo bä, ji ma hetõt bä, hets'ëek do bë

* **6:13** Tahajaa na-ääj hë ji erii bä: “Ää mamo n'aa jesu nesaa do mahãnh.”

tób ranoo eë hõm doo bã
 bë ma rabets'eëk hyb n'aa.
 20 Taw'ääts hë bë moo boo
 had'yyt hë ti P'op Hagä Do bë
 hã takarën doo. Tii bã da bë
 gadoo da hÿ pong jé ta sãm
 P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong
 jé dooh kamera hedoo do rejä
 bã ta sãm P'op Hagä Do hanaa
 ji gadoo doo. Ta tii bã dooh
 tahetöd bã ta sãm, ta tii bã
 dooh retsëög bã P'op Hagä
 Do hanaa ji gadoo doo. 21 Ta
 tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bë
 kamahän do banäng bã, tii bã
 bë h'yyb bawät —näng mäh.

22 —Ji bag hadoo ji matym.
 Baad tado bã ji matym,† ta
 bag hado däk sahõnh hë ji hã.
 23 Baad tanado bã ji matym,‡
 badagyp hadoo sahõnh hë ji
 hã. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo
 bë hã hanäng do paawä,
 badagyp do tado bã, tak'ëp
 tabadagyp tii bã bë hã.

24 —Dooch hajaa pé pawóp
 hë ta kariw n'aa sii moo
 wät pé séd noo gó. Tii d'
 tahado bã, ta kariw n'aa see
 dooh takamahän bã, ta see
 ti takamahän. Ta see wë da
 baad tamoo wät da, ta see
 taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo
 bë hã. Dooch bë haja bã bë
 h'yy keséj bã. Dooch bë haja bã
 P'op Hagä Do hã bë h'yyb däg
 bã, dajëër hã na-ãj bã h'yyb
 däng bã —näng mä Jesus.

25 —Ti hyb n'aa bë ÿ ma-
 her'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa
 tón had'yyt manä bë babok
 do hã, bë waa hã, bë eëk do
 hã, bë saroor hã. Tii d' ÿ wén

edoo, ji awa do bahänh ti ji
 edëp doo. Ji saroor bahänh
 ji. 26 Bë hegäã taw'ëed. Dooch
 reloom bã joom tym. Dooch
 rata bã joom ag sa waa tób
 n'aa yt hã. Ti hado né paawä,
 P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo
 sa waa. Taw'ëed P'op Hagä
 Do kamahän do bahänh bë
 takamahän. 27 Tak'ëp bë hyb
 n'aa newë had'yyt né paawä,
 dooch bë haja bã bë aboo
 dawëd bã ta tii da —näng
 mäh.

28 —Hëd n'aa bë hyb n'aa
 tón bë saroor bë padedëek do
 pan'aa hã? Bë hegäã tabawä
 n'aa ts'ooch joom banäng bã
 hawäng doo —näng mäh. —
 Dooch né paawä ramoo boo
 bã, dooch né paawä sa saroor
 rages'yyb bã, 29 Saromäw
 saroor anyyw né paawä,
 gabar'eëng né paawä, ti
 bahänh tabanäm ti tabawä
 n'aa ts'ooch. 30 Tii da baad ub
 P'op Hagä Do adoo bã tabawä
 n'aa hã, nayyw hë tsawyy
 jëng do hã, ji gatang do hã,
 dooch g'eeh ti bahänh baad ub
 tabahag'ääs bëëh? Tanoo né
 da bë hã bë saroor. H'ëed hyb
 n'aa P'op Hagä Do hã baad bë
 h'yy kana'eeh? 31 Ti hyb n'aa
 kã, bë hyb n'aa tón manäh.
 “H'ëed g'ee d' äã awa? H'ëed
 g'ee d' äã eëk? H'ëed g'ee d'
 äã dadäk?”, bë an'oo manäh.
 32 P'op Hagä Do sa h'yyb gó
 nahapäh do ti tii, ti hã h'yyb
 padëek doo. Bë ti dooch tii d'
 bë adoo bã. Bë Yb hÿ pong jé
 hawät do hapäh bë wë bedoh

† 6:22 Ji etsëeh, P'op Hagä Do hã ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do
 ji matym. ‡ 6:23 Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad
 nadoo do ji matym.

doo. ³³ Taw'ãäts hē pooj jé baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'ãäts do hã, baad hedoo do ji hã takarēn do hã na-ãäj hē. Tii bā kā, tanoo da bē hã sahōnh hē bē wē bedoh doo. ³⁴ Ti hyb n'aa kā, naga hē bē hyb n'aa tón manā bē pooj jé hawät do hã. Jat'iip hadoo na-ãäj hē ti anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē jati pé bē hyb n'aa newē nyy d' bē bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bē ky n'aa ety manā had'yyt hē ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bēeh. ² Tii d' ÿ wén edoo, ta wób bē ky n'aa etyy doo da, bē da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bē ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bēeh.

³ —Héd n'aa mamatakēē b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng?

⁴ Héd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ÿ ado hōm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bā a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakēē doo. Tii

bā da mabahapäh baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bē an'oo manā awaar hã tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew däk doo. Bē da regēs. Bē an'oo manā too yb hã majoor gabarēeh do perora häd näng do s'ēeb. Ratsab'eep da bē majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsēē do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ets'ēē, tii bā P'op Hagä Do anoo bē hã. Bē esóts, tii bā bē aw'yyt da.† Bē naēēj tób noo bā naa, tii bā da ta danäh noo gas'ēēs.‡ ⁸ Jé hetsēē doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bā naa naēēnh péh, tób noo kas'ēēs da ta hã P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Pāw bē t'aah ets'ēē bā ta waa, pä bē anoo g'eeh ta hã? ¹⁰ Tah'ÿÿb bē hã tets'ēē bā ta tä, aw'yy g'eeh bē anoo ta hã? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawā bēeh, baad hadoo do bē heno bē taah hã. Ti bahānh bē Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hã hetsēē do hã.

¹² —Ti hyb n'aa kā, sahōnh hē bē bad'oo do hã, bē moo boo ta wób sa hã baad hadoo

* **7:6** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé apäh: Bē ky kahūum manā P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bē maher'ood bā kanar'ēēn do maa nanewēē do sa hã. Sa hã ji ky kahūum bā, ji rarahejää da tii bā. Awaar ji tegēs do hadoo tii. Sa hã ji ky kahūum bā panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarēeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakēē ji ky n'aa etsēē do hã tahanäng pé m' tii bē esóts bā bē aw'yyt. ‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hē P'op Hagä Do hã ji etsēē doo, tahanäng pé m' ti tób noo bā naa ji naēēnh doo.

doo, bē karēn do bē hā ramoo bok doo. Tii d' tahanāng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hā kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hỹ pong jé ji bahōm do ky n'aa hahỹh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa banesaa hēnh, ji karejāā doo hēnh hahōm doo. Hajōk maeh doo me hah'ūūm. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē majëë suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagä Do wē, ji edēb had'yyt doo hēnh ji tamahūūm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edēb had'yyt doo hēnh hahōm doo. Doo hahajōō bā ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hā ji h'yy ganāng sa hā ky n'aa hahỹh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bē rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajāān do hadoo da rababok bē mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. ¹⁶ Ramoo bok do hā, raher'oot do hā na-āāj hē bē da h'yy genäh sa hā, joom ag hā ji bahapäh do hadoo joom ȳyn hā. Doo hahajōō bā uwa ag sasēng tēeg hedoo do hā. Doo hahajōō hē ji awyyd bā wiigo ag hetëk do

hā. ¹⁷ Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hēnh hēnh ta ag hahōm, dooh baad hadoo do ta ag. ¹⁸ Joom baad hadoo doo, dooh teag bā baad nadoo doo. B'aa p'yyim näng doo, dooh tahaja bā baad hadoo do teag bā. ¹⁹ B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëem, ji tēeg hado däk tii bā. ²⁰ Joom ag hā bē hapäh doo da ta ȳyn, ti hadoo da, ramoo bok do hā, rababok do hā bē da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hā —näng mäh.

²¹ —Doo hahajōō hē “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ȳ ramaneëēnh doo, hỹ pong jé hawät do bag'āās do karapee rabahadoo da. Jāām hē Yp ȳ hỹ pong jé hawät do karēn do moo b'ook doo, ta bag'āās bā tagadoo. ²² Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahỹh da hajōk do sa kyyh hā ȳy: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa āā baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hā padëek do āā habëë hōm? A kyy gó nado g'eeh hajōng āā pehuunh doo?”, näk da. ²³ Tii bā kã, hahỹh da da kēh ȳ sa hā: “Doo hahajōō bē ȳ hapëë bā. Bē anā matym ȳy gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da kēh ȳ sa hā.

²⁴ —Ti hyb n'aa kã, hahỹh kēh ȳ maa newëë doo, ky da-heeh doo, aj'yy h'yy ganāng do hadoo, tababang bā, pã banāng bā, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né

paawä naëng, tamii agyyb né paawä ta tób hä, bah'ood ahëm né paawä ta hä, dooh tatë hyy bä, tababang bä ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶ Këh ÿ maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naëng, ag'yyyp tamii ta tób hä, bah'ood ahëm ta hä. Tii bä tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hë ta ti taheer'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä. ²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metëëk mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëëk doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajök mä had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, maha-jaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kãn mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hä: —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hä.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hä h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naũm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kãn ta wë, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hä taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —tak'ëp karom ÿ nahëë näng. Ti asooh tób hënh. Dooh tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp taba-hoop —näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ãäts hë. T'ïi hënh ÿ bahõm ÿ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ÿ n'aa, hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its a hä, tóp ÿÿ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ãäts hë babä naa mame-jüü ta nahëë hä, tii bä karom ÿ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ÿ wén edoo, ÿ na-ããj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ããj hë

warahén ŷ n'aa ŷ mejũũ, ŷ raky daheeh. Ta see ŷ mejõ bã, “Ahõm”, ŷ noo bã, ahõm né hẽ. Ta see ŷ mejõ bã “Ana”, ŷ noo bã, ana né hẽ. Karom ŷŷ ŷ mejõ bã, “Hahŷ mamoo wäd”, ŷ noo bã, ŷ taky daheeh né hẽ* —näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bã. Ti m' taky hadoo hajõk do ta sii han'aa do hä:

—Né hup ŷ né hẽ hahŷ ŷ her'oot doo: P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ŷ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'öp hä ŷ h'yy ka'eeh do hahŷ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ŷ maher'oot hahŷŷh: Badäk hahŷŷ hä jé pad'yyt hẽ naa rabena da hŷ pong jé hawät do bag'ääs doo bã ratsebé do jäm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraäm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hä, gadagyp doo bã. A'oot da tii bã. Sa tég kamegëej däk da tak'öp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hä Jesus ky hado kån:

—Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëe do ŷ moo wät —näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hẽ ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëe sog hõm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁴ Ti m' Peed tób bã Jesus bajëe suun bã, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hä. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hä tamoo däng, ti m' nanyw hẽ oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bã kä m', ramena ta wë hajõk karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mä Jesus an'oo bã. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahŷ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahe-
joonh do mahänh.

Tado hõm äã nahëeh”, näng
paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' hajõk do ta w'oo hä kat'aa do Jesus bahapäh bã kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hä:

—Hamäh, ér atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näng mäh —
õm ŷ hadaa had'yyt hẽ mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

* **8:9** Hahŷŷ da warahén hanäng pé taher'oot do hä: “ŷ mejũũ do ŷ raky daheeh doo da, õm karom ŷ nahëe ky daheeh da, dawëe naa né paawä mamejõ bã.”

† **8:17** Isajas 53.4

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿ̃h, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿ̃ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hä:

—Öm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaaj hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, ÿ dakä jèng jawén paa bä kä òm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Na hä ÿ h'yy kana'eeh doo, dejèp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Öm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kån marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kån. ²⁴ Ti m' nyyw hë m' bah'ood bana kån tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Peets mä marakate bagyyb jëe paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëe nyyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Äã medëeb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëeh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' bah'ood, maadaka tame-duuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawajään do hyb n'aa, dooh m' t'ïi hënh tabës péh.

²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën äã marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëeh. Sa waa rabahew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëe Jesus banoo hyb n'aa rabajëe pëe too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëe nä bä, man'oo äã bajëe pëe too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëe pä kån. Ti m' too

yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ĩ hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do paa sa ky n'aa na-ãaj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëe ta hä tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëe näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm — näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejää hahÿh hä —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëe bë h'yyb gó? — näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hä? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh — bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëe näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hä taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh — näng mä Jesus ta hä.

⁷ Ti m' tabas'ëeg gëet, ahõm kän mä ta tób hënh. ⁸ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hä raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hä tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëer tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—B'ëep ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa — näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëeg gëet, ahõm kän mä ta sii.

¹⁰ Ta jawén, Matew tób bä Jesus bawëh bä m', hajök dajëer gahed'aak doo, Matew

hep'ëeh doo,* ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'oooh do na-ãäj hẽ rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw raba-hapäh bä ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ãäj hẽ nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. ¹³ Taw'ääts hẽ baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó ta her'oot do hã: “Dooch rama ejuu do had'yyt hẽ tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hã, rat'yyd mehÿn sa da hadoo doo”,† näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Dooch ÿ ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahyng, nesaa do moo heb'oooh do ÿ naëënh hyb n'aa.‡

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hã:

—Ta see pé noo gó ääh, Pariséw na-ãäj hẽ, noo kanawa doo me ää weh'ëeh P'op Hagä Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn§ —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Dooch ji gas'yyb bä pään papuuj bäh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hõm tii bä. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ uwa bëë hã. Dooch ji gedu bä uwa bëëh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëëh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kãn —näng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hã kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakãan. Ta bahãnh ragahëen dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. § **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratay kãn.

geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëeh egän so bä, ta hood papuuj keh'ũüs nä. Tii bä uwa bëeh, ta hood na-ãäj hē dooh takarejä bä** —näng mä Jesus.

ÿ̃nh has'oo dāk do ky n'aa, karapee h'yy ganä dāk do ky n'aa daheeh hahÿ̃h

18 Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahē n'aa see ana Jesus wē. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wē. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Tok ÿ̃ h'yy gakog hōm —näng mäh. —Ti hadoo né hē b'ëep si ÿ̃, ta hä moo dēē, tii bä da tok ÿ̃ awäd dāk da p'aa hēnh —näng mäh.

19 Ti m' Jesus ta ma matēg daheeh rabahōm kän ta sii. 20 Tamahōm me m' ÿ̃nh nahēē näng do ta jó gadäk hēnh tabana ta wē. Majyyw mä ta nahēēh. 12 m' ta baab ta nahēē badäk. Ti m' ta jó gadäk hēnh mä tabana ta wē, Jesus saroor noo hä m' tamoo däng. 21 Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hä ÿ̃ moo dēē bä, ÿ̃ d' ahub dāk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

22 Ti m' Jesus ty kaw'ōöd dāk ta wē, ti m' taky hadoo:

—Eÿ̃m manäh, tok ÿ̃ —näng mäh. —Ōm has'oo dāk, P'op Hagä Do hä mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nayyw hē tabahas'oo dāk.

23 Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajēē suun bä m', tabahapäh bä m' manarapév hadoo do ragamehÿ̃h doo, séd dó m' raräb bä rabē bä, 24 taky hadoo mä sa hä:

—Bē anäh! Karapee dooh tadajēb bä. Aÿ̃h tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. 25 Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajēē suun tób gawakō gó, ti m' karapee tamoo maso dāk, ti m' nayyw mä karapee bas'ëēg gēēt. 26 Ti m' jé pad'yyt hē m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hōm kän mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿ̃h

27 Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hē ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageēēj bong. Hahÿ̃ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehīn āäh, Jesus, Dawi panaa!†† —näk mäh.

28 Ti m' ta tób gó tabajēē suun bä m', ty temah do rabana ta wē, ti m' Jesus beanh sa hä:

—Bē ky daheeh g'eeh ÿ̃ haja bä bē ty enä padēēk doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

** 9:17 Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metēek do ji h'yyb paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'ũüm doo. †† 9:27 Dawi panaa rawén maneēēnh, ti né hē ti sa hä P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

—ÿÿ. Æã ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

³⁰ Ti m' nyyw hë m' p'aa hënh mä rabahapëë padëëk. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã rana-her'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geãm né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo.

³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëë hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg kån p'aa hënh. Hajök do t'ÿÿ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Dooch noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—Dooch. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hë sa panang bä Jesus bewädnä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëëk

P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëen hõm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehÿn mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. Dooch rad'oo péh, dooch masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa†† —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ãäts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh hë hedoo pé sa nahëë rahehëen hõm hyb n'aa na-ääj hë. ² Hahÿÿ m' 12 tamejüü do sa häd: Simaw mäh, Peed ramaneëenh doo. Ta jawén mä Æn-Deréh, Simaw hÿÿj. Ta jawén mä Sebedew taah, Tsijaag, Jowäw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip, Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hã Judah buuj

†† 9:37 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa.

rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do maji hã.

⁵ Ti m' Jesus mejüü ta wób sa panang hënh rabahôm hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä tamejüü sa hã:

—Bë ahôm manã Judah buuj nadoo do wë. Bë ajëë pä manã Samarija buuj sa panang bä. ⁶ Taw'ãäts hë Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do wë bë ahôm, b'éé kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷ Bë mahôm me hahÿ panyyg bë maher'ood sa hã: “Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ãäs doo”, näk da bë kyyh. ⁸ Taw'ãäts hë sa nahëë bë hahëën hôm, dejëp do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa nahëë bë ado hôm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã padëëk do bë hebëë hôm. Bag hënh ÿ ban'oo däk bë hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hënh bë masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bë mahüüm pé ta sãm hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahüüm ta hood hadoo péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh, bë saroor see hadoo péh. Dooh

bë mahüüm pé ÿ wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹ —Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hôm bä kä. ¹² Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hôm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bë tsyym kasok bä.† ¹⁵ Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁶ —Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëëh do hadoo. Ti hyb

* **10:4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejüü noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamajii Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä Roma buuj mejõ bä sa hã. Roma buuj wë kamajii do ramaneëënh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëënh “Simaw Serot”. † **10:14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bä baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo.

n'aa taw'ääts hē baad bē matakā sa hā, aw'yy matakēē do hadoo. Taw'ääts hē na-ääj hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm sa mahang bē aboo bā. Hanām gó bē aboo sa wē, gurii-i bawāt do hadoo. § 17 Baad bē kanā sa mahānh. Bē da rahaēēnh panang enāh do sa wahē n'aa sa moo gó, bē raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo gó bē da rahewyyh. 18 Hēp ŷ n'aa bē da ramahūūm sa wahē n'aa wē, hēēj bagā n'aa sa wē na-ääj hē, sa matym gó bē raky n'aa tapaa hyb n'aa. Kēh ŷ n'aa bē her'ood kān da tii bā sa hā, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ääj hē, raky n'aa napāh hyb n'aa kēh ŷ n'aa. 19 Bē ramoo maso dāg bā, bē hyb n'aa tón manā bē her'oot do pan'aa hā, nyy da bē her'oot do hā. Ti noo gó kan'oo dāk da bē hā bē her'oot do pan'aa. 20 Bē nado ti noo gó her'oot doo. Bē Yb hŷ pong jé hawāt do Sahee er'oot da bē her'oot do hā — nāng mā Jesus.

21 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hŷŷj nāng doo, ta hŷŷj tan'oo dāk da ta wób sa moo gó radaj'ēēp hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah nāng do bad'oo ta t'aah hā. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wē, sa ŷŷn wē. Rahaēēnh da sa yb sa ŷŷn ta wób sa moo gó radej'ēēp hyb n'aa. 22 Tak'ēp da sahōnh hē rakawajāān da bē wē hēp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do

hā ŷŷ, tadajēb bā kā, edēb had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. 23 Panang s'ee hēnh bē rarejā bā, bē kejēn hōm panang s'ee hēnh. Baad bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Bē bahajaa do pooj jé panang haw'ääts hē Isaraéw hāj n'aa bā bē moo bok bē ŷ mejūū doo, ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do matēēh da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo.

24 —Dooh ma kametēēk do ta ma matēg bahānh tado bā. Dooh na-ääj hē sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bā. 25 Sa ma matēg hajaa do pénh ma kamet'ēēk do rahaja dāg bā kā, taw'ääts hē ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jewyg dāg bā kā, taw'ääts hē ratsebé. Hahŷŷ d' ŷ hanāng pé ti ta tii: ŷŷh, bē wahē n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahē n'aa” ŷ ramaneēēj bā, ti bahānh tii bā bē da raky n'aa rejāā karapé haa bē bahadoo do hyb n'aa. 26 Tii d' radoo né paawā bē hā, bē jeŷŷm manā sa hā. Sahōnh hē ta wób nahapāh nā doo, sahōnh hē sa hā kejēn doo, ta jawén rabahapāh da. 27 Ta wób ramaa nanapāh bā bē hā ŷ her'oot doo, sahōnh hē maa napāh bā bē her'ood. Kaja hē bē ŷ hesēēnh doo, tak'ēp bē her'ood da sahōnh hē ramaa napāh hyb n'aa. 28 Bē jeŷŷm manā ji majiū

§ 10:16 Judah buuj sa hā aw'yy kamatakēē. Gurii-i kaja hē ta h'yyb tamahūūm sa hā. ** 10:25 Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

ji daj'ëep do hã. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bã. Taw'ãäts hẽ bẽ jeÿÿm P'op Hagã Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ããj hẽ tabanesaa hẽnh. ²⁹ Pawóp hẽ taw'ëed taah, kanahên d'os hẽ rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawã, dooh sa see dajëp pé bẽ Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bã. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bẽ eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahãn do bahãnh bẽ P'op Hagã Do kamahãn. Sahõnh hẽ ji sëen sii hẽ P'op Hagã Do betsén. Baad ji tabahag'ããs ÿ hanäng péh —näng mäh.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hã, ÿ na-ããj hẽ dooh ÿ ky n'aa jejën bã ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ããj hẽ da ÿ ky n'aa jejën tii d' ênh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahyy wät babã, bẽ ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wẽ ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bẽ edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wën hyng. Wawëë hẽ ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'ĩ da ta wób sa wẽ. ³⁵ ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wẽ. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem

da sa ÿÿn wẽ, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wẽ. ³⁶ Tii bã da sa wakããn sa tób yt hã haj'eenh do sa maj'ĩ däg da.†† ³⁷ ÿ bẽ kamahãn do bahãnh bẽ yb, bẽ ÿÿn bẽ kamahãn bã, dooh bẽ haja bã hëp ÿ hata bẽ do bã. ÿ bẽ kamahãn do bahãnh bẽ taah, bẽ toog bẽ kamahãn bã, dooh bẽ haja bã hëp ÿ hata bẽ do bã. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bã, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bã hëp ÿ hata tado bã. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahãn doo, dooh da tanu dëe bã P'op Hagã Do wẽ. Hëp ÿ n'aa, hã ÿ taky da-heeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagã Do wẽ.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:
—Jé bẽ gadoo doo, ÿ na-ããj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hã ÿ mejüü do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagã Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagã Do ky n'aa ta her'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagã Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do ba-hadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagã Do hanaa baad hawät do hã tanoo do pénh ta sãm. ⁴² Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿÿ hyb n'aa sakog is do see hã tabeëek hyb n'aa, hata

†† **10:36** P'op Hagã Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hẽ né hẽ sa wakããn kamaj'ĩ do ky n'aa. Rawén kamaj'ĩ, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wẽ.

ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hē da baad hadoo do ta sām P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejūū do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hã tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hē Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts geët bä Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejūū mä ta ma matëg Jesus wē rabahöm.

³ Hahÿÿ da bē eaj Jesus hã —näng mäh: “Öm né hē tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wē hana doo, ta see ti äã gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejūū do hã Jesus ky hadoo:

—Bē ahöm nä, bē maher'ood Jowāw hã hahÿ bē maa newëe doo, hahÿ bē bahapäh do na-ääj hē: ⁵ Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hēnh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëe padëek. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm

do na-ääj hē kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hã ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bē her'ood Jowāw hã —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hã.

⁷ Ti m' Jowāw mejūū do rababaaaj höm bä kä, hajök do hã Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bē heg'ääs paa tabanawäng hēnh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bē heg'ääs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bē heg'ääs t'ïi hēnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bē heg'ääs t'ïi hēnh? Doo. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahë n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bē heg'ääs t'ïi hēnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bē heg'ääs? ÿÿ. Ti né hē ti bē heg'ääs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hē ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hã. Hahÿÿ da ta ky n'aa: “ÿ mejūū da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyww däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä,

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

h̄y pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hē hyb n'aa sakog its né paawä, Jowãw bahãnh tanu gadäk h̄ȳ kã. ¹² Jowãw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hē kã na-ããj hē, h̄y pong jé hawät do bag'ääs do tak'ëp takah'ũũm. Tak'ëp ta wób h'y'yb hedoo, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹³ Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hē raher'oot mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bē gado bã, bē gadoo né hē hah̄y bē ỹ maher'oot doo: Jowãw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky däng do paa† ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karën pé ỹ her'oot do tamaa newë bã, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëe.

¹⁶ —Nyy gó da ỹ baher'oot da, da hē badäk hah̄y hã habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hah̄y hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hah̄y da karepé wób sa kyyh ta wób sa hã: ¹⁷ “Raketëe do pud n'aa ãã gameh̄ȳh bē tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bē as'ããw bã. Tii bã dajëp do heen n'aa ãã

wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawä. Ti na-ããj dooh bē karën bã. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bã”, nãk karepé ta wób sa hã. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —näng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bã. Jowãw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mah̄ȳnh do teëg bã. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'y'yb en'yym. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'y'yb mahũũm mä tii”, nãk sa kyyh Jowãw ky n'aa hã. Dooh Jowãw ragado bã. ¹⁹ Ỹy kã, Aj'y'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, ỹ eëek, ỹ awa. Ti hyb n'aa ỹ ramaneëenh, tahawaa, heëek do men, dajëer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ãã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, ỹȳh, Jowãw na-ããj hē h'yy gan'y'yy doo. ãã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii —näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bã tapehuuj wät do bahãnh Korasïn, Betsaj-Da häd enäh doo bã Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'y'yy kawereem bã ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hah̄ȳ d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bē hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj.

† **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd näng do erii wät do hã P'op Hagä Do ky däng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makũũh. Dooh Eriij Jowãw hã takas'ee bã. Dooh tii d' tahanäng péh. Eriij makũ bawät do paa hadoo Jowãw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowãw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

Hajõng ỹ pehuunh do paa bē mahang. Dooh ỹ bē ky dahé bā. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bā ỹ pehuuj wäd bā paawä rababong noo gó bē mahang ỹ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hā rat'yyd kamehĩn paawä, P'op Hagä Do hā rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooch doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hā tēeg ooj rat'yyd kamehĩn do heen n'aa. ²² Bē ỹ maher'oot hahỹh: Sahõnh hē badäk hahỹh hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamehĩn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bēeh, Kapar-Naũm panang buuj, hỹ pong jé has'ëek do bē ed'oo g'eeh bēeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bē bahyk da P'op Hagä Do an'oo bā. Panang Sodoma häd näng doo bā ỹ pehuuj wäd bā paawä rababong noo gó bē mahang ỹ pehuuj wät doo, da hē ti badäk nã paawä panang Sodoma. ²⁴ Bē ỹ maher'oot hahỹh: Sahõnh hē badäk hahỹh hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kã, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do

banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamehĩn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

²⁵ Ti noo gó kã m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hā ỹ j'aa etsē. Sahõnh hē hỹ pong jé, badäk hahỹh hā hanäng do na-ãäj hē mabag'ããs. Ma-jejën hahỹ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do sa mahãnh. Mametä wät sa h'yyb gó kara-pee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. ²⁶ Ta tii da ma-gen'aak Ee —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo:

—Sahõnh hē Ee banoo ta hejój hā ỹh. Dooh baad hapäh pé ỹh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né Ee hapäh ỹh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jããm né ỹh, ta T'aah hapäh. Jããm né hē sa hā ỹ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²⁸ Ti m' taky hado kãn:

—B'ëep wē ỹ sahõnh hē bēeh, hakaaj padëek do he-doo doo, h'yy ketón do he-doo doo, tii bā da ỹ anoo bē kameh'ãäk hyb n'aa. ²⁹ Kaja hē hëp ỹ mahũũm. Hanãm gó ỹ bawät sahõnh hē sa wē. Dooh ỹ h'yy kasabé bā. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bē ky dahé ỹh. Taw'ãäts hē bē ma kamet'ëeg hā ỹ bē hapäh doo. Tii bā da bē baw'yyt da bē h'yyb kameh'ãäk doo, bē h'yyb nãw. ³⁰ Nahejooj bē hā ỹ ma metëek doo. Tahajaa bē

§ 11:23 Da hē ti badäk nã paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehĩn do hyb n'aa paawä. Tii bā, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bā paawä sa panang.

ky dahé bā. Nahejooj bē ŷ mejũũ doo —nāng mā Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti noo gó m', Saab hā m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matēg sa siu joom tiriig banāng doo me m' ratabēs. As'aah mā ta ma matēg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mā rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapāh bā, raky hadoo Jesus hā:

—Mahegāā! Dooch a ma matēg raky dahé bā ēr ky n'aa jaw'yyp do Saab ky n'aa hā. Saab hā ramoo bok —nāk mā sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Dooch bē ner'ood bā g'eeh nyy da ēr wahē makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bā? ⁴ Dawi ajēē suun mā P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā, ti m' ta hataa daheeh rabawa pāw P'op Hagā Do sa hā kahesé do tób n'aa yt hā hatoonh doo, jāām hē né paawā ta ti tób yt hā moo heb'ooch do haw'aa ta ti pāw Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa. Dawi dooch rahaja bā paawā rawa bā ta ti pāw. ⁵ Dooch bē ner'ood bā g'eeh ēr ky n'aa jaw'yyp do hā, P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch do sa ky n'aa? Saab hā ramoo bok né paawā ta tób n'aa yt hā, dooch P'op Hagā Do ky n'aa tapa bā sa

hā. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooch doo, rahajaa Saab hā ramoo boo bā. ⁶ Hỹỹ kā, baad bē ŷ maher'oot hahỹỹh: P'op Hagā Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawā, ti bahānh hyb n'aa jawyk do kajaa bē mahang.* ⁷ Hahỹỹ da P'op Hagā Do kyyh: “Dooch rama ejuu do had'yyt tado bā ti ŷ karēn doo. ŷ gahēen sa hā rat'yypd mehĩĩn sa da hadoo doo”,† nāng kerih doo. Bē hapēē bā paawā nyy d' tahanāng pé ta tii, dooch daap hē bē ky n'aa ety bā paawā nesaa do hā moo nahadoo doo. Dooch daap hē bē ky n'aa ety bā paawā ma matēk ŷỹ. ⁸ Ta ti ŷ wén her'oot, ŷỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ŷ né hē ti Saab ky n'aa hā mejũũ doo —nāng mā Jesus Pariséw sa hā.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahỹỹh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kán. Tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo hēnh tabajēē suun. ¹⁰ Ti yt hā m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarēn paawā m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hā:

—Ēr ky n'aa jaw'yyp do anoo Saab hā ji haso dāg bā nahēē nāng doo? —nāk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

* **12:6** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawā P'op Hagā Do tób n'aa, ti bahānh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bā ta ma matēg tiriig ag ratehyyb bā Saab hā. † **12:7** Osejas 6.6

—Bë mas'ää b'éé tadëë hyy bä t'öp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nyyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hã né paawä? ¹² Ji mas'ääh ji kamahän do bahänh tak'öp ji kamahän ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ér ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —näng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kän mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴ Ti m' nyyw hë m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëöp hyb n'aa.

¹⁵ Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëöp doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahöm kän. Hajök mä ta jawén hah'üüm. Ti m' sahönh hë sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog höm mäh. ¹⁶ Jesus ky ge'ÿÿm mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hã. ¹⁷ Tii d' tawén mejüü, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hã. Hahÿÿ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸ “Hahÿ karom ÿÿ, ÿ asëew däk doo, ÿ kamahän doo.

Baad ÿ h'yy gadajang ta wë.

ÿ anoo da Sahé ÿÿ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahönh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã

nyy da ÿ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ÿÿ gó.

¹⁹ Dooh da taky gedag bä. Tak'öp nado da ta kyyh.

Dooh da tak'öp ter'ood bä hajök do sa mahang.

²⁰ Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahajoonh doo.

Dooh da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bä kä nesaa do hã tan'oo bä.

²¹ Ta hã badäk hahÿÿ hã habong do radaab yyp, rabadöp hyb n'aa nesaa do mahänh.”†

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë höm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kän p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. ²³ Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

²⁴ Ti m' reaanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hä:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hä hë rah'yy kawereem bä, sa wakään na-ääj hë sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ —Ti hadoo ênh Nesaa Do Yb hä kä. Ta daaj hë takahabëë bä, ta hä hë paawä ti tah'yy kawareem däk. [§] Te hub tado bä paawä ta tii, nayyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ääs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyh do hyb n'aa bë her'oot do hä. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ääs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hä —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: Dooh aj'yy hejooñh

do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. ^{**}

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hä ji ky n'aa rejää do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ääj hë ji hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejää péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hä. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejää pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ääj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ääj hë ta ag. Ta ti ÿ wén her'oot, joom ag hä ji bahapäh joom ÿÿn. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëëh! Baad nadoo do bëëh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bä baad hadoo do bë her'ood

§ 12:26 Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do raher'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu. **** 12:29** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó

Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

bä. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë ý maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë ta säm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hë ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bä ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä nesaa do hä. Baad tanado bä ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hä.

Pariséw ramejüü Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä raky hadoo ta hä:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa†† —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Da hë badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ý ramejüü ý pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ý metä bä sa hä. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hä

kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, tahÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hë adëb bä, tamawoob hë ta äh, ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ãäts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hë badäk hahÿÿ hã habong doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehÿÿn nesaa do ramoo bok do hä. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ý ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bë t'yyd kamehÿÿn bä nesaa do bë moo bok do hä, dooh bë eréd bä, ti hyb n'aa né hë Niniwéh buuj bë da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ýÿnh, da hë badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hä. Saromãw bahãnh ý ti hahÿ bë hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bë karën bä bë maa newë bä hahÿÿh —näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä hadäk do paa ahõm wäd bä ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ãäk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bä. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky

†† 12:38 Sa hä Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

13

hadoo: “ÿ abaaj hõm p'aa hēnh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿÿ hēnh”, näng. Tii bä ta tób paa bä takajaa bä, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã. ⁴⁵ Tii bä tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahānh nesaa doo. Tii bä rabajëe pëe ta tób paa gó. Tii bä rabanyy kån ta hã kä. Ta hã hanäng do paa bahānh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hã kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hã kä, bëeh, nesaa do moo heb'ooh doo^{††}—näng mä Jesus kyyh sa hã.

Jesus wakāän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajök do hã Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakāän sii hē m'. Ta w'oo hã m' rababë däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakāän ta w'oo hã rabab'ëeh. Rakarën mä õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hã Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëen, jaa ti wakān haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëeh hahÿÿh, ān ÿ hedoo doo, wakān haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰—Sahõnh hē Ee hÿ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hē wakān haa hadoo, ti né hē ānh ÿ hadoo, ti né hē ëen hadoo —näng mä Jesus.

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hē Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hēnh tabawëeh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajök kata b'ëeh ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajök doo m' ayyw b'ëeh ta takëen hã. ³ Ti m' hajõo m' tama metëek mä sa hã panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym.

Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajöh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hē tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nayyw hē taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä nayyw hē tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëe wäd bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kån ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahānh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

^{††} 12:45 Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahānh nesaa doo kä sa hã, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karēn pé ŷ her'oot do tamaa newē bā, taw'āāts hē tahyb n'aa matakēē —nāng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matēg rabana Jesus wē ti m' rabeaanh ta hā:

—Hēd n'aa mamaher'oot sa hā panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bē hā P'op Hagā Do an'oo däk bē bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hỹ pong jé hawät do bag'āās do ky n'aa hā, ta wób sa hā dooh. ¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagā Do banoo nä ta hā ta h'yy ganāng doo. Baad tabahapēē kån tii bā. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganāng doo, P'op Hagā Do ado hōm da ta hā kanahēn had'os doo.* ¹³ Rahegāā né paawā m', dooh m' rah'yy genā bā. Ramaa newē né paawā m', dooh m' ramaa napēē bā, dooh m' tagah'ood bā sa hā. Ti hyb n'aa né hē ŷ wén her'oot sa hā panyyg ky n'aa me. ¹⁴ Sa hā kametā däk hahỹ P'op Hagā Do ky n'aa rod Isajas hād nāng do erii wät do paa P'op Hagā Do kyyh Judah buuj sa hā:

“Bē maa newē had'yyt hē né paawā, dooh da tagah'ood bā bē hā.

Bē hegāā had'yyt hē né paawā, dooh bē h'yy ganyy bā.”

¹⁵ “Ta ti ŷ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hā”,

nāng mā P'op Hagā Do Isajas hā,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bā baad hadoo do hā, hajōō nuu me raky nadaheeh do hyb n'aa.

Sa nabuuj ragetsēē hōm do hadoo.

Raty gatsēē däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bā paawā rahapäh né paawā,

ramaa napäh né paawā, h'yy kadewuung né paawā,

wē ŷ rah'yy kawereem né paawā hā ŷ rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bā paawā ŷ h'yyb wareem paawā baad rababok hyb n'aa kã.”†

¹⁶ Ti m' ta ma matēg hā Jesus ky hadoo:

—Ky n'aa kedēng bēēh, bē matym kã rahapäh do hyb n'aa, bē nabuuj kã ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ŷ né hē hahỹ bē hā ŷ her'oot doo: Rababong noo gó, hajōk P'op Hagā Do ky n'aa rod makūūh, hajōk baad habok do makūūh, rakarēn paawā raheg'āās bē hapäh doo, dooh paa rahapēē bā. Rakarēn paawā ramaa newēē bē maa newēē doo, dooh paa ramaa napēē booh —nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē nyy d' tahanāng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagā Do bag'āās do hā rah'yy

* **13:12** Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bā P'op Hagā Do panyyg hā. † **13:15** Isajas 6.9-10

ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëe bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajak hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hē rah'yy geje hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Hejooñh do kametä bä sa hã, sa hã rarahejä bä na-ãäj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hē rah'yy geje hõm. ²² Joom tym saseng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿÿ hã ji bawät do hã.† Dajëer hã, sa ma ji tawadii do hã rahyb n'aa h'üüm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëek tii. ²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeak do hadoo do tii —näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiï hejoom do panyyg

† 13:22 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. § 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahõnh hē raba'ÿÿh bä, ta majiï bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kån. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëe kån jawii mahang tabahëe däk.§

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

—Kariw n'aa, —näk — baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hēñh naa jawii ta mahang ganyyh doo? —näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

—Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo —näng.

Ti ta karom rabeaanh:

—Makarën ää asog hõm jawii? —näk mäh.

²⁹ —Dooh —näng sa kariw n'aa. —Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hõm ta mahang —näng. ³⁰ —

Na mabëe dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüü da tiriig ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom

tób n'aa yt hã rabenäm — näng joom danäh ta karom sa hã —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'ũm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ãäs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa. ³² Jããm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gam-abuuj see bahãnh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kãn ta hã kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Pãw makuj n'aa ÿÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajöõts däk, baad takamekuuj wät bä kä sahõnh hẽ tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahõnh hẽ ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahõnh taher'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hẽ m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii

wät do paa kametä däk hyb n'aa:

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hã badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejèn wät do paah.”††

Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedëe hõm. Ti m' tób gó tabajëe suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wẽ ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bã, badäk hahÿÿ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh majï, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ääs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëeg hõo gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm

** 13:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ãäs do kah'ũm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'ũm. †† 13:33 Pãw makuj jé pad'yyt hẽ tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bã P'op Hagä Do bag'ãäs do bawäd däg da. †† 13:35 Saaw-Mo 78.2

noo gó. ⁴¹ Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejũũ da ta ããs rasog hõm hyb n'aa tabag'ããs doo bã naa sahõnh hẽ nesaa do wẽ ji tah'yyb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hẽ nesaa do moo heb'ook doo na-ããj hẽ. ⁴² Tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bã. Sa tẽg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do ra hoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bã da baad habok do tak'ëp rakawehëe däk da sa Yb bag'ããs doo bã. Papÿÿj bag däk doo da, hanäm do sa hã. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bã, taw'ãäts hẽ tahyb n'aa matakëe —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bã kejën këe do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bã. Ti p'aa hënh tajeh'aa këe. Tii bã, sahõnh hẽ tabesëem hõm ta wẽ hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëe joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëe bã —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do

perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ããj hẽ hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bã kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wẽ, tabahõm, tabesëem hõm sahõnh hẽ ta ma ta wẽ hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëe perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'ũũm do hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Karahi me tah'ÿÿb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ããj hẽ, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bã kä, rej'ooj nä kãn ta takëen hã. Ahyy t'oonh mäh. Tii bã arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bã. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó ããs rabad'oo da. ããs rabana, tii bã rasëew hõm da badäk hahÿÿ hã habong doo. Tsyt hẽ rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahänh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bã. Sa tẽg kamegëej padëek da tak'ëp

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'ũũm doo: P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bã, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bã pooj jé ji wẽ hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hüũm wäd bã badäk hahÿÿ bã ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

nesaa do rahoop do hyb n'aa
—näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hē
ta ti ŷ her'ood wät doo? —
näng mäh.

—Äã maa napäh —näk
mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa
hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa
jaw'yuk do ma mehetëk doo,
hỹ pong jé hawät do bag'ääs
do ky n'aa hã na-ääj hē ma
kamet'ëëg wät doo, tób danäh
ta tób bä naa ky n'aa gebah
do manyyh do hadoo ta wób
hã tametëëh hyb n'aa. Ta
gawakõ gó naa, aj'yy manyyh
ky n'aa gebah do tenäm do
paah. Ky n'aa gebah do
pauuj hedoo do tamanyyh
ta mahang, ky n'aa gebah do
pooj nä ta mahang*** —näng
mäh.

*Ta panang bä Jesus raty
n'aa ges'yuk do panyyg n'aa
hahỹh*

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä
kä panyyg gó tama metëëk
doo, tatsyym kado kån ta tii
bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang
tabawäng do paa bä taka-
jaa bä, ta du doo mä tama
metëëk tób panang bä hasooh
do P'op Hagä Do panyyg rayd
naherot do yt hē. Maa new'ëë
do rahyb n'aa meuunh mä
taher'oot do sa hã. Ti m' raky
hadoo:

13:52 Hahỹ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ääj hē baad tamaa napëë bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hã baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hã, papuuj hã na-ääj hē hanäng doo.

—N'yy hēnh naa hahỹ aj'yy
tah'yy ganäng doo? N'yy hēnh
naa ta hejój tamapehuunh
doo? —näk mäh. ⁵⁵ —B'aa
bäh gaheh'õök do t'aah nado
ti hahỹh? Marija nado ta
ỹñn? Tsijaag, Joséh, Simaw,
Judas nado ta wakään?
⁵⁶ Sahõnh hē ta anh, bä ab'ëëh
ër pa. N'yy hēnh naa tahapäh
doo, ta hejój? —näk mä
tabawäng do babuj n'aa sa
kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajään ta wë.
Raty n'aa gesyug däk mäh. Ti
m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Sahõnh hē sa panang bä
raweh'ëëh P'op Hagä Do ky
n'aa rod. Jääm hē tabawäng
do panang bä, ta tób bä, dooh
rawehëë bä —näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hã rah'yy
kana'eeh do hyb n'aa, dooh
denaa hē m' Jesus pehuuj bä
ta tii bä.

14

*Jowāw nu gahem'uun do
dajëp do panyyg n'aa hahỹh*

¹ Ti m' ti noo gó né hē
Garirej häj n'aa wahë n'aa,
Eróts häd näng doo, taky n'aa
napäh mä Jesus moo wät doo,
Jesus ma metëëk doo. ² Ti m'
ta masa n'aa hã taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do
paa né tii. Ganä wät dejëp
do paa mahang! Ti hyb n'aa
tawén kabaj'aa —näng mä
Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo
maso däk, ramoo maw'yyd

däk, radawäts geët Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowāw kyyh Eróts hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowāw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëëp Jowāw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowāw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jäm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tse-bee kán ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hä ÿÿ Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts geët doo gó ranu gahög hóm hyb n'aa Jowāw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg

kán mä ta ÿÿn hä ká. ¹² Ti m' Jowāw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowāw radaj'ëëp Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahóm kán marakate gó ta wób rabedoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hä. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yyd mehÿÿn mä sa hä. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hóm mäh.

¹⁵ Tüüh däg ká m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hä:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejō hajök do panang banäng hënh rabahóm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jääm hë ti hanyy is ää wë ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

¹⁸ —Na b'ëëp. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus mejüü hajök do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ääj mäh. Hÿ

pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Öm taw'ääts hē Ee. Man'oo däk ää tä, man'oo däk ää waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëë hōm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëë hōm hyb n'aa hajōk do hä kä. ²⁰ Tii bä kä m', sahōnh hē m' rabawëë bong. Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hōm kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hōm mäh. ²¹ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. Y̆j, karepé na-ääj hē, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahy̆h

²² Ti m' nayyw hē ta ma matëg Jesus mejüü ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hēnh rabatsëg hōm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hōm hajōk do sa hä. ²³ Takedëë hōm do jawén paa bä m', tabasëëk ta mab hē waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabada-juu däk bä m', ta mab hē m' Jesus bayyw geët. ²⁴ Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kán mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hä. Dooh m' tahōm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahōm kán sa wë tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëeng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

²⁷ Ti m' nayyw hē m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! Y̆ ti hy̆h —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, öm tado bä, y̆ mamejō tamii pong jó a wë y̆ bahōm hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ —Ej. B'ëep ana —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' Peed gatsëg nyh, ti m' tamii pong jó tabahōm kán mä Jesus wë. ³⁰ Ti m' tak'ëp bah'ood bahëm do tabahapäh bä m', tabeÿÿm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jëng bä, tak'ëp mä tageënh Jesus hä:

—Y̆ medëëb Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

³¹ Ti m' nayyw hē m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhën d'os hē h'yy ka'eeh do öm! —näng mäh. —Hëd n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hä.

³² Ti m' marakate gó ragatsëg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. ³³ Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsë. Hahy̆ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē öm —näk mäh.

³⁴ Rabatsëg hōm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kán. ³⁵ Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejüü jé pad'yyt hē hëëj ta ti w'oo hä hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëë enäh do sa mahang habong do

Jesus wë. ³⁶ Ti m' rabetsëe ta hã tabanoo nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hã. Ti m' sahõnh hë nahëe enäh do ta hã moo kajäk doo, heso padäg kãn mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób na-ããj mäh, Jerusarënh bä naa han'aa do rabana Jesus wë, ti m' rabeaanh ta hã:

² —H'ëed hyb n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër wahë makü metëek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makü rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —näng mäh. —Tii ënh bë ky nadaheeh ënh P'op Hagä Do mejüü doo? Bë wahë makü mejüü do bë ky daheeh? —näng mäh. ⁴—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ÿÿn.”* “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hã taky hado bä, 'Hã ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bë hã ÿ an'oo wäd bä', taky hado bä, ⁶ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo,

dooch ji mejõ wäd bä ta tii me ta yb taweh'ëeh hyb n'aa”, näk bë kyyh. Bë wahë makü ma metëek do bë ky sÿüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Baad né paa hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bë ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëeh. Sa kyyt tii. Dawëe sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁹ Dooch këh ÿ tado bä ti rama metëek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyc doo”‡ —näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajõk do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hã. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hã. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hã —näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hã:

—Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa hã? —näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—Kasog hõm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hõm doo —näng mäh. ¹⁴—Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do

* 15:4 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

† 15:4 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

‡ 15:9 Isajas 29.13

tamahũũm bã, gadarong doo hēnh rakajak séd hã —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

—Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanāng pé ta ti ji noo me hajēng do panyyg? —nāng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē h'yy ganah'ood nã? —nāng mäh. ¹⁷ —Ji hã hajēng doo, ji wog gó ti tabajēng, ta jawén anyyh p'aa hēnh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me hennyh do hã. T'õp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hē ti P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newēē doo. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ji da hadoo do ji daj'ēep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karēn do ji bagä do ji ŷm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana ti ji ets'ēek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejää doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hã[§] —nāng mä Jesus kyyh ta ma matēg sa hã.

ŷnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahŷh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm hēej panang Tiir

häd nāng doo, Sidõn häd nāng do nedaa bã badäk doo hēnh. ²² Ti m' ŷnh, Kanaäh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bã hawät do ana kån Jesus wē. Ti m' tak'ēp mä ta kyyh Jesus hã tabetsēē bã. Hahŷh d' mä ta kyyh:

—Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —Dawi makũ panaa, —nāng mäh —ŷ mat'yyd mehĩn! Tak'ēp nesaa do tok ŷ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do hyb n'aa —nāng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bã. Ti m' ta ma matēg rabana ta wē, ti m' tak'ēp mä rabetsēē ŷnh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahŷh d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Ēr jawén tabana. Tageēej had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ŷnh hã Jesus ky hadoo:

—Jääm hē Isaraéw buuj dawēē P'op Hagä Do mahānh habong do sa wē ŷ P'op Hagä Do mejũũ —nāng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wē ta taron nu paa me ŷnh bahyy hāng. Ti m' taky hadoo:

—ŷ mamasaa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ääts hē nado karepé sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa masāäh awaar

§ 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawēē bã, dooh rawa bã ramoo kanetsyyd bã pooj jé, sa wahē makũ maheték doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bã ji awa, ji awēh do pooj jé, ta bahānh Pariséw ran'oo bã. Dooh ragenaag bã, hajõõ nuu me, sa wahē makũ maheték doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bã.

taah hã —näng mä Jesus kyyh
ÿÿnh hã.

²⁷ Ti m' ÿÿnh ky gadoo. Je-
sus kyy gó né hẽ m' taky hõm:

—Ehub né hẽ õm Tak'öp
Hyb N'aa Jawyk Doo —näng
mäh. —Ti hado né paawä,
awaar sii hẽ rabawa sa danäh
waa hyyj tũũ kajäk doo —
näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kãn ta
hã:

—Tak'öp né hẽ mah'yy
ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo
däk hã ÿ metsẽe doo —näng
mä Jesus ta hã.

Ti m' ti noo gó né hẽ
tabahub däk ÿÿnh toog.

*Hajõng sa nahëe Jesus asog
hõm do panyyg n'aa hahÿÿh*

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado
kãn. Karaj'aa Garirej häd
näng do nabyy me tatabës.
Ti m' tabasoop. Waëe hã
m' tabasëek, ti m' tabahyy
sooh. ³⁰ Hajõk rabana ta
wë. Ramenaa ta wë nabong
doo, ty temah doo, moo
gedóm doo, tsyym gedóm
doo, nabuuj gatamah doo,
hajõk nahëe enäh do wób.
Ti m' sa nahëe Jesus basog
hõm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm
do aboo padëek, nabong do
paa aboo padëek, ty temah
do paa ty enä padëek, ner'oot
do paa er'ood padëek, ta tii
bã hab'ëeh do rabahapäh bã,
rahyb n'aa meuuj kãn mäh.
Ti m' raj'aa etsëe kãn P'op
Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy
kaha'eeh doo.

*Jesus pahuunh do 4 miw sa
waa panyyg n'aa hahÿÿh*

³² Ti m' Jesus naëej nä ta ma
matëg, tamaher'oot hyb n'aa.
Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehũn hahÿ ër
wë kata pad'ëek doo. Tama-
woob däg ta äh si ÿ rababok.
Doo sa waa péh. Doo ÿ
karën bã sah me rabaaj hõm
bã. Naheba padäg da, degõn
jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bã
—näng mä Jesus ta ma matëg
sa hã.

³³ Ti m' ta ma matëg raky
hadoo:

—Hajõk né hahÿÿh. Nyy
bã äã baw'yyt babä sa waa?
Dawëe bã. Doo ta nawaa
babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hẽ pãw bë wë? —
näng mäh.

—Ti anäng setsi pãw, pawóp
its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —
näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejũũ hajõk
do rabehty b'ëeh tũũ. ³⁶ Ti
m' tabasog däk pãw, tah'ÿÿb
na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa
etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bã
m' taganebäh boo kãn, tets'ëe
hõm mä ta ma matëg sa hã,
rabets'ëe hõm hyb n'aa hajõk
do sa hã kã. ³⁷ Tii bã kã m',
sahõnh hẽ m' rabawëe bong.
Wog enä hõm mä sahõnh
hẽ. Ti m' rabawëh do jawén
paa bã m' mad'aak do ta ma
matëg rabata däk arook gó.
Setsi m' arook gedë hõm doo.
³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëe
bong doo. ÿÿj, karepé na-
ããj hẽ m', dooh m' taketsén
bã. ³⁹ Ti m' hajõk do hã Jesus
kedëe hõm jawén paa bã,
tagatsëg sooh mä marakate
gó. Ti m' tabahõm kãn hëej

panang Magadān hād nāng do nedaa bā badāk doo hēnh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wē. Ti m' Jesus rametty hyb n'aa ramejū mā tapahuuj bā sa matym haj'aa wē hā.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papÿÿj badēē hyng bā, “Jati d' banām”, bē ky hetēg, bahiin do hyb n'aa wē puh.

³ Bāp paah, “Ti awāt da bah'ood. Adoos da”, nāk bē kyyh, tabahiin do hyb n'aa naēng pooh. Bē h'yy genā né paawā naēng hadoos do heen n'aa hā, banām do heen n'aa hā wē hā kametēeh doo, dooh bē h'yy genā bā da hē ta heen n'aa bē hā kametēeh do hā.† ⁴ Da hē badāk hahÿÿ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagā Do hā rahyb n'aa eréd hōm ta see hā rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawā sa h'yyb, ÿ ramejūū ÿ pahuunh hyb n'aa ta metēē n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ÿ metā bā sa hā. Jāām né da P'op Hagā Do ky n'aa rod Jonas hād nāng do ta metēē n'aa hadoo sa hā kametēeh da —nāng mā Jesus.

Ti m' Jesus bahōm kån sa mahānh. Panang s'ee hēnh mā tabahōm.

Pariséw, Saduséw rama metēēk do mahānh ji hyb n'aa matakēē do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matēg rabatsēg hōm bā, ramabaan sa waa pāw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad bē hyb n'aa matakā da. Baad bē kanā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa mahānh —nāng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matēg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mā sa kyyh:

—Dooh ēr mana pāw. Tii d' tawén edoo —nāk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapāh ti raky n'aa hajēm doo. Ti m' tabeaanh sa hā:

—Kanhēn d'os hē h'yy ka'eeh do bēeh. H'ēēd hyb n'aa bē hyb n'aa tón pāw bē mabaan doo? ⁹ Dooh tagah'ood nā bā bē hā? Bē mabaan hōm 5 pāw ÿ etyn bong do 5 miw sa hā? Bē mabaan hōm nyy hē kawaju bē gedē hōm mad'aak doo? ¹⁰ Bē mabaan hōm setsi pāw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hē arook bē gedē hōm mad'aak doo? ¹¹ Hēd n'aa bē h'yy ganenā nā pāw ky n'aa nado bē ÿ maher'oot doo? “Bē hyb n'aa matakā da Pariséw, Saduséw sa pāw makuj n'aa”, nāng kēh ÿÿ —nāng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawu-ung kån nyy d' tahanāng péh. Dooh pāw makuj n'aa mahānh rakan'yyh do

* **16:1** Jesus wē Pariséw, Saduséw daheeh rakamajī. Dooh raky dahé bā P'op Hagā Do mejūū do Jesus tado bā. Sa hā péh, dooh Jesus haja bā wē hā tapahuuj bā, rawén mejūū sa matym haj'aa Jesus pahuunh wē hā. J'ooj badāk doo me ramejūū do hyb n'aa, Jesus wén manetēeh sa hā rakarēn do paawā. † **16:3** Hajōng Jesus pehuuj né paawā, dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā.

pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahānh Jesus karēn rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahỹȳh

¹³ Ti m' hēej panang Sesareja Pirip hād nāng do nedaa badāk doo hēnh Jesus kajaa bä, tabeaaj kån mā ta ma matëg sa hā:

—Jaa m' ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mā Ēriij makūūh. Ta wób noo m' òm mā Jeremiij makūūh. Ta wób noo m' òm mā P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mā sa kyyh ta hā.

¹⁵ —Bē hā ēnh? Jaa ȳ bē hā ēnh? —nāng mā Jesus sa hā.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Òm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —nāng māh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Òm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bä a hā metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, hỹ pong jé hawät do né tii, ta ti a hā metä

wät doo. ¹⁸ Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hahỹȳh: Òm Peed, pä tahanāng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Òm da hā ȳ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades hād nāng doo, dajëb hejój, haja bä hā ȳ h'yy ka'eeh doo, kahūūm had'yyt da. ¹⁹ Ȳ anoo da a hā hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo gó mabag'ääs hyb n'aa. † Badāk hahỹȳ bä mananoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badāk hahỹȳ bä manoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

²⁰ Ti m' Jesus mejūū rana-her'oot hyb n'aa ta wób sa hā Kristo tado bä.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahỹȳh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hā nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahỹȳ d' mā ta kyyh:

—P'op Hagä Do karēn Jerusarēnh hēnh ȳ bahōm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-āñ hē hajōng ȳ bahoop hyb n'aa, ȳ radaj'ëep hyb n'aa, tamawoob hē ta āh tabado dāk bä ȳ ganā wät p'aa hēnh

† 16:19 Hahỹȳ da Gereg kyy me pooj jé hahỹ kerih do kyyh: “Ȳ anoo da a hā hỹ pong jé hawät do bag'ääs doo bä ta noo tég. Badāk hahỹȳ bä mamaw'yyd dāk doo, hỹ pong jé kamaw'yyd dāk né d' tii. Badāk hahỹȳ hā masood hōm doo, hỹ pong jé kasood hōm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hēnh rabok bä ranoo sa kaser n'aa sa tób tég, sahōnh hē rabaheg'ääs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ääs do noo nyy bä, dooh ta noo tég nyy bä. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—DooH. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! DooH ÿ karën tii d' a hä —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'öod däk ta wë. Ti m' Peed taky geäm wät:

—J'eeP! Ahöm mahänh ÿÿ, Nesaa Do Yb!S —näng mäh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. DooH mah'yyb dëe bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hë ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hä hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bä na-ääj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät.

²⁵ Tii d' ÿ wën edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahän doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bä. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bä, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bä?

DooH ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ÿ wën her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bä da ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hë sa hä ta sãm. ²⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong doo, rahapäh nä da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ääs do hä ÿ bag'ääs doo. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bä m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hÿÿj mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ëëg kån waëe p'op nu däk do hä. Sa mab hë m' rabasëek. ² Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. Papÿÿj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng däk. Tak'ëp mä ta saroor bahawag däk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hä:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —taw'ääts

S 16:23 Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawén ky geäm wät.

hē babä ēr hā! —näng mäh. —
Makarēn bä tamawoob hē ta
tób n'aa ŷ temaa toonh. Sét hē
a tób, sét hē Mosees tób, sét hē
Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bä
nayyw mä wē puh gabarēeh
do tabadäng sahōnh hē sa hā.
Wē puh gó m' P'op Hagä Do
ber'oot. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Hahỹ tah ŷỹ, tak'ēp ŷ
kamahān doo. Baad ŷ h'yy
gadajang ta wē. Bē maa
newē, bē ky dahé ta kyyh —
näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus
ma matēg ramaa napāh bä
m', tūū m' rabehyy b'ēeh
tak'ēp rabe'ỹm do hyb
n'aa. Tūū m' sa maboore me
rabehyy b'ēeh. ⁷ Ti m' Jesus
bana sa wē, ti m' sa hā tamoo
däng bä m' taky hadoo:

—Bē as'ēeg bēh! Bē eỹm
manāh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'āās bä m',
jāām hē Jesus rahapāh. Doo
boo m' Jesus pa hab'ēeh do
paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus
mejūū ranaher'oot hyb n'aa
rahapāh doo. Hahỹ d' mä ta
kyyh:

—Bē her'ood manā ta wób
hā bē hapāh doo, Aj'yy Hadoo
Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganā
wāt bä kā dejēp do mahang —
näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hā:

—Hēd n'aa, Kristo kajaa
do pooj jé Eriij m' matēeh
Mosees ky n'aa jaw'yyk do

ma mehetēk do raher'ood bä?
—nāk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hē. Eriij
matēeh né da sahōnh hē
tabenām hyb n'aa —näng
mäh. ¹² —Ti hadoo né hē,
bē ŷ maher'oot hahỹh: Eriij
ewād hyng né hē. Ewād hyy
né paawā, dooh rah'yy genā
bä ta hā, dooh ramepēē bä.
Rah'yy kajäk doo da né hē
rabad'oo paa ta hā. Ta hā
rabad'oo doo da, sa moo gó
ỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong
Jé Hana Doo, ŷ ahoop da na-
āāj hē —näng mā Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matēg
rah'yy kadawuung kån:
Jowāw nu gahem'uun do paa
ky n'aa Jesus her'oot wāt.*

*Paheew Jesus haso dāk do
panyyg n'aa hahỹh*

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kā
m' hajōk do rabab'ēeh bä, sa
see ana ta wē. Ta taron nu
paa me m' tabahyy häng ta
wē. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —
näng mäh. —Mat'yyd mehīn
tah ŷỹ —näng mäh. —Mera.
Tūū takepēēd had'yyt hē,
tsanamāts dāk. Tak'ēp nesaa
do tabahoop. Ta hā ta nahēē
adēē bä, hajōō nuu me tēeg
hōō gó takadewēēs. Ta me
tabahop na-āāj hē —näng
mäh. ¹⁶ —Ỹ mana wāt a ma
matēg sa wē. Doooh rahaja
bä rado hōm bä ta nahēeh —
näng mā aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

* **17:13** Rukas 1.17 hā na-āāj hē takerii dāk hahỹ ky n'aa. Eriij makū bawād wāt doo da Jowāw bawāt paah. Ti hyb n'aa ti né hē ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawā. Doooh Jowāw hā Eriij makū kesog bä, jāām hē tabawād wāt doo da tabawād wāt.

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿy bä habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä, hä ÿ bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew —näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hä hadäk doo, Jesus geäm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' karap'aar h'yyb banä kän pahëew hä hadäk do paah. Ti noo gó né hë karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeanh ta hä:

—H'ëed hyb n'aa ää wén nahajaa ää habëe hõm bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh baad P'op Hagä Do hä bë h'yy kae nä do hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Motaad häd näng do tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bä paawä bë h'yy ka'eeh doo, ti b' bë haja paawä hahÿ waëe bë mejüü takahÿÿd häng hyb n'aa. Bë paawä taky daheeh. Kanahën d'os hë né paawä baad bë h'yy kae bä, dooh paawä bë nahajaa péh —näng mäh. [²¹ —Jääm hë P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe doo me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar

h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³ ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä taher'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naüm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa er hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hë —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëe suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eaanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejüü rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejüü rep'aak, ta wób ta s'ee hënh naa ramejüü g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hënh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿ d' mabad'oo dajëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakÿg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegää, tii b' ta noo gó maw'ÿyt da moweed tég hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hä, hä ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kÿyh Peed hä.

18

Sa bahānh hyb n'aa jawyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matég rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahānh hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëënh, ti m' tamaher'oot mä sa mahang tabag'ëëd däk hyb n'aa. ³ Ti m' takÿ hadoo:

—Bë h'ÿÿb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'ÿÿb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee bë do bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ

karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb n'aa, ti né hë ti sahōnh hë sa bahānh hyb n'aa jawyk do hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahōm nä ta kÿyh:

—Hät ÿÿ gó hahÿ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' takÿ hado kån:

—Baad nado né paawä pä ta jawÿyg n'aa ji hä ranu hüü däg bä, ji radawäts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ëp baad nado ji hä da, ky n'aa netsëeh do seeh, hahÿ karapee hedoo doo, hä ÿ h'ÿÿ ka'eeh do ji h'ÿÿb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'ëp da rabahoop nesaa do ta sām, badäk hahÿÿ hä habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tany had'ÿÿt né hë nesaa do hä ji tah'ÿÿb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'ëp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'ÿÿb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsÿym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hë paawä magakÿd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hë mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë sét a mooh, sét hë a tsÿym, tëeg hōo gó, nadëek doo gó,

† **17:26** Panyyg gó Jesus beh'ūm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matég na-ääj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danäh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejō bä tepaag hōm bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. * **18:3** Taw'ääts hë karepé h'ÿÿ ka'eeh doo da ji h'ÿÿ ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bä. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'ÿÿ ka'eeh ji hä nayyw hë. Jesus karën karepé h'ÿÿb hadoo ji h'ÿÿb hado däk P'op Hagä Do wë.

õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hē tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wē sét hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hõõ gó, õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh, pawóp hē tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wē had'yyt hē rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagã n'aa. Ti hyb n'aa bē ty n'aa gesyyg manä hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahyng babä ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hēnh habong do paa P'op Hagä Do mahãnh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyyg gó tamarher'oot mäh:

—100 b'éé aj'yy masãäh see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh ta danäh eréd dó 99 hadoo do ta masãäh waëe hēnh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ää kanapëe wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahãnh tatsebé

kanapëe wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masãäh danäh bad'oo doo da, dooh bē Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëe ta mahãnh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wē], ahõm ta wē a mab hē. Tsytt hē, bē m'aa hēnh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bē h'yyb hata däg p'aa hēnh ta tii. ¹⁶ Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hã maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hē matsyyd, makarën bä pawóp hē matsyyd, a sii rabahõm hyb n'aa ta wē, pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahõnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† ¹⁷ A sii mamahüüm do sa kyyh nahãj hē takanarën bä tamaa newë bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahõnh hē hã ÿ h'yy ka'eeh do sa hã. Hajök do sa kyyh tamaa nanewë bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bē hã bē hÿÿj ky n'aa hedoo do paah. Ër uuh dajëer gedaag n'aa Roma buuj hã ji hepak doo, raty

† 18:16 Tii da né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hã kerii däk doo da.

n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bē hä bē hỹj ky n'aa hedoo do paah —näng mä Jesus.

18 Ti m' taky hadoo ěnh ta ma matĕg sa hä:

—Baad bē ŷ maher'oot hahỹh: Badäk hahỹ bä bē nanoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hē tii. Badäk hahỹ bä bē anoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ěnh. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ěnh:

—Ta see bē ŷ maher'oot nä: Badäk hahỹ bä, pawóp hē bē wób séd hä bē h'yyb hedo bä bē ky n'aa etsēē do hä, Ee hỹ pong jé hawät do anoo né da bē hä. 20 Bē hä tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hĕp ŷ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ŷ bawät do hyb n'aa —näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehĩn do panyyg n'aa hahỹh

21 Ti m' Peed bana kãn Jesus wĕ, ti m' teaanh mäh:

—Ma matĕg, nyy hē nuu me makarĕn ŷ hyb n'aa mabaan hãj ŷ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bä hä ŷj? Setsi nuu me apäh ŷ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

22 Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh. —Taw'ãäts hē hahỹ d' mabad'oo: Mahyb n'aa

mabaan hõm had'yyt hē† —näng mäh.

23 —Ta tii da ŷ wén mejũũ, hahỹ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hỹ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa: Ti awät hĕej bagã n'aa. Kũüt enäh ta karom ta wĕ. Tii bä tanaĕnh ta wĕ ta karom sa kũüt rabep'aak hyb n'aa.

24 Tii bä, tadu doo bä sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wĕ ta karom see tak'ĕp kũüt eh doo. 10 miw moweed tak'ĕp ky n'aa gebah do ta kũüt.

25 Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bä, tak'ĕp ta bahãnh haeh do hyb n'aa ta kũüt, ta kariw n'aa mejũũ rabesĕem hõm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ŷm, ta taah, sahõnh hē ta wĕ hanãng do na-ããj hē, ta kũüt sãm hata.

26 —Tii bä, ta taron nu paa me ta karom bahyy hãng ta wĕ, ti m' tak'ĕp tabetsĕē ta hä. Hahỹ d' ta kyyh: “Nayyw hē kawaj'ããn manä wĕ ŷj”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hē kũt ŷj ŷ ep'aak da a hä”, näng. 27 Ti ta kariw n'aa t'yyd mehĩn kãn. Ti tabawug hõm sahõnh hē ta kũüt, ti m' tabanoo baad tabahõm hyb n'aa.

28 —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bä naa. Tamahõm me takataa ta da hadoo do see ta wĕ kũüt näng doo. 100 moweed its ta kũüt. Ti tamaso däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kũüt!”, näng.

† 18:22 Hahỹ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ãäts hē 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hē tahanãng pé m' tii.

29 —Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wë, ti tak'ëp tabetsëë ta hã: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë yÿ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hë küt yÿ y ep'aak da a hã”, näng.

30 —Tii bä, tak'ëp tabets'ëë né paawä, dooh takarën bä tamaa newë bä ta da hadoo do etsëë doo. Ti tamejüü ta da hadoo do radawäts geët hyb n'aa ta kûüt tabep'aak bä kä. 31 Ti tak'ëp häj n'aa wahë n'aa karom wób rah'yy kawaj'ään bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wë rabahapäh bä. Tii bä rabahõm kân sa kariw n'aa wë, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

32 —Tii bä sa kariw n'aa mejüü ranaëenh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do õm!”, näng. “Sahõnh hë a kûüt y bawug hõm tak'ëp hã y mabetsëë do hyb n'aa. 33 Taw'ääts hë mat'yyd mehïñ wäd paawä a da hadoo doo, õm y t'yyd mehïñ wät doo da”, näng.

34 Tii bä kawaj'ään gó ta kariw n'aa bahaëej däk ta karom ragadahew'ëes doo bä hagã n'aa sa hã, karom rarejãä hyb n'aa sahõnh hë ta kûüt tabepaag hõm bä kä —näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'üüm.

35 Ti m' taky hado kân:

—Sa kariw n'aa bad'oo doo da, ti da Ee hÿ pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hë bë hä, bë h'yyb gó naa bë hyb n'aa manabaan bä bë hÿj ky n'aa

hedoo doo —näng mä Jesus kyyh.

19

Dooh ji yÿm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taher'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hënh tabahõm, tamii Joradän tamyyj däk hã hadäk do hëej. 2 Hajök mä ta jawén hah'üüm. Nahëë enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

3 Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hë né hë aj'yy eréd hõm bä ta yÿm, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

4 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh bë ner'ood bä g'eeh P'op Hagã Do kyy kerih do hã, nyy da sahõnh hë tadu dahäng noo gó P'op Hagã Do aj'yy yÿnh daheeh tapehuh? 5 Hahÿÿ da takerih P'op Hagã Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta yÿn mahãnh kä sa m'aa hënh kä, tagatëë hyb n'aa ta yÿm kä. Takatëë jawén paa bä sét rabahado padëek ta yÿm daheeh”,* näng mäh. 6 Ti hyb n'aa pawóp hë ranado bong. Sét hado däg kân. Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagã Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

7 Ti m' raky hadoo:

* 19:5 Genesis 2.24

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa Mosees mejüü ji erii däk ji ýým ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo däk bë hä, bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bë ý maher'oot hahýý da: Jé ta ýým heréd hõm doo, dooh né paawä ta patug tawad'ii bä, tii bä ýýnh see hä takat'ëe däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ýým h'yyb tarejää tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Tii d' tahado bä ji ýým ji patug ky n'aa hä, taw'ääts hë dooh ji kat'ëe bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Doo sahõnh hë rahaja bä ragado bä tii. Jääm né hë P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëe doo. ¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëe bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hë tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëe bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hä.† Ta wób rakanetëe hý pong jé hawät do bag'ääs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëe do tagado bä, taw'ääts hë tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahýýh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus

wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëe hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ýým mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ýý.

Bë geãm manäh. Hahý karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hý pong jé hawät do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëe bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahõm.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahýýh

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hä:

—Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do ý moo wät da edëb had'yyt do ý gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ý bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hä ý meanh? —näng mäh. —Jääm hë sét hë baad hadoo doo, P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä a ýým nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób.

† 19:12 Ta wób rah'ëed ehõk do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hä.

19 Mawehëe a yb, mawehëe a yŷn.† Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”§ —näng mä Jesus.

20 Ti m' aj'y ky hadoo:

—Y panyyg kadeheeh né hē tii hä —näng mäh. —H'ëed ti hawät y moo wät? —näng mäh.

21 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä P'op Hagä Do matym gó, abaaj hõm, mesëem hõm a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana kä wë yŷ, hëp y hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hä.

22 Ti m' aj'y maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahõm kãn Jesus mahänh. H'yykatón wät mäh, tak'ëp tawekâp do hyb n'aa. 23 Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hejooñh né hē wekâp do sa hä hÿ pong jé hawät do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo —näng mäh. 24 —Hejooj né paawä kameer hä tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahänh tabahejooñh wekâp do sa hä P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

25 Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä

rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wë hasëek ênh? —näk mäh.

26 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

27 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hē äã beréd hõm a hataa äã bahadoo hyb n'aa. H'ëed da äã gadoo ta sãm? —näng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hē papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooch bä kä, tadu doo bä kä tabag'ääs doo, bëeh, 12 he-doo doo, hëp y hata hadoo doo, bë na-ääj da bë at'oonh da 12 bagä n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ääs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup y né hē ta ti y her'oot doo. 29 Hëp y n'aa heréd hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakään, ta änh, ta yb, ta yŷn, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahänh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. 30 Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da

hỹ pong jé. Hajök babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kân da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahỹ hã hỹ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ÿ wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahỹ panyyg hã, ti hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãäs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahöm kân ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hẽ moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bä ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hã. Tii bä ta joom banäng hënh tamejũũ ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papỹj, p'aa hënh tabahöm kân rabahe sãm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo.

⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ãäj hẽ bë ahöm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ÿ bep'aak bë hã”, näng. ⁵ Ti rabahöm kân. Ti p'aa hënh tabahöm wasyk, tug bä na-ãäj hẽ, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wë ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papỹj badëe hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hëd

n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bä?”, näng. ⁷ “Dooh ãã hats'yyt pé sa sii ãã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ãäj hẽ bë ahöm jóm ÿ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ —Tii, papỹj badëe hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahë n'aa hã: “Manaëej sahõnh hẽ moo bok doo. Man'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëeg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëeg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ —Ti tanaëenh tagadëeg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hẽ moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hẽ, séd pénh né hẽ ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajyy tagadëeg ub matsyyd hõm doo, jããm hẽ sét hẽ oor its ti ramoo bok”, näk. “Ãã tak'ëp ãã moo boo paawä, tabajuu bä, ãã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³ —Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëe hã: “Najis ÿj”, näng, “dooh õm ÿ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahöm

* **20:1** Hahỹ panyyg hã Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hỹ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëek na-ãäj hẽ.

kä. Tagadëeg ub ÿ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hë ÿ karën ÿ anoo ta hã”, näng.
 15 “Dooh g'eeh ÿ haja bä ÿ karën doo da ÿ adoo bä dajër ÿÿ me? Mahyb n'aa jewës apäh ÿ betsäeh do hyb n'aa?”, näng joom danäh kyyh.

16 —Ti hyb n'aa kä —näng mä Jesus —hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hënh Jesus her'oot tadjëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

17 Ti m' Jerusarënh hënh Jesus rabahôm bä, sa m'aa hënh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

18 —Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooH do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ääj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh.

19 ÿ rahaëëj däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ÿ rabahewyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsëk do hã ÿ rabepëem däk hyb n'aa kä ÿ dajëp hyb n'aa. Tii bä, tama-woob hë äh ÿ tabahadoo bä da, ÿ d' ganä wäd kän —näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowãw sa ÿÿn etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

20 Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wë. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wë, ti m' tetsëë Jesus banoo hyb n'aa tetsëë doo.

21 Ti m' Jesus eaanh ta hã:
 —H'ëed ti makarën? —näng mäh.

Ti m' ÿÿnh ky hadoo:
 —ÿ karën paawä, a hub hadäk hënh tah ÿ see basooH man'oo bä, s'ÿÿ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowãw sa ÿÿn kyyh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo ÿÿnh taah hã:
 —Dooh bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da bë ahob bä ÿ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hã.

—Äã hajaa! —näk mäh.
 23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ahoop né da ÿ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. Ee anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong ta hÿÿj daheeh sa wë. 25 Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh

† 20:21 Sa wahë n'aa hub hënh, s'ÿÿ me na-ääj hë rabat'oonh tak'ëp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa ÿÿn karën paawä.

hē ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa, tak'ëp ramejũũ sa hã. Bë hapäh né hē ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejũũ sa karapee n'aa —näng mäh.

²⁶ —Bë mahang taw'ääts hē dooh tii d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëeh péh, taw'ääts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷ Bë mahang karën pé ta wób sa bahänh nu gadäk péh, taw'ääts hē bë wë takadad'uuh. Taw'ääts hē da bë masa n'aa, bë karom kanep'aak do hado däk tii.

²⁸ Taw'ääts hē yÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. Yÿ ahyng babä yÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. Yÿ ahyng babä yÿ masa hyb n'aa ta wób, yÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hã, yÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa säm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajök ta jawén hah'üüm. ³⁰ Ti m' ti ab'ëeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabës do raky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä rageëej bong:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³¹ Ti m' hajök do Jesus sii hah'üüm do raky ge'yÿm mäh, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa. Raky geäm né paawä m', tak'ëp rageëej magyys hē:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn ääh! —näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaëenh ta wë. Ti m' tabeaanh sa hã:

—H'ëed ti bë karën yÿ moo wät bë hã? —näng mäh.

³³ —Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näk mäh. —Ää karën p'aa hënh ää begää padëek —näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehĩn mä sa hã. Ti m' sa matym hã tamepaa. Ti m' nayyw hē rabahapëe padëek p'aa hënh. Ti m' Jesus rabahadaa kän.

21

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bä, waëe joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hē ta ma matëg Jesus mejũũ sa pooj jé m' rabahöm hyb n'aa. ² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bë ahöm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hē da bë baw'yyt jumeto yÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hã d' rabab'ëeh. Bë asood höm da, séd hã bë manaa wawëe hē —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado

bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh — näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' taheer'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä taheer'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijôn* buuj:

Bë hegäã! Bë wahë n'aa ti awät da.

Kaja hë da ta h'yyb tamahüüm sahõnh hä.

Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarënh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahõm kån. Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëek do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëeg so kån jumeto t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajök ta tii bä. Ti m' hajök do sa hatsë sa hä padëek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta wób mä ragekyyt mä bag'aad, rat'ëeg hõm mä ta tyw n'aa me.† ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj jé hah'üüm doo, duu hënh

han'aa do na-ããj mä tak'ëp mä sa kyyh:

—Öm äã j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gö hana doo!§

Hÿ pong jé hawät do hä äã j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bä Jesus bajëe suun bä kä, tak'ëp mä sahõnh hë panang buuj ratseebee kån, sa wób reanh mäh:

—Jaa ti hÿÿ? —näk mäh.

¹¹ Ti m' hajök doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hÿÿh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bä naa, Garirej häj n'aa bä naa —näk mäh.

P'op Hagä Do tób wahoo gö hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gö, wahoo gö. Ti m' tabahabëe bong hes'ëem doo, hets'ëe do na-ããj mäh. Ti m' tabaüüj bëeh dajëer rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëem do tyng n'aa na-ããj mä taüüj bëeh.

¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëenh da P'op Hagä Do hä ji ky n'aa etsëe do tób n'aa”*** —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk

* **21:5** Jerusarënh panang ti Sijôn. Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëej kån Sijôn

† **21:5** Sakarija 9.9 ‡ **21:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bä.

§ **21:9** Saaw-Mo 118.26 *** **21:13** Isajas 56.7

bë an'oo bä! —näng mä Jesus sa hä.

¹⁴ Ti m' ty temah doo, nabong do na-ääj hē rame-naa ta wē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' sa nahēē Jesus basog hōm. ¹⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ääj hē rakawajään mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajään na-ääj hē karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadē doo gó hab'ēēh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

—Öm ää j'aa etsē, Dawi panaa! —näk mäh, hajōō nuu me rageēnh.

¹⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hē moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-ääj hē rahajēm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Doooh mamaa napēē bä karepé a hä raj'aa etsē doo? —näk mäh.

—ÿÿ. ÿ maa napäh —näng mä Jesus. —Doooh g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ääj hē öm raj'aa etsē man'oo bä”†† —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

¹⁷ Ti m' Jesus bahōm sa mahānh. Taberéd däk mä Jerusarēnh. Panang Betanija

häd näng doo hēnh tabahōm. T'ïï hēnh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' jati pé bāp paa Jerusarēnh hēnh tamatēēh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Doooh m' ta hä ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hä taky hadoo:

—Doooh da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nayyw hē joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nayyw hē tatsawyy häng do ta ma matēg rabahapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nayyw hē joom wén tsawyy häng? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky dāng do bë ky nasēew bä, bë na-ääj hē bë hajaa bë moo boo bä hahÿ joom hä ÿ moo wäd wät doo. Ti bahānh bë hajaa bë moo boo bä. Hahÿÿ da bë hajaa tii bä bë mejō bä hahÿ waēē hä: “Ahōm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasēew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsēē doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hä reaanh doo, jaa ky gabuu jrahanāng do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m' Jesus bajëe suun ka-hadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hadoo do sii hë. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?†† —näk mä sa kyyh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã ënh. Bë her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bë hã jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. 25 —Jaa ky gabuuj Jowäw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hë paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hënh mä raky n'aa hajëew bong. Hahÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hã tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da. 26 Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do kawaj'ään da tii bä ër wë, hajök do hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowäw —näk mä sa kyyh sa m'aa hënh raky n'aa hajëm bä.

27 Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Doooh äã hapëë bä — ken'oooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ na-ääj né hë dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hã ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hã.

Aj'yy pawóp hë taah näng do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Jesus eanh sa hã:

—Nyy d' bë hã hahÿ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hë taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hã tamejüü sa joom uwa häd näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó. 29 Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Doooh. Doooh ÿ ahöm bä”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nayyw hë ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahöm tamoo wät hyb n'aa. 30 Tii bä ta gad'oo hadoo do wë sa yb bahöm. Tamejüü sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahöm”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahöm bä.

31 Ti m' Jesus beanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karën doo? —näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejüü doo — näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii hahÿÿh do na-ääj hë, bë pooj jé da rabajëe p'ëe da P'op Hagä Do bag'ääs doo hënh. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

32 Ta tii d' ÿ wén edoo ta tii hã, Jowäw kajaa bä, nyy da baad

†† 21:23 Hes'ëem do Jesus hebëe bong do hyb n'aa, hajök do tama metëek do hyb n'aa na-ääj hë rawén eanh. Jesus hã he'anh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa, dooh bë ky dahé bä ta hä. Roma buuj hä kahepak do gahed'aak doo, yÿj hajök do sii haÿÿh do na-ääj hë, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëë né paawä nyy da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bä bë ky daheeh hyb n'aa paawä Jowāw metëek doo —näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa hä, Judah buuj sa wahë n'aa sa hä na-ääj hë.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:SS

—Bë maa newë hahÿ pa-nyyg seeh —näng mäh. —Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta danäh bahõm dawëe. ³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ook do wób ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag. ³⁵ Ti raka-jaa bä kä, ta danäh mejüü do ta kaser n'aa rameso padëek. Ta mejüü do see rahewyh wät, ta see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do

haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejüü, pooj jé tamejüü do hawób bahānh. Ti hadoo né hë, tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hä. Rarahejāā né tii d' ënh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejüü ta t'aah. “Tah ÿ raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä, raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahÿÿh. Tii d' ta danä däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër dajëeb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahānh, ti ranaboh jad kän —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm sa hä.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hä:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hä takajaa bä? —näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh d' tat'yyd mehün bä sa hä. Tii bä, ta kaser n'aa wób hä tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëe däk bä kä ta ag wób ta hä hanoo do sa hä —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa

SS 21:33 Ta wë kamaj'ÿ do sa hä ti tabaher'oot. *** 21:42 Ta ky n'aa hë né hë Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do na-ääj, dooh rakarën bä Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

né tii. Taw'ãäts hē ēr hã tii", ††† nāng kerih doo —nāng mäh. ⁴³—Ti hyb n'aa —nāng mā Jesus —bē ŷ maher'oot hahŷŷh: P'op Hagä Do bag'ãäs do kado hōm da bē mahānh. Kan'oo dāk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã. †††
⁴⁴ Sahōnh hē hahŷ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Jí jó ta ti pä tadēē bā, sahōnh hē ji gawat-sik —nāng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Pariséw na-ãäj hē ramaa napäh bā panyyg gó Jesus metēek doo, rah'yy genäh mā Jesus pes'ãäp mā panyyg ky n'aa gó sa hã.
⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hē, e'ŷŷm mā hajök do Jesus maa new'ēē do sa hã. Rawén e'ŷŷm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hã.

22

Hŷ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mā sa hã. Hahŷŷ d' mā ta kyyh:

² —Hahŷ panyyg ky n'aa hadoo hŷ pong jé hawät do bag'ãäs do ky n'aa —nāng mäh. —Ti awät hēej bagā n'aa ta t'aah katēē do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wät doo.
³ Sahōnh hē ta waa n'aa ta tā n'aa tabahajaa bā, tamejüü ta karom wób rabahōm hyb

n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarēn bā rana bā.

⁴ —Tii bā ta karom pooj jé tamejüü do hawób bahānh tamejō kän. Hahŷŷ d' ta kyyh sa hã: “Bē maher'ood ŷ atsyid bong do sa hã, kaja toonh ta tā n'aa, ta waa n'aa. Bē maher'ood, masāh ŷ booj yb ajyy, booj yb tak'ēp hesynh do na-ãäj hē ŷ naboh jat jām tā n'aa. Sahōnh hē takaja dāk. Bē maher'ood ŷ ats'yyt do sa hã, tah ŷ katēē do jām n'aa hēnh rabana hyb n'aa”, nāng hāj n'aa bagā n'aa.

⁵ —Tii bā, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bā. Kats'yyt do paa ah'üüm ta s'ee hēnh. Ta joom banāng hēnh ta see bahōm, tamoo wät doo hēnh ta see bahōm.
⁶ Kats'yyt do wób rameso padēek hāj n'aa bagā n'aa karom, rarahejää, ti radejēeb kän.
⁷ Tii bā, tak'ēp hēej bagā n'aa kawaj'ään kän ta ti taky n'aa napäh bā. Tii b' tamejüü ta warahén sa wē. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ēep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kän ta karom wób sa hã: “Kaja däg né paawä tah ŷ katēē do tā n'aa ta waa n'aa, pooj jé ŷ atsyid wät doo, dooh ŷ gado wäd bā jām hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyid bā.
⁹ Hŷŷkä, bē ahōm panang tyw n'aa kajatsēk doo hēnh hajök

††† 21:42 Saaw-Mo 118.22-23 ††† 21:43 P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hē tahanāng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

do rabab'ëeh hēnh. Bē at-syyd nā sahōnh hē bē aw'yyt doo", nāng hēej bagā n'aa. ¹⁰ Tii bā ta karom rabahōm kån panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahōnh hē ta tii bā raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ãj hē. Tii bā kã, gabad'ëē däk jām tób n'aa.

¹¹ —Tii bā kã, hēej bagā n'aa, jām noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bā tabahapäh aj'yy jām katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hã: "Najis yÿ", nāng, "doo paawä ta tii da majëe suun bā manadadäk do hyb n'aa jām saroor n'aa", nāng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Doo ta kyy péh. ¹³ Tii bā ta karom hã hēej bagā n'aa ky hadoo: "Bē moo maw'yyd däg, bē tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bē dawäts nā gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bā. Sa tæg kamegëej däk da tii bā tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa", nāng hēej bagā n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kån:

—Hajõõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hōm doo*
—nāng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso

* **22:14** Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bā. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajök sa wób dooh rakarën bā ragado bā Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajök gad'oo. † **22:17** Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hã. "Dooch ji epaag bā Sesa hã" taky hado bā paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hã. "Ji ep'aak né hē" Jesus ky hado bā paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bā ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejooñh né hē ta hã reanh doo.

paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Parisëw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo ta her'oot do hyb n'aa. ¹⁶ Ti m' ramejuü mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd nāng do karapee sii hē, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh.
—Ãã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooch daap ma-menä bā. Ehub né hē P'op Hagä Do karën do hã mama metëek doo —näk mäh. —Dooch mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsëeh do hã, hyb n'aa jawyk do hã mama metëek bā. Dooch maky n'aa ehÿÿd bā sa hyb n'aa ma metëek doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, —näk mäh —ãã mamaher'ood nyy da a hã. Taw'ääts hē a hã ji epaag bā Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? Nyy d' a hã? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

¹⁸ Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa

ÿ bë no n'aa maso paawä? — näng mäh. ¹⁹ —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. ²⁰ Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

²¹ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahöm kän mä ta mahänh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä.

²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejüü er hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁵ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä

ta ÿÿm. Dooh m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ênh. Dooh m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ênh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ääj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ênh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Dooh bë h'yy genä bä baad hadoo do hä, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh.

³⁰ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. ³¹ —

Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahÿ bë hä P'op Hagä Do her'oot doo?†

³² “Abaraãm hagä ÿÿh, Isak hagä ÿÿh, Jakóh hagä ÿÿh.” Dooh, “Abaraãm makü hagä, Isak makü hagä, Jakóh makü hagä”,§ tanoo bä. Dejëp do

† 22:31 Mosees hä né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hä na-ääj hë taher'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hä P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § 22:32 Esodo 3.6

hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³³ Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti taheer'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hä.

Tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁴ Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hä m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëe hyb n'aa. ³⁵ Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahÿÿ d' mä teanh doo:

³⁶ —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ääts hë tak'ëp bë kamahãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bë h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hë tak'ëp bë h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hë bë h'yyb tym gó naa né hë bë kamahãn ta hä.”** ³⁸ Ti né hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ëp ky n'aa jawyk do ta wób bahãnh.

³⁹ Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hë: “Makamahãn a da hadoo doo, a hä makamahãn doo da”††

—näng mäh. ⁴⁰ —Ji kamahãn do hä tabana né hë sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod raheer'oot do paa na-ääj né hë —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

⁴² —Nyy da bë hä Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bë hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagã Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

⁴⁴ “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh,

si ÿ mabag'ääs hyb n'aa

a majÿ ÿ nes'ëem bä kä.’ ††

⁴⁵ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bä ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —näng mä Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaaj boo bä kä ti bahãnh kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bä kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do sa hä, ta ma matëg hä na-ääj hë Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-ääj né hë rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hä. Ji ramaher'oot ta ky n'aa.

³ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë bë hä ramejüü doo. Ramejüü do bë ky dahé né paawä, rabad'oo doo da bë adoo manäh. Ta ti ÿ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bä ta wób hä ramejüü doo. ⁴ Tak'ëp ramejõ né paawä ji hä, P'op Hagä Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hä, tabad'op pé hë ji ramasa ramejüü do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hä ti sahõnh hë rabad'oo doo. Gaeh ran'oo bä P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hä, ji moo hä ji ahüü däk doo, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Dawëet ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii

da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetonh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajök do mahang rabaheesäm bä. Rakarën ji maneëenh “ää ma matëg”.

⁸ —Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jääm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëej manä ta wób.‡ Jääm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëej bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahänh ky n'aa etsëeh péh, taw'ääts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëe däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hä, Pariséw hä na-ääj hë Jesus

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboor hä, sa moo s'ÿÿ hä na-ääj hë ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenäm P'op Hagä Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëe bä, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagä Do mejüü doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagä Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hë rakametëeh hyb n'aa. † **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jääm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

ky hadoo:

—Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo, ta bag'ääs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ääs do karapee bë do bä. Jé karën do hã bë gatsë sa mahänh. [14 Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajää da bëeh.]

15 —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahöm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëëk do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahöm bë an'oo bä.Š

16 —Baad nado bë hã, sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa

hã ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. K'ääts tég gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hã hanäng do hã ji ky dëë bä kä, tii bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17 H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ääj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyc k'ääts tég gabarëeh do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hë tii, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk hanoo do hyb n'aa k'ääts tég gabarëeh doo. 18 Hahÿÿ d' bë kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hã ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo däk do hã ji ky dëë bä kä, tii b' dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä ji ky däng doo. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 19 H'yy ganehot do né hë bëeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyc ta jó kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hã ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hë P'op Hagä Do wë takasëew däk ta jó kan'oo däk doo. 20 P'op Hagä Do hã ji ma ejuu do tyng hã ky däng doo, sahönh hë ta jó kan'oo däk do

Š 23:15 Banesaa hënh sa karapee rabahöm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hã rama metëëk doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyc do ti rama metëëk do sa hã.

hã na-ãäj hẽ taky däng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hã ky däng doo, ta gó hanäng do hã, P'op Hagä Do hã na-ãäj hẽ taky däng né hẽ tii. ²² Hỹ pong jé hã ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hã taky däng tii. P'op Hagä Do hã, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hã na-ãäj hẽ taky däng né hẽ tii.

²³ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Bë waa ty gamabuu j men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hẽ né paawä bë banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bë ky dahé bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyc do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bë moo boo bä bë da hadoo do hã. Dooh bë t'yycd mehïin bä bë da hadoo doo. Dooh baad had'yyc hẽ bë h'yy kae bä P'op Hagä Do hã, y hanäng pé tii. Taw'ääts hẽ né paawä P'op Hagä Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hẽ dooh bë mabaan bä tak'ëp ky n'aa jaw'yyc do tamejüü doo. ²⁴ Sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo bëeh! Bë asöõ né paawä bë eëek doo, ta babo n'aats bë karëeb jëe mahänh,

nepäh bë hã bë karëeb jëng kameer** —näng mäh.

²⁵ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyc do hadoo bëeh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëek. ²⁶ H'yycganehot do bë Parisëw. Taw'ääts hẽ paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bä kä, sahönh hẽ baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyc do hadoo bëeh. J'ooj hẽ tabanäm. T'öp, ta gó, séd dó dajëp do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëeh. J'ooj hẽ, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky dah'eeh do bëeh, ji ed'oo. Bë h'yyb gó, j'ooj madäk do had'yyc hẽ bëeh. Heh'äät nado bë h'yyb. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky

** **23:24** Parisëw rasöng paa sa waa reëek doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bä rakarëeb jëe bä ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëe manäh” P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa. Ti sii hẽ ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyc do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa bë karëeb jëng kameer Jesus wén näng. Kanähën d'os do hã rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakä bä. †† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëek sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hẽ pong jé ji benäm t'öp ji h'yyb, tii bä sahönh hẽ ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ãäj hẽ. Ti né hẽ tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'üüm doo.

nadah'eeh do bëeh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëeb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makū sa kamag n'aa paa bakëë bä. ³⁰ Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Äã wahë makū rababong noo gó äã aboo bä paawä, dooh paawä äã masaa bä äã wahë makū sa hä P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëep doo”, näk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hä bë hä hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëep do sa panaa bëeh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hä. ³² Ti b' häã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makū du doo do paah!†† —näng mäh.

³³ —Aw'yy hadoo bëeh! Aw'yy taah né hë bëeh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëep tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴ Taw'ääts hë bë maa newë hahÿÿh: Ý mejüü da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. Ý mejüü da ajyy tak'ëp hajaa doo. Ý mejüü da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëep da, sa wób bë epëem da b'aa kajatsëk

do hä. Ý mejüü do wób bë hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hä. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hë. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hä kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë baad habok do badäk hahÿÿ hä radej'ëep do paa sãm baj. Abëw ranabooh noo gó du däk do né hë tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ý né hë hahÿ ý her'oot doo: Bë hä kä, da hë habong do sa hä, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pä me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejüü doo, radej'ëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ý karën paawä ý bataa a babuuj nesaa do mahãnh ý mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hä, karaak ta taah ýÿn ta këg yt hä tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ý badoo paawä sa hä, dooh tii d' rakarën bä.

³⁸ —Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ý wén her'oot ta tii: Dooh da ý bë hapëë wäd bä kä. Jããm né da p'aa hënh ý bë bahapäh

†† **23:32** Jesus h'yyb hapäh rakarën do radaj'ëep. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hä. Takarën paawä rah'yy kadaw'uuh rahyb n'aa newëë do hä.

da bē h'yy kawareem bā, hahỹ̄ da bē her'ood bā: “Ky n'aa kedēng tii, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”ŠŠ

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahỹ̄h

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bā m' P'op Hagä Do tób n'aa bā naa, ta ma matēg rabana ta wē, ti m' rametēeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē hapäh sahōnh hē hahỹ̄h? Dooh da hahỹ̄ pä ta see jó haso wät pé da. Sahōnh hē da rabakud bēeh tũ. Né hup ỹ̄ né hē ta ti ỹ̄ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waēē joom oriib banäng doo hēnh Jesus rabahōm kän. Ta tii bā Jesus bahäng bā, sa m'aa hēnh ta ma matēg rabana ta wē, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' ma-her'oot do tadu däk? H'ēēd hado da ōm kajaa do heen n'aa, badäk hahỹ̄ bahēēj jēng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bē matakä da bē rawanadii hyb n'aa. ⁵ Hajök da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ỹ̄ gó rabana, sa nooh. “Ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajök da rawedii.

⁶ Kaneb'oooh do ky n'aa bē ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hē bē eỹ̄m manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo.

Ti hadoo né hē, dooh takaja nä bā badäk hahỹ̄ bahēēj jēng doo. ⁷ Hāj n'aa see babuuj rakaneb'oooh da hāj n'aa see babuuj sa daheeh. Hāj n'aa sa wahē n'aa, rah'yy kawereem da hāj n'aa see sa wahē n'aa wē. Hajōng hāj n'aa bā as'aah da. Hajōng hāj n'aa bā k'ääts katajuus da. ⁸ Sahōnh hē tii, badäk hahỹ̄ bahēēj jēng do du däk do metēē n'aa. Ajän pooj jé ta mahỹ̄j ganyyh do hadoo da tii.

⁹ —Ti noo gó bē da rahaēēnh bē majī moo gó bē rarejää, bē radej'ēep hyb n'aa. Tak'ēp da sahōnh hē hāj n'aa buuj rakawajää da bē wē hēp ỹ̄ n'aa. ¹⁰ Hajök da ti noo gó h'yy gejē hōm doo. Dooh hä ỹ̄ rah'yy kae boo bā da. Ta ti hedoo doo, rahaēēnh da sa da hadoo do sa majī moo gó. Tak'ēp da rakawajää sa da hadoo do wē. ¹¹ Hajök da ti anäng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ỹ̄h”, hanäk doo. Hajök da rawedii. ¹² Tak'ēp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajök dooh rakamahän wäd bā sa da hadoo doo. ¹³ Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hä ỹ̄, tadajēb bā kä, edēb had'yyt hē da hỹ̄ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁴ Hahỹ̄ ji P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg hanäm doo, jé pad'yyt hē da rabaher'ood hōm, sahōnh hē badäk hahỹ̄ hä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bā kä, badäk hahỹ̄ bahēēj jēng do kaja kän da —näng mäh.

15-16 —Ti hyb n'aa, nanäng tak'öp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejää doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk doo bā tahēē dāg bā bē hapēē bā, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw hād nāng do erii wāt do paa bē hapēē bā, taw'ääts hē Judah hāj n'aa bā haj'eenh do rakejēn hõm da waēē banāng hēnh. (Bē hyb n'aa matakä Daniéw erii wāt do hā.)¹⁷ Ta ti bē bahapäh bā, taw'ääts hē jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hē da takejēn hõm, dooh da pooj jé tób gó tehēēn péh.¹⁸ Ti hadoo né da ta joom hood hēnh hawāt doo. Taw'ääts hē dooh da tajēē bā ta hatsē tabehēēn hyb n'aa paawä — nāng mäh.¹⁹ —Tak'öp tane-saa het'aah doo, sa taah nebii do sa hā kā ti noo gó kā!* — nāng mäh.²⁰ —Taw'ääts hē bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā, bē kejēn hõm do tabahahēem noo gó, tak'öp naēng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hā tanadoo hyb n'aa na-āāj hē.†²¹ Tak'öp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahy du dāk noo gó naa, dooh nā paa ti hadoo pé tak'öp rabahoop. Ti jawén kā dooh ti tahado wād bā kā. Ti hyb n'aa da taw'ääts hē bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do hā, tabahahēem noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa,

ÿ wén nāng.²² P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bā paawä, dooh paawä hedēp péh. Ta wē tasēew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo — nāng mäh.²³ —Ti noo gó, “Wāt hahy Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dāng Doo”, “Jajé tahawāt”, ranoo bā, bē ky dahé manä da rahe'oot doo.²⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿyh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'öp hadoo do ta heen n'aa rametēēh da, rapehuh da, ta wē P'op Hagä Do asēew hõm do sii hē rawedii hyb n'aa paawä.²⁵ Bē hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood dāk bē hā.

²⁶ —Ta wób daap bē rapanäg bā, “Tabanawäng bā tabawāt”, ranoo bā, bē ahõm manä t'ii hēnh. “Gēēt nanäng, tób gawakō gó”, ranoo bā, bē ky dahé manäh.²⁷ Hawyp do wē hā naa jé pad'yyt hē ji hapäh do hadoo da ÿyh, Aj'y Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hē da rabahapäh ÿ kajaa doo.²⁸ Wyt ta maab hē da ÿ kajaa doo, dajēp do bajat bā wyt ta maab hē hadoo doo, kuruj-du ta tii bā rakataa do hyb n'aa —nāng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh: —Ti noo gó tak'öp raba-

* **24:19** Tak'öp tawén nesaa ti noo gó sa hā, dooh tahaja rawaj'aa bā do hyb n'aa.

† **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bā dawēē Judah buuj raboo bā. Ti hyb n'aa Saab tado bā paawä rakejēn hõm doo, dooh paawä rahaja bā dawēē rakejēn hõm bā.

hoop do jawén paa bä né hē, nanyw hē, papÿÿj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõõh wē hā naa kejäk da. Wē hā habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'ÿÿt hē, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.† 30 Ti noo gó kä da sahõnh hē raba-hapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëë n'aa wē puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hē badäk hahÿÿ hā habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wē puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó. 31 Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, torõm-bet häd näng do tak'ëp ragame-hÿÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'ÿÿt hē badäk hahÿÿ hā habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus.

32 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bē hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hā —näng mäh. —Wiigo tēeg tadu doo bä tagajewäng doo, bē hapäh tabanyyw edaa däk.‡ 33 Ti hadoo né da, sahõnh hē ta ti bē ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bē bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bē bahapäh da. 34 Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ

her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahõnh hē** ÿ her'ood wät do bawäd kån. 35 Badäk hahÿÿh, wē na-ääj da, ahëej jëë né paawä, kēh ÿÿ da dooh tahëej bä.

36 Ti m' ahõm nä Jesus her'oot doo:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ääs, hÿ pong jé habok do dooh rahapëë bä. ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah, na-ääj hē dooh ÿ hapëë bä. Jääm né hē Ee hapäh. 37 P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né hē da rababok da, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 38 Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Rat-sebé do waa n'aa rawa, rat-sebé do waa n'aa reëek. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooch rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. 39 Dooch rahapëë bä sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kån. Ti m' hag'yyp do kaja kån, dejëb kån sahõnh hē. Ti hadoo da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. 40 Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gëew gó moo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. 41 Pawóp hē hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok doo, sa see da ÿ mahüüm si

† 24:29 Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hā takerii däk ta ti ky n'aa. § 24:32 Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa. ** 24:34

Sahõnh hē Jerusarënh ky n'aa sa hā Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooch badäk hahÿ bahëej jëng do tado bä rahapäh doo.

†† 24:41 Ta wób ta sii tamahüüm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooch jääm hē pawóp hē tado bä ti taw'ÿÿt doo. Baad gada do ti tamahüüm, h'yy kanapeet doo, ta hā h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëët.††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bë hyb n'aa matakä da, baad bë gadaa. Dooch bë hapëë bä ny noo gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ÿ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bä paawä nyy b' akëë atsëm hets'ëek do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooch paawä tan'oo bä hets'ëek do ta tób tanoo eë nä bä. ⁴⁴ Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bä Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hä ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hë baad ta wób sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bä tamejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bä. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëenh ta hä ta ma, ta ma hagä n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bä paawä, ta h'yyb gó taky hado bä: “Dooch nanyw hë kariw ÿ n'aa kaja bä”, tanoo bä, ⁴⁹ karom

wób tahewyih had'yyt bä kä, tadu do bä jarakë he'ëek do sii tawa bä, teëg bä, ⁵⁰ ti taganada bä né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bä kä takajaa. ⁵¹ Tii bä tak'ëp da ta kariw n'aa rejä kän da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rabahoop doo da. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mä Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hä.

25

Maruus sa bag yt hä gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hë maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hä rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahüüm né paawä, dooch m' ramahüüm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti ramahüüm sa bag waa. ⁵ Tii bä, nanyw hë sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hë hadoo do raty jewyk, tii b' rabaä jëk.

⁶ —Tii bä atsëm ub rë tany naëenh: “Wät ta ti ta patug

pan'aa!", näng. "B'ëep, bë gado!", näng ta kyyh.

⁷ —Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸ Ti h'yy gatemah do raky hadoo h'yy genäh do sa hä: "Na bë bag waa uuh. P'eets hë tabahänh ää bag waa", näk.

⁹ —"Doo", näk ta wób, "ää bag waa uuh ää an'oo bä bë hä, dooh da tahaja bä tii bä", näk. "Bë ahöm nä ji bag waa rabaheäm hënh ta waa bë betseë hyb n'aa" —näk.

¹⁰ —Ti rabahöm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad gad'aa do rabahöm kän ta sii. Ket'ëe do jäm hënh rabahöm ta sii. Tii bä noo gatsëe däk jäm tób n'aa.

¹¹ —Ta jawén rakaja kän hets'ëe doo. "Ää wahë n'aa, manoo gasëets tób ää bajëe p'ëe hyb n'aa", näk.

¹² —Tii bä jäm noo gana do ky gadoo: "Né hup ÿ né hë tii, dooh bë ÿ hapëe bä", näng jäm noo gana doo —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kän:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Dooch bë hapëe bä nyy b' akëe ÿ kajaa —näng mä Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hä aj'yy ets'ëe hõm do rabahag'ääs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa,

Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëe tabahöm do pooj jé ta dajëer ta karom hä tets'ëe hõm do rabahag'ääs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahöm do pooj jé, aj'yy naëenh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hä tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb. Ta see hä tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hä sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëe däk sa hä. Ti tabahöm kän dawëe. ¹⁶ Tii bä nayyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kän ta tii me tamoo wät doo, dajëer kah'üüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hë pawóp hë dajëer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób. ¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëer tagadoo do jawén paa bä tabahöm, ti tadakä jëng ta dajëer. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëeh bä kã.

¹⁹ —Tii bä hajõ ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kän. Tii b' tanaëenh ta wë ta karom dajëer tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëer kã. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëer hood gadoo do ky hadoo ta hä: "Kariw ÿ n'aa", näng, "ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hä ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa", näng. "Mahegää. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób

gedē hōm doo”, näng.

21 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

22 —Tii bä pawóp hē dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hē ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gadoo däk pawóp hē ta hood wób gedē hōm doo”, näng.

23 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ääts hē mamoo wät doo. Karom baad hadoo do òm. Baad had'yyt hē maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hē né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ääs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

24 —Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “tak'ëp mamejüü ji hã, hëp ÿÿ. Manu gekãã joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. 25 Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bä k'ääts gó ÿ jeh'aa këë a dajëër”, näng. “Hÿÿh, a dajëër hã ÿ manoo do paah”, näng.

26 —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm!

Moo nahüüj òm!” näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ÿ nejoom do ÿ nu gekãã, näng a kyyh. Joom ag ÿ nejoom do ÿ bataa, näng a kyyh”, näng. 27 “Héd n'aa dajëër manan'oo däk dajëër me moo heb'oooh do sa hã? Tii bä kä, ÿ kajaa bä kä, ta bahãnh ÿ gadoo paawä dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

28 —Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bë ado hōm sét hadoo do ta wë hanäng doo. Bë an'oo ji moo sahōnh hē wë näng do hã”, näng. 29 “Jé wë näng do hã, ti bahãnh takan'oo däk ta hã. Hajōng da anäng ta wë.* Kanhën d'os hē wë näng doo, kanhën d'os do ta wë hanäng do kado hōm da ta mahãnh”, näng. 30 “Bë dawäts nä ta w'oo hã gadagyp doo hënh karom nahüünh doo. A'oot da tii bä. Sa tég kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng sa kariw n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó teh'üüm doo.

Sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus ky hadoo ênh: —Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó sahōnh hē ääs sa daheeh tabahyng bä kä, sa wahë wahë tyng n'aa jó, tsyt hē kasëew däk do tyng n'aa jó tabasoooh da. 32 Tii bä sahōnh hē badäk hahÿÿ hã habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bä. Tii bä tsyt hē tabasëew

* 25:29 Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

hõm da sa mahang, b'éé hagã n'aa tsyt hẽ tabasẽm doo da b'éé kabara mahãnh. ³³ Hub hẽnh tabasẽew hõm da b'éé, s'ÿÿ hẽnh da kabara. ³⁴ Tii bã ta bagã n'aa ky hadoo da ta hub hadãk hẽnh hab'ëeh do sa hã: “B'ëep bẽeh, Ee ky n'aa edẽng doo. Bẽ gado badãk hahÿ tadu dahãng noo gó naa bẽ hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ããs doo. ³⁵ Bẽ ÿ wén ts'yyt, ÿ paa asaah, wa ÿ paa bẽ anoo hã ÿÿ. ÿ paa hoo kaanh, bẽ anoo paa naẽng ÿÿ. Ta s'ee hẽnh naa paa ÿÿh, bẽ gadoo paa ÿ bẽ tób bã. ³⁶ ÿ paa saroor tamaah, bẽ anoo paa saror ÿÿ. ÿ paa nahëe nãng, bẽ heg'ããs paa ÿÿh. Ragadahew'ëes doo gó paa ÿ bagëet, ÿ paa bẽ hehëen”, nãng da ta kyyh sa hã.

³⁷ —Tii bã baad habok do reaanh da ta hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ãã bahapãh mabasaah doo, ny noo gó a waa ãã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naẽng ãã banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hẽnh naa òm ãã bahapãh, òm ãã gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo? ³⁹ Ny noo gó òm ãã bahapãh manahëe nãng doo, radawãts gëet do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëen?”, nãk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bã ta bagã n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: “Baad bẽ ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ hãj ÿ hedoo do hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do hã bẽ bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its nẽ paawã, hã ÿ né hẽ ti tii d'

bẽ bad'oo doo. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo”, nãng da ta bagã n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ —Tii bã ta s'ÿÿ hẽnh hab'ëeh do sa hã taky hadoo da: “Bẽeh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bẽ ahõm mahãnh ÿÿ tẽeg hõõ nadëek doo hẽnh, Dijab, ããs nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagã Do benyyw dãk doo hẽnh. ⁴² T'ÿÿ hẽnh bẽ wén hõm, ÿ né asaah paah, dooh paa wa ÿ bẽ an'oo bã. ÿ paa hoo kaanh, dooh paa naẽng ÿ bẽ an'oo bã. ⁴³ Ta s'ee hẽnh naa paa ÿÿh, dooh paa ÿ bẽ gado bã bẽ tób bã. ÿ paa saroor tamaah, dooh paa saror ÿ bẽ an'oo bã. ÿ paa nahëe nãng, ragadahew'ëes doo gó paa ÿ bagëet, dooh paa ÿ bẽ hegãã bã”, nãng da ta kyyh.

⁴⁴ —Tii bã kã, ti na-ããj da reaanh da. Hahÿÿ da da sa kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa òm ãã bahapãh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hẽnh naa do òm, saroor tamah do òm, manahëe nãng doo, ragadahew'ëes doo gó mabagëet doo? Ny noo gó òm ãã manasa?”, nãk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bẽ ÿ maher'oot hahÿÿh: Hahÿ hyb n'aa sakog its do see hã bẽ manasa doo, ÿ né hẽ ti bẽ manasa. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo”, nãng da ta bagã n'aa baad nabok do sa hã.

⁴⁶ —Tii bã, ah'ũum da ra-hoop do had'yyt doo hẽnh. Baad habok doo, dooh t'ÿÿ

hēnh rahōm bā. Hỹ pong jé ji edēb had'yyt do ragadoo tii hā —näng mä Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ëep Jesus panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bā sahōnh hē ta ti taher'oot doo, taky hadoo mä ta ma matäg sa hā:

² —Bē hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majĩ sa moo gó b'aa kajatsäk do hā takepëem däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa na-ääj mä séd hā m' rakata padëek P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do tób bā. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bā m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'. ⁵ Rakaner'oot bā m' raky hadoo:

—Doooh da ér dajëeb bā Pas-kowa noo gó, hajök do ér wē rah'yy kawereem mahānh — näk mäh.

Buu benyym do ȳnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahỹh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bā m', Simaw saraa hā däk do paa tób bā, ⁷ sa waa tyng hā m' Jesus basoooh bā

m', ana mä ta wē ȳnh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Doooh m' Jesus ma matäg ragenaag bā ta ti tabad'oo doo.

—Häd n'aa tarejää tii? — näk mäh. ⁹ —Taw'ääts hē paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hā —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bā sa kyyh, taky hadoo:

—Bē hajëew manä hahỹ ȳnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hā ȳ. ¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hē bē mahang. Ȳ ti hỹh, dooh bē mahang had'yyt hē ȳ awäd wäd bā. ¹² Ȳ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ȳ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ȳ né hē hahỹ ȳ her'oot doo: Jé pad'yyt hē badäk hahỹ hā P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hōm bā, raher'oot da na-ääj hē hā ȳ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hā —näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahỹh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matäg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahōm P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wē. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hā:

—Nyy hē ta sām bē anoo da hā ȳy, Jesus ȳ haēēj bā bē hā? —näng mäh.

Ti m' ranoo ta hā 30 moweed k'ääts tēg hawak do s'ēēb ta sām. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån tabahaēēnh hyb n'aa kã sa hã.

Jesus ta ma matēg daheeh Pas-kowa tã n'aa rabawēh do panyyg n'aa hahȳyh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ēēs do du dāk noo gó m', Jesus ma matēg rabana ta wē, ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy bā makarēn ãã benäm Pas-kowa tã n'aa, matab'ēēs hyb n'aa? —näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bē ahōm nã panang hēnh, aj'yy tób hēnh. Hahȳy da da bē maher'ood ta hã: “Hahȳy da ãã ma matēg kyyh a hã, ‘Kaja dāk ȳ hajaa do noo gó ȳ jawén hyng doo. A tób hēnh da ȳ tab'ēēs Pas-kowa tã n'aa ma matēk ȳ sa daheeh’ ”, näk da bē kyyh —näng mäh Jesus ta ma matēg sa hã.

¹⁹ Jesus mejũũ doo da né hē m' ta ma matēg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kån tii bã kã Pas-kowa tã n'aa kã.

²⁰ Papȳy badēē hyng bã kã, Jesus bahyy sooh mäh 12 he-doo do sii hē sa waa tyng pa.

²¹ Sa tã rabawēh bã kã m' taky hadoo sa hã:

—Bē see ȳ tahaēēnh da majĩ moo gó. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —näng Jesus sa hã.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yuh mäh raky hadoo:

—Hã ȳy, dooh ȳ tado bã Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē see né da. Nemon ȳ hehoots wät do pãw, ti né da ȳ haēēnh doo —näng mäh. ²⁴—

Ȳy, Aj'yy Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Doo, ȳ da dajep P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —

Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hy Pong Jé Hana Do majĩ moo gó han'oo dāk do hã! Taw'ääts hē paawä ta ti aj'yy hã tanenyys bã paawä! —näng mäh Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haēēj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hã:

—Hã ȳy, dooh ȳ tado bã ma matēg! —näng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood dāk —näng mäh.

²⁶ Ti m' rabawēh bã, Jesus bado dāk pãw, ti m' P'op Hagã Do hã taky hadoo:

—Taw'ääts hē õm, Ee. Man'oo dāk pãw ãã hã —näng mäh.

Ti m' taganabäh dāk pãw, tan'oo dāk mäh ta ma matēg sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Bē gado däg, bē awa. Hup ȳ heen n'aa hahȳyh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado dāk uwa bēēh hood, ti m' P'op Hagã Do hã ta ky hadoo:

—Taw'ääts hē õm, Ee. Man'oo dāk uwa bēēh ãã hã —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mä sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hẽ, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'eëb. Jääm hẽ p'aa hẽnh papuuj däg ÿ eëek da bë sii Ee bag'ääs doo bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hä hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hẽnh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Badah, atsëm, hä ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hẽ da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hẽ b'éé rabe hüüm bong”* —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hẽnh —näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hẽ õm reréd hõm bä, a wẽ ramoo bok do raba-hapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä —näng mä Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hẽ, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hä:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-ääj hẽ a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hẽ m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hẽnh Getsemani häd näng doo hẽnh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'eë nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahüüm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hẽ hadoo do sa hä taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aä manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hä. Ti m' ta taron nu paa me

* 26:31 Sakarija 13.7

tabahyy häng, tũũ m' ta ma-boor hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. — Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿ ÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ããs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hä tabeaanh:

—Dooh bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿÿ? —näng mäh. ⁴¹ — Bë matakä, P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. — Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamoo n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hä ÿ kametëëh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb.

⁴⁴ Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

⁴⁵ Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë kameh'ãäk nä? Bë aã magyys hë? —näng mäh. — Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jë Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëëj däk doo. ⁴⁶ Bë as'ëëg bëh! Hamäh, ër ah'ũũm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ããj hë ti rabana. ⁴⁸ Haëënh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ããts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kãn mä Jesus. ⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh

do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ Ý nahaja med'oo, ý karën bã paawä, Ee hã ý ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs nayyw hë tamejũũ hyb n'aa, ý ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bã paawä, ý ramo n'aa jesu bã paawä, dooh paawä takaja bã tii bã P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahÿ né hë kametëeh doo kã hã ý taher'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hã, sën-jeer hado däk do hã.

⁵⁵ Ti m' hajök do hã kã Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahũũm n'aa bë ed'oo g'eeh ýÿh, bë wén n'aa wë ýÿ sën-jeer yt hã, boh yt hã, ý bë masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ý awäd had'yyt hë ý ma metëek bã. Dooh ënh ý bë maso bã tii bã ënh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hÿÿ kã, taw'ääts hë —näng mäh. —Ý hapäh, sahõnh hë tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ý kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hë kã ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso däk do ramahũũm kãn Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëë m' tagadäk. Ajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hë Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kã pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahÿÿ da hahÿ aj'yy kyyh: “Ý hajaa ý gawatsiig hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tamawoob hë ta äh, ý tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

63 Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hēnh mä tabagēēt.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ky hadoo ēnh mä ta hä:

—P'op Hagä Do hedēb had'yyt do matym gó kä ōm ŷ mejüü, äã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

64 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ōm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hē, hahŷŷ da bē sahōnh hã ŷ maher'oot: Hŷ jawén bē hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do, Sahōnh Sa Bahānh Hado Do hub hēnh tabasooch bä, ta hä P'op Hagä Do weh'ēeh doo bä. Bē hapäh né da ēnh tabahyng bä wē puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hä.

65 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ēēd hōm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo. 66 Nyy da bē hä? —näng mäh.

—Taw'ääts hē tadajöp! —näk mä ta wób sa kyyh.

67 Ti m' ta mamets rabahet-soos, ti m' rabetuu sa moo me.

Ta wób ratapa ewyyh mäh, 68 ti m' raky hadoo ta hä:

—Maher'ood mahapēē bä, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejēn do panyyg n'aa hahŷŷh

69 Ti noo gó, tób w'oo hä Peed bahäng bä, tób danäh karom ŷŷnh ana ta wē, ti m' taky hadoo:

—Ōm na-ääj hē Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

70 Ti m' Peed ky n'aa jejēn wät sahōnh hē sa matym gó.

—Dooh ŷ heen n'aa nyy bä ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

71 Ti m' Peed bahōm ta hadē noo bä. T'ii hēnh tób danäh karom ŷŷnh see bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ēeh do sa hä:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahŷŷh —näng mäh.

72 Ti m' Peed jejēn ēnh mä p'aa hēnh. P'op Hagä Do hä m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:

—Dooh ŷ hapēē bä ta ti aj'yy —näng mäh.

73 Ti noo gó né hē badawēd däk mäh, ta pa hab'ēeh do p'op raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē ōm —näk mäh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hē ti maber'oot —näk mä sa kyyh.

74 Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kän. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

† 26:63 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

—Dooh ŷ hapëë bä ta ti aj'yy! —näng mä ta kyyh sa hä.

Ti m' nawayw hē m' karaak bah'ŷŷ kän. ⁷⁵ Tii bä m' Peed hyb n'aa newē däk Jesus her'oot do paa kä ta hä: “Karaak bah'ŷŷh do pooj jé, tamawoob nuu me ŷ maky n'aa jejēn da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'öp tabaód g'ëed kän mä taky n'aa jejēn do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wē Jesus ramahũüm kän do panyyg n'aa hah'ŷŷh

¹ Bāp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj wahē n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëöp hyb n'aa. ² Ramoo maw'yyd däk, ramahũüm Pirato häd näng do wē, Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ãäs doo.

³ Ti m' dajëb hä Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bä m', t'yyd kamehĩn wät mä tamoo wät do paa hä. Ti m' moweed k'ãäts tég hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, sa wahē n'aa wób hä.

⁴ —Nesaa do ŷ moo wäd wät —näng mä sa hä. —Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hä ŷ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hä.

Ti m' sa wahē n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuu j hē ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' Judas dawäts bëeh tũu moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, ti m' tabahõm kän, nu kasagĩw däk mä tyd me.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa rabata däk moweed tũu kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hah'ŷ dajëer. Majyyw dajëer n'aa ti h'ŷŷh —näk mäh.

⁷ Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newē däk ramametsëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa.

⁸ Ti hyb n'aa, da hē na-ãäj nä ta häd ramaneëenh “ta majyyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹ Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hah'ŷŷ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ãäts tég hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraew buuj raky kajäk do tii. ¹⁰ Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hē Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do mejũũ hä ŷŷ”,* näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

¹¹ Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ãäs do

* 27:10 Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ãäts hē ji ner'oot na-ãäj hē Sakarija 11.12-13.

pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hã ta bagã n'aa eanh mäh:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hã, dooh m' Jesus ky gedag bä.

¹³ Ti m' Pirato ky hadoo ta hã:

—Nepäh a hã õm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

¹⁴ Dooh né paawä Jesus kawaj'ään bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

¹⁵ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajök do retsëë doo. ¹⁶ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. ¹⁷ Ti m' hajök do rakat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hã:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? —näng mäh.

¹⁸ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hã rahaëëj däk Jesus, rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa ta hã.

¹⁹ Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó

Pirato basooh bä kä m', Pirato ÿÿm mejüü mä Pirato ranäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejã manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó naga hë atsëm —näng mä ta ÿÿm kyyh Pirato panäk do hã.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë m' ramejüü mä hajök doo, Barabas rabetsëë hyb n'aa Pirato hã. Ramaher'oot na-ääj hë Pirato ramejüü Jesus tadaj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beanh sa hã: —Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm? —näng mäh.

—Barabas —näk mä hajök do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo Jesus hã, Kristo ramaneëenh do hã? —näng mäh.

—Mepëëm däg b'aa kajatsëk do hã! —näk mä sahõnh hë sa kyyh.

²³ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëëm däg! Mepëëm däg! —näk mäh.

²⁴ Pirato bahapäh bä m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mä rah'yy kawereem do ta wë, tado däk

† 27:24 Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hã.

naëng, ti m' ta moo tabahet-syyd wät hajök do matym gó.†

—Hëp ŷ n'aa nado hahÿ aj'yy dajëp doo —näng mäh. —Bë né hë ti ta tii d' karën doo —näng mäh.

25 —Taw'ääts hë —näk mä sahõnh hë. —Ääh, ää panaa na-ääj hë, ää gadoo ta majyyw hyb n'aa ää raky n'aa tapa bä —näk mä Pirato hä.

26 Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëëm däk hyb n'aa b'aa kajatsék do hä.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' bag'ääs do warahén n'aa ramahüüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hä. 28 Ti m' rakabo nyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. 29 Ti m' hetëk do moo m' ramap'ööd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa.† Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

30 Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajöö nuu me m' ranu gewyyh tatu me. 31 Raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahüüm rabepëëm däk hyb n'aa.

Jesus rabepëëm däk do panyyg n'aa hahÿÿh

32 Panang bä naa raban'yyh bä m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bä naa, Simaw häd näng doo hä. Ti m' warahén ramejüü mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëëm däk do b'aa n'aa. 33 Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bä. (Gogota häd näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) 34 Ti m' ramenoo ta hä joom uwa häd näng do s'ëeb hejooñh doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me.§ Ti m' tameëk kanahën d'os hë, dooh teëg bä. 35 Ti m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.** 36 Ti m' rabehyy b'ëeh Jesus rabahag'ääs hyb n'aa.

37 P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëëm däk kerih do Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hä: “Jesus hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih do hä.

† 27:29 Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapöös doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ääj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ääts tég hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëë n'aa. Ta tii me ramanes'uunh. § 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëep do hä. ** 27:35 Saaw-Mo 22.18

38 B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. 39 Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. 40 Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta ãh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. A daaj kedëeb! Ahyy b'aa hã hadäk do õm, P'op Hagä Do T'aa h mado bä! —näk mä sa kyyh.

41 P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hë raky n'aa ej'ees mäh:

42 —Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Doooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa m', tanooh. Taw'ãäts hë tabahyng b'aa kajatsëk do hã tahadäk do hã naa, tii bä ãä ky daheeh da! 43 P'op Hagä Do hã m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb hãä, P'op Hagä Do genaag bä ta hã. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

44 Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ãäj raky n'aa rejää mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

45 Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jããm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. 46 Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyy?” †† tahanäng pé m' tii.

47 Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij †† ti tanaëenh —näk mäh.

48 Ti m' nawayw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. 49 Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' er heg'ãäs Eriij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

50 Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

51 Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä. 52 Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajõk mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kån mäh. 53 Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëe p'ëe panang

†† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk doo hã tabeh'üüm. †† 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

Jerusarēnh hēnh. Kas'ee bok mā hajōk do hā.

⁵⁴ Ti m' hēej katajuus doo, sahōnh hē hawād wāt do warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'āās do rabahapäh bā m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajōk ÿÿj tii b' hab'ēeh. Dawēē naa m' rabaheg'āās. Garirej häj n'aa bā naa rahada mā Jesus. Jesus karēn do hā, ta waa hedoo do hā m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mā rabab'ēeh Marija Madarēn häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hē ÿÿj.

Jesus radakä jēng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tūüh däg bā m' papÿÿj, aj'yy tak'ēp ma näng do bahōm Pirato wē. Joséh mä ta häd. Arimatsija hēnh naa m' tii. Jesus ma matēg see hado däk mäh. Ti m' tabahōm Pirato wē. Tetsēē mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejūū rahaēej däk ta hā tadakä jēng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabēn däk mä pään hanām doo me, rino häd näng do s'ēeb. ⁶⁰ Ti m' tada-suun jēng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepēed nä, taty gatsēē däk mä ta me. Ti m' tabahōm kän. ⁶¹ Marija

Madarēn, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oohn.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw sa daheeh rabahōm Pirato wē.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hā. —Āā hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hē tabahado däk bā kä āh ÿÿ, ÿ d' ganä wāt p'aa hēnh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa āā karēn paawä mamejūū warahén rabahag'āās hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hē ta āh. Ta kamag hood ranahagāā bā, ta ma matēg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wāt, näk da tii bā. Hajōk paa tawedi. Jesus makū ganä wāt ranoo bā, ti bahānh kawad'ii padēek hajōk do tii bā —näk mä sa kyyh Pirato hā.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'āāts hē bē mahūūm warahén kamag hood rabahag'āās hyb n'aa. Baad bē ennyw. Bē hapäh né hē nyy d' bē bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bā rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matēg ranoo gasēets hōm mahānh. Ti m' ramejūū warahén rabahag'āās hyb n'aa.

28

Jesus ganä wāt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', bap paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganã këë bã, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahôm Jesus kamag hood rabaheg'ããs hyb n'aa.

² Ti m' nayyw hë, tak'ëp k'ããts katajus këë. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagã Do ããs bahyng do hyb n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³ Tak'ëp mã ããs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mã ta saroor bahawak. ⁴ Tak'ëp mã warahén, Jesus kamag hood hag'ããs do paah, rajeÿÿm bong mã ããs. Kajajã b'ëeh mã ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵ Ti m' ããs ky hadoo ÿÿj sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! — näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶ Dooch wäd bã. Ganã wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegãã nyy bã takadasuun jëng do paa bã —näng mäh. ⁷ —Nayyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganã wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ïï hënh”, nãk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hã —näng mã ããs kyyh ÿÿj sa hã.

⁸ Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawã m' tseb'ee mã ti hyb n'aa. ⁹ Ti m'

rabajëk bã m', nayyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hã, ti m' takedëng sa hã. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh tũũ, ta tsyym hã ramoo kajäk ta hã raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahõm, bë maher'ood hãj haa sa hã Garirej hënh rabahôm hyb n'aa. Tii bã da ÿ rabahapäh —näng mã Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahõm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mã panang hënh P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mã sa hã sahõnh hë rahapëë wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëer rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ããts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, ãã aã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëeg hõm ta kamag”, nãk da bë kyyh —nãk mã sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babã bagã n'aa ky n'aa napäh bã panyyg bë her'ood hõm doo, ãã h'yyb en'yym da, dajëb hã bë taky

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bã rabahag'ããs bã, radej'ëep ta sãm. Ti hyb n'aa “ãã h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén näng.

n'aa ety mahānh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejũ doo da né hẽ m' rama her'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hẽ m' Judah buuj mahang ka her'ood däk ta ti panyyg. Da hẽ na-ããj nä ka her'oot.

Jé pad'yyt hẽ ta ky n'aa ji ma her'ood hõm Jesus mejũũ do ky n'aa hahỹỹh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hẽnh, waëë hẽnh, Jesus mejũũ do paa hẽnh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mä ta hã. Ti hadoo né hẽ dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hẽ sa wë. Hahỹỹ d' mä ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hỹ pong jé hawät do hã, badäk hahỹỹ bä hawät do hã na-ããj hẽ P'op Hagä Do an'oo däk ÿ mejũũ hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg däk tan'oo bä. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bë ahõm. Ma matëk ÿỹ rabahado padëëk bë an'oo bä sahõnh hẽ häj n'aa babuuj. Bë nu gemuun hõm da ta ti Ee häd gó, ta T'aah häd gó, P'op Hagä Do Sahee häd gó. ²⁰ Bë ma met'ëëg sa hã sahõnh hẽ bë ÿ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahỹ ÿ ky däng bë hã: ÿ awäd had'yyt hẽ da bë sii badäk hahỹ gawatsik bä kä.† Jããm hẽ kä.

† 28:20 Sahõnh hẽ badäk hahỹ bahëëj jëng do jawén paa bä, hỹ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hẽ.

Maah-Ko Jesus ky n'aa hanäm do Maah-Ko erii wät do hahÿÿh

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Hahÿÿ tadu doo Jesus Kristo, P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm doo.

² Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do mo haj'aa hä:

“ÿ mejüü da panäk ÿ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyw däk hyb n'aa a pooj jé.”*

³ “Hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,† näng mä takerii däk do hä.‡

⁴ Nanäng panäk doo, Jowāw nu gahem'uun do paa m' tii. Tabanawäng bä paa m' tabawät. Tanu gemuun hōm paa m' hajōk. Taher'oot sa hä raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm

do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

⁵ Ti m' hajōk Judah häj n'aa buuj, panang Jerusarēnh häd näng do babuj n'aa na-āāj né hē m' rabahōm Jowāw wē. Nesaa do rakawoom bä, Jowāw nu gemuun hōm tamii Joradān häd näng doo me.

⁶ Jowāw saroor mä kameer wii s'ëeb ta pan'aa. Ta baa wyd paa m' ta byyh. Sabakar paa m' tawēh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyy sa hä:

—Ti awät da jawén ÿÿ tak'öp hyb n'aa jawyk do bahānh ÿÿ. Hä ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hä. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bāš — näng mäh. ⁸ —ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naeng me. Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëe suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa —näng mä Jowāw nu gahem'uun do kyyh sa hä.

Jesus Jowāw nu gemuun wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti noo gó kä m' Jesus bana panang Nasaréh häd näng doo bä naa. Garirej häj n'aa bä ta ti Nasaréh panang. Jesus Jowāw nu gemuun wät doo kä tamii Joradān häd näng doo me. ¹⁰ Ti m' Jesus nu

* **1:2** Marakijas 3.1 hä takerii däk hahÿÿ bód t'aats. P'op Hagä Do kyyh ta T'aah hä tabedoo do tii. Ta bód see ti Isajas erii wät do paah. † **1:3** Ji h'yyb tym ji enäm, baad P'op Hagä Do T'aah ji gadoo ji h'yyb gó, tahanäng pé m' ti ji tyw n'aa ji bak'ood däk, ji tyw n'aa ji daj'aah. ‡ **1:3** Isajas 40.3 § **1:7** P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bä sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'öp hyb n'aa sakog its Jowāw Jesus matym gó, ta hä hē Jowāw hegāā bä. Ti hyb n'aa, dooh tahaj'as pé Jesus wē tamoo wäd bä, ta hä hē tahegāā bä, tahanäng pé tii.

ganä däk bä m' tabaheg'ääs wë hã, wë kabasëets däk. Ti m' P'op Hagä Do Sahee tabahapäh, ahyng mä ta wë gurii-i hadoo mäh. ¹¹ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yyim —näng mäh.

¹² Ti m' nayyw hë tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Jesus P'op Hagä Do Sahee mahüüm kãn. ¹³ Tïi hënh mä Jesus baym 40 m' ta äh. Tii bä m' Nesaa Do Yb, Satanas häd näng doo, mety paawä m'. Ta tii bä m', Jesus baym bä, ti abong mä tababo n'aa. Ääs rahag'ääs mä Jesus.

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m', Jowāw nu gahem'uun do radawäts geët do jawén paa bä kã m', Jesus bahöm kãn Garirej häj n'aa hënh kã. Tïi hënh kã P'op Hagä Do panyyg hanäm do tamet'ëeg kãn. ¹⁵ Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Kaja däg kãn ji P'op Hagä Do bag'ääs doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë eréd höm nesaa doo. P'op Hagä Do hã bë h'yy kawareem. Bë ky dahé ti panyyg hanäm doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti noo gó m', tabawät bä m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me, tabahapäh mä pawóp hë ta hÿÿj daheeh

habok doo. Simaw, Änderéh mä sa häd. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb sag né hë m' tii. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëep bë ana, si ÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado boo da bë hÿÿ kã. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kã P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' raberéd höm karahi. Ah'üüm kãn mä ta sii.

¹⁹ Ti bahãnh mä tabahapäh Sebedew häd näng do taah, Tsijaag, Jowāw daheeh. Marakate gó m' rabat'oonh. Karahi m' renäm. ²⁰ Jesus ats'yyt né m' tii d' ënh. Ti m' nayyw hë m' raberéd sooh sa yb sa hataa sii hë m'. Ti m' Jesus sii rabahöm kãn mäh.

Jesus habëë höm do mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' Jesus bahöm panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Ti m' Saab, Judah buuj rakamehehãk do hã, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabahöm. Tii bä m' tama metëek P'op Hagä Do panyyg. ²² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do ky n'aa nahado m' tii. ²³ Tii bä m' tabasooh sa mahang aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

24 —H'ëed makarën äã wë Jesus, Nasaréh buuj? Äã marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh öm baad ub. Öm P'op Hagä Do hanaa, tak'öp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed öm —näng mä ta kyyh.

25 Ti m' Jesus ky geäm wät mä karap'aar h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'yy mahänh! —tah'eed höm mäh.

26 Tii bä m' aj'yy tak'öp karap'aar h'yyb nesaa do behats wät. Tii bä m' awaaw wät mäh, ti m' tabahöm kän ta mahänh. 27 Ti m' ta wób rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hÿÿ éh? Ta see ky n'aa hadoo hÿÿh. Tametëek mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë tamejüü. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

28 Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej häj n'aa bä.

Jesus nahëë sog höm do panyyg n'aa hahÿÿh

29 Tii kä m' Jesus raban'yyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ti m' Tsijaag, Jowäw daheeh Jesus bahöm kän Simaw, Än-Deréh sa tób hënh. 30 Asooh mä Simaw mayyn. Oom ta hä. Ti m' Jesus hä rabaher'oot taoom. 31 Ti m' Jesus bajëë suun tahasooh hënh, tamoo ej'ooj sëek mäh. Ti m' oom keréd höm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

32 Tug bä kä, papÿÿj badëë hyng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramena sahönh hë nahëë enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do sii hë. 33 Hajök Kapar-Naüm buuj kata padëek Simaw tób w'oo hä, Jesus yt gä do w'oo hä. 34 Hajök mä sa nahëë Jesus hahëen höm. Hajöö m' nahëeh. Hajöng mä karap'aar h'yyb nesaa do tahebëë bong mera do sa hä hanäng doo. Dooch m' Jesus an'oo bä karap'aar h'yyb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa, Jesus P'op Hagä Do T'aah né hë.

P'op Hagä Do hä Jesus ky n'aa etsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

35 Ti m' jati péh, bap paah, badajung nä, tabas'ëeg gëet, ti m' tabahöm dawë hä, ranabok hënh, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. 36 Ti m' Simaw ta hataa daheeh raty gawëej padëek bä m' rabahöm Jesus rabesoos hyb n'aa. 37 Ramamuun bä m' raky hadoo ta hä:

—Hajök öm hes'oos! —näk mä ta hä.

38 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hamäh! Ta s'ee hënh ër bahöm, ta wób panang hënh ÿ baher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg hanäm do sa hä na-ääj né hë. Ti hyb n'aa né hë ÿ wén na —näng mä Jesus kyyh.

39 Tii d' paa tabawät jé pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä. Sahönh hë m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do

hã tabaher'oot, tametëek P'op Hagä Do ky n'aa. Tahebë mä karap'aar h'y'yb nesaa doo.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁰ Ti m' aj'yy rog manahuuh do hanäng do ana mä Jesus wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, tetsëë mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëeh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

⁴¹ Ti m' Jesus t'yyd mehïïn mä. Ti m' tamoo däng ta hä, ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mä. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

⁴² Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mä.

⁴³ Ti m' baad tabaher'oot ta hä:

⁴⁴ —Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mä. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejüü do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

Ti m' tamejõ hõm.

⁴⁵ Tii d' né paawä Jesus maher'oot, dooh m' taky dahé

bä. Taher'oot mä tamahõm me. Jé pad'yyt hë rapanyyg enä hõm mä. Ti hyb n'aa kä m' dooh Jesus haja wäd bä sa panang hënh tahõm bä raba-hapäh bä kä. Dawë hä kä m' takan'oo kän. Ti hadoo né hë m' jé pad'yyt hë naa rabena ta wë.

2

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' pawóp hë ta ä jawén paa bä, Jesus matëeh p'aa hënh panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh. Tii bä m' rapanyyg enä däk, p'aa hënh mä Jesus bagëë däk tób ta yd nu hed'ëeh bä. ² Hajök mä t'ïï hënh hah'üüm. Hajök mä rakata padëek tób bä. Du daa m' ta tyw n'aa wät pé tób w'oo hä na-ääj hë. Ti m' Jesus met'ëeg kän P'op Hagä Do panyyg. ³ Ti m' ji meheet pé ajyy ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. ⁴ Du daa m' rakad'oo pé ramajë suun paawä m' Jesus wë, gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëes mä Jesus bagëet nemuun. Ti m' ramahy kän Jesus wë kä ta tyng jó. ⁵ Ti m' Jesus h'y'yb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, taky hadoo nawät do hä:

—Tah ÿÿ,* nesaa do a h'y'yb tym gó hanäng do kado hõm —näng mä.

* 2:5 Dooh Jesus t'aah tado bä. “Tah ÿÿ, najis ÿÿ” Judah buuj raheer'oot sa da hadoo do hä ramaher'oot bä. Tii d' né hë sa kyyh.

⁶ Ti m' rabat'oonh sa mahang Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek doo. Ti m' sa h'yyb gó raky hadoo:

⁷ —Héd n'aa m' ti hÿÿ ti d' tabaher'oot? P'op Hagä Do taky n'aa rejää ti hÿÿh —näk mä sa h'yyb gó. —Jääm né hē P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hōm bä —näk mä sa h'yyb gó.

⁸ Nyyw hē m' Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hā:

—Héd n'aa tii da bē hyb n'aa newēē bē h'yyb gó? —näng mäh. ⁹ —Nyy da nahejooj bē hā? “Kado hōm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, awäd däg”, ji noo bä nawät do hā? —näng mäh.

Tii m' taky hadoo ēnh sa hā:

¹⁰ —Hÿÿ kä da —näng mäh. —Bē bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hā hanäng do nesaa do ÿ ado hōm bä, ÿ haso däk da nahēē näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hā taky hadoo:

¹¹ —As'ēēg g'ēēd, mado däg a tyng, ahōm kä a tób hēnh —näng mä Jesus ta hā.

¹² Ti m' tabas'ēēg gēēt, tabado däk mä ta tyng, ahōm kän mä hajök do matym gó.

Tii bä kä m', rameuj kän sa h'yyb gó. Ti m' P'op Hagä Do hā raj'aa etsē. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh ää hapäh pé hÿ he-doo péh —näk mä sa kyyh.

Rewi häd näng do Jesus naēēnh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus bahōm ēnh karaj'aa Garirej häd näng doo hēnh. Hajök mä han'aa ta wē. Ti m' Jesus ma metēēk sa hā. ¹⁴ Ti m' ta jawén, Jesus bawät bä kä, tabahapäh Rewi häd näng doo, sa wahē n'aa Roma buuj ky gabuuj dajēēr tagahed'aak bä hasooh doo. Aw-Pew t'aa m' ti Rewi. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—B'ēēp ana wē ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Rewi bas'ēēg gēēt, ahōm kän mä ta sii.

¹⁵ Ta jawén, Rewi tób bä Jesus bawēh bä m', hajök dajēēr gahed'aak doo, Matew hep'ēēh doo,† ta wób sa hā pé nesaa do moo heb'oooh do na-āÿ hē rabana rabawēh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matēg sa sii. Hajök né hē m' Jesus sii heb'oooh doo. ¹⁶ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do rabahapäh bä m' ta ti hedoo do sa sii Jesus bawa doo, Jesus ma matēg hā rabeaanh:

—Héd n'aa dajēēr gahed'aak do sa sii, ta wób na-āÿ hē nesaa do moo heb'oooh

† 2:15 Judah buuj sa wób né ti dajēēr gahed'aak doo. Roma buuj hā kep'aak do rabataa. Ta see pé noo gó dajēēr gahed'aak do rawedii sa wakān. Ta bahānh ragahēēn dajēēr, sa wē ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bä dajēēr gedaag n'aa.

do sa sii tabawëh? —näk mä sa kyyh.

¹⁷ Ti m' reanh do Jesus maa napäh bä, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahöm bä mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'üüm ta wë. Doo ä ahyy bä hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ä naëenh hyb n'aa. Ä ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ä naëenh hyb n'aa† —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hä.

Jesus hä reanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti anäng paa m' ta heen n'aa Jowāw nu gahem'uun do ma matëg, Pariséw na-ääj mäh, ranoo kanawa doo me raweh'ëeh P'op Hagä Doo. Ti m' ta wób reanh mä Jesus hä:

—Jowāw ma matëg, Pariséw ma matëg na-ääj hë ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee hyb n'aa. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —näk mäh.

¹⁹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hēnh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Jām bawät nä bä rawëë had'yyt hë. Doo ratay bä. ²⁰ Ti awät da ti noo gó sa

najiis, ta patug pan'aa, rado hōm sa mahānh. Ti noo gó da ratay kån§ —näng mäh.

²¹ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Doo ä ji gas'yyb bä saroor säg noo eh do pään papuuj bäh me. Tii d' ä adoo bä, papuuj bäh tsawyy däg bä, ta säg tanes'ëem, kawah'oob hōm tii bä. Ti bahānh tanoo ee däk tii.

²² Ti hadoo né hë uwa bëeh hä. Doo ä ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byyh säg gó. Tii d' ä adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hōm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kä karejä kån —näng mäh. —Uwa bëeh papuuj ä geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mä Jesus kyyh sa hä.**

Saab ky n'aa hahÿÿh

²³ Saab hä m', Judah buuj rakamehehāk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahōm me m', ta ma matëg tiriig ag mä rateh'yyt rabawa hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Pariséw sa sii habong do raky hadoo Jesus hä:

—Mahegää! Hëd n'aa a ma matëg raky nadaheeh ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa

† 2:17 Jesus wén naëenh, nesaa do raberéd hōm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. § 2:20 Hahÿÿ d' Jesus hanäng pé ta tii hä: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratay bä. Sa mahānh Jesus badoh bä, tii bä da ratay kån.

** 2:22 Doo ä mekuuj bä papuuj tama metëek do ä h'yyb säg paa me, tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo. †† 2:24 Doo ä ji moo wäd bä Saab hä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü. Tak'ëp Pariséw rahyb n'aa jew'yyk Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok, tiriig ag rateh'yyt do hyb n'aa.

hã? Saab hã ramoo bok†† —
näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa
hã:

—Doooh bē ner'ood bā
g'eeh nyy da ēr wahē makū
Dawi bad'oo, tii, ta hataa
rabas'aah bā, sa waa tamah
bā? ²⁶ Abijatah P'op Hagä Do
sa hã kahesé do tób n'aa yt
moo heb'oooh do sa wahē n'aa
heh'äät do tabahadoo noo gó,
Dawi ajēē suun P'op Hagä Do
sa hã kahesé do tób n'aa yt hã,
ti m' tabawa ti pāw P'op Hagä
Do sa hã kahesé do tób n'aa
yt hatoonh doo. Ti m' tanoo
mä ta hataa rabawa. Jāām
né paawä ta ti tób yt hã moo
heb'oooh do haw'aa ta ti pāw
Mosees ky n'aa jaw'yyk do
an'oo bā†† —näng mä Jesus
sa hã.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ji kameh'ääk do hyb n'aa
P'op Hagä Do wén pahuuj
wät paa ji kameh'ääk do heen
n'aa. Doooh ji tapahuuj bā ji
kameh'ääk do heen n'aa hyb
n'aa —näng mäh.

²⁸ —Ti hyb n'aa, ȳyh, Aj'yy
Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana
Doo, Saab ky n'aa hã sii hē
ȳ mejũũ —näng mä Jesus
Pariséw sa hã.

3

*Moo gadóm do panyyg n'aa
hahȳyh*

¹ Ta see pé noo gó Jesus
bahōm ēnh tób P'op Hagä Do
panyyg rayd naherot doo
hēnh. Ti yt hã m' tabasoooh

aj'yy moo gadóm doo. ² Tii
bā m' ta wób ramatakēē mä
Jesus aj'yy moo tahaso däg bā
Saab hã. Ta moo tahaso däg
bā, Jesus moo wät né hē Saab
hã kã sa hã. Rakarēn paawä
m' Jesus raky n'aa tapaa Jesus
ky nadaheeh do Mosees ky
n'aa jaw'yyk doo. ³ Ti m' Jesus
ky hadoo aj'yy hã:

—Ag'ēēd däg sa mahang.

⁴ Ti m' taky hadoo ta wób sa
hã:

—Nyy da ēr ky n'aa jaw'yyk
do metēek Saab ky n'aa hã?
H'ēēd ti taw'ääts hē ji moo
wät Saab hã? Baad hadoo
do ji moo wät, nesaa do ji
moo wät? Ji da hadoo do ji
ed'ēēp Saab hã, ji da hadoo do
ji daj'ēēp Saab hã? —näng mä
Jesus kyyh sa hã.

Rahapēē né paawä m',
doooh m' raky gado bā. ⁵ Ti m'
kawaj'ään gó Jesus ty kawōōt
sa wē. Tahyb n'aa tón mä sa
h'yyb tym ganahoot do hyb
n'aa m'. Ti m' aj'yy hã kã taky
hadoo:

—Madajoow a mooh! —
näng mäh.

Ti m' ta moo tadajoow
däk. Ahub däg kãn mäh,
baad däg mä ta moo kã.
⁶ Ti m' nayyw hē m' Pariséw
raban'yyh. Eróts karapee sii
hē m' rakaner'oot mä nyy d'
rabad'oo Jesus radaj'ēēp hyb
n'aa.

*Hajök mä Jesus gen'aak do
hah'ũũm do ta sii panyyg n'aa
hahȳyh*

†† 2:26 Jāām né paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pāw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do sa wahē n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yyd mehĩn do hyb n'aa.

7 Ti m' karaj'aa hēnh Jesus ta ma matēg sii hē m' rabawēej kǎn. Hajōk mā Garirej hāj n'aa hēnh naa Jesus jawén hah'ũũm. 8 Raky n'aa napāh bā m' sahōnh hē Jesus moo wāt doo, rabana Judah hāj n'aa hēnh naa, panang Jerusarēnh hād nāng doo hēnh naa, Idumeej hāj n'aa hēnh naa, tamii Joradān tamyyj dāk hēnh naa. Ta wób mā Tiir, Sidōn panang hād enāh do hāj n'aa hēnh naa. 9 Hajōk do hyb n'aa m', Jesus mejũũ ta ma matēg rabenām hyb n'aa marakate ta pooj jé, ragatatug dāk do hyb n'aa ta hā. 10 Hajōk sa nahēe heso hōm do hyb n'aa m', nahēe enāh do rawén gatatug kǎn ta wē. Rakarēn mā ramoo kajāk ta hā. 11 Jesus karap'aar h'yyb nesaa do hā hadāk do rabahapāh bā m', tũũ m' rakajāk ta matym gó. Tak'ēp mā rageēnh:

—Ōm P'op Hagā Do T'aah!
—nāk mäh.

12 Jesus ky ge'ỹỹm mā karap'aar h'yyb nesaa doo, ranaher'oot hyb n'aa m' ta ky n'aa.

Jesus asēm do 12 hedoo do tamejũũ do pan'aa panyyg n'aa hahỹỹh

13 Ti m' Jesus basēek waēe jó. Tanaēēnh mā ta wē tah'yyb dāng doo. Ti m'

rabahōm ta wē. 14 Sa mahang tasēm mā 12 ta hataa, ta sii rababok hyb n'aa, tamejũũ hyb n'aa ta ky n'aa raba-her'oot hyb n'aa. 15 Tanoo mā sa hā karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebē hyb n'aa. 16 Hahỹỹ m' 12 hedoo do tamejũũ doo: Simaw mäh, "Peed" ta hād n'oo dāk doo. 17 Ta jawén mā Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw hād enāh doo, "Darung Do Taah" tamaneēēnh doo. 18 Ta jawén mā Ān-Deréh, Pirip, Batoroméw, Matew, Toméh, Tsijaag see Aw-Pew t'aah, Tadéw, Simaw Serot,* 19 Judas Ikarijot kā m', Jesus haēej dāk do majĩ hā.

Nesaa Do Yb ky gabuuj gó Jesus moo wāt rahanāng do panyyg n'aa hahỹỹh

20 Ti m' Jesus ta ma matēg sii hē rabajēe p'ēe tób gó. P'aa hēnh mā rakata padēek hajōk doo. Du daa m' rabawa pé hajōk do hyb n'aa. 21 Ta ỹỹn, ta wakāān rapanyyg enā dāg bā m', rabahōm t'ĩ hēnh rahahēen paawā m'. Sa hā m' baad nado wād Jesus h'yyb.†

22 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do Jerusarēnh hēnh naa han'aa doo, hajōk do mahang hab'ēeh doo, raky hadoo ta wób sa hā:

* **3:18** Judah buuj sa hāj n'aa bā Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarēn rakamaj'ĩ Roma buuj sa wē. Dooh rakarēn bā Roma buuj mejō bā sa hā. Roma buuj wē kamaj'ĩ do ramaneēēnh Serot . Ta ti sa see paa apāh ta ti Simaw rawén maneēēnh "Simaw Serot". † **3:21** Baad nado wād Jesus h'yyb rawén ed'oo, ta bahānh dāg sa hā Jesus moo wāt doo. Hajōk do ta wē hehũũm do tagado had'yyt hē, nahēe enāh do tabaheso, ta see pé noo gó dooh tawa wād bā tak'ēp taty kanewaat do hyb n'aa. Dooh rah'yy genā nā bā P'op Hagā Do T'aah tado bā.

—Beresebu,[†] karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa ti adäk ta hä. Ti kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

²³ Ti m' tii d' ky hedoo do Jesus naëenh ta wë. Ti m' panyyg ky n'aa gó tabahe'oot sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ta daaj hë g'eeh Nesaa Do Yb takahabë? —näng mäh.

²⁴ —Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. ²⁵ —Sa wakãän sa hä hë rahyb n'aa wareem bä, kahäj jëng tii bä. ²⁶ Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hä kä. Ta hä hë takawareem bä, ta karapee hä tahyb n'aa wareem bä, ahëej jëng né hë tii bä ta hejój. Gawatsik da tii bä —näng mä Jesus kyyh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Doo h'yy hejooñh do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä, tahajaa ta ma tado hõm bä —näng mä Jesus sa hä. §

²⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, sahõnh hë P'op Hagä Do ji ky n'aa rejãä do na-ãäj hë P'op Hagä Do mabaan hõm da ji hä. ²⁹ P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãä doo kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii. Ta ti hedoo

péh, dooh tahëej bä nesaa do ta hä. Tadaajëp jawén paa bä na-ãäj hë nesaa do adäg had'yyt hë ta hä —näng mä Jesus kyyh sa hä.

³⁰ Tii d' tawén edoo mä sa hä, P'op Hagä Do Sahee kyy gó tawén hebë. Sa hä m' Nesaa Do Yb ky gabuuj mäh. Rather'oot do hä P'op Hagä Do Sahee raky n'aa rejãä.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ÿÿn, ta wakãän sii hë m' rakajaa. Ta w'oo hä m' rababë däk. Ti m' ramejüü ranaëenh Jesus.

³² Hajök mä ta pa hat'ooh. Ti m' raky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakãän, ta w'oo hä rabab'ëeh. Õm mä resoos —näk mäh.

³³ —Jaa ti ëen, jaa ti wakãän haa? —teanh mäh.

³⁴ Ti m' taty kawõõt ta w'oo gadäk hënh rahat'ooh hënh. Ti m' taky hadoo:

—T'ooh hahÿ ãn ÿÿ, wakãän haa —näng mäh. ³⁵ —Sahõnh hë P'op Hagä Do karën do moo heb'ooh doo, ti né hë wakãän haa hadoo, ti né hë ãnh ÿ hadoo, ti né hë ëen hadoo —näng mä Jesus kyyh sa hä.

4

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek ënh karaj'aa Garirej häd näng do

† 3:22 Nesaa Do Yb né hë ti Beresebu.

§ 3:27 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

nabyy me. Hajõk do nu sabuk mä ta hä. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajõk do ayyw b'ëëh mä ta takëen nabyy me. ² Ti m' hajõõ m' tama metëëk mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

³ —Bë hyb n'aa matakä hahÿ panyyg! Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.

⁴ Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajak, ti taw'ëed rabajõh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ääts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä, nayyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëe wäd bä. Ti hyb n'aa dooh teag bä.

⁸ Ta tym wób kajäg kån baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. ³⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. ⁶⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån ta tym wób. ¹⁰⁰ nuu me tabejoom do bahänh tabeag kån baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'üüm.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

¹⁰ Ta jawén kä m', ta mab hë 12 hedoo do ta ma matëg hë kä, ta wób hë kä, rabeaanh ta hä nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hä. Ta wób sa hä, sa h'yyb gó naa maa new'ëë kanarën doo, sahõnh hë takaher'oot da panyyg ky n'aa me —näng mäh. ¹² —Tii d' tawén hadoo, —näng mäh —“Rahegää had'yyt né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë had'yyt hë né paawä m', dooh m' tagah'ood bä sa hä. Dooh né rakarën bä P'op Hagä Do hä rah'yy kawereem hõm, P'op Hagä Do nawug hõm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo”* —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Taganah'ood bä bë hä hahÿ panyyg, nyy d' tagahoot panyyg wób bë hä? —näng mäh. ¹⁴ —P'op Hagä Do kyyh herot doo, aj'yy joom tym hejóm do hadoo. ¹⁵ Joom tym ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób sa hä. Ramaa newë sii hë, nayyw hë, P'op Hagä Do panyyg Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb gó naa. ¹⁶ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób, pä banäng bä kajäk do hadoo sa hä. P'op Hagä Do panyyg ramaa newë sii hë,

* **4:12** Isajas erii wät doo gó Jesus beh'üüm. Isajas 6.9-10 hä takerii däk tii.

nayyw hē, h'yy gadajaa gó ragadoo. ¹⁷ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hē rah'yy gejë hōm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hā. Hejooñh do kametä bä sa hā, sa hā rarahejä bä na-ääj hē P'op Hagä Do panyyg metëek doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hē rah'yy gejë hōm. ¹⁸ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym sasëng mahang kajäk do hadoo sa hā. ¹⁹ P'op Hagä Do panyyg ramaa napëe né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hē badäk hahÿy hā ji bawät do hā.† Dajëer hā, sa ma ji tawadii do hā rahyb n'aa h'üüm. Rah'yy karën do jawén rababok. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ²⁰ P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób, joom tym baad tabadoo bä kajäk do hadoo sa hā. Ti ramaa newëe P'op Hagä Do panyyg, baad ragadoo, baad rabenäm sa h'yyb gó. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 30 nuu me, 60 nuu me, 100 nuu me takejoom do bahānh tabeaak do hadoo tii —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë gataa sooh bë bag, ji waa hood yt hā, ji jó ÿyh do yt hā bë bejën hyb n'aa apäh? Dooh. Ta bag bë dasooh ta tyng jó, baad ta bag däk hyb

n'aa. ²² Ta ti hadoo da ÿ ma metëek do hā: Sahōnh hē sa hā da hē kejën nä doo, sahōnh hē rah'yy ganenäh nä doo, kametä däk né da sa hā. ²³ Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hē tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

²⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Taw'ääts hē baad bë matakä ti bë maa newëe doo. Bë matakëe do pénh, bë maa newëe do pénh, bë da P'op Hagä Do h'yy gan'yyh. Ti bahānh baad bë da tah'yy gan'yyh. ²⁵ Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hā ta h'yy ganäng doo. Jé kanahën d'os hē h'yy ganäng doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hā kanahën had'os doo‡ —näng mä Jesus.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿy hā P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa

²⁶ Ti m' taky hadoo:

—Aj'yy joom tym hejóm do ky n'aa hadoo né hē P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. ²⁷ Ta äh tatebëj nuuj jé, adëb bä, atsëm, ta ti joom tym ganyyh, tabawäng. Dooh joom hejóm do hapëe bä nyy da tabawäng ti joom. ²⁸ Ta daaj né hē joom k'ääts baw'ëeh. Pooj jé tagajewäng, tii b' tabaee däk, tii b' tabeag kån. ²⁹ Ta ag wah'ëe däk bä kä, ta heen n'aa hā, tii bä kä joom näng do bak'ääd kån ta joom, joom ji nu gekäa do nahëe me —näng mä Jesus kyyh.

† 4:19 Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 4:25 Ta ti tawén kado hōm sa hā, rahyb n'aa manatakëe do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hā.

30 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:
 —Panyyg see ky n'aa me
 ÿ her'oot bê hã P'op Hagä
 Do bag'ääs do ky n'aa —näng
 mäh. 31 —Joom motaad häd
 näng do tym nad'ëed is do
 hadoo né hë P'op Hagä Do
 bag'ääs doo, tadu doo noo gó.
 32 Jããm nad'ëed its né paawä
 ta tym, ji waa ty gamabuuj
 see bahãnh tabawäng. Tak'ëp
 ta moo bawäng. Tii hã kä
 taw'ëed batooj kãn ta hã kä,
 tabadahëem bäs —näng mä
 Jesus kyyh.

33 Hajõng ta ti hedoo pé
 panyyg ky n'aa gó Jesus
 baher'oot sa hã P'op Hagä Do
 panyyg n'aa. Jesus her'oot
 mä sa hã rahyb n'aa hajaa
 doo. 34 Sahõnh taher'oot do
 sa hã, panyyg ky n'aa me
 m' tamaher'oot. Sa mab
 hë, rabedoh bä m', Jesus
 baher'oot ta ma matëg sa hã
 nyy d' tahanäng pé panyyg gó
 teh'üüm doo.

*Bah'ood Jesus meduuk do
 panyyg n'aa hahÿÿh*

35 Ti noo gó m', tug bä kä m',
 Jesus ky hadoo ta ma matëg
 sa hã:

—Hamäh, ër atsëg hõm
 karaj'aa tamyj jé.

36 Ti m' raberéd b'ëeh hajök
 doo, ti m' ragatsëg t'oonh
 marakate gó Jesus gasooh
 doo gó. Ti m' rabatsëg
 kãn. Marakate wób an'aa sa
 jawén. 37 Ti m' tak'ëp bah'ood
 bana. Tewëep mä maadaka.
 Marakate tetaa m'. P'eets mä
 marakate bagyyb jëe paawä.

38 Marakate duu hënh mä
 Jesus baÿÿh. Ta nu tyng jó m'
 ta nu sooh.

Ti m' ta ma matëg ramebëe
 nyyh, ti m' raky hadoo:

—Ma matëg! Õm h'yy
 kanap'eed! Èr da ag'yyp! —
 näk mäh.

39 Ti m' tabas'ëeg gëet, ti
 m' bah'ood tameduuk. Ti m'
 maadaka hã taky hadoo:

—Bag hënh!

Ti m' bah'ood badoo wät.
 Badatih däk mäh.

40 Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bê
 beÿÿm? Dooh P'op Hagä Do
 hã bê h'yy kae nä bä? —näng
 mäh.

41 Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm
 bong, ti m' rakaner'oot sa
 mab hë:

—Jaa ti hÿÿ éh? Bah'ood,
 maadaka sii hë raky daheeh!
 —näk mä sa kyyh.

5

*Karap'aar h'yyb nesaa do
 aj'yy hã hadäk do Jesus ah'eed
 hõm do panyyg n'aa hahÿÿh*

1 Ti m' rakajaa Geras buuj
 sa häj n'aa bä, karaj'aa
 tamyj jé. 2 Ti m' Jesus
 gatsëg nyyh jawén paa bä m',
 aj'yy karap'aar h'yyb nesaa
 doo, mera doo, nyyw hë m'
 tabana ta wë. Pã gabaho doo
 gó, panang buuj dejëp do sa
 kamag n'aa radebong doo
 bä naa tabana. 3 Tii b' né
 hë m' tabahe'yÿh. Dooh m'
 hajaa pé moo mawyyt péh.
 Haak sapuuw hadoo doo me
 né hë m' ramoo maw'yyd né

§ 4:32 Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do
 bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm.

paawä m', dooh m' rahaja bä. ⁴ Hajõõ nuu me m' haak sapuuw hadoo doo me ramoo mawyyt, ratsyym maw'yyd paawä m'. Ti m' tagahet'ëeh mä haak sapuuw hadoo doo. Sapaar ta tsyym pëm tagahet'ëeh né m' tii d' ênh. Dooh ta hä hajaa meduuk péh. ⁵ Adëb bä, atsëm na-ãäj mä tabahew'ëet kamag habong hënh, waëë jó na-ãäj hë. Tak'ëp mä tageëenh, ta daaj hë m' takahej'oooh pä bäh me.

⁶ Dawëë naa m' Jesus tabahapäh bä m', waj'aa däk mä ta wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng Jesus wë. ⁷ Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë yÿ, Jesus, P'op Hagä Do T'aah, Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do T'aah? Maky dëë P'op Hagä Do häd gó, dooh da y marejã bä! —näng mäh.

⁸ Tii d' tawén edoo mäh, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed hõm do hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' Jesus kyyh:

—Meréd hõm hahÿ aj'yy! —näng mä karap'aar h'yyb nesaa do hä.

⁹ Ti m' Jesus beanh ta hä:

—Nyy d' a häd? —näng mäh.

—“Hajõk Doo” ãã häd, —näng mäh—hajõk do hyb n'aa ããh—näng mäh.

¹⁰ Ti m' tets'ëë had'yyt mä Jesus hä tanah'eed hõm hyb n'aa dawëë karap'aar h'yyb nesaa do ta tii bä naa.

¹¹ Hajõng mä too yb tii b' habëëh karaj'aa takëen hä, wajapëm doo bä. Ta tii b' mä sa waa rabahew'aa. ¹² Ti m'

karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus hä:

—Man'oo ãã ajëë pëë too yb hä —näk mäh.

¹³ Ti m' Jesus banoo tii d' sa hä. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kån aj'yy hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kån. Hajõng mä ti too yb. 2 miw mäh. Ti m' rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëenh tame, tame m' rakejäg bëenh. Ti m' t'õp mä rapehäs.

¹⁴ Ti m' too yb hagã n'aa waj'aa bong mäh. Sa panang bä, panang nedaa bä na-ãäj mä ramaher'oot sahõnh hë rahapäh doo. Ti m' panang buuj raban'yyh t'ii hënh, rabaheg'ããs hyb n'aa ky n'aa näng doo. ¹⁵ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kã, rabahegãã kån aj'yy hajõng do karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paah. Asooh mäh, saroor näng mäh, baad däg mä ta h'yyb tym. Ti m' rabeÿÿm bong.

¹⁶ Ti m', ta ti hap'ëeh do paa rabaher'ood kån han'aa do sa hä kã ta ti aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa ky n'aa. Too yb ky n'aa na-ãäj mäh. ¹⁷ Ti m' han'aa do rabetsëë Jesus hä, tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa. ¹⁸ Ti m' Jesus gatsëg sooh bä m', aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hanäng do paa betsëë Jesus hä, Jesus sii tabahõm hyb n'aa. ¹⁹ Dooh m' Jesus karën bä ta sii aj'yy ahõm bä. Hahÿÿ d' mä Jesus kyyh ta hä:

—Ahõm nä a yb, a yÿn, a wakãän wë. Maher'ood sa hä sahõnh hë taw'ãäts hë

hadoo do a hã Tak'ëp Hyb n'aa Jawyk Do bad'oo doo. Maher'ood sa hã nyy da òm tat'yid mehĩn doo—nãng mã Jesus kyyh ta hã.

²⁰ Ti m' aj'y y bahõm kãn. Hëej bód, Dekaporis hãd nãng doo bã ta her'oot mã tak'ëp hanãm do Jesus bad'oo do ta hã. Ti m' sahõnh hẽ maa nap'ëeh do rahyb n'aa meu-unh mãh.

ÿnh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'y ganã däk do ky n'aa daheeh hahÿh

²¹ Ti m' Jesus batsëg hõm bã p'aa hẽnh karaj'aa ta myyj jé, tabag'ëed däk bã ta takeen hã, hajõk nu sabug däk. ²² Ti m' aj'y y Jaj-Ro hãd nãng do bana Jesus wë. Tób P'op Hagã Do panyyg rayd na herot do sa wahë n'aa see m' tii. Ti m' Jesus tabahapãh bã, ta taron nuu me m' tabahyy hãng ta wë. ²³ Ti m' tak'ëp mã tabet-sëe ta hã. Hahÿh da m' ta kyyh:

—Edah tok ÿ tadajëp. B'ëep ÿ karën paawã. Moo dëe ta hã tabahub däk hyb n'aa, tabedëp hyb n'aa—nãng mãh.

²⁴ Ti m' Jesus bahõm ta sii. Tabahõm bã hajõk mã hah'ũm ta sii, gatat'uuk mã ta hã. ²⁵ Sa mahang ti awãt mã ÿnh. Majyyw mã ta nahëeh. ¹² m' ta baab ta nahëe badäk. ²⁶ Hajõk mã mediko hegãã bong do ta nahëeh. Mediko moo m' tahoop. Dooh m' rahaja bã. Ta wë hanãng do tahãj jëe né paawã m', dooh m' tahas'oo däg bã. Teg'yys mã tii bã ta nahëeh. ²⁷ Jesus taky n'aa

napãh bã m', ta jó gadäk hẽnh mã tabana ta wë hajõk do mahang. Ta saroor hã m' tamoo dãng. ²⁸ Tii d' tawén d'oo mãh, ta h'y yb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ moo dëe bã, ÿ d' ahub däk tii bã”, nãng mã ta h'y yb gó. ²⁹ Tii bã kã m', nyyw hẽ m' dooh wãd mã ta hã ta nahëeh. Ta hã m' tahegãã bã, ta h'y yb gó, has'oo däk mãh. ³⁰ Tii bã m' nyyw hẽ m' Jesus hegãã bã m' ta hã naa anyyh ta ky gabuuj. Ti m' ta jawén p'aa hẽnh tabegãã wãt hajõk do mahang, ti m' teanh:

—Jaa saror ÿ hã moo dãng?—nãng mãh.

³¹ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nepãh a hã hajõk gatat'uuk do a hã?—nãk mãh. —Hëd n'aa ti meanh?

³² Ti m' ty kaneréd had'yyt hẽ hajõk do sa wë, tabaheg'ããs hyb n'aa jaa ti ta hã moo dãng doo. ³³ Ti m' ÿnh hegãã bã kã m' ta hã has'oo däk mãh, ana mã Jesus wë, ti m' tabahyy hãng mã ta taron nuu me ta wë. Kajajãn mã ta ãm n'aa. Ti m' sahõnh hẽ m' tabaher'ood jëng ta hã. ³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿh, òm has'oo däk P'op Hagã Do hã mah'y y ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kã h'y yb nãm doo me. Dooh wãd a nahëe kã—nãng mãh.

³⁵ Jesus ber'oot nã bã m', rakajaa ajyy Jaj-Ro tób bã naa. Ti m' raky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'y y gakog hõm —nãk mãh. —Hëd n'aa

ti mah'yyb panas'ëeh ma matëg? —näk mäh.

³⁶ Dooch m' Jesus hyb n'aa p'eed bä panäk do sa kyyh hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Jaj-Ro hä:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hä ÿ h'yy kasadëe!

³⁷ Ti ta bahānh mä dooch m' tan'oo bä hajök do rahöm ta sii. Jääm mä takarēn Peed, Tsijaag, Tsijaag hÿÿj Jowāw häd näng doo. ³⁸ Jesus rakajaa bä m' Jaj-Ro tób bä kä tahapäh mä séd dó m' rarāb bä rabē bä. A'oot mä ta wób. ³⁹ Ti m' tabajëe suun tób gó, ti m' taky hadoo sa hä:

—H'ëed ti bē harāp? H'ëed ti bē ha'oot? Karapee dooch tadajēb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁴⁰ Tii bä m' Jesus raky kawew'aam.

Jesus mejūū raban'yyh jawén paa bä m', tats'yyt mä karapee yb, karapee ÿÿn, ta ma matëg ta sii han'aa doo, ti m' rabajëe p'ëe karapee hasooh hēnh. ⁴¹ Ti m' tamoo maso dāk, ti m' taky hadoo ta hä:

—Tabita kūm —näng mä ta kyyh. (“Maruus, as'ëeg g'ëed!”, tahanäng pé m' tii.)

⁴² Tii bä m', nyyw mä tabas'ëeg gëet, awād dāk mäh. (12 m' ta baab n'aa.) Tii bä m', tak'ëp mä rameuj bong. ⁴³ Ti m' tak'ëp Jesus mejūū sa hä ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. Ti m' tamaher'oot sa hä rabanoo hyb n'aa maruus awa.

6

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta tii bä naa Jesus ta ma matëg daheeh rabahöm panang tabawäng do paa hēnh. ² Saab hä kä m' tama metëek tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē. Hajök maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

—N'yy hēnh naa taher'oot do P'op Hagä Do ky n'aa? —näk mäh. —N'yy hēnh naa tah'yy ganäng doo? —näk mäh. —Nyy da tabad'oo tapehuunh doo? —näk mä sa kyyh. ³ —B'aa bäh gaheh'ōök do nado ti hahÿÿh? Marija t'aah nado ti hÿÿh? Tsijaag, Josés, Judas, Simaw nado ta wakāān? Ta ānh, bä ab'ëeh er pa —näk mä sa kyyh.

Ti m' rakawajāān ta wē. Raty n'aa gesyyg dāk mäh. ⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahōnh hē sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jääm hē tabawäng do panang bä, ta wakāān mahang, ta tób bä, dooch rawehēe bä —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Dooch denaa hē m' Jesus pehuuj bä ta tii bä. Jääm né hē m' pawóp its nahēe enäh do hä ta moo tadasooh rabaheso padëek hyb n'aa. ⁶ Tahyb n'aa meuunh mäh, dooch panang buuj rah'yy kae bä tahegāā bä.

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejūū do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' sét panang ken'yyh bä m' Jesus ma metëek. ⁷ Ti m' tanaëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' Jesus anoo mä sa hä karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebe hyb n'aa. Pawóp hë ken'yyh mä tamejüü rabahôm Jesus bad'oo doo da rabad'oo hyb n'aa. ⁸ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Dooh d' bë mahüüm péh, päw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta säm hadoo péh. Jääm hë da bë mahüüm tatu —näng mäh. ⁹ —Jääm ub da bë saroor bë hä hadäk do bë gahôm. Bë tsyym suun hë kä bë padedëek —näng mä ta kyyh. ¹⁰ Bë nu kajäg bä ta wób tób bä, tii bä da bë ayyw dó sa panang bë beréd hóm bä kä. ¹¹ Jé bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë ahôm sa mahānh. Sa panang bä naa bë ahôm bä bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ääts. Tii da bë bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg raky nadaheeh doo —näng mä ta kyyh sa hä.

¹² Ti m' rabahôm kän. Raketyh hóm. Jé pad'yyt hë m' rabaher'oot reréd hóm hyb n'aa nesaa doo. ¹³ Hajöng karap'aar h'yyb nesaa do rahebeë hóm mäh. Hajök nahëe enäh do ta syyj me m' ratahed'yyd hóm, heso hóm mäh.

Jowāw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh tii. Dawëë m' Jesus raky n'aa

napëë däk. Hahÿÿ d' mä ta wób sa kyyh:

—Jowāw nu gahem'uun do paa né tii, dejëp do mahang ganä wät doo. Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näk mä sa kyyh.

¹⁵ —Ta ti Eriij p'ooj ub hawät do paah —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' ta wób hë raky hadoo: —P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do paa hadoo pé ta tii —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Eróts ky n'aa napëë däk bä kä ta wób her'oot doo, taky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do tii, ÿ mejüü do paa ranu gahög hóm. Ganä wät dejëp do paa mahang! —näng mä Eróts kyyh.

¹⁷ Eróts né ti mejüü do paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëet Jowāw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mäh, Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. Eróts gat'ëë däk mä Erodija, ta hÿÿj ÿÿm. ¹⁸ Ti hyb n'aa m' Jowāw ky hadoo paa ta hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm.

¹⁹ Jowāw kyyh hyb n'aa m' Erodija ty n'aa gesyyg kän, tawén kawaj'ään kän ta wë. Takarën paawä m' tamejüü radaj'ëep Jowāw. Du daa m'. ²⁰ Eróts mo n'aa jesuu mä Jowāw. Eróts mä eÿÿm Jowāw hä. Tahapäh mäh, baad ub né hë ti Jowāw bawät P'op Hagä Do matym gó. Tsy

hē P'op Hagä Do wē Jowāw bawät tahapäh. Eróts maa newēē bā m' Jowāw her'oot doo, dooh m' baad tado ta h'yyb gó. Ti hadoo né hē, tamen mä Jowāw her'oot do tamaa newē bā.

²¹ Tii bā kā m', ti bahānh kā m', Erodija bawyyd kån nyy d' tabad'oo. Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó m' Eróts moo wät jām. Tatsyyd bong mä ta karapee sa wahē n'aa, ta warahén sa wahē n'aa, sahōnh hē m' ky n'aa etsēēh do Garirej häj n'aa bā naa. ²² Ti m', jām noo gó m', Erodija toog bana tabajām hyb n'aa sa matym gó. Baad mä maruus sa matym gó, Eróts matym gó na-āāj mäh. Ti hyb n'aa m' Eróts ky hadoo ta hā:

—Mets'ēē hā ŷ makarēn péh. ŷ anoo né da a hā —näng mä ta kyyh.

²³ P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng:

—Metsēē pé hā ŷŷ, ŷ anoo né da a hā. Wē ŷ hanäng do uuh ŷ anoo da a hā, makarēn bā. Né hup ŷ né hē tii —näng mä Eróts kyyh.

²⁴ Ti m' maruus banyyh ta ŷŷn wē tabeaanh hyb n'aa tet-sēē pé Eróts hā. Ti m' ta ŷŷn ky hadoo:

—Mets'ēē Jowāw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

²⁵ Ti m' nanyw hē m' maruus matēēh p'aa hēnh. Ti m' tabets'ēē kån:

—Na, ŷ karēn nanyw hē mabanoo hā ŷŷ Jowāw nu gahem'uun do nu

gabóg ta hood gó —
näng mä maruus kyyh
Eróts hā.

²⁶ Ti m' tak'ēp sa wahē n'aa hyb n'aa tón wät mäh. Ti hadoo né hē, ta ky bajawaa do hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa m', tawén wanadii. ²⁷ Ti m' nanyw hē m' tamejūū warahén see Jowāw tadaj'ēep hyb n'aa, tamanaa hyb n'aa ta nu gabóg. Ti m' warahén bahōm Jowāw ragadahew'ēēs doo hēnh, tadaj'ēep mä Jowāw, tanu gahōg hōm mäh. ²⁸ Tamanaa mä ta hood gó, tan'oo däk mä maruus hā. Ti m' maruus gado däk, tan'oo däg kån mä ta ŷŷn hā kā. ²⁹ Ti m' Jowāw ma matēg ky n'aa napēē däk bā m', rabana rabeheēn ta hub. Ti m' ti m' radasuun jēng gabaho doo gó, kamag hood n'aa gó.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

³⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do rababaaj nā Jesus wē. Ti m' rabaher'oot ta hā sahōnh hē rametēēk doo, ramoo bok doo. ³¹ Ta tii bā m' séd dó m' ta wē heg'āās doo. Séd bā m' ranu kejäk do hyb n'aa, du daa m' Jesus ta hataa daheeh rabawa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo ta hataa sa hā:

—Hamäh, ēr ah'ūūm ta wób rabadoh hēnh, bē kameh'āāk hyb n'aa —näng mäh.

³² Ti m' sa mab hē m' rabahōm marakate gó ta wób rabadoh bā paawä. ³³ Ta wób mä rahapäh raban'yyh. Ti

m' sahõnh hẽ panang bã naa rabahõm ta takeen hã sa pooj jé. Sa pooj jé m' rakajaa. ³⁴ Ti m' Jesus basoop bã, hajõk do tabahapäh bã m', tat'yyd mehĩn mã sa hã. B'éé hagã n'aa tamah do hadoo mã ta hã. Ti m' hajõng ky n'aa tama met'ëëg kãn sa hã.

³⁵ Tũh dæg bã kã m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tũh dæg —näk mäh. — Dawëë hỹh. ³⁶ Mamejõ hõm hajõk doo, panang tabanäng bã, sét ken'yyh rabaj'eenh hẽnh na-ãäj hẽ, sa waa rabetsëë hyb n'aa —näk mã sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né hẽ hanoo sa waa —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Ta ti 8 kamarab ji moo wät ta sãm —näk mäh. —Äã né hẽ g'eeh ti hets'ëë ta ti sa waa pãw? —reaanh mäh.

³⁸ Ti m' Jesus beaanh:

—Nyy hẽ ti hanäng bë wë pãw? Bë hegãã —näng mã ta kyyh.

Ti m' rabaheg'ããs, ti m' raky hadoo:

—Ti anäng ji ma poo oow pé pãw. Pawóp its tah'ỹb —näk mã sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus mejũũ ramejũũ hajõk do rabehyy b'ëeh hyb n'aa jawii jó. ⁴⁰ Ti m' rabehyy b'ëeh, 50 ken'yyh mã ta wób, 100 ken'yyh mã ta wób ketyn hõm doo.

⁴¹ Ti m' Jesus basog däk pãw, tah'ỹb na-ãäj mäh. Hỹ pong

jé taty däng bã m', P'op Hagã Do hã taky hadoo:

—Õm taw'ãäts hẽ Ee. Man'oo däk äã tä, äã waa —näng mäh.

Ti m' pãw taganebäh bong, tets'ëë hõm mã ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajõk do sa hã kã. Tah'ỹb na-ãäj né hẽ m' pawóp had'os do tetyn hõm né hẽ m' tii d' ënh. ⁴² Tii bã kã m', sahõnh hẽ m' rabawëë bong. Wog enä hõm mã sahõnh hẽ. ⁴³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. ⁴⁴ Hawëë bong doo, 5 miw mã ajyy.*

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹh

⁴⁵ Ti m' nayyw hẽ ta ma matëg Jesus mejũũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé rabahõm hyb n'aa Betsaj-Da häd näng do panang nemuun. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajõk do sa hã. ⁴⁶ Takedëë hõm do jawén paa bã m' tabasëëk mã waëë jó P'op Hagã Do sii taber'oot hyb n'aa.

⁴⁷ Tabadajuu däk bã m', karaj'aa hoo gad'oo bã kã m' ta ma matëg rababoo däk. Ta mab hẽ m' Jesus bayyw gëët. ⁴⁸ Ti m' tabaheg'ããs, dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh. Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kãn sa wë tamii pong jó. Jesus tabëëj paawä m', ⁴⁹⁻⁵⁰ rabahapäh tamii pong jó hana doo. Tak'ëp mã rabeỹm bong.

* 6:44 Dooch m' taketsén bã ỹj, karepé.

Awaaw bong mäh. Dajëp do saw'ëeng paa red'oo mäh.

Ti m' nayyw hë m' Jesus ber'oot sa sii:

—Bë eÿÿm manäh! ÿ ti hÿÿh —näng mäh.

⁵¹ Ti m' tagatsëg sooh sa sii. Ti m' bah'ood badoo wät. H'yy gabedo bong mäh. Rameuj bong mäh. ⁵² Dooh rah'yy gah'ood nä bä Jesus hä, päw tapehuuj né paawä. Dooh rah'yy genä bä.

⁵³ Rabatsëg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëë jad kän. Tii bä m' rabahũũ jad kän.

⁵⁴ Ragatsëg bë sii hë m' pong hënh, ti babuj n'aa rabahapëë kän Jesus. ⁵⁵ Tak'ëp mä raty gapedäg bong ramena hyb n'aa nahëë enäh do Jesus wë. Jë pad'yyt hë hëej Genesaréh w'oo hä hanäng doo bä naa ramena nahëë enäh doo. ⁵⁶ Jë pad'yyt hë Jesus nu kejäk bä m', panang rakahet'aa bä m' ramena bëeh nahëë enäh doo. Ti m' rabetsëë nahëë enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byyh hä. Ti m' sahõnh hë nahëë enäh do moo kejäk doo, heso padäg kän mäh.

7

Ji h'yyb gó naa né hë nesaa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Parisëw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä rakajaa Jerusarënh hënh naa. Ti m' rakata däk Jesus wë. ² Ti m' rabahapäh, Jesus ma

matëg wób rawëh mä ta si n'aa hë. Dooh m' ramoo ketsyyd wäd rabahed'oo doo da. Sa hä m' nesaa do ta ti P'op Hagä Do hä. ³ (Parisëw, sahõnh hë Judah buuj wób na-ããj hë, dooh rawëë bä, dooh rawa bä, sa wahë makũ mahetëk doo da ramoo kanetsyyd pooj jë. ⁴ Rabana bä jë sa waa hets'ëë do paah, dooh rawa bä, dooh rawëë bä, ramoo kanetsyyd bä, rabahed'oo doo da. Hajõõ tamo n'aa tii da rabahed'oo doo. Sarej ragejõs, sa waa hood ragets'yyt sa wahë makũ mahetëk doo da.)*

⁵ Ti m' Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä rabeaanh Jesus hä:

—Hëd n'aa a ma matëg ranad'oo ãã wahëh metëëk doo da? Hëd n'aa dooh ramoo ketsyyd bä ër wahë makũ rabahed'oo doo da? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yyim do bëeh! Baad né paa ti P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh, bë ky n'aa. Hahÿÿ d' paa m' takerii däk P'op Hagä Do kyyh bë ky n'aa: “J'ooj madäk doo me ÿ raweh'ëëh. Sa kyyp tii. Dawëë sa h'yyb bawät mahãnh ÿÿ. ⁷ Dooh këh ÿ tado bä ti rama metëëk doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hë ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo”† —näng mä Jesus, Isajas her'oot do paa P'op

* **7:4** Mosees ma metëëk do paa bahãnh rakarëh rabawëëd däk. Sa hä, tii da ji adoo bä, baad ub ji P'op Hagä Do gadoo. † **7:7** Isajas 29.13

Hagä Do kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo. Bë wareem däg bë wahë makû metëek do hä —näng mäh.

⁹ Ti m' Jesus ej'ees sa hä:

—Baad né ta ti bë hä P'op Hagä Do mejüü do bë eréd hõm doo, bë wahë makû mejüü doo da bë bad'oo hyb n'aa kä. ¹⁰ Hahÿÿ da Mosees metëek do paa P'op Hagä Do mejüü doo: “Bë wehëe bë yb, bë wehëe bë ÿÿn.”[†] “Ji daj'ëep ta yb, ta ÿÿn ky n'aa wasee doo.”[§] ¹¹ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bë metëek doo —näng mä Jesus. —Hahÿÿ da bë kyyh: “Jé ta yb, ta ÿÿn hä taky hado bä, ‘Hä ÿ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bë hä ÿ an'oo wäd bä’, taky hado bä, ¹²⁻¹³ tii bä, ta tii d' ky hadoo doo, dooh ji mejö wäd bä ta ÿÿn, ta yb tamasa”, näk bë kyyh. Hajõng nä tii d' bë bad'oo doo —näng Jesus. —Bë wahë makû ma metëek do bë ky süüt do hyb n'aa bë eréd hõm P'op Hagä Do mejüü doo —näng mä Jesus Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma meheték do sa hä.

¹⁴ Ti m' p'aa hënh hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë sahõnh hë, bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä: ¹⁵⁻¹⁶ Ji noo me hajëng pé hyb n'aa nado ji

nas'aa däk P'op Hagä Do hä. T'öp ji h'yyb gó naa hanyyh do ti hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus kedëe hõm hajök do sa hä. Ti m' tób gó tabajëe suun jawén paa bä ta ma matëg rabeaanh ta hä ta ti ta her'oot do ky n'aa. ¹⁸ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—B'ës h'yy ganah'ood éh? —näng mäh. —Ji hä hajëng pé hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ¹⁹ Ta ti dooh tajëe bä ji h'yyb tym gó. Ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. Ti hyb n'aa dooh ji nas'aa bä P'op Hagä Do hä ji noo gó hejëng do hyb n'aa —näng mäh.

(Ta ti m' Jesus her'oot do ky n'aa m', taw'ääts mä sahõnh hë baad ub ji waa. Dooch m' ti haj'aa tado bä ji nas'aa bä.)

²⁰ Ti m' taky hadoo ênh:

—Ta ti ji h'yyb gó naa hennyh do hyb n'aa ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. ²¹ Tii d' ÿ wén her'oot, t'öp naa, ji h'yyb tym gó naa tabana do hyb n'aa nesaa do ji hyb n'aa newëe doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do ji ÿÿm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa tabana ti ji ets'ëek doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. ²² Ji h'yyb gó naa né hë tabana ti ji hyb n'aa h'üüm do ji ma, sahõnh hë ji moo nesaa doo, ji noo kanesa doo, nu meby n'aa näng doo, ji hyb n'aa jewës doo, ji da hadoo do ji

[†] 7:10 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16

§ 7:10 Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

ky n'aa rejää doo, ji kasab'ee doo, daap hadoo do ji moo wät doo kä. ²³ Sahõnh hẽ ta ti hedoo doo, ji h'yyb gó naa had'yyt tabana. Ta ti hyb n'aa ti ji wén nas'aa däk P'op Hagä Do hä —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hä.

ÿñh ta s'ee hẽnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahÿh

²⁴ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm panang Tiir häd näng do nemuun. Ajëë suun mä tób gó. Dooch m' takarën raky n'aa napëë bä tii b' tabagä doo. Ti hadoo né hẽ, dooch m' tahaja bä tajejën bä. ²⁵⁻²⁶ Ti m' ÿñh, Gereg buuj, Siro-Penisija bä m' henäng doo, ky n'aa napäh Jesus. Judah buuj nadoo do m' tii. ÿñh toog hä mera do badäk. Ti m' tabana Jesus wë. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä tabetsëë Jesus bahabëë hõm hyb n'aa karap'aar h'yyb nesaa do ta toog hä hadäk doo.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na rawa dó sa waa rakarën do sa taah hä —näng mäh. —Taw'ääts hẽ nado sa waa ji ado hõm bä ji banoo hyb n'aa sa masãäh awaar taah hä —näng mä Jesus kyyh ÿñh hä.**

²⁸ Ti m' ÿñh ky gadoo Jesus. Jesus kyy gó né hẽ m' taky hõm:

—Ehub né hẽ õm, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hẽ rawa sa taah waa hyyj sa noo m' kejäk doo —näng mä ÿñh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Abaaj hõm. H'yy ka'eeh doo me ÿ maky gadoo do hyb n'aa, dooch wäd karap'aar h'yyb nesaa do a toog hä —näng mä Jesus ta hä.

³⁰ ÿñh babaaj hõm bä kä m', takajaa ta toog wë, ahub däk ta toog. H'yy kamehããg sooh mäh. Karap'aar h'yyb nesaa do ahõm ta hä hadäk do paah.

Aj'yy Jesus nabuuj genä däk do panyyg hahÿh

³¹ Ti m' Jesus raberéd hõm Tiir häj n'aa. Sidõn häd näng do hëej, Dekaporis häd näng do häj n'aa na-ääj hẽ ratabës. Ti m' karaj'aa Garirej häd näng doo hẽnh rabaw'ëënh.

³² Jesus rakajaa bä m', ramanaa mä ta wë aj'yy nabuuj gatamah doo, hebä doo. Ti m' rabetsëë Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus mahüüm mä dawë hä, hajök do sa mahãnh. T'ï hẽnh kä m' ta nabuuj gó m' tamoo jëë pëë. Ti m' ta mo poo hä Jesus betsós wät, tii bä kä m' aj'yy nag'aad hä m' tamoo däng. ³⁴ Hÿ pong jé m' taty dëë wät, tak'ëp mä

** **7:27** Tii da Jesus wén her'oot, tametyy hyb n'aa ÿñh baad ta hä tah'yy kae bä. Panyyg gó taky n'aa her'oot, tahyb n'aa newëë hyb n'aa baad tado bä tamasaä bä Judah buuj nadoo do sa hä. Jesus ky n'aa eh'üüm Judah buuj sa taah. Awaar taah gó taky n'aa ed'oo Judah buuj nadoo doo.

tah'yy kawabaag wät, ti m' taky hadoo:

—Epata! —näng mäh. (“Genä däg”, tahanäng pé m' tii.)

³⁵ Tii bä m' nayyw hē m' aj'yy nabuuj genä padëek, ta nag'aad na-ãaj mä nahejooj wäd mäh. Baad ub mä taber'ood däg kån.

³⁶ Ti m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä. Nabuj keh'üüm mä tii. Tak'ëp mä Jesus mejō paawä ranaher'oot hyb n'aa, tak'ëp mä tii bä rabaher'oot Jesus mo haj'aa. ³⁷ Sahōnh hē m' rameuunh Jesus mo haj'aa hä. Ti m' raky hadoo:

—Baad sahōnh hē tamo haj'aa —näk mäh. —Nabuuj gatemah do sii hē nabuuj genä padëek, ner'oot do sii hē er'ood padëek tan'oo bä —näk mä sa kyyh Jesus mo haj'aa ky n'aa hä.

8

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó hajōk do rakata padëek p'aa hēnh ēnh. Dooch m' sa waa péh. Ti hyb n'aa m' Jesus naëēnh ta ma matëg, sa sii taber'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

² —ÿ t'yyd mehüün hahÿ er wē kata pad'ëek doo. Tama-woob däg ta āh si ÿ rababok. Dooch sa waa péh —näng mäh.

³ —Dawëē naa ta wób rabana. ÿ mejō bä rababaaj hōm sa gó, naheba padäg da, degōn jëng

da sah mahÿÿj ta hōō bä —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

⁴ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Nyy bä ji baw'yyt babä sa waa? Dawëē bä. Dooch ta nawaa babä —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hē pāw bē wē? —näng mäh.

—Ti anäng setsi —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' Jesus mejüü hajōk do rabehyy b'ëeh tüü. Ti m' tabasog dāk pāw, ti m' taky n'aa etsëē sa waa hyb n'aa. Tii bä m' taganebäh boo kån, tets'ëē hōm mä ta ma matëg sa hä, rabets'ëē hōm hyb n'aa hajōk do sa hä kã. ⁷ Tah'ÿÿb na-ãaj mä ti anäng mä sa wē. Ned'ëed its mä ti tah'ÿÿb. Tii da né hē m' taky n'aa d'oo ēnh tii. Ti m' tamejüü ta ma matëg rabets'ëē hōm hajōk do sa hä.

⁸ Tii bä kã m', sahōnh hē m' rabawëē bong. Wog enä hōm mä sahōnh hē. Ti m' rabawëh do jawén paa bä m' mad'aak do ta ma matëg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedē hōm doo. ⁹ 4 miw mä ajyy tahyb n'aa pé ti hawëē bong doo.

Hajōk do hä Jesus kedëē hōm jawén paa bä m', ¹⁰ tagatsëg sooh mä marakate gó ta ma matëg sa sii hē m'. Ti m' rabahōm Daramut häd näng do häj n'aa hēnh.

¹¹ Rakajaa bä m', Pariséw rabana ta wē. Hajōng mä reanh ta hä. Jesus rametyy hyb n'aa ramejüü mä tapahuuj bä sa matym haj'aa

wë hä.* 12 Ti m' tak'ëp mä tah'yy kawabaag wät, j'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo:

—Daap hë da hë habong do rabetsëë hä yÿ y pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa —näng mäh. —Dooch y metëeh pé ta heen n'aa hahÿ sa hä. Né hup y né hë ta ti y her'oot doo —näng mä ta kyyh.

13 Tii bä m' Pariséw taberéd b'ëëh, ti m' p'aa hënh tagatsëg sooh marakate gó, ti m' rabatsëg hõm karaj'aa ta myyj jé.

Pariséw, Eróts daheeh rasher'oot do mahānh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahÿÿh

14 Ta ma matëg ramabaan mä ramahüüm sa waa pāw. Jāām hë sét its mä pāw marakate gó. 15 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Eróts sa pāw makuj n'aa mahānh —paa tamaher'oot mäh.

16 Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooch ër wë pāw. Tii d' tawén edoo† —näk mä sa kyyh.

17 Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hä:

—H'ëed hyb n'aa pāw bë mabaan hõm bë banäng? —näng mäh. —Dooch tagah'ood nä bä bë hä? Dooch bë h'yy kadawuung nä bä? —näng mä ta kyyh sa hä. 18 —Bë matym enä né paawä, dooch bë hapëë bä. Bë nabuuj genä né paawä, dooch bë maa napëë bä. Bë mabaan 195 pāw y etyn bong do 5 miw sa hä? Nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo?

—12 kawaju mad'aak —näk mä sa kyyh.

20 Ti m' Jesus eaanh ënh:

—Setsi pāw y etyn bong do 4 miw sa waa, nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo?

—Setsi arook mad'aak —näk mäh.

21 Ti m' Jesus bedoo sa hä:

—Dooch bë h'yy genä nä bä? —näng mä ta kyyh ta ma matëg sa hä.

Aj'yy ty gadajuu däk do Jesus ty nä däk do panyyg n'aa hahÿÿh

22 Ti m' Jesus rakaja kån Betsaj-Da häd näng doo bä panang bä. Ti m' ramanaa mä ta wë aj'yy ty gadajuu däk doo. Retsëë mä Jesus moo däng ta hä tabahub däk hyb n'aa. 23 Ti m' Jesus maso däk ta moo hä, tamahüüm

* **8:11** Jesus wë Pariséw rakamajÿi. Dooch raky dahé bä P'op Hagä Do mejüü do Jesus tado bä. Sa hä péh, dooch Jesus haja bä wë hä tapahuuj bä, rawén mejüü sa matym haj'aa Jesus pahuuj bä wë hä. J'ooj madäk doo me ramejüü do hyb n'aa Jesus wén manetëeh sa hä rakarën do paawä. † **8:16** Dooch rah'yy kadawuung bä panyyg gó Jesus her'oot do hä. Jesus hä Pariséw Eróts daheeh ranu mer'oot. Dooch m' raky dahé bä Jesus P'op Hagä Do t'aah tado bä. Nayyw hë jé pad'yyt hë takah'üüm ranu mer'oot do ky n'aa. Pāw makuj nayyw hë takamekuunh tiriig mahang hadoo do tii.

mä dawë hä panang bahãnh. Ti m' Jesus ty hetsós wät, ti m' tamoo däng ta hä. Ti m' tabeaanh ta hä:

—Äkä, mahapëë däk? — näng mäh.

²⁴ Ti m' tabeg'ääs, ti m' taky hadoo:

—Dooh baad ÿ hapëë nä bä. ÿ hapäh habong doo. B'aa hadoo hä ÿÿ.

²⁵ Ti m' p'aa hënh Jesus moo däng ta matym hä ênh. Ti m' ta matym baad däg kä. Baad mä tabahapäh tii kä. Dooh m' taty gadajuu wäd bä kä. ²⁶ Ti m' Jesus mejüü tababaaj hõm ta tyw n'aa see me ta tób hënh. Dooh m' takarën myyj hënh tajëë wäd.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' Jesus rabahõm panang wób Sesareja Pirip panang häd näng nedaa badäk doo hënh. Ti m' ramahõm me tabeaanh ta ma matëg sa hä:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

²⁸ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m', õm mä Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m', õm mä Eriij makūūh. Ta wób noo m', õm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do paa seeh —näk mä sa kyyh ta hä.

²⁹ —Bë hä ênh? Jaa ÿ bë hä ênh? —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo,† P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mä Peed kyyh ta hä.

³⁰ Ti m' Jesus mejüü rana-her'oot hyb n'aa ta wób sa hä ta ky n'aa.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus du doo tama metëëk do ta hataa. Tama metëëk bä m' taky hadoo:

—ÿÿh, Ajyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da ÿ ahoop. Èr wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa na-ääj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, ÿ da rahyb n'aa wareem. ÿ da dajëp ran'oo bä. Tamawoob hë ta ä jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hënh —näng mä ta kyyh.

³² Baad mä ta ky n'aa taba-her'oot. Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ÿÿm, Jesus tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta ma matëg wób sa wë. Ti m' Peed taky geãm wät.

—J'ee! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb —näng mäh. § —Dooh mah'yyb dëë bä P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mä Jesus kyyh.

³⁴ Ti m' hajök do ta wë kata däk doo, ta ma matëg na-ääj hë Jesus naëëj wät ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

† 8:29 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneëënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. § 8:33 Tah'yyb hapäh, Satanas kyy gó m' Peed ber'ood wät tawén ky geãm wät.

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tah'yy ka'eeh doo, taw'ääts hë teréd hõm ta hã hë tahyb n'aa newëe doo. Taw'ääts hë da tagado had'yyt hë tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ääts hë tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ääj hë. Taw'ääts hë ÿ taky daheeh, taw'ääts hë ÿ bawät doo da da ti bawät. ³⁵ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hã ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ÿ n'aa, panyyg hanãm do hyb n'aa na-ääj hë, tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, panyyg hanãm do hyb n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng —näng mä ta kyyh.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hëd n'aa ji karën sahõnh hë badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? —näng mäh. ³⁷ —Doo ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh. ³⁸ —Hëp ÿ n'aa, ÿ ma metëek do hyb n'aa na-ääj hë nu mebyng pé P'op Hagä Do hã hyb n'aa eréd hõm do sa matym gó, nesaa do moo heb'ooh do sa matym gó, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ënh ta hyb n'aa, Ee hejój gó, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ÿ bahyng noo gó ääs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh —näng mä ta kyyh.

9

¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ta wób babä ër mahang habong do rahapäh nä da ÿ du doo noo gó sahõnh hë ÿ bag'ääs P'op Hagä Do hejój me. Radejöp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

² Ti m' ji moo oow see pé sa ä jawén paa bã m', Jesus mahüüm ta sii Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh. Ti m' rabas'ëeg kãn waëe p'op nu däk do hã. Sa mab hë m' t'ii hënh rabaym dó. Ti m' Jesus kawareem däk sa matym gó. Ta see hado däk mäh. ³ Tak'ëp mä ta sa-roor gabar'ëeng däk, tak'ëp mä tabahawag däk. Doo m' badäk hahÿÿ bã hajaa pé sa-roor ti hadoo pé tak'ëp hawak péh. ⁴ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁵ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näng mäh. —Taw'ääts hë babä ër hã! —näng mäh. —Taw'ääts hë tamawoob hë ta tób n'aa ää temaa toonh. Sét hë a tób, sét hë Mosees tób, sét hë Eriij tób —näng mäh.

⁶ (Doo m' tadoo wät pé tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ⁷ Ti m' nanyw mä wë puh ganyyh, sahõnh hë sa hã m' tabadäng. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän doo. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁸ Ti m', nanyw hë m', raty kaw'ööd bong bä m', rabaheg'ääs bä m', jääm hë Jesus rahapäh. Doooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejüü ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang. ¹⁰ Ti m' sa h'yyb gó m' rabenäm. Sa mab hë m' rakaner'ood bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—H'ëed ky n'aa tii, dajëp do ganä wät do taher'oot doo? —näkö mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' rabeanh ta hä:

—Hëd n'aa Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do raher'oot? —näkö mä sa kyyh.

¹²⁻¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahönh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hadoo né hë, bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Eriijewäd hyng né hë. Tii bä rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hä. Tii d' né hë takerii däk ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do hä* —näng mäh.

Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ky n'aa ënh? Nyy da këh ÿ n'aa kerih do P'op Hagä Do kyyh? ÿ na-ääj da hajöng ÿ ahoop da. ÿ

rahyb n'aa wareem da na-ääj hë —näng mä Jesus kyyh.

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' ta ma matëg wób rabab'ëeh bä, hajök mä ranu sabug däk sa pa rabahapäh. Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do ky ked'aak mä sa ðaheeh. ¹⁵ Tii bä m', nanäng nu sabuk do rabahapäh bä m' Jesus, raty ge-ee bong. Ti m' rawaj'aa nä ta wë rabadëng hyb n'aa m' Jesus.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg wób sa hä:

—H'ëed p'ää ti bë ky ked'aak sa wë? —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh.

—ÿ manaa a wë paawä tah ÿÿ. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hä adäk —näng mäh. —Doooh ter'ood wäd tan'oo bä. ¹⁸ Ta hä tabadäng bä, tüü tadewëes. Ti tah ÿ gadów däk, tég kamatsëe däk, tsanamäts däk tan'oo bä —näng mäh. —ÿ eaaj wät a ma matëg sa hä rabahabëe hóm hyb n'aa. Doooh rahaja bä —näng mä ta kyyh Jesus hä.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do bëeh, da hë badäk hahÿÿ bä habok doo! —näng mäh. —Hajöo nuu me ÿ bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd h'yyb napan däg bë hä,

* **9:12-13** Eriij tahanäng doo, Jowäw nu gahem'uun do né hë tii.

hã ÿ bẽ h'yy kanasadã nã do hyb n'aa —nãng mäh. —Bẽ mana b'ëep pahëew —nãng mäh.

²⁰ Ti m' pahëew ramanaa ta wẽ. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do bahapäh bã m' Jesus, pahëew tabahehats wät. Ti m' tadawäts jat tũũ. Tũũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Tsanamäts jat mäh.

²¹ Ti m' Jesus beaanh ta yb hã:

—H'ëed pénh tabadäk ta hã? —nãng mäh.

—P'ooj ub takarapee noo gó tadäg né hẽ ta hã —nãng mã ta yb kyyh. ²² Hajõõ nuu me karap'aar h'yyb nesaa do dahew'ëes tũũ tẽeg hõõ me, tame na-ãäj hẽ. Takarẽn tadaj'ëep. Mahaja bã, mado hõm. Mat'yyd mehĩn ããh —nãng mäh.

²³ —ÿ haja bã? —nãng mã Jesus kyyh. —DooH hejooñh pé P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh pé hã —nãng mäh.

²⁴ Ti m' nayyw hẽ pahëew yb ky hadoo:

—ÿ h'yy ka'eeh né hẽ —nãng mäh. —Man'oo tak'ëp ÿ h'yy ka'eeh hyb n'aa, ÿ ky nasẽm hyb n'aa! —nãng mäh.

²⁵ Ti m' hajõk waj'aa padëek sa wẽ rabaheg'ããs hyb n'aa Jesus hapäh bã m', nayyw hẽ m', hajõk do kaj'aa do rabaheg'ããs do pooj jé, karap'aar h'yyb nesaa do tageãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Karap'aar h'yyb nesaa doo, ky tamah doo, nabuuj gatamah doo, anã pahëew hã

hadäk doo! DooH da ta hã madëe wäd bã! —nãng mã Jesus kyyh.

²⁶ Ti m' tak'ëp mã karap'aar h'yyb nesaa do geëej wät. Ti m' tak'ëp tabahehats wät, ti m' tabanã kãn pahëew hã hadäk do paah. Ta wób sa hã m' pahëew dajëp. Bag hẽnh mã tabajad hõm, ti hyb n'aa m' dajëp rawén ed'oo. ²⁷ Ti m' Jesus moo takyg sëek. P'op mã tabag'ëed däg kãn.

²⁸ Ti m' Jesus tób gó tabajëe suun jawén paa bã, sa m'aa hẽnh mã ta ma matëg rabeaanh ta hã:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hõm bã karap'aar h'yyb nesaa doo? —nãk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hẽ P'op Hagã Do ji ky n'aa etsëe doo me, [ji noo kanawa doo me na-ãäj hẽ] ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do tabanyyh —nãng mã Jesus.

³⁰ Ti m' ratsyym kasok ta tii b' naa. Garirej häj n'aa me m' ratabës. DooH m' Jesus karẽn bã ta wób raky n'aa napëe bã rabaym doo, ³¹ ta ma matëg tama metëek do hyb n'aa m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ÿ radaj'ëep da. Tamawoob hẽ ta ã jawén paa bã ÿ ganã wät da p'aa hẽnh —nãng mã Jesus ta ky n'aa hã.

³² DooH m' rah'yy genã bã ti taheh'oot do sa hã. H'yyb e'ÿÿm mã rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahānh hadoo do panyyg n'aa hahỹh

33 Ti m' rakajaa Kapar-Naūm hād nāng panang bā. Tób bā tabajēē suun bā m' teanh mā ta ma matēg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—H'ēēd p'āā ti bē ky ked'aak ta tyw n'aa me, ēr mana me? —nāng mäh.

34 Dooch m' raky gado bā. Raky n'aa meb'yyh mäh. Tyyw me rababoo dāk bā raky kedag bong ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahānh. Ti hyb n'aa m' rawén ky n'aa meb'yyh.

35 Ti m' Jesus bahyy sooh, ti m' ta ma matēg tanaēēnh ta wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Jé karēn pé ta wób sa bahānh hadoo doo, taw'āāts hē da sa yd jé tanu gadāk. Taw'āāts hē sahōnh hē sa karom hadoo tabahadoo —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

36 Ti m' karapee t'aah ta moo takyg gēēt sa mahang, ti m' tabado dāk, ti m' taky hadoo:

37 —Hēp ŷ n'aa hahỹ karapee t'aah hadoo pé gadoo péh, ŷ né ti tagadoo —nāng mäh. —ŷ gadoo péh, ŷ had'yyt nado tagadoo, hā ŷ mejũũ do ti naāñ né hē tagadoo —nāng mā Jesus sa hā.

38 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—Ma matēg! —nāng mäh. —Āā hapāh aj'yy a hād tabesok bā tahebē karap'aar h'yyb nesaa doo. Ēr h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa āā g'ỹm tii d' tanad'oo hyb n'aa

—nāng mā Jowāw kyyh Jesus hā.

39 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē geām manāh! —nāng mäh. —Dooch hāt ŷỹ gó pahuunh pé ta jawén ŷ tanu mer'oot tii bā —nāng mäh.

40 —Ti hyb n'aa, ēr wē h'yy kawanereem doo, ēr h'yyb hata tii —nāng mäh.

41 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Jé naēng han'oos pé hāt ŷỹ gó bē hā, hata ŷỹ bē bahadoo do hyb n'aa, ta ti gadoo né da ta sām baad hadoo do P'op Hagā Do hanaa. Né hup ŷ né hē ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

42 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Baad nado né paawā pā ta jawyyg n'aa ji hā ranu hũũ dāg bā ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēēh do seeh, hahỹ karapee hedoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bā nesaa do tamoo wāt hyb n'aa —nāng mäh.

43 Ti m' taky hadoo ēnh:

—A moo hyb n'aa nesaa do mamoo wād bā, taw'āāts hē paawā magakyd hōm a mooh. Taw'āāts hē mabasēēk hỹ pong jé P'op Hagā Do wē sét a mooh, mahōm mahānh ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, pawóp hē tado bā a mooh. T'ĩ hēnh mahōm bā, tēēg hōō nadēēk do mahoop da had'yyt hē. [44 T'ĩ hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bā. T'ĩ hēnh tēēg hōō dooh tadāg bā —nāng mäh.] 45 —A tsyym

hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm. Taw'ääts hē matsyym gahet mabasëek hÿ pong jé P'op Hagä Do wë, ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a tsyym. [46 T'ï hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bä. T'ï hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä —näng mäh.] 47 —A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyh. Taw'ääts hē mabasëek hÿ pong jé, P'op Hagä Do ji tabag'ääs doo hēnh, sét a matym, jé ta s'ee hēnh, tabanesaa hēnh, òm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh pawóp hē tado bä a matym. 48 “T'ï hēnh madoh-ro ji hawēh doo, dooh radejēb bä. T'ï hēnh tēeg hōō dooh tadäg bä”† —näng mä Jesus.

49 Ti m' taky hadoo ēnh:

Sahōnh hē ma matēk yÿ P'op Hagä Do metyy da ji ahoop do hä, sa h'yyb tym banyyw däk hyb n'aa ta hä, ta dab P'op Hagä Do hä ji ma ejuu do jukiir me ji enyyw däk doo da.

50 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ēed wäd bä, taw'ääts hē nado wäd. Ti hadoo né da bë hä. Taw'ääts hē baad had'yyt hē bë babok bë da hadoo do wë. Baad bë babok do bë da hadoo do wë gawatsiig bä, taw'ääts hē nado wäd —näng

mäh. —Taw'ääts hē h'yyb nyw gó bë baboo had'yyt hē bë da hadoo do wë —näng mä Jesus ta ma matēg sa hä.

10

Dooh ji yÿm ji eréd hōm bä do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus raberéd däk Kapar-Naüm, atsēg hōm mä tamii Joradān häd näng doo. Tamyyj däk hä m', ta tyw n'aa me m' ramahyk Judah häj n'aa hēnh. Ti m' p'aa hēnh hajök mä ta wë han'aa. Ti m', tabahed'oo doo d' né hē m' tama metēek mä sa hä.

2 Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahÿÿ da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh aj'yy eréd hōm bä ta yÿm? —näk mäh.

3 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy da Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bä ēnh? —näng mä Jesus sa hä.

4 Ti m' raky hadoo:

—Mosees anoo ji erii däk ji yÿm ji eréd hōm do heen n'aa, tii b' ji mejō hōm tabahōm hyb n'aa —näk mä Pariséw sa kyyh.

5 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa tii d' Mosees wén erii wät ta ti ky n'aa jawyk do ky n'aa —näng mäh. 6 —P'ooj ub dooh ta tii da tahado bä. Sahōnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do pahu-unh aj'yy yÿnh daheeh. 7 “Ti hyb n'aa kä, aj'yy kä, ta yb, ta yÿn mahānh kä, sa m'aa hēnh

† 9:48 T'ï hēnh ji ahob had'yyt hē, tahanäng pé tii. Isajas 66.24 hä takerih do hä tabeh'üüm.

kä, tagatëe hyb n'aa ta ÿÿm kä. ⁸ Takatëe jawén paa bä sét rabahado padëek ta ÿÿm daheeh*, näng mäh. Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kän. ⁹ Ti hyb n'aa séd hã P'op Hagä Do ata däk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

¹⁰ Tób bä kä m' ta ma matëg rabeanh ta ti ky n'aa. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bá ÿÿnh see hã takat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Ta ÿÿm paa tah'yyb rejää —näng mäh. ¹² —Jé ta patug heréd hõm do ta see tagat'ëe däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see patug sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mä Jesus kyyh.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hã Jesus moo däng hyb n'aa, taky n'aa edëng hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mäh. ¹⁴ Ti m' dooh Jesus genaag bä ta ma matëg rabad'oo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh! Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagä Do bag'ääs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagä Do bag'ääs do karapee tado bä da. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' karepé tabasog däk ta hã, tii bá m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, taky n'aa edëe boo kän mäh.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ta tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä m', ana mä aj'yy ta wë. Ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo:

—Baad õm, ma matëg! —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hëd n'aa baad ub hã ÿ mabanäng? —näng mäh. —Jääm hē P'op Hagä Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh. ¹⁹ Mahapäh hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Aää manä a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawad'ii manäh. Mawehëe a yb, mawehëe a ÿÿn”† —näng mä Jesus kyyh ta hã.

* 10:8 Genesis 2.24 † 10:19 Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16-20

20 —Ma matëg! —näng mä aj'yy kyyh. —P'ooj ub, ÿ kara-pee noo gó ÿ panyyg kade-heeh né hē ta tii hā —näng mä ta kyyh Jesus hā.

21 Ti m' Jesus ty däng ta wē, takamahān wät mäh. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Sét hē ti hawät a hā —näng mäh. —Abaaj hōm, mesëem hōm sahōnh hē a wē hanäng doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hā. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana wē ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hā.

22 Ti m' aj'yy h'yy katón geët. Ti m' ahōm mä Jesus mahānh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekāp do hyb n'aa.

23 Ti m' Jesus ty däg ta ma matëg sa wē, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hē wekāp do sa hā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

24 Ti m' sa h'yyb gó ta ma matëg rameuunh mä Jesus her'oot do hyb n'aa. Ti m' p'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hā:

—Tah haa —näng mäh. —Hejooñ né hē ji hā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

25 —Hejooj né paawä kameer hā tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahānh tabahejooñ wekāp do sa hā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

26 Ti m' ti bahānh mä ta ma matëg rameuuj bong mäh.

Sa mab hē m' rakaner'oot. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wē hasëek ênh? —näk mäh.

27 Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wē, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hē dooh né hē ji haja bä P'op Hagä Do wē ji as'ëeg bä. Ti hadoo né hē, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wē ji tamasäk —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē ää beréd hōm a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ her'oot doo: Hëp ÿ n'aa, P'op Hagä Do panyyg hanām do hyb n'aa na-ääj hē heréd hōm pé ta tób, heréd hōm do ta wakāän, ta ānh, ta yb, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo, 30 ta bahānh hajōng tagadoo da badäk hahÿÿ bä ta mabaj. Tagadoo da tób, ta wakāän, ta ānh, ta ÿÿn, ta taah, ta joom banäng doo. Ta no n'aa na-ääj da tagadoo. Ta jawén kä, hÿ pong jé kä, tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da. 31 Hajök babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hÿ pong jé. Babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg känd da —näng mä Jesus kyyh sa hā.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus rabahōm Jerusarēnh hēnh. Jesus mä

sa pooh. Ti m' ta ma matëg rahyb n'aa newëë mä t'ïï hënh Jesus bahôm doo.† Ta wób mä sa sii hah'üüm do e'ÿÿm mäh. Ti m' sa m'aa hënh Jesus naëënh ënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' tamaher'oot sa hã ta mo n'aa. 33 Ti m' taky hadoo:

—Ër ah'üüm Jerusarënh hënh —näng mäh. —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaëëj däk da P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ããj da. Dajëb hã raky n'aa etyy da ÿÿh. ÿ da rahaëëj däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. 34 —Ta ti ÿ da raky n'aa ej'ees, ÿ da rahetsoos. ÿ da rahewyyh. ÿ da radajëëb kãn —näng mäh. —Tamawoob hë äh ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kãn —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Tsijaag, Jowãw daheeh retsëë do panyyg n'aa hahÿÿh

35 Ti m' Sebedew taah hedoo doo, Tsijaag, Jowãw daheeh, rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Äã karën paawä manoo äã etsëë do a hã —näk mäh.

36 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—H'ëëd ti bë karën hã ÿÿ? —näng mäh.

37 Ti m' raky hadoo:

—Äã karën paawä tak'ëp makabaj'aa doo me mabag'ääs doo bä, a hub hadäk hënh äã see basooh man'oo bä, s'ÿÿ me äã see§ —näk mä sa kyyh.

38 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë hapëë bä ti bë etsëë doo —näng mäh. —Bë hajaa da ÿ ahoop do bë ahob bä? Bë hajaa da bë dajëb bä ÿ dajëp doo da? —näng mä Jesus sa hã.

39 —Äã hajaa! —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahoop né da ÿ ahoop do hadoo doo. ÿ dajëp do hadoo né da bë dejëp —näng mäh. 40 —Hÿÿ kä, ta ti bë etsëë do hã ÿÿ, ÿ nado ti hanoo. P'op Hagä Do anoo da hup ÿÿ hënh, sä ÿÿ hënh rabat'ooh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

41 Ti m' ta ma matëg wób, ji moo sahõnh hë hadoo do raky n'aa napäh bä retsëë doo, rah'yy kawaj'ään bong Tsijaag Jowãw sa wë.

42 Ti m' Jesus naëëj nä ta wë sahõnh hë ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahë n'aa ky n'aa hedoo doo, tak'ëp ramejüü sa hã. Bë hapäh né hë ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ëp ramejüü sa karapee n'aa —näng mäh. 43 —Bë mahang taw'ääts hë dooh tii

† 10:32 Ta ma matëg rawén hyb n'aa newëë Jerusarënh hënh Jesus bahôm doo, t'ïï hënh Jesus majïï rababok sa h'yyb. § 10:37 Tak'ëp hyb n'aa jewyk do tii, sa wahë n'aa basooh do pa hat'ooh doo. Rakarën paawä ta wób sa wahë n'aa rabahadoo Jesus sii.

d' tado bä. Bë mahang karën pé kaweh'ëëh péh, taw'ääts hë da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. 44 Bë mahang karën pé ta wób sa bahānh nu gadäk péh, taw'ääts hë takadad'uuh sahōnh hë sa wë. Taw'ääts hë sahōnh hë sa masa n'aa, sa karom kanep'aak do hado däk tii —näng mäh. 45 —ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ na-āāj né hë. ÿ ahyng babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ÿ ahyng babä ÿ masa hyb n'aa ta wób, ÿ ky n'aa en'yyim hyb n'aa ta wób sa hā, ÿ dajëp hyb n'aa hajök do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa —näng mäh Jesus kyyh.

Baritsiméw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

46 Ti m' rakajaa panang Jerikó häd näng doo bä. Ti m', ta jawén, panang bä naa Jesus, ta ma matëg, hajök do wób ratsyym kasok bä, ta tyw n'aa nabyy me m' tabahäng ty tamah doo. Baritsiméw mä ta häd. Tsiméw häd näng do t'aa m' tii. Ta tyw n'aa me tabahäng dajëer tetsëe hyb n'aa m' ta tii me tebës do sa hā. 47 Ti m', Jesus, Nasaréh buuj ramaneëënh do né hë ti ta tii bä tabës taky n'aa napäh bä m', tak'ëp mä tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

** 10:47 Sa h'yyb tym dëëb, p'ooj ub Judah buuj hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneëënh Mesijas. Dawi panaa mahang ta ti ganyyh P'op Hagä Do ky däng do paa hyb n'aa, "Dawi panaa" ramaneëënh na-āāj hë P'op Hagä Do Ky Däng Doo. Tii da Jesus Baritsiméw wén maneëënh, ta hā pé Jesus né hë ti P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa kaja däk doo.

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Jesus, Dawi panaa!** —näng mäh.

48 Ti m' ta wób raky ge'ÿÿm mäh, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehÿÿn ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

49 Ti m' Jesus baym.

—Bë naëej! —näng mäh.

Ti m' raky hadoo Baritsiméw hā:

—Tsebee wäd! P'op as'ëëg g'ëëd! Õm tanaëënh! —näng mäh.

50 Ti m' ta hatsë taw'oong jat mäh, gatsëg geët, ahöm mä Jesus wë.

51 Ti m' Jesus beaanh ta hā:

—H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hā? —näng mäh.

—Ma matëg! ÿ karën ÿ begāã däk —näng mäh.

52 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahöm nä. Hā ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk —näng mäh.

Ti m' nayyw hë m' tabahapëe däk. Ti m' tabahöm Jesus sa jawén.

11

Baad Jerusarënh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus rabahöm. Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh, Betanija

häd enäh do w'oo hã raka-
jaa bã, waëë joom oriib häd
näng do banäng bã, pawóp hë
ta ma matëg Jesus mejũũ sa
pooj jé m' rabahõm hyb n'aa.

² Hahÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bë ahõm panang hënh bë
pooj jé badäk doo hënh ti nuuj
jé. Bë kajaa bã, bë hapäh da
jumeto t'aah ji najasoooh nä
doo. Ta tyd hã da tabahäng
—näng mäh. —Bë asood hõm
da, bë manaa wawëë hë —
näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti
bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do karën,
bada m' tamejũũ rababajnä”,
näk da bë kyyh —näng mä
Jesus pawóp hadoo do sa hã.

⁴ Ti m' rabahõm, ti m'
jumeto t'aah rabawyyd kãn
tób w'oo hã. Tób noo hã m'
takahõ. ⁵ Ti m' rabas'oot
bã m', p'eets hë hab'ëeh do
rabeaanh:

—H'ëëd ti bë hab'ëeh? Hëd
n'aa ti bë as'oot? —näk mä sa
kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ma matëg raky
hadoo Jesus bedoo doo d'
né hë m'. Ti m' rabanoo
ramahũũm. ⁷ Ti m' Jesus ma
matëg ramana kãn Jesus wë.
Ti m' sa hatsë sa hã padëek
do paa radatoonh jumeto jó.
Ti m' Jesus bas'ëëg sooh ta
jó. ⁸ Hajõk mä sa hatsë sa hã
padëek do paa rat'ëëg hõm ta
tyw n'aa me, tamahõm doo
me, raweh'ëeh hyb n'aa. Ta
wób mä ragekyyt mä bag'aad,

rat'ëëg hõm mä ta tyw n'aa
me.* ⁹ Ti m' sahõnh hë pooj
jé hah'ũũm doo, duu hënh
han'aa do na-ããj mä tak'ëp
mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do ãã j'aa etsë!
—näk mäh. —Ky n'aa kedëng
tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do kyy gó hana doo!† —näk
mäh. ¹⁰ —P'op Hagä Do ky
n'aa edëng da ër wahë makũ
Dawi bag'ããs do paa hadoo
bag'ããs doo‡ —näk mäh. —
Hÿ pong jé hawät do hã ãã
j'aa etsë! —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jerusarënh bã Je-
sus bajëë suun kãn. Ti m'
tabahõm P'op Hagä Do tób
n'aa hënh. Tabegãã däk mäh.
Tug bã däg do hyb n'aa m', 12
hedoo do sa sii hë m' tabahõm
ta s'ee hënh, Betanija häd
näng doo hënh, raba'yÿh hyb
n'aa m' tii bã.

*P'op Hagä Do tób wahoo gó
hes'ëëm do Jesus hebëë bong
do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹² Ti m' jati péh, Betanija
bã naa ratsyym kasok bã, Je-
sus asa däk. ¹³ Dawëë naa
m' tabahapäh joom wiigo häd
näng doo. Tahëg'ããs mä teag
bã. Dooh m' ta hã, ta ag noo
gó nado m' ta h'yyb. § ¹⁴ Ti m'
joom hã taky hadoo:

—Dooh da meag wäd bã!
Dooh d' a ag repoo wäd bã! —
näng mäh.

* **11:8** Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë n'aa ragadoo bã. Ratsebë, raweh'ëeh
do heen n'aa tii. † **11:9** Saaw-Mo 118.25-26 hã takerii däk do hã rabe'h'ũũm.

‡ **11:10** Tii d' rawén her'oot, sa hã pé edaa däk Jesus du doo do Isaraéw buuj
tabag'ããs doo. § **11:13** Ta ag noo gó nado né paawä, joom baad hadoo do hã ji
aw'yyt né hë pawóp its ta ag tabeaak do pooj jé ganyyh doo. Kas'ut do sa waa tii.
Ti ti Jesus esoos do tabepöh hyb n'aa paawä.

Ta ma matëg ramaa napäh mä ta kyyh joom hä.

15 Ti m' rakajaa bä kä m' p'aa hënh Jerusarënh bä, Jesus bajëë suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëë bong tii bä hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ãäj mäh. Ti m' tabaũj bëh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii i hes'ëëm do tyng n'aa na-ãäj mä taũj bëh. 16 Dooh m' tan'oo bä ramatabëj bä wak'ããb ta tii me, P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó. 17 Sa hä tama metëëk bä m' taky hadoo:

—Nepäh bë hä kerih do P'op Hagä Do kyyh? —näng mäh. —Hahÿÿ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ ji maneëënh da sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë do tób n'aa”** —näng mä Jesus. —Hÿÿ kä, baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bã! —näng mä Jesus kyyh sa hä.

18 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj mä raky n'aa napëë kãn mä ta tii. Ti m' ratyw n'aa esoos mä radaj'ëëp hyb n'aa m' Jesus, Jesus rajeÿÿm do hyb n'aa m'. Rawén jeÿÿm mäh, hajõk mä gen'aak Jesus metëëk do hä.

19 Ti m' tug bä kä m' Jerusarënh Jesus raberéd däg kãn, ah'ũũm kãn mäh.

Baad ji h'yy ka'eeh do panyyng n'aa hahÿÿh

20 Jati pé báp paa m', Jerusarënh hënh rabahõm bä m', joom wiigo häd näng doo me m' ratabës. Tsawyy häng mä sahõnh hë m' rabahapäh. 21 Ti m' Peed hyb n'aa newë däk mä Jesus ky hadoo do paa joom hä. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! Mahegãã! —näng mäh. —Tsawyy häng joom mawas'ee häng doo —näng mäh.

22 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ããts hë P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh —näng mäh.

23 —Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hahÿ waëë hä ky hadoo péh: “Ahõm, ahob tame”, hanäng péh, P'op Hagä anoo ti ta hä, ta hä baad tah'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do taky nasëëw bä ta h'yyb gó. 24 Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿ da: Bë gadoo né da sahõnh hë P'op Hagä Do hä bë ky n'aa etsëë doo, baad bë ky dahé bã, bë ky nasëëw bä bë hä tanoo do hä —näng mäh. 25 —Bë ky n'aa ets'ëë bã, tanyy bä bë h'yyb gó baad nadoo do bë da hadoo do wë, taw'ããts hë pooj jé bë hyb n'aa mabaan hõm tii, bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan hyb n'aa nesaa do bë hä na-ãäj hë. [26 Bë hyb n'aa manabaan hõm bã, dooh na-ãäj hë bë Yb hÿ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan bã nesaa do bë moo bok do paah —näng mä Jesus kyyh.]

** 11:17 Isajas 56.7

Jesus hã reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

27 Ti m' rakajaa Jerusarēnh hēnh. Jesus bawät bä m' P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadē doo gó, kajaa mä ta wē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk doo, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do sii hē. 28 Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj gó hahÿ mamoo wät doo?†† —näk mä sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bē hã ēnh. Bē her'ood bä, tii bä ÿ baher'oot bē hã jaa ky gabuuj hahÿ ÿ moo wät doo, hahÿ ÿ bad'oo doo —näng mäh. 30 —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hē paah? Bē her'ood hã ÿÿ —näng mäh.

31 Tii bä m' sa m'aa hēnh mä raky n'aa hajēew bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó er noo bä, teanh da er hã tii bä: “Hēd n'aa paa ti bē ky nadaheeh ēnh?”, näng da. 32 Ajyy kyy gó er noo bä, hajök do kawaj'ään da er wē —näk mä sa kyyh sa m'aa hēnh raky n'aa hajēm bä.

(Rawén jeÿÿm mäh, hajök do hã m' P'op Hagä Do ky n'aa rod né hē paa m' sa h'yyb Jowāw.) 33 Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hã:

—Dooh äã hapēē bä — ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ na-ääj né hē, dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hã ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hã.

12

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus baher'oot panyyg ky n'aa me sa hã.* Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hōm uwa häd näng do ta joom. Tahedēē hōm. Ti tagagoos uwa bēeh hood tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do joom hagä n'aa tyng. Ti tabahaēēj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahōm dawēē. 2 Joom ag wah'ēē däg bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo heb'ooh do see ta kaser n'aa sa wē, tagadoo hyb n'aa paawä joom ag wób.

3 Ti takajaa bä kä, ramaso däk, rahewyyh, ramejō hōm p'aa hēnh bag hēnh. 4 Tii bä ta danäh mejüü ēnh ta seeh. Tii kä ranu ganabooh, rarahejää tii. 5 Ti tamejüü ēnh ta seeh. Radajēēb kän tii. Ti ta danäh mejüü nä

†† 11:28 Hes'ēēm do Jesus hebēē bong do hyb n'aa, hajök do tama metēēk do hyb n'aa na-ääj hē rawén eanh. Jesus hã he'anh do sa kyy gó ta tii bä hes'ēēm do rabehe's'ēēm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. * 12:1 Ta hã kamaj'ī doo, ta hã he'anh do sa hã ti tabaher'oot.

hajök. Tii b' sa wób rahewyh bong, sa wób raneboh bëéh. ⁶ Sét hē mad'aak ta pa. Ta t'aah takamahān do tii. Ti tamejũ. Ta h'yyb gó m' taky hadoo: "Tah ŷ raweh'ëéh da", nāng mā ta h'yyb gó. ⁷ Ti ta kaser n'aa rabahapāh bā raky hadoo: "Ta danāh t'aah hahỹh. Ti d' ta danā dāg ta yb jawén buuj dāg", nāk māh. "Ti bā, ēr dajëéb! Ēr ma dāg da tii bā kā hahỹ joom banāng doo", nāk mā sa kyyh. ⁸ Tii d' né kā, ranaboh jad kán. Dawëë radawäts hōm joom bahānh —nāng mā Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũm sa hā.

⁹ Ti m' teaanh sa hā:

—Nyy da joom danāh bad'oo hỹ kā? —nāng māh. —Ana da, tadej'ëep da ta kaser n'aa, ta wób hā da tabahaëēnh tii bā —nāng māh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Dooh bë ner'ood bā g'eeh hahỹ P'op Hagā Do kyy kerih doo? "Pā tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹ kā pä ta ba n'aa, mesoo n'aa dāg. ¹¹ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ääts hē ēr hā tii", † nāng kerih doo —nāng māh. ‡

¹² Tii bā kā m', P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa

jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hē, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do na-ããj māh, ratyw n'aa esoos mā ramaso dāk hyb n'aa m' Jesus. H'yy genāh mā Jesus pes'ããp mā panyyg ky n'aa me sa hā. Ti hadoo né hē, e'ỹm mā hajök do Jesus maa new'ëë do sa hā, ti hyb n'aa m' Jesus mahānh rabahōm.

Jesus rano n'aa maso paawā ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

¹³ Ta jawén kā m' ramejũ Parisëw wób, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts hād nāng do karapee wób na-ããj mā Jesus wë. Rakarën paawā rano n'aa masoo taher'oot do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hyb n'aa m' ky ken'yym doo gó rake'aanh:

—Ma matëg! —nāk māh. —ãã hapāh òm. Baad ub mabawät. Dooh daap ma-menā bā. Dooh mahyb n'aa p'eed bā ky n'aa etsëéh do hā, hyb n'aa jawyk do hā mama metëek bā. Dooh maky n'aa ehỹd bā sa hyb n'aa ma metëek doo. Ehub né hē P'op Hagā Do karën do hā mama metëek doo —nāk māh. —Ti hyb n'aa —nāk māh —ãã mamaher'ood. Taw'ääts hē a hā, ji epaag bā Roma buuj sa wahë hā rahepak doo, Sesa hā?§ —nāk māh. ¹⁵ —Ji ep'aak g'eeh, dooh apāh ji

† 12:11 Saaw-Mo 118.22-23 ‡ 12:11 Ti pä tahanāng péh, ta daaj hē né m' ti takaher'oot. § 12:14 Tii da rawén eanh, rakarën paawā Jesus her'oot do hā rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hā. "Dooh ji epaag bā Sesa hā" taky hado bā paawā, Eróts karapee raky n'aa tapa paawā Jesus Roma buuj sa hā. "Ji ep'aak né hē" Jesus ky hado bā paawā, hajök do maa new'ëë doo, dooh ragenaag bā ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawā ta wë. Hejoonh né hē ta hā reanh doo.

epaag bä? Nyy da a hã? —näk mä sa kyyh.

Jesus hapäh mä ti sa h'yyb, j'ooj madäk doo me ti raky hadoo. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hã:

—Na moweed denaari ramaneënh doo. ÿ megää —näng mäh.

¹⁶ Ti m' raban'oo däk ta hã. Ti m' tametëeh, ti m' tabeaanh sa hã:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë** —näng mäh.

Ti m' sa h'yyb gó rameuuj b'ëeh ta kyyh hyb n'aa.

Saduséw Jesus hã rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ¹⁹ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëe däk tii, ta hÿÿj makü

panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁰ —Panyyg gó òm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy, 6 ta hÿÿj. Tagat'ëe däk mäh. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ²¹ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëe däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. Ti na-ääj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. ²² Sahõnh hë m' raget'ëe bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' radejëp ranetaa nä bä. Tagadëeg ub kä ÿÿnh dajëb kån.

²³ Ti m' rabeaaj kån Jesus hã:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa m' ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hã, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ääj hë —näng mäh. ²⁵ —Dejëp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëe wäd bä. Ääs hÿ pong jé habong do kanetëe do hadoo da ji tii bä kä —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Dejëp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wäd do ky n'aa? —näng mäh. —Tii gó naa P'op Hagä Do ber'oot Mosees hã. Hahÿÿ

** 12:17 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

d' mä ta kyyh: “Abaraãm hagã yÿh, Isak hagã yÿh, Jakóh hagã yÿh”,†† näng mäh. 27 —Doo, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã”, tanoo bã. Dejöp do hagã n'aa nado P'op Hagã Doo. Hedöp do sa hagã n'aa tii —näng mäh. —Tak'öp bē h'yy gatamah —näng mä Jesus kyyh Saduséw sa hã.

Tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do see bana. Tamaa napäh mä raky kedag bong do Jesus da-heeh. Ta hã m', baad mä Jesus ky gadoo sa hã rake'aanh doo. Ti hyb n'aa m' teaanh mäh:

—Ny hadoo do P'op Hagã Do mejüü do see tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk tamejüü do wób bahãnh? —näng mäh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hahÿ tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk: “Bē maa newē da hahÿÿh, Isaraéw buuj. Tak'öp Hyb N'aa Jawyk doo, P'op Hagã Doo, er hagã n'aa, sét né hē. 30 Taw'ääts hē tak'öp bē kamahãn Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagã Doo, bē h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts hē tak'öp bē h'yyb padäg ta hã. Taw'ääts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahãn ta hã, sahõnh hē bē hajaa doo me”,‡‡ näng mäh. 31 —Hahÿ ta seeh: “Makamahãn a da

hadoo doo, a hã makamahãn doo da”§§ —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Doo tak'öp ky n'aa jawyk pé ta ti pawóp hadoo do bahãnh —näng mä Jesus ta hã.

32 Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do ky hadoo:

—Baad ti a kyyh, ma matög —näng mäh. —Sét né hē ti P'op Hagã Doo. Doo ta see péh —näng mäh. 33 —P'op Hagã Doo tak'öp ji kamahãn, tak'öp ji h'yyb däk ta hã. Ji h'yyb tym gó naa né hē, sahõnh hē ji hajaa doo me né hē ji kamahãn ta hã. Ji kamahãn né hē ji da hadoo, ji hã ji kamahãn doo da —näng mäh. —Ji ajuu doo, ji anoo do P'op Hagã Do hã bahãnh ti ta tii.

34 Ti m' Jesus h'yyb hapäh bã baad ta kyyh, ta h'yy ganäng doo me tabedoo, ti m' taky hadoo:

—P'eets hē paawä P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh takarën doo da. P'eets hē paawä P'op Hagã Do bag'ääs do karapee n'aa mabahadoo —näng mäh.

Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bã kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bã kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

35 Ti m' P'op Hagã Do tób n'aa wahoo gó Jesus ma metëek bã m' taky hadoo:

—Dawi panaa m' ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng

Doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa nooh. Nyy da tii? ³⁶ Hahÿÿ d' mä P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi baher'oot paa m' Kristo ky n'aa: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ãas hyb n'aa a majiÿ ÿ nes'ëem bã kä' ”,*** näng paa Dawi. ³⁷ Hÿÿ kä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi maneëej bã ti Kristo, nyy d' ti ta t'aah tabahadoo?††† —näng mä Jesus.

Baad mä hajök do sa hã Jesus kyyh.

³⁸ Jesus ma metëek bã m' taky hadoo:

—Baad da bë kanä ta ti Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa mahãnh —näng mäh. Baad ub raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. ³⁹ —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jework do rabahetonh bã. Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh doo bã rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁰ —Patug tema bong do radajëer esok, rama esok. Tii bã h'yy kamep'ëeh, bap péj hadoo doo me raky n'aa ets'ëe bã —näng mäh. —Ta ti hedoo do tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa

jaw'yyk do ma mehetëk do sa ky n'aa.

Patug tamaa wäd is do tanoo do dajëer panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus bahyy sooh dajëer radahet'oonh do dawëe bã. Ti m' tabaheg'ãas hajök do radatoonh do dajëer tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëer n'aa. Hajök mä dajëer enäh doo, hajöng mä radatoonh. ⁴² Ti m' tabana patug tamaa wäd is doo, tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ⁴³ Ti m' Jesus naëenh ta ma matëg ta wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Hahÿ ÿÿnh patug tamaa wäd is doo, sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

13

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bã m' P'op Hagä Do tób n'aa bã naa, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Mahegãã, ma matëg! Ewëeh hÿ pä tób pan'aa. Anäm hahÿ tatama n'aa! —näng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo:

*** 12:36 Saaw-Mo 110.1 ††† 12:37 Dawi panaa né hë ti Jesus aj'yy gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneëenh do paah, P'op Hagä Do T'aah tabahadoo do hyb n'aa na-ããj hë ti Jesus.

—Mahapäh hahÿ tób yb —
näng mäh. —Dooh da hahÿ
pä ta see jó haso wät pé da.
Sahõnh hē da rabakud bēeh
tūū —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib
banäng doo hēnh Jesus
rabahõm kån. P'op Hagä Do
tób n'aa nu masee me tii. Ta
tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa
hēnh Peed, Tsijaag, Jowāw,
Ān-Deréh rabana ta wē, ti m'
raky n'aa eanh:

⁴ —Ny noo gó da ti tii d'
maher'oot do tadu dāk? H'ëäd
hado da tabedaa dāk do heen
n'aa? —näk mäh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:
—Baad bē matakä da bē
rawanadii hyb n'aa. ⁶ Hajök
da han'aa ji hā wad'ii doo.
Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ
Kristo”, näk da sa kyyh. Hajök
da rawedii —näng mäh. ⁷ —
Bē eÿÿm manä da kaneb'oo
do bē ky n'aa napäh bä. Ti
awät né da ta ti hedoo doo.
Ti hadoo né hē, dooh takaja
nä bä badäk hahÿ bahëëj jëng
doo —näng mäh. ⁸ —Häj n'aa
see babuuj rakaneb'oo da
häj n'aa see babuuj sa da-
heeh. Häj n'aa sa wahē n'aa,
rah'yy kawereem da hāj n'aa
see sa wahē n'aa wē. Hajõng
hāj n'aa bä k'ääts katajuus da,
sah na-ääj da anäng. Badäk
hahÿ bahëëj jëng do du dāk do
metëë n'aa d' tii. Ajän pooj jé
ta mahÿÿj ganyyh do hadoo
da tii —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Baad bē kanä sa mahānh
—näng mäh. —Bē da ra-
haëënh panang enäh do sa
wahē n'aa sa moo gó, bē
raky n'aa etyy hyb n'aa. Bē

da rahewyyh tób P'op Hagä
Do panyyg rayd naherot
doo gó. Hëp ÿ n'aa bē da
ramahūūm sa wahē n'aa wē,
hëëj bagä n'aa sa wē na-ääj
hē, sa matym gó bē raky
n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ÿ
n'aa bē her'ood kån da tii
bä sa hā —näng mäh. ¹⁰ —
Badäk hahÿ gawatsig pooj jé,
P'op Hagä Do T'aah panyyg
hanäm do jé pad'yyt hē da
rabaher'ood hõm sahõnh hē
hāj n'aa babuuj sa hā —näng
mäh. ¹¹ —Bē ramoo maso
hõm bä, bē raheaaj bä bē raky
n'aa etyy hyb n'aa, bē hyb
n'aa tón manä bē her'oot péh.
Bē her'oot bä, bē her'ood bē
hā P'op Hagä Do anoo do ti
noo gó. Bē h'yyb gó naa nado
da ti bē her'oot doo. P'op
Hagä Do Sahee da ti her'oot
doo —näng mä Jesus sa hā.

¹² Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿj näng do ta hÿÿj
tan'oo dāk da ta wób sa moo
gó, radaj'ëëp hyb n'aa. Ti
hadoo né da t'aah näng do
bad'oo ta t'aah hā. Sa taah
da h'yy kawereem da sa yb
wē, sa ÿÿn wē. Rahaëënh da
ta wób sa moo gó radej'ëëp
hyb n'aa. ¹³ Tak'ëp da sahõnh
hē rakawajään da bē wē hëp
ÿ n'aa. Ti hadoo né da, jé
h'yy kanerét do hā ÿÿ, tadajëb
bä kä, edëb had'yyt hē da hÿ
pong jé P'op Hagä Do pa —
näng mä Jesus kyyh.

¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp nasaa doo, P'op
Hagä Do tób n'aa rejää doo,
P'op Hagä Do tób n'aa rahyb
n'aa eréd hõm hanoo doo,
P'op Hagä Do tób n'aa bä

tahëe däg bä bë hapëe bä, taw'ääts hë Judah buuj häj n'aa bä haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. (Sahõnh hë hahÿ ner'oot doo, taw'ääts hë ramatakëe tagahoot hyb n'aa sa hä nyy d' Jesus hanäng pé ti tak'ëp nesaa doo.)* ¹⁵ Ta ti bë bahapäh bä, taw'ääts hë jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nayyw hë da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. ¹⁶ Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë dooh da tajëe bä ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä —näng mäh. ¹⁷ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebi do sa hä kä ti noo gó kä!† —näng mäh.

¹⁸⁻¹⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahÿ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da, bë ky n'aa ets'ëe P'op Hagä Do hä, bë kejën hõm do tabahahëem noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó, tanahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁰ —P'op Hagä Do bód gagog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wë tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gagog hõm ti noo gó rahoop doo —näng mäh. ²¹ —Ti noo gó, “Wät hahÿ Kristo, P'op Hagä

Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da raheer'oot doo. ²² Ta ti ÿ wén her'oot, ti abok da hajök “ÿ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wë P'op Hagä Do asëew hõm do rawedii hyb n'aa paawä. ²³ Ti hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ÿ baher'ood däk bë hä —näng mä Jesus kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta ti rahoop do jawén paa bä, papÿÿj da badagyb däk, kamarab da dooh ta bag nyy wäd bä. ²⁵ Sagõõh wë hä naa kejäk da. Wë hä habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.‡ ²⁶ Ti noo gó kä da sahõnh hë da rabahapäh ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng bä kä wë puh mahang. ÿ ahyng da tak'ëp P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo me. ²⁷ Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ rabata hõm hyb n'aa jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hä —näng mäh. —Wiigo tëeg tadu doo bä tagajewäng

* **13:14** Maah-Ko erii wät ta tii, Daniéw erii wät do hä Jesus beh'üüm do hyb n'aa.

† **13:17** Tak'ëp tanesaa sa hä, du daa d' rawaj'aah pé do hyb n'aa. ‡ **13:25** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti taheer'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hä kerii däk ta ti ky n'aa.

doo, bē hapäh tabanyyw edaa däk. ²⁹ Ti hadoo né da, sahōnh hē ta ti bē ŷ maher'ood wät do kaja däk bā bē bahapäh bā, edaa däk ŷ kajaa do bē bahapäh da — näng mäh.

³⁰ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahōnh hē ŷ her'ood wät do bawäd kän. ^{**} ³¹ Badäk hahŷŷh, wē na-ããj da, ahëej jëe né paawä, keh ŷŷ da dooh tahëej bā —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hado kän:

—Dooch d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Aãs, hŷ pong jé habong doo, dooh rahapëe bā. ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, na-ããj hē dooh ŷ hapëe bā. Jããm né hē Ee hapäh. ³³ Dooch da bē hapëe bā ny noo gó ta ti bawät. Ti hyb n'aa baad ub da bē gadaa ta pooj jé, baad ub da bē matakä. ³⁴ Aj'yy karom näng do ta s'ee hēnh hahōm do hadoo tii. Tabahōm pooj jé tamejũũ ta karom sahōnh hē rabahag'ããs hyb n'aa. Tamaher'ood hōm sa hã ramoo bong do hã. Tamejũũ na-ããj hē tób noo hag'ããs doo, baad tabahag'ããs hyb n'aa. Dooch raheen n'aa enä bā ny

noo gó sa kariw n'aa matëeh. ³⁵ Ti hadoo bē hã kã. Taw'ããts hē baad da bē gadaa, baad bē hyb n'aa matakä da. Dooch da bē hapëe bā ŷ matëeh bā, tób danäh matëeh do ta karom nahapäh do hadoo da. Dooch ji hapëe bā tób danäh kajaa bā, tug bā, atsëm, atsëm ub, tapaj'ëe bā. ³⁶ Dooch taw'ããts hē tado bā bē h'yy gatamah bā tób danäh nanyyw hē takaja bā —näng mäh. ³⁷ —Ti hyb n'aa ŷ bedoo bē hã, sahōnh hē sa hã: Baad bē gadaa, baad bē matakä! —näng mä Jesus.

14

Buu benyym do ŷŷnh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' pawóp nä m' ta äh Pas-kowa* häd näng do bawät, pãw makuj tamah do rabawa noo gó. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mä ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hōm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bā m', radaj'ëep hyb n'aa kã m'. ² Rakaner'oot bā m' raky hadoo:

§ 13:28 Tabahahēm noo gó, hajōng do häj n'aa bā ti anäng joom ti noo gó barak doo. P'aa hēnh tagajewäng tabanyyw bedaa däk bā. Ti hyb n'aa ta ti ky n'aa gó Jesus beh'ũũm ta panyyg. ^{**} **13:30** Jesus hã reaaj wät ny noo gó P'op Hagä Do tób n'aa rarejãã. ³⁷ ta baab jawén paa bā, hahŷ Jesus her'oot do jawén paa bā, Roma buuj sa warahén n'aa rarejãã P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paah. Sahōnh hē P'op Hagä Do tób n'aa pan'aa pä kepyyj hyng Roma buuj sa warahén ran'oo bā. *

^{*} **14:1** Pas-kowa ramaneëenh do noo gó Isaraéw buuj rahyb n'aa esee P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn doo, Esit bā naa rabah'ũũm noo gó. Pas-kowa ratab'ëes noo gó ranaheb'ooch b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa tii. Ti noo gó m' ratab'ëes né hē pãw makuj tamah doo. Séd hã rataheb'ëes.

—Dooh da ər dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ər wë rah'yy kawereem mahānh —näk mäh.

³ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hä däk do paa tób bä, sa waa tyng hä m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë ȳyñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pä s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah, joom nah-do häd näng do s'ëeb heh'äät ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' tanoo gatëh hõm, ti m' tabahah'ook Jesus nuu gó m'.

⁴ Ti m' Jesus pa hat'oonh do wób rakawaj'ään bong, ti m' raky hadoo sa da hadoo do sa hä:

—Hëd n'aa tarejää tii?

⁵ Taw'ääts hë paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sām ji anoo paawä kas'uut do sa hä —näk mäh.

Ti m' rabahajëew wät ti ȳyñh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hajëew manäh! Na magëd ti ȳyñh —näng mäh. —Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä ȳy. ⁷ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. Bë h'yy kajäk bä bë banoo sa hä. Ȳ ti hÿyh, dooh bë mahang had'yyt hë ȳ awäd wäd bä —näng mäh. ⁸ —Tahajaa do né hë ti tamoo wät hä ȳy. Ȳ radakä jëe pooj jé buu benäw n'aa tii d' nuh ȳy gó tah'ook doo —näng mäh.

⁹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Né hup ȳ né hë hahÿ ȳ her'oot doo: Jé pad'yyt hë

badäk hahÿhã hã P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do raba-her'ood hõm bä, raheh'oot da na-ääj hë hã ȳy hahÿ ȳyñh moo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, 12 hedoo do ta ma matëg sa seeh, bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa wë, Jesus tahaëenh hyb n'aa sa hä.

¹¹ Ti m' rah'yy gadejah Judas Ikarijot kyy hä. Ti m' ta sām raky kajäk mä ta hä. Ti m' Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kån tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿyh

¹² Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk bä m', b'éé t'aah aj'yy P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooh noo gó m', Jesus ma matëg rabeaanh ta hä:

—Nyy bä makarën ää benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? —näk mäh.

¹³ Ti m' tamejüü pawóp hë ta ma matëg, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë ahõm nä panang hënh. Bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hä naëng hes'ooh do hä. Ta jawén bë ahõm da. ¹⁴ Ti bajëe suun bä tób gó, bë eaaj da tób danäh hä hahÿhã da: “Ää ma matëg mejüü ää beaanh nyy bä tagadäk ta gawakõ, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa ta ma matëg sa daheeh”, de-noo da. ¹⁵ Tii bä da ta gawakõ

gaeh doo, p'op gadäk doo, tametëeh da bë hä. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyiw däk da —näng mäh. —Ta tii bä bë moo boo ta tä n'aa, ta waa n'aa ër tab'ëes hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

16 Ti m' pawóp hë ta ma matëg rabahöm panang hënh. Rakajaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kän tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

17 Papÿÿj badëe hyng bä kä Jesus kajaa 12 hedoo do sa sii.

18 Sa waa tyng pa rabat'oohh bä kä m', rabawëh bä kä m', taky hadoo sa hä:

—Bë see ÿ tahaëënh da majÿ moo gó. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

19 Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mä raky hadoo:

—Hä ÿÿ, dooh ÿ tado bä! —näk mäh.

20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bëeh, 12 hedoo do see né da, nemon ÿ heh'oos do päw né da —näng mäh. 21 —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hë —näng mäh. —Ti hadoo né hë, baad nado da aj'yy hä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿ moo gó han'oo däk do hä! Taw'ääts hë paawä ta ti aj'yy hä tanenyys bä paawä! —näng mä Jesus kyyh.

22 Ti m' rabawëh bä, Jesus bado däk päw, ti m' P'op Hagä Do hä taky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk päw ää hä —näng mäh.

Ti m' taganabäh däk, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däk. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

23 Ti m' Jesus bado däk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëeh ää hä —näng mäh.

Ti m' taban'oo däk sa hä. Ti m' rabeëg pëe uwa bëeh.

24 Ti m' taky hadoo sa hä:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó hajök do sa hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tii kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng† —näng mä ta kyyh sa hä.

25 Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëk da P'op Hagä Do bag'ääs doo bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

26 Ti m' Saaw-Mo wób me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahöm kän waëe joom oriib häd näng do banäng hënh.

† 14:24 P'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do nahado hahÿÿh. P'ooj ub b'éé t'aah majyyw rakaner'oot do heen n'aa. Papuuj däk hÿÿ kä. Jesus majyyw hyb n'aa, sét nuu me sahõnh hë sa hyb n'aa dajëp doo, P'op Hagä Do gadoo hÿÿ kä ta wë sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo.

27 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë sahõnh hẽ ÿ bë beréd hõm da —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã ti ky n'aa: “B'éé hagã ÿ daj'ëep da. Tii bä da jé pad'yyt hẽ b'éé rabehtëüm bong”† —näng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta tii d' né paawä da hã ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hẽnh —näng mäh.

29 Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Sahõnh hẽ õm reréd hõm bä, ÿ dooh õm ÿ eréd bä —näng mäh.

30 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Badah né hẽ, atsëm, pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hã.

31 Ti m' Peed ky kah'üüm mä ta hã:

—Dooh! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-ããj hẽ a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hẽ m' ta ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëé do panyyg n'aa hahÿÿh

32 Ti m' Jesus rabahõm joom banäng hẽnh Getsemani häd näng doo hẽnh. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Babä bë ayyw dó ÿ ky n'aa ets'ëé nuuj jé —näng mäh.

33 Ti m' Peed, Tsijaag, Jowãw daheeh tamahüüm ta sii dawë hã. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooh baad tado wäd bä ta h'yyb. Ti m' taky hadoo sa hã:

34 —Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo —näng mäh. —Babä bë ayyw, bë matakä. Bë aã manä da! —näng mäh.

35 Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, ti m' taky n'aa etsëé P'op Hagä Do hã tanahoop hyb n'aa tamo n'aa, tahaja bä. 36 Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Dooh hejooñh pé a hã. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëé paawä, makarën doo d' né hẽ mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

37 Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hẽ hadoo do rahab'ëeh hẽnh, taheg'ããs mäh, aã b'ëeh mäh. Ti m' tanaëej nyh Peed ta häd heh'äät doo me:

—Simaw! —näng mäh. —Õm aã jëng? —näng mäh. —Dooh mahaja bä kanahën d'os hẽ maty gadäg bä si ÿÿ? —näng mäh. 38 —Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëé, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad

hadoo do ji moo wät, nahe-
jooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa
ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

³⁹ Ahôm ênh p'aa hênh, taky
n'aa etsëë do paa taky n'aa
etsëë ênh p'aa hênh. ⁴⁰ Ti m'
p'aa hênh tabana bä ênh, aã
b'ëeh ênh mäh, tak'ëp mä raty
jewyk sa h'yyb. Dooh m' sa
kyyh pé ta hä.

⁴¹ Tamawoob nuu me m'
tabahado däk bä m' taky
hadoo sa hä:

—Bë kameh'ääk nä? Bë
aã magyys hê? Jääm hê
dó! —näng mäh. —Kaja
däk ÿ ran'oo däk doo. Bë
hegää. Aj'yy Hadoo Do Hÿ
Pong Jé Hana Do nesaa do
moo heb'ooh do sa moo gó
rabahaëej däk hÿÿ kä —näng
mäh. ⁴² —Bë as'ëeg bësh!
Hamäh, ër ah'üüm. Wät ta ti
ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä
—näng mä Jesus kyyh sa hä.

*Jesus ramaso däk do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

⁴³ Jesus ber'oot nä bä m',
takajaa Judas, 12 hedoo do
see paah. Hajök mä han'aa
ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh
yt hä m' rabana. P'op Hagä
Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh
do sa wahë n'aa kyy gó m',
Mosees ky n'aa jaw'yyk do
ma mehetëk do sa kyy gó m',
Judah buuj sa wahë n'aa he-
doo do sa kyy gó m' na-ääj hê
ti rabana.

⁴⁴ Haëënh do baad ub mä
taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ
da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo
da, ti né hê tii. Tii d' bë maso
däk, bë maso hóm baad ub —
tii da m' ta kyy dó sa hä.

⁴⁵ Ti m' nayyw hê Judas
bana Jesus wë, ti m' taky
hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup
mäh. ⁴⁶ Ti m' ta hä rakajäk,
ramaso däg kän mä Jesus.
⁴⁷ Ti m' Jesus pa hageët do
seeh, bado däk ta sën-jeer,
tekyyt mä P'op Hagä Do tób
n'aa yt hä moo heb'ooh do sa
wahë n'aa heh'äät do karom.
Ta nabuuj gakyd hóm mäh.

⁴⁸ Ti m' han'aa do hä Jesus
ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy
kawereem do sa h'yyb
mahüüm n'aa bë ed'oo g'eeh
ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-
jeer yt hä, boh yt hä, ÿ bë
masoo hyb n'aa? —näng mäh.
⁴⁹ —P'op Hagä Do tób n'aa
wahoo gó ÿ awäd had'yyt hê
bë sii ÿ ma metëek bä. Dooh
ênh ÿ bë maso bä tii bä ênh? —
näng mäh. —Hÿÿ kä, taw'ääts
hê —näng mäh. —ÿ hapäh,
tii da tawén hadoo, P'op Hagä
Do kyy kerih do hä ÿ kaja däk
hyb n'aa —näng mä Jesus.

⁵⁰ Ti m' sahõnh hê kä ta hata
rawaj'aa bong. Reréd hóm mä
Jesus.

⁵¹ Jääm hê sét hê wanajaah,
pahëew. Sét mä tadadäk ta
hatsë pään rino s'ëëb. Je-
sus jawén paawä tabahóm,
ti m' ramaso däg bä paawä
m', ⁵² teréd däk mä ta hatsë.
Hahót mä tawaj'aa hóm.

*Judah buuj sa wahë n'aa
wë Jesus ramahüüm do ky n'aa
hahÿÿh*

⁵³ Ti m' Jesus ramahüüm
kän P'op Hagä Do tób n'aa yt

hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do wë kä. Ti m' rakata padëäk t'ii hënh sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hë m'. ⁵⁴ Ti m' Peed bahõm mä Jesus sa jawën. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do tób wahoo gó. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng. Katëng mä sa nemuun tëeg me.

⁵⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo^S häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resóts né paawä m' Jesus raky n'aa tapaa doo, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep péh. ⁵⁶ Hajõö né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' séd gó rer'ood bä. Raky n'aa eh'ÿÿt mäh. Ta see ky n'aa hadoo mä ta see an'oo bä.

⁵⁷ Ti m' p'op mä ta wób rabes'ëeg b'ëeh, ti m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

⁵⁸ —Äã maa napäh ta her'oot doo. Hahÿÿ da ta kyyh: “ÿ gawatsiig hõm da hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa,

ajyy sa mo haj'aa. Tii bä, tamawoob hë ta äh, ÿ moo wäd sooh P'op Hagä Do tób n'aa seeh, ajyy mo haj'aa nadoo doo”, näng ta kyyh — näk mä sa hã.

⁵⁹ Tii d' né paawä m' sa kyyh, ti na-ääj mä dooh m' séd gó rer'ood bä.

⁶⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do p'op mä tabas'ëeg gëet sa mahang. Teanh Jesus hã:

—Dooch maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶¹ Dooch m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëet.**

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do beaaj kån ta hã:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Õm P'op Hagä Do T'aah? —näng mä ta kyyh.

⁶² —ÿÿ. ÿ né hë —näng mä Jesus. —Bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasoooh bä, ta hã P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä. Bë hapäh né da ënh tabahyng bä wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do

^S 14:55 Sinedirijo ramaneëenh doo, ta ti m' 71 ajyy rakaheta padëäk do raber'oot hyb n'aa nyy d' rabad'oo Judah buuj sa mahang ji da hadoo do moo nesaa doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do na-ääj mäh. Ta ti m' ta wób mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa wób, ta wób mä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, ta wób sa wahë n'aa na-ääj mäh. ** 14:61 Dooch Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do ke'aanh Jesus wën ky ganadoo.

kawaj'ään gó tawén s'ëéd hõm ta daaj hē ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh —näng mäh. ⁶⁴ —Bē maa napäh né hē ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejää doo —näng mäh. —Nyy da bē hä? —näng mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do kyyh.

Ti m' sahõnh hē raky hadoo:

—Taw'ääts hē tadajöp! —näk mäh.

⁶⁵ Ti m' ta wób rabahetsoos, ti m' raty maw'yyd däk tana hapäh hyb n'aa, ti m' rabetuu sa moo me, ti m' rabeaanh ta hä:

—Maher'ood mahapëe bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa ramahüüm kán, ti m' rahewyyh mä Jesus.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m' Peed bahäng bä m' tób w'oo hä, tabës mä tii bä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom ÿÿnh.

⁶⁷ Tahapäh bä m' Peed katëng tëëg noo pa, tabahëg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Õm na-ääj hē Jesus Nasaréh buuj sii hawät do paa õm —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëe bä ta ti maher'oot doo. Dooh ÿ heen n'aa nyy bä —näng mäh.

Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bä. ⁶⁹ T'ii hënh ÿÿnh bahapäh bä m', taky hadoo sa pa hab'ëeh do sa hä:

—Hahÿ sa hata see né hē —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed jejën ënh mäh.

Badah peej hadoo mä kä, ta pa hab'ëeh do p'op, raky hadoo ta hä:

—Sa hata see né hē õm —näk mäh. —Garirej hënh naa né hē õm —näk mä sa kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed ta daaj hē taky n'aa kawas'ee kán. Ti m' P'op Hagä Do hä taky däng:

—Dooh ÿ hapëe bä ta ti aj'yy bē ky n'aa her'oot doo —näng mäh.

⁷² Ti m' nayyw hē m' karaak bahÿÿ kán pawóp nuu me däg kä. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Pawóp nuu me karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kä m' Jesus her'oot do paa kä ta hä.

Ti m' tak'ëp Peed baód kán taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

15

Pirato häd näng do wë Jesus ramahüüm kán do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Báp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahē n'aa, sahõnh hē Sinedirijo ajyy n'aa sii hē m' rahyb n'aa n'oo däk Jesus. Ramoo maw'yyd

* 15:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj. Ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa.

däk, ramahũüm Pirato häd näng do wë.*

² Ti m' Pirato beanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

—ÿÿ. Tii d' né hë, ma-her'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hajöng mä Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. ⁴ Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Dooh maky gado bä? Hajöng do hä öm raky n'aa tapaa —näng mä Pirato.

⁵ Dooh m' Jesus ky gedag bä.† Ti hyb n'aa m' Pirato hyb n'aa meuuj wät.

⁶ Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seh. Teréd hõm hajök do retsëe doo. ⁷ Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëet Barabas häd näng doo, ta hataa sa daheeh. Ta see tadj'ëep paa ta wób sa sii m' Roma buuj wë rah'yy kawereem noo gó. ⁸ Ti m' hajök do rabana Pirato wë, ti m' rabetsëe ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do see tamanyyh hyb n'aa, Pas-kowa noo gó tabahed'oo doo da.

⁹ Ti m' Pirato beanh sa hä: —Bë karën ÿ ado nyh bë matym n'aa Judah buuj wahë n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

¹⁰ Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ta hä rahaëej

däk Jesus, Jesus hä rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa ky mejüü mä hajök do rabetsëe hyb n'aa Pirato hä Barabas häd näng do Jesus jawén buuj.

¹² Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, nyy da ÿ bad'oo hÿ Judah buuj sa wahë n'aa bë maneëenh do hä? —näng mäh.

¹³ Tii bä m' tak'ëp rageëej bong:

—Mepëem däg b'aa kajatsëk do hä! —näk mäh.

¹⁴ —Hëd n'aa? —näng mä Pirato. —Dooh mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bä:

—Mepëem däg! Mepëem däg! —näk mäh.

¹⁵ Hajök do Pirato h'yyb en'yyim hyb n'aa m' taberéd hõm mä Barabas häd näng doo. Ti m' tamejüü rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej däk warahén sa hä rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hä.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' warahén ramahũüm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bä m' ranaëej nä sahõnh hë sa hataa, séd hä rakata padëek hyb n'aa. ¹⁷ Ti m' radasuun jëng ta hä ta hatsë hahiin doo. Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasoo. ¹⁸ Tii bä

† 15:5 Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë raky n'aa tapaa Jesus wén ky ganadoo.

m' radu doo raky n'aa ej'ees do ta hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

¹⁹ Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me, rabahetsoos sa matsós me. Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy b'ëeh ta wë, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh hyb n'aa.

²⁰ Ti m' raky n'aa ej'ees jawén paa bä m' rado nyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramanyyh rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ramanyyh bä m', aj'yy Simaw häd näng doo, panang hënh hajëng doo, tabëej paawä m' sa hã. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Aresän, Rupu häd enäh do sa yb tii. Jerusarënh panang hënh tabajëe paawä. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa.

²² Ti m' Jesus ramahũũm Gogota häd näng doo hënh. (Gogota häd näng doo m', ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.) ²³ Ti m' ramenoo ta hã joom uwa häd näng do s'ëeb hejooñh doo. Kamekuunh mä ti datés do biin me, miir häd näng do s'ëeb. Dooh Jesus eëg bä. ²⁴ Tii bä kä m', repëem däg kän mäh. Ti m' ramoo bong ramas'uunh

doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

²⁵ P'op däg mä papÿÿj, 9 oor däg mä ti rabepëem däk.

²⁶ Hahÿÿ da m' takerii däk Jesus moo p'ää tadajëp do heen n'aa hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã. †

²⁷ B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng. [²⁸ Ta tii hã kaja däk P'op Hagä Do kyy kerih do paa hahÿÿ d' her'oot doo: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk ran'oo bä P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo.”§] ²⁹ Ta tii me teb'ëes do raky n'aa rejää mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus wë. Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob mä ta äh mamoo wäd sooh p'aa hënh, a nooh. ³⁰ Ahyy b'aa hã hadäk do õm! A daaj kedëeb! —näk mäh.

³¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë raky n'aa ej'ees mäh. Sa daaj hë m' rakaner'oot:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Dooh tahaja bä ta daaj hë takedëeb bä! ³² Hahÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hanäng doo, Isaraéw buuj sa wahë n'aa hanäng

† 15:26 P'op ta nu gad'oo pong jé m' rabepëem däk kerih doo. § 15:28 Isajas 53.12

doo, taw'ãäts hē tabahyng b'aa kajatsēk do hã tahadäk do hã naa, ãã baheg'ãäs hyb n'aa, ãã ky daheeh hyb n'aa! —näk mä sa kyyh.

Ta pa habëeh do b'aa hã pad'ëek doo, ti na-ãäj hē raky n'aa rejãä mäh.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jããm hē tug bã tabawag däk p'aa hēnh. ³⁴ Tug bã m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, häd n'aa ÿ mamakyyis?”,** tahanäng pé m' tii.

³⁵ Ta tii bã p'eets hē hab'ëeh do wób ramaa napäh bã m' ta kyyh, raky hadoo:

—Bë maa newë! —näk mäh. —Eriij ti tanaëēnh —näk mäh.

³⁶ Ti m' sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. Ti m' ti ky hadoo:

—Na madëeg! —näng mäh. —Ti b' ër heg'ãäs Eriij ana bã tamahyyh hyb n'aa —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' tadajëb kãn.

³⁸ Tii bã m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh.

³⁹ Ti m' warahén sa wahë n'aa Jesus ty gadäk hēnh hab'ëeh

doo, tamaa napäh bã Jesus geëej wät doo, tahapäh bã m' nyy da Jesus dajëp doo, taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿ aj'yy! —näng mäh.

⁴⁰ Dawëë naa m' ÿÿj wób rabaheg'ãäs. Sa mahang mä ab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Sarome häd näng doo, Marija seeh. Tsijaag, ta jawén nä ramaneëēnh doo, Josés ta hÿÿj daheeh sa ÿÿn ti Marija. ⁴¹ Jesus hep'ëeh né hē m' ti ta tii. Garirej häj n'aa bã Jesus hataa né paa m' tii. Sa tä moo bo n'aa né paa m' tii. Hajök mä ÿÿj ta sii han'aa do Jerusarēnh hēnh, ti na-ãäj mä tii bã m' rabab'ëeh ënh.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁴² Saab pooj jé m' ti tabahadoo. Saab pooj jé né hē m' ta ti Judah buuj rabahennyw hōm Saab hã rakamehehäk hyb n'aa. Tug bã kã m',

⁴³ Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj, bahōm Pirato wë. Sinedirijo ajyy n'aa see ky n'aa etsëeh do m' ti Joséh. Tagada né hē m' P'op Hagä Do bag'ãäs do du däk. Ti m' tabahōm Pirato wë. Doh m' tah'yyb eÿÿm bã. Tetsëe mä Jesus kamag n'aa. ⁴⁴ Ti m' Pirato hyb n'aa meuuj wät mä Jesus nyyw hē dajëp tahanäng doo. Ti m' tamejüü ranaëēnh warahén sa wahë n'aa tabeaanh hyb n'aa ta hã te hub tado bã. ⁴⁵ Ti m' ta heen n'aa nyy däk bã warahén sa wahë n'aa her'oot doo, ti m' tabahaëej

**

15:34 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk do hã tabeh'üüm.

däg kån Joséh hã. ⁴⁶ Ti m' Joséh etsëe mä pãän hawak doo, rino häd nãng do s'ëëb. Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä hawak doo me. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Ti m' pä gatsabak do tepëed nã, taty gatsëe däk mä ta me. ⁴⁷ Marija Madarën, Marija see Josés yÿn raheg'ããs. Rahapäh mä ragadasuun jëng do Jesus kamag n'aa.

16

Jesus ganã wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' papÿÿj badëe hyng jawén paa bã, Saab bahëej jëng bã, Marija Madarën, Sarome, Marija Tsijaag yÿn ah'ũm mä buu benyym doo m' retsëe. Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m' tii. ² Ti m' bap paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganã këe bã, rabahõm kån pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. ³ Ramahõm me, tyyw me, rakaner'oot:

—Jaa da pä jawyk do ty gas'ëes? —näk mäh.

⁴ Ti m' raty kajäk, pä kepëed hõm taty gatsë. Aeh mä ti pä. ⁵ Ti m' rabajëe p'ëe gabaho doo gó. Ti m' rabahapäh, asooh mä pahëew hadoo. Hawak mä ta saroor tagasooh. Hub tabanãng hënh mä tabasooh. Ti m' rah'yyb e'yÿm bong.

⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! — nãng mäh. —Bë esoos Jesus Nasaréh buuj, repëem däk do paah. Dooch wäd bã. Ganã wät! B'ëep, bë hegãã radasuun jëng do paa bã — nãng mäh. ⁷ —Bë ahõm nã, bë maher'ood ta ma matëg sa hã, Peed hã sii hë. Hahÿÿ da da bë kyyh: “Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ÿ hënh, bë tamaher'oot do paa da” —nãng mäh.

⁸ Ti m' rawaj'aa hõm, kaj'uun mäh, h'yyb manepëe boo m'. Dooch m' rahe'ood bã sa hã rabeÿÿm bong do hyb n'aa.

[⁹ Ti m' met'uuh hã bap paah, Jesus ganã wät. Pooj jé Marija Madarën hã m' takas'ee wät. Ta ti m' Marija setsi karap'aar h'yyb nesaa do hanãng do tahebëe bong do paa m'. ¹⁰ Ti m' tabahõm Jesus sii habok do paa wë. A'oot mä tii. H'yy ketón bong mä Jesus hyb n'aa. ¹¹ Ti m' Marija Madarën baher'oot bã m' sa hã Jesus ganã wät doo, Jesus tahapäh doo, dooch m' raky dahé bã.

¹² Ta jawén kã Jesus kas'ee wäd kån ta see hado däk mä pawóp hë ajyy panang s'ee hënh hah'ũm do sa hã, ta tyw n'aa me rababok bã. ¹³ Ti m' ajyy mat'ëeh p'aa hënh, rahe'oot mä ta wób sa hã. Ti sa hã na-ãaj mä dooch raky dahé bã.

¹⁴ Tii bã kã m', Jesus kas'ee wäd kån 11 hedoo do ta ma matëg sa hã kã sa tä rabawëh bã m'. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa ti bë nabuj keh'ũm bë ky nadaheeh yÿ

hap'ëeh do ÿ ganä wät jawén paa bä? —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë ahõm jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä. Bë maher'ood hõm sahõnh sa hä hanäm do panyyg këh ÿ n'aa —näng mäh. ¹⁶ — Panyyg ky dah'eeh doo, nu kemuun bong doo, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë. Panyyg ky nadah'eeh doo, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da banesaa hënh —näng mäh.

¹⁷⁻¹⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg këh ÿ n'aa ky dah'eeh do hä P'op Hagä Do anoo da hahÿ tak'ëp rahajaa doo: Karap'aar h'yyb nesaa do rahebë da hät ÿÿ gó. Ta wób kyyh rer'oot da. Aw'yy rameso bä da, p'yym reëg bä da, dooh da ramahÿÿj hob bä. Sa moo radatoonh da nahëë enäh do nu gad'oo bä, heso padëek da nahëë enäh doo. Ta heen n'aa ti ta tii, te hub né hë këh ÿ n'aa ta wób rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hä.

¹⁹ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ber'oot jawén paa bä sa sii, P'op Hagä Do masäg kån hÿ pong jé. P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bä tabaso däg kån. ²⁰ Ti m' ta ma matëg rabahõm kån, ti m' jé pad'yyt hë rabaher'ood hõm kån mä Jesus ky n'aa kä. Jesus, p'op naa né hë tamasa sa hä tapehuunh doo me, sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa te hub né hë ta ti ta ky n'aa.]

Jääm né hë hahÿ Jesus P'op Hagä Do T'aah panyyg kä.

Rukas Jesus ky n'aa hanäm do Rukas erii wät do hahÿÿh

Rukas Teopiro tama-her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Õm ÿ ma erih hahÿÿh, Teopiro.

Hajök herii bong äã häj n'aa bä hawäd wät do ky n'aa, Jesus ky n'aa. ² Sahõnh hẽ tadu däk bä hap'ëeh doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do her'ood hõm do raheer'oot sa hä raberih hyb n'aa. Tii d' né paa raberih. ³ Hÿÿkä, Teopiro, hyb n'aa jawyk doo, sahõnh hẽ baad ÿ ma kamet'ëeg wät jawén paa bä ta ti ky n'aa, ÿ na-ããj hẽ hÿÿkä ÿ erih ta ky n'aa. Sét ken'yyh ÿ ma erih doo. ⁴ Ta tii da ÿ wén erih, õm rama met'ëeg wät do Jesus ky n'aa hä, se hub né hẽ baad maba-hapäh hyb n'aa ÿ erii wät do hä maner'ood bä.

Äãs ky n'aa her'oot Jowäw nu gahem'uun do benäng do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' sa wahë n'aa Eróts häd näng do Judah häj n'aa bä tabag'ääs noo gó, ti awät mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do seeh. Sakarija m' ta häd. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wahë n'aa see Abijah makü panaa né m' tii. Ta ÿÿm häd mä Isabew. Sa ky n'aa

rod P'op Hagä Do wë wahë n'aa makü Aräw häd näng do panaa né m' tii ênh. ⁶ Baad ub mäh, P'op Hagä Do karën doo da rababok. Baad ub né hẽ raky daheeh sahõnh hẽ P'op Hagä Do mejüü doo, ta ky n'aa jaw'yyk do kerih doo. ⁷ Dooch m' rataah nyy bä. Dooch m' Isabew eta bä. Wehëh padäg mä ta patug daheeh.

⁸ Ti m' ta see pé noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do wób, Abijah makü karapee, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ramoo bok noo gó, Sakarija moo wät mä tii bä. ⁹ Sakarija hä m' rah'yy kajäk t'õp gadäk doo gó tabajëe suun hyb n'aa, buu benyym do in-sijëen häd näng do tabajuu hyb n'aa.* ¹⁰ Ti m' buu benyym do tabajuu bä m', hajök mä ta noo bä hab'ëeh. P'op Hagä Do hä m' raky n'aa etsëe. ¹¹ Ti m' P'op Hagä Do äãs kasee Sakarija hä m'. Buu benyym do rabahej'uu do tyng hënh, hub hënh mäh, äãs bag'ëed däk. ¹² Tak'ëp mä Sakarija beÿÿm wät. H'yy gabadoo wät mäh. ¹³ Ti m' äãs ky hadoo ta hä:

—Eÿÿm manäh, Sakarija —näng mäh. —P'op Hagä Do maa napäh metsëe do ta hä —näng mäh. —Etaah da a ÿÿm. Aj'yy da bë t'aah. Man'oo da ta häd Jowäw —näng mäh. ¹⁴ —Tak'ëp da bë h'yyb tsebé ta hyb n'aa. Hajök ratsebé tabenäng bä,

* **1:9** Jääm né sét né hẽ sa ky n'aa rod hajëe suun t'õp gadäk doo gó, taber'oot hyb n'aa P'op Hagä Do wë, P'op Hagä Do tah'yyb en'yym hyb n'aa.

15 hyb n'aa jawyk P'op Hagä Do matym gó tabahadoo do hyb n'aa da —näng mäh. —Taw'ääts hē dooh d' teëg da uwa bēeh hejooñh doo, ta wób na-ääj hē mahÿñh doo. P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūüm da a t'aah ta ÿñ wog gó tabasuun nä bä na-ääj hē —näng mäh. 16 —Hajök da Isaraéw buuj tah'yyb wapēen hōm p'aa hēnh P'op Hagä Do wē, sa hagä n'aa wē, ta hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mäh. 17 —Tak'öp Hyb N'aa Jawyk do pooj jé da Jowāw bawäd dāk da, Isaraéw buuj sa h'yyb tym tabenäm hyb n'aa Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do wē. P'op Hagä Do Sahee hejój gó tabawät da, P'op Hagä Do ky n'aa rod Eriij makū hawäd wät do paa hadoo da, sa yb sa taah rah'yyb en'yyim hyb n'aa sa wē, nabuj keh'ūüm do rah'yy kawapēen hyb n'aa, rah'yy genäh hyb n'aa kä baad P'op Hagä Do karēn doo da habok do rah'yy genäh doo da —näng mä ääs kyyh Sakarija hā.

18 Ti m' Sakarija ky hadoo:

—Nyy d' ÿ bahapäh ta ti te hub tado bä? —näng mäh. —Wah'ēē däg ÿ ti hÿñh. Wah'ēē däg äm ÿ né tii ēnh —näng mäh.

19 Ti m' ääs ky hadoo Sakarija hā:

—Gabirijéw häd näng do ÿ ti hÿñh —näng mäh. —P'op Hagä Do pa hegēt do ÿ hÿñh. Ta ti né hē ti ÿ tamejūū hahÿ hanäm do ky n'aa om ÿ maher'oot hyb n'aa —näng mäh.

20 —Hÿñh kä, —näng mä —doo d' mer'ood wäd bä a t'aah benäng bä kä, ÿ maky nadaheeh do hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó da ti awät né da a hā ÿ her'oot do a t'aah ky n'aa —näng mä ääs kyyh Sakarija hā.

21 Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa noo bä kata b'ēeh doo, ky n'aa ets'ēē doo, ragada mä Sakarija banyyh. “H'ēēd hyb n'aa ti tabadoh?”, näk mä sa h'yyb gó. 22 Ti m' tabanyyh bä kä m', dooh m' tahaja wäd ter'ood bä. Ta moo me m' tameh'eed däg up. Ti hyb n'aa rah'yy genäh. P'op Hagä Do metēeh do tahapäh sa hā.

23 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa gó tamoo wät do bahänh bä kä, tababaañ hōm kän mä ta tób hēnh. 24 Ti m' nayyw hē denaa hē kä m', ta ÿñm Isabew häd näng do beta däg kän mäh. Ji ma poo oow pé kä m' ta kamarab n'aa ta ÿñm gada ta tób bä, dooh m' tawäd bä ta s'ee hēnh. Ti m' Isabew ky hadoo:

25 —Hahÿ P'op Hagä Do anoo hā ÿñh —näng mäh. —ÿñh tat'yyd mehññ. Tado hōm hā ÿñh ÿ nu mebyng doo, ÿ netaah doo —näng mä Isabew kyyh.

Ääs ky n'aa her'oot do Jesus benäng do ky n'aa hahÿñh

26 6 kamarab tabahado dāk bä m', P'op Hagä Do mejūū ääs, Gabirijéw häd näng doo, tabahōm hyb n'aa panang Nasaréh häd näng doo hēnh, Garirej häñ n'aa bä. 27 Tamejūū mä tabeg'ääs hyb n'aa maruus wē, Joséh

häd näng do ȳym pan'aa wë. Dawi panaa né m' ti Joséh. Dooh m' aj'yy tamepeë nä bä ti maruus. Ta häd mä Marija. ²⁸ Ti m' ääs bahõm ta wë, ti m' taky hadoo:

—ÿ ana a wë õm ȳ panäk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enny a wë. A hä hë tabawät —näng mä ääs Gabirijew häd näng do kyyh.

²⁹ Ti m' Marija hyb n'aa tón geët mä ääs her'oot do hä. Ti m' tahyb n'aa newëë. Ta h'y'yb gó m' tabedoo:

—H'ëed ky n'aa ti hÿy éh? —näng mä Marija ta h'y'yb gó.

³⁰ Ti m' ääs ky hadoo ta hä:

—Eÿym manä Marija! —näng mäh. —A hä P'op Hagä Do h'y'yb däng. ³¹ Õm da eta däk, enny däg da a t'aah. Mahäd n'oo däk da Jesus. ³² Ky n'aa etsëeh da. P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do T'aah da ramaneëenh —näng mäh. —P'op Hagä Do anoo da ta wahë makü Dawi häd näng do jawén buuj tabahadoo hyb n'aa, sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. ³³ Jakóh panaa sa wahë pan'aa da had'yyt da. Tabagãã had'yyt da —näng mä ääs kyyh.

³⁴ Ti m' Marija ky hadoo ääs hä. Teaanh mäh:

—Nyy d' mä tii? Dooh aj'yy ȳ mepëë bä —näng mäh.

³⁵ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do Sahee da ahyng a wë —näng mäh. —P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do hejój a hä da tabadäng. Ti hyb n'aa da

hahÿ karapee hä P'op Hagä Do h'y'yb däng. Ramaneëenh da P'op Hagä Do T'aah —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁶ Ti m' taky hadoo ênh:

—A wakãän, Isabew häd näng doo, ti na-ããj hë etaah ta wah'ëë gó. Raheer'oot né paa ti netah. Hÿy kä eta däk —näng mäh. —Ji ma poo oow see pé däg ta kamarab n'aa.

³⁷ Dooh hejoonh pé P'op Hagä Do hä —näng mä ääs kyyh Marija hä.

³⁸ Ti m' Marija ky hadoo:

—P'op Hagä Do karom né ȳy. Tamejüü do ȳ moo wät da —näng mäh. —Taw'ääts hë ta ti tahado bä, maher'oot do hä ȳy —näng mäh.

Ti m' ääs ahõm kãn mä p'aa hënh ta mahãnh.

³⁹⁻⁴⁰ Ti m' nayyw hë denaa hë Marija bahõm kãn mä panang hënh, Isabew hagä hënh, waëë habëë hënh, Judah häj n'aa bä. Ta tsym n'aa kaw'aat mä tabahõm. Ti m' tób gó m' tabajëë suun. Isabew mä tedeng. ⁴¹ Ti m' takedëë sii hë m' ajãn Isabew wog gó hasuun do kahasyyg wät mä ta wog gó. Baad mä P'op Hagä Do Sahee badäg däk Isabew h'y'yb gó. ⁴² Ti m' Isabew ky hadoo Marija hä, tak'ëp mä ta kyyh:

—Baad õm P'op Hagä Do ky n'aa edeng ȳy wób sa mahãnh. Ajãn hä na-ããj né hë baad hadoo do tah'y'yb däng —näng mäh.

⁴³ Ti m' Isabew ky hadoo ênh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ta hä ȳ h'y'yb kaha'eeh

do ŷŷn pan'aa mabahado né paawä mabana ŷ mabaheg'ääs. ŷ maweh'ëeh ta ky n'aa hä. ⁴⁴ ŷ medëe sii hë, wok ŷŷ gó ajân kahasyyg wäd is, tsebee wät —näng mäh. ⁴⁵ —Baad öm P'op Hagä Do ky n'aa edëng maky daheeh do hyb n'aa a hä taheer'oot doo —näng mä Isabew kyyh Marija hä.

⁴⁶ Ti m' Marija ky hadoo:

—Hëp ŷ tym P'op Hagä Do taj'aa etsë.

⁴⁷ Hëp ŷ tym tsebee kân P'op Hagä Doo, hëp ŷ tym dëeb wë.

⁴⁸ Ta wë hëp ŷ tym wén tsebë, ŷ ta karom its tahyb n'aa esee do hyb n'aa.

Hÿ jawén sahõnh hë ŷ ramaneëenh da ŷŷnh ky n'aa kedëng doo,

⁴⁹ tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Doo, sahõnh haj'ap do banoo do hyb n'aa hä ŷŷ.

Tsyt hë, sahõnh hë nesaa do mahãnh né tii. Baad had'op do né tii.

⁵⁰ Sahõnh hë badäk hahÿŷ hä habong doo,

sa panaa na-ãäj né hë, ta hä hyb n'aa jew'yyk doo, P'op Hagä Do t'yyd mehÿn had'yyt hë.

⁵¹ Tak'ëp hejooñh do P'op Hagä Do mo haj'aa.

Hahÿŷ da tamo haj'aa:

Jé pad'yyt hë dawë hä tabetyn hõm h'yy kasab'ee doo gó sa hä hë h'yy kasadä doo,

P'op Hagä Do karën do raty n'aa ges'yyk doo.

⁵² Tasog hõm hyb n'aa jewyk do sa hejój,

ti taban'oo kân hyb n'aa sakog is do sa hä.

⁵³ Baad taban'oo kân sa tä, sa waa, has'aah do sa hä.

Tan'oo kân ta si n'aa hë rababaaj hõm tak'ëp ma enäh do paah.

⁵⁴ Tamasaa wät Isaraéw buuj, ta karom.

Ta t'yyd mehÿn had'yyt sa hä.

⁵⁵ Dooh tamabaan bä Abaraãm hä, Abaraãm panaa† hä taky n'aa enooh doo.

Nahëej sa hä taky n'aa enooh do paah —näng mä Marija kyyh.

⁵⁶ Ti m' tamawoob hë kamarab Marija bayyw kân mä Isabew tób bä. Ti m' tababaaj hõm kân ta tób hënh.

Jowãw nu gahem'uun do henãng do panyyg n'aa hahÿŷh

⁵⁷ Ti m' Isabew t'aah benyy däk bä kä, enãng mä kä aj'yy.

⁵⁸ Isabew pa haj'eenh doo, ta wakãän na-ãäj mä rapanyyg enä hõm bä kä, ratsebee kân mä ta sii. Isabew P'op Hagä Do t'yyd mehÿn, rahegãã bä.

⁵⁹ Ti m' ta t'aah 8 ta ãh tabahado däk bä, sa wakãän, sa pa haj'eenh do na-ãäj hë rabana ta t'aah masuuj noo byyh kahõg hõm do raheg'ääs. Rakarën mä ta häd ramaneëenh Sakarija, ta yb häd. ⁶⁰ Ti m' Isabew ky hadoo: —Dooh —näng mäh. —Ta häd da Jowãw —näng mäh.

† 1:55 Isaraéw buuj né hë ti Abaraãm panaa.

Ti m' raky hadoo ta hã:

⁶¹ —Hëd n'aa ta tii d' ta häd? —näk mäh. —Doooh ta tii da Jowãw häd näng pé bë wakãän —näk mäh.

⁶² Ti m' sa moo me rameaanh ta yb hã nyy da ta t'aah häd. ⁶³ Ti m' ta moo me Sakarija metsëe ta hã rabanoo raheer'i ih doo. Ti m' rahyb n'aa meuuj bong terih do hã. "Jowãw" mä terii däk. ⁶⁴ Tii bä kä m', taber'ood däg kän p'aa hënh kä. Ti m' Sakarija j'aa etsëe kän mä P'op Hagä Doo. ⁶⁵ Ti m' sa pa haj'eenh do rahyb n'aa meuuj bong mä tak'ëp. Jé pad'yyt hë waëe habëeh hënh mä Judah häj n'aa bä ta ky n'aa raheer'ood hõm kän mäh. ⁶⁶ Sahõnh hë ta ti maa new'ëe do panyyg hã, rahyb n'aa newëe, rahyb n'aa tón. Sa h'yyb gó m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk da ta ti karapee —näk mä sa h'yyb gó.

Tii da sa h'yyb gó rawén her'oot, P'op Hagä Do hejój karapee hã tabawät do hyb n'aa.

Hahÿ Sakarija her'oot do tajawén hawät do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo

⁶⁷ Ti m' baad mä Sakarija h'yyb gó P'op Hagä Do Sahee badäng. Ti m' tadu doo taba-her'oot ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. Ti m' taky hadoo:

⁶⁸ —Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do er j'aa etsë.

Tabahyng ta karapee tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh.

⁶⁹⁻⁷⁰ P'ooj ub, ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do hã taky n'aa enooh doo,

tii da P'op Hagä Do bad'oo hÿÿ kä.

Tamejõ kän hÿÿ kä er mahang tak'ëp ta hejój me er hed'ëep doo,

ta karom Dawi makü panaa hã.

⁷¹ Er da ted'ëep er maji mahãnh,

er wë h'yy gaëenh do mahãnh.

⁷² Tat'yyd mehïin paa er wahë maküuh.

Tahyb n'aa esee baad had'op do sa hã taky däng do paah,

⁷³ Abaraãm maküuh hã taky n'aa enooh do paah.

⁷⁴ Er ted'ëep da er maji mahãnh,

h'yyb neÿÿm doo me er moo bok hyb n'aa P'op Hagä Do wë.

⁷⁵ Tsytt hë nesaa do mahãnh, takarën doo da er baboo had'yyt hyb n'aa ta matym gó.

⁷⁶ Ti m' ta t'aah hã Sakarija ky hadoo:

—Õm da ramaneëenh P'op Hagä Doo, Sahõnh Hë Sa Bahãnh Hadoo Do ky n'aa rod.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kaja do pooj jé panäg n'aa da õm.

Õm da henäm sa h'yyb tym,
baad ragadoo hyb n'aa
takajaa bä.

77 P'op Hagä Do karapee
hã mamaher'oot da
nyy da sa h'yyb tym
tabed'ëep

hỹ pong jé ta pa rababoo
had'yyt hyb n'aa,

nesaa do sa h'yyb tym gó
hanäng do tabawug
höm do hyb n'aa da.

78 Tii da P'op Hagä Doo, ër
h'yy kaha'eeh do wén
d'oo, taky ennym do
hyb n'aa.

Ji tat'yyd mehñn.

Ti hyb n'aa Tah'yyb Däng Doo,
ta bag hadoo ër hã,

papỹj bag hadoo doo, p'op
tabana ër hã.

79 Ta bag tanoo da gadagyp do
hadoo doo gó habok do
sa hã,

dajëb gó habok do sa hã.

Ër hã tanoo da h'yyb nyyw
gó ër babok hyb n'aa
—näng mä Sakarija
kyyh.

80 Ti m' karapee bawëë
geët. H'yyb hejooj g'ëed kån.
Tabanawäng bä kã tabawäd
had'yyt hë. Tii bä kã, tadu do
kån tama metëëk do Isaraéw
buuj.

2

*Jesus benäng do panyyg
n'aa hahỹh*

1 Ti noo gó m', hajõng
hãj n'aa sa wahë n'aa Aw-
Kus häd näng do tamejũũ
rabetsén hyb n'aa sahõnh
hë ta karapee jé pad'yyt
hë habok doo, sa hãj n'aa

had'yyt bä habok doo, Roma
buuj ramejũũ doo bä. ² Jããm
né hë ti pooj jé rabetsén doo.
Kirinijo häd näng doo, hëej
Sirija häd näng do babuuj sa
wahë n'aa noo gó m' tii. ³ Tii
bã m' sahõnh hë rabebanh
sa wahë makũ panang p'aa
hënh, ta heen n'aa hã sa häd
raberih hyb n'aa.

⁴ Ti hyb n'aa m' panang
Nasaréh, Garirej hãj n'aa
bã badäk doo bä naa Joséh
ratsyym kasog kån, Judah
hãj n'aa hënh, panang Berënh
häd näng doo hënh rabahõm
hyb n'aa. Dawi häd näng
do panang paa né hë m' ti
Berënh. Dawi panaa see m'
Joséh. ⁵ Tii hënh tawén hõm
mä Marija, ta yĩm pan'aa
daheeh, retsén do heen n'aa
hã sa häd raberih hyb n'aa
m'. Etaah mä ti Marija. ⁶ Ta
tii bã rabajeej bong noo gó
kã m' karapee benyy däg kån.
⁷ Ti m' pooj jé ta t'aah, aj'yy
m'. Ti m' tabahabën däk. Ta
wób sa masãh tób n'aa yt
hã m', b'éé waa hood gó m'
tadasooh. Du daa m' dawëë
hena do tób ranu kahej'ëek
doo bä m', gabad'ëë däk do
hyb n'aa m'.

⁸ Ti noo gó kã m', atsëm, b'éé
hagã n'aa rabaj'eenh p'eets
hë. B'éé mä rahag'ããs. ⁹ Ti
m' P'op Hagä Do ããs kasee sa
hã. Ti m' P'op Hagä Do hejój
tametëeh sa pa. Ta bag tak'ëp
gabarëeh do hadoo mäh. Ti
m' b'éé hagã n'aa tak'ëp mä
rabeỹm bong. ¹⁰ Ti m' ããs ky
hadoo sa hã:

—Bë eỹm manäh! Y
manaa tak'ëp ji tsebé do

panyyg, sahõnh hẽ panyyg pan'aa —näng mäh. ¹¹—Naga hẽ enyy däk bẽ mahang, Dawi panang paa bä, bẽ h'yyb tym dëeb. Kristo,* P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tii —näng mä ääs kyyh.

¹² Ti m' taky hadoo ênh:

—Hahỹ da da bẽ heen n'aa: Bẽ aw'yyt da kahabën is karapee. B'éé waa hood gó da tabasoo —näng mä ääs kyyh b'éé hagä n'aa sa hä.

¹³ Ti bä m' nyyw hẽ m' ragenä b'ëeh hajök do ääs ta see pa. Tii bä m' P'op Hagä Do hä rama ejäm. Hahỹ da m' sa kyyh:

¹⁴ —Taw'ääts hẽ hỹ pong jé tak'ëp raweh'ëeh,
tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo.

Badäk hahỹ bä, ta hä habong do hä, takamahän do hä,

P'op Hagä Do anoo da h'yyb näw n'aa —näk mä ääs sa kyyh.

¹⁵ Ääs rabedo bong bä m', p'aa hënh hỹ pong jé rabasëek bä m', b'éé hagä n'aa rakaner'ood kån, ti m' raky hadoo:

—Hamäh, Berënh hënh ër hegää ti P'op Hagä Do her'oot do ääs hä. Hamäh, hamäh —näk mäh.

¹⁶ Ti m' nyyw hẽ m' rah'yy kabawaad bong. Resoos mäh. Ti m' rabawyyd kån Joséh, Marija, karapee kä. Karapee basoo mä b'éé waa hood gó. ¹⁷ Karapee rabahapäh jawén paa bä kä m', jé pad'yyt mä rabaher'ood hõm karapee t'aah ky n'aa, sa hä ääs panäk doo. ¹⁸ Sahõnh hẽ maa nap'ëeh do rameuunh mä ta ky n'aa. ¹⁹ Ti m' Marija enyyw hõm mä ta ti ta h'yyb gó. Ta h'yyb gó m' tahyb n'aa newëë mäh. ²⁰ Ti m' b'éé hagä n'aa rababaaj hõm. P'op Hagä Do raky n'aa ejäm hõm mäh. P'op Hagä Do raj'aa etsë mäh. Ti rawén ky hadoo rahapäh mäh, ramaa napäh mä sa h'yyb. Baad né hẽ m', ääs her'oot doo d' né hẽ kä m'.

²¹ 8 ta äh tabahado däk bä m' karapee, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bä kä m', rahäd n'oo däk mä Jesus, tabasuun däk do pooj jé ääs häd n'oo däk doo d' né hẽ ta häd karapee hä.

²² Ti m' takaja kån mä ti noo gó Marija ta patug daheeh sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji t'aah benäng do jawén paa bä.† Ti m' ramahüüm Jesus Jerusarënh hënh, P'op Hagä Do wë rametëeh hyb n'aa ta tób n'aa gó. ²³ Tii da rawén d'oo, hahỹ da m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk

* **2:11** Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. "P'op Hagä Do h'yyb däng doo", tahanäng pé m' ti. † **2:22** Isaraéw buuj sa taah benäng jawén paa bä, 40 ta äh noo gó ajän yÿn dooh tahaja bä P'op Hagä Do tób n'aa hënh tahõm bä. Dooh na-ääj hẽ tahaja bä tamep'aa bä tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew däk doo.

do kerih do tamejũ do hyb n'aa: "Taw'ãats hẽ pooj jé ji t'aah wah'ëeh ji ky n'aa enooh P'op Hagä Do hã tsyt hẽ." † 24 T'ĩ hẽnh rabahõm na-ãaj hẽ, P'op Hagä Do hã rama ejuu hyb n'aa pawóp hẽ taw'ëed, h'ooh its hadoo doo, gurii-i hadoo doo. Tii d' né hẽ ta ky n'aa jaw'yuk do mejũ rabad'oo sa h'yyb rabenãm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó.

Simijãw häd nãng do her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahỹh

25 Ti m' ti awät mä Jerusarënh bä aj'yy wah'ëe däk doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do ky daheeh doo. Simijãw mä ta häd. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũm. Tagada mä Isaraéw buuj hed'ëep doo. 26 P'op Hagä Do Sahee metëeh mä ta hã, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo, tahapäh nä né hẽ m' tadajëb pooj jé. 27 Ti m' ti noo gó né hẽ m' P'op Hagä Do Sahee mahũm mä Simijãw P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh. Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh Marija Joséh daheeh ramanaa bä m' karapee t'aats, Jesus, sa ky n'aa jaw'yuk do mejũ doo da ramoo bok hyb n'aa ta hyb n'aa, 28 ti agëet mä Simijãw tób w'oo hã. Ti m' karapee tabado däk ta moo gó, ti m' P'op Hagä Do taj'aa etsë. Hahỹh da m' ta kyyh:

29 —Hỹh kä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk doo, sahõnh hẽ mabag'ãas doo, man'oo yỹh, a karom, h'yyb nãm doo me y dajëp. Man'oo däk maky dãng do y bahapäh. 30 Hỹh kä matym yỹ me baad y bahapäh ji h'yyb tym dëeb, 31 sahõnh hẽ badäk hahỹh hã habong do sa matym gó manoo doo. 32 Judah buuj nadoo do sa h'yyb bag hadoo, sa h'yyb kadawuung n'aa P'op Hagä Do hã. Isaraéw buuj ky n'aa etsëeh da ta hyb n'aa —nãng mä Simijãw kyyh karapee t'aah ky n'aa hã.

33 Marija Joséh daheeh rahyb n'aa meuuj bong mä Simijãw her'oot do sa t'aah ky n'aa hã. 34 Ti m' Simijãw taky n'aa edëe bong sa hã. Ti m' Marija hã, Jesus yỹn hã, ta ky hadoo:

—Hajök Isaraéw buuj wób raty n'aa ges'yuk da hahỹ karapee tawah'ëe däk bä. Ti hyb n'aa banesaa hẽnh rabahõm da P'op Hagä Do an'oo bä. Ta wób da baad ragadoo. P'op Hagä Do ed'ëep ta tii —nãng mäh. —Ta heen n'aa hadoo da hahỹ karapee. Tametëeh da P'op Hagä Do gen'aak doo. Ti hyb n'aa hajök da h'yy kawereem ta wë. 35 Tii bä da kametä däk da rahyb n'aa newëe doo —nãng mäh. —Õm da Marija, tak'ëp da mah'yy katón da ta

hã ramoo bok do hyb n'aa da —näng mä Simijãw kyyh.

³⁶ Ti noo gó né hẽ m' ti agëet mä t'ĩ hẽnh ỵñh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Æn mä ta häd. Wah'ëe dæg né m' tii. Panuëw mä ta yb makũ häd, Aseer makũ panaa see m'. Patug tamaa wäd, marahud wäd mäh. Raket'ëe däk do jawén paa bä, 7 ta baab tabahado däk bä m' Æn patug maa badoo wät mäh.

³⁷ Wah'ëe däk mäh. 84 dæg mä ta baab n'aa. P'op Hagã Do tób n'aa hẽnh had'yyt mä tabehh'ũũm. Adëb bä, atsëm na-ããj mä P'op Hagã Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ta hã taky n'aa etsëe mäh. Kas'aah mä taky n'aa etsëe hyb n'aa P'op Hagã Do hã. ³⁸ Ti m' Marija, Joséh wë tabana bä m', taky n'aa tsebee wäd kãn P'op Hagã Doo. Ti m' Jesus ky n'aa taheer'ood kãn t'ĩ hẽnh hab'ëeh do mahang Isaraëw buuj P'op Hagã Do ed'ëep do gad'aa do sa hã.

³⁹ Ti m' Joséh Marija raba-hajaa bä kã m' sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo, rababaaj hõm kãn sa panang hẽnh Nasaréh häd näng doo, Garirej häj n'aa hẽnh. ⁴⁰ Awëe dæg kãn mä karapee. Hejooj dæg kãn mäh. P'op Hagã Do h'yy gan'yyh. Baad P'op Hagã Do hag'ããs ta hã.

P'op Hagã Do tób n'aa yt hã Jesus baym dó panyyg n'aa hahỵh

⁴¹ Ta heen n'aa hẽ had'yyt hẽ Jesus ỵñ ta patug da-heeh rabahõm Jerusarënh

hẽnh, Pas-kowa häd näng do ratab'ëes hyb n'aa. ⁴² 12 m' Jesus ta baab dæg rabahõm Pas-kowa ratab'ëes hyb n'aa rabahed'oo doo da. Jesus ahõm sa sii. ⁴³ Pas-kowa ratab'ëes do tabahëej jëng bä m', rababaaj nä sa panang hẽnh. Jesus mä aym Jerusarënh bä. Dooh m' rahapëe bä ta ỵñ hã tabaym. ⁴⁴ Sa wakãän mahang hawät red'oo mäh.

Ti m' tug bä kã rabaheg'ããs, dooh m' Jesus. Resoos mä sa wakãän mahang. ⁴⁵ Dooh m' rawyyd bä. Ti m' rabaheg'ããs p'aa hẽnh Jerusarënh hẽnh.

⁴⁶ Tamawoob dæg kãn mä sa ãh Pas-kowa jawén paa bä m', rabawyyd kãn P'op Hagã Do tób n'aa yt hã m'. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do mahang mä tabasooh. Tamaa newëe mäh, teanh mä sa hã. ⁴⁷ Sahõnh hẽ Jesus maa napäh do rahyb n'aa meuunh mä tahapäh do hã m', tah'yy ganäng do hã m'. ⁴⁸ Ti m' ta ỵñ ta patug daheeh rabahapäh bä m' rah'yy gabedo bong mäh. Ti m' ta ỵñ ky hadoo:

—Hëd n'aa tii d' maba-hadoo ãã hã, tah ỵñ? —näng mäh. —Õm ãã esoos, õm ãã hyb n'aa tón —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëd n'aa ỵ bẽ esoos? Nepäh bẽ hã Ee tób bä né paawä ti ỵ bẽ baw'yyt? — näng mä Jesus.

⁵⁰ Dooh m' ta ỵñ rah'yy genä bä tii d' tahanäng do hã.

⁵¹ Ti m' tababaaj hõm kãn sa sii. Baad mä taky daheeh sa

hã. Baad mä Marija benäm ta ti ta h'yyb gó. ⁵² Awëë gëët mä Jesus. Anäng mä ta hã kä tahapäh doo. P'op Hagä Do kamahän ta hã, ta wób na-ääj rakamahän.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahỹh

¹⁻² Ti m' 15 ta baab tabahado däk bā m' Tiberijo häd näng do Roma bā tabag'ääs noo gó, tabanawäng hēnh P'op Hagä Do ban'oo kån mä ta panyyg Jowāw hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Sakarija m' Jowāw yb. Ti noo gó, Judah häj n'aa bā Pon-Sijo Pirato häd näng do sa wahë n'aa. Garirej häj n'aa bā, Eróts häd näng do sa wahë n'aa. Eróts hỹjy mä Pirip häd näng doo, Itureej, Taronit häd enäh do häj n'aa bā m' sa wahë n'aa. Risään häd näng doo, Abirēn häj n'aa bā sa wahë n'aa.* Anas, Kajapas häd enäh doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti noo gó. ³ Ti m', P'op Hagä Do panyyg Jowāw gado däk jawén paa bā kä m', tamaher'ood hōm mä sahōnh hē tamii Joradān nabyy me habong doo. Taher'oot sa hã raberéd hōm hyb n'aa nesaa doo, ranu kemuun hōm hyb n'aa nesaa do raberéd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng doo.

* **3:1-2** Roma buuj had'yyt nado Tiberijo bag'ääs. Hajōng ta wób sa häj n'aa na-ääj hē tabag'ääs. Pon-Sijo Pirato, Eróts, Pirip, Risään na-ääj hē Tiberijo karom tii, Tiberijo kyy gó ta wób sa häj n'aa bā rabag'ääs doo. † **3:6** Isajas 40.3-5

⁴ Hahỹh da P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paa Jowāw ky n'aa:

“Hahỹh da tabanawäng bā her'oot do kyyh:

Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah.

⁵ Bë geh'aa hōm gaderoh doo. Bë epug hōm wajau doo, waëë na-ääj hē.

Bë deja hōm ta tyw n'aa gajeroh doo.

Bë benyyw däg baad ta tyw n'aa.

⁶ Tii bā da sahōnh hē badäk hahỹh hã habong do rahapäh da

nyy da P'op Hagä Do ji tabed'ëep nesaa do mahänh.”†

⁷ Ti m' hajök rakata däk Jowāw wë ranu kemuun hyb n'aa. Ti m' Jowāw ky hadoo sa hã:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëëh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hã P'op Hagä Do banoo do mahänh? J'ooj madäk doo me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahänh. ⁸ Taw'ääts hē pooj jé bë metäh te hub tado bā nesaa do bë eréd hōm bā. Bë metäh hanäm do hã bë moo bok do hã. Bë daab yb manä Abaraām panaa bë hanäk do hã. Bë edoo manäh: “Ää P'op Hagä Do gadoo

Abaraãm panaa ãã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bã, tahajaa hahÿ pä tawareem bã Abaraãm panaa rado padäg bã —näng mäh. ⁹ Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hë joom tëëg neaak do tagëew jat da, ti tabaju hõm da —näng mã Jowãw kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeanh ta hã:
—Nyy d' ãã bad'oo hÿÿ kã?

¹¹ Ti m' Jowãw ky hadoo:
—Pawóp hë saroor näng péh, sét tanoo saroor tamah pé hã. Waa näng doo, tanoo waa tamah do waa ta waa uuh —näng mã Jowãw kyyh.

¹² Ti m' sa wahë n'aa da-jëër n'aa gedaag n'aa an'aa mã Jowãw wë tanu gemuun hyb n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —
Ãã ënh, nyy d' ãã bad'oo?

¹³ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—Bë wad'ii manä ta wób —näng mäh. —Dooch ta bahãnh bë ets'ëë sa hã dajëër. Jããm hë bë ets'ëë Roma buuj ky kajäk doo —näng mäh.

¹⁴ Ti m' warahén reaanh:

—Ãã ënh? Nyy d' ãã bad'oo?
—näk mã warahén sa kyyh.

Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Bë eãm manä ta wób dajëër rabanoo hyb n'aa bë hã. Bë ky n'aa tapa manä daap hë ta wób. Bë h'yy gadeja dajëër bë wahë n'aa bë hã

rep'aak do hã, bë hyb n'aa hũũm manä ti bahãnh —näng mã Jowãw sa hã.

¹⁵ Ti m' hajõk do t'ĩ hënh kat'aa do rah'yy kahäs'ããp Jowãw hyb n'aa. Sa h'yyb gó m' rahyb n'aa newëë. Sa h'yyb gó m' raky hadoo: “Hahÿ né g'eeh P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng doo?” ¹⁶ Ti m' Jowãw ky hadoo sa hã:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me. Ti awät da tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bã ta tsyym suun kabo n'aa ÿ do bã† —näng mäh. —Tii kã P'op Hagä Do Sahee tabanoo da bë hã, tabajëë suun hyb n'aa bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo me baad tabanãw däk bë h'yyb tym, bë d' tametty —näng mäh. ¹⁷ Tsyt hë tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hë ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me —näng mã Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

¹⁸ Hajõng mã Jowãw her'oot sa hã. Panyyg wób gó tabeh'ũũm. Baad tametëëk

† 3:16 P'ooj ub sa karom rakeboo paa m' sa kariw n'aa tsyym suun. Tii bã sa kariw n'aa tsyym rahets'yyt. Tak'ëp hyb n'aa sakog its Jowãw Jesus matym gó, ta hã hë Jowãw hegãã bã. Ti hyb n'aa dooh tahaj'as pé Jesus wë tamoo wäd bã ta hã hë tahegãã bã, tahanãng pé tii.

sa hã. Panyyg hanãm do taher'oot mã sa hã.

¹⁹ Ti m' Jowãw nabuuj gedoo mã Garirej hãj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng doo, ta hÿÿj ÿÿm, Erodija, tagat'ëë däk do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do wób Eróts moo wät do hyb n'aa na-ãäj hë Jowãw nabuuj gedoo mã Eróts. ²⁰ Ti m' ti bahãnh tabegyyts wät. Tamejüü mã Jowãw radawäts gëët ragadahew'ëës doo gó.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m' ragadahew'ëës doo gó radawäts g'ëëd pooj jé m', hajök do Jowãw nu gemuun bong bä m', Jesus na-ãäj mã tanu gemuun wät. Tanu gemuun bä m', Jesus ky n'aa etsëë bä m', wë kabasëëts wät. ²² Ti m' P'op Hagä Do Sahee ahyng mã ta wë gurii-i hadoo mãh. Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Öm tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahãn up doo. Baad ÿ mah'yyb n'yym —näng mãh.

²³ 30 ta baab Jesus bahado däk bã m' tadu doo tamoo wät do sa mahang.

Jesus wahë makû sa häd ketsén do hahÿÿh

Joséh t'aah red'oo mã Jesus.

Joséh yb makû häd Eri.

²⁴ Eri yb makû häd Matat.

Matat yb makû häd Rewi.

Rewi yb makû häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makû häd Janaj.

Janaj yb makû häd Joséh.

²⁵ Joséh yb makû häd Matatijas.

Matatijas yb makû häd Amos.

Amos yb makû häd Naüm.

Naüm yb makû häd Eseri.

Eseri yb makû häd Nakaj.

²⁶ Nakaj yb makû häd Maat.

Maat yb makû häd Matatijas.

Matatijas yb makû häd Semej.

Semej yb makû häd Josek.

Josek yb makû häd Jodah.

²⁷ Jodah yb makû häd Jowanan.

Jowanan yb makû häd Resa.

Resa yb makû häd Serubab.

Serubab yb makû häd Saratijéw.

Saratijéw yb makû häd Neri.

²⁸ Neri yb makû häd Mew-Ki.

Mew-Ki yb makû häd Adih.

Adih yb makû häd Kosãn.

Kosãn yb makû häd Ew-Madãn.

Ew-Madãn yb makû häd Eer.

²⁹ Eer yb makû häd Josuwéh.

Josuwéh yb makû häd Erijés.

Erijés yb makû häd Jorïm.

Jorïm yb makû häd Matat.

Matat yb makû häd Rewi.

³⁰ Rewi yb makû häd Simijãw.

Simijãw yb makû häd Judah.

Judah yb makû häd Joséh.

Joséh yb makû häd Jonam.

Jonam yb makû häd Erijakïm.

³¹ Erijakïm yb makû häd Mereja.

Mereja yb makû häd Mena.

Mena yb makû häd Matatah.

Matatah yb makû häd Natãn.

Natãn yb makû häd Dawi.

³² Dawi yb makû häd Jesé.

Jesé yb makû häd Obed.

Obed yb makû häd Buwas.

Buwas yb makû häd Sara-mon.

Saramon yb makū häd
 Nasôm.
 33 Nasôm yb makū häd Ami-
 nadab.
 Aminadab yb makū häd
 Adimih.
 Adimih yb makū häd Râm.
 Râm yb makū häd Eserôm.
 Eserôm yb makū häd Peres.
 Peres yb makū häd Judah.
 34 Judah yb makū häd Jakóh.
 Jakóh yb makū häd Isak.
 Isak yb makū häd Abaraãm.
 Abaraãm yb makū häd Terah.
 Terah yb makū häd Nahóh.
 35 Nahóh yb makū häd Serug.
 Serug yb makū häd Rakaw.
 Rakaw yb makū häd Pereg.
 Pereg yb makū häd Eber.
 Eber yb makū häd Serah.
 36 Serah yb makū häd Kaj-
 Nan.
 Kaj-Nan yb makū häd
 Apasad.
 Apasad yb makū häd Sēm.
 Sēm yb makū häd Nowéh.
 Nowéh yb makū häd Ramék.
 37 Ramék yb makū häd Me-
 tusarēm.
 Metusarēm yb makū häd
 Enók.
 Enók yb makū häd Jaréd.
 Jaréd yb makū häd Mara-
 reew.
 Marareew yb makū häd Ke-
 nan.
 38 Kenan yb makū häd Enós.
 Enós yb makū häd Seet.
 Seet yb makū häd Adāw.
 P'op Hagä Do t'aah hadoo
 Adāw makūūh, P'op
 Hagä Do pahuunh do
 hyb n'aa.

4

*Jesus Dijab metyy do pa-
 nnyyg n'aa hahÿÿh*

1 Ti m' Jesus basoop
 pong hēnh tamii Joradān
 häd doo me naa. Baad
 mä P'op Hagä Do Sahee
 h'yyb mahūūm. Ti m' P'op
 Hagä Do Sahee mahūūm
 kän Jesus tabanawäng hēnh,
 rabanabok hēnh. 2 40 m' ta
 āh Dijab* metyy mä Jesus.
 Tabanawäng hēnh tabaym
 bä, dooh Jesus awa bä. 40 ta
 āh tabahado däk bä m' Jesus
 mä asa däk tak'ëp.

3 Ti m' Dijab ky hadoo ta hä:
 —P'op Hagä Do T'aah mado
 bä, mamejō hahÿ pä takawa-
 reem däk pāw —näng mäh.

4 Ti m' Jesus ky hadoo:
 —Dooh. Hahÿÿ da P'op
 Hagä Do kyy kerih doo:
 “Ji waa hä had'yyt nado ji
 bedëp”† —näng mä Jesus.

5 Ti m' Jesus Dijab masäk
 waëë jó. Tii b' naa m' nayyw
 hē tametëeh ta hä sahōnh hē
 badäk hahÿÿ hä hanäng do
 häj n'aa rabag'ääs doo. 6 Ti m'
 taky hadoo ta hä:

—Mahegää! —näng mäh.
 —Sahōnh hē ta ti ÿ anoo da
 a hä. Sa wahë wahëh maba-
 hadoo ÿ an'oo bä. Sahōnh hē
 hanäm doo, hetsooh do ta hä
 hanäng do ÿ anoo da a hä —
 näng mäh. —ÿ ti ta ti gadoo. ÿ
 ta danäh. Ti hyb n'aa ÿ anoo
 ÿ karën pé hä —näng mäh.
 7 —Sahōnh hē ÿ banoo a hä,
 wë ÿÿ, tüū, a taron nuu me ÿ

* 4:2 Gereg kyy me ramaneëēnh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. † 4:4 Dew-Teronom 8.3

mawehëe bä —näng mä Dijab kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Jääm hë P'op Hagä Doo, bë hagä n'aa, bë wehëe. Jääm hë ta ti bë hyb n'aa jew'yyk, bë ky daheeh” † —näng mä Jesus.

⁹ Ti m' Jesus Dijab mahüüm kân Jerusarënh hënh. Ti m' tabatsyyd hõm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hënh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh —keréd hyy tũu babä naa. ¹⁰ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejüü da ta ääs baad õm rabahag'ääs hyb n'aa. ¹¹ Õm da ragadoo p'op pä hä a tsyym taganadas hyb n'aa”, § näng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

¹² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿÿ da na-ääj hë P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagä n'aa” ** —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' Dijab bahajaa bä kâ Jesus tametyy doo, tabahõm dó Jesus mahãnh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Garirej häj n'aa hënh Jesus babaaj hõm kân. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahüüm mä Jesus. Jé

pad'yyt hë Garirej häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kân mä ta ky n'aa. ¹⁵ Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek mäh. Sahõnh hë m' raj'aa etsë ta hã.

¹⁶ Ti m' panang Nasaréh hënh tabahõm, tabawäng do paa hënh. Saab hä kâ m' tabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh, tabehed'oo doo da. Ti m' tabas'ëeg gëet P'op Hagä Do kyy kerih do taner'oot hyb n'aa. ¹⁷ Ran'oo däk mä ta hã P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas makü erii wät do paah, ta heen n'aa. Kapõõs mä ta ti ma kahé bäh. Tii b' mä tabapyn, taw'yyt mä ta hã kerih doo. Hahÿÿ da m' takerih:

¹⁸ “Hã ÿ P'op Hagä Do Sahee banäng.

ÿ tasëew hõm tsyt hë, P'op Hagä Do Panyyg Hanäm Do

kasuud is do sa hã ÿ maher'oot hyb n'aa.

ÿ tamejüü ÿ bed'ëep hyb n'aa ta wób moo gó naa.

ÿ tamejüü ty temah do ÿ matym nä padëek hyb n'aa.

ÿ tamejüü tak'ëp rarejää do ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa, rabahõm hyb n'aa.

¹⁹ ÿ tamejüü hahÿÿ da ÿ maher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã:

Kaja kân P'op Hagä Do ji tat'yyd mehĩn doo.” ††

† 4:8 Dew-Teronom 6.13 § 4:11 Saaw-Mo 91.1, 12 ** 4:12 Dew-Teronom 6.16 †† 4:19 Isajas 61.1-2

20 Ti m' tabahëej jëng bä taner'oot doo, tap'õj däk mä p'aa hënh kerih doo. Tan'oo däk mä p'aa hënh tób kaser n'aa hä. Sahõnh hë m' tii b' hat'oonh do baad mä raba-hag'ääs Jesus wë. Ragada mä taber'oot. 21 Ti m' taky hadoo:

—Naga hë, bë hapëe kân tadu dahëe kân kerih do ÿ ner'ood wät doo kä —näng mäh.

22 Ti m' sahõnh hë tii b' hat'oonh do baad mä raj'aa etsë ta hä. Rahyb n'aa meu-unh mä baad taher'oot do hä. Ti m' rakaner'oot jé hat'oonh doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Nyy d' tii éh? Joséh t'aah nado ti hÿÿh? —näk mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ hapäh né tii, hahÿÿ da bë kyyh bë ky hetëg hä: “A daaj hë makebiin mediko mado bä”, näk da bëeh —näng mäh. —Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ääts hë mamoo wäd meuj n'aa näng doo, babä, a panang bä, Kapar-Naüm bä mapahuunh doo da, ää ky n'aa napäh doo da raher'oot doo”, näk da bëeh —näng mä Jesus sa hä.

24 Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Ta panang bä, tabawäng doo bä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod ragado bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. 25 Eriij hawät noo gó m', hajök mä Isaraéw häj n'aa bä patug tema bong do kas'oot doo,

tak'ëp sahõnh hë rabas'aah noo gó m', tamawoob hë ta baab bahãnh tanadots wät do hyb n'aa. 26 Ti hadoo né hë m', dooh m' P'op Hagä Do mejö bä Eriij sa wë tamasa hyb n'aa. Tamejüü ta s'ee hënh ÿÿnh patug tamah do bawät bä. Panang Sarep-Ta häd näng doo bä tabawät. Häj n'aa Sidõn häd näng doo bä tii. Baad mä tamasa tii. 27 Ta jawën mäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Erisew häd näng doo hawät noo gó m', hajök mä nahëe enäh doo, rog manahuuh do Isaraéw häj n'aa bä. Ti hadoo né hë m', dooh m' sa nahëe Erisew ado hõm bä. Jääm né m' sét hë tanahëe do hõm, Namah häd näng doo. Sirija häd näng doo buuj mä tii —näng mä Jesus sa hä.

28 Ti m' tii b' hat'oonh do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawaj'ään kân ta wë.†† 29 P'op mä rabes'ëeg b'ëeh. Kawaj'ään gó m' Jesus ramahüüm panang bä naa, p'op tabadoo hënh. Gadarong doo gó m' rakarën radawäts hyy paawä tadajëp hyb n'aa. 30 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh, sa mahang mä tatabëe.

Jesus habëe hõm mera do hadäk do panyyg n'aa hahÿÿh

31 Ti m' Jesus bahyng panang Kapar-Naüm häd näng doo hënh, häj n'aa Garirej häd näng doo bä. Ti

†† 4:28 Rawén kawaj'ään bong, rahapäh do hyb n'aa nyy d' Jesus hanäng pé Eriij, Erisew sa panyyg gó sa hä tamaher'oot doo. Ta ti sa hä Eriij, Erisew masa do paah, dooh sa häj n'aa babuuj rado bä. Dooh m' Jesus pahuuj bä sa matym haj'aa rakarën doo da, tahanäng péh.

m' Saab hã kä tadu doo tama metëek sa hã P'op Hagä Do panyyg. ³² Ti m' maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Rawén meuuj bong mäh, hyb n'aa jawyk do ky n'aa me tama metëek do hyb n'aa m'. ³³ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó m' tabasooch aj'y y karap'ar h'y yb nesaa doo, mera doo. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh:

³⁴ —Ej! H'ëed makarën äã wë Jesus Nasaréh buuj? Äã marejää mawén na! —näng mäh. —ÿ hapäh òm baad ub. Òm P'op Hagä Do hanaa, tak'ëp hanäm doo, baad hadoo do moo wëed òm —näng mä ta kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus geãm wät karap'ar h'y yb nesaa do ta hã hadäk doo. Ti m' taky hadoo:

—Er'ood manäh! Bag hënh! Ahöm aj'y y mahänh —tah'eed hóm mäh.

Tii bä m' aj'y y karap'ar h'y yb nesaa do dawäts jat tũũ sahõnh hë sa matym gó. Ti m' karap'ar h'y yb nesaa do bahóm kãn, ta hã hadäk do paah. Tabanyyh bä dooh tarejä bä aj'y y. ³⁶ Ti m' tii bä kata b'ëeh do rameuuj bong mäh, raky n'aa jög bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed pé ti tama metëek hahÿÿ hã? Hyb n'aa jawyk doo me, hejoonh doo me tamejũũ karap'ar h'y yb nesaa do rabanyyh hyb n'aa. Raky daheeh né hë —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti hyb n'aa m' dawëë Jesus ky n'aa däg däk Garirej hãj n'aa hënh.

Jesus nahëë sog hóm do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii kä m' Jesus banyyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Simaw tób hënh mä tabahóm. Ti m' Simaw mayyn asooh mäh. Tak'ëp oom ta hã. Ti m' Jesus hã rabaher'oot tamasa hyb n'aa. ³⁹ Ti m' p'eets hë tabana gëet Simaw mayyn hasooh hënh. Tameduuk mä oom keréd hóm hyb n'aa. Ti m' oom keréd hóm. Nayyw hë m' Peed mayyn moo wäd däk sa waa.

⁴⁰ Ti noo gó né hë, tug bä kä m', papÿÿj badëë hyng bä kä m', Saab bahëej jëng jawén paa bä, Kapar-Naüm buuj ramenaah sahõnh hë nahëë enäh doo. Hajök mä sa nahëeh. Ti m' sét ken'y y hã tamoo däng. Sa nahëë tahehëen hóm mäh. Ahub padëek mäh. ⁴¹ Karap'ar h'y yb nesaa doo, ta wób sa hã hanäng do enä kãn mä sa hã hanäng do paah. Raban'y y hã mä m' tak'ëp mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hë òm —näk mä karap'ar sa kyyh.

Ti m' Jesus ky ge'ÿÿm mäh. Dooh m' Jesus an'oo bä karap'ar h'y yb nesaa do rer'ood bä, rahapäh do hyb n'aa m', Jesus ta ti Kristo P'op Hagä Do H'y yb Däng Doo.

⁴² Ti m' jati pé tapaj'ëë bä, Jesus bahóm dawë hã, rabanabok hënh. Ti m' Jesus rabesoos jé pad'yyt hë. Ti

m' Jesus ramamuun bä kä m' retsëē ta hã sa panang bä tabaym hyb n'aa. ⁴³Ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanäm do ÿ karēn ÿ her'oot panang wób hēnh na-ãāj né hē. Ti hyb n'aa ÿ P'op Hagä Do mejō hyng —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁴Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã m', sahōnh hē Judah häj n'aa panang bä tama met'ëēg kãn mäh.

5

Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg n'aa hahÿh

¹Ti m' ta see pé noo gó m' karaj'aa Genesaréh* häd näng do nabyy me Jesus ma metëēk. Hajōk doo, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ëē doo, gatat'uuk mä ta hã.

²Ti m' pawóp hē marakate tabahapäh ta nabyy me, tah'ÿÿb h'oo n'aa. Karahi rahets'yyt mä marakate danäh hã. ³Ti m' tagatsëg sooh marakate see gó. Simaw mä marakate danäh. Ti m' tabetsëē taũj hōm hyb n'aa dawē hã marakate. Tii b' naa m' tama met'ëēg kãn.

⁴Ti m' tabahajaa bä kä tama metëēk doo, tamejũũ Simaw tabadajong hēnh marakate t'ĩĩ hēnh radatu hyb n'aa tah'ÿÿb nahëēh.

—T'ĩĩ hēnh bē mo haj'aa enäh da —näng mä Jesus Simaw hã.

⁵Ti m' Simaw ky hadoo:

—Wahēh ÿÿ, —näng mäh — atsēm had'yyt hē ãã baboo paawä, dooh ãã mo haj'aa péh. Ti hadoo né hē, mamejũũ do hyb n'aa ÿ datu p'aa hēnh karahi —näng mäh.

⁶Ti m' tii d' rabad'oo bä kä m', hajōng mä tah'ÿÿb karahi gó. Tak'ëp hajōng do hyb n'aa karahi gekog bong. ⁷Ti m' marakate see gó hat'oonh do ranaëēnh ramasa hyb n'aa. Ti m' tah'ÿÿb rabata tooj kãn marakate gó. Pawóp hē marakate gad'ëē däk mäh. P'eets hē paawä m' tabagyyb paawä marakate tah'ÿÿb jawyg hã.

⁸Ti m' Simaw Peed bahapäh bä m' Jesus ky haj'aa, ta taron nu paa me tabahyy häng mä Jesus wē. Ti m' taky hadoo:

—Ahōm mahānh ÿÿ, wahē ÿÿ. Dooh ÿ haja bä a matym gó ÿ ag'ëēd bä, nesaa do moo hew'ëēt do hyb n'aa ÿÿh —näng mäh.

⁹Simaw ta hataa daheeh rameuuj bong mä hajōng do hyb n'aa tah'ÿÿb. ¹⁰Sebedew taah, Tsijaag, Jowāw häd enäh doo, Simaw kanatëē, ti na-ãāj mä rameuuj bong. Ti m' Jesus ky hadoo Simaw hã:

—Eÿÿm manäh —näng mäh. —Ajyy, ÿÿj sag hadoo da òm hÿÿ kä, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹¹Ti m' hood jó kä ratakyg jat marakate kä. Sahōnh hē raberéd hōm. Ah'üüm kãn mä ta sii.

* **5:1** Karaj'aa häd see Garirej.

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

12 Ti m' panang s'ee hënh Jesus mamuun mä aj'yy rog manahuuh do hanäng doo. Tak'ëp mä ta hä däg ta rog. Jesus tabahapäh bä m', ahyy häng mä tũũ, tetsëë mä Jesus bado hõm hyb n'aa ta nahëëh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —makarën bä mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

13 Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. ÿ karën —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nayyw hë kä m' ta nahëë badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

14 Ti m' Jesus baher'oot ta hä:

—Maher'ood manä ta wób sa hä —näng mäh. —Ahõm jajé naga hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo wät do wë. Mametä ta hä õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo pé ji nahëë badoo wät do heen n'aa, p'aa hënh baad mabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa õm has'oo däk doo —näng mä Jesus ta hä.

15 Ti m' Jesus mejõ né paawä m' ta wób tamanaher'oot hyb n'aa, jé pad'yyt hë nayyw hë rapanyyg enä hõm mä Jesus ky n'aa hä. Ti hyb n'aa m' hajök han'aa ta wë ramaa newëë hyb n'aa tama

metëëk doo. Ta wób nahëë enäh do na-ããj hë an'aa ta wë tabaheso hõm hyb n'aa sa nahëëh. 16 Ti m' Jesus, ta see pé noo gó, tabehũũm takabanawät hënh taky n'aa etsëë hyb n'aa P'op Hagä Do hä.

Aj'yy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿh

17 Hÿ hadoo mäh, ta see pé noo gó, tób gó Jesus ma metëëk bä kä, Pariséw ramaneënh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj mäh, ti at'oonh mä maa new'ëë do sa mahang. Jé pad'yyt hë naa rabena. Garirej, Judah häd enäh do häj n'aa bä naa rabana. Jerusarënh hënh naa ta wób rabana. Baad ub P'op Hagä Do hejój Jesus h'yyb gó tabawät nahëë enäh do sa nahëë tawén do hõm. 18 Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo. Ratóg nä ta tyng jó. Rakarën paawä m' ramajëë suun tób gó Jesus wë. 19 Du daa m' rakad'oo pé gatag'uu däk do hyb n'aa m' hajök doo. Ti m' p'op ramasäk. Ratyw n'aa gas'ëës mäh, ti m' tii b' naa m' ramahy kän kata däk do mahang Jesus bagëët bä. 20 Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hä, nawät do hä taky hadoo:

—Najis ÿÿ —näng mäh. —Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng kado hõm —näng mäh.

21 Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk

do na-ããj hẽ raky hadoo sa h'yyb gó:

—Nyy d' mä hỹ ta hã! — nãk mäh. —P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahỹ hã. Jããm né hẽ P'op Hagä Do hajaa nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tado hõm bã —nãk mä sa h'yyb gó.

²² Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb. Ti hyb n'aa m' tabeaanh sa hã:

—Hed n'aa tii da bẽ hyb n'aa newëe bẽ h'yyb gó? — nãng mäh. —Bẽ ÿ h'yyb hapäh —nãng mäh. ²³ —Nyy da nahejooj bẽ hã? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bã? “As'ëeg g'ëed, awäd däg”, ji noo bã? — nãng mä Jesus sa hã.

²⁴ Ti m' taky hadoo ênh sa hã:

—Hỹ kã da —nãng mäh. —Bẽ bahapäh hyb n'aa ÿh, Aj'y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa hã hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bã, ÿ haso däk da nahëe nãng doo —nãng mä Jesus kyyh.

Tii bã m' k'yy gadów däk do hã taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kã a tób hẽnh — nãng mä Jesus ta hã.

²⁵ Ti m' nayyw hẽ kã tabas'ëeg g'ëed kãn, tabado däk ta tyng kã, ahõm kãn sahõnh hẽ m' rabahapëe kãn. P'op Hagä Do hã taj'aa etsë mä tababaaj hõm bã kã. ²⁶ Sahõnh hẽ hap'ëeh do rameuj bong mäh. P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsë. Ti

m' rah'yyb e'ÿm bong. Ti m' raky hadoo:

—Meuj n'aa nãng do ãã hapäh naga hẽ —nãk mä sa kyyh.

Rewi häd nãng do Jesus naëenh do panyyg n'aa hahỹh

²⁷ Ti m' ta jawén Jesus bahõm bã kã panang bã naa, taw'yyt mä Rewi häd nãng doo. Roma buuj ky gabuuj dajëer ragahed'aak bã m' tabasoo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëep ana wẽ ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa — nãng mäh.

²⁸ Ti m' Rewi bas'ëeg gëet, sahõnh mä taberéd hõm, ti m' ahõm kãn mä ta sii.

²⁹ Ti m' Rewi moo wät mä ta tób bã sa tä, sa waa Jesus tatsebé do ky n'aa, Jesus taweh'ëeh do ky n'aa. Hajõk dajëer gahed'aak doo, Rewi hep'ëeh doo, ta wób na-ããj mä tatsyyd bong do rabana rabawa hyb n'aa ta sii. ³⁰ Ti m' Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do Pariséw wób hedoo doo, hãd kawaj'ããn gó m' rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hed n'aa bẽ bawëh, bẽ beëek dajëer gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hẽ nesaa do moo heb'ooh do sa sii? —nãk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Nahëe temah doo, dooh rahõm bã mediko wẽ. Nahëe enäh do ti hah'üüm ta wẽ, ³² Dooh ÿ ahyy bã hỹ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëenh

hyb n'aa. Ý ahyng, nesaa do moo heb'ooh do ý naëenh hyb n'aa, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hä rah'y y ka'eeh hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh, Pariséw sa hä.

Jesus hä reanh do ratayy do ky n'aa hahýÿh

³³ Ti m' h'y y gaëej gó raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ranawa P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do heen n'aa, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëë. Tii da na-ãj hë Pariséw ma matëg rabad'oo. Tii d' nado a ma matëg. Ti rawa had'y y hë. Reëg had'y y hë —näk mäh.

³⁴ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahýÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jām n'aa hēnh ji ats'y y doo, dooh tahaja bä ji mejō bä ratabëej bä ranoo kanawa do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bä. Jām bawät nä bä ji ats'y y do rawëë had'y y hë. Dooh ratayy bä. ³⁵ Ti awät da sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahānh. Ti noo gó da ratayy kån† —näng mäh.

³⁶ Ti m' panyyg see ky n'aa gó taky hadoo:

—Dooh ji as'ëed bä ji saroor papuuj bäh ta säg hä ji

gasyyp hyb n'aa. Tii d' ji adoo bä ji rejää ji saroor papuuj. Papuuj bäh dooh baad tado bä saroor säg hä —näng mä ta kyyh. ³⁷ —Ti hadoo né hë uwa bëeh hä. Dooh ji gedu bä uwa bëeh papuuj hegän sooh do pan'aa ta hood b'éé byy säg gó. Tii d' ji adoo bä, uwa bëeh egän so bä, ta hood säg ganabäh hõm. Tii bä kä, uwa bëë waho bëeh da, ta hood kä karejā kån† —näng mäh. ³⁸ —Uwa bëeh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó, keh'üüs doo gó —näng mäh.

³⁹ Ti m' taky hadoo ënh ta see ky n'aa gó:

—Jé uwa bëeh mahýÿnh do hajōō ta baab haso dāk do heëek doo, papuuj dooh tage-naag bä. “Taw'ääts hë pooj näh”, näk sa kyyh§ —näng mä Jesus.

6

Saab ky n'aa hahýÿh

¹ Hý hadoo mä Saab, Judah buuj rakamehehāk do noo gó, Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. Ramahõm me m', ta ma matëg tiriig ag mä raberik ta byyh banyyh hyb n'aa, tiriig rabawa hyb n'aa.

² Ti m' Pariséw sa sii habok do raky hadoo sa hä:

† 5:35 Hahýÿ d' Jesus hanäng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bä, dooh ratayy bä. Sa mahang Jesus badoh bä, tii bä da ratayy kån. † 5:37 Hahýÿ da Jesus hanäng péh: Dooh ji mekuuj bä papuuj tama metëek doo, pooj jé rabahed'oo do paa da.

§ 5:39 Dooh papuuj Jesus ma metëek do rakarēn bä, tahanäng pé m' tii. Ragenaa g dāk pooj jé rabahed'oo doo. Dooh rakarēn bä reréd bä tii. * 6:2 Dooh ji moo wäd bä Saab hä Mosees ky n'aa jaw'y yk do mejüü. Tak'ep Pariséw rahyb n'aa jew'y yk Saab. Sa hä m' Jesus ma matëg ramoo bok tiriig ag rateh'y yk do hyb n'aa.

—Hëd n'aa bë ky nadaheeh
 ër ky n'aa jaw'yyk do Saab ky
 n'aa hã? Saab hã bë moo bok*
 —nãk mã sa kyyh.

³Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh bë ner'ood bã g'eeh
 nyy da ër wahë makū Dawi
 bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah
 bã? ⁴Dawi ajëë suun P'op
 Hagä Do sa hã kahesé do tób
 n'aa yt hã, ti m' tabadoo pãw
 P'op Hagä Do sa hã kahesé do
 tób n'aa yt hã hatoonh doo,
 ti m' tabawa. Ti m' tanoo
 mã ta hataa rabawa. Jããm
 né hë paawä ta ti tób yt hã
 moo heb'oooh do haw'aa ta ti
 pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk
 do an'oo bã† —nãng mã Jesus
 sa hã.

⁵Ti m' Jesus ky hadoo ënh
 sa hã:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ
 Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti
 Saab ky n'aa hã mejũũ doo —
 nãng mã Jesus kyyh sa hã.

*Moo gadóm do panyyg n'aa
 hahÿÿh*

⁶Ta see pé noo gó m', Saab
 see hã m', Jesus bahõm ënh
 tób P'op Hagä Do panyyg rayd
 naherot doo hënh. Ti m'
 tama met'ëëg kãn P'op Hagä
 Do ky n'aa. Ti yt hã m' taba-
 sooh aj'yy moo gadóm doo.
 Ta hub mã ti gadóm. ⁷Ti
 m' Pariséw, Mosees ky n'aa
 jaw'yyk do ma mehetëk do
 na-ããj hë m' ramatakëë mã
 Jesus aj'yy moo tahaso dæg
 bã Saab hã. Ta moo tahaso
 dæg bã Jesus moo wät né hë
 Saab hã kã sa hã. Rakarën

paawä m' Jesus raky n'aa
 tapaa Jesus ky nadaheeh do
 Mosees ky n'aa jaw'yyk doo.
⁸Jesus hapäh mã sa h'yyb. Ti
 m' Jesus ky hadoo aj'yy moo
 gadóm do hã:

—Ag'ëëd dæg sa mahang —
 nãng mãh.

Ti m' aj'yy as'ëëg g'ëëd kãn.

⁹Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ eanh bë hã —nãng
 mãh. —Nyy da ër ky n'aa
 jaw'yyk do metëëk Saab ky
 n'aa hã? H'ëëd ti taw'ããts hë
 ji moo wät Saab hã? Baad
 hadoo do ji moo wät, nesaa
 do ji moo wät? Ji da hadoo do
 ji ed'ëëp Saab hã, ji da hadoo
 do ji daj'ëëp Saab hã? —nãng
 mã Jesus kyyh sa hã.

¹⁰Ti m' taty kaw'õõd dæg
 kãn sa wë. Ti m' aj'yy hã kã
 taky hadoo:

—Madajoow a mooh —
 nãng mãh.

Ti m' ta moo tadajoow däk.
 Ahub dæg kãn mãh, baad dæg
 mã ta moo kã. ¹¹Ti m' tak'ëp
 mã Pariséw, Mosees ky n'aa
 jaw'yyk do ma mehetëk do
 na-ããj hë m' rakawaj'ããn kãn
 Jesus wë. Kaner'oot mã nyy d'
 rabad'oo ta hã.

*Jesus asëm do 12 hedoo
 do tamejũũ do pan'aa panyyg
 n'aa hahÿÿh*

¹²Ti m' ta jawén Jesus
 basëëk waëë jó taky n'aa et-
 sëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë
 had'yyt hë m' atsëm. ¹³Ti m'
 tabawag hõm bã kã tanaëënh
 mã ta wë sahõnh hë ta ma

† 6:4 Jããm né hë paawä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt moo heb'oooh do haw'aa ta ti pãw, P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa anoo Dawi rabawa, Dawi tat'yzyd mehĩĩn do hyb n'aa.

metëek doo. Tasëew hõm mä 12 sa mahang habong doo, tamejũũ do rabahadoo hyb n'aa. ¹⁴ Hahỹỹ d' mä tasëew hõm do sa häd: Simaw mäh, Peed ta häd n'oo däk doo. Ta jawén mä Ân-Deréh, Simaw hỹỹj. Ta jawén mä Tsijaag, Jowāw, Pirip, Batoroméw, ¹⁵ Matew, Toméh, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw “Serot” ramaneëenh doo, † ¹⁶ Judas (Tsijaag t'aah), Judas Ikarijot kä m', Jesus haëej däk do majĩ hã.

Jesus metëek do nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁷ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahyng waëe jó naa. Ta hõõ bä m' rabaym dó tabasatë bã. Hajõk ta hataa wób tii bã hab'ëeh. Hajõk né hë m' ta wób tii bã m' rakata padëek. Judah häj n'aa bã naa m' rabana ta wób. Jerusarënh bã naa m' ta wób. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo, akajar nabyy me badäk doo bã naa m' ta wób. ¹⁸ Tii bã m' rabana Jesus ma metëek do ramaa newëe hyb n'aa. Nahëe enäh do na-ããj mä rabena Jesus basog hõm hyb n'aa sa nahëeh. Sa mahang ti abong karap'aar h'yyb hã hadäk doo. Jesus hebëe hõm mä karap'aar h'yyb nesaa do sa hã hanäng do paah. Heso padëek mäh. ¹⁹ P'op Hagä Do anoo ta hejój tabahajaa hyb n'aa sahõnh hë sa nahëe tasog

hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' sahõnh hë rakarën mä ta hã ramoo kajäk.

²⁰ Ti m' ta ma matëg wë Jesus ty däng, ti m' taky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, kas'uut doo,

P'op Hagä Do bag'ääs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa.

²¹ —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hỹỹ kä has'aah doo,

ta jawén kä bë waa enäh do hyb n'aa.

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hỹỹ kä h'yy kame'oot doo,

ta jawén bë kawew'aam bë tsebë do hyb n'aa.

²² —P'op Hagä Do ky n'aa edëng bëeh, hëp ỹ n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hyb n'aa, bë wë rah'yy gaëej bã, bë raty n'aa gesyyg bã, bë raky n'aa rejã bã, nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. ²³ Baad had'op do P'op Hagä Do anoo da bë hã ta sãm hỹ pong jé. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë tseb'ee tii d' bë hã radoo bã. Bë getsëg da tak'ëp bë tsebë do hyb n'aa. Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod sa hã, rarejãã na-ããj hë sa hã —näng mä Jesus.

²⁴ —Ta wób dooh da rah'yy gadajaa bã.

† 6:15 Judah buuj sa häj n'aa bã Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah buuj wób rakarën rakamaj'ĩĩ Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bã Roma buuj mejõ bã sa hã. Roma buuj wë kamaj'ĩĩ do ramaneëenh Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw rawén maneëenh “Simaw Serot”.

Baad nado da bē hā da hē
tak'ēp ma nāng doo,
ta jawén kā dooh bē gado wād
bā do hyb n'aa hanām
doo.

Sahōnh hē bē gado wāt paah.

²⁵ —Baad nado bē hā da,
da hē tak'ēp waa enāh
doo,

ta jawén bē basaah do hyb
n'aa da.

—Baad nado bē hā da, da hē
bē kawew'aam doo,

ta jawén bē h'yy kame'oot do
hyb n'aa da, bē h'yy
katón do hyb n'aa da.

²⁶ —Baad nado bē hā da
sahōnh hē bē hā raj'aa
etsēē bā.

Tii d' né paa sa wahē makū
raj'aa etsē P'op Hagā
Do ky n'aa rod heh'āāt
nadoo doo. §

*Ji majiū ji kamahān do pa-
nyyg n'aa hahȳh*

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Bēeh, ȳ her'oot do maa
new'ēē doo, ȳ maher'oot
hahȳh da: Bē kamahān da
bē majiū. Bē moo bok baad
hadoo do bē wē h'yy gaēēnh
do hā. ²⁸ Bē ky n'aa edēē
bē ky n'aa wasee do hā.
P'op Hagā Do hā bē ky n'aa
ets'ēē bē hā rejāā doo —nāng
māh. ²⁹ —Ōm rapa ewyh
bā manu mebyng hyb n'aa
paawā, mamabaaj manāh.
Man'oo a ta pa s'ee hēnh
rabewȳh hyb n'aa. A hatsē
a hā hadāk do rado hōm bā,
na ramahūūm a saroor na-āāj
hē. ³⁰ Man'oo a hā retsēē doo.
A ma rado hōm bā, mamejō

manā ragabaanh. ³¹ Taw'āāts
hē bē moo boo ta wób sa hā
baad hadoo doo, bē karēn do
bē hā ramoo bok doo —nāng
mā Jesus kyyh.

³² —Jāām né hē bē
kamahān bā bē hā kamahān
doo, dooh P'op Hagā Do bē
taj'aa etsēē bā tii d' bē bad'oo
do hyb n'aa. Nesaa do moo
heb'ooh doo, ti na-āāj hē
rakamahān sa hā kamahān
doo. Ti hyb n'aa bē hā
kamahān do bē kamahān bā,
dooh sa bahānh bē ado bā.

³³ Baad hadoo do bē moo boo
bā bē hā baad hadoo do moo
bok do sa hā, dooh P'op Hagā
Do bē taj'aa etsēē bā tii d' bē
bad'oo do hyb n'aa. Nesaa do
moo heb'ooh doo, tii d' né hē
rabad'oo ēnh. ³⁴ Jāām né hē bē
an'oo bā bē dajēēr uuh hedoo
doo, bē waa hedoo doo, p'aa
hēnh hab'aanh do hā, dooh
P'op Hagā Do bē taj'aa etsēē
bā tii d' bē bad'oo do hyb
n'aa. Nesaa do moo heb'ooh
doo, ti na-āāj né hē tii da né
hē rabad'oo ēnh sa da hadoo
do hā. Ragahēēn p'aa hēnh
rabaj hōm doo. ³⁵ Doo tii d'
bē adoo bā —nāng māh. —

Bē kamahān bē majiū. Baad
hadoo do bē moo boo sa hā.
Bē an'oo retsēē doo. Bē gadaa
manā p'aa hēnh rabaj bā. Tii
bā da baad had'op do P'op
Hagā Do banoo bē hā ta sām.
Sahōnh Hē Sa Bahānh Hadoo
Do taah bē tii bā. P'op Hagā
Do ky ennym tamasa do baad
ganadoo do sa hā, ky nes'aa
do sa hā na-āāj hē. ³⁶ Taw'āāts
hē ta wób kamahān gó bē

§ 6:26 Baad nado sa hā Jesus wén her'oot, P'op Hagā Do rejāā do hyb n'aa da sa hā, ta ky n'aa rod heh'āāt nadoo do tarejāā do paa hadoo.

t'yyd mehĩn bē Yb, P'op Hagä
Do t'yyd mehĩn doo da.

*Ji da hadoo do ji ky n'aa
netyy do panyyg n'aa hahỹyh*

³⁷ —Bē ky n'aa ety manä ta wób, dooh tii bā bē P'op Hagä Do ky n'aa ety bā kã. Baad nadoo do hã bē ky n'aa ety manä bē da hadoo do sa mo haj'aa p'ãã, dooh bē tii bā P'op Hagä Do ky n'aa ety bā bē mo haj'aa p'ãã. Bē hyb n'aa mabaan sa hã taw'ããts hē nadoo do sa mo haj'aa hã, tii bā da P'op Hagä Do mabaan nesaa do bē mo haj'aa hã. ³⁸ Bē an'oo ta wób sa hã, tii bā da P'op Hagä Do banoo bē hã. Baad P'op Hagä Do banoo da bē hã. Panyyg gó bē y maher'oot nyy da P'op Hagä Do banoo bē hã: Ky en'yym doo, baad tiriig tym hes'eēm doo, baad ta hood gad'ēē dāk do hanoo do hadoo P'op Hagä Doo. Baad ub bē hã tabanoo, dooh tabaa es'ĩ bā. Ta wób hã bē anoo do pénh da, tii da né da P'op Hagä Do banoo bē hã.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm:

—Ty tamah do dooh tahaja bā ta da ty hadoo do tamahũũm bā ta tyw n'aa hēnh. Ta s'ee hēnh, gadarong doo hēnh rakajäk séd hã —nāng mäh. ⁴⁰ —Doo ma kametēek do ta ma matēg bahānh tado bā. Ma kametēek do tahaja dāk bā tama kametēek doo, ta ma matēg da hado dāk, séd demuun rabahaja padēek —nāng mäh.

⁴¹ —Hēd n'aa mamatakēe b'aa hyyj its a da hadoo do

matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anāng? ⁴² Hēd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do y ado hōm”, mabanāng, dooh b'aa haeh do mamatakä bā a matym gó hanāng doo? J'ooj madāk do ti a h'yyb. Mado nã poojjé b'aa a matym gó hakēē doo. Tii bā da mabahapäh baad ub mabado hōm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —nāng mäh Jesus.

*Ji bawät do hã ji h'yyb gó
hanāng do kametēeh do pa-
nyyg n'aa hahỹyh*

⁴³ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag, dooh ta ag nes'aa bā. Ti hadoo né hē joom see baad nadoo doo. Ta hēnh hēnh ta ag hahōm. Dooh baad hadoo do ta ag. ⁴⁴ Joom ag hã ji bahapäh joom yĩn. Dooh ji awyyd bā wiigo ag sasēng tēeg hedoo do hã. Dooh na-ãāj hē ji awyyd bā uwa ag hetēk do hã. ⁴⁵ Ti hadoo ji hã. Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanāng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanāng do ta her'oot. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newē had'yyt doo, ti né hē ji her'oot —nāng mäh Jesus kyyh.

*Tób tema do ky n'aa gó Je-
sus beh'ũũm do ky n'aa hahỹyh*

⁴⁶ Hēd n'aa y bē maneēēnh “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo”, dooh y bē ky dahé bā ěnh?

⁴⁷ Y metēeh da ny hadoo y ma metēek do maa newēē

doo, ky daheeh doo. ⁴⁸ Tób tama do hadoo da tii. T'õp tagagoos ta tu n'aa tyw n'aa tababang bã, pã banäng bã. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooñh do badäng bã ta hã, dooh ta tób tatë hyy bã, baad ta tób ta tu n'aa babang bã tabejëh do hyb n'aa. ⁴⁹ Ti nado këh ÿ maa newëë do ky nadaheeh doo. Tób tama doo, j'ooj ta tu n'aa tabetuu daap hë, dooh tahej'oonh péh. Tamii bag'yyp bã ta tób hã, wän n'aa hejooñh do adäng ta hã, tii b' tabatë hyng. Sahõñh hë takarejãã ta tób.

7

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bã kä ta ti sa hã taheer'oot doo, tababaaj hõm kãn panang Kapar-Naüm häd näng doo hëñh. ² Tii bã panang bã ti awät mä Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa seeh. Nahëë näng mä ta karom. P'eets mä tadajëp ta nahëë mahÿÿj. Baad mä ta kariw n'aa kamahän tii. ³ Ti m' ta kariw n'aa, warahén sa wahë n'aa, ky n'aa napäh mä Jesus. Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa wób tamejüü mä Jesus wë, ramaher'oot hyb n'aa tabana hyb n'aa, ta karom tabahaso däk hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' rakajaa bã kä, tak'ëp mä Jesus ramaher'oot rats'yyt doo. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Taw'ääts hë maky dahé õm tats'yyt doo —näk mäh.

⁵ —Takamahän né hë ëër, Judah buuj. Taky gabuuj ratama tób P'op Hagä Do panyyg äã yd naherot doo —näk mä sa kyyh Jesus hã.

⁶ Ti m' Jesus bahõm kãn sa sii. Ti m' warahén tób bedaa däk bã m' warahén mejüü ta najiis wób ragadoo hyb n'aa Jesus, ramaher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da m' rapanäk Jesus hã warahén kyyh:

—Wahëh ÿ n'aa, hã ÿÿ ÿ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa mahyb n'aa tón manä tóp ÿÿ gó mabajëë suun do hã. Jããm né hë mabana. ⁷ ÿ hyb n'aa sakog its a hã. Ti hyb n'aa a wë ÿ nahõm. Taw'ääts hë babä naa mamejüü ta nahëë hã, tii bã karom ÿ bahas'oo däk da. ⁸ Tii d' ÿ wén edoo ÿ na-ääj né hë ÿ ky daheeh wahëh ÿ n'aa ramejüü do ÿÿh. ÿ na-ääj hë, warahén ÿ n'aa ÿ mejüü, ÿ raky daheeh. Ta see ÿ mejõ bã, “Ahõm”, ÿ noo bã, ahõm né hë. Ta see ÿ mejõ bã, “Ana”, ÿ noo bã, ana né hë. Karom ÿÿ ÿ mejõ bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh né hë —tii da m' sa kyyh, warahén kyyh hã.

⁹ Ti m' Jesus maa napäh bã m' warahén mejüü do raheer'oot do warahén kyyh, tahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' taty kaw'õöd däk hajõk ta sii han'aa do sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Baad bë ÿ maher'oot —näng mäh. —P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'ëp hã ÿ h'yy ka'eeh doo,

hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo doo, h'yy ka'eeh do hadoo —näng mä Jesus.

¹⁰ Ti m' warahén Jesus wë tamejüü do rababaaj nä bä m' warahén tób hënh, has'oo däg kän mä ta karom kä ta hä rahegää bä kä.

Jesus h'yyb tym ganä däk do dajëp do paa panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' ta jawén kä m' Jesus bahöm kän mä panang Naïn häd näng doo hënh. Ta ma matëg, hajök ta wób na-ääj hë Jesus rahada mäh. ¹² Panang noo bä m' Jesus kajaa bä kä m' tamamuun mä ti buuj. Ramanaa mä dajëp doo. Radakä paawä m'. Jääm né m' sét né hë m' ta ti patug tamaa wät do t'aah. Hajök ta tii bä buuj rahadaa nä ta ÿÿn. ¹³ Ti m' Jesus baheg'ääs bä m' ta ÿÿn, tat'yyd mehÿin mä ta ti ÿÿnh.

—Aód manäh —näng mä ta hä.

¹⁴ Ti m' Jesus bahöm raba-took hënh ta tyng jó, ti m' ta tyng hä tamoo däng. Ti m' kamag hat'ook do rabaym. Ti m' Jesus ky hadoo:

—Pahëew —näng mäh. —A hä ÿ mejüü: Nu gas'ëëg gahëë! —näng mä Jesus kamag hä.

¹⁵ Ti m' tanu gas'ëëg gahäng dajëp do paah. Ti m' taber'ood däg kän. Ti m' Jesus bahaëëj däg kän ta ÿÿn hä.

¹⁶ Ti m' sahönh hë rameuuj bong mäh, P'op Hagä Do hä m' raj'aa etsë mäh.

—P'op Hagä Do ky n'aa rod tak'ëp haj'ap do kas'ee kän ër

mahang —näk mä sa kyyh. —P'op Hagä Do bahyng ta karapee tamasa hyb n'aa —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus mo haj'aa hä kä sahönh hë rapanäg höm ta wób, Judah häj n'aa haw'ääts hë m', Judah häj n'aa pa hë habong do na-ääj mäh.

Jowāw nu gahem'uun do mejüü do Jesus reanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matëg ramaher'oot mä ta hä sahönh hë Jesus moo wät do ky n'aa. Ti m' Jowāw naëënh ta wë pawóp hë ta ma matëg. ¹⁹ Ti m' tamejüü mä Jesus wë rabahöm.

—Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä: “Öm né hë ti P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

²⁰ Ti m' Jesus wë rakajaa bä kä m' raky hadoo ta hä:

—Jowāw nu gahem'uun do ää tamejüü, öm ää eanh hyb n'aa öm né tado bä P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wë hana doo, ta see apäh ti ää gada doo? —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti noo gó né hë hajök sa nahëë Jesus asog höm doo. Hajöng nahëë Jesus asog höm doo. Ta see hedoo ta seeh, ta see hedoo ta seeh. Sahönh ta ti nahëë tabasog höm. Karap'aar h'yyb nesaa do ta wób hä hanäng do tahebëë höm. Ty tsehët doo, sahönh hë taty enä höm, baad rabahapëë padëëk Jesus mo

haj'aa. ²² Ti m' Jowāw mejūū do hã Jesus ky hadoo:

—Bë ahõm nã, bë maher'ood Jowāw babã bë hapäh doo, bë maa newëe doo: Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hënh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hënh. Nabuujuu gatamah doo, ramaa napëe padëek. Dejöp do wób genã bong ȳ an'oo bã. P'op Hagã Do panyyg hanãm do na-ããj hë kaher'ood däk kas'uut do sa hã. ²³ Ky n'aa kedëng da jé ȳ moo wät do hyb n'aa, ȳ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bã hã ȳ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë her'ood Jowāw hã —nãng mã Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejūū do sa hã.*

²⁴ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do mejūū do rababaaj hõm jawén paa bã kã, hajõk do hã Jesus her'ood kãn Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahȳy da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bë heg'ããs tabanawäng hënh? Jawii bah'ood ahëm do g'eeh bë heg'ããs? ²⁵ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩ hënh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah

do dadäk do bë heg'ããs t'ĩ hënh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do hanãm do dadäk doo, sahõnh hë rah'yy karën do sa wë hanäng doo, dooh raboo bã tabanawäng bã. Sa wahë n'aa tób hanãm doo gó rababok tii. ²⁶ Ti tanado bã, h'ëed ti bë heg'ããs t'ĩ hënh? P'op Hagã Do ky n'aa rod bë heg'ããs? Ȳy. Ti né ti bë heg'ããs. P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh tii.† ²⁷ Ta ti né hë ta ti aj'yy ky n'aa nãng do P'op Hagã Do kyy kerih do hã. Hahȳy da ta ky n'aa: “Ȳ mejūū da panäk ȳ n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”,‡ nãng kerih doo.

²⁸ —Baad bë ȳ maher'oot —nãng mã Jesus. —Badäk hahȳy bã habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawã, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hë hyb n'aa sakog its né paawã, Jowāw bahãnh tanu gadäk h'ȳy kã —nãng mã Jesus.§

²⁹ Ti m' hajõk doo, dajëer gahed'aak do sii hë né hë m', ramaa napäh bã m' Je-

* **7:23** Jesus moo wät do hã wyt ta maab hë P'op Hagã Do hanaa. Ti hyb n'aa tamejūū Jowāw ramaher'oot tamoo wät do hã. Isajas 61.1 hã takerii däk ti P'op Hagã Do ky däng do ky n'aa. † **7:26** P'op Hagã Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa Jowāw bahadoo do hyb n'aa.

‡ **7:27** Marakijas 3.1 § **7:28** Jesus kajaa do pooj jé Isaraéw buuj P'op Hagã Do bag'ããs. Sa hã tabanoo ta ky n'aa jaw'y'yk doo, raky daheeh hyb n'aa. Ti noo gó Isaraéw buuj P'op Hagã Do ky dah'eeh do ramaneënh P'op Hagã Do karapee. Ti see né hë Jowāw nu gahem'uun doo. Sa mahang dooh hanäng pé Jowāw bahãnh pé hyb n'aa jawyug ub doo. Jesus du doo tabag'ããs do sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh doo, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hë. Ta ti tamaneënh ta karapee, tabag'ããs doo. Sahõnh hë ta ti Jowāw bahãnh kã. Ky n'aa netsëeh do sa mahang habong doo, ti na-ããj hë Jowāw nu gahem'uun do bahãnh ranu gapad'ëek h'ȳy kã.

sus her'oot doo, P'op Hagä Do hä m' raky kajäk. Baad ub sa hä P'op Hagä Do moo wät doo. Jesus her'oot do rawén gen'aak, Jowāw nu gemuun hōm do hyb n'aa p'ooj ub sa hä. ³⁰ Pariséw, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hap'ëeh do na-ääj hē, dooh m' ragado bä sa hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Rawén ganadoo mäh, dooh paa m' rakarēn Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Nyy gó da ŷ baher'oot da, da hē badäk hahÿÿ hä habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? —näng mäh. ³² Hahÿ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ëeh do ramas'uunh do hadoo. Hahÿÿ da karepé wób sa kyyh ta wób hä: “Raketē do pud n'aa ää gamehÿÿh bë tsebé hyb n'aa paawä, dooh masunh do bë as'ääw bä. Tii bä dajēp do heen n'aa ää wareem, masuuj gó bë ba'oot hyb n'aa paawä. Ti na-ääj dooh bë karēn bä. Dooh h'yy ketón gó bë masuuj bä”, näk karepé ta wób sa hä. ³³ Ti hadoo né hē da hē habong doo. Tabad'op hē ji raky dahé bä, dooh na-ääj hē ragenaag bä ji moo wät doo. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ëeb mahÿÿnh do teeg bä. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'yyim. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahūūm mä tii”, bë nooh. ³⁴ Ÿÿ kä, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ŷ eëek, ŷ awa. Ti hyb n'aa ŷ bë

maneënh, tahawaa, heëek do men, dajēer gahed'aak doo, nesaa do moo heb'ooh do sa najiis. ³⁵ Ää raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē ti ŷÿh, Jowāw na-ääj hē h'yy gan'yyh doo. Ää ma met'ëeg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hä takametä däk tii.

Buu benyym do Jesus tsyym hä ŷÿnh ahoog wät do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' Pariséw see Jesus tabats'yyt ta tób hēnh tabawēh hyb n'aa ta sii. Ti m' Jesus bahōm kän ta tób hēnh. Ti m' tabahyy sooh ta tyng hä rabahed'oo doo da, ta jawén p'aa hēnh mä ta tsyym bëeh. Ti m' rabawēē kän. ³⁷ Ti m' ta ti panang bä ti awät mä ŷÿnh nesaa do moo hew'ëet do paah. Ti m' taky n'aa napäh bä m', Pariséw tób hēnh Jesus bawēh bä m', t'ÿÿ hēnh mä tabahōm. Buu benyym do ta moo gó. Pä s'ëeb, buu benyym do hood. ³⁸ Ti m' Jesus tsyym hä m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tabaoot. Ta ty nabëeh Jesus tsyym hä takajäk. Ti m' tabahawuuk ta sēen me. Jesus mä tatsyym tsanetsup, ta hä taweh'ëeh do heen n'aa. Buu benyym do tah'ook mä Jesus tsyym hä.

³⁹ Ti m' Pariséw Jesus hats'yyt do bahapäh bä m' ta tii, ta h'yyb gó m' taky hadoo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod tado bä paawä hahÿ aj'yy, tahapäh paawä jaa ti ta ti ŷÿnh. Tahapäh paawä ti nesaa do moo hew'ëet doo. Tabahapäh bä paawä, dooh

tagado bä ŷŷnh ta hä moo wät doo", näng mä Pariséw ta h'yyb gó.

⁴⁰ Ti Jesus h'yyb hapäh mä ta ti Pariséw. Ti m' taky hadoo:

—Simaw —näng mä ta hä.
—ŷ karēn paawä öm ŷ ma-her'oot —näng mäh.

—Éj. ŷ mamaher'ood ma matëg —näng mäh.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo, panyyg gó m' tabenaa wät:

—Ti abong pawóp hë ajyy. Kūüt enäh sa kariw n'aa wë. Ta see kūüt 50, ta see kūüt 500. ⁴² Dooch rahaja bä repaag bä sa kūüt. Ti hyb n'aa sa kariw n'aa bawug hõm sa kūüt. Hÿŷ kä, ŷ eanh a hä —näng mä Simaw hä. —Ny hadoo do sa kariw n'aa tak'ëp takamahän up a hä péh? —näng mä Jesus.

⁴³ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Hä ŷŷ, kūüt eh do paah —näng mäh.

—Ti né hë —näng mä Jesus.
—Baad a kyyh —näng mäh.

⁴⁴ Ti m' ŷŷnh wë taty kaw'ööd däk. Ti m' Simaw hä ta ky hadoo:

—Mahegää hahÿ ŷŷnh —näng mäh. —A tób gó ŷ bajëe suun bä, dooh naeng ŷ man'oo bä ji bahed'oo doo da, tsym ŷ hetsyd. Hahÿ ŷŷnh kä, tsym ŷ ta ty nabëe me tatsahë däk, ti tabawug hõm ta sëen me —näng mäh. ⁴⁵ —ŷ ka-jaa bä, dooh ŷ matsanetsub bä makedëng do heen n'aa ji bahed'oo doo da. Hahÿ

ŷŷnh kä, dooh teréd bä tatsanetsup do tsym ŷŷ hä, ŷ ka-jaa bä tadu dahäng do né hë.

⁴⁶ Dooch mahawug bä ta syyj buu benyym do nuh ŷŷ gó ji bahed'oo doo da. Hahÿ ŷŷnh, buu benyym do tahah'ook tsym ŷŷ hä. ⁴⁷ Tak'ëp ŷ tawén kamahän, hajõng nesaa do ta wë hanäng do paa P'op Hagä Do mabaan hõm do hyb n'aa. Kanahën hadoo do nesaa do hä näng do P'op Hagä Do awug hõm doo, kanahën doo hë P'op Hagä Do takamahän —näng mä Jesus Simaw hä.

⁴⁸ Ti m' ŷŷnh hä kä Jesus ky hadoo:

—Nesaa do a hä hanäng do paa kado hõm —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' Simaw atsyid bong do wób sa h'yyb gó m' rabedoo:

—Jaa ti hÿŷh? Tahajaa g'eeh nesaa do tado hõm bä? Jääm né hë P'op Hagä Do haa tii —näk mä sa h'yyb gó.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh ŷŷnh hä:

—Öm P'op Hagä Do wén ed'ëep nesaa do mahänh, hä ŷ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mä Jesus.

8

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëek do panyyg n'aa hahÿŷh

¹ Ti jawén mä sét panang ken'yyh bä m' Jesus her'ood hõm mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa hanäm doo. ¹² hedoo do ta ma matëg rahada mä Jesus. ² Ah'üüm mä na-ääj hë ta sii ŷŷj wób, karap'aar

h'yyb nesaa do sa hã padëek do paa Jesus habëe hõm do sa hã, sa nahëe tado hõm do sa hã. Sa mahang ti awät mä Marija Madarën häd näng doo, 7 karap'aar h'yyb ta hã hennyh do paa Jesus habëe hõm doo. ³ Ta see häd mä Jowän, Kusa häd näng do yïm. Häj n'aa wahë n'aa Eróts häd näng do kaser n'aa m' ti ta patug. Ta see häd mä Susään. Hajök mä yïj wób rahada Jesus. Sa dajëer me ramasa Jesus ta ma matëg daheeh sa waa hã.

⁴ Ti m' hajök ta wób kata padëek mä Jesus wë. Jé pad'yyt hë naa rabena. Ti m' ta ma matëg hã tamaher'oot hahÿ panyyg:

⁵ —Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym. Tatsawyh hõm joom tym. Joom tym tatsawyh hõm do wób ta tyw n'aa me takajak. Ta wób ratsabeeb hõm, ta wób taw'ëed rabajóh jëng. ⁶ Joom tym wób kajäk pä ta yt tabahadoo do jó. Kanahën its k'ääts tii bä. Ti taganyyh bä nayyw hë tatsawyy jëng, dooh tabatsahëe ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Ta nemuun sasëng gajewäng. Tii bä kä, dooh tawëe wäd bä kä sasëng hyb n'aa. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Genyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahänh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk doo —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'ood

kän.

Ti m' tabahajaa bä panyyg taher'oot doo, taky hadoo:

—Jé karën pé y her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëe —näng mäh.

⁹ Ti m' ta ma matëg beaanh ta hã nyy d' tahanäng pé m' ti panyyg. ¹⁰ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hã P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do bag'ääs do hã. Ta wób sa hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, y maher'oot panyyg ky n'aa me —näng mäh. —Ti hyb n'aa, “rahëgã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä. Ramaa newë né paawä, dooh tagah'ood bä sa hã”* —näng mä Jesus kyyh sa hã.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ d' tahanäng pé panyyg ky n'aa: Joom tym, P'op Hagä Do kyyh. ¹² Joom tym wób ta tyw n'aa me kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb gó kajäk do Dijab asog hõm raky nadaheeh hyb n'aa, ranedëp hyb n'aa nesaa do mahänh. ¹³ Joom tym wób pä banäng bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ëe do wób sa hã. Ramaa newëe bä h'yy gadajaa gó ragado né hë paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm. Joom kóm nanäng nä do hadoo sa hã. Pooj jé dó raky daheeh. Tii bä, hejoonh doo

* 8:10 Isajas 6.9

me P'op Hagä Do metyy bä baad rah'yy kae bä, nyyw hē rah'yy gejē hōm. ¹⁴ Joom tym wób sasēng mahang kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē do wób sa hä. P'op Hagä Do kyyh ramaa napēē né paawä, rahyb n'aa newē had'yyt hē badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.† Dajēēr hä, sa ma hä, rakarēn do hä rahyb n'aa hūūm had'yyt hē. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahōm. Joom neaak do hado däk tii. ¹⁵ Joom tym wób baad tabadoo bä kajäk do hadoo P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē do wób sa hä. Baad ub sa h'yyb, t'öp madäk doo me ramaa newēē. P'op Hagä Do kyyh ramaa napäh bä, baad rabenäm sa h'yyb gó. Rahyb n'aa matakä had'yyt hē ta hä. Tabad'op hē rah'yy gejē hōm. P'op Hagä Do karēn do baad ramoo bok tii kä. Joom he'aak do hadoo tii —näng mä Jesus.

¹⁶ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ta bag dooh ji gataa so bä ji bejēn hyb n'aa manajuu yt hä, ji bejēn hyb n'aa ji jó ÿÿh do yt hä. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajēē pēē do rabahapäh hyb n'aa. ¹⁷ Ta ti hadoo da ÿ ma metēēk do hä: Sahōnh hē kejēn nä doo, ji nahapäh nä doo, ta jawén kä da sahōnh hē da rabahapäh, wyt ta maab däg da sa hä. ¹⁸ Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē hyb n'aa

matakä bē maa newēē do hä. Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahānh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Jé kanahēn d'os hē h'yy ganäng doo, tahajaa do ted'oo doo, P'op Hagä Do ado hōm da ta hä kanahēn d'os hadoo doo‡ —näng mä Jesus.

Jesus wakāän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ÿÿn, ta wakāän sii hē m' rabana, Jesus raheg'ääs. Du daa m' rakad'oo pé hajök do hyb n'aa ta w'oo hä hab'ēēh doo. ²⁰ Ti m' rē tanyy ky hadoo ta hä:

—A ÿÿn, a wakāän ta w'oo hä rabab'ēēh. Ōm mä raheg'ääs —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē P'op Hagä Do panyyg maa new'ēē doo, ky dah'eeh doo, ti né hē ēēn hadoo, ti né hē wakān haa hadoo —näng mäh.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus baher'oot ta ma matēg sa hä:

—Ti bä, ēr atsēg hōm karaj'aa tamyyj jé.

Ti m' ragatsēg t'oonh marakate gó. ²³ Ti m' rabatsēk bä kä m' Jesus aā sooh mäh. Ti m' bah'ood bana kån tak'ēp. Tewēēp mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. Äm n'aa näng. P'eets mä marakate bagyyb jēē paawä.

† 8:14 Ta ti hedoo do hä raty kanewad had'yyt hē. Rahyb n'aa tón had'yyt hē sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo. ‡ 8:18 Ta ti tawén kado hōm sa hä, rahyb n'aa manatakēē do hyb n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hä.

²⁴ Ti m' ta ma matëg rame-
bëë nyuh, ti m' raky hadoo:

—Äã Wahë N'aa! —näk
mäh. —Ër ag'yyp da! —näk
mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëet, ti
m' bah'ood, maadaka tame-
duuk. Ti m' bah'ood badoo
wäd. Badatih däk mäh.

²⁵ —Dooh hã ÿ bë h'yy
kasadëë bä? —näng mäh.

Ti m' tak'ëp mä rabeÿÿm
bong, tak'ëp mä rameuuj
bong. Ti m' rakaner'oot sa
mab hë:

—Jaa ti hÿÿ eh? Bah'ood,
maadaka sii hë raky daheeh!
—näk mä sa kyyh.

*Karap'aar h'yyb nesaa do
Jesus ah'eed hõm do panyyg
n'aa hahÿÿh*

²⁶ Ti m' rakajaa Geras
buuj sa häj n'aa bä, karaj'aa
tamyyj jé, Garirej häj n'aa
nu masee me. ²⁷ Ti m' Jesus
gatsëg nyuh bä kä m', nayyw
hë m' tabana ta wë aj'y y mera
doo, karap'aar h'yyb hã näng
doo, ta tii bä babuuj. Bap peej
mä tabawät ta si n'aa hë. Bap
peej däg mä tanaã wät tób yt
hã. Pä gabaho doo gó, panang
buuj dejëp do sa kamag n'aa
radebong doo bä tabahe'ÿÿh.

²⁸ Ti m' Jesus tabahapäh bä m'
tak'ëp mä tageëj wät. Jesus
matym gó m' tabadëë hyng.
Tak'ëp mä ta kyyh:

—H'ëed makarën wë ÿÿ,
Jesus, P'op Hagä Do T'aah,
Sahõnh hë Bahãnh Hadoo Do
T'aah? ÿ d' marejã manäh!
—näng mäh.

²⁹ Tii d' tawén edoo mäh,
karap'aar h'yyb nesaa do
Jesus ah'eed hõm do hyb

n'aa m'. Hajõõ nuu me
m' karap'aar h'yyb bejëng
ta hã tamera doo. Haak
sapuuw hadoo doo me né
hë m' ramoo maw'y yd né
paawä m', ratsyym mew'y yd
hõm paawä m', hagã nyy né
paawä m', tagahet'ëëh mä
haak sapuuw hadoo doo.
Tabanawäng hënh daap mä
tawajaah karap'aar h'yyb
an'oo bä.

³⁰ Ti m' Jesus beanh ta hã:
—Nyy d' a häd? —näng
mäh.

—“Hajök Doo” äã häd —
näng mäh.

Hajök karap'aar h'yyb
ta hã hanäng, tii d' ta häd
tawén hadoo. ³¹ Ti m'
karap'aar h'yyb nesaa do
rets'ëë had'y yt mä Jesus hã
tanah'eed hyng hyb n'aa
tabanesaa hënh.

³² Hajõng mä too yb tii
b' habëëh karaj'aa takëen
hã, wajapëm doo bä. Tii b'
mä sa waa rabahew'aa. Ti
m' karap'aar h'yyb rabetsëë
Jesus banoo hyb n'aa rabajëë
pëë too yb hã. Ti m' Jesus
banoo t'ÿÿ hënh sa hã kä.

³³ Ti m' karap'aar h'yyb
nesaa do benä kãn aj'y y hã
hanäng do paah, too yb hã
m' rabajëë pä kãn. Ti m' too
yb rapah'uud bong, rameraa
bong, ti m' rawaj'aa wëënh
tame wajapëm doo hënh,
tame m' rakejäg bëënh. Ti m'
t'õp mä rapehäs.

³⁴ Ti m' too yb hagã n'aa
rabahapäh bä m' ta tii, waj'aa
bong mäh. Sa panang bä,
panang nedaa bä na-ããj
mä ramaher'oot sahõnh hë
rahapäh doo. ³⁵ Ti m' t'ÿÿ

hēnh buuj rabana t'ĩ hēnh rabaheg'ãās hyb n'aa ky n'aa nāng doo. Ti m' Jesus wē rakajaa bā kā, rabahegãā kãn aj'y y hajōng do karap'aar h'y yb nesaa do hanāng do paah. Asooh mā Jesus tsyym pa. Saroor nāng mäh, baad däg mā ta h'y yb tym. Ti m' rabeỹm bong. ³⁶ Ti m', ta ti hap'ēeh do rabaher'ood kãn han'aa do sa hā kā, ta ti aj'y y ky n'aa, Jesus ahub dāk do ky n'aa. ³⁷ Ti m' ta ti babuuj rabetsēe Jesus hā, tabahōm hyb n'aa sa hāj n'aa bā naa. Tak'ēp mā rabeỹm bong rawén eanh tabahōm hyb n'aa. Ti m' Jesus gatsēg so kãn marakate gó, ti m' tabahōm kãn.

³⁸ Aj'y y kã m' karap'aar h'y yb nesaa do hadäk do paa m' betsēe Jesus hā, Jesus sii tabahōm hyb n'aa. Ti m' Jesus baher'oot ta hā tabahōm hyb n'aa. Hahỹ da m' taky hadoo ta hā:

³⁹ —Abaaj hōm a tób hēnh, a wakāan rababong hēnh. Maher'ood sa hā sahōnh hē taw'ãats hē hadoo do a hā P'op Hagä Do mo haj'aa, òm tahuub dāk doo —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

Ti m' aj'y y bahōm kãn. Taher'oot mā sahōnh hē panang buuj hanām do Jesus mo haj'aa ta hā.

Ỹnh has'oo dāk do ky n'aa, karapee h'y y ganä dāk do ky n'aa daheeh hahỹh

⁴⁰ Ti m' Jesus batsēg hōm bā p'aa hēnh karaj'aa tamyyj jé, hajōk baad ragadoo. Jesus mā ragadaa b'ēeh. ⁴¹ Ti

m' aj'y y Jaj-Ro häd nāng do bana Jesus wē. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do sa wahē n'aa see m' tii. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy hāng ta wē. Ti m' tak'ēp mā tabetsēe ta hā ta tób hēnh tabahōm hyb n'aa ta sii. ⁴² Jãām né m' sét its mā ta toog. P'eets mā tadajēp. 12 m' ta hyb n'aa pé ta baab n'aa.

Ti m' Jesus bahōm ta sii. Tamahōm me m', hajōk do ta sii hah'ũm do gatat'uuk mā ta hā. ⁴³ Sa mahang ti awät mā ỹnh. Majyyw mā ta nahēeh. 12 m' ta baab ta nahēe badäk. Dooh m' hajaa pé masa pé ta hā. ⁴⁴ Ti m' Jesus jó gadäk hēnh mā tabana ta wē. Ta saroor noo hā m' tamoo dāng. Tii bā kã m', nayyw hē m', dooh wäd mā ta hā ta nahēeh. Ti m' Jesus beanh:

⁴⁵ —Jaa hā ỹ moo dāng? — nāng mäh.

—Ỹ ti dooh —näk mā sahōnh hē ta pa hab'ēeh doo.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ma Matēg —nāng mäh. — Hajōk gatat'uuk a hā. Hajōk a hā moo kajäk —nāng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh. Hā ỹ pé ỹ hapäh hā ỹ moo dāng doo. Hā ỹ naa anyyh hejój ỹ ky gabuuj —nāng mäh.

⁴⁷ Ti m' ỹnh hegãā bā kã du daa m' takejēn péh, ana mā Jesus wē. Kajajān mā ta ām n'aa gó m', tabahyy hāng mā ta wē ta taron nuu me. Sahōnh hē ramaa napäh bā m' tamer'oot h'ēed hyb n'aa tawén moo dāng ta hā. Taher'oot mā

nyy d' tabahas'oo däk nyyw hẽ. ⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk P'op Hagã Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ahõm kä h'yyb näm doo me —näng mäh.

⁴⁹ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa aj'yy Jaj-Ro tób hẽnh naa. Ti m' taky hadoo Jaj-Ro hã:

—A toog h'yy gakog hõm —näng mäh. —Doo mah'yyb panasã wäd bä ma matëg —näng mäh.

⁵⁰ Jesus maa napäh bä m' ta kyyh, ta ky hadoo Jaj-Ro hã:

—Mahyb n'aa tón manäh. Hã ÿ h'yy kasadëe. Tii bä da a toog da has'oo däk! —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jaj-Ro tób bä raka-jaa bä m', dooh m' Jesus an'oo bä hajök rabahõm ta sii. Jããm né hẽ m' tanoo hajëe p'ëe Peed, Tsijaag, Jowãw, dajëp do yb, dajëp do ÿÿn. ⁵² Séd dó m' tób yt hã raräb bä rabë bä. A'oot mä ta wób. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm hẽ ti bẽ kyyh —näng mäh. —Bë aód manäh. Karapee dooh tadjëb bä. Aÿÿh tii —näng mäh.

⁵³ Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. Dajëp né hẽ m' sa hã. ⁵⁴ Ti hadoo né hẽ dooh m' Jesus hyb n'aa p'eed bä sa kyy hã. Ti m' karapee hã tamoo maso däk, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed tok ÿÿ! —näng mäh.

⁵⁵ Tii bä m' h'yy ganä däk mä p'aa hẽnh. Nyyw mä tabas'ëeg gëet. Ti m' Jesus

maher'oot sa hã rabanoo hyb n'aa maruus awa. ⁵⁶ Tii bä m' ta yb, ta ÿÿn rameuuj bong mäh. Ti m' tak'ëp Jesus mejüü sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa.

9

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb ne-saa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, nahëe näng do raba-heso hyb n'aa na-ãäj hẽ. ² Ti m' tamejüü mä rabahõm, ji P'op Hagã Do bag'ãas do ky n'aa rabaher'ood hõm hyb n'aa, nahëe enäh do raba-heso hõm na-ãäj né hẽ. ³ Hahÿÿ da m' tamejüü:

—Doo d' bẽ mahüüm péh. Ji tatu hadoo péh, pãw hadoo péh, ta hood hadoo péh, ta sãm hadoo péh, bẽ saroor see hadoo péh —näng mäh. ⁴ —Bë nu kajäk bä ta wób tób bä, tii bä da bẽ baym dó panang bẽ beréd hõm bä kä. ⁵ Bë raganado bä, bẽ ahõm sa mahãnh. Sa panang bä naa bẽ ahõm bä bẽ tsyym suun bẽ tepyng padäg k'ãäts. Tii da bẽ bad'oo, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä P'op Hagã Do panyyg raky nada-heeh doo —näng mä ta kyyh sa hã.

⁶ Ti m' rabahõm kãn. Sét ken'yyh panang bä m' rabaher'oot mä P'op Hagã Do panyyg hanãm doo. Jé pad'yyt

hē heso hōm mā nahēē enāh doo.

⁷ Ti m' Garirej hāj n'aa wahē n'aa, Eróts hād nāng doo, taky n'aa napēē dāk mā tii. H'y'yb manepēē wād mā Eróts Jesus ky n'aa rahe'oot do hā.

—Jowāw nu gahem'uun do paa ti ta ti dejēp do mahang ganā wāt doo —nāk mā ta wób.

⁸ —Eriij p'ooj ub hawāt do paa kas'ee wāt do tii —nāk mā ta wób.

—P'op Hagā Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paa see ganā wāt do ti ta tii —nāk mā ta wób.

⁹ Ti m' Eróts ky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun doo, ŷ mejūū paa ranu gahōg hōm. Jaa ti ta tii, hā ŷ ramaher'oot do ta ky n'aa? —nāng mā Eróts kyyh.

Takarēn paawā m' taheg'āās Jesus.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁰ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū doo, rababaaj nā bā m' Jesus wē, ramaher'oot mā ta hā sahōnh hē ramoo bok doo. Ti m' 12 hedoo do Jesus mahūūm sa m'aa hēnh kā, panang Betsaj-Da hād nāng doo hēnh. ¹¹ Ta wób, hajōk doo, raky n'aa napāh bā m' n'yy hēnh Jesus rabahōm, ah'ūūm mā sa jawén. Raka-jaa bā Jesus gadoo mā hajōk doo, ti m' tama metēēk sa hā ji P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa. Nahēē enāh do heso hōm mäh.

¹² Tūūh tabado dāk bā kā m' 12 hedoo do rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Mamejō hōm hajōk do panang tabanāng bā, sét ken'yyh rabaj'eenh hēnh na-āāj hē, sa waa rabetsēē hyb n'aa, t'īī hēnh raba'ŷŷh hyb n'aa. Dawēē hahŷ babā —nāk mā sa kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē né hē hanoo sa waa —nāng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Dooh tahaja bā —nāk mäh. —Jāām hē ti hanyys ji ma poo oow pé pāw, pawóp its tah'ŷŷb —nāk mäh. —Makarēn āā bahōm āā betsēē hajōk do sa waa? —nāk mäh.

¹⁴ (5 miw ajyy tahyb n'aa pé m' tii bā hab'ēēh doo.) Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē mejō rabehyy b'ēēh tūū, 50 ken'yyh ketyn hōm doo —nāng mäh.

¹⁵ Ti m' Jesus mejūū doo da né hē m' rabad'oo. Sahōnh hē m' rabehyy b'ēēh. ¹⁶ Ti m' Jesus asog dāk mā pāw, tah'ŷŷb na-āāj mäh. Hŷ pong jé taty dāng bā m', P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Ōm taw'āāts hē Ee. Man'oo dāk āā tā, man'oo dāk āā waa —nāng mäh.

Ti m' pāw, tah'ŷŷb na-āāj né hē taganebāh bong mäh, tets'ēē hōm mā ta ma matēg sa hā, rabets'ēē hōm hyb n'aa hajōk do hā kā. ¹⁷ Tii bā kā m', sahōnh hē m' rabawēē bong. Wog enā hōm mā sahōnh hē. Ti m' mad'aak doo m' ta ma matēg rata hōm mā kawaju gó. 12 m' kawaju gedē hōm mäh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó ta m'aa hēnh Jesus ky n'aa etsēē mäh. P'eets hē m' ta ma matēg rabab'ēēh. Ti m' tabahajaa bā kā m' taky n'aa etsēē doo, tabeaanh ta ma matēg sa hā:

—Jaa m' ÿÿh, sa nooh?

¹⁹ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' ōm mā Jowāw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' ōm mā Eriij makūūh. Ōm mā P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejēp do paa see ganä wät do m', ta wób sa nooh —näk mā sa kyyh ta hā.

²⁰ —Bē hā ēnh? Jaa ÿ bē hā ēnh? —näng mā Jesus sa hā.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ōm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus mejūū tak'ēp sa hā ranaher'oot hyb n'aa ta ti ta wób sa hā. ²² Ti m' taky hadoo:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajōng da ÿ ahoop. Ēr wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-āāj da, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē ÿ da rahyb n'aa wa-reem. ÿ da dajēp ran'oo bā. Tamawoob hē ta āh, ÿ ganä wät da p'aa hēnh —näng mā ta kyyh.

²³ Ti m' taky hadoo sahōnh hē sa hā:

—Jé karēn pé hēp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē teréd hōm ta hā hē tah'yy ka'eeh doo, taw'āāts hē teréd

hōm ta hā hē tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē da tagado had'yyt hē tahoop do hēp ÿ n'aa. Taw'āāts hē tagadoo hēp ÿ n'aa radajēēb bā na-āāj hē. Taw'āāts hē ÿ taky daheeh, taw'āāts hē ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁴ Tii d' ÿ wén edoo, badäk hahÿÿ hā ji hawät do tak'ēp kamahān doo, jé tahoop do hēp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wē tanu dēē bā. Jé hēp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hēp ÿ n'aa tadajēb bā, ta h'yyb tym da P'op Hagä Do wē da tanu däng. ²⁵ Hēd n'aa ji karēn sahōnh hē badäk hahÿÿ ji ta danāh, ji h'yyb tym ta s'ee hēnh tahōm bā? —näng mā ta kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Hēp ÿ n'aa, ÿ ma metēēk do hyb n'aa na-āāj hē nu mebyng péh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ d' nu mebyng ēnh ta hyb n'aa hejój ÿÿ hā ÿ bahyng bā ta bag tak'ēp gabarēēh doo gó, Ee hejój gó, āās tak'ēp baad hedoo do sa hejój gó na-āāj hē ÿ bahyng noo gó —näng mäh. ²⁷ —Baad bē ÿ maher'oot. Ta wób babā ēr mahang habong do rahapäh nā da ÿ du doo noo gó sahōnh hē ÿ bag'āās P'op Hagä Do hejój me. Radejēp do pooj jé rahapäh nā da tii. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' 8 ta hyb n'aa pé sa ā jawén paa bā m',

Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Ti m' rabas'ëëg kån waëë jó taky n'aa etsëë hyb n'aa. ²⁹ Ti m' taky n'aa etsëë bã m', Jesus mamets kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Tak'ëp mã ta saroor gabar'ëëng dāk, hawyp do gabarëëh doo da. ³⁰ Ti m' pawóp hë ajyy, p'ooj ub habong do paah, Eriij, Mosees häd enäh do ³¹ rakas'ee b'ëëh sa matym gó, ta bag gabarëëh doo gó. Er'oot mã Jesus sii. Er'oot mã ta sii Jerusarënh bã Jesus dajëp do ky n'aa hã. ³² Ty jaw'yyk mã Peed ta najiis daheeh. Ti hyb n'aa aã b'ëëh mäh. Ti m' raty gawëëj padëëk bã m', Jesus bag tak'ëp gabarëëh do rabahapäh. Ti m' ajyy ta pa ab'ëëh mã rabahapäh. ³³ Ti m' ajyy rabahõm bã Jesus mahãnh, Peed ky hadoo mã Jesus hã:

—Ma Matëg! —näng mäh. —Taw'ãäts hë babä er hã! —näng mäh. —Taw'ãäts hë tamawoob hë ta tób n'aa aã temaa toonh. Sët hë a tób, sët hë Mosees tób, sët hë Eriij tób —näng mäh.

(Dooch m' tadoo wät pé tak'ëp rabeỹỹm bong do hyb n'aa m', tii d' tawén edoo.) ³⁴ Ti m' Peed ber'oot nä bã m' wë puh ganyyh. Sahõnh hë sa hã wë puh hadoo do badäng bã m' Jesus ma matëg rabeỹỹm bong mäh. ³⁵ Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹỹ d' mã ta kyyh:

—Hahỹ tah ýỹ, ý h'yyb däng doo. Bë maa newë, bë ky

dahé ta kyyh —näng mäh.

³⁶ Tii bã m', kyyh hadoo do ky dawuh bã m', rabaheg'ããs, dooh boo m' Jesus pa hab'ëëh doo. Ta mab hë m' tabayyw gëët. Ti m' sa h'yyb gó m' rabenãm ta ti rahapäh doo, ramaa napäh doo. Dooch m' rahe'ood bã ta wób sa hã.

Pahëew Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahỹỹh

³⁷ Ti m' jati pé Jesus rabahyk bã kã m' waëë jó naa, hajök kataa sa hã. ³⁸ Ti m' hajök do see ky ganyyh. Ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh. —Mahegãã tah ýỹ. Jããm né hë sët had'os do tah ýỹ. ³⁹ Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk. Ta hã tadëë bã tak'ëp tah ý geëenh, tak'ëp tameraa wät, tũũ takepëed had'yyt hë, tsanamäts dāk tan'oo bã. Dooch tahyb n'aa eréd bã, tak'ëp tarejãã —näng mäh. ⁴⁰ —Ý eaj wät a ma matëg sa hã rabahabëë hõm hyb n'aa. Dooch rahaja bã —näng mã ta kyyh Jesus hã.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëëh, da hë badäk hahỹỹ bã habok doo! Baad nado bë h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ý bawät nä g'eeh bë mahang bë ky dahé dāk hyb n'aa kã? Ý häd h'yyb napan däg bë hã, hã ý bë h'yy kanasadä nä do hyb n'aa —näng mäh. —Mamana b'ëëp a t'aah —näng mã aj'yy hã.

⁴² Ti m' ramanaa bã m', karap'aar h'yyb nesaa do

pahëew tadawäts jat tũ. Meraa wät mäh. Tũ m' takawereem, kawereem, kawereem jat mäh. Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti m' pahëew tabahaso däk. Ti m' Jesus bahaëej geët ta yb hã. ⁴³Tak'ëp mä sahõnh hẽ rameuunh P'op Hagä Do mo haj'aa hã.

Jesus mo haj'aa hã sahõnh hẽ rameuuj bong bä m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁴ —Baad bë hyb n'aa matakä da bë ÿ maher'oot doo: ÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó —näng mä Jesus ta ky n'aa hã.

⁴⁵ Dooch m' rah'yy genä bä ta ti Jesus edoo do sa hã. Dooch m' rahapëe bä ta ti tedoo do sa hã. Kejën do hadoo mä sa hã. H'yyb e'ÿÿm mä rawén neaanh.

Raky ked'aak doo, jaa sa bahãnh hadoo do panyyg n'aa hahÿh

⁴⁶ Ti m' ta ma matëg ky ked'aak mä ny hadoo do sa mahang hyb n'aa jawyk ta wób sa bahãnh. ⁴⁷ Jesus h'yyb hap'ëeh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' karapee t'aah ta moo takyg geët ta pa. ⁴⁸ Ti m' taky hadoo:

—Hëp ÿ n'aa hahÿ kara-pee t'aah gadoo péh, ÿ né ti tagadoo —näng mäh. —ÿ gadoo péh, hã ÿ mejũ do tagadoo. Tii d' ÿ wén edoo, tak'ëp hyb n'aa sakog is do bë mahang, ti né da hyb n'aa

jawyk P'op Hagä Do matym gó —näng mä Jesus sa hã.

⁴⁹ Ti m' Jowãw ky hadoo:

—Ma Matëg! —näng mäh.

—Ãã hapäh aj'yy a häd tabesok bä tahebë karap'aar h'yyb nesaa doo. Ër h'yyb hata nado tii, ti hyb n'aa ãã ge'ÿÿm tii d' tanad'oo hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh Jesus hã.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë geãm manäh! —näng mäh. —Bë wë h'yy kawanereem doo, bë h'yyb hata tii —näng mäh.

Samarija buuj wób Jesus raganadoo do panyyg n'aa hahÿh

⁵¹ Tabedaa däk bä m' p'aa hënh Jesus basëek do hÿ pong jé, Jerusarënh hënh tabahõm tah'yyb däng mäh, tahapëe né paawä m' rarejäã t'ÿ hënh. ⁵² Ramahõm me m' tamejũ ta panäg n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa ta tii bä. Tamejũ mä Samarija häj n'aa panang s'ee hënh rabenäm hyb n'aa ta pooj jé, takajaa hyb n'aa tii bä.

⁵³ Dooch m' panang buuj ragado bä, Jerusarënh hënh Jesus bahõm do hyb n'aa.

⁵⁴ Ti m' Tsijaag Jowãw daheeh raky n'aa napäh bä Jesus raganadoo do ky n'aa, raky hadoo Jesus hã:

—Ãã wahë n'aa —näk mäh. —Makarën p'op naa teëg hõõ ãã mejõ hyng ragawatsik hyb n'aa? —näk mäh, reaanh mäh.

⁵⁵ Ti m' duu hënh Jesus ty kawareem wät, ti m' taky

geām bong tii d' rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. ⁵⁶ Ti m' panang s'ee hēnh kā Jesus bahōm kån.

Jesus sii ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

⁵⁷ Ti m' ta tyw n'aa me ramahōm me aj'yy see ky hadoo ta hã:

—Ōm ÿ hadaa had'yyt hē mahahōm hēnh —näng mäh.

⁵⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

⁵⁹ Ti m' aj'yy see Jesus bats'yyt:

—B'ëep ana si ÿÿ, hēp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Pooj jé dó ÿ abaaj hōm Ee wē ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajep jawén paa bä kä, ÿ dakä jēng jawén paa bä kä ōm ÿ bahadaa kån —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejēp do hadoo doo, dakëe sa da hadoo doo —näng mäh. —Ōm tii kä, ÿ karēn maher'ood ta wób sa hã P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa —näng mä Jesus.

⁶¹ Ti m' aj'yy see ky hadoo:

—Ōm da ÿ hada wahē ÿ n'aa. Pooj jé ÿ karēn paawä ÿ babaaj hōm wakån haa, ee,

ëen ÿ kedëe wät hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

⁶² Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

—K'ääts wapēn n'aa booy yb takyyk doo me du doo do moo wät doo, ta jawén p'aa hēnh tahegää bä, nas'aa däg tamo haj'aa. Ti hadoo né hē jé du doo do ÿ hada doo, tii bä ta see hã tahyb n'aa newëe bä, dooh tahaja bä tamoo wäd bä P'op Hagä Do bag'ääs do hã —näng mä Jesus kyyh.

10

Jesus mejüü 72 hadoo do ta ma matēg panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ti jawén paa bä 72 ta ma matēg wób Jesus asëew hōm mäh. Pawóp hē ken'yyh mä tamejüü ta pooj jé, ta wób sa panang hēnh tabahōm doo hēnh. ² Rabahōm do pooj jé taky hadoo sa hã, panyyg gó m' tamaher'oot:

—Hajōng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëe däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa* —näng mäh. —Ti hyb n'aa taw'ääts hē joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëe tamejō nã ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa. ³ Sa mahang bë ÿ mejüü, b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo† —näng mäh. ⁴ —Dooch d' bë mahüüm dajëer hadoo doo, ta hood hadoo, tsyym suun ta gó bë gawät do jawén buuj hadoo doo —näng mäh. —Bë

* **10:2** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa. † **10:3** Ta wób rakawajään da sa wē rakanarēn do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bä, tahanäng pé tii.

kehewad manä bë kedëng do hã ta hõõ bã —näng mã sa hã.

⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë nu kajäg bã ta wób tób bã, hahÿÿ da bë edëe ta yt hã haj'eenh doo: “Bë P'op Hagä Do h'yyb n'yyim”, denoo da. ⁶ Tii bã haj'eenh do baad rado bã, hanäm gó bë ragado bã, P'op Hagä Do h'yyb n'yyim do aym sa wë bë kedëng doo. Hanäm gó bë raganado bã, dooh da P'op Hagä Do h'yyb enäw bã tii. ⁷ Panang bã bë kajaa bã, bë kahÿÿd manä tób wób hënh. Bë ayyw jeej da bë gadoo do tób bã. Taw'ääts hë bë eëëk, bë awa, bë awëe bë hã ranoo doo. Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji banoo. Ti hyb n'aa, bë nu mebyy manä bë gadoo do hã —näng mãh.

⁸ —Panang bã bë kajaa bã kä, bë ragado bã, bë hyb n'aa sëew manä bë waa. Taw'ääts hë bë awa, bë awëe bë hã ranoo doo. ⁹ Nahëe enäh doo, bë nahëe sog hõm. Hahÿÿ da bë her'oot sa hã: “Edah bë hã P'op Hagä Do bag'ääs doo”, denoo da —näng mãh. ¹⁰ —Panang bã bë kajaa bã, bë raganado bã, bë ahõm panang tyw n'aa me. Hahÿÿ da bë maher'ood sa hã: ¹¹ “Äã tsyym suun äã tepyng padëek bë panang k'ääts, P'op Hagä Do bë ganadoo do heen n'aa tii. Bë äã maher'oot hÿÿ kä: P'eets hë paawä P'op Hagä Do bag'ääs do bë wë, dooh paawä bë gado bã.” Tii da bë kyyh sa hã —näng mãh. ¹² —Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã

habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj sa sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã —näng mãh.

¹³ Ti m' panang Korasïn, Betsaj-Da häd enäh do buuj ky n'aa ta her'oot mãh:

—Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasïn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng ÿ pehuunh do paa bë mahang. Dooh ÿ bë ky dahé bã. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bã ÿ pehuuj bã paawä bë mahang ÿ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehïin paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan do hejoo do rapadadäg né paawä. Rehaa paawä sa nuu hã tëeg ooj rat'yyd kamehïin do heen n'aa paawä ti ta tii. ¹⁴ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong do nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehïin do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mãh.

¹⁵ Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, hÿ pong jé has'eëk bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hënh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bã —näng mã Jesus.

¹⁶ Ti m' ta ma matëg sa hã taky hadoo:

—Bë her'oot do maa new'eë doo, ÿ né hë ti tamaa

newëë. Bë ty n'aa ges'yyk doo, ÿ né hë ti taty n'aa ges'yyk. ÿ ty n'aa ges'yyk doo, hã ÿ mejüü do taty n'aa ges'yyk —näng mäh.

¹⁷ Tii bä m' 72 hadoo do rababaa j nä bä m' Jesus wë, h'yyb tseb'ee doo me m' ramaher'oot ta hã rabeboo nä do ky n'aa.

—Ma matëg —näk mäh. —Karap'aar h'yyb nesaa do sii hë m' äã raky daheeh a ky gabuuj gó —näk mä sa kyyh.

¹⁸ —ÿÿ. ÿ hapäh —näng mä Jesus. —Matym ÿÿ gó Nesaa Do Yb het'oom do hadoo tabadëë hyng ÿ hegãã bä.

¹⁹ Bë hã ÿ an'oo däk bë bahajaa hyb n'aa aw'yy, sëëj bë tseb'eep hyb n'aa. Bë hã ÿ an'oo däk bë bahajaa bë nes'ëëm hyb n'aa Nesaa Do Yb, ji maji. Dooch tahaja bä nesaa do tan'oo bä bë hã. ²⁰ Taw'ääts hë bë tseebe manä karap'aar h'yyb nesaa do bë raky daheeh do hyb n'aa. Taw'ääts hë bë tsebë bë häd kerii däk do hyb n'aa hÿ pong jé, P'op Hagä Do karapee sa häd kerih do heen n'aa hã —näng mä Jesus 72 hadoo do sa hã.

²¹ Ti noo gó kä m', baad Jesus P'op Hagä Do Sahee h'yyb tseebe kãn. Tseebe gó m' taky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hã ÿ j'aa etsë. Sahõnh hë hÿ pong jé, badäk hahÿÿ hã hanäng do na-ããj hë mabag'ääs. Majejën hahÿ mamoo wät do haj'ap do sa mahãnh, tak'ëp ma kamet'ëek do mahãnh, Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hã, baad

h'yy ka'eeh pé hã. Ta tii da magen'aak Ee —näng mä Jesus.

²² Ti m' taky hadoo sa hã:

—Sahõnh hë Ee banoo ta hejój hã ÿÿ. Dooch baad hapäh pé ÿÿh, P'op Hagä Do T'aah. Jããm né hë Ee hapäh ÿÿh. Dooch Ee, P'op Hagä Do baad hapäh péh. Jããm né hë ÿÿh, ta T'aah hapäh. Jããm né hë sa hã ÿ metëeh do hapäh Ee —näng mäh.

²³ Ti m' ta ma matëg wë taty kawõõt. Ta m'aa hënh tamaher'oot:

—Ky n'aa kedëng bëeh, hahÿ bë bahapäh do hyb n'aa. ²⁴ Baad bë ÿ maher'oot: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, hajök sa wahë n'aa hedoo do maküüh, rakarën paawä raheg'ääs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hã.

Samarija buuj ky en'yyim do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' ta see pé noo gó baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do as'ëëg gëet mä Jesus tametyy hyb n'aa.

—Ma matëg —näng mäh. —Nyy da ÿ bad'oo edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa, hÿ pong jé P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hyb n'aa ÿ dajëp bä? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ny hadoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã takerih

ti ky n'aa? —näng mäh. —
Nyy da ta hã maner'oot doo?
—Jesus eanh mäh.

27 Ti m' aj'y ky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk:
“Taw'ääts hē tak'ēp bē
kamahān Tak'ēp Hyb N'aa
Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, bē
h'yy kaha'eeh doo. Taw'ääts
hē tak'ēp bē h'yyb padäg ta
hã. Taw'ääts hē bē h'yyb tym
gó naa né hē bē kamahān
ta hã, sahōnh hē bē hajaa
doo me.”† Hahÿÿ da na-
ääj takerii däk —näng aj'yy:
“Makamahān a da hadoo doo,
a hã makamahān doo da”§ —
näng mä aj'yy kyyh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad ub a kyyh, baad
maky gadoo —näng mäh.
—Taw'ääts hē tii d' né hē
madoo, tii bā baad mabawäd
kän hÿ pong jé kä —näng mä
Jesus.

29 Ti m' aj'yy karēn paawä
tajejēn ta h'yyb j'ooj madäk
doo me m' ti takeaj wäd
paawä. Ti hyb n'aa m' Jesus
hã tabeaanh ta seeh:

—Jaa tii da ÿ hadoo doo? —
näng mä ta kyyh.

30 Ti m' panyyg ky n'aa me
m' Jesus ky gadoo:

—Ti awät aj'yy panang
Jerikó hēnh hahōm doo.
Jerusarēnh bā naa tabana.
Ta tyw n'aa me tamahōm
me takataa moo nes'aa do sa
hã. Ramaso däk, rarahejää
mäh. Rasaroor kabo nyyh
mäh, rahewyyh mäh. Tii bā
m' radejaad hōm ta tyw n'aa
noo däk bā. P'eets mä tadajēb

paawä sa moo gó. 31 Ti m'
aj'yy P'op Hagā Do tób n'aa
yt hã moo heb'oooh do see
tii me m' tamahōm. Aj'yy
tabahapäh bā m', dawēē
takenaa wät ta mahānh. Ta
tyw n'aa nu masee me m'
tatabēs. Doooh m' tat'yyd
mehiīn bā. 32 Ti hadoo né
m' ta seeh. Rewi häd näng
do panaa né tii. Tii me né
m' tamahōm tii d' ēnh. Ti na-
ääj mä dooh tat'yyd mehiīn
bā aj'yy tyw me hajad hōm
doo. 33 Ti m' tagadēēg ub
aj'yy, Samarija buuj, bana. Ti
m' ti t'yyd mehiīn kän aj'yy.
34 Ta wē m' tabahōm, ti m' ta
rog taty mebiin ta syyj hadoo
doo me, uwa s'ēēb hadoo doo
me. Ti m' ta rog maw'yyd däk
mäh. Ti m' aj'yy batóg sooh
ta mas'ää jó. Ti m' tamahūūm
kän dawēē hena do tób n'aa
bā. Tii bā m' aj'yy tabahagää
kän. 35 Jati pé kä m' tets'ēē
däk mä tób danäh hã pawóp
hē moweed k'ääts hawak do
s'ēēb. Ti m' taky hadoo ta
hã: “Mahagää hahÿ aj'yy.
Hÿ ta sām. Ta sām nahaja
bā, ÿ matēēh bā sahōnh hē ÿ
ep'aak a hã”, näng Samarija
buuj kyyh tób danäh hã —
näng mä Jesus. Panyyg gó m'
tabaher'oot ta tii hã.

36 Ti m' Jesus eanh:

—Ny hadoo do ky ennym a
hã, ta ti rarejää do hã? Ny
hadoo do ta da hadoo a hã? —
näng mä Jesus.

37 Ti m' Mosees ky n'aa
jaw'yyk do baad hapäh do ky
hadoo:

† 10:27 Dew-Teronom 6.5 § 10:27 Rewitikos 19.18

—T'yyd mehĩn doo —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Ahõm nã, tii d' né hẽ mabadoo kãn a da hadoo do hã —nāng mäh.

Maah-Ta Marija daheeh Jesus heg'ããs do panyyg n'aa hahỹh

³⁸ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus ramahõm me, panang see bã m' ranu kajäg kãn. Ta tii bã m' yỹnh Maah-Ta häd nāng do gadoo. Tats'yyt mã ta tób hēnh Jesus ta ma matëg daheeh. ³⁹ Maah-Ta ānh, Marija häd nāng do asooh mäh. Jesus ma metëek do tamaa newëe mäh. ⁴⁰ Maah-Ta m' ty kanewaat. Ta waa n'aa m' tamoo wät Jesus rawa do pan'aa. Ti m' Jesus wë tabana ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Nepäh a hã, dooh ānh yỹ y tamoo masaa bã? Mamaher'ood y tamoo masa hyb n'aa —nāng mã Maah-Ta.

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Maah-Ta, —nāng mäh —hajõng do hã maty kanewaat. Tii hã mah'yyb däk —nāng mäh. ⁴² —Mahyb n'aa tón manã ta tii hã. Jãām né hẽ sët hẽ ti taw'ãäts hẽ. Ta tii hã Marija h'yyb däk. Dooh da y mejõ bã ta ti teréd hõm —nāng mã Jesus Maah-Ta hã.

11

Jesus ma metëek ji ky n'aa etsëe do ky n'aa hahỹh

¹ Ti m' ta see pé noo gó Jesus ky n'aa etsëe mã P'op Hagã Do hã. Tabahajaa bã kã m'

taky n'aa etsëe doo, ta ma matëg see ky hadoo ta hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mäh. —Ãã mama met'ëeg nyy da ër ky n'aa etsëe, Jowãw nu gahem'uun do ta ma matëg tama metëek doo da —nāng mäh.

² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë ky n'aa ets'ëe bã, taw'ãäts hẽ hahỹh da d' bë kyyh:

“Ee, ãã karēn sahõnh hẽ õm rahyb n'aa jew'yyk.

Ãã etsëe a hã, sahõnh hẽ mabag'ããs do nayyw hẽ takajaa hyb n'aa ãã wë.

³ Man'oo had'yyt hẽ ãã waa.

⁴ Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah.

Ãã na-ãäj hẽ ãã mabaan hõm ãã wë moo bong do nesaa doo.

Man'oo manã nesaa do ãã tah'yyb tatug”, nãk da bëeh, bë ky n'aa ets'ëe bã —nāng mã Jesus.

⁵ Ti m' panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot sa hã ji ky n'aa etsëe do ky n'aa:

—Bë see ahõm bã atsëm ub ta najiis tób hēnh, pãw tets'ëe bã paawã ta wë, ta wë heg'ããs do waa n'aa paawã, hahỹh da ta kyyh ta najiis hã: “Na a waa uuh, pãw uuh. Tamawoob hẽ paawã y karēn. ⁶ Najis y kajaa nag'aap hẽ wë yỹ atsëm ub. Dooh wë y ta waa péh”, nāng da.

⁷ Tii bã da ta najiis tób gó ta gawakõ gó hagã do ky gedak ta hã: “Y maty hasyyg manãh. Baad tób noo gatsëe däk ta tæg

me. Æã aj'eenh tah haa da-heeh. Dooh ÿ haja bã ÿ an'oo bã a hã metsëe doo", näng da ta najiis ta hã.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'oot —näng mäh. —Tii d' edo né paawä as'ëeg gëet né hë, pãw tabanoo hyb n'aa ta najiis hã. Ta najiis tabadoo do hyb n'aa nado ti tabas'ëeg gëet. Tawén s'ëeg g'ëed kãn, tanaëej had'yyt ta h'yyb.

⁹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot: Bë ets'ëe, tii bã P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bã bë aw'yyt da.* Bë naëej tób noo bã naa, tii bã da ta danäh noo gas'ëes.†

¹⁰ Jé hetsëe do gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos pé taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bã naa naëenh péh, tób noo kas'ëes da ta hã P'op Hagä Do hanaa.

¹¹ Ti m' Jesus eanh sa hã:

—Bë t'aah ets'ëe bã tah'ÿÿb, bë anoo ta hã aw'yy?

¹² Karaak tyb bë hã tets'ëe bã, sëej bë anoo ta hã? Dooh.

¹³ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hã. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da ta Sahee, ta hã hetsëe do hã —näng mã Jesus.

Nesaa Do Yb ky gabuij Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

* **11:9** Baad ji hyb n'aa matakëe ji ky n'aa etsëe do hã tahanäng pé m' ti bë esóts, tii bã bë aw'yyt. † **11:9** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hã ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bã naa ji naëenh doo. ‡ **11:15** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

¹⁴ Ti m' ta see pé noo gó, karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëe hõm ner'oot do hã hadäk do paah. Aj'yy karap'aar h'yyb beréd hõm bã, aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. Hajök do t'ÿÿ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. ¹⁵ Ta wób raky sëm Jesus. Ti m' raky hadoo:

—Beresebu,‡ karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mã sa kyyh.

¹⁶ Ta wób rakarën mã Jesus rametyy, P'op Hagä Do hejój me tado bã tamoo wät doo. Ti hyb n'aa rabetsëe mã Jesus hã, tapahuuj bã sa matym haj'aa wë hã.

¹⁷ Jesus hapäh mã sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Nesaa do Yb kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa doo, bë nooh. Nyy d' tii éh? Sa da hadoo do wë sa hãj n'aa babuij rahyb n'aa wareem bã, gawatsik tii bã sahõnh hë —näng mäh. — Sa wakãän sa hã hë rahyb n'aa wareem bã, sahõnh hë kahäj jëng tii bã —näng mäh.

¹⁸ —Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kã. Ta hã hë takawareem bã, ta karapee hã tahyb n'aa wareem bã, nayyw hë tabahëej jëe paawä tii bã Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. Ta ti ÿ wén her'oot, Beresebu kyy gó ÿ hebë karap'aar h'yyb nesaa do bë her'oot do hyb n'aa.

19 Bē her'oot doo da tado bā, Beresebu kyy gó ŷ hebēē bā paawā karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj bē karapee hebē do karap'aar h'yyb? Bē karapee né da bē raky n'aa etyy, daap bē menyyh do hyb n'aa bē her'oot do hā. 20 P'op Hagā Do ky gabuuj gó né hē ti ŷ hebē do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do ji tabag'āās do kaja doo kā bē wē, ta ti metēēh bē hā —nāng mäh.

21 Ti m' panyyg ky n'aa see me m' Jesus maher'oot sa hā:

—Aj'yy hejooñh do hajōng ta kuman yt hā ta tób tahagāā bā, dooh ta ma hado hōm péh.

22 Ti aj'yy seeh, ta bahāñh hejooñh do kajaa bā ta wē, ta sām tam'aah tii, ta hā taj'aa ketsē. Ta kuman paa tasog hōm, ta mejój paah. Tii bā kā, ta ma paa tabasog hōm kñn, tets'ēē bong ta wób hā kā[§] —nāng mā Jesus.

23 —Hēp ŷ hata nadoo doo, majē ŷ tii. ŷ manasa doo, P'op Hagā Do wē ŷ ataa doo, dawēē rabeññm tii bā tan'oo bā —nāng mäh.

24 Ti m' Jesus ky hadoo ēñh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hā, ŷññh hā hadāk do paa ahōm wād bā ta mahāñh, tabanawāng hēñh tabahew'ēēt. Ta tób tabesoos takameh'āāk hyb n'aa. Ti

dooñ tawyyd bā. Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ŷ abaaj hōm p'aa hēñh ŷ hadāk do paa hā, tób ŷññh”, nāng. 25 Tii bā ta tób paa bā takajaa bā, yd kabak'ood dāk tabahapäh, baad takabenām ta hā.** 26 Tii bā tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahāñh nesaa doo. Tii bā rabajēē pēē ta tób paa gó. Tii bā rabanyy kñn ta hā kā. Ta hā hanāng do paa bahāñh tii kā. Tak'ēp tii kā ta hā kā nesaa doo kā —nāng mā Jesus.

27 Ti m' Jesus ber'oot bā m', hajök do mahang ŷññh see ky ganyyh:

—Ky n'aa kedēng ta ti a ŷññ om haw'ēēh doo —nāng mäh.

28 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta bahāñh ky n'aa kedēng, P'op Hagā Do kyyh maa newēē doo, ky daheeh doo —nāng mā Jesus ta hā.

Jonas Jesus beh'ūñm do ky n'aa hahŷñh

29 Ti m' hajök do gatāt'uuk bā m' ta hā, Jesus ky hadoo:

—Da hē, badāk hahŷññ hā habong doo, nes'aa sa h'yyb. Ti hadoo né hē, ŷ rameññ ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa.†† Dooh da ŷ metā bā sa hā. Jāām né da P'op Hagā Do ky n'aa rod Jonas hād nāng do ta metēē n'aa

§ 11:22 Hahŷññ d' tahanāng pé ti panyyg gó teh'ūñm doo: Aj'yy hejooñh doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooñh do ma hado hōm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooñh do ma, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagā Do Sahee hejój gó Jesus bahebē karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ēp tabahejooñh do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahāñh. ** 11:25 Ta tób paah, aj'yy, ŷññh hā hadāk do paa tii. †† 11:29 Rawén karēñ Jesus pahuunh sa matym haj'aa, rabahapäh hyb n'aa P'op Hagā Do hanaa Jesus tado bā.

hadoo sa hã kametëeh da.
³⁰ Jonas hã P'op Hagã Do bad'oo do hã, Niniwéh buuj rah'yy genã hõm, P'op Hagã Do né ti mejũũ. Ti hadoo né da hã yÿ, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do hã rah'yy genã hõm da, P'op Hagã Do né hẽ ti ȳ tamejũũ doo. ³¹ Seba hãd nãng do hãj n'aa sa wahẽ n'aa yÿnh, da hẽ, badãk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagã Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó kã. Dawëe naa paa m' tabana tii, tamaa newëe hyb n'aa Saromãw haa jaa doo, P'op Hagã Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ȳ ti hahÿÿh, bẽ hapãh doo. Ti hado né paawã, dooh bẽ karẽn bã bẽ maa newë bã hahÿÿh. ³² Niniwéh buuj naãj da raky n'aa tapaa né tii da ãnh ti noo gó kã, da hẽ badãk hahÿÿ hã habong doo. P'op Hagã Do ky n'aa rod Jonas sa hã taheer'oot noo gó, rat'yyd kamehĩn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Hahÿÿh, Jonas bahãnh ti ȳ hÿÿh. Bẽ tii, dooh bẽ t'yyd kamehĩn bã nesaa do bẽ moo bok do hã, dooh bẽ eréd bã —nãng mã Jesus hajõk do sa hã.††

Ji bag hadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji bag ji gataa bã ji jejën hyb n'aa. Dooh ji daso bã ji waa hood yt hã. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, tób gó hajëe p'ëe do rabahapãh hyb n'aa. ³⁴ Ji h'yyb bag hadoo ji matym —nãng mãh. —Baad tado bã ji matym, ta bag hado dãk sahõnh hẽ ji hã. Baad tanado bã ji matym, badagyp hadoo ji hã. ³⁵ Baad bẽ hyb n'aa matakã, ta bag hadoo bẽ hã hanãng bẽ ed'oo doo, badagyp do tanadoo hyb n'aa. ³⁶ Bẽ h'yyb tym gó ta bag hadoo do baad tabawag dæg bã, badagyp do hadoo do tanado wãd bã, sahõnh hẽ tii bã tabawag dãk ji hã, ta bag hadoo do mehãnh ji hã§§ —nãng mã Jesus kyyh. Panyyg gó m' tabeh'ũũm.

J'ooj madãk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahÿÿh

³⁷ Ti m' Jesus baher'oot do bahãnh bã kã, Pariséw see ats'yyt mãh, ta tób hẽnh tabawëh hyb n'aa. Ti m' Jesus bahõm kãn mã ta tób hẽnh, ti m' tabasooh, sa sii tabawëh hyb n'aa. ³⁸ Ti m' tób danãh hyb n'aa meuunh mã Jesus

†† 11:32 Jonas, tah'ÿÿb haeh do wog gó tabasuun wãt doo, tamawoob hẽ ta ãh. Ti hadoo né hẽ Jesus, tamawoob hẽ né hẽ ta ãh tabakã wãt k'ããts gó. Tii da tahanãng pẽ m' ti Jesus her'oot do sa hã. §§ 11:36 Ta bag ky n'aa nado ti Jesus hedoo. Panyyg ky n'aa me tabaher'oot. Ta wób sa hã dooh m' tagah'ood nã bã. Ti hyb n'aa rakarẽn p'aa hẽnh Jesus pahuunh, baad rabahapãh hyb n'aa P'op Hagã Do T'aah tado bã. Sa hã kejën Jesus hejój. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa eh'ũũm ta bag ky n'aa me tama metëek doo. Dooh kejën do tado bã ti tametëek doo. Baad ji karẽn bã baad hadoo do ji bahapãh bã, baad tagahoot ji h'yyb tym gó Jesus metëek doo. Ji hã ta bag hado dãk. Ji kanarẽn bã baad hadoo do ji bahapëe bã, dooh tagah'ood bã ji hã Jesus metëek doo. Badagyp do hadoo ji hã.

basooh do hyb n'aa, tabawa hyb n'aa ta si n'aa hē. Dooch m' ta moo tahetsyyd bā sa wahē makū rabahed'oo doo da. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Bē Pariséw —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bēēh. Baad bē babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, bē h'yyb gó, tak'öp bē karēn do jawén bē babok. T'öp bē h'yyb tym gó, hajōng nesaa doo. ⁴⁰ Bē h'yy gatamah —näng mäh. —Ji hub pahuunh doo, ji h'yyb tym na-āāj hē tapahuunh. ⁴¹ Taw'ääts hē bē h'yyb gó naa, t'öp naa, bē masaa kas'uut do sa hā, tii bā kā, P'op Hagä Do hā baad ub tabanäm sahōnh hē bē hā^{***} —näng mäh.

⁴² —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Bē waa ty gamabuuj uuh sii hē né paawā bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawā baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hā, bē mabaan P'op Hagä Do hā bē kamahān doo. Taw'ääts hē paawā dooh bē mabaan bā ta tii. Taw'ääts hē P'op Hagä Do matym n'aa bē banoo na-āāj hē —näng mā Jesus.

⁴³ —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Bē gen'aak hyb n'aa jewyk do

bat'oonh bā bē atooj bā, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā. Bē gen'aak bē redēng, bē raweh'ēeh, hajōk do mahang rakahet'aa bā, rabahesām bā —näng mäh.

⁴⁴ —Baad nado bē hā da, Pariséw —näng mäh. —Kamag hood ta jó ji tsab'eep bā ji nahapäh do hadoo bēēh^{†††} —näng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh do see ky hadoo ta hā:

—Ma matēg —näng mäh. —Ta ti mapes'ääp doo, āā na-āāj hē mapes'ääp —näng mäh.

⁴⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nado bē hā da Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hap'ēeh doo —näng mäh. —Hajōng hejooonh do bē mejūū ta wób raky daheeh hyb n'aa. Ti bahānh bē bawēed dāk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hadoo né hē, dooh tabad'op hē bē masaa bā bē mejūū do rabahajaa hyb n'aa —näng mäh.

⁴⁷ —Baad nado bē hā —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa rod, p'ooj ub habong do bē wahē makū radej'ēep do sa kamag n'aa hood pä s'ēeh, bē tema. ⁴⁸ Ta ti tametēeh, bē wahē makū h'yyb hadoo bēēh. Bē wahē makū né hē dej'ēep P'op Hagä Do ky n'aa rod paah. Hÿÿ kā bē

11:41 Hahÿÿ da na-āāj hē tahajaa ji tab'ēes ta tii: “Taw'ääts hē bē waa hood gó hanāng do bē anoo kas'uut do sa hā, tii bā kā baad ub tabanäm sahōnh hē bē hā, P'op Hagä Do hā.” ^{†††} **11:44** Kamag hood banāng bā tsab'eep doo, hasuts dāk hadoo P'op Hagä Do hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'ood bā. Ti hadoo né sa hā ēnh, Pariséw sii raboo bā. J'ooj madäk doo me raky ken'yym do hyb n'aa, dooh ji h'yy ganyy bā baad tanado bā sa h'yyb tym.

temaa toonh ji hyb n'aa esee do heen n'aa sa kamag n'aa hood jó.††† 49 Hahÿÿ d' né hē P'op Hagä Do baher'oot ta hapäh doo gó bë ky n'aa: “Sa mahang ÿ mejüü da kēh ÿ n'aa rod, panäk ÿ na-ãäj né hē. Sa wób né da radej'ëep, ta wób da rarejãã”, näng paa m' P'op Hagä Do kyyh —näng mä Jesus.

50 Ti m' Jesus ky hadoo ênh sa hã:

—Ti hyb n'aa da bë hã, da hē habong do hã kä, P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē ta ky n'aa rod radej'ëep do paa sãm kä. P'ooj ub, badäk hahÿ tadu dahäng jawén paa bä radej'ëep doo, 51 Abéw Kaïh nabooh noo gó du däk do né hē. Tii kä, tagadëeg ub, Sakarija radaj'ëep doo kä. Ti radaj'ëep paa m' rama ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. Baad ÿ her'oot bë hã, da hē habong do sa hã kä P'op Hagä Do ban'oo kãn sahõnh hē radej'ëep do sãm kä —näng mäh.

52 —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo —näng mäh. —Doo h bë karën bä ta wób raky n'aa napëë bä P'op Hagä Doo. Tób noo tég ji jejën do hadoo sa mahãnh, ranajëë p'ëë hyb n'aa hadoo bëëh. Bë né hē, dooh bë karën bä bë ajëëh, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bä. Ta wób, karën

do hajëng doo, bë ge'ÿÿm ranajëng hyb n'aa, P'op Hagä Do ranahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

53 Ti m' Jesus banyyh bä kä m', tak'ëp mä Pariséw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hē rakawajãän ta wë. Hajök mä gatatug däk, tak'ëp mä rabeaanh. Kawaj'ãän gó m' rabeaanh ta hã. 54 Rakarën paawä m' raw'yyt taher'oot do hã raganen'aak doo, raky n'aa tapaa hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã.

12

J'ooj madäk doo me raky ken'yyim do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti noo gó m', hajök rakata b'ëeh mä Jesus wë. Hajök né hē ti kahet'aa doo. Hajök do hyb n'aa, ta wób sa tsyym mä rabep. Ti m' ta ma matëg sa hã Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw sa pãw makuj n'aa mahãnh, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim do mahãnh, ÿ hanäng péh tii —näng mäh. 2 —Doo h ji haja bä ji jejën bä ji h'yyb. Sahõnh hē ji h'yyb P'op Hagä Do hapäh. Ti awät da ti noo gó, sahõnh hē ji jejën doo P'op Hagä Do metëeh.* 3 Atsëm, kejën do hadoo ta wób ramaa nanapäh

††† 11:48 Doo h sa wahë makū rapanyyg kadehé bä P'op Hagä Do ky n'aa hã, P'op Hagä Do ky n'aa rod raher'oot do paah. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, rawehëë né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod maküüh, dooh raky dahé bä sa kyyh paah. J'ooj madäk doo me raky kenäw ub tii. * 12:2 Tii d' Jesus wén her'oot, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yyim mahãnh Pariséw rabad'oo doo da.

bä bē her'oot doo, adēb bä kä, sahōnh hē maa napäh bä takaher'oot da ta jawén, P'op Hagä Do an'oo bä. Kaja hē ta gawakō gó kahesēēnh do ta see hā, tak'ēp da takaher'oot tii kä, sahōnh hē ramaa napäh hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa matakä ti bē her'oot doo!

⁴ —Najis haa, bē jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ēēp do hā. Jāām né hē ji hub rahajaa radajēēb bä. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. ⁵ÿ maher'oot bēēh, ny hadoo do bē jeÿÿm. Taw'āāts hē P'op Hagä Do ji jeÿÿm. Ti ti hajaa ji tadaj'ēēp do jawén paa bä, ji h'yyb tym taw'oong hōm kån tabanesaa hēnh. Ti hyb n'aa, ji hyb n'aa jaw'yyk, ji jeÿÿm P'op Hagä Doo —näng mäh.

⁶ —Ji moo oow pé taw'ēēd taah, kanahēn d'os hē rabesēēm is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sét had'os do sa see P'op Hagä Do mabaan bä. ⁷ Ti hyb n'aa, bē eÿÿm manäh. Hajōng taw'ēēd takamahän do bahānh bē P'op Hagä Do kamahän. Sahōnh hē ji sēēn sii hē P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'āās ÿ hanäng péh —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:
—Baad bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Kēh ÿ n'aa najejēn pé ta wób sa hā, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Doo, ÿ na-āāj hē, dooh ÿ ky n'aa jejēn bä ta tii, āās P'op Hagä Do pa hab'ēēh do sa hā. ⁹ Kēh ÿ n'aa jejēn péh, ÿ na-āāj da ÿ ky n'aa jejēn tii d' ēnh, āās

P'op Hagä Do pa hab'ēēh do sa matym gó. ¹⁰ Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejāā péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hā. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejāā pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä, dooh tat'yyd mehüün bä kä tii kä —näng mäh.

¹¹ —Bē ramoo maso däg bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh bē ramahüüm bä, sa wahē n'aa wób wē bē ramahüüm bä, hyb n'aa jewyk do wē na-āāj né hē, bē hyb n'aa tón manä bē her'oot do hā bē ky n'aa. ¹² P'op Hagä Do Sahee anoo da bē her'oot do pan'aa —näng mä Jesus.

H'yy gatamah doo, tak'ēp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hajōk do mahang ta see ky ganyyh:

—Ma matēg —näng mäh. —Mamaher'ood hāj ÿÿ, tabetyn hyb n'aa āā yb wē naa —näng mä aj'yy kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Najis ÿÿ, ÿ nado ti hetyn bē hā bē yb ma paah —näng mäh.

¹⁵ Ti m' sahōnh hē sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa matakä da, bē hyb n'aa nah'üüm hyb n'aa bē ma, bē dajēēr. Ji ma tak'ēp hajōng do nado ji h'yy gada-jang hanoo do babä ji awät bä —näng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó m' tabeh'üüm ta ti ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy tak'ëp wekâp doo. Baad ta gëew bâ. Ti hyb n'aa baad né hê ta joom beaak. ¹⁷ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “N'yy d' ÿ bad'oo hÿÿ kâ?”, näng. “Gedê hõm joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “N'yy hênh hÿÿ kâ ta wób ÿ bataa?”, näng ta h'yyb gó. ¹⁸ Ti taky hado kân: “ÿ hapäh. Hahÿÿ da ÿ bad'oo”, näng ta kyyh. “ÿ apyn hõm dó joom ag tób n'aa”, näng ta kyyh. “P'aa hênh da ÿ tamaa sooh. Aeh da hÿÿ kâ joom s'ëeb tób n'aa, ma ÿ tób n'aa na-ãaj né hê”, näng. ¹⁹ “ÿ bahajaa bâ kâ”, näng, “hahÿÿ da d' kêh ÿÿ hâ ÿÿ hê”, näng “Hajõng wakâp ÿÿ. Dooch d' nayyw tahëej bâ. Hajõng da ta baab teh'ëenh wakâp ÿÿ hâ”, näng. “Taw'ãats hê hÿÿ kâ, ÿ kameh'ãäk hÿÿ kâ. Baad ÿ hÿÿ kâ. Baad ÿ beëek hÿÿ kâ, baad ÿ bawa hÿÿ kâ, ÿ tsebé hÿÿ kâ”, näng ta ti aj'yy h'yyb gó.

²⁰ Ti P'op Hagä Do ky hadoo ta hâ: “H'yy gatamaa õm”, näng. “Badah atsëm da madajëp! Jaa wê tabayyw kân a ma paah?”, näng P'op Hagä Do kyyh aj'yy hâ kâ —tii d' mä Jesus baher'oot ji ma ky n'aa, ji dajëer ky n'aa.

²¹ Ti m' Jesus ky hado kân sa hâ:

—Ti hadoo né kâ ta ti tak'ëp sa wak'ãäb hyb n'aa h'üüm do hâ, P'op Hagä Do dooh rahyb n'aa es'ee bâ —näng mä Jesus.

Ji P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ta ma matëg hâ Jesus ky hadoo:

—Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Bë hyb n'aa tón had'yyt manä bë babok do hâ, bë waa hâ, bë saroor hâ. ²³ Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahänh ti ji edëp doo. Ji saroor bahänh ji. ²⁴ Bë hegãã taw'ëed. Dooch rejoom bâ joom tym. Dooch rata bâ joom ag. Dooch sa waa tób n'aa rayd taa péh. Ti hado né paawä P'op Hagä Do anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän! ²⁵ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bâ bë aboo dawëd bâ ta tii da. ²⁶ Ta ti bë nahaja bâ, nahejooj né paawä, h'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa newë had'yyt hê ta wób.

²⁷ —Bë hegãã tabawä n'aa ts'ooh —näng mäh. —Dooch né paawä ramoo boo bâ, dooh né paawä sa saroor rages'yyb bâ, Saromãw saroor anyyw né paawä, gabar'ëeng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä n'aa ts'ooh. ²⁸ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo bâ tabawä n'aa hâ, nayyw hê tsawyy jëng do hâ, ji gatang do hâ, ti bahänh da P'op Hagä Do bahag'ãäs bëeh. Tanoo né da bë hâ bë saroor. H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hâ baad bë h'yy kana'eeh? ²⁹ Bë hyb n'aa newë had'yyt manä bë eëek doo, bë awa doo, bë awëh doo. Bë hyb n'aa tón had'yyt manä ta tii. ³⁰ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hâ h'yyb pad'ëek doo. Bë ti

dooh tii d' bē adoo bā. P'op Hagä Doo, bē Yb, hapäh bē wē bedoh doo. ³¹ Taw'ääts hē baad bē h'yyb padäg bē Yb bag'ääs do hā. Tii bā kā, tanoo da bē hā sahōnh hē bē wē bedoh doo —näng mäh.

³² —Bē eỹm manä b'éé taah nahejooj is doo. Hanäm gó bē Yb, hỹ pong jé hawät do tabanoo bē hā, ta sii bē bag'ääs hyb n'aa. Ti hyb n'aa, bē eỹm manäh, ỹ wén näng. ³³ Taw'ääts hē bē esëem hōm bē wē hanäng doo. Kas'uut do hā bē banoo bē ma paa sām. Tii bā kā, bē ma näng hỹ pong jé kā. Ta ti dooh tahëej bā. T'ī hēnh dooh retsëeg bā kā bē ma. T'ī hēnh dooh kamera rejā bā kā bē ma. ³⁴ Ta tii d' ỹ wén her'oot, tak'ep bē kamahän do banäng bā, tii bā bē h'yyb bawät —näng mä Jesus.

Baad ji gada do Jesus bahyng do panyyg n'aa hahỹh

³⁵ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē bē h'yy kahasääb bē moo bok hyb n'aa, baad ub da bē gadaa had'yyt da, atsëm na-ääj hē bē gada, p'aa hēnh ỹ bahyng bā. ³⁶ Taw'ääts hē tób danäh karom, atsëm sa kariw n'aa raket'ëe hēnh jām n'aa baad gad'aa do hadoo da bēeh. Ta bag ahōõ had'yyt hē ran'oo bā. Ty gapad'ëek ragada sa kariw n'aa, tanaëenh bā, nayyw hē ragas'ëes hyb n'aa tób, sa kariw n'aa bajëe suun hyb n'aa. ³⁷ Baad da gad'aa do sa hā, sa kariw n'aa kajaa bā kā raty gapad'ëek do hyb

n'aa —näng mä Jesus. —Né hup ỹ né hē hahỹ ỹ her'oot doo: Sa kariw n'aa ats'yyt da, rabat'oonh, rabawēh hyb n'aa. Tii bā da ta saroor see tah'ỹt, tii bā sa tā, sa waa taban'oo kån sa hā. ³⁸ Taw'ääts hē da sa kariw n'aa awyyd bā ty gapad'ëek do sa hā, atsëm ub takaja bā, tapaj'ëe bā takaja bā na-ääj hē —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see ky n'aa me sa hā:

—Bē hyb n'aa newē hahỹh: Tób danäh hapëe bā paawä hets'ëek do kajaa bā, dooh paawä tan'oo bā hets'ëek do ta tób tanoo eē nā bā. Baad paawä tagada. ⁴⁰ Ti hadoo bē hā. Taw'ääts hē baad bē hyb n'aa matakā, baad bē gadaa ta pooj jé. Ta ti ỹ wén her'oot, bē ganadaa bā Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hēnh —näng mä Jesus.

⁴¹ Ti m' Peed beanh ta hā:

—Äã wahē n'aa —näng mäh. —Äã hā ub ti mabaher'oot ta ti panyyg? Sahōnh hā ti mabaher'oot? —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky gadoo panyyg see ky n'aa me m':

—Ta ti ỹ maher'oot, sahōnh hē bē mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hē ta kariw n'aa mejüü do moo wät doo, h'yy ganäng do hadoo rabahadoo doo. Ta tii hā ta kariw n'aa banoo, ta karom tabahag'ääs hyb n'aa, sa waa tabetsëeh hyb n'aa sa hā, ta s'ee hēnh ta kariw n'aa awäd nuuj jé. ⁴³ Taw'ääts hē ta kaser n'aa hā, ta kariw n'aa awyyd bā

ta mejũũ do hã moo wät doo, ta kariw n'aa matëeh bã. ⁴⁴ Ta kariw n'aa weh'ëeh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hẽ tahaëenh ta hã ta ma, ta ma hagã n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁵ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawã, ta h'yyb gó taky hado bã: “Dooch nayyw hẽ kariw ÿ n'aa kaja bã”, tanoo bã, karom wób tahewyh had'yyt bã kä, tatsebé do waa n'aa tamoo hewëed bã, taoom bã jaraké hedoo do mahÿÿj, ⁴⁶ ti taganada bã né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kä takajaa. Tii bã, tak'ëp da ta kariw n'aa rejã kãn da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop, P'op Hagã Do ky nadah'eeh do nesaa do ra-hoop doo da.

⁴⁷ —Jé karom ta kariw n'aa ganada doo, ta kariw n'aa karën do tamoo nawät doo, tahapëë né paawã baad ub ta kariw n'aa mejũũ doo, tak'ëp da rabahewyyh ta mabaj. ⁴⁸ Jé nesaa do moo wät doo, ta kariw n'aa mejũũ do nahapäh doo, dooh denaa hẽ rahewyh ta mabaj. Ti hyb n'aa kä, ji hã P'op Hagã Do anoo do pénh, ti pénh né takarën ji moo wät ta wë. Hajõng do hã kahanoo doo, hajõng na-ããj takarën tamoo wät ta wë, hajõng takarën ta mabaj. Ta bahãnh kahanoo do hã, ta pénh né ta mabaj.

Jesus hyb n'aa raketyn hõm do ky n'aa hahÿÿh

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, tëeg hadoo ÿ gahõ jat hyb n'aa, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang tetyn hõm hyb n'aa. ÿ karën paawã nayyw hẽ tabahõõ jat ti tëeg hadoo doo. ⁵⁰ Tak'ëp da nesaa do ÿ bahoop da. Tak'ëp ÿ h'yy katón ta ti ÿ bahajaa bã kä. ⁵¹ ÿ ahyy wät babã, bẽ ed'oo apäh, h'yyb nyyw gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë, ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bẽ hyb n'aa newë manäh. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, hëp ÿ n'aa raketyn bong da. ⁵² Hÿ jawén da, sa wakãän hedoo do ketyn hõm da hëp ÿ n'aa. Sa wakãän tamawoob hẽ hadoo do ragadoo da kèh ÿ n'aa. Pawóp hẽ, dooh d' ragado bã. Ky kedak da hëp ÿ n'aa. ⁵³ Ta wób da, sa yb sa taah daheeh ketyn bong da hëp ÿ n'aa. Ti hadoo né da sa ÿÿn sa toog daheeh, raketyn bong da hëp ÿ n'aa. Sa mayyn sa takaanh na-ããj da —näng mã Jesus ta ma matëg hã.

⁵⁴ Ti m' hajõk do hã taky hadoo:

—Papÿÿj badëë hyng hënh naa näeng poo wäd bã, “Badah tabadoos”, nãk bẽ kyyh. Te hub né hẽ, adoos né hẽ. ⁵⁵ Ta karawaa me tagahëm bã, “Badah banãm”, nãk bëeh. Te hub né hẽ, banãm né kä, baju né hẽ kä. ⁵⁶ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Bẽ h'yy genã né paawã naëng hadoos do heen n'aa hã, banãm do heen n'aa hã, dooh bẽ h'yy genã bã, da hẽ kä, ta heen

n'aa bë hã kametëeh do hã†
—näng mäh.

⁵⁷ —Hëd n'aa bë hyb n'aa nanewëë bë daaj hë, baad hadoo do ji moo wät doo? ⁵⁸ Bë ky n'aa tapaa pé sii bë ahõm bä, hyb n'aa jawyk do wë õm taky n'aa etyy hyb n'aa, taw'ääts hë ta hõõ bä, bë sii hõm do sii baad bë ber'oot, taberéd hõm hyb n'aa ta ti bë ky n'aa tamahüüm do hyb n'aa jawyk do wë. Tii d' bë nadoo bä, bë d' tamahüüm hyb n'aa jawyk do wë. Ta tii kä, warahén hã bë tabahaëenh, bë tadewäts bëeh hyb n'aa kä. ⁵⁹ Baad bë y maher'oot: Dooh d' bë anä bä kä tii bä, sahõnh hë bë nepaag bä —näng mä Jesus.†

13

Nesaa do ji neréd bä, ji da P'op Hagä Do rejää do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m' ta wób rabana Jesus wë. Jesus mä ramaher'oot Pirato häd näng do warahén n'aa radej'ëep do Garirej buuj wób, P'op Hagä Do hã rama ejuu bä. ² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Garirej buuj wób sa mahãnh nesaa do ramoo bok, rawén dejëp, bë ed'oo? ³ Dooh. Tak'ëp nesaa do sa hã, ta wób sa mahãnh hyb n'aa nado. Bë hã na-ääj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa nesaa do bë moo

bok do säm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm. ⁴ Ta ti 18 hedoo doo, Siroéh häd näng do tób yb sa jó hatëh hyng doo ënh? Radejëp bë ed'oo g'eeh, tak'ëp ranesaa do hyb n'aa Jerusarënh buuj wób sa mahãnh? ⁵ Dooh. Ti hyb n'aa nado. Bë hã na-ääj hë da tabadäng P'op Hagä Do mo haj'aa, nesaa do bë moo bok do säm, nesaa do bë neréd bä. Tabanesaa hënh bë da tah'eed hõm —näng mä Jesus.

⁶ Ti m', panyyg gó m' Jesus baher'oot nyy da P'op Hagä Do bad'oo ji hã, baad hadoo do ji moo nawäd bä. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom joom wiigo häd näng doo, uwa tyd mahang. Hajõõ nuu me tabahõm tabahég'ääs hyb n'aa ta joom teag bä. Dooh tawyyd bä ta ag ta hã. ⁷ Tii kä, tagadëëg ub, ta joom mahang moo wät do hã taky hadoo: “Tamawoob hë ta baab y gadaa wät teag bä. Dooh teag bä. Tabad'op hë ta ag y aw'yyt péh. Y karën mabagëëw jat”, näng mäh. “Daap tabewaat”, näng mäh. “Joom see ër ejoom paawä tabasooh bä”, näng joom danäh ta sii moo wät do hã. ⁸ Ti m' ta sii moo wät do ky hadoo: “Taw'ääts hë sét hë ta baab ër gamedaa wät”, näng mäh. “Baad y bahag'ääs hÿÿkä”, näng mäh.

† 12:56 Naëng badoos do pooj jé, rahapäh ta heen n'aa. Tabanäm do pooj jé, rahapäh na-ääj hë ta heen n'aa. Hajõng Jesus pehuunh né paawä, dooh rah'yy genä bä P'op Hagä Do T'aah tado bä né hë. † 12:59 Ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa do ky n'aa had'yyt nado hahÿÿh. Hahÿÿ d' tahanäng pé na-ääj hë: Taw'ääts hë nayyw hë, ji hajaa nä bä, ji h'yyb tym ji benäm P'op Hagä Do wë, ta jawén ji tanarej'ää hyb n'aa.

“Baad ÿ w'oo eh'aa kää k'ääts baad hadoo doo me”, näng mäh. ⁹ “Wät hahÿÿ hã ta baab teag bã, taw'ääts hẽ. Taneag bã kã, tii bã kã mamejõ ÿ bagëew hyng”, näng aj'yy ta kariw n'aa hã —näng mã Jesus.

ÿÿnh jadatog is do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' Saab hã kã, Judah buuj rakamehehãk bã kã m', tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã m' Jesus ma metëek bã kã m', ¹¹ tahapãh mã tii bã ÿÿnh jadatog is doo, karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadãk do haj'aa. Doo h m' tahaja tadajoow bã. ¹² Ti m' ÿÿnh Jesus bahapãh bã, tanaëenh mã ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿÿ, õm has'oo däk! —näng mäh.

¹³ Ti m' ta hã tamoo däng. Ta hã tamoo dëe sii hẽ m', takadajoow gëet. Tak'ëp mã ÿÿnh j'aa etsëe kãn P'op Hagã Doo.

¹⁴ Ti m', dooh m' tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa genaag bã Saab hã ÿÿnh nahëë Jesus ado hõm doo.

—Ti anäng ji moo oow see pé ji moo wät do pan'aa ta ãh —näng mã tób hagã n'aa tób gó kahet'aa do sa hã. —Taw'ääts hẽ tii hã bë bana, bë nahëë kado hõm hyb n'aa. Saab hã ti dooh! —näng mã ta kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—J'ooj madãk do ta ti bë h'yyb! —näng mäh. —Bë na-ããj hẽ bë moo bok Saab hã. Doo h g'eeh bë asood hõm bã bë masããh booj yb, jumeto, sa tób n'aa yt hã habëeh do Saab hã, bë mahüüm hyb n'aa rabeheek doo hẽnh? ¹⁶ Doo h g'eeh taw'ääts hẽ tado bã, Saab noo gó ÿ asood hõm bã hahÿ Abaraãm panaa paa seeh, 18 ta baab takamawyyt do Nesaa Do Yb moo gó? —näng mã Jesus kyyh.

¹⁷ Ta ti tabedoo bã kã m', ta majiĩ m' nu mebyy bong. Hajõk do tii bã hab'ëeh do ratsebë mã sahõnh hẽ hanãm doo, Jesus moo wät do hã.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagã Do bag'ääs do ky n'aa

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Panyyg ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagã Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do hadoo né hẽ P'op Hagã Do bag'ääs doo, tadu doo noo gó. Motaad tym aj'yy ejoom ta joom wób babëeh bã. Ti tabawëe kãn, ti tabaee hëe kãn. Tii hã kã taw'ëed batooj kãn ta hã kã* —näng mã Jesus kyyh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ãnh:

—Panyyg see ky n'aa me ÿ her'oot bë hã P'op Hagã Do bag'ääs do ky n'aa —näng mäh. ²¹ —Pãw makuj

* **13:19** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagã Do bag'ääs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm.

ÿÿnh ado däk doo, tiriig s'ëeb hajõng do mahang tamekuuj däk do hadoo né tii. Baad tabajõõts däk, baad takamekuuj wät hyb n'aa sahõnh hē tiriig s'ëeb mahang† —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'üüm.

Hÿ pong jé, P'op Hagä Do panang bä, ji bajëe suun do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' Jesus bahõm Jerusarēnh hēnh. Ti m' tamahõm me, tama metëek panang ta hõõ bä habong do sa hä. ²³ Ti m' aj'yy see eanh ta hä:

—Hyb n'aa jawyk doo —näng mäh. —Jããm hē pawóp its g'eeh ked'ëep P'op Hagä Do wë? —näng mä aj'yy kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä. Panyyg gó m' tabeh'üüm:

²⁴ —Noo nad'ëed its do hadoo hÿ pong jé ji bajëe suun doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē tak'ëp bē hyb n'aa eréd manäh, bē bahajaa hyb n'aa bē bajëng do t'ïi hēnh. Ta jawén, hajõk né paawä da karēn hajëe p'ëe, dooh da rahaja wäd bä. ²⁵ Tób danäh noo gatsëe däg bä, dooh ji haja wäd bä ji ajëe suun ta gó. Tób w'oo hä bē wób rababē hõm tii bä. Tak'ëp bē wób ranaëenh da tagas'ëes hyb n'aa: “Äã wahë n'aa, manoo gasëets a tób, äã bajëe p'ëe hyb n'aa”, näk da bē wób kyyh ti noo gó. Ti d' taky hadoo: “Jaa bēeh? Dooh bē ÿ hapëe bä”, näng da bē wób

hã. ²⁶ Ti d' bē wób raky gedak: “A sii paa äã beëek, a sii paa äã bawa. Äã panang bä, ta tyw n'aa me, mama metëek do paa äãh.” ²⁷ Ti d' bē wób hã taky hadoo: “Dooh bē ÿ hapëe bä. Bē ahõm mahãnh ÿÿ, nesaa do moo heb'oo doo”, näng da ta kyyh —näng mä Jesus ta hä h'yy kana'eeh do ky n'aa.

²⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp bē wób ba'oot da. Sa tæg kamegëej däk da. Tak'ëp bē wén oot da, bē hapäh do hyb n'aa da hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ãäs bä Abaraãm, Isak, Jakóh, sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod, bēe kä, dooh ran'oo bä t'ïi hēnh kä. ²⁹ Badäk hahÿÿ hä jé pad'yyt hē naa rabena da, P'op Hagä Do bag'ãäs doo bä ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa. ³⁰ Babä hyb n'aa sekog is do wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa jewyg kãn da. Babä hyb n'aa jewyk do paa wób kä, ti noo gó kä, hyb n'aa sekog padäg its tii kä —näng mä Jesus.

Jerusarēnh panang hyb n'aa Jesus h'yy katón do panyyg n'aa hahÿÿh

³¹ Ti noo gó né hē m' Pariséw wób rabana Jesus wë. Ti m' raky hadoo:

—Ahõm ta s'ee hēnh. Õm da Eróts daj'ëep —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

† 13:21 Pãw makuj, jé pad'yyt hē tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ãäs do bawäd däk da.

—Bë ahõm nã. Bë ma-her'ood ta ti aj'y y ji rahe-jãã do yb. Bë her'ood ta hã, pawóp nã ta ãh karap'aar h'y yb sa hã hanãng do ÿ ba-hebë nã. Pawóp nã ta ãh nahëë enãh do ÿ asog hõm nã sa nahëëh. Tii bã kã, ÿ haja kãn da ÿ moo wãt doo kã badãk hahÿÿ bã. Tii da bë kyyh ta hã. ³³ Jerusarënh bã né hë P'op Hagã Do ky n'aa rod ranaheb'ooh. Ti hyb n'aa, t'ii hënh né hë ÿ bahõm, ÿ dajëp hyb n'aa sa nemuun — nãng mã Jesus ta ky n'aa hã.

³⁴ Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'ooh P'op Hagã Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagã Do mejüü doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawã ÿ bataa a babuuj, nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëëh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawã sa hã, dooh tii d' rakarën bã. ³⁵ Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagã Do beréd hõm da bë panang. P'op Hagã Do mak'y yts dãk bë panang. Dooh da ÿ bë hapëë bã kã. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapãh da, bë h'y kawareem bã, hahÿÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!” †

14

Saab hã Jesus nahëë do

hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ta see pé noo gó Saab hã, Pariséw hyb n'aa jawyk do see tób bã Jesus bawëh bã m', baad mã Jesus ramatakëë. ² Tii bã m' ti anãng mã aj'y y nahëë nãng doo. Dehepung bëëh mã ta tsyym, ta mooh. Rakarën mã raheg'ããs Jesus ado hõm bã ta nahëë Saab hã, ratayy do hã. ³ Ti m' Pariséw hã, Mosees ky n'aa jaw'y yk do baad hap'ëëh do hã na-ããj mã Jesus beaanh:

—Mosees ky n'aa jaw'y yk do anoo, nahëë nãng do sa nahëë ji ado hõm Saab hã? Dooh g'eeh tan'oo bã? —nãng mã Jesus.

⁴ Dooh m' raky gedag bã. Bag hënh mã rabab'ëëh. Ti m' Jesus moo dãng nahëë nãng do hã. Ta nahëë do hõm. Ti m' tamejüü tababaaj hõm hyb n'aa. ⁵ Ti m' tabeaanh ta wób sa hã:

—Bë t'aah, bë mas'ãã booj yb t'aah, tadëë hyy bã t'õp naëng gajat doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nã bã, Saab hã né paawã? — nãng mã Jesus.

⁶ Dooh m' sa kyy péh.

Jesus metëëk ji kanasab'ee do panyyg n'aa hahÿÿh

⁷ Ti m', sahõnh hë Pariséw atsy yd wãt do resoos mã ta tyng n'aa baad hadoo doo bã, ji weh'ëëh do tyng n'aa. Ta ti Jesus bahapãh bã m' taky hadoo, panyyg gó m' tabeh'üüm:

⁸ —Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ratsy yd bã, bë esóts manã

baad hadoo doo, hyb n'aa jawyk do tyng bë tyng. Hyb n'aa jawyk do tyng n'aa bë esóts bá, hyb n'aa jawyk do bë mahānh tatsyyd wāt do kajaa bá, ⁹ kat'ëë do noo gana do ky hadoo da bë hā: “Man'oo hahỹỹ hā ta tyng majasoo doo”, nāng da. Tii bá ká da, sa matym gó da bë da nu mebyy bong. Tii bá ká, bë kahỹỹd kán ky n'aa nets'ās do tyng jó ká. ¹⁰ Bë ratsyyd bá, taw'āāts hē bë atooj dawē hā, hyb n'aa najewyk do tyng jó. Tii m' jām no gana do kajaa bá, hahỹỹ da ta kyyh bë hā: “B'ëep dana, p'eets hē, baad hadoo doo bá bë atooj.” Tii bá ká, tats'yyt do wób sa matym gó bë kawehēē dāk da. ¹¹ Jé ta daaj hē kaweh'ëēh doo, nu mebyy wāt da, ta wób sa yd jé tanu gadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ëēh doo, raweh'ëēh da, P'op Hagā Do an'oo bá — nāng mā Jesus.

¹² Ti m' tób danāh hā Jesus baher'oot:

—A waa, a tā mamoo wād bá a sii ratsebé, a sii rabawa hyb n'aa, matsyyd manā a najiis hedoo doo, a hỹỹj hedoo doo, a wakāān hedoo doo, a pa haj'eenh do tak'ëp ma enāh doo. Ti matsyyd bá, ōm da rats'yyt ta mabaj. ¹³ Taw'āāts hē matsyyd kasuud is do hedoo doo, k'yy gedóm do hedoo doo, nabong do hedoo doo, ty tsehēt do hedoo doo. ¹⁴ Tii bá ká da ōm P'op Hagā Do ky n'aa edēng. Dooh né paawā rahaja bá rabaj bá, P'op Hagā Do tii ká hanoo a hā ta mabaj, baad

habong do paa ragenā bong noo gó —nāng mäh.

Hỹ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁵ Ti m' Pariséw ats'yyt do see Jesus her'oot do tamaa napāh bá m', taky hadoo:

—Ky n'aa kedēng da jé hỹ pong jé, P'op Hagā Do bag'āās do jām n'aa bá ta waa n'aa tawa bá sa sii —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Hỹ hadoo aj'yy ratsebé do waa n'aa, ta tā n'aa tamoo wāt. Hajōk tats'yyt ta sii ratab'ëēs hyb n'aa ta ti jām.

¹⁷ Sahōnh hē ta waa n'aa, ta tā n'aa, tabahaja dāk bá, tamejũũ ta karom tabahōm, pooj jé tatsyyd bong do tabats'yyt hyb n'aa. ¹⁸ Ti m' sahōnh hē tats'yyt do raky kamep'ëēh. Ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ŷ bets'ëē hōm hēej. ŷ karēn ŷ heg'āās”, nāng. “Dooh ŷ haja bá ŷ ahōm bá”, nāng. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ŷ bahōm péh”, nāng ta kyyh.

¹⁹ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ŷ bets'ëē wāt 10 booj yb. Hỹỹ ká ŷ metyy, baad rado bá. Ti hyb n'aa, dooh tahaja bá ŷ ahōm bá”, nāng ta kyyh. “Mamaher'ood a kariw n'aa, du daa ŷ bahōm péh”, nāng ta kyyh.

²⁰ Ti ta see ky hadoo: “Nag'aap hē ŷ gat'ëē dāk ām ŷỹ. Dooh tahaja bá ŷ ahōm bá”, nāng ta kyyh.

²¹ Ti ta karom babaaj hōm kán, tamaher'oot mā ta kariw n'aa sa kyyh. Tii bá ká, jām no

gana do kawaj'ãän wäd kän sa wë, ti taky hado kän ta karom hã kä: “Nayyw hë, ahöm nä. Panang tyw n'aa me matsyyd hõm kas' uut doo, k'yy gedóm doo, ty tsehët doo, nabong do sii hë”, näng ta hã.

²² Ti tabahajaa bä sahõnh hë tamejüü doo, taky hadoo ta kariw n'aa hã: “Sahõnh hë ÿ bahajaa mamejüü doo da. Ti hadoo né hë, ti anäng nä ta tyng n'aa, ti anäng nä ta waa n'aa”, näng ta karom kyyh ta kariw n'aa hã.

²³ Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Ahöm panang bahãnh. Sahõnh maw'yyt do matsyyd. ÿ karën tóp ÿ gabad'ëë däk. ²⁴ Baad ÿ her'oot a hã. Pooj jé katsyyd bong doo, dooh da ÿ an'oo bä sa tä, dooh ÿ an'oo bä sa waa”, näng ta kariw n'aa kyyh* —näng mä Jesus sa hã.

Nyy da ji bawät Jesus h'yyb hata ji karën bä ji hado bä do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Hajök mä Jesus had'aa doo, Jerusarënh hënh tabahõm bä. Ti m' ta jawén p'aa hënh taty kaw'õöd däk, ti m' taky hadoo:

²⁶ —Bë karën bä hëp ÿ hata bë hado bä, taw'ãäts hë bë yb, bë ÿÿn, bë ÿÿm, bë taah, bë hÿÿj, bë ãnh bë kamahãn do bahãnh ÿ bë kamahãn. Taw'ãäts hë bë kamahãn do bë hã bahãnh ÿ bë kamahãn. Sahõnh hë sa bahãnh ÿ bë kamahãn bä, dooh bë haja bä hëp ÿ hata bë do bä. ²⁷ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa ta hoop

do tajeÿÿm bä, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m', panyyg gó m' taba-her'oot, pooj jé m' baad mä ji hyb n'aa newëë, ji haja bä ta h'yyb hata ji ado bä. Ti taky hadoo:

—Tób pä s'ëëb haeh do tama doo, pooj jé dó taw'ãäts hë tahyb n'aa newëë tahaja bä ta wë hanäng do ta sãm, sahõnh hë tahaja so bä ta tób. ²⁹ Daap tadu do bä, tanetsén nä bä ta sãm, dooh ji hapëë bä ta baa bä tabawäd däk bä, ta sãm bahëëj jëng. Tii bä ta wób rawajehëët ta hã: ³⁰ “Wät ta ti tób tama doo. Ahëëj jëng ta wë ta sãm, kanaja nä tób”, näk da.

³¹ Hahÿ panyyg see bë maa newëë: Kaneb'oooh do du doo pooj jé, dooh g'eeh sa wahë n'aa hyb n'aa newë, rahaja bä sa majiï hã raj'aa ketsë, sa yd jé né paawä ta warahén n'aa? ²⁰ miw ta majiï warahén n'aa, ¹⁰ miw ta warahén tanyy bä? ³² Tahyb n'aa newë bä tanahajaa doo, nayyw hë tamejüü rapanäk ta majiï wë, dawëë nä rababok nä ta majiï, raky n'aa her'oot rakananeb'oooh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³³ Ti m' taky hadoo:

—Ti hyb n'aa, sahõnh hë ta wë hanäng doo, hëp ÿ n'aa tanerét doo, dooh tahaja bä hëp ÿ hata tado bä —näng mah.

³⁴ Ti m' taky hado kän:

* **14:24** P'op Hagä Do bag'ãäs do jãm n'aa hënh, ji P'op Hagä Do bats'yyt do ky n'aa hahÿÿh.

—Taw'ääts hē ti jukiir. Ti hadoo né hē, tanadah'ëed wäd bä, taw'ääts hē nado wäd.† ³⁵ Dooh hyb n'aa ji karēn wät péh. Ji aw'oong hōm tii. Jé karēn pé ŷ ma metëek do tamaa newë bä, taw'ääts hē tamatakëe — näng mä Jesus kyyh.

15

B'éé kanapëe wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ma metëek bä m', sa wahë n'aa dajëer gedaag n'aa, nesaa do moo heb'ooh do na-ääj hē rabana, Jesus metëek do ramaa newëe hyb n'aa. ² Ti hyb n'aa m', Parisëw, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hē, raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy nesaa do moo heb'ooh do tagadoo. Awëh na-ääj hē sa sii —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus baher'oot panyyg sa hã:

⁴ —Bë see tanyy bä 100 b'éé, ta masãh, ti m' 100 he-doo do see takanapëe wäd bä, dooh g'eeh teréd dó 99 he-doo do ta masãh, kanapëe wät do tabesoos hyb n'aa?

⁵ Ti tabaw'yyt bä kä, tatseebee wät do hyb n'aa tatóg sooh ta nu k'yy hã, tamajëeh hyb n'aa kä. ⁶ Tób bä takajaa bä kä, tanaëenh da ta najiis, tanaëenh ta wób ta pa haj'eenh doo, ratsebë hyb n'aa ta sii, ta mas'ää see taw'yyt do hyb n'aa kä, kanapëe wät do paah. ⁷ Bë

ÿ maher'oot hahÿÿh —näng mä Jesus: Ti hadoo né da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa habong doo, tak'ëp da ratsebë baad nadoo do paa see h'yy kawareem bä P'op Hagä Do hã. 99 hadoo baad habong doo, dooh hyb n'aa rah'yy kawereem pé sa hyb n'aa ratseebee né paawä, ta bahãnh ratsebë, sét hē baad nadoo do paa P'op Hagä Do wë h'yy kawareem do hyb n'aa — näng mä Jesus.

Moweed nepä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m' tabaher'oot ënh panyyg see gó. Ti m' taky hadoo:

—ÿÿnh see wë tanyy bä 10 moweed k'ääts tég hawak do s'ëeb, tii bä, ta see badoo wäd bä, tagataa däk ta bag, tabakoot tób, baad tabesoos da. ⁹ Tabaw'yyt bä kä, tanaëenh ta najiis, tanaëenh ta pa haj'eenh doo, ta sii ratsebë hyb n'aa moweed nepä wät do taw'yyt do hyb n'aa. ¹⁰ Ta ti hadoo, P'op Hagä Do ääs ta pa hab'ëeh do ratsebë nesaa do moo hew'ëet do paa see P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem bä.

Aj'yy ta yb wë matëeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti m' Jesus baher'oot ënh panyyg seeh. Ti m' taky hadoo:

—Ti awät aj'yy ma näng doo. Pawóp hē ta taah. ¹² Ta see pé noo gó, ta t'aa tagad'oo hadoo do ky hadoo ta yb hã: “Na ŷ karēn no n'aa

† 14:34 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yy gejë hōm doo.

ÿÿ, madajëb nuuj jé no n'aa paah. Nayyw hë ÿ karën ÿ gadoo”, näng ta t'aah. Tii bä sa yb betyn hõm ta ma ta taah sa hã.

¹³ Dooh tahajõõ nä bä ta äh, tagad'oo hadoo do bata hõm kån sahõnh hë ta ma, ta yb mo haj'aa kä. Ti tabahõm kån dawëë, hëej s'ee hënh. T'ĩ hënh kä tabahäj kån sahõnh hë ta wë hanäng do paah. Tah'yyb däng do hä tabeh'ëenh. ¹⁴ Ti bahãnh kä ta dajëer bahëej jëë kån. Dooh wäd ta dajëer kä. Tii bä awäd kån sah. Asa kån. Dooh tadoo wät péh. ¹⁵ Ti ta tyw n'aa esóts kån tamoo wät doo. Ti awät aj'yy too yb masããh näng doo. Ti hä tabetsëë tamoo wät doo. Ti tamoo wäd kån, too yb tahagãã kån. Too yb tanejë kån. ¹⁶ Tak'ëp ta ti aj'yy basa kån. Takarën paawä too yb waa tabawa. Dooh hanoo pé ta hã ta waa.

¹⁷ Tii bä tat'yyd kamehĩn kån. Ta h'yyb gó taky hadoo: “Jajé, sahõnh hë ee sii moo bong doo, ee karom, dooh rasa bã. Anäng sa waa. Mad'aak né sa waa. Ti ÿ bas'as babã”, näng. ¹⁸ “Taw'ããts hë ÿ babaaj hõm ee wë”, näng ta kyyh. “ÿ maher'oot ta ti ee”, näng. “‘Ee’, näng da käh ÿÿ”, näng, “‘nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ããj hë’, näng da käh ÿÿ”, näng ta kyyh ta h'yyb gó. ¹⁹ Ti tahyb n'aa newëë ta h'yyb gó: “ÿ etsëë da ÿ moo wät doo. ‘A karom däg da ÿÿh. Dooh a t'aah ÿ doo wäd bã’, näng da

ÿÿh”, näng ta h'yyb gó. ²⁰ Ti tababaa j nã kån p'aa hënh kä ta yb wë kä.

Takajaa bä kä ta yb wë, dawëë naa ta yb gadoo. Baad ta yb gadoo. Dawëë naa tabahapäh bã, tat'yyd mehĩn. Ti tawaj'aa däk ta wë, takedëng hyb n'aa. Tawaké däk, ta tapa tsanetsub wät takedëng do heen n'aa. ²¹ Ti ta t'aah ky hadoo: “Ee”, näng, “nesaa do ÿ moo wäd wät P'op Hagä Do hä, a hä na-ããj hë”, näng. “Dooh a t'aah ÿ mamaneëëj wäd bã”, näng ta kyyh.

²² Ti ta yb ky hadoo ta karom hã: “Nayyw hë, bë mana saroor tak'ëp hanäm doo, ta hã bë dadäg. Ta ma poo heen n'aa, ta tsyym suun sii hë bë mana. ²³ Bë naboh booj yb t'aah hepuh doo, ër nejë häng doo, ër tsebé do tä n'aa”, näng. “Ër tsebé da, p'aa hënh tah ÿ kajaa do hyb n'aa”, näng. ²⁴ “Dajëp do hadoo hahÿ tah ÿÿ. Edëb wät p'aa hënh hÿÿ kä. Nepä wäd paah. Hÿÿ kä kaw'yyt p'aa hënh”, näng ta yb kyyh ta karom hã. Tii kä ratsebee kån, rabajäm kån ta hyb n'aa kä.

²⁵ Ta t'aah seeh, wah'ëeh hadoo do moo wät sa joom banäng bã. Ti nuuj jé takajaa. Wah'ëeh hadoo do bajëng bã kä, tamaa newë däk ketën doo, kejäm doo. ²⁶ Ti tanaëenh sa karom seeh. Tabeaanh hëd n'aa ta tii. ²⁷ “A hÿÿj kaja nã p'aa hënh”, näng. “A yb mejüü äã naboh jat booj yb t'aah hepuh doo, ër tsebé do tä n'aa, baad takajaa

do hyb n'aa", näng sa karom kyyh ta hä.

²⁸ Ti wah'ëeh hadoo do kawaj'ään kån. Dooh takarën bä tajëe suun tób gó. Ti ta yb banyyh tamaher'oot hyb n'aa, tabajëe suun hyb n'aa. ²⁹ Dooh ta t'aah karën bä tamaa newë bä ta ti taher'oot doo. "Hajõõ ta baab tak'ëp ÿ moo wäd wät a sii", näng ta yb hä. "Dooh noo gó õm ÿ ky nadaheeh péh", näng. "Dooh noo gó tabad'op hë man'oos pé b'éé t'aah, najis ÿ daheeh äã tsebé do tä n'aa", näng ta kyyh. ³⁰ "Hÿÿ kä a t'aah mahanäng doo, ÿÿj hajõk sii he'ÿÿh do hä tabahäj jëng do a dajëer tababaaj nä bä kä, mamejüü ranabooh booj yb hepuh doo!", näng wah'ëeh hadoo do ta yb hä.

³¹ Ti ta yb ky hadoo: "Tah ÿÿ", näng, "pa ÿ had'yyt ti õm bagä", näng ta yb kyyh. "Sahõnh hë wë ÿ haym doo, a ma had'yyt né hë tii", näng. ³² "A hÿÿj ti hÿ dajëp do paa hadoo. Hÿÿ kä edëb wät p'aa hënh. Nepä wät do hadoo, p'aa hënh takaw'yyt", näng. "Ti hyb n'aa, taw'ääts hë né hë tii d' èr tsebé, taw'ääts hë né hë jãm ji moo wät", näng ta yb kyyh wah'ëeh hadoo do hä —näng mä Jesus panyyg ky n'aa me m' tamaher'oot.

16

Ta kaser n'aa kamatakëe do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta ma matëg hä Jesus maher'oot hahÿ panyyg:

—Ti awät aj'yy tak'ëp ma näng doo. Ta see pé noo gó

ramaher'oot ta kaser n'aa ky n'aa. Dooh m' baad tanä ta kariw n'aa ma, tah'ëenh mä ta ma. ² Ti hyb n'aa tanaëej kån ta wë. Teanh ta hä: "Nyy d' ti a ky n'aa ÿ ky n'aa napäh doo?", näng. "Taw'ääts hë maheen n'aa eta hõm dajëer n'aa hä, ma ÿÿ hä na-ääj hë. Dooh da kaser ÿ n'aa mado wäd bä", näng ta kariw n'aa kyyh.

³ Ti ta h'yyb gó ta kaser n'aa ky hadoo: "Nyy d' ÿ bad'oo hÿÿ kä?", näng. "Kariw ÿ n'aa dooh da takarën wäd bä ÿ moo wäd wät ta sii. Dooh ÿ haja bä tak'ëp hadoo do ÿ moo wäd bä. ÿ nu mebyng na-ääj ÿ ets'ëe ub bä dajëer", näng ta kyyh ta h'yyb gó. ⁴ Ti taky hadoo ënh ta h'yyb gó: "ÿ hapëe däk hÿÿ kä nyy d' ÿ bad'oo, sa tób hënh ÿ ragadoo hyb n'aa, ÿ moo wät do bahëej jëng bä", näng ta kaser n'aa ta h'yyb gó.

⁵ Ti tanaëenh ta wë sét ken'yyh ta kariw n'aa wë küüt enäh doo. Pooj jé kajaa do hä tabeaanh: "Nyy hë a küüt kariw ÿ n'aa wë?", näng.

⁶ "100 ta hood joom syyj", näng aj'yy.

Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahÿ a küüt heen n'aa. Nayyw hë, merii däg ta heen n'aa papuuj", näng. "Merii däg a küüt 50", näng ta kyyh ta hä. ⁷ Ta see hä tabeaanh ënh: "A küüt ënh kariw ÿ n'aa wë?", näng ta kaser n'aa. "100 wog tiriig s'ëeb", näng küüt näng do see kyyh. Ti ta kaser n'aa ky hadoo: "Hahÿ a küüt heen n'aa. Papuuj merii däg. 80 wog da merii", näng ta

kyyh. Tii d' had'yyt tabedoo hõm ta wób sa hã.

⁸ Tii bã ta kariw n'aa hyb n'aa meuunh ta hã, kamatakëe do hyb n'aa ta kaser n'aa paa kã, ta ma baad nan'yyh do paah —nãng mã Jesus her'oot do panyyg.

—Te hub né hẽ —nãng Jesus. —P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh doo, baad rakamatakëe ta wób sa hã rabahed'oo do hã. P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh rakamatakëe ta tii hã —nãng mã Jesus.

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn ta ma matëg sa hã panyyg ky n'aa kã:

—Bẽ ÿ maher'oot —nãng mãh. —Taw'ããts hẽ badãk hahÿÿ bã hanãng do hã bẽ wẽ hanãng doo me ta wób bẽ masaa, bẽ najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Tii bã da, ta jawén, bẽ wẽ hanãng do badoo wãt bã kã, ti anyy kãn bẽ gadoo do hÿ pong jé. P'op Hagã Do gadoo da bẽ t'ii hẽnh —nãng mãh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Kanhën d'os hẽ ji ma hedoo doo, ji dajëer hedoo doo, baad han'yyh doo, hajõng do na-ããj hẽ baad taban'yyh. Kanhën d'os hẽ hadoo do baad nan'yyh doo, hajõng do na-ããj hẽ dooh baad tanã bã. ¹¹ Ti hyb n'aa, badãk hahÿÿ bã bẽ wẽ hanãng do baad bẽ nanã bã, dooh da P'op Hagã Do an'oo bã bẽ hã bẽ ma heh'ããt do hÿ pong jé. ¹² Badãk hahÿÿ bã bẽ hã P'op Hagã Do anoo do baad bẽ nanã bã, dooh bẽ ma

hanoo pé bẽ hã hÿ pong jé —nãng mãh.

¹³ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Dooh sa karom haja bã pawóp ta kariw n'aa sii tamoo wãd bã séd noo gó. Tii d' tahado bã, ta kariw n'aa see dooh takamahãn bã, ta see ti takamahãn. Ta see wẽ da baad tamoo wãt da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bẽ hã. Dooh bẽ haja bã bẽ h'yy keséj bã. Dooh bẽ haja bã P'op Hagã Do hã bẽ h'yyb dæg bã, dajëer hã na-ããj hẽ bẽ h'yyb dãng bã —nãng mã Jesus.

¹⁴ Pariséw dajëer mã ragen'aak. Ti hyb n'aa Jesus her'oot do ramaa napãh bã m', raky n'aa rejãã mã Jesus.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—J'ooj madãk doo me bẽ ky ken'yyim ta wób sa matym gó. Ti hado né paawã bẽ h'yyb, P'op Hagã Do hapãh bẽ h'yyb tym. P'op Hagã Do mak'yyts dæk badãk hahÿÿ bã hanãng do tak'ëp rakamahãn doo.

P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagã Do ky n'aa rod rerih do paa kametëek paah. Hÿÿ kã, P'op Hagã Do bag'ããs do ky n'aa hanãm do kamet'ëeg dæg kãn. Hajõk tak'ëp rah'yyb hedoo, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa. ¹⁷ Ti hado né paawã, P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tahëj bã. Wẽ, badãk hahÿÿ

hëej gawatsig né paawä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa, jé ta ÿÿm heréd hõm doo, tii bä ÿÿnh see hä takat'ëë däg bä, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii. Aj'y y see gat'ëë däg bä ÿÿnh ta patug heréd hõm doo, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mä Jesus.

Tak'ëp ma näng do Rasaro daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' panyyg gó m' Jesus tabeh'üüm. Ti m' taky hadoo:

—Hÿ hadoo aj'y tak'ëp wekâp doo. Tak'ëp ky n'aa gebah, hetsooh, ta saroor ta hä hadäk doo. Tak'ëp hanäm doo gó tabawäd had'yyt hë.

²⁰ Ta tób noo bä tabahäng aj'y kasuud is doo, ta waa hets'ës doo. Nahëe nyy is ta tii. Rog manahuuh do tii. Rasaro ta häd. ²¹ Tak'ëp takarën paawä tabawëh, tak'ëp wekâp do tä hyyj kajäk do tũũ. Awaar rahedëp ta rog, ta tii bä tabahëes bä.

²² Ti aj'y hets'ës do dajëp bä kä, ääs ramasäg kân ta h'yyb tym hÿ pong jé kä, Abaraâm pa. Ti tak'ëp wekâp do dajëb kân na-ääj hë. Ti radakä jëng, tabanesaa hënh kä tabahõm. ²³ Tabanesaa hënh tak'ëp tabahoop bä kä nesaa doo, dawëe naa tabahapäh Abaraâm, Rasaro häd näng doo kä, ta pa.

²⁴ Ti wekâp do ky hadoo Abaraâm hä, tak'ëp ta kyyh: “Wahëh ÿÿ, Abaraâm”, näng, “ÿ mat'yyd mehÿin”, näng ta kyyh. “Mamaher'ood Rasaro ta moo poo tadatu naëng taheh'oos, nagat ÿ tadah'ëëm hyb n'aa”, näng. “Tak'ëp ÿ bahoop baju doo, hahÿ tëëg hõh”, näng wekâp do paa kyyh.

²⁵ Ti Abaraâm ky hadoo ta hä: “Tah ÿÿ”, näng, “mahyb n'aa es'ee baad mabawät do paah. Sahõnh paa tabanäng makarën doo”, näng. “Rasaro paa ti dooh. Nesaa do tagadoo paah. Hÿÿ kä baad ta hä kä. Hÿÿ kä h'yy gadajaa kân. Õm hÿÿ kä hahoop nesaa doo”, näng Abaraâm kyyh.

²⁶ “Ti anäng gaeh gadarong doo, t'öp gajëng do ta baa besuu. Babä naa karën pé t'ÿ hënh tahõm bä, dooh tahaja bä. T'ÿ hënh naa na-ääj hë, dooh tahaja bä ënh”, näng Abaraâm kyyh tak'ëp ma näng do paa hä.

²⁷ Ti aj'y betsëe Abaraâm hä tak'ëp, ti m' taky hadoo: “Wahëh ÿÿ”, näng, “mamejõ Rasaro tabahyng ee tób hënh”, näng. ²⁸ “Ti abong nä ji ma poo oow pé wakân haa tii bä”, näng ta kyyh. “Mamejõ baad tamaher'oot, babä tak'ëp ji ahoop doo bä ranana hyb n'aa nemon ÿÿ”, näng tak'ëp ma näng do paa kyyh.

²⁹ Tii bä Abaraâm ky hadoo: “Doo. Ti anäng Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah.

Taw'ääts hē ti né ramaa newē raner'oot bā. Tii hā rapanyyng enā kån”, nāng Abaraām.

³⁰ “Dooh, wahē ŷ n'aa”, nāng aj'yy. “Sét hē dejēp do mahang ganā wād bā, sa wē tahōm bā, tii bā kā da rah'yy kawereem P'op Hagā Do wē”, nāng aj'yy kyyh.

³¹ Ti Abaraām ky hadoo: “Mosees erii wāt do paah, P'op Hagā Do ky n'aa rod rerii bong do paa ramaa nanewē bā, tii bā na-āāj da dooh ramaa newē bā ganā wāt doo”, nāng Abaraām kyyh tak'ēp wekāp do paa hā.

17

Nesaa do hā ta see ji h'yyb tatuk do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matēg hā:

—Tanyy had'yyt né hē nesaa do hā ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawā da, P'op Hagā Do rejāā da nesaa do hā h'yyb tatuk do du n'aa doo — nāng mäh. ² —Baad nado né paawā pā ta jawyyg n'aa ji hā ranu hūū dāg bā, ji radawāts tu tame t'ōp ji pahās hyb n'aa, ti bahānh tak'ēp baad nado ji hā da, ky n'aa netsēeh do seeh, hahŷ karapee hedoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh doo, ji h'yyb tatug bā, nesaa do tamoo wāt hyb n'aa —nāng mäh. ³ —Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakā, ji h'yyb tanatuk hyb n'aa ta seeh — nāng mäh.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahŷŷh

—A da hadoo doo, hā ŷ h'yy ka'eeh do seeh nesaa do tamoo wād bā, mageām, tamoo nawāt hyb n'aa baad nadoo doo. Nesaa do hā tat'yyd kamehīin bā, taw'ääts hē mahyb n'aa mabaan hōm ta hā tii bā. ⁴ Séd noo gó né hē 7 nuu me nesaa do a wē tamoo wād bā, 7 nuu me tets'ēē bā mamabaan hyb n'aa, taw'ääts hē baad mahyb n'aa mabaan hōm né hē — nāng mā Jesus.

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahŷŷh

⁵ Ti m' 12 hedoo do Jesus mejūū do raky hadoo ta hā:

—Tak'ēp man'oo magyys hē P'op Hagā Do hā āā h'yy ka'eeh hyb n'aa —nāk mäh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Motaad hād nāng do tym, nu nad'ēēt do ta tym. Ti tahanyy bā paawā bē h'yy ka'eeh doo, tii b' bē haja paawā hahŷ b'aa bē mejūū takadawāts nyyh, takadawāts tu ta me akajar me. Bē paawā taky daheeh —nāng mäh.

⁷ Ti m' panyyg gó m' tabeh'ūūm. Ti m' taky hadoo:

—Ji karom kanep'aak do gēew gó tamoo wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, b'éé tahagāā wāt do jawén paa bā tabajēng bā kā, dooh ta kariw n'aa an'oo nā bā nayyw hē ta waa tabawa. ⁸ Tabawēh pooj jé ta kariw n'aa mejūū da tamoo wāt ta tā n'aa, tii bā tamana kån ta kariw n'aa tā kā. Tii bā kā, ta kariw n'aa bahajaa bā kā tawēh doo, tii bā kā ta karom bawēē kån.

⁹ Ta karom moo hew'ëet ub né tii. Ti hyb n'aa, "taw'ääts hē" ta kariw n'aa naher'oot ta hā. ¹⁰ Ti hado kån bē hā kã. Sahõnh hē bē bahaja däk bā bē P'op Hagä Do mejũũ doo, taw'ääts hē hahỹỹ da da bē kyyh: "Äã moo heb'oooh do né hē tii. Dooh äã gahëen bā äã hā P'op Hagä Do j'aa etsë doo, tamejũũ do äã bahajaa do hyb n'aa", bē noo da —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

Ajyy rog maneh'uuh do Jesus heso hõm do panyyg n'aa hahỹỹh

¹¹ Ti m' Jerusarënh hënh Jesus bahõm bā, Samarija häd näng do häj n'aa, Garirej häj n'aa baa besuu n'aa me tamahõm. ¹² Panang see bā takajaa bā kã, tamamuun 10 ajyy, rog maneh'uuh do sa nahëeh. Dawë mä rabab'ëeh. ¹³ Ti m' tak'ëp mä ranaëenh:

—Jesus, äã Wahë N'aa —näk mäh. —Mat'yzyd mehĩĩn ääh! —näk mäh.

¹⁴ Ti m' Jesus bahapäh bā m' taky hadoo sa hā:

—Bë ahõm nä P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wë, bē hā raheg'ääs hyb n'aa bē heso padäg bā —näng mäh.

Ti m' rabahõm. Ramahõm me m' rameheso padëek.

¹⁵ Ti m' sét hē m' matëh nä Jesus wë, tahapäh do hyb n'aa has'oo däk doo. Tak'ëp mä ta kyyh. P'op Hagä Do taj'aa etsë kån. ¹⁶ Tũũ takadawäts hyng Jesus bagëet bā, taweh'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ääts hē Jesus. Ý ma-hasoo däk! —näng mäh.

Samarija buuj mä ta tii.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—N'yy hënh ta wób? —näng mäh. —Ý heso hõm sahõnh hē. Hëd n'aa sahõnh hē ranana? —näng mäh.

¹⁸ —Ta wób dooh ramatëh bā. Jääm hē hahỹ Judah buuj nadoo do matëeh p'aa hënh, P'op Hagä Do hā taj'aa etsë hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' aj'yy hā taky hadoo:

—As'ëeg g'ëed! Õm has'oo däk ý maky daheeh do hyb n'aa —näng mäh.

P'op Hagä Do bag'ääs do panyyg n'aa hahỹỹh

²⁰ Ti m' ta see pé noo gó, Parisëw reaanh Jesus hā:

—Ny noo gó sahõnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē P'op Hagä Do bag'ääs do du däk doo, dooh da ji hapëe bā ji matym me ta heen n'aa —näng mäh. ²¹ —Dooh da raky hado bā: "Wät nanäng, wät hahỹỹh", ranoo bā takajaa bā. Ji hapäh do nado ta ti ji matym me. Ji matym me ji wén napäh, ji h'yyb tym gó da P'op Hagä Do bag'ääs do banäng —näng mäh.

²² Ti m' taky hadoo ta ma matëg sa hā:

—Ti awät da ti noo gó tak'ëp nesaa do ji wë. Ti noo gó da tak'ëp da bē karën ýỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bē bahapäh. Sét nuu me

hadoo pé da bë karën bë bahég'ääs. Dooh da bë haja nä bä bë hegää bä. ²³ Ta wób da daap da bë rapanäk ÿ kajaa doo. “Wät hahÿÿh”, näk da ta wób. “Wät nanäng”, näk da ta wób. Bë ky dahé manä ta ti hadoo doo. ²⁴ ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, sahõnh hë da ÿ rabahapäh. Hawyp doo, wë hä naa jé pad'yyt hë sahõnh hë tabawag hõm do ji hapäh do hadoo da ÿ kajaa do rabahapäh. ²⁵ Ti pooj jé da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, hajõng da tak'ëp ÿ ahoop näh. Badäk hahÿÿ bä da hë habong do ÿ raty n'aa ges'yyk da.

²⁶ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo gó habong doo da né da rababok da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ²⁷ Sahõnh hë tabag'yypp do pooj jé, h'yy kanap'eed gó rababok. Ratsebé do waa n'aa reëek, ratsebé do waa n'aa rawa. Rakehet'ëë doo da raketëë. Dooh rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate gó Nowéh rabajëë p'ëë bä kä. Ti m' rabagyib kän, ti m' sahõnh hë radejéb kän.

²⁸ Ti hadoo né hë m' Róh häd näng do hawät noo gó ënh. H'yy kanap'eed né hë m' ti noo gó ënh. Ramoo heb'ooh paa m' ratsebé do wa n'aa, reëek ratsebé do waa n'aa. Rahesäm paa m',

rahetsë paa m', rahejóm paa m', ratahem'aa sa tób. ²⁹ Sa panang, Sodoma häd näng do Róh beréd hõm bä kä m', tëëg hõõ, saw'aak do mahÿÿnh doo, kajäk sa jó. Ti mahÿÿj mä sahõnh hë ragawatsig hõm Sodoma panang buuj.

³⁰ Ti hadoo né da, dooh rah'yy kap'eed bä, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé. ³¹ Ti noo gó kä, p'op tób gadäk do jó hasooh péh, taw'ääts hë da dooh tajëë suun bä tób gó, ta h'ëëd tabehëen hyb n'aa paawä. Taw'ääts hë nayyw hë takejën hõm, tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ääts hë nayyw hë da takejën hõm. Taw'ääts hë dooh tajëë bä, tehëen bä ta h'ëëd hedoo doo. ³² Bë hyb n'aa newë Róh ÿÿm ti noo gó.* ³³ Jé badäk hahÿÿ hä ji hawät do hä tak'ëp kamahän doo, ta ma hyb n'aa hawät péh, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëë bä. Jé ta wë hanäng do heréd hõm péh, dooh ta hä tabaa es'ïi bä, edëp da, P'op Hagä Do wë da tanu däng. ³⁴ ÿ kajaa bä kä, pawóp hë ha'ÿÿh do sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da keréd hõm. ³⁵ Pawóp hë hedoo pé ÿÿj tiriig ramoo bok do sa see da ÿ mahüüm si ÿÿ, ta see da ÿ eréd gëët. [³⁶ Pawóp hë hedoo pé ajyy gëew gó moo bok do sa see ÿ mahüüm, ta see dooh ÿ mahüüm bä —

* **17:32** Róh ÿÿj wén dajëp, ta wak'ääb takamahän do hyb n'aa! † **17:36** Ta hä h'yy ka'eeh do tamahüüm, ta wób ta hä h'yy kana'eeh do rabaym da, tahanäng pé m' tii.

näng mä Jesus.†

³⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Nyy bä ti bawät ma-her'oot doo? —näk mäh.

Ti m' panyyg gó m' Jesus ky hadoo:

—Dajëp do bajat bä, tii bä da kuruj-du rakata padëek —näng mä Jesus.‡

18

Patug tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panyyg gó m' Jesus ma metëek ta ma matëg hä, raky n'aa ets'ëe had'yyt hyb n'aa, ranerët hyb n'aa raky n'aa etsëe doo. ² Ti m' taky hadoo:

—Sa panang bä ti awät aj'yy tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa. DooH P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä ti aj'yy. DooH tawehëe bä ta wób. ³ Ti ÿÿnh patug tamah do tets'ëe had'yyt hë, tamasa hyb n'aa ta maji ky n'aa.

⁴ Pooj jé dó, dooh tahyb n'aa p'eed bä, dooh taky dahé bä ÿÿnh her'oot doo. Ti ta jawén kä, taky hadoo ta h'yyb gó: “DooH né paawä P'op Hagä Do hä ÿ h'yy kae bä, dooh né paawä ta wób ÿ wehëe bä, ⁵ ÿ masa dó hÿÿ kä, ÿ mo n'aa jesuu hÿÿ kä. ÿ mo n'aa najesu bä, ÿ ky nap'eed bä, ÿ d' h'yyb napan däg, ÿ tah'yyb panasä had'yyt do hyb n'aa”, näng aj'yy hyb n'aa

jawyk do kyyh ta h'yyb gó —näng mä Jesus.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hyb n'aa newë aj'yy ky n'aa kaher'oot do hä. Bë hyb n'aa newë ta ti kametëek doo —näng mäh. ⁷ —Ky nes'aa né paawä ta ti aj'yy hyb n'aa jawyk doo, ta jawén kä tamasa kä. Ti bahänh P'op Hagä Do ky enyym. Baad P'op Hagä Do masa, baad tamo n'aa jesuu ta wë tasëew hõm doo, ta hä had'yyt hë ky n'aa etsëe doo. DooH bap peej ji gadaa bä P'op Hagä Do an'oo bä. Nayyw hë tagadoo ji ky n'aa etsëe doo. ⁸ Nayyw hë baad hadoo do tabanoo ji hä —näng mäh.

Ti m' tabeaanh:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa bä, ÿ aw'yyt g'ee da badäk hahÿÿ bä hä ÿ h'yy ka'eeh doo? —näng mä Jesus.

Parisëw, dajëer gahedak do daheeh panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus ma metëek do maa new'ëe do mahang ti abong mä ta wób, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da rababok red'oo doo, sa hä hë rahegãä bä. Kasab'ee do me ta wób ramakyyys. Sa hä m' Jesus baher'oot hahÿ panyyg:

¹⁰ —Ti abong pawóp hë ajyy P'op Hagä Do tób n'aa hënh hah'üüm doo, P'op Hagä Do hä raky n'aa etsëe hyb n'aa. Sét hë Parisëw, ta see sa wahë n'aa dajëer n'aa gahedak doo.* ¹¹ Ti Parisëw,

‡ 17:37 Wyt ta maab hë, ji bahapäh da ti ta tii, tahanäng pé m' Jesus her'oot doo.

* 18:10 DooH m' ragenaag bä dajëer Roma buuj hä kan'oo däk do gahedaag n'aa.

ta m'aa hēnh mā tabag'ēēd dāk, ti m' taky n'aa etsēē. “P'op Hagā Doo”, nāng, “a hā ŷ h'yyb tsebē, dooh ta wób nesaa do moo heb'ooh do ŷ hado bā do hyb n'aa. Dooh wahed'ii do ŷ do bā. Dooh nesaa do moo hed'oo do ŷ do bā. Dooh ta wób sa ŷŷm sii he'ŷŷh do ŷ do bā. Dooh hahŷ dajēēr gahedak do hadoo ŷ hado bā”, nāng. ¹² “Pawóp nuu me sét seamaan ken'yyh ōm ŷ hyb n'aa esee ŷ noo kanawa doo me. Sahōnh hē ŷ gadoo do uuh ŷ an'oo had'yyt a hā”, nāng Pariséw kyyh P'op Hagā Do hā.

¹³ Dajēēr gahedak doo, dawēē tabagēēt. Dooh hŷ pong jé taty dāg bā, raba-hed'oo doo da raky n'aa etsēē bā. Ta h'yyb tagedyyk t'yyd kamehīn do ky n'aa. Ti taky hadoo: “P'op Hagā Doo, ŷ mat'yyd mehīn”, nāng. “Nesaa do moo hew'ēēt do ŷŷh”, nāng ta kyyh —nāng mā Jesus panyyg gó ta her'oot doo.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ŷ maher'oot baad ub —nāng mäh. —Sa tób hēnh rababaaj hōm bā kā, dajēēr gahedak do ky n'aa etsēē do P'op Hagā Do gadoo. Ta ti tii, baad hado dāk ta h'yyb tym P'op Hagā Do an'oo bā. Pariséw, ti dooh P'op Hagā Do gado bā. Sahōnh hē sa daaj hē kaweh'ēēh doo, nu mebyy bong da, ta wób sa yd jé da ranu gapadāg hōm. Jé ta daaj hē kawaneh'ēēh doo, raweh'ēēh da P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edēng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁵ Ti m' ta wób ramenaa sa taah ned'ēēd is do Jesus wē, sa hā Jesus moo dāng hyb n'aa, taky n'aa edēng hyb n'aa. Ti m' ta ma matēg rage'ŷŷm mäh. ¹⁶ Ti m' karepé Jesus naēēnh ta wē, ti m' taky hadoo ta ma matēg sa hā:

—Na ramena karepé wē ŷŷ. Bē geām manäh! Hahŷ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hē P'op Hagā Do bag'āās do karapee hedo padēēk doo —nāng mäh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Karapee t'aah ky daheeh do hadoo ky nadaheeh péh, dooh P'op Hagā Do bag'āās do karapee tado bā da. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus.

Tak'ēp ma nāng do panyyg n'aa hahŷŷh

¹⁸ Ti m' aj'yy sa wahē n'aa see eanh mā Jesus hā. Ti m' taky hadoo:

—Baad ōm ma matēg! —nāng mäh. —Nyy da ŷ bad'oo edēb had'yyt do gadoo hyb n'aa, P'op Hagā Do pa ŷ bawāt hyb n'aa kā? —nāng mā aj'yy kyyh.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hēd n'aa baad ub hā ŷ mabanāng? —nāng mäh. —Jāām hē P'op Hagā Doo, baad hadoo doo. Dooh ta see pé baad hadoo péh —nāng mäh. ²⁰—Mahapāh hahŷ P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk doo: “Aā manā a ŷŷm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Manaboh

manä a da hadoo doo. Etsëög manäh. Daap hē maky n'aa tapa manä ta wób. Mawehē a yb, mawehē a ȳn† —näng Jesus ta hā, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hā.

²¹—P'ooj ub, ȳ karapee noo gó ȳ panyyg kadeheeh né hē tii hā —näng mä aj'yy Jesus hā.

²² Ti m' ta her'oot do Jesus maa napäh bä kä, taky hadoo ta hā:

—Sét hē ti hawät a hā —näng mäh. —Mesëëm hōm sahōnh hē a wē hanäng doo. Man'oo ta sām paa kas'uut do sa hā. Tii d' madoo bä, h̄y pong jé magadoo da tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén, ana wē ȳy, h̄y ȳ hata mabahadoo hyb n'aa kä —näng mä Jesus kyyh ta hā.

²³ Ti m' ta hā Jesus her'oot do aj'yy maa napäh bä m', h'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekāp do hyb n'aa.

²⁴ Ti m' Jesus ty gadäk ta wē, ti m' taky hadoo:

—Hejooñ né hē wekāp do sa hā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh. ²⁵—Hejooj né paawä kameer hā tatabëej bä gats'uus doo gó, ta bahānh tabahejooñ wekāp do sa hā, P'op Hagä Do bag'ääs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁶ Tii bä m', ta ti maa nap'ëeh do raky hadoo:

—Jaa ênh ti P'op Hagä Do wē hasëek ênh? —näk mäh.

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ji daaj hē ji nahaja bä paawä P'op Hagä Do wē ji as'ëög bä, P'op Hagä Do hajaa ta wē ji tamasäk —näng mäh.

²⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahōnh hē ää wē hanäng do paa ää beréd hōm, a hataa ää bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Né hup ȳ né hē hah̄y ȳ her'oot doo: P'op Hagä Do bag'ääs do hyb n'aa heréd hōm pé ta tób, heréd hōm do ta ȳym, ta wakāñ, ta yb, ta ȳyn, ta taah, ³⁰ ta bahānh hajōng da tagadoo badäk hah̄y bä ta mabaj. Ta jawén kä, h̄y pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da —näng mä Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajëp do ky n'aa panyyg n'aa hah̄ȳh

³¹ Ti m' sa m'aa hēnh Jesus naëënh 12 hedoo do ta ma matëg. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Ër ah'üüm Jerusarēnh hēnh —näng mäh. —Sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Do ky n'aa hā, kametä däg kån h̄ȳ kä hā ȳy —näng mäh.

³² —Ȳ da rahaëej däk Judah buuj nadoo do sa moo gó —näng mäh. —Ȳ da raky n'aa ej'ees. Ȳ da raky n'aa rejää. Ȳ da rahetsoos. Ȳ da rahewyyh. Ȳ da radajëeb kån —näng mäh. ³³ —Tamawoob hē äh

ÿ jawén paa bä, ÿ d' ganä wäd kån —näng mä Jesus.

³⁴ Dooch m' Jesus ma matëg rah'yy genä bä Jesus her'oot do hä. Kejën Jesus hanäng pé ta ti sa hä. Dooch m' rah'yyb mepëë bä Jesus her'oot do hä.

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁵ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä Jesus kajaa bä kä m', ti ahäng mä ta tyw n'aa nabyy me ty tamah doo. Tahetsë mä dajëër ta tii me tebës do sa hä. ³⁶ Ti m' hajök do ta tii me m' tab'ëës do tamaa napäh bä m', teanh sa hä h'ëed ta tii. ³⁷ Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jesus, Nasaréh hënh naa, ti ti tabës —näk mä ta hä.

³⁸ Ti m' tageëej wät. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Jesus, Dawi panaa! —näng mäh.

³⁹ Ti m' poo hënh hah'üüm do raky ge'ÿÿm, bag hënh tabahäng hyb n'aa. Raky geäm né paawä m', tak'ëp tageëej wät tii bä:

—Mat'yyd mehïin ÿÿh, Dawi panaa! —näng mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus baym. Ti m' tamejüü ramanaa ta wë. P'eets hë Jesus wë tabag'ëed däk bä m', Jesus beanh ta hä:

⁴¹ —H'ëed ti makarën ÿ moo wät a hä? —näng mäh.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —ÿ karën ÿ begäã däk —näng mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mabegãã däg —näng mäh. —Hä ÿ mah'yy ka'eeh do hyb n'aa òm has'oo däk† —näng mäh.

⁴³ Ti m' nyyw hë m' tabahapëë däk. Ti m' tabahòm kån Jesus sa jawén. P'op Hagä Do hä m' taj'aa etsëë kån. Hajök do na-ãäj mäh, rabahapäh bä m', raj'aa etsë né hë m' tii d' ënh.

19

Sakéw häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bajëë suun panang Jerikó häd näng do noo bä. Ti m' panang me m' tatabës. ² Tii bä m' ti awät mä aj'yy Sakéw häd näng doo. Dajëër gahed'aak do wahë n'aa see m' ta ti Sakéw. Tak'ëp mä ta ma näng. ³ Takarën paawä m' Jesus taheg'ããs. Dooch m' tahaja bä, tüü tanu däg is do hyb n'aa, hajök do raty gasuu do hyb n'aa m'. ⁴ Ti m' sa pooj jé tawaj'aa hòm, b'aa hä m' tabas'ëeg sooh, tabaheg'ããs hyb n'aa baad ub Jesus hana doo.

⁵ B'aa basooch bä m' Jesus kajaa bä m', tabaheg'ããs p'op b'aa hä, ti m' taky hadoo Sakéw hä:

—Nyyw hë ahyyh —näng mäh. —Badah a tób bä ÿ nu däng —näng mäh.

† 18:42 Dawi makü panaa mahang ti ganyyh da ji h'yyb tym dëeb, P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa p'ooj ub Dawi hä. Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa aj'yy ty tsahët do ky daheeh. Ti hyb n'aa “òm has'oo däk hä ÿ mah'yy kae däk do hyb n'aa”, Jesus wén näng.

⁶ Ti m' tabahy gëet, h'yyb tsebé doo me tagadoo Jesus ta tób bã.

⁷ Sahõnh hẽ m' rabahapäh bã m' ta tii, baad nadoo doo me m' ramaher'oot. Baad nado m' ti sa hã. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Nesaa do moo hew'ëet do tób hẽnh tabajëe suun. Tawëh ta sii —nãk mäh.

⁸ Ti m' Sakëw bas'ëeg gëet, ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo —nãng mäh. —ÿ anoo hỹỹ kã wakãp ÿ bód, ÿ gakook kas'uut do sa hã —nãng mäh. —ÿ wad'ii bã ta wób, 4 nuu me ÿ banoo ÿ ab'aanh doo.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Naga hẽ hahỹỹ bã tób bã haj'eenh do P'op Hagã Do bed'ëep, Abaraãm panaa heh'äät, Abaraãm karapee hahỹ aj'y tabahadoo do hyb n'aa —nãng mäh. ¹⁰ —ÿÿh, Aj'y Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ÿ ahyng babã ÿ besoos hyb n'aa, ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hẽnh habong do paa P'op Hagã Do mahãnh —nãng mã Jesus kyyh.

Ji moo sahõnh hẽ hadoo do karom panyyg n'aa hahỹÿh

¹¹ Ti m', ta ti ta her'oot do maa napäh do hã Jesus baher'oot panyyg. Edaa däk Jerusarënh panang. Nayyw hẽ P'op Hagã Do bag'ããs do tadu doo red'oo mäh. Ti hyb n'aa Jesus baher'oot sa hã hahỹ panyyg:

¹² —Ti awät aj'y sa wahë n'aa t'aah. Dawëe, hãj n'aa s'ee hẽnh takarën tabahõm, t'ii hẽnh hajõng hãj n'aa

bagã n'aa ta hã tamejũũ hyb n'aa, ta hãj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Tii b' naa da tababaa j nã p'aa hẽnh ta hãj n'aa hẽnh. ¹³ Ti m', tabahõm pooj jé, tatsyyd bong ta wë 10 ta karom wób. Sët moweed k'ãäts tég gabarëeh do tabanoo sët ken'y yh sa hã. Ti tamejũũ ta tii me ramoo bok hyb n'aa, ta dajëer kah'ũũm hyb n'aa ta s'ee hẽnh tawäd nuuj jé. Ti tabahõm kãn.

¹⁴ Ta karapee wób dooh ragenaag bã ta ti aj'y. Ti hyb n'aa ramejũũ ta rod n'aa, ta jawén rabahõm hyb n'aa, hajõng hãj n'aa bagã n'aa hã ramaher'oot hyb n'aa, rakanarën do ta ti aj'y sa wahë n'aa tado bã.

¹⁵ Tii kã m', ta wób dooh né paawã ragenaag bã, ti né sa wahë n'aa däg. Ti ta hãj n'aa hẽnh tababaa j hõm kãn. Takajaa bã kã tamejũũ ranaëenh ta wë ta karom, dajëer tahanoo do paah, tahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ta ti dajëer kã.

¹⁶ Ti m' pooj jé hana do ky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, nãng, “a dajëer jó ana 10”, nãng ta kyyh.

¹⁷ Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Baad ub mamoo wäd wät”, nãng. “Karom baad hadoo do õm”, nãng. “Baad maban'y yh, kanahën d'os hẽ né paawã, ti hyb n'aa da ÿ anoo hỹỹ kã a hã 10 panang mabag'ããs hyb n'aa”, nãng ta kariw n'aa kyyh.

¹⁸ Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahëh ÿ n'aa”,

näng, “a dajëēr jó ana 5”, näng ta kyyh.

19 Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “A hã kä ÿ anoo 5 panang bagã n'aa òm kä”, näng.

20 Ti ta see bana ta wë, ti taky hadoo: “Wahë ÿ n'aa”, näng, “hÿ a dajëēr hã ÿ manoo do paah”, näng. “Saroor me ÿ bahabën däk, ti ÿ benyyw däk mamatëeh bã kä”, näng. 21 “Tak'ëp mamejũ a karom sa hã. Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Mado hõm a ma nadoo doo. Mataa joom manejoom doo”, näng ta karom kyyh.

22 Ti ta kariw n'aa ky hadoo ta hã: “Karom ky nesaa do òm”, näng. “A kyy hyb n'aa òm ÿ ky n'aa etyy hÿÿ kä”, näng. “Mahapäh mä, a nooh, tak'ëp baad ÿ ban'yyh karom ÿ moo bok doo, ma ÿ nadoo do ÿ ado hõm mäh, joom ÿ nejoom do ÿ ataa, a nooh”, näng. 23 “Mahapäh mäh, a nooh. Hëd n'aa dajëēr manan'oo däk dajëēr me moo heb'ooh do sa hã? Tii bã kä, ÿ kajaa bã kä, ta bahãnh paawä ÿ gadoo dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

24 Ti ta pa hab'ëeh do hã taky hadoo: “Bë ado hõm sét hë moweed ta wë hanäng doo. Bë an'oo 10 moweed wë näng do hã”, näng ta kyyh.

25 Ti raky hadoo: “Ãã wahë n'aa”, nãk. “Ti anyy däk ënh 10 ta wë.”

26 Ti taky hadoo: “Bë ÿ maher'oot”, näng. “Jé wë näng do sa hã, ti bahãnh takan'oo däk sa hã.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën had'os do sii hë ta wë hanäng do kado hõm da”,† näng. 27 “Hÿÿ kä majë ÿÿ hã kä, ÿ rakanarën do sa wahë n'aa ÿ nahadoo hyb n'aa, bë manaa babä. Bë dajëeb matym ÿÿ gó”, näng hëej wahë n'aa kyyh —näng mä Jesus panyyg gó m' tabeh'ũm sa hã.

Baad Jerusarënh bã Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahÿÿh

28 Ti m' Jesus bahajaa bã kä panyyg ta her'oot doo, tabahõm kãn mä Jerusarënh hënh. 29 Ti m' tabedaa däk bã panang Betapagéh, Betanija häd enäh doo, waëe joom oriib häd näng do banäng bã, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejũ mä sa pooj jé. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

30 —Bë ahõm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bã, bë hapäh da jumeto t'aah ji najasoo nã doo. Ta tyd hã da tabahäng —näng mäh. —Bë asood hõm da, bë mana wawëe hë —näng mäh. 31 —“Hëd n'aa ti bë as'oot?”, ranoo bã, “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën”, nãk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hã.

32 Ti m' rabahõm, ti m' Jesus maher'oot doo da né hë m' rabawyyd kãn. 33 Ti m'

* 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad raban'yyh do hyb n'aa tii. Baad ramoo bok do hyb n'aa. † 19:26 Tii d' tawén hadoo, baad tanan'yyh do hyb n'aa ta hã kan'oo däk doo. Baad tamoo nawät do hyb n'aa.

rabas'oot bä kä m', ta danäh rabeaaj kån:

—H'ëed ti bē hab'ëeh? Hēd n'aa ti bē as'oot? —näk mäh.

³⁴ Ti m' raky hadoo:

—Äã wahē n'aa karēn —näk mäh.

³⁵ Ti m' ramana kån Jesus wē. Ti m' sa hatsē sa hã padēek do paa radatoonh jumeto jó. Ti m' ramasa, Jesus bas'ëeg so kån ta jó. ³⁶ Jumeto jó tabahõm me m', hajõk do sa hatsē sa hã padēek do paa rat'ëeg hõm ta tyw n'aa me, tamahõm doo me, raweh'ëeh hyb n'aa. ³⁷ Ti m' ta tyw n'aa waëe Oriib häd näng doo hēnh naa ta poo hyng bä kä rakajaa bä kä m', hajõk do ta ma matëg h'yyb tsebé doo me P'op Hagä Do hã m' raj'aa etsē kån. Tak'ëp mä sa kyyh. Raj'aa etsē kån, sahõnh hē Jesus pahuunh do paa rahapäh do hyb n'aa. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

³⁸ —Ky n'aa kedëng hahÿÿ ër wahē n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Äã karēn sahõnh hē hÿ pong jé h'yyb nyyw gó raky daheeh P'op Hagä Doo. —Hÿ pong jé hawät do hã äã j'aa etsē —näk mäh.

³⁹ Ti m' Pariséw, sa mahang habong doo, raky hadoo:

—Ma matëg! —näk mäh. —Maky geãm a ma matëg —näk mäh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bag hēnh rabē bä paawä, hã ÿ raj'aa netsēe bä paawä,

hahÿÿ pä paawä ÿ raj'aa etsēe kån sa jawén buuj —näng mäh.

Jerusarēnh hyb n'aa Jesus baoot do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' tabedaa däk bä Jerusarēnh hēnh, panang tabahapäh bä m', Jesus p'ää oot mäh. ⁴² Ti m' taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ karēn paawä hahÿÿ hã, a babuj n'aa, rabahapäh hyb n'aa paawä nyy d' rabaw'yyt sa h'yyb näw. Dooh rah'yy genä bä ta hã. Kejën sa hã —näng mäh.

⁴³ —Ti awät da a majÿi ramoo bok do a hadē rabehaa doo, tii me ramajëe p'ëe hyb n'aa. Õm da ranu get'ëe däk. Õm da ranoo gatsēe hõm. ⁴⁴ Õm da ranes'ëem, a babuj n'aa radej'ëep da. Dooh paa a babuj n'aa rakarēn ragado P'op Hagä Do mejüü do sa mahang. Ti hyb n'aa a majÿi da dooh da a babuuj tób n'aa pä hadoo pé rerét pé ta see jó. Sahõnh hē takepyyj hyng —näng mä Jesus Jerusarēnh hã.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëem do Jesus hebëe bong do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Ti m' Jesus bajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadē doo gó, wahoo gó. Ti m' Jesus bahabëe bong tii bä hes'ëem doo. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo:

—Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp ÿÿ da, P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsēe do tób n'aa da”§ —näng mäh. —Hÿÿ kä baretsëg tób

† 19:38 Saaw-Mo 118.26 § 19:46 Isajas 56.7

n'aa hado däk bë an'oo bä! **
—näng mä Jesus sa hä.

⁴⁷ Ti m' tama met'ëëg had'yyt hẽ m' P'op Hagä Do tób n'aa bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, ta wób sa wahë n'aa na-ãäj mä rakarën mä Jesus radaj'ëöp. ⁴⁸ Du daa m' rabad'oo pé hajök do Jesus manew'ëë do hyb n'aa m'.

20

Jesus hä reanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, kahadë doo gó, panyyg hanäm do Jesus ma metëëk bä kä m', kajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, na-ãäj mä Judah buuj sa wahë n'aa he-doo doo. ² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahÿ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj? * —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿ eanh bë hä ënh —näng mäh. —Bë her'ood hä ÿÿ —näng mäh. ⁴ —Jaa kyy gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hÿ pong jé

hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hẽ paah? —näng mäh.

⁵ Tii bä m' sa m'aa hẽnh mä raky n'aa hajëw bong. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Hÿ pong jé hawät do kyy gó ër noo bä, teanh da ër hä tii bä: “Hëd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ënh?”, näng da.

⁶ Ajyy kyy gó ër noo bä, hajök do ër da rakut pä me ër dejëp hyb n'aa, sa hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh.

⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooch ãä hapëë bä jaa kyy gó —ken'ooh mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä: —ÿ na-ãäj né hẽ dooh ÿ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ÿÿ, tii da ÿ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus beh'üüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' Jesus baher'ood kãn panyyg ky n'aa me sa hä. † Hahÿÿ da m' tabaher'oot:

—Hÿ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta joom. Tii b' tabahaëëj däk ta joom banäng do ta kaser n'aa sa hä. Ti ta s'ee hẽnh ta danäh bahõm hajõõ ta baab n'aa. ¹⁰ Joom ag wah'ëë däk bä kä, ta danäh mejüü ta sii moo wät do see ta kaser n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa joom ag wób. Ti takajaa bä

** **19:46** Baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä Jesus wén näng, tak'ëp taky n'aa gebah rabes'ëëm do hyb n'aa. Tak'ëp rabetsëëg häng tii. * **20:2** Hes'ëëm do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajök do tama metëëk do hyb n'aa na-ãäj hẽ rawén eanh. Jesus hä he'anh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëëm do rabehes'ëëm. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo. † **20:9** Ta hä he'anh do sa hä ti tabaher'oot.

kä, rabahewyh wät, ramejõ hõm p'aa hēnh bag hēnh. ¹¹ Ti ta danäh mejũũ ěnh ta seeh. Rahewyh wät né tii d' ěnh, rarahejãã, ramejõ hõm né tii d' ěnh bag hēnh. ¹² Ti tamejõ kãn ta seeh. Rog näng sa mo haj'aa tii kä, ti radawäts nyh joom bahãnh.

¹³ Ti joom danäh ky hadoo ta h'yyb gó: “Nyy d' ŷ bad'oo hỹĩ kä”, näng mäh. “Tah ŷĩ, ŷ kamahãn do ŷ mejũũ hỹĩ kä. Tah ŷ apãh da raweh'ěeh”, näng mä ta h'yyb gó.

¹⁴ Ti tamejõ kãn. Ta kaser n'aa rabahegãã däk bä kä, sa mab hē rakaner'oot. Hahỹĩ da sa kyyh: “Ta danäh t'aah hahỹĩh. Ti d' ta danã däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ěr dajěeb! ěr ma däg da tii bä kä hahỹ joom banäng doo”, näk mä sa kyyh. ¹⁵ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh, ti ranaboh jad kãn — näng mä Jesus. Panyyg gó m' tabeh'ũũm sa hã.

Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo hỹĩ kä sa hã? —näng mäh. ¹⁶ —Ana da, tadej'ěep da ta kaser n'aa, ta wób hã da tabahaěenh tii bä —näng mä Jesus.

Ti m' maa new'ěe do raky hadoo:

—Dooh paawä tii d' ãã karēn P'op Hagä Do an'oo bã† —näk mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ty däng sa hã, ti m' tabeaanh:

—Nyy da bē hã ěnh hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hỹĩ kä pä ta ba n'aa däg, mesoo n'aa däg”§ —näng mäh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahõnh hē pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä taděe bä, sahõnh hē ji gawatsik — näng mä Jesus.**

¹⁹ Tii bä kä m', Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetěk doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahē n'aa na-ããj mäh, ratyw n'aa esoos mäh, nayyw hē ramaso däk hyb n'aa paawä m' Jesus. H'yy genäh mä Jesus pes'ããp mä panyyg ky n'aa me sa hã. E'ỹĩm mä hajõk do Jesus maa new'ěe do sa hã.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahỹĩh

²⁰ Ti m' baad mä ramatakä had'yyt hē Jesus. Ti hyb n'aa m' ramejũũ ta wób ky ken'yym doo gó rake'aanh Jesus hã. Rakarēn paawä rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa, rahaěenh hyb n'aa Roma buuj ta tii bä hagã n'aa

† **20:16** Tii da maa new'ěe do rawén ky hadoo, rahapäh do hyb n'aa Jesus hanäng péh. Judah buuj sa wahē n'aa hedoo do Jesus pes'ããp. Ti né ti joom danäh kaser n'aa hadoo. § **20:17** Saaw-Mo 118.22 ** **20:18** Ta ky n'aa hē né hē Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ããj, dooh rakarēn bä Jesus, tób them'aa do rakanarēn do hadoo nanäng pä. Rakanarēn né paawä, tak'ep hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä.

hã. ²¹ Ti m' j'ooj madäk doo me raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —Äã hapäh baad hadoo do né hë ti mama metëëk, baad hadoo do né hë ti maher'oot —näk mäh. —Dooch maky n'aa ehÿyd bä ta wób sa hã, séd gó mabaheer'oot sahõnh hë sa hã. Ehüb né hë P'op Hagä Do karën do hã mama metëëk doo —näk mäh. —Ti hyb n'aa —näk mäh —ää mamaher'ood. ²² Taw'ääts hë a hã ji epaag bä Roma buuj sa wahë hã rahepak doo, Sesa hã? —näk mäh. —Ji ep'aak a hã? —näk mä sa kyyh.

²³ Jesus hapäh mä ti sa h'yyb. J'ooj madäk doo me ti raky hadoo doo. Ti m' taky hadoo sa hã:

²⁴ —Bë metäh hã ÿÿ moweed denaari ramaneëenh doo —näng mäh. —Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hã? —näng mäh.

²⁵ Ti m' raky hadoo:

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë an'oo Sesa hã ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hã ta no n'aa hë†† —näng mäh.

²⁶ Dooch m' raw'yyt pé ta hã ta s'ee hënh taher'oot pé hajõk do maa napäh bä. Rahyb n'aa meuunh mä ta kyyh hyb n'aa, ti hyb n'aa dooh radoo wät péh. Bag hënh rababë hõm.

*Saduséw Jesus hã
rake'anh do panyyg n'aa
hahÿÿh*

²⁷ Ti m' rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh do wób, rake'anh hyb n'aa m'. Sa hã m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁸ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees erii däk do paa ër hã, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makü panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh. ²⁹ —Panyyg gó õm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm paah. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. ³⁰ Tii bä ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makü ÿÿm paah. ³¹ Ta jawén mä ta hÿÿj seeh. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. ³² Tii kä m' ÿÿnh dajëb kãn —näk mä Saduséw panyyg gó m' rabe'h'üüm Jesus hã.

³³ Ti m' rabeaaj kãn Jesus hã:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Ji ketëë badäk hahÿÿ bä tii. ³⁵ Tii d' nado hÿ pong jé hasëëk do hã. P'op Hagä Do anoo do ragenä bong doo, dooh raket'ëë boo bä. ³⁶ Ääs kanetëë do hadoo da tii kä. P'op Hagä Do anoo ragenä

†† 20:25 Ji né hë ti P'op Hagä Do karën doo.

bong hyb n'aa, ti hyb n'aa P'op Hagä Do taah kä —näng mäh. ³⁷ —Mosees mo haj'aa kerih do hã, b'aa kadoo do panyyg n'aa gó, ji ganä wät Mosees metëek. Hahÿÿ da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh Mosees erii wät do hã: “P'op Hagä Doo, Abaraãm hagã n'aa, Isak hagã n'aa, Jakóh hagã n'aa ÿ ti hÿÿh.”^{††}
³⁸ Doo, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã” tanoo bã. P'op Hagä Do hã ti edëp. Dejëp do hagã n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedëp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

³⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do wób raky hadoo:

—Baad mabaher'oot, baad a kyyh, ma matëg! —näk mäh.

⁴⁰ Ti bahãnh kä m' dooh m' reaaj boo bã kä. H'yyb e'ÿÿm mä reaaj bã kä.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dawi panaa mä ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, sa nooh. Nyy da tii?

⁴² Hahÿÿ da paa m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã: “Wahë ÿ n'aa hã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo, 'Aso hup ÿÿ hënh, ⁴³ si ÿ mabag'ããs hyb n'aa a majÿÿ ÿ nes'ëem bã kä'”,^{§§} näng paa Dawi. ⁴⁴Hÿÿkä, “Wahë ÿ n'aa” Dawi

maneëj bã ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo?^{***} —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' sahõnh hë maa new'ëë bã m', Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hã:

⁴⁶ —Baad da bë kanä Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo da bë nad'oo hyb n'aa —näng mäh. —Baad ub da raken'yym, baad rakametëeh saroor henyym doo me, ky n'aa gebah doo me —näng mäh. —Rakarën ji bedëng hajök do sa mahang —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bã ragen'aak ratooj bã hyb n'aa jewyk do rabahetonh bã. Ratsebë do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetonh bã ratooj bã —näng mäh. ⁴⁷ —Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti bap peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ta ti hedoo do ta bahãnh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da —näng mä Jesus kyyh Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do ky n'aa.

21

P'op Hagä Do matym n'aa patug tamah do an'oos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus bagëët bã, tahapäh tak'ëp dajëër enäh do radatoonh do dajëër, tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do dajëër n'aa. ² Ti m' tabana

^{††} 20:37 Esodo 3.6 ^{§§} 20:43 Saaw-Mo 110.1 ^{***} 20:44 Dawi panaa në hë ti Jesus, a'ÿÿ gó tabahyng do hyb n'aa. Dawi wahë ÿ n'aa tamaneënh do paah, P'op Hagä Do T'aah do hyb n'aa na-ãj ti Jesus.

ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo. Tadatooj is mä pawóp its moweed. Kanahën its mä tii. ³ Ti m' Jesus bahapäh bä ta tii, taky hadoo:

—Hahÿ ÿÿnh, patug tamaa wäd is doo, sahõnh hë sa bahãnh tabanoo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁴ —Sahõnh hë ta wób ranoo do tii, hajõng do sa wë mad'aak do uuh —näng mäh. —Hahÿ ÿÿnh, kasuud its né paawä, sahõnh hë taban'oo däg is ta wë hanäng do paats —näng mä Jesus.

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' Jesus ma matëg wób raher'oot mä pä s'ëeb P'op Hagä Do tób n'aa. Hetsooh mä sa hã. Raheer'oot na-ãäj mä ta wób sa mo haj'aa ta hetsó wób, P'op Hagä Do matym n'aa retsëeh doo. Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

⁶ —Ti awät da ti noo gó kä, ta ti pä jé pad'yyt hë takajäg jëng. Dooch da ta see jó haso wät pé hahÿ bë hapäh do pä. Sahõnh hë da rabakud bëeh tüü —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rabeaanh:

—Ny noo gó da ti tii d' ma-her'oot do tadu däk? H'ëed hado da tabedaa däk do heen n'aa? —näk mäh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë matakä da, bë rawanadii hyb n'aa. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo”, näk da sa kyyh. “Edaa däk sahõnh hë tagawat-sik doo”, näk da. Bë ky dahé

manä tii —näng mäh. ⁹ —Bë eÿÿm manä da kaneb'ooch do bë ky n'aa napäh bä, ta wób sa wahë n'aa wë rah'yy kawereem do bë ky n'aa napäh bä na-ãäj hë. Badäk hahÿ gawatsik do pooj jé, ti hadoo né da. Ti hado né hë paawä, dooch nayyw hë takaja bä badäk hahÿ bahëej jëng doo —näng mäh.

¹⁰ Ti m' taky hadoo ënh sa hã:

—Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooch da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. ¹¹ Hajõng häj n'aa hënh da tak'ëp né da hëej katajuus. Sah na-ãäj da anäng. Hajök da tak'ëp ranahëe enäh da.

Äm n'aa näng do ti awät da. Äm n'aa näng do heen n'aa ganyyh da wë hã. ¹² Ti pooj jé da bë da rano n'aa masoo. Bë da rarejäã. Bë da rahaëënh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Bë da radewäts b'ëeh. Bë da ramahüüm hëej bagä n'aa sa wë, sa wahë n'aa wób wë na-ãäj hë, bë raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã. Hëp ÿ n'aa tii da rabad'oo da bë hã —näng mäh. ¹³ —Këh ÿ n'aa bë her'ood kån da tii bä sa hã —näng mäh. ¹⁴ —Bë hyb n'aa tón manäh, bë ky n'aa sa hã bë her'oot do hã. ¹⁵ ÿ anoo da bë hã bë er'oot do pan'aa. Tak'ëp da bë ÿ h'yy gan'yuh. Ti hyb n'aa bë maji dooch da bë rahaja bä, dooch d' sa kyy péh —näng

mäh. ¹⁶ —Bë yb, bë ÿñ, bë wakãän, bë najiis na-ãäj né hë bë né rahaëej padëek bë maji sa hã. Radej'ëep da bë wób. ¹⁷ Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë, hëp ÿ n'aa. ¹⁸ Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bëeh. Sahõnh hë bë hã tahapäh. ¹⁹ Bë h'yy kaneréd bã hã ÿ bë h'yy ka'eeh do hã, P'op Hagä Do wë da bë baboo had'yyt hë kä —näng mä Jesus.

²⁰ Ti m' taky hadoo ënh:

—Jerusarënh nu kat'ëe däk ta maji warahén n'aa ran'oo bã bë bahapäh bã, edaa däk da bë bahapëe kân tagawatsik doo. ²¹ Tii bã da taw'ãäts hë Judah häj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëe banäng hënh. Jerusarënh bã haj'eenh do taw'ãäts hë rakejën hõm sa panang bã naa. Panang bahãnh habong do taw'ãäts hë da dooh rana bã p'aa hënh panang hënh. ²² Ti noo gó da P'op Hagä Do anoo da Isaraéw buuj ta sãm baanh. Sahõnh hë P'op Hagä Do kyy kerih do kametä kân sa hã kä —näng mäh. ²³ —Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* Tak'ëp nesaa do rabahoop Isaraéw häj n'aa bã. Tak'ëp da P'op Hagä Do banoo sa hã nesaa doo —näng mäh. ²⁴ —Ta wób da dejëp sa maji kuman haj'aa. Ta wób da ramoo maw'yyd hõm ta s'ee hënh, jé pad'yyt hë häj n'aa hënh. Panang

kä, Jerusarënh, rababep da Judah buuj nadoo do hã. Tii da rabad'oo P'op Hagä Do h'yyb däng do peej kä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Ta jawén, papÿÿj hã, kamarab hã, sagõõh sa hã ji hapäh da meuj n'aa näng do heen n'aa, ãm n'aa näng do heen n'aa. Sahõnh hë häj n'aa babuuj rahyb n'aa tón da, h'yy gabedo bong da, hewëeh do hyb n'aa akajar maadaka, tak'ëp hadoo do hyb n'aa akajar maadaka kyyh. ²⁶ Tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa da ti noo gó, ta wób degõn jëng da. H'yyb e'ÿÿm bong da, tak'ëp nesaa do ti hawät do hã rahyb n'aa newëe do hyb n'aa. Wë hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hë, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bã. ²⁷ Ti noo gó kä da sahõnh hë rabahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo kä, ÿ bahyng bã kä wë puh mahang. ÿ ahyng da P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó —näng mäh. ²⁸ —Bë h'yy kahasãäb kä ta ti ta heen n'aa bë bahapäh bã kä, edaa däk do hyb n'aa kä bë P'op Hagä Do ed'ëep do nesaa do mahãnh —näng mä Jesus.

²⁹ Ti m' panyyg gó m' taba-her'oot sa hã. Ti m' taky hadoo:

—Ta heen n'aa ÿ her'oot doo, joom wiigo häd näng doo, joom wób ky n'aa hadoo

* 21:23 Du daa m' rakejën péh.

na-ãäj hē tii —näng mäh. ³⁰ —
Joom tadu doo bä tagajewäng
doo, baad bē bahapäh, edaa
däk tabanyyw. ³¹ Ti hadoo
né da, sahõnh hē ta ti bē ÿ
maher'ood wät do kaja däk
bē bahapäh bä, edaa däk P'op
Hagä Do bag'ääs doo —näng
mäh.

³² Ti m' taky hadoo ênh:

—Né hup ÿ né hē hahÿ ÿ
her'oot doo: Da hē habong do
rahapäh nä da sahõnh hē ÿ
her'ood wät do bawäd kân.†
³³ Badäk hahÿÿh, wē na-ãäj
da, ahēej jēē né paawä, kēh
ÿÿ da dooh tahēej bä —näng
mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hado kân:

—Bē hyb n'aa matakä da,
ta s'ee hēnh bē h'yyb nawät
hyb n'aa. Bē h'yyb padäg
manä jarakē hedoo do hã. Bē
an'oo manä badäk hahÿÿ hã
ji hyb n'aa tón do bē hyb n'aa
hũüm bä, ta s'ee hēnh bē h'yyb
nawät hyb n'aa. Taw'ääts
hē bē hyb n'aa matakä bē
h'yy ganatemah hyb n'aa ÿ
kajaa bä. ³⁵ ÿ kajaa do heen
n'aa, nayyw hē da, raganada
bä, takajaa sahõnh hē badäk
hahÿÿ hã habong do sa wē —
näng mäh. ³⁶—Taw'ääts hē bē
hyb n'aa matakä had'yyt hē.
Bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä
Do hã, bē ked'ēēp hyb n'aa ta
ti ÿ her'oot do paa nesaa do
mahãnh. Bē ky n'aa ets'ēē na-
ãäj hē, bē bahajaa hyb n'aa
matym ÿÿ gó, Aj'yy Hadoo Do
Hÿ Pong Jé Hana Do matym
gó, bē bab'ēēh hyb n'aa, baad

bē ÿ gadoo hyb n'aa —näng
mä Jesus kyyh.

³⁷ Jesus ma met'ēēg had'yyt
mä P'op Hagä Do tób n'aa bä.
Tug bä hadoo tabaheh'ũüm
panang bahãnh, waēē Oriib
häd näng doo hēnh, t'ĩ hēnh
mä tabahe'ÿÿh hyb n'aa.
³⁸ Bãp paa m' hajõk do
rabaheh'ũüm, ramaa newēē
hyb n'aa Jesus P'op Hagä Do
tób n'aa yt hã.

22

*Judas taky n'aa enooh
Jesus tahaēēnh do ky n'aa
hahÿÿh*

¹ Ti m', edaa däk Pas-kowa
häd näng do bawät, pãw
makuj tamah do rabawa
noo gó. ² Ti m' P'op Hagä
Do tób n'aa yt hã moo
heb'ooh do sa wahē n'aa,
Mosees ky n'aa jaw'yyk do
ma mehetēk do na-ãäj mä
ratyw n'aa esoos mä Jesus
radaj'ēēp hyb n'aa. Rahyb
n'aa newēē nyy d' rabad'oo,
hajõk do rakawaj'ään bä sa
wē rajeÿÿm do hyb n'aa. ³ Ti
m' Judas Ikarijot häd näng do
h'yyb gó Nesaa Do Yb bajēē
suun. ⁴ Ti m' Judas bahõm
P'op Hagä Do tób n'aa yt hã
moo heb'ooh do sa wahē
n'aa wē, P'op Hagä Do tób
n'aa warahén n'aa sa wahē
n'aa wē na-ãäj hē, séd hã
rakaner'oot hyb n'aa nyy
da sa hã Jesus tabahaēēnh.
⁵ Ti m' rah'yy gadejah Judas
Ikarijot kyy hã. Ti m' ta sãm
raky kajäk ta hã. ⁶ Ti m' Judas

† 21:32 Sahõnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood wät do né hē tii, ti
noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk hahÿ bahēej jēng do tado bä rahapäh
doo.

Ikarijot tyw n'aa esóts kån, tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä rabanahajök bä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

7 Ti m' pāw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du dāk. Ti noo gó b'ée t'aah aj'yy ranaheb'ooh P'op Hagā Do matym n'aa, Pas-kowa rahyb n'aa esee do hyb n'aa. 8 Ti m' Jesus mejūū Peed Jowāw daheeh, ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë ahōm nā Pas-kowa tä n'aa bë moo bok hyb n'aa, ér tab'ëes hyb n'aa —näng mäh.

9 Ti m' rabeaanh ta hā:

—Nyy bä makarën āā benām Pas-kowa tä n'aa? —näk mäh.

10 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ahōm nā panang hēnh. Panang bä bë kajaa bä, bë kataa da aj'yy hā, naëng hes'ooh do hā. Ta jawén bë ahōm da. Ta ti bajëe suun bä tób gó, 11 bë eaaj da tób danäh hā hahÿÿ da: “Āā ma matëg mejūū āā beaanh, nyy bä tagadāk ta gawakō, tatab'ëes hyb n'aa Pas-kowa, ta ma matëg sa daheeh”, denoo da. 12 Tii bä da ta gawakō gaeh doo, p'op gadāk doo, tametëeh da bë hā. Ta tii bä tyng n'aa näng da. Kabenyww dāk da —näng mäh. —Tii bä bë moo boo Pas-kowa tä n'aa, ta waa n'aa —näng mā Jesus sa hā.

13 Ti m' rabahōm kån. Raka-jaa bä m' panang bä, Jesus her'oot do hadoo né kä m'. Ti m' ramoo boo kån tii bä kä Pas-kowa tä n'aa kä.

14 Ti m' Pas-kowa tä n'aa ka-jaa bä kä m', Jesus bahyy sooh mā 12 hedoo do tamejūū do sii hē sa waa tyng pa. 15 Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Baad ÿ h'yyb däng né hē hahÿ ÿ awëh bë daheeh, ÿ rarejāā do ÿ ahoop do pooj jé —näng mäh. 16 —Dooh ÿ awëe wäd bä kä hahÿ ta jawén. Séd debaa hē ÿ bawëe kån Pas-kowa heh'āāt doo kä hÿ pong jé, P'op Hagā Do bag'āās bä kä —näng mäh.

17 Ti m' tabado dāk uwa bëeh hood, ti m' P'op Hagā Do hā ta ky hadoo:

—Taw'āāts hē òm, Ee. Man'oo dāk uwa bëeh āā hā —näng mäh.

Ti m' taky hadoo sa hā:

—Bë gadoo, bë ets'ëeh bë hā —näng mäh. 18 —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä uwa s'ëeb. Jāām hē p'aa hēnh ÿ eëek da P'op Hagā Do bag'āās do ka-jaa bä kä —näng mäh.

19 Ti m' tabado dāk pāw, ti m' P'op Hagā Do hā taky hadoo:

—Taw'āāts hē òm, Ee. Man'oo dāk pāw āā hā —näng mäh.

Ti m' taganabäh dāk, tan'oo dāk mā ta ma matëg sa hā. Ti m' taky hadoo:

—Hup ÿÿ, bë hyb n'aa ÿ an'oo dāk do heen n'aa hahÿÿh —näng mäh. —Hÿ jawén hahÿÿ d' bë bad'oo, ÿ bë hyb n'aa esee do hyb n'aa —näng mäh.

20 Ti hadoo ënh, rabawëh, rabawa do jawén paa bä, Jesus bado dāk ënh uwa bëeh hood, ti m' taky hadoo:

—Majyw ÿÿ, ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó bē hyb n'aa heen n'aa hahÿÿh. Papuu sahõnh hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do tii kã. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo, P'op Hagã Do ky däng* —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bē maa newē! —näng mäh. —Ër mahang ti asooh majē ÿ moo gó ÿ tahaēēnh doo —näng mäh. ²² —ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da dajëp P'op Hagã Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —näng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hã, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do majÿi moo gó han'oo däk do hã! —näng mäh.

²³ Ti m' sa mahang rabeaanh:

—Jaa g'eeh tii? —näk mäh.

²⁴ Ti m' sa bahãnh hadoo do p'ãã m' raky ked'aak. ²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa, hyb n'aa jeryk hedoo doo, tak'ëp ramejũ sa karapee n'aa. “Sa masa n'aa” sa daaj hē rakamaneēēnh —näng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'ãäts hē dooh tii d' tahado bã —näng mäh. —Bē mahang karēn pé ta wób sa bahãnh hyb n'aa jawyk péh, taw'ãäts hē da ta wób sa yd jé da tanu gadäk. Bē wahē n'aa hadoo doo, taw'ãäts hē ta wób sa karom hado däk —näng mäh. ²⁷ —Ny hadoo pé hyb n'aa

jawyk? Ta tyng n'aa jó hasooh doo, ta tyng jó hasoo do waa manaa doo? Ny hadoo pé hyb n'aa jawyk? Ta tyng jó hasooh do né hē —näng mäh. —ÿ tii, dooh tii da ÿ adoo bã. Sa karom sa tä manaa do hadoo ÿ bē mahang, ÿ hyb n'aa jawyg né paawã bē bahãnh —näng mäh. ²⁸ —Hëp ÿ hata had'yyt hē bēēh, nesaa do ÿ ahoop noo gó. ²⁹ Ti hyb n'aa hã ÿ Ee banoo do hadoo ÿ bag'ãäs doo, tii da ênh bē ÿ banoo bē bag'ãäs si ÿÿ. ³⁰ Ti hyb n'aa bē awēh da, bē eēk da si ÿÿ, ÿ bag'ãäs do noo gó, bē ÿ weh'ēēh do ky n'aa. Bē da at'oonh wahē n'aa tyng jó, 12 hedoo do Isaraéw taah panaa bē bag'ãäs hyb n'aa, bē ky n'aa etyy hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hã:

—Simaw, Simaw —näng mäh. —Nesaa Do Yb ets'ēē wät tak'ëp bē tametyy hyb n'aa. Takarēn paawã bē beréd hõm hã ÿ bē h'yy ka'eeh doo. ³² Ti hado né paawã, P'op Hagã Do hã ÿ ky n'aa ets'ēē wät õm, manerét hyb n'aa hã ÿ mah'yy ka'eeh doo —näng mäh. —Mah'yy kawareem bã, p'aa hēnh tak'ëp hã ÿ mah'yy kae bã, mah'yyb enaw ta wób hã ÿ h'yy ka'eeh doo —näng mä Jesus Peed hã.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Dooh ÿ

* **22:20** P'ooj ub Mosees sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo, b'éé majjyw ta heen n'aa. Papuu hahÿ ji hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh doo.

h'yy keréd bā a hā —nāng mäh. —Ÿ radawäts g'ëed bā, na radawäts g'ëed ŷ a sii. Ÿ radajëeb bā, na ŷ radajëeb a nemuun, nāng mäh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Baad òm ŷ maher'oot Peed —nāng mā —Badah, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ŷ maky n'aa jejën da —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁵ Ti m' Jesus beaanh ta ma matëg sa hā:

—Bë ŷ mejüü noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bë baher'ood hõm hyb n'aa, dooh ŷ an'oo bā bë mahüüm pé dajëer hadoo péh, ta hood hadoo péh, bë tsyym suun bë wareem péh. Bedoh bë wë ti noo gó? —nāng mäh.

—Dooh —näk mäh. —Dooh badoh pé äã wë —näk mā sa kyyh.

³⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hÿÿ kã bë mahüüm bë wë tanyy bā dajëer, bë h'ëed hood na-ããj hë. Bë wë tananyy bā bë kuman mariij, taw'ääts hë bë esëem hõm bë hatsë bë hā hadäk doo, bë kuman bë betsëe hyb n'aa ta sãm† —nāng mäh. ³⁷ —Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ŷ n'aa hā: “P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do h'yyb hata däk

ran'oo bā P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, † nāng P'op Hagä Do kyy kerih doo —nāng mā Jesus. —Sahõnh hë këh ŷ n'aa kerih doo gó her'oot doo, ta ti hadoo né kã —nāng mā Jesus.

³⁸ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hā:

—Ma matëg! —näk mäh. —Pawóp hë äã wë kuman mariij —näk mäh.

—Jääm tii —nāng mäh. §

Getsemani bā Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m' tabahed'oo doo da, waëe joom oriib banāng doo hënh Jesus bahõm kã. Ta ma matëg had'aa mäh. ⁴⁰ Rakajaa bā m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op Hagä Do hā bë ky n'aa ets'ëe, nesaa do h'yyb tatug mahãnh bëeh, ŷ bë eréd hõm mahãnh —nāng mäh.

⁴¹ Ti m' tabahõm dawë hā. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy hāng, ti m' taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

⁴² —Ee, —nāng mäh —makarën bā mado hõm mahãnh ŷÿ wät hahÿÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né hë ŷ bets'ëe paawä, makarën doo da né hë mabad'oo, ŷ karën doo da nado —nāng mäh.

[⁴³ Ti m' hÿ pong jé naa äãs see kasee ta hā, tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ⁴⁴ Ti m'

† 22:36 Kuman ky n'aa nado ti Jesus her'oot. Kuman ky n'aa me tamaher'oot. Kaneb'oooh do du doo do pooj jé ji benäm ji kuman, baad ji gada hyb n'aa ji wë ji majiï kajaa bā. Ti noo gó né tadu doo Jesus, ta ma matëg na-ããj hë rano n'aa masoo doo. Ti hyb n'aa ta ma matëg Jesus maher'ood wät, baad rahyb n'aa matakëe hyb n'aa baad nadoo do hā, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa, edaa däk do hyb n'aa sa hā rarejää doo. † 22:37 Isajas 53.12 § 22:38 “Jääm tii” Jesus wén her'oot, dooh ta ti tado bā do hyb n'aa tahanāng doo. Dooh kuman ky n'aa tado bā sa hā tamaher'oot doo.

tak'ëp mä taky n'aa etsëë, tak'ëp tah'yy katón do hyb n'aa. Baad nado ta h'yyb tym. Majyyw hadoo mä tahehud. Tũũ m' tabatõõm.] ⁴⁵ Ti m' tabas'ëëg gëët jawén paa bä m', taky n'aa etsëë do jawén paa bä, tabahõm ta ma matëg rahab'ëëh hënh. Aã b'ëëh mä tii. Tak'ëp mä raty jewyk rah'yy ketón do hyb n'aa. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa bë ba'ÿÿh? —
näng mäh. —Bë as'ëëg bëh!
P'op Hagä Do hã bë ky n'aa
ets'ëë, bë nesaa do h'yyb
tatug mahãnh, ÿ bë eréd hõm
mahãnh —näng mäh.

*Jesus ramaso däk do pa-
nyyg n'aa hahÿÿh*

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m',
rakaja kãn hajõk do ta wë. Ju-
das, ta ma matëg 12 hedoo do
see paah, sa pooj jé tabana. Ti
m' Jesus wë Judas bana. Ta
tapa tsanetsub wät. Kedëng
do ky n'aa né paawä tii. ⁴⁸ Ti
m' Jesus beaanh ta hã:

—Judas, —näng mäh —
matsanetsup doo me ÿÿh,
Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé
Hana Do maban'oo däk? —
näng mä Jesus Judas hã.**

⁴⁹ Ti m' Jesus sii habok
do rabahapäh bä m' hajõk
do rakarën ramasoo, raky
hadoo ta hã:

—Makarën ër gadoo ku-
man me?

⁵⁰ Ti m' Jesus sa hata see
tekyyt mä P'op Hagä Do tób
n'aa yt hã moo heb'ooh do sa
wahë n'aa heh'äät do karom.
Ta nabuuj hub hënh hadäk do

tagakyd hõm mäh. ⁵¹ Ti m'
Jesus ky hadoo:

—Ti moo hado manäh —
näng mäh.

Ti m' Jesus moo däng aj'yy
rog hã. Has'oo däk mäh.

⁵² Ti m' P'op Hagä Do tób
n'aa yt hã moo heb'ooh do
sa wahë n'aa hã, P'op Hagä
Do tób n'aa hagä n'aa sa
wahë n'aa hã, Judah buuj sa
wahë n'aa hã na-ãäj hë, Jesus
ramaso däk hyb n'aa ta no
n'aa han'aa do sa hã Jesus ky
hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy
kawereem do sa h'yyb
mahũũm n'aa bë ed'oo g'eeh
ÿÿh, bë wén n'aa wë ÿÿ sën-
jeer yt hã, boh yt hã? —näng
mäh. ⁵³ —P'op Hagä Do tób
n'aa wahoo gó ÿ awäd had'yyt
hë bë sii. Doooh ënh ÿ bë maso
bä tii bä ënh? —näng mäh.
—Hÿÿ kä, taw'ãäts hë —näng
mäh. —ÿ hapäh, da hë né kä
ÿ bë bahajaa. Da hë né hë
Nesaa Do Yb mejũũ —näng
mä Jesus.

*Jesus Peed ky n'aa jejën do
panyyg n'aa hahÿÿh*

⁵⁴ Ti m' ramaso däk Jesus, ti
m' ramahũũm kãn P'op Hagä
Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh
do sa wahë n'aa heh'äät do
tób hënh kä. Peed bahõm sa
jawén. Dawëë m' tagadäk.

⁵⁵ Ti m' warahén ragahõ jat
tëëg tób w'oo hã, ti m' rabehyy
b'ëëh tëëg noo pa. Sa pa
m' Peed bahyy häng. ⁵⁶ Ti
m' ÿÿnh, sa karom, bahapäh
Peed tëëg bag hã m' tabahäng

** 22:48 Tsanetsup doo me Judas metëeh ta wób sa hã Jesus, ti né hë ramaso däk
hyb n'aa.

bä. Ti m' baad tabaheg'ääs ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ Jesus hata seeh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät.

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti aj'yy —näng mäh.

⁵⁸ Badah peej däg kä m', ta see baheg'ääs Peed hä, ti m' taky hadoo:

—Ta hata see né hë òm —näng mäh.

—Dooh. Dooh sa see ÿ do bä —näng mä Peed.

⁵⁹ Badah peej däg kä m', sét oor tabahado däk bä m', ta see ky hadoo:

—Jesus ma matëg see né ti hÿÿh. Garirej buuj né ti hÿÿh —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ÿ hapëë bä ta ti maher'oot doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hë, taher'oot nä bä m', karaak ky ganä kån, tabah'ÿÿ kån. ⁶¹ Ti m' Jesus ty kaw'òod däk Peed wë. Tii bä m' Peed hyb n'aa newë däg kån Jesus her'oot do paa ta hä kä: “Karaak bahÿÿh do pooj jé da ÿ maky n'aa jejën tama-woob nuu me.” Tii d' né paa kä m', Jesus her'oot do paa kä ta hä. ⁶² Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kån mäh, taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

Jesus warahén rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶³ Ti m', warahén Jesus hag'ääs do raky n'aa ejeets kån mäh, rarejää mä tak'ëp.

⁶⁴ Ti m' raty maw'yyd däk, tanahapäh hyb n'aa. Ti

m' rabahewyh bä m' raky hadoo:

—Maher'ood mahapëë bä! Jaa mo haj'aa? —näk mäh.

⁶⁵ Hajõng nä m' sa kyyh, raky n'aa rejää doo.

Judah buuj sa wahë n'aa Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁶ Ti m', bap paa m', rakata padëek Judah buuj sa wahë n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti m' ramahüüm kån Jesus sa wë, ⁶⁷ ti m' raky hadoo:

—Mamaher'ood ää hä, òm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ÿ maher'ood bä paawä, dooh paawä ÿ bë ky dahé bä. ⁶⁸ Bë ÿ eaaj bä, dooh bë ky gedag bä —näng mäh.

⁶⁹ —Ti tahado né paawä, hÿ jawén Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do asooh da P'op Hagä Doo, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä —näng mä Jesus.

⁷⁰ Ti m' sahõnh hë kata däk do raky hadoo:

—Òm mä P'op Hagä Do T'aah, a nooh? —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë né tii, ti tii d' her'oot. Baad ub ti bë kyyh —näng mäh.

⁷¹ Ti m' raky hadoo:

—Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Ta daaj né hë ti taky n'aa kaher'oot —näk mäh.

23

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũüm kån do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', sahõnh hë ajyy kata däk do ramahũüm kån Jesus Pirato häd näng do wë.* ² Ti m' radu doo Jesus raky n'aa tapaa Pirato hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Hahÿ aj'yy h'yyb mahũüm Judah buuj, raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj. Tamoo ge'ÿÿm ranep'aak hyb n'aa Sesa hä ji hepak doo, Roma buuj sa wahë n'aa hä ji hepak doo. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Häj n'aa wahë n'aa ÿÿh”, näng mä ta kyyh —näk mä ta ti ajyy Pirato hä.

³ Ti m' Pirato beanh Jesus hä:

—Öm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, ma-her'oot doo da né hë —näng mä Jesus.

⁴ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa hä, hajök do t'ÿ hënh kat'aa do hä na-ääj mä Pirato ky hadoo:

—Dooch ÿ aw'yyt pé ta hä ta säm ÿ anoo péh —näng mä Pirato.

⁵ Ti m' raky kah'ũüm Pirato hä:

—Sahõnh Judah häj n'aa bä, sa wahë n'aa wë rah'yy kaw-ereem tan'oo bä tama metëek

do hä. Garirej häj n'aa bä tadu doo tama metëek doo. Hÿÿ kä babä Jerusarënh bä tama met'ëëg kån —näk mä sa kyyh.

Eróts häd näng do wë Jesus ramahũüm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶ Garirej häj n'aa bä Jesus du doo paa tama metëek do Pirato ky n'aa napäh bä m', teaaj wät sa hä:

—Garirej häj n'aa babuuj ti hÿ aj'yy? —näng mäh.

⁷ Ti m' Pirato ky n'aa napäh bä m' Jesus t'ÿ hënh naa, tamejũ ramahũüm Eróts Än-Tipas häd näng do wë, Garirej häj n'aa wahë n'aa tabadoo do hyb n'aa. Jerusarënh panang bä Eróts bag'ääs dó ti noo gó.

⁸ Ti m' Eróts tsebee wät Jesus tahapäh bä. P'ooj né hë m' takarën paawä m' Jesus tabahapäh. Ta ky n'aa napëë däk paa m' Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa m' takarën paawä m' tabaheg'ääs Jesus pahuunh doo. ⁹ Ti m' Jesus ramanaa bä m', hajõng mä teanh ta hä. Dooch m' Jesus ky gedag bä.† ¹⁰ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ääj hë, tak'ëp mä raky n'aa tapaa ta ky n'aa Eróts hä. ¹¹ Ti m' Eróts, Eróts warahén n'aa sii hë m' raky n'aa ej'ees mäh, raky n'aa rejää mä Jesus. Ti m' radadäk ta hä saroor tak'ëp hanäm doo, sa

* 23:1 Pirato häd näng doo, Roma buuj ta ti Judah häj n'aa bagä n'aa. † 23:9 Jesus wén ky ganadoo Eróts, j'ooj madäk doo me Eróts eanh do hyb n'aa.

wahë n'aa hedoo do saroor n'aa, raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa manes'uunh hyb n'aa. Ti m' Jesus Eróts mejõ hõm p'aa hënh Pirato wë. ¹² Ti poojé m' Eróts Pirato daheeh ta majiĩ dó m'. Ti noo gó kã m' ta najiis hado dæg kãn mäh.

¹³ Ti m' Pirato mejüü P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa, hajõk do na-ããj rakataa hyb n'aa ta wë. ¹⁴ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë mana wät hahÿ aj'yy wë ÿÿ —näng mäh. —“Hahÿ aj'yy h'yyb mahüüm Judah buuj raky nadahé wät hyb n'aa sa wahë n'aa, Roma buuj”, bë nooh —näng mäh. —Baad ÿ beaaj wät bë matym gó ta ky n'aa bë her'oot doo. Dooch ÿ aw'yyt pé ta hã nesaa do bë her'oot doo. ¹⁵ Ti hadoo né hë Eróts. Dooch taw'yyt pé nesaa do ta hã, ti hyb n'aa tamejüü p'aa hënh äã wë —näng mäh. —Dooch tamo haj'aa pé ta p'ää dajëp péh. ¹⁶ Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

[¹⁷ Pas-kowa noo gó né m' Pirato mahen'yyh radewëës do seeh, hajõk do retsëë doo.] ¹⁸ Ti m' hajõk doo, séd hã m' raky hadoo, tak'ëp mä sa kyyh:

—Manaboh hÿ aj'yy. Äã karën maberéd hõm Barabas häd näng doo —näk mä sa kyyh.

¹⁹ Ragadahew'ëës doo gó m' tabagëët ta ti Barabas häd näng doo, Jerusarënh panang

bä Roma buuj sa hã tah'yy kawareem do hyb n'aa ta h'yyb hataa sa daheeh, ta see tadaj'ëep do hyb n'aa na-ããj mäh. ²⁰ Pirato karën paawä taberéd hõm Jesus, ti hyb n'aa p'aa hënh taky kah'üüm sa hã. ²¹ Ti m' rageëej bong:

—Mepëem dæg! Mepëem dæg! Mepëem dæg! —näk mä hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' tamawoob nuu me dæg mä Pirato ky hadoo sa hã: —Hëd n'aa? —näng mäh.

—Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bä —näng mäh. —Dooch ÿ aw'yyt pé ta hã ta p'ää dajëp péh. Ti hyb n'aa ÿ mejüü da rahewyyh hyb n'aa, ti jawén da ÿ eréd hõm tabahõm hyb n'aa —näng mä Pirato kyyh.

²³ Ti m' raky kah'üüm Pirato hã. Tak'ëp rageëej bong, Jesus tabepëem hyb n'aa. Ti m' sa kyy me m' rahaja kãn Pirato. ²⁴ Ti hyb n'aa kã m' Pirato ban'oo kãn rakarën doo da. ²⁵ Tado nyyh mä Barabas, Jerusarënh panang bä Roma buuj sa wë tah'yy kawareem do hyb n'aa radawäts gëët do paah, ta see tadaj'ëep do paah. Ti né m' ti retsëë Pirato hã. Ti m' Pirato mejüü Jesus rabepëem däk b'aa hã, rakarën doo d' né hë m'.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Jesus warahén ramahüüm bä rabepëem hyb n'aa, ramaso däk mä aj'yy Simaw häd näng doo. Panang Sirené häd näng doo bä naa m' tii. Jerusarënh panang hënh tabajëë paawä. Ti

m' warahén ramejũũ mä tabes'oooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. Ti m' ramejũũ Jesus jawén tabahõm. ²⁷ Hajök mä hah'ũũm sa jawén. Ýÿj na-ããj mä ah'ũũm sa sii. A'oot mäh. Sa h'yyb mä ragedyyk. Rah'yy ketón do ky n'aa m' ta tii. ²⁸ Ti m' Jesus ty kaw'õõd däk sa wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Ýÿj, Jerusarënh buuj —näng mäh. —Ý had'yyt nado bë p'ãã ód. Bë daaj hë bë p'ãã kaód, bë taah na-ããj hë bë p'ãã ód, tak'ëp nesaa do bë wë hana do hyb n'aa. ²⁹ Ti awät da ti noo gó hahÿÿ da d' bë kyyh: “Taw'ããts hë ýÿj taah nanäng do hã, ýÿj netaah do hã, ýÿj nanebii do hã”, tak'ëp nesaa do taah enäh do raba-hoop do hyb n'aa. ³⁰ Ti noo gó Judah buuj raky hadoo da waëë hã: “Keréd hyy ãã jó, nayyw hë ër dejëp hyb n'aa.” Wajapëm do hã raky hadoo da: “Áã jó wamii hyyh”, † näk da. ³¹ Hahÿÿ da hã ý ran'oo bã, b'aa tsahë do hadoo do ýÿh, nesaa do nahanäng doo, ta bahãnh da ti P'op Hagä Do bad'oo sa hã, b'aa hawoonh do hadoo, hajõng nesaa sa hã hanäng doo. Sahõnh hë haooj jëng do hadoo sa hã —näng mä Jesus ýÿj sa hã.

³² Pawóp hë ajyy moo nesaa do ramahũũm, Jesus sii rabepëem padëek hyb n'aa sa moo p'ãã. ³³ Ti m' rakajaa Ji

Nu Gabóg K'yy ramaneëënh doo bã. Ti m' rabepëem däk Jesus b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem padëek moo nesaa do Jesus pa. Ta hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng.

³⁴ [Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ee, —näng mäh —mamabaan sa hã hahÿ nesaa doo, hã ý ramoo bok doo. Doooh rah'yy genä bã ramoo bok do hã § —näng mä Jesus.]

Ti m' warahén ramoo bong ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor uuh wë ym doo.

³⁵ Hajök do rabaheg'ããs bã m', Judah buuj sa wahë n'aa raky n'aa ej'ees mäh, rakawew'aam mä Jesus. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Ta wób ted'ëep —näk mäh. —Taw'ããts hë ta daaj hë taked'ëep Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do asëew hõm do tado bã? —näk mä sa kyyh.

³⁶ Ti ky hadoo né hë m' warahén ënh. Ramenoo ta hã uwa s'ëëb oow, ramanes'uunh do heen n'aa. ³⁷ Ti m' raky hadoo:

—A daaj hë kedëëb, Judah buuj sa wahë n'aa mado bã! —näk mä sa kyyh.

³⁸ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén rabepëem däk kerih doo. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Judah buuj sa wahë n'aa hahÿÿh”, näng mä kerih do hã.

† 23:30 P'op Hagä Do ky n'aa rod pooj jé hawät doo, Osejas häd näng do erih do hã Jesus ky däng. Osejas 10.8 hã takerii däk tii. § 23:34 Doooh rah'yy genä P'op Hagä Do T'aah tado bã ti radaj'ëep doo.

39 Ti m' moo nesaa do see Jesus pa hahäng do ky n'aa rejää mä Jesus. Hahÿÿ da m' taky n'aa ej'ees:

—Öm Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do öm? Ti bä, a daaj hë kedëeb, äã na-ääj né hë! —näng mä ta kyyh.

40 Ti m' ta see ky geäm wät:

—DooH P'op Hagä Do ma-jeÿÿm bä? Öm na-ääj né da dajëp ta nemuun —näng mä ta hä. 41 —Taw'ääts hë ti äã radej'ëep, nesaa do äã moo bok do hyb n'aa —näng mäh. —Hahÿ aj'y'y dooh nesaa pé tamo haj'aa —näng mä ta hä.

42 Ti m' Jesus hä kä taky hadoo:

—Mahyb n'aa es'ee ÿÿh, mabag'ääs doo hënh, hÿ pong jé makajaa bä —näng mäh.

43 Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Né hup ÿ né hë hahÿ a hä ÿ her'oot doo: Badah mabasëek da si ÿÿ hÿ pong jé, P'op Hagä Do wë —näng mä Jesus.

Jesus dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

44 Wasyg däk mä ti nuuj jé. Ti m' ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hä. Jääm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. 45 DooH m' papÿÿj bag wät péh. Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. 46 Tii bä m' tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Ee, —näng mäh —a moo gó ÿ banoo hëp ÿ tym —näng mäh.

Ti m' ta ti taky hadoo bä m', tadajëb kån mäh.

47 Ti m' sahõnh hë ta ti warahén sa wahë n'aa hapäh bä m', P'op Hagä Do hä taj'aa etsëe kån. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Te hub né hë, —näng mäh —baad hadoo do né paa ti hÿ aj'y'y —näng mäh.

48 Ti m' hajök doo, kepëem do heg'ääs doo, sahõnh hë ta ti rabahapäh bä m', sa h'yyb ragedyyk rabajëk, rah'y'y ketón do heen n'aa. 49 Dawëe naa m' Jesus najiis rabaheg'ääs. Sa mahang mä ab'ëeh mä ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus hataa paah.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

50-51 Ti awät mä aj'y'y ky enyym doo, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo, Judah häj n'aa, panang Arimat-sija häd näng doo bä naa. Joséh mä ta häd. Tagada né hë m' P'op Hagä Do bag'ääs do du däk. Judah buuj sa wahë n'aa see né paawä m' tii, dooh m' ta h'yyb hedo bä sa sii, Jesus hä rabad'oo do hä. 52 Ti m' ti Joséh bahõm Pirato wë, Jesus kamag n'aa tabetsëe hyb n'aa. 53 Ti m' tabado hyy kån Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hawak doo me rino häd näng do s'ëeb. Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó, kamag hood n'aa ragagots däk doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood. 54 Saab pooj jé m' ti ta tii. Saab pooj jé né hë m' ta ti Judah buuj rabahenyw hõm, Saab hä rakamehehäk

hyb n'aa. Tūūh däg mä papÿÿj. Edaa däk Saab du däk doo.**

⁵⁵ ÿÿj Garirej häj n'aa bä naa, Jesus had'aa do paah, rabahöm Joséh jawén. Rahapäh mä gabaho doo. Rahapäh mä na-ääj hē ragadakä jēng do Jesus kamag n'aa. ⁵⁶ Ti m' rabajēk myyj hēnh. Ti m' rabenyw däk bag'aad, buu benyym do bēeh, Jesus kamag n'aa hahog pan'aa m'. Rabenyw däk do rabahajaa bä m', Saab däg mäh. Ti hyb n'aa ragada mä Saab tabēej hōm hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk mejūū doo da.

24

Jesus ganā wāt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hā, ÿÿj rabahöm kån pä gabaho doo hēnh, Jesus kamag n'aa radasuun jēng hēnh. Buu benyym do renyw däk do paa ramahūūm. ² Kepēed hōm mä pä gabaho do ty gatsē paah, rakajaa bä. ³ Ti m' rabajēē p'ēē ta gó. Dooh m' tii bä Jesus kamag n'aa. ⁴ Rahyb n'aa newē b'ēeh bä m', nayyw hē kasee sa pa pawóp hē ajyy. Gabarēeh mä sa saroor, hawyp do gabarēeh doo da. ⁵ Tak'ēp mä ÿÿj rah'yyb e'ÿÿm bong. Ti hyb n'aa, tūū rabehyy b'ēeh. Ti m' ääs raky hadoo sa hā:

—Hēd n'aa hawāt do bē esoos dejēp do mahang? — nāk mäh. ⁶ —Dooh wād bä. Ganā wāt! Dooh bē hyb n'aa

es'ee wād bē hā ta her'oot do Garirej häj n'aa bä? ⁷ Hahÿÿ d' paa ta kyyh bē hā: “Ran'oo däk da Ajyy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ook do sa moo gó, rabepēem däk hyb n'aa. Tamawoob däg bä kã ta āh, ganā wāt da p'aa hēnh”, nāng bē hā —nāk mä ääs kyyh sa hā.

⁸ Ti m' rahyb n'aa es'ee kån Jesus her'oot do paa kã. ⁹ Ti m' rabajēk, 11 hedoo do Jesus mejūū do hā, ta wób na-ääj hā, rapanāk hyb n'aa. ¹⁰ Marija Madarēn, Jowān, Marija Tsijaag ÿÿn, ÿÿj wób mä na-ääj hē m', ti panāk do sa hā. ¹¹ Dooh m' Jesus ma matēg raky dahé bä. Daap hē red'oo mä ti ÿÿj ra her'oot doo. ¹² Ti hadoo né hē m', Peed as'ēeg gēēt, ti m' waj'aa hōm Jesus kamag n'aa hood gadäk hēnh. Gabaho do tageg'ääs bä m', jāām né hē m' pään hawak do rino hād nāng do s'ēeb tahapäh. Ti m' tabajēng. Tahyb n'aa newēē mä ta tii.

Pawóp hē ajyy hā Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti noo gó né hē, pawóp hē Jesus ma matēg wób rabahöm panang Emaus hād nāng doo hēnh. Dawēē péj tii, Jerusarēnh bä naa. ¹⁴ Ramahōm me ra her'oot mä Jesus dajēp do ky n'aa. ¹⁵ Ti bahānh mä Jesus kataa sa hā. Sa sii m' tabahōm. ¹⁶ Dooh m' rah'yy genā bä Jesus tado bä, P'op Hagā Do an'oo bä. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

** 23:54 Judah buuj sa hā, papÿÿj badēē hyng do jawén paa bä Saab du däg däk.

—H'ëed ti bë her'oot? —
näng mäh.

Ti m' rabayyw b'ëeh dó.
Rahyb n'aa tón mäh. ¹⁸ Ti m'
sa seeh, Kerew-Pas häd näng
do ky hadoo:

—Jããm né hë òm Jerusarënh
bä heg'ããs do ky n'aa
nanapäh do t'ĩ hënh hawäd
wät doo? —näng mä ta kyyh.

¹⁹ —H'ëed ky n'aa? —näng
mä Jesus.

—Nasaréh buuj, Jesus häd
näng do ky n'aa —näk mäh.
—P'op Hagä Do ky n'aa rod
né tii. Tak'ëp ta hejój gó
tama metëek, tapehuunh na-
ãäj hë. Baad ub ti P'op Hagä
Do matym gó. Baad ub na-
ãäj hë ta wób sa matym gó
—näk mäh. ²⁰ —Tii bä P'op
Hagä Do tób n'aa yt hã moo
heb'ooh do sa wahë n'aa, ër
wahë n'aa wób na-ãäj hë, ra-
ban'oo kãn Roma buuj sa moo
gó, radaj'ëep hyb n'aa. Tii
bä rabepëem däk b'aa hã —
näk mäh. ²¹ —Kristo, ër ma-
jĩ moo gó naa ëer, Isaraéw
buuj ted'ëep do paawä, ãã
ed'oo. Tamawoob däg mä ta
ãh tadajëp —näk mäh. ²² —
Ti anäng nä ta ky n'aa —näk
mäh. —Bäp paa yÿj wób, ãã
h'yyb hataa, rabeboo nä Je-
sus kamag n'aa hood hënh.
Ãã h'yyb gabedo bong ran'oo
bä. ²³ Dooh wäd mä ta kamag
n'aa ta gó, sa nooh. ããs kas'ee
bong mä sa hã, sa nooh. Je-
sus mä ganä wät ããs her'ood
bä, yÿj sa nooh. ²⁴ Tii bä ãã
wób rawaj'aah rabaheg'ããs
hyb n'aa. Se hub né hë m' yÿj
sa kyyh. Dooh wäd mä Jesus

kamag n'aa tii bä. Dooh né hë
m' rahapëe bä Jesus —näk mä
ajyy kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa
hã:

—H'yy gatamah bëeh! —
näng mäh. —Nayyw hë nado
bë ky daheeh sahõnh hë P'op
Hagä Do ky n'aa rod raher'oot
do paah —näng mäh. ²⁶ —
Kristo, P'op Hagä Do H'yyb
Däng Do ahoop do pan'aa né
hë sahõnh hë ta tii, hÿ pong jé,
raweh'ëeh hënh, tabasëek do
pooj jé. Baad né hë P'op Hagä
Do ky n'aa rod rerii bong paa
ta tii —näng mä Jesus sa hã.

²⁷ Ti m' Jesus ma met'ëeg
wät mä sa hã sahõnh hë ta ky
n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih
do hã hanäng doo. Mosees
erri wät do hã tadu doo ta
ky n'aa tama metëek doo.
Sahõnh hë P'op Hagä Do ky
n'aa rod rerii bong do ta ky
n'aa, Jesus her'oot né m' tii kã.

²⁸ Ti m' edaa däk mä
panang Emaus häd näng doo.
Panang bahãnh mä Jesus
kateb'ëes. ²⁹ Ti m' tak'ëp
rabetsëe sa pa tabaym hyb
n'aa, tũũh däg do hyb n'aa
papÿÿj. Badajuu däk mäh.
Ti m' Jesus bahõm kãn sa
sii. Sa pa m' tabayyw kãn.
³⁰ Rabehyy t'oonh bä kã
rabawa hyb n'aa kã, Jesus
bado däk pãw, ti m' P'op Hagä
Do hã taky n'aa etsëe ta hyb
n'aa, ti m' taganabäh hõm, ti
m' tabanoo sa hã kã. ³¹ Tii
bä kã m', rah'yy kadaw'uuh
Jesus hã. Rah'yy kadawuung
sii hë m' Jesus dawuh.

³² Ti m' sa daaj hë
rakaner'oot. Ti m' raky

hadoo:

—Mahapäh né hē, ti baad er h'yyb tym tsebé do hadoo er sii taber'oot bä, P'op Hagä Do kyy kerih do hä er tamarher'oot bä er mana me —näk mä sa kyyh.

³³ Ti m' nanyw hē kä raba-jëe kän Jerusarēnh hēnh, 11 hedoo do Jesus ma matëg, ta wób na-ääj hē rakata padëek bä. Rakajaa bä kä m', kata b'ëeh do raky hadoo sa hä:

³⁴ —Se hub né hē. Ganä wät né hē er Wahë N'aa! —näk sa kyyh. —Simaw hä takas'ee wät! —näk mä kata b'ëeh do sa kyyh.

³⁵ Ti m', panang Emaus häd näng doo hēnh naa han'aa do rabaher'oot sa hä nyy da Jesus kasee sa hä ta tyw n'aa ramahöm me, nyy da rah'yy kadaw'uuh ta hä päw taganebëeh bä.

³⁶ Tii bä kä m', rabaher'oot nä bä m', Jesus ganä g'ëed kän mä sa mahang. Ti m' takedëng sa hä:

—Taw'ääts hē bë P'op Hagä Do h'yyb en'yyim —näng mäh.

³⁷ Ti m' tak'ëp rabeÿÿm bong. H'yy gabedo bong mäh. Maëts red'oo mäh. ³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Hëd n'aa bë beÿÿm? —näng mäh. —Hëd n'aa bë panyyg ky nadaheeh hahÿ bë hapäh do hä? —näng mäh.

³⁹ —Bë hegää moh ÿÿ, tsym ÿÿ, atapuwa tyw n'aa paah. ÿ né ti hÿÿh. Maës ÿ nado ti hÿÿh. Bë mep'aa hä ÿÿ, maëts nado ÿÿh, bë bahapäh hyb n'aa. Maëts dooh ta dab nyy bä, dooh ta k'yy nyy bä,

baad bë hapäh do ÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

⁴⁰ Ti m' tametä däg kän mä sa hä ta mooh, ta tsyym.

⁴¹ Dooh m' raky dahé nä bä, tak'ëp rah'yyb tsebé do hyb n'aa, tak'ëp rah'yyb meuunh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anyy ji awa péh? —näng mäh.

⁴² Ti m' rabanoo tah'ÿÿb dab. ⁴³ Ti m' tabawëe kän sa matym gó.

⁴⁴ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë mahang ÿ bawät nä bä, ÿ dajëp do pooj jé, “Kametä däk da hä ÿ sahõnh hē këh ÿ n'aa Mosees erii wät do paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, Saaw-Mo hä kerih do na-ääj hē”, bë ÿ maher'ood bong paah —näng mäh.

⁴⁵ Ti m' rah'yy genä padëek P'op Hagä Do kyy kerih do hä, Jesus an'oo bä. ⁴⁶ Ti m' taky hadoo ënh sa hä:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do këh ÿ n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop né da dajëb. Ta jawén kä da, tamawoob hē ta äh tabado däk bä, taganä wät da p'aa hēnh. ⁴⁷ Kristo ky gabuuj sahõnh hē häj n'aa babuuj sa hä rabaher'ood höm da hahÿ ky n'aa: P'op Hagä Do awug höm da sahõnh hē nesaa do ji moo wät do paah, ta hä ji h'yy kawareem bä. Jerusarēnh bä naa da radu doo raher'ood höm doo —näng mä Jesus.

⁴⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bë hapäh sahõnh hẽ ta ti nesaa do ỹ ahoop doo, ỹ dajëp doo, ỹ ganä wät doo, ti hyb n'aa ỹ karën bë baher'oot ta ti käh ỹ n'aa ta wób sa hã —näng mäh. ⁴⁹ —ÿ mejüü da bë wë P'op Hagä Do Sahee, Ee ky n'aa enooh doo —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë ayyw dó Jerusarënh bä, bë gado däk bä kä p'op naa P'op Hagä Do Sahee hejój —näng mä Jesus.

Hỹ pong hẽnh Jesus basëek do ky n'aa hahỹh

⁵⁰ Ti m' ta ma matëg Jesus mahüüm kãn panang bahãnh, panang Betanija häd näng doo hẽnh. Ti m', p'op ta moo tagadabë sëëk, ti m' taky n'aa edëë bong sa hã. P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëë sa hyb n'aa. ⁵¹ Ta ky n'aa edëng bä m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. ⁵² Ti m', sa taron nu paa me m' ta ma matëg ramehyy b'ëëh, Jesus raweh'ëëh do ky n'aa, Jesus hã raj'aa etsë hyb n'aa. Ti m' tak'ëp rah'yy gadejah doo gó m', rah'yyb tsebé doo gó m' rabajëk. ⁵³ P'op Hagä Do tób n'aa bä m' P'op Hagä Do hã raj'aa etsëë had'yyt hẽ m'. Jããm hẽ kä hahỹ Jesus panyyg.

Jowāw Jesus ky n'aa Jowāw erih do hahỹỹh

*P'op Hagä Do kyyh Jesus
hã takesok do ky n'aa hahỹỹh*

¹ P'ooj ub, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, tawäd né hẽ P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo.* P'op Hagä Do sii tabawät. P'op Hagä Do né hẽ tii. ² Sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé, P'op Hagä Do sii tabawät tii. ³ Sahõnh hẽ tamo haj'aa hanäng doo. Dooh tapanahuunh péh. ⁴ Ji edëb had'yyt up doo, P'op Hagä Do Kyyh häd näng do hã né hẽ tabana. Ji h'yyb tym bag hadoo né hẽ ta ti edëb had'yyt ub doo. ⁵ Badagyp doo gó, nesaa do badäk hahỹỹ hã hanäng doo gó ta ti bag kadaw'uuh. Dooh badagyp do haja bã ta hã.

⁶ Ti m' ti awät mä aj'yy P'op Hagä Do kyy gó hana doo. Ta häd mä Jowāw.† ⁷ P'op Hagä Do mejũũ ta hã, ta wób tamaher'oot hyb n'aa ta ti ji h'yyb tym bag ky n'aa, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. ⁸ Dooh Jowāw tado bã ta ti ji h'yyb tym bag. Ta bag ky n'aa rod ub ti Jowāw. ⁹ Ahyy kãn badäk hahỹỹ bã, ta bag heh'äät ub doo, Jesus Kristo,

sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa h'yyb tym bag.‡

¹⁰ Badäk hahỹỹ bã paa tabawäd wät. Badäk hahỹỹ hã habong do tapehuuj né paawä, dooh ragado bã tii, dooh rah'yy genä bã ta hã. ¹¹ Ta karapee, Isaraéw buuj wẽ tabahyng, ti hadoo né hẽ, dooh ragado bã. ¹² Sahõnh hẽ gad'oo doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hã P'op Hagä Do banoo ta taah rabahadoo hyb n'aa. ¹³ P'op Hagä Do taah ti rawén hedo padëek, aj'yy karën do jawén nado, aj'yy panaa ji bahadoo do hyb n'aa nado. P'op Hagä Do taah rawén hedo padëek, P'op Hagä Do tii d' tabanoo do hyb n'aa sa hã. Sa yb hado däk P'op Hagä Doo.

¹⁴ Ti m' aj'yy gó P'op Hagä Do Kyyh häd näng do kesok. ãã mahang paa tabawäd wät. ãã hapäh né hẽ tak'ëp hadoo do ta hejój, sét ub P'op Hagä Do T'aaah tak'ëp hadoo do hejój. Tak'ëp né hẽ taky enyym. Heh'äät ub had'yyt né hẽ ta tii.

¹⁵ Baad ub Jowāw nu gahem'uun do paa baher'oot paa ta ti ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—Hahỹ ti ỹ ky n'aa her'oot doo, hahỹỹ da ỹ baher'oot bã: “Jawén ỹ hana doo, hyb n'aa jawyk ti bahãnh ỹỹ, tawäd däg né hẽ pój ỹỹ jé do hyb n'aa” —näng mä Jowāw kyyh.

* **1:1** Jesus né ti P'op Hagä Do Kyyh häd näng doo. † **1:6** Jowāw nu gahem'uun do tii. Hajök ti noo gó Jowāw häd enäh doo. Hahỹ Jesus panyyg hanäm do herii wät doo, Jowāw seeh, Jesus ma matëg seeh. ‡ **1:9** Jesus ji tah'yy gan'yyh baad hadoo do hã, P'op Hagä Do karën do hã, tahanäng pé m' ti ji h'yyb tym bag.

16 Tak'ëp né hë P'op Hagä Do Kyyh häd näng do ky enyym. Ti hyb n'aa ër hã taky enyiw had'yyt hë. Baad hadoo do ër hã tametä had'yyt hë. 17 Mosees makū anoo paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Jesus Kristo kä metä kån P'op Hagä Do ji takamahän doo, ky n'aa heh'äät ub do na-ääj hë. 18 Dooh noo gó hapäh pé P'op Hagä Doo. Tii d' né paawä, jããm né sét hadoo do ta T'aah, ta da hadoo doo, ta pa hawät doo, ër tamaher'oot ta ky n'aa. Ta hã hë takametëeh P'op Hagä Doo.

Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa hahÿÿh

19 Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa panang Jerusarënh bä habong do ramejūū P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób, t'ñ hënh ramoo heb'ook do Rewi panaa wób na-ääj hë, Jowāw hã rabeaanh hyb n'aa Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do tado bä. 20 Baad ub mä Jowāw baher'oot sa hã, dooh taky n'aa jejën bä. Hahÿÿ da m' Jowāw kyyh sa hã:

—Dooh Kristo, § P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ÿ do bä — näng mä sa hã.

21 Ti m' rabeaanh:

—Öm Eriij, p'ooj ub hawät do paah? —näk mäh.

—Dooh —näng mä Jowāw.

P'aa hënh mä rabeaaj wät ënh:

—Öm nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng doo? —näk mäh.

—Dooh ÿ ti tado bä —näng mäh.

22 Ti m' tagadëeg ub rabeaanh:

—Jaa ti öm? —näk mäh. — Äã mamaher'ood, äã panäk hyb n'aa äã hã mejūū doo. Jaa öm, a nooh? —näk mä sa kyyh.

23 Ti m' Jowāw ky hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod, Isajas häd näng do her'oot doo da:

—“ÿ né hë hahÿÿ da tabanawäng bä her'oot doo: Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.”**

24 Ti m' sa wób, Parisëw ramaneënh doo, 25 rabeaaj wät ta hã:

—Hëd n'aa manu gemuun, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nadoo do öm? Hëd n'aa manu gemuun Eriij p'ooj ub hawät do paa nadoo do öm, nanäng P'op Hagä Do ky n'aa rod nadoo do na-ääj hë öm? —näk mä sa kyyh.

26 Ti m' Jowāw ky hadoo:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me —näng mäh. —Ti awät bë mahang bë nahapäh doo. 27 Ti né ti jawén ÿ hana doo, tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahähnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bä ta tsyym

§ 1:20 Ji h'yyb tym dëeb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ramaneënh Mesijas. Gereg kyy me ramaneënh Kristo. “P'op Hagä Do h'yyb däng doo”, tahanäng pé m' ti. ** 1:23 Isajas 40.3

suun kabo n'aa ŷ do bä —
näng mäh.

28 Ta ti reaanh doo, panang
Betanija häd näng doo bä tii,
tamii Joradān häd näng do ta
myyj jé. Tii bä m' Jowāw
nu gemuun bong mä ta wē
han'aa doo.

*Jowāw nu gahem'uun do
her'oot do Jesus ky n'aa
hahŷh*

29 Ti m' jati péh, Jesus
Jowāw nu gahem'uun do
hapäh ta wē hana doo. Ti m'
Jowāw ky hadoo:

—Bē hegāā, —näng mäh
—P'op Hagā Do mas'āā b'éé
t'aah hadoo, badäk hahŷh hä
habong do nesaa do sa hä
hanäng do hado hōm doo†† —
näng mä Jowāw Jesus ky n'aa
hā. 30 —Hahŷ né hē ta ti ŷ
her'oot do paa kā, hahŷ da
ŷ baher'oot noo gó: “Jawén
ŷ hana doo, hyb n'aa jawyk
ti bahānh ŷŷ, tawād däg né
hē pój ŷŷ jé do hyb n'aa”, ŷ
hanäng do paah. 31 —Doo
paa ŷ hapēē nā bä nanäng
hyb n'aa jawyk do hahŷ tado
bä. ŷ wén nu gemuun bong
tame, takametēēh hyb n'aa
Isaraéw buuj sa hä —näng mä
Jowāw.

32 Ti m' Jowāw ky hado kän:
—P'op Hagā Do Sahee
ŷ hapäh hŷ pong jé naa
tabahyng ta wē gurii-i hadoo.
Ta hä tabaym. 33 Pooj jé,

dooch ŷ hapēē nā bä ti tado
bä. Hahŷ da paa ŷ P'op Hagā
Do maher'oot, ŷ paa tamejūū
tame ŷ nu gemuun hyb n'aa:
“Aj'yw wē Sahé ŷ ahyy bä, ta
wē tabaym mabahapäh bä”,
näng P'op Hagā Doo, “ti né hē
tii kā tabanoo sa hä Sahé ŷŷ
kā sa h'yyb tym gó tabajēē
suun hyb n'aa, Sahé ŷŷ h'yyb
mahūūm hyb n'aa kā sa hä”,
näng P'op Hagā Do hä ŷŷ. 34 ŷ
hapäh ta ti Jesus wē kā. Ti
hyb n'aa baad ŷ baher'oot
ta ky n'aa kā: P'op Hagā Do
T'aah né hē ti hŷh —näng mä
Jowāw nu gahem'uun doo.

*Pooj jé Jesus sii habok do sa
ky n'aa hahŷh*

35 Ti m' jati péh, p'aa hēnh
mä Jowāw nu gahem'uun do
tii bä tabawät. Pawóp hē m'
ta ma matēg rahada. 36 Jesus
tabēs bä Jowāw bahapäh bä
m', taky hadoo ta ma matēg sa
hā:

—Bē hegāā! P'op Hagā Do
mas'āā b'éé t'aah hadoo —
näng mä Jowāw.

37 Ti m' ta ma matēg ramaa
napäh bä m' Jowāw her'oot
doo, Jesus sii m' rababoo kän.
38 Ta jawén p'aa hēnh Jesus
baheg'āās bä m', ta jawén
han'aa do tabahapäh bä m',
tabeaanh sa hä:

—H'ēēd bē karēn? —näng
mäh.

Ti m' raky hadoo:

†† 1:29 P'ooj ub, Jesus hewād hyng do pooj jé, P'op Hagā Do mejūū b'éé t'aah
radajēēp nesaa do sa mo haj'aa sām. B'éé t'aah majyyw hyb n'aa P'op Hagā Do
mabaan hōm nesaa do ramoo bong do paah. B'éé t'aah jawén buuj däg Jesus. Jesus
dajēp nesaa do ēr moo bok do hyb n'aa. Ta majyyw hyb n'aa kā P'op Hagā Do
bawug hōm sahōnh hē nesaa do ēr moo bok doo. Ti hyb n'aa, b'éé t'aah gó Jowāw
wén eh'ūūm Jesus ky n'aa.

—Rabi^{††} —näk mäh, —nyy
bä mabagä? —näk mä sa
kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—B'ëep, bē hegāā —näng
mäh.

Ti m' rabahōm ta sii, ti m'
rabaheg'āās tabahe'ÿÿh doo.
Ti m' rabaym ta pa, tūūh däg
do hyb n'aa papÿÿj, 4 oor m'.

⁴⁰ Aj'yÿ Ān-Deréh häd näng
doo, Simaw Peed häd näng do
hÿÿj, Jowāw nu gahem'uun
do her'oot do maa napäh do
seeh, Jesus sii hawäd däk do
seeh. ⁴¹ Ti m' nayyw hē Ān-
Deréh bahōm ta hÿÿj tesoo,
Simaw. Ti m' tabaw'yÿt bā kā,
taky hadoo ta hā:

—Āā aw'yÿt Mesijas ra-
hanäng doo —näng mäh.
(Kristo, P'op Hagä Do h'yÿb
däng doo, tahanäng pé ti
Mesijas.)

⁴² Ti m' Ān-Deréh mahūūm
kän Simaw Jesus wē kā. Ti m'
Jesus begāā däk Simaw wē, ti
m' taky hadoo ta hā:

—Ōm né Simaw. Jowāw
häd näng do t'aah ōm^{SS} —
näng mäh. —Hÿ jawén Sepas
a häd kā —näng mäh. (Peed
rahanäng pé ti ta tii, sa kyy
me ti Sepas. “Pä” rahanäng pé
m' tii.)

*Pirip, Natanajéw daheeh
Jesus naēēnh do panyÿg n'aa
hahÿÿh*

⁴³ Ti m' jati pé Jesus h'yÿb
däng Garirej häj n'aa hēnh
tabahōm. Tabahōm pooj jé

†† 1:38 “Āā ma matēg” rahanäng pé m' ti Rabi. Raweh'ëēh do ky n'aa tii.

SS 1:42 Jowāw see ta ti Simaw yb. Dooh Jowāw nu gahem'uun do paa tado bā.
Dooh na-āāj hē ti Jesus ma metēek do seeh, Jowāw häd näng do tado bā. Hajök
Jowāw häd enäh doo.

tahapäh mä aj'yÿ Pirip häd
näng doo.

—Hata ÿ ōm hÿÿ kā —näng
mä Jesus ta hā.

⁴⁴ Betsaj-Da panang häd
näng doo bā naa ti Pirip. Ti
né hē na-āāj hē Ān-Deréh Peed
sa panang. Sét panang buuj
né tii. ⁴⁵ Ti m' aj'yÿ seeh,
Natanajéw häd näng do hā
Pirip kataa. Ti m' taky hadoo
ta hā:

—Āā awyyd kän Mosees
erii wät do paa gó kaher'oot
doo kā, P'op Hagä Do ky n'aa
rod rerii bong do paa gó ka-
her'oot do na-āāj hē —näng
mäh. —Jesus né ti ta tii,
Nasaréh häd näng do panang
hēnh naa, Joséh t'aah —näng
mä Pirip Natanajéw hā.

⁴⁶ —Nasaréh hēnh naa?
—näng mä Natanajéw. —
Nasaréh bā naa dooh baad
hadoo do ana bā —näng mä
Natanajéw.

Ti m' Pirip ky hadoo ta hā:

—Hamäh, ēr hegāā —näng
mä Pirip.

⁴⁷ Ti m' rabahōm. Ti m'
Jesus bahapäh bā Natanajéw
kaja nā bā, taky hadoo:

—Wät ta ti Isaraéw buuj
heh'äät ub doo. Dooh
tawad'ii bā, dooh tajejēn bā
—näng mäh.

⁴⁸ Ti m' Natanajéw ky
hadoo:

—Nyy d' ÿ mabahapäh? —
näng mä Jesus hā.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ōm Pirip aw'yyt do pooj jé, ōm ȳ bahapäh joom wiigo häd näng do yt hã —näng mä Jesus.

⁴⁹ Ti m' Natanajéw hyb n'aa meuuj wät, ti m' taky hadoo:

—Ma matëg! —näng mäh —Ōm né P'op Hagä Do T'aah. Ōm né hë Isaraéw buuj sa wahë n'aa —näng mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Hã ȳ mah'yy ka'eeh, joom wiigo yt hã ōm ȳ bahapäh ȳ banäng do hyb n'aa? —näng mäh. —Ti bahãnh da mabahapäh da meuj n'aa näng doo —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus ky hado kãn: —Né hup ȳ né hë hahȳ ȳ her'oot doo: Wë gasëets hõm do bë bahapäh da. P'op Hagä Do äãs rabehyng rabesëek Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do wë, bë hapäh da —näng mä Jesus sa hã.

2

Naëng kawapëen däk do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m', jati hawät hadoo hã, panang Kanah häd näng doo bä, Garirej häj n'aa bä, ramoo bong ket'ëe do jãm waa n'aa, ta tä n'aa. Jesus ȳȳn awät tii bä, raket'ëe do jãm noo gó. ² Jesus, ta ma matëg sii hë, rabats'yyt jãm hënh. ³ Ti bahãnh, tabahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo. Ti m' Jesus ȳȳn ky hadoo Jesus hã:

—Ahëej jëng uwa bëeh hejooñh doo —näng mä Jesus ȳȳn.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Hëd n'aa tii hã ȳ mama-her'oot? —näng mäh. —Dooh takaja nä bë hejój ȳȳ metëeh doo —näng mäh.

⁵ Tii bä m', ta ti tób yt moo bo n'aa hã m' Jesus ȳȳn ky hadoo:

—Bë moo boo da sahõnh hë bë tamejüü doo —näng mä ta ȳȳn kyyh sa hã.

⁶ Tób yt hã ti abëeh ji ma poo oow see pé naëng hood pä s'ëeb. Sa moo hetsyd, sa waa hood getsyd naëng n'aa. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do ky n'aa né tii. Tamawoob hë raat ken'yyh tahyb n'aa pé ta ti ta gabuuj. ⁷ Ti m', tii b' moo heb'ooh do sa hã Jesus ky hadoo:

—Bë gedu bëh naëng ta hood gó —näng mä Jesus.

Ti m' ragedu bëeh sahõnh hë. ⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë agób ta uuh. Bë mahüüm jãm kaser n'aa wë —näng mä ta kyyh.

Ti m' ramahüüm kãn ta wë ta uuh. ⁹ Ti m' jãm kaser n'aa tameëek naëng paah, uwa bëeh hejooj däk doo. Dooh tahapëe bä n'yy hënh naa tii. Tii bä moo heb'ooh doo, ti rahapäh ta tii. Ti m' dawë hã aj'yy katëe do tanaëenh, ¹⁰ ti taky hadoo ta hã:

—Pooj jé ji heno uwa bëeh hejooñh do baad hadoo doo. Ta jawén, baad rabeëg bong bä kä, rahäd kanahapëe bong bä kä, ji heno baad nadoo doo. Ōm tii, dooh tii d' madoo bä. Menytyw hõm baad had'op do tagadëeg ub

—nāng mā ta kaser n'aa kyyh aj'yy katēē do hā.

11 Pooj jé Jesus du doo do tapahuunh do ta tii. Ta tii hā kā tametā kǎn tak'ēp hadoo do ta hejój, ti hyb n'aa ta ma matēg ta hā rah'yy kae padäg kǎn. Panang Kanah häd nāng doo bā, Garirej häj n'aa bā ti ta tii.

P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó hes'ēēm do Jesus hebēē bong do panyyg n'aa hahÿÿh

12 Ti jawén mäh, panang Kapar-Naüm häd nāng doo hēnh Jesus rabahōm ta ÿÿn, ta hÿÿj, ta ma matēg sa daheeh. Tÿÿ hēnh mā tabaym pawóp hē ta äh.

13 Tabedaa dāk bā Pas-kowa* häd nāng do Judah buuj rahyb n'aa esee doo, Jesus bahōm kǎn mā Jerusarēnh hēnh. 14 P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā, kahadē doo gó, wahoo gó, tabahapäh mā booj yb, b'éé, gurii-i hes'ēēm doo. Dajēēr meb'aanh doo, tii b' né rabat'oonh, Jesus hapäh. 15 Ti m' tabarig dāk ta tyd tamehewyyh hyb n'aa. Ti m' tabahabēē bong booj yb, b'éé sii hē. Ti m' tabaüüj bēēh mā dajēēr rabaheb'aanh do tyng n'aa. Jé pad'yyt hē taparara bong mā moweed, Jesus mo haj'aa. 16 Ti m' taky hadoo gurii-i hes'ēēm do hā:

* **2:13** Pas-kowa ramaneēēnh doo, Isaraēw buuj rahyb n'aa esee do P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn doo, rabah'üüm do Esit bā naa. Pas-kowa ratab'ēēs noo gó m' ranaheb'ooh mā b'éé t'aah aj'yy. Rahyb n'aa esee do heen n'aa m' tii. Ti noo gó m' ratab'ēēs né hē m' pāw makuj tamah doo. Séd hā m' rataheb'ēēs. † **2:17** Saaw-Mo 69.9 hā takerii dāk tii. Dawi kyy gó Jesus beh'üüm. Tak'ēp Jesus kamahän P'op Hagä Do tób n'aa. Baad takarēn P'op Hagä Do rahyb n'aa esee ta ti yt hā. Dooch tagenaag bā ta see hyb n'aa tii bā ramoo bong doo.

—Bē manä ti j'eeep! —nāng mäh. —Ji es'ēēm do tób n'aa bē adoo manä Ee tób! —nāng mā Jesus kyyh sa hā.

17 Ti m' ta ma matēg rahyb n'aa es'ee däg kǎn P'op Hagä Do kyy kerih do hā kerih doo: “ÿ gawats'iik da tak'ēp ÿ kamahän do hyb n'aa a tób n'aa.”†

18 Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rabana Jesus wē, ti m' raky hadoo ta hā:

—Jaa kyy gó hahÿÿ d' mabad'oo? —nāk mā sa kyyh. —Mametä äā hā meuj n'aa nāng do heen n'aa, P'op Hagä Do ky gabuuj tado bā —nāk mā sa kyyh.

19 —Ej —nāng mā Jesus. — Bē karēn bā, bē apyn hōm hahÿ P'op Hagä Do tób n'aa. Tamawoob hē tabado dāk bā ta äh, ÿ tamaa sooh p'aa hēnh —nāng mā Jesus.

20 —Nyy d' ti ta tii? —nāk mā Judah buuj wahē n'aa sa kyyh. —46 ta baab ramoo bok rabahaja sooh hyb n'aa. Tamawoob mā ta äh mata-maa sooh p'aa hēnh? —nāk mā sa kyyh Jesus hā.

21 Dooch P'op Hagä Do tób n'aa Jerusarēnh bā hasooh do paa tado bā, Jesus hanāng péh. Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. 22 Ta jawén, Jesus ganä wät jawén paa bā kā m', ta ma matēg rahyb n'aa

newë kån ta ti taheer'oot doo. Tii bā kā m' raky dahé kån Jesus her'oot do paa kā. Raky daheeh na-āāj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo kā.

²³ Ti m', Pas-kowa rahyb n'aa esee noo gó, Jerusarēnh bā Jesus baym bā, hajōk h'yy kae kån ta hā, hajōng tapehuh do rahapäh do hyb n'aa.

²⁴ Dooh Jesus h'yyb dahé bā sa hā, baad tabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb. ²⁵ Dooh hyb n'aa rabaher'oot pé Jesus hā badäk hahÿÿ hā habong do sa ky n'aa, baad Jesus bahapäh do hyb n'aa sa h'yyb.

3

Aj'yy Nikodēm häd näng do sii Jesus ber'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät mä aj'yy Nikodēm häd näng doo, Parisew sa seeh, Judah buuj sa wahë n'aa see m'. ² Atsēm tabana Jesus wë, ti taky hadoo ta hā:

—Ma matëg, —näng mäh — äā hapäh, òm P'op Hagä Do mejüü, äā mama metëek hyb n'aa. Ta ti äā wén hapäh, dooh hajaa pé ta tii d' mapahuunh doo da P'op Hagä Do nawäd bā ta sii —näng mä Nikodēm kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh hajaa pé P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bā, p'aa hēnh ji nenyb bā. Né

hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Nikodēm hā.

⁴ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii? —näng mäh. —Nyy da p'aa hēnh ji benäng, wah'ëë däk do ji? Ny daa p'aa hēnh ji bajëë suun ji ÿÿn wog gó, p'aa hēnh ji benäng hyb n'aa? —näng mä Nikodēm kyyh.

⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh ji haja bā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji do bā, ji h'yyb ji nenyw bā nesaa do mahānh, P'op Hagä Do Sahee ji h'yyb gó tana-jëë suun bā na-āāj hē.* Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ⁶ —Aj'yy hā hana doo, ta da hadoo né hē tii. P'op Hagä Do Sahee hā hana doo, P'op Hagä Do taah hedo padëek tii. ⁷ Ti hyb n'aa mahyb n'aa meuuj manäh, “Taw'ääts hē p'aa hēnh bë benäng do hadoo”, ÿ hanäng do hā —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' taky hadoo:

—Tabahēm do ky n'aa gó òm ÿ maher'oot p'aa hēnh ji benäng do ky n'aa. Tabahēm do tabahēm takarēn hēnh. Ji maa napëë né paawä ta kyyh, dooh ji hapëë bā n'yy hēnh tahana, dooh ji hapëë bā nyy bā tabaym. Ti hadoo P'op Hagä Do Sahee gó p'aa hēnh henäk do sa hā† —näng mä Jesus Nikodēm hā.

* **3:5** Hahÿÿ d' Gereg kyy me, Jowāw erih doo me: “Dooh ji haja bā P'op Hagä Do bag'ääs doo gó ji ajëë suun bā, näng me ji nenyb bā, P'op Hagä Do Sahee me ji nenyb bā na-āāj hē.” Hahÿÿ da ta ti näng ky n'aa: Ji kahetsyyd wät do hadoo näng me hasus do mahānh, ji h'yyb ji benäm nesaa do mahānh. † **3:8** Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh né paawä ji hapëë bā nyy d' ti p'aa hēnh rabenäng do hadoo, wyt ta maab hē sa h'yyb tym kawareem kån P'op Hagä Do Sahee an'oo bā.

⁹ Ti m' Nikodēm ky hadoo:

—Nyy d' tii?

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Isaraéw buuj sa ma matëg né paawä òm, dooh tagah'ood bã a hã? —näng mäh. ¹¹ —Né hup ÿ né hë hahÿ òm ÿ maher'oot doo: Äã her'oot äã hapäh do ky n'aa, äã hapäh do äã matym me na-ääj hë. Ti hadoo né hë, dooh bè gado bã äã her'oot doo —näng mäh. ¹² —Òm ÿ maher'ood wät badäk hahÿ bã ky n'aa, dooh ÿ maky dahé bã. Nyy da da ÿ bè ky daheeh hÿ pong jé ky n'aa ÿ her'ood bã? —näng mäh. ¹³ —Doo hewäd sëek pé hÿ pong jé. Doo ta ky n'aa her'oot péh. Jääm né hë hawät t'ï hënh Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ¹⁴ P'ooj ub, tabanawäng bã, aw'yy heen n'aa Mosees gadahäng p'op, b'aa hã, ta wë rahegää bã ranadejöp hyb n'aa. Ti hadoo né da b'aa hã, p'op, rabepëem däk da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ¹⁵ sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do redëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ¹⁶ Tak'öp badäk hahÿ hã habong do P'op Hagä Do kamahän. Ti hyb n'aa taban'oo däg kån sét hadoo do ta T'aah, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do tabanesaa hënh ranahõm hyb n'aa, rabedëb had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do pa kã. ¹⁷ Taky n'aa etyy hyb n'aa nado nesaa do sa hã P'op Hagä Do wën mejö hyng ta

T'aah badäk hahÿ bã. Tawén mejö hyng, ta hã rabedöp hyb n'aa nesaa do mahänh —näng mä Jesus kyyh.

¹⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Doo P'op Hagä Do ky n'aa ety bã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagä Do h'yyb gó tabanny däk taky n'aa etyy do sa hã nesaa doo hënh, ta T'aah hã h'yy kana'eeh do sa hã. Ta wën ky n'aa etyy nesaa doo hënh sa hã, sét had'os do ta T'aah hã rah'yy kana'eeh do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁹ —Hahÿ hyb n'aa P'op Hagä Do rejää da sa hã: Ta t'aah, ji h'yyb tym bag, baad hadoo do P'op Hagä Do gen'aak do ji hã tametëeh doo, kajaa badäk hahÿ hã habong do sa mahang. Ti hado né paawä, dooh rakamahän bã ta ti bag. Rakamahän badagyp do hadoo doo, nesaa do ramoo bong do hyb n'aa. ²⁰ Nesaa do moo heb'ook doo, dooh rakamahän bã ta bag. Dooh rakarën bã ta bag hadoo doo gó rabooh, nesaa do ramoo bok do kamanetëeh hyb n'aa. ²¹ Baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëek doo da habok doo, tabawak bã hadoo doo gó rababok, P'op Hagä Do ky gabuuj né ta ti ramoo bong doo, takametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus Nikodëm hã.

Jesus ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do panyy n'aa hahÿh

²² Ta jawén mäh, Jesus, ta ma matëg daheeh raberéd hõm mä Jerusarënh panang.

Panang bahānh, Judah hāj n'aa bā tabaym dó ta ma matēg daheeh. Ta tii bā tanu gemuun bong ta wē han'aa doo. ²³ Ti noo gó Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wāt panang Anon hād nāng doo bā, panang Sarīm hād nāng do nedaa bā, tamii maeh do hyb n'aa tii bā. Hajōk Jowāw wē han'aa ranu kemuun hyb n'aa. ²⁴ (Jowāw nu gahem'uun do radawäts gēet do pooj jé tii.) ²⁵ Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg raky ked'aak Judah buuj see sii. Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do mejūū nyy da ji behop ji h'yyb enyyw dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó. Ti p'āā raky ked'aak. Ti m' Jowāw nu gahem'uun do ma matēg rabana ta wē, ti m' raky hadoo ta hā:

²⁶ —Āā ma matēg —nāk mā Jowāw hā. —Aj'yy tamyyj dāk hā makahataa doo, maky n'aa her'oot do paah, ta ti na-āāj hē nu gemuun hỹỹ kā. Sahōnh hē rabahōm kån ta wē. Doo h āā wē rana boo bā —nāk mā Jowāw nu gahem'uun do ma matēg ta hā.

²⁷ Ti m' Jowāw ky hadoo:

—P'op Hagā Do né hē ti hanoo ji hā ji moo wāt do pan'aa. P'op Hagā Do ky gabuuj né hē ti tamoo wāt doo. ²⁸ Bē hapāh né hē, bē maa napāh né hē bē hā ŷ her'oot do paah. P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do nado ŷ hỹỹh, nāng paa ŷỹh. P'op Hagā Do mejūū ŷ ta pooj jé, nāng paa ŷỹh. ²⁹ —Raketēe do jām n'aa rabajām noo gó,

ta patug pan'aa wē né ta ŷỹm pan'aa bahōm. Aj'yy najiis, jām h'yyb mahūūm n'aa, tse-bee kån katēe do pan'aa kyyh hā. Katēe do najiis tsebé do hadoo ŷ hỹỹh —nāng mā Jowāw. —Baad ŷ tsebee kån sahōnh hē rabahōm do hyb n'aa ta wē. ³⁰ Taw'āāts hē rahyb n'aa jawyyg magyys hē ta tii. Ti yd jé taw'āāts hē ŷ rahyb n'aa sakog magyys hē —nāng mā Jowāw.

³¹ Ti m' Jowāw ky hadoo ēnh:

—Hỹ pong jé hana doo, sahōnh hē sa bahānh ta tii. Badāk hahỹỹ bā naa ŷ ti hỹỹh. Badāk hahỹỹ bā naa ti ŷ hajaa ŷ her'ood bā. Hỹ pong jé hana doo, sahōnh hē bahānh hadoo doo, ³² ti né hē sahōnh hē tabaher'oot t'īi hēnh tahapāh doo, tamaa napāh do ky n'aa. Ti hado né paawā, dooh ragado bā taher'oot doo. ³³ ŷ gadoo ti hỹ pong jé hana do her'oot doo. Te hub né hē P'op Hagā Doo, baad ŷ ky dāng. ³⁴ ŷ P'op Hagā Do mejūū ta ky n'aa ŷ baher'oot hyb n'aa. Baad tabanoo hā ŷ ta Sahee. Ti hyb n'aa, te hub né hē bē hapāh Jesus ky n'aa ŷ her'oot doo. ³⁵ —P'op Hagā Do kamahān ta T'aah. Sahōnh hē bagā n'aa tabahadoo ta Yb an'oo bā. ³⁶ P'op Hagā Do T'aah hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa hỹ pong jé. Nabuj keh'ūūm doo, ta hā h'yy kana'eeh doo, dooh da t'īi hēnh raboo bā. Rahob had'yyt hē da nesaa doo, P'op Hagā Do an'oo bā —nāng mā

Jowāw kyyh.

4

*Samarija häj n'aa buuj
ÿÿnh panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m', hajõõ däk Jesus ma matëg, Jowāw nu gahem'uun do ma matëg bahãnh dæg, Jowāw bahãnh dæg na-ããj hë Jesus ranu gemuun doo, Pariséw raky n'aa napëë kãn. ² (Dooch m' Jesus nu gemuun bä. Ta ma matëg ti nu gemuun Jesus wë han'aa doo.) ³ Jesus heen n'aa nyy däk bä m', Pariséw raky n'aa napäh bä kä, teréd hõm Judah häj n'aa. Garirej häj n'aa hënh tabahõm kãn p'aa hënh. ⁴ Ta tyw n'aa Samarija häj n'aa tabës doo me m' tabahõm.

⁵ Ramahõm me m', rakajaa panang Sikar häd näng doo bä, Samarija häj n'aa bä. Hëëj Jakóh ta t'aah Joséh hã tanoo do paa nedaa hënh ti panang. ⁶ Tii bä ti majat mä naëng Jakóh gagots däk do paah. Jesus akaaj däk mäh, dawëë rababok do hyb n'aa. Ti m' Jesus baso däk naëng majat do pa. Wasyg këë mäh.

⁷⁻⁸ Ti nuuj jé ta ma matëg rabahõm panang hënh, sa waa rabetsëë hyb n'aa. Ti m' naëng majat bä ÿÿnh, Samarija buuj, kajaa mä naëng tabagóp hyb n'aa. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Na ÿ eëg naëng uuh —
näng mäh.

⁹ Ti m' ÿÿnh hyb n'aa newëë teanh do hyb n'aa. Dooch Judah buuj raherod bä Samar-
ija buuj sa sii.* Ti hyb n'aa m'
taky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa mabetsëë
hã ÿ naëng? —näng mäh. —
Õm Judah buuj, ÿ ti Samarija
buuj —näng mäh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta
hã:

—Mahapëë bä paawä ji
matym n'aa P'op Hagä Do
anoo do ji hã, mahapëë bä
paawä hahÿ naëng hetsëë
do a hã, metsëë paawä ta
hã naëng. Ji h'yyb ed'ëep do
naëng n'aa paawä tanoo a hã
—näng mä Jesus.

¹¹ Ti m' ÿÿnh ky hadoo:

—Ny ta hood? T'õp hahÿ
naëng majat. N'yy hënh naa
mabagóp ti naëng menooh
doo? —näng mäh. ¹² —Ër
wahë makü Jakóh gagots jat
hahÿ naëng. Ti mo haj'aa
paah, ti ti hanoo paa äã hã.
Ti ti heëëk paah, ta taah reëëk
paah, ta masããh reëëk paa
hahÿ naëng. Ër wahë makü
bahãnh g'eeh õm? —näng mä
ÿÿnh kyyh.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo ta
hã:

—Majat hahÿ naëng heëëk
doo, p'aa hënh da tahoo kaaj
däk —näng mäh. ¹⁴ —Naëng ÿ
anoo do heëëk doo, dooh da
tahoo kaaj wäd bä. Naëng ÿ
anoo do tawäd had'yyt hë da
sa h'yyb tym gó.† Tanoo sa hã

* **4:9** Dooch Judah panaa heh'äät do Samarija buuj rado boo bä. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj ragado bä sa mahang, dooh raherod bä sa sii. Dooch Judah buuj ragenaag bä Samarija buuj. Dooch na-ããj hë Samarija buuj ragenaag bä Judah buuj. † **4:14** P'op Hagä Do Sahee tii, naëng hadoo do Jesus anoo doo.

hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa sa h'yyb tym edëb had'yyt hẽ — näng mä Jesus.

¹⁵ Ti m' y̆nh ky hadoo:

—Na ta ti naëng y̆ karën, y̆ hoo nakaaj wät hyb n'aa, y̆ nana wät hyb n'aa, y̆ nagób wät hyb n'aa hahỹ naëng — näng mä y̆nh kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Abaaj hõm! Mahahëen nä a patug —näng mä Jesus.

¹⁷ —Dooh y̆ patug nyy bä — näng mä y̆nh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hẽ õm, “Dooh y̆ patug nyy bä”, hanäng do õm —näng mä. ¹⁸ —Ji ma poo oow pé paa a pat'uuk. Hỹỹ kä mapa gä doo, dooh né hẽ a patug tado bä. Ehub né hẽ õm ti hedoo doo —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' y̆nh ky hadoo ënh ta hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod ti õm —näng mä. ²⁰ —Sooh nanäng waëë jó äã wahë makũ rahyb n'aa jew'yyk P'op Hagä Doo. Bëeh, Judah buuj, Jerusarënh bä m' ji hyb n'aa jaw'yyk, bë nooh. Nyy da a hã? —näng mä.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Baad y̆ baher'oot a hã, y̆ maky dahé. Ti awät da ti noo gó, dooh da P'op Hagä Do ji Yb ji hyb n'aa jew'yyg wäd bä nanäng waëë jó, Jerusarënh bä na-ääj né da — näng mä. ²² —Bëeh, Samarija buuj, dooh bë hapëë bä ta ti bë hyb n'aa jew'yyk doo. Äã hahỹ Judah buuj, äã hapäh ta ti äã hyb n'aa jew'yyk doo.

Äãh, Judah buuj, äã mahang né hẽ ti taganyyh sahõnh hẽ sa h'yyb tym dëeb —näng mä. ²³ —Ti awät da ti noo gó kä, da hẽ né hẽ ta du däk, baad P'op Hagä Do ji Yb hyb n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hẽ rahyb n'aa jew'yyk da. Ta ti hedoo do P'op Hagä Do ji Yb karën. ²⁴ Sahee né hẽ ti P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ ta hã hyb n'aa jew'yyk doo, ta Sahee hejój gó, tak'ëp baad hadoo doo gó na-ääj hẽ P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk —näng mä Jesus y̆nh hã.

²⁵ Ti m' y̆nh ky hadoo:

—Y̆ ky n'aa napäh ti awät da Mesijas (Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ramaneënh doo) —näng mä. —Takajaa bä, sahõnh hẽ da ër tamaher'oot —näng mä y̆nh kyyh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Y̆ né ti hỹ Mesijas, a sii her'oot do né hẽ —näng mä Jesus.

²⁷ Tii bä kä m', Jesus ma matëg rakajaa. Rahyb n'aa meuunh mä y̆nh sii Jesus ber'oot do hyb n'aa. Rahyb n'aa meuuj né paawä, dooh m' reaj bä ta hã y̆nh hã taher'oot doo.

²⁸ Ti m' y̆nh beréd häng ta naëng hood, myyj hënh tabajëng. Takajaa bä m' tabaher'ood kãn myyj bä haj'eenh do sa hã. Ti m' taky hadoo:

²⁹ —Hamäh, ër hegäã aj'yy sahõnh hẽ y̆ moo wät do paa y̆ tamaher'oot doo —näng mä.

—Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do hyb n'aa hadoo ti ta tii —näng mäh.

³⁰ Ti m' rabahōm kän rabaheg'ääs hyb n'aa kä.

³¹ Ti nuuj jé Jesus ma matëg ramejō bong tabawa wät hyb n'aa ta waa:

—Mawa wäd a waa, ma matëg! —näk mä sa kyyh.

³² Ti Jesus ky hadoo sa hä:

—Ti anäng wa ÿ bë nahapäh doo —näng mä ta kyyh.

³³ Ti m' sa da hadoo do hä ta ma matëg rabeanh:

—Ramana wät g'eeh ta waa? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus baher'oot sa hä:

—Ta ti hä ÿ mejō hyng do karën do ÿ moo wät. ÿ karën ÿ bahajaa hä ÿ tamejūū doo. Ti né hē wa ÿ hadoo doo, ÿ hanäng doo. Ti né hē hēp ÿ hejój —näng mäh. ³⁵ —Hahÿÿ da bë ky hetëg: “4 nä ta kama-rab n'aa takata däk hyb n'aa joom tym”, bë nooh. —Bë hegää, bok ta ti hajök wë ÿ han'aa doo. Joom ag hahōō däk do hadoo tii. Kaja kän ji ataa P'op Hagä Do wë, joom ag ji ataa do hadoo. ³⁶ Ta ti wë ÿ hataa do gadoo da tamoo wät do sām. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do pa ragadoo da edëb had'yyt doo, wë ÿ hata däk doo. Jé P'op Hagä Do kyyh sa h'yyb tym gó hejoom do hadoo doo, hä ÿ h'yy ka'eeh do taa n'aa na-ääj né hē, séd hä da rah'yy gadejah. ³⁷ Te hub né hē hahÿ sa ky hetëg:

“Ta see tejóm n'aa, ta see tataa n'aa.” ³⁸ Tii da da bë hä kä. Bë ÿ mejūū bë bataa hyb n'aa bë nejoom doo. Ta wób ti moo bong tii.† Ta wób ramoo bok do sām bë gado kän —näng mä Jesus ta ma matëg hä.

Hajök Samarija buuj Jesus hä h'yy kae padëek do ky n'aa hahÿÿh

³⁹ Ti m', hajök Samarija buuj, ta ti panang buuj, rah'yy kae padäg kän mä Jesus hä, ÿÿnh maher'oot do hyb n'aa sa hä. Hahÿÿ d' mä ÿÿnh kyyh sa hä: “Sahōnh hē ÿ tamaher'oot ÿ moo wät do paah”, näng paa m' ÿÿnh sa hä. ⁴⁰ Ti m', Jesus wë panang buuj rakajaa bä, rabetsëe ta hä sa panang bä tabaym hyb n'aa. Tii bä kä, pawóp hē ta äh tabayyw wät. ⁴¹ Ti bahānh kä, hajök panang buuj rah'yy kae kän, sa hä Jesus her'oot do hyb n'aa. ⁴² Ti m' ÿÿnh hä raky hadoo:

—Maher'oot do hyb n'aa nado wäd äā wén ky daheeh. Äā wén ky daheeh hÿÿ kä, ta kyyh äā maa napäh do hyb n'aa. Sahōnh hē badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëeb né hē ti hahÿÿ kä, äā hapäh hÿÿ kä —näk mä sa kyyh ÿÿnh hä.

Aj'yy hyb n'aa jawyk do t'aah nahëe näng do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴³ Pawóp däg kä m' ta ä kä sa panang bä tatab'ëes doo, Jesus bahōm kän Garirej häj n'aa hēnh. ⁴⁴ Hahÿÿ d' mä

† 4:38 Ta wób paa ti rer'oot sa hä P'op Hagä Do kyyh, tahanäng pé tii.

Jesus her'oot do paah: “Ta häj n'aa bä dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa rod.”⁴⁵ Ti m', Garirej häj n'aa bä takajaa bä, ragadoo Jesus. Rawén gadoo, sahōnh hē Jesus pahuunh doo, Pas-kowa Jerusarēnh bä ratab'ëes noo gó, rabahapäh do hyb n'aa paah.

⁴⁶ P'aa hēnh mä Jesus bahōm ēnh panang Kanah häd näng doo hēnh, naēng, uwa bēeh matsing do tawareem paa bä. Ti awät aj'yy hyb n'aa jawyk doo, sa häj n'aa wahē n'aa kaser n'aa. Nahēe näng ta t'aah. Kapar-Naūm panang bä m' tabagä ti ta t'aah.⁴⁷ Ti m' aj'yy ky n'aa napäh bä Jesus kajaa do Garirej häj n'aa bä, Judah häj n'aa bä naa, panang Kanah hēnh tabahōm Jesus wē. Ti m' Jesus hä tabetsēe ta sii tabahōm, ta t'aah nahēe tabahahēen hōm hyb n'aa. P'eets mä ta t'aah dajēb paawä.

⁴⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē nahapēe bä tak'ēp hadoo do ji pehuunh doo, dooh né da bē ky dahé bä ēnh —näng mä Jesus kyyh.

⁴⁹ —Hyb n'aa jawyk doo, —näng mä aj'yy —hamä si yŷ, tah ŷ nadajēp hyb n'aa —näng aj'yy kyyh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Abaaj hōm. Has'oo dāk da a t'aah. Nadajēb da a t'aah —näng mä Jesus.

Aj'yy ky dahé kän Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa tababaa j hōm kän.⁵¹ Ti m' ta tyw n'aa me, ta hōō bä, takata dāk mä ta karom sa hā, ta tób hēnh han'aa doo.

—Has'oo dāk a t'aah —näk mä ta hā.

⁵² Ti m' tabeaanh sa hā:

—Nyy b' akēe papŷŷj, ta nahēe badoo wät? —näng mäh.

—Tsém né hē, atēh kēe —näk mä sa kyyh.

⁵³ Ti m' aj'yy hyb n'aa newēe, tii b' akā dāk né hē m' Jesus baher'oot ta hā: “Has'oo dāk da a t'aah”, tabanäng. Ti m' aj'yy, ta tób yt hā haj'eenh do na-āāj mä rah'yy kae padäg kän Jesus hā.

⁵⁴ Pawóp däg ká m' Jesus pahuunh do Garirej häj n'aa bä takajaa bä, Judah häj n'aa hēnh naa.

5

Aj'yy nawät do Jesus haso dāk do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m', ta jawén Jesus bahōm kän Jerusarēnh hēnh, Judah buuj rahyb n'aa esee do ratab'ëes hyb n'aa.

² Kahadē panang Jerusarēnh häd näng doo. Panang noo seeh, B'éé Sa Tyw N'aa häd näng do pa ti majat karaj'aa bä mahan'yyts its. Betés-Da mä karaj'aa häd. Eberew* kyy me tii. Ta w'oo hā 4 tób hatoonh kawōōt doo, sét hē ta hoo gad'oo bä hasooh.³ Ta ti yt hā hajōk nahēe enäh.

* **5:2** Judah buuj sa kyyh ji maneēenh Eberew. Badāk hahŷŷ hā Jesus bawät noo gó, tamawoob hē kyyh raher'ood Judah häj n'aa bä: Eberew kyyh, Aramew kyyh, Gereg kyyh. Eberew kyyh ti sa kyyh heh'äät doo.

Sa mahang ty temah doo, nabong doo, k'yy gedóm doo. [Ta tii bā ragada mā naēng ketaam doo. ⁴ Ta see pé noo gó m' P'op Hagä Do ääs bahyng mäh, tabetaam hyb n'aa naēng. Tabetaam jawén paa bā, pooj jé tame hahop do has'oo däk mā nahëe nāng do paah.] ⁵ Nahëe enäh do sa mahang ti asooh mā aj'yy, 38 däg ta baab ta nahëeh. Nawäd tii. ⁶ Ti m' Jesus bahapäh bā aj'yy hasooh doo, taky n'aa napäh bā p'ooj däg ta nahëeh taky hadoo ta hä:

—Makarēn mabahas'oo däk? —näng mäh.

⁷ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Dooch ŷ haja bā —näng mäh. —Dooch ŷ masa pé naēng ketaam jawén paa bā, ŷ bahop hyb n'aa. ŷ kakoon nuuj jé, ta see bahop pój ŷŷ jé. Ti hedo had'yyt hē —näng mā aj'yy kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Mado däg a tyng. Awäd däg —näng mā Jesus kyyh aj'yy hä.

⁹ Nayyw hē m' tabas'ëeg g'ëed kän, tado däk ta tyng kã, awäd däg kän mäh.

Saab noo gó m' ta tii, Judah buuj rakamehehäk do hä. ¹⁰ Ti hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo aj'yy hä:

—Saab naga hē. Dooch ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji tyng ji atón bā Saab hä —näk mā sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo sa hä:

—Aj'yy ŷ haso däk do ky hadoo hä ŷŷ: “Mado däg a tyng. Awäd däg”, nāng hä ŷŷ —näng mā aj'yy.

¹² Ti m' raky hadoo ta hä:

—Jaa ti ta ti a hä hedoo doo? —näk mäh.

¹³ Dooch m' aj'yy hapëe bā. Dooch wäd mā tii bā Jesus. Hajök do mahang tabawäd däk.

¹⁴ Ti noo gó né hē m', badawëd däk, Jesus hapëe kän aj'yy P'op Hagä Do tób n'aa bā. Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Mahegää. Öm has'oo däk —näng mäh. —Mamoo wäd wäd manä nesaa doo, ti bahănh tanahadoo hyb n'aa nesaa do a hä —näng mā Jesus kyyh aj'yy hä.

¹⁵ Ti m' aj'yy bahôm kän. Tamaher'oot mā Judah buuj sa wahë n'aa sa hä, Jesus ta ti haso däk doo.

¹⁶ Tii bā kã m' Jesus raky n'aa hajëew kän, ranu mer'ood kän, Saab hä tahaso däk do hyb n'aa aj'yy. ¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ee moo wäd had'yyt hē. ŷ na-ääj né hē ŷ moo wäd had'yyt hē —näng mäh.

¹⁸ Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa, tak'ëp kã Judah buuj sa wahë n'aa rakarēn rada-jëeb kän. Pooj jé, dooch Saab tatay bā sa hä, ta jawén kã P'op Hagä Do m' ta yb mäh, tanooh. Sa hä, P'op Hagä Do hadoo mäh, tanooh.

P'op Hagä Do T'aah hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahŷŷh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo Judah buuj sa wahë n'aa hä:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, dooh daj ŷŷ hē ŷ hajaa péh. Jāām né hē ŷ moo wät Ee, P'op Hagä Do moo wät do ŷ hapäh doo. Ee moo wät do né hē ti ŷ moo wät. ²⁰ Ee, P'op Hagä Doo, ŷ takamahän. Sahōnh hē tamoo wät doo, hā ŷ tametēeh. Hahŷ aj'yy ŷ haso dāk do bahänh da, hā ŷ P'op Hagä Do banoo ŷ moo wät hyb n'aa. Bē hyb n'aa meuunh da ta tii. ²¹ Dejēp do genä bong, Ee an'oo bā. Rabadēb had'yyt doo kā, tanoo. Ti hadoo né ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah, ŷ anoo rabadēp, ŷ h'yyb däng do sa hā. ²² Ee nado ta wób ky n'aa etyy. Hā ŷŷ, T'aah hā, Ee banoo sahōnh hē ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa. ²³ Ta tii d' tawén d'oo ŷ raweh'ēeh, ŷ rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa ta hā raweh'ēeh doo da, ta hā rahyb n'aa jew'yyk doo da. P'op Hagä Do T'aah waneh'ēeh doo, dooh né hē tawehēē bā ēnh Ee P'op Hagä Doo, hā ŷ mejō hyng doo — näng mā Jesus sa hā.

²⁴ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: ŷ her'oot do gad'oo doo, hā ŷ mejūū do hā h'yy ka'eeh doo, edēb had'yyt do ta hā däg, tawäd had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagä Do pa. Dooh nesaa do hā taky n'aa kety dāk da. Dooh banesaa doo hēnh tahōm wäd bā. Edēb had'yyt hē kā ta h'yyb tym. P'op Hagä Do pa

da tabawäd had'yyt hē kā — näng mā ta kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Ti awät da ti noo gó, da hē né hē tadu dāk, P'op Hagä Do hā h'yy gatamah doo, dejēp do hadoo doo, ramaa napäh da kēh ŷŷ, P'op Hagä Do T'aah kyyh. Kēh ŷ ky dah'eeh doo, edēb had'yyt hē da sa h'yyb tym. ²⁶ Ee, P'op Hagä Do hanaa né hē ji edēp doo. Ti hadoo né hē ta T'aah hā hana doo, P'op Hagä Do an'oo bā. ²⁷ Hā ŷŷ, T'aah hā P'op Hagä Do banoo ŷ hyb n'aa jawyk hyb n'aa, sahōnh hē sa hā ŷ ky n'aa etyy hyb n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do ŷ bahadoo do hyb n'aa. ²⁸ Bē hyb n'aa meuuj manä ta ti ŷ her'oot do hā. Ti awät da ti noo gó, P'op Hagä Do T'aah kyyh sahōnh hē dejēp do paa ramaa napäh da.† ²⁹ Tii bā da ragenä bong. Baad hadoo do moo heb'oooh do paah, hŷ pong jé da, P'op Hagä Do pa raboo had'yyt hē da. Nesaa do moo heb'oooh do paah, tabanesaa hēnh da raky n'aa kety dāk.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Dooh ŷ hajaa pé ti daj ŷŷ hē. P'op Hagä Do ŷ tamarher'oot doo da né hē ŷ bad'oo sa hā. Ti hyb n'aa baad ub had'yyt hē ta ti sa hā ŷ ky n'aa etyy doo. Hā ŷ mejūū do karēn doo da ŷ bad'oo. ŷ karēn do jawén nado —näng mā Jesus.

† 5:28 Ta jawén tii, p'aa hēnh Jesus bahyng bā.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ěnh Judah buuj wahē n'aa sa hā:

—Daj ŷŷ hē kēh ŷ n'aa ŷ her'ood bā paawā, dooh paawā baad tado bā tii. ³² Ti awāt nā ta seeh baad ub kēh ŷ n'aa her'oot doo. P'op Hagā Do né tii. Te hub né hē kēh ŷ n'aa taheer'oot doo, ŷ hapäh. ³³ Bē mejūū paa raky n'aa eanh Jowāw wē. Baad Jowāw nu gahem'uun do baher'oot sa hā kēh ŷ n'aa.

³⁴ Dooh hyb n'aa ŷ karēn pé badäk hahŷŷ bā naa kēh ŷ n'aa rod, tii d' ŷ wén her'oot. ŷ wén ky dāng Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paa hā kēh ŷ n'aa, taheer'ood wāt do bē ky daheeh hyb n'aa, bē h'yyb tym bedēp hyb n'aa nesaa do mahānh. ³⁵ Ji bag bawag dāk do hadoo Jowāw nu gahem'uun do ma metēek doo. Pooj jé dó, bē tsebee bong tama metēek do hā — nāng mā Jesus kyyh sa hā.

³⁶ Ti m' taky hadoo:

—Baad ub né paawā Jowāw nu gahem'uun do baher'ood wāt kēh ŷ n'aa, ti anāng ta bahānh hadoo do kēh ŷ n'aa metēeh doo. Hā ŷ Ee P'op Hagā Do anoo do ŷ pehuunh do pan'aa né tii. ŷ pehuunh do hā ji bahapäh ŷ P'op Hagā Do mejō hyng do ŷ ti hŷŷh. ³⁷ Ee, P'op Hagā Doo, hā ŷ mejō hyng doo, baad ub na-āāj hē taheer'oot kēh ŷ n'aa. Dooh noo gó bē maa napäh pé ta kyyh. Dooh noo gó ta mamets bē ty gahapäh péh. ³⁸ Dooh bē h'yyb tym gó tayyw bā ta kyyh, tamejūū

do hā bē ky nadaheeh do hyb n'aa. ³⁹ Baad né paawā bē ma kametēek P'op Hagā Do kyy kerih do hā. Tii d' bē wén ma kametēek, tii hā bē aw'yyt bē ed'oo bē edēb had'yyt do P'op Hagā Do wē. Hajōō nuu me né hē bē ner'ood paawā, dooh bē h'yy ganyy bā kēh ŷ n'aa hā ta hā taheer'oot do hā! ⁴⁰ Kēh ŷ n'aa ti taheer'ood né paawā, dooh bē ana bā wē ŷŷ, edēb had'yyt do ŷ banoo hyb n'aa bē hā.

⁴¹ Ti m' taky hadoo:

—ŷ raj'aa etsē do jawén nado ŷ bawāt. ⁴² ŷ h'yyb hapäh bēeh! Dooh bē kamahān bā P'op Hagā Do bē h'yyb gó. ⁴³ Ee kyy gó né paawā ŷ bahyng, dooh ŷ bē gado bā. Ta seeh, ta daaj hē ta ky gabuuj gó hana doo, ti paawā bē gadoo. ⁴⁴ Bē gen'aak bē da hadoo do bē hā raj'aa etsēē bā. Dooh bē hyb n'aa p'eed bā bē ky n'aa, P'op Hagā Doo, sét had'op do her'oot do hā. Ti hyb n'aa bē nahajaa hā ŷ bē h'yy ka'eeh doo.

⁴⁵ —Bē ŷ ky n'aa tapaa bē edoo manā Ee, P'op Hagā Do wē. ŷ nado tii, bē hā ky n'aa tapaa doo. Mosees hā ti bē h'yy kejäg ub. Ti né hē da bē taky n'aa tapaa. ⁴⁶ Mosees bē ky dahé bā paawā, ŷ né paawā bē ky daheeh. Mosees né hē kēh ŷ n'aa herih do paah. ⁴⁷ Dooh bē ky dahé bā ti terih do paah. Ti hyb n'aa bē wén ky nadaheeh ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hā.

6

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ta jawén ká m', karaj'aa Garirej häd näng do Jesus batsäg hõm. Tiberijas karaj'aa häd seeh. ² Hajök Jesus jawén habok, hajõng tapehuunh doo, nahëe enäh do taheso padëek do na-ããj hë rabahapäh do paa hyb n'aa.

³ Ti m', Jesus ta ma matëg daheeh rabasëek waëe hã. Tii b' rabaym, ti m' rabehyy b'ëeh. ⁴ Edaa däk mä Judah buuj Pas-kowa rataheb'ëes doo. ⁵ Ti m' Jesus baheg'ããs, hajök ti han'aa doo. Ti m' Pirip hã taky hadoo:

—N'yy hënh da ër betsëe hajök do sa waa? ⁶—näng mä Jesus, Pirip tametyy hyb n'aa. Jesus hapäh ta h'yyb gó nyy d' tabad'oo.

⁷ Ti m' Pirip ky hadoo:

—8 kamarab ji moo wät do sãm dooh tahaja nä bä sa waa sãm —näng mä Pirip.

⁸ Ti m' ta ma matëg seeh, ãn-Deréh, Simaw Peed hỹjy, ky hadoo mäh:

⁹ —Gëet hỹ karapee. Ti anäng ta wë its ji ma poo oow pé pãw ned'ëed is doo, sewada häd näng do s'ëeb. Tah'ỹyb pawóp hë. Tahaj'as mä ti hajök do hã? —näng mä ta kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë mejõ rabehyy b'ëeh jawii jó —näng mäh.

Baeh jawii tii bä. Ti m' rabehyy b'ëeh. 5 miw ajyy tahyb n'aa pé tii bä hab'ëeh doo. ¹¹ Ti m' Jesus basog däk

pãw, P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Öm taw'ãäts hë Ee. Man'oo däk äã waa —näng mäh.

Ti m' taban'oo kãn hab'ëeh do sa hã. Ti hadoo né tah'ỹyb ënh. Wog enä hõm mä sahõnh hë. ¹² Rabahajaa bä kã rawëh doo, Jesus ky hadoo:

—Bë ata däg mad'aak doo, takanerejãã hyb n'aa —näng mä Jesus.

¹³ Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kãn kawaju gó. ¹² m' kawaju gedë hõm doo. Ji ma poo oow hadoo do paa madaag kãn hajõng pãw bód.

¹⁴ Ti m' hajök do rabahapäh bä Jesus pahuunh doo, raky hadoo:

—Hahỹ né hë P'op Hagä Do ky n'aa rod badäk hahỹyh hënh hana doo, kerih do hã ta her'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Jesus h'yyb gó tabahapäh bä, tak'ëp rah'yyb tatug paawä sa häj n'aa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, ta mab hë kã p'op tabasëek waëe jó sa mahãnh.

Tamii pong jé Jesus bawät do panyyg n'aa hahỹyh

¹⁶ Tũüh däg kã m', Jesus ma matëg rabawëej kãn karaj'aa hënh. ¹⁷ H'oo gó m' ragatsëg t'oonh, Kapar-Naũm häd näng do panang nemuun rabatsëg paawä. Badajuu däk mäh. Dooh m' Jesus awëej nä bä sa wë. ¹⁸ Ti m', tak'ëp bah'ood ty gahëm. Tewëep maadaka. ¹⁹ Dawëe péj rababoo däk bä kã, Jesus rahapäh. Tamii pong jó tabana sa wë. Ti m'

tak'ëp rabeÿÿm bong. ²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë eÿÿm manäh! Ý ti hÿÿh —näng mäh.

²¹ Ti m' rah'yyb tsebee kãn tagatsëg sooh bä sa sii. Ti m', nayyw hë rakaja kãn jajé raty gapad'ëek hënh.

Ji h'yyb tym dëeb panyyg n'aa Jesus hanäng do hahÿÿh

²² Ti m' jati péh, hajök do tamyyj däk hã ha'yyim do Jesus mä resoos. Tsém hadoo, sét né h'oo tii bä hayat. Ti gó né hë Jesus ma matëg rabatsëg hõm. Dooch m' Jesus gatsëg so bä sa sii, sa hã. Ti hyb n'aa m' tii bä aym, red'oo.

²³ Ti noo gó né hë panang Tiberijas häd näng doo bä naa marakate wób ranu kajäk, päw rabawa p'aa hënh tabanäng hënh. Tsém hadoo päw rabawa do paah, Jesus P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe do jawén paa bä. ²⁴ Ti m' rah'yy kadaw'uuh, dooh né hë m' Jesus tii bä, dooh ta ma matëg tii bä. Ti m' ragatsëg toojkãn marakate gó. Panang Kapar-Naüm tabanäng hënh rabatsëg hõm kãn mäh, t'ï hënh Jesus rabesoos hyb n'aa.

²⁵ Karaj'aa ta myyj jé Jesus rabaw'yyt bä kä m' raky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näk mäh —nyy b' akä makajaa? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ý né hë hahÿ ý her'oot doo: Ý pehuunh do hã bë h'yy genä däk do

hyb n'aa nado ý bë wén es-oos. Ý bë wén esoos, päw hã bë wog enä padëek do hyb n'aa. ²⁷ Taw'ääts hë dooh bë waa hã had'yyt hë bë h'yyb padäg. Nayyw hë takarejää tii. Taw'ääts hë bë h'yyb padäg had'yyt hë ji h'yyb tym edëb had'yyt do hanoo do hã. Kanarejã tii. Ýÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ý né hë bë hã hanoo tii. Ee, P'op Hagä Do ky gabuuj gó ý moo wät —näng mä Jesus sa hã.

²⁸ Ti m' rabeaanh Jesus hã: —H'ëed ti P'op Hagä Do karën äã moo bok? —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo: —Hahÿÿ da P'op Hagä Do karën bë hã: Takarën bë h'yy ka'eeh tamejõ hyng do hã —näng mä Jesus.

³⁰ Ti m' raky hadoo: —Äã karën mametä ta heen n'aa. Mapahuunh do äã bahapäh bä kä, õm äã ky daheeh. H'ëed mametëeh äã hã? ³¹ Èr wahë makü na-äãj hë rawa paa päw hadoo do Manah häd näng doo, tabanawäng hënh rahabok noo gó. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ky n'aa hã: “Tanoo sa hã hÿ pong jé hana do päw.”* Ti bahãnh ti äã karën mametëeh —näk mä sa kyyh Jesus hã.

³² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ý né hë hahÿ ý her'oot doo: Mosees nado ti hanoo ta ti päw hÿ pong jé hana doo. Ee mo haj'aa ti ta

* 6:31 Esodo 16.4, Nemijas 9.15, Saaw-Mo 78.24-25

ti pāw. Ee né hē ti hỹ̄h, bē hā han'oo kån pāw heh'äǟt do hỹ̄ pong jé hana doo. ³³ Badäk hahỹ̄ bā hahyng doo, badäk hahỹ̄ hā habong do sa h'yyb hed'ēep doo, ti né kã ta ti Pāw heh'äǟt kã P'op Hagã Do anoo doo.

³⁴ Ti m' raky hadoo Jesus hã:

—Man'oo had'yyt hē ta ti ãã hã, maky däng doo —näk mã sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—ÿ̄ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. Wē ÿ̄ hana doo, dooh tasa wäd bã. Hã ÿ̄ h'yy ka'eeh doo, dooh tahoo kaaj wäd bã —nǟng mãh. ³⁶ —ÿ̄ her'ood wät né paa bē hã, dooh hã ÿ̄ bē h'yy kae bã, ÿ̄ bē hapēē né paawã.

³⁷ Ti hadoo né hē, wē ÿ̄ rabana da sahõnh hē Ee anoo do hã ÿ̄. Dooh da ÿ̄ mak'yyts bã wē ÿ̄ han'aa doo. ³⁸ Baad ÿ̄ wén gadoo sa hã, P'op Hagã Doo, hã ÿ̄ mejõ hyng do karēn do ÿ̄ moo wät hyb n'aa. Dooh daj ÿ̄ hē ÿ̄ karēn do jawén nado. ³⁹ Hahỹ̄ da P'op Hagã Do karēn hã ÿ̄: Dooh takarēn bã hã ÿ̄ tanoo do see tabanesaa hēnh tahõm bã, ÿ̄ an'oo bã. Takarēn ÿ̄ genyy bong sahõnh hē hã ÿ̄ tanoo doo, hỹ̄ pong jé, P'op Hagã Do pa rababoo had'yyt hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm tabanoo noo gó. ⁴⁰ Ee P'op Hagã Do karēn sahõnh hē ta T'aah hã h'yyb padēek doo, ta T'aah hã ky dah'eeh doo, redēb had'yyt hē kã hỹ̄ pong jé ta pa. Sahõnh hē ta

sãm ragadoo bã kã, ÿ̄ genyy boo kån P'op Hagã Do wē, hã ÿ̄ h'yy ka'eeh doo —nǟng mã Jesus.

⁴¹ Ti m' hajõk do raky n'aa hajēm, “ÿ̄ pāw hadoo doo, hỹ̄ pong jé naa hahyng doo”, tahanäng do hyb n'aa. ⁴² Hahỹ̄ d' mã sa kyyh rabahe'oot bã:

—Hahỹ̄ ta see nado ti hỹ̄h. Joséh t'aah né hē ti hỹ̄h —näk mãh. —Ãã hep'ēeh ti ta yb, ãã hep'ēeh ti ta ÿ̄n. H'ēed hyb n'aa, “Hỹ̄ pong jé naa ÿ̄h”, tabanäng? —näk mã sa kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Jããm ti bē kyyh, bē ky kak'ēē doo —nǟng mãh. ⁴⁴ —Dooh hajaa pé wē ÿ̄ hana péh, hã ÿ̄ h'yy ka'eeh péh, Ee, mejõ hyng do ÿ̄h, wē ÿ̄ tanatsyyd bã sa h'yyb tym. Jããm hē hajaa wē ÿ̄ rana bã, Ee h'yyb tatug bã wē ÿ̄. Hã ÿ̄ h'yy ka'eeh do ÿ̄ genyy bong da, P'op Hagã Do wē ranu kajäk hyb n'aa, sahõnh hã ta sãm ÿ̄ banoo noo gó. ⁴⁵ Hahỹ̄ da P'op Hagã Do ky n'aa rod rerii bong paa ji ta h'yyb tatuk do ky n'aa: “Sahõnh hē sa hã P'op Hagã Do ma metēek da.”† Ti hyb n'aa, sahõnh hē Ee ma metēek do maa new'ēē doo, sa h'yyb gó renãm doo, wē ÿ̄ da rabana, hã ÿ̄ da rah'yy ka'eeh. ⁴⁶ Dooh hapäh pé Ee, P'op Hagã Doo. Jããm né hē ÿ̄h, P'op Hagã Do wē naa hahyng do hapēē wät —nǟng mã Jesus hajõk do sa hã.

47 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:
 —Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Hā ŷ ky dah'eeh do redēb had'yyt da hŷ pong jé, P'op Hagā Do pa. 48 ŷ né ti pāw hadoo do edēb had'yyt hē hanoo doo. 49 Tabanawäng hēnh pāw hadoo Manah hād nāng do bē wahē makū rawa né paawā, dejēp né hē. 50 Hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé naa hahyng do hawa doo, dooh tadajēb bā ta h'yyb tym, dooh tabanesaa hēnh tahōm bā. 51 ŷ né hē ta ti pāw hadoo do ji hed'ēēp doo, hŷ pong jé naa hahyng doo. Sahōnh hē hahŷ pāw hawa doo, raboo had'yyt hē da hŷ pong jé P'op Hagā Do pa. Hup ŷ ta ti pāw ŷ anoo do ŷ dajēp bā, badāk hahŷŷ hā habong do hŷ pong jé rabadēb had'yyt hyb n'aa P'op Hagā Do pa — nāng mā Jesus.

52 Ti m' tak'ēp Judah buuj raky kakā bong, tii da Jesus edoo do hyb n'aa. Hahŷŷ d' mā sa kyyh:

—Nyy da hahŷ aj'yy banoo ēr bawēh hyb n'aa ta dab? — nāk mā sa kyyh.

53 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ŷ né hē hahŷ ŷ her'oot doo: Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do dab bē nawēē bā, ta majyyw bē neēg bā, dooh bē haja bā hŷ pong jé bē nu kajāg bā P'op Hagā Do pa. 54 Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēk doo, hŷ pong jé edēb had'yyt da P'op Hagā Do pa. ŷ ganyy wāt da P'op Hagā Do wē, sahōnh hā ta sām ŷ banoo noo gó kā. 55 Tanawē

heh'äät hadoo dap ŷŷ. Ji heēk do heh'äät hadoo majyw ŷŷ. 56 Jé dap ŷ hawēh doo, majyw ŷ heēk doo, séd hā dāg ta h'yy kata dāk hā ŷŷ. ŷ na-āāj da ta h'yyb gó ŷ bawād kān. 57 Ee hā tabana hedēp doo. Ti né hē ŷ tamejūū. Ta hyb n'aa ŷ bedēp. Ti hadoo né hē, hā ŷ h'yy kamasoo doo, edēp da hēp ŷ n'aa. 58 Gēēt hahŷ pāw hadoo do hŷ pong jé hana doo. P'ooj ub bē wahē makū rawa do paa nahado ti hŷŷh. Rawa né paawā ti dejēp. Hahŷ pāw hawa doo, tawād had'yyt hē da P'op Hagā Do pa 59 —nāng mā Jesus, tób P'op Hagā Do panyyg rayd naherot do yt hā tama metēek noo gó, Kapar-Naūm panang bā.

Hajōk Jesus heréd hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

60 Ta ti Jesus her'oot do ramaa newē dāk bā, hajōk Jesus ma matēg wób raky hadoo mäh:

—Ti bahānh hēeh ta ti taher'oot doo. Dooh ky daheeh pé ta ti hedoo doo — nāk mā sa kyyh.

61 Ta ma matēg wób kawaj'āān gó rabaher'oot ta kyyh p'āā Jesus bahapāh bā m' ta h'yyb gó m', taky hadoo sa hā:

—ŷ her'oot do hā bē h'yy kejāg bong? 62 Bē h'yy kejāg bong tan'oo bā, nyy da da bē baher'oot ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do bē bahapāh bā, p'aa hēnh hŷ pong jé tabasēek bā? 63 P'op Hagā Do Sahee ti ji h'yyb tym hed'ēēp doo. Ji daaj hē ji hejój

me dooh ji hajaa péh. P'op Hagä Do Sahee hã naa né hẽ ti ta ti keh ỹỹ, bë hã ỹ her'oot doo, hỹ pong jé, P'op Hagä Do pa ji edëb had'yyt hẽ hanoo doo. Te hub né hẽ keh ỹỹ. ⁶⁴ Ti hadoo né hẽ, bë mahang dooh raky dahé bã —näng mä Jesus.

Ta tii da Jesus wén her'oot, pooj jé Jesus hapëë däk do hyb n'aa ta h'yyb gó sa mahang ky nadah'eeh doo. Tahapëë däk né hẽ ënh ta majĩ moo gó haëenh do pan'aa.

⁶⁵ Ti m' Jesus ky hado kãn:

—Ti hyb n'aa bë hã ỹ bedoo, dooh hajaa pé wë ỹ hana pé Ee natatug bã —näng mä Jesus.

⁶⁶ Ti noo gó né kã m' hajök heréd hõm Jesus. Dooch ta sii raboo boo bã. ⁶⁷ Ti m' 12 hedoo do ta ma matëg hã Jesus beaaj wät:

—Bë na-ããj bë karën bë bahõm mahãnh ỹỹ? —näng mäh.

⁶⁸ Ti m' Simaw Peed häd näng do ky hadoo ta hã:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näng mäh —jaa sii ãã bahõm kãn? Õm ti her'oot ji h'yyb tym hedëb had'yyt do ky n'aa hã. ⁶⁹ Õm né hẽ baad had'op doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ãã ky daheeh. ãã hapëë däk né hẽ tii —näng mä Peed kyyh.

⁷⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hẽ, bëeh, 12 hedoo doo, wë ỹỹ ỹ asëew hõm doo. Sét hẽ bë mahang Dijab† karom!

⁷¹ (Judas, Simaw Ikarijot häd näng do t'aah ky n'aa ti taher'oot. 12 hedoo do see né tii, ta jawén Jesus taky n'aa her'ood däk do pan'aa kã majĩ hã.)

7

Judah buuj rahyb n'aa esee do rataheb'ëes doo hënh Jesus bahõm do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ta jawén kã Jesus bawäd kãn mä Garirej häj n'aa hënh. Dooch m' takarën tahõm bã Judah häj n'aa hënh, ta tii bã wahë n'aa rakarën radaj'ëep do hyb n'aa. ² Tabedaa däk bã m', bag'aad me tób Judah buuj rabahemak do rataheb'ëes doo, * ³ Jesus hỹỹj raky hadoo mä ta hã:

—Ayyw manä babä. Taw'ããts hẽ Judah häj n'aa hënh mabahõm, mapahuunh do a hataa rabahapäh hyb n'aa. ⁴ Ji karën bã ji raky n'aa ets'ëeh, dooh ji jejën bã ji moo wät doo. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ rabaheg'ããs ti mapahuunh doo —näk mä sa kyyh.

⁵ Ta hỹỹj na-ããj hẽ dooh m' rah'yy kae bã ta hã, tii d' rawén edoo.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch takaja nä bã ti noo gó ỹ bahõm doo. Bëeh, bë h'yyb karën do noo gó né hẽ

† **6:70** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng péh ti Dijab. * **7:2** Sét ta baab ken'yyh Judah buuj rabahemak tób bag'aad me, tabanawäng hënh sa wahë makü rababok do paa rahyb n'aa esee hyb n'aa.

bē bahōm. ⁷ Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh bē hã rakamajē bā. Wē ÿ rawén kamajÿÿ, nesaa do ramoo heb'ooh do ky n'aa, nesaa do rahyb n'aa nahew'ëē do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa. ⁸ Bē ahōm ta ti rataheb'ëēs hēnh. Dooh ÿ ahōm nã bā ta t'ÿÿ hēnh. Dooh takaja nã bā ti noo gó ÿ bahōm doo —näng mä Jesus kyyh ta hÿÿj sa hã.

⁹ Ta ti ta her'oot do jawén paa bā m', Jesus baym dó Garirej häj n'aa bā.

¹⁰ Ti m', ta hÿÿj rabahōm jawén paa bā, Jesus bahōm kãn. Kejën do hadoo tabahōm, ta wób ranahapäh bā. ¹¹ Ti m' rahyb n'aa esee do rataheb'ëēs hēnh Judah buuj sa wahē n'aa resoos mä Jesus. Rabesoos bā m' rabeaanh n'yy hēnh Jesus.

¹² Jé pad'yyt hē hajök do wób ra her'oot mä Jesus ky n'aa hã.

—Ky enyym —näk mä ta wób.

—Dooh —näk mä ta wób. — Ji tawadii tii —näk mäh.

¹³ Kaja hē m' rabahesëēnh ta ky n'aa, sa wahē n'aa rajeyÿm do hyb n'aa.

¹⁴ Rataheb'ëēs do hōō bā, 4 ta ä däg, Jesus bahōm kãn mä P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Tii bā tama met'ëēg kãn. ¹⁵ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa rahyb n'aa meuunh, ti m' raky hadoo:

—Nyy d' hajōng tabahajaa, ma kamanet'ëēg né paawä hahÿ aj'yy? —näk mä sa kyyh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hã ÿ naa nado ti ÿ ma metëēk doo. Hã ÿ mejüü do hanaa né tii. ¹⁷ P'op Hagä Do gen'aak do karēn moo wät doo, ti tahapäh da ta h'yyb gó, P'op Hagä Do hanaa tado bā, hana ÿ tado bā ÿ ma metëēk doo. ¹⁸ Jé ta daaj hē, ta ky gabuuj her'oot doo, ta hã raweh'ëēh do hyb n'aa tii. Ti hadoo nado ta hã mejüü do raweh'ëēh karēn doo. Dooh ji tawad'ii bā ta tii hã. Dooh j'ooj madäk do tado bā ta h'yyb. Baad had'op do tii —näng mä Jesus.

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Mosees né hē bē hã hanoo P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hado né paawä, dooh bē ky dahé bā. H'ëēd hyb n'aa ti bē karēn ÿ bē daj'ëēp? Ta ky n'aa bē ky dahé bā paawä, dooh paawä bē karēn bā ÿ bē daj'ëēb bā —näng mä Jesus kyyh Judah buuj sa wahē n'aa sa hã.

²⁰ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Karap'aar h'yyb nesaa do a hã anäng! Dooh òm daj'ëēp péh —näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sét hē ÿ pahuunh do hyb n'aa Saab hã, bē h'yy kejäg bong. ²² Bē na-ãaj né hē Saab hã né bē moo bok. Bē taah masuuj noo byyh kahök do heen n'aa Saab noo gó tado bā, tii hã né hē bē moo bok, Mosees mejüü do hyb n'aa. (Mosees nado du n'aa tii. Mosees pooj jé habong do paa èr wahē maküüh, ti ti du n'aa.) ²³ Hÿÿ kä bē hã

ÿ beaanh: Saab hã bë an'oo bã ji t'aah masuuj noo byyh ji gahõg bã, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ji ky daheeh do hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa ti bë kawajãän wë ÿÿ, Saab hã aj'yy baad ÿ ahub däk do hyb n'aa? ²⁴ Daap hë ÿ bë ky n'aa ety manäh. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do hã bë baheg'ãäs ta ky n'aa —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Rahyb n'aa newëë P'op Hagä Do H'yyb Däng do Jesus tado bã ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Ti m' Jerusarënh panang buuj wób raky hadoo:

—Hahÿ nado aj'yy radaj'ëep rahanäng doo? ²⁶ Ti babä tabagëet ënh. Hajõõ mahang tabaher'ood né paawä, dooh sa kyy pé ta hã. Èr wahë n'aa rahyb n'aa newë däk apäh, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, Kristo häd näng do tado bã tii? ²⁷ Nyy d' ti hÿÿ éh? Æã hapäh ti hahÿ aj'yy n'yy hënh naa. Kristo häd näng do kajaa bã, dooh ji hapëë bã n'yy hënh tahana —näk mä sa kyyh.

²⁸ Ti hyb n'aa m', P'op Hagä Do tób n'aa bã Jesus ma metëek bã taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Bë hapäh mä ÿÿ, bë nooh. Bë hapäh mä n'yy hënh naa ÿÿ, bë nooh. Dooh këh ÿ gabuuj tado bã hÿ ÿ bahyng. Ti awät né hë ta ti hã ÿ mejõ hyng doo. Te hub né hë ta tii. Tahajaa ji h'yy kasadëë bã taky däng do hã. Ti dooh bë

hapëë bã. ²⁹ ÿ ti hapäh. ÿ wén hapäh, ta wë naa ÿ bahyng. ÿ tamejõ hyng —näng mä Jesus sa hã.

³⁰ Tii d' tabedoo do hyb n'aa m', sa wahë n'aa rakarën ramoo maso däg paawä. Dooh hajaa pé ta hã, dooh nä tadajëp do noo gó tado nä bã do hyb n'aa. ³¹ Sa wahë n'aa rakarën ramaso däg né paawä, hajök mä ta hã h'yy kae padëek. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kristo, P'op Hagä Do Ky Däng Do kajaa bã, dooh tapehuuj da hahÿ pehuunh do bahänh† —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Parisëw ramaa napäh bã ta tii da Jesus ky n'aa rabaher'oot bã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü, P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa Jesus ramasoo hyb n'aa.

³³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ aym nä bë pa, ta jawén ÿ babaaj hõm hã ÿ mejõ hyng do wë. ³⁴ ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahõm bã ÿ hawät hënh —näng mä Jesus.

³⁵ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa rabaher'oot ta tii d' tedoo do ky n'aa. Dooh tagah'ood nä bã sa hã taher'oot doo. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—N'yy hënh g'eeh tabahõm äã naw'yyt, tahanäng doo? Gereg sa panang hënh g'eeh ti tahahõm, èr wakãän wób rahabong hënh? Gereg buuj g'eeh tama met'ëeg kån?

† 7:31 Sa hã m', Jesus né hë ti Kristo.

36 Nyy d' tahanäng pé ti: “ÿ da bë esoos tii bã. Dooh da ÿ bë awyyd bã, bë nahajaa do hyb n'aa bë ahôm bã ÿ hawät hēnh”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

37 Tagadëëg ub rataheb'ëës do ã n'aa, tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk. Tii bã kä m', ti noo gó kä m' Jesus bas'ëëg gëët. Ti m' taky hadoo, tak'ëp mä ta kyyh:

—Taw'ãäts hē hoo kaanh do hadoo do ta hã, wë ÿ tabana tabeëk do hadoo hyb n'aa. 38 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Hã ÿ h'yy ka'eeh do h'yyb gó naa ganyyh da ji h'yyb bed'ëëp do naëng n'aa” —näng mä Jesus.

39 P'op Hagä Do Sahee tahanäng pé tii, Jesus hã h'yy ka'eeh do ta jawén ragadoo doo kä. Dooh Jesus an'oo nä bã ti noo gó P'op Hagä Do Sahee, dooh tadajëb nä bã, dooh taganä wäd nä bã, dooh P'op Hagä Do wë takawehëë däk doo hēnh tas'ëëg nä bã do hyb n'aa.

40 Jesus her'oot do ta wób ramaa napäh bã m', raky hadoo:

—Hahÿ né ti P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do Ky Däng Doo —näk mä sa kyyh.

41 Ta wób mä raky hadoo:

—Hahÿ né hē Kristo häd näng doo —näk mä sa kyyh.

—Dooh. Garirej häj n'aa hēnh naa nado Kristo bana —näk mä ta wób. 42 —Dawi

panaa da ta ti Kristo. Panang Berēnh häd näng doo bã naa, Dawi panang paa bã naa Kristo bana da, näng P'op Hagä Do kyy kerih do hã† —näk mä sa kyyh.

43 Sa h'yyb retyn hōm kän mä Jesus ky n'aa hã. 44 Ta wób rakarēn paawä Jesus ramaso däk. Ti hadoo né hē m', dooh ta hã moo däng péh.

45 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa warahén n'aa, ramejō nä do Jesus ramasoo hyb n'aa paawä, abaaj h'üüm P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa wë, Parisëw sa wë na-ãäj hē. Ti m' rabeaanh sa hã:

—Hëd n'aa bë manana wät? —näk mä sa kyyh warahén sa hã.

46 Ti m' warahén raky hadoo:

—Dooh noo gó her'oot pé ta ti aj'yy her'oot doo da —näk mä sa kyyh.

47 Ti m' Parisëw raky hadoo warahén sa hã:

—Bë na-ãäj hē tawadii? —näk mäh. 48 —Dooh ër wahë n'aa raky dahé bã ta hã. ãã Parisëw, ãã na-ãäj hē dooh ãã ky dahé bã ta hã. 49 H'yy gatamah ti hajök do ta hã ky dah'eeh doo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do rahapëë bã, ti rawén süüt. P'op Hagä Do was'ee bong ti ta ti hajök doo —näk mä Parisëw sa kyyh warahén sa hã.

50 Ti m' sa seeh, Nikodēm häd näng doo, Jesus wë hegãã

† 7:42 Se hub né hē raheer'oot doo. Berēnh panang bã né hē Kristo häd näng do benäng, P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng. Rawén ky nadah'eeh, dooh rahapëë bã do hyb n'aa Berēnh panang bã né hē Jesus benäng. Sa hã m' Garirej häj n'aa bã naa Jesus, tii bã tabawëë gëët do hyb n'aa.

wät doo, ky hadoo ta wób sa hã:

⁵¹ —Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã daap hẽ ër ky n'aa ety bã ër da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ pooj jé ër beanh ta hã tamoo wät doo, tama metëëk doo, ër ky n'aa napäh hyb n'aa —näng mä Nikodēm.

⁵² Ti m' ta wób raky n'aa rejã kãn, ti m' raky hadoo ta hã:

—Öm na-ãäj né hẽ apäh Garirej hẽnh naa? —näk mäh. —P'op Hagä Do kyy kerih do hã mahegãã bã, mabahapäh, P'op Hagä Do ky n'aa rod dooh Garirej häj n'aa hẽnh naa tana bã —näk mä sa kyyh Nikodēm hã.

[⁵³ Ti m' sahõnh hẽ rabahõm sa tób hẽnh.

8

ÿñh ta patug nadoo do sii haỹh do raky n'aa tapaa do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Jesus baym panang bahãnh péj, waëë Oriib häd näng doo bã. ² Jati péh, bap paah, Jesus bahõm ënh p'aa hẽnh P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh. Hajök kata däk ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã. Ti m' tabahyy sooh, ti m' tama met'ëëg kãn. ³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw sa daheeh, ramanaa ÿñh ta patug nadoo do sii haỹh doo, ta wób raw'yyt doo. Ti m' ÿñh ramejüü hajõõ gó tabag'ëëd däk hyb n'aa. ⁴ Ti m' Jesus hã raky hadoo:

—Ma matëg, —näk mäh — hahỹ ÿñh raw'yyt ta patug nadoo do sii tabaỹh bã —näk mäh. ⁵ —Ër ky n'aa jaw'yyk do hã ër Mosees mejüü, pä me ji daj'ëëp ta ti hedoo do hyb n'aa. Nyy da a hã pé ji bad'oo? —näk mä sa kyyh.

⁶ Ta tii da rawén ke'aanh, rakarën Jesus kyyh hã rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ky n'aa. Ti m' Jesus nu wajakoo sooh, tama poo me tũü taberih. ⁷ Raky n'aa h'ũüm do hyb n'aa, as'ëëg gëët, ti m' taky hadoo sa hã:

—Taw'ãäts hẽ bẽ mahang nesaa do h'yyb gó nanäng doo, ti pooj jé hakut pä me —näng mä Jesus sa hã.

⁸ Ti m' p'aa hẽnh tanu wajakoo sooh ënh. Tũü m' taberih p'aa hẽnh. ⁹ Ta tii d' Jesus bedoo bã sa hã, rabahõm kãn sét kenäh hõm, Wahëh hedoo do ti pooj jé hah'ũüm. Jããm né hẽ haym Jesus. ÿñh hayyw gëët ta pa. ¹⁰ Ti m' Jesus as'ëëg gëët, ti m' ÿñh hã taky hadoo:

—N'yy hẽnh ta wób? Dooh õm ky n'aa etyy péh? —näng mä Jesus ta hã.

¹¹ —Dooh. Tabad'op hẽ —näng mä ÿñh kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—ÿ na-ãäj hẽ, dooh õm ÿ ky n'aa ety bã. Ahõm kã. Meréd hõm hỹ kã nesaa do sahõnh hẽ —näng mä Jesus ta hã.]

Jesus badäk hahỹ bã habong do sa h'yyb tym bag hadoo do ky n'aa hahỹh

¹² Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'oot kata b'ēēh do sa hā. Hahỹ d' mā ta kyyh:

—Badāk hahỹ hā habong do sa h'yyb bag hadoo ȳh. Hā ȳ ky dah'eeh doo, dooh tabad'op hē badagyp do hadoo doo gó, nesaa doo gó, raboo bā tii. Ti anāng da sa wē sa h'yyb bag, P'op Hagā Do wē ji ted'ēēp doo, ta pa ji bawād had'yyt hē hanoo doo —nāng mā Jesus kyyh.

¹³ Ti m' Pariséw raky hadoo ta hā:

—A mab hē, a daaj hē maky n'aa her'oot a ky n'aa —nāk mäh. —Dooch Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ji mab hē, ji daaj hē, ji ky n'aa ji her'ood bā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē nado ta ti maher'oot doo —nāk mā sa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Map ȳh hē, daj ȳh hē, kēh ȳ n'aa ȳ her'ood né paawā, né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo. Ȳ hapäh ti n'yy hēnh ȳ bana, ȳ hapäh ti n'yy hēnh ȳ bahōm, né hup ȳ né hē ȳ wén nāng. Bē tii, dooh bē hapēē bā n'yy hēnh ȳ hana, n'yy hēnh ȳ bahōm. ¹⁵ Ȳ bē ky n'aa tapaa j'ooj hanāng do hā bē hapäh do hā. Ȳ dooh ȳ ky n'aa tapaa péh. ¹⁶ Sa hā ȳ ky n'aa ety bā paawā, baad paawā ȳ ky dāng sa hā, map ȳh hē nadoo do hyb n'aa ȳ ky n'aa etyy. Ti anāng hā ȳ ky masa doo. Ee, hā ȳ mejō hyng doo, ti né hē ȳ taky masa —nāng mäh. ¹⁷ —Pawóp hē ajyy séd demuun rahe'ood bā, baad ub tii, ji ky daheeh sa kyyh, bē ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo. ¹⁸ Tii

d' né hē āā bad'oo. Ȳ her'oot kēh ȳ n'aa. Ee, hā ȳ mejō hyng doo, ȳ taky masa kēh ȳ n'aa hā —nāng mā Jesus kyyh Pariséw sa hā.

¹⁹ Ti m' rabeaaj kän:

—N'yy hēnh a yb? —nāk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch ȳ bē hapēē bā. Dooch né hē Ee bē hapēē bā ēnh —nāng mäh. —Ȳ bē hapēē bā paawā, Ee na-āāj hē paawā bē hapäh —nāng mā Jesus kyyh.

²⁰ P'op Hagā Do matym n'aa rabeheho do hood basooh do pa Jesus baher'oot tii, tama met'ēēk bā P'op Hagā Do tób n'aa yt hā. Rakarēn né paawā ramasoo, dooh ta hā moo dāng péh. Rawén moo nadāng, dooh takaja nā bā tadajēp do heen n'aa kā.

²¹ Ti m' p'aa hēnh Jesus baher'ood wāt sa hā:

—Ȳ da ahōm bē mahānh. Ȳ d' bē esoos. Nesaa do anāng nā da bē hā bē dejēp. Ȳ hahōm hēnh, dooh bē haja bā bē ahōm bā —nāng mā Jesus.

²² Ta tii d' tabedoo do hyb n'aa rakeaj kän mā sa hā hē né hē. Hahỹ d' mā sa kyyh:

—Nyy d' tahanāng pé g'eeh: “Ȳ hahōm hēnh dooh bē haja bā bē ahōm bā”, tahanāng doo? Ta daaj hē g'eeh takadaj'ēēp? —nāk mā sa kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ēnh sa hā:

—Babā naa bē ti hỹh. P'op naa ȳ ti hỹh. Badāk hahỹ bā naa bē ti hỹh. Ȳ ti dooh. Dooch badāk hahỹ bā naa

tado bā ȳh. ²⁴ Nesaa do anäng nä da bē hā bē dejëp, näng ȳh. Ȳ né hē ti hawäd had'yyt do bē ky nadahé bā, bē da dejëp né hē nesaa do bē h'yyp tym gó anäng nä —näng mä Jesus.

²⁵ Ti m' raky gakog hōm:

—Jaa ěnh òm? —näk mä sa kyyh.

—Pooj jé bē ȳ maher'oot do né hē —näng mä Jesus.

²⁶ Ti m' taky hadoo ěnh:

—Ti anäng nä wē ȳ hajōng nä bē ȳ ky n'aa tapaa do pan'aa —näng mäh. —Te hub né hē hā ȳ mejō hyng do her'oot doo. Tahajaa ji h'yy kasadëe bā taky däng do hā. Ȳ tamaher'oot do né hē ti ȳ her'oot do badäk hahȳ hā habong do sa hā —näng mä Jesus.

²⁷ Dooh m' rah'yyp genä bā ta Yb ky n'aa Jesus her'oot bā. ²⁸ Ti hyb n'aa m' Jesus ky hadoo sa hā:

—P'op, b'aa hā Aj'yyp Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do bē basäg häng do jawén paa bā, ȳ né hē ti hawäd had'yyt do tii bā bē h'yyp genä kån. Dooh daj ȳ hē ȳ moo wät péh, ȳ her'oot péh, ti noo gó kã bē bahapäh. Ti noo gó kã bē bahapëe kån hahȳh: Jããm hē ȳ her'oot bē hā, Ee ȳ tama metëek doo. ²⁹ Hã ȳ mejō hyng do awäd had'yyt hē si ȳ. Dooh ȳ teréd bā, tagen'aak do ȳ moo wäd had'yyt do hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

³⁰ Ta ti tabaher'oot bā m', hajōk h'yyp kae padäg kån ta hā.

Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom, ky n'aa hahȳh

³¹ Ti m' Judah buuj ta hā h'yyp kae padëek do hā Jesus ky hadoo:

—Ȳ ma metëek do bē ky dahé had'yyp bā, hëp ȳ hata heh'äät padäg bē tii bā. ³² Bē hapäh da tii bā baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bē da ted'ëep, baad bē babok hyb n'aa kã —näng mä Jesus sa hā.

³³ Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hyb n'aa tii da mabaher'oot? Abaraãm panaa né hē ti ãäh. Dooh noo gó ta wób sa karom kanep'aak do ãã ado bā. Nyy d' mahanäng pé ta ti maher'oot doo? —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Né hup ȳ né hē hahȳ ȳ her'oot doo: Nesaa do moo wät doo, nesaa do karom né kã tii. ³⁵ Dooh da ta kariw n'aa tób yt hā ta karom awäd had'yyp hē. Jããm né hē ta t'aah hadoo do ti haym ta tób bā. ³⁶ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah bē tedëeb bā, baad né tii bā bē baboo kån, nesaa do karom nađo boo bëeh —näng mäh. ³⁷ Ȳ hapäh, Abaraãm panaa né ti bëeh. Ti hado né paawä, ȳ bē karën ȳ bē daj'ëep, baad takanejäk do hyb n'aa bē h'yyp gó ȳ ma metëek doo. ³⁸ Bē ȳ ma metëek Ee metëek do hā ȳ. Bē tii, bē yb wē bē ma kametëek doo, ti bē moo bok —näng mä Jesus sa hā.

³⁹ Ti m' raky hadoo:

—Abaraãm ti ãã wahë makũh —näk mä sa kyyh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Abaraām panaa bë do bä paawä, Abaraām bad'oo doo da paawä bë bad'oo —näng mä Jesus. ⁴⁰ —Baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do bë ÿ maher'oot. Tii d' né paawä ÿ metëek bë hä, bë karën ÿ bë daj'ëep. Dooch paa ta tii da Abaraām adoo bä. ⁴¹ Bë yb moo wät do ti ta ti bë moo bok doo —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' raky hadoo:

—Äã yb daap nado. Jããm né hë P'op Hagä Do äã Yb. Ta taah heh'äät äã —näk mä sa kyyh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do tado bä paawä bë Yb, bë kamahän paawä ÿÿh, P'op Hagä Do wë ÿ bana do hyb n'aa. Dooch këh ÿÿ gó tado bä ÿ bahyng. Ti né hë ti hä ÿ mejō hyng doo. ⁴³ Hëd n'aa ti taganahoot bë hä, ÿ her'oot doo? Bë h'yyb gó tawén ganahoot, këh ÿ bë ganadoo do hyb n'aa. ⁴⁴ Dijab taah bëeh. Takarën do bë karën bë moo bok. P'ooj ub, tadu däk noo gó, dahej'ëep do né paa tii. Dooch baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa tagenaag bä. Dooch baad hadoo do ky n'aa ta h'yyb gó tabawäd bä. Daap tamenyyh bä, ta kyyh né hë ti taher'oot doo. Daap menyyh do tii. Daap menyyh do yb né tii. ⁴⁵ Baad hadoo doo, heh'äät ub do ky n'aa ÿ her'oot do hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh. ⁴⁶ Jaa

bë mahang hajaa pé nesaa do hä ÿ taky n'aa tapa bä? Baad hadoo do ky n'aa ÿ her'oot. H'ëed hyb n'aa ÿ bë ky nadaheeh? ⁴⁷ P'op Hagä Do taah hedoo do ramaa newëe P'op Hagä Do her'oot doo. Bë tii, dooh P'op Hagä Do taah bë do bä, ti hyb n'aa bë wén maa nanewëe ta kyyh —näng mä Jesus kyyh sa hä.

⁴⁸ Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo Jesus hä:

—Baad né äã ky kajäk. Samarija buuj né òm!* Karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk! —näk mä sa kyyh Jesus hä.

⁴⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch. Dooch karap'aar h'yyb nesaa do adäg bä hä ÿÿ —näng mäh. ÿ ti hÿÿh, ÿ weh'ëeh Ee. Bë tii, ÿ bë ky n'aa rejãã. ⁵⁰ Dooch ÿ as'üüd bä ÿ raweh'ëeh doo. Sét hë ti hawät ÿ raweh'ëeh karën doo. Ti né hë ti taky däng ji hä baad ji hado bä, baad ji nado bä. Bë nado ti ky kajäk doo. ⁵¹ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: ÿ ma metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb wäd bä —näng mä Jesus sa hä.

⁵² Ti m' Judah buuj sa wahë n'aa raky hadoo:

—Äã hapäh né hë hÿÿ kä, karap'aar h'yyb nesaa do a hä adäk né hë —näk mäh. —Abaraãm dajëp paah, P'op Hagä Do ky n'aa rod dejëp né paah, ti hadoo né hë, jé mama metëek do ky daheeh doo, dooh tadajëb bä, näng òm.

* **8:48** Sa maji hadoo Samarija buuj. Dooch ragenaag bä Samarija buuj. Samarija buuj né òm Jesus hä rawén her'oot, raky n'aa ej'ees hyb n'aa.

53 *Āã wahë makū Abaraām bahānh g'eeh ōm? Abaraām dajëp paah, ti hadoo ênh P'op Hagã Do ky n'aa rod p'ooj ub habok do paah. Jaa ōm a hã péh? —näk mä sa kyyh.*

54 *Ti m' Jesus ky hadoo:*

—Daj *ÿÿ* hë *ÿ* kawehëë bā paawā, dooh taw'āāts hë tado bā ta tii. Ee, bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, ti né ti *ÿ* taweh'ëéh. 55 Dooh bē hapëë bā tii. *ÿ* ti hapäh. “Dooh *ÿ* hapëë bā”, *ÿ* noo bā paawā, *ÿ* paawā noo kanesa bē nemuun. *ÿ* hapäh né hë ti P'op Hagã Doo. *ÿ* ky daheeh ta kyyh. 56 Abaraām, bē wahë makūūh, tseebe wät *ÿ* kajaa noo gó tabahapäh bā. Tahapäh né paah† —näng mä Jesus.

57 —*Ōm ky kew'oonh ta ti maher'oot do hã —näk mä Judah buuj sa wahë n'aa. —Dooh mawah'ëë nā bā, dooh 50 ta baab mado nā bā, mahapäh mä Abaraām a nooh —näk mä sa kyyh.*

58 *Ti m' Jesus ky hado kån:*

—*Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Abaraām benäng do pooj jé ÿ awäd däg né hë! —näng mä Jesus sa hã.*

59 *Ti m' ta ti ramaa napäh bā, rabasog padëëk pä, ta hã radewëës hyb n'aa paawā, radajëëb paawā. Ti Jesus kejën hõm. Ahõm P'op Hagã Do tób n'aa bā naa.*

† **8:56** 2.000 ta baab Jesus bewäd hyng do pooj jé Abaraām bawät paah. P'op Hagã Do metëéh paa Abaraām hã, badäk hahÿÿ bā tabawät nā bā. * **9:4** Taw'āāts hë ji moo wät ji bahajaa nā bā, tahanäng pé m' tii.

9

Ty tamah do panyyg n'aa hahÿÿh

1 *Tamahõm me tabahapäh aj'yy ty tamah doo. Ta hã d' né hë m' tabenäng bā. 2 Ti m' ta ma matëg rabeaanh:*

—*Ma matëg —näk mäh. —H'ëed hyb n'aa hahÿ aj'yy tawén ty tamah tabenäng? Ta yb, ta ÿÿn nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, ta daaj hë apäh nesaa do tamoo wät do hyb n'aa? —näk mä sa kyyh.*

3 *Ti m' Jesus ky hadoo:*

—*Dooh, ti hyb n'aa nado ti hahÿ tabahadoo —näng mäh. —Ty tamaa gó tawén enäng, ta hã P'op Hagã Do hejój kametëéh hyb n'aa —näng mäh. 4 —Taw'āāts hë tabawak nā bā èr moo bok, hã ÿ mejõ hyng do karën doo. Ti awät tabadajuuh, du daa d' ji moo wät péh.* 5 Badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb tym bag hadoo ÿÿh, badäk hahÿÿ hã ÿ bawät nā bā —näng mä Jesus kyyh.*

6 *Ta ti taky hadoo do jawén paa bā, tũũ tabetsós wät. K'āāts me tamekuuj wät, ti m' aj'yy matym hã tahawug hõm mä ta uuh.*

7 —*Ahõm kã —näng mä aj'yy hã. —Mahetsyyd a matym naëng majat do Siroéh häd näng doo me —näng mä Jesus aj'yy hã.*

(“Mejũũ doo”, tahanäng pé ti Siroéh.) *Ti m' aj'yy bahõm*

kän, tahetsyyd wät mäh, tabahapëë däg kän mäh. Ti m' tababaaj hõm kän ta tób hënh.

⁸ Ti m', ta tób pa haj'eenh doo, pooj jé dajëër tabehetsë bä hep'ëeh do paa m' rahapäh mä aj'yy. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ nado dajëër hetsë do paah? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti né m' ta wób sa hä. Ta wób raky hadoo:

—DooH ti tado bä —näk mäh. —Ta da hed'op —näk mäh.

—ÿ né tii —näng mä aj'yy ty tamah do paa kyyh.

¹⁰ Ti m' rabeaaj kän:

—Nyy da mabahapëë däk? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—Aj'yy, Jesus ramaneëenh doo, mekuuj wät k'ääts, tii bä matym ÿÿ hä tahawug hõm ta uuh. Siroéh hënh ÿ tamejüü, ÿ bahets'yyt hyb n'aa. ÿ ahõm, ÿ hetsyyd wät, ti ÿ bahapëë däg kän —näng mä aj'yy kyyh.

¹² —Ny tawät ti aj'yy? —näk mä ta hä.

—DooH ÿ hapëë bä —näng mä aj'yy kyyh.

Pariséw rabeaanh do aj'yy ty tamah do paa hä ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ramahüüm mä aj'yy ty tamah do paa Pariséw sa wë. ¹⁴ Saab né hë paa m' k'ääts Jesus mekuuj wät, aj'yy taty nä däk. ¹⁵ Ti m' aj'yy hä Pariséw rabeaanh nyy da ta matym nyy däg kän. Ti m' aj'yy ky hadoo:

—K'ääts me matym ÿ tabahawug wät. ÿ hetsyyd wät.

Hÿÿ kä ÿ bahapëë däk —näng mäh.

¹⁶ Ti m' Pariséw wób raky hadoo:

—DooH P'op Hagä Do mejüü do tado bä ta ti aj'yy. DooH Saab hä ky n'aa kajew'yyk do taky dahé bä —näk mä sa kyyh.

Ti m' ta wób raky gadoo:

—Nesaa do moo hew'ëet do tado bä paawä, dooh paawä tahaja bä hahÿ hadoo do meuj n'aa näng do tapahuuj bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Séd h'yyb nehedo boo m' Jesus hä.

¹⁷ Ti m' p'aa hënh rabeaaj wät aj'yy hä:

—Nyy d' mabaher'oot ta ti aj'yy ky n'aa? Õm né ti tamatym nä däk —näk mä sa kyyh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa rod né hë tii —näng mäh.

¹⁸ DooH nä Judah buuj sa wahë n'aa raky dahé nä bä aj'yy ty tamah doo, dooh né hë m' raky dahé nä bä aj'yy ty nyy däk doo. Ti hyb n'aa m' ta yb, ta ÿÿn ranaëëj kän. ¹⁹ Ti m' rabeaanh sa hä:

—Bë t'aah né hahÿÿh? —näk mäh. —Hahÿ né hë ti ty tamah do bë hanäk doo, tabenäng noo gó? Nyy da tabahapëë däk hÿÿ kä? —näk mä sa kyyh ta yb sa hä.

²⁰ Ti m' ta yb raky hadoo:

—Ää t'aah né ti ta tii. Ta hä d' né hë tabenäng —näk mäh. ²¹ —DooH ää hapëë bä nyy da taty nyy däk, jaa ty nä däk. Ta hä bë eaaj. Wah'ëë tii, karapee nado. Tahajaa

taher'ood bā ta daaj hē ta ky n'aa —nāk mā sa kyyh.

²² Hahỹy d' paa m' Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh: “Āã ado nyyh da, Jesus ti Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do hanāng doo. DooH da āã gado wād bā tób P'op Hagā Do panyyg āã yd naherot do yt hā”, nāk mā sa kyyh. Ti hyb n'aa m' ta yb tii da rawén edoo. Judah buuj sa wahē n'aa rajeỹm. ²³ Ti hyb n'aa m', “Wah'ēē dāg. Ta daaj hē tabaher'oot”, rawén nāng.

²⁴ Ti m' p'aa hēnh ēnh ranaēēnh sa wē ty tamah do paah. Ti m' raky hadoo ta hā:

—P'op Hagā Do hā maky dēē te hub tado bā! Baad maher'ood! —nāk māh. —Āã hapāh né hē, nesaa do moo hew'ēēt do ti ta ti aj'yy —nāk mā sa kyyh.

²⁵ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—DooH y hapēē bā nesaa do moo hew'ēēt do tado bā, nesaa do moo hew'ēēt do tanado bā. Sét hē ti y hapāh: Ty tamaa né paa yỹh, y taty nā dāk —nāng mā aj'yy Pariséw sa hā.

²⁶ Ti m' p'aa hēnh rabeaanh ēnh:

—Nyy da tabad'oo? Nyy da ōm taty nā dāk? —nāk māh.

²⁷ —Bē y maher'ood wāt. DooH y bē ky dahé bā. Hēd n'aa bē karēn p'aa hēnh y baher'oot? Bē na-āãj né hē bē karēn ta ma matēg bē bahadoo? —nāng mā aj'yy sa hā.

²⁸ Ti m' raky n'aa rejāã aj'yy. Ti m' raky hadoo ta hā:

—Ōm ti ta ma matēg! Mosees ma metēek do āã ti hỹy! ²⁹ P'op Hagā Do her'oot paa Mosees hā. Ti ti āã hapāh, āã ky n'aa napāh. Ta ti aj'yy, dooh āã hapēē bā n'yy hēnh naa tii —nāk mā sa kyyh.

³⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:

—B'ēs ky kewooj éh. Y né matym nyy dāg paawā tamo haj'aa, dooh m' bē hapēē bā, bē nooh. ³¹ Ji hapāh né ti hahỹy: DooH P'op Hagā Do maa newē bā nesaa do moo heb'ooh doo. P'op Hagā Do weh'ēēh doo, takarēn do moo heb'ooh doo, ti né hē ti tamaa newēē. ³² Pooj jé tadu dahāng noo gó, dooh ji ky n'aa napāh pé ty tamah doo gó henāng do hapēē dāk doo —nāng māh. ³³ —P'op Hagā Do wē naa tanado bā paawā, dooh paawā tahajaa péh, tabad'op hē —nāng mā aj'yy kyyh sa wahē n'aa sa hā.

³⁴ Ti m' raky gadoo:

—Nesaa do a hā anāng mabenāng, āã mama metēek? —nāk mā sa kyyh aj'yy hā.

Ti m' rah'eed nyyh mā P'op Hagā Do panyyg rayd naherot doo bā naa. DooH m' ran'oo wād bā tajēē wād bā p'aa hēnh t'ĩ hēnh.

H'yy ganehot do sa ky n'aa hahỹy

³⁵ Ti m' Jesus ky n'aa napāh aj'yy rah'eed nyyh doo. Aj'yy tamamuun bā, taky hadoo ta hā:

—Ōm h'yy ka'eeh Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do hā? —teanh mā ta hā.

³⁶ Ti m' aj'yy ty tamah do paa ky hadoo:

—Jaa tii? Ỹ mamaher'ood, ta hã ỹ h'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä ta kyyh.

37 Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Mahapäh paah. Ỹ tii, a sii her'oot doo —näng mäh.

38 Ti m' aj'yy ky hadoo:

—A hã ỹ h'yy kae däg kãn, hyb n'aa jawyk doo —näng mäh.

Ti m' ta taron nuu me m' aj'yy bahyy häng Jesus wë, Jesus taweh'ëeh hyb n'aa.

39 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ỹ wén hyng babä, ỹ ky n'aa etyy hyb n'aa sa hã, ty temah do ỹ ty nä padëek hyb n'aa, matym enäh do rana-hapäh hyb n'aa, rah'yy ganahoot hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

40 Ti m' Pariséw wób ta sii habong do ramaa napäh taher'oot doo. Ti m' rabeaanh ta hã:

—Nyy d' mahanäng pé tii? Æã sii hë ty temah mahanäng? —näk mä sa kyyh.

41 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ty temah do bë hado bä paawä, bë h'yy ganah'ood bä paawä, bë h'yyb haj'aa hë nado tii, hã ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mäh. “Æã hapäh, æã h'yy ganäng a hã”, bë hanäk do hyb n'aa, bë h'yyb haj'aa hë né hë hã ỹ bë h'yy kana'eeh doo —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hã.

10

B'éé hagã n'aa heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti m' Jesus ky hadoo ênh, panyyg ky n'aa gó tabenaa wät:

—Né hup ỹ né hë hahÿ ỹ her'oot doo: B'éé hood ka-hadë do noo me najëë suun doo, ta hadë pong jé gatsëk doo, baretsëk do tii, kamajÿÿ do tii. 2 Ta noo me hajëë suun doo, ti né hë ta masãäh b'éé hagã n'aa. 3 B'éé hagã n'aa kajaa bä kä, ta noo hagã n'aa tagas'ëës ta nooh tabajëë suun hyb n'aa. Ta masãäh hã ramaa napäh ta kyyh, sét ken'yyh tanaëënh bä sa häd me. Ti tamahüüm kãn ta masãäh ta w'oo hã. 4 Sahõnh hë ta masãäh tamanyyh do jawén paa bä kä, sa pooj jé tabahöm, tamahüüm kãn. Ta masãäh ah'üüm sa hagã n'aa jawén, ta kyyh ramepäh do hyb n'aa. 5 Tabad'op hë rahöm ramanepäh do jawén. Waj'aa bong ta mahãnh, raky manepäh do hyb n'aa.

6 Ta ti ky n'aa me Jesus baher'oot sa hã. Dooch m' tagah'ood bä Pariséw sa hã taher'oot doo. 7 Ti hyb n'aa m', p'aa hënh Jesus ky hadoo sa hã:

—Né hup ỹ né hë hahÿ ỹ her'oot doo: Ỹ né hë b'éé hood noo hadoo. 8 Sahõnh hë pój ỹÿ jé heboo nä doo, ma matëg oow hedoo doo, P'op Hagã Do H'yyb Däng do hanäk do na-ãäj, baretsëg paa tii,

* 10:8 Jesus ewäd hyng do pooj jé, hajök rawad'ii paawä Judah buuj. “Ỹ ti Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo”, näk paa sa kyyh. Daap ramenyyh tii. Sa ky n'aa né hë Jesus her'oot hahÿÿ hã.

kamaj'īi paa tii.* Dooh paa raky dahé bā sa kyyh, b'éé ky nadah'eeh do hadoo sa hagā n'aa nadoo doo. ⁹ Ŷ né hē b'éé hood noo hadoo. Wē ŷ nu dāng doo, edēb had'yyt hē kā nesaa do mahānh. P'op Hagā Do wē da tanu dāng. Baad tabajēng, baad tabanyyh, tawyyd had'yyt hē baad hadoo doo, sa waa b'éé raw'yyt do hadoo. H'yyb nyww gó, neŷŷm doo gó, tabawād kán P'op Hagā Do matym gó kā. ¹⁰ Hets'ēek do rabana rabets'ēek hyb n'aa, radej'ēep hyb n'aa, ragawats'iik hyb n'aa. Ti no n'aa rabana. Dooh ti ŷ hado bā. Ŷ ahyng babā ŷ bed'ēep hyb n'aa, baad hadoo doo gó rababoo had'yyt hyb n'aa — nāng mā Jesus.

¹¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ŷ né hē b'éé hagā n'aa baad hadoo doo. B'éé hagā n'aa baad hadoo do kan'oo dāk da, tadajēp ta masānh hyb n'aa. ¹² Sa karom, b'éé tabahag'āās ramejūū doo, ta sām tagadoo hyb n'aa, dooh b'éé hagā heh'āāt tado bā. B'éé danāh nado tii. Eŷŷm wāt tii, waj'aa wāt tabanas'aa b'éé hek'ook do tabahapāh bā. Teréd bēeh b'éé. Tii bā awad japuk b'éé seeh, tii bā ta wób jé pad'yyt hē rawaj'aa bong ta ti hyb n'aa. ¹³ Ta sām hyb n'aa paa ti sa karom bahag'āās b'éé. Dooh b'éé tahyb n'aa p'eed bā. Ti hyb n'aa tawajaah. ¹⁴⁻¹⁵ Ŷ ti hŷŷh, b'éé hagā n'aa heh'āāt hadoo. Ee,

P'op Hagā Doo, ŷ tamepāh, ŷ na-āāj hē ŷ mepāh Ee, P'op Hagā Doo. Ti hadoo né hē baad ŷ mepāh masāh haa. Masāh haa na-āāj né hē, baad né hē ŷ ramepāh. Daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk, ŷ dajēp hyb n'aa masāh haa sa hyb n'aa. ¹⁶ Ti abong nā masāh haa hedoo do wób, bong hahŷ wób nado tii.† Ti na-āāj né da ŷ manaa wē ŷŷ. Raky daheeh né da ŷŷh. Séd hā dāg da rakata padēek, hā ŷ h'yy ka'eeh doo. Sét né hē da ŷŷh, sa hagā n'aa. ¹⁷ Ŷ Ee kamahān. Ŷ tawén kamahān, daj ŷŷ hē ŷ kan'oo dāk ŷ dajēp hyb n'aa, p'aa hēnh ŷ bedēb wāt hyb n'aa. ¹⁸ Dooh hajaa pé ŷ dajēep péh. Daj ŷŷ hē ti ŷ kan'oo dāk dajēb hā. Ŷ hajaa ŷ kan'oo dāg bā dajēb hā. Ŷ hajaa p'aa hēnh ŷ ganā wāt p'aa hēnh ŷ edēb wāt hyb n'aa. Tii d' né hē Ee mejūū ŷ bad'oo —nāng mā Jesus kyyh.

¹⁹ Ti m' p'aa hēnh séd h'yyb nehedo boo Jesus hā, Jesus kyyh hyb n'aa. ²⁰ Hahŷŷ da hajōk do wób sa kyyh:

—Karap'aar h'yyb nesaa do ta hā adāk. Baad h'yyb nado. Hēd n'aa bē maa newēē ti ta kyyh? —nāk mā sa kyyh.

²¹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Dooh. Dooh ti taky hado bā karap'aar h'yyb nesaa do hadāk doo. Dooh karap'aar h'yyb ta ti hadoo do taker'ood bā. Dooh karap'aar h'yyb haja bā ty tsehēt do raty nā

† 10:16 Judah buuj wób nadoo doo, ta jawén ta hā h'yy ka'eeh do tii.

padäg bä —näk mä ta wób sa kyyh.

Jesus kyyh raganadoo do ky n'aa hahÿÿh

²² Ti m', Jerusarēnh bä P'op Hagä Do tób n'aa hyb n'aa rat-sebé do rataheb'eëš do kajaa. Tabahahēem bawät noo gó m' tii. ²³ Jesus awät P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, Saromāw häd näng doo bä. ²⁴ Ti m' Judah buuj sa wahē n'aa ranu get'eē däk Jesus. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jãām hē, ãã mah'yyb manepä wäd manäh! Baad ub ãã mamaher'ood hÿÿ kã òm P'op Hagä Do H'yyb Däng Do mado bä —näk mä sa kyyh.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē ÿ maher'ood wät, dooh bē ky dahé bä —näng mäh. —Ee ky gabuuj ta ti ÿ pehuunh doo. Ti ti metēeh kēh ÿ n'aa. ²⁶ Baad kēh ÿ n'aa rametä né paawä bē hã, dooh bē ky dahé bä. Bē wén ky nadaheeh, dooh masāh haa b'éé wób bē doo bä. ²⁷ Masāh haa b'éé raky daheeh ÿÿh. ÿ mepäh masāh haa. ÿ rahadaa had'yyt hē. ²⁸ Sa hã ÿ banoo edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Tabad'op hē rahob bä tabanesaa hēnh. Dooh hajaa pé masāh haa moh ÿÿ gó naa tado hōm bä. ²⁹ Ee, masāh haa hanoo doo, tak'ēp takabaj'aa sahōnh hē sa bahānh. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé masāh haa tado hōm bä Ee moo gó naa. ³⁰ ÿÿh, Ee, sét ãã —näng mä Jesus.

³¹ Ti m', p'aa hēnh Judah buuj wób, Jesus majÿ hedoo doo, rabasog padēek pä, ta hã radewēes hyb n'aa paawä, tadajēp hyb n'aa paawä. ³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hajōng baad hadoo do Ee ky gabuuj ÿ pehuunh do ÿ metä wät bē hã. Ny hadoo do ÿ pahuunh do p'ãã bē karēn ÿ bē daj'ēep? —näng mä Jesus sa hã.

³³ Ti m' Judah buuj wahē n'aa raky hadoo:

—Baad hadoo do mamoo wäd wät do hyb n'aa nado òm ãã daj'ēep pä me. Òm a wén kut pä me, P'op Hagä Do maky n'aa rejãã do hyb n'aa. Aj'yy né paawä òm, “ÿ P'op Hagä Doo”, mabanäng —näk mä sa kyyh.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Hahÿÿ da P'op Hagä Do her'oot paa sa hã, bē ky n'aa jaw'yyk do hã takerih: “P'op Hagä Do hadoo bēeh.”[†] ³⁵ Ti né hē P'op Hagä Do kyyh. Bē hapäh né hē, dooh P'op Hagä Do kyy kerih do ji haja bä ji ahÿÿd bä. Ti hyb n'aa, ajyy tamejūū do hã P'op Hagä Do ky n'aa hadoo ta häd n'oo däg bä, ³⁶ hēd n'aa, “P'op Hagä Do maky n'aa rejãã”, bē banäng hã ÿÿ, “ÿ P'op Hagä Do T'aah”, ÿ hanäng do hyb n'aa? ÿ né hē, Ee P'op Hagä Do asēew hōm doo, tah'yyb däng doo, wawēē hē tamejō hyng doo. ³⁷ ÿ moo nawäd bä paawä Ee, P'op Hagä Do moo wät doo, bē ky dahé manä ÿÿh. ³⁸ Ee

moo wät do ÿ moo wäd bä, ÿ bē ky nadahé nā bä, taw'ääts hē bē ky daheeh ÿ pehuunh do metēeh do hā, hēp ÿÿ gó Ee bawät, Ee h'yyb gó ÿ bawät, baad bē bahapäh hyb n'aa — näng mä Jesus kyyh sa hā.

³⁹ Ti m' p'aa hēnh rakarēn ramoo maso dāk Jesus ta kyyh p'ää. Dooch m' rahaja bä. Jesus ahōm sa mahānh.

⁴⁰ Ti m' Jesus batsäg hōm p'aa hēnh tamii Joradān häd näng do ta myyj jé. Ta myyj dāk hā, Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun wät paa bä tabaym dó. ⁴¹ Hajök an'aa ta wē. Ti m' raky hadoo:

—Dooch né paawä Jowāw nu gahem'uun do pehuuj bä, te hub né hē sahōnh hē hahÿ aj'yy ky n'aa Jowāw nu gahem'uun do her'oot do paah —näk mä sa kyyh.

⁴² Tii bä m', hajök rah'yy kae dāk Jesus hā.

11

Aj'yy Rasaro häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti awät aj'yy Rasaro häd näng doo. Nahēē näng mä Rasaro. Panang Betanija häd näng doo bä tabawät ta ānh Maah-Ta, Marija daheeh. ² Ta ti né hē Marija, Jesus tsyym hah'ook do buu benyym doo me, ta sēen me tahawug hōm doo. ³ Ti m', Rasaro ānh ramejūū Jesus rapanäk. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Mahegāā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk doo. Nahēē näng a najiis makamahān doo —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus maa napäh bä ká ta ky n'aa taky hadoo:

—Rasaro madajēp do nado ti ta nahēeh. Rasaro wén nahēē näng, P'op Hagä Do kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa, P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do kametēeh hyb n'aa na-āāj hē da ta hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

⁵ Maah-Ta, Maah-Ta ānh, Rasaro, Jesus kamahān né paawä, ⁶ dooch nayyw hē tahyb n'aa jöh bä. Pawóp nā ta āh tatab'ēēs, Rasaro nahēē näng do taky n'aa napäh bä. ⁷ Ta jawén ká Jesus ky hadoo ta ma matäg sa hā:

—Hamäh, p'aa hēnh ēr bah'ūūm Judah hāj n'aa hēnh, Rasaro rahabok hēnh —näng mä Jesus kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ma matäg raky hadoo ta hā:

—Ma matäg, —näk mäh —nag'aap hē Judah buuj sa wahē n'aa rakarēn ōm radaj'ēēp. Hēd n'aa t'īī hēnh makarēn mababaaj hōm? —näk mä sa kyyh.

⁹ Ti m' panyyg gó Jesus ky hadoo:

—Badawēēt adēb bä tabawag. Adēb bä ji awäd bä, baad ji bawät. Dooch ji tsyym poo däng péh, badäk hahÿ bag n'aa yt ji bawät do hyb n'aa —näng mäh. ¹⁰ —Badagyp doo gó ji awäd bä, daap ji tsyym poo kejäk, ta

bag badoh do hyb n'aa ta hã
—näng mä Jesus kyyh.*

11 Ti m', ta ti Jesus her'oot
do jawén paa bä, taky hadoo
ënh:

—Ër najiis Rasaro aã jëng. ÿ
ahôm dó t'ĩĩ hënh ÿ mebeë nyy
hyb n'aa —näng mä Jesus.

12 Ti m' ta ma matëg raky
hadoo:

—Aã wahë n'aa, —näk mäh
—tabaÿÿh bä, has'oo däk da
—näk mä sa kyyh.

13 Dajëp né hë Rasaro, näng
Jesus. Aÿÿh ta ma matëg
red'oo. 14 Ti m' baad ub Jesus
baher'ood kãn sa hã:

—Dajëp Rasaro ÿ hanäng
doo —näng mäh. 15 —Baad
tanyy ÿ badoh t'ĩĩ hënh
tadajëp do hã, hã ÿ bë h'yy
kae kãn hyb n'aa kä —näng
mäh. —Hamäh, ër ah'üüm t'ĩĩ
hënh —näng mä Jesus kyyh.

16 Ti m', Toméh, “Kawa-
reeh” ramaneënh doo, ky
hadoo ta wób sa hã:

—Hamä ta sii, ta sii ër dejëp
hyb n'aa† —näng mä Toméh
kyyh.

17 Ti m' panang Betanija
bedaa däk bä, Jesus ky n'aa
napäh, ji meheet pé däg mä ta
ãh Rasaro pä gabaho doo gó
radakä jëng doo.

18 Edah panang Betanija,
Jerusarënh bä naa. 19 Ti hyb
n'aa hajök Judah buuj sa
wahë n'aa hedoo doo, ta wób

na-ããj mä an'aa Maah-Ta wë,
Marija wë rah'yyb en'yyim
hyb n'aa, rahyb n'aa natón
hyb n'aa sa hÿÿj maküüh.

20 Ti m' Maah-Ta ky n'aa
napäh bä Jesus kajaa, anyyh
mä ta tób bä naa, ahôm ta wë.
Marija ahäng mä sa tób yt hã.

21 Ti m' Maah-Ta kajaa Je-
sus wë kä, ti m' taky hadoo ta
hã:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —
näng mäh —babä mageë bä
paawä, dooh paawä hãj ÿ
dajëb bä —näng mäh. 22 —Ti
hadoo né hë paawä, ÿ hapäh,
P'op Hagä Do anoo né da a
hã sahõnh hë ta hã maky n'aa
etsëë doo —näng mä Maah-Ta
kyyh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta
hã:

—Ganä wät da a hÿÿj —
näng mäh.

24 Ti m' Maah-Ta ky hadoo:

—ÿ hapäh, ganä wät né da
sahõnh hë ragenä bong do hã
kä P'op Hagä Do betyn bong
do hã kä banäm doo hënh,
banesaa doo hënh —näng mä
Maah-Ta.

25 Ti m' Jesus ky hadoo ta
hã:

—ÿ né da hanoo ta ti genyy
bong doo. ÿ né ti hedëb
had'yyt hanoo doo. Hã ÿ
h'yy ka'eeh doo, dajëb né
paawä, tawäd had'yyt hë da
hÿ pong jé P'op Hagä Do pa.

* **11:10** Dooh Jesus majiĩ rahaja bä, dooh na-ããj hë Nesaa Do Yb haja bä Jesus
hã raj'aa ketsëë bä Jesus moo wät do nahänh nä bä, tahanäng pé m' tii. Ta see ky
n'aa Jesus her'oot na-ããj hë ta tii da. Jesus né ti badäk hahÿÿ hã habong do bag
n'aa hadoo. Jesus sii ji nawäd bä, gadagyp doo gó hawät do hadoo ji. Nesaa do j'aa
ketsëë tii bä ji hã. † **11:16** Dooh tahajõõ nä bä ta ãh, t'ĩĩ hënh Jesus majiĩ rakarën
radaj'ëëp Jesus. T'ĩĩ hënh Jesus matëëh do hyb n'aa, Jesus radaj'ëëp Toméd ed'oo.
Ti hyb n'aa tii da tawén edoo sa hã.

²⁶ Hah̄y hedēp nā doo, h̄ā ȳ h'yy ka'eeh doo, tabad'op hē da tadajēp ta h'yyb tym. P'op Hagā Do pa had'yyt hē da tabawād k̄n —nāng mā Jesus.

Ti m' Maah-Ta h̄ā tabeaaj k̄n:

—Maky daheeh ta ti ȳ her'oot doo? —nāng m̄h.

²⁷ —Ȳy, Hyb N'aa Jawyk Doo. Ȳ ky daheeh ōm Kristo, P'op Hagā Do H'yyb Dāng Doo, P'op Hagā Do T'aah, P'op Hagā Do ky n'aa enooh do paah —nāng mā Maah-Ta kyyh Jesus h̄ā.

²⁸ Ti m' ta ti tabaher'oot do jawén paa b̄ā k̄ā m' Maah-Ta bahōm, ta ānh Marija tanaēēnh hyb n'aa. Ta m'aa hēnh mā tanaēēnh, ti m' taky hadoo:

—Ma matēg kajaa. Ta kyy gó ōm ȳ naēēnh —nāng mā Maah-Ta ta ānh h̄ā.

²⁹ Ti m', Marija maa napāh b̄ā ta tii, nayyw hē m' tabas'ēēg gēēt, ahōm k̄n mā Jesus wē. ³⁰ Dooch Jesus ajēē suun nā b̄ā panang b̄ā. Ta h̄ā Maah-Ta mamuun doo b̄ā tabagēēt nā. ³¹ Ti m' Judah buuj tób b̄ā hat'oonh doo, Marija h'yyb en'yym doo, rabahapāh b̄ā nayyw hē Marija bas'ēēg gēēt b̄ā, tabanyyh b̄ā, rabahōm k̄n ta jawén. Kamag hakēē hēnh hahōm red'oo m̄h. T'īī hēnh haoot red'oo m̄h.

³² Ti m', Marija kajaa b̄ā k̄ā Jesus bagēēt b̄ā, ta taron nu paa me tabahyy hāng ta wē. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng m̄h —babā magēē b̄ā paawā, h̄āj ȳ dooh paawā tadajēb b̄ā —nāng m̄h.

³³ Ti m' Jesus bahapāh b̄ā Marija haoot doo, Judah buuj Marija sii han'aa do na-āāj hē ha'oot doo, baad nado wād ta h'yyb, tak'ēp tahyb n'aa tón wāt. Tahyb n'aa esów wāt.

³⁴ Ti m' tabeaaj k̄n:

—Nyy b̄ā bē dakā jēng? —nāng m̄h.

Ti m' raky hadoo:

—B'ēēp, mahegāā, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' Jesus baód wāt.

³⁶ Ti m' Judah buuj raky hadoo:

—Bē hegāā, tak'ēp paa takamahān —nāk mā sa kyyh.

³⁷ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Ty tamah do taty nā dāk, tanoo. Hēd n'aa tananoo hah̄y tanadajēp hyb n'aa? —nāk mā sa kyyh.

³⁸ P'aa hēnh ēnh baad nado wād Jesus h'yyb. Tak'ēp tahyb n'aa tón takajaa b̄ā kamag basuun b̄ā. Pā gabaho doo gó radakā jēng. Pā gatsabak doo me ranoo gatsēē dāk. ³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē noo gatsē do hōm —nāng m̄h.

Ti m' Maah-Ta, dajēp do ānh, ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng m̄h —buu banes'aa dāg. Ji meheet pé dāg ta āh tadajēp —nāng mā Maah-Ta kyyh.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta h̄ā:

—Hā ŷ mah'yy kae bā, mahapāh da P'op Hagā Do kabaj'aa doo —nāng mā Jesus Maah-Ta hā.

⁴¹ Ti m' ranoo gasēets hōm kån. Ti m', p'op Jesus ty dēē wāt taky n'aa etsēē hyb n'aa P'op Hagā Do hā. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hē Ee. Mamaa napāh, maky daheeh ŷ ky n'aa etsēē doo. ⁴² ŷ hapāh né hē ŷ mamaa napāh, ŷ maky dahé had'yyt hē. Ta tii d' ŷ wén edoo, babā hab'ēeh do sa hyb n'aa, ōm né hē ti ŷ mejō hyng do raky daheeh hyb n'aa —nāng mā Jesus kyyh P'op Hagā Do hā.

⁴³ Ti m' ta ti tabedoo do jawén paa bā kā, tak'ēp tanaēēj kån mäh:

—Rasaro! —nāng mäh. — Anäh! —nāng mäh.

⁴⁴ Ti m' dajēp do paa anā kån. Kahapōōs ta mooh, ta tsyym sii hē pāän hawak doo me. Ta matym na-āāj mā kahabēn pāän me.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē apyn hōm pāän, baad tabahōm hyb n'aa kā —nāng mā Jesus.

⁴⁵ Ti m' hajōk Judah buuj Marija heg'ãäts do Jesus pahunh do hapāh doo, ta hā rah'yy kae padäg kån. ⁴⁶ Ta wób ah'ūüm mā Pariséw sa wē, ramaher'oot mā Jesus mo haj'aa ky n'aa hā.

Jesus hā Pariséw raka-maj'tū do panyyg n'aa hahŷyħ

⁴⁷ Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Pariséw daheeh ratsyyd bong Sinedirijo

ajyy n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa hedoo doo, séd hā rakata padēēk hyb n'aa. Rakata dāk bā kā m', raky hadoo mäh:

—Nyy d' ēr bad'oo? Bē hegāā! Hajōng hahŷ aj'yy pehuunh doo. ⁴⁸ Ēr hyb n'aa nap'eed had'yyt bā tapehuunh do hā, sahōnh hē da rah'yy kae padēēk ta hā, sa wahē n'aa tabahado dāk hyb n'aa. Roma buuj warahén n'aa kamajē bong da āā hā tii bā. Rado hōm da P'op Hagā Do tób n'aa. Rado hōm da āā hāj n'aa —nāk mā sa kyyh.

⁴⁹ Ti m' sa seeh, Kajapas hād nāng doo, ti noo gó P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ky hadoo sa hā:

—Doooh bē hapāh péh — nāng mäh. ⁵⁰ —Doooh bē h'yy genā bā? Taw'ãäts hē ta ti sét né hē dajēp, sahōnh hē Judah buuj ranadejēp hyb n'aa — nāng mā Kajapas kyyh.

⁵¹ Ta daaj hē tahajaa do hyb n'aa nado ta tii d' tabaher'oot. P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do tado hyb n'aa, P'op Hagā Do banoo ta hā ti tabaher'oot hyb n'aa, ta pooj jé Jesus ky n'aa hā. Jesus dajēp da Judah buuj sa hyb n'aa tahanāng pé m' tii d' taher'oot doo. ⁵² Tadaajēp Judah buuj sa hyb n'aa had'yyt nado. Tata dāk séd hā da na-āāj hē sahōnh hē P'op Hagā Do taah hedoo do jé pad'yyt hē habong doo.

⁵³ Ti jawén paa bā kā m', Kajapas her'oot jawén paa bā kā m', Judah buuj wahē n'aa

rabaher'ood kån nyy da da Jesus radaj'ëp.

⁵⁴ Ti hyb n'aa, dooh Jesus awäd wät bä sahõnh hẽ mahang kä. Ti hyb n'aa ahõm kån mä ta ma matëg sa sii kä panang Eparajim häd näng do tabanäng hënh, tabanawäng do nab'yy hënh kä. Tii hënh rabaym dó.

⁵⁵ Tabedaa däk bä Pas-kowa häd näng do Judah buuj rataheb'ëes doo, hajök hah'üüm mä Jerusarenh hënh, tii hënh ratab'ëes hyb n'aa. Pas-kowa pooj jé rabahõm, sa h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, baad ratab'ëes hyb n'aa. †

⁵⁶ Jesus mä resoos P'op Hagä Do tób n'aa yt hã rabab'ëeh bä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Nyy da bë hã? Ana g'eeh da Pas-kowa er tab'ëes bä? — nãk mãh.

⁵⁷ Tii da rawén edoo, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh ramejüü do hyb n'aa ramaher'oot hyb n'aa Jesus rahapëë bä. Rakarën paawä ramaher'oot ramaso däk hyb n'aa.

12

Buu benyym do Marija ah'ook do Jesus tsyym hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ji moo oow see pé ta äh Pas-kowa häd näng do pooj jé, Jesus matëh kån panang Betanija häd näng doo hënh, Rasaro taganyy wät do panang bä. ² Takajaa

bä kä m', Jesus najiis ramoo bok Jesus raweh'ëeh do tä n'aa. Maah-Ta manaa ti hat'oonh do sa waa, sa tä. Rasaro asooh sa mahang. ³ Ti m' Marija bado däk buu benyym do hood. Häd eh ta hood.* Tak'ëp ky n'aa gebah, heh'äät, joom nah-do häd näng do s'ëeb ti buu benyym doo. Ti m' tabahah'ook Jesus tsyym hã. Ti m' tatsyym hawug hõm ta sëen me. Jé pad'yyt hẽ däg tób yt hã buu benyym do buu bewäd däk.

⁴ Ti m' Judas Ikarijot häd näng doo, Jesus ma matëg seeh, ta jawén Jesus tahaëej däk doo, ky hadoo:

⁵ —Hëd n'aa buu benyym do takanes'ëem? ³⁰⁰ moweed k'ääts tæg hawak paawä ta sãm. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã — näng mã Judas kyyh.

⁶ Kas'uut do tat'yyd mehïin do hyb n'aa nado ta tii da tawén her'oot. Baretsëg tii. Jesus sa dajëer hagä n'aa Judas. Tahes'ook mä ta gó radahep'ëe doo.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã: —Na magëd ti ÿÿnh. ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' tabad'oo. ⁸ Kas'uut do aboo had'yyt hẽ bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang ÿ awäd wäd bä had'yyt hẽ —näng mã Jesus Judas hã.

⁹ Ti nuuj jé m' hajök Judah buuj raky n'aa napëë däk Betanija bä Jesus bawäd däk doo. Ti m' rabana

† 11:55 Tii da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü paah. * 12:3 Riit gó ji ety bä, ta baa bä tagadäk.

kän Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Rasaro, dajëp do paah, Jesus ganyy wät do rabaheg'ääs hyb n'aa na-ääj né hë. ¹⁰⁻¹¹ Rasaro hyb n'aa hajök Judah buuj rahyb n'aa eréd hōm sa wahë n'aa. Jesus hā m' rah'yy kae padäg kän. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa Rasaro sii hë rakarën radaj'ëëp.

Baad Jesus ragadoo Jerusarënh bä panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m', jati pé hajök doo, Pas-kowa hyb n'aa Jerusarënh hënh han'aa doo, Jesus raky n'aa napäh hana do Jerusarënh hënh. Ta hōō bä tabawäd däk. ¹³ Madyyk g'aad hadoo do rakekyyt mäh, an'yyh mä panang bä naa, Jesus ragadoo hyb n'aa. Ti m' raky hadoo, tak'ëp sa kyyh:

—P'op Hagä Do äã j'aa etsë!
—näk mäh. —Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!† —näk mäh. —Ky n'aa kedëng, Isaraéw buuj sa wahë n'aa! —näk mä sa kyyh.

¹⁴ Ti m' jumeto t'aah jó Jesus baso kän. Tii d' né paa ta ky n'aa, P'op Hagä Do kyy kerih doo. Hahÿÿ da takerih:

¹⁵ “Bë eÿÿm manä Sijōn‡ buuj. Bë hegäã! Bë wahë n'aa ti awät da.

Jumeto t'aah jó tabana.”§

¹⁶ Pooj jé dó, dooh Jesus ma matëg rah'yy genä nä bä ta ti P'op Hagä Do kyy kerih do Jesus hā kametä wät ti noo gó. Ta jawén, Jesus dajëp, Jesus ganä wät, Jesus basëëk do jawén paa bä kä, rahyb n'aa es'ee däg kän ta ti ta ky n'aa kerih doo, ta hā kametëeh doo.

¹⁷ Ti m' hajök do wób, hap'ëeh do Rasaro Jesus ganyy wät doo, rahe'oot mä ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä m', ta ti Jesus pahuunh do raky n'aa napäh do hyb n'aa, hajök an'yyh panang bä naa Jesus ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' Pariséw raky n'aa jōg bong sa da hadoo do hā. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Bë hegäã! Dooh äã haja bä hahÿÿh. Sahōnh hë ta wë rabahōm kän —näk mä sa kyyh.

Gereg buuj wób rakarën do raheg'ääs Jesus panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' Pas-kowa noo gó, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa han'aa do sa mahang ti abong mä Gereg buuj wób. ²¹ Pirip wë rabana. Betsaj-Da panang bä, Garirej hāj n'aa bä naa ti Pirip. Ti m' raky hadoo:

—Hyb n'aa jawyk doo, —näk mäh —ää karën Jesus äã bahegäã paawä —näk mäh.

²² Ti m' Pirip ahōm Ān-Deréh wë, tamaher'oot hyb

† 12:13 Saaw-Mo 118.25-26 ‡ 12:15 Jerusarënh panang ti Sijōn . Isaraéw buuj na-ääj hë kä ramaneëj kän Sijōn . § 12:15 Sakarija 9.9

n'aa. Ti m' Ān-Deréh bahadaa hōm Pirip. Jesus wē rabahōm ramaher'oot hyb n'aa Gereg buuj rakarēn doo. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Kaja dāk hỹ kã ȳh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do dajēp doo, baad ȳ P'op Hagä Do wén weh'ēeh da —näng mäh. ²⁴ —Né hup ȳ né hē hahỹ ȳ her'oot doo: Tiriig ag k'ãäts gó takanajäg bä, k'ãäts gó ta bóg nadajēb bä, ta mab hē, sét hē had'yyt hē tabaym ti ta ag. Ta bóg dajēb bä, papuuj ganyyh bä, tii bä hajōng ta ag ganä kãn ta hanaa** —näng mäh. ²⁵ —Jé badäk hahỹ hã ji hawät do hã tak'ēp kamahñ doo, dooh da tanu dēe bä P'op Hagä Do wē. Badäk hahỹ hã ji hawät do hã kamanahñ doo, edēb had'yyt da P'op Hagä Do pa. ²⁶ Jé karēn pé wē ȳ moo wät péh, taw'ãäts hē hēp ȳ hata had'yyt hē. Ȳ bawät bä tabawäd had'yyt hē da wē ȳ moo wät doo. Ee weh'ēeh da tii —näng mäh.

²⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹ kã, taw'ãäts hē nado hēp ȳ. Nyy da da kēh ȳ P'op Hagä Do hã? “Ee, ȳ medēeb nesaa do ȳ ahob mahñh, ȳ dajēb mahñh”, näng g'ee d' ȳh? Dooh. Ȳ dajēp hyb n'aa né hē ȳ bahyng —näng mä Jesus.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo P'op Hagä Do hã:

—Ee, mametä baad had'op do òm, tak'ēp kabaj'aa do

sahōnh hã —näng mä Jesus kyyh.

Ti m', hỹ pong jé naa tamaa ena kyyh. Hahỹ da m' ta kyyh:

—Ȳ metä wät. P'aa hēnh da ȳ metēeh ēnh —näng mäh.

²⁹ Darung mä hajök do tii bä hab'ēeh do sa hã.

—Āäs ti her'oot ta sii —näk mä ta wób sa kyyh.

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hēp ȳ n'aa nado ti kyy ber'oot. Bē hyb n'aa ti taber'oot, bē ky daheeh hyb n'aa —näng mä Jesus.

³¹ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Hỹ kã kajaa dāk P'op Hagä Do ky n'aa etyy do badäk hahỹ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh doo. Da hē kã Nesaa Do Yb, badäk hahỹ hã habong do hã mejüü do kahabēe hōm kãn. ³² Ȳ kã, p'op kajatsēk do hã, b'aa hã, ȳ radahēe dāk bä, ȳ naēenh da wē ȳ sahōnh hē badäk hahỹ hã habong doo —näng mä Jesus.

³³ Ta tii d' tawén her'oot, tametēeh hyb n'aa nyy da tadajēp.

³⁴ Ti m' hajök do raky hadoo:

—Āã ky n'aa napäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. Kristo häd näng doo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, awäd had'yyt hē m', dooh tadajēb bä takerih doo gó ta her'ood bä. Hēd n'aa Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do p'op radahäng,

** **12:24** Ta ky n'aa hã né hē Jesus her'oot ta tii. Jesus né hē tiriig ag hadoo. Jesus nadajēb bä paawä, dooh takahüüm boo tii bä ta hã h'yy ka'eeh doo, tahanäng pé tii.

mabanāng? —nāk mā sa kyyh.

³⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus baher'oot sa hā:

—Kanhēn doo nā ta bag bawāt nā bē mahang.†† Taw'āāts hē bē babok tabawak nā bā, badajung do‡‡ adēē pooj jé bē hā. Ta tii d' ŷ wén her'oot bē hā, tabadajuu gó hawāt doo, dooh tabahapēē bā do hyb n'aa n'yy hēnh tahahōm. ³⁶ Bē mahang ta bag bawāt nā bā, taw'āāts hē bē h'yy ka'eeh ta hā tabahajaa nā bā, ta bag taah§§ bē bahadoo hyb n'aa —nāng mā Jesus hajōk do sa hā.

Ta ti ta her'oot do jawén paa bā kā m', Jesus bahōm kán hajōk do sa mahānh. Ta m'aa hēnh mā tabawād dāk, ta ma matēg ta sii.

Hēd n'aa Jesus hā rah'yy kana'eeh do panyyg n'aa hahŷh

³⁷ Hajōng ta metēē n'aa Jesus pehuuj né paawā sa matym gó, ta wób dooh rah'yy kae padāg bā ta hā.

³⁸ Rawén h'yy kana'eeh, Isajas, P'op Hagā Do ky n'aa rod makū her'oot do paa kametēēh hyb n'aa. Hahŷh da Isajas baher'oot paa P'op Hagā Do H'yyb Dāng Do kyyh:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo,

†† **12:35** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē ti ta her'oot. Jesus né hē ti ji bag hadoo.

‡‡ **12:35** Tabadajung doo, Nesaa Do Yb hejój ji tamasoo doo. Jesus, sa bag hadoo, edaa dāk ti noo gó takado hōm, P'op Hagā Do wē tamatēēh. Jesus hā rah'yy kanae bā, Nesaa Do Yb moo gó rababok tii bā. Tabadajuu gó ji bawāt do hadoo tii.

§§ **12:36** Jesus né hē ti ta bag hadoo. Ta hā h'yy ka'eeh doo, ta karapee, ta bag taah. *** **12:38** Isajas 53.1 ††† **12:40** Isajas 6.10

dooh raky dahé bā ēr her'oot doo.

DooH rah'yy genā bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do hejój sa hā kametēēh doo.”***

³⁹ Rawén nahajaa rah'yy ka'eeh, hahŷh da Isajas erii wāt do paa hyb n'aa P'op Hagā Do kyyh:

⁴⁰ “P'op Hagā Do gatsēē dāk sa matym, ranahapāh hyb n'aa.

P'op Hagā Do gatsēē dāk sa h'yyb tym, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa, rah'yy kawanareem hyb n'aa.

Rah'yy kadawuung bā paawā hā ŷh,

rah'yy kawereem bā paawā, ŷ h'yyb wareem paawā, baad rababok hyb n'aa kā.”†††

⁴¹ Ta tii da Isajas wén her'oot paah, Jesus hejój, Jesus bag tak'ēp gabarēēh do tabahapāh do hyb n'aa dawēē naa. Ti m' ta ky n'aa né m' ti ta her'oot, Isajas hā.

⁴² DooH né paawā hajōk do raky dahé bā, hajōk Judah buuj wahē n'aa sii hē rah'yy kae padāg kán Jesus hā. DooH ra her'ood bā Jesus hā rah'yy ka'eeh doo, Pariséw rajeŷh do hyb n'aa. Rahabēē nyh

tii bā sa h'yyb, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bā naa. Sa h'yyb gó ub rah'yy ka'eeh. ⁴³ Sa hã baad ub sa da hadoo rawehëe bā sa hã. Doo denaa hë ragenaag bā P'op Hagä Do ji taweh'ëeh doo hã.†††

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo, tak'ëp ta kyyh:

—Jé hã ÿ h'yy ka'eeh doo, hã ÿ had'yyt nado tah'yy ka'eeh. Hã ÿ mejüü do hã né hë tah'yy ka'eeh tii. ⁴⁵ ÿ hapäh doo, hã ÿ mejüü do na-ãäj né hë tahapäh. ⁴⁶ Hÿ pong jé naa ÿ bahyng, badäk hahÿÿ hã habong do sa h'yyb bag ÿ bahadoo hyb n'aa, sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do badagyp doo gó ranaym hyb n'aa. ⁴⁷ Doo ÿ tado bā hã ÿ ky nadah'eeh do ky n'aa etyy doo. ÿ wén hyng babä, nesaa do ÿ ky n'aa etyy do jawén nado badäk hahÿÿ hã habong do sa hã. ÿ wén hyng ÿ bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh. ⁴⁸ Ti anäng né hë ÿ ty n'aa ges'yyk doo, ÿ her'oot do ganadoo do sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do né hë ti sa ky n'aa etyy n'aa. Këh ÿÿ, sa hã ÿ her'ood wät do paa ky n'aa etyy sa hã, P'op Hagä Do banoo noo gó sahõnh hã ta sãm. ⁴⁹ Ta ti ÿ ma metëek doo, këh ÿ gabuuj nado. Ee, ÿ mejõ hyng doo, ti né hë hanoo hã ÿÿ, ÿ tamejüü ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, “sa ky n'aa etyy n'aa däg, ÿ her'ood wät doo”, ÿ wén näng. ⁵⁰ ÿ hapäh né hë

hahÿÿh: Ee kyyh ji ted'ëep, ji bawäd had'yyt hë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ÿ tamejüü do ÿ her'oot do pan'aa, ti né hë ÿ her'ood had'yyt hë.

13

Ta ma matëg sa tsyym Jesus hets'yyt do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' sét wäd Pas-kowa ratab'ëes do äh. Jesus hapäh ta h'yyb gó, kaja däk ti noo gó taberéd däk hyb n'aa badäk hahÿÿh, ta Yb wë tabasëek hyb n'aa kã. Jesus kamahãn bong né paa ta ma matëg badäk hahÿÿ hã ta sii habok doo. Ta tii d' né kã m' tametëeh sa hã tak'ëp takamahãn doo.

² Atsëm mä Pas-kowa ta n'aa rabawëh. Dijab h'yyb tatug däk mä Simaw t'aah, Judas Ikarijot, Jesus tabahaëenh hyb n'aa. ³ Jesus hã ta Yb an'oo däk sahõnh hë ta hejooj, Jesus hapäh. P'op Hagä Do hã tabana, p'aa hënh tamatëeh ta wë Jesus hapäh na-ãäj hë. ⁴ Ti m' Jesus bas'ëeg gëet, tado nyyh ta saroor j'ooj hadäk doo. Tawaho däk mä ta baa bā pään ji kamehewuuk doo. ⁵ Ti m' naëng tagedu jat ta hood gó, ti m' ta ma matëg sa tsyym tahetsyyd kãn. Ti m' tabawug hõm ta hã hadäk doo me.

⁶ Simaw Peed wë takajaa bā kã m', Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo,
—näng mäh —tsym ÿ sii hë mabahets'yyt? —
näng mäh.

††† **12:43** Ti hyb n'aa rajejën Jesus hã rah'yy ka'eeh doo, ta wób rakawanajään hyb n'aa sa wë.

⁷Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:
—Doo mah'yy ganyy nā
bā hahỹ ŷ moo wāt doo. Ta
jawén da mabahapäh —näng
mäh.

⁸Ti m' Peed ky hadoo:
—Doo. Tabad'op hē tsym
ỹ mahetsyyd* —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:
—A tsym ŷ nahetsyyd bā,
doo hēp ŷ hata mado wäd da
—näng mä Jesus ta hā.

⁹Ti m' Simaw Peed ky hadoo
kän:
—Tii d' madoo bā, ŷ karēn
paawā sahōnh hē ŷ maba-
hets'yyt! —näng mä Peed
kyyh.

¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo:
—Hehob wāt doo, baad däg
ta hā sahōnh hē. Jāām né hē
ta tsym tahets'yyt nā. Baad
däg bē hā. Jāām né hē sét hē
bē see baad nadoo —näng mä
Jesus.

¹¹Jesus hapäh mä ta hā
haēēnh doo. Ti hyb n'aa,
“Doo sahōnh hē baad tado
bā”, tawén näng.

¹²Jesus bahaja däk bā sa
tsym tahets'yyt doo, p'aa
hēnh tadadäk ta saroor j'ooj
hadäk doo, ahyy sooh p'aa
hēnh, ti m' taky hadoo:

—Bē hapäh nyy d' tahanäng
pé ta ti ŷ moo wāt do bē
hā? —näng mäh. ¹³—ŷ bē
maneēēnh “Ma matäg”, “Hyb
N'aa Jawyk Doo”, nāk bēēh.
Baad né ti bē kyyh. Ti né

hē ŷyh. ¹⁴ŷyh, Tak'öp Hyb
N'aa Jawyk Doo, bē ma matäg
né paawā, bē tsym ŷ het-
syyd wāt. Ti hyb n'aa taw'ääts
hē bē na-ääj hē da bē het-
syyd bē h'yy kanatēē tsym.
¹⁵Taw'ääts hē ŷ metä wāt doo
da da bē bad'oo.† ¹⁶Né hup
ŷ né hē hahỹ ŷ her'oot doo:
Doo sa karom sa kariw n'aa
bahānh tanu gadäg bā. Doo
sa panäg sa hā mejüü do sa
bahānh tado bā.‡ ¹⁷Bē hapēē
däg kän ta tii. Ti hyb n'aa P'op
Hagä Do bē taky n'aa edäng
da ta tii da bē moo hedo bā.

*Ta majüü moo gó rahaēēnh
do ky n'aa Jesus her'oot do pa-
nyyg n'aa hahỹyh*

¹⁸Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:
—Doo sahōnh hē bē ky
n'aa had'yyt tado bā ta ti ŷ
her'ood wāt doo. ŷ hapäh ta
ti sahōnh hē ŷ asēew däk doo.
Hahỹ da P'op Hagä Do kyy
kerih do ŷ asēew hōm do see
ky n'aa: “Si ŷ hawa do ŷ tahyb
n'aa wareem däk.”§ Kametä
kän ta ti kerih doo gó ta ky
n'aa kã. ¹⁹Ta pooj jé ta ti
bē ŷ maher'oot, kametēēh do
pooj jé, takametä däg bā, ŷ
né hē Hawäd Had'yyt Do bē
ky daheeh hyb n'aa. ²⁰Jé ŷ
mejüü do gadoo doo, ŷ na-ääj
né hē tagadoo. ŷ gadoo doo,
hā ŷ mejüü do tagadoo. Né
hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo
—näng mäh.

* **13:8** Peed wén ganadoo paawā, ji karom moo heb'ooch do mo n'aa me Jesus bad'oo sa hā. Hyb n'aa jawyk Jesus, Peed matym gó. † **13:15** Ji da hadoo do ji masa, tahanäng pé tii. Doo ji daaj hē ji kawehēē bā. Doo hahỹ da ji kyyh: “Doo ta ti ŷ moo wäd bā. Ta karom nado ŷyh.” Doo tii da ji kyyh. Ji da hadoo do ji masa sahōnh hā. ‡ **13:16** Doo Jesus bahānh rado bā, tahanäng pé tii. § **13:18** Saaw-Mo 41.9

21 Jesus bahajaa bā kā m' ta ti ta her'oot doo, baad nado wād ta h'yyb. Ti m' baad taba her'oot sa hā:

—Bē see ŷ tahaēēnh da ma jī moo gó. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo —nāng mā Jesus sa hā.

22 Ti m' sa daaj hē ta ma matēg raky kakā bong. Dooh rahapēē bā jaa ky n'aa ta ti ta her'oot doo. 23 Sa kanatēē, Jesus tak'ēp kamahān do asooh p'eets hē Jesus pa.**

24 Ti m' ta moo me Simaw Peed hād nāng do beheet, p'eets hē hasooh do hā tabeaanh hyb n'aa ta hā jaa ti tahadoo doo. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Mameaaj ta hā jaa péh —nāng mā Peed kyyh.

25 Ta ti Peed mejūū doo, p'eets hē takatahā dāk ta hā, tabeaanh hyb n'aa. Ti m' tabeaanh:

—Jaa tii, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng māh.

26 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Hahŷ pāw ŷ heh'oos do ŷ hanoo doo. Ti né kā —nāng mā Jesus.††

Ti m' tabehoots kān, tan'oo kān Judas Ikarijot hā, Simaw t'aah hā kā.‡‡ 27 Judas gado dāg sii hē m', Nesaa Do Yb bajēē suun ta h'yyb tym gó.

Ti m' Judas hā Jesus ky hadoo:

—Nayyw hē mamoo wād mamoo wāt doo kā —nāng mā Jesus kyyh ta hā.

28 Tii bā hat'oonh doo, dooh m' rah'yy genā bā tii d' Jesus bedoo do Judas hā. 29 Sa dajēēr wē nāng do ta ti Judas. Ti hyb n'aa Jesus mejō hōm Pas-kowa waa n'aa hata hetsēē, red'oo māh. Kasuud is do sa hā dajēēr tanoo, ta wób red'oo māh. 30 Ti m', pāw tagadoo do jawén paa bā, Judas bahōm kān. Badajuu dāk.

Papuuj ky n'aa jawyk do ky n'aa hahŷŷh

31 Judas banyyh do jawén paa bā kā Jesus ky hadoo ta wób sa hā:

—Kametā dāg kān hŷŷ kā Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ēp hadoo do ta kabaj'aa doo, tak'ēp raweh'ēēh doo. P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēēh doo, kametā dāk Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Do hyb n'aa. 32 P'op Hagā Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēēh doo, ta hyb n'aa kametā dāg bā, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong jé Hana Do tak'ēp ta kabaj'aa doo, raweh'ēēh doo, kametā dāk da P'op Hagā Do an'oo bā. Nayyw hē ŷ P'op Hagā Do weh'ēēh.

33 Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tah haa hedoo doo, dooh tabadawēd wād bā bē mahang ŷ bawāt doo. Bē esóts né paawā da ŷŷh, dooh bē haja nā bā bē ahōm bā ŷ hawāt hēnh. Tii d' né hē ti ŷ her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa hā —nāng māh.

** 13:23 Jowāw tii. †† 13:26 Kaja hē apāh Jesus her'oot ta ti Jowāw hā. Ta wób apāh dooh ramaa napēē bā Jowāw hā Jesus her'oot doo, ti hyb n'aa dooh rah'yy genā bā Jesus bedoo do Judas hā. ‡‡ 13:26 Simaw see ti Judas Ikarijot yb. Simaw Peed nado.

³⁴ Papuu ky n'aa jawyk do bē hā ȳ mejūū: Taw'āāts hē bē kamahān ta wób. Taw'āāts hē bē ȳ kamahān doo da bē kamahān ta wób. ³⁵ Ta wób bē kamahān do hā, ma matēk ȳȳ bēeh, tii hā da sahōnh hē rabahapāh —nāng mäh.

³⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo ta hā:

—N'yy hēnh mabahōm, Hyb N'aa Jawyk Doo? —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo tahaja nā bā ȳ hahōm hēnh mahōm bā nag'aap hē. Ta jawén da, jawén ȳ mabana kán —nāng mā Jesus Peed hā.

³⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —héd n'aa tanahajaa nanyw hē ȳ ahōm bā a sii? —nāng mäh. —Ȳ radajēeb bā a hyb n'aa, na madajēeb its ȳȳh. A hyb n'aa né hē ȳ kan'oo dāk —nāng mā Peed.

³⁸ —Ōm dajēp né da hēp ȳ n'aa? —nāng mā Jesus. —Karaak bahȳȳh do pooj jé, tamawoob nuu me da ȳ maky n'aa jején da. Né hup ȳ né hē ta ti ȳ her'oot doo —nāng mā Jesus kyyh Peed hā.

14

Ta ma matēg Jesus h'yyb en'yym do panyyg n'aa hahȳȳh

¹ Ti m' sahōnh hē ta ma matēg sa hā Jesus ky hadoo:

—Bē hyb n'aa tón manäh. Taw'āāts hē bē h'yy kae had'yyt hē P'op Hagä Do hā. Hā ȳ na-āāj hē taw'āāts hē bē h'yy kae had'yyt hē. ² H̄y pong jé, Ee tób bā, tabawät bā,

ti anāng hajōng bē baym doo. T'īi hēnh ȳ basēek bē pooj jé, ȳ benām hyb n'aa bē baym do hood. Tii d' tanado bā paawä ȳ her'oot paawä bē hā. ³ Ȳ basēek bē tyw n'aa ȳ benām hyb n'aa. Tii bā ȳ matēeh da bē ȳ mahūūm hyb n'aa wē ȳȳ, ȳ bawät bā bē babok hyb n'aa na-āāj hē. ⁴ Bē hapāh né hē ta tyw n'aa ȳ mahōm doo —nāng mā Jesus kyyh.

⁵ Ti m' Toméh ky hadoo ta hā:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —nāng mäh —doo āā hapēē bā n'yy hēnh mabahōm. Ti hyb n'aa nyy da āā bahapāh ta ti ta tyw n'aa? —nāng mā Toméh kyyh.

⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ȳ né hē ta tyw n'aa, ȳ né hē ta hub her'oot doo, ȳ né hē hanoo hedēb had'yyt do P'op Hagä Do pa. Jāām né hē hēp ȳ n'aa Ee wē ji nu dāng. ⁷ Baad ub ȳ bē mepēē bā, bē mepāh na-āāj hē Ee. Sét né hē āāh. H̄y k̄ā bē mepēē dāk, bē ty gepēē dāk na-āāj hē Ee —nāng mā Jesus sa hā.

⁸ Ti m' Pirip ky hadoo:

—Mametä āā hā a Yb. Jāām né ti āā karēn, Hyb N'aa Jawyk Doo —nāng mā Pirip.

⁹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bāp peej né paawä ȳ bawäd dāk bē sii, dooh ȳ mamepēē nā bā, Pirip? —nāng mäh. —Tahapēē dāk do ȳȳh, Ee na-āāj hē tahapēē dāk. H'ēed hyb n'aa ti mabedoo, “Mametä āā hā a Yb”, mabanāng? ¹⁰ Doo maky dahé bā? Ee h'yyb gó

ÿ bawät, hëp ÿÿ gó Ee bawät. Bë hä ÿ her'ood wät doo, këh ÿ gabuuj had'yyt nado tii. Ee kyyh né hë tii. ÿ moo wät doo, Ee, hëp ÿÿ gó had'yyt hawät doo, ti né hë moo wät tii. ¹¹ Taw'ääts hë bë ky daheeh, Ee h'yyb gó ÿ bawät, hëp ÿÿ gó Ee bawät, ÿ hanäng doo. Bë ky nadahé nä bä, taw'ääts hë bë ky daheeh ÿ pehuunh do hyb n'aa. ¹² Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Hä ÿ h'yy ka'eeh do tamoo wät da ÿ moo wät do paah. ÿ moo wät do paa bahñh da tamoo wät tii kä, Ee wë ÿ basëek do hyb n'aa kä.* ¹³ Sahõnh hë hät ÿÿ gó bë etsëe do ÿ moo wät da bë hä, ÿ moo wät do hä Ee kawehëe däk hyb n'aa. ¹⁴ Sahõnh hë hät ÿÿ gó hä ÿ bë ets'ëe bä, ÿ ky daheeh né hë, ÿ anoo né hë.

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:
—ÿ bë kamahñn bä, bë ky daheeh da ÿ mejüü doo —näng mäh. ¹⁶⁻¹⁷ —Ee hä ÿ etsëe da, tii bä da bë hä taban'oo kån bë masa n'aa seeh, bë sii tabawäd had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do né tii. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do dooh rahaja bä ragado

bä ta Sahee, ranahapäh do hyb n'aa, ramaa nanapäh do hyb n'aa na-ääj hë. Bë ti bë mepäh, bë sii tabawät do hyb n'aa, ta jawén kä bë h'yyb gó tabajëe suun kån. ¹⁸ Dooh bë ÿ eréd bä. Dooh da kabarii boo bë do bä. P'aa hënh da ÿ bana bë wë.† ¹⁹ Dooh tabadawëd nä bä, tii bä badäk hahÿÿ hä dawëe P'op Hagä Do mahñnh habong do dooh ÿ rahapëe wäd bä. Bë hapäh da ÿ tii. ÿ awäd had'yyt do hyb n'aa, bë na-ääj hë bë aboo had'yyt hë da. ²⁰ ÿ ganä wät noo gó, Sahé ÿÿ ÿ mejüü noo gó, tii bä da bë bahapäh Ee h'yyb gó ÿ bawät. Hëp ÿÿ gó bë babok, bë h'yyb gó ÿ bawät bë bahapäh na-ääj né hë ti noo gó. Séd èr h'yyb hedoo. ²¹ Këh ÿ gadoo doo, ky daheeh doo, ti né hë ta ti hä ÿ kamahñn doo. Hä ÿ kamahñn doo, Ee kamahñn da. ÿ na-ääj hë ÿ kamahñn tii. Ta hä ÿ banoo, tah'yy gahoot hyb n'aa hä ÿÿ.

²² Ti m' Judas see (Ikarijot nadoo doo), ky hadoo ta hä:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh —h'ëed hyb n'aa ää hä had'yyt hë mabanoo a hä ji h'yy ganäng doo, ta wób sa hä dooh? —näng mä Judas see kyyh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

* **14:12** Ta yb wë Jesus basëek do jawén paa bä, tamejõ hyng P'op Hagä Do Sahee, ta hä h'yy ka'eeh do h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Jé pad'yyt hë rabaheer'ood hõm kån Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajök h'yy kae padäg kån Jesus hä, P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Ti hyb n'aa, ÿ moo wät do paa bahñnh da tamoo wät tii kä, Jesus wén näng. † **14:18** P'op Hagä Do Sahee gó Jesus bana sa wë p'aa hënh, tahanäng pé m' tii.

—Hã ŷ kamahãn do ky daheeh né hẽ ŷ ma metëek doo. Ee kamahãn ti ta tii. ãã an'aa da ta wë. Ta h'yyb tym gó da ãã babok. Jããm hẽ hã ŷ kamahãn do hã ŷ banoo tah'yy ganãng hyb n'aa hã ŷŷ. ²⁴Hã ŷ kamanahãn doo, dooh taky dahé bã ŷ ma metëek doo. Ti hyb n'aa, dooh sa hã ŷ an'oo bã hã ŷ rah'yy genãh hyb n'aa. Kẽh ŷ nado ta ti bẽ maa newëe doo. Ee, hã ŷ mejũũ do kyy né tii.

²⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ta ti bẽ ŷ maher'ood wät, babã bẽ sii ŷ bawät nã bã.

²⁶ Bẽ masa n'aa, P'op Hagã Do Sahee, kẽh ŷŷ gó Ee P'op Hagã Do mejũũ doo, ti né da bẽ tama metëek sahõnh hã. Sahõnh hẽ bẽ hã ŷ her'ood wät do paah, bẽ hyb n'aa newëe tan'oo bã bẽ hã.

²⁷ H'yyb n'yym do ŷ banoo bẽ hã. Bẽ wë da tabaym. ŷ anoo hẽp ŷ nãw bẽ hã. Badãk hahŷŷ hã habong do P'op Hagã Do nahapãh do ranoo do nahado tii. Bẽ h'yy ketón manãh. Bẽ eŷŷm manãh — nãng mã Jesus kyyh.

²⁸ Ti m' taky hadoo ênh:

—Bẽ maa napëe bok hahŷ bẽ hã ŷ her'ood wät doo: “ŷ da ahõm, tii bã p'aa hẽnh ŷ bana bẽ wë”, nãng ŷŷh. ŷ bẽ kamahãn bã paawã, bẽ paawã tseb'ee Ee wë ŷ basëek do hyb n'aa. ŷ hyb n'aa jawyk do bahãnh Ee hyb n'aa jawyk. ²⁹ Ta pooj jé bẽ ŷ maher'ood wät, tametëeh bã kã bẽ h'yy ka'eeh hyb n'aa hã ŷŷ. ³⁰ P'eets dæg Nesaa Do

Yb, badãk hahŷŷ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo. Ti hyb n'aa, dooh tabadawëd wäd bã ŷ her'oot bẽ hã. Dooh Nesaa Do Yb haja bã hã ŷŷ. ³¹ Daj ŷŷ hẽ ŷ kan'oo dæk dajëb hã, sahõnh hẽ hã ŷ Ee mejũũ do ŷ ky daheeh do hyb n'aa, Ee ŷ kamahãn do hyb n'aa. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ dawëe P'op Hagã Do mahãnh habong do rabahapãh ŷ ky daheeh Ee, ŷ kamahãn Ee.

Ti m' Jesus ky hadoo kãn:

—Hamãh, êr ah'ũũm ta s'ee hẽnh.

15

Jesus joom uwa hãd nãng do hadoo do ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom uwa patuuh heh'ããt hadoo ŷŷh. Ee, uwa danãh, ta hã moo wät doo. Uwa tyd hadoo hã ŷ h'yy ka'eeh doo. ² Uwa tyd, tyt ŷ hadoo do neaak do Ee gakyd hõm da. Uwa tyd, tyt ŷ heaak do baad taban'yyh. Ta poo gekyd hõm, baad tabeaak hyb n'aa ta bahãnh kã. ³ Baad dæg bẽeh. Tabenyyw dæk bẽeh, bẽ ŷ ma metëek do hyb n'aa. ⁴ ŷ karën séd hã bẽ h'yy kata dæg had'yyt hã ŷŷ, tii bã ŷ h'yy kata dæg had'yyt hẽ bẽ hã kã. Dooh uwa tyd haja bã ta m'aa hẽnh teag bã. Taw'ããts hẽ ta patuuh hã tadæg had'yyt hẽ. Ti hadoo bẽ hã. Dooh bẽ haja bã joom heaak do bẽ hado bã, dooh bẽ haja bã P'op Hagã Do gen'aak do bẽ moo boo bã, hã ŷ bẽ h'yy kanata bã.

5 —ÿ né hē uwa patuuh hadoo. Tyt ÿ hadoo bēeh. Hā ÿ had'yyt h'yy kata dāk doo, ta hā ÿ h'yy kata dāk doo, ti ta ti baad heaak do hadoo. Ta tii d' ÿ wén her'oot, dooh bē daaj hē bē hajaa péh. Hā ÿ bē nayyw bā, dooh bē hajaa péh. 6 Hā ÿ h'yy kanata wāt doo, uwa tyd kaw'oong hōm, tsawyy bēeh do hadoo da tii. Ti hedoo do rabataa, tēeg hōō gó radewäts toonh, tii bā tabahōō jēng. 7 Hā ÿ had'yyt hē bē h'yy kata däg bā, ÿ ma met'ēeg wāt do bē h'yyb gó tayyw bā, bē ky dahé bā, bē ky n'aa ets'ēē bē karēn do né hē, tii bā bē gadoo né hē. 8 Baad bē beaak do hadoo do hā Ee kaweh'ēeh. Bē eaak do hadoo do hā bē kametēeh hēp ÿ hata hadoo bēeh.*

9 —Ee ÿ takamahān doo da bē ÿ kamahān. Taw'āāts hē ÿ kamahān do bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē. Bē eréd manā tii hā. 10 Bē hā ÿ mejūū do bē ky dahé bā, ÿ kamahān do awād had'yyt da bē h'yyb tym gó. Dooh bē eréd bā tii bā. Bē gado had'yyt hē tii bā bē ÿ kamahān doo. Taw'āāts hē ÿ bad'oo doo da bē bad'oo: Hā ÿ Ee mejūū do ÿ ky daheeh. Ti hyb n'aa Ee kamahān do awād had'yyt hē hēp ÿ tym gó. Ti hyb n'aa, dooh ÿ eréd bā takamahān do hā. 11 Ta ti bē hā ÿ her'ood wāt, ÿ tsebé doo da bē tsebé hyb n'aa, baad bē tsee had'yyt

hē hyb n'aa. 12 Hahÿ ti ÿ mejūū doo: Bē kamahān bē da hadoo doo, bē ÿ kamahān doo da. 13 Jāām né hē tak'ēp kamahān doo, jé ta najiis sa hyb n'aa dajēp doo, ÿ bad'oo doo da. 14 Najis haa né hē bēeh, ÿ mejūū do bē ky dahé bā. 15 Dooh “karom ÿÿ” ÿ maneēj wād bēeh. Dooh sa karom rahapēē bā sa kariw n'aa h'yyb. “Najis haa” bē ÿ wén maneēnh, sahōnh hē hā ÿ Ee maher'oot do ÿ tabēj dāk do hyb n'aa bē hā. 16 Bē nado ti ÿ hasēew wāt doo. ÿ ti hasēew bong bēeh. Bē ÿ wén sēew hōm, ÿ mejūū joom heaak do hadoo bē bahadoo hyb n'aa. Joom ag kanarejāā do hadoo ti ÿ karēn bē hā.† Tii bā da sahōnh hē hāt ÿÿ gó bē ky n'aa etsēē doo, Ee anoo da bē hā. 17 Bē ÿ mejūū bē kamahān bē da hadoo doo.

18 Ti m' Jesus ky hadoo ēnh:

—Badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do bē wē rakamajē bā, bē hyb n'aa es'ee, pooj jé hā ÿ rakamajē bong. 19 Badāk hahÿÿ hā habong do P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do wób bē ado bā paawā, bē paawā rakamahān, sa da hadoo do rakamahān doo da. Dooh sa wób bē ado boo bā. Bē ÿ asēew hōm sa mahānh. Ti hyb n'aa bē hā rakamajÿi. 20 Bē hyb n'aa es'ee bē hā ÿ her'oot do paah. Dooh sa karom ta kariw n'aa bahānh

* 15:8 Ji da hadoo do ji masa, ji da hadoo do ji kamahān, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt, ji heaak do ky n'aa. † 15:16 Hahÿ joom ag kanarejāā do hedoo do ji hā: Ji da hadoo do ji kamahān doo, ji tsebé doo, baad ji bawāt doo, P'op Hagā Do karēn do ji moo wāt doo. P'op Hagā Do matym gó dooh tahēj bā tii.

tanu gadäg bä, näng paa ÿ bë hä. Ta wób ÿ rano n'aa masoo paah. Bë na-ããj né da rano n'aa masoo né da. Ta wób, këh ÿ raky dahé wät paah. Bë na-ããj da raky daheeh. ²¹ Hëp ÿ n'aa da bë rano n'aa masoo, hä ÿ mejō hyng do ranahapäh do hyb n'aa. ²² ÿ nahyy bä paawä, sa hä ÿ naher'ood bä paawä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety bä sa hä nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, ÿ ahyy wät do hyb n'aa, panyyg hanäm do ÿ maher'ood wät do hyb n'aa sa hä, dooh da sa kyy pé sa hä P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Sa h'yyb haj'aa hë tii d' rabad'oo. ²³ Hä ÿ kamaj'ïï doo, Ee hä na-ããj hë takamaj'ïï. ²⁴ Sa mahang tak'ëp ÿ pehuuj wät. Dooh hajaa pé ta tii da pehuunh péh, ÿ pehuunh doo. Ta ti ÿ panehuuj bä paawä, dooh paawä P'op Hagä Do ky n'aa ety bä sa hä, nesaa do sa mo haj'aa hyb n'aa. Hÿÿ kä, rahapëë wät né hë ÿ pehuunh doo. Ti hadoo né hë hä ÿÿ, Ee hä na-ããj hë rakamajë bong. ²⁵ Ta tii da rawén d'oo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametä däk hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih: “Daap hë hä ÿÿ rakamajë däk”,[†] näng mä kerih doo gó.

²⁶ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bä kä, taher'oot da këh ÿ n'aa. Ee hanaa ÿ mejüü da bë wë. ²⁷ Bë na-ããj hë ÿ karën bë

her'ood hõm këh ÿ n'aa, pooj jé, ÿ du doo noo gó bë baboo had'yyt do hyb n'aa si ÿÿ.

16

¹ —Sahõnh hë ta ti bë hä ÿ wén her'oot, bë h'yy kanerét hyb n'aa hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo. ² Bë da rahabëë nyh tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä naa. Ta ti bahãnh da ti awät nä. Ti awät ti noo gó, P'op Hagä Do rah'yyb en'yym red'oo da bë radejëëb bä. ³ Ta ti he-doo do ramoo bong da, Ee daheeh ÿ ranahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó. ⁴ Hahÿÿ ÿ wén her'ood wät bë hä, takametä wät bä kä, bë hyb n'aa esee hyb n'aa bë ÿ maher'ood wät do paah. ÿ wén naher'oot nä paah, ÿ awät nä do hyb n'aa bë sii.

P'op Hagä Do Sahee ji hä metëeh do ky n'aa hahÿÿh

⁵ Ti m' taky hadoo ênh:

—Hÿÿ kä ÿ basëëk hä ÿ mejō hyng do wë. Ti hadoo né paawä, dooh ÿ bë eaaj bä n'yy hënh ÿ bahõm. ⁶ Bë h'yy ketón up ta ti bë hä ÿ her'ood wät do hyb n'aa. ⁷ Né hup ÿ né hë hahÿÿ bë ÿ maher'oot doo: Baad tanyy bë hä Ee wë ÿ basëëk. ÿ nas'ëëg bä, dooh paawä bë masa n'aa, P'op Hagä Do Sahee ana bä bë wë. ÿ basëëk bä kä ÿ mejō hyng bë wë. ⁸ Takajaa bä kä, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä baad tametëeh ta s'ee hënh rahyb

n'aa newëë nesaa do ramoo bok do hã. Tametëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëë baad had'op do hã. Tametëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëë sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hã sa mo haj'aa p'ää. ⁹Ta s'ee hënh rahyb n'aa newëë nesaa do ramoo bok do hã, hã y rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. ¹⁰P'op Hagä Do Sahee metëeh da sa hã, ta s'ee hënh rahyb n'aa newëë baad had'op do hã, Ee wë y basëek hyb n'aa, y bë nahapäh hënh kä. ¹¹P'op Hagä Do Sahee metëeh da ta s'ee hënh rahyb n'aa newëë sa hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hã sa mo haj'aa p'ää, Nesaa Do Yb, sa hã mejüü do hã, P'op Hagä Do ky n'aa ety däg kãn do hyb n'aa nesaa doo.

¹²Ti m' taky hadoo ënh:

—Hajõng nä paawä y her'oot bë hã, dooh bë haja nä bä bë gado bä. ¹³P'op Hagä Do Sahee, baad hadoo do ky n'aa metëeh do kajaa bä kä, sahõnh hë baad hadoo do ky n'aa bë da tametëek. Dooh ta ky gabuuj tado bä taher'oot doo. Hana y naa tamaa napäh do bë d' tamaher'oot. Taher'oot na-ääj da ta jawén hana do ky n'aa. ¹⁴Y da tahyb n'aa jaw'yyk. Y tawén hyb n'aa jaw'yyk, hana yÿ tagadoo, tatab'ëes hyb n'aa bë hã. ¹⁵Sahõnh hë Ee wë hanäng doo, ma y had'yyt hë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee gadoo ma yÿ, bë hã tatab'ëes hyb n'aa, y wén näng —näng mä Jesus kyyh.

¹⁶Ti m' taky hadoo ënh:

—Nayyw hë denaa hë, dooh da y bë hapëë wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da, p'aa hënh y bë bahapäh ënh —näng mä Jesus.

¹⁷Ti m' ta ma matëg wób raky hadoo sa da hadoo do sa hã:

—Nyy d' tahanäng pé tii éh, “Nayyw hë denaa hë m', dooh da y bë hapëë wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da, p'aa hënh y bë bahapäh ënh”, tahanäng doo? Nyy d' tahanäng péh, “Ee wë y basëek hyb n'aa”, tahanäng doo? —näk mä sa kyyh.

¹⁸Ti m' sa m'aa hënh rakaner'ood kãn:

—Nyy d' tahanäng pé g'eeh, “Nayyw hë denaa hë”, tahanäng doo? Dooh ää h'yyb mepëë bä ti taher'oot do hã —näk mä sa kyyh.

¹⁹Jesus hapäh rakarën reaanh ta hã. Ti m' taky hado kãn:

—Bë karën paawä bë eanh ta ti y her'oot do hã? Hahyÿ da paawä bë kyy bë h'yyb gó: “Nyy d' tahanäng pé tii éh, ‘Nayyw denaa hë dooh da y bë hapëë wäd bä kä. Nayyw hë denaa hë da p'aa hënh y bë bahapäh ënh’, tahanäng doo”, näk bë kyyh.

²⁰Né hup y né hë hahyÿ her'oot doo: Bë da a'oot, bë da h'yy ketón. Badäk hahyÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do tseb'ee da ti noo gó kä. Bë h'yy ketón né paawä da, bë h'yy katón do kawareem da tsebé do hã. ²¹Yÿnh wog mahyÿnh ajän henäng doo kä, kajaa do hyb

n'aa ti noo gó tabenäng doo. Ta t'aah henäng do jawén paa bä kä, tamabaan hõm tak'ëp ta mahÿÿj tahoop do paah, tak'ëp tatsebé do hyb n'aa kä. ²² Ti hadoo né da bë hä: Hÿÿ kä bë d' h'yy ketón. ÿ bë bahapäh bä p'aa hënh kä, tii bä bë tsebee kån. Dooh hado hõm pé ta ti bë tsebé doo. ²³ Ti noo gó kä, dooh hä ÿ bë ets'ëë wät péh. Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Ee, P'op Hagä Do banoo da bë hä sahõnh hë hät ÿÿ gó bë etsëë doo. ²⁴ Dooh bë etsëë nä pé hät ÿÿ gó. Bë ets'ëë da. Bë gadoo né hë da, tii bä baad da bë tsebee kån.

²⁵ Ti m' taky hadoo ënh:

—Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'ood bong paah. Ti awät da ti noo gó, dooh da bë ÿ maher'ood wäd bä ta tii da. Baad ub, kejën do hadoo nado da bë ÿ maher'ood kån Ee ky n'aa hä. ²⁶ Ti noo gó bë etsëë da hät ÿÿ gó. Dooh hyb n'aa da bë ÿ ky masa pé ta hä. ²⁷ Ta daaj hë bë Ee kamahän. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa bë ÿ ky masa péh, ÿ wén näng. Bë Ee wén kamahän, ÿ bë kamahän do hyb n'aa, P'op Hagä Do hanaa ÿ bahyng bë ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hë. ²⁸ Ee, P'op Hagä Do wë naa ÿ bahyng badäk hahÿÿ bä. Badäk hahÿÿ hä ÿ bawäd wät. Hÿÿ kä ÿ beréd däk badäk hahÿÿh. Ee wë ÿ basëëk p'aa hënh —näng mä Jesus kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ma matëg raky hadoo:

—Baad hÿÿ kä maba-her'ood wät. Panyyg gó nado wäd. ³⁰ Sahõnh hë mabahapäh, ää hapäh hÿÿ kä. Ji eanh do pooj jé mabahapëë däk ji karën do ji eanh doo. P'op Hagä Do hanaa õm tii hä ää bahapäh, ää wén ky daheeh —näk mä sa kyyh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë ky dahé däg né hÿÿ kä. ³² Ti awät da ti noo gó, kaja kån, bë waj'aa bong doo kä bë tób hënh. Map ÿÿ hë da ÿ bë beréd wät. Tii d' né paawä, map ÿÿ hë nawäd ÿÿh. Ee si ÿ awät. ³³ Ta ti P'op Hagä Do Sahee ky n'aa bë ÿ wén maher'ood wät, h'yyb nyw gó bë babok hyb n'aa, si ÿÿ séd bë h'yyb hedoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä bë ahoop né da nesaa doo. Ti hado né paawä, bë h'yy gadeja da, badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä ÿ j'aa ketsë do hyb n'aa.*

17

Jesus ky n'aa etsëë do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti taher'oot doo, wë hä taty däg, ti m' P'op Hagä Do hä taky n'aa ets'ëë kån:

—Ee, —näng mäh —kaja kån ÿ dajëp doo kä sahõnh hë sa hyb n'aa. Mametä

* **16:33** Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do hä Jesus j'aa ketsëë kån. Nesaa do Yb hä, sa hä mejüü do hä Jesus j'aa ketsëë kån na-ääj hë.

a T'aah tak'ëp ta makam-abaj'aa doo. 1 Ȳ mawehëë, òm a T'aah weh'ëëh hyb n'aa, makabaj'aa do tametëëh hyb n'aa. 2 Hã ȳ maban'oo däk sahõnh hë badäk hahÿȳ hã habong do ȳ bag'ããs hyb n'aa, ȳ bedëëb had'yyt hë hyb n'aa a wë, hã ȳ manoo doo. 3 Hahÿ hedëb had'yyt hadoo do rawén gadoo: Òm, jããm hë sét had'op doo, P'op Hagä Do heh'äät do rabahapäh do hyb n'aa. Jesus Kristo, mamejõ hyng do rabahapäh do hyb n'aa na-ããj né hë. 4 Ȳ haja däk sahõnh hë hã ȳ mamejũũ doo. Tii hã òm ȳ wehëë däk badäk hahÿȳ bã. 5 Hÿȳ kã Ee, man'oo tak'ëp ȳ kabaj'aa hyb n'aa a matym gó, p'ooj ub, badäk hahÿ madu dahäng do pooj jé, a pa ȳ bawät noo gó, ȳ kabaj'aa doo da.

6 A ky n'aa ȳ metä wät badäk hahÿȳ hã habong do wób hã, hã ȳ manoo do sa hã. A karapee paa tii, ti man'oo däk do hã ȳȳ. A ky n'aa raky dahé däk. 7 Sahõnh hë hã ȳ man'oo däk doo, a hanaa né ti rabahapëë däk hÿȳ kã. 8 Ti rawén hapäh, sa hã ȳ tab'ëës do hyb n'aa a kyyh hã ȳ manoo do paah, ti ragadoo. Baad rabahapäh, a wë naa né hë ȳȳh. Òm né hë ȳ mejõ hyng doo, raky daheeh.

9 A hã ȳ ky n'aa etsëë sa hyb n'aa. Dooch ȳ ky n'aa ets'ëë bã badäk hahÿȳ hã dawëë a mahãnh habong do sa hyb n'aa. Hã ȳ manoo do sa hyb n'aa ȳ ky n'aa etsëë, a karapee rabahadoo

do hyb n'aa. 10 Sahõnh hë karapé haa, a karapee né tii. A karapee, karapé haa. Sa hyb n'aa ȳ kawehëë däk. 11 Dooch da badäk hahÿȳ bã ȳ ayyw wäd bã, a wë da ȳ bas'ëëg kãn. Ti d' hayyw kãn badäk hahÿȳ bã. Ti hyb n'aa, Ee, tsyt hë hawät do òm nesaa do mahãnh, mamo n'aa jesu da a hejój me, hã ȳ manoo doo me né hë, séd hã rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hã ër h'yyb hedoo doo da. 12 Sa mahang ȳ hawät noo gó, ȳ mo n'aa jesu bong a hejój me, hã ȳ manoo doo me. Dooch h'yy kawareem pé nesaa do hã. Jããm hë sét hë nesaa do hã h'yy kawareem. Karejãã do pan'aa né tii. Ti tawén hadoo, a kyy kerih do kametëëh hyb n'aa. 13 Hÿȳ kã da, dooch sa mahang ȳ awäd wät bã kã. A wë da ȳ bas'ëëg kãn. Badäk hahÿȳ bã ȳ bawät nä bã ȳ her'oot nä ta tii, ȳ tsebé do baad sa h'yyb gó tabawät hyb n'aa. 14 Ȳ an'oo däk sa hã a kyyh. Badäk hahÿȳ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do kamajë däk sa hã, sa wób ranahado bong do hyb n'aa, sa see ȳ nahadoo do hadoo né tii. 15 Dooch ȳ ets'ëë bã mabasog hõm hyb n'aa badäk hahÿȳ bã habong do sa mahãnh. Jããm né hë ȳ etsëë a hã, mamo n'aa jesuu hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh. 16 Badäk hahÿȳ hã habong do a hã h'yy kana'eeh do wób nado tii, ta ti see ȳ nahadoo doo da. 17 Tsyt hë mabetyn däk hanãm do ky n'aa me,

magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. A kyyh né hē ti hanām do ky n'aa. ¹⁸ Badäk hahỹỹ bā mamejō hyng doo da yỹh, tii da ȳ mejũũ sa hā badäk hahỹỹ hā habong do sa mahang. ¹⁹ Sa hyb n'aa ȳ kan'oo dāk, tsyt hē magen'aak do ȳ moo wāt hyb n'aa, ta ti na-āāj hē baad tsyt hē magen'aak do ramoo bok hyb n'aa. ²⁰ Sa hyb n'aa had'yyt nado ȳ ky n'aa etsēē. Ȳ ky n'aa etsēē na-āāj né hē ta jawén hā ȳ h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, hahỹ sa kyyh hyb n'aa h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa. ²¹ Ȳ ky n'aa etsēē sahōnh hē hā ȳ h'yy ka'eeh doo, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. Hēp yỹ gó mabawāt, a h'yyb gó ȳ bawāt doo da. Ȳ karēn séd hā rah'yy kata dāk ēr hā, badäk hahỹỹ hā habong do rabahapäh hyb n'aa òm né hē hā ȳ mejō hyng doo. ²² Tak'ēp baad hadoo do hā ȳ man'oo dāk do paa ȳ an'oo dāk né sa hā, séd hā rah'yyb hedoo hyb n'aa, séd hā ēr h'yyb hedoo doo da. ²³ Sa h'yyb gó ȳ bawāt. Hēp yỹ gó mabawāt. Ȳ karēn baad ub, séd hā rah'yyb hedoo, ȳ mamejō hyng ta wób rabahapäh hyb n'aa, hā ȳ h'yy ka'eeh do hā makamahän ȳ makamahän do hadoo, ta wób rabahapäh hyb n'aa — näng mä Jesus taky n'aa etsēē bā.

²⁴ Ti m' taky hado kän ta yb hā:

—Ee, —näng mäh—ȳ karēn ȳ bawāt bā rababok hā ȳ

manoo doo. Ȳ karēn raba-hapäh ȳ kabaj'aa doo, bak ȳ tak'ēp gabarēeh doo, badäk hahỹ madu dahäng noo gó pooj jé, ȳ makamahän do hyb n'aa hā ȳ man'oo dāk do paah. ²⁵ Ee, baad had'op do had'yyt moo wāt do òm. Badäk hahỹỹ hā dawēē a mahänh habong doo, dooh né paawä òm rahapēē bā sa h'yyb gó, ȳ ti hapäh òm. B'ēeh hahỹ rahapäh ȳ mamejō hyng doo. ²⁶ A ky n'aa ȳ metä wāt sa hā. A ky n'aa ȳ metä had'yyt hē da sa hā, ȳ makamahän do sa h'yyb gó tabawāt hyb n'aa, ȳ na-āāj hē sa h'yyb gó ȳ bawāt hyb n'aa.

18

Jesus ramaso dāk do pa-nyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', Jesus bahajaa bā kã taky n'aa etsēē doo, ahõm kän mä ta ma matëg sa daheeh. Kapỹỹj madarong doo, Kidorõn häd näng do rabatsëg hõm. Tii bā tabanäng joom Oriib häd näng doo. Tii bā, joom banäng bā Jesus baym.

² Judas, Jesus haëej dāk do tahapäh mä Jesus bahe'yym doo. Hajõõ nuu me ta tii bā Jesus bahew'ëet ta ma matëg sa daheeh. ³ Ti m' Judas bahõm kän joom banäng bā. Warahén, ta wób P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa ramejũũ doo, Pariséw ramejũũ do na-āāj hē tamanaa. Bag enäh rabana. Kuman yt hā m' rabana.

⁴ Jesus hapäh ta h'yyb gó sahõnh hē ta hā rabad'oo doo.

Ti hyb n'aa m' sa wē tabahōm, ti m' tabeajj kån:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mä sa kyyh.

—ÿ né hÿÿh —näng mä Jesus sa hä.

(Sa mahang Judas, ky ken'yym doo gó haëej däk do bagëët.) ⁶ “ÿ né hÿÿh” Jesus her'ood sii hē, sa jawén p'aa hēnh rakajäk tũ.

⁷ Ti m' Jesus beaanh ĕnh p'aa hēnh:

—Jaa no n'aa bē ban'aa? —näng mäh.

—Jesus, Nasaréh buuj no n'aa —näk mäh p'aa hēnh sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ né hÿÿh, ÿ hanäng do bē hä —näng mäh. —No na ÿ tado bä, bē an'oo hata haa rabahōm hyb n'aa —näng mä Jesus sa hä.

⁹ (Ta tii d' Jesus wén edoo, “Dooh h'yy kawareem pé nesaa do hä”, ta yb hä ta her'ood wät do paa kametëeh hyb n'aa.) ¹⁰ Ti m' Simaw, Peed häd näng do bado däk ta sēn-jeer, ta nabuuj hub hēnh hadäk do tagakyd hōm mä aj'yy Maw-Kó häd näng doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom tii. ¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo Peed hä:

—Menyyw däg a sēn-jeer. Dooh g'eeh ÿ gado bä ÿ ahoop doo, Ee anoo doo? —näng mä Jesus ta hä.

Anas wē Jesus ramahũũm do ky n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' warahén sa wahē n'aa, ta warahén n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ramaso däk Jesus. Ramoo maw'yyd däg kån, ¹³ tii bä pooj jé ramahũũm aj'yy Anas häd näng do wē. Kajapas mayb ti Anas. Ti noo gó P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do ti Kajapas. ¹⁴ Ta ti Kajapas né hē ta ti her'oot do paa Judah buuj sa wahē n'aa sa hä, “Taw'ääts hē sét hē dajëp sahōnh sa hē hyb n'aa”, hanäng doo.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Simaw, Peed häd näng doo, Jesus ma matëg see sii tabahōm warahén sa jawén. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do hep'ëeh do ta ti ta ma metëek do seeh. Ti hyb n'aa rabanoo tabajëe suun tób wahoo gó, kahadë doo gó, Jesus ramajë sun doo gó. ¹⁶ Peed gada ta noo bä. Jesus ma matëg seeh, tób danäh hep'ëeh doo, anyyh p'aa hēnh maruus ta noo hagä n'aa wē tabetsëe hyb n'aa Peed bajëe suun hyb n'aa. Ti m' tamajë sun kån Peed.

¹⁷ Ti m' maruus, ta hadë noo hagä n'aa ky hadoo Peed hä:

—Nanäng aj'yy ma matëg see nado òm? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh ta ma matëg see ÿ do bä —näng mäh.

18 Tak'ēp tabahahēēm ti atsem. Ti hyb n'aa tób danäh karom, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sii hē ragahō sooh tēeg sēh. Tēeg noo pa rabab'ēeh rakatēng hyb n'aa. Peed agēēt katēng sa pa.

Sa wahē n'aa Jesus hā teanh do panyyg n'aa hahȳh

19 Ti nuuj jé m', tób gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do eanh mä Jesus ta ma matēg ky n'aa, tametēek do ky n'aa na-āāj hē. 20 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Sahōnh hē ramaa napēē had'yyt hē ȳ her'ood wät doo —näng mäh. —Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hē, P'op Hagä Do tób n'aa yt hē na-āāj hē ȳ ma met'ēeg wät paah. Dooh kejēn gó ȳ her'ood bä —näng mäh. 21 —Hēd n'aa hā ȳ bē beanh? Bē eaaj kēh ȳ maa new'ēē do sa hā. Ta ti rahapäh ȳ her'ood wät doo —näng mä Jesus kyyh.

22 Ta tii d' Jesus baher'oot do hyb n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa see Jesus ta tapa ewyh wät, ti taky hadoo:

—Tii da ji kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do hā? —näng mäh.

23 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Mametä nesaa do ky n'aa ȳ her'ood bä. Baad hadoo do ȳ her'oot do p'ää ȳ matapa

ewyyh? —näng mä Jesus ta hā.

24 Ti m' Anas mejūū mä ramahūūm Jesus, Kajapas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do wē. Moo kamewyyt nä m' Jesus.

P'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn do Jesus panyyg n'aa hahȳh

25 Ti m' tēeg noo pa Peed katēng bä, rabeaaj kän mä ta hā:

—Ta ma matēg see nado ōm? —näk mäh.

Ti m' Peed ky n'aa jejēn:

—Dooh. Ta ma matēg see nado ȳh —näng mäh.

26 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät do karom seeh, Peed nabuuj gakyd hōm do wakāän ky hadoo:

—Ōm nado ta ti ȳ hapäh do ta sii, joom mahang? —näng mä ta kyyh.

27 Ti m' p'aa hēnh Peed ky n'aa jejēn ēnh. Tii bä karaak ky ganä kän, tabah'ȳh kän.

Pirato häd näng do wē Jesus ramahūūm kän do panyyg n'aa hahȳh

28 Ti m', Kajapas tób bä naa ramahūūm kän Jesus aj'yy Roma buuj Judah hāj n'aa bagä n'aa tób hēnh, Pirato häd näng do wē. Jati pé bāp paa m' tii. Judah buuj wahē n'aa Jesus man'aa doo, dooh rajēē pä bä Roma buuj tób gó. Rakarēn mä baad ratayy

* 18:28 Dooh Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä, Judah buuj nadoo do tób bä rabajēē pä bä. Hasus do hadoo sa hā P'op Hagä Do matym gó red'oo, tii d' radoo bä. Ta ti hedoo doo, dooh rahaja bä Pas-kowa tä n'aa rawēē bä.

rabawēh nā do hyb n'aa Pas-kowa tā n'aa.* 29 Ti hyb n'aa Pirato banyyh sa wē, ti m' taky hadoo:

—H'ëed p'āā bē ky n'aa tapaa hahÿ aj'yy? —näng mäh.

30 Ti m' raky hadoo:

—Moo nesaa do tanado bä, dooh paawä äā haëej bä a hā —näk mā sa kyyh.

31 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bē né hē ky n'aa etyy ta hā bē ky n'aa jaw'yyk do banoo doo da —näng mäh.

—Dooh äā haja bä äā da-jëeb bä. Dooh Roma buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä —näk mā sa kyyh Pirato hā.

32 Tii d' tawén hado kän, nyy d' tadajep Jesus her'ood wät do paa kametä wät hyb n'aa.†

33 P'aa hēnh Pirato bajëe suun tób gó, Jesus tanaëenh mā ta wē, teaaj kän:

—Öm Judah buuj sa wahē n'aa? —näng mäh.

34 Ti m' Jesus ky hadoo:

—A ky gabuuj hē ti meanh? Öm ta wób rama-her'oot do kēh ÿ n'aa hyb n'aa mabeanh? —näng mā Jesus.

35 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Judah buuj nado ÿ hÿÿh —näng mäh. —A wakāän, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa ti öm haëenh hā ÿÿ. H'ëed p'āā? —näng mā Pirato.

36 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo. Badäk hahÿÿ

bä tado bä paawä, karapé haa ÿ ramo n'aa jesu paawä Judah buuj sa wahē n'aa sa mahānh. Badäk hahÿÿ bä nado ÿ bag'ääs doo —näng mäh.

37 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Tii d' tado bä, öm né hē häj n'aa wahē n'aa? —teanh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ehub né hē öm tii d' hanäng. Baad hadoo doo, heh'äät do ky n'aa ÿ her'oot hyb n'aa ÿ benäng, ti hyb n'aa né hē ÿ bahyng badäk hahÿÿ bä. Baad hadoo do ky n'aa gen'aak do ky daheeh ÿ her'oot doo —näng mā Jesus Pirato hā.

38 Ti m' Pirato ky hadoo:

—H'ëed ti baad hadoo do mahanäng? —näng mäh.

Ti m' nayyw hē Pirato banyyh Judah buuj sa wē. Ti m' taky hadoo sa hā:

—Dooh ÿ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy doo —näng mäh.

39—Pas-kowa bē teheb'ëes do hā bē mehejö ÿ bado nyh ÿ dawäts geët do seeh. Bē karēn ÿ ado nyh bē matym n'aa Judah buuj wahē n'aa ramaneëenh doo? —näng mäh.

40 Ti m' raky hadoo, tak'ep mā rageëenh:

—Ta ti nado äā karēn! —näk mäh. —Barabas häd näng do ti äā karēn! —näk mäh.

Roma buuj wē h'yy kaw-ereem do see paa ti Barabas.

† 18:32 Judah buuj radajëeb bä paawä, pä me paawä ramakut. Roma buuj radej'ëep, b'aa kajatsëk do hā rabepëem däk. B'aa kajatsëk do hā Jesus dajep, ta daaj hē paa taba-her'oot.

19

Jesus raky n'aa ety dāk do b'aa hā tadajëp hyb n'aa pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Pirato mejüü Jesus rabahewyyh. ² Ti m' hetëk do moo m' warahén ramap'ööd dāk, ta nuu gó m' radaso kán. Ti m' radasuun jëng ta hā ta hatsë hahiin doo.* ³ Ti m' hajöo nuu me m' rabena ta wë raky n'aa ej'ees hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

Ti m' ratapa ewyyh hajöo nuu me.

⁴ Ti m' p'aa hënh Pirato ber'oot Judah buuj sa sii:

—ÿ manyyh da hÿÿ kã bë wë ta w'oo hā, dooh ÿ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā bë bahapäh hyb n'aa —näng mäh.

⁵ Ti m' ta nu gaheen n'aa hetëk do mooh, ta hatsë hahiin doo gó tabanyyh bā, Pirato ky hadoo sa hā:

—Bë hegāā! Gëët hahÿ aj'yy —näng mäh.

⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa Jesus rabahapäh bā, nayyw hë rageëëj bong:

—Mepëëm däg, mepëëm däg! —näk mäh.

Ti m' Pirato ky hadoo:

—Bë né hë hepëëm dāk. ÿ ti dooh ÿ aw'yyt pé ta hā ky n'aa ketyy do hā —näng mä Pirato.

⁷ Ti m' Judah buuj wahë n'aa raky kah'üüm ta hā:

—Äã ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hyb n'aa taw'ääts hë tadajëp né hë, P'op Hagä Do T'aah tabanäng do hyb n'aa —näk mä sa kyyh.

⁸ Pirato maa newë dāk bā tii da, tak'ëp mä tabeyym tii bā kã. ⁹ Ti m' p'aa hënh tabajëë suun tób gó, ti m' Jesus hā tabeanh:

—N'yy hënh naa öm? —näng mäh.

Jesus kawanaj'ään né paawä, dooh m' taky gado bā.

¹⁰ Ti m' Pirato ky hadoo ta hā:

—Dooh maky gado bā? Mahapäh né hë, ÿ hajaa ÿ mejö bā öm raberéd höm hyb n'aa, ÿ hajaa na-ääj hë ÿ mejö bā öm rabepëëm dāk —näng mä Pirato.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Dooh paawä mahaja bā hā ÿÿ, P'op Hagä Do nan'oo bā. Ti hyb n'aa, ÿ haëëj dāk do sa hā, a hā hanäng do nesaa do bahänh sa hā —näng mä Jesus Pirato hā.

¹² Ti m' ta ti Pirato maa newë dāk bā takarën paawä taberéd höm Jesus. Tak'ëp mä Judah buuj rageëëj had'yyt hë tii bā:

—Ta ti aj'yy meréd höm bā, dooh Sesa, sahönh hë bā wahë n'aa h'yyb hata mado bā. Häj n'aa wahë n'aa hanäng doo, Sesa tahyb n'aa wareem —näk mä sa kyyh.

* **19:2** Raky n'aa mes'uunh do ky n'aa m' ti hetëk do moo ramap'ööd dāk do ta nuu gó radasooh doo. Sa wahë n'aa soog ky n'aa ti ta tii. Ti hadoo né hë ënh ta hatsë hahiin doo. Sa wahë n'aa hatsë ky n'aa né ti ta tii ënh.

13 Ti m' Pirato maa napäh bä m' ta tii, tamanyyh Jesus, ahyy sooh mä ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó. Pä ta yt ta tii bä. (Eberew kyy me ramaneëenh ta ti Gabatah.)¹⁴ Pas-kowa rataheb'ëes do pooj jé noo gó m' tii. Wasyk mäh. Ti m' Pirato ky hadoo Judah buuj sa hã:

—Gëet hahÿ bë wahë n'aa —näng mäh.

15 Ti m' raky hadoo tak'ëp:

—Mado hõm, mado hõm, mepëem däg! —näk mäh.

—Bë wahë n'aa ÿ epëem däk g'eeh? —näng mä Pirato.

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky hadoo:

—Jããm né hë sét hë ãã wahë n'aa, Sesa! —näk mäh.

16 Ti m' tagadëeg ub kä, Jesus Pirato bahaëej däg kãn sa hã takepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti m' warahén sa hã kä takahaëej däk Jesus.

17 Ta daaj hë Jesus besoo hõm b'aa rahepëem däk do pan'aa ta hã. Ji Nu Gabóg K'yy ramaneëenh doo hënh ramahüüm. (Eberew kyy me ramaneëenh ta tii bä Gogota.)

18 Tii bä rabepëem däk b'aa kajatsëk do hã kä. B'aa kajatsëk do wób hã rabepëem däk na-ããj hë pawóp hë ajyy. Hub hënh ta see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus kahepëem däk do bahäng.

19 Pirato kyy gó raberii bong ta heen n'aa, ti m' p'op, Jesus nu gad'oo pong jé, rabepëem däk. Hahÿÿ da m' takerih ta hã: “Jesus, Nasaréh buuj, Judah buuj wahë n'aa hahÿÿh.”²⁰ Edah tii, Jerusarënh bä naa. Ti hyb n'aa hajök ner'ood bong kerih doo. Tamawoob hë kyyh takamerih doo: Eberew kyy me, Ratïn kyy me, Gereg kyy me.²¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabahõm kãn Pirato wë, ti m' raky hadoo:

—Merii manäh: “Judah buuj sa wahë n'aa”, hanäng doo da. Taw'ãäts hë merii: “Ta daaj hë Judah buuj sa wahë n'aa tabanäng hahÿ aj'yy” —näk mä sa kyyh.

22 Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ãäts hë ÿ erii wät doo. Dooh ÿ ahÿÿd wäd bä —näng mä sa hã.

23 Ti m' Jesus warahén rabepëem däk do jawén paa bä m', rabasog hõm ta saroor. Retyn hõm ji meheet pé hadoo do sa hã. Sét hë, ta hatsë, mad'aak kanasuuh doo.²⁴ Ti m' raky hadoo:

—Dooh ër as'ëed bä hahÿÿh. Hamäh, masuuj ër moo bong ër bahapäh hyb n'aa jaa wë tabaym —näk mä sa kyyh.

Ti tawén hadoo, P'op Hagä Do kyy kerih do kametëeh hyb n'aa. Hahÿÿ da takerih ta ti ky n'aa:

“Rabetyn hõm sa hã hë saror ÿÿ.

Masuuj ramoo bong saror ŷ
hyb n'aa.”†

Tii da né hē warahén ramoo
boo kån.

25 B'aa kajatsëk do Jesus
hadäk do dewë hã, ti ab'ëeh
ta ŷŷn, ta kaat, Keropas häd
näng do ŷŷm Marija häd näng
doo, Marija Madarën häd
näng do daheeh. 26 Ti m'
Jesus bahapäh bä ta ŷŷn,
ta ma matëg seeh, tak'ëp
takamahän do rabab'ëeh bä,
Jesus ky hadoo ta ŷŷn hã:

—Gëët ta ti a t'aah —näng
mäh.

27 Ti m' ta ma matëg hã m'
taky hadoo:

—Gëët ti a ŷŷn —näng mä
Jesus ta ŷŷn ky n'aa hã.

Tii bä kä, ta ti tagado kån
Jesus ŷŷn ta tób bä kä, taba-
hag'ääs hyb n'aa kä.

*Jesus dajëp do panyyg n'aa
hahŷŷh*

28 Ta jawén kä, sahõnh hē
tabahaja däk bä kä tamoo wät
do paah, P'op Hagä Do kyy
kerih do kametëeh hyb n'aa
kä taky hado kån: “ŷ hoo
kaanh”, näng mäh. 29 Ti asooh
tii bä uwa s'ëeh oow. Ti m'
ra-
heh'oos sapum doo, Jesus hã
rabanoo hyb n'aa. B'aa isop
häd näng do hã radadäk, ti ra-
banoo p'op, Jesus beëek hyb
n'aa ta näeng hadoo. 30 Jesus
beëek do jawén paa bä, taky
hadoo:

—Jääm né kä ŷ moo wät
doo —näng mäh.

Ti m' ta nu wakoo däg kån,
ti m' h'yy keréd hõm mäh.

31 Saab pooj jé m' ti ta tii.
Saab pooj jé né hē m' ta ti
Judah buuj rabahennyw hõm
Saab hã rakamehehãk hyb
n'aa. Tak'ëp ratayy ti noo gó,
Pas-kowa noo gó tabadoo do
hyb n'aa. Dooh Judah buuj
rakarën bä Saab hã rapadäg
nä bä kepëem padëek doo. Ti
hyb n'aa rabetsëe Pirato hã
tamejüü hyb n'aa warahén
ragetëh bong hyb n'aa sa
tsyym k'yy, nayyw hē radejëp
hyb n'aa. Rabetsëe rasog
hyk hyb n'aa sa kamag Saab
du doo do pooj jé. 32 Ti m'
Pirato mejüü warahén sa
tsyym k'yy ragetëh bong hyb
n'aa. Ti m' Jesus pa hadäk
do ragetëh bong ta tsyym
k'yy, ta jawén mä ta see
tsyym k'yy. 33 Jesus tsyym
k'yy ragetëh paawä, tii bä
rabahapäh Jesus dajëp. Dooh
Jesus ratsyym k'yy getëh boo
bä. 34 Ti warahén bejöh kån ta
baa bä. Ti m' majyyw banyyh
naëng mahang. Dajëp né kä
m'. 35 Aj'yy ta ti hapäh doo,
baad tabaher'oot ta ti ky n'aa.
Dooh daap tamenä bä. Ta ti
aj'yy hapäh né hē, te hub né
hē taher'oot doo. Ta ti tawén
erii wät hahŷŷ hã, bë na-ääj
bë ky daheeh hyb n'aa, bë
h'yy ka'eeh hyb n'aa. 36 Jesus
tsyym wén ganetëeh, P'op
Hagä Do kyy kerih doo gó
kerih do kametëeh hyb n'aa.
Hahŷŷ d' paa m' takerih ta ky
n'aa: “Dooh da ta k'yy gatëh
is péh.”‡ 37 Rawén baa ejooh,
hahŷ kerih do paa kametëeh

† 19:36 Esodo 12.46, Numeros 9.12, Saaw-Mo 34.20

hyb n'aa: “Raheg'āās da rabaa ejoooh do wē.”⁸

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Tii bā kā, Jesus kamag n'aa paa Joséh, panang Arimatsija häd näng do buuj hadoo doo, bets'ëē kån Pirato hã. Jesus h'yyb hata ta ti Joséh. Dooh tametä bā ta h'yyb, ta hã tah'yy ka'eeh doo, tajeÿÿm do hyb n'aa Judah buuj sa wahë n'aa wób. Ti m' Pirato bahaëej däk ta hã. Ti m' Joséh bana, tado hyy kån mä Jesus kamag n'aa paah. ³⁹ Nikodēm Joséh hata. Nikodēm né hē tii, p'ooj ub Jesus heg'āās do atsēm. Nikodēm manaa mä ³⁵ m' ta nu jawyk b'aa s'ëëb buu benyym doo. Aroé ramaneëenh do s'ëëb, miir ramaneëenh do s'ëëb ta ti buu benyym. ⁴⁰ Ti m' Jesus kamag n'aa paa rahabën däk pãän me, hawak doo me, rino häd näng do s'ëëb. Buu benyym mä ta hã. Judah buuj rabahed'oo doo da né hē rabad'oo Jesus kamag n'aa hã. ⁴¹ Jesus rabepëëm däk doo bā ti anäng joom. Ti mahang tagadäk papuuj kamag hood, pä gó ragagots däk doo. ⁴² Saab pooj jé, Judah buuj rabahenyw hõm noo gó tado hyb n'aa, p'eets hē ta ti kamag n'aa hood tagadäk do hyb n'aa na-ãäj hē, tii b' né radasuun jëë kån Jesus kamag n'aa.

20

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' bāp paah, met'uuh hã, badajung nä, Marija Madarën häd näng do bahõm kån pä gabaho doo hënh, Jesus kamag n'aa radasuun jëng hënh. Taheg'āās mäh, noo gasëets hõm gabaho do ty gatsë. ² Ti m' tawaj'aa jëng Peed, Jesus ma matëg baad Jesus kamahån do daheeh rabab'ëeh hënh. Ti m' taky hadoo pawóp hadoo do sa hã:

—Rado nyyh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kamag n'aa. Dooh ää hapëë bā n'yy hënh ramahüüm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Peed, Jesus ma matëg see daheeh ah'üüm mä Jesus kamag n'aa hood gadäk hënh. ⁴ Waj'aa h'üüm. Tak'ëp Jesus ma matëg see wajaah ta pooj jé. Peed pooj jé takajaa. ⁵ Ta noo bā takajaa bā, dooh tajëë suun bā. Nu hyy däk, tabaheg'āās ta gó. Tahapäh pãän hewak doo, rino häd näng do s'ëëb. ⁶ Ti m' Peed, duu hënh hana do kaja nä. Gabaho doo gó tabajëë suun. Pãän hewak doo, Jesus kamag n'aa ramahabën däk do paah, tahapäh. ⁷ Pãän hawak doo, ta mamets jesuu n'aa paah, tahapäh na-ãäj hē. Ti asooh tsyt hē, baad takamatëh däk. ⁸ Tii bā m' Jesus ma matëg seeh, pooj jé kajaa doo, bajëë suun kån. Ta ti tabahapäh bā kā, Jesus

⁸ 19:37 Sakarija 12.10 hã takerii däk tii. Dooh warahén raky n'aa napëë bā ta ti kerih doo. P'op Hagä Do né hē hanoo, kerih do kametëeh hyb n'aa.

ganā wāt do taky dahé kån.
 9 (Dooh tagah'ood nā bā sa hā
 P'op Hagā Do kyy kerih doo
 gó ta her'oot doo, Jesus ganā
 wāt da hanäng doo.)

*Marija Madarēn hā Jesus
 kasee do panyyg n'aa hahỹỹh*

10 Ti m' rabajäk sa tób hēnh.
 11 Marija Madarēn baym ka-
 mag hood paa noo bā. Aoot
 mäh. Ta ód gó tanu hyy däk
 gabaho doo gó tageg'ãās hyb
 n'aa. 12 Tii bā m' pawóp hē
 ãās tabahapäh. Hewak mä
 sa saroor. At'oonh mä Jesus
 kamag n'aa basooh do paa bā
 m'. Ta nuu hēnh tabanäng
 hēnh mä ta seeh, ta tsyym ta-
 banäng hēnh ta seeh. 13 Ti m'
 ãās rabeaanh ta hā:

—H'ëed p'ãã mabaoot? —
 nāk mäh.

Ti m' taky hadoo:

—Rado hõm wahē y̆ n'aa.
 Dooh y̆ hapëë bā n'yy hēnh
 rahed'oo —näng mä Marija
 Madarēn.

14 Ti m' ta jawén p'aa hēnh
 tabegãã wāt. Taheg'ãās mä
 Jesus tii bā hageët. Dooh m'
 tah'yy ganyy bā Jesus tado bā.

15 Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—H'ëed p'ãã mabaoot? Jaa
 ta ti mesoos doo? —näng
 mäh.

Ta tii bā joom mahang moo
 hew'ëet do ted'oo mäh. Ti hyb
 n'aa taky hadoo ta hā:

—Õm tado bā ti hado nyh,
 maher'ood hā y̆ n'yy hēnh
 mamahũum, y̆ behëen hyb
 n'aa ta kamag n'aa —näng mä
 Marija Madarēn.

16 Ti m' Jesus ky hadoo ta
 hā:

—Marija! —näng mäh.

Ti m' Marija ty kaw'õöd däk
 ta wē, ti m' Eberew kyy me*
 taky hadoo:

—Raboni! —näng mäh.
 (“Ma matëg”, tahanäng pé m'
 tii.)

17 Ti m' Jesus ky hadoo ta
 hā:

—Moo dëe manā hā y̆y —
 näng mäh. —Dooh Ee wē y̆
 ewäd s'ëeg nā bā. Ahõm hāj
 haa hedo padëek do sa wē.
 Hahỹỹ da maher'ood sa hā
 kēh y̆ n'aa: “Y̆ asëek Yp y̆ wē,
 bē Yb na-ãāj, P'op Hagā Do
 y̆ h'yy kaha'eeh doo, bē h'yy
 kaha'eeh do wē”, tii da a kyyh
 —näng mä Jesus ta hā.

18 Ti m' Marija Madarēn
 bajëng Jesus ma matëg sa wē.
 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
 tahapäh mä tanooh. Tapanäk
 sa hā Jesus kyyh.

*Ta ma matëg hā Jesus
 kasee do panyyg n'aa hahỹỹh*

19 Ti noo gó né hē m',
 met'uuh hā, atsëm, séd
 hā Jesus ma matëg rakata
 padëek. Baad ranoo gatsëe
 däk ta tëg me tób nooh, sa
 wahē n'aa rajeỹỹm do hyb
 n'aa. Ti m' Jesus kas'ee g'ëed
 kån sa mahang, ti m' takedëng
 sa hā:

—Taw'ãäts hē bē P'op Hagā
 Do h'yyb en'yym —näng mäh.

20 Takedëng do jawén paa
 bā tametëeh sa hā ta mooh, ta
 baa. Tak'ëp ta ma matëg rat-
 sebee bong Jesus Tak'ëp Hyb

* 20:16 Judah buuj sa kyyh ti Eberew kyyh.

N'aa Jawyk Do rabahapäh bä kä.

²¹ P'aa hēnh Jesus ky hadoo sa hä:

—Bē P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh. —Ee ŷ tamejũ doo da, bē ŷ mejũ hỹĩ kä —näng mäh.

²² Ti m' tapahuunh sa wē, ti m' taky hadoo:

—Bē gado P'op Hagä Do Sahee —näng mäh. ²³ —Bē hyb n'aa mabaan bä nesaa do sa mo haj'aa, P'op Hagä Do mabaan né sa hä. Bē hyb n'aa manabaan bä sa hä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä sa hä —näng mäh.

²⁴ 12 hedoo do sa seeh, Toméh häd näng doo, “Kawareeh” ramaneēēnh doo, dooh sa mahang Jesus kasee bä. ²⁵ Ti m' ta wób rabaher'oot bä Jesus Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do rahapäh doo, dooh taky dahé bä.

—Atapuwa tyw n'aa ŷ nahapēē bä ta moo hä, moh ŷĩ me ŷ manep'aa bä atapuwa tyw n'aa ta moo hä, ta baa rejoooh do tyw n'aa na-ãñj hē, dooh ŷ ky dahé bä! —näng mä Toméh.

²⁶ Ti m' met'uuh see hä, p'aa hēnh ta ma matēg rakata p'ēē tób gó. Toméh sa sii kä. Noo gatsēē né paawä tób, Jesus kas'ee g'ēēd kån sa mahang, ti m' takedēng sa hä:

—Bē P'op Hagä Do h'yyb en'yym —näng mäh.

²⁷ Ti m' Toméh hä taky hadoo:

—Mamep'aa hahỹĩh —näng mäh. —Mahegãã moh

ỹĩ. Magadahēē a mooh, mamep'aa bah ŷĩ bä —näng mäh. —Maky sēēw manäh! Maky dahé! —näng mä Jesus Toméh hä.

²⁸ Ti m' Toméh ky hadoo:

—Wahēh ŷ n'aa, P'op Hagä Do ŷ h'yy kaha'eeh do ōm! —näng mä Toméh kyyh.

²⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—ŷ mahapäh do hyb n'aa mawén ky daheeh. P'op Hagä Do ky n'aa edēng da jé ŷ rana-hapēē né paawä ky dah'eeh doo —näng mä Jesus.

³⁰ Hajōng nä Jesus pehuunh ta ma matēg rabahapäh bä. Dooh ta ti takerii bä hahỹĩ hä. ³¹ Hahỹĩ hä kerih do wén kerii wät, Jesus ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah bē ky daheeh hyb n'aa. Ta hä bē h'yy kae bä, bē d' edēb had'yyt hē P'op Hagä Do wē Jesus hyb n'aa.

21

Karaj'aa nabyy hä Jesus kas'ee wät do panyyg n'aa hahỹĩh

¹ Ta jawén Jesus kas'ee wät p'aa hēnh ta ma matēg sa hä karaj'aa Tiberijas* häd näng do nabyy me. Hahỹĩ d' paah: ² Simaw Peed häd näng doo, Toméh (“Kawareeh” ramaneēēnh doo), Natanajéw häd näng doo (panang Kanah, Garirej häj n'aa bä hana doo), Sebedew häd näng do taah, pawóp hē Jesus ma matēg wób, séd hä rababoo däk. ³ Ti

* **21:1** Karaj'aa häd see Garirej, ta häd see Genesaréh. Tamawoob hē ta häd.

m' Simaw Peed ky hadoo sa hã:

—Tah'ÿÿb ÿ es'aak —näng mäh.

—Ej. A sii ãã bah'üüm —näk mä ta wób sa kyyh.

Ti m' rabaw'ëenh. H'oo yb gó ragatsëg t'oonh. Ti m' rabesaag kãn. Resaag had'yyt hë paawä atsëm, dooh sa mo haj'aa péh.

⁴ Bãp paa Jesus bag'ëed kãn karaj'aa takëen hã. Dooh ta ma matëg rah'yy genä bä Jesus tado bä.

⁵ Ti m', tii b' naa Jesus naëenh:

—Najis haa —näng mäh. —Äkä, bë mo haj'aa? —näng mäh.

—Tabad'op hë ãã mo haj'aa —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hë hub hënh tabanäng hënh bë datu karahi, tii bä bë mo haj'aa enäh da —näng mäh.

Tii d' rabad'oo bä kä, hajõng tah'ÿÿb karahi gó. Dooh rahaja bä rej'ooj nä bä, tak'ëp hajõng do hyb n'aa tah'ÿÿb.

⁷ Ti m' Jesus ma matëg baad Jesus kamahän do ky hadoo Peed hã:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do né tii —näng.

Ti m' Simaw Peed häd näng do maa napäh bä kä Jesus tii, tahanäng doo, nayyw hë tadadäg däk ta hatsë pooj jé tado nyyh dó. Ti tabahop tame, Jesus wë tabatsóm hõm hyb n'aa. ⁸ Ta wób ah'üüm ta jawén h'oo gó. Edah ta nabyyh. ¹⁰ meet tahyb n'aa péh. Ti hyb n'aa

karahi rabejoonh tame naa. ⁹ Rakajaa bä kä ta nabyy me, tëëg sëh hahõng do rahapäh. Tah'ÿÿb kejä ta jó. Pawóp na-ããj pãw tii b' hatoonh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mana tah'ÿÿb bë mo haj'aa wób —näng mäh.

¹¹ Ti m' Simaw Peed gatsëk h'oo gó. Tii b' naa tabej'ooj nä kãn karahi. Hajõng tah'ÿÿb hew'äp do ta gó. ¹⁵³ tah'ÿÿb. Jawyg né paawä, dooh karahi gekog boo bä. ¹² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—B'ëëp bë ana, bë awëeh —näng mäh.

H'yyb e'ÿÿm “Jaa õm?” rawén neanh. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né sa hã. ¹³ Ti m' Jesus bado däk pãw, tah'ÿÿb daheeh, ti m' taban'oo däk sa hã. ¹⁴ Tamawoob nuu me däg tii, Jesus kasee do sa hã, taganä wät do jawén paa bä.

Peed sii Jesus her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁵ Rabahaja däk bä rawëh doo, Jesus ky hadoo mä Simaw Peed hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ta wób ÿ rakamahän do bahänh ÿ makamahän? —näng mäh.

—ÿÿ —näng mä Peed. —Mahapäh né hë õm ÿ gen'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagãã masäh ÿ b'éé taah hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁶ P'aa hënh Jesus beaanh ta hã:

—Simaw, Jowāw t'aah, ÿ né makamahän? —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

—Ŷ̃ —näng mäh. —
Mahapäh né hē ōm ŷ gen'aak
—näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ b'éé
hedo padēek doo —näng mäh.

¹⁷ Ti m' tamawoob nuu me
däg kā tabeaanh ēnh:

—Simaw, Jowāw t'aah, ŷ né
magen'aak? —näng mäh.

Peed hyb n'aa tón wät
mä tamawoob nuu me, “Ŷ̃
makamahän?” tahanäng do
hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo, —
näng mäh —sahōnh hē maba-
hapäh. Mahapäh né hē ōm ŷ
gen'aak doo —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Mahagāā masāh ŷ b'éé
hedo padēek doo —näng mäh.

¹⁸ —Né hup ŷ né hē hah̃
ŷ her'oot doo: Mapapunh
nä bä mabeheh'yyh, maba-
heh'ũũm mah'yyb däng doo
hēnh. Mawah'éé däk bä kā,
madajoom da a mooh, ōm da
ramaw'yyd däk, makanarēn
hēnh ōm da ramahũũm —
näng mā Jesus ta hā.

¹⁹ (Ta tii d' tawén her'oot,
tametēeh hyb n'aa nyy da
Peed dajēp, tadajēp do hā P'op
Hagā Do kawehēē däk hyb
n'aa.)

Ti m' Jesus ky hadoo Peed
hā:

—Hamäh, jawén ŷ ahōm —
näng mäh.

*Jesus ma matēg baad Je-
sus kamahän do panyyg n'aa
hah̃ŷh*

²⁰ Dawē hā Jesus sii Peed
bawät bä kā, ta jawén p'aa
hēnh tabegāā wät. Tahapäh

Jesus ma matēg baad Jesus
kamahän do sa jawén hana
doo. (Ti né hē ta ti Jesus
ma matēg Pas-kowa tā n'aa
rabawēh noo gó p'eets hē
takatahā däk Jesus hā, “Jaa
ti ōm haēenh doo, Hyb N'aa
Jawyk Doo”, heaanh doo.)

²¹ Ta ti Peed bahapäh bä,
tabeaanh mā Jesus hā:

—H'ēed hado da er jawén
hana do hā? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ŷ̃ karēn bä paawā
tanadajēb bä, p'aa hēnh h̃
pong jé naa ŷ bahyng bä kā,
hēd n'aa ti a hā? Ŷ̃ karēn ti ōm
hēp ŷ hata had'yyt hē —näng
mā Jesus Peed hā.

²³ Ta tii d' Jesus her'oot do
hyb n'aa, raheh'ood hōm kän
Jesus ma matēg sa mahang,
dooh m' ta ti Jesus ma matēg
dajēb bä. Dooh tii d' Jesus
edo bä. Jāām hē hah̃ŷ da Je-
sus kyyh: “Ŷ̃ karēn bä paawā
tanadajēb bä, p'aa hēnh h̃
pong jé naa ŷ bahyng bä kā,
hēd n'aa ti a hā”, näng paa m'
Jesus ta hā.

²⁴ Ŷ̃ né hē ti ta ti ta ma
matēg. Ŷ̃ né hē ta ti Jesus
ky n'aa her'oot doo. Ŷ̃ né hē
hah̃ŷ ta ky n'aa herii wät doo.
Baad ŷ bahapäh, te hub né hē
sahōnh hē ta ky n'aa ŷ erii wät
doo.

²⁵ Hajōng Jesus moo wäd
wät do ŷ nerii wät doo. Hā
ŷŷ, ji erii bä paawā sahōnh
hē, dooh paawā badäk hah̃ŷ
tahaja wäd bä ta tyw n'aa, ji
erii bä sahōnh hē. Jāām hē kā.

Atos Jesus mejũũ do ramoo bok do paa panyyg n'aa hahỹỹh

P'op Hagä Do Sahee Jesus ky n'aa enooh do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁻² Teopiro, õm ti ỹ ma erih. Pooj jé ỹ erii wät doo gó, ỹ erii wät sahõnh hẽ Jesus mo haj'aa paah, tama metëek do paa na-ãaj hẽ, hỹ pong jé Jesus bas'ëeg kãn P'op Hagä Do an'oo bã. Hỹ pong jé tabasëek do pooj jé, P'op Hagä Do Sahee kyy gó, tamejũũ do sa hã, tasëew hõm do sa hã, Jesus maher'ood hõm nyy d' rabad'oo da. Sahõnh hẽ ti ỹ erii wät, pooj jé ỹ erih do hã.*

³ Ti m' Jesus dajëp jawén paa bã kã m', Jesus kas'ee wät sa hã. Baad takas'ee wät sa hã. Baad tametëeh sa hã rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, edëb wät né hẽ raba-hapäh hyb n'aa. Hajõõ nuu me takametëeh sa hã. ⁴⁰ m' ta äh takas'ee wät sa hã. Taher'oot mã sa hã ji P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa, ji tah'yyb mahũũm do ky n'aa.

⁴ Ti m', ta see pé noo gó m', sa sii tabawëh noo gó m', hahỹỹ d' mã tamejũũ sa hã:

—Panang Jerusarënh bã bë ayyw dó. T'ii hënh da bë gada Ee ky n'aa enooh doo, ta Sahee, bë hã ỹ her'oot do paah.

⁵ Hahỹ né hẽ ti ỹ her'oot do

paah: “Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Dooch ta äh hajõõ bã, bë hã P'op Hagä Do banoo ta Sahee bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa” —näng mã Jesus ta mejũũ do sa hã.

⁶ Ti m' ta see pé noo gó, rakata padëek bã séd hã, tamehej'ũũ do reanh Jesus hã. Hahỹỹ d' mã sa kyyh:

—Hahỹỹ hã mabanoo ãã hã, Isaraëw buuj hã, ãã wahë n'aa, ãã tabahag'ããs hyb n'aa? —näk mã sa kyyh ta hã.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë panyyg enäh do jawén tado bã, Ee ky däng do heen n'aa ta hejój hã. Dooch ti hyb n'aa tado bã. ⁸ P'op Hagä Do Sahee bajëë suun bã bë h'yyb tym gó, tii bã da bë h'yyb tym hejoonh, kèh ỹ n'aa bë baher'oot hyb n'aa. Kèh ỹ n'aa bë her'ood da panang Jerusarënh bã, Judah häj n'aa bã, Samarija häj n'aa bã na-ãaj da. Badäk hahỹ haw'ãäts hẽ da bë baher'oot kèh ỹ n'aa —näng mã Jesus kyyh sa hã.

⁹ Ti m' ta ti taher'oot do jawén paa bã kã m', P'op Hagä Do masäg kãn hỹ pong jé. Sa matym gó né hẽ tabasëek. Wë puh ejën wät mã rawén nahapëë wäd kãn. ¹⁰ Rabahag'ããs bã Jesus hasëek doo, nayyw hẽ m' rakasee pawóp hẽ ajyy sa pa. Hewak mã sa saroor. ããs mã tii. ¹¹ Ti m' ããs raky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa babä bë bab'ëeh, wë hã bë baheg'ããs,

* **1:1-2** Rukas ti mo haj'aa hahỹ kerih doo. Jesus ky n'aa hanäm do tii, pooj jé terii wät doo.

Garirej buuj? —näk mäh. — Ti né hē Jesus bē mahang hawät doo, hÿ pong jé hasēek doo, ti né hē da paa me hahyng. Bē hapäh do hadoo tabasēek, ti hadoo né da tabahyng p'aa hēnh —näk mä ääs sa kyyh sa hä.

Judas Ikarijot jawén buuj resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m', tii b' naa, waëë joom oriib banäng doo bä naa, rababaaj nä Jerusarēnh panang hēnh. Dawëë nado m' tii. Judah buuj sa hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do tanoo do rabeheb'ooh do Saab hä, ti pénh mä tii. ¹³ Ti m' rakajaa bä m', rabajëë p'ëë mä ta gawakō p'op gadäk doo gó, rabahej'eenh doo hēnh. Hahÿÿ d' paa m' kata j'eenh do sa häd: Peed, Jowāw, Tsijaag, Ān-Deréh, Pirip, Toméh, Batoroméw, Matew, Tsijaag Aw-Pew t'aah, Simaw Serot, Judas Tsijaag t'aah. ¹⁴ Sahōnh hē ta ti rakahet'aa, Jesus wakāän, Marija (Jesus ÿÿn), ÿÿj wób sa sii, séd hä raky n'aa etsēë hyb n'aa.

¹⁵⁻¹⁶ Ti m', ta see pé noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do rakataa séd hä. (120 hyb n'aa hadoo mä ti kata pad'ëek doo.) Ti m' Peed bas'ëëg gëët sa mahang, ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē maa newē kēh ÿÿ, wakān haa —näng mäh. — P'ooj ub ēr wahē makū Dawi häd näng doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó ta her'oot Judas Ikarijot makū ky n'aa, P'op

Hagä Do kyy kerih do paa gó. Dawi erih do paah, P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, ti d' né paa Judas ky n'aa. Jesus maso däk do metëë n'aa ti Judas Ikarijot. ¹⁷ Āä see paa né tii, ää kanatëë paah. ¹⁸ (Jesus majÿ sa moo gó tan'oo däk do sām n'aa me tamets'ëë hōm tób hood pan'aa. Ti m' ta jawén tabadëë hyng p'op naa ta nuu paa me. Sahōnh mä taganabäh hōm. Ta j'aa tyd mä gatsëk. ¹⁹ Ti m' sahōnh hē Jerusarēnh buuj raky n'aa napäh bä m', ta häd ramaneëēnh “ta majyyw hood” ta tób hood paah. Sa kyy me ramaneëēnh Akaredām) —näng mä Peed kyyh.

²⁰ Ti m' taky hadoo ēnh:

—P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä, Saaw-Mo hä, tak-erii däk Judas Ikarijot ky n'aa. Hahÿÿ da takerii däk:

“Ta tób paah, dooh ta yt hagëë wät pé.”†

Saaw-Mo see hä takerii däk hahÿÿ da:

“Taw'ääts hē ta see ta jawén buuj”,‡ näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyyh ta her'oot do Saaw-Mo hä.

²¹⁻²² Ti m' Peed ky hadoo:

—Ti hyb n'aa, taw'ääts hē ēr esoos hapäh do seeh, Jesus Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun noo gó, Jesus hawät noo gó ää mahang, tabasēek

† 1:20 Saaw-Mo 69.25 ‡ 1:20 Saaw-Mo 109.8

jawén paa bä hapäh doo. Ti né hē da ãã ky hata. ãã sii her'oot do pan'aa, Jesus ganä wät do tadajep jawén paa bä ky n'aa —näng mä Peed kyyh sa hä.

²³ Ti m' rah'yy kajäk pawóp hē ajyy. Hahÿÿ d' paa m' sa häd: Joséh, Bar-Saba ramaneëenh doo (ta häd see ramaneëenh Jus-To). Ta see häd mä Matsijas. ²⁴⁻²⁵ Ti m' hahÿÿ da Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe:

—Jesus, baad mah'yyb hapäh ãã sahõnh hē — näk mäh. —Mametä jaa ta ti masëew däk do Judas jawén buuj, mamejüü do see tabadoo hyb n'aa ta jawén buuj. Dooch Judas maküü mamejüü do see tado wäd bä. Ahõm nesaa do tamoo wät do sãm tagadoo hēnh —näk mä sa kyyh Jesus hä.

²⁶ Ti m' pä taah hä raberii padëek sa häd. Ti m' ramekuuj bong pä taah, ti m' pä t'aah adëe hyng tüü. Ti m' rabaheg'ããs. Matsijas häd mä ta hä. Ti hyb n'aa 12 rabado däg kãn p'aa hēnh Jesus mejüü doo.

2

Jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó P'op Hagä Do Sahee bahyng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', jäm Pën-Tekos häd näng do noo gó m', séd hä m' sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padëek sét tób yt hä. ² Ti m' nyyw hē, hÿ pong jé naa ky ganä däk bah'ood tak'ep hana do ky

hadoo mäh. Tób rayd t'oonh do haw'ãäts hē m' maa ena ta ti kyyh. ³ Ti m' rabahapäh, tëeg hõõ hadoo mä tabehüüm sa hä. ⁴ Ti m' sahõnh hē kat'aa do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, tabanyy däk hyb n'aa. Baad mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' radu doo ta wób sa kyy me rer'oot doo. P'op Hagä Do Sahee anoo do hadoo sa hä, ti hadoo né m' rer'oot.

⁵ Ti noo gó m' ti abong mä Jerusarēnh panang bä Judah buuj, P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, badäk hahÿ haw'ãäts hē häj n'aa bä naa han'aa doo. ⁶ Ti m' bah'ood hadoo do kyyh ramaa napäh bä m', séd hä m' rakata padëek. Ramaa napäh Jesus hä h'yy ka'eeh do ramer'oot mä sa kyy me. Sahõnh hē häj n'aa s'ee hēnh han'aa do sa kyy me m' ramer'oot. Ti hyb n'aa m' rameuuj bong. ⁷ Tak'ep rameuuj bong mäh. Ti m' raky hadoo:

—H'ëed hado hÿÿ éh? — näk mäh. —Sahõnh hē her'oot doo, Garirej häj n'aa buuj né ti hÿÿh —näk mäh. ⁸ — H'ëed hyb n'aa ti rabahajaa sahõnh hē er kyyh rer'ood bä? Er maa napäh rer'oot do er kyyh —näk mä sa kyyh. ⁹ — Er mahang ti abong Par-Tos häj n'aa babuj n'aa, Medija häj n'aa bä naa, Mesopotäm babuj n'aa, Judah häj n'aa bä naa, Kapados häj n'aa babuuj, Põn-Tus häj n'aa babuuj, Asija häj n'aa babuuj, ¹⁰ Pirikija häj n'aa bä naa, Pam-Pirija häj n'aa bä naa,

Esit häj n'aa bä naa, Ribija häj n'aa Sirené nedaa bä naa ta wób —näk mäh. — Ti abong na-ääj hē panang Roma häd näng doo bä naa ta wób. ¹¹ (Ēr mahang ti abong Judah buuj heh'äät ub doo. Ta wób Judah buuj nadoo do né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yik do raky daheeh Judah buuj rabahed'oo doo da.) Tsytt dēeg hä, Keret häd näng doo bä naa ta wób. Arab häj n'aa babuuj ta wób. Ēr sahōnh hē ēr maa napäh ēr kyy me P'op Hagä Do tak'ēp haj'ap do mo haj'aa rer'oot doo —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' sahōnh hē rah'yyb manepēē bong. Rameuuj bong mäh. Ti m' sa da hadoo do hä rabeaanh:

—H'ēēd hado hahỹ ēh? — näk mäh.

¹³ Dooh. Ti a'oom sa h'yyb —näk mä ta wób. Raky n'aa ej'ees mäh.

¹⁴ Ti m' Peed, 11 hedoo do Jesus mejũũ do wób, sa sii tabas'ēeg gēēt. Ti m' kata pad'ēek do sa hä tabaher'oot. Tak'ēp mä ta kyyh. Ti m' taky hadoo:

—Judah buuj, wakān haa, Jerusarēnh buuj na-ääj hē, baad bē maa newē bē ŷ maher'oot doo —näng mäh. —ŷ her'oot bē hä hahỹ bē hapäh do ky n'aa —näng mäh. ¹⁵ — Ha'oom doo, bē ed'oo hahỹ ajyy. Dooh raoom bä. Bāp paa nä. Dooh ji aoom bä nayyw hē bāp paah. ¹⁶ Hahỹ bē hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Jowéw häd näng

do her'oot do paah. Hahỹ da m' ta kyyh:

¹⁷ “Sahōnh hē tagawatsig pooj jé,

näng mä P'op Hagä Doo, ŷ anoo da Sahé ŷỹ sahōnh hē badäk hahỹ haw'aäts hē habong do sa hä.

Bē taah, bē toog na-ääj hē raher'oot da ta jawén ganyyh do ky n'aa.

S'ēēh hadoo da pahēew sa hä. Wahēh s'ēēh enäh da.

¹⁸ Wē ŷ moo bok do sa hä né da ŷ banoo da ti noo gó Sahé ŷỹ.

ŷ anoo ajyy sa hä, ŷỹj sa hä na-ääj hē.

Ti hyb n'aa ta jawén ganyyh do pan'aa raher'oot da.

¹⁹ Wē hä ŷ pehuunh da tak'ēp had'op doo.

Tũũ ta heen n'aa ŷ metēēh da. Majyyw, tēeg hōōh, atsyg na-ääj hē ŷ metēēh da.

²⁰ Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ahyng do pooj jé, ti noo gó né hē, papỹỹj badagyb däk da.

Kamarab ty hahiin majyyw hado däk da.

Tak'ēp da tabanäm, hetsooh né hē da,

gabarēēh do bag hadoo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hahyng noo gó.

²¹ Sahōnh hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hä ky n'aa et-sēē doo, wē ŷỹ da sa h'yyb tym edēp ŷ an'oo bä.”*

²² Ti m' Peed ky hadoo ēnh:

* 2:21 Jowéw 2.28-32

—Isaraéw buuj, bë maa newë hahỹh —näng mäh. — Jesus Nasaréh buuj pehuunh tak'ëp hadoo doo. Tametëeh P'op Hagä Do hejój. P'op Hagä Do né hë ti hanoo ta ti ta hä, baad P'op Hagä Do h'yyb däng ta hä ji bahapäh hyb n'aa. Bë hapäh né hë tii. ²³ Ti né hë Jesus ran'oo däk do bë moo gó, p'ooj ub P'op Hagä Do h'yyb däng do hadoo né hë. Ti né hë Jesus bë daj'ëep doo, bë epëem däk doo. Ajyy P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë mejüü repëem däk. ²⁴ Tii da bë badoo né paawä, Jesus ganä wät dejëp do mahang P'op Hagä Do an'oo bä. Tadjëp jawén paa bä, edëb wät P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén d'oo, dooh dajëb haja bä taj'aa ketsëe bä Jesus hä. ²⁵ Hahỹh da ër wahë makü Dawi her'ood däk do paa Jesus ky n'aa:

“Matym yỹ gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do y hapäh had'yyt hë,

pój yỹ jé tabahöm. Hup yỹ hënh tabawät do hyb n'aa, dooh y h'yyb eỹm bä.

²⁶⁻²⁷ Ti hyb n'aa y h'yy gada-jang,

ti hyb n'aa y ma ejäm y tsebé do hyb n'aa.

Dooh kamak y n'aa meréd bä y radakä jëng doo hënh.

Dooh man'oo bä a karom tsyt hë a wë moo wät do ta kamag n'aa karejã bä.

Ti hyb n'aa, dooh y eỹm bä y dajëb né paawä.

²⁸ Hã y mametëeh ta tyw n'aa hỹ pong jé hahöm doo, ji awäd had'yyt doo hënh.

Tak'ëp y tsebé a matym gó man'oo bä”,[†] näng mä Dawi Jesus ky n'aa hä.

²⁹ Ti m' Peed baher'oot ënh sa hä:

—Wakän haa —näng mäh.

—Wyt ta maab hë ti y her'oot do bë hä. Èr wahë makü Dawi, ta ti her'oot do paah, dajëp. Radakä jëng. Da hë ti anäng nä ër panang bä ta kamag n'aa paa hood. ³⁰ Noo ese ti Dawi maküüh, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh. Dooh ta daaj hë ta ky n'aa ta her'ood bä. Tahapäh né hë ky kaneh'yýt doo me P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta hä. Ti awät, P'op Hagä Do ky n'aa enooh ta hä, Dawi panaa see ër wahë pan'aa tabahadoo hyb n'aa ta jawén buuj. ³¹ Ta jawén hawät do tahapäh do hyb n'aa Dawi makü wén her'ood däk, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa, Kristo dajëp do jawén paa bä ganä wät do ky n'aa. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Däng Do radakä jëng doo hënh tayyw bä, tanooh. Dooh ta kamag n'aa karejã bä, tanooh. ³² Ta ti Jesus, ta ky n'aa bë hä y her'oot doo, ti né hë P'op Hagä Do an'oo bä edëb wät p'aa hënh. Taganä wät jawén paa bä, äã sahõnh hë äã bahapäh, ta ky n'aa äã wén maher'oot. ³³ Hỹ

[†] 2:28 Saaw-Mo 16.8-11

pong jé tabasëek P'op Hagä Do an'oo bä. P'op Hagä Do hub hënh tabasooH P'op Hagä Do an'oo bä, ta sii tabag'ääs hyb n'aa. Tii bä ta Yb an'oo däk ta Sahee ta hã, ër hã taky n'aa enooh do paah. Ti né hë hÿÿ kä tanoo do äã hã kä. Ti né hë ti bë maa newëë doo, babä bë hapäh doo. ³⁴ Dooh Dawi makū hÿ pong jé hasëek do tado bä. Ti hadoo né hë hahÿÿ da ta kyyh:

“Wahëh ÿÿ hã P'op Hagä Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hënh, si ÿ mabag'ääs hyb n'aa.

³⁵ Tii bä kä da a majiĩ da ÿ nes'ëem,

õm da raky daheeh ÿ an'oo bä.’”†

Tii da né Peed kyyh Dawi erih do paa hã P'op Hagä Do kyyh.

³⁶ Ti m' Peed ky hado kãn sa hã:

—Isaraéw buuj, wakãn haa, bë ÿ maher'oot baad ub, bë sahõnh hë baad bë bahapäh hyb n'aa ti hahÿÿh: Ta ti Jesus, bë epëem däk doo, P'op Hagä Do an'oo däk tak'ëp hyb n'aa jawyk tabado däk hyb n'aa, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do tabado däk hyb n'aa na-ääj hë —näng mã Peed kyyh.

³⁷ Ti m' kat'aa do ramaa napäh bä m' Peed kyyh, tak'ëp mã rah'yy ketón bong. Ti m' rabeaanh Peed sa hã:

—Wakãn haa, —näk mãh — nyy da ër bad'oo hÿÿ kä?

³⁸ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë h'yy kawareem P'op Hagä Do wë. Taw'ääts hë Jesus Kristo häd gó bë ranu gemuun hõm, ta ti heen n'aa. Tii da nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm da. Tii bä da tanoo da ta Sahee bë hã —näng mãh. ³⁹ —Bë hã, bë panaa hã, ta wób hã na-ääj hë dawëë habong do P'op Hagä Do mahãnh taky n'aa enooh paa ta Sahee. Sahõnh hë tanaëenh do sa hã taky n'aa enooh ta tii —näng mã Peed kyyh kata padëek do sa hã.

⁴⁰ Ti m' hajõng Peed her'oot nã sa hã. Tak'ëp tabetsëë sa hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Bë kedëeb, ky nes'aa do sa nemuun bë P'op Hagä Do narejää hyb n'aa —näng mãh.

⁴¹ Ti m' ranu gemuun hõm mã Peed her'oot do gad'oo doo. Kata däg kãn mã P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do sa hã. Kata däk doo kä ti noo gó tahyb n'aa pé 3 miw. ⁴² Baad mã rahyb n'aa matakëë 12 hedoo do Jesus mejüü do rama metëek do hã. Séd hã had'yyt hë rababong. P'op Hagä Do sii raber'oot, ta hã raky n'aa etsëë. Raganebäh hõm pãw, sahõnh hë rabawa, Jesus sa hyb n'aa dajëp do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

⁴³ Hajõk do rameuuj bong mã Jesus mejüü do rametëek doo, rapehuunh do hyb n'aa. Tak'ëp né hë rapehuunh mãh.

⁴⁴ Séd hã rababok Jesus hã

h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hẽ sa ma sa hã né hẽ rabetyn. ⁴⁵ Ti m' res'eëm sa ma sa wẽ hanäng doo. Ta sãm retyn hõm mã sahõnh hã, wẽ bedoh do sa hã. ⁴⁶ P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakahet'aa had'yyt hẽ. Sa tób yt hã séd hã sa tä rabawëh, sa waa rabawa, rah'yyb tsebé do hyb n'aa, baad tabahadoo do hyb n'aa sa h'yyb. ⁴⁷ P'op Hagä Do rama ejäm, P'op Hagä Do raj'aa etsë do ky n'aa rarer'oot. Sahõnh hẽ ta wób ragen'aak Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Ti m' Jesus an'oo bã ta hã h'yy ka'eeh do kahũum magyys hẽ.

3

K'yy gadóm do Peed haso däk do panyyg n'aa hahỹyh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, tug bã, Peed Jowãw daheeh rabah'ũum P'op Hagä Do tób n'aa hẽnh, P'op Hagä Do hã Judah buuj raky n'aa hetsë do heen n'aa gó m'. ² Tób wahoo n'aa hadë noo bã aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hẽ takenäng noo gó. Ta noo "Hanäm Doo" ramaneëenh doo bã tabahäng. T'ĩ hẽnh ramana had'yyt hẽ, dajëer tabetsëe hyb n'aa hejëng do sa hã. ³ Ti m' tabahapäh bã Peed Jowãw daheeh hajëe p'ëe doo, tetsëe mã sa hã. ⁴ Ti m' rabaheg'ããs ta hã, ti m' Peed ky hadoo:

—Mahegãã ãã wẽ —näng mäh.

⁵ Ti m' aj'yy hyb n'aa matakä däk mäh. Ranoo

ted'oo dajëer ta hã. ⁶ Ti m' Peed ky hadoo ta hã:

—Dooch wẽ y hanäng pé k'ãäts tęg gabarëeh doo, hewak do na-ãäj hẽ. Wẽ y hanäng do y anoo da Jesus Kristo, Nasaréh buuj ky gabuuj: Awäd däg! —näng mäh.

⁷ Tii bã m' Peed moo ej'ooj sëek mäh. Ta hub me m' tamoo ej'ooj sëek. Ti m' nayyw hẽ ta tsyym bahub däk. ⁸ Tabas'ëeg gëet bã getsëg wät mäh. Ti m' tadu doo tabawäd däk. Ajëe suun kãn mã sa sii P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó, awäd däk mäh, getsëk mã tawäd bã. P'op Hagä Do m' taj'aa etsëe wät. ⁹ Ti m' sahõnh hẽ rabahapäh bã hawäd däk doo, P'op Hagä Do taj'aa etsëe däk bã, ¹⁰ raky hadoo:

—Ti né paa er hep'ëeh doo, tób noo bã "Hanäm Do" häd näng doo bã hahäng doo, dajëer hetsë doo —näk mã sa kyyh.

Ti m' rahyb n'aa meuuj bong mã hawäd däk do hyb n'aa.

¹¹ Ti m' ta tii kã aj'yy hawäd däk doo, dooh m' teréd bã Peed Jowãw daheeh. Ti m' sahõnh hẽ t'ĩ hẽnh rawaj'aa padëek, raheg'ããs hyb n'aa. Saromãw häd näng doo bã rabab'ëeh. ¹² Ti m' Peed rabab'ëeh bã m' ranu sabug däk. Ti hyb n'aa m' Peed ky hadoo sa hã:

—Isaraéw buuj —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë meuunh? H'ëed hyb n'aa ãã wẽ bë baheg'ããs? ãã ky gabuuj bë ed'oo, baad P'op

Hagä Do hä ää h'yy kasadä do hyb n'aa bë ed'oo, ti aj'yy bawäd däk —näng mäh. ¹³ — P'op Hagä Doo, Abaraäm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo, ér wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti hanoo tak'ëp Jesus kawehëë däk hyb n'aa. Ti né hë bë an'oo däk paa ta wób sa moo gó tadajëp hyb n'aa. Baad né paawä Pirato beréd hóm tabahóm, bë ty n'aa ges'yyk. ¹⁴ Bë h'yy kawareem baad had'op do wë, P'op Hagä Do karën doo da hawät do wë. Bë mejüü Pirato beréd hóm ta da hadoo do dahej'ëep doo, Jesus jawén buuj. ¹⁵ Bë daj'ëep paa ji hed'ëep doo. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do an'oo bä taganä wät p'aa hënh. Ää sahõnh hë, baad ub ää bahapäh ta tii, ta ky n'aa ää wén maher'oot. ¹⁶ Jesus häd gó ää h'yy ka'eeh do hyb n'aa, hahÿ aj'yy bë hep'ëeh do wén k'yy hub däk. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus häd gó né hë tawén has'oo däk, baad ub bë bahapäh doo kä —näng mä Peed sa hä.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ënh:

—Wakän haa —näng mäh.
—ÿ hapäh, dooh bë h'yy ganny bä, bë wahë n'aa na-ääj hë, tii da bë bad'oo do paa Jesus bë rejää noo gó. ¹⁸ Tii da né hë takaja däk P'op Hagä Do an'oo bä, ta pooj jé sahõnh hë ta ky n'aa rod rahe'oot do paa Kristo ky n'aa hä. Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ahoop

mä da dajëb, rahe'oot paah. ¹⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë t'yyd kamehün bë bad'oo do hä. Bë h'yy kawareem, P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh, nesaa do bë h'yyb tym gó hanäng do tabawug hóm hyb n'aa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa, ²⁰ Jesus, Kristo, p'ooj ub bë hyb n'aa tasëm do P'op Hagä Do mejüü hyb n'aa bë mahang —näng mäh.

²¹ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Hÿ pong jé Jesus bagä nä, takajaa bä kä sahõnh hë P'op Hagä Do benäm doo. Tii da né hë p'ooj ub taky däng tabad'oo ta ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëew bong do rahe'oot do hä. ²² Hahÿ da m' taky n'aa enooh do Mosees her'oot do hä: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo doo da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do bë h'yy kaha'eeh do an'oo bä bë mahang ganyyh da. Bë ky dahé da ta kyyh tahe'oot doo. ²³ Jé ta hä ky nadaheeh doo, dooh né hë P'op Hagä Do gado wäd bä ta karapee mahang”, *näng Mosees kyyh —näng mä Peed.

²⁴ Ti m' Peed ky hadoo ënh:

—Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa rod, Samuéw, P'op Hagä Do ky n'aa rod wób na-ääj hë Samuéw jawén her'oot doo, rahe'oot paah, da hë ér mahang Jesus bad'oo doo. ²⁵ Bë né hë ti gadoo do pan'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa ta ky n'aa rod sa hä.

* 3:23 Dew-Teronom 18.15, 18, 19

Bē né hē ti gadoo do pan'aa ēr wahē makū sii P'op Hagā Do kaner'oot doo. Hahỹỹ da P'op Hagā Do ky dāng do paa ēr wahē makū Abaraām hā: “Sahōnh hē badāk hahỹỹ hā habong do raky n'aa kedēng da a panaa see† hyb n'aa”,‡ nāng mäh.

²⁶ Ti m' taky hado kän:

—Ta t'aah P'op Hagā Do ganny wät jawén paa bä, pooj jé tamejũũ bē wē, bē taky n'aa edēng hyb n'aa, bē tah'yyb wareem hyb n'aa nesaa do bē moo bok do mahānh.

4

Sinedirijo ajyy n'aa raky ge'ỹym do Peed Jowāw daheeh panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m', P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh doo, P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa, Saduséw häd enäh do na-āāj hē, an'aa Peed Jowāw daheeh raba-her'oot bä hajök do mahang.

² Tii kā m', han'aa do tak'ēp mā rakawajāān, Peed Jowāw daheeh rama metēek do hyb n'aa ti Jesus edēb wät dajēp do paa P'op Hagā Do an'oo bä.*

³ Ti m' rameso padēek Peed Jowāw daheeh. Tũũh dāg mā papỹỹj rawén dewäts bēeh dó, jat'iip hadoo raba-her'oot hyb n'aa. ⁴ Ti hadoo né hē, hajök raky daheeh Jesus ky n'aa Peed ra-her'oot doo. Kahũũm magyys hē Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ⁵ miw dāk mā tahyyb n'aa pēh.

⁵ Ti m' jati pé Judah buuj sa wahē n'aa, sa wahē n'aa wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do na-āāj hē, Jerusarēnh bä rakata padēek raba-her'oot hyb n'aa. ⁶ Ti abok sa mahang P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa heh'äät do Anas häd nāng doo, Kajapas, Jowāw, Aresān, ajyy wób na-āāj hē P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahē n'aa wakāān. ⁷ Ti m' ramejũũ ramena b'ēeh Peed Jowāw da-heeh sa wē. Ti m' radu doo reaanh doo. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—H'ēed hejój me, jaa kyy gó aj'yy k'yy gadóm do bē haso dāk? —nāk mā sa kyyh.

⁸ Ti m' baad mā Peed P'op Hagā Do Sahee h'yyb mahũũm. Ti m' Peed ky gadoo:

—Bēeh, Judah buuj bag'āās doo, bēeh, sa wahē n'aa hedoo doo —nāng mäh ⁹ —āā bē eanh nahēē nāng do hā baad āā moo bok do ky n'aa. Bē karēn mā bē bahapäh nyy da tabahas'oo dāk. ¹⁰ Ÿ her'oot baad ub bē hā, baad bē bahapäh hyb n'aa, sahōnh hē Isaraéw buuj na-āāj hē: Jesus Kristo, Nasaréh buuj, bē epēem dāk do paah, P'op Hagā Do an'oo bä ganā wät do hejój gó né hē tabahas'oo dāk hahỹ aj'yy bē mahang hag'ēed dāk doo —nāng mäh. ¹¹ —Jesus né hē ti pä hadoo, bēeh, tób n'aa them'aa do

† 3:25 Jesus né hē ti Abaraām panaa see, taky dāng doo. ‡ 3:25 Genesis 22.18,

26.4 * 4:2 Saduséw sa hā ji dajēp jawén paa bä, dooh ji ganā wäd bä p'aa hēnh.

hedoo do ty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa hado däk doo —näng mä Peed kyyh, P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä.†

12 Ti m' taky hadoo ênh:

—Jääm hē Jesus häd gó ji P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahanh ta wē ji basëek hyb n'aa. Dooch ta see pé badäk hahÿ haw'ääts hē ji h'yyb tym hed'ëep doo —näng mäh.

13 Ti m' sa wahē n'aa rameuj bong, h'yyb neÿÿm doo me Peed Jowāw daheeh raheer'oot rabahapäh bā, dooh né paawā tak'ëp rama kamet'ëeg bā, ky n'aa netsä né paawā. Peed raheer'oot do hä, Jesus sii rababong do paa sa wahē n'aa rahapäh.

14 Sa mahang né hē aj'yy has'oo däk do bagëet. Baad rabahapäh ti has'oo däk né hē, ti hyb n'aa dooh sa kyy péh. 15 Ti m' ramejüü Peed Jowāw daheeh raban'yyh dó. Ti m' sa wahē n'aa rakaner'oot nyy d' rabad'oo.

16 Ti m' raky hadoo:

—Nyy d' èr bad'oo sa hä? Sahõnh hē Jerusarēnh buuj raheen n'aa enä hahÿ baad rapahuunh doo. Dooch tahaja bā èr ky n'aa jejën bā —näk mäh. 17 —Taw'ääts hē èr meduuk sa hä, ranaher'ood bong hyb n'aa ta wób sa hä Jesus häd gó, rapahuunh do ky n'aa kanah'üüm hyb n'aa —näk mä Judah buuj sa wahē n'aa sa kyyh, sa daaj hē rakaner'ood bā.

18 Ti m' ramejüü Peed Jowāw daheeh rabajëe p'ëe p'aa hēnh. Ti m', tak'ëp ramejüü sa hä ranaher'oot hyb n'aa, rama manetëek hyb n'aa Jesus häd gó.

19 Ti m' Peed raky hadoo:

—Bē daaj hē bē hyb n'aa newē baad hadoo do P'op Hagä Do matym gó. Bē mejüü do hä ää ky daheeh, P'op Hagä Do mejüü do hä ää ky daheeh? 20 Dooch ää haja bā ää ky n'aa eréd bā ää her'oot do ää maa napäh do hä, ää hapäh do hä —näk mä Peed sa kyyh.

21 Ti m' p'aa hēnh rage'ÿÿm sa hä. Rage'ÿÿm jawén paa bā m', raberéd hõm rabah'üüm hyb n'aa. Dooch rahapëe bā nyy d' rabad'oo Peed Jowāw daheeh rarejää hyb n'aa, hajõk do P'op Hagä Do raj'aa etsë do hyb n'aa, aj'yy has'oo däk do hyb n'aa. 22 Aj'yy has'oo däk doo, 40 bahanh däg ta baab n'aa.

Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa etsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

23 Ti m' Peed Jowāw daheeh raberéd hõm jawén paa bā ká m', rabahõm sa najiis hedoo do sa wē, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wē. Ti m' rabaher'oot sa hä sahõnh hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób sa kyyh. 24 Ti m' raky n'aa napäh bā m', séd hä m' raky n'aa etsëe P'op Hagä Do hä. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

† 4:11 Saaw-Mo 118.22 hä takerii däk tii, Peed ky däng doo.

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hẽ mabag'ããs doo —näk mäh. —A mo haj'aa sahõnh hẽ badäk hahÿh, wẽ, akajar na-ãäj hẽ, sahõnh hẽ ta hã habong do na-ãäj hẽ. ²⁵ Hahÿ da maher'ood wät paa a Sahee kyy gó, a karom kyy hã, Dawi, ãã wahẽ makû kyy hã, a wẽ rah'yy kawapëen do ky n'aa:

“H'ëed hyb n'aa badäk hahÿ haw'ãäts hẽ habong doo,
Judah buuj nadoo doo,
rakawajãän?
H'ëed hyb n'aa daap hẽ rahyb n'aa newëë
nyy d' rah'yy kawereem P'op Hagä Do wẽ,
ta hã raky nadaheeh hyb n'aa.
²⁶ Badäk hahÿ haw'ãäts hẽ häj n'aa sa wahẽ n'aa rakataa séd hã,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wẽ,
Kristo, Tah'yyb Däng Do wẽ na-ãäj hẽ,
rakamaj'ii hyb n'aa.” †

²⁷ —Te hub né hẽ —näk mäh. —Babä panang bä, ãã wahẽ n'aa Eróts häd näng do kataa Pirato sii, Isaraéw buuj nadoo do sii, Isaraéw buuj sii na-ãäj hẽ rah'yy kawapëen hyb n'aa a karom tsyt hẽ a wẽ kasëew däk do wẽ, Jesus wẽ, mah'yyb däng do wẽ. ²⁸ P'ooj ub maky däng do paa hadoo doo da né hẽ rabad'oo. ²⁹ Mahapäh né hẽ ãã rage'ÿÿm doo. A karom né hẽ ääh. Man'oo baad ub, h'yyb neÿÿm doo me, a ky

n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ³⁰ Man'oo ãã hã a hejój, nahëë enäh do ãã baheso hyb n'aa, ãã pehuunh hyb n'aa, ãã moo bok hyb n'aa ji hyb n'aa meuunh doo, Jesus a karom tsyt hẽ a wẽ kasëew däk do häd gó —näk mä sa kyyh raky n'aa etsëë bä.

³¹ Rabahajaa bä raky n'aa etsëë doo, rabab'ëeh bä katajus wät mä k'ãäts. Tii bä kä m', P'op Hagä Do Sahee sahõnh hẽ sa hã tak'ëp mä sa h'yyb tamahüüm. Ti m' h'yyb neÿÿm doo me rabaher'ood kãn P'op Hagä Do ky n'aa.

Séd rah'yyb hedo padëëk do panyyg n'aa hahÿh

³² Ti m', séd rah'yyb hedoo sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Jé ma enäh do ky en'yyim ta wób sa hã. Dooch sa mab hẽ sa ma tado bä, sahõnh hẽ sa ma hadoo. ³³ Tii kä m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, P'op Hagä Do hejój me raher'oot mä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ganä wät do ky n'aa. Baad P'op Hagä Do moo wät sa hã, baad tabahag'ãäs sa hã. ³⁴ Dooch kas' uut pé sa mahang. Ta see pé noo gó ken'yyh, jé tób see enäh doo, tób hood pan'aa enäh do na-ãäj hẽ, resëem hõm mä tii. ³⁵ Ta säm ramanaa Jesus mejüü do sa wẽ, rabets'ëë hõm hyb n'aa wẽ bedoh do sa hã.

³⁶ Sa mahang ti awät Rewi panaa, tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo bä henäng doo. Joséh mä ta häd. Jesus

mejũũ do rahäd n'oo däk Béh-Nabéh. ("Ji h'yyb en'yym doo", tahanäng pé ti Béh-Nabéh.)
³⁷ Béh-Nabéh besëem hõm tób hood pan'aa ta ma paah, ti m' ta sãm tamanaa Jesus mejũũ do sa wë, rah'yyb däng doo da rabad'oo hyb n'aa ta me.

5

Ananijas Sapira daheeh rawad'ii paawä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Sa mahang ti awät mä aj'yy seeh. Ta häd mä Ananijas. Ta ÿÿm Sapira häd näng do daheeh resëem hõm mä na-ãäj hë tób hood pan'aa, sa ma paah. ² Ta ÿÿm daheeh rakaner'oot jawén paa bä m', Ananijas manaa mä ta sãm uuh Jesus mejũũ do sa wë. Ta uuh sa wë tabaym.

³ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Ananijas, —näng mäh — ny hadoo Satanas, Nesaa Do Yb, õm tah'yyb mahũũm P'op Hagä Do Sahee mawadii hyb n'aa paawä? A wë tabaym tób hood pan'aa a ma paa sãm, a hä rep'aak do uuh.
⁴ A h'ëed né hë paa ti tób hood pan'aa. Ta sãm, mesëem hõm do jawén paa bä, a ma né hë paawä. H'ëed hyb n'aa, sahõnh hë a hä rep'aak do mets'ëe däk maken'ooh? Doo h'ãã tado bä ti mawadii doo, P'op Hagä Do ti mawad'ii paawä —näng mä Peed kyyh ta hä.

⁵ Ananijas maa napäh bä m' Peed her'oot doo, adëe hyng mä tũũ, dajëp mäh. Ti m' sahõnh hë raky n'aa napäh bä m' ta tii, rajeÿÿm bong mä

tak'ëp. ⁶ Ti m' pahëew wób rabana, rahabën däk mä ta hub, ti m' radakä jëng mäh.

⁷ Nayyw hë denaa hë Ananijas makũ ÿÿm bajëe suun mä tób gó, Peed rabab'ëeh bä. Doo h'ãã m' ta heen n'aa nyy bä ta patug dajëp doo. ⁸ Ti m' Peed eanh ta hä:

—Baad maher'ood hä ÿÿ — näng mäh. —Jããm né hë hahÿ tób sãm, a patug daheeh bë gadoo doo? —näng mäh.

—ÿÿ. Ti né hë ta sãm — näng mä ÿÿnh.

⁹ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—H'ëed hyb n'aa bë kaner'oot bë metyy hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee? —näng mäh. —Mahegãã, bok ta ti a patug dakä jëk doo. Õm da ramahũũm hÿÿ kä —näng mä Peed Sapira hä.

¹⁰ Ti m' Sapira badëe hyng Peed bagëet bä, dajëp mäh. Pahëew hedoo do rabajëe p'ëe bä, rahapäh mä Sapira dajëp doo. Ti m' ramanyyh, radakä jëng ta patug makũ pa. ¹¹ Ti m' sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ta wób heen n'aa enäh do na-ãäj hë rajeÿÿm bok mäh.

Jesus mejũũ do hajõng ranahëe esog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jesus mejũũ doo, 12 hedoo doo, hajõng mä rapehuunh. Meuj n'aa näng do ramoo bok hajõk do sa mahang. Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa mä tób P'op Hagä Do rayd hyb n'aa esee do yt hä, Saromãw häd näng

doo bä. ¹³ Ta wób, rage-naag né paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, dooh sa sii rakata bä, h'yyb e'ÿÿm do hyb n'aa. ¹⁴ Ti hadoo né hē m' ajyy, ÿÿj, Jesus hä h'yy ka'eeh do ka'oot. ¹⁵ Ti m' nahēē enäh do ramenaa tyw n'aa hahäd hä. Sa tyng jó m' radatoonh, Peed tabēs bä, ta wób sa hä ta maēts badäng hyb n'aa. ¹⁶ Hajök panang Jerusarēnh nedaa bä haj'eenh do han'aa. Ramenaa nahēē enäh doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahad'ēēk do na-āāj hē. Ti m' sahōnh hē rabahešo hōm.

Jesus mejüü do Judah buuj wahē n'aa rarejää do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Saduséw häd enäh do ta sii habong do na-āāj hē rah'yy kajewēets kän Jesus mejüü do sa wē. ¹⁸ Ti m' rameso padēēk, ti m' ragadahew'eēs doo gó m' radewäts b'ēēh. ¹⁹ Ti m' atsēm, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do āās tanoo gasēēts nyyh mä Jesus mejüü doo. ²⁰ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bē ahōm nä P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. T'ñ hēnh bē her'ood hajök do sa hä hahÿ jì bawät do papuuj ky n'aa, jì h'yyb näm do Jesus an'oo däk do ky n'aa. Sahōnh hē bē her'ood sa hä —näng mä āās kyyh.

²¹ Ti m' tabawag hōm bä kä rabahōm P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä, āās mejüü doo da sa hä. Ti m' radu doo rama metēēk doo.

Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, ta sii habong doo, ranaēēnh sahōnh hē Isaraéw buuj sa wahē n'aa, séd hä rakata padēēk hyb n'aa. Sahōnh hē sa wahē n'aa ramaneēēnh Sinedirijo. Tii bä m' ramejüü rahahēēn Jesus mejüü do radewäts b'ēēh do paa bä. ²² Ti m' warahén rakaja hōm bä t'ñ hēnh, dooh m' rawyyd bä. Ti m' rababaaj nä, raky n'aa manaa. ²³ Ti m' raky hadoo:

—Äã kaja hōm bä, baad tanoo katsē. Ta noo bä warahén rabab'ēēh. Äã noo gasēēts hōm bä, dooh ta gó hab'ēēh péh! —näk mä sa kyyh.

²⁴ P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahē n'aa wób raky n'aa napäh bä m' tii, h'yyb manepēē boo m'. Ti m' rakaner'oot:

—Nyy d' tii éh? —näk mäh.

²⁵ Ti nuuj jé m' ta see kajaa, ti m' taky hadoo:

—Ajyy bē dewäts b'ēēh do paa ti ab'ēēh P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hä. Hajök do hä rama metēēk —näng mäh.

²⁶ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa hagä n'aa sa wahē n'aa, ta sii moo bok do daheeh rahahēēn mä 12 hedoo do Jesus mejüü doo. Rakaja hōm bä, baad raber'oot sa sii, dooh m' rarahejā bä. Rajeÿÿm hajök doo, Jesus mejüü do sa kyyh maa new'ēē doo. Pä me ramakut red'oo do hyb n'aa, 12 hedoo do rarahejā bä paawä.

27 Ti m' rakaja hõm bā, rame-naa Sinedirijo ajyy n'aa rabat'oonh bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'oooh do sa wahë n'aa heh'ääät do beaanh hyb n'aa sa hā. Ti m' ta ti ky hadoo sa hā:

28—Tak'ëp bē äã mejüü paa äã ky n'aa jaw'yyk doo me, bē ma manetëek hyb n'aa ta ti aj'yy ky n'aa. “Tabad'op hē da bē her'ood”, näk paa äã kyyh bē hā. Ti hadoo né hē bē nabuj keh'üüm. Sahõnh hē Jerusarēnh buuj sa hā bē met'ëeg hõm nanäng Jesus ky n'aa. Äã daj'ëep ta ti aj'yy bē ky n'aa h'üüm. Äã hā bē ky n'aa tapaa—näng mä ta kyyh.

29 Ti m' Peed, ta wób Jesus mejüü do na-ääj hē raky hadoo:

—Taw'ääts hē P'op Hagä Do kyyh ti äã ky daheeh. Doooh tahaja bā ajyy sa kyyh äã ky dahé bā, äã hā ramejüü do baad tanu nadëe bā P'op Hagä Do mejüü do hā —näk mäh. 30—P'op Hagä Doo, ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, Jesus ganä wät dejëp do sa mahang tan'oo bā. Ti d' né hē Jesus bē epëem däk do paa b'aa kajatsëk do hā. 31 P'op Hagä Do wehëe däk tii. Hÿ pong jé tabasëek tan'oo bā. P'op Hagä Do hub hënh tabasoooh ta sii sahõnh hē tabag'ääs hyb n'aa tan'oo bā. Ji h'yyb tym dëeb tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bā, P'op Hagä Do hā Isaraéw buuj rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus an'oo bā, nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo tabasog hõm hyb n'aa. 32 Äã sahõnh hē

ää bahapäh ta tii. P'op Hagä Do Sahee, ta hā ky dah'eeh do sa hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, ti na-ääj hē tahapäh sahõnh hē tii —näk mä Peed sa kyyh.

33 Ti m' ramaa napäh bā m' Peed raheer'oot doo, tak'ëp mä rakawajään. Rakarën mä radej'ëep. 34 Ti m' Pariséw see sa mahang hawät do as'ëeg gëet mäh. Ti m' tabaheer'oot sa hā. Gamarijéw mä ta häd. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do seeh. Hyb n'aa jawyk Isaraéw buuj sa mahang. Ti m' tamejüü 12 hedoo do raman'yyh dó. 35 Ti m' taky hadoo ta da hadoo do sa hā:

—Bë maa newë këh ÿÿ, Isaraéw buuj —näng mäh. —Baad bē hyb n'aa newë bē bad'oo do sa hā —näng mäh. 36—Bë hyb n'aa newë p'ooj ub du n'aa doo, Tew-Das häd näng doo. Ky n'aa etsëeh paa m', tanooh. 400 ajyy tahyb n'aa pé ta sii habok do paah. Ti m' radajëeb kån. Radaj'ëep jawén paa bā m', ta sii habok do paa ketyng bong. Tadajëp bā, ahëej jëng sahõnh hē. 37 Ta jawén, sahõnh hē häj n'aa babuuj rabetsén noo gó, du n'aa do ta see Judas häd näng doo, Garirej buuj. Ti hadoo né hē tii. Ta wób ta sii rababok. Ti na-ääj hē rada-jëeb kån. Ti m' ta sii habok do paa ketyng bong mä na-ääj hē. 38 Ti hyb n'aa ÿ baher'oot bē hā: Na maboh. Bë eréd rabahõm hyb n'aa. Aj'yy du n'aa do tado bā ti rametëek doo, ti ramoo bok doo, tii b'

gawatsik da —näng mäh. ³⁹— P'op Hagä Do du n'aa do tado bä, dooh bë haja bä bë medug bä sa hä —näng mäh. —Baad bë matakä, ji hapäh mä ti P'op Hagä Do hä bë kamajīī —näng mä Gamarijēw kyyh sa hä.

⁴⁰ Ti m' raky daheeh ta kyyh. Ti hadoo né hē, 12 hedoo do ramenaa, ti m' ramejūū rabaheyyh. Ti m' ramejūū mä sa hä ranaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Ti m' raberéd hōm rabahōm hyb n'aa.

⁴¹ Ti m' Jesus mejūū do raban'yyh Sinedirijo sa mahang hab'ēeh do paah. Tseb'ee mä rabaheyyh jawén paa bä, P'op Hagä Do hyb n'aa gadoo rabahoop hyb n'aa Jesus hyb n'aa. ⁴² Ti m', P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sa tób hēnh na-āāj hē raher'oot ta āh hä had'yyt hē, rama metēek Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa.

6

Resoos do 7 ajyy Jesus mejūū do ramoo masa hyb n'aa panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti noo gó Jesus hä h'yy ka'eeh do kah'ūūm. Sa mahang ti abong mä Judah buuj, ta s'ee hēnh hena doo, Gereg kyyh her'oot doo. Ta ti m' ramaher'oot mä Jesus mejūū do sa hä ta tii bä babuuj sa ky n'aa. Hahỹh da m' sa kyyh:

—Patug tema bong do sa waa rabahetsēh doo bä, dooh ran'oo bä āā sii habok do sa hä —näk mä sa kyyh.

² Ti m' 12 hedoo do ramejūū sahōnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do rakata padēek séd hä, sa hä rabaher'oot hyb n'aa. Ti m' raky hadoo:

—Dooch baad tado bä āā eréd bä P'op Hagä Do kyyh āā metēek doo, sa waa āā bet-sēeh hyb n'aa paawä. ³ Ti hyb n'aa, wakān haa, āā karēn bë esoos bë mahang ajyy bë hep'ēeh do h'yy genäh doo, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo. Ti āā mejūū sa hä rabetsēeh hyb n'aa sa waa.

⁴ Āā né hē, āā ky n'aa etsēē, P'op Hagä Do sii āā ber'oot. Āā né hē āā ma metēek P'op Hagä Do ky n'aa —näk mä sa kyyh.

⁵ Ti m' baad mä sa hä raher'oot doo. Tii bä m' rasēm mä Es-Tew häd näng doo. Tak'ēp paa m' tah'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. Baad P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm mä tii. Hahỹh d' mä rasēm do wób sa häd: Pirip, Porokoro, Nikanóh, Timom, Paramenas, Nikoraw. Ān-Tijoka panang häd näng doo hēnh naa ta ti Nikoraw. Jesus hä tah'yy ka'eeh do pooj jé, Judah buuj nado né paawä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do taky dahé dāk Judah buuj rabahed'oo doo da. ⁶ Ti m' rabasēm jawén paa bä, ramehūūm kán mä Jesus mejūū do sa wē. Tii bä ká m', Jesus mejūū do sa moo radatoonh sa nuu gó, raky n'aa etsēē sa hyb n'aa.

⁷ Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa kah'ūūm. Nayyw hē Jerusarēnh bä takah'ūūm Je-

sus hã h'yy ka'eeh doo. Hajök P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do wób rah'yy kae kãn Jesus hã.

Es-Tew ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', baad mä P'op Hagä Do hejój awät Es-Tew häd näng do h'yyb gó. Baad mä P'op Hagä Do ky n'aa edëng. Es-Tew pehuunh, meuj n'aa näng do heen n'aa tamoo wät hajök do sa mahang. ⁹ Ti m' Judah buuj wób, ta wób sa karom paah, radu doo Es-Tew raky gedak. Ti asooh tsyt hẽ sa tób P'op Hagä Do panyyg ti rayd naherot do yt hã. Sa sii ti abong Sirené panang buuj wób, Aresãndirija panang buuj wób, Siris häj n'aa buuj wób, Asija häj n'aa buuj wób. ¹⁰ Es-Tew mä raky hüüm paawä, dooh m' rahaja bä. Es-Tew P'op Hagä Do Sahee h'yy gan'yyh do hyb n'aa rawén nahajaa.

¹¹ Ti m' ramaher'oot ajyy wób sa hã, daap ramenyyh hyb n'aa Es-Tew ky n'aa.

—Hahÿÿ da bë her'ood — näk mäh. —“Äã maa napäh Mosees, P'op Hagä Do na-ããj hẽ Es-Tew ky n'aa rejã doo”, denoo da —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' Judah buuj, Judah buuj sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ããj hẽ rakawajãan Es-Tew wë ta ti ajyy sa kyyh hyb n'aa. Ti m' ramaso däk, ti m' ramahüüm Sinedirijo ajyy n'aa sa wë, sa wahë n'aa wë. ¹³ Ti m' ramejüü ta wób, noo kanesa doo, daap ramenyyh

hyb n'aa Es-Tew ky n'aa sa wahë n'aa hã. Ti m' daap mehen'yyh do raky hadoo:

—Doo hahÿÿ aj'yy eréd bã taky n'aa rejã do P'op Hagä Do tób n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do na-ããj hẽ —näk mäh. ¹⁴ —Äã maa napäh ta kyyh. P'op Hagä Do tób n'aa Jesus Nasaréh buuj ahäj jëng da, tanoo. Ky n'aa jaw'yyk do Mosees metëek do Jesus ahÿÿd hõm da, tanoo —näk mä noo kanesa do sa kyyh.

¹⁵ Ti m' sahõnh hẽ Sinedirijo ajyy n'aa, t'ïï hënh hat'oonh doo, baad mä raty padëek Es-Tew wë. Ta mamets, ääs mamets hado däk mä sa hã.

7

Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hã panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do eanh Es-Tew hã:

—Äkä, se hub né hẽ ta ti raher'oot do a ky n'aa? — näng mäh.

² Ti m' Es-Tew ky hadoo:

—Wakãn haa, yp ÿ hyb n'aa hed'oo doo, bë maa newë këh ÿÿ —näng mäh. —P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ sa bahãnh hadoo doo, kas'ee wät ër wahë makü Abaraãm hã, Mesopotãm häd näng do häj n'aa bã Abaraãm bawät nä bã, Arãn panang hënh takahÿÿd gä do pooj jé. ³ Hahÿÿ d' paa m' P'op Hagä Do kyyh ta hã: “Maberéd däg mabawät do paah, a wakãan,

a yb tób paah. Ahõm da hëej s'ee hënh, õm ÿ metëeh hënh”,* näng mä P'op Hagä Do ta hä. ⁴ Ti m' taberéd däk Kaw-Dew sa häj n'aa, Mesopotäm häd näng doo, ti m' tabahõm Arän panang häd näng doo hënh. Ta yb dajëp do jawén paa bä, P'op Hagä Do manaa wawëë hë ër babong do häj n'aa bä. ⁵ Dooh P'op Hagä Do an'oos pé ta hä, hëej uuh hadoo pé paawä, taky n'aa enooh né hë paawä hahÿ hëej ta panaa pan'aa sa häj n'aa pan'aa, Abaraãm dajëp jawén paa bä. Tii d' taky n'aa enooh ta hä, dooh nä né paawä Abaraãm t'aah nyy nä bä ti noo gó. ⁶ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh ta hä: “Sa häj n'aa nadoo hënh da a panaa rababok da. Tak'ëp da ramejũ sa hä 400 ta baab noo gó. Ta si n'aa hë da ramoo bok da t'ĩ hënh. Rarahejãã da t'ĩ hënh a panaa. ⁷ ÿ abaanh da ta sãm ta tii d' moo hed'oo do sa hä. ÿ rahejãã da. Ti jawén paa bä, tii b' naa a panaa rababaaj nä bä wawëë hë. Babä ÿ rahyb n'aa jew'yyk da”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraãm hä —näng mä Es-Tew kyyh.

⁸ Ti m' taky hadoo ënh:

—Ti m' Abaraãm P'op Hagä Do mejũ sa taah ramasuuj noo byyh ehök, P'op Hagä Do karapee rabahadoo do heen n'aa. Ti hyb n'aa m' Abaraãm t'aah, Isak häd näng doo, 8 tabado däk bä ta äh, Abaraãm masuuj noo byyh hõg hõm.

Tii d' né hë kä Isak Jakóh yb. Jakóh kä, ta häd see Isaraéw, 12 hedoo do radu na do Isaraéw buuj sa panaa. ⁹ Ti né hë Jakóh taah, ër wahë makũh, rahyb n'aa jewës do sa hÿÿj Joséh. Ti hyb n'aa rabesëem hõm Esit häj n'aa hënh, ta si n'aa hë tamoo wät hyb n'aa t'ĩ hënh. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do hagãã had'yyt hë Joséh. ¹⁰ Joséh P'op Hagä Do ed'ëep sahõnh hë nesaa do mahãnh. Tah'yy gan'yyh. Baad Esit häj n'aa wahë n'aa, Paraóh ramaneëenh do gadoo, P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa Paraóh an'oo bä kä sahõnh hë Esit häj n'aa hagä n'aa, ta tób hagä n'aa na-ããj hë tabahadoo hyb n'aa. ¹¹ Ta jawén ji hasaah do bawäd kãn Esit häj n'aa bä, Kanaãh häj n'aa bä na-ããj hë. Sahõnh hë m' rabahoop sah. Dooh m' ër wahë makũ sa waa rawyyd bä. ¹² Tii bä kä, Jakóh ky n'aa napäh bä joom s'ëeb Esit bä hanäng doo, tamejũ ër wahë makũ t'ĩ hënh sa waa rabetsëe hyb n'aa. ¹³ Ti m', ta jawén, p'aa hënh t'ĩ hënh rabahõm bä kä sa waa hets'ëe doo, Joséh baher'ood kãn sa hä sa hÿÿj né hë. Tii bä Paraóh na-ããj hë heen n'aa nyy däk Joséh wakãän hä, Joséh yb hä. ¹⁴ Tii bä kä m', Joséh mejũ ramanaa ta yb, ta wakãän had'yyt hë Esit hënh. ¹⁵ 75 sahõnh hë han'aa do paah. ¹⁵ Ti m' Jakóh rakahÿÿdj'eenh Esit bä. T'ĩ hënh tadajëb kãn. Tii

* 7:3 Genesis 12.1 † 7:7 Genesis 15.13-14

b' né paa m' ér wahë makū radejēb kån. ¹⁶ Sa kamag paa ramahūūm p'aa hēnh Sikēm panang hēnh. Gabaho doo gó, Sikēm bā Amoor taah sa hā Abaraām ets'ēē hōm do paa radaboo jēng sa kamag n'aa —näng mä Es-Tew kyyh.

¹⁷ Ti m' taky hadoo ēnh:

—Tabedaa dāk bā kā Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kajaa doo, tak'ēp ér wahë makū panaa rakaood bong Esit häj n'aa bā. ¹⁸ Ti m' ta see pé noo gó Esit häj n'aa wahë n'aa see tadu doo tabag'ääs doo. Dooh m' ta ti ky n'aa napēē bā Joséh makūūh. ¹⁹ Ta ti sa wahë n'aa tawedii ér wahëh makūūh, tarejää na-ääj hē. Tamejūū sa taah papuuj henyys do raberéd is, radejēp hyb n'aa. ²⁰ Ti noo gó m' tabenäng Mosees häd näng doo. Anäm ti karapee. Ta yb, ta yŷn rawä wät, rejēn sa tób bā tamawoob hē kamarab. ²¹ Ranahaja wäd bā rejēn doo, raberéd tu ta hood gó jawii mahang. Tii bā kā, Paraóh toog rabawyyd kån, taw'ēeh mäh, ta t'aah hadoo tan'oo bā. ²² Sahōnh hē Esit buuj rahajaa do rama metēek ta hā. Tak'ēp tii bā kā tahyb n'aa jawyk ta her'oot do hā, tamoo wät do hā. ²³ 40 ta baab Mosees bahado dāk bā, takarēn tabahēg'ääs ta wakāän, Isaraéw buuj. ²⁴ Takajaa bā, tahapäh ta wakāän see Esit buuj see rejää. Ti hyb n'aa ta sām baanh. Tanaboh jat Esit

buuj. ²⁵ Ta h'yyb gó Mosees ed'oo, ta wakāän raheen n'aa enäh P'op Hagä Do ti mejūū tabed'ēep sa hā Esit buuj sa moo gó naa. Dooh rah'yy genä bā. ²⁶ Jat'iip hadoo tabahapäh pawóp hē Isaraéw buuj kep'uuk doo. Mosees karēn paawä dooh ti d' radoo bā. “Wakāän haa”, näng, “bē wakāän had'yyt hē. H'ēed hyb n'aa bē kamaj'ii?”, näng. ²⁷ Ta see rejää do aūūj hōm mä Mosees, ti m' taky hadoo ta hā: “Jaa g'eeh hanoo ää wahë n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa? ²⁸ Ÿ makarēn manaboh jat Esit buuj tsém hē manaboh jat doo da?”, † näng mäh. ²⁹ Ti m' aj'yy kyyh Mosees maa napäh bā, kejēn hōm Midijän häj n'aa hēnh. T'ii hēnh tabag'ēed däg kån ta wakāän nadoo do sa mahang. T'ii hēnh takat'ēē dāk. Pawóp hē ta taah.

³⁰ Ti m' Es-Tew ky hadoo ēnh:

—40 ta baab jawén paa bā P'op Hagä Do ääs kasee Mosees hā tēeg hōō gó, b'aa tūū nu däg is do kadoo doo gó naa. Banawäng bā, waēē Sinaih häd näng do nedaa bā tii. ³¹ B'aa kado né paawä, dooh m' taooj jēē bā Mosees bahapäh bā, tahyb n'aa meuunh mäh. T'ii hēnh tabahōm bā, p'eets hē tabahēg'ääs hyb n'aa, tamaa napäh mä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh her'oot do ta hā: ³² “Ÿ né hē P'op Hagä Doo, a yb h'yy kaha'eeh

doo. Ỹ né hě P'op Hagä Doo, Abaraãm, Isak, Jakóh rah'yy kaha'eeh doo”,[§] näng mäh. Mosees kajajän wät mä tak'öp tabeÿÿm wät do hyb n'aa. Dooh tahegää bä t'ĩ hěnh, eÿÿm wät do hyb n'aa m'.³³ Ti m' P'op Hagä Do ky hadoo ta hã: “Makabo nä a tsyym suun, majó geët do k'ãäts ma ÿ hadoo do hyb n'aa, tsyt hě takasēew däk ti wē ÿÿ. ³⁴ Ỹ hapäh né hě ny hadoo karapé haa rarejäã do Esit häj n'aa bä. Ỹ maa napäh sa kyyh rah'yy kame'oot doo. Ti hyb n'aa hÿ pong jé naa ÿ bahyng ÿ bed'ēēp hyb n'aa Esit buuj sa moo gó naa. Ti hyb n'aa kä, Esit hěnh òm ÿ mejüü, karapé haa t'ĩ hěnh naa mabasog nyh hyb n'aa”,^{**} näng mä P'op Hagä Do kyyh Mosees hã, näng mä Es-Tew.

³⁵ Ti m' Es-Tew ky hadoo ěnh:

—Ti né hě ti Mosees ta wakään raty n'aa ges'yyk do paah. “Jaa hanoo äã wahē n'aa, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa mabahadoo hyb n'aa?”, nāk paa sa kyyh ta hã. Äãs b'aa kadoo doo gó Mosees hã kasee do kyyh hã P'op Hagä Do mejüü sa wahē n'aa pan'aa Mosees bahadoo hyb n'aa, Esit buuj sa moo gó naa ta wakään tabed'ēēp hyb n'aa. ³⁶ Ti né hě Mosees ěr wahē makü manyyh do Esit häj n'aa bä naa. Tapahuunh paa m', hyb n'aa meuj n'aa näng do tametēeh Esit bä,

akajar Hahiin Do häd näng doo bä, tabanawäng bä na-ãäj hě 40 ta baab noo gó m'. ³⁷ Ti né hě ti Mosees hahÿÿ da Isaraéw buuj hã ky hadoo doo: “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿ hadoo do P'op Hagä Do an'oo bä bē mahang ganyyh da.”^{††} ³⁸ Ti né hě ti Mosees Isaraéw buuj sa mahang hawät do paa tabanawäng bä rakata padēēk noo gó, waēē Sinaih häd näng doo bä äãs her'oot do gadoo doo. Ti né hě ti ěr wahē makü sa mahang hawäd wät doo. Ti né hě gadoo do paa P'op Hagä Do kyyh ji edēb had'yyt hě hanoo doo, ěr wahē makü sa hã tama metēēk hyb n'aa. ³⁹ Ti hadoo né paa m', dooh paa m' ěr wahē makü raky dahē bä Mosees. Raty n'aa gesyng wät mä Mosees. Rakarēn mä rababaaj hōm p'aa hěnh Esit hěnh. ⁴⁰ Ti m' ta hÿÿj hã, Arãw häd näng do hã ramejüü: “Mamoo wäd ěr h'yy kaha'eeh do pan'aa, ěr pooj rababok hyb n'aa. Dooh ji hapēē bä h'ēēd hado ta ti aj'yy Mosees hã, Esit häj n'aa bä naa ěr manyyh doo”,^{‡‡} nāk mä sa kyyh. ⁴¹ Ti noo gó m' ramoo wäd kãn kabariih, booyb t'aah heen n'aa. Tii bä m' sa masãh wób raneboh bēēh, raju toonh kabarii sa mo haj'aa raweh'ēēh hyb n'aa. ⁴² Ti hyb n'aa m' dawē hã P'op Hagä Do wén kanä däk sa mahānh. Tanoo mä wē hã habong do rahyng n'aa

§ 7:32 Esodo 3.6 ** 7:34 Esodo 3.5, 7, 8, 10 †† 7:37 Dew-Teronom 18.15

‡‡ 7:40 Esodo 32.1

jew'yyk. Ti hadoo né hě takerii dāk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hã:

“Isaraéw buuj,
hã ÿ g'eeh ti bē banoo ta ti bē
ejuu doo

40 ta baab banawäng hēnh bē
babok noo gó?

43 Hã ÿ nado ti bē banoo.

Bē kabarii Morók häd näng do
tób n'aa its ti bē ma-
hang bē manaa doo.

Kabarii Repã häd näng do
sagõõh n'aa hã bē h'yy
kaha'eeh.

Ta ti né hě kabarii bē mo
haj'aa, sa hã bē h'yy
ka'eeh hyb n'aa.

Ti hyb n'aa bē ÿ ah'eed n'yyh
da bē häj n'aa bā naa.

Bē ÿ mejũ da Babirõn
panang bahñh.”ŠŠ

Tii da né hě P'op Hagä Do
kyyh ta ky n'aa rod rerih do
hã —näng mä Es-Tew kyyh.

44 Ti m' Es-Tew ky hadoo
ēnh:

—Tabanawäng bā ēr wahē
makũ rababok noo gó, P'op
Hagä Do sa hã kahesé do
tób n'aa ramahũũm mä sa
sii. P'op Hagä Do mejũũ
doo da Mosees hã, P'op Hagä
Do metēeh do hadoo ta hã
waēē hã, tii d' né paa ratama.

45 Josuwéh sa wahē n'aa taba-
hadoo noo gó, ēr wahē makũ
ramanaa sa sii ta ti tób hahỹ
häj n'aa bā. Ti noo gó Jo-
suwéh bado hõm ta wób sa
häj n'aa, P'op Hagä Do habēē
n'yyh do sa häj n'aa. Tii bā
kã, ta ti tób ēr häj n'aa bā aso

had'yyt hě. Asooh nã paa m'
na-ãñj hě Dawi ēr wahē makũ
sa wahē n'aa tabahadoo noo
gó. 46 Baad P'op Hagä Do hyb
n'aa gadoo mä Dawi. Ti tetsēē
mä P'op Hagä Do hã, tanoo
hyb n'aa P'op Hagä Do Jakóh
panaa rah'yy kaha'eeh do tób
n'aa pä s'ēēb tatamaa sooh
hyb n'aa. 47 Tii d' Dawi karēn
né paawä, ta t'aah Saromãw
häd näng do tii, P'op Hagä Do
tób n'aa tatamaa sooh doo.
48 Ta tób n'aa tamoo wäd né
paawä, dooh P'op Hagä Do
Sahõnh Hě Sa Bahñh Hadoo
Do agēē bā tób ji tamaa sooh
do yt hã. Tii d' né hě ta ky n'aa
rod see her'oot paa P'op Hagä
Do kyyh:

49 “Wē, ÿ bag'ããs do tyng.

Badäk hahỹ hēēj, tsym ÿ tyng
hadoo.

Tii d' tahadoo do hyb n'aa,
ny hadoo pé tóp ÿ pan'aa ti bē
karēn ti bē tamaa sooh
doo?

Ny yt hã bē ed'oo ÿ
kameh'ãäk?

50 ÿ né hě sahõnh hě mo haj'aa
näng doo”,*** näng mä
P'op Hagä Do kyyh,
näng mä Es-Tew.

51 Ti m' Es-Tew ky hado kãn
Sinedirijo ajyy n'aa sa hã:

—Nabuj keh'ũũm bēeh!
Ganah'ood bē hã. P'op Hagä
Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb
hadoo bē h'yyb. P'op Hagä
Do hã h'yy kana'eeh doo, ta
kyyh maa nanapäh do hadoo
bēeh. Bē wahē makũ hadoo
né bēeh. P'op Hagä Do Sahee
hã bē kamaj'ĩ, bē wahē makũ

rabad'oo do paa hadoo né hē.
⁵² Sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do bë wahë makū rarejää. P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do karën doo da hawät do kajaa do ky n'aa her'oot doo, bë wahë makū radej'ëëp paah. Hÿÿ kä, Baad Had'op Do kajaa bä kä, bë h'yy kawareem ta wë, bë dajëëb kän. ⁵³ Ääs an'oo däg né paawä bë hä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dooh bë ky dahé bä —näng mä Es-Tew kyyh Sinedirijo ajyy n'aa sa hä.

⁵⁴ Ti m' Es-Tew kyyh ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rah'yy gaëëj bong. Kawaj'ään bong mä ta wë. ⁵⁵ Ti m' Es-Tew P'op Hagä Do Sahee baad tah'yyb mahüüm. Ti m' wë hä tabahëg'ääs, ti m' tabahapäh P'op Hagä Do hejój, ta bag tak'ëp gabarëëh do hadoo doo. Tahapäh Jesus hageët do P'op Hagä Do hub hënh, takaweh'ëëh doo bä. ⁵⁶ Ti m' taky hadoo:

—Bë hegää! —näng mäh. — Wë kas'ëës do ÿ hapäh. Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ hapäh na-ääj hē, P'op Hagä Do hub hënh —näng mäh.

⁵⁷ Ti m' sa nabuuj ragetsëë padëëk sa moo me. Tak'ëp mä rageëënh. Ta wë m' rawaj'aa padëëk. ⁵⁸ Ti m' Es-Tew rabado nyyh panang bä naa. Ti m' rabakut pä me, tadajëp hyb n'aa. Ti m' Es-Tew ky n'aa daap menyyh do sa hatsë hebaan doo, sa hä padëëk doo, rakebo bëeh

rabakut hyb n'aa pä Es-Tew hä. Aj'yy wanehëh nä doo, Saw-Ru häd näng doo, enäm ti nuuj jé sa saroor hebaan doo.

⁵⁹ Ti m' rabakut bä, Es-Tew ky n'aa etsëë mäh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, magado hëp ÿ tym —näng mäh.

⁶⁰ Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng. Ti m' tak'ëp mä taky hadoo:

—Jesus hyb n'aa jawyk doo, säm ÿ mabaaj manä sa hä —näng mäh.

Ti m' tadajëb kän.

8

¹ Taw'ääts mä Saw-Ru hä Es-Tew dajëp doo.

Jesus hä h'yy ka'eeh do Saw-Ru rejää do panyyg n'aa hahÿÿh

Ti noo gó né hē m' radu doo rarejää do Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jerusarënh panang bä. Ti hyb n'aa m', sahõnh hē Jesus hä h'yy ka'eeh do raketyn bong Judah häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä na-ääj hē. Jääm hē Jerusarënh bä ha'yyim 12 hedoo do Jesus mejüü doo. ² Ti m', Es-Tew radaj'ëëp jawén paa bä m', ta wób P'op Hagä Do weh'ëëh do rabahõm, radakä jëng hyb n'aa Es-Tew kamag n'aa. Tak'ëp mä rabaód bong ta hyb n'aa. ³ Saw-Ru kä, tarahejää Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Sahõnh hē tabahëg'ääs tób yt hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabesoos hyb n'aa. Tamejüü

mä radewëes Jesus hä h'yy ka'eeh doo, ajyy yÿj sii hë.

Samarija buuj raky n'aa napäh do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

⁴ Ti m' ketyn bok do rabaher'oot Jesus ky n'aa ramahöm me. ⁵ Ti m' sa seeh, Pirip häd näng doo, bahöm kän panang hënh Samarija häd näng do häj n'aa bä. T'ïï hënh tabaher'oot sa hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. ⁶ Ti m' panang buuj rabahapäh bä Pirip pehuunh doo, baad mä ramatakëe ta kyyh. ⁷ Pirip hebë karap'aar h'yyb nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo. Rabenyÿh bä sa hä hanäng doo, tak'ëp mä rageëenh. Hajök k'yy gedóm doo, seäk do heso höm. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp panang buuj ratsebë.

⁹ Pirip kaja pooj jé sa mahang ti awät aj'yy Simaw häd näng doo, mehëm do paah. Hajök mä tawahed'ii Samarija buuj. Ta daaj hë, ta hä hë takasab'ee, ta hä hë tahyb n'aa jawyk do hyb n'aa. ¹⁰ Sahönh hë, hyb n'aa jewyk doo, hyb n'aa sekog is do na-ãäj hë raky daheeh mä ta kyyh. Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta ky n'aa:

—Ta ti aj'yy gó P'op Hagä Do hejój tak'ëp hadoo do kametëeh —sa nooh.

¹¹ Báp peej däg tamehëm doo me panang buuj Simaw wedii, rawén ky süüt. ¹² Pirip kajaa bä kä, taher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo, Jesus Kristo ky n'aa hanäm do

na-ãäj hë. Ti m' raky daheeh bä Jesus ky n'aa, ranu gemuun höm ajyy yÿj na-ãäj hë. ¹³ Mehëm do paa na-ãäj hë taky daheeh Jesus ky n'aa. Ti sii hë ranu gemuun wät. Ti m' jé pad'yyt hë tabawäd däg kän Pirip sii. Tameuunh tak'ëp Pirip pehuunh doo, hyb n'aa meuj n'aa näng do tahapäh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti m' Jesus mejüü do Jerusarënh bä haj'eenh do raheen n'aa enäh bä m' Samarija buuj raky daheeh do P'op Hagä Do ky n'aa, ramejüü mä Peed Jowäw daheeh, t'ïï hënh rabaheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ Rakaja höm bä t'ïï hënh, raky n'aa etsëe Samarija buuj Jesus hä rah'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do banoo hyb n'aa ta Sahee sa h'yyb gó. ¹⁶ Dooh nä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó, ranu gemuun up Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do häd gó. ¹⁷ Ti m' Peed Jowäw daheeh moo tooj wät mä sa nuu gó. Ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëe suun kän mä sa h'yyb tym gó.

¹⁸ Ti m' Simaw mehëm do paa bahapäh bä P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb tym gó hajëng do ramoo toonh bä sa nuu gó, takarën paawä m' tanoo sa hä dajëer, tii d' ranoo tabahajaa hyb n'aa. ¹⁹ Hahÿÿ d' mä ta kyyh Peed sa hä:

—Bë an'oo hä yÿ, tii da y bahajaa hyb n'aa, y moo sooh bä sa nuu gó, P'op Hagä Do Sahee bajëng hyb n'aa sa h'yyb tym gó —näng mä mehëm do paa kyyh.

²⁰ Ti m' Peed ky hadoo:

—Taw'ääts hē paawä öm a dajëer daheeh P'op Hagä Do aw'oong hõm baad tanadoo hēnh, ji matym n'aa ji hã P'op Hagä Do anoo do makarēn metsēē do hyb n'aa dajëer me —näng mäh. ²¹ Baad nado a h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa dooh äã sii mamoo wäd bä —näng mäh. ²² —Meréd hõm ta ti nesaa doo, tii d' mabahed'oo doo da. Maky n'aa ets'ëē P'op Hagä Do hã. Tii bä da apäh öm tat'yyd mehññ, tii bä da apäh nesaa do mahyb n'aa newëē do tado hõm. ²³ Ý hapäh né hē a h'yyb gó hanäng doo. Öm h'yy gaëēnh mah'yy kajew'ëēs do hyb n'aa. Nesaa do öm tah'yyb mahüüm.

²⁴ Ti m' Simaw ky hadoo:

—Ý karēn paawä bē ky n'aa ets'ëē hēp ý n'aa, bē her'oot do tanadäng hyb n'aa hã ýý —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus ky n'aa raher'oot jawén paa bä, P'op Hagä Do kyyh rametëek jawén paa bä, Peed Jowäw daheeh rababaaj hõm kån Jerusarēnh hēnh. Samarija buuj sa panang bä ramabaaj hõm me, ranu kejäk doo bä, raher'oot Jesus panyyg hanäm doo.

Etsijop hãj n'aa buuj hã Pirip her'oot do Jesus ky n'aa panyyg n'aa hahýñh

²⁶ Ti m', ta jawén Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do äãs see her'ood kån mä Pirip hã. Ti m' äãs ky hadoo:

—Ahõm banawäng do tyw n'aa me Gasa hēnh hahyng

do Jerusarēnh bä naa —näng mäh.

²⁷ Ti m' Pirip bahõm kån. Ta tyw n'aa me takataa mä aj'yy hã, Etsijop hãj n'aa buuj. Hyb n'aa jawyk ti aj'yy. Etsijop buuj sa wahē n'aa ýññ, Kån-Das häd näng do kaser n'aa. Sa wahē n'aa dajëer hagä n'aa ti aj'yy. Jerusarēnh hēnh tahewäd nä, P'op Hagä Do tahyb n'aa esee do hyb n'aa. ²⁸ Tamabaaj nä me kã, ta hood gó kawaaro takyyk doo gó tabasooch bä, taner'oot P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do erih do paah. ²⁹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee ber'oot Pirip h'yyb gó:

—Ahõm nä ta wē —näng mäh.

³⁰ Ti m' takata däk bä ta hã, tamaa napäh taner'oot do Isajas erih do paah. Ti m' tabeaanh ta hã:

—Äkä, mamaa napäh ti maner'oot doo? —näng mäh.

³¹ Ti m' aj'yy hadoo do ky hadoo Pirip hã:

—Nyy da ti ý maa napäh? Dooh metëek pé hã ý ta ky n'aa —näng mäh.

Ti m' tabatsyyd kån Pirip gatsëg sooh hyb n'aa ta pa.

³² Hahýñ d' ti aj'yy ner'oot doo:

“B'éé radaj'ëep do hadoo ta tii.

B'éé t'aah hadoo, dooh ta kyy pé ta wii ragekãã bä.

Ti hadoo tii. Dooh ter'ood bä.

³³ Rarejãã, rej'ees ta ky n'aa. Sahõnh hē tak'öp baad nadoo do ramoo bok ta hã.

Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo da tado bä ti ramoo bok ta hä.

Dooh da her'oot pé ta panaa ky n'aa, radaj'ëëp do hyb n'aa.”*

34 Ti m' aj'yy beanh Pirip hä:

—Jaa ky n'aa Isajas her'oot? Ta daaj hē ta ky n'aa, ta see ky n'aa apäh? —näng mäh.

35 Ti m' Pirip du doo taher'oot do taner'oot do hä, P'op Hagä Do kyyh see hä, sahõnh hē Jesus panyyg hanäm do ky n'aa. 36 Ti m' ratabës bä naëng banäng bä aj'yy ky hadoo:

—Babä ti majat naëng —näng mäh. —Tahajaa ÿ manu gemuun? —näng mäh.

[37 Ti m' Pirip ky hadoo:

—Tak'ëp mah'yy kae bä, tahajaa —näng mäh.

Ti m' aj'yy ky hadoo:

—ÿ ky daheeh. P'op Hagä Do t'aah né hē Jesus Kristo —näng mäh.]

38 Ti m' aj'yy mejüü ta sii habok do rabaym hyb n'aa. Tii bä kä m', rabawëëj bëëj kän tame. Ti m' Pirip nu gemuun wäd kän. 39 Ti m' rabas'oob n'yyh bä tame naa Pirip P'op Hagä Do Sahee mahüüm kän. Dooh aj'yy hapëë wäd bä. Ahõm kän mä tahahõm hēnh. Tsebé mä tahõm bä. 40 Ti m' Pirip ganä wät panang Asot häd näng doo bä. Ti m' tabahõm kän Sesareja hēnh. Tamahõm me m' taher'oot Jesus panyyg

hanäm do sahõnh hē panang bä.

9

Saw-Ru hä Jesus kasee do panyyg n'aa hahÿÿh

1 Ti noo gó né hē Saw-Ru h'yy kaneréd tahehõ Jesus hä h'yy ka'eeh doo, tadej'ëëp hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do hä ² tetsëë rerih do raky n'aa jaw'yyk doo, tabahõm hyb n'aa panang Damas-Ko häd näng doo hēnh. T'ïi hēnh takarën paawä tametëeh kerih doo, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, tamoo mesoo hyb n'aa paawä, tamanaa hyb n'aa paawä Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh hēnh. Takarën paawä tamanaa ajyy ÿÿj sii hē. 3 Ti m' tabedaa däk bä Damas-Ko, tii bä gabarëeh do ta bag p'op naa gabar'ëëng wät ta hahäd hä. 4 Tüü m' tabadëë jat tii bä. Ti m' tamaa napäh kyyh ta hä her'oot doo:

—Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëëd hyb n'aa ÿ marejää?

5 —Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo? —näng mä Saw-Ru.

—ÿ né hē, Jesus marejää doo —näng mäh. 6 —As'ëëg g'ëëd! Ahõm nä panang hēnh. T'ïi hēnh rabaher'oot a hä nyy da mabad'oo do pan'aa —näng mä Jesus kyyh.

7 Ta sii habok do ramaa napëë né paawä ta ti kyyh, dooh m' rahapäh péh. Ti hyb n'aa rah'yyb panado

* 8:33 Isajas 53.7-8

bong. ⁸ Tii bā m' Saw-Ru as'ëeg gëet. Tahegã paawä, dooh tahapëe wäd bā.* Ti hyb n'aa ramoo maso hõm tabawät hyb n'aa. Ti m' ramahũüm kån Damas-Ko panang hënh. ⁹ T'ĩ hënh nawa wäd, neëg wäd, ty tamaa wäd, tamawoob hë m' ta äh.

¹⁰ Ti m', Damas-Ko bā ti awät mä Jesus hā h'yy ka'eeh do seeh, Ananijas häd näng doo. Ti m' Jesus kasee ta hā ta s'ëeh hadoo doo gó. Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ananijas —näng mäh.

—H'ëed? Bā agëet ỹh, Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahõm aj'yy Judas häd näng do tób hënh. Ta tyw n'aa “Dajang Doo” häd ramaneënh do hahäd hā ta tób basooh. T'ĩ hënh mameaaj aj'yy Saw-Ru häd näng doo, Tas hënh naa. P'op Hagä Do hā taky n'aa etsëe. ¹² Ta s'ëeh hadoo doo gó tahapäh aj'yy Ananijas häd näng do hajëe suun doo, ta nuu gó ta mooh tadasooh doo, p'aa hënh tabahapëe däk hyb n'aa —näng mä Jesus Ananijas hā.

¹³ Ti m' Jesus kyyh tamaa napäh bā m', Ananijas ky hadoo:

—Wahëh ỹ n'aa, hajõng ta ky n'aa raheer'oot hā ỹy. Sahõnh hë ỹ ky n'aa napäh nesaa do tamoo wät do Jerusarënh bā, a hā h'yy ka'eeh do sa hā —näng mäh.

¹⁴—Wawëe hë tabana hÿy kã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahë n'aa raky n'aa jaw'yyk doo me tabana, tadewäts bëeh hyb n'aa a häd gó h'yy ka'eeh doo —näng mä Ananijas kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hā:

—Ahõm nä. Ahõm né hë t'ĩ hënh. Ỹ asëew däk panäk ỹ n'aa tabahadoo hyb n'aa, këh ỹ n'aa tabaheer'oot hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa hā, sa wahë n'aa sa hā, Isaraéw buuj sa hā na-ãaj hë —näng mäh. ¹⁶ —Ỹ metëeh da ta hā tak'ëp tabahoop do pan'aa hëp ỹ n'aa —näng mä Jesus.

¹⁷ Ti m' Ananijas bahõm kån Saw-Ru yt gä doo hënh. Tabajëe suun jawén paa bā m', ta moo tadasooh Saw-Ru nuu gó. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Saw-Ru, wakån ỹ hado däk õm hÿy kã —näng mäh. —Jesus, Hyb N'aa Jawyk Doo, ta tyw n'aa me a hā kasee doo, ti né hë ỹ tamejũu a wë ỹ bana hyb n'aa, p'aa hënh mabahapëe däk hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee a h'yyb tym gó tabajëng hyb n'aa —näng mäh.

¹⁸ Ti m' nayyw hë m' Saw-Ru matym gó naa kajäg bëeh tah'ỹb päd hadoo. Ti m' p'aa hënh tabahapëe däg kån. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' ranu gemuun wät. ¹⁹ Ti m' tabawëh jawén paa bā m', h'yyb hejooj däg kån p'aa hënh. Ti m' Damas-Ko

* 9:8 Tawén nahapëe wät, Jesus bag gabarëeh do tahapäh do hyb n'aa.

panang bä tabaym dó Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang.

²⁰ Ti m', nayyw hẽ Saw-Ru du doo taheer'oot do tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã. P'op Hagã Do T'aah né hẽ Jesus, tamaher'oot mä kat'aa do sa hã. ²¹ Sahõnh hẽ maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mäh. Hahÿÿ d' mä raky n'aa her'ood bong:

—Ti né pa doo aj'yy Jesus häd gó h'yy ka'eeh do rejãã do Jerusarënh bä. Ti né paa wawëë hẽ hana doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh hënh tamahüüm hyb n'aa, P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa sa moo gó tahaëenh hyb n'aa? —näk mäh.

²² Ky n'aa jawyk doo me Saw-Ru her'ood magyys hẽ tii bä sa hã. Jesus né hẽ ti P'op Hagã Do Ky Däng Doo, baad ub tametëeh sa hã. Ti hyb n'aa Judah buuj Damas-Ko bä haj'eenh do h'yyb manepëë bong ta kyyh hã.

²³ Ti m', hajõõ ta ä jawén paa bä Judah buuj rakaner'oot radaj'ëep hyb n'aa Saw-Ru. ²⁴ Ti hadoo né hẽ, Saw-Ru ky n'aa napäh rakaner'oot doo. Adëb bä, atsëm na-ãäj hẽ ta majÿÿ ragada sa panang tyw n'aa noo bä, radaj'ëep hyb n'aa paawä m'. ²⁵ Ti m' Saw-Ru Jesus hã h'yy ka'eeh do rabah'yyh ta hadë n'aa hã naa arook gó. Tii bä kä m' tabahõm kån.

²⁶ Takaja hõm bä Jerusarënh hënh, takarën paawä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang

tabawäd däk. Sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do rajeÿÿm mä ta hã. Dooch raky dahé bä te hub tado bä Jesus hã Saw-Ru h'yy ka'eeh doo. ²⁷ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Béh-Nabéh häd näng doo, mahüüm mä Saw-Ru, tametëeh hyb n'aa Jesus mejüü do sa hã. Béh-Nabéh her'oot sa hã Jesus kasee do Saw-Ru hã ta tyw n'aa me Damas-Ko hënh tahahõm noo gó ky n'aa, Saw-Ru hã Jesus her'oot do ky n'aa na-ãäj hẽ. Béh-Nabéh her'oot na-ãäj hẽ sa hã, nyy da h'yyb neÿÿm doo me Jesus ky n'aa Damas-Ko bä Saw-Ru her'ood wät. ²⁸ Ti m' Saw-Ru bayyw kån Jerusarënh hënh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang tabawäd däg kån. Neÿÿm doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk do häd gó tabaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁹ Ti m' tabaher'oot Judah buuj ta s'ee hënh hena doo, Gereg kyyh her'oot do sa hã. Ky kedak sa sii. Ti m' rakarën paawä m' radaj'ëep. ³⁰ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä radaj'ëep rakarën doo, ramahüüm kån Saw-Ru panang Sesareja häd näng doo hënh. Tii b' naa ramejüü panang Tas häd näng doo hënh.

³¹ Ti m' baad rababok Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bä, Garirej häj n'aa bä, Samarija häj n'aa bä habong doo. Dooch rarejã bä. Ti m' baad rah'yy kae kån, dooch rah'yyb eÿÿm bä P'op Hagã Do Sahee an'oo bä. Jesus hã h'yy ka'eeh do kah'üüm P'op

Hagä Do Sahee an'oo bä. P'op Hagä Do hä raweh'ëeh baad rababok do hä.

Enejas Peed haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' sahõnh hẽ panang Peed beg'ããs, Jesus hä h'yy ka'eeh do tabahehëen hyb n'aa. Tamahõm me tabeg'ããs Jesus hä h'yy ka'eeh doo, panang Rida häd näng do bä habong doo. ³³ T'ĩ hẽnh tamamuun aj'yy Enejas häd näng doo. K'yy gadóm mä tii. 8 ta baab tabasooch ta tyng jó.

³⁴ Ti m' Peed ky hadoo ta hä:

—Enejas, Jesus Kristo õm tahaso däk —näng mäh. —As'ëeg g'ëed, menyyw a tyng majasooch doo —näng mäh.

Ti m' nyyw hẽ Enejas bas'ëeg gëet. ³⁵ Ti m' Rida panang buuj, Sarõn panang buuj na-ããj hẽ, rabahapäh bä kä Enejas has'oo däk doo, rah'yy kae kån Jesus hä.

Doh-Kas panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti noo gó, panang Jopéh häd näng doo bä, ti awät ÿÿnh Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ta häd mä Tabita. Gereg kyyh ramaneëënh mä Doh-Kas. Baad mä tamoo wät, tamasaa had'yyt hẽ kas'uut doo. ³⁷ Ti noo gó kä ta nahëe näng, ti tadajëp. Ti m' rabahets'yyt ta kamag n'aa paah, ti m' ramasäg kån ta gawakõ p'op gadäk doo gó. ³⁸ Ti m' Rida panang bä Peed bawät Jopéh buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do raky n'aa napäh bä, ramejüü pawóp hẽ ajyy Peed rabats'yyt hyb

n'aa. Jopéh nedaa bä ti Rida panang. Ti m' rakajaa bä raky hadoo Peed hä:

—Nyyw hẽ ãã karën mabahõm Jopéh hẽnh —näk mäh.

³⁹ Ti m' Peed bahõm kån sa sii. Takajaa bä m' ramasäg kån kamag hasooch hẽnh. Ti m' ÿÿj patug tema bok do Peed hä ranu sabug däk. Raba'oot bä m' rametëeh ta hä tamo haj'aa paa sa saroor tahedëp noo gó. ⁴⁰ Ti m' Peed mejüü mä raban'yyh dó. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng, taky n'aa etsëe mäh. Taheg'ããs kamag wë, ti m' taky hadoo:

—Tabita, as'ëeg g'ëed! —näng mä Peed.

Tabita begãã däk mä tii bä. Peed tabahapäh bä, nu gas'ëeg sooch. ⁴¹ Ti m' Peed moo ej'ooj sëek. Ti m' tanaëej kån mä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, patug tema bok doo. Tametëeh sa hä tabedëb däk bä kä. ⁴² Jé pad'yyt hẽ Jopéh panang bä raky n'aa napäh ta tii, ti hyb n'aa m' hajök rah'yy kae kån mä Jesus hä. ⁴³ Ti m' Peed bayyw g'ëed kån hajõng ta äh ta ti panang bä, Simaw, sa masããh byyh s'ëeb tahem'aa do tób bä.

10

Aj'yy Kóh-Nerijo häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sesereja häd näng doo bä m' ti awät mä aj'yy Kóh-Nerijo häd näng doo. Is-araéw buuj nado m' tii. Roma buuj warahén n'aa 100 hadoo do sa wahë n'aa. Itarija

warahén n'aa t'iī hēnh kat'aa do sa hād. ² P'op Hagä Do hä Kóh-Nerijo h'yy ka'eeh, Judah buuj rah'yy ka'eeh do hadoo. Sahōnh hē ta tób yt haj'eenh do rah'yy ka'eeh na-ãāj hē P'op Hagä Do hä. Kóh-Nerijo heno mä dajēer kas'uut do Judah buuj sa mahang habong do sa hä. P'op Hagä Do hä m' taky n'aa hetsē. ³ Ti m', ta see pé noo gó m', tug bā m', ta s'ēeh hadoo do tabahapäh. Ta s'ēē gó baad mä tabahapäh P'op Hagä Do ääs ta wē hana doo. Hahÿÿ d' ääs kyyh ta hä:

—Kóh-Nerijo —näng mäh.

Ti m' h'yyb eÿÿm doo me Kóh-Nerijo heg'ääs ääs wē, ti m' taky hadoo:

—H'ēēd, tak'ēp hyb n'aa jawyk doo? —näng mäh.

⁴ Ti m' ääs ky hadoo:

—P'op Hagä Do gadoo a kyyh ta hä maky n'aa hetsē doo. Tahapäh na-ãāj hē kas'uut do sa matym n'aa sa hä maheno doo —näng mäh.

⁵ —Mamejō a sii moo heb'oooh do wób Jopéh hēnh rabahōm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed hād näng do ramanaa hyb n'aa. ⁶ Simaw, sa masāāh byy s'ēēb tahem'aa do tób bā tabagä. Akajar nabyy me ta tób basooh —näng mä ääs kyyh ta hä.

⁷ Ti m' ääs dawuh jawén paa bā kā m', Kóh-Nerijo naēēnh pawóp hē ta sii moo heb'ook doo, warahén see sii hē P'op Hagä Do hä h'yy ka'eeh doo. Ta karom see né hē m' ti warahén. ⁸ Ti m' taher'oot sa hä sahōnh hē tahapäh doo. Ti m' tamejūū

Jopéh panang hēnh rabahōm hyb n'aa.

⁹ Ti m' jati péh, Kóh-Nerijo mejūū do rabedaa dāk bā Jopéh hēnh, Peed basēēk tób jó, basatē doo bā, taky n'aa etsēē hyb n'aa. Wasyk mäh.

¹⁰ Asa dāk mäh. Takarēn paawä m' ta tä tabawēh. Ta tä ramoo boo nuuj jé m' s'ēēh hadoo tahapäh. ¹¹ Ti m' ta s'ēēh hadoo doo gó m' tahapäh wē noo kas'ēēs doo. Ti m' hÿ pong jé naa ta hood pāän hadoo do bahyng tabagēēt bā. Ta sasu hä ta hood pāän kamewyyt. ¹² Ta gó tabanäng mä har'ēēng, tababo n'aa, taw'ēēd sii hē. Ta mahang ti anäng Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa ranawēh doo. ¹³ Ti m' tamaa napäh kyyh her'oot do ta hä:

—As'ēēg g'ēēd. Manaboh a tä —näng mäh.

Ti m' Peed ky hadoo:

¹⁴ —Dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewē bā nesaa doo, maganen'aak doo —näng mäh.

¹⁵ Ti m' kyyh ber'oot p'aa hēnh:

—Mamaneēej manä nesaa doo me, baad tabahado dāk P'op Hagä Do anoo doo —näng mäh.

¹⁶ Tamawoob nuu me m' ta ti kyy ber'oot ta hä. Ti m' nayyw hē hÿ pong jé pāän hadoo do basēēk p'aa hēnh.

¹⁷ Ti m' Peed hyb n'aa newēē nyy d' tahanäng pé ti ta s'ēēh. Ti nuuj jé né hē m' Kóh-Nerijo mejūū do rakajaa Simaw hād näng do tób noo bā. Ramana me m' rabeanh Simaw tób.

18 Ti m' rabeaaj kån Peed tagëe bã.

19 Ti m' Peed hyb n'aa newëe nä bã ta s'ëeh hadoo doo, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo ta hã ta h'yyb gó:

—Tamawoob hë ajyy òm resoos —näng mäh. 20 —As'ëeg g'ëed, ahyy sa wë. Ahõm né hë sa sii, ÿ né hë mejũũ a wë rabana hyb n'aa —näng mã P'op Hagä Do Sahee.

21 Ti m' Peed bahyy kån sa wë. Ti m' taky hadoo sa hã:

—ÿ né hë bë eanh doo —näng mäh. —H'ëed hyb n'aa bë wén n'aa? —näng mäh.

22 Ti m' ajyy raky hadoo:

—Kóh-Nerijo häd näng doo, 100 hedoo do warahén sa wahë n'aa seeh, ãã tamejũũ —näk mäh. —P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh. Baad hadoo do moo hew'ëet do ta ti aj'yy. Sahõnh hë Judah buuj raj'aa etsë ta hã. P'op Hagä Do ããs see kas'ee wät mã ta hã. Ta hã tamejũũ mã òm ranaëenh hyb n'aa, ta tób hënh mabeg'ããs hyb n'aa, ta hã mabaher'oot hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa —näk mã sa kyyh.

23 Ti m' Peed batsyyd kån tób hënh, t'ĩ hënh rabawëh, raba'ÿÿh hyb n'aa. Ti m' jati pé Peed bahõm kån sa sii. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Jopéh panang bã habong do rahada mäh.

24 Ti m' jat'iip hadoo raka-jaa Sesareja panang bã. T'ĩ hënh Kóh-Nerijo, ta wakãän, ta najiis tats'yyt do ragada mäh. 25 Ti m' Peed kajaa bã Kóh-Nerijo tób bã, Kóh-Nerijo

ahyy häng tũũ ta taron nu paa me, Peed taweh'ëeh hyb n'aa. 26 Ti m' Peed mejũũ tabas'ëeg gëet hyb n'aa, ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh. —Aj'yy ÿÿh. A da hadoo do né hë ÿÿh. P'op Hagä Do nado ÿ hÿÿh —näng mäh.

27 Ti m' Peed ber'oot bã m' ta sii, ajëe suun mã tób gó. Ti m' hajök do t'ĩ hënh kat'aa do tabahapäh. 28 Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë, Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bã Judah buuj nadoo do mahang Judah buuj raboo bã. Dooh tan'oo bã sa tób yt hã Judah buuj ajëe suun bã. Ti hadoo né hë, s'ëeh hadoo doo gó ÿ P'op Hagä Do metëek ÿ mananeëenh hyb n'aa baad nadoo doo, P'op Hagä Do ganadoo doo, ta wób —näng mäh. 29 —Ti hyb n'aa ÿ ranaëej bã, ÿ gadoo ÿ rats'yyt doo. Nayyw hë ÿ bana —näng mäh. —Maher'ood h'ëed hyb n'aa ÿ maneëenh —näng mã Peed kyyh.

30 Ti m' Kóh-Nerijo ky hadoo:

—Ji meheet pé ta ã däg, da hë, tug bã ÿ ky n'aa etsëe bã, tii bã pój ÿÿ jé takasee aj'yy. Gabarëeh ta saroor. 31 Ti taky hadoo hã ÿÿ: “P'op Hagä Do maa napäh a kyyh ta hã maky n'aa hetsë doo. Tahapäh na-ããj hë kas'uut do sa matym n'aa sa hã maheno doo”, näng. 32 “Mamejõ a sii moo heb'ooh do wób Jopéh hënh rabahõm hyb n'aa, aj'yy Simaw Peed häd näng do

ramanaa hyb n'aa. Simaw, sa masãah byy s'ëëb tahem'aa do tób bã tabagã. Akajar nabyy me ta tób basooh", nãng ããs kyyh hã yÿ. ³³ Ti hyb n'aa nayyw hẽ y mejũũ òm ranaëënh hyb n'aa. Baad tanyy né hẽ ti mabana —nãng mãh. —Sahõnh hẽ ãã kata däk P'op Hagã Do matym gó, ãã matakëë hyb n'aa P'op Hagã Do mejũũ do maher'oot do ãã hã —nãng mã Kóh-Nerijo kyyh.

³⁴⁻³⁵ Ti m' Peed du do kãn taher'oot do sa hã:

—Baad y bahapãh hÿÿ kã, sahõnh hẽ badãk hahÿ haw'ããts hẽ hãj n'aa babuuj ta hã h'yy ka'eeh doo, baad hadoo do moo b'ook do P'op Hagã Do gadoo. Séd hã ji P'op Hagã Do gadoo —nãng mã Peed.

³⁶ Ti m' taky hadoo ënh:

—Bẽ ky n'aa napãh P'op Hagã Do taher'oot do ãã hã, Isaraéw buuj sa hã: Jesus Kristo dajëp ji hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooh P'op Hagã Do majũũ ji do boo bã. Tahajaa ta najiis ji hado dæg bã hÿÿ kã. Sahõnh hẽ badãk hahÿÿ hã habong do sa wahëh ti Jesus. ³⁷ Bẽ ky n'aa napãh né hẽ Jesus moo wäd wät do Judah hãj n'aa bã, Jowãw nu gahem'uun do her'oot do jawén paa bã Garirej hãj n'aa bã ji nu gemuun hõm do ky n'aa.

³⁸ P'op Hagã Do hejój, ta Sahee na-ããj hẽ Jesus Nasaréh buuj tah'yyb mahũũm, P'op Hagã Do an'oo bã. Jé pad'yyt

hẽ baad hadoo do Jesus moo wäd wät. Taheso sahõnh hẽ Dijab* rejãã doo. Sahõnh hẽ ta ti Jesus bahajaa, ta sii P'op Hagã Do bawät do hyb n'aa. Bẽ ky n'aa napãh né hẽ ta tii. ³⁹ Baad ãã bahapãh sahõnh hẽ Jesus moo wäd wät do Judah buuj sa hãj n'aa bã, Jerusarënh panang bã na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa ãã wén her'oot ãã hapãh doo. Ta jawén kã rabepëëm däk b'aa hã kajatsëk do hã, tadajëp hyb n'aa. ⁴⁰ Tadajëp jawén paa bã, tamawoob dæg ta ãh, taganã wät P'op Hagã Do an'oo bã. Ta jawén takas'ee kãn ãã hã P'op Hagã Do an'oo bã. ⁴¹ Dooh sahõnh hẽ Judah buuj sa hã takas'ee bã. Jããm hẽ ãã hã takasee, ããh, P'op Hagã Do asëew bong doo, ta t'aah ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa. ãã awëë bong, ãã eëg bong Jesus sii taganã wät do jawén paa bã —nãng mã Peed.

⁴² Ti m' taky hadoo ënh:

—ãã tamejũũ ta ky n'aa ãã baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã. ãã tamejũũ ãã maher'oot hyb n'aa, ti né hẽ ti sahõnh hẽ hedëp doo, dejëp do paa na-ããj hẽ sa ky n'aa etyy n'aa P'op Hagã Do an'oo bã. ⁴³ Sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa rod raheer'ood wät paa ta ky n'aa. Hahÿÿ da raheer'oot doo: Jé ta hã h'yy ka'eeh do sa h'yyb tym gó hanãng do nesaa do P'op Hagã Do awug hõm da, sa hyb n'aa Jesus dajëp do hyb n'aa.

* **10:38** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanãng pé ti Dijab.

44 Ti m' Peed er'oot nä m', sahõnh hē ta kyyh maa new'ēē do sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng.
 45 Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Peed sii han'aa doo, rameuj bong mäh, P'op Hagä Do Sahee Judah buuj nadoo do sa h'yyb gó tabajëng do hyb n'aa.
 46 Ramaa napäh mä kyy wób me rer'oot doo, P'op Hagä Do raj'aa etsē doo. 47 Ti m' Peed ky hadoo:

—Dooh hewaap pé ranu ke-muun hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee bajëng do hyb n'aa sa h'yyb gó, er hã tabajëng do hadoo —näng mä Peed.

48 Ti m' Peed mejüü ranu gemuun hyb n'aa Jesus Kristo häd gó. Ti m' retsēē sa sii Peed baym hyb n'aa dó.

11

Peed maher'oot do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã ky n'aa hahÿÿh

1 Ti m', Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do Judah hãj n'aa bä habok do na-ãäj hē raky n'aa napäh Judah buuj nadoo do na-ãäj hē ragadoo do P'op Hagä Do panyyg. 2 Ti m' Peed kaja hõm bä kä Jerusarēnh hēnh, Judah buuj wób Jesus hã h'yy ka'eeh doo, masuuj noo byyh kehõk doo, ranabuuj gedoo mä Peed. 3 Hahÿÿ d' mä sa kyyh ta hã:

—Hed n'aa mabajēē suun Judah buuj nadoo do sa tób gó? Hed n'aa mabawēh sa sii? —näk mäh.

4 Ti m' baad Peed baher'oot sa hã sahõnh hē tahapäh do tahewäd nä hēnh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

5 —Panang Jopéh häd näng doo bä ÿ bagēē wät bä, ÿ ky n'aa etsēē bä, s'ēēh hadoo hã ÿÿ. ÿ hapäh hÿ pong jé naa tabahyng, ÿ bagēēt bä, ta hood pään hadoo doo. Ta sasu hã pään kamewyyt.

6 Baad ÿ baheg'ääs h'ēēd ta gó hanäng péh. Tii bä har'ēēng, tababo n'aa, taw'ēēd sii hē ÿ hapäh ta gó. Ta mahang ti anäng er ky n'aa jaw'yik do hyb n'aa er nawēh doo. 7 Ti ÿ maa napäh kyyh her'oot do hã ÿÿ: “As'ēēg g'ēēd. Man-aboh a tä”, näng mä hã ÿÿ.

8 Ti ÿ ky hadoo: “Dooh Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo. Dooh ÿ hewē bä nesaa doo, maganen'aak doo”, näng kēh ÿÿ.

9 Tii bä hÿ pong jé naa kyyh her'oot p'aa hēnh hã ÿÿ: “Mamaneēj manä nesaa doo me, baad tabahado däk P'op Hagä Do anoo doo”, näng mä ta kyyh. 10 Tamawoob nuu me ta ti kyyh ber'oot hã ÿÿ. Ti m' nanyw hē hÿ pong jé pään hadoo do basēēk p'aa hēnh.

11 Ti noo gó né hē tamawoob hē ajyy, Sesareja hēnh naa ramejüü doo, rakajaa ÿ bagä bä. ÿ rahahēen rawén n'aa.

12 Tii bä P'op Hagä Do Sahee ÿ tamejüü sa sii né hē ÿ bahõm hyb n'aa. Ti ãã bahõm kãn. B'ēēh hahÿ ji ma poo oow see pé ajyy er hÿÿj hedoo doo, si ÿ rabahõm. Séd hã ãã bajēē p'ēē aj'yy tób yt hã. 13 Ti aj'yy baher'oot ãã

hã ta tób yt tahapäh do ääs, hahÿÿ da m' ta sii her'oot doo: "Mamejõ Jopéh panang hënh Simaw Peed häd näng do ramanaa hyb n'aa. ¹⁴ Taher'oot da a hã nyy da bẽ P'op Hagä Do bed'ëep nesaa do mahãnh, ta sii bẽ baboo had'yyt hyb n'aa hÿ pong jé, õm, a tób yt haj'eenh doo", näng ääs ta hã —näng mä Peed kyyh tama her'oot do sa hã.

¹⁵ Ti m' ahõm nä Peed kyyh:

—ÿ du doo bä ÿ her'oot do sa hã, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee bajëng, pooj jé ër h'yyb gó tabajëng do hadoo. ¹⁶ Ti ÿ hyb n'aa esee Jesus her'oot do paah: "Jowãw nu gahem'uun do nu gemuun wät naëng me. Hÿÿ kä bẽ hã P'op Hagä Do anoo da ta Sahee bẽ h'yyb tym gó."

¹⁷ Sa hã P'op Hagä Do anoo däk ta Sahee, ër hã tan'oo däk doo da, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ää h'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã ÿ hajëm g'eeh tamo haj'aa hadoo do hyb n'aa? —näng mä Peed sa hã.

¹⁸ Ti m' ramaa napäh bä m' Peed her'oot doo, dooh m' ranabuu j gedo boo bä kä. Ti m' radu doo P'op Hagä Do raj'aa etsë. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Judah buuj nadoo do hã na-ãäj hẽ P'op Hagä Do anoo ta hã rah'yy kawapëen, ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do ragadoo hyb n'aa kä P'op Hagä Do pa —näk mä sa kyyh.

Än-Tijoka bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do rarejäã doo, Es-Tew radaj'ëep noo gó, raketyn bong. Sa wób Penisija häd näng do häj n'aa hënh rabahõm, ta wób tsyt dëög hã Tsi-Peré häd näng doo hënh rabahõm, ta wób panang Än-Tijoka häd näng doo hënh rabahõm. T'ï hënh jããm hẽ Judah buuj hã ramaher'oot Jesus ky n'aa. ²⁰ Ti hadoo né hẽ, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Tsi-Peré, Sirené häd enäh doo bä naa, ah'üüm Än-Tijoka hënh. T'ï hënh rabaher'oot Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã kä. ²¹ P'op Hagä Do hejój sa hã tabawät, ti hyb n'aa hajõk raky dahé däk panyyg hanäm doo. Jesus hã rah'yy kae padäg kãn.

²² Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do raky n'aa napäh bä ta tii, ramejüü Béh-Nabéh, Än-Tijoka hënh tabaheg'ääs hyb n'aa. ²³ Ti m', t'ï hënh Béh-Nabéh kajaa bä, tahapäh P'op Hagä Do ky n'aa edëë bong hanäm doo me Judah buuj nadoo doo. Ti hyb n'aa tatsebee wät. Ti m' baad tabaher'oot sa hã, t'õp madäk doo me rahyb n'aa hũüm had'yyt hẽ hyb n'aa Jesus. ²⁴ Ky enyym mä ti Béh-Nabéh. Baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũüm, baad tah'yy ka'eeh Jesus hã. Hajõk t'ï hënh rah'yy kae kãn Jesus hã.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh bahõm kån Tas hēnh, Saw-Ru hesoos doo. ²⁶ Tabaw'yyt bā m' tamana kån Ān-Tijoka panang hēnh. Ti m' sēt ta baab rababoo kån ta tii bā Jesus hā h'yy ka'eeh do sa mahang. Hajõk do sa hā rama metēek Jesus ky n'aa. Ān-Tijoka bā né kā pooj jé radu doo ramaneēēnh do Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Kristo karapee.

²⁷ Ti noo gó P'op Hagä Do ky n'aa rod rabana Ān-Tijoka hēnh, Jerusarēnh hēnh naa. ²⁸ Sa seeh, Agab hād nāng doo, as'ēeg gēet, P'op Hagä Do Sahee kyy gó taheer'oot sa hā, ana ji hasaah do pan'aa sahõnh hē hēej Roma buuj rabag'ääs doo bā. Te hub né hē, Roma buuj sa wahē n'aa Karaw-Dijo hād nāng do bag'ääs noo gó rabas'aah né hē. ²⁹ Tii kā m', Jesus hā h'yy ka'eeh do Ān-Tijoka bā habok do ramasaa kån Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah hāj n'aa bā habong doo. Sahõnh hē ranoo rahajaa do pénh. ³⁰ Ti m' ramejũũ Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh ramahũũm ramasa doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do Judah hāj n'aa bā habong do sa wahē n'aa wē.

12

Eróts mejũũ radaj'ēep paawä Peed panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m', ti noo gó Judah buuj sa wahē n'aa Eróts hād nāng do du doo tarejää doo Jesus hā h'yy ka'eeh do wób. ² Tamejũũ mä radaj'ēep

Tsijaag sēn-jeer me. Jowāw hỹhjä mä ti Tsijaag. ³ Ti m' Eróts bahapäh bā kā ti Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do ragen'aak Tsijaag tadaj'ēep doo, tamejũũ na-ääj hē ramaso dāk Peed. Pāw makuj temah do rabawa do ratab'ēēs noo gó m' tii. ⁴ Ti m' ramaso dāk jawén paa bā tamejũũ radawäts gēet. Ti m' tamejũũ 16 warahén, ji meheet pé ken'yyh raketyn hõm, rabahag'ääs hyb n'aa Peed. Takarēn né paawä Pas-kowa ratab'ēēs jawén paa bā tamejũũ Peed ramanaa, hajõk do sa matym gó ta hā taky n'aa etyy hyb n'aa. ⁵ Ti m' ragadahew'ēēs doo gó Peed ag'ēed nuuj jé, tak'ēp né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do P'op Hagä Do hā raky n'aa etsēē ta hyb n'aa.

⁶ Ti m' atsēm, Eróts ky dāng do pooj jé, hajõk do sa matym gó Peed taky n'aa etyy do paawä, Peed aỹh mä warahén sa hõõ gó. Hub hēnh warahén seeh, s'ỹh hēnh ta seeh. Pawóp hē haak sapuuw hadoo doo me Peed ramoo maw'yyd dāk. Warahén sa hā taty padēek. Warahén wób ragadahew'ēēs do noo bā rabab'ēeh rabahag'ääs hyb n'aa. ⁷ Ti m', nayyw hē m' P'op Hagä Do ääs kas'ee wät. Ragadahew'ēēs doo gó m' ta bag ganyyh. Ti m' ääs mebē Peed karapa hā, taty gawēej dāk hyb n'aa. Ti m' taky hadoo ta hā:

—Nayyw hē, h'yy kabawaad wäd! As'ēeg g'ēed!

—näng mäh.

Ti m' nawayw hē haak sa-puuw hadoo doo, ta moo hā padëek do paah, keréd bëeh tũ. ⁸Ti m' ääs ky hadoo ta hā:

—Madadäg a saroor, a tsyym suun —näng mäh.

Ti m' Peed dadäk ta saroor, ta tsyym suun. Ti m' ääs ky hadoo ênh:

—Madadäg a hatsë a hā, jawén ÿ ana! —näng mäh.

⁹ Ta jawén Peed banä kân ragadahew'ëes doo gó naa. Dooch tah'yy ganny bä te hub tado bä né hē ääs moo wät doo. Ta s'ëeh hadoo tahapäh ted'oo. ¹⁰ Ratab'ëes pooj jé hab'ëeh do warahén. Ta jawén hab'ëeh do ratab'ëes né hē m' tii d' ênh. Ti m' rakajaa bä ta noo sapaar s'ëeb ty katsë doo, panang hēnh ji bahôm bä kä, ta daaj hē tanoo kasëets hóm. Ti m' ratabëej nä kân mäh. Dawëë péj rababoo däk bä kä m', ääs badoo wäd kân, ta pooj jé hawät doo.

¹¹ Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh. Ta h'yyb gó m' taky hadoo:

—Hÿÿ kä baad ub ÿ bahapëë kân. P'op Hagä Do mejüü ta ääs ÿ tabed'ëep hyb n'aa Eróts moo gó naa, ÿ rarejää do paawä Judah buuj sa mahãnh —näng mä ta h'yyb gó.

¹² Ti m' Peed h'yy kadaw'uuh bä m', tabahóm Marija häd näng do tób hēnh. T'ĩ hēnh hajök kata b'ëeh raky n'aa etsëë hyb n'aa. Marija häd näng doo, Jowãw Maah-Ko häd näng do ÿÿn. ¹³ Ti m' sa tób nooh, ta tyw

n'aa tabës bä nasooch doo me Peed naëënh. Tanoo edas mäh. Ti m' maruus, sa karom Rode häd näng do banyyh tabahag'ääs hyb n'aa. ¹⁴ Tamaa napäh bä Peed noo ged'op, tsebee wät do hyb n'aa p'aa hēnh tamatëh hóm tapanäk hyb n'aa ta wób sa hā Peed ti agëet tób noo bä. H'yyb manepëë wät do hyb n'aa, dooh m' tanoo gasëets wäd tób nooh. ¹⁵ Ti m' ta wób raky hadoo maruus hā:

—Õm ky kew'oonh —näk mäh.

—Dooch. Né hup ÿ né hē. Peed né hē —näng mä maruus.

—Dooch Peed tado bä —näk mäh. —Ääs ta hā hag'ääs do apäh —näk mäh.

¹⁶ Ti nuuj jé m' Peed naëënh nä tób noo bä. Ti m' ranoo gasëets kân, ti m' Peed rahapäh, ti m' h'yy gabedo bong mäh. ¹⁷ Ta moo me m' Peed meduuk, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taher'oot sa hā ny hadoo P'op Hagä Do manyyh ragadahew'ëes doo gó naa. Ti m' taky hadoo:

—Bë maher'ood Tsijaag, ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do sii hē —näng mäh.

Ti m' sa hā tabaher'oot jawén paa bä, ahóm kân ta s'ee hēnh.

¹⁸ Ti m' tabawag hóm bä kä, tak'ëp warahén rah'yyb manepëë bong, h'yyb e'ÿÿm b'ëeh mä Peed badoo wät do hyb n'aa m'. ¹⁹ Ti m' Eróts mejüü rabesoos hyb n'aa. Dooch m' rawyyd bä. Ti m' hajöng Eróts eanh warahén sa hā, ti m' tamejüü radej'ëep

sahõnh hē warahén hag'ããs do paah.* Ti m' ti jawén paa bä Eróts beréd dák dó Judah häj n'aa. Sesareja panang hēnh tabeg'ããs dó.

Eróts dajēp do panyyg n'aa hahỹh

²⁰ Eróts paa kamajē wät Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa sa hã. Ti m' Tiir panang, Sidõn panang babuj n'aa, baad ub rakaner'oot rabaher'oot hyb n'aa Eróts sii, Eróts kamanajē wät hyb n'aa sa hã. Tii d' rawén d'oo sa waa hyb n'aa, Eróts häj n'aa bä retsēē do hyb n'aa. Ti m' pooj jé rakaner'oot Baras häd näng do sii, Eróts hã tabetsēē hyb n'aa tan'oo bä ta sii raber'oot hyb n'aa. Eróts karom, ta masa n'aa Eróts weh'ēēh do ti Baras. ²¹ Ti m' Eróts ky däng sa hã, ta sii raber'oot hyb n'aa. Ti m' ti noo gó tadadäk sa wahē n'aa saroor n'aa, ti m' tabaher'oot hajõk do sa hã. ²² Ti m' maa new'ēē do tak'ēp mã sa kyyh:

—Ta ti her'oot doo, dooh aj'yy tado bä! P'op Hagä Do hadoo né hē tii! —näk mã sa kyyh.

²³ Ti m' Eróts gadoo sa kyyh, “P'op Hagä Do õm”, hanäk doo. Tsebee wät ti hyb n'aa. Dooh tawehēē bä P'op Hagä Doo. Ti hyb n'aa ti noo gó né hē kä, nayyw hē, P'op Hagä Do ããs an'oo bä ta nahēē nyy kän. Tii bä m', tadajēb kän as'ood no haj'aa.

²⁴ P'op Hagä Do ky n'aa ahõm tii bä. Jé pad'yyt hē tii bä rabaher'oot.

²⁵ Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahaēēj dák jawén paa bä dajēēr Ān-Tijoka buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do mejũũ doo, rababaaaj nä kä Ān-Tijoka hēnh. Sa sii ramahũũm kän Jowãw Maah-Ko häd näng doo.

13

Jesus ky n'aa mahũũm do rasēm do panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' Ān-Tijoka bä, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang ti anäng P'op Hagä Do ky n'aa rod, P'op Hagä Do kyyh ma metēēk doo. Hahỹh da m' sa häd: Béh-Nabéh, Simijãw “byyh hasus doo” ramaneēēnh doo, Rusijo (panang Sirené häd näng doo hēnh naa), Manaēn (Eróts Garirej häj n'aa wahē n'aa daheeh hawäng do paah), Saw-Ru kä. ² Ti m' ta see pé noo gó, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do rahyb n'aa jew'yyk bä, ranoo kanawa doo me Jesus rahyb n'aa esee bä, P'op Hagä Do Sahee ky hadoo sa h'yyb gó:

—Tsytt hē, wē ȳh bē asēew Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh. Ti anäng ȳ karēn do ramoo bok doo, ȳ wén naēēnh —näng mã P'op Hagä Do Sahee.

³ Ti m' raky n'aa etsēē jawén paa bä, ratayy do ji noo kanawa doo me Jesus ji hyb n'aa esee hyb n'aa jawén

* **12:19** Hajõng Eróts wén eanh sa hã, tahapäh hyb n'aa ranoo kanesa bä. Peed ramasa ragadahew'ēēs doo gó tabanyyh ted'oo apäh. Ti noo gó radej'ēēp né hē ragadahew'ēēs doo gó hageēt do hagä n'aa, ta see kejēn nä bä sa mahãnh.

paa bā, sa moo radatooj kån Béh-Nabéh Saw-Ru* sa nuu gó.† Ti m' raky n'aa edëë wät rabahõm hyb n'aa kã.

Tsyt dëëg hã Jesus ky n'aa raher'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

4 Ti m' Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh rabahõm kån P'op Hagä Do Sahee mejũũ doo da. Ti m' panang Serew-Sija häd näng doo hënh rabaw'ëënh. Tii b' naa ragatsëg t'ooh marakate gó rabatsëg hõm hyb n'aa tsyt dëëg hã Tsi-Peré häd näng doo hënh. 5 Rakaja hõm bā panang Saramin häd näng doo bā, raheer'oot mä P'op Hagä Do panyyg tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã. Jowāw Maah-Ko sa sii m' tabawät, tamasa hyb n'aa sa hã.

6 Ti m' tsyt dëëg ratabëëj däk, Pap panang bā rakajaa. T'ĩ hënh ramamuun mä sëew oow, Judah buuj seeh. Bar-Jesus mä ta häd. Gereg sa kyy me Erimas ramaneëënh. P'op Hagä Do panyyg rod mä tanoo. Noo kanesa do tii. 7 Sesijo Paw-Ro, tsyt dëëg hã buuj sa wahë n'aa sii tamoo wät. H'yy ganäng mä ti sa wahë n'aa Sesijo Paw-Ro häd näng doo. Ti m' tamejũũ ta wë ranaëënh hyb n'aa Béh-Nabéh Saw-Ru daheeh, ta hã raba-her'oot hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. 8 Ti m' ta ti aj'yy sëew oow, Erimas häd näng doo, dooh tagenaag bā ra-her'oot doo. Takarën paawä

doo sa wahë n'aa h'yy kae bā Jesus hã. 9 Ti m' baad mä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm Saw-Ru, Paw-Ro ramaneëënh doo. Ti m' baad Paw-Ro baheg'ääs sëew oow wë. 10 Ti m' taky hadoo ta hã:

—Dijab t'aah õm! Baad hadoo do ganen'aak do õm. Ky nesaa õm, noo kanes'ats õm —näng mäh. —Mawareem had'yyt hë g'eeh baad hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do metëek doo? —näng mäh.

11 Ti m' taky hadoo ënh ta hã:

—A wë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb wareem däk. Õm da ty tamaa wät dó. Ti noo gó dooh mahapëë wäd bā papÿÿj bag —näng mä Paw-Ro kyyh.

Ti m' nayyw hë Erimas ty tamaa wäd kån. Tesóts wät mä nayyw hë moo takyyk do pan'aa. 12 Ti m' sa wahë n'aa bahapäh bā aj'yy ty tamaa wät doo, Jesus hã tah'yy kae däg kån. Tameuuj wät mä Jesus ky n'aa hã.

Ãn-Tijoka s'ee hënh raheboo nã do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Pap bā naa Paw-Ro rabatsëg hõm tamyyj däk hã, Peh-Ke häd näng doo hënh, Pam-Pirija häj n'aa bā. Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bā rakajaa bā, Jowāw Maah-Ko eréd bong mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh, Jerusarënh hënh tababaaj hõm hyb n'aa. 14 Peh-Ke bā naa Paw-Ro

* 13:3 Saw-Ru häd see Paw-Ro. † 13:3 Sa moo radatooj bong, P'op Hagä Do Sahee hejój sa sii tabawät hyb n'aa.

rabahõm panang Æn-Tijoka s'ee hēnh, Pisidija hāj n'aa bā. Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hēnh. Ta yt hā m' rabat'oonh. 15 Ti m' tób yt hā kat'aa do see taner'oot mä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do bód, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do bód na-ããj hē. Taner'ood wät do jawén paa bā, tób sa wahē n'aa rabats'yyt Paw-Ro rahe'oot hyb n'aa rakarēn bā. Hahỹỹ da m' sa kyyh:

—Ãã wakããn—näk mäh. —Tanyy bā bē wē bē her'oot pé babā hat'oonh do ratsebé hyb n'aa, bē her'ood —näk mäh.

16 Ti m' Paw-Ro bas'ëeg gëet. Ta moo me m' tame-duuk, bag hēnh rabab'ëeh hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Bē maa newē kēh yỹ, Isaraéw buuj, Isaraéw buuj nadoo do na-ããj hē P'op Hagä Do hā hyb n'aa es'ee doo —näng mäh. 17 —P'op Hagä Do Isaraéw buuj rah'yy kaha'eeh do tasëew hõm paa er wahē makũuh. Tak'öp rakaood bong P'op Hagä Do an'oo bā Esit bā, sa wakããn nadoo do sa mahang rababong noo gó. Ti m' t'ĩĩ hēnh hāj n'aa bā naa ta hejój me er wahē makũ taman'yyh. 18 40 m' ta baab rababong tabanawäng bā, P'op Hagä Do baad taheg'ããs sa hā. 19 Hëej Kanaäh häd näng doo bā 7 t'ĩĩ hēnh habong do paa sa wahē n'aa sa karapee sii hē er wahē makũ nu gad'eet, P'op

Hagä Do an'oo bā. Er wahē makũũ hā tan'oo dāk sa hāj n'aa paah. 20 450 ta baab tabado dāk bā kã er wahē makũ tasëew hõm do jawén paa bā tii.

—Ta jawén P'op Hagä Do anoo sa hā ajyy ky n'aa etsëeh do sa mahang ky n'aa etyy doo. Tii d' tabahadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod Samuéw bawäd däg bā kã. 21 Ti m' er wahē makũ rabetsëe, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa sa wahē n'aa pan'aa. Ti m' P'op Hagä Do banoo né hē Sauh häd näng doo, Kis häd näng do t'aah, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Bēn-Jamih häd näng do panaa ti Sauh. 40 ta baab Sauh bag'ããs. 22 Ta jawén tado hõm Sauh, Dawi ta jawén buuj P'op Hagä Do an'oo bā, sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa. Hahỹỹ da m' P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa: “Ỹ karēn doo da Dawi bawät ỹ hapäh. Tamoo wät da sahõnh hē ỹ karēn doo”, näng mä P'op Hagä Do kyyh Dawi ky n'aa hā —näng mä Paw-Ro kyyh.

23 Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dawi panaa see P'op Hagä Do mejō kãn, Isaraéw buuj sa h'yyb tym dëeb, taky n'aa enooh do paa hadoo. Jesus né hē tii. 24 Jesus du doo do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa tahe'oot doo, Jowāw nu gahem'uun do häd näng do her'oot sahõnh hē Isaraéw buuj sa hā, raberéd hõm hyb n'aa ta ti nesaa doo. Tanu gemuun hõm nesaa do raberéd hõm do heen n'aa.

²⁵ Sahõnh hẽ ta hã P'op Hagä Do mejũũ do tametëek do pan'aa tabahajaa bã, Jowãw nu gahem'uun do ky hadoo: "Jaa ÿ bẽ hã?", nãng mãh. "Dooh bẽ hyb n'aa newëe do tado bã ÿÿh. Dooh P'op Hagä Do H'yyb Dãng Do tado bã ÿÿh. Ti awät da jawén ÿÿ. ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa, dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ kabo nä bã", nãng mã Jowãw nu gahem'uun do kyyh —nãng mã Paw-Ro sa hã.

²⁶ Ti m' ahõm nä Paw-Ro kyyh:

—Wakãn haa, Abaraãm panaa, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã hyb n'aa hesé doo, bẽ na-ããj hẽ, bẽ sahõnh hẽ bẽ maa newë. Èr hã né hẽ P'op Hagä Do an'oo däk èr panyyg nãng hyb n'aa nyy da ji h'yyb tym Jesus bed'ëep. ²⁷ Jerusarënh panang buuj, sa wahë n'aa na-ããj hẽ, dooh rah'yy ganyy bã jaa ti Jesus. Dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk. Tii da takajaa Saab hã had'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã P'op Hagä Do ky n'aa rod sa kyy kerih do raner'oot doo.† ²⁸ Dooh rawyid bã né paawä dajëb hã Jesus raky n'aa etyy hyb n'aa, retsëe Pirato hã tamejũũ radaj'ëep hyb n'aa. ²⁹ Sahõnh hẽ ta ky n'aa kerih do paa P'op Hagä Do kyy kerih do hã ta hã rabad'oo do jawén paa

bã, rabado hyy kãn Jesus hub b'aa hã naa. Ti m' radasuun jëng pä gabaho doo gó. ³⁰ Ti m' taganã wäd kãn p'aa hënh, P'op Hagä Do an'oo bã. ³¹ Tadajëb pooj jé, hajõk ta sii hah'ũũm Garirej hãj n'aa bã naa Jerusarënh hënh. Sa hã né hẽ Jesus kas'ee wät hajõng ta ãh, taganã wät do jawén paa bã. Ti né hẽ rahapäh doo, hÿÿ kã rahe'oot Jesus ky n'aa Isaraéw buuj sa hã —nãng mã Paw-Ro kyyh.

³²⁻³³ Hahÿ panyyg hanãm do ãã her'oot bẽ hã. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do èr wahë makũũ hã, ti né hẽ hÿÿ kã tan'oo däk èr sa panaa paa hã. Ti d' né hẽ tabad'oo Jesus ganã wät tan'oo bã kã. Hahÿ hadoo ta ky n'aa kerih do Saaw-Mo 2 hã:

"Tah ÿ õm. A yb ÿ hado däk naga hẽ."§

³⁴ Ta pooj jé P'op Hagä Do her'ood däk ta t'aah ganã wät do ky n'aa, ta kamag karejã mahãnh. Hahÿÿ da takerii däk ta ti ky n'aa:

"Õm ÿ ky n'aa edëng, baad had'op doo me, ky kaneh'ÿÿt doo me, Dawi hã ÿ ky n'aa enooh do paa me."***

³⁵ Hahÿÿ da na-ããj hẽ tak-erii däk P'op Hagä Do kyyh see hã:

† 13:27 Raneherod né paawä P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji h'yyb tym dëeb ky n'aa, nyy da rarahejãã, nyy da radaj'ëep, dooh rah'yy genã bã. Jesus radaj'ëep noo gó kaja däk P'op Hagä Do maher'oot do paah. § 13:32-33 Saaw-Mo 2.7 ** 13:34 Isajas 55.3

“Dooh man'oo bä a karom,
tsyt hē a wē moo wät do ta ka-
mag n'aa karejā bä.”††

³⁶ Dooh Dawi ta daaj hē ta ky n'aa tado bä ti ta her'oot doo. P'op Hagä Do karēn doo da né hē sahōnh hē Dawi moo wät tahawät noo gó. Ta jawén tadajēb kán. Ta wahē makū rahabong hēnh tabas'ēēg kán. Karejā dāk ta kamag n'aa.
³⁷ Tii d' nado dejēp do ma-hang ganā wät P'op Hagä Do anoo do hā. Dooh ta ti ta kamag n'aa karejā bä.

³⁸ —Ti hyb n'aa wakān haa, —näng mäh —baad ŷ karēn bē heen n'aa nyy dāk hahŷ ŷ her'oot do bē hā: Jesus dajēp do hyb n'aa, taganā wät do hyb n'aa, P'op Hagä Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo.
³⁹ Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, dooh tahaja bä baad ji hado däg bä tan'oo bä P'op Hagä Do matym gó. Jé h'yy ka'eeh do Jesus hā, baad taba-hado dāk hŷŷ kā P'op Hagä Do matym gó —näng mäh. ⁴⁰ —Baad bē hyb n'aa matakä bē hā takanajaa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod ra her'oot do paah. Hahŷŷ d' paa ra her'oot P'op Hagä Do kyyh:

⁴¹ “Bē maa newē kēh ŷ ty n'aa ges'yyk doo.

Bē meuuj da! Bē dejēb käh!

ŷ moo wät da bē habong do noo gó sét hadoo doo,

tabad'op hē da bē ky dahé, bē rapanäg né hē paawā ta ky n'aa.”‡‡

—Tii d' né hē P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod rerih do hā —näng mä Paw-Ro tób yt hat'oonh do sa hā, Jesus ky n'aa raky nasēm hyb n'aa.

⁴² Ti m' Paw-Ro bahajaa bä ta her'oot doo, anā kán mä Béh-Nabéh daheeh. Ra-ban'yyh bä m' tób gó naa, t'ŷŷ hēnh hat'oonh do rabatsyyd kán, Saab see hā p'aa hēnh rabaher'oot hyb n'aa ta ti pa-nyyg. ⁴³ Tób P'op Hagä Do pa-nyyg rayd naherot do wahē n'aa kat'aa do hā rakedēē hōm jawén paa bä, sahōnh hē raban'yyh do jawén paa bä, hajök Judah buuj, Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do na-āāj hē, rahadaa hōm Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky n'aa jebaanh sa sii hah'ūūm do sa hā, rahyb n'aa nerét hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa ramaa napēē wät doo.

⁴⁴ Ti m' Saab see hā käh, hajök panang buuj kat'aa, P'op Hagä Do ky n'aa maa new'ēē doo. ⁴⁵ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä m' hajök do kat'aa doo, h'yy kajewēets bong Paw-Ro sa hā. Ti m' raky hadoo:

—Dooh te hub tado bä Paw-Ro ra her'oot doo —näk mäh. —Noo kanesa tii —näk mä sa kyyh.

Raky n'aa rejää mä Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh. ⁴⁶ Ti

m' h'yyb neỹm doo me Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh raky gadoo:

—Ăã her'ood wăt P'op Hagă Do panyyg poojé bē hă. Doooh bē karēn bā bē gado bā. Doooh bē karēn bā bē h'yyb tym hedēb had'yyt doo. Ti hyb n'aa hỹ kă ăã bahōm kăn, ăã baher'ood kăn Judah buuj nadoo do sa hă kă —năk mäh. ⁴⁷—Tii d' né hē ăã P'op Hagă Do mejũũ kerih do hă:

“Y an'oo bā ōm sahōnh hē Judah buuj nadoo do sa h'yy gană n'aa mabahadoo hyb n'aa.

Tii d' y bad'oo, mamahũũm hyb n'aa kēh y n'aa dawēē habong do sa hă,

y bed'ēēp hyb n'aa sa hă ne-saa do mahănh,

si y had'yyt hē rababok hyb n'aa kă.”ŠŠ

⁴⁸ Ti m' Judah buuj nadoo do ramaa napăh bā ta tii, ratsebee bong.

—Baad ub P'op Hagă Do ky n'aa —năk mă sa kyyh.

Ti m' sahōnh hē P'op Hagă Do asēew hōm doo, edēb had'yyt do ragadoo hyb n'aa ta pa, raky dahé kăn Jesus ky n'aa. ⁴⁹ Ti m' raheer'ood kăn Jesus ky n'aa panang bā, panang nedaa bā haj'eenh do sa hă na-ăãj hē. ⁵⁰ Ti m' Judah buuj Jesus hă h'yy kana'eeh do rabahōm kăn yỹj ky n'aa etsēēh doo, P'op Hagă Do hyb n'aa esee do wē, panang bā ky n'aa etsēēh do ajyy n'aa sa wē

na-ăãj hē. Raheer'ood had'yyt hē sa hă rah'yy kawereem hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh sa wē, rabah'eed h'ũũm hyb n'aa ta s'ee hēnh. Ti m' tii d' né hē rabad'oo. Rah'eed n'yyh sa panang bā naa. ⁵¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ratapyng hōm k'ăãts sa tsyym suun hă padēēk doo. Tii d' rawén d'oo baad nado ta wób sa mo haj'aa sa hă, rahanăng péh. Ti m' rabahōm kăn panang Ikonijo hăd năng doo hēnh. ⁵² Ti m' Jesus hă h'yy ka'eeh do ratsebee bong. Baad mă P'op Hagă Do Sahee h'yyb mahũũm kăn.

14

¹ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh rakajaa bā panang Ikonijo hăd năng doo bā, rabahōm tób P'op Hagă Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hă, rabahed'oo doo da. Baad rabaher'oot t'ĩ hēnh Jesus ky n'aa. Ti hyb n'aa hajōk Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ăãj hē, raky daheeh Jesus ky n'aa. ² Ti m' Judah buuj Jesus ky n'aa ganadoo doo, rah'yyb metsēēh Judah buuj nadoo doo, rah'yy kawereem hyb n'aa Jesus hă h'yy ka'eeh do sa wē. ³ Ti hyb n'aa Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabaym ta tii bā hajōng ta ăh. H'yyb neỹm doo me rabaher'oot Jesus ky n'aa. Ti m' Jesus anoo sa hă rabahajaa hyb n'aa rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, sahōnh hē rabahapăh hyb n'aa P'op Hagă Do kyy gó né hē ti P'op Hagă Do ky enyym do ky n'aa

raher'oot doo. ⁴ Ti m' panang buuj wób raky daheeh Paw-Ro raher'oot doo, ta wób raky daheeh Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo. ⁵ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh doo, Judah buuj nadoo doo, sa wahë n'aa sii hë rakaner'oot Paw-Ro Béh-Nabéh rarejã hyb n'aa, pä me rabakut hyb n'aa. ⁶ Ti m' Paw-Ro raky n'aa napäh bä m' tii, rakejën hõm hëej bód Rikonikas häd näng doo hënh, panang Ris, Derebé häd enäh doo hënh, ta tii bä häj n'aa hënh. ⁷ T'ĩ hënh na-ããj mä raher'oot Jesus ky n'aa hanäm doo.

Paw-Ro rakut do pä me panyyg n'aa hahÿÿh

⁸ Ti m', Ris bä Paw-Ro her'oot do maa new'ëë do sa mahang aj'yy k'yy gadóm do bahäng. Ta hã d' né hë takenäng noo gó. Dooch noo gó tabawäd bä. ⁹ Tamaa newëë mä Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro baheg'ããs ta wë. Tah'yyb hapäh né hë, aj'yy h'yy ka'eeh Jesus hã tabahub däk hyb n'aa. ¹⁰ Ti m' taky hadoo ta hã:

—As'ëeg g'ëed! —näng mäh.

Ti m' nayyw hë tabas'ëeg geët mäh. Ti m' tadu doo hawäd däk doo.

¹¹ Ti m' hajök do rahapäh bä Paw-Ro mo haj'aa, tak'ëp mä raky kakä bong. Sa kyy me raky hadoo:

—P'op habong doo, ër h'yy kaha'eeh do ahyy b'ëeh. Ajyy gó rakesok —näk mäh.

¹² Béh-Nabéh ramaneëënh Sewus häd me, rah'yy

kaha'eeh doo. Paw-Ro ramaneëënh Er-Mes häd me, rah'yy kaha'eeh do seeh, Paw-Ro ti her'ood ub do hyb n'aa. ¹³ Ti m' tób Sewus rahyb n'aa esee do yt hã moo hew'ëët do tamanaa booj yb, b'aa ts'ooh sii hë, sa panang noo bä. Panang babuj n'aa sii hë takarën paawä tajuu booj yb, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Panang nedaa bä tób Sewus rahyb n'aa esee do basooh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahapäh bä m', ras'ëed hõm sa daaj hë sa saroor tii da raganen'aak do heen n'aa. Ti m' rawaj'aa bong sa mahang. Rawaj'aah bä m' tak'ëp mä rageëënh:

¹⁵ —H'ëed hyb n'aa tii d' bë bad'oo? —näk mäh. —Ajyy né hë ããh, bë da hadoo doo! —näk mäh. —Bë ãã panäk ãã wén na, bë beréd hõm hyb n'aa hahÿ daap hë bë h'yy kaha'eeh doo. Dooch redëb bä tii. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do hã, hedëp do hã bë h'yy kawareem, sahõnh hë pahuunh do hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, akajar na-ããj hë, sahõnh hë ta hã habong do na-ããj hë P'op Hagä Do mo haj'aa. ¹⁶ P'ooj ub rakarën doo da paa P'op Hagä Do banoo rababok sahõnh hë badäk hahÿ haw'ãäts hë häj n'aa babuuj. ¹⁷ Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do ta daaj hë takametëëh sa hã. Tametä had'yyt hë baad had'op do sa hã tanoo doo me. Ti né hë mejüü naëng badoos doo. Ti

né hē hanoo bē joom baad tawén eaak. Ti né hē bē waa hanoo. Ti né hē bē h'yyb tsebé tan'oo bā —näk mä Paw-Ro sa kyyh.

¹⁸ Ti m' raher'ood wäd né paawä, p'eets ub paawä raky nadaheeh. P'eets ub paawä rabajuu né hē booj yb sa hyb n'aa. ¹⁹ Ti m' rabaher'oot nä bā, Paw-Ro sa majiī, Judah buuj, kaja nä. Ān-Tijoka, Ikonijo panang häd enäh doo bā naa rabana. Ti m' raher'oot hajök do sa hā, rah'yy kawapēen hyb n'aa Paw-Ro sa wē. Ti m' hajök do rakawaj'ään bong Paw-Ro sa wē. Paw-Ro rakud kän pä me. Dajëp red'oo rawén takyg hōm panang bahānh. Tii b' raberéd jat. ²⁰ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do kata b'ēeh mä Paw-Ro pa. Ti m' Paw-Ro bas'ēeg gēet. P'aa hēnh tabahōm ēnh panang hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rabahōm kän panang Derebé häd näng doo hēnh.

Paw-Ro rababaaj hōm do Ān-Tijoka hēnh panyyg n'aa hahÿÿh

²¹ Ti m', ta ti panang bā raher'oot Jesus ky n'aa hanām doo. Hajök mä Jesus hā h'yy kae kän raher'oot do hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rababaaj hōm kän Ris bā, Ikonijo hēnh, Ān-Tijoka hēnh. ²² Ti m' ramabaaj nä me, panang buuj Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā baad raky n'aa edēē dāk, ranerét hyb n'aa Jesus hā rah'yy ka'eeh doo. Baad rabaher'oot

ratsebé hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä na-ään hē ramaher'oot sa hā: “Hajōng né da ji ahoop P'op Hagä Do bag'ääs do karapee ji bahadoo hyb n'aa.” ²³ Sahōnh hē panang ramatebēs me, Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh rasēew hōm Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa. Ti m' raky n'aa etsēē sa hyb n'aa. Ranoo kanawa doo me m' Jesus rahyb n'aa esee. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Baad mahagää hahÿ a hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa a hā h'yy ka'eeh do sa hā —näk mäh.

²⁴ Ti m' ratabēs Pisidija häj n'aa bā. Ti m' rakajaa Pam-Pirija häj n'aa bā. ²⁵ Ti m' panang Peh-Ke häd näng doo bā raher'oot Jesus ky n'aa. Tii b' naa rabaw'ēenh mä panang Atarija häd näng doo hēnh. ²⁶ Tii bā ragatsëg tooj kän marakate gó. Ti m' rabatsëg hōm kän Ān-Tijoka hēnh, rahana doo hēnh. Ān-Tijoka bā né hē Jesus hā h'yy ka'eeh do raky n'aa ets'ēē wät do paa Paw-Ro sa hyb n'aa, baad P'op Hagä Do bahag'ääs hyb n'aa sa hā. Tii b' naa né hē ti ramejūū do paah, jé pad'yyt hē rabaher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa. Paw-Ro rabahajaa do hyb n'aa rababaaj nä kän. ²⁷ Rakajaa bā ká m' Ān-Tijoka bā, ramejūū Jesus hā h'yy ka'eeh do rakata padëek hyb n'aa. Ti m' raher'oot sa hā sahōnh hē P'op Hagä Do mo haj'aa sa hā raheboo nä

hēnh. Raheer'oot na-ããj hē m', Judah buuj nadoo do sa hã Jesus an'oo dæg kãn ta hã rah'y'y ka'eeh hyb n'aa. ²⁸ Ti m' hajõng ta ãh Æn-Tijoka bã Paw-Ro rabaym Jesus hã h'y'y ka'eeh do sa mahang.

15

Jerusarēnh bã Jesus hã h'y'y ka'eeh do rakaner'oot do pa-nyyg n'aa hahÿh

¹ Ti m', ti noo gó ajyy wób rakajaa Æn-Tijoka bã, Judah hãj n'aa hēnh naa. Ti m' radu doo rama metēek Judah buuj nadoo do hã, Jesus hã h'y'y ka'eeh do hã. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Taw'ããts hē bē masuuj noo byyh ehõk Mosees ky n'aa jaw'y'yk do metēek doo da. Tii da bē moo naboo bã, dooh bē P'op Hagã Do edēeb bã ta wē —näk mäh.

² Dooh Paw-Ro Béh-Nabéh daheeh ragenaag bã raheer'oot doo. Ky kedag bok sa sii ta ti hyb n'aa. Ti m' Jesus hã h'y'y ka'eeh do Æn-Tijoka bã habong do rabasēew hõm Paw-Ro, Béh-Nabéh, Jesus hã h'y'y ka'eeh do wób, Jerusarēnh hēnh rabahõm hyb n'aa. T'ĩ hēnh ramejũũ rabahõm, masuuj noo byyh kahõk do ky n'aa rabeaanh hyb n'aa 12 hedoo do Jesus mejũũ do sa hã, Jesus hã h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa t'ĩ hēnh habong do sa hã.

³ Ti m' rabahõm kãn. Ramahõm me m', Penisija häd näng do hãj n'aa bã, Samarija häd näng do hãj n'aa bã na-ããj hē raheer'oot

Jesus hã h'y'y ka'eeh do sa hã nyy da Judah buuj nadoo do wób h'y'y kae padēek P'op Hagã Do hã. Jesus hã h'y'y ka'eeh do panang bã habok do raky n'aa napäh bã tii, tak'ēp ratsebee bong.

⁴ Ti m' Paw-Ro rakaja hõm bã kã Jerusarēnh hēnh, Jesus hã h'y'y ka'eeh doo, sa wahē n'aa na-ããj hē, 12 hedoo do Jesus mejũũ do na-ããj hē baad ragadoo. Ti m' Paw-Ro raheer'oot mä sa hã sahõnh hē ramoo bok do hã P'op Hagã Do mo haj'aa do ky n'aa raheboo nä hēnh. ⁵ Ti m' Pariséw wób Jesus hã h'y'y ka'eeh do raky hadoo:

—Taw'ããts hē ji mejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'y'y kae padēek do sa hã, sa masuuj noo byyh ehõg hõm. Taw'ããts hē na-ããj hē Mosees ky n'aa jaw'y'yk do raky daheeh —näk mä sa kyyh.

⁶ Ti m', ti hyb n'aa m' 12 hedoo do Jesus mejũũ doo, Jesus hã h'y'y ka'eeh do sa wahē n'aa na-ããj hē rakata b'ēeh rabaher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa. ⁷ Ti m' báp peej dæg raky n'aa her'oot do jawén paa bã, Peed as'ēeg gēet, ti m' taky hadoo:

—Wakãn haa —näng mäh. —Bē hapäh né hē p'ooj ub ÿ P'op Hagã Do asēm do ÿ baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã, rah'y'y ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. ⁸ P'op Hagã Doo, ji h'y'yb tym hapäh doo, tametēeh tagadoo na-ããj hē Judah buuj nadoo doo. Tanoo ta Sahee sa h'y'yb tym gó

tabajëng doo, ër hã tanoo do hadoo. ⁹ Dooch ta see hadoo pé ër hã, sa hã na-ãäj hë. P'op Hagä Do awug hõm sa h'yyb tym gó hanäng doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hõm do hadoo, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus hã. ¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa bë gahëen Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy kae padëek do ramoo bok hyb n'aa ta ti ër nahajaa doo, ër wahë makũ na-ãäj hë ranahajaa doo? H'ëed hyb n'aa bë karën P'op Hagä Do bë metyy? ¹¹ Dooch taw'ãäts hë tado bä —näng mäh. —Dooch ër moo bok do hyb n'aa tado bä ër h'yyb tym P'op Hagä Do bed'ëep. Jesus hyb n'aa, ër Jesus kamahän do hyb n'aa tii. Ti hadoo né hë sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã —näng mä Peed kyyh.

¹² Ti m' sahõnh hë bag hënh rababë hõm ramaa newëe bä Béh-Nabéh Paw-Ro daheeh raher'oot doo. Paw-Ro raher'oot mä rapehuunh doo, ji hyb n'aa meuunh doo, P'op Hagä Do hejój me ramoo bok doo, Judah buuj nadoo do sa mahang. ¹³ Rabahajaa bä raher'oot doo, Tsijaag ky hadoo mäh:

—Bë maa newë këh yÿ, wakän haa —näng mäh. ¹⁴— Peed her'ood wät nyy da P'op Hagä Do t'yyd mehïin

wät Judah buuj nadoo doo, sa mahang P'op Hagä Do karapee rabadoo hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti ta her'oot do baad tanu däng P'op Hagä Do kyn'aa rod rerih do paa hã. Hahÿÿ da takerii däk:

¹⁶ “Ta ti jawén y matëeh da. Hajõõ ta baab né paawä dooh Dawi panaa rabagää boo bä, p'aa hënh Dawi panaa see sa wahë n'aa tabahado däk y an'oo bä da.*

¹⁷⁻¹⁸ Tii da y wén d'oo, Judah buuj wób, sahõnh hë Judah buuj nadoo do sii hë, karapé haa pan'aa hedoo doo, y rabesoos hyb n'aa', näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, p'ooj ub taky däng do moo wät doo.”†

¹⁹ —Ti hyb n'aa, —näng mä Tsijaag —hã yÿ péh, taw'ãäts hë dooh ta bahänh ër mejõ bä Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy kae padëek do sa hã. ²⁰ Taw'ãäts hë ër erih ranawëh hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ãäts hë ër erih ranaÿÿh hyb n'aa sa yÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii. Ranawëh hyb n'aa sa masääh dab, har'ëeng dab,

* **15:16** Tób hadëe hyng do paah, p'aa hënh ji tama sooh do ky n'aa gó tabeh'üüm Gereg kyy me Dawi panaa ky n'aa. P'op Hagä Do hã Judah buuj raky nadaheeh do hyb n'aa, hajõõ ta baab noo gó dooh Dawi panaa rabagää boo bä paa Judah hä n'aa bä. Tii bä kä, ta ky n'aa rod raber'oot do hã, ti awät da Dawi panaa seeh, p'aa hënh sa hã tabag'ääs doo, P'op Hagä Do ky däng. Jesus né ti ta ti Dawi panaa P'op Hagä Do ky däng doo. † **15:17-18** Amos 9.11-12

ranaboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Taw'ääts hë erih na-ääj hë ranawëh hyb n'aa majyyw. ²¹ Tii d' er wén erih, Mosees ky n'aa jaw'yyk do raner'ood had'yyt hë däg panang haw'ääts hë Saab hã had'yyt hë, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã. Ti hyb n'aa raheen n'aa nyy däk né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã —näng mä Tsiijaag kyyh sa hã.

Judah buuj nadoo do rama erih do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rasëew hõm sa wób, ramejüü hyb n'aa Béh-Nabéh Paw-Ro sa sii, Ân-Tijoka hënh. Rasëm do häd hahÿÿh: Judas Bar-Saba häd näng doo, Siras daheeh. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wób tii. ²³ Ti m' sa hã ramejüü rerih doo kä. Hahÿ ti rama erih doo:

“Ääh, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa na-ääj hë, bë wakään hedoo ääh. Bëeh, Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do Ân-Tijoka panang bä habong doo, Sirija häj n'aa bä, Siris häj n'aa bä habok do na-ääj hë ää ma erih. Ää edëng bëeh.

²⁴ “Ää heen n'aa enäh babä naa t'ii hënh heboo nä doo. Ää heen n'aa enäh, ajyy raher'oot doo me baad nado wäd bë h'yyb ran'oo

bä. Bë h'yyb manepëe boo ran'oo bä. Dooch ää kyy gó tado bä ta ti rama metëek doo. ²⁵ Ti hyb n'aa baad ub babä ää kaner'oot, bë wë ää mejüü hyb n'aa ää wób, Paw-Ro Béh-Nabéh er najiis bë mejüü do sa sii rabahõm hyb n'aa. ²⁶ P'eets ub radejëeb paawä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa rabaher'ood hõm do hyb n'aa, dooh Paw-Ro Béh-Nabéh rah'yyb eÿÿm bä, dooh rah'yy gejë hõm bä.

²⁷ Ää mejüü Judas Siras daheeh raky masa hyb n'aa ää erih do hã. ²⁸ Baad ub né hë P'op Hagä Do Sahee metëeh ää hã, ää ganahëen hyb n'aa bë hã tak'ëp hejooñh doo. Ää hã na-ääj hë baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh doo. Jääm hë bë tayy hahÿ ää her'oot do bë hã: ²⁹ Taw'ääts hë bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ääts hë bë nawëh bë masääh dab, har'ëeng dab bë naboh bä ta majyyw gatsëe däk doo. Bë awëe manä ta majyyw. Bë ää manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Ta ti bë ky dahé bä, taw'ääts hë. Jääm hë kä ää erih doo.”

³⁰ Ti m' Jesus mejüü doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa daheeh ramejüü Paw-Ro, Béh-Nabéh, Judas, Siras daheeh rabahõm hyb n'aa. Ti m' rabahõm kãn. Ti m' rakajaa bä Ân-Tijoka

bä, ramejũ sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do séd hã rakata padëek hyb n'aa. Ti m' ranoo sa hã 12 hedoo do rama erih doo. ³¹ Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ĩ hẽnh kata däk do raner'ood bong kerih doo. Ti m' ratsebee bong ta ky n'aa hyb n'aa. ³² Ti m' Judas, Siras daheeh, baad mä ramaher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh doo, baad ub, tsebé doo gó rababok hyb n'aa, rah'yy ganejẽ hõm hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod né hẽ m' ti Judas, Siras daheeh. ³³ Ti m', hajõng ta äh t'ĩ hẽnh rabaym do jawén paa bä m', Jesus hã h'yy ka'eeh do kedëe bong, rababaaj hõm hyb n'aa Jerusarënh hẽnh. Sa hã rakedëe bong bä m' raky hadoo:

—Baad tanyy né hẽ ti bë bana. Baad äã karën P'op Hagä Do bë taky n'aa edëng. H'yyb näm doo me äã karën bë babaaj hõm —näk mäh.

Ti m' ta wób rababaaj hõm kãn. [³⁴ Siras aym dó.] ³⁵ Ti m' Paw-Ro, Béh-Nabéh rabaym Än-Tijoka bä. T'ĩ hẽnh rama metëek ta wób sa sii Jesus ky n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do rabeg'ääs panang raheboo nä doo hẽnh panyyg n'aa hahÿh

³⁶ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ky hadoo Béh-Nabéh hã:

—Hamäh, ër ah'ũm p'aa hẽnh ër heboo nä do paa hẽnh. Jesus hã h'yy ka'eeh do ër heg'ääs, jé pad'yyt hẽ Jesus ky n'aa ër her'oot do paa hẽnh.

Ër heg'ääs baad raboo bä —näng mäh.

³⁷ Ti m' Béh-Nabéh karën paawä Jowäw Maah-Ko bahõm sa sii. ³⁸ Paw-Ro hã dooh baad tado bä, Pam-Pirija bä Jowäw Maah-Ko, sa sii hawät do paah, teréd bong do hyb n'aa. ³⁹ Dooh rah'yyb däng do tado bä, ti hyb n'aa raketyng bong. Béh-Nabéh, Jowäw Maah-Ko daheeh rabatsëg hõm tsyt dëëghã Tsi-Peré häd näng doo hẽnh. ⁴⁰ Ti m' Paw-Ro hata kä Siras. Ti m' ratsyym kasok bä m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Än-Tijoka bä habong do raky hadoo sa hã:

—Baad ub bë P'op Hagä Do kamahän. Baad ub bë tabahag'ääs —näk mäh.

⁴¹ Ti m' Sirija häd näng do häj n'aa bä, Siris häd näng do häj n'aa bä rakajetsëg hõm. Rakajetsëk me Paw-Ro maher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do panang bä habong do sa hã, baad rababok hyb n'aa, ratsebé hyb n'aa, rah'yy kae magyys hẽ hyb n'aa.

16

¹ Ti m' panang Derebé häd näng doo hẽnh Paw-Ro rabeboo nä jawén paa bä, rabahõm panang Ris häd näng doo hẽnh. Tii bä tamamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do seeh, Tsimoot häd näng doo. Ta ÿÿn mä Judah buuj. Ta yb mä Gereg buuj. ² Jesus hã h'yy ka'eeh do Ris bä habong doo, Ikonijo bä habong do na-ääj hẽ, baad mä rabaher'oot Tsimoot ky

n'aa. ³ Ti m' Paw-Ro karēn Tsimoot ahōm sa sii. Pooj jé tamejūū ta masuuj noo byyh kahōg hōm, Judah buuj t'īi hēnh hāj n'aa bā habong do sa hyb n'aa, sahōnh hē rahapāh do hyb n'aa Gereg buuj Tsimoot yb. Dooch takarēn bā Judah buuj rakawajāān ta hyb n'aa. ⁴ Ti m' sahōnh hē panang ramatebēs me rahe'oot rama erih do ky n'aa 12 hedoo do Jesus mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa na-āāj hē Jerusarēnh bā habong doo, rerih doo. ⁵ Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh doo, panang haw'āāts hē habong doo, tak'ēp mā rah'yy kae kān Jesus hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do kahūūm had'yyt hē.

Paw-Ro s'ēeh hadoo do panyyg n'aa hahȳyh

⁶ Ti m', dooch P'op Hagā Do Sahee an'oo bā rahe'oot Jesus ky n'aa Asija hāj n'aa bā. Ti hyb n'aa m' ratabēs Pirikija, Garata hād enāh do hāj n'aa. ⁷ Misija hāj n'aa bahēej jēng bā, rakarēn paawā Bitinija hāj n'aa hēnh rabahōm. Ti hadoo né hē dooch m' Jesus Sahee an'oo bā.* ⁸ Ti hyb n'aa Misija hāj n'aa bā rakajetsēg w'ēēnh. Panang Torowas hād nāng doo hēnh mā rabaw'ēēnh. ⁹ Tii bā, panang bā, atsēm, Paw-Ro s'ēeh hadoo mā ta hā. Ta s'ēē gó tahapāh mā

aj'yy hageēt doo, Paw-Ro hats'yyt doo. Hahȳ d' mā aj'yy hageēt do kyyh: “B'ēēp Masedonija hāj n'aa hēnh. Āā mamasaa”, nāng mäh. ¹⁰ Paw-Ro s'ēeh hadoo do tahapāh do jawén paa bā, nayyw hē āā benyyw hōm āā h'ēēd, āā tsyym kasok hyb n'aa Masedonija hēnh hah'ūūm doo. Āā hā, P'op Hagā Do ti āā naēēnh doo, Masedonija babuj n'aa hā āā baher'oot hyb n'aa Jesus ky n'aa.†

Ȳynh Ridija hād nāng do panyyg n'aa hahȳyh

¹¹ Ti m', tii b' naa āā gatsēg t'oonh marakate gó. Ti m' nayyw hē āā batsēg hōm tsyt dēēg hā Samotaras hād nāng doo hēnh. Ti m' jat'iip hadoo āā kajaa panang Newaporis hād nāng doo bā. ¹² Tii b' naa āā bahōm kān panang Pirip hād nāng doo hēnh. Jāām né hē ky n'aa etsēeh ta ti panang Masedonija hāj n'aa bā. Hajōk Roma buuj t'īi hēnh rababong. Tii bā āā baym pawóp hē ta āh. ¹³ Ti m' Saab hā, Judah buuj rakamehehāk do hā, panang bahānh āā babok. Tamii me āā baw'ēēnh. Āā hā, tamii takēēn hā Judah buuj rakat'aa P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa.† Ta tii bā kata b'ēēh do āā mamuun bā, tūū āā bab'ēēh

* **16:7** Sa h'yyb gó m' rabahapāh tii.

† **16:10** Rukas ti hahȳ erii wāt doo. Masedonija hēnh Paw-Ro rabahōm do pooj jé Rukas kata dāk sa hā. Sa sii tabawād

kān. † **16:13** Pawóp its rado bā Judah buuj ta wób sa panang bā haj'eenh doo, dooch ratamaa bā P'op Hagā Do panyyg raneherót do tób n'aa. Tamii nabyy me rakahet'aa, P'op Hagā Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

sa pa. Ti m' äã du doo äã her'oot do Jesus ky n'aa, yÿj tii bã kata b'ëeh do sa hã. ¹⁴ Sa mahang ti ahäng yÿnh Ridija häd näng doo, Panang Tijatira häd näng doo bã naa. Pãän hebaan do hahiin do hesäm do tii. Judah buuj nado né paawä, P'op Hagä Do tahyb n'aa jaw'yyk. Ti m' baad tahyb n'aa gadoo Paw-Ro her'oot doo, Jesus an'oo bã. ¹⁵ Ti m' ranu gemuun wät ta wakään daheeh. Ti m' äã tabats'yyt sa tób hënh. Ti m' Ridija ky hadoo:

—Bë hã y h'yy kae bã né hë Jesus hã, y karën paawä bë ayyw dó tóp y yt hã —näng mäh.

Ky kah'üüm äã hã, äã wén ym.

Paw-Ro, Siras daheeh, radewäts b'ëeh do panyyg n'aa hahÿh

¹⁶ Ti m' ta see pé noo gó Judah buuj raky n'aa hetsë hënh äã bahöm bã, äã mamuun maruus. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk. Noo ese karap'aar h'yyb nesaa do an'oo bã. Taher'oot ta wób sa hã h'ëed hado ta jawén rababok doo. Ti hyb n'aa ta kariw n'aa hajöng dajëer ragedak. ¹⁷ Paw-Ro sii hë, äã sii hë, ta ti maruus bawäd had'yyt hë. Äã sii tabawät bã tak'ëp tageënh:

—P'op Hagä Doo, Sahönh Hë Bahänh Hadoo Do wë moo heb'ook do hahÿ ajyy.

Raher'oot bë hã nyy da P'op Hagä Do bë tabed'ëep nesaa do mahänh, ta wë bë basëek hyb n'aa! —näng mä maruus.

¹⁸ Hajöng ta äh tii da tabed'oo. Ti m' Paw-Ro tah'yyb panas'ëeh do hyb n'aa taher'oot do hã, Paw-Ro ty kaw'ööd däk ta wë, ti m' taky hadoo karap'aar h'yyb nesaa do hã:

—Jesus Kristo häd gó öm y mejüü mabanyyh hyb n'aa maruus hã hadäk doo —näng mäh.

Ti m', nayyw hë karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån.

¹⁹ Ti m' ta kariw n'aa rabahapäh bã m', dooh ragedag wäd bã dajëer, S rameso padëek Paw-Ro, Siras daheeh. Ti m' ramahüüm panang buuj rakahet'aa bã, hyb n'aa jew'yyk do sa wë. ²⁰ Hyb n'aa jew'yyk doo, ji ky n'aa etyy do sa matym gó raky n'aa tapaa sa hã. Hahÿ d' mä sa kyyh:

—Hahÿ Judah buuj rametëek ër panang buuj sa hã rakamaj'ii hyb n'aa. ²¹ Rametëek na-ääj hë rabad'oo doo da ër nahajaa doo. Dooh taw'ääts hë tado bã ër gado bã. Roma buuj ëer —näk mä sa kyyh.

²² Ti ky hedoo né hë hajök do sa kyyh. Tii bã kä m', hyb n'aa jew'yyk do ramejüü rakebo bëeh Paw-Ro Siras sa saroor rabahewyyh hyb n'aa.

§ 16:19 Noo ese do paa hyb n'aa, ta wób rabena maruus wë, tamaher'oot hyb n'aa sa hã ny hadoo sa pooj jé hawät doo. Maruus kariw n'aa hã rep'aak sa hã tamaher'oot hyb n'aa. Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa anä kån do jawén paa bã, dooh maruus noo ese wäd bã. Ti hyb n'aa né hë ta kariw n'aa rakawajään Paw-Ro sa wë.

23 Ti m' tak'ëp rabahewyyh do jawén paa bä, ramejüü radewäts b'ëeh. Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa hã ramejüü, baad tabahag'ããs Paw-Ro Siras daheeh. 24 Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa dewäts b'ëeh t'öp gadäg ub doo gó. Ti m' b'aa gó ji tsyym tyw n'aa ragegots padëek doo gó tadabong sa tsyym.

25 Ti m' atsëm ub, gawak'aap, Paw-Ro Siras daheeh raky n'aa etsëe mäh, P'op Hagã Do hã rama ejäm mäh. Ta wób radewäts b'ëeh do ramaa newëe sa kyyh. 26 Tii bä, nyyw hë, tak'ëp tabana k'ãäts katajuus doo. Pä ragadahew'ëes do mesoo n'aa katajus wät na-ãäj hë. Ti m' ragadahew'ëes do nooh, noo kasëets hõm ta daaj hë katajuus do hyb n'aa. Haak sapuuw hedoo do radewäts b'ëeh do sa moo hã padëek do paah, kajäg bëeh tüü. 27 Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa ty gawëej däk bä, tahapäh bä ragadahew'ëes do noo gasëets hõm doo, tado däk sën-jeer ta daaj hë takadaj'ëep hyb n'aa paawä. Sahõnh hë raban'yyh ted'oo. 28 Ti m' tak'ëp Paw-Ro beëenh:

—Kadajëeb manä a daaj hë! —näng mäh. —Sahõnh hë ãäh, babä ãä bab'ëeh —näng mäh.

29 Ti m' aj'yy betsëe ta bag, ti m' tawaj'aa suun, ti m' ahyy häng ta taron nu paa me Paw-Ro Siras sa wë. 30 Ti m' taman'yyh ragadahew'ëes doo gó naa. Teanh mä tii bä:

—Nyy d' ÿ bad'oo hëp ÿ tym

P'op Hagã Do bed'ëep hyb n'aa nesaa do mahãnh, ta wë ÿ basëek hyb n'aa? —näng mäh.

31 Ti m' raky hadoo:

—Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do hã mah'yy kae. Tii bä a h'yyb tym P'op Hagã Do ed'ëep da, ta wë mabawät hyb n'aa da, õm a tób yt hã haj'eenh do na-ãäj hë —näk mäh.

32 Ti m' raheer'oot ta hã, ta tób yt habong do sa hã na-ãäj hë Jesus ky n'aa. 33 Ti m' ti noo gó né hë, atsëm ub, Paw-Ro Siras sa rog rahewyyh do haj'aa paah, ragadahew'ëes do hagã n'aa hetsyyd hõm. Ti m' nyyw hë ranu gemuun wät ta wakãän daheeh. 34 Ti jawén Paw-Ro Siras daheeh tamahüüm mä ta tób hënh. Ti m' tanoo sa waa. Ti m' tak'ëp tatsebee kãn ta wakãän daheeh, P'op Hagã Do hã rah'yy kae däk do hyb n'aa.

35 Ti m' jati péh, hyb n'aa jew'yyk do ramejüü warahén wób, ragadahew'ëes do hagã n'aa wë, tabasog nyyh hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó hab'ëeh do paah, Paw-Ro Siras daheeh raban'yyh hyb n'aa. 36 Ti m' ragadahew'ëes do hagã n'aa her'oot Paw-Ro hã:

—Hyb n'aa jew'yyk do ÿ ramejüü, õm Siras daheeh ÿ basog nyyh ragadahew'ëes doo gó naa, baad bë bah'üüm hyb n'aa —näng mäh. —Ti hyb n'aa bë anäh, h'yyb nyyw gó bë ahõm —näng mäh.

37 Ti m' Paw-Ro baher'oot warahén panäk do sa hã:

—Bë hapäh né hë Roma buuj ky n'aa jaw'yyk doo.

Dooh tahaja bä Roma buuj rahewyh bä ranaher'oot nä bä raky kes'ëem do ky n'aa. Roma buuj né paawä ääh, ääh rahewyyh sahõnh hē sa matym gó, dooh né paawä ääh hā ran'oo bä ääh her'oot ääh ky n'aa. Ääh radewäts b'ëeh tii bä ragadahew'ëes doo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bä ääh hā, hÿÿ kä rakarēn kejēn do hadoo ääh bahõm. Dooh baad tado bä. Ääh karēn rabana wawëe hē, sa daaj hē ääh ramanyyh hyb n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh panäk do sa hā.

³⁸ Ti m' warahén rabahõm kån, raher'oot mä sa hā. Ti m' hyb n'aa jew'yyk do raky n'aa napäh bä, Paw-Ro Siras daheeh Roma buuj, tak'ep mä rabeÿÿm bong.** ³⁹ Ti m' rabahõm Paw-Ro sa wē, raber'oot hyb n'aa sa sii. Ti m' raky hadoo:

—Ääh karēn bē hyb n'aa mabaan hõm ääh mo haj'aa bē hā. Bē kawaj'ään manā ääh wē —näk mä sa kyyh.

Ti m' baad hadoo doo me retsēē rabahõm hyb n'aa sa panang bä naa. ⁴⁰ Paw-Ro raban'yyh bä ragadahew'ëes doo gó naa, Ridija tób hēnh rabahõm. T'ïï hēnh rakat'aa Jesus hā h'yy ka'eeh do sa sii. Baad ub mä rabaher'oot sa hā, rah'yyb neÿÿm doo me Jesus hā rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m' rabahõm kån.

17

Jesus hā h'yy kana'eeh do radu n'aa kamaj'ïï do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Paw-Ro ramahõm me ratabēs Äm-Piporis häd näng do panang, Aporonija häd näng do panang na-ääj hē. Kaja hõm kån mä panang Tesaronika häd näng doo bä. Tii bä ti asooh tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo. ²⁻³ Ti m', t'ïï hēnh Paw-Ro rabahõm Judah buuj rakamehehāk do hā, rabahed'oo doo da. Tamawoob hē Saab noo gó P'op Hagä Do kyy kerih do paa hā Paw-Ro metëeh sa hā, Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ky n'aa. Tamaher'oot mäh, tametëeh Kristo dajep né hē, ganä wät né hē tadajep jawén paa bä, ta ky n'aa kerih däk doo da né hē. Ti m' taky hadoo:

—Jesus, ta ky n'aa ÿ her'oot do bē hā, ti né hē Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo —näng mäh.

⁴ Ti m' Judah buuj wób raky daheeh Jesus ky n'aa. Séd rah'yyb hedo däg kån Paw-Ro sa hā. Hajõng Gereg buuj P'op Hagä Do hyb n'aa hes'ee do na-ääj hē raky dahé kån Jesus ky n'aa. Ti hadoo ēnh hajök ÿÿj ky n'aa etsëeh doo. ⁵ Ti hyb n'aa m' Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kajewëets kån. Rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa rabats'yyt panang bä habong do moo nesaa doo, ti m' radu

** **16:38** Rawén jeÿÿm bong, rabaheyyh bä, dooh rahapëē bä Roma buuj rado bä. Daap hē ramejüü rabaheyyh. Daap hē radewäts b'ëeh. Dooh tii da Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bä Roma buuj hā radoo bä.

n'aa kamaj'ĩ do panang bã. Ti m' rawaj'aa hõm Jasõn häd näng do tób hënh. Rakarën paawä Paw-Ro Siras daheeh tii bã haj'eenh do ramesoo, ramahũüm hyb n'aa panang buuj rakahet'aa bã. ⁶ Ti m' dooh rawyyd bã Paw-Ro Siras daheeh. Ti hyb n'aa ramaso däk Jasõn, Jesus hã h'y y ka'eeh do wób na-ããj hë. Ramahũüm mã panang wahë n'aa sa wë. Tak'ëp mã rageëenh:

—Hahÿ ajyy badäk hahÿ haw'ãäts hë kamaj'ĩ doo, hÿÿ kä babä rakaja nä —näk mäh. ⁷ —Gëet hahÿ Jasõn ats'yyt, ta tób yt hã rabaj'eenh hyb n'aa. Sahõnh hë hahÿ ajyy dooh raky dahé bã Sesa.* Sa noo m' ti anäng ji wahë n'aa seeh, Jesus ramaneëenh doo —näk mäh.

⁸ Ti m' ramaa napäh bã ta tii, hajök do t'ĩ hënh kat'aa doo, panang wahë n'aa na-ããj hë rah'y ganapõ kån. ⁹ Ti m' ramejũũ Jasõn, ta wób na-ããj hë, rep'aak raberéd hõm hyb n'aa. Reréd hõm mã tii bã.

Bereja häd näng doo hënh Paw-Ro rabahõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁰ Ti m' atsëm, Jesus hã h'y y ka'eeh do tii bã habong do sa kyyh gó Paw-Ro rabah'ũüm Bereja hënh. Rakajaa bã, rabahõm tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. ¹¹ Ti m', Judah buuj Bereja bã habong do ky en'yym Tesaronika

habong do sa mahãnh. Baad ragadoo Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hã raner'ood had'yyt hë, rabahapäh hyb n'aa te hub tado bã sa hã Paw-Ro her'oot doo. ¹² Ti m' hajök Judah buuj rah'y y kae kån Jesus hã. Hajök ÿÿj Gereg buuj ky n'aa etsëeh doo, ajyy na-ããj hë Gereg buuj, h'y y ka'eeh né hë tii da ënh. ¹³ Ti m' Judah buuj Jesus hã h'y y kana'eeh doo, panang Tesaronika habong doo, raky n'aa napäh bã Paw-Ro her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa Bereja däg bã, Bereja hënh rabana. Ti m' radu n'aa Bereja buuj rakamaj'ĩ hyb n'aa Paw-Ro sa wë. ¹⁴ Ti m' nayyw hë Jesus hã h'y y ka'eeh do ramejũũ Paw-Ro bawëenh akajar nabyy me. Ti hadoo né hë, Siras Tsimoot daheeh rabaym dó Bereja bã. ¹⁵ Paw-Ro sii hah'ũüm do paah, had'aa doo, panang Atën häd näng doo bã rabebe nä. Tii b' naa rababaaj nä. Rakajaa bã raheer'oot Paw-Ro kyyh Siras, Tsimoot sa hã, nayyw hë rabah'ũüm hyb n'aa, Atën bã rakataa hyb n'aa Paw-Ro hã.

Atën bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' Paw-Ro gadaa nuuj jé Atën bã, h'y y katón wät mã tahapäh do hyb n'aa hajõng Atën buuj sa kabariih. Sa panang haw'ãäts hë anyy had'yyt hë. ¹⁷ Ti hyb n'aa

* 17:7 Roma buuj sa wahë n'aa hyb n'aa jawyk do ti Sesa .

m' tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot do yt hã Paw-Ro ky wõnh Judah buuj, Gereg buuj P'op Hagä Do hã hyb n'aa hes'ee do na-ãäj hẽ. Panang buuj rakahet'aa bã, rabaheb'ëeh bã, Paw-Ro ky wõnh ta äh hã had'yyt hẽ t'ĩĩ hẽnh kat'aa doo. ¹⁸ Ti m' Epikuréw häd enäh do ma matëg wób, Es-Toj-Ko häd enäh do ma matëg wób raky ked'aak mä Paw-Ro hã. Ti m' ta wób raky n'aa rejää. Hahÿÿ d' mä reanh:

—H'ëed hahÿ tar'ood ÿñ karën ta her'oot? —näk mäh.

Ti m' ta wób raky hadoo:

—Häj n'aa s'ee hẽnh rah'yy kaha'eeh do sa ky n'aa ta her'oot. Ta ti sa hã ji h'yy ka'eeh takarën, tahyb n'aa péh —näk mäh.

Tii d' rawén her'oot, Jesus ky n'aa hanäm doo, Jesus ganä wät do ky n'aa na-ãäj hẽ Paw-Ro maher'oot do hyb n'aa sa hã.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro rabatsyyd hõm Arejopak häd näng doo hẽnh, ma matëg sa wahë n'aa rakahet'aa doo hẽnh. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Äã karën paawä äã bahapäh mama metëek do ky n'aa. Dooh äã ky n'aa napëë nä bã ta tii —näk mäh. ²⁰ —Öm ky kew'oonh maher'oot do hã. Äã karën äã hapäh h'ëed ky n'aa tii —näk mäh.

²¹ (Atën buuj, ta s'ee hẽnh naa hena do panang bã habong do na-ãäj hẽ maa kereed had'yyt hẽ papuuj hadoo do ky n'aa ramaa newë bã, ra her'ood bã na-ãäj

hẽ. Ti hado had'yyt hẽ. Dooh ramoo boo bã. Ti hyb n'aa m' Paw-Ro rabats'yyt.)

²² Ti m' Paw-Ro bas'ëög geët Arejopak bã, ti m' taky hadoo sa hã:

—Atën buuj —näng mäh. —ÿ hapäh ti bë maa ker'eet bë wehëe bã bë h'yy kaha'eeh doo —näng mäh. ²³ —ÿ hawät noo gó bë panang bã, ÿ hapäh sahõnh hẽ bë kabariih. ÿ hapäh na-ãäj hẽ bë h'yy kaha'eeh do hã bë ma heju do tyng n'aa. ÿ hapäh sa mahang bë ma heju do tyng n'aa seeh, hahÿÿ da ta hã kerih doo: “P'op Hagä Do Ji Nahapäh Do Ji Ma Heju Do Tyng N'aa Hahÿÿh.” Ta ti né hẽ P'op Hagä Doo, bë hyb n'aa esee doo, dooh né paawä bë hapëe bã, ti ky n'aa né hẽ ti ÿ her'oot bë hã —näng mäh.

²⁴ —P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ badäk hahÿ mo haj'aa näng doo, badäk hahÿÿ hã habong do tamo haj'aa. Sahõnh hẽ badäk hahÿ haw'ääts hẽ habong do sa wahë n'aa tii. Sahõnh hẽ tabag'ääs. Dooh ta ti tagëe bã tób ji tama doo, ji yd hyb n'aa esee do yt hã. ²⁵ Dooh hyb n'aa ta hã ji masa péh, sahõnh hẽ ji bahãnh tabahadoo do hyb n'aa. Ti né hẽ ti hanoo ër hã ër bedëp hyb n'aa. Ti né hẽ ti sahõnh hẽ hanoo do ër hã. ²⁶ Sét hẽ aj'yy du na do sahõnh hẽ badäk hahÿ häj n'aa bã habong do P'op Hagä Do an'oo bã, badäk hahÿÿ hã rababong hyb n'aa. P'op Hagä Do né hẽ hanoo

ny noo gó rababong doo, sa panang rababong do pan'aa na-ãäj hě. ²⁷ P'op Hagä Do wén d'oo tii da, P'op Hagä Do baad ji esóts bä né hě, apäh ji baw'yyt, baad ji hyb n'aa newë bä né hě tii. Dooĥ né paawä dawëë P'op Hagä Do awäd bä ër mahänh. ²⁸ P'op Hagä Do hyb n'aa ër bedëp. P'op Hagä Do hyb n'aa né hě ër babok. Tii d' né hě bë see erih do paah: "P'op Hagä Do panaa ëër", näng mäh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—P'op Hagä Do panaa hadoo do hyb n'aa ëër, ti hyb n'aa dooh taw'ääts hě tado bä kabarii hadoo ji ed'oo P'op Hagä Doo. Dooĥ kabarii ji daaj hě ji moo wät do tahado bä. Dooĥ kabarii k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb, k'ääts tég hawak do s'ëëb, pä s'ëëb hadoo do tahado bä P'op Hagä Doo. ³⁰ P'ooj ub P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan hõm tii da ji adoo bä. Hÿÿ kä ti dooh. Hÿÿ kä tamejũũ sahõnh hě badäk hahÿ haw'ääts hě habong do reréd hõm nesaa doo, ta hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa kä. ³¹ Tii da tawén mejũũ, taky däng do hyb n'aa ti awät nä. Ti awät ti noo gó taky däng, sahõnh hě badäk hahÿÿ hä habong do ta matym gó rakata b'ëeh bä. Ti noo gó kä tamejũũ da aj'yy, tah'yyb däng doo, taky n'aa etyy hyb n'aa sahõnh hě badäk hahÿ haw'ääts hě habong doo. Baad ub né hě da tabaĥer'oot. Dooĥ tesõõts bä. Ti né hě

ti ta h'yyb däng doo, sahõnh hě ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do metëeh sahõnh hě sa hä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ta tii: Tah'yyb Däng Do ganä wät dejëp do mahang, tan'oo bä —näng mä Paw-Ro kyyh.

³² Ti m' ganä wät do ky n'aa ramaa napäh bä tadajëp jawén paawä, ta wób raky n'aa ejees mä Paw-Ro. Ta wób kä raky hadoo:

—Taw'ääts hě. Jääm hě dó —näk mäh. —Ää karën ta jawén ää mamaĥer'oot p'aa hënh ta ti ky n'aa —näk mäh.

³³ Ti m' Paw-Ro bahõm panang buuj ma mehetëk do sa wahë n'aa rakahet'aa doo bä naa. ³⁴ Ta wób raky daheeh taĥer'oot doo, ti m' rahadaa hõm mä Paw-Ro. Sa mahang ti awät mä ma mehetëk do sa wahë n'aa seeh, Dijonis häd näng doo. Sa mahang ti awät mä na-ãäj hě ÿÿnh, Damaris häd näng doo, ta wób na-ãäj hě.

18

Korĩn bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', ti jawén paa bä, Paw-Ro bahõm kån Atën bã naa Korĩn hënh. ² Ti m', t'ĩ hënh mä takataa Judah buuj seeh hä, Akira häd näng do hä. Panang Põn-Tus häd näng doo bä tabenäng paa tii. Akira, ta ÿÿm Pisiir häd näng do daheeh, papuuj nä rakajaa Itarija häj n'aa hënh naa. Itarija bã naa rawén n'yyh, Roma buuj sa wahë

n'aa, Karaw-Dijo häd näng do ah'eed h'ũm do hyb n'aa sahõnh hẽ Judah buuj, Roma bä habong doo. Ti m' Paw-Ro beg'ãas sa wë. ³ Ramoo bok doo péh, ti né hẽ Paw-Ro moo wät. Ti hyb n'aa sa pa tabagä, séd hã ramoo bok hyb n'aa. Tób pan'aa pãän s'ëeb, ji kah'ÿyt bä ji mahũm do ji sii, ratema. ⁴ Ti m' Saab had'yyt hẽ Paw-Ro ahõm had'yyt hẽ tób P'op Hagä Do panyyg Judah buuj rayd naherot doo hënh. T'ĩ hënh taky wõnh Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hẽ. Takarën né paawä Jesus hä rah'yy ka'eeh.

⁵ Ti m' Siras Tsimoot daheeh rakaja nä bä m' Masedonija häj n'aa hënh han'aa doo, Paw-Ro moo yyw kãn tamoo wät do paah, Jesus ky n'aa hanäm do tama met'ëeg had'yyt hẽ hyb n'aa. Judah buuj sa hä taher'ood had'yyt hẽ, sa hä tametëeh Jesus né hẽ ti P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ⁶ Ti hadoo né hẽ m', dooh Judah buuj rakarën bä ramaa newë bä. Radu doo rakamaj'ĩ do ta hä. Raky n'aa rejää mäh. Ti hyb n'aa ta tsapoog ta hä hadäk do tatapyng wät sa wë, rabahapäh hyb n'aa dooh baad tado bä ti d' rad'oo do heen n'aa. Ti m' ta ky hadoo sa hä:

—Bë h'yyb haj'aa hẽ né hẽ ti dawëë bë baboo hõm P'op Hagä Do mahãnh. Këh ÿ gabuuj nado —näng mäh. —ÿ her'ood wät baad ub bë hä. Hÿÿ kä ÿ her'oot Jesus ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hä kä

—näng mä Paw-Ro kyyh.

⁷ Ti m' Paw-Ro banä kãn tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã naa. Ti m' tabahõm kãn aj'yy Tisijo-Jus häd näng do tób hënh. Judah buuj nado m' tii. P'op Hagä Do m' tahyb n'aa esee tii hã. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do pa ta tób basooh. ⁸ Ti m' tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa, Kiris-Po häd näng do h'yy kae kãn Jesus hä. Ti hadoo né hẽ m' sahõnh hẽ ta tób yt haj'eenh doo. Ti m' hajök na-ãäj hẽ Korïn babuj n'aa Jesus hä rah'yy ka'eeh, ta ky n'aa ramaa napäh jawén paa bä. Ti m' ranu gemuun bong.

⁹ Ti m' ta see pé noo gó, atsëm, s'ëeh hadoo Paw-Ro hä. S'ëeh hadoo doo gó Jesus ber'oot Paw-Ro sii. Hahÿÿ d' mä ta kyyh Paw-Ro hä:

—Eÿÿm manäh. Maher'ood had'yyt hẽ këh ÿ n'aa. Maky n'aa eréd manäh. ¹⁰ ÿ awäd had'yyt hẽ a sii. Dooh da a hã moo däng péh. Dooh da õm rarejä bä. Babä babuj n'aa sa mahang hajök ÿ raky daheeh da —näng mä Jesus kyyh Paw-Ro hä.

¹¹ Ti hyb n'aa sét hẽ ta baab, ji ma poo oow see pé ta kamarab n'aa ta jó, Paw-Ro bayyw kãn Korïn bä, P'op Hagä Do kyyh tama metëek hyb n'aa.

¹² Ti m', aj'yy Garijo häd näng doo, Akaja häj n'aa bä wahë n'aa noo gó, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do rakamaj'ĩ Paw-Ro hä. Ti m' Paw-Ro ramaso däk,

ramahũũm mä sa häj n'aa wahë n'aa Garijo häd näng do wë. Rakarën paawä m' Garijo ky n'aa etyy Paw-Ro. ¹³ Ti m' Garijo hä raky hadoo:

—Hahÿ aj'yy ky kah'ũũm ër panang bä habong do sa hä, P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'y'yk hyb n'aa äã ky n'aa jaw'y'yk do nanoo doo da — näk mäh.

¹⁴ Ti m' Paw-Ro du do paawä tahe'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa, Garijo ky hadoo Judah buuj sa hä:

—Tamo haj'aa kadoo bä paawä, tak'ëp nesaa do tamoo wäd wäd paawä, ÿ maa newë né paawä bë kyyh, Judah buuj. ¹⁵ Jããm hë kyyh p'ãã, sa häd p'ãã, bë ky n'aa jaw'y'yk do ky n'aa p'ãã bë ky ked'aak. Ti hyb n'aa bë daaj hë bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo. Dooch ÿ ky n'aa ety bä ta ti hedoo doo —näng mäh.

¹⁶ Ti m' tabah'eed n'yyh Judah buuj. ¹⁷ Ti m' aj'yy Sotenés, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do wahë n'aa see wë rah'yy kawereem, rahewyh wät mä Garijo moo hew'ëet do tób n'aa w'oo hä. Dooch Garijo hyb n'aa p'eed bä rabahewyyh bä.

Än-Tijoka hënh Paw-Ro babaaj hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' ti jawén Paw-Ro aym nä hajõng ta äh Korïn bä. Ti m' Paw-Ro kedëe wät Jesus hä h'yy ka'eeh do Korïn bä habong do sa hä. Ti

m', Pisiir Akira sa daheeh ragatsëg t'oonh marakate gó häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo. Marakate atsëg pooj jé, Paw-Ro ahoo bëeh ta sëen, panang Sën-Kerej häd näng doo bä. Bãp peej däk tanahoh ta sëen, P'op Hagä Do hä taky däng do paa hyb n'aa.* ¹⁹ Ti m' atsëg hõm kãn. Ti m' rakajaa panang Epeso häd näng doo bä. T'ĩ hënh Pisiir Akira daheeh rabayyw kãn. Paw-Ro kä ahõm tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. Ti m' taky wõnh Judah buuj t'ĩ hënh kat'aa doo. ²⁰ Ti m' rabats'y'yt bä sa sii tabaym dó, dooh m' takarën bä. ²¹ Tób yt naa tabanyyh bä taky hadoo sa hä:

—P'aa hënh da ÿ bana P'op Hagä Do karën bä —näng mäh.

Ti m' tagatsëg sooh marakate hatsëk doo gó, häj n'aa Sirija häd näng doo hënh hahõm doo gó. ²² Panang Sesareja häd näng doo bä rakaja hõm bä, Paw-Ro gatsëg nyh. Ti m' tabas'oob kãn Jerusarënh hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ĩ hënh habong do taheg'ããs hyb n'aa m'. Tii b' naa Än-Tijoka hënh mä tabahõm. ²³ Ti m' ta see pé noo gó Paw-Ro ahõm Pirikija, Garata häd enäh do häj n'aa hënh. Tamahõm me, panang banäng bä taheg'ããs sahõnh hë panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Tah'y'yb en'yym mä sa hä. Taher'oot mä sa hä, baad ub Jesus hä rah'yy

* **18:18** Tabëej däk ta ky däng do heen n'aa, tawén hoo bëeh ta sëen.

ka'eeh hyb n'aa.

Aj'yy Aporos häd näng do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ta see pé noo gó, aj'yy, Judah buuj, Aporos häd näng do kajaa panang Epeso häd näng doo bä, panang Pisiir Akira daheeh rabaym do paa bä. Panang Aresän-Dirija häd näng doo bä tabenäng paa ti Aporos. Ky mepäh ter'ood bä. Baad tabahapäh P'op Hagä Do kyy kerih doo. ²⁵ Heen n'aa näng né hē Jesus ky n'aa. Tak'öp h'yyb hedoo doo me tabaher'oot sa hā, baad tama metëek Jesus ky n'aa na-ääj hē, jääm né hē paawä tahapëe paawä Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun do ky n'aa. ²⁶ Ti m' neÿÿm doo me tabaher'oot Jesus ky n'aa, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hā. Ti m' taher'oot do Pisiir Akira daheeh ramaa napäh bä m', rabatsyyd kän sa tób hēnh. T'ï hēnh rabaher'oot baad ub né hē P'op Hagä Do ky n'aa ta hā, tanahapäh nä doo.

²⁷ Ti m' ta see pé noo gó Aporos karēn tabatsëg hōm Akaja häj n'aa hēnh. Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Epeso bä habong do raky hadoo:

—Taw'ääts né hē mabahōm —näk mäh.

Ti m' Jesus hā h'yy ka'eeh do Akaja bä habong do hā rama erih, baad ragadoo hyb n'aa Aporos. Ti m' takajaa bä t'ï hēnh Aporos masa Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Jesus hā rah'yy kae padëek tii, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sa wë. ²⁸ Aporos ky

wōnh Judah buuj. Sahōnh hē ramaa napäh bä baad tabaher'oot, baad tametëeh Judah buuj sa hā, Jesus né hē ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Do kyy kerih do hā tametëeh tii. Ti hyb n'aa, dooh Judah buuj sa kyy pé taher'oot do hā.

19

Epeso bä Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Korīn bä Aporos bawät noo gó, Paw-Ro bahōm panang Epeso häd näng doo hēnh. Ta tyw n'aa waëe me tabës doo me tamahōm. T'ï hēnh tamamuun Jesus ky n'aa ky dah'eeh do wób. ² Ti m' teanh sa hā:

—Äkä, bë gado däk P'op Hagä Do Sahee bë du doo noo gó bë ky daheeh doo? —näng mä Paw-Ro.

Ti m' raky hadoo:

—Dooch ää ky n'aa napëe nä bä tanyy bä P'op Hagä Do Sahee —näk mäh.

³ Ti m' Paw-Ro eanh mä sa hā:

—H'ëed hadoo doo me ti bë ranu gemuun bong? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun doo da —näk mäh.

⁴ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Jowāw nu gemuun doo, nesaa do ji beréd hōm do heen n'aa, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do heen n'aa. Jowāw nu gahem'uun do maher'oot paa maa new'ëe do sa hā, ta jawén hana do hā

rah'yy ka'eeh hyb n'aa, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa — nãng mã Paw-Ro.

⁵ Ti m' raky n'aa napäh bä Paw-Ro her'oot doo, ranu gemuun hõm kãn mã Jesus häd gó kã. ⁶ Ti m' Paw-Ro dasooh ta moo sa nuu gó, ti m' P'op Hagä Do Sahee bajëë kãn sa h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa kyy wób rer'ood wät dó. P'op Hagä Do ky n'aa m' rahe'oot na-ããj hë. ⁷ 12 m' ajyy tahyb n'aa pé m' tii.

⁸ Tamawoob hë ta kamarab Paw-Ro ahõm had'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh. H'yyb neÿÿm doo me baad tabahe'oot sa hã P'op Hagä Do ji tabag'ããs do ky n'aa.

⁹ Ti m' sa mahang ti abong nabuj keh'ũm doo. Dooh m' rakarën bä raky dahé bä Jesus ky n'aa. Ti m' ta wób maa napäh bä, raky n'aa rejãã Jesus ky n'aa, papuuj hadoo do ky n'aa Paw-Ro her'oot doo. Ti m' Paw-Ro ahõm sa mahãnh. Ti m' tatsyyd h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tób Tirãn häd nãng do yd ma mehetëk doo hënh. T'ĩ hënh tabahe'ood had'yyt hë sa hã Jesus ky n'aa. ¹⁰ Pawóp mã ta baad tabahe'oot t'ĩ hënh. Ti hyb n'aa m', sahõnh hë Judah buuj, Judah buuj nadoo do Asija häj n'aa bä habong doo, raky n'aa napäh Jesus ky n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do an'oo bä tak'ëp Paw-Ro pehuunh. ¹² Paw-Ro saroor tapadedëek do sii hë radaso bä nahëë nãng do hã, has'oo däk tan'oo bä. Karap'aar h'yyb nesaa do

pahadëek do sii hë tabahebe Paw-Ro saroor hã.

¹³ Ti m' Judah buuj wób, jé pad'yyt hë karap'aar h'yyb nesaa do hebë doo, rakarën paawä karap'aar h'yyb nesaa do rahebë Jesus häd gó. Hahÿÿ da m' sa kyyh karap'aar h'yyb nesaa do sa hã:

—Jesus, Paw-Ro ky n'aa her'oot do häd gó, õm ãã mejũũ maberéd hõm hyb n'aa mahadäk doo —näk mãh.

¹⁴ Tii d' hed'oo do 7 ajyy, Judah buuj Sewah häd nãng do taah. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa see m' ti Sewah. ¹⁵ Ti m' ta see pé noo gó karap'aar h'yyb nesaa do see ky gadoo mã sa hã:

—ÿ hapäh ti Jesus. ÿ ky n'aa napäh ta ti Paw-Ro — nãng mãh. —Bë ti dooh. Dooh ÿ mepëë bä bëeh —nãng mãh.

¹⁶ Ti m' aj'yy, karap'aar hã hadäk do her'oot doo, sa hã tawaj'aa däk. Tak'ëp tabahejoonh karap'aar h'yyb nesaa do ta hã adäk do hyb n'aa, ti hyb n'aa taj'aa ketsë sa hã. Tarejãã tak'ëp sa hã, ti hyb n'aa rawaj'aa n'yyh bag hënh tób gó naa. Majyyw ratag nyyh raban'yyh bä. ¹⁷ Ti m' sahõnh hë Epeso bä habong do Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë raky n'aa napäh bä m' rabeÿÿm bong. Raweh'ëeh mã tak'ëp Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

¹⁸ Ti m' hajök Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sahõnh hë ramaa napäh bä rakawoom nesaa do sa mo haj'aa. ¹⁹ Hajök mehëm do paa ramena sa

h'ëed kerih doo. Ta hã tabanãng ramehëm do ky n'aa paah. Ti m' sahõnh hẽ raba-hapäh bä m' rabaju toonh sahõnh hẽ ta ti hedoo do kerih doo. Ta hyb n'aa pé 50 miw moweed k'ääts tẽg hawak do s'ëeb raju toonh do sãm paah. ²⁰ Tii bä kä m', ky n'aa etsä däg kãn mä Jesus ky n'aa. Jé pad'yyt däg kä ta ky n'aa tii bä. Hajõk h'yy ka'eeh doo kä Jesus hã.

²¹ Ta ti jawén paa bä Paw-Ro h'yyb däng tabeg'ääs Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa hẽnh. Tii b'naa takarën Jerusarënh hẽnh tabahõm. Ti m' taky hadoo:

—Jerusarënh hẽnh ÿ bewäd nä jawén paa bä, ÿ beg'ääs nä Roma panang —näng mäh.

²² Ti m' ta sii moo bok do wób, Tsimoot, Eras häd enäh do tamejũ Masedonija häd näng do häj n'aa hẽnh rabahõm hyb n'aa ta pooj jé. Ti nuuj jé m' Paw-Ro baym dó Asija häj n'aa bä.

Demeet du n'aa do raka-maj'ĩ do Paw-Ro sa wẽ pa-nyyg n'aa hahÿyh

²³ Ti m' ti noo gó Epeso bä hajõk kamaj'ĩ Jesus ky n'aa hyb n'aa. ²⁴ Aj'yy Demeet häd näng do du n'aa rakamaj'ĩ doo. K'ääts tẽg hawak do moo hew'ëet do tii. Tób taah its sa kabarii Dijãän* häd näng do tób n'aa mo n'aa me tatema tób taah its. Demeet, ta moo hataa daheeh ratehem'aa sa kabarii tób n'aa its. Hajõng

ta sãm ragedak. ²⁵ Ti m' Demeet maher'oot ta sii moo heb'ook doo, ta wób na-ãäj hẽ k'ääts tẽg hawak do s'ëeb moo heb'ook doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Bẽ hapäh né hẽ ti baad ub ër gedak ër moo bok do sãm —näng mäh. ²⁶ —Bẽ ky n'aa napäh na-ãäj hẽ Paw-Ro häd näng do her'oot do hã. Taher'oot sa hã, kabarii ji moo wät doo, dooh ji h'yy kaha'eeh do pan'aa tado bä. Hajõk ky dah'eeh ta kyyh hã, Epeso panang buuj had'yyt hẽ nado. Asija häj n'aa bä, jé pad'yyt hẽ da raky daheeh ta kyyh —näng mäh. ²⁷ —Ji äm n'aa hoop da taher'oot do hã. Hajõo magyys hẽ ky dah'eeh da ta kyyh hã, dooh da ër moo bok do hã raky dahé wäd bä. Dooh da na-ãäj hẽ Dijãän tób n'aa, tak'ëp haj'ap doo, rawehëe wäd bä. Dijãän, Asija häj n'aa bä, sahõnh hẽ häj n'aa bä rah'yy kaha'eeh doo, ti na-ãäj hẽ, dooh da rah'yy kae wäd bä, dooh da rawehëe wäd bä. Ta häd ky n'aa etsëeh do paa ahëej jëng da —näng mä Demeet kyyh.

²⁸ Ti m' Demeet her'oot do ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rakawajãän Paw-Ro wẽ. Ti m' radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ääs doo! —näk mä sa kyyh.

²⁹ Ti m' ti hyb n'aa, nayyw hẽ sahõnh hẽ Epeso buuj

* 19:24 Ta ti Dijãän häd näng doo, Epeso buuj sa kabarii rah'yy kaha'eeh doo.

rageëenh mäh. Ky kak'ëe mä tak'ëp. Ti m' rameso padëek ajyy Gajo, Aris-Tako häd enäh doo, Masedonija häj n'aa bä naa Paw-Ro had'aa doo. Ti m' Epeso buuj ramahũũm rakahet'aa doo bä. ³⁰ Ti m' Paw-Ro karën paawä t'ĩĩ hënh tabahõm, hajõk do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh m' Jesus hä h'yy ka'eeh do ran'oo bä tahõm bä t'ĩĩ hënh, äm n'aa näng do hyb n'aa. ³¹ Ta ti häj n'aa wahë n'aa wób sii hë, Paw-Ro najiis, rapanäk ta hä tanahõm hyb n'aa, takamanew'aa hyb n'aa sa mahang.† ³² Daap hë kat'aa do rageëenh. Ta see hadoo ta wób sa kyyh, ta see hadoo ta wób sa kyyh. Hajõk sa mahang dooh rahapëe bä h'ëed hyb n'aa t'ĩĩ hënh rakata padëek daap hë. ³³ Ti m' Judah buuj sa mahang kata padëek do ramejũũ ajyy Aresän häd näng doo, hajõk do hä tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' kata däk do wób raher'oot Aresän hä nyy da ta kyyh sa hä. Ti m' Aresän moo me tamedug paawä, bag hënh rabab'ëeh hyb n'aa, sa hä tamaher'oot hyb n'aa paawä. ³⁴ Ti m' Judah buuj rabahapäh bä Aresän, radu doo rageëenh doo:

—Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! Tak'ëp haj'ap do Dijãän, Epeso buuj hag'ãäs doo! — näk mä sa kyyh.

Séd ky hedoo mä rageëenh, pawóp oor. Doo rakarën bä

ramaa newë bä sa hä Aresän maher'oot do paawä.

³⁵ Ti m' panang wahë n'aa hyb n'aa jawyk do medug kän. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë maa newë këh yÿ, Epeso buuj —näng mäh. — Sahõnh hë häj n'aa buuj rahapäh ti Dijãän tób n'aa hagã n'aa ër panang buuj. Ër hag'ãäs na-ãäj hë ta heen n'aa hadoo doo, pä s'ëeb, wë hä naa hadëe jat doo. ³⁶ Sahõnh hë raky n'aa napäh ta tii. Doo ta ky n'aa jejën péh. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë bag hënh bë bab'ëeh. Ti hyb n'aa dooh bë hyb n'aa jöh bä bë moo bok do hä sa hä. ³⁷ Hahÿ ajyy bë manaa doo, dooh Dijãän tób n'aa yt hä retsëeg hõm péh. Doo raky n'aa rejã bä ër h'yy kaha'eeh doo — näng mäh. ³⁸—Demeet wë, ta hataa ta sii moo b'ook do sa wë tanyy bä ta wób raky n'aa tapaa do ky n'aa, taw'ãäts hë hyb n'aa jewyk do ji ky n'aa etyy n'aa wë rabahõm. Ti anäng na-ãäj hë Roma buuj sa wahë n'aa seeh. Taw'ãäts hë sa hä rabaher'oot. ³⁹ Tanyy nä bä bë her'oot do seeh, taw'ãäts hë bë her'oot sahõnh hë Epeso buuj rakahet'aa noo gó ër ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da. ⁴⁰ Äm n'aa näng Roma buuj sa wahë n'aa ër raky n'aa tapaa, hajõõ gó bë ky ked'aak doo. Ër reaaj bä h'ëed hyb n'aa tak'ëp bë geëenh, dooh ër her'oot péh, dooh hyb n'aa péh —näng mäh.

† 19:31 Rajeyÿm mä Paw-Ro radajëe bä, kata b'ëeh doo hä.

⁴¹ Ti m' taky hado kån sa hã:
—Jããm hẽ. Taw'ããts hẽ bẽ
abaaaj h'ũũm —nång mãh.

20

*Masedonija häj n'aa hẽnh,
Keres häj n'aa hẽnh Paw-Ro
bahõm do panyyg n'aa hahỹyh*

¹ Ti m' kawejån do paa
rababaaaj hõm jawén paa bã
sa tób hẽnh, Jesus hã h'yy
ka'eeh do Paw-Ro ats'yyt mã
ta wẽ rabana hyb n'aa. Ti m'
baad tabaher'ood dåk sa hã,
h'yyb neỹỹm doo me Jesus hã
rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti m'
takedëe hõm sa hã. Ahõm kån
mã tii bã Masedonija häj n'aa
hẽnh. ² Tamahõm me panang
bã taher'oot Jesus hã h'yy
ka'eeh do sa hã, h'yyb neỹỹm
doo me Jesus hã rah'yy ka'eeh
hyb n'aa. Hajõng baad hadoo
do taher'ood dåk sa hã. Ti m'
Gereg buuj sa häj n'aa
bã takajaa. ³ Tamawoob hẽ
kamarab tabaym dó tii bã. Ti m'
takarẽn tagatsëg so paawã
marakate gó Sirija häj n'aa
hẽnh hahõm doo gó. Tagatsëg
so pooj jé, heen n'aa nyy dåk
Judah buuj rano n'aa masoo
do hã. Ti hyb n'aa tahyb
n'aa newë dåk tababaaaj hõm
Masedonija häj n'aa bã tabës
doo me ta tyw n'aa. ⁴ Ta
sii habaaaj h'ũũm do sa häd
hahỹy da: Sopater (panang
Bereja häd nång doo bã naa,
Piho häd nång do t'aah), ta
see Aris-Tako, ta see Sekũn
(panang Tesaronika häd nång
doo bã naa), ta see Gajo
(panang Derebé häd nång doo
bã naa), ta see Tsimoot, ta
see Tikiko, ta see Toropimo

(Asija häj n'aa hẽnh naa). ⁵ ãã
pooj jé rabahõm ti nuuj jé. ãã
ragadaa kån panang Torowas
häd nång doo bã. ⁶ Tii bã,
pãw makuj n'aa tamah do
ãã tab'ëes jawén paa bã, ãã
gatsëg t'oonh Pirip bã naa
marakate gó. Ji moo séd hẽnh
ta ã jawén paa bã, ãã kataa sa
hã panang Torowas häd nång
doo bã. ⁷ ta ãh ãã baym dó tii
bã.

*Hadëe hyng do panyyg
n'aa hahỹyh*

⁷ Ti m' met'uuh hã ãã kata
b'ëeh Jesus hã h'yy ka'eeh do
sa sii, pãw ãã ganebäh hõm
hyb n'aa, Jesus ãã hyb n'aa
esee hyb n'aa. Ti m' Paw-
Ro baher'ood kån Jesus hã
h'yy ka'eeh do sa hã. Jati pé
tatsyym kadoo do hyb n'aa,
taher'oot do dawëet. ⁸ ãã
kata dåk tób gó p'op gadäk
doo gó, ta bag banång hẽnh.
⁹ Ti m' atsëm ub, gawak'aap,
pahëew Ew-Tiko häd nång
doo, tób noo bã hasooh doo,
aã jëng tabasooh bã, Paw-
Ro her'oot do dawëet do hyb
n'aa, ty jawyg dåk do hyb n'aa
m'. Ti m' tabadëe hyng p'op
naa. Dajëp. ¹⁰ Ti m' Paw-Ro
bahyng, ahyy häng, tawaké
dåk dajëp do hã. Ti m' taky
hadoo:

—Bë eỹỹm manäh. Edëp! —
nång mãh.

¹¹ Ti m' Paw-Ro rabas'ëeg
kån p'aa hẽnh tób gawakó
p'op gadäk doo gó. Tii bã
ãã hã Paw-Ro ganebäh hõm
kån pãw, sahõnh hẽ ãã bawa.
Ti m' p'aa hẽnh tabaher'oot,
tabawag hõm bã kã taky yyw

däk. Ti m' tatsyym kadoo.
 12 Ti m' marahud hadëe hyng do paa ramahüüm kån ta tób hënh. Edëp tabahõm. Sahõnh hë rah'yy gadejah.

Epeso buuj sa hã Paw-Ro kedëe wät do panyyg n'aa hahÿh

13 Ta pooj jé tii bã äã bah'üüm marakate gó. Panang Asós häd näng doo hënh äã bah'üüm. Tii bã äã gada Paw-Ro, tagatsëg sooh hyb n'aa äã sii. Tii da ta kyyh äã hã. Takarën mä takanaa hëej hã. 14 Asós bã takajaa bã, äã mahüüm kån marakate gó. Panang Mitirën häd näng doo hënh äã bahõm. 15 Jat'iip hadoo äã tsyym kasok ënh, äã kaja hõm kån tsyt dëeg hã Kiw häd näng do nedaa bã. Jat'iip hadoo äã batsëg hõm kån tsyt dëeg hã, Samos häd näng doo hënh. Jati pé äã kaja hõm kån panang Mirét häd näng doo bã kã. 16 Dooh Paw-Ro karën bã Epeso bã äã nu kajäg bã. Nayyw hë takarën mä takaja hõm Jerusarënh hënh. Tahaja bã m' takarën Pën-Tekos ratab'ëes do pooj jé takajaa Jerusarënh hënh. 17 Ti m', Mirét bã naa Paw-Ro mejüü ranaëenh hyb n'aa Epeso bã habong do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. 18 Ti m', Mirét bã rakajaa bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Bë hapäh né hë nyy da ÿ bawäd had'yyt hë bë mahang Asija häj n'aa bã ÿ kajaa noo gó naa —näng mäh. 19—Jesus hã ÿ moo wäd had'yyt hë, ta ky n'aa ÿ her'ood had'yyt hë.

Dooh né ÿ h'yy kasabé bã. Jesus ky n'aa ÿ her'oot bã, hajõ nuu me ÿ h'yyb heoot Jesus hã rah'yy ka'eeh tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa. Tii da né hë ÿ bad'oo, hajõ nuu me né hë paawä ÿ bahoop Judah buuj Jesus hã h'yy kana'eeh do sa moo gó. 20 Dooh ÿ ky n'aa eréd bã ÿ her'oot do baad hadoo do ky n'aa bë hã. Sahõnh hë baad hadoo do bë ÿ ma met'ëeg wät. Bë tób yt hã bë ÿ metëek, sahõnh hë ramaa napäh. 21 Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa hã na-ääj hë ÿ baher'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem hyb n'aa, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. 22 Jerusarënh hënh ÿ bahõm hÿÿ kã ÿ P'op Hagä Do Sahee mejüü. Dooh ÿ hapëe bã h'ëed hado hã ÿ t'ii hënh. 23 Jääm né hë ÿ hapäh, sahõnh hë panang ÿ bewäd nä hënh, ÿ P'op Hagä Do Sahee maher'oot ÿ da radawäts gëet, tak'ëp da ÿ bahoop, tanooh. 24 Ti hadoo né hë paawä, dooh ÿ h'yyb n'aa p'eed bã ÿ hedëp do hã. Jääm hë ÿ karën ÿ bahajaa, Jesus Hyb N'aa Jawyk Do hã ÿ tamejüü doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hã P'op Hagä Do kamahän do ky n'aa —näng mä Paw-Ro kyyh.

25 Ti m' taky hadoo ënh:

—ÿ hapäh baad ub, dooh da ÿ bë hapëe wäd bã bë mahang her'oot do paa P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky

n'aa —näng mäh. ²⁶—Ti hyb n'aa baad ŷ baher'oot bē hā. Kēh ŷ gabuuj nado tii, ta wób sa h'yyb tym P'op Hagä Do wē tanas'ëëg bā. ²⁷Sahõnh hē bē hā ŷ her'ood wät sahõnh hē P'op Hagä Do karēn doo. Dooh ŷ ky n'aa jejēn péh. ²⁸Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ub bē bahag'ääs bē daaj hē, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā na-ããj hē, sa wahē n'aa bē bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Taw'ääts hē bē hagää baad ub P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh doo. Sa hyb n'aa paa Jesus kan'oo dāk, tadajēp sa hyb n'aa, ta karapee rabahado padēek hyb n'aa. ²⁹ŷ hapäh hahŷh: ŷ bahõm jawén paa bā, bē mahang an'aa da ta wób. Tabanas'aa b'ée hek'ook do hadoo da. Dooh da rat'yyd mehĩn bā Jesus hā h'yy ka'eeh doo. ³⁰Bē mahang na-ããj né hē ta wób radu doo da rawareem do P'op Hagä Do kyyh, sa hā kã Jesus hā h'yy ka'eeh do raky sũüt hyb n'aa. ³¹Ti hyb n'aa, baad bē hyb n'aa matakä da! Bē hyb n'aa es'ee nyy da tamawoob hē ta baab noo gó had'yyt hē ŷ ky n'aa jebaanh sahõnh hē bē hā sét ken'yyh. Ta see pé noo gó ŷ h'yyb heoot doo me ŷ ky n'aa jebaanh, baad ŷ karēn do hyb n'aa paawä bē h'yy ka'eeh Jesus hā —näng mä Paw-Ro sa hā.

³²Ti m' taky hado kãn:

—ŷ karēn P'op Hagä Do bē tahag'ääs. ŷ karēn P'op Hagä Do ji wē ky enyym do pa-

nyyg n'aa bē h'yyb gó tawäd had'yyt hē. Ti né hē tan'oo bā baad bē h'yy kae magyys hē Jesus hā. Tan'oo dāk da bē hā baad hadoo doo, ta karapee tasēew hõm do sa hā taky däng doo —näng mäh. ³³—Dooh hēp ŷŷ gó ŷ karēn pé paa ta wób sa dajēer, ta wób sa saroor —näng mäh. ³⁴—Bē hapäh né hē ny hadoo ŷ moo wät daj ŷŷ hē, ma ŷ sãm hā, hata ŷ ma sãm hā. ³⁵Sahõnh hē ŷ bad'oo do hā ŷ metēeh bē hā, bē bahapäh hyb n'aa, tak'ēp né hē ji moo wät ji masa hyb n'aa kas'uut doo. Bē hyb n'aa es'ee Jesus kyyh: “Ji tsebee né paawä ji hā ran'oo bā ji karēn doo, ta bahãnh ji tsebé da ta wób hā ji an'oo bā rakarēn doo”, näng mä Jesus —näng mä Paw-Ro kyyh.

³⁶Ta ti Paw-Ro her'oot do jawén paa bā m', ahyy häng ta taron nuu me, ta wób na-ããj hē m'. Ti m' taky n'aa etsēe. ³⁷Sahõnh hē rabaód bong, rawaké wät, redēe wät. ³⁸Tak'ēp rawén h'yy ketón bong Paw-Ro her'oot do hā, dooh raty gepēe wäd bā taher'oot do hyb n'aa. Ti m' rabahadaa wēenh marakate gó tagatsëg sooh bā.

21

¹Ti m', ãã kedēe bong jawén paa bā Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa Epeso bā naa han'aa do sa hā, ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. ãã gagëd hõm ub tsyt dēeg hā, Kos häd näng doo hēnh. Jat'iip hadoo ãã bahõm tsyt

dëeg hã, Rodes häd näng doo hënh. Tii b' naa ãã bahõm panang Pataar häd näng doo hënh. ² Pataar bã ãã baw'yyt marakate Penisija häj n'aa hënh hahõm doo. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn ta gó. ³ Æã matsëk me ãã hapäh tsyt dëeg hã, Tsi-Peré häd näng doo, ji s'yÿ hadäk hënh. Æã ahõm kãn Sirija häj n'aa hënh. Marakate gabuuj ramesób nuuj jé, ãã as'oop panang Tiir häd näng doo hënh. ⁴ Tii bã ãã mamuun Jesus hã h'yy ka'eeh do tii bã habong doo. 7 ta äh ãã baym dó sa pa. Ti m' P'op Hagä Do Sahee baher'oot Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy d' rabad'oo Paw-Ro hã Jerusarënh hënh. Ti hyb n'aa m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Ahõm manä Jerusarënh hënh —näk mäh.

⁵ Ti m', 7 ta äh tabado däk bã, ãã bawëej kãn. Jesus hã h'yy ka'eeh do ajyy, sa yÿm, sa taah ãã rahadaa w'ëenh hood jó. Hood jó ãã behyy bëeh ãã taron nu paa me, ti ãã ky n'aa etsëë. ⁶ Ti m' ãã kedëë bong sa hã. Ti m' ãã gatsëg tooj kãn marakate gó. Tii bã ãã hadaa w'ëenh do rabas'oob kãn sa tób hënh.

⁷ Tiir bã naa marakate bahõm, Toremajida bã tanu däng. Ta tii bã ãã beg'ããs Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wë. Sét adëb bã ãã tab'ëës sa sii. ⁸ Jat'iip hadoo ãã kaja hõm panang Sesareja häd näng doo bã. Pirip, Jesus ky n'aa rod tób bã ãã ba'yym. 7 ajyy Jesus mejũũ do sa hata see ti Pirip. ⁹ Ji meheet pé Pirip toog, marahud. Rahajaa

raher'ood bã ta jawén hawät doo, P'op Hagä Do Sahee an'oo bã. ¹⁰ Hajõõ däk ãã äh Pirip tób bã, takaja nä Judah häj n'aa hënh hana doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod seeh, Agab häd näng doo. ¹¹ Æã pa tabana gëët bã, tapyn hõm Paw-Ro baa wyd. Ti m' ta daaj hë ta mooh, ta tsyym takamaw'yyd gëët ta me. Ti m' taky hadoo:

—Hahÿ baa wyd näng do danäh, hahÿÿ da da Judah buuj ramaw'yyd däk Jerusarënh bã. Ran'oo däk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, P'op Hagä Do Sahee her'oot —näng mä Agab kyyh.

¹² Ta ti ãã maa napäh bã, ta wób na-ããj hë ta tii bã hab'ëeh doo, ãã sahõnh hë ãã ky kah'ũũm Paw-Ro hã, tanahõm hyb n'aa Jerusarënh hënh. ¹³ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Hëd n'aa bë ba'oot? Tak'ëp y' h'yy katón bë an'oo bã —näng mäh. —Dooh y' eÿÿm bã y' ramaw'yyd däk do hã. Rakarën bã y' radajëeb bã Jerusarënh bã, y' dajëp né hë Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa. Dooh y' eÿÿm bã —näng mäh.

¹⁴ Dooh ãã taky dahé bã. Ti hyb n'aa dooh ãã ky kahũũm boo bã ta hã. Ti m' ãã ky hadoo:

—Na manä Jesus, Hyb N'aa Jawyk Do h'yyb däng do hadoo ta hã —näk ääh.

¹⁵ Ti m' ãã benyyw hõm ãã h'ëed, ti m' ãã tsyym kasog kãn Jerusarënh hënh

hah'ũüm doo. ¹⁶ Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, Sesareja bã habong doo, ah'ũüm ãã sii. ãã ramahũüm aj'yy bãp peej Jesus hã h'yy kae dák do tób hënh, t'ĩ hënh ãã ba'yÿh hyb n'aa. Ta häd Masõn. Tsyt dëög hã Tsi-Peré häd näng doo bã tabana.

Tsijaag wë Paw-Ro beg'ããs do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' ãã kaja hõm bã kä Jerusarënh bã, baad Jesus hã h'yy ka'eeh do ãã ragadoo. ¹⁸ Jat'iip hadoo ãã beg'ããs Paw-Ro sii Tsijaag tób hënh. T'ĩ hënh rakata b'ëeh sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ¹⁹ Ti m' Paw-Ro kedëng sa hã. Baad ub taba-her'oot sa hã sahõnh hë tamoo wät do hã P'op Hagä Do mo haj'aa Judah buuj nadoo do mahang. ²⁰ Ta ti ramaa napäh bã m', raj'aa etsë P'op Hagä Do hã. Ti m' raky hadoo Paw-Ro hã:

—Mahapäh né hë, ãã wakään, hajök Judah buuj babä rah'yy kae padëek Jesus hã. Ti hadoo né hë sahõnh hë raky kah'ũüm Mosees ky n'aa jaw'yyk doo da ji bad'oo hyb n'aa. ²¹ Rahe'oot mä sa hã, mametëek mä jé pad'yyt hë habong do Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa mahang habong do sa hã, Mosees kyy kerih do raky nadaheeh hyb n'aa. Rahe'oot mä sa hã, dooh m' makarën bã sa taah masuuj noo byyh ranoo ehög hõm. Rahe'oot mä na-ããj hë, maher'oot mä sa hã ti dooh ër bad'oo doo da radoo bã —näk mä Tsijaag sa kyyh.

²² Ti m' raky hadoo ënh:

—Taw'ããts hë ër hyb n'aa newëë nyy da ër bad'oo. Raky n'aa napäh da õm kaja nä doo. ²³ Ti hyb n'aa taw'ããts hë ãã her'oot doo da mabad'oo —näk mä Paw-Ro hã. —Ti abong ji meheet pé ajyy ãã mahang sa sëen hehoh doo, P'op Hagä Do hã raky däng do ahëej jëng do heen n'aa. ²⁴ Sa sii ahõm P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Mamoo wäd sa sii ër ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, bë h'yyb bë benäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ããts hë sa hyb n'aa mepaag hõm rama ejuu do pan'aa, sa sëen rabehoh hyb n'aa. Tii d' madoo bã, sahõnh hë rabahapäh da rahe'oot do a ky n'aa dooh se hub tado bã. Rahapäh da maky daheeh né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁵ Judah buuj nadoo doo kä, ãã ma erii wät nyy da rabad'oo do pan'aa. Hahÿÿ da ãã kyy kerih doo: “Taw'ããts hë bë nawëh P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa kabarii raweh'ëeh do tä n'aa. Taw'ããts hë bë nawëh bë masããh dab, har'ëeng dab, bë naboh bã ta majyyw gat-sëë dák doo. Bë awëë manä ta majyyw. Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii” —näk mä Tsijaag tób bã kata b'ëeh do sa kyyh.

P'op Hagä Do tób n'aa yt hã Paw-Ro ramaso dák do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁶ Ti m' jat'iip hadoo Paw-Ro mahũüm ta ti ajyy. Tamoo wät sa sii Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da, sa

h'yyb rabenäm hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ti m' tabahõm P'op Hagä Do tób n'aa hēnh, tapanäk hyb n'aa ta tii bā moo b'ook do sa hā, ny noo gó tabahānh P'op Hagä Do matym gó sa h'yyb rabenäm doo. Tapanäk mā na-āāj hē sa hā ny noo gó P'op Hagä Do hā rama ejuu doo.

²⁷ P'eets ub paawä m' tabahēj jēng bā ta ti 7 ta āh, Paw-Ro rabenyw bong do ā n'aa, Judah buuj wób, Asija hāj n'aa hēnh han'aa doo, rabahapäh mā Paw-Ro P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ti m' hajõk do t'ii hēnh kata b'ēeh do rah'yyb tatuk Paw-Ro wē rakamaj'ii hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro wē rawaj'aa padēek. ²⁸ Rageēenh bā m' raky hadoo:

—Āā bē masaa Isaraéw buuj! —näk mäh. —Hahỹ né hē aj'yy jé pad'yyt hē hawät doo, tametēek do kamaj'ii āā hā, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā na-āāj hē, hahỹ hā na-āāj hē P'op Hagä Do tób n'aa hā. Hỹkā na-āāj hē tamanaa Judah buuj nadoo do wawē hē, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh. Ta yd rejāā tan'oo bā —näk mā sa kyyh.

²⁹ Tii da rawén ky hadoo, pooj jé rabahapäh Paw-Ro sii Epeso buuj, Toropimo häd nāng doo, panang bā rababong bā. Paw-Ro mahũũm red'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hā.

³⁰ Ti m' sahõnh hē panang buuj rakawajāān. Jé pad'yyt hē rabana, rawaj'aa padēek P'op Hagä Do tób n'aa hēnh.

Ramaso däg kån mā tii bā Paw-Ro, ramahũũm mā P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hā. Ti m' nayyw hē ranoo gatsēē dāk ta nooh. ³¹ Ranaboh nuuj jé paawä Paw-Ro, Roma buuj warahén n'aa wahē n'aa hā rapanäk mā Jerusarēnh buuj kamaj'ii do ky n'aa. ³² Ti m' warahén sa wahē n'aa tanaēēnh mā warahén wób, warahén sa wahē n'aa wób na-āāj hē. Ti m' rawaj'aah Jerusarēnh buuj sa wē. Rabahapäh bā m' warahén sa wahē n'aa sa sii han'aa doo, moo yw padēek mā Paw-Ro rej'āā doo. ³³ Ti m' warahén sa wahē n'aa kaja nā bā tamaso dāk Paw-Ro, ti m' tamejũũ ramoo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Ti m' teanh mäh:

—Jaa hahỹ aj'yy? H'ēed hado tamo haj'aa? —nāng mäh.

³⁴ Ti m' ta see hadoo ta wób rageēenh, ta see ky n'aa hadoo ta wób sa kyyh. Dooch m' warahén sa wahē n'aa h'yyb mepēē bā ta ky n'aa hā, tak'ēp rageēenh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa tamejũũ ramahũũm warahén tób n'aa yt hā. ³⁵ T'ii hēnh rakaja hõm bā, tób gó ji basēek do tyng n'aa jó, warahén ratóg sēek mā Paw-Ro, hajõk do ta hā rapahuut do hyb n'aa. ³⁶ Ti m' hajõk do rageēj nā:

—Ji daj'ēep, ji daj'ēep! —näk mäh.

³⁷ Ti m' warahén ramajēē suun pooj jé Paw-Ro beanh sa wahē n'aa hā Gereg kyy me:

—ÿ karën paawä y her'oot a hä —näng mäh.

Ti m' warahén sa wahé n'aa eanh:

—Mer'oot Gereg kyyh? —näng mäh. ³⁸—Öm nado Esit buuj kamaj'ii do du n'aa do nag'aap hē denaa hē? Öm nado ti mahũũm do 4 miw heb'ooh do banawäng doo hēnh? —näng mäh.

³⁹Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh. Y nado tii —näng mäh. —Judah buuj y ti hÿh. Panang Tas häd näng doo bä naa, Siris häj n'aa bä naa yÿh. Panang ky n'aa etsëeh do buuj yÿh —näng mäh. —ÿ karën paawä man'oo y baher'oot hyb n'aa sa hä —näng mäh.

⁴⁰Ti m' warahén sa wahé n'aa an'oo kân tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-Ro bag'ëed däk tsyym tyng n'aa jó. Ti m' tameduuk ta moo me, bag hēnh rababē däk hyb n'aa. Ti m' bag hēnh rababē däk bä, tadu doo tahe'oot do Eberew kyy me.* Ti m' taky hadoo:

22

¹—Wakän haa, yp y hyb n'aa hedoo doo. Bē maa newē keh yÿ. Hä y rakamaj'ii do ky n'aa y her'oot —näng mäh.

²Ti m' ramaa napäh bä m' ter'oot do Eberew kyy me, sa kyy me, bag hēnh rababē däg magyys hē tii bä. Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

³—Judah buuj né y hÿh. Panang Tas häd näng doo bä, Siris häj n'aa bä y benäng. Babä Jerusarēnh bä y bawäng. Gamarijéw* baad ub né hē y tama metëek er wahē makū ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa. Baad ub né hē y karën paa y h'yyb n'yym P'op Hagä Doo, da hē bē bad'oo doo da né hē. ⁴ÿ rejää né paa Jesus hä h'yy ka'eeh doo, radejöp hyb n'aa. Y mesoo paa yÿj, ajyy, y dewëes ragadahew'ëes doo gó. ⁵P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahé n'aa heh'äät doo, er wahé n'aa na-ääj hē rahapäh tii. Né hup y né hē ta ti y her'oot do bē hä. Hä y raban'oo däk paa kerih doo, ramejüü do ky n'aa, y banoo hyb n'aa er wakään, Judah buuj, panang Damas-Ko häd näng doo bä habong do sa hä. Ti t'ii hēnh y bahöm paah, y mena paawä Jesus hä h'yy ka'eeh doo, rarejää hyb n'aa Jerusarēnh hēnh —näng mä Paw-Ro sa hä.

⁶Ti m' taky hadoo ēnh:

—Ti, wasyk, y bedaa däk bä Damas-Ko, tii bä wē hä naa gabarëeh do ta bag gabar'ëeng wät hahät yÿ.

⁷Tüü y badëe jat tii bä. Ti y maa napäh kyyh, hä y her'oot doo: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa y marejää?”, näng mä kyyh hä yÿ. ⁸“Jaa öm?”, näng yÿh. “ÿ né hē Jesus, Nasaréh buuj marejää doo”,

* **21:40** Judah buuj sa kyyh heh'äät do ramaneëenh Eberew kyyh. Judah buuj na-ääj hē rer'oot Aramew kyyh. Sa wób na-ääj hē rahajaa rer'ood bä Gereg kyyh.

* **22:3** Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetek do ky n'aa etsëeh do ti Gamarijéw. Atos 5.34 hä takerii däk ta ky n'aa.

näng mäh. ⁹ Si ŷ habok do rahapëë né paawä ta bag, dooh rah'yy ganyy bä kyyh hä, hä ŷ her'oot do hä. ¹⁰ ŷ eanh tii bä: “Nyy d' ŷ bad'oo, Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ŷŷh. Ti taky hadoo hä ŷŷ: “As'ëëg g'ëëd. Ahôm nä panang hënh. T'ï hënh rabaher'oot a hä nyy da mamoo wät do pan'aa hä ŷŷ”, näng mä Jesus kyyh hä ŷŷ. ¹¹ ŷ hapäh ta bag tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa ŷ wén ty tamaa wät. Ti hyb n'aa hata haa ŷ ramoo maso hôm Damas-Ko hënh ää bah'üüm hyb n'aa.

¹² —Aj'yy Ananijas häd näng do ŷ taheg'ääs. Baad ta ti Ananijas ky dahé had'yyt hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ti panang bä habong do Judah buuj raweh'ëeh ti Ananijas. ¹³ Pa ŷ tabag'ëëd däk bä taky hadoo: “Wakän ŷŷ, Saw-Ru, mabegää däk p'aa hënh!”, näng mäh. ŷ bahapëë däg kän nayyw hë tii bä. ¹⁴ Ti m' taky hadoo ënh hä ŷŷ: “P'op Hagä Do ër wahë makü rah'yy kaha'eeh doo, ti né hë hasëew wät òm, mabahapäh hyb n'aa takarën doo, mabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da hawät doo,† mamaa napäh hyb n'aa ta ti ta kyyh. ¹⁵ Òm né hë da Baad Had'op Do rod n'aa sahõnh hë sa hä. Maher'ood da mamaa napäh doo, mahapäh do ky n'aa”, näng mä ta kyyh hä ŷŷ. ¹⁶ Ti m' taky hadoo: “Magadaa wäd manäh. Ahôm nä òm

ranu gemuun wät hyb n'aa. Òm ranu gemuun bä, Jesus hä mabetsëe a hä hanäng do nesaa do tabawug hõm hyb n'aa”, näng ta kyyh hä ŷŷ.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Jerusarënh hënh ŷ babaaj nä bä, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ŷ bahõm ŷ ky n'aa etsëe hyb n'aa. Ta tii bä s'ëeh hadoo hä ŷŷ. ¹⁸ S'ëeh hadoo doo gó ŷ hapäh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Hahŷŷ da ta kyyh hä ŷŷ: “Nayyw hë! Ahôm nä Jerusarënh bä naa. Dooh da raky dahé bä këh ŷ n'aa maher'oot doo”, näng mä hä ŷŷ. ¹⁹ Ti ŷ ky gadoo: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë ajyy babä habong do rahapäh nyy da ŷ bahõm do paa sahõnh hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, a hä h'yy ka'eeh do ŷ dewëes hyb n'aa, ŷ rejää hyb n'aa. ²⁰ Radaj'ëep noo gó a ky n'aa rod paa Es-Tew häd näng doo, ŷ na-ääj hë sa da h'yyb hadoo. ŷ né paa pä me hakut do sa saroor henäm”, näng këh ŷ ta hä. ²¹ Ti taky hadoo hä ŷŷ: “Ahôm nä, òm ŷ mejüü dawëe, Judah buuj nadoo do sa mahang”, näng mäh.

²² Ti m', jääm né hë ramaa newëe do Paw-Ro her'oot doo. Judah buuj nadoo do sa mahang Paw-Ro Jesus mejüü Paw-Ro her'oot hyb n'aa, radu doo mä rageëenh doo:

—Dooh taw'ääts hë tado tawäd bä badäk hahŷŷ hä!

† 22:14 Jesus né hë ti P'op Hagä Do karën doo da hawät doo.

Taw'ääts hē tadajēp! —näk mā Paw-Ro maji sa kyyh.

²³ Ti m' rageēnh. Sa hatsē sa hā padēek do ratepyh, rakawajāan do heen n'aa. K'ääts rehaa p'op. ²⁴ Ti hyb n'aa, warahén sa wahē n'aa mejō kán Paw-Ro ramajēē suun warahén tób n'aa yt hā. Tamejūū mā rahewyyh. Tamejūū mā reaanh ta hā h'ēēd hyb n'aa ta maji tii da rawén geēnh. ²⁵ Ti m' ramaw'yyd dāk bā rahewyyh do pan'aa paawā, Paw-Ro eanh warahén wahē n'aa see hā:

—Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh bē hewyh bā Roma buuj seeh, bē nahapēē nā bā tamo haj'aa kadoo bā? —näng mäh.

²⁶ Ti m' warahén sa wahē n'aa see maa napäh bā Paw-Ro her'oot doo, nyyw hē tabahōm kán warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do wē. Ti m' teanh ta hā:

—Nyy da mabad'oo hahy aj'yy hā? Roma buuj né hē ti hyh —näng mäh.

²⁷ Ti m' sa wahē n'aa heh'äät ub do bahōm Paw-Ro wē. Ti m' tabeaanh:

—Te hub né hē, Roma buuj né hē om? —näng mäh.

—Yy. Roma buuj né hē yyh —näng mā Paw-Ro kyyh.

²⁸ Ti m' warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do ky hadoo:

—Tak'ep y bepaag hōm paah, Roma buuj y bahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti Paw-Ro ky hadoo ta hā:

—Roma hāj n'aa bā y benäng, ti hyb n'aa y benäng noo gō naa Roma buuj né y hyh —näng mäh.

²⁹ Ti m' hewyyh do paawā nyyw hē m' raberéd geēt Paw-Ro. Sa wahē n'aa eym wät tah'yy ganny bā Roma buuj né ti tamejūū ramoo maw'yyd dāk do haak sapuuw hadoo doo me.†

Sinedirijo ajyy n'aa hā Paw-Ro her'oot do ky n'aa hahy

³⁰ Ti m' jati pé warahén sa wahē n'aa heh'äät ub do mejūū ramanyyh Paw-Ro. Takarēn mā ta heen n'aa näng baad ub h'ēēd p'āā Judah buuj Paw-Ro hā raky n'aa tapaa. Ti m' tamejūū P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób, rakata b'ēēh hyb n'aa, Sinedirijo hād enäh doo. Ti m' Paw-Ro tamanaa rabab'ēēh bā.

23

¹ Ti m' baad ub mā Paw-Ro baheg'āās Sinedirijo ajyy n'aa sa wē, ti m' taky hadoo sa hā:

—Wakān haa —näng mäh. —P'ooj ub y bawät do hadoo né hē y da hē. Baad ub hēp y tym P'op Hagā Do matym gō —näng mäh.

² Ti m' P'op Hagā Do tób n'aa yt hā moo heb'ooh do sa wahē n'aa heh'äät doo, Ananijas hād näng doo, mejūū mäh, Paw-Ro pa

† 22:29 Dooch Roma buuj raky n'aa jaw'yyk do an'oo bā Roma buuj see ramaw'yyd bā ranahapäh nā bā tamo haj'aa kadoo bā. Ti hyb n'aa warahén sa wahē n'aa wén eym wät.

hab'ëeh do Paw-Ro ranoo gewyyh hyb n'aa. ³Ti m' Paw-Ro ky hadoo ta hã:

—P'op Hagã Do òm hewyyh da! Ta hadë hawak doo me j'ooj hë rep'ees do hadoo òm! * Òm tii bã hasooh ÿ maky n'aa etyy hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. Ti hadoo né hë, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do maky dahé bã, ÿ mamejũũ ÿ rabahewyyh hyb n'aa. Dooh tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã —näng mã Paw-Ro kyyh ta hã.

⁴ Ti m' Paw-Ro pa hab'ëeh do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Òm ky neÿÿm maky n'aa rejã bã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät doo! —näk mãh.

⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Wakãn haa, dooh ÿ hapëë bã P'op Hagã Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tado bã. P'op Hagã Do kyy kerih do hã hahÿÿ da takerih: “Maky n'aa rejã manã bë wahë n'aa”† —näng mãh.

⁶ Ti m' Paw-Ro hapäh do hyb n'aa ti anäng ta wób Saduséw, ta wób Pariséw sa mahang, taky hadoo kat'aa do sa hã:

—Wakãn haa, —näng mãh —Pariséw né ti ÿ hÿÿh. Pariséw t'aah ÿÿh —näng mãh. —Hã ÿ rawén ky n'aa tapaa, ÿ gada do hyb n'aa dejëp do ragenã bong doo —näng mãh.

⁷ Tii da ta her'oot do hyb n'aa, radu doo raky ked'aak do Pariséw Saduséw sa mahang. Ti hyb n'aa raketyn b'ëeh mã sa wahë n'aa ta tii bã kata padëëk doo. ⁸ (Saduséw sa hã ji dajëp jawén paa bã, dooh ji ganã wäd bã. Sa hã, dooh äãs. Sa hã dooh na-ääj sahee péh. Pariséw sa hã kã, ji dajëp jawén paa bã ji ganyyh nä p'aa hënh. Ti anäng na-ääj hë sa hã äãs, sahee na-ääj hë.)

⁹ Ti hyb n'aa raky ked'aak mã ta ti p'ää. Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób, Pariséw wób as'ëëg b'ëeh mãh. Tak'ëp mã sa kyyh. Hahÿÿ d' mã sa kyyh:

—Dooh hahÿ aj'yy nesaa do tamoo wäd bã. Ji hapäh mã äãs her'ood bã ta hã. Ji hapäh mã tii, sahee her'ood bã ta hã —näk mã sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Pariséw Saduséw kamajë däg mã tak'ëp. Ti m' warahén sa wahë n'aa beÿÿm wät, rejes wät ted'oo Paw-Ro. Ti hyb n'aa tamejũũ warahén rabahõm rabej'ooj nyh hyb n'aa Paw-Ro, warahén tób hënh ramahũũm hyb n'aa p'aa hënh.

¹¹ Ti m' atsëm kã, Jesus kasee Paw-Ro hã. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Eÿÿm manäh! —näng mãh. —Maher'oot do hadoo këh ÿ n'aa babã Jerusarënh bã, ti hadoo né hë da maher'ood panang Roma häd näng doo bã —näng mã Jesus ta hã.

* **23:3** J'ooj madäk do ta h'yyb tym, Paw-Ro hanäng pé panyyg ky n'aa gó ta her'oot doo. † **23:5** Esodo 22.28

Paw-Ro Judah buuj wób radajëëb paawä panyyg n'aa hahÿh

12 Ti m' jati péh, Judah buuj Jesus hä h'yy kana'eeh do wób rakaner'oot Paw-Ro radaj'ëëp hyb n'aa. P'op Hagä Do hä raky däng radaj'ëëp né hë. Ti m' raky hadoo:

—Dooch d' ër awa bä, dooch d' ër eëg bä ër nanaboh nä bä Paw-Ro —näk mä sa kyyh.

13 Tahyb n'aa pé 40 ajyy ti h'yyb hedoo doo. 14 Ti m' rabahöm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa wë na-ãä j hë. Ti m' raky hadoo sa hä:

—P'op Hagä Do hä ää ky däng, dooch ää awa bä, dooch ää eëg bä Paw-Ro ää nanaboh nä bä —näk mäh. 15 —Ää karën paawä Sinedirijo ajyy n'aa sii hë bë ky n'aa etsëë warahén sa wahë n'aa hä, Paw-Ro tamanaa hyb n'aa bë bab'ëeh bä. Taw'ääts hë bë her'oot bë karën baad bë ky n'aa napäh ta ky n'aa, bë keno da —näk mäh. —Ää gadaa däk da ta baa bä, ää daj'ëëp hyb n'aa bë hab'ëeh hënh takajaa do pooj jé —näk mä sa kyyh.

16 Ti m' Paw-Ro s'aah ky n'aa napäh rahe'oot doo. Ti m' tabahöm kân warahén sa tób hënh, Paw-Ro tapanäk hyb n'aa. 17 Ti m' Paw-Ro naëënh warahén sa wahë n'aa seeh. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Mamahüüm hahÿ pahëew bë wahë n'aa wë. Ti anäng panyyg tahe'oot pé ta hä —näng mä Paw-Ro.

18 Ti m' warahén wahë n'aa see mahüüm kân pahëew sa wahë n'aa heh'äät ub do wë. Ti m' taky hadoo ta hä:

—Paw-Ro, ër maso geët doo, ÿ tanaëëj nä, tahe'oot hä ÿÿ, ÿ manaa hyb n'aa hahÿ pahëew a wë. Ti anäng mä panyyg tahe'oot pé pan'aa a hä —näng mäh.

19 Ti m' pahëew warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do moo takyg höm ramaa nanapäh hënh. Teaanh mäh:

—H'ëed ti makarën maher'oot hä ÿÿ? —näng mäh.

20 Ti m' pahëew ky hadoo: —Judah buuj kaner'ood bong a hä raky n'aa her'oot hyb n'aa Paw-Ro mamahüüm hyb n'aa Sinedirijo ajyy n'aa rakahet'aa hënh. Rakarën mä paawä raky n'aa napëë magyys hë Paw-Ro ky n'aa, ken'ooh da. 21 Maky dahé manä da. 40 ajyy tahyb n'aa pé ragadaa däk radaj'ëëp hyb n'aa. Kejën rabë bä. P'op Hagä Do hä raky däng dooch rawa bä, dooch reëg bä rananaboh nä bä Paw-Ro. Da hë ti abë padëëk. Ragadaa däk maher'oot do pan'aa sa hä —näng mä Paw-Ro s'aah kyyh warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do hä.

22 Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do edëë wät pahëew. Ti m' taky hadoo:

—Maher'ood manä ÿ mapanäk doo —näng mäh.

23-24 Ti m' warahén sa wahë n'aa heh'äät ub do naëënh pawöp hë warahén sa wahë n'aa. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë etyn höm da 200 warahén tsyym me hah'üüm péh, 70 kawaaro jó hah'üüm

do ta wób, 200 jook yt hã hah'ũũm doo, kawaaro Paw-Ro jahõm pé sii hẽ da, atsẽm rabahõm hyb n'aa panang Sesareja häd näng doo hẽnh —näng mä ta kyyh.

Ti m' tamejũũ baad ub ramahũũm hyb n'aa Paw-Ro, sa wahẽ n'aa Peris häd näng do wẽ. ²⁵ Tamejũũ sa hã tama erih do Peris. Terih doo, hahỹỹ da m':

²⁶ “ÿ, Karaw-Dijo Risijas, ÿ edẽng õm Peris, hyb n'aa jawyk doo, Sesa kyy gó babä bag'ããs do õm. ²⁷ Õm ÿ panäk hahỹỹ da: Judah buuj ramaso däk hahỹ aj'yy. Rakarẽn paawä radaj'ëep. Ti ÿ ky n'aa napäh bä Roma buuj tado bä, ÿ bahõm warahén sii hẽ ÿ bed'ëep hyb n'aa sa moo gó naa. ²⁸ ÿ karẽn paawä ÿ heen n'aa näng h'ëed hyb n'aa rakamaj'ĩĩ ta hã, ti hyb n'aa ÿ wén mahũũm paa Judah buuj wahẽ n'aa sa wẽ. ²⁹ Tii bä ÿ heen n'aa nyy däk raky n'aa jaw'y'yyk do hyb n'aa raky kes'ëem. Dooh tamo haj'aa kadoo bä ji daj'ëep hyb n'aa paawä. Dooh tamo haj'aa kadoo bä na-ãäj hẽ ji dawäts geët hyb n'aa. ³⁰ Tii bä ÿ ky n'aa napäh rakarẽn radaj'ëep. Ti hyb n'aa nayyw hẽ ÿ mejõ hõm a wẽ. ÿ maher'oot da ta maj'ĩ, a wẽ rabahõm a sii raber'oot hyb n'aa ta ky n'aa”, näng mä terih do hã.

³¹ Ti m' warahén sa wahẽ n'aa mejũũ doo da rabadoo kãn. Ramahũũm kãn mä atsẽm Paw-Ro. Ti m' panang An-Tiparis häd näng doo bä rakajaa. ³² Tii b' naa, jati péh,

warahén tsyym me hah'ũũm do rababaa j nã p'aa hẽnh sa tób hẽnh. Kawaaro jó hah'ũũm do ramahũũm kãn tii bä Paw-Ro. ³³ Rakaja hõm bä Sesareja bä, ran'oo däg kãn sa wahẽ n'aa ma erih do Peris hã. Ti m' rahaëënh Paw-Ro ta hã. ³⁴ Ti m' Peris ner'ood kãn kerih doo, ti m' teanh mä Paw-Ro hã ny hado tabanäng hẽnh tabana, Roma hä j n'aa. Siris hẽnh naa tabana Paw-Ro her'oot bä m', ³⁵ Peris ky hadoo ta hã:

—ÿ maa newëe da a ky n'aa a hã kamaj'ĩĩ do rakaja nã bä —näng mäh.

Ti m' tamejũũ Eróts, Judah buuj sa wahẽ n'aa tób haeh do yt hã warahén rabahag'ããs hyb n'aa Paw-Ro.

24

Peris hã Paw-Ro her'oot do raky n'aa tapaa do ky n'aa pa-nyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' 5 ta ã jawén paa bä, Ananijas, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooch do sa wahẽ n'aa heh'äät do kajaa nã Sesareja bä. Ta sii tamanaa mä Judah buuj sa wahẽ n'aa wób, sa ky n'aa rod Ter-Turus häd näng do na-ãäj hẽ. Ti m' raky n'aa tapa kãn Paw-Ro ta ti hä j n'aa bagä n'aa matym gó. ² Ti m' Paw-Ro ramana geët bä, Ter-Turus häd näng do du doo taher'oot do Peris hã. Paw-Ro taky n'aa tapaa. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Baad tanyy né hẽ, a hyb n'aa baad ub ãã hã ãã hä j n'aa bä. Dooh kamaj'ĩĩ péh. Õm h'yy ganäng do hyb n'aa, baad tawén hadoo ãã hã, ãã

häj n'aa bä. ³ Jé pad'yyt hě äã häj n'aa bä äã h'yy gada-
 jang a mo haj'aa hyb n'aa,
 Peris, tak'öp hyb n'aa jawyk
 doo —näng mäh. ⁴—Doo äã
 karën bä öm äã h'yyb panasä
 bä. Ti hyb n'aa äã karën
 paawä kanahën d'os hě ma-
 maa newë äã her'oot doo.
⁵ Geët hahÿ aj'yy, kamaj'ï
 do du na do tii, äã hä. Jé
 pad'yyt hě badäk hahÿÿ bä
 Judah buuj rakamaj'ï sa hä
 hě tan'oo bä. Aj'yy Nasaréh
 buuj ky s'üüt doo, ta wób
 sa wë h'yy kawereem hõm
 do sa wahë n'aa see hahÿÿh.
⁶ Takarën paawä tan'oo bä
 baad tanado wät P'op Hagä
 Do matym gó P'op Hagä Do
 tób n'aa. Ti hyb n'aa äã
 wén maso däk. [⁷ Äã karën
 paawä äã ky n'aa etyy äã ky
 n'aa jaw'yyk do mejüü doo
 da. Ti nuuj jé warahén sa
 wahë n'aa, Risijas häd näng
 doo, ta warahén sii hě tabana.
 Äã hä rawaj'aa padëëk, Paw-
 Ro rabej'ooj hõm hyb n'aa äã
 mahänh. ⁸ Tamejüü ta hä ky
 n'aa tapaa do a wë rabahõm.]
 Baad hahÿ aj'yy hä meaj bä,
 maheen n'aa näng da äã ehub
 né hě äã ky n'aa tapaa do
 hä —näng mä Ter-Turus kyyh
 Peris hä.

⁹ Ti m' Judah buuj,
 Jerusarënh bä han'aa doo,
 raky masa Ter-Turus. Raky
 n'aa tapaa ënh Paw-Ro. Te
 hub né hě m' Ter-Turus
 her'oot doo, sa nooh.

¹⁰ Ti m' sa wahë n'aa Peris
 häd näng do mejüü Paw-Ro

ber'oot hyb n'aa. Ti m' Paw-
 Ro ky hadoo:

—Hajõõ däg ta baab äã häj
 n'aa bä baad maky n'aa etyy.
 Ti hyb n'aa h'yyb neÿÿm doo
 me ÿ her'oot a hä këh ÿ n'aa
 hä ÿ raky n'aa tapaa do ky
 n'aa hä —näng mäh. ¹¹—¹²
 ta ä nä ÿ kaja nä Jerusarënh
 bä, P'op Hagä Do ÿ hyb n'aa
 esee hyb n'aa. Makarën bä
 mameaaj ÿ kajaa noo gó ÿ
 rahapäh doo, te hub né hě
 ta ti ÿ her'oot do mabahapäh
 hyb n'aa. ¹² B'ëeh hahÿÿ hä
 ÿ kamaj'ï doo, dooh noo gó ÿ
 rahapëë bä ÿ ky kedag bä P'op
 Hagä Do tób n'aa bä. Doo
 noo gó ÿ rahapëë bä ÿ ka-
 majë bä tób P'op Hagä Do pa-
 nyyg rayd naherot do yt hä,
 panang bä na-ääj hě. ¹³ Hahÿ
 ajyy dooh rahaja bä rametä
 bä te hub tado bä hä ÿ raky
 n'aa tapaa do ky n'aa.

¹⁴ Hÿÿ kä, dooh ÿ ky n'aa
 jejën bä, ÿ hyb n'aa jaw'yyk
 né hě P'op Hagä Doo, äã wahë
 makü rah'yy kaha'eeh doo.
 Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä
 Do wë ky n'aa ÿ ky daheeh.*
 Ta wób wë äã h'yy kawareem
 hõm ramaneëëj né paawä ta
 tyw n'aa papuuj, sahõnh P'op
 Hagä Do kyy kerih do ÿ ky
 daheeh. P'op Hagä Do ky
 n'aa rod rerih doo, Mosees
 ky n'aa jaw'yyk do ÿ ky da-
 heeh. ¹⁵ Hä ÿ kamaj'ï do
 ragada do hadoo né hě ÿ
 gada dejëp do ragenä bong
 doo, P'op Hagä Do mo haj'aa.
 P'op Hagä Do karën doo da
 habong do paah, baad nabok

* 24:14 Jesus ky n'aa né hě ti “ta tyw n'aa papuuj” ramaneëënh doo.

do paa na-ãäj hē da ãã gada ragenä bong doo. ¹⁶ Sahõnh hē da ragenä bong do hyb n'aa, baad ub had'yyt hē ŷ karēn ŷ bawät, hēp ŷŷ gó baad had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hä, ta wób sa hä na-ãäj hē —näng mä Paw-Ro.

¹⁷ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ĕnh:

—Hajõng ta baab häj n'aa s'ee hēnh ŷ bewäd nä. Ta jawén ŷ babaaj hõm p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh, kasuud is do Judah buuj sa mahang habong do sa matym n'aa ŷ tajooch hyb n'aa, P'op Hagä Do hä ŷ ma ejuu do hyb n'aa na-ãäj hē. ¹⁸⁻¹⁹ Ti né hē ŷ bad'oo P'op Hagä Do tób n'aa yt hä, sahõnh hē ŷ bahajaa jawén paa bä ãã ky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo da ji h'yyb banyyw däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Dooch hajõk do tado bä si ŷ habok doo. Dooch na-ãäj hē ŷ kamajē bä ta wób sa wē. Daap ramenyyh hä ŷ raky n'aa tapaa doo. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä né hē ŷ bag'ēēd däk Judah buuj wób Asija häj n'aa hēnh naa ŷ rabahapäh bä. Taw'ãäts hē né hē paawä ta ti né hē ajyy wawēē hē rabana, hä ŷ raky n'aa tapaa hyb n'aa tanyy bä sa wē hä ŷ raky kes'ēēm péh. Ti né hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hä ŷ raky n'aa tapaa do paah. ²⁰ Ta ti ranan'aa do hyb n'aa, na b'ēēh hahŷ raheer'ood ny hadoo pé rahapäh ŷ mo haj'aa kadoo bä Sinedirijo ajyy n'aa raky kes'ēēm do hä

ŷŷ. ²¹ Jããm né hē hahŷŷ da kēh ŷŷ Sinedirijo ajyy n'aa sa hä: “Dejēp do ragenä bok do ŷ gada do hyb n'aa, hä ŷ raky n'aa etyy bē matym gó”, näng paa kēh ŷ sa hä. Nepäh ta tii hä rawyyd bä sa hä baad nadoo do mo haja ŷŷ —näng mä Paw-Ro kyyh.

²² Ti m', baad Peris ky n'aa napäh né hē Jesus ky n'aa, ta tyw n'aa papuuj ramaneēēnh doo. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä taky hadoo:

—Jããm hē dó —näng mäh. —Warahén sa wahē n'aa Risi-jas häd näng do kajaa bä, ŷ baher'oot da nyy da ŷ bad'oo õm raky n'aa tapaa do hä —näng mä Peris kyyh.

²³ Ti m' Peris mejũũ warahén sa wahē n'aa see rabaheg'ãäs nä Paw-Ro. Hahŷŷ da m' ta kyyh sa hä:

—Taw'ãäts hē bē eréd tabawät hyb n'aa, tabeg'ãäs hyb n'aa. Bē an'oo na-ãäj hē ta najiis rabeg'ãäs ta wē rabanoo hyb n'aa takarēn doo —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta jawén, p'aa hēnh Peris bana Paw-Ro wē. Ta ŷŷm sii hē tabana. Dusir mä Peris ŷŷm häd. Judah buuj mä ti ta ŷŷm. Ti m' tamejũũ Paw-Ro ranaēēnh. Tamaa newēē mä Paw-Ro her'oot doo, ji h'yy ka'eeh do Kristo Jesus hä ky n'aa. ²⁵ Ti m' Paw-Ro baher'oot bä baad ub ji bawät do ky n'aa, ji h'yy keb'aah do ky n'aa, ta jawén ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa na-ãäj hē, Peris eŷŷm wät mäh. Ti m' taky hadoo:

—Jääm hē dó. Ahõm nä. ÿ karēn bā, ÿ mejũũ da õm ranaēēnh p'aa hēnh —näng mã ta kyyh Paw-Ro hã.

²⁶ Peris karēn paawä Paw-Ro anoo dajēēr ta hã, taberéd hõm hyb n'aa. Ti hyb n'aa m' hajõõ nuu me tanaēēnh ta wē Paw-Ro sii taber'oot hyb n'aa.

²⁷ Ti m' pawóp hē ta baab tabahado dāk bā, Posijo-Pes Peris jawén buuj däg. Peris sa wahē n'aa tabadoo do paa tabanyyh bā, teréd gēēt Paw-Ro, Judah buuj tah'yyb en'yym hyb n'aa.

25

Roma buuj sa wahē n'aa see sii Paw-Ro ber'oot do pa-nyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' tamawoob hē tabahado däg bā ta äh Pes Peris jawén buuj tabahado däg bā, Jerusarēnh hēnh tabahõm kån Sesareja panang häd näng doo bā naa. ² Ti m' Jerusarēnh bā takajaa bā, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'oooh do sa wahē n'aa, Judah buuj sa wahē n'aa wób na-ääj hē, rabahõm ta wē. Paw-Ro raky n'aa tapaa ta matym gó. ³ Ky kah'ũũm mã ta hã, rakarēn doo da tabad'oo hyb n'aa. Rakarēn né paawä Pes mejõ nä Paw-Ro Jerusarēnh hēnh. Rakarēn né paawä radaj'ēep Paw-Ro tana bā ta tyw n'aa me. ⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Dooh —näng mãh. — Sesareja bā Paw-Ro bagēēt. T'ĩ hēnh da ÿ babaaj hõm p'aa hēnh nayyw hē. ⁵ Taw'ääts hē né paawä bē wahē n'aa wób

rabah'ũũm si ÿÿ, t'ĩ hēnh raky kes'ēem hyb n'aa tamo haj'aa kadoo bā —näng mãh.

⁶ Ti m' ji moo sahõnh hē ta ä jawén paa bā, Pes babaaj hõm kån Sesareja hēnh. Ti m' jat'iip hadoo Pes bana sooh ji hã raky kes'ēem do ky n'aa rabaherot bā. Ti m' tamejũũ ranaēēj nä Paw-Ro. ⁷ Paw-Ro bana gēēt bā, Judah buuj, Jerusarēnh bā naa han'aa do ranu sabug dāk tabagēēt bā. Ti m' radu doo tak'ēp Paw-Ro raky n'aa tapaa. Hajõng mã nesaa do tamo haj'aa, sa nooh. Daap mã ramenyyh. Dooh m' rahaja bā rametä bā se hub tado bā ti raher'oot doo.

⁸ Ti m' ta daaj hē Paw-Ro ky n'aa kaher'oot sa hã:

—Dooh ÿ mo haj'aa kad'oo pé Judah buuj raky n'aa jaw'yyk do hã. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bā P'op Hagä Do tób n'aa hã. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bā Sesa, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do hã —näng mã Paw-Ro kyyh.

⁹ Ti m', Pes h'yyb enäw paawä Judah buuj. Ti hyb n'aa hahÿÿ da m' ta kyyh Paw-Ro hã:

—Makarēn mabahõm Jerusarēnh hēnh, t'ĩ hēnh ÿ maa newēē hyb n'aa õm raky n'aa tapaa doo, õm ÿ ky n'aa etyy hyb n'aa? —näng mãh.

¹⁰ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Babä ÿ bagēēt hÿÿ kã, raky kes'ēem do ky n'aa rabaherot bā. Babä né hē ji ky n'aa etyy Sesa kyy gó, Roma buuj sa wahē n'aa heh'äät ub do kyy gó. Babä né hē

ÿ maky n'aa etyy. Baad mabahapäh né hë, dooh ÿ mo haj'aa kadoo bä Judah buuj sa hä. ¹¹ ÿ mo haj'aa kadoo bä paawä, dajëb hä ÿ maky n'aa ety bä ta hyb n'aa, ÿ gadoo né da ÿ radaj'ëëp doo. Se hub tanado bä hä ÿ raky n'aa tapaa doo, dooh Roma buuj raky n'aa jaw'y'yk do an'oo bä sa moo gó ÿ rahaëënh. ÿ karën Sesa né hë ÿ taky n'aa etyy —näng mä Paw-Ro kyyh.

¹² Ti m' Pes beanh ta hä masa do sa hä nyy d' rabad'oo. Ti m' rakaner'oot do jawén paa bä Pes ky hadoo Paw-Ro hä:

—Makarën mä Sesa òm taky n'aa etyy. Ti hyb n'aa t'ïi hënh né da mabahòm ta wë —näng mäh.

Judah buuj sa wahë n'aa hä Pes her'oot do Paw-Ro ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta jawén, ta see pé noo gó, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub do Agaripa häd näng doo, ta änh Berenis häd näng do daheeh rabana, Sesareja hënh rabeg'ääs hyb n'aa Pes wë. ¹⁴ Hajõõ ta äh t'ïi hënh rabajeej bong. Ti hyb n'aa Agaripa hä Pes baher'oot Paw-Ro ky n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Ti agëët babä aj'y'y Peris eréd gëët do paah —näng mäh. ¹⁵ —Jerusarënh hënh ÿ bewäd nä noo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ääj hë raheer'oot hä ÿÿ ta hä raky kes'ëëm do ky n'aa.

Rakarën né paawä dajëb hä ji ky n'aa etyy —näng mäh.

¹⁶ —ÿ her'oot sa hä, dooh Roma buuj ramejõ bä rarejã bä nanyw hë ji hä. Pooj jé ji ky naa etyy n'aa an'oo bä ta matym gó ji hä ky n'aa tapaa do ji ky gadoo. Tii d' né këh ÿ sa hä. ¹⁷ Ti m' wawëë hë rakaja nä bä, nanyw hë, jati péh, ÿ mejüü Paw-Ro ramanaa, ta hä ky kes'ëëm do rabab'ëëh bä. ¹⁸ Ta hä raky n'aa tapaa bä, dooh ÿ h'yyb däng do tado bä raky n'aa tapaa doo. ¹⁹ Raky n'aa hajëm rah'y'y kaha'eeh do ky n'aa hä. Raky n'aa hajëm na-ääj hë dajëp do ky n'aa, Jesus häd näng doo. Paw-Ro her'ood bä edëp mäh, tanooh. ²⁰ Dooh ÿ hapëë bä nyy da ÿ bad'oo ta ti hedoo do hä. Ti hyb n'aa ÿ beanh ta hä takarën bä Jerusarënh hënh tabahòm, t'ïi hënh raky n'aa etyy hyb n'aa. ²¹ Ti m' Sesa hä Paw-Ro ky däng. Takarën mä Sesa ky n'aa etyy ta hä. Ti hyb n'aa ÿ mejüü rabahag'ääs nä Sesa wë ÿ manejõ nä bä —näng mä Pes kyyh.

²² Ti m' Agaripa ky hadoo:

—ÿ karën paawä ÿ maa newëë ta ti aj'y'y her'oot doo —näng mäh.

—Taw'ääts hë. Jat'iip né da mamaa newëë taheer'oot doo —näng mä Pes.

²³ Ti m' jat'iip hadoo Agaripa, Berenis daheeh rabajëë p'ëë ta gawakõ gaeh doo gó, raky n'aa tapaa do ky n'aa rabaherot bä. Rabajëë p'ëë bä, baad ub t'ïi hënh

kat'aa do raweh'ëeh Agaripa, Berenis daheeh. Sa sii m' rabajëë p'ëë warahén sa wahë n'aa ky n'aa etsëeh doo, ajyy panang buuj ky n'aa etsëeh do na-ãäj hë. Ti m' Pes häd näng do mejũ Paw-Ro ramanaa hyb n'aa. ²⁴ Ti m' Pes ky hadoo:

—Agaripa, Judah buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo, bëeh, äã mahang kata b'ëeh doo, bë hegãã hahÿ ajyy —näng mäh. —Jerusarënh hënh, babä Sesareja bä na-ãäj hë sahõnh hë Judah buuj hã ÿ raky n'aa her'oot ÿ daj'ëep hyb n'aa. Tak'ëp sa kyyh rabetsëë hã ÿÿ —näng mäh. ²⁵ —Hã ÿÿ, dooh tamo haj'aa pé tadajëb bä. Ti hadoo né hë, Sesa ky n'aa etyy ta hã taky däng do hyb n'aa, ÿ h'yyb däng Roma hënh, Sesa wë né hë ÿ mejũ. ²⁶ Tii da né da ÿ bad'oo. Ti hadoo né hë, dooh wë ÿ ta ky n'aa ÿ ma erih pé Sesa hã. Ti hyb n'aa ÿ mana gëet bë matym gó. A wë né hë ÿ mana gëet Agaripa, hajõng ta hã ër eanh do jawén paa bä, ÿ bahapäh hyb n'aa h'ëed ÿ ma erih pé ta ky n'aa hã. ²⁷ Dooh taw'ããt hë tado bä ta si n'aa hë ÿ mejõ bä Paw-Ro, ta hã ky n'aa tapaa do ky n'aa tamah doo me —näng mä Pes kyyh Agaripa sa hã.

26

¹ Ti m' Agaripa ky hadoo Paw-Ro hã:

—Maher'ood a daaj hë a ky n'aa —näng mäh.

Ti m' Paw-Ro meduuk ta moo me, bag hënh rabab'ëeh

hyb n'aa. Ti m' ta du doo taher'oot doo:

² —ÿ h'yy gadajang né hë Agaripa, naga hë ÿ her'oot do hyb n'aa Judah buuj hã ÿ raky n'aa tapaa do ky n'aa maa napäh bä —näng mäh. ³ —ÿ h'yy gadajang na-ãäj hë, baad mabahapäh do hyb n'aa nyy da ëer, Judah buuj, ër bahed'oo doo da. Mahapäh né hë h'ëed p'ãã ëer, Judah buuj, ër ky ked'aak. Ti hyb n'aa ÿ karën paawä h'yyb jawyk doo me da ÿ maaa newëë —näng mäh.

⁴ Ti m' taky hadoo ënh:

—Sahõnh hë Judah buuj rabahapäh nyy da ÿ bawäd wät ÿ karapee noo gó naa hã ÿ n'aa bä ÿ bawäng doo bä, Jerusarënh bä na-ãäj hë. ⁵ Bãp peej däg ÿ rabahapäh né hë. Rakarën bä rahajaa raheer'ood bä nyy da ÿ bawät paah. Baad had'op, ta wób sa bahãnh Parisëw raky daheeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër mahang. Parisëw sa see né hë paa ÿÿh. Rababok doo da ÿ bawäd wät paah. ⁶ Hÿÿ kã hã ÿ raky n'aa etyy, ÿ gada do hyb n'aa ër wahë makũ hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁷ Isaraëw taah 12 hedoo do du na do sa panaa ragada P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, P'op Hagä Do rawén hyb n'aa jewyyg had'yyt hë. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ÿ gada do hyb n'aa né hë Judah buuj hã ÿ rawén ky n'aa tapaa —näng mäh.

⁸ Ti m' teanh mäh:

—H'ëed hyb n'aa bë mahang habong do sa hã dooh

P'op Hagä Do haja bä dejëp do ragenä boo bä p'aa hënh tan'oo bä? —näng mä ta kyyh.

9 —P'ooj ub ÿ na-ääj hë sa da hadoo né paa ÿÿh. Ti noo gó hä ÿ taw'ääts hë sahõnh hë ÿ hajaa doo me ÿ karën ÿ rejää Jesus Nasaréh buuj häd. ¹⁰ Tii d' né paa ÿ bad'oo Jerusarënh bä. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa kyy gó hajök Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ dewäts b'ëeh. Radejëëb bä, ÿ karën né hë paa radejëp. ¹¹ Hajõõ nuu me jé pad'yyt hë tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do basooch hënh ÿ bahõm paah, ÿ rejää hyb n'aa Jesus hä h'yy ka'eeh do sa mahang habong doo. ÿ rejää doo me ÿ karën né paawä Jesus hä raky n'aa rejää. Tak'ëp né hë ÿ kawajää n'aa sa wë. Ti hyb n'aa ÿ bahõm panang s'ee hënh, Judah buuj häj n'aa tanadoo hënh, ÿ rejää hyb n'aa t'ii hënh —näng mäh.

¹² —Ti ta see pé noo gó ÿ bahõm Damas-Ko hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooch do sa wahë n'aa kyy gó ÿ bahõm t'ii hënh, Jesus hä h'yy ka'eeh do ÿ rejää hyb n'aa paawä. ¹³ Ti m' wasyk, ta tyw n'aa me ÿ bahõm bä, tii bä ÿ bahapäh wë hä naa ta bag tak'ëp gabarëeh do hahät ÿÿ hä, hata haa sa hä na-ääj hë. Papÿÿj gabarëeh do bahãnh ta ti bag. ¹⁴ Tüü äã kajäg b'ëeh tii bä. Ti ÿ maa napäh kyyh, hä ÿ her'oot do Eberew kyy me: “Saw-Ru, Saw-Ru, h'ëed hyb n'aa ÿ marejäã? A

daaj né hë maker'ook ÿ maky nadahé bä, booj yb gasõõm do hä tedats bä ta jawén p'aa hënh hadoo.” ¹⁵ Ti ÿ eanh ta hä: “Jaa õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo?”, näng ÿÿh. Ti taky hadoo: “ÿ né hë Jesus, marejäã doo. ¹⁶ As'ëëg g'ëed! A hä ÿ wén kas'ee wät õm ÿ asëew wät do hyb n'aa. Õm ÿ asëew wät, hëp ÿ n'aa mamoo wät hyb n'aa, ta wób sa hä mabahe'oot hyb n'aa mahapäh do ÿ hÿÿ kä. Maher'ood sa hä na-ääj hë ÿ metëek nä do a hä ky n'aa. ¹⁷ Õm da ÿ ed'ëep Judah buuj, Judah buuj nadoo do sa moo gó naa õm rarejä bä. Judah buuj nadoo do sa mahang õm ÿ mejüü hÿÿ kä, ¹⁸ mamaher'oot hyb n'aa sa hä. Ty temah do hadoo, gadagyp do hadoo doo gó habok do hadoo tii. ÿ karën mabahe'oot sa hä këh ÿ n'aa, rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa, gadagyp do hadoo doo gó ranaboo bong hyb n'aa, Nesaa Do Yb manejõ wät hyb n'aa sa hä, P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa, ta bag näng hënh hadoo gó rababoo däk hyb n'aa, hä ÿ rah'yy ka'eeh hyb n'aa, nesaa do sa h'yyb tym gó hanäng do ÿ bawug hõm hyb n'aa. Tii bä da P'op Hagä Do karapee, hä ÿ rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tsyt hë ta wë tasëew hõm do rabahado padëek hyb n'aa da”, näng Jesus kyyh hä ÿÿ.

¹⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ti hyb n'aa, nayyw né hë

ÿ ky daheeh Jesus mejũũ do wẽ hã naa, hã ÿ takasee bã. ²⁰ Nayyw hẽ kã ÿ baher'ood kãn Jesus ky n'aa Damas-Ko bã habong do sa hã, ta jawén Jerusarēnh bã habong do sa hã, sahõnh hẽ Judah häj n'aa bã habong do sa hã kã. ÿ maher'oot na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo do sa hã. Sa hã ÿ her'oot nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ her'oot sa hã, baad rababok hyb n'aa, baad ub ji bahapäh hyb n'aa nesaa do reréd hõm doo, P'op Hagä Do hã rah'yy kae däk doo. ²¹ Ti hyb n'aa né hẽ, Jesus mejũũ do ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ Judah buuj ramaso däk P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã kahadë doo gó, ti ÿ radajëeb paawä.

²² Ti hadoo né hẽ ÿ P'op Hagä Do masaa had'yyt hẽ, da hẽ na-ãäj hẽ. Ti hyb n'aa né hẽ babä ÿ wén gëet, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ky n'aa etsëeh do sa hã, ky n'aa netsëeh do sa hã na-ãäj hẽ. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa rod makũ rer'oot do paa bahãnh, Mosees her'oot do paa bahãnh ÿ her'ood bã. ²³ Ti raheer'oot né hẽ P'op Hagä Do H'yyb Däng Do dajëp do ky n'aa. Jããm né hẽ pooj jé dejëp do mahang taganã wät do hyb n'aa, tamaher'oot da Judah buuj sa hã, Judah buuj nadoo do sa hã na-ãäj hẽ, nyy da ta bag hadoo doo gó rababok hyb n'aa —näng mã Paw-Ro kyyh.

²⁴ Ti m' Pes ky gakog hõm Paw-Ro. Ti m' taky hadoo:

—Õm ky bawad däk tak'ëp mama kametëek do haj'aa! —näng mã Pes kyyh Paw-Ro hã.

²⁵ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Dooh —näng mãh. —Dooh ÿ ky bawad bã. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo. Baad tabadäng ji h'yyb gó baad ji hyb n'aa newë bã —näng mãh. ²⁶ —Mameaaj paawä Agaripa hã. Baad ub tabahapäh ÿ her'oot do ky n'aa. Ti hyb n'aa tahajaa baad ÿ baher'oot ta hã. Hã ÿÿ, ta heen n'aa näng né hẽ ÿ her'oot do ky n'aa hã. Dooh kejën doo gó tawäd wäd hahÿ Jesus ky n'aa ÿ her'oot doo. Sahõnh hẽ raheen n'aa enäh —näng mã Paw-Ro.

²⁷ Ti m' Paw-Ro beaanh Agaripa hã:

—Maky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa rod n'aa raheer'oot do paah? —näng mãh. —Maky daheeh né hẽ, hã ÿÿ —näng mãh.

²⁸ Ti m' Agaripa ky hadoo:

—Nayyw hẽ med'oo g'eeh mahajaa ÿ mah'yyb tatug bã Kristo hã h'yy ka'eeh do see ÿ bahado däk hyb n'aa? —näng mãh.

²⁹ Ti m' Paw-Ro ky hadoo:

—Nayyw hẽ tado bã, nayyw hẽ tanado bã, P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëë õm, ta wób ÿ ramaa newëe do na-ãäj hẽ, da ÿ rabahado padëek hyb n'aa. Dooh hahÿÿ da, ÿ moo kamewyyt doo da tado bã —näng mã Paw-Ro.

³⁰ Ti m' Agaripa, Pes, Berenis, sahõnh hẽ sa pa hab'ëeh do as'ëeg b'ëeh. ³¹ Ti m' ran'yyh ta gawakõ gó naa.

Sa m'aa hēnh rakaner'oot bā raky hadoo:

—Dooh tamo haj'aa kadoo bā ji dajēeb bā. Dooh hyb n'aa ji dawäts gēēt péh —näk mäh.

³² Ti m' Agaripa ky hadoo Pes hā:

—Taky nahado bā paawä Sesa ky n'aa etyy hyb n'aa ta hā raky n'aa tapaa do ky n'aa hā, taw'ääts hē paawä ji eréd hōm tabahōm hyb n'aa —näng mäh.

27

Paw-Ro ramejō hōm do Roma hēnh panyyg n'aa hahȳh

¹ Ti m' Itarija häj n'aa hēnh, Roma panang hēnh ää ramejūū raky däng do jawén paa bā, rahaēej däk Paw-Ro, radewäts b'ēeh do wób na-ääj hē warahén sa wahē n'aa see Jurijo häd näng do moo gó, Roma hēnh Paw-Ro tamahūūm hyb n'aa. “Sesa warahén n'aa” ramaneēēnh do sa see ti Jurijo. ² Ti m' panang Adaramit häd näng doo bā naa ää gatsäg t'oonh marakate gó, Asija häj n'aa hēnh hahōm doo gó. Ää sii hahōm na-ääj hē aj'y Aris-Tako häd näng doo. Masedonija häj n'aa bā, panang Tesaronika häd näng doo bā naa tii. ³ Ti m' jati pé ää kajaa panang Sidōn häd näng doo bā. Ää kajaa bā Sidōn bā, Jurijo ky enyym Paw-Ro hā. Tanoo tabeg'ääs hyb n'aa pong hēnh ta najiis sa wē, ta hā rabanoo hyb n'aa ta wē badoh doo. ⁴ Ää tsyym kasok bā, ää habok

hēnh bah'ood ty gahēm. Ti hyb n'aa tsyt dēeg hā, Tsi-Peré häd näng do nu masee me ää kenaa bong. ⁵ Ti m' ää batsäk bā ää tabēs Siris, Pam-Pirija häd enäh do häj n'aa. Ti m' ää kaja hōm panang Mira häd näng doo bā, Risija häj n'aa bā.

⁶ Ta tii bā warahén sa wahē n'aa baw'yyt marakate panang Aresän-Dirija häd näng doo bā naa, Itarija häj n'aa hēnh hahōm doo. Ti m' tamejūū ää gatsäg t'oonh, tii gó ää bah'ūūm hyb n'aa. ⁷ Ti m', hajōng ta äh kaja hē ää bahōm séd bā ää karip do hyb n'aa, bah'ood ää habok hēnh taty gahēm do hyb n'aa. Tak'öp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok ää kaja hōm hyb n'aa panang Kinid häd näng do nedaa bā. Dooh bah'ood an'oo bā ää ty gahōm hēnh ää ahōm bā. Ti hyb n'aa s'ȳy tabanäng hēnh ää bah'ūūm. Tsytt dēeg hā Keret, Saramone häd enäh do hoo gad'oo bā ää tabēs. Tii da ää wén d'oo, tsyt dēeg hā Keret häd näng do nu masee me ää kenaa bong hyb n'aa. ⁸ Kaja hē ää bahōm is Keret nabyy me. Tak'öp né hē marakate gó moo b'ook do ramoo bok marakate bahōm hyb n'aa. Ti m' ää kaja hōm kän Datyyw Banäm Do häd näng doo bā. Panang Raseja häd näng do nedaa bā däg tii.

⁹ Tabēej hōm ta äh raka-hej'aa do paawä Itarija häj n'aa hēnh. Tabēej hōm Jōm

Kipur* rataheb'ëes doo. Äm n'aa nyy däk ji atsëg bä aka-jar, edaa däk do hyb n'aa tabahahëem do bawät doo. Tabahahëem do noo gó tak'ëp bah'ood bana. Ti hyb n'aa Paw-Ro ky hadoo mä sa hä:

10 —Hä yÿ pé da, dooh da baad tado bä ër hahÿ hah'üüm doo. Ër da ta see hadoo, ër da kamana'uuh marakate hä, ta gabuuj hä, ër na-ääj hë da. Taw'ääts hë babä ër ba'yym dó —näng mä Paw-Ro.

11 Paw-Ro maher'ood né paawä sa hä, dooh warahén sa wahë n'aa karën bä tamaa newë bä ta kyyh. Taky daheeh marakate poo masoo n'aa, marakate danäh daheeh. 12 Dooh baad tado bä ratabëej bä tabahahëem do noo gó “Datyyw Banäm Do” häd näng doo bä. Ti hyb n'aa hajök do rakarën rabah'üüm, rakajaa hyb n'aa paawä panang Pënis häd näng doo bä, t'ï hënh ratab'ëes hyb n'aa paawä tabahahëem do noo gó. Pënis bä marakate ranu kahej'ëek, tsyt dëeg hä Keret häd näng doo bä. T'ï hënh dooh tabahëm bä tagajarah hyb n'aa.

13 Tii bä, tadu doo bä tabahëm do raty gahöm hënh, ratsebee bong, h'yy kahasë bong. Rah'yyb däng doo da né hë red'oo mäh. Ti m' resäg toonh marakate mesoo n'aa. Ti m' rabahöm kán tsyt dëeg nabyy me. 14 Dawë péj rababoo däg bä kä tak'ëp bah'ood bana kán. Tsy

dëeg hadäk hënh naa tabana. Rahepëe däk ti bah'ood tak'ëp hen'aa doo. 15 Ti m' marakate bah'ood bahëm höm. Dooh ää haja bä ää ahöm bä bah'ood gó. Ti hyb n'aa ää beréd höm bah'ood marakate tamahüüm hyb n'aa. 16 Ti m', tsyt dëeg nad'ëed is doo, Kaw-Da häd näng do nu masee me ää kenaa bong bä bah'ood an'oo bä, tii bä ää bahaja kán ää ej'ooj nä kán h'oo yb marakate duu me hadäk doo. T'ï hënh dooh denaa hë né paawä bah'ood tabahëm bä, ti hadoo né hë tak'ëp ää bej'ooj nä kán. 17 Ti m' ta gó rabatóg so kán h'oo marakate agyyb jëe bä hood n'aa. Ti m' ta mawyd n'aa hewëeh doo me ramew'yyd höm marakate hä tagananabëeh hyb n'aa, maadaka tak'ëp hejooñh do hyb n'aa. Rajeÿÿm na-ääj hë marakate adëe kä bä hood jó, hood Sirit häd näng do jó. Ti hyb n'aa rabaw'oong bëenh marakate yb mesoo n'aa sekeek doo. Tii bä raberéd höm bah'ood ty gahëm hënh marakate bahöm. 18 Ti m', tak'ëp ketaam do hyb n'aa maadaka marakate hä, jat'iip hadoo rakud bëenh marakate gabuuj tagasakog däk hyb n'aa. 19 Tamawoob hë tabado däg bä ta äh, sa daaj hë rabaw'oong bëenh marakate gó ramoo mabok do nahëe paah. 20 Poo hajëe had'yyt hë. Dooh papÿÿj ty ganä wäd bä, sagööh dooh ji hapëe boo bä, ny nemuun ää bahöm

* 27:9 Jöm Kipur häd näng do Judah buuj rataheb'ëes, nesaa do kawug höm do rahyb n'aa esee hyb n'aa.

ãã bahapäh hyb n'aa paawä. Kaneréd bah'ood. Ti hyb n'aa sahõnh hẽ ãã dejëp ãã ed'oo.

²¹ Hajõõ däg ta äh ranawa bong do jawén paa bä, Paw-Ro bas'ëëg geët tabaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—Taw'ãäts hẽ né paawä ÿ bë ky dahé ÿ baher'ood wät bä ër nahõm hyb n'aa paawä Keret bä naa. ÿ bë ky dahé bä paawä, dooh né hẽ paawä bë kamanau bä bë aw'oong bëënh do hä —näng mäh. ²²— Ti hado né hẽ paawä, bë h'yy ketón manäh. Dooh da dajëp pé ër seeh. Jããm hẽ marakate karejä hõm da —näng mäh. ²³ —Naga hẽ, atsëm, P'op Hagä Doo, ÿ hyb n'aa jaw'yyk doo, mejũũ äãs, ta karom seeh, hä ÿ takasee hyb n'aa. ²⁴ Hahÿÿ da äãs kyyh: “Eÿÿm manä Paw-Ro. Sesa hä da makametëëh nä. A hyb n'aa da P'op Hagä Do bed'ëep sahõnh hẽ marakate gó habok doo”, näng mä äãs kyyh. ²⁵ Ti hyb n'aa bë tse-bee, bë h'yy kahasë. ÿ h'yy ka'eeh né hẽ P'op Hagä Do hä. ÿ hapäh baad ub, hä ÿ äãs her'oot do hadoo né hẽ da ër hä. ²⁶ Hood jó, tsyt dëëg hä bah'ood tapooh da marakate —näng mä Paw-Ro.

²⁷ Ti m' 14 däg äã äh, äã bah'ood mahũũm akajar Adirijat häd näng doo bä. Ti atsëm ub, edaa däk hëëj badäk marakate gó moo b'ook do rahyb n'aa hapäh. ²⁸ Ti m' rametyy tetyy n'aa me. 36 meet mä tahajaa rametyy bä. Ta bahãnh rametyy

p'aa hënh. Ta yd jé däg: 27 meet däg mäh. ²⁹ Rajeÿÿm mä pä hä tatapóh bä. Ti hyb n'aa ji meheet pé raw'oong bëënh marakate mesoo n'aa, ta duu hënh kanehõ doo. Ti m' raky n'aa etsëë nayyw hẽ tabawag hõm hyb n'aa paawä. ³⁰ Ti m' marakate gó moo b'ook do radawäts tuu paawä h'oo yb. Marakate poo hä rabahõ ta mesoo n'aa ken'ooh. Rakarën paawä rakejën hõm sa mahãnh. ³¹ Tii bä warahén sa wahë n'aa hä, warahén sa hä na-ããj hẽ Paw-Ro ky hadoo mäh:

—Marakate gó moo b'ook do ranayyw bä, dooh da bë edëb bä —näng mäh.

³² Ti m' warahén ragekyd bong h'oo mesoo n'aa. Tame tabahop ran'oo bä.

³³ Ti m' tapaj'ëë bä däg, Paw-Ro etsëë sahõnh hẽ rabawa hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—14 äã ä däg dooh bë awa boo bä, bë h'yy ketón padëëk do hyb n'aa. ³⁴ Ti hyb n'aa, tak'ëp ÿ betsëë bë hä bë bawa hyb n'aa bë waa. Taw'ãäts hẽ bë h'yyb hejooj padäg bë bedëp hyb n'aa —näng mäh. —Edëp da bëëh, baad ub da sahõnh hẽ —näng Paw-Ro.

³⁵ Ti m' Paw-Ro baher'ood wät jawén paa bä sa hä, tado däk päw, ti m' taky n'aa ets'ëë wät P'op Hagä Do hä sahõnh hẽ ramaa napäh bä. Tagan-abäh hõm tii bä, tii b' tabawa kän. ³⁶ Ti m' ta wób rah'yy kahasë bong, rabawa kän tii bä. ³⁷ Sahõnh hẽ marakate gó habok do 276 ajyy. ³⁸ Ti m'

rah'yy kajäk do pénh sahõnh hē rabawa bong do jawén paa bä, radewäts bëenh tiriig, marakate häd gasakog däk hyb n'aa.

³⁹ Ti m' tabawag hõm bä kä, marakate gó moo b'ook doo, dooh rahapëe bä tsyt dëeg. Tii b' rahapäh tagajarah yb hood banäng bä. Rah'yy kajäk t'ii hēnh marakate badäng hyb n'aa paawä. ⁴⁰ Ti m' ragekyd bong ta mesoo n'aa. Ti m' rapyn hõm ta du ewõd n'aa ramaw'yyd däk do paah. Ti m' ragaj'eej däg kån pään gaeh do tah'üüm doo, ta poo bä hadäk doo. Tii bä kä, marakate bahõm kån hood hanäng hēnh. ⁴¹ Ti m' hood wajau do hã marakate badëe këe. Hood jó ta poo baa këe. Ti hyb n'aa ta duu hēnh takameb'ood wät maadaka an'oo bä.

⁴² Tii bä kä, warahén rakarēn radejëeb paawä radewäts b'ëeh do paa ramahüüm do sa sii, ranatsóm hõm hyb n'aa sa mahänh. ⁴³ Ti hadoo né hē dooh sa wahë n'aa an'oo bä radejëeb bä, Paw-Ro tat'yyd mehün do hyb n'aa. Ti m' warahén sa wahë n'aa mejüü jé hatsóm do rakajäk hyb n'aa tame, rabatsóm hõm hyb n'aa hood hakëe hēnh. ⁴⁴ Ta wób, nats'oom do tamejüü sekeek do hã rakamesoo hyb n'aa, rabahõm hyb n'aa hood hakëe hēnh. Tii da né hē kä sahõnh hē äã kaja nä kån hëej hã.

28

Tsyt dëeg hã Maw-Ta häd

näng doo bä rabaym dó pa-nyyng n'aa hahÿh

¹ Sahõnh hē äã babë padëek bä ta nabyy me, äã heen n'aa enä däg Maw-Ta ta ti tsyt dëeg häd. ² Ti m' tsyt dëeg bä habong do ky en'yym sahõnh hē äã hã. Ti m' naëng adoos do hyb n'aa, bahahëem do hyb n'aa, ragahõ jat tëeg, äã rats'yyt äã katëng hyb n'aa. ³ Paw-Ro kab'ood däk tëeg. Tadawäts toonh bä hahõng doo me, batëe däk do hyb n'aa aw'yy bana tadawäts toonh do mahang, ta moo hã tabegëej däk bä adäg däk. ⁴ Ti m' tsyt dëeg bä habong do rabahapäh bä aw'yy ta moo hã kas'ëe däk doo, raher'oot rabab'ëeh bä:

—Hahÿ aj'yy tahyb n'aa pé ji naheb'oooh doo. Kedëeb wäd né hē paawä akajar me naa, hÿÿ kä da tadajëb kån ji sãm heb'aanh do an'oo bä — näk mäh.

⁵ Ti m' aw'yy Paw-Ro tsawyh wät tëeg hõo me ta moo hã kas'ëe däk doo. Dooh tadateej bä ta hã, baad tabawät. ⁶ Ti m' tsyt dëeg buuj ragada ta moo dap'uung s'ëeg bä, ragada na-ääj hē tadagõn jëe bä. Bãp peej ragada ta hã. Dooh tadateej bä ta hã, ti hyb n'aa m' ta see hado däk rahyb n'aa newë däk ta hã. Tak'ëp haj'ap do red'oo mäh.

⁷ Ta tii bä p'eets hē ti anäng hëej uuh, Pubirijo häd näng do ma. Tsyt dëeg buuj sa wahë n'aa tii. Baad äã tagadoo ta tób bä. Tamawoob hē äã äh ta tii bä. ⁸ Ta yb nahëe näng tagëe bä. Oom

ta hã, w'oo gatsëg ta hata. Ti m' Paw-Ro beg'ããs tahagã hënh. Ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagã Do hã ta nahëë hyb n'aa. Taky n'aa ets'ëë wät jawén paa bã ta moo tadasooh ta nuu gó. Ti m' aj'yy bahas'oo däk. ⁹ Ti jawén paa bã tsyt dëëg hã haj'eenh doo, nahëë en'ÿÿh doo, an'aa Paw-Ro wë. Heso hõm né m' tii d' ënh. ¹⁰ Baad ub ãã tsyt dëëg buuj raweh'ëëh. Ta jawén kã, ãã tsyym kasok bã, ãã hã rabanoo sahõnh hë ãã mahũũm doo, ãã batsëg hõm do waa n'aa na-ããj hë.

¹¹ Tamawoob hë kamarab tsyt dëëg hã ãã baj'eenh do jawén paa bã, ãã gatsëg t'oonh marakate gó Aresãn-Dirija hënh hana doo gó, tsyt dëëg hã tabahahëëm noo gó tab'ëës doo. Marakate poo hã sa kabarii kawareeh do sa heen n'aa badäk, Kas-Tor, Porus häd enäh doo. ¹² Ti m' ãã kajaa panang Sirakus häd näng doo bã. Tamawoob hë ãã äh tii bã ãã tab'ëës. ¹³ Tii b' naa ãã bahõm ta nabyy me had'yyt hë. Ti m' ãã kajaa panang Resijo häd näng doo bã. Jati pé bah'ood bana, ãã ty gahõm hënh tabahëm. Ti m' jat'iip hadoo ãã kaja hõm panang Putewori häd näng doo bã. ¹⁴ Tii bã ãã kat'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ãã rats'yyt ãã baym hyb n'aa dó 7 ta äh sa pa. Tagadëëg ub kã Roma bã ãã kaja hõm kãn. ¹⁵ Jesus hã h'yy ka'eeh do Roma bã habong do heen n'aa enä däk né hë ãã ky n'aa hã. Ti hyb

n'aa rawén na, ãã ragadoo hyb n'aa panang Apijo häd näng doo bã, panang buuj rakahet'aa doo bã. Ta wób ãã ragadaa däk Tamawoob hë Taber-Nas häd näng doo bã. Ti m' Jesus hã h'yy ka'eeh do Paw-Ro bahapäh bã, tatsebee wät, ti m' P'op Hagã Do hã taky hadoo:

—Taw'ãäts hë mamejõ nä do hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh doo —näng mä ta kyyh.

¹⁶ ãã kaja hõm bã Roma bã, ranoo ta m'aa hënh Paw-Ro bagã. Sët hë warahén ta hagã n'aa.

Roma bã Jesus ky n'aa Paw-Ro her'oot do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' tamawoob hë däg mä ta äh, Paw-Ro mejüü ranaëënh hyb n'aa sahõnh hë Judah buuj sa wahë n'aa, Roma bã habong doo. Ti m' rabana bã, Paw-Ro ky hadoo sa hã:

—Wakãn haa —näng mäh. —Dooh ÿ mo haj'aa kad'oo pé ër wakãän sa hã, ër wahë makü rabahed'oo do paa hã na-ããj hë. ÿ ramaso däk Jerusarënh bã, tii bã ÿ ran'oo däk Roma buuj sa moo gó. ¹⁸ Hã ÿ rabeaanh jawén paa bã, rakarën né hë paawä ÿ raberéd hõm. Dooh ÿ mo haj'aa kadoo bã ta hyb n'aa ÿ radaj'ëëp hyb n'aa paawä, ti hyb n'aa rakarën ÿ raberéd hõm. ¹⁹ Dooh Judah buuj, ër wakãän, rakarën ÿ reréd hõm bã. Ti hyb n'aa ÿ betsëë, Sesa hã ÿ taky n'aa etyy, hã ÿ raky

tapaa do ky n'aa hã. Ý ti dooh ý ky kes'ëem pé er wakãän sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa ý mejüü bë ranaëenh ý baher'oot hyb n'aa bë hã —näng mäh. — Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragada do ý gada hyb n'aa né hë babä ý wén gëet ý moo kamewyyt haak sapuuw hadoo doo me —näng mä Paw-Ro.

²¹ Ti m' Judah buuj sa wahé n'aa Roma bä habong do raky hadoo Paw-Ro hã:

—Dooch äã gadoo pé kerih do Judah häj n'aa bä naa a ky n'aa. Dooch na-ääj hë er wakãän t'ii hënh naa han'aa do rer'ood bä baad nadoo pé a ky n'aa —näk mäh. ²² —Äã karën paawä äã maa napäh h'ëed hado a hã pé papuuj hadoo do ky n'aa. Jé pad'yyt hë baad nadoo doo me raba-her'oot ta ti papuuj ky n'aa hã —näk mäh.

²³ Ti m' raky kajäg däk Paw-Ro her'oot do pan'aa hã. Raky kajäk do noo gó hajök mä kat'aa Paw-Ro hagä hënh. Tabaher'oot bä, báp paa tadu doo, tug bä taky keréd hõm mäh. Taher'oot mä sa hã ji P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa. Baad ub mä tabaher'oot sa hã. Mosees erii wät do paa mahang, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa mahang na-ääj hë taner'oot sa hã, Jesus né hë P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, raky daheeh hyb n'aa. ²⁴ Sa mahang raky daheeh mä Paw-Ro her'oot do hã. Ta wób mä dooh raky dahé bä. ²⁵ Séd h'yyb nahedoo maa new'ëe do sa

mahang. Paw-Ro her'oot do jawén paa bä Isajas erih do paa P'op Hagä Do Sahee kyyh, radu doo hah'üüm doo. Hahýý d' mä Paw-Ro her'oot sa hã P'op Hagä Do Sahee kyyh Isajas hã:

²⁶ “Ahõm da sa wë. Hahýý da da mamaher'ood sa hã:

‘Bë maa napëe né paawä, dooh bë maa newë bä. Bë hegäã né paawä, dooh bë hapëe bä’, noo da sa hã.

²⁷ Sa h'yyb tym gó abaa padëek do hado däk.

Dooch d' rah'yy kadawuung wäd bä.

Sa nabuuj ragetsëe hõm.

Sa matym ty kajaã hõm.

Tii da tanado bä paawä,

rabahapäh né paawä,

ramaa napëe né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ýý rah'yy kawereem né paawä

hã ý rah'yy ka'eeh hyb n'aa.

Hã ýý rah'yy kasadëe bä paawä ý t'yyd mehïin sa hã.”*

²⁸ Ti m' Paw-Ro ky hadoo ënh:

—Ý karën bë heen n'aa enäh hahýý hã: Hýý kä da, ji P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa Judah buuj nadoo do sa hã da takaher'oot. Ti raky daheeh da —näng mä Paw-Ro.

[²⁹ Ti m' ta tii da Paw-Ro baher'oot jawén paa bä sa hã, ah'üüm mäh. Ky ked'aak mä ramahõm me sa da hadoo do hã.]

* 28:27 Isajas 6.9-10

³⁰ Ti m' pawóp hē ta baab sa tób bā Paw-Ro bagēē wāt. Tēpaag had'yyt mā ta sām tób danāh hā. Baad mā tagadoo sahōnh hē ta wē heg'āās doo. ³¹ H'yyb neỹm doo me ta her'oot P'op Hagā Do bag'āās do ky n'aa. Dooh hewaat péh ta hā. Tametēek mā Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa. Jāām hē kā hahỹ panyyg.

Roma
Jesus hã h'yy ka'eeh
doo, panang Roma
häd näng doo bä
habong do hã,
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh

¹ Paw-Ro, Kristo Jesus karom ÿ ti hÿÿh. Hã ÿ P'op Hagä Do h'yyb däng, Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa. Tsyt hẽ ÿ P'op Hagä Do asëew däk, ta panyyg hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ²⁻⁴ Ta T'aah, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa ky n'aa né hẽ ta ti panyyg hanäm doo. Jesus kajaa do pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk paa ta ti ta panyyg hanäm doo. Tak'ëp hanäm do ta kyy kerih do hã rerih paa ta tii. Ji da hadoo Jesus bahado däk noo gó, Dawi panaa né paa tii. P'op Hagä Do T'aah kabaj'aa do na-ãäj hẽ Jesus, P'op Hagä Do Sahee, tak'ëp hanäm do metä wät. Dejëp do mahang Jesus ganä wät do hã tametä wät tii. ⁵ Jesus hyb n'aa P'op Hagä Do ky enyym wë ÿÿ. Ta hyb n'aa, hã ÿ taban'oo däk na-ãäj hẽ Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ maher'oot hyb n'aa, ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jesus raky daheeh hyb n'aa kä. ⁶ Ti sa wób né hẽ bëeh, P'op Hagä Do naëj wät doo,

Jesus Kristo karapee rabahadoo hyb n'aa. ⁷ ÿ edëng bë sahõnh hẽ, panang Roma häd näng doo bä habong doo, P'op Hagä Do kamahän doo, P'op Hagä Do naëj wät doo, tsyt hẽ ta wë bë babok hyb n'aa. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ãäj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yym.

⁸ Pooj jé ÿ ky däng do hahÿÿh: Jesus Kristo häd gó, P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do hã ÿ j'aa etsë, jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ bä rabaher'oot do hyb n'aa nyy da baad ub P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh. ⁹⁻¹⁰ Bë ÿ ky n'aa ets'ëë had'yyt hẽ. P'op Hagä Do hapäh ÿ ky n'aa etsëë bëeh. Ta wë t'öp hëp ÿÿ gó naa ÿ moo wät, ta T'aah ky n'aa ÿ maher'ood hõm. Ta hã ÿ ky n'aa etsëë, takarën bä tabanoo hyb n'aa ta tyw n'aa, bë ÿ bahehëen hyb n'aa. ¹¹ Ta ti ÿ wén her'oot, tak'ëp ÿ karën do hyb n'aa bë ÿ bahapäh, P'op Hagä Do Sahee hã hana doo me bë ÿ masa hyb n'aa baad bë h'yy kae had'yyt hẽ hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé tii: ÿ karën bë ÿ h'yyb en'yym, baad ÿ h'yy ka'eeh do bë bahapäh bä. ÿ karën na-ãäj hẽ ÿ bë h'yyb en'yym bë h'yy ka'eeh doo me, séd demuun ër h'yyb tsebé hyb n'aa kä. ¹³ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh, hajõõ nuu me paa ÿ h'yyb däng bë ÿ bahehëen,

baad Kristo hã bẽ panang buuj wób rah'yy ka'eeh ỹ anoo hyb n'aa, ta wób Judah buuj nadoo do mahang ỹ bad'oo do paa hadoo. Hajõõ nuu me ỹ paa h'yyb däng bẽ ỹ bahehëen paawä, dooh ỹ haja nä bã bẽ wẽ ỹ ahõm bã. Ti anyy had'yyt hẽ ỹ tahewaat doo.

¹⁴ Hã ỹ kamejõ däk, sahõnh hẽ sa hã Kristo ky n'aa ỹ baher'oot hyb n'aa, panang bã haj'eenh do rado bã, daap habong do rado bã, ma kamet'ëek do rado bã, ma kamanet'ëeg do rado bã na-ãäj hẽ. ¹⁵ Ti hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yyb hedoo, bẽ hã na-ãäj hẽ Kristo ky n'aa hanäm do ỹ maher'oot hyb n'aa, bẽeh, Roma bã haj'eenh do hã.

¹⁶ Dooh ỹ nu mebyy bã Kristo ky n'aa hã. Ỹ wén nu manebyng, ta ky n'aa hã kametä däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hejój. Ta tii me tabed'ëep sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Pooj jé dó tabed'ëep Judah buuj, tii bã tabed'ëep na-ãäj hẽ Judah buuj nadoo doo. ¹⁷ P'op Hagä Do hejój né hẽ ti ta ti ỹ wén her'oot, Kristo ky n'aa hanäm do metëeh do hyb n'aa nyy da baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, jãam hẽ Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó: “Jãam hẽ edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih

doo.

¹⁸ Hỹ pong jé naa P'op Hagä Do metëeh takawa-jãan sahõnh hẽ ta panyyg kanadah'eeh do sa wẽ, nesaa do moo heb'ook do sa wẽ na-ãäj hẽ. Baad hadoo do ky n'aa rah'yyb panas'ëeh nesaa doo gó rababok doo me. ¹⁹ P'op Hagä Do rajãa da ta tii, rahapäh do hyb n'aa paawä P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, sahõnh hẽ sa hã P'op Hagä Do metä wät do hyb n'aa. ²⁰ Badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuuj wät noo gó naa, P'op Hagä Do pehuuj wät do hã takametä däk P'op Hagä Do hã ji nahapäh doo. Ta hejój gawanatsik doo, sahõnh hẽ sa bahãnh ta kabaj'aa do na-ãäj hẽ kametä däk ỹ hanäng péh. Tamo haj'aa hã ji h'yy ganäng hyb n'aa ta hã. Ti hyb n'aa, dooh da tahaja bã ji ky hado bã, “Dooh P'op Hagä Do ỹ hapëe bã”, ji noo bã. ²¹ Rahapëe né paawä P'op Hagä Doo, dooh rawehëe bã ta hã, dooh na-ãäj hẽ raj'aa etsëe bã ta hã tanoo do hyb n'aa sa hã. Daap hadoo do ti rahyb n'aa newë däk. Dooh rah'yy kadawuung wäd bã baad hadoo do hã. ²² H'yy genäh redoo né paawä sa hã hẽ rahegãã bã, h'yy gatema padäg. ²³ Dooh rakarën wäd bã rawehëe bã P'op Hagä Doo, kabaj'aa doo, hawäd had'yyt doo. P'op Hagä Do rahyb n'aa eréd hõm, tii bã kabarii ajyy nahejooj is do heen n'aa hã, taw'ëed heen n'aa hã, ta babo n'aa heen

* 1:17 Habakuk 2.4

n'aa hã na-ããj hẽ rah'yy kawereem kãn, ta tii hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

²⁴ Ti hyb n'aa kã P'op Hagä Do anoo nesaa doo, tak'ëp nu meby n'aa nãng do sa h'yyb tym tak'ëp karën do ramoo bok sa hã hanãng doo me. Sa hub, sa hã hanãng doo, baad nado wäd ran'oo bã, tak'ëp nesaa do ta tii me sa da hadoo do sii hẽ ramoo bok do hyb n'aa. ²⁵ Rahyb n'aa eréd hõm P'op Hagä Do ky n'aa baad hadoo doo, heh'äät ub doo, tii bã daap hadoo do hã rah'yy kawereem däk, P'op Hagä Do pehuuj wät do rawén hyb n'aa jewyyg kãn. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ mo haj'aa nãng doo, dooh rahyb n'aa jewyyg wäd bã —ti né hẽ paawä ji j'aa etsëe had'yyt doo. Ýÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

²⁶ Tii d' rabad'oo do hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo doo, nu meby n'aa nãng doo, ramoo bok hyb n'aa kã sa h'yyb tym tak'ëp karën doo da. Ýÿj sii hẽ reréd hõm baad hadoo do sa patug wẽ rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Ýÿj wób ýÿj wẽ rababoo dæg kãn. ²⁷ Tii d' na-ããj hẽ ajyy wób rabad'oo. Reréd hõm sa ýÿm wẽ rababok doo, P'op Hagä Do karën doo da paawä. Tak'ëp rah'yy karën ajyy wób wẽ rababok. Tak'ëp nu meby n'aa nãng do ajyy wób ramoo bok ajyy wób sa sii. Ti hyb n'aa rahoop nesaa do ramoo bok do sãm.

²⁸ Tii d' had'yyt nado. Raka-

narën do hyb n'aa P'op Hagä Do rabahapäh, ramakyys do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa ety däk tii, baad nadoo do rahyb n'aa newëe hyb n'aa, nu meby n'aa nãng do ji moo nawät do ramoo bok hyb n'aa kã. ²⁹ Séd dó sa h'yyb gó nesaa péh. Tak'ëp rakarën nesaa do ramoo bok ta wób sa hã. Sa h'yyb karën do jawén rababok. Tak'ëp raky nes'aa däk. Tak'ëp ta wób sa ma rahyb n'aa jewëts däk. Ta wób wẽ rakarën rakamaj'ĩ. Sa h'yyb gó had'yyt hẽ kaj'õök do bawät. Rakarën rawad'ii had'yyt hẽ ta wób. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hẽ ta wób sa wẽ. Ta wób na-ããj hẽ ranu mer'oot. ³⁰ Ta wób raky n'aa rejãã. Tak'ëp rakamajë däk P'op Hagä Do wẽ. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo do hyb n'aa, ta wób raky n'aa rejãã, ta wób rarejãã. Ta wób sa bahãnh ranu gapad'ëek red'oo. H'yy kasab'ee. Rahyb n'aa newëe nyy da nesaa do ramoo bok. Dooh raky dahé bã sa yb, sa ýÿn. ³¹ H'yy gatamah. Ky keh'ýÿt. Dooh rakamahãn bã ta wób. Dooh rat'yyd mehĩn bã ta wób. ³² Rahapëe né paawä dajëb hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy ta ti hedoo do nesaa do moo b'ook doo, dooh reréd bã ta tii. Tii d' had'yyt nado rabad'oo. Taw'ääts hẽ na-ããj hẽ sa hã, ta wób, sa nemuun baad nadoo do ramoo boo bã.

2

Sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã

habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, Judah buuj wób, ta wób nesaa do moo heb'ooh do bë ky n'aa etyy. Ti hadoo né hë, dooh da bë kyy pé P'op Hagä Do matym gó ji taky n'aa etyy noo gó. Ta wób bë ky n'aa ety bä, bë daaj hë né hë bë ky n'aa ketyy, bë na-ããj hë bë moo bok do hyb n'aa ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. ² Èr hapäh, daap hë hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do moo b'ook doo. Tahapäh do hyb n'aa taky n'aa etyy sahõnh hë. ³ Ti hyb n'aa, kabaj'aa nadoo do bëeh, nesaa do moo heb'ooh do ky n'aa etyy doo, bë na-ããj hë bë moo bok ta wób bë p'ãã ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa, dooh né da bë kedëëb bä bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh. ⁴ Bë makyys apäh tak'ëp P'op Hagä Do ky ennyym do bë wë, ji tahyb n'aa b'aah doo? Dooh tagah'ood bä bë hã, bë wë tawén ky ennyym, ta wë bë h'yy kawareem hyb n'aa paawä ta hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä? ⁵ Bë nabuj keh'üüm do hyb n'aa, bë h'yy kawanareem do hyb n'aa na-ããj hë, bë an'oo bä tak'ëp bë P'op Hagä Do rejãã da takawajããn noo gó, sahõnh hë tanes'õõs doo me P'op Hagä Do ky n'aa etyy do kajaa bä kä. ⁶ Rabad'oo do pénh da P'op Hagä Do anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã.

⁷ Ti anäng tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do hã hana do gada doo, ta wë rakaweh'ëeh gad'aa doo, h'yyb nadajëp do ragadoo rakarën doo. Ta tii hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, h'yy kanerét doo me baad hadoo do ramoo boo had'yyt hë. Ta ti hedoo do sa hã P'op Hagä Do anoo da edëb had'yyt do ta pa. ⁸ Ti anäng ta wób. Sa hã hë ub rahyb n'aa newëë tii. Baad hadoo do P'op Hagä Do her'oot do raty n'aa ges'yyk. Nesaa do jawén rababok. Ta ti hedoo doo, ta kawaj'ããn gó tak'ëp P'op Hagä Do rejãã da. ⁹ Tak'ëp rabahoop da sahõnh hë nesaa do moo heb'ooh doo, Judah buuj pooj jé,* Judah buuj nadoo do na-ããj hë. Tak'ëp baad nadoo do adäng da sahõnh hë sa hã. ¹⁰ Sahõnh hë baad hadoo do moo bok do hã, tak'ëp baad hadoo do P'op Hagä Do anoo da. Rakawehëë däk da P'op Hagä Do matym gó. H'yyb nãm do P'op Hagä Do anoo da sa hã. Pooj jé, Judah buuj baad hadoo do moo wät do hã tabad'oo da tii, tii bä Judah buuj nadoo do hã na-ããj hë. ¹¹ Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nadoo bä, sét né hë ji ta hã.†

¹² P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do nahapäh do nesaa do moo b'ook doo, dawëë

* **2:9** Pooj jé Judah buuj du d'oo da rahoop doo. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do rahapäh do hyb n'aa né paawä, dooh raky dahé bä. † **2:11** Baad hadoo do moo b'ook doo, baad hadoo do ragadoo né da ta hanaa. Nesaa do moo b'ook doo, nesaa do ragadoo né da ta hanaa.

da rababoo had'yyt hē P'op Hagä Do mahänh, ta ky n'aa jaw'yyk do dooh né paawä rahapëë bä. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hapäh do nesaa do moo b'ook doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa etyy da sa hä. ¹³ Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maa new'ëp do nado baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do tii, baad hedo padëek do ta matym gó. ¹⁴ Ta see pé noo gó Judah buuj nadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do nahapäh doo, ramoo bok ta ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, dooh paawä rahapëë bä ta ky n'aa jaw'yyk doo. Tii da ta see pé noo gó rawén d'oo, sa h'yyb sa hä mejüü do hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ramoo bong bä, rametëeh tii hä, ti anäng né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do sa h'yyb gó. Sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hä hē, baad nadoo do ramoo boo bä. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newëe do metëeh da sa hä, baad tado bä, baad tanado bä rabad'oo do paah. ¹⁶ Ta tii d' tabawät sahönh hē ji h'yyb gó ji jejen do paa Kristo Jesus metyy noo gó, P'op Hagä Do ky gabuuj gó. Tii da né da tabahadoo, ta ky n'aa hanäm do ÿ maher'ood hōm do hä metëeh.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do Judah buuj raky nadaheeh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁷ Bē m' Judah buuj, bē wób sa nooh. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä bē daap yyp. P'op Hagä Do bē hapäh do hyb n'aa bē h'yy kasab'ee. ¹⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē ma kametëek do hyb n'aa, P'op Hagä Do karēn do bē bahapäh, tak'ëp baad hadoo do bē bahapäh na-ääj hē. ¹⁹ Ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa hadoo bëeh, bē hä péh.† Badagyp doo gó habok do sa bag hadoo bëeh, bē hä péh. ²⁰ P'op Hagä Do nahapäh do hä bē metëeh baad hadoo doo. Mosees ky n'aa jaw'yyk do bē hapäh do hyb n'aa, sahönh hē bē bahapäh, sahönh hē baad hadoo do bē bahapäh na-ääj hē. Ti hyb n'aa, nahapäh doo, karapee hadoo do sa ma matëg hadoo bëeh. ²¹ Ti hyb n'aa kä, hēd n'aa bē hä hē bē ma manetëek, ta wób ma metëek do bëeh? Hēd n'aa bē bets'ëek, ti bē baher'oot ta wób nets'ëek? ²² Hēd n'aa bē ÿÿm nadoo do sii bē beÿÿh, sa ÿÿm nadoo do sii ranaÿÿh ta wób bē maher'ood bä? Hēd n'aa sa kabarii tób n'aa yt hä hanäng do bē bets'ëek, tak'ëp kabarii ganen'aak do bëeh? ²³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä kan'oo däk do hä bē h'yy kasab'ee, ti hadoo né hē, dooh bē wehëe bä P'op Hagä Doo, bē ky

† 2:19 Judah buuj nadoo do ramanëëenh “ty temah doo”. P'op Hagä Do karēn paa Judah buuj rah'yyb mahüüm Judah buuj nadoo doo, ta ky n'aa rahapäh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ty temah do sa h'yyb mahüüm n'aa bëeh, Paw-Ro wén näng.

nadaheeh do hyb n'aa ta ky n'aa jaw'yyk doo. ²⁴ Ta tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, bē hā kametā dāk hahy P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii dāk doo: “Bē hyb n'aa Judah buuj nadoo do raky n'aa rejää P'op Hagä Doo.”[§]

²⁵ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo dāk do bē ky dahé bā, tii bā taw'ääts hē né hē ji masuuj noo byyh ji gahök doo, P'op Hagä Do karapee ji bahadoo do heen n'aa. Hyy kã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky nadahé bā, ji masuuj noo byyh kahög hōm né paawä, dooh ji P'op Hagä Do gado bā. Masuuj noo byyh kanehök do hado dāk ji tii bā, Judah buuj né paawä ji. ²⁶ Hyy kã, ta wób, Judah buuj nadoo doo, masuuj noo byyh kanehök doo, ramoo boo bā P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo, tii bā sa masuuj noo byyh kehök do hadoo raba-hado padëek tii, P'op Hagä Do hā. P'op Hagä Do gadoo né da tii. ²⁷ Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta masuuj noo byyh kanahög né paawä, bē da taky n'aa etyy P'op Hagä Do matym gó. Bē tawén ky n'aa etyy da, bē ky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, bē hapëe né paawä ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, anyy né paawä bē hā na-ãj hē ji masuuj noo byyh kahök do heen n'aa. ²⁸ Ta ti y

wén her'oot, dooh Judah buuj heh'äät ji do bā P'op Hagä Do matym gó, jääm hē j'ooj madäk doo me Judah buuj rabahed'oo doo da ji bad'oo do hyb n'aa. Ti hadoo P'op Hagä Do karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät do hā: Dooh j'ooj madäk doo me ji masuuj noo byyh kahök do tado bā tii. ²⁹ Jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo, ti né hē Judah buuj heh'äät doo. P'op Hagä Do Sahee baad hadoo do hā ji tah'yyb wareem dāk doo, ti né hē P'op Hagä Do karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät doo. Jääm hē j'ooj madäk doo me tamejüü doo da ji masuuj noo byyh ji gahök doo, dooh ta karapee ji hado dāk do heen n'aa heh'äät do tado bā. Ta wób raganado bā né paawä ta ti he-doo doo, P'op Hagä Do gadoo né da jé ta h'yyb gó naa P'op Hagä Do karën do moo wät doo.

3

Dooh P'op Hagä Do ky kahyÿd bā taky däng do hā ky n'aa hahyÿh

¹ Nyy d' y hanäng pé ta tii hā?* Daap hē g'eeh Judah buuj P'op Hagä Do asëew hōm ta wób sa mahang? Daap hē g'eeh ji masuuj noo byyh ji kahök do heen n'aa, Judah buuj hā tan'oo dāk doo? ² Dooh. Dooh tii d' tado bā y hanäng péh. Hajōng baad hadoo do ti anäng né hē ãã

§ 2:24 Isajas 52.5, Esekijew 36.22 * 3:1 Tëg eh do 2, tëg nad'ëed is do 25-29 hā terii wät do ky n'aa Paw-Ro ah'üüm nã babã.

Judah buuj wë, ta wób wë nanäng doo. Ta ti hajõng baad hadoo do mahang hahÿ ti ta bahãnh baad hadoo doo: Judah buuj hã takan'oo däk P'op Hagä Do kyyh.

³ Hÿÿ kä, Judah buuj wób raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh, dooh wäd g'eeh hÿÿ kä P'op Hagä Do moo wäd wäd bä sa hã taky däng doo? P'op Hagä Do ky kah'ÿÿt g'eeh hÿÿ kä sa hã taky däng doo? ⁴ Dooh. Dooh P'op Hagä Do ky kahÿÿd bä taky däng doo. Baad hadoo do ta her'ood had'yyt hë. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ti daap men'yyh doo. Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó, Dawi makü kyyh P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Maher'oot bä, baad ub né a kyyh ji bahapäh da.

Õm da j'aa ketsë õm raky n'aa tapaa bä”† —näng Dawi kyyh.

⁵ Hÿÿ kä, baad nadoo do ër moo bok do hã wyt ta maab däg, dooh tii da P'op Hagä Do bad'oo. Baad had'op sahõnh hë P'op Hagä Do bad'oo doo, ji nahadoo do hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, nyy da ji kyyh tii bä nesaa do hã ji taky n'aa ety bä? “Taw'ãäts hë nadoo do P'op Hagä Do bad'oo, äã tarejãã do hyb n'aa”, näng g'eeh ji? (Badäk hahÿÿ bä habok do hyb n'aa newëë doo da, reaanh doo

da, ÿ her'oot ti ÿ erih do hã.) ⁶ Dooh. Baad had'yyt hë P'op Hagä Doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh P'op Hagä Do haja bä paawä badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa ety bä. ⁷ Hÿÿ kä, hahÿÿ da apäh da ÿ her'ood wät do maa newëë do see ÿ taky gadoo: “Ji nawäd bä baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, ta bahãnh baad had'op P'op Hagä Do ji bahapäh tii hã. P'op Hagä Do kawehëë däg kãn baad nadoo do ji moo wät do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hëd n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy nesaa do ji moo wät do hyb n'aa”, näng mä ta kyyh. ⁸ “Taw'ãäts hë nesaa do ër moo bok. Baad hadoo do du n'aa tii”, näk mä ta wób. “Baad had'op P'op Hagä Doo, kametëeh tii hã”, näk mäh. Tii d' mä ÿ ma mehetëk doo, sa nooh. Daap ramenyh këh ÿ n'aa hã, ÿ raky n'aa rejãã. P'op Hagä Do rejãã né da tii da hyb n'aa newëë doo, tii da her'oot doo!

Dooh baad hadoo pé P'op Hagä Do matym gó ky n'aa hahÿÿh

⁹ Hÿÿ kä, ta wób sa bahãnh g'eeh ääh, Judah buuj, P'op Hagä Do matym gó? Dooh, tabad'op hë. Nesaa do mejüü sahõnh hë ji hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hë. ÿ metä däg kãn ta tii. ¹⁰ Tii da né hë takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

† 3:4 Saaw-Mo 51.4

“Dooh baad hawät pé P'op
Hagä Do karën doo da!

11 Dooh baad hadoo do hä
h'yy kadaw'uuh péh.

Dooh P'op Hagä Do hä hyb
n'aa newëë péh.

12 Sahõnh hë dooh rahyb n'aa
newë wäd P'op Hagä
Doo.

Dawë hä rababoo hõm ta
mahãnh.

Nes'aa padäg sahõnh hë.

Dooh baad hadoo do moo wät
péh!

Dooh sét had'os pé baad
hadoo do moo wät
péh.”†

13 “Kamag hood noo gasëets
däk do hadoo sa r'ood.
Dajëb ta hanaa.

Ramer'oot doo me rawedii ta
wób.”§

“Aw'yy p'yym mahÿÿj hadoo
sa kyyh.”**

14 “Sa noo me raky n'aa
was'ee had'yyt hë,

h'yy gaëëj gó rabaher'oot.”††

15 “Nayyw hë radej'ëëp ta
wób.

16 Rahahõm hënh ra-
gawats'iik sahõnh hë,
nesaa do ta wób rahoop
ran'oo bä.

17 Dooh h'yyb nyw gó ta wób
wë raboo bä.”††

18 “Dooh P'op Hagä Do rawe-
hëë bä,

dooh P'op Hagä Do rajeyÿm
bä sa h'yyb gó.”§§

Tii d' P'op Hagä Do kyyh.

19 Hÿÿ kä, èr hapäh hahÿÿh:
Sahõnh hë né hë P'op Hagä

Do ky n'aa jaw'yyk do her'oot
doo, ta kyyh her'oot doo, ta ky
n'aa jaw'yyk do gado däk do
sa hä né hë ti tabaher'oot, Ju-
dah buuj hä ti tabaher'oot.***

Tii d' tawén hadoo, bag hënh
sahõnh hë rababë däk hyb
n'aa da P'op Hagä Do matym
gó. Dooh da sa kyy péh.
Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä
habong do P'op Hagä Do ky
n'aa etyy da. ²⁰ Ti hyb n'aa,
P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk
do mejüü do ji moo wät do
hä, dooh da baad hadoo pé
P'op Hagä Do matym gó. Tii
d' tawén hadoo, P'op Hagä Do
ky n'aa jaw'yyk do Mosees
hä kan'oo däk do hä ji h'yy
kadaw'uuh nesaa do ji h'yyb
gó hanäng do hä.†††

*Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa
baad ji hado däk P'op Hagä Do
matym gó ky n'aa hahÿÿh*

21 Hÿÿ kä P'op Hagä Do
metä däk nyy da ji hajaa baad
ji bahado däk ta matym gó.
Mosees ky n'aa jaw'yyk do
mejüü do ji ky daheeh do hyb
n'aa nado tii. Ti hadoo né
hë, Mosees ky n'aa jaw'yyk
doo, P'op Hagä Do ky n'aa
rod p'ooj ub habong do na-
ãäj hë, raher'oot paa ta ti ky
n'aa hä. ²² P'op Hagä Do
anoo baad ji bahado däk ta
matym gó, Jesus Kristo hä
ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa
kä. Sahõnh hë né hë ta hä

† 3:12 Saaw-Mo 14.1-3, 53.1-3, Ekeresijas 7.20 § 3:13 Saaw-Mo 5.9 ** 3:13

Saaw-Mo 140.3 †† 3:14 Saaw-Mo 10.7 †† 3:17 Isajas 59.8 §§ 3:18 Saaw-Mo

36.1 *** 3:19 Tëg nad'ëëd is do 10 hanaa kerii däk doo, Judah ky n'aa na-ãäj hë.

Ti na-ãäj hë baad nadoo do ramoo bong do tii. ††† 3:20 Saaw-Mo 143, Garata

ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó.††† Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang Judah buuj ji do bä, Judah buuj ji nado bä. ²³ Sahõnh hē né hē ramoo boo däk nesaa doo. Dawëe sahõnh hē rababoo däk tak'ëp baad hadoo do mahãnh, sa hã P'op Hagä Do anoo do paawä.¶¶¶ ²⁴ Ti hado né paawä, bag hēnh P'op Hagä Do banoo baad sahõnh hē rabahado padëek hÿÿ kä ta matym gó, tak'ëp ji wë taky enyym do hyb n'aa, Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do hyb n'aa ër tedëeb wät do hyb n'aa nesaa do mahãnh. ²⁵ Ta T'aah P'op Hagä Do an'oo wät, ër wë P'op Hagä Do kawajãän do ër hyb n'aa tabahoop hyb n'aa, ër hyb n'aa tadajëp hyb n'aa kä. Baad ër bahado däk hÿÿ kä P'op Hagä Do matym gó, ër hyb n'aa Jesus dajëp ër ky dahé bä. Tii da P'op Hagä Do wén d'oo, baad had'op sahõnh hē tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa. P'op Hagä Do sa hã tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa, Kristo kajaa do pooj jé dooh tabaaj bä nesaa do ramoo bok do mabaj. ²⁶ Ta T'aah P'op Hagä Do wén n'oo däk, baad had'op sahõnh hē tamoo wät doo, tametëeh hyb n'aa hÿÿ kä. Baad ub né hē P'op Hagä Doo. Ti hadoo, baad rabahado padëek na-ãäj hē ta

matym gó tan'oo bä, Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

²⁷ Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé ta hã hē tah'yy kasabé bä. Ji hã hē ji wén nahajaa ji h'yy kasab'ee doo, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo do hyb n'aa baad ji bahado däk do P'op Hagä Do matym gó. Kristo bad'oo do hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado däk ta matym gó. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä ji hã hē ji h'yy kasabé bä. ²⁸ Ýÿ. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tadoo bä. ²⁹ Judah buuj had'yyt nado P'op Hagä Do bag'ãäs. Sahõnh hē ta wób na-ãäj hē né hē tabag'ãäs. ³⁰ Sét ub P'op Hagä Doo. Baad rabahado padëek tan'oo bä ta matym gó Judah buuj ta hã h'yy ka'eeh doo, Judah buuj nadoo do ta hã h'yy ka'eeh do na-ãäj hē. ³¹ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh apäh ji karën wät ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hã kan'oo däk do paa ý hanäng pé g'eeh? Dooh. Ti bahãnh ër ky daheeh hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk doo.*

4

Abaraãm h'yy ka'eeh do ky

††† **3:22** Tahajaa na-ãäj hē ji erii bä hahÿÿ da: "P'op Hagä Do anoo baad ji bahado däk ta matym gó, baad had'yyt hē Jesus Kristo bad'oo do hyb n'aa. Sahõnh hē né hē ta hã ky dah'eeh doo, baad rabahadoo da ta matym gó." ¶¶¶ **3:23** Tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do h'yyb däng Adãw hã tabanoo hyb n'aa, ta panaa hã na-ãäj hē. Ta jawén, Adãw ky nadaheeh do hyb n'aa, dooh ta ti tagado wäd bä. * **3:31** Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji hajaa hÿÿ kä baad ji ky dahé bä ta ky n'aa jaw'yyk doo.

n'aa hahỹh

¹ Taw'ääts hē ēr hyb n'aa newē nyy da Abaraām, āā Isaraéw buuj wahē makũũh, baad hado dāk paa P'op Hagä Do matym gó. ² Baad Abaraām hado däg bä paawä P'op Hagä Do matym gó, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa paawä, tii d' tado bä paawä, tahajaa paawä ta hã hē tah'yy kasabé bã. Ta hã hē tah'yy kasabé bã paawä, dooh P'op Hagä Do matym gó tado bä paawä tii. ³ Hahỹh da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do hã takerii dāk Abaraām ky n'aa: “Abaraām ky dahé kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado dāk P'op Hagä Do matym gó”,* näng kerih doo.

⁴ Hỹh kã, ji moo wät do ky n'aa gó bē y maher'oot: Ji moo wäd wät do hyb n'aa ji gado bã ji moo wät do sãm, tii bã ta sãm ji gadoo doo, dooh daap hē ji gadoo do tado bã tii. Dooh bag hēnh ji gadoo do tado tii. Ji moo wät do sãm né hē tii. Ti hadoo baad ji hado dāk do hã P'op Hagä Do matym gó. Baad ji bahado däg bã paawä baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa, tii bã dooh bag hēnh tado wäd bã paawä tii. ⁵ P'op Hagä Do né hē ti hanoo, baad raba-hado padëek baad nadoo do paah. Ta hã h'yy ka'eeh doo, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tabahado dāk ti P'op

Hagä Do matym gó, ta ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do tamoo wät do hyb n'aa nado. ⁶ Tii d' né hē Dawi makũ baher'oot paah. Ky n'aa kedëng mäh, baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa nado baad hado dāk do P'op Hagä Do matym gó. Hahỹh da m' Dawi kyyh Saaw-Mo hã kerih doo:

⁷ “Ky n'aa kedëng tii, sa hã P'op Hagä Do hyb n'aa mabaan do ta ky n'aa jaw'yyk do raky nada-heeh do paah,

baad nadoo do ramoo bok do paa P'op Hagä Do awug hõm doo.

⁸ Ky n'aa kedëng tii, baad nadoo do ramoo bok do paa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do netsén doo”, näng Dawi kyyh.†

⁹ Ȳ eanh hỹh kã, jããm hē sa masuuj noo byyh kehõk do ti ky n'aa kedëng g'eeh? Dooh. Judah buuj nadoo doo, sa masuuj noo byyh kanehõk doo, ti na-ããj hē raky n'aa kedëng. Abaraām h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē baad tawén hado dāk P'op Hagä Do hã, ēr ky hadoo paah. ¹⁰ Bē hyb n'aa newē, ny noo gó baad Abaraām hado dāk P'op Hagä Do matym gó? Ta masuuj noo byyh gahõk jawén paa bã, ta masuuj noo byyh tagahõk do pooj jé? Ti pooj jé né hē, dooh ta jawén tado bã. ¹¹ Ta jawén tii, Abaraām hã takan'oo dāk sa masuuj noo byyh kahõk do heen n'aa. Ta masuuj noo

* 4:3 Genesis 15.6 † 4:8 Saaw-Mo 32.1-2

byyh kanahōk nā bā, P'op Hagä Do hā tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad tabahado däk do metëe n'aa tii. Ti hyb n'aa, sahōnh hē sa masuuj noo byyh kanehōg né paawä, P'op Hagä Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek do P'op Hagä Do matym gó, sa wahë makū hado däk Abaraām. ¹² Sahōnh hē sa masuuj noo byyh kehōk doo, Abaraām masuuj noo byyh kanahōk nā bā h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē Abaraām panaa.

¹³ Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do raky daheeh do hyb n'aa tado bā, Abaraām hā, Abaraām panaa hā na-āāj hē, P'op Hagä Do ky n'aa enooh sahōnh hē badäk hahÿ ta danäh rabahadoo hyb n'aa. Doo. Ta ti P'op Hagä Do wén ky n'aa enooh sa hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó hyb n'aa tii. [†] ¹⁴ Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā daab 'yyp do rado bā paawä ti Abaraām hā taky n'aa eno däk do gadoo doo, tii bā daap hē paawä ji h'yy ka'eeh doo, daap hē na-āāj hē paawä tii bā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. ¹⁵ Doo Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo ÿ wén näng, nesaa do hā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ji tawén ky n'aa etyy, baad

ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā. Tanyy bā ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky nadahé had'yyt hē né hē ta mahang. ¹⁶ Ti hyb n'aa ká, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ji gadoo. Jāām hē tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa tii. Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē Abaraām panaa ragadoo hyb n'aa Abaraām hā P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. Tii bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do Jesus hā h'yy ka'eeh do ragadoo tii. Ta wób, Judah buuj nadoo doo, Abaraām h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ti na-āāj hē ragadoo. Sahōnh hē P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do sa wahë makū ti Abaraām. ¹⁷ Tii da né hē takerii däk P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā: “Hajōng hāj n'aa buuj sa yb da òm ÿ an'oo bā”, § näng mäh. Èr yb né hē ti Abaraām, P'op Hagä Do Abaraām h'yy kaha'eeh do matym gó. Ti né hē P'op Hagä Doo, dejëp do hed'ëep doo. Ti né hē ky n'aa enooh badoh nā doo. ¹⁸ Tabëej däg né paawä ta baab n'aa rabetaah do pan'aa, Abaraām ky daheeh hyb n'aa tagadaa had'yyt hē ta hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa hajōng hāj n'aa buuj sa yb tabahado däk, ta hā P'op Hagä Do her'oot doo da né paah: “Metsén sagōōh, mahaja bā. Ti hawób da a panaa”, ** näng paa P'op

† 4:13 Genesis 17.4-6, Genesis 22.17-18
15.5

§ 4:17 Genesis 17.5 ** 4:18 Genesis

Hagä Do ta hä. ¹⁹ Abaraâm hä péh, dajëp do hadoo ta hub, tahyb n'aa newë bä. P'eets däg 100 ta baab däg ti noo gó. Sarah wog dajëp hadoo na-ãäj hë, Abaraâm hä. Ti hadoo né hë, baad ub Abaraâm h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hä. ²⁰ Dooh taky sëew bä ta hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Tak'ëp P'op Hagä Do hä tah'yy kae däk. Ta hä tah'yy ka'eeh doo me tawehëë däk P'op Hagä Doo. ²¹ P'op Hagä Do hajaa né hë tamoo wäd bä taky däng doo, baad Abaraâm bahapëë däg kân ta h'yyb gó. ²² Ti hyb n'aa né hë baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, takerii däk do né hë. ²³ Abaraâm hyb n'aa had'yyt nado takerii däk ta tii. ²⁴ Takerii däk ër hyb n'aa na-ãäj hë, ëër, baad ta matym gó hado däk doo, P'op Hagä Do mo haj'aa. Takerii däk ër hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa dejëp do mahang taganä wät hanoo do hä h'yy ka'eeh doo. ²⁵ Jesus né ti nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng do hyb n'aa dajëb hä kan'oo däk do paah. Jesus né ti dejëp do mahang ganä wät do P'op Hagä Do an'oo bä, baad ër bahado däk hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó.

5

P'op Hagä Do najiis ër bahado däk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa kä, baad ër bahado däk do hyb n'aa kä P'op Hagä Do matym gó ta hä

ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagä Do najiis ër bahado däk hÿÿ kä. Dooh ta majÿi ër hado boo bä. Ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa tii. ² Ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa Kristo an'oo däk, papuuj gó, h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ër wë ky enyym do matym gó. Tsebee gó baad ër gada P'op Hagä Do kabaj'aa do ër gadoo ta sii. ³ Ti hyb n'aa had'yyt nado ër tsebë. Baad nadoo do ër ahob bä, ër tsebë na-ãäj hë. Ër hapäh, baad nadoo do ji ahoop doo, nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm tan'oo bä. ⁴ Nyyw hë ji h'yy ganajëë hõm doo, baad P'op Hagä Do hä ji bawäd däg had'yyt hë tan'oo bä. Baad ji bawäd däk do hyb n'aa, baad ji gadaa kân baad hadoo do ji gadoo do ta jawén. ⁵ Ta jawén ër gadoo do baad ër gada do hyb n'aa, dooh da ër h'yy ketón bä ër gadoo do hä, baad ër h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän do bawäd däk do hyb n'aa. Ta Sahee ër h'yyb tym gó tabawäd däk P'op Hagä Do an'oo bä do hyb n'aa tii. ⁶ Bë hegãã, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó, ër nahaja bä ër daaj hë ër kedëeb bä, Kristo dajëp nesaa do moo heb'ooh do sa hyb n'aa. ⁷ Dooh nyyw hë ji aw'yyt pé baad hawät do see hyb n'aa dajëp péh. Ti hado né paawä ji aw'yyt apäh ky enyym do see hyb n'aa dajëp péh. ⁸ Tii d' nado P'op Hagä Do hä! Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ër

takamahän doo: Kristo dajëp ër hyb n'aa, nesaa do ër bahadoo nä noo gó. ⁹ Hÿÿ kä, baad ër bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó, Kristo ër hyb n'aa tadjëp do hyb n'aa, baad né hë ër da ted'ëëp nesaa do hä ji taky n'aa etyy do mahänh. ¹⁰ P'op Hagä Do majï ër bahadoo nä noo gó, ta najiis ër bahado däg kän tan'oo bä, ër hyb n'aa ta T'aah dajëp do hyb n'aa. Ti bahänh hÿÿ kä ër da ted'ëëp banesaa hënh ër ahöm mahänh, ta najiis ër bahado däk do hyb n'aa kä. Tii d' tawén hadoo, taganá wät do jawén paa bä, p'aa hënh Kristo bawäd däk do hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do ää j'aa etsë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa. Jesus Kristo hyb n'aa né hë P'op Hagä Do najiis ër bahado däk. Ta hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do majï ër do boo bä.

Adäw ky n'aa Kristo ky n'aa daheeh hahÿÿh

¹² Sét hë aj'yy nesaa do du n'aa badäk hahÿÿ bä.* Nesaa do hyb n'aa kä, dajëb du däk. Tii bä sahönh hë badäk hahÿÿ bä haj'eenh do sa wë dajëb banyy däg kän, nesaa do sahönh hë ramoo boo däk do hyb n'aa. ¹³ Ta ky n'aa jaw'yyk do Mosees hä P'op Hagä Do an'oo däk do pooj jé tanyy däg né hë nesaa do badäk hahÿÿ bä. Nesaa do badäk hahÿÿ hä habong do ramoo boo däg né hë. Ti hadoo né hë, ta ky

n'aa jaw'yyk takanan'oo nä bä do hyb n'aa sa hä, dooh P'op Hagä Do etsén nä bä sa hä nesaa doo. ¹⁴ Dooh né paawä taketsén bä nesaa do ti noo gó, radejëp né hë. Adäw bä naa, Mosees bawät bä kä, sahönh hë radejëp. Dooh né paawä sa wób P'op Hagä Do mejüü do raky nadahé bä Adäw bad'oo do paa da, radejëp né hë. Kristo, ta jawén kajaa do häd hadoo ti Adäw, pawóp hadoo do radu n'aa do hyb n'aa ji wë ratab'ëës doo. ¹⁵ Tii d' tahado né paawä, baad hadoo doo, bag hënh ër gadoo do Kristo du n'aa doo, dooh Adäw ky nadaheeh do hyb n'aa tadu n'aa do hadoo tahado bä. Sét hë aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa hajök do hä dajëb banyy däg kän. Ti bahänh hÿÿ kä P'op Hagä Do ji wë taky enyym do tabës hajök do sa wë. Ji matym n'aa bag hënh ji hä kanoo do na-ääj hë tabës hajök do sa hä, sét hadoo doo, Jesus Kristo, ky enyym do hyb n'aa ër wë. ¹⁶ Bag hënh P'op Hagä Do anoo do ji hä, dooh Adäw du n'aa do hadoo do tahado bä. Sét hë nesaa do Adäw moo wät doo, nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy tan'oo bä. Tii d' nado bag hënh P'op Hagä Do ji hä tanoo do hä. Hajöö nuu me badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do raky nadaheeh do jawén paa bä, taky enyym doo gó bag hënh ji hä P'op Hagä Do anoo ji matym n'aa, baad ji bahado

* 5:12 Adäw tii.

däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁷ Sét hē hadoo do ky nadaheeh do hyb n'aa, dajëb j'aa ketsë paa ji hã. Hÿÿ kã sét hadoo do see hyb n'aa, Jesus Kristo hyb n'aa, baad ër da j'aa ketsë nesaa do hã kã badäk hahÿÿ bã ër babok bã. Ër tii kã tak'ëp ji wë P'op Hagä Do ky enyym do gadoo doo. Ër tii kã baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó kã.

¹⁸ Sét hē aj'yy ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hē raky n'aa kety däk paa dajëb hã. Ti hadoo na-ãäj hē sét hē, Kristo, baad hadoo do tamoo wät do hyb n'aa,† sahõnh hē rahajaa baad rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó, rabadëb had'yyt hē hyb n'aa kã P'op Hagä Do pa kã. ¹⁹ Sét hē ky nadaheeh do hyb n'aa, sahõnh hē baad nadoo do moo heb'oooh do rabahado padëek. Ti hadoo na-ãäj hē, sét hē ky daheeh do hyb n'aa, hajök baad rabahado padëek da P'op Hagä Do matym gó.

²⁰ Hÿÿ kã Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã. Ta ti tawén kan'oo däk, ji bahapäh hyb n'aa nyy da tak'ëp baad nadoo tabahadoo nesaa do ji moo wät doo. Nesaa do kah'ũũm noo gó, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'ũũm kãn. ²¹ Nesaa do mejõ had'yyt hē paa ji hã. Dajëb tamanaa ji wë. Hÿÿ kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do wén kah'ũũm kãn, taky enyym

do j'aa ketsë hyb n'aa kã. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ër tamejũũ hÿÿ kã, baad ër bahado däk hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Ër edëb had'yyt do tamanaa ër wë, Jesus Kristo ër Wahë N'aa hyb n'aa.

6

Nesaa do hã ër dejëp Kristo sii ky n'aa hahÿÿh

¹ Nesaa do kah'ũũm bã kã, ti bahãnh P'op Hagä Do ji wë taky enyym do kah'ũũm kãn, nãng ÿÿh. Taw'ãäts hē g'eeh nesaa do ër moo bok nã, ër wë P'op Hagä Do ky enyym do kah'ũũm hyb n'aa, ÿ hanãng pé g'eeh tii? ² Dooh. Dooh né taw'ãäts hē tado bã tii. Ër dajëp paa nesaa do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē nado nesaa doo gó ër aboo nã bã. ³ Dooh g'eeh bë hapëë bã sahõnh hē Jesus häd gó ër nu kemuun bong doo, séd ër h'yyb hedo däk Kristo Jesus dajëp do hã? Ër dajëp hadoo ta sii. ⁴ Ti hyb n'aa, ër ranu gemuun bong doo me ër kadakã jëng hadoo Kristo sii. Ta tii d' tawén d'oo, papuuj gó ër babok hyb n'aa hÿÿ kã, dejëp do mahang ta Yb kabaj'aa doo me Kristo ganã wät do hadoo. ⁵ Tii da séd ër h'yyb hedo bã tadajëb hã, séd hã na-ãäj né hē ër h'yyb hedoo da taganã wät do hã. ⁶ B'aa hã takepëem däk Kristo sii ër h'yyb säg Adãw hana doo, ër h'yyb säg hejój gawatsig hõm hyb n'aa, nesaa do ër hã tamanejõ wät

† 5:18 Ji hyb n'aa tadajëp do tii, baad hadoo do tamoo wät doo.

hyb n'aa kā sa kariw n'aa sa karom mejūū doo da. ⁷ Tii d' tawén hadoo, dooh nesaa do haja wäd do hyb n'aa dejëp do hã tamejō bā. ⁸ Hÿÿ kā, Kristo sii ër dejëp do hyb n'aa hadoo, ta sii ër babok na-ããj hë baad ër gada.* ⁹ Kristo ganā wät do hyb n'aa, dooh tadajëb wäd bā kā, ër bahapäh. Dooh dajëb haja wäd bā Kristo. ¹⁰ Sét nuu me paa Kristo dajëp, nesaa do ër moo bok do hejój tagawats'iik hyb n'aa. Dooh hyb n'aa tadajëb wät péh. Taganā wäd kán. Tawäd had'yyt hÿÿ kā, P'op Hagä Do taweh'ëeh hyb n'aa kā. ¹¹ Ti hadoo né da bëeh. Taw'ääts hë hahÿÿ da bë hyb n'aa newë: “ÿ dajëb wät nesaa do ji moo hew'ëët do hã. Kristo Jesus hã ÿ h'yy kata däk do hyb n'aa, P'op Hagä Do ÿ weh'ëeh hyb n'aa ÿ bawäd had'yyt hÿÿ kā”, nāk da bëeh, bë h'yyb gó.

¹² Ti hyb n'aa kā, bë an'oo manā nesaa do bë moo hew'ëët do paa badāk hahÿÿ bā bë hub n'aa tamejō bā. Bë ky dahé manā nesaa do bë hub karën doo. ¹³ Bë an'oo manā nesaa do hã bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo, bë hub hedoo do na-ããj hë. Bë an'oo manā baad nadoo do ta tii me bë moo bok. Bë genā bong hadoo dajëb moo gó naa. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë daaj hë bë kan'oo däg P'op Hagä Do

karën doo da bë babok hyb n'aa. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hã bë an'oo bë moo hedoo doo, bë tsyym hedoo doo bë hub na-ããj hë, baad hadoo do ta tii me bë moo bok hyb n'aa kā. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hã tamejō wäd bā, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do bë tah'yyb mahūūm wät do hyb n'aa. P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ti bë tah'yyb mahūūm kán hÿÿ kā. ¹⁵ Hÿÿ kā ënh, tahajaa g'eeh nesaa do ër moo boo nā bā p'aa hënh, dooh wäd Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër tah'yyb mahūūm wäd do hyb n'aa, P'op Hagä Do ji wë taky enyym do ji tah'yyb mahūūm kán do hyb n'aa? Dooh. Dooh taw'ääts hë tado bā tii. ¹⁶ Baad bë bahapäh ti hahÿÿh: Ta hã bë ky daheeh doo, ta ti bë kariw n'aa hadoo. Ta karom bëeh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë do bā, bë da dajëp.† P'op Hagä Do karom bë do bā, P'op Hagä Do bë da tagadoo ta wë, baad däg bë ta matym gó tan'oo bā. ¹⁷ P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë, pooj jé nesaa do ji h'yyb säg karën do karom bë bahado né paawä, bë h'yyb gó naa bë ky dahé däk hÿÿ kā bë ãã ma met'ëëg wät doo. ¹⁸ Baad bë baboo däk. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do bë hã tamejō wäd bā. Baad hadoo do P'op Hagä Do karën do

* **6:8** Papuu j hadoo do ji bawät do Kristo sii, badāk hahÿÿ bā tadu doo né paawä ta hã ër h'yy ka'eeh noo gó naa, ti awät nā ër gadoo do hÿ pong jé ër hub papuu j nadajëp doo. † **6:16** Nesaa do ji h'yyb säg karën do karom ji do bā, dooh P'op Hagä Do wë ji nu dëë bā, tahanäng pé ti bë da dajëp.

karom bē hỹ̃ỹ kā.

¹⁹ Sa kariw n'aa ky n'aa gó, sa karom ky n'aa gó, bē ỹ̃ maher'oot, nayyw hē ganahoot do hyb n'aa bē hā, bē daaj hē bē h'yyb nahejooj nā do hyb n'aa. P'ooj ub, bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, ta see hedoo do na-ããj hē bē anoo paah, nu meby n'aa nāng doo, ky n'aa jaw'yyk do nanoo do bē moo bok hyb n'aa ta tii me. Nesaa do karom hadoo paa bēeh. Bē an'oo hỹ̃ỹ kā bē moo hedoo doo, bē tsyym hedoo doo, bē né hē, baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do bē moo bok hyb n'aa ta tii me, tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagä Do wē bē babok hyb n'aa kā. ²⁰ Pooj jé, nesaa do ji h'yyb säg karēn do karom bē bahadoo noo gó, dooh baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do mejō bā bē hā. ²¹ H'ēēd baad hadoo do bē gadoo ti noo gó ta ti hedoo do hanaa, ta hyb n'aa hỹ̃ỹ kā bē nu mebyng doo? Dooh baad hadoo do bē gado bā ta ti hedoo do hanaa. Ji dajēp, banesaa hēnh ji ahōm ta ti an'oo bā! ²² Hỹ̃ỹ kā, dooh nesaa do bē hā tamejō wād bā. Baad bē baboo dāg kån. P'op Hagä Do karom bē bahado dāk. Tsyt hē, baad P'op Hagä Do wē bē baboo dāk ta ti an'oo bā. Ti hyb n'aa hỹ̃ỹ pong jé P'op Hagä Do pa kā bē da aboo had'yyt hē. ²³ Banesaa hēnh, dawēē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawād had'yyt hē, baad nadoo do ji

moo wāt do sām. Tii d' nado ji matym n'aa P'op Hagä Do ji hā tanoo doo. Hỹ̃ỹ pong jé, ta pa had'yyt hē ji bawāt P'op Hagä Do an'oo bā, ēr wahē n'aa Kristo Jesus hā ēr h'yy kata dāk do hyb n'aa.

7

Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do tado wād bā ēr hā mejūū do ky n'aa hahỹ̃ỹh

¹ Wakān haa hedoo doo, bēeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do hā ỹ̃ maher'oot. Ti hyb n'aa bē hapäh né hē hahỹ̃ỹh: Ta ky n'aa jaw'yyk do jāām hē ji hā tamejūū, ji edēp nā bā. ² Ỹ̃ỹnh kat'ēē dāk do ky n'aa gó bē ỹ̃ maher'oot: Ta patug bawāt nā bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do an'oo bā ta see hā takat'ēē bā. Ta patug dajēp bā kā, tii bā dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā. ³ Ti hyb n'aa kā, aj'yy see hā takat'ēē bā paawā ta patug bawāt nā bā, “Nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii haỹ̃ỹh doo”, ramaneēēnh tii bā ta ti ỹ̃ỹnh. Tii d' nado ta patug dajēb bā. Ta patug dajēp jawén paa bā, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do geām wād bā ta see tagat'ēē bā. Ta patug dajēp bā kā, dooh nesaa do moo hew'ēēt doo, ta patug nadoo do sii haỹ̃ỹh do tado wād bā, ta see hā ỹ̃ỹnh kat'ēē bā.*

⁴ Ti hyb n'aa kā, wakān haa hedoo doo, bē na-ããj hē bē dajēp paa hadoo Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā Kristo sii,

* **7:3** Jāām hē ji edēp nā bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū, Paw-Ro hanāng pé ta tii hā.

P'op Hagä Do an'oo bä. Tii d' tawén hadoo, ta see hä bë h'yy kata däk hyb n'aa hÿÿ kä. Kristo, dejëp do mahang ganä wät do hä bë h'yy kata däk hyb n'aa, baad hadoo do P'op Hagä Do weh'ëëh do ër moo bok hyb n'aa kä. ⁵ Pooj jé, ër h'yyb säg karën doo da ër babok noo gó, nesaa do tak'ëp ër h'yyb karën doo, ta ky n'aa jaw'yyc do nanoo do hyb n'aa tak'ëp ji karën doo, awät né paa ër hä. Nesaa do dajëb hanoo do ër moo bok ti noo gó. ⁶ Hÿÿ kä, ër dajëb wät do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyc do ër tamesoo do paa hä, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyc do ër hä tamejõ wäd bä. Papuuj gó P'op Hagä Do wë ër moo bok hÿÿ kä, ta Sahee ër tah'yyb mahüüm do hyb n'aa. Dooh pooj jé ji bahed'oo doo da, ky n'aa jaw'yyc do hä takerii däk doo da tado wäd bä, P'op Hagä Do wë ër moo bok doo.

⁷ Nyy d' ÿ hanäng pé tii? Nesaa g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do Mosees hä kan'oo däk doo? Dooh. Dooh nesaa do tado bä. Mosees ky n'aa jaw'yyc do tanado bä paawä, dooh ji hapëë bä paawä ny hadoo do nesaa do P'op Hagä Do matym gó. Dooh paawä ji hapëë bä baad nadoo ji h'ëëd nadoo do hä ji h'yyb däk doo, "Mah'yyb däg manä a da hadoo do ma hä"† ta ky n'aa jaw'yyc do naher'ood bä paawä. ⁸ Ti hadoo né hë, nesaa do tyw n'aa esóts kán, tii bä hajõng

baad nadoo do ji h'yy karën do hedoo do hä ji h'yyb däg däk tan'oo bä, "Mah'yyb däg manä a h'ëëd nadoo do hä", ta ky n'aa jaw'yyc do mejüü do hyb n'aa. Ky n'aa jaw'yyc do badoo bä nesaa do hä ji moo ge'ÿÿm doo, tii bä dooh nesaa do ji tah'yyb tatug bä. ⁹ Pooj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyc do mejüü do hä ÿ h'yy ganahoot nä bä, dooh ÿ hyb n'aa p'eed bä ÿ bawät doo. Ta jawén, ta ky n'aa jaw'yyc do ÿ bahapäh bä kä, nesaa do banyy däg kán hëp ÿ tym gó. ¹⁰ Tii bä ÿ dajëb wät hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ bawäd kán, ÿ hanäng pé tii. P'op Hagä Do mejüü doo, ta hä ji edëb had'yyt hë paawä ji ky dahé bä, dajëb tamana kán wë ÿÿ, tii b' ÿ bahapëë däk. ¹¹ Hahÿÿ da tii: Nesaa do ji h'yyb gó hanäng do ÿ tawadii. ÿ hajaa, ÿ ed'oo, ÿ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do Mosees hä kan'oo däk doo, P'op Hagä Do pa ÿ bawäd had'yyt hë hyb n'aa ta jawén. Tii bä, ÿ nahajaa do hyb n'aa tii, dajëb hä ÿ ky n'aa kety däg kán, dawëë P'op Hagä Do mahänh ÿ ketyn hõm. Ti hyb n'aa, nesaa do ÿ tawadii ta tii hä, ÿ wén näng. ¹² Ti hyb n'aa kä, dooh nesaa do tado bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do Mosees hä kan'oo däk doo. Tsyt hë, nesaa do mahänh tii. Tsyt hë, nesaa do mahänh P'op Hagä Do mejüü doo. Baad had'op do tii. Taw'ääts hë

† 7:7 Esodo 20.17, Dew-Teronom 5.21

tii. ¹³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, baad hadoo do an'oo bä g'eeh ȳ dajëb kân hadoo, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ȳ bawäd däk? Dooh. Dooh ta ti tado bä ta ti hanoo doo. Nesaa do tii, tahana ȳ dajëp, dawëë P'op Hagä Do mahãnh ȳ bawäd däk doo. Baad hadoo do ȳ bahapäh bä kä, nesaa do ȳ tah'yyb tatug wät baad hadoo do ȳ ky nadaheeh hyb n'aa, nesaa do nas'aa né hë ji bahapëë däk hyb n'aa kä. Ti hyb n'aa kä, tak'ëp nas'aa né hë nesaa doo, P'op Hagä Do mejüü do metä däk.

¹⁴ Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do hanaa tado bä nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ër hapäh. Tii d' nado ȳh. Badäk hahȳy bä naa ȳh, ji daaj hë ji karën do jawén hawät doo. Nesaa doo, kariw ȳ n'aa hadoo. Tak'ëp tamejô had'yyt hë hã ȳy.† ¹⁵ Dooh ȳ h'yy ganyy bä ȳ bahed'oo do hã. Ȳ karën do ȳ moo wät doo, dooh ȳ moo hewëed bä. Tak'ëp ȳ ganen'aak doo, ti né ti ȳ moo wät doo. ¹⁶ Ȳ kanarën do ȳ moo wät do tahadoo do hyb n'aa, tii bä, “Te hub né hë, baad ub P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo”, näng ȳh. ¹⁷ Dooh ȳ tado wäd bä ta ti baad nadoo do moo wät doo. Nesaa do hëp ȳ tym gó hawät do ti ta ti moo wät doo. ¹⁸ Ȳ hapäh né hë,

dooh baad hadoo pé hëp ȳ säg gó hawät péh. Ta ti ȳ wén hapäh, ȳ karën né hë paawä baad hadoo do ȳ moo wät, dooh ȳ haja bä. ¹⁹ Baad hadoo do ȳ karën do nado ti ȳ moo hew'ëët doo. Ȳ kanarën doo, nesaa doo, ti ti ȳ moo wäd had'yyt hë. ²⁰ Hȳy kä, ȳ kanarën do tado bä ti ȳ moo hew'ëët doo, dooh ȳ tado wäd bä ta ti moo wät doo. Nesaa do hëp ȳ tym gó hawät do moo wät ti ta tii.

²¹ Ti hyb n'aa kä, hahȳy da hëp ȳy gó awäd had'yyt hë ȳ bahapäh: Baad hadoo do ȳ karën bä ȳ moo wäd paawä, nesaa do hëp ȳy gó takametëeh, ȳ tahewaat, baad hadoo do ȳ moo nawät hyb n'aa. ²² Hëp ȳy gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ȳ gen'aak. ²³ Ti hadoo né hë, hã ȳy hë awät na-ãäj hë, ȳ hapäh, hejój see péh, baad hadoo do ȳ hyb n'aa newëë do ȳ gen'aak do majüü hadoo doo. Nesaa do hëp ȳy gó hanäng do ȳ moo wäd had'yyt hë tan'oo bä tii. Ȳ tamaso had'yyt hë tii hã. ²⁴ Tak'ëp baad nado né hë ȳh! Jaa ȳ hed'ëep da dajëb hejój mahãnh hup ȳy gó hawät doo? ²⁵ P'op Hagä Do wë ȳ tsebé. Ti né ti ȳ hed'ëep doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, hahȳy da ti hã ȳy ȳ hapäh doo: Hëp ȳy gó ȳ karën ȳ ky daheeh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo.

† **7:14** Tëg nad'ëed is do 14 bä naa, tëg nad'ëed is do 23 tadu däk bä, Paw-Ro her'oot doo, ti hadoo né hë sahõnh hë ji hã. Èr daaj hë, dooh ër haja bä ër moo boo bä P'op Hagä Do karën doo. Jääm hë Kristo hã ji h'yy kata däg bä, baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó.

Ti hadoo né hē, nesaa do ji moo hew'ëet do hejój karēn do hēp ỹ säg moo wät.

8

Baad ji bawäd had'yyt hē P'op Hagä Do wē ta Sahee an'oo bä ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kä, dooh P'op Hagä Do ky n'aa ety wäd bä kä banesaa hēnh jé Kristo Jesus hä h'yy kata däk doo.

² Banesaa hēnh ër tawén ky n'aa nety wät, P'op Hagä Do Sahee hejój, ji edēb heh'äät do hanoo doo, ër tabedēeb wät do hyb n'aa nesaa do ji moo hew'ëet do hejój mahānh, dajēb mahānh* na-āāj hē. Kristo Jesus hyb n'aa tii d' tabad'oo. ³ Nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb säg, ër nahajaa do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër ky dahé bä, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä ër tedēeb bä nesaa do hejój mahānh. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër tedēeb wät hỹỹ kä. Hahỹỹ da tabad'oo tii: Ta T'aah tamejō däk ër mahang. Nahejoonh doo gó, ji hadoo doo da né hē tabana. P'op Hagä Do mejō däk nesaa do mabaj tadajēp hyb n'aa. Dajēb hä ta T'aah taky n'aa ety däk nesaa do ji moo wät do hyb n'aa. ⁴ Tii d' tawén d'oo, baad had'op, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejūū doo da, ër bahado däk hyb n'aa, ëer, ta Sahee h'yyb mahūūm doo da habok doo, ji h'yyb säg karēn doo da nado.

⁵ Jé sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, sa h'yyb säg karēn do hä had'yyt hē rah'yyb padēek. Jé P'op Hagä Do Sahee karēn doo da habok doo, ta Sahee karēn do hä rah'yyb padēek. ⁶ Ji da dajēp, dawēē P'op Hagä Do mahānh ji bawäd däg had'yyt hē ji h'yyb säg an'oo bä. P'op Hagä Do Sahee kä ji tah'yyb mahūūm bä, ji edēb had'yyt hē P'op Hagä Do pa ta Sahee an'oo bä. H'yyb nyyw gó ji bawät tan'oo bä na-āāj hē. ⁷ Ji h'yyb säg nesaa do gen'aak doo, P'op Hagä Do maji. Dooh taky dahé bä P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. Dooh na-āāj hē tahaja bä taky dahé bä. ⁸ Ti hyb n'aa, sa h'yyb säg karēn doo da habok doo, dooh rahaja bä ran'oo bä P'op Hagä Do tsebé sa wē.

⁹ Tii d' nado bēeh. Dooh ji h'yyb säg tado wäd bä bē tah'yyb mahūūm doo. P'op Hagä Do Sahee ti bē tah'yyb mahūūm doo kä, bē h'yyb gó ta Sahee awäd bä tii. Kristo Sahee sa h'yyb gó badoh doo, dooh Kristo karapee rado bä. ¹⁰ Bē h'yyb gó Kristo awäd bä, bē hub dajēb né da paawä nesaa do hyb n'aa, bē da edēb had'yyt hē hỹ pong jé P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, baad bē bahado däk do hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. ¹¹ Dejēp do mahang Kristo ganä wät hanoo do Sahee bē h'yyb gó tawäd bä, tii bä Kristo ganä wät hanoo do genä hōm tan'oo bä na-āāj hē

* **8:2** Dawēē P'op Hagä Do mahānh ji bawät do mahānh ji tedēeb wät, tahanäng pé ti dajēb mahānh ër tedēeb wät doo.

badäk hahÿÿ bä bë hub n'aa paah. Ta Sahee bë h'yyb gó hawät doo me tii d' tabad'oo da.

¹² Ti hyb n'aa kä wakän haa hedoo doo, taw'ääts hē dooh er ky dahé boo bä ji h'yyb säg ji hā mejūū doo. Taw'ääts hē dooh er aboo boo bä ji h'yyb säg karēn doo da. ¹³ Ta ti ŷ wén her'oot, ji h'yyb säg karēn doo da bë aboo bä, bë da dajép, dawēē da bë baboo had'yyt hē tii bä P'op Hagä Do mahänh. Hÿÿ kä, P'op Hagä Do Sahee hejój me bë medug bä nesaa do ji karēn doo, tii bä bë da aboo had'yyt hē P'op Hagä Do sii. ¹⁴ Sahōnh hē P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahūūm doo, P'op Hagä Do taah tii. ¹⁵ Dooh sa karom sa kariw n'aa tak'öp sa hā mejūū do jeÿÿm do hadoo bë hado bä, ta Sahee bë gado däk do an'oo bä. Ta Sahee, bë hā tan'oo däk doo, P'op Hagä Do taah däg bë tan'oo bä kä. Ti né hē ta Sahee an'oo bä, “Ee” er maneēēnh P'op Hagä Doo, er Yb. ¹⁶ P'op Hagä Do taah né hē eēr, baad P'op Hagä Do Sahee metēēh er h'yyb tym hā. ¹⁷ Ta taah er bahadoo do hyb n'aa, er gadoo da ta taah hā P'op Hagä Do ky däng doo. Kristo sii er gadoo da ta hā P'op Hagä Do an'oo däk doo. Kristo sii er ahob bä, ta sii da er babok ta bag tak'öp gabarēēh doo gó, ta sii da er kabaj'aa.

*Tak'öp hetsooh do ta jawén
ji gadoo do ky n'aa hahÿÿh*

¹⁸ Da hē er ahoop doo, dooh its tii hā ŷÿ péh, tak'öp hetsooh doo, kabaj'aa do ta jawén er hā kametä däk do matym gó. ¹⁹ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do paa tsebee gó ragada tak'öp hetsooh doo, kabaj'aa do P'op Hagä Do taah ragadoo do noo gó kä. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagä Do pahuunh do ta ti tawén gada, P'op Hagä Do ky n'aa was'ee wät do hyb n'aa sahōnh hē tapehuunh doo, baad tawén nado wäd. P'op Hagä Do né hē tii, tii d' had'oo do paah.† Ti hadoo né hē, ti awät ti noo gó sahōnh hē baad tabahado däk da p'aa hēnh, tapehuunh do gad'aa, P'op Hagä Do an'oo bä. ²¹ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ēēp da sahōnh hē tapehuunh do paa takarejā mahänh. Tak'öp hetsooh doo gó, kabaj'aa doo gó P'op Hagä Do taah rababok bä kä, sahōnh hē kapahuuj wät do na-āāj kä ragadoo baad hadoo do sa nemuun.

²² Er hapäh, sahōnh hē badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do pahuunh do paa ahoop ŷÿnh ajän mahÿÿj tahoop do hadoo. ²³ Ti had'yyt nado hahoop. Er na-āāj hē er ahoop. Eēr, ti nuuj jé P'op Hagä Do Sahee gadoo doo, ta jawén hÿ pong jé er gadoo do metēē n'aa, er ahoop baad er gadaa nuuj jé ta wē P'op Hagä Do er tagadoo bä kä. Ta taah eēr, er gada. Er gada papuu

† 8:20 Tapahuunh do paa P'op Hagä Do wén ky n'aa was'ee wät, Adāw, P'op Hagä Do pahuunh do hāgä n'aa, tamejūū do taky nadaheeh do paa hyb n'aa.

ër hã däg. ²⁴ Ër tedëeb wät do hyb n'aa ër gada né hë ta tii. Ër gado däg bã paawä ër hã taky n'aa enooh doo, dooh hyb n'aa ta ti ji gadaa wät péh. Dooh ji gadaa bã ji gado däk doo. ²⁵ Ër ganadoo nä do hyb n'aa, baad ër gada sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh do takajaa bã kä. Dooh ër h'yy gejë hõm bã.

²⁶ Ër gadaa nuuj jé P'op Hagä Do Sahee ër tamasa, nahejoonh do hyb n'aa ër h'yyb. Dooh ër hapëe bã nyy da taw'ääts hë ji ky n'aa etsëe. Ti hadoo né hë, ji kyyh nadoo doo me P'op Hagä Do Sahee taky n'aa etsëe ër hyb n'aa. ²⁷ P'op Hagä Doo, ër h'yyb tahapäh doo, tamaa napäh ta Sahee kyyh ër h'yyb gó naa. P'op Hagä Do karën doo da né hë ta Sahee ky n'aa etsëe, P'op Hagä Do karapee tsyt hë ta wë kasëew däk do sa hyb n'aa.

²⁸ Ër hapäh, sahõnh hë né hë ji hã kametëeh doo, baad nadoo do sii hë, baad tabahado däk da P'op Hagä Do an'oo bã ta hã kamahän do sa hã, tanaëenh do sa hã. Ër tanaëej wät, ji hã tah'yyb däng do takaja däk hyb n'aa kä. ²⁹ Sahõnh hë tadu däng do pooj jé, P'op Hagä Do hapëe däk do sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng, ta T'aah hadoo rabahadoo hyb n'aa, hajök do ta wakään hedoo do sa hÿj wah'ëeh hadoo do ta T'aah tabahadoo hyb n'aa.† ³⁰ P'op Hagä Do h'yyb däng do ta

pooj jé, ti na-ãj hë tanaëej kãn. Tanaëej wät doo, baad rabahado padëek ta matym gó tan'oo bã. Baad hado däk do ta matym gó tan'oo däk doo, kabej'aa da, ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang raba-boo däk da tan'oo bã.

³¹ Tii d' P'op Hagä Do bad'oo do hyb n'aa ji hã, wyt ta maab hë hahÿÿh: P'op Hagä Do bahag'ääs do hyb n'aa ëer, dooh hajaa pé ër hã. ³² Dooh P'op Hagä Do baa es'ii bã sét hadoo do ta T'aah. Dajëb hã tahaëenh paa ër sahõnh hë hyb n'aa. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tanoo né da ji hã na-ãj hë sahõnh hë ta seeh, takarën doo da ër bahajaa ër babok hyb n'aa. ³³ Jaa g'eeh hajaa P'op Hagä Do hasëew hõm do hã taky n'aa tapa bã? P'op Hagä Do tii, baad rabahado padëek tan'oo bã ta matym gó. ³⁴ Kristo Jesus ër hyb n'aa dajëp do paah, p'aa hënh ganä wät doo, P'op Hagä Do hub hadäk hënh hasooh doo, ër hyb n'aa taky n'aa etsëe. Ti hyb n'aa, dooh hajaa pé banesaa hënh ër taky n'aa ety bã. ³⁵ Jaa g'eeh hajaa Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bã? Ji ahoop doo, baad nadoo do ji wë kajaa doo, ji rarejäa doo, ji asaah doo, ji saroor tamah doo, äm n'aa näng doo, ji radaj'ëep do na-ãj hë, dooh tabad'op hë tahaja bã Kristo ër takamahän do mahänh ër tetyn bã. ³⁶ Hahÿ takerii däk doo da né hë P'op Hagä Do hã

† 8:29 P'ooj ub, dooh nä badäk hahÿÿ bã habong pé né paawä, ji P'op Hagä Do hapëe däk né hë.

Dawi her'oot do kametëeh er hã:

“A hyb n'aa dajëb gó had'yyt hẽ äã babok,
b'éé radahej'ëep doo hënh ramahüüm doo da ran'oo bã äã hã.”§

³⁷ Ta ti hedoo do bawäd bã né paawä er hã, baad er j'aa ketsëe had'yyt hẽ, P'op Hagä Doo, er hã kamahän doo, an'oo bã. ³⁸ Baad y ba-hapäh hahy hëp yÿ gó: Dooh hajaa pé er hã P'op Hagä Do kamahän do mahänh er tetyn hõm bã. Dooh dajëb haja bã, dooh ji awät do haja bã, dooh ääs rahaja bã, dooh ne-saa do hejój enäh do rahaja bã, dooh da hẽ ji wë hawät do haja bã, dooh ji pooj jé hawät do haja bã, dooh hejój n'aa enäh do rahaja bã, ³⁹ dooh p'op habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh tüü habong do hejój enäh do rahaja bã, dooh na-ääj hẽ P'op Hagä Do pahuunh do see haja bã tii. Kristo Jesus, er wahë n'aa hã takametëeh er hã P'op Hagä Do kamahän doo. Dooh hajaa pé er hã takamahän do mahänh er tetyn hõm bã.

9

Isaraéw buuj ky n'aa hahyÿh

¹ Séd hã y h'yy kata däk do hyb n'aa Kristo hã, né hup y né hẽ hahy y her'oot do hã. Dooh daap y menä bã. Hëp yÿ gó P'op Hagä Do Sahee bawät do hyb n'aa, te hub

né hẽ hahy y her'oot doo, baad hëp y metëeh hã yÿ: ² Tak'ëp né hẽ y hyb n'aa tón, y ahoop hëp yÿ gó ³⁻⁴ wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa. Tahaja bã paawä, y gadoo paawä y ky n'aa kawas'ee däk doo, y gado paawä dawëë Kristo mahänh y bawäd hõm doo, wakän haa, Isaraéw buuj sa hyb n'aa, ti raky n'aa kawanas'ee bong hyb n'aa paawä, Kristo karapee rabahado padëek hyb n'aa paawä. P'op Hagä Do asëew hõm do tii, ta taah rabahadoo hyb n'aa paawä. Sa hã né hẽ P'op Hagä Do metä wät ta bag tak'ëp gabarëeh doo, ta kabaj'aa doo. Sa wahë n'aa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paa nyy da tabad'oo sa hã. Sa hã paa taban'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo. Sa hã P'op Hagä Do metëeh paa nyy da takarën ji hyb n'aa jaw'yyk ta hã. Sa hã né hẽ hajõng baad hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah. ⁵ Abaraãm, Isak, Jakóh né ti sa wahë maküüh. Isaraéw buuj sa see né hẽ ti Kristo, ji da hadoo tabahado däk do hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hẽ sa bahänh hadoo doo, ji j'aa etsëe had'yyt do ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. Yÿ. Tii d' né hẽ. Taw'ääts hẽ.

⁶ Hÿÿ kã, Isaraéw buuj mahang hajõk raganadoo do hyb n'aa Jesus, dooh takaja bã g'eeh sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, Jesus raganadoo do metëeh apäh?

Dooh. Tii d' bë edoo manäh, P'op Hagä Do moo wät né hē sa hā taky däng doo. Bë hyb n'aa newë hahÿÿh: Dooh sahõnh hē Isaraéw buuj panaa, Isaraéw buuj heh'ää́t rado bä P'op Hagä Do hā, dooh sahõnh hē P'op Hagä Do karapee rado bä. ⁷ Abaraām panaa rabahado né paawä, dooh sahõnh hē Abaraām panaa heh'ää́t do rado bä. Jáám hē ta wób tii, Abaraām panaa heh'ää́t do P'op Hagä Do hā. Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky däng paa Abaraām hā: “Isak hanaa da a panaa heh'ää́t.”* ⁸ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Dooh sahõnh hē Abaraām hanaa P'op Hagä Do karapee rado bä. Jáám hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa henäk do P'op Hagä Do karapee heh'ää́t tii. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā taky däng do paah: “Wät hahÿÿ hā, ta baab, p'aa hēnh da õm ÿ bahehēen. Õm ÿ bahehēen bä p'aa hēnh, t'aah nyy däk da a ÿÿm Sarah”,† näng mä P'op Hagä Do kyyh Abaraām hā taky n'aa enooh doo.

¹⁰ Ta ti hā had'yyt hē nado ji bahapäh nyy da P'op Hagä Do basëew hõm ta karapee. Sét hē Rebéka taah sa yb, Isak ä́ä wahë n'aa maküüh. ¹¹⁻¹² Sét hē né paawä sa yb, ta taah kawareeh henäk do pooj jé, dooh nä baad hadoo do ramoo boo nä bä, dooh nä baad nadoo do ramoo boo nä bä na-ää́j hē, P'op

Hagä Do ky hadoo Rebéka hā: “Wah'ëeh hadoo doo, ta jawén nä karom da”,‡ näng mäh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do h'yyb däng do kaja däk hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yyb däng do né hē ti tanaëenh doo. Dooh ramoo bok do hyb n'aa tado bä sa hā P'op Hagä Do h'yyb däng doo. ¹³ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih do bód see her'oot: “Jakóh ÿ kamahän wät. Esauh dooh ÿ genaag bä.”§

¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, “Dooh baad hadoo do P'op Hagä Do moo wäd ji hā”, näng g'eeh ji kyyh? Dooh. Taw'ää́ts hē tii da dooh ji edo bä. ¹⁵ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky hadoo Mosees hā: “ÿ ky enyym da jé ÿ h'yyb däng do hā. ÿ t'yyd mehÿÿn da jé ÿ h'yyb däng do hā”,** näng mä ta kyyh. ¹⁶ Ti hyb n'aa, ji karën do hyb n'aa nado ji tabasëm. Dooh tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah do hyb n'aa tado bä na-ää́j hē. Jáám hē ji tat'yyd mehÿÿn do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén sëm. ¹⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh Paraóh hā ta kyy kerih doo gó: “Õm ÿ asëew hõm, hejój ÿÿ ÿ metëeh hyb n'aa né hē a hā, hät ÿ ky n'aa et-sëeh hyb n'aa na-ää́j hē badäk hahÿ haw'ää́ts hē”, näng mä ta kyyh. ¹⁸ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn tah'yyb däng do hā, ranabuj keh'üüm tan'oo bä tah'yyb däng doo.

* 9:7 Genesis 21.12 † 9:9 Genesis 18.10, 14 ‡ 9:11-12 Genesis 25.23 § 9:13

Marakijas 1.2-3 ** 9:15 Esodo 33.19

19 “Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa ër P'op Hagä Do ky n'aa tapaa nä? Dooh ji haja bä P'op Hagä Do h'yyb däng do wë ji h'yy kawareem bä”, näng apäh bë kyyh hä yÿ. 20 Bë yÿ eanh ênh: Jaa bë ajyy its, P'op Hagä Do bë ky gedag bä? “Hëd n'aa tii da yÿ mabewyd wät”, näng g'eeh apäh manajuu kyyh hewyt do hä?†† 21 Dooh. Takarën doo da né hë hewyt do moo wät tsäng me. Takarën bä, sét ta pan'aa me tabewyt hanäm do hood ta seeh, hanäm do hood nado ta seeh.

22 Ti hadoo P'op Hagä Do hajaa tamoo wäd bä ji hä takarën doo da. P'op Hagä Do karën bä tahajaa paawä tametëeh ta kawajään do nesaa do sa wë, tahajaa paawä tametä bä ta hejój, sa hä tamoo wät do hä. Ti hadoo né hë tak'ëp h'yyb jawyg gó tagada, nayyw hë tanarejää hyb n'aa sa wë takawajään doo, ta jawén tarejää doo. 23 Tii da P'op Hagä Do bad'oo tak'ëp ta kamabaj'aa do tametëeh hyb n'aa jé tat'yyd mehïin do sa hä, ta pooj jé tenäm doo, tak'ëp hetsooh do ta jawén ragadoo hyb n'aa. 24 Ta ti sa wób né ëër, Judah buuj mahang, Judah buuj nadoo do mahang na-ãäj hë ta wë tasëew bong doo. 25 Tii d' né paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Osejas häd näng do berii wät paa P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Karapé haa yÿ maneëenh da, karapé haa nadoo do paah.

Yÿ kamanahän do paa yÿ maneëenh da yÿ kamahän doo”,‡‡ näng ta kyyh.

26 Hahÿÿ da na-ãäj hë P'op Hagä Do her'oot paah:

“Ti awät da ti noo gó kä, karapé haa yÿ nanäng do paa yÿ naëej däk da karapé haa däg.”§§

27 Isaraéw buuj hä kä, hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot:

“Hood tæg hawób hado né paawä Isaraéw buuj, jääm né da sa wób P'op Hagä Do ed'ëep.

28 Tii d' tawén hadoo, nayyw hë né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gawats'iik da sa häj n'aa buuj.

Jääm né da sa wób ked'ëep”,*** näng mä Isajas kyyh.

29 Isajas her'oot do paa hadoo né kä. Hahÿÿ d' paa ta kyyh:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hë Haj'ap Do taneréd bä paawä ër wób rabadëp hyb n'aa ër panaa näng hyb n'aa,

†† 9:20 Isajas 29.16, 45.9 ‡‡ 9:25 Osejas 2.23 §§ 9:26 Osejas 1.10 *** 9:28 Isajas 10.22-23 hanaa Paw-Ro erii wät doo.

Sodoma, Gomoha hado däg
paawä eër.

Ër paawä gawatsig jëng.”†††

³⁰ Hahÿÿ d' tahanäng pé tii:
Judah buuj nadoo doo, dooh
né paawä resóts bä nyy da
baad rabahado padëék hyb
n'aa P'op Hagä Do matym
gó, baad rawén hado däg kån
hÿÿ kä ta matym gó, rah'yy
ka'eeh do hyb n'aa. ³¹ Isaraéw
buuj kä, tak'ëp rah'yyb padäg
né paawä Mosees ky n'aa
jaw'yyk do mejüü doo da
rababok hyb n'aa, baad
rabahado padëék hyb n'aa
paawä P'op Hagä Do matym
gó, dooh baad rahado padäg
bä ta matym gó. ³² Hëd n'aa
ti rawén nahajaa? Rawén
nahajaa, dooh rah'yy ka'eeh
doo me resóts bä tii. Jããm
hë ramoo bok do hã rakarën
baad rabahado padëék ta
matym gó. Ti hyb n'aa, ta tii
hã tak'ëp rah'yyb padëék do
hyb n'aa, dooh tagah'ood bä
sa hã h'ëed hyb n'aa Kristo
dajëp, Jesus rawén makyys.
Ta see hã tak'ëp ji h'yyb däk
do hyb n'aa pä hã ji tsyym poo
heo, ji adëe hyng do hadoo tii.
³³ Tii d' né hë takerii däk P'op
Hagä Do kyy kerih doo gó:

“Bë hyb n'aa matakä.

Sijõn bä††† ÿ daj'aat da pä,
ta hã ratsyym poo heo
hyb n'aa.

Ta hã ratsyym poo heo da.

Ti hadoo né hë, ta tii hã h'yy
kasadä doo,

dooh da tanu mebyy bä”,
näng ta kyyh.ŠŠŠ

10

¹ Wakån haa hedoo doo, bë
ÿ maher'oot hahÿÿh: Tak'ëp
paawä ÿ karën Isaraéw buuj
rabadëp P'op Hagä Do wë. Tii
d' né hë ÿ ky n'aa etsëe P'op
Hagä Do hã sa hyb n'aa. ² ÿ
hapäh né hë sa ky n'aa ÿ wén
her'oot hahÿÿh: Tak'ëp né hë
rakarën paawä P'op Hagä Do
rah'yyb en'yyim. Ti hadoo né
hë, dooh rah'yy gah'ood bä
P'op Hagä Do h'yyb däng do
hã. ³ Doo rah'yy gah'ood
bä nyy da P'op Hagä Do
bad'oo baad ji bahado däk
hyb n'aa ta matym gó. Ratyw
n'aa esoos nyy da rabad'oo,
sa daaj hë baad rabahado
padëék hyb n'aa P'op Hagä Do
matym gó. Ti hyb n'aa, dooh
rakarën bä ragado bä P'op
Hagä Do benyyw däk doo,
baad ji bahado däk hyb n'aa
ta matym gó. ⁴ Doo Mosees
ky n'aa jaw'yyk do tado wäd
bä ji tah'yyb mahüüm doo,
Kristo an'oo bä. Ti hyb n'aa,
sahõnh hë Kristo hã h'yy
ka'eeh doo, baad rabahado

††† 9:29 Isajas 1.9 ††† 9:33 Jerusarënh panang ti Sijõn. Isaraéw buuj na-ããj hë
kä ramaneëj kån Sijõn. ŠŠŠ 9:33 Isajas 8.14, 28.16 daheeh ta ti kerii däk. Jesus
ky n'aa né ti pä ky n'aa gó teh'üüm doo. Hajök Isaraéw buuj sa hã, dooh paawä P'op
Hagä Do ky n'aa enooh do dajëb bä b'aa kajatsëk do hã. Ky n'aa kawas'ee däk sa
hã b'aa hã dajëp doo. Ti hyb n'aa Jesus rawén makyys, rawén ganadoo. Panyyg gó
Isajas erii wät doo da, hajök Isaraéw buuj ratsyym poo heo do hadoo.

padëek hÿÿ kã P'op Hagã Do matym gó.*

⁵ Hahÿÿ da Mosees erii wät do paa ta ky n'aa jaw'yyk do hã hana do baad ji bahado däk do ky n'aa: “Jé hahÿÿ hã kamejũ do moo wät doo, edëb né paawã da ta hyb n'aa”,† näng ta kyyh. ⁶⁻⁷ Ta see hadoo Mosees kyyh seeh, ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagã Do matym gó ji bahado däk do ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh: “Hahÿÿ da medoo manäh, ‘Jaa hasëek pé hÿ pong jé? Jaa hahyng pé t'öp dejëp do rababong bã?’ ” näng mäh. Hahÿÿ d' tahananng pé Mosees kyyh: Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã.‡ Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã.§ ⁸ Hahÿÿ da takerii däk: “Dawëë nado a mahãnh panyyg hanãm doo. A h'yyb gó tabawät, a kyyh hã tabawät”,** näng kerih doo.†† Ta ti né hë ti panyyg hanãm do ji ky daheeh do pan'aa, ãã maher'ood hõm doo. ⁹ Hahÿÿ da ãã panäk sahõnh hã: T'öp, a h'yyb gó naa ta wób ramaa napäh bã, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, manoo bã, dejëp do mahang ganã wät P'op

Hagã Do an'oo bã baad a h'yyb gó maky dahé bã na-ããj hë, tii bã õm da P'op Hagã Do ed'ëep nesaa do mahãnh, õm da ted'ëep ta wë. ¹⁰ Ji tawén ed'ëep, ji h'yyb gó né hë ji ky daheeh do hyb n'aa baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó. Ji tawén ed'ëep na-ããj hë, ji noo me ji her'oot do hyb n'aa, “Jesus né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.” ¹¹ Tii da né hë takerii däk P'op Hagã Do kyy kerih doo gó: “Sahõnh hë né hë ta hã h'yy kasadã doo, dooh da ranu mebyy bã”,‡‡ näng P'op Hagã Do kyyh. ¹² Séd hã P'op Hagã Do gadoo ta hã h'yy kasadã doo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë. Sé t né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahõnh hë sa wahë n'aa. Baad taky n'aa edëng sahõnh hë ta hã ky n'aa ets'ëë doo. ¹³ Tii d' tawén hadoo, hahÿÿ da P'op Hagã Do ky däng do hyb n'aa: “Sahõnh hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ky n'aa ets'ëë doo, wë ÿÿ da sa h'yyb tym edëp ÿ an'oo bã.”§§

¹⁴ Ti hado né paawã, nyy d' raky n'aa etsëë g'eeh, dooh ta hã rah'yy kae bã? Nyy da Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh da g'eeh, dooh raky n'aa napëë

* **10:4** Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã tii: “Kristo hã takaja däk Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hã h'yy ka'eeh doo, baad rabahado padëek hÿÿ kã P'op Hagã Do matym gó.” † **10:5** Rewitikos 18.5 ‡ **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé Kristo bahyng ji an'oo bã, Kristo ewäd hyng do hyb n'aa. § **10:6-7** Dooh hyb n'aa pé dejëp do mahang Kristo ganyyh ji an'oo bã, Kristo ganã wäd kãn do hyb n'aa. ** **10:8** Nahejooj baad ji bahado däk hyb n'aa P'op Hagã Do matym gó, kerih do hã ji bahapäh. †† **10:8** Dew-Teronom 30.14 ‡‡ **10:11** Isajas 28.16 hã takerii däk tii. Dooh da ranu mebyy bã ta matym gó rabë bã, sahõnh hë P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, tahananng pé tii. §§ **10:13** Jowëw 2.32

bä ta ky n'aa? Nyy da raky n'aa napäh da, tananyy bä ta ky n'aa sa hä maher'oot doo? ¹⁵ Nyy da rabaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm do ta wób sa hä, P'op Hagä Do manejo bä ramaher'oot hyb n'aa? Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do hä ta ti ky n'aa: "Taw'ääts hē, baad ub ta ti panyyg hanäm do panäg n'aa kajaa doo",*** näng kerih do hä.

¹⁶ Taw'ääts hē né paawä tii, dooh sahõnh hē Isaraéw buuj ragado bä P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Tii da né hē Isajas her'oot do paah. Hahÿÿ d' mä ta kyyh P'op Hagä Do hä: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, dooh raky dahé bä èr her'oot doo",††† näng mäh. ¹⁷ Ti hadoo né hē, ji h'yy ka'eeh doo, panyyg hanäm do ji maa newëe do hä tabana. Kristo kyyh né hē ti panyyg hanäm doo. ¹⁸ Hÿÿ kä, hajök Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa ÿ eanh hahÿÿh: Dooh g'eeh rapanyyg enä hõm Kristo ky n'aa hä? Rapanyyg enä hõm né hē. Hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hä rapanyyg enä hõm né hē ji bahapäh:

"Badäk hahÿÿ bä haw'ääts hē sa kyyh keh ÿ n'aa bawäd däk.
Dawëe sa kyyh kaja däk keh ÿ n'aa hä."†††

¹⁹ Hÿÿ kä, rapanyyg enä hõm né paawä, dooh apäh Isaraéw buuj rah'yy genä bä Kristo ky n'aa hä, rawén ganadoo? Dooh. Dooh tii d' tado bä. Pooj jé dó hahÿÿ da paa Mosees baher'oot P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hä:

"Ta wób buuj hä da,
p'ooj ub karapé haa nadoo do hä,
bē da h'yy kajew'ëes ÿ an'oo bä.
ÿ anoo da bē kawajään ta wób buuj wē
bē hä h'yy gatemah doo",§§§ näng mäh.

²⁰ Ta jawén, baad ub Isajas baher'oot paa P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj nadoo do ky n'aa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

"Hä ÿ hyb n'aa napeet do paa ÿ d' rawyyd kån sa h'yyb me.
ÿ kametä däk hä ÿ hyb n'aa napeet do paa hä",* näng mäh.

²¹ Isaraéw buuj ky n'aa hä kä hahÿÿ da Isajas erii wät P'op Hagä Do kyyh:

"Moh ÿÿ ÿ an'oo had'yyt paa nabuj keh'üüm do sa wē,

*** 10:15 Isajas 52.7 ††† 10:16 Isajas 53.1 ††† 10:18 Saaw-Mo 19.4
§§§ 10:19 Dew-Teronom 32.21 * 10:20 Isajas 65.1 † 10:21 Isajas 65.2.
Isaraéw buuj rapanyyg enä né paawä, rah'yy genä né paawä, ranabuj keh'üüm do hyb n'aa rawén ganadoo Kristo ky n'aa hanäm doo.

hã ÿ h'yy kawereem do sa wë, ÿ masa do hyb n'aa paawä.”†

11

Isaraéw buuj ta jawén P'op Hagä Do t'yyd mehün do ky n'aa hahÿÿh

1 Hahÿÿ da ÿ eanh hÿÿ kä: P'op Hagä Do mak'yyts kån g'eeh ta karapee, Isaraéw buuj? Dooh. Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä. Bë hegää ÿÿh. ÿ na-ããj hë Isaraéw buuj, Abaraãm makü panaa seeh, Bën-Jamih 12 hedoo do Isaraéw taah see panaa ÿÿh. 2 Dooh P'op Hagä Do mak'yyts bä ta karapee p'ooj ub tasëew hõm doo. Bë hapäh né hë P'op Hagä Do kyy kerih doo gó P'op Hagä Do hã Eriij her'oot do paah. Hahÿÿ da Eriij makü kyyh P'op Hagä Do hã, Isaraéw buuj taky n'aa tapaa bä: 3 “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, radejëeb kån sahõnh hë a ky n'aa rod hedoo doo. Rarejä bëeh a wë ji ma ejuu do tyng. Sét né hë ÿ mad'aak a ky n'aa rod sa see paah. ÿ na-ããj hë hÿÿ kä rakarën radaj'ëep”,* näng mä Eriij kyyh. 4 Ti m' hahÿÿ da P'op Hagä Do ky gadoo Eriij: “ÿ asëew däk tsyt hë wë ÿÿ 7 miw ajyy. Ta ti dooh sa taron nuu me rehyy bë bä ta wób sa kabarii Baaw häd näng do wë”,† näng mä P'op Hagä Doo. 5 Ti hadoo né hë da hë. P'op Hagä Do asëew

hõm Isaraéw buuj sa wób, sa wë taky ennyym do hyb n'aa. 6 Hÿÿ kä, sa wë taky ennyym do hyb n'aa tado bä P'op Hagä Do wén sëew hõm tii, dooh sa daaj hë baad hadoo do ramoo bok do hyb n'aa tado bä. Ji moo wät do hyb n'aa tado bä paawä, tii bä dooh ji wë taky ennyym do hyb n'aa had'yyt hë tado wäd bä.

7 Hahÿÿ da tabawät, da hë, Isaraéw buuj mahang: Dooh Isaraéw buuj rawyyd bä ti resoos doo.‡ Jääm hë sa wób, P'op Hagä Do asëew hõm do rawyyd kån tii. Ta wób dooh rah'yy gah'ood bä. Abaa padëek sa h'yyb P'op Hagä Do an'oo bä. 8 Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh do hã takerii däk sa ky n'aa:

“Dooh rah'yy gah'ood bä P'op Hagä Do an'oo bä.

Matym enä né paawä, dooh sa h'yyb gó rahapëe bä.

Nabuu enä né paawä, dooh ramaa napëe bä.” §

9 Dawi na-ããj hë her'oot paa Isaraéw buuj h'yy ganahoot do sa ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh sa ky n'aa hã, P'op Hagä Do hã taky n'aa etsëe bä:

“Man'oo sa tä, sa waa tak'ëp hanaak do na-ããj hë, h'yy kanap'eed gó rababok tan'oo bä,

raganadaa bä baad nadoo do rabahoop hyb n'aa,

* 11:3 1 Reis 19.10, 14 † 11:4 1 Reis 19.18 ‡ 11:7 Isaraéw buuj ratyw n'aa esoos, baad rabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. § 11:8 Dew-Teronom 29.4, Isajas 29.10

nesaa do ramoo bok do sãm ragadoo hyb n'aa kä.

10 Man'oo sa matym gabah'ũüd däk, rana-hapäh hyb n'aa.

Man'oo ta wób karom raba-hadoo hyb n'aa.”**

11 Isaraéw buuj rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dawëë P'op Hagä Do mahãnh raba-boo däg had'yyt hë g'eeh hÿ jawén? Dooh. Dooh da raboo däg had'yyt hë dawëë P'op Hagä Do mahãnh. Jesus ky n'aa raganadoo do hyb n'aa, resõöts hõm do hyb n'aa, ta wób, Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do edëëb kãn hÿÿ kã ta wë, sa wë Isaraéw buuj rah'yy kajew'ëës hyb n'aa.††

12 Isaraéw buuj resõöts hõm do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ kã badäk hahÿÿ bã habong do Isaraéw buuj nadoo doo. Isaraéw buuj raganadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do sa hã tanoo do paawä, baad P'op Hagä Do ky n'aa edëë kãn hÿÿ kã Isaraéw buuj nadoo doo. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bë hyb n'aa newë nyy da tak'ëp ti bahãnh baad ub tabahadoo sahõnh hë ër hã, p'aa hënh P'op Hagä Do wë Isaraéw buuj rah'yy kawereem bã kã, Jesus hã rah'yy kae padëëk bã kã.

13 Bëeh, Isaraéw buuj nadoo do hã ÿ maher'oot hÿÿ kã. ÿ Kristo asëëw hõm, ÿ tamejũü, Isaraéw buuj nadoo do mahang ta ky n'aa ÿ ma

metëëk hyb n'aa. Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ kamahãn ta ti hã ÿ tamejũü doo, tak'ëp ÿ wén hyb n'aa tam'aah. 14 Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën ÿ an'oo bã paawä wakãn ÿ wób, Isaraéw buuj, bë wë rah'yy kajew'ëës. Bë wë rah'yy kajewëëts bã, rat'yyd kamehĩn, Jesus hã rah'yy ka'eeh ÿ karën paawä, sa wób rabadëp hyb n'aa. 15 Da hë hajõk Isaraéw buuj P'op Hagä Do etyn hõm ta mahãnh, Jesus raganadoo do hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ti nuuj jé, hajõk Isaraéw buuj nadoo do wób, ta majĩ hedoo do paah, tii kã ratyw n'aa nyy däk P'op Hagä Do najiis rabahadoo hyb n'aa kã. Ta jawén, Isaraéw buuj rat'yyd kamehĩn bã kã, Kristo hã rah'yy kae bã kã, p'aa hënh da P'op Hagä Do gadoo ti ta wë. Tak'ëp tabahetsooh da ti noo gó kã. Dejëp do paa genä bong do hadoo da tii! 16 Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot Isaraéw buuj ky n'aa: Tsytt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däg bã pãw pan'aa uuh ta hã kan'oo däk doo, tii bã tsytt hë na-ããj hë ta wë kasëëw däk sahõnh hë mad'aak doo. Tsytt hë P'op Hagä Do wë kasëëw däk do tado bã joom patuuh, tii bã tsytt hë ta wë kasëëw däk na-

** 11:10 Saaw-Mo 69.22-23 †† 11:11 Rah'yy kajew'ëës bã da rat'yyd kamehĩn, tii bã da Jesus ragadoo.

ãäj hē joom moo sahõnh hē.††

17 Joom oriib häd näng do hadoo P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj. P'op Hagä Do gekyd hõm joom moo wób. Tii bã bēē kā, Isaraéw buuj nadoo doo, oriib häd näng do daap hawäng do moo hadoo do tets'aa dāk joom tēēg heh'äät hā, joom moo heh'äät do mahang. Ta tæg, joom kóm hana doo, tabēs hỹỹ kā bē hā na-ãäj kā.ŠŠ

18 Tii d' tahadoo do hyb n'aa, bē mak'yyts manā joom moo hedoo do P'op Hagä Do gekyd hõm doo, Isaraéw buuj. Bē h'yy kasabé manäh. Bē hyb n'aa newē hahỹỹh: Dooch bē tado bã joom patuuh hej'oonh doo. Joom patuuh ti bē hā hej'oonh doo.

19 Hahỹỹ da apäh h'yy kasab'ee doo gó bē see ky hadoo hā yỹ: "P'op Hagä Do gakyd hõm joom moo wób, Isaraéw buuj, yỹh, Isaraéw buuj nadoo doo, joom hā tabats'aa dāk hyb n'aa, y tagadoo hyb n'aa", näng apäh bē see kyyh. 20 Te hub né paawä tii, P'op Hagä Do wén gekyd hõm tii, rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Õm P'op Hagä Do wén gadoo Kristo hā mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts

hē mahyb n'aa eäm, a hā hē h'yy kasabé manäh. 21 P'op Hagä Do t'yyd manehiin bã joom moooh, Isaraéw buuj h'yy kana'eeh doo, õm na-ãäj hē dooh da tat'yyd mehiiin bã P'op Hagä Do mahyb n'aa eréd hõm bã. 22 Bē hyb n'aa newē hahỹỹh: Ky enyyw né paawä P'op Hagä Do ji wē, dooh tahaja bã ji manesuj bã. P'op Hagä Do ky n'aa ety wät Isaraéw buuj Kristo ganadoo doo. Ky enyym bē hā Isaraéw buuj nadoo doo. Taky enyyw had'yyt hē bē hā, bē manabaan bã hahỹỹh: Jääm hē taky enyym do hyb n'aa bē tawén gadoo. Ta ti bē mabaan bã, bē hā hē bē du do bã bē h'yy ka'eeh, bē na-ãäj hē P'op Hagä Do etyn hõm da, joom moo ji gakyd hõm do hadoo. 23 Isaraéw buuj h'yy kana'eeh do paa rah'yy kawereem bã, p'aa hēnh rah'yy ka'eeh hyb n'aa kā, tii bã P'op Hagä Do gadoo p'aa hēnh tii, joom moo joom tēēg hā ji ets'aa dāk doo da. P'op Hagä Do hajaa tii d' tadoo bã sa hā. 24 Bēēh, daap hawäng do b'aa oriib moo hedoo doo, P'op Hagä Do gakyd bēēh, tii bã bē tets'aa dāk joom oriib häd näng do heh'äät do tēēg hā, joom moo nahado né paawä bē p'ooj ub.

†† **11:16** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk paa Abaraäm, Isak, Jakóh, Isaraéw buuj sa wahē n'aa. Ti hyb n'aa sa panaa na-ãäj hē kasēew bong tsyt hē ta wē. Hahỹ na-ãäj hē: Tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew padēek jáam hē pooj jé Kristo hā h'yy ka'eeh doo. Isaraéw buuj né tii. Ti hyb n'aa, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew padēek sahõnh hē pooj jé h'yy ka'eeh do sa wakään.

ŠŠ **11:17** Hahỹỹ d' tahanäng pé tii: P'op Hagä Do asog hõm Isaraéw buuj wób. Isaraéw buuj nadoo do tagadoo sa jawén buuj. Hỹỹ kā ti ragado dāk na-ãäj hē sa sii Abaraäm hā, Abaraäm panaa hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

Ta tii da P'op Hagä Do haja bä tamoo wäd bä, ta bahãnh tahajaa Isaraéw buuj, joom oriib heh'äät do moo hedoo doo, p'aa hënh tets'aa bä ta tëeg hã.***

Tajawén Isaraéw buuj P'op Hagä Do ed'ëep do ky n'aa hahÿÿh

²⁵ Wakän haa hedoo doo, ÿ karën bë bahapäh hahÿÿ pooj jé ji nahapäh nä doo, bë hã hë bë h'yy kasabé mahãnh: Hajök Isaraéw buuj wób nabuj keh'üüm dó, dooh Jesus hã rah'yy gah'ood nä bä, sahõnh hë ta ti Isaraéw buuj nadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do pan'aa ta hã rah'yy kae padäg bä kä. ²⁶ Ta ti kajaa bä kä, P'op Hagä Do ed'ëep da ta wë sahõnh hë Isaraéw buuj. Tii da né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Panang Sijõn††† häd näng doo bä naa kajaa da ji h'yyb tym dëeb.

Tado hõm da P'op Hagä Do ganen'aak do Isaraéw panaa ramoo bok doo.

²⁷ Hahÿÿ ti sa hã ÿ ky n'aa enooh doo, sa hã ÿ bad'oo doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do ÿ ado hõm bä kä”,††† näng P'op Hagä Doo.

²⁸ Jesus Kristo ky n'aa hanäm do raganadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do majĩ dó ti

11:24 P'aa hënh P'op Hagä Do hajaa tagadoo ta wë Isaraéw buuj Jesus hã rah'yy kae bä kä, tahanäng pé tii. †††

11:26 Jerusarënh häd see ti Sijõn. Isaraéw buuj ti na-ããj hë ramaneëënh Sijõn. †††

Isaraéw buuj, bëeh, Isaraéw buuj nadoo doo, tyw n'aa enäh hyb n'aa, Kristo hã bë h'yy ka'eeh hyb n'aa. Ti hadoo né hë, P'op Hagä Do asëew hõm do hyb n'aa sa wahë maküüh, P'op Hagä Do kamahãnh had'yyt hë Isaraéw buuj, sa wahë maküü hã taky n'aa enooh do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do ado hõm bä sa hã tanoo do paah. Dooh na-ããj hë tah'yy kahÿÿd bä tasëew hõm do sa hã. ³⁰ Isaraéw buuj raky nadaheeh do hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn bëeh, p'ooj ub ta hã ky nadah'eeh doo. ³¹ Hÿÿ kä, Isaraéw buuj na-ããj hë raky nadaheeh do wób rabahado padëek do hyb n'aa kä, P'op Hagä Do t'yyd mehĩn da sa hã, bë P'op Hagä Do t'yyd mehĩn doo da. ³² Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do nabuj keh'üüm, P'op Hagä Do metä kån. Dooh sa daaj hë rahaja bä rakedëeb bä, ti hyb n'aa P'op Hagä Do t'yyd mehĩn sahõnh hë.

P'op Hagä Do Paw-Ro j'aa etsë do ky n'aa hahÿÿh

³³ Tak'ëp né hë P'op Hagä Do ky enyym!

Tak'ëp baad ub sahõnh hë tamoo wät doo.

Sahõnh hë P'op Hagä Do hapäh.

Dooh ji haja bä ji h'yy ganny bä nyy da

††† **11:27** Isajas 59.20-21, 27.9, Jeremijj

P'op Hagä Do h'yyb däng ta-
moo wät doo.

Dooh ji haja bä ji h'yy gah'ood
bä h'eëd hyb n'aa

P'op Hagä Do bad'oo tamoo
wät doo.

³⁴ “Dooh hapäh pé Tak'ëp Hyb
N'aa Jawyk Do h'yyb.

Dooh maher'oot pé ta hä nyy
da tabad'oo.”ŠŠŠ

³⁵ “Dooh hanoo pé P'op Hagä
Do hä, tamab'aanh
péh!”*

³⁶ Tii d' tawén hadoo, sahõnh
hë ta hanaa had'yyt hë.

Ti né hë sahõnh hë mo haj'aa
näng doo.

Ta no n'aa had'yyt hë.

Taw'ääts hë ta hä ji j'aa etsëe
had'yyt hë. Ÿÿ. Tii d' né
hë. Taw'ääts hë.

12

*Tsynt hë P'op Hagä Do wë ji
awät do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Ti hyb n'aa kä wakän
haa, P'op Hagä Do ër tat'yyd
mehiïn do hyb n'aa, tak'ëp
ÿ betsëe bë kan'oo däk hyb
n'aa P'op Hagä Do hä, ta
wë bë baboo had'yyt hë hyb
n'aa. Taw'ääts hë tsyt hë,
nesaa do mahänh, tagen'aak
doo da bë babok. Tii da né
hë P'op Hagä Do ji hyb n'aa
jewyyg heh'äät doo. Tii da
né hë ta Sahee karën P'op
Hagä Do ji hyb n'aa jaw'yyk.

² Bë aboo manä badäk hahÿÿ
hä habong do P'op Hagä Do
hä h'yy kana'eeh do rababok
doo da. Bë an'oo bë P'op
Hagä Do h'yyb h'ÿÿt, papuuj,
P'op Hagä Do karën do bë
hyb n'aa newëe hyb n'aa. Tii

bä bë hapäh da P'op Hagä
Do karën doo. Taw'ääts hë,

baad had'op, P'op Hagä Do
tsebë hanoo do ti P'op Hagä

Do karën doo. ³ Taky ennyym
doo gó ÿ P'op Hagä Do asëew

hõm do hyb n'aa ta mejüü do
ÿ bahadoo hyb n'aa, hahÿÿ

da ÿ etsëe bë hä: Bë kawehëe
manä bë hä hë. P'op

Hagä Do anoo do pénh bë
h'yy ka'eeh doo, bë hyb n'aa

newëe. ⁴ Hahÿÿ hyb n'aa ta ti ÿ
etsëe bë hä: Sét hë né paawä

ji, hajõng ji hä hanäng doo, ji
moo hedoo doo, ji tsyym he-

doo doo, ji matym hedoo doo.

Ta see ti ji mooh moo wät doo.

Ta see ti ji tsyym bad'oo doo.

Ta see pan'aa ji matym, ta see
pan'aa ji nabuuj. ⁵ Ti hadoo

ër hä: Hajök né paawä ëer,
sét hë Kristo hub hadoo ëer,

sét hë Kristo karapee ëer, ta
hä ër h'yy kata däk do hyb

n'aa. Hajök né paawä ëer, séd
hä ër kata däk ër da hadoo

do hä, ji moo hedoo doo, ji
tsyym hedoo do séd hä ji hä

takata däk doo da. Ti hyb
n'aa, bë kawehëe manä bë

hä hë ÿ wén näng. ⁶ Ta ky
ennyw gó P'op Hagä Do an'oo

däk ër hä ta Sahee hejój gó ji
hajaa doo. Ër hä tetyn hõm ta

Sahee ky gabuuj gó ër hajaa
doo. Ti hyb n'aa kä, ër see

hä P'op Hagä Do an'oo däg bä
P'op Hagä Do metëeh do ta

wób hä tamaher'oot hyb n'aa,
taw'ääts hë ta h'yy ka'eeh do

pénh tamaher'oot tii. ⁷ Ji hä
tan'oo däg bä ta wób ji masa
doo, tii bä taw'ääts hë ji masa

né hē. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji ma metēek hyb n'aa, taw'āāts hē ji ma metēek né hē. ⁸Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji h'yyb en'yym hyb n'aa, tii bā taw'āāts hē ji h'yyb en'yym né hē ta wób. Ji hā tan'oo dāg bā bedoh do sa hā ji masa hyb n'aa, taw'āāts hē baad né hē ji masa. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób sa wahē n'aa ji bahadoo hyb n'aa, taw'āāts hē h'yyb hedoo doo me ji bag'āās. Ji hā tan'oo dāg bā ta wób ji t'yyd mehīn hyb n'aa, taw'āāts hē tsebee gó tii d' ji bad'oo.

⁹ Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa bē kamahān bē da hadoo doo. Bē kamahān manā nesaa doo. Taw'āāts hē baad hadoo do bē kamahān had'yyt hē. ¹⁰ Taw'āāts hē ji wakāān baad ji kamahān doo da bē kamahān bē da hadoo doo. Bē wehēē bē da hadoo doo, bē hā hē bē kaweh'ēēh do bahānh.

¹¹ Taw'āāts hē tak'ēp bē hyb n'aa tam'aah P'op Hagā Do wē bē moo bok do hā. Bē h'yyb nahūūj manāh, bē moo nahūūj manāh. Taw'āāts hē bē h'yyb gó naa, h'yyb hedoo doo me bē moo boo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē.

¹² Baad hadoo do bē gadoo da ta jawén bē bahapāh do hyb n'aa, taw'āāts hē h'yyb tsebee gó bē aboo had'yyt hē. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo baad nadoo do bē ahob bā. Bē eréd manā bē ky n'aa etsēē doo.

¹³ Bē masaa bē wē hanāng doo me P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē

kasēew bong doo, bedoh doo. Taw'āāts hē baad bē gadoo bē tób yt nu kejāk doo.

¹⁴ Bē ky n'aa edēē bē hā rejāā doo. Taw'āāts hē bē ky n'aa edēē tii. Bē ky n'aa was'ee manāh.

¹⁵ Taw'āāts hē bē tsebee tsebé do sa sii. Bē aód ha'oot do sa sii.

¹⁶ Taw'āāts hē baad bē babok ta wób sa wē, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa. Sa bahānh bē nu gadāk bē edoo manāh. Taw'āāts hē ta wób sa yd jé had'os do sa da bē h'yyb hedoo. Bē hajaa ta wób mahānh bē edoo manāh.

¹⁷ Baad nadoo do bē hā ramoo boo bā, bē mabaaj manā baad nadoo doo me. Taw'āāts hē bē hyb n'aa newē nyy da baad hadoo do bē moo bok ta wób sa matym gó.

¹⁸ Taw'āāts hē sahōnh hē bē hajaa doo me bē tyw n'aa es- oos nyy da bē bad'oo, hanām gó bē babok hyb n'aa sahōnh hē sa wē. ¹⁹ Wakān haa he- doo do ŷ kamahān doo, bē mabaaj manā baad nadoo do bē hā ramoo bok bā. P'op Hagā Do ti hanoo ta ti hedoo do sām. Tii da né hē kerih doo gó P'op Hagā Do kyyh:

“Ŷ né hē ti ta sām habaanh doo.

Ŷ né hē ti baad nadoo do ta sām hanoo doo”, * nāng mā P'op Hagā Doo.

²⁰ P'op Hagā Do kyyh her'oot doo da né bē bad'oo. Hahỹỹ da ta kyyh:

“A majīi asa bā,

* 12:19 Dew-Teronom 32.35

man'oo ta hã ta waa.
 Tahoo kaaj bã,
 man'oo ta naëng.
 Nu mebyng da tii bã,
 baad nadoo tamoo wät do
 paa hyb n'aa.”†

²¹ Bë an'oo manä nesaa do
 j'aa ketsë bë hã. Taw'ääts hë
 bë j'aa ketsë nesaa do hã baad
 hadoo doo me.

13

*Hyb n'aa jewyk do sa hã ji
 ky daheeh do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Taw'ääts hë bë sahõnh
 hë bë ky daheeh hyb n'aa
 jewyk do ji rabag'ääs doo. Ta
 ti ÿ wén mejüü, dooh P'op
 Hagä Do ky gabuuj nadoo pé
 ji wahë n'aa. P'op Hagä Do
 né hë ti hanoo ji wahë n'aa
 rabahadoo hyb n'aa. ² Ti hyb
 n'aa sa wahë n'aa wë h'yy
 kawareem doo, P'op Hagä
 Do hanoo do wë né hë tah'yy
 kawareem. Tii d' hedoo do
 sa daaj hë raky n'aa katakyyk
 baad nadoo doo me. ³ Baad
 moo bok doo, dooh hyb n'aa
 rajeÿÿm pé hyb n'aa jewyk
 do hedoo doo. Baad nadoo
 do moo bok do ti ti he'ÿÿm
 sa hã. Baad ub, neÿÿm doo
 gó ji karën bã ji awäd bã ji
 wahë n'aa wë, taw'ääts hë
 baad hadoo do ji moo wät,
 tii bã ji wahë n'aa tsebé da
 ji wë. Ji moo wät do hã da
 raj'aa etsë tii bã. ⁴ P'op Hagä
 Do karom hadoo ji wahë n'aa
 hedoo doo, baad hadoo do
 ramoo bok hyb n'aa ji hã.
 Hÿÿkä, baad nadoo do ji moo
 wäd bã, taw'ääts hë ji eÿÿm

sa hã, rahajaa do hyb n'aa ji
 rarejää. P'op Hagä Do karom,
 nesaa do moo bok do rejää
 do hadoo tii. ⁵ Ti hyb n'aa,
 taw'ääts hë ji ky daheeh né
 hë ji wahë n'aa. Ji ranarejää
 hyb n'aa had'yyt hë nado ji
 ky daheeh. Ji wén ky daheeh
 na-ääj hë, ji h'yyb ji hã taky
 n'aa tapa mahãnh. ⁶ Ti hyb
 n'aa, ji gadoo do uuh ji an'oo
 had'yyt hë ji häj n'aa bag'ääs
 do sa hã. Sa hã ji wén noo
 ta tii, P'op Hagä Do karom
 hadoo rabahadoo do hyb
 n'aa, raty kanewad had'yyt
 hë do hyb n'aa rabag'ääs do
 hã. ⁷ Taw'ääts hë bë an'oo né
 hë dajëer ji häj n'aa bag'ääs
 do ramejüü doo. Taw'ääts hë
 na-ääj hë baad ji weh'ëeh hyb
 n'aa jewyk do ji hã bag'ääs
 doo.

⁸ Bë kũüt enä manäh.
 Tabad'op hë bë kũüt enäh.
 Jääm hë ji da hadoo do ji
 kamahãnh do ti bë kũüt hado
 had'yyt hë sa wë. Ta ti ÿ
 wén her'oot, ta da hadoo do
 kamahãnh doo, taky dahé däk
 do hyb n'aa sahõnh hë P'op
 Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo.
⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky
 n'aa jaw'yyk doo: “Aã manä
 ta see ÿÿm sii. Madajëeb
 manä a da hadoo doo. Etsëeg
 manäh. H'yyb däg manä a
 da hadoo do h'ëed hã.”* Ta
 ti ta ky n'aa jaw'yyk doo, ta
 ky n'aa jaw'yyk do wób na-
 ääj hë, hahÿ sët hadoo do
 tamejüü do hã takaja däk:
 “Makamahãnh a da hadoo
 doo, a hã makamahãnh doo

† 12:20 Proweh-Bijos 25.21-22

* 13:9 Esodo 20.13-15, 17, Dew-Teronom

5.17-19, 21 † 13:9 Rewitikos 19.18

da.”† 10 Jé kamahän doo, dooh baad nadoo do tamoo wäd bä ta da hadoo do hä. Ti hyb n'aa, jé kamahän do ky dahé däg kån P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo. 11 Taw'ääts hē bē y maher'ood wät doo da bē babok, da hē er babok bā Kristo matēeh do ji gadaa had'yyt hē bē hapäh do hyb n'aa. Bē h'yy kanap'eed manā ha'yŷh do rah'yy kanapeet doo da. Taw'ääts hē bē h'yyb hedoo, ji h'yyb nām do hadoo. Er du doo noo gó Jesus hä er h'yy ka'eeh doo, hād badawēēt nā ta wē ji Kristo ed'ēep doo. Hŷy kā hād edaa dāk. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē h'yyb hedo bē y maher'ood wät doo da bē babok hyb n'aa. 12 Panyyg ky n'aa gó bē y maher'oot tii: Edaa dāk atsēm bahānh doo, edaa dāk tabawak, ti hyb n'aa, taw'ääts hē er erét badagyp hadoo do ji moo wät do paah.† Taw'ääts hē baad hadoo doo gó er babok, ta bag gó er babok do hyb n'aa. Ji kuman hadoo ti baad hadoo doo, ta me nesaa do hä ji j'aa ketsē doo. 13 Taw'ääts hē baad er babok, adēb bā, ta bag gó, ji awät do hadoo. Taw'ääts hē dooh ji aoom bā jarakē hedoo do hä. Taw'ääts hē dooh ta bahānh ji awēē bā na-āāj hē. Taw'ääts hē dooh er aāj bā ji yŷm ji patug nadoo do sii. Taw'ääts hē dooh er moo boo nu meby n'aa nāng doo. Taw'ääts hē dooh er aboo bā sēd ji h'yyb nahedoo doo gó ji

da hadoo do hä, dooh ta wób hä er h'yy kajewēets na-āāj hē. 14 Bē an'oo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, bē h'yyb gó tabawād had'yyt hē, bē tah'yyb mahūūm, Kristo bawät doo da bē babok hyb n'aa kā. Bē an'oo manā nesaa do ji h'yyb säg karēn do bē h'yyb gó tawād bā, nesaa do bē moo boo mahānh.

14

Nyy da ji bawät ji da hadoo do wē ky n'aa hah'yŷh

1 Taw'ääts hē bē gadoo ji hä P'op Hagä Do karēn do hä baad h'yy ganehot nā doo. Bē ky kedag manā sa sii sa hä baad hadoo do p'ää. 2 Ta wób sa hä tahajaa sahōnh hē ji awēē bā. Tii d' nado ta wób sa hä. Baad h'yy ganehot nā do sa hä, dooh ji awēē bā ta dab. 3 Sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hawēh doo, taw'ääts hē dooh ramak'yyts bā ta dab nawēh doo. Ti hadoo ēnh ta dab naw'ēeh doo, taw'ääts hē dooh raky n'aa ety bā baad nadoo do hä ta dab haw'ēeh doo, P'op Hagä Do gado dāk do hyb n'aa sahōnh hē haw'aa doo, sahōnh hē hewēh doo. 4 Karom ky n'aa gó bē y maher'oot ta tii: Dooh taw'ääts hē tado bā ta see karom ji nabuuj gedo bā, baad tamoo nawād bā ji edoo bā. P'op Hagä Doo, ta kariw n'aa ti ta her'oot da baad tawād bā, baad tanawād bā. Baad däg da tabahadoo Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do

† 13:12 Badagyp hadoo doo, sahōnh hē nesaa pé tii.

matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hajaa do hyb n'aa baad had'yyt hē tabahado dāk tan'oo bā.

⁵ Ta wób rahyb n'aa jew'yyk ta āh see ta āh wób mahānh. Ta wób sa hā, séd uuh had'yyt hē ji āh. Ti hyb n'aa, taw'āāts hē baad bē bahapāh bē h'yyb gó h'ëed hyb n'aa bē bad'oo bē bahed'oo doo. ⁶ Ta ā see hyb n'aa jaw'yyk doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo. Sahōnh hē hawēh doo, sahōnh hē hawa doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē, ta waa, ta tā hyb n'aa P'op Hagā Do hā taj'aa etsē do hyb n'aa. Ta dab nawēh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do taweh'ëeh do hyb n'aa tii d' tabad'oo na-āāj hē. P'op Hagā Do hā na-āāj hē taj'aa etsē tii. ⁷ Dooch ēr daaj hē ēr ta danāh ēr do bā ēr aboo bā, ēr dajēb bā na-āāj hē. Dooch ji daaj hē ji h'yyb en'yym hyb n'aa ji awād bā, ji dajēb bā. ⁸ Badāk hahȳy bā ēr abok doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ēr h'yyb en'yym hyb n'aa tii, ēr dajēb na-āāj né hē. Ti hyb n'aa kā, badāk hahȳy bā ēr abok bā, ēr dajēb bā na-āāj hē, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ma had'yyt hē ēēr. ⁹ Ti hyb n'aa né hē Kristo wén dajēp, tawén ganā wāt, sahōnh hē sa wahē n'aa tabahadoo hyb n'aa, dejēp do sa wahē n'aa, edēp do sa wahē n'aa na-āāj hē.

¹⁰ Ti hyb n'aa, h'ëed hyb

n'aa bē ky n'aa etyy bē wakāān hadoo do ta dab tabawēh do hyb n'aa? Bēē kā, baad h'yy ka'eeh doo, h'ëed hyb n'aa bē makyys bē wakāān hadoo do ta dab tanawēh do hyb n'aa? Ēr sahōnh hē, ēr da kametā dāk P'op Hagā Do matym gó ēr taky n'aa etyy hyb n'aa, ēr hā tabaher'oot hyb n'aa tagado bā, taganado bā ēr moo bok do paah. ¹¹ Hahȳy da takerii dāk P'op Hagā Do kyy kerih doo gó:

“Baad ȳ ky dāng, dooh ȳ ky kahȳy d bā”, nāng mā Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

“sahōnh hē rabehyy b'ëeh da sa taron nu paa me pój ȳy jé.

Sahōnh hē raj'aa etsē da P'op Hagā Doo”, nāng mā P'op Hagā Do kyyh.*

¹² Ti hyb n'aa kā, ēr sahōnh hē, sét ken'yyh da P'op Hagā Do hā ēr da kaner'oot ēr babok do paa hā.

¹³ Ti hyb n'aa taw'āāts hē ēr erét ēr da hadoo do ēr ky n'aa etyy doo. Taw'āāts hē baad bē hyb n'aa matakā, tabad'op hē bē moo boo mahānh, tabad'op hē bē her'ood mahānh baad nadoo do hā h'yyb tatuk do bē seeh.

¹⁴ Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā ȳ h'yy kata dāk do hyb n'aa, baad ub hēp ȳy gó ȳ bahapāh hahȳy h: Ji awa do mahang, ji awēh do mahang, dooh ti hanāng pé

* 14:11 Isajas 45.23

baad nado wäd ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. Baad ub ti sahõnh hē. Ti hadoo né hē, jé hahÿy da hyb n'aa newëë doo: “Hahÿy dooh ji awëë bä. Dooh P'op Hagä Do karën bä ji awëë bä”, tanoo bä ta h'yyb gó, tii bä taw'ääts hē nado tawëë bä. Baad nado däk ti ta hä. ¹⁵ Bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa bë wakään hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do bë h'yyb rejä bä, tii bä dooh kamahän gó bë aboo booh. Bë an'oo manä bë awëh do hyb n'aa bë wakään hedoo doo, sa hyb n'aa Kristo dajëp doo, baad rawén h'yy kanae wät. ¹⁶ Ti hyb n'aa hahÿy etsëë bë hä: Bë adoo manä bë wakään hedoo do h'yyb rejää doo, baad né paawä ti bë hä. Taw'ääts hē bë h'yyb bë meso, baad hadoo do bë hä hyb n'aa, ta wób Jesus hä h'yy kana'eeh do bë raky n'aa rejä mahänh. ¹⁷ Ta ti ÿ wén etsëë bë hä, ji awa do hyb n'aa nado, ji nawa do hyb n'aa nado, ji eëek do hyb n'aa nado tabag'ääs doo bä ji P'op Hagä Do gadoo. Ti nado P'op Hagä Do karën do ji hä. P'op Hagä Do ji tabag'ääs bä, takarën ta Sahee ji tah'yyb mahüüm do hyb n'aa baad ji bawät ta matym gó, h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë, tsebee gó ji bawät na-ääj hē. ¹⁸ Ta tii da Kristo wë moo bok do rah'yyb en'yyim P'op Hagä

Doo. Baad ub da na-ääj hē ta wób raher'oot ta tii d' hawät do sa ky n'aa.

¹⁹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē h'yyb nyyw gó ji bawät ji da hadoo do wë hanoo do hä er h'yyb padëek, er moo booh. Taw'ääts hē er h'yyb padëek na-ääj hē er moo bok er da hadoo do masa do hä, Jesus hä er h'yy ka'eeh do takah'üüm hyb n'aa. ²⁰ Bë rejä manä bë da hadoo do h'yyb gó P'op Hagä Do moo wät doo, bë awa do hyb n'aa, bë awëh do hyb n'aa sa hä baad nadoo doo. Tahaja né paawä sahõnh hē ji awa bä, ji awëë bä, dooh taw'ääts hē tado bä ji awëë bä, ji awa bä ta see h'yyb panas'ëeh doo, baad tah'yy kanae wät hanoo doo.† ²¹ Taw'ääts hē dooh ji eëg bä uwa s'ëeb, taw'ääts hē dooh ji awëë bä ji tä, ta ti ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb tatug bä. Taw'ääts hē tabad'op hē er moo boo er da hadoo do baad nadoo do hä tah'yyb tatuk doo.

²² Baad tado bä a hä sahõnh hē hedoo pé ji awëë bä, uwa s'ëeb ji eëg bä, taw'ääts hē tii. P'op Hagä Do hapäh a h'yyb. Mamejō manä ta wób ragadoo a hä pé baad hadoo doo. Ky n'aa kedëng jé ta hä hē ky n'aa kanatapaa doo, ta hä pé baad hadoo do p'ää. ²³ Tii d' nado h'yy ketyn doo gó ta tä tawëë bä, ta hä pé

† **14:20** Hahÿy d' apäh Paw-Ro hanäng péh: Ji awëë bä ji da hadoo do tayy doo, ji h'yyb tatuk tabawëh hyb n'aa ta hä pé ji nawëh doo. Tii bä ta hä hē, ta daaj hē ta h'yyb ky n'aa tapaa, tii d' tabad'oo do hyb n'aa. Tii bä teréd hōm Jesus hä tah'yy ka'eeh doo, ta daaj hē, ta hä hē ta h'yyb ky tapaa do hyb n'aa, baad nado tamoo wät ted'oo do hyb n'aa.

ji nawëh doo. P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti he-doo doo, h'yy ka'eeh doo me tanadoo do hyb n'aa tabad'oo doo. Sahõnh hë ji h'yy ka'eeh doo me nadoo do ji moo wät doo, baad nado ti P'op Hagä Do matym gó.

15

¹ Taw'ääts hë eër, baad P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo, er gadoo, er masa er da hadoo do baad nado nä P'op Hagä Do hã h'yy kasadä doo. Taw'ääts hë dooh er karën do jawén er abooh. ² Taw'ääts hë er sahõnh hë er h'yyb en'yym er wakään hedoo doo, baad tabadoo hyb n'aa sa hã, baad P'op Hagä Do hã rah'yy kasadä hyb n'aa kä. ³ Kristo na-ääj hë, dooh ta daaj hë tah'yyb en'yym do jawén nado paa tabawät. Ta wób tamasa hyb n'aa paa ti tabawät, hahÿ kerih do paa metëeh doo da né hë: “Jó yÿ tabadäng òm raky n'aa rejää doo. Yÿ né hë gado däk, a hã tanadäng hyb n'aa”,* näng kerih do paah. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerii däk doo, takerii däk er tama metëek hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me, ta kyy kerih doo gó hana do ji h'yyb näm doo me er gada hyb n'aa baad hadoo do er hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ⁵ P'op Hagä Do hã, ji h'yy ganajëng do hanoo doo, ji tah'yyb en'yym doo, yÿ ky n'aa etsëë, séd bë h'yyb

hedo had'yyt hë tan'oo bä, Kristo Jesus bawäd wät doo da bë babok hyb n'aa, ⁶ sét hadoo doo me bë h'yyb, sét hadoo doo me bë kyyh, P'op Hagä Doo, er Wahë N'aa Jesus Kristo Yb, bë j'aa etsë hyb n'aa kä.

⁷ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë bë gadoo bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, bë Kristo gado däk doo da. Taw'ääts hë tii da bë bad'oo P'op Hagä Do kawehëë däk hyb n'aa. ⁸ Bë hyb n'aa newë bë yÿ maher'oot doo: Kristo bana kån Judah buuj tamasa hyb n'aa, te hub né hë P'op Hagä Doo, tametëeh hyb n'aa, Judah buuj sa wahë maküü hã P'op Hagä Do ky däng do takaja däk hyb n'aa, ⁹ Judah buuj nadoo do P'op Hagä Do raj'aa etsë hyb n'aa, sa wë tat'yyd mehïñ do hyb n'aa. Tii da né paa takerii däk ta ti ky n'aa:

“Ti hyb n'aa a hã yÿ j'aa etsë da Judah buuj nadoo do mahang.

Òm yÿ ma ejäm da.”†

¹⁰ Hahÿy da na-ääj hë takerii däk:

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo, bë tsebee P'op Hagä Do kara-pee sa sii, Judah buuj sa sii.”‡

¹¹ Hahÿy da na-ääj hë takerii däk:

* 15:3 Saaw-Mo 69.9 hã takerii däk ti P'op Hagä Do hã kaher'oot do paah. † 15:9

2 Samuéw 22.50, Saaw-Mo 18.49 ‡ 15:10 Dew-Teronom 32.43

“Bëeh, Judah buuj nadoo doo,
 bë j'aa etsëe Tak'ëp Hyb N'aa
 Jawyk Doo.
 Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã
 habong doo,
 bë j'aa etsëe ta hã.”§

12 Hahÿÿ d' paa Isajas ba-
 her'oot:

“Ganyyh da Jesé panaa ma-
 hang
 Judah buuj nadoo do bag'ããs
 doo.
 Ta hã da rah'yy kasadä.”**

13 P'op Hagä Do hã, baad
 taky n'aa enooh do ji gada
 hanoo do hã ÿ ky n'aa et-
 sëe bë h'yy gadajang tan'oo
 bã, h'yyb nyyw gó bë babok
 tan'oo bã bë hã, ta hã bë h'yy
 ka'eeh do hyb n'aa. Ta ti ÿ
 wën ky n'aa etsëe, ta Sahee
 hejój me tan'oo bã baad ub
 had'yyt hë bë gada hyb n'aa
 ër hã taky n'aa enooh doo.

14 Wakãn haa hedoo doo,
 baad ÿ bahapäh hahÿ hëp
 ÿÿ gó: Bë ky enyyw had'yyt
 né hë bë da hadoo do wë,
 baad bë bahapäh nyy da P'op
 Hagä Do karën ji bawät, baad
 bë bahajaa bë maher'oot bë
 da hadoo doo, baad rababok
 hyb n'aa. 15 Ti hadoo né hë,
 dooh né hë ÿ ky n'aa eãm bã
 bë ÿ ma erii wät do hã, ta ti bë
 mabaan mahãnh. Tii da bë ÿ
 wën ma erii wät, ta ky enyym
 doo gó P'op Hagä Do anoo do
 hyb n'aa hã ÿÿ, 16 Judah buuj
 nadoo do mahang Kristo Je-
 sus panäg n'aa ÿ bahadoo hyb

n'aa. P'op Hagä Do tób n'aa
 yt hã moo heb'ooh doo, P'op
 Hagä Do matym n'aa manaa
 do hadoo ÿÿh. Judah buuj
 nadoo do hã ÿ maher'oot P'op
 Hagä Do panyyg hanãm doo,
 P'op Hagä Do matym n'aa
 hadoo P'op Hagä Do gen'aak
 do rabahadoo hyb n'aa, P'op
 Hagä Do Sahee sa h'yyb gó
 moo wät do hyb n'aa, tsyt
 hë nesaa do mahãnh kasëew
 hõm do rabahadoo hyb n'aa
 kä.

17 Ti hyb n'aa, ti anäng
 ÿ h'yy kasab'ee do pan'aa
 Kristo Jesus hejój gó P'op
 Hagä Do wë ÿ moo wät do
 hyb n'aa. 18 Ti hadoo né hë,
 jããm hë ÿ h'yy kasab'ee ÿ
 moo wät do hã Kristo moo
 wäd wät do hyb n'aa. Ta ky
 n'aa sa hã ÿ maher'oot do
 hyb n'aa, sa mahang ÿ moo
 wäd wät do hyb n'aa, Kristo
 an'oo bã Judah buuj nadoo do
 P'op Hagä Do hã raky daheeh
 hyb n'aa. 19 Ta heen n'aa
 hejój gó, meuj n'aa näng do
 hejój gó, P'op Hagä Do Sahee
 hejój gó ÿ moo wäd wät sa
 mahang. Jerusarënh bã naa,
 Iririko häd näng do häj n'aa
 bód hënh kä baad ÿ baher'ood
 hõm sahõnh hë sa hã Kristo
 panyyg hanãm doo. 20 Hahÿÿ
 da had'yyt hë ÿ bahed'oo: ÿ
 karën ÿ maher'oot Kristo ky
 n'aa ta wób ranaher'oot nã
 bã, ta wób ramoo bok do jó ÿ
 moo nawät hyb n'aa. 21 P'op
 Hagä Do kyy kerih doo gó
 kerii däk doo da ÿ karën ÿ
 bad'oo. Hahÿÿ da takerii däk:

§ 15:11 Saaw-Mo 117.1 ** 15:12 Isajas 11.10. Dawi makü yb ta ti Jesé. Jesus
 né ti Jesé panaa Judah buuj nadoo do bag'ããs doo.

“Panyyg tamah do rahapäh da,

Ta ky n'aa nanapäh do h'yy kadew'uuh da.”††

²² Raky n'aa nanapäh nä bä ŷ maher'ood hõm do hyb n'aa Kristo ky n'aa, dooh paa tahaja bä bë wë ŷ hegãã bä. ²³ Hÿÿ kä, ŷ haja däk do hyb n'aa babä Kristo ky n'aa ŷ maher'oot doo, hajõõ däk hyb n'aa na-ããj hë ta baab ŷ karën do bë wë ŷ baheg'ããs, ²⁴ ŷ karën paawä bë panang bä ŷ nu däng dó Es-Päj häj n'aa bä ŷ mahõm me, bë ŷ bahehëen hyb n'aa. Bë ŷ bahehëen do jawén paa bä, banadawëd né paawä, ŷ karën paawä ŷ bë masa Es-Päj hënh ŷ bahõm doo. ²⁵ Jerusarënh hënh ŷ bahõm dó pooj jé, Jesus hä h'yy ka'eeh do t'ïï hënh habong do sa matym n'aa ŷ tajoooh hyb n'aa. ²⁶ H'yyb tsebé doo me Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Masedonija, Akaja häd enäh do häj n'aa bä habong do rabata padëek dajëer, Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ramasa hyb n'aa. ²⁷ Sa daaj hë, sa h'yyb gó naa ramasa. Taw'ããts hë né hë ti ramasa sa hä, raküüt enäh do hadoo do hyb n'aa sa wë. Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do sa hyb n'aa né hë Judah buuj nadoo do ragado däk sa h'yyb gó baad hadoo do P'op Hagä Do Sahee hä hana doo. Ti hyb

n'aa, taw'ããts hë ti ramasa hÿÿ kä Judah buuj hä sa wë hanäng doo me, ramabaanh do hadoo. ²⁸ Sa matym n'aa ŷ tajoooh do jawén paa bä, baad sahõnh hë dajëer ragado däk ŷ bahapäh bä kä, ŷ tsyym kadoo da Es-Päj häj n'aa hënh ŷ bahõm doo. Ta hõõ bä ŷ nu däng dó bë panang bä, bë ŷ baheg'ããs hyb n'aa. ²⁹ Baad ŷ bahapäh hahÿÿh: Bë wë ŷ kajaa bä, tak'ëp bë da Kristo ky n'aa edëng da hëp ŷ n'aa.

³⁰ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus Kristo er Wahë N'aa karapee er bahadoo do hyb n'aa, er da hadoo do er kamahän P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp ŷ betsëe bë hä, si ŷÿ P'op Hagä Do hä bë ky n'aa ets'ëe had'yyt hë hëp ŷ n'aa. ³¹ Bë ky n'aa ets'ëe ŷ P'op Hagä Do mo n'aa jesuu hyb n'aa Judah häj n'aa bä habong do Jesus hä h'yy kana'eeh do sa mahänh.†† Bë ky n'aa ets'ëe na-ããj hë, baad Jesus hä h'yy ka'eeh do Jerusarënh bä habong do ragadoo hyb n'aa sa matym n'aa sa wë ŷ mahüüm doo. ³² Taw'ããts hë tii da bë ky n'aa ets'ëe, P'op Hagä Do karën bä, h'yy gadajaa gó bë wë ŷ kajaa hyb n'aa, bë mahang ŷ h'yy kameh'ããk hyb n'aa, p'aa hënh ŷ h'yyb hedo däk hyb n'aa kä. ³³ Hÿÿ kä ŷ karën P'op Hagä Doo, ji tah'yyb en'yyim doo, bë mahang tabawät. ŷÿ. Tii d' né

†† 15:21 Isajas 52.15 †† 15:31 Tii d' tawén ets'ëe sa hä, Judah buuj wób, Jesus hä h'yy kana'eeh doo, rakawajãän do hyb n'aa ta wë. Rano n'aa masoo Paw-Ro.

hě. Taw'ãäts hě.

16

Sa hã Paw-Ro hyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bě ÿ maher'oot ër änh hadoo do Pëb häd näng do ky n'aa. Baad tabawät. Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Sën-Kerej häd näng doo bä habong do sa masa n'aa see tii. ² Taw'ãäts hě bě gadoo bě wë takajaa bä, bě nemuun Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. Taw'ãäts hě baad bě gadoo Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tsyt hě ta wë kasëew däk do ji gadoo doo da. Taw'ãäts hě bě masaa ta hã, hajõng do tamasaa wät do hyb n'aa. ÿ na-ãäj hě tamasaa wät.

³ Bě maher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hã. Nemon ÿÿ Kristo Jesus wë ramoo bok tii. ⁴ Rahapëe né paawä dajëp sa hã péh, ti hadoo né hě ÿ ramasa. ÿÿh, sahõnh hě Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hě kahet'aa do na-ãäj hě, äã tsebé sa wë, baad hadoo do äã hã rabad'oo do hyb n'aa. ⁵ Taw'ãäts hě hät ÿÿ gó bě edëe na-ãäj hě Jesus hã h'yy ka'eeh do Akira sa tób bä kahet'aa doo.

Bě maher'ood najis ÿÿ, Epenet häd näng doo, ÿ hyb n'aa esee ta hã. Hãj n'aa bód Asija häd näng doo bä, jããm hě pooj jé Kristo hã h'yy ka'eeh do ti Epenet. ⁶ Hät ÿÿ gó bě edëe Marija, tak'ëp bě hyb n'aa moo wät do paah.

⁷ Hät ÿÿ gó bě edëe nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo, Än-Doroniko, Junijas häd enäh doo, si ÿÿ radewäts b'ëeh do paah. Ky n'aa etsëeh tii, Jesus mejüü do sa mahang. Pój ÿÿ jé Kristo hã rah'yy kae padëek tii.

⁸ Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Äm-Pijat häd näng doo, ÿ kamahãn doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã tah'yy kata däk do hyb n'aa. ⁹ Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Uh-Bãn häd näng doo, ër sii Kristo wë moo wät doo. Hät ÿÿ gó bě edëe najis ÿÿ Es-Takis häd näng doo. ¹⁰ Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Aperes häd näng doo, h'yy kanerét doo me baad had'yyt hě Kristo hã h'yy ka'eeh doo. Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Aris-Tob häd näng do tób yt hã haj'eenh doo. ¹¹ Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Erodijõn häd näng doo, nemon ÿÿ Isaraéw buuj hedoo doo. Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Nar-Sis häd näng do tób yt hã haj'eenh do Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

¹² Hät ÿÿ gó bě edëe ÿÿj Tiripena, Tiriposa häd enäh doo. Tak'ëp ramoo bok do ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë. Hät ÿÿ gó bě edëe ÿÿnh Peh-Sid häd näng doo, najis ÿÿ, tak'ëp né hě Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë moo wäd wät doo. ¹³ Hät ÿÿ gó bě edëe aj'yy Rupu häd näng doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew hõm doo. Hät ÿÿ gó bě edëe na-ãäj hě ta ÿÿn. Ta t'aah hadoo ÿ tagadoo paah. ¹⁴ Hät ÿÿ gó bě edëe

ajyy Asĭn-Kirito, Peregōn, Er-Mes, Patorobas, Er-Mas häd enäh doo. Hät ŷŷ gó bē edēē na-āāj hē ēr hŷŷj hedoo do P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyc do hyb n'aa sa sii kahet'aa doo. ¹⁵ Hät ŷŷ gó bē edēē aj'yy Pirorogo häd näng doo, ŷŷnh Jurija häd näng doo, aj'yy Neru häd näng doo, ta ānh daheeh. Hät ŷŷ gó bē edēē na-āāj hē aj'yy Orim-Pas häd näng doo, sahōnh hē P'op Hagä Do karapee wób sa sii kahet'aa do na-āāj hē.

¹⁶ Baad bē kedēē bē da hadoo do hā. Sahōnh hē Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do bē m' rahyb n'aa esee.

¹⁷ Wakān haa hedoo doo, ŷ etsyēē bē hā, bē kanā séd ji h'yyb nahedoo hanoo do sa mahānh, ji rah'yyc panas'ēeh do mahānh na-āāj hē, ta see hadoo, bē gado dāk do hadoo nado ma met'ēek doo. Bē ky dahé manā sa hā. Dawēē bē kanā sa mahānh. ¹⁸ Dooh Kristo, ēr Wahē N'aa wē ramoo bok tii. Sa h'yyb karēn do jawén rababok. Ky kamep'ēeh doo me, ji hā raj'aa etsē doo me rawedii baad manatakēē doo.

¹⁹ Kristo hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do raky n'aa napēē dāk baad bē ky dahé dāk Kristo ky n'aa, ti hyb n'aa ŷ h'yy gadajang. Ti hadoo né hē, baad hadoo do hā ŷ karēn paawā bē h'yy ganāng, taw'āāts hē bē nahapäh do hadoo nesaa doo. ²⁰ Edaa dāk P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, bē j'aa ketsē tan'oo bā

Nesaa Do Yb hā. Jesus, ēr Wahē N'aa ky ennyym da bē hā.

²¹ Tsimoot, si ŷ moo wät doo, bē m' tahyb n'aa esee. Nemon ŷŷ Isaraéw buuj hedoo doo, Rusijo, Jasōn, Sospater häd enäh doo, ti na-āāj hē bē m' rahyb n'aa esee.

²² ŷŷh, Tesijo häd näng doo, hahŷ Paw-Ro mejūū do herih doo, bē sii Tak'ēp Hyb N'aa Jawyc Doo hā h'yy kata dāk doo, bē ŷ hyb n'aa esee.

²³ Aj'yy Gajo häd näng do bē m' tahyb n'aa esee. Baad ta tób bā ŷ tagado had'yyt hē. Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do babā habong doo, ti na-āāj hē baad tagadoo. Eras, panang dajēer hagā n'aa, ēr hŷŷj hadoo do Kuwar-To häd näng do na-āāj hē, bē m' rahyb n'aa esee. [²⁴ ŷ karēn Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ky ennyym sahōnh hē bē wē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.]

²⁵ Hŷŷ kā, taw'āāts hē ēr j'aa etsē P'op Hagä Doo. Ti né hē tahajaa panyyg hanām do ŷ maher'oot doo me, Jesus Kristo ky n'aa me, baad bē h'yy kae had'yyt hē tan'oo bā. P'ooj ub dooh rahapēē nā bā ta ti ky n'aa. ²⁶ Hŷŷ kā, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa hā kametä dāk P'op Hagä Do panyyg hanām doo, sahōnh hē rabahapäh hyb n'aa. P'op Hagä Do hedēb had'yyt do mejūū do hyb n'aa, kaher'ood dāk sahōnh hē badāk hahŷŷ hā habong do sa hā, Kristo hā rah'yyc ka'eeh hyb n'aa, raky daheeh hyb

n'aa na-ããj né hě. ²⁷Taw'ããts
hě P'op Hagä Doo, sét hadoo
do tak'ëp h'yy ganäng doo,
ji j'aa etsëe had'yyt hě Jesus
Kristo hyb n'aa. Ýÿ. Tii d' né
hě. Taw'ããts hě. Jããm hě kä.

1 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã pooj jé Paw-Ro ma erih do hahỹyh

*Ji matym n'aa ji hã Jesus
anoo do ky n'aa hahỹyh*

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹyh, P'op Hagã Do karēn do hyb n'aa ŷ tanaēenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ŷ bahado dāk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ēr hỹj hadoo do Sotenés hãd nãng do sii bẽ ŷ edēng, ² bẽeh, P'op Hagã Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Tsyt hẽ, ta wẽ bẽ tabetyn hõm Kristo Jesus bad'oo do hyb n'aa.* Sahõnh hẽ jé pad'yyt hẽ ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo hã j'aa hets'ēē do sii hẽ bẽ tabetyn hõm tsyt hẽ, ta wẽ had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. Sahõnh hẽ ěr wahẽ n'aa né hẽ ti Jesus. Jé pad'yyt hẽ habong do sa Wahẽ N'aa, ěr Wahẽ N'aa na-ããj hẽ. ³ ŷ karēn P'op Hagã Do ěr Yb, Jesus Kristo Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'ymm bẽ hã. ŷ karēn baad bẽ rah'yyb en'ymm.

⁴ P'op Hagã Do hã ŷ tsebee had'yyt hẽ bẽ hyb n'aa, baad bẽ wẽ taky enyym do

hyb n'aa Kristo Jesus hyb n'aa. ⁵ Kristo hyb n'aa, baad tabanoo bẽ hã ta ky n'aa baad bẽ bahajaa bẽ baher'oot, baad tabanoo bẽ hã takarēn do baad bẽ bahapãh hyb n'aa, baad tagahoot hyb n'aa bẽ hã. ⁶ Baad bẽ gado dāk Kristo ky n'aa bẽ hã ãã her'ood wät do paah. Te hub né hẽ kã bẽ hã kã. ⁷ Ti hyb n'aa kã, hỹj kã bẽ h'yyb gó tabanyy dāk sahõnh hẽ P'op Hagã Do Sahee ji hã hanoo do ji hajaa doo, baad bẽ gadaa nuuj jé Jesus Kristo, ěr Wahẽ N'aa p'aa hēnh tabahyng bã kã. ⁸ Baad had'yyt hẽ Jesus Kristo bẽ tah'yyb hej'oonh, baad bẽ baboo had'yyt hẽ hyb n'aa, tagadēeg ub, takajaa bã kã, baad had'yyt hẽ bẽ hã tabahapãh hyb n'aa, tanaw'yyt hyb n'aa bẽ hã taky n'aa tapaa do ky n'aa. ⁹ P'op Hagã Doo, bẽ tanaēenh do Jesus Kristo ěr Wahẽ N'aa sii bẽ babok hyb n'aa, dooh bẽ teréd bã. Tamoo wät né hẽ ji hã taky dãng doo.

*Sa h'yyb gó raketyn hõm do
ky n'aa hahỹyh*

¹⁰ Wakãh haa, ěr Wahẽ N'aa Jesus Kristo kyy gó tak'ēp ŷ betseē bẽ hã, séd hã bẽ h'yyb hedoo hyb n'aa, bẽ h'yy kanetyyn hyb n'aa, séd hã had'yyt hẽ bẽ babok hyb n'aa. ¹¹ ŷyñh Korowéh hãd nãng do karapee ŷ rapanãk bẽ ky n'aa. Bẽ ky ked'aak bẽ mahang, sa nooh. ¹² Hahỹj d' mã bẽ kyyh: “Paw-Ro karapee

* 1:2 Ji hyb n'aa tadajep, ji hyb n'aa taganã wät, tahanãng pé ti Kristo bad'oo doo.

ããh”, nãk mã bē wób sa kyyh. “Aporos karapee ããh”, nãk mã bē wób. “Peed karapee ããh”, nãk mã ta wób. “Kristo karapee ããh”, nãk mã ta wób kã. H'yy kasab'ee doo gó ta tii d' bē kyyh. ¹³ Kety n hõm g'eeh ti Kristo bē hã? Ý g'eeh, Paw-Ro, bē hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã kepëem däk do paah? Hät ýÿ gó paa bē ranu gemuun? Dooh. ¹⁴ Taw'ããts hē hã ýÿ, ý tsebé, dooh bē ý nu gemuun bã do hyb n'aa. Jããm hē ajyy Kiris-Po, Gajo häd enäh do ý nu gemuun paah. ¹⁵ Taw'ããts hē dooh bē ý nu gemuun boo bã ý wén nãng, hät ýÿ gó bē nu kemuun bē naher'oot hyb n'aa. ¹⁶ Ý hyb n'aa es'ee däk hÿÿ kã Es-Tepanas tób yt hē habong do na-ããj hē ý nu gemuun paah. ¹⁷ Dooh ta wób ý nu gemuun do hyb n'aa tado bã tii, Kristo mejüü do hã ýÿ. Ta ky n'aa hanãm do ý baher'ood hõm ti ý tamejüü doo. Ta ky n'aa ý baher'oot bã, dooh ý her'ood bã badäk hahÿÿ hã hanaa ji hajaa doo me, b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do hejój hã maa newëe do raj'aa etsë hyb n'aa. Dooh ý karën bã kēh ý tak'ëp ý haj'ap do hã raj'aa etsëe bã.

¹⁸ B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa, daap hadoo do ky n'aa banesaa hēnh hahõm do sa hã. Èr hã kã, banesaa mahãnh ted'ëep do hã, P'op Hagä Do hejój kametä däk ta tii hã. ¹⁹ Tii da né hē P'op Hagä Do kyy kerih

doo gó. Hahÿÿ da ta kyyh:

“Ý ahäj jëng da tak'ëp hajaa do rahapäh doo.

H'yy ganäng do sa h'yyb ý makyys da”,† nãng kerih do hã.

²⁰ Äkã, nyy da P'op Hagä Do h'yyb tak'ëp hep'ëeh do sa hã? Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa hã ënh? Badäk hahÿÿ hã tak'ëp h'yy ganäng doo gó her'oot do sa hã ënh? P'op Hagä Do wareem däk badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahajaa doo. H'yy gatamah do h'yyb hado däk rahajaa do paa tan'oo bã. ²¹ Tak'ëp tabahajaa doo gó P'op Hagä Do anoo badäk hahÿÿ hã habong do ta hã h'yy kana'eeh do ta hã ranahapäh hyb n'aa sa h'yyb gó rahajaa doo me. P'op Hagä Do h'yyb däng ted'ëep ta wē ta ky n'aa hyb n'aa ta hã h'yy ka'eeh doo, daap ta wób redoo né paawä Kristo ky n'aa.

²² Judah buuj rakarën kapehuunh doo, meuj n'aa nãng doo, rabahapäh raky daheeh hyb n'aa. Judah buuj nadoo do resoos tak'ëp ji hajaa doo, raky daheeh hyb n'aa. ²³ Tii d' né hē paawä rakarën, ãã maher'ood had'yyt hē Kristo b'aa kajatsëk do hã kepëem däk do ky n'aa. Ta ti ky n'aa Judah buuj tah'yyb rejãã. Judah buuj nadoo do sa hã, daap mã ta ti Jesus dajëp do

† 1:19 Isajas 29.14

ky n'aa. ²⁴ P'op Hagä Do h'yyb däng do sa hã kä, Judah buuj rado bä, Judah buuj nadoo do rado bä na-ãaj hẽ, Kristo hã kametä däk P'op Hagä Do hejój, P'op Hagä Do hajaa do na-ãaj hẽ. ²⁵ Daap hedoo do P'op Hagä Do wẽ hanäng do red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp rahajaa do bahãnh tii. P'op Hagä Do nahejooj red'oo doo, badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp sa hejój bahãnh né hẽ tii.

²⁶ Bẽ hyb n'aa es'ee wakãh haa bẽ P'op Hagä Do asëew hõm noo gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bẽ mahang tak'ëp hajaa doo, badäk hahỹỹ hã habong do h'yy kasab'ee do sa matym gó. Ti noo gó dooh tahajõõ bã bẽ mahang hyb n'aa jew'yyk doo. Dooh bẽ mahang tahajõõ bã ky n'aa etsëeh do ti noo gó. ²⁷ P'op Hagä Do asëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã h'yy gatamah doo. Ta tii d' tawén d'oo, tak'ëp haj'aa do rakadad'uu hyb n'aa P'op Hagä Do wẽ kä. P'op Hagä Do wén sëew hõm ta wẽ badäk hahỹỹ hã habong do sa hã hyb n'aa sakog is doo, hejooñh do rakadad'uu hyb n'aa. ²⁸ P'op Hagä Do asëew hõm badäk hahỹỹ hã raty n'aa ges'yyk doo, hyb n'aa sekog is doo. P'op Hagä Do asëew hõm ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa etsëeh do ky n'aa netsä bong hyb n'aa ta hã. ²⁹ Tii

d' tawén d'oo, tabad'op hẽ ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bã sa hã hẽ P'op Hagä Do matym gó. ³⁰ P'op Hagä Do né hẽ ti h'yyb ta däk bëeh, Kristo Jesus hã. Kristo hã kametä däk P'op Hagä Do hajaa doo. Kristo hyb n'aa né hẽ ji tabed'ëep. Kristo hyb n'aa né hẽ baad tabahado däk ër h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Kristo hyb n'aa tsyt hẽ ër baboo kãn P'op Hagä Do wẽ. Kristo né hẽ ti ër hed'ëep do nesaa do mahãnh. ³¹ Ti hyb n'aa kä, "Jé h'yykasab'ee doo, taw'ãäts hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee."† P'op Hagä Do kyy kerih do hã tii da ta kyyh.

2

B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakãh haa, bẽ wẽ y kajaa noo gó P'op Hagä Do ky n'aa bẽ hã y baher'oot hyb n'aa, dooh y her'ood bã tak'ëp ma kamet'ëek do rer'oot doo da. Dooh na-ãaj hẽ y her'ood bã tak'ëp hajaa do kyy da. ² Tii d' y wén d'oo, hahỹỹ da y h'yyb däng bẽ mahang y bawät noo gó do hyb n'aa: Jããm hẽ Jesus Kristo ky n'aa, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do ky n'aa y karën bẽ y maher'oot. ³ Bẽ mahang y bawät bã y nahejooj its, y kajajãñ paa y eỹym do hyb n'aa.*

⁴ Ta ky n'aa bẽ y panäk noo gó, bẽ y ma metëek noo gó,

† 1:31 Jeremij 9.24 * 2:3 Paw-Ro wén eỹym apãh sa mahang tabawät noo gó, dooh takarën bã tesõõts bã P'op Hagä Do ta hã mejüü do hã. Dooh Paw-Ro karën bã ta hã raj'aa etsëe bã. Jesus hã takarën raj'aa etsëe.

dooh badäk hahỹỹ hã habong do tak'ëp hajaa do kyy me bẽỹ maher'ood bã bẽỹ h'yyb wareem hyb n'aa, bẽ ky dahēeh hyb n'aa. Dooh. Bẽỹ maher'oot noo gó, P'op Hagä Do Sahee hejój tametēeh bẽ h'yyb gó te hub né hẽ ta ky n'aa ỹ her'oot doo. ⁵ Tii da ỹ wén d'oo paah, P'op Hagä Do hejój hyb n'aa bẽ h'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh badäk hahỹỹ hã habok do hajaa do hyb n'aa nado.

Ta Sahee hyb n'aa ji hapäh P'op Hagä Do ji h'yyb gó ky n'aa hahỹỹh

⁶ Ti hado né paawä, baad Jesus Kristo ky n'aa hapäh doo, ky dah'eeh do sa mahang äã her'oot né hẽ kyyh tak'ëp hajaa doo. Dooh badäk hahỹỹ hã hanäng do hajaa do tado bã, dooh badäk hahỹỹ hã habong do sa wahē n'aa hajaa do tado bã äã ma metēek doo. Ahēej jēes da ta ti sa wahē n'aa hejój. Edah ta ti sa wahē n'aa ragawatsig jēng. ⁷ P'op Hagä Do tak'ëp hajaa do ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ti äã her'oot doo.† Kejēn né paawä tii, badäk hahỹỹ hã habong do sa mahãnh, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb däng ta ti er hã, ta tii gó er j'aa etsē hyb n'aa.

⁸ Dooh badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa wahē n'aa rah'yy genä bã ta ti P'op Hagä Do hajaa do hã. Ta

hã rah'yy genä bã paawä, dooh paawä repēem däg bã Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, kabaj'aa doo. ⁹ Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot:

“Dooh noo gó rahapäh doo,
dooh noo gó ramaa newēē doo,
dooh noo gó rahyb n'aa newēē doo,
ti né hẽ ti P'op Hagä Do enäm do ta hã kamahän do sa hã”,† näng kerih doo.

¹⁰ Ti né hẽ ti ta ti ta Sahee me P'op Hagä Do metä wät paa äã hã. Sahõnh hẽ P'op Hagä Do Sahee hag'ääs. P'op Hagä Do h'yyb ji nahapäh do sii hẽ taheg'ääs, tahapäh. Ti hyb n'aa tahajaa tametēeh ji hã. ¹¹ Dooh hapäh pé ta wób hyb n'aa newēē doo. Jääm né hẽ hapäh ji daaj hẽ ji h'yyb. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do hyb n'aa newēē do hã. Jääm né hẽ ta Sahee hapäh. ¹² Hỹỹ kã, dooh badäk hahỹỹ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rahyb n'aa newēē do tado bã äã gado däk doo. Ta Sahee né hẽ ti P'op Hagä Do anoo do er hã, taky enyym doo gó baad er hã tabanoo do er bahapäh hyb n'aa. ¹³ Ta ti ky n'aa er hã tama metēek do äã her'oot P'op Hagä Do Sahee anoo doo me. Dooh badäk hahỹỹ hã hanäng do ji hajaa doo me tado bã. P'op Hagä Do Sahee hanaa, P'op Hagä Do Sahee äã hã tanoo doo me äã tab'ēes

† 2:7 Jesus Kristo ky n'aa né hẽ tii. † 2:9 Isajas 64.4

baad hadoo do ky n'aa. ¹⁴ Jé P'op Hagä Do Sahee ta h'yyb gó badoh doo, dooh tagado bä P'op Hagä Do Sahee hã hana doo. Daap hadoo do ti ta hã. Dooh tah'yy ganyy bä ta hã, jããm hẽ P'op Hagä Do Sahee ji tah'yy gan'y'yh do hyb n'aa ta ti hã. ¹⁵ P'op Hagä Do Sahee sa h'yyb gó hanäng doo, ti né hẽ h'yy gan'y'yh sahõnh hẽ P'op Hagä Do Sahee hana doo. Ta wób, sa h'yyb tym gó P'op Hagä Do Sahee nawät doo, dooh rah'yyb mepëë bä P'op Hagä Do Sahee hanäng do sa hã. ¹⁶ Ti d' né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Dooh hapäh pé Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do
h'yyb.
Dooh ta hã ma metëëk
péh.”[§]

Ër tii, ër h'yyb gó Kristo h'yyb bawät. Ti hyb n'aa ër wén h'yy genäh ta hã hana doo.

3

Séd hã Jesus wë Paw-Ro ramoo bok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Wakän haa, bë panang bä ÿ bewäd nä noo gó, dooh ÿ haja bä paawä bë ÿ maher'ood bä P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'üüm do sa hã ji her'oot doo da. Bë ÿ maher'oot paa sa h'yyb karën do jawén habok do sa hã ji her'oot doo da. Karepé taah h'yyb hedoo nä bë ti noo gó. Dooh nä Kristo baad bë hapëë nä bä, ÿ hanäng péh.

² Jããm hẽ hãd nahejoonh doo me bë ÿ metëëk paa P'op Hagä Do hã hana doo, ta bii gamyyj ub ji anoo do hadoo karapee t'aah hã. Dooh ÿ haja bä hejoonh do bë ÿ ma met'ëëg bä. Karapee t'aah ta tä tana-hajaa nä do hadoo bë ti noo gó. Tii d' ÿ wén d'oo, tagana-hoot nä do hyb n'aa bë hã. Da hẽ na-ãäj hẽ, dooh tagah'ood nä bä bë hã, ³ badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä do hyb n'aa bë h'yyb. Bë mahang h'yy kajew'ëës nä, bë kaj'õök nä. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do nahapäh do sa h'yyb hadoo nä bë h'yyb ta ti tametëeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä. ⁴ “ÿ Paw-Ro karapee”, näng bë seeh. “ÿ Aporos karapee”, näng ta seeh. P'op Hagä Do nahapäh do rababok doo da bë babok nä ta ti metëeh.

⁵ Jaa Aporos bë hã péh, jaa ÿ bë hã péh, bë p'ãã kajew'ëës doo? P'op Hagä Do karom ub ãã ti hÿÿh. ãã hyb n'aa, ãã ma metëëk do hyb n'aa, bë h'yy kae däg kãn Jesus Kristo hã. ãã moo bok P'op Hagä Do anoo do ãã hã. Hã ÿ tanoo do ÿ moo wät, Aporos hã tanoo do tamoo wät. ⁶ Ji joom ky n'aa gó bë ÿ maher'oot. Ta tym hejoom do hadoo ÿÿh. Naëng hataag n'aa hadoo Aporos. Tii d' ãã badoo né paawä, dooh ãã tado bä joom hawäng do hanoo doo. P'op Hagä Do ta ti

hanoo. ⁷ Ti hyb n'aa, joom tym hejoom do nado hyb n'aa jawyk, dooh na-ãñj hē naēng hataag n'aa hyb n'aa jawyg. Jãām hē P'op Hagā Do hyb n'aa jawyk, joom hawäng do hanoo doo. ⁸ Séd hã joom tym hejoom doo, naēng hataag n'aa ramoo bok. Ti hadoo né hē, ramoo bok do pénh ragadoo da ta sãm P'op Hagā Do hanaa. ⁹ Séd hã ãã moo bok P'op Hagā Do wē. P'op Hagā Do gēew hadoo bēeh. P'op Hagā Do tób n'aa hadoo bēeh, ãã tamaa sooh doo. ¹⁰ Hã ÿ taky enyym do hyb n'aa P'op Hagā Do an'oo dāk hã ÿÿ, pã s'ëeb me tób tahem'aa do sa wahē n'aa hado dāk ÿ bahadoo hyb n'aa. Pã tób hejój n'aa ÿ at'ëeg sēek do hadoo. Ti jó ta wób ratamaa sēek do hadoo tób. ÿ du doo do hã ramoo bok ÿ hanäng pé.* Taw'ãäts hē sahōnh hē baad rahyb n'aa matakēe nyy da tób hadoo do hã ramoo bok. ¹¹ Ti anyy dāk tób hejój n'aa hadoo. Jesus Kristo né hē tii. Dooh hajaa pé tób hejój n'aa see moo wät péh. Ti hyb n'aa, “Taw'ãäts hē baad rahyb n'aa matakēe nyy da ta hã ratamaa sēek”, ÿ wén näng. ¹² Tób hejój n'aa hã ta wób rat'ëeg sēek apäh pä ky n'aa gebah do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts tēg gabarēeh do s'ëeb hadoo doo me, k'ãäts

tēg hawak do s'ëeb hadoo doo me. Ta wób rat'ëeg sēek apäh ta hã b'aa hadoo doo me, bag'aad hadoo doo me, jawii hadoo doo me. ¹³ Jesus matēeh bã kã, tii bã da ramoo bok do tametty, baad tado bã, baad tanado bã. Ti noo gó kametēeh da ramoo bok doo, nyy da. Tēeg hōō hadoo doo gó kametã dāk da baad tado bã ramoo bok doo, baad tanado bã. Ramoo bok do tēeg hōō hadoo do metyy da. ¹⁴ Ta see tatama do tanaooj jēe bã, tagadoo da tamoo wät do sãm baad hadoo doo. ¹⁵ Tatama do taoj jēe bã, dooh da tagado bã tamoo wät do sãm, Jesus edēeb né paawã ta hã. Tedēeb né paawã, a'j'yy tób kataa hōm do mahānh ked'ëep do hadoo ta hã. Sahōnh hē ta wē hanäng do aooj jēng do hadoo.

¹⁶ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo bēeh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo. P'op Hagā Do Sahee bē mahang tabawät. Dooh g'eeh bē hapēe bã ta tii? ¹⁷ P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejãã doo,† P'op Hagā Do rejãã na-ãñj hē, baad had'op, tsyt hē ta wē ketyn dāk do hyb n'aa P'op Hagā Do tób n'aa. Bē né hē ti P'op Hagā Do tób n'aa.

¹⁸ Bē kawad'ii manäh! Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagā Do hã h'yy

* **3:10** Tób ji tamaa sooh do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot Jesus ky n'aa ta wób hã ji ma metēek doo. Paw-Ro ti pooj jé Kristo ky n'aa Korīn buuj hã tamaher'oot doo. Ta jawén ta wób rama met'ëeg magyys hē, baad Korīn buuj rah'yy ka'eeh hyb n'aa Jesus hã. Ti hyb n'aa, ÿ du doo do hã ramoo bok, Paw-Ro wén näng. † **3:17** P'op Hagā Do tób n'aa hadoo do rejãã doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do rakety n hōm hanoo do tii. Ky ked'aak do hanoo do tii. Séd hã ranaboo bong do hanoo doo.

kana'eeh do sa matym gó tak'ēp hajaa ted'oo doo, taw'āāts hē teréd hōm ta tii da tahyb n'aa newēē doo. Taw'āāts hē paawā h'yy gatamah do hadoo tabahadoo P'op Hagā Do nahapāh do sa matym gó, P'op Hagā Do matym gó kā h'yy ganāng do tabahadoo hyb n'aa kā. ¹⁹ Tii d' ŷ wén nāng, h'yy gatamaa né hē P'op Hagā Do matym gó ta hā h'yy kana'eeh do h'yy genāh red'oo doo. Tii d' né hē P'op Hagā Do kyy kerih doo gó: "P'op Hagā Do no n'aa masoo hadoo tak'ēp hajaa doo, rah'yy kamep'ēēh doo me." † ²⁰ Hahŷŷ da na-āāj hē takerii dāk: "Daap né hē tak'ēp hajaa do sa h'yyb, P'op Hagā Do hapāh." § ²¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē dooh bē h'yy kasabé wād bā bē ma matēg sa hyb n'aa, sa karapee bē bahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē P'op Hagā Do an'oo dāk bē hā: ²² ŷ Paw-Ro, Aporos, Peed, sahōnh hē badāk hahŷŷ hā hanāng do P'op Hagā Do pahuunh doo, ji edēp doo, ji dajēp doo, da hē ji bawāt nā bā, hŷ jawén hawāt doo. Sahōnh hē tii, bē matym n'aa né hē tii. ²³ Bēē kā, Kristo ma hadoo bēēh, Kristo karapee bēēh. Kristo kā, P'op Hagā Do ma hadoo, P'op Hagā Do t'aah kā.

4

Jesus mejūū do sa ky n'aa hahŷŷh

¹ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē hahŷŷ da bē h'yyb āā hā, bē ma matēg hedoo do sa hā: Kristo kaser n'aa, sa hā kan'oo dāk do P'op Hagā Do ky n'aa pooj jé ji nahapāh do rama metēēk hyb n'aa āāh. ² Hŷŷ kā, taw'āāts hē baad had'yyt hē sa kariw n'aa kaser n'aa hedoo do ramō bok sa hā kamejūū doo. ³ ŷŷ kā, baad g'eeh ŷ moo wāt? Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā ŷ moo wāt do hā bē hyb n'aa newēē doo. Dooh na-āāj hē ŷ hyb n'aa p'eed bā ta wób sa h'yyb hā ŷŷ. Dooh na-āāj hē daj ŷŷ hē ŷ kamety bā. ⁴ Dooh hēp ŷ tym ŷ taky n'aa tapaa pé ŷ moo wāt do hā. Ti hadoo né hē, ta ti dooh tametā bā baad had'yyt hē ŷ moo wād bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do né hē ti ŷ tametty doo. Ti né hē her'oot baad tado bā, baad tanado bā ŷ moo wāt doo. ⁵ Ti hyb n'aa taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa do pooj jé, dooh bē h'yy kajāg bā baad tado bā, baad tanado bā ta wób moo bok doo. Kristo kajaa bā kā tametēēh da sahōnh hē ji h'yyb gó kejēn doo. Tametēēh da na-āāj hē ji hyb n'aa newēē do paa hā. Ti noo gó, sa hā tahapāh do pénh P'op Hagā Do j'aa etsē da sahōnh hē sa hā kā.

⁶ Wakān haa, ŷ erii wāt do bē p'āā ky ked'aak do ky n'aa, ny hado āā Aporos daheeh. Bē hyb n'aa né hē ti ŷ baher'ood wāt tii da, jāām hē P'op Hagā Do kyy kerih do

hã takerih doo da bē bad'oo hyb n'aa. Takerih do hã bē matakā bā, tii bā dooh bē kasabé bā bē ma matēg hyb n'aa. Dooh tii bā bē hyb n'aa jewēts bā ma matēg wób. ⁷ Ta wób sa bahānh nado bēēh. Sahōnh hē bē wē hanāng doo, P'op Hagā Do anoo do tii. Bag hēnh bē gadoo sahōnh hē bē wē hanāng doo. Ti hyb n'aa h'ēed hyb n'aa bē h'yy kasab'ee bē hanaa bē hanāk doo?

⁸ Bē wē anyy dāg is sahōnh hē bē h'yyb karēn do bē ed'oo g'eeh? Tak'ēp bē wē anyy dāg is P'op Hagā Do Sahee ji hã hanoo do bē ed'oo g'eeh? Sa wahē n'aa sa bahānh hado dāg is do bēēh, bē ed'oo g'eeh? Āã bē gakog hōm is bē ed'oo. Ỹ karēn paawā te hub tado bā, sa wahē n'aa sa bahānh hadoo do né hē ỹ karēn paawā bēēh. Tii bā paawā bē sii āã bag'āās. ⁹ Āã tii, dooh sa wahē n'aa sa bahānh hedoo do āã ado bā. Hã ỹ duu hēnh, sahōnh hē sa yd jé had'os do P'op Hagā Do an'oo bā āã Jesus mejūū do hedoo doo. Kaneb'ooh do jawén paa bā, j'aa kets'ēē do rabajēk bā sahōnh hē sa matym gó, duu hēnh radej'ēēp do hood hēnh sa majīī ramahūūm do hadoo āãh. Sahōnh hē, ajyy, āās na-āāj hē āã rahag'āās.*

¹⁰ Kristo āã ky daheeh do

* **4:9** Rakaneb'ooh do jawén paa bā, raj'aa ketsē bā, tsebee gó Roma buuj sa warahén rakametēēh rabajēk bā panang hēnh. Duu hēnh ramena sa majīī. Sa majīī wób radej'ēēp sahōnh hē sa matym gó. Sahōnh hē panang buuj rabahōm radej'ēēp do hood hēnh. Ta ti ky n'aa me Paw-Ro wén eh'ūūm, Paw-Ro bahānh dāg Korīn buuj red'oo do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh dāg ragadoo P'op Hagā Do Sahee hana do red'oo. Paw-Ro hyb n'aa jawyk do bahānh dāg red'oo.

hyb n'aa, h'yy gatamah do āãh, ta wób sa matym gó. Bēē kā, tak'ēp hajaa do bē ed'oo, Kristo karapee bē bahadoo do hyb n'aa. Dooh āã haj'as pé ta wób sa hã. Bēē kā, tak'ēp hej'oonh do hadoo bē ed'oo. Bēēh, bē raweh'ēēh. Āãh, āã raty n'aa ges'yyk. ¹¹ P'ooj ub, da hē na-āāj hē, āã as'aah, āã hoo k'aanh. Ta sāg its āã saroor. Āã rarejāā. Dooh āã panang péh. ¹² Tak'ēp āã moo bok āã waa sām hã. Āã raky n'aa was'ee bā, āã ky n'aa edēng sa hã. Āã rarahejā bā, h'yyb jawyk doo me āã gadoo tii. ¹³ Āã raky n'aa rejā bā, baad hadoo doo me āã ky gadoo. Nesaa doo, hesus doo, badāk hahyī hã habong do raw'oong hōm do hadoo āãh, ran'oo bā.

¹⁴ Bē ỹ nu meb'yyh do jawén nado ta ti ỹ berih. Bē ỹ ma metēēk hyb n'aa tii. Tah haa ỹ kamahān do hadoo bē hã ỹ an'oo bā. ¹⁵ Tanyy bā né paawā hajōk bē ma matēg, sét ub né hē bē yb hadoo. Bē yb hado dāk ỹyīh, Kristo ky n'aa hanām do bē ỹ maher'ood wāt do hyb n'aa ta karapee bē bahado dāk do hyb n'aa kā. ¹⁶ Ti hyb n'aa ỹ karēn paawā ỹ bawāt doo da né hē bē babok. ¹⁷ Ỹ mejūū da Tsimoot bē wē. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hã āã h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tah ỹyī ỹ kamahān do

hado dāk tii. Baad had'yyt hē tamoo wāt. P'aa hēnh da Tsimoot bē tamaher'oot nyy da ŷ bawād had'yyt hē, Kristo hā ŷ h'yy kata dāk do hyb n'aa. Jé pad'yyt hē Jesus Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā ŷ ma mehetēk doo da né hē ŷ bawāt.

18 ŷ negāã wād bē wē, bē wób red'oo. Ti hyb n'aa kā, kasab'ee do hā sa hā hē rayd kaweh'ēeh. 19 T'īī hēnh da nayyw hē ŷ bahōm bē wē, P'op Hagā Do karēn bā. ŷ kajaa bā da, ŷ heg'āãs da P'op Hagā Do hejój sa wē tanyy bā, sa kyyp apāh sa r'ood hā. 20 P'op Hagā Do bag'āãs do karapee ji do bā, dooh ji her'oot do hā ji hapāh do tado bā. P'op Hagā Do hejój gó ji bawāt do hā ji bahapāh. 21 Nyy da bē karēn ŷ bad'oo bē hā ŷ kajaa bā? Bē gen'aak tak'ēp bē ŷ hajēew bā? Kamahān doo gó, ky ennyym doo gó bē hā ŷ her'ood bā bē karēn?

5

Baad nadoo sa see bawāt do ky n'aa hahŷŷh

1 ŷ ky n'aa napēē dāk tak'ēp nesaa do bē see moo wāt. Ta yb ŷŷm sii tabahe'ŷŷh mäh. Ta wób mahang, P'op Hagā Do ranahapēē né paawā, dooh tii da radoo bā. 2 Ti awād né hē paawā ta tii da bē mahang, bē h'yy kasab'ee nā? Taw'āãts hē paawā bē h'yy katón ta ti hyb n'aa. Taw'āãts hē paawā bē ah'eed hōm ta ti hadoo doo, bē mahang tanawāt hyb n'aa.

3 ŷ nawād né hē paawā bē mahang, ŷ hyb n'aa newēē do bē mahang tabawāt. Jesus hād gó ŷ ky n'aa ety dāk ta ti aj'yy hā, ŷ badoo né paawā bē mahang. 4 Bē kahet'aa bā kā, bē mahang hēp ŷ bawāt bā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hejój bē sii tabawāt bā, 5 tii bā da taw'āãts hē bē ah'eed hōm bē mahānh, Nesaa Do Yb moo gó bē haēēj, tarejāã hyb n'aa ta hā, ta h'yyb tym bedēp hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēeh noo gó.

6 Baad nado ta ti bē h'yy kasab'ee do bē hajaa do hā, ta ti hadoo do awād bā bē mahang. Sét ub né paawā nesaa do moo wāt do bē mahang, sahōnh hā tah'yyb rejāã. Pāw makuj n'aa hadoo tii. Nad'ēēd its né paawā ta makuj n'aa, jé pad'yyt hē takamekuuj dāk pāw pan'aa mahang. 7 Taw'āãts hē bē ah'eed hōm bē mahānh nesaa do moo wāt doo, nesaa do hā ta wób h'yyb tatuk doo, pāw makuj n'aa Judah buuj raw'oong hōm doo da Pas-kowa noo gó, P'op Hagā Do karapee nesaa do nanāng doo, P'op Hagā Do wē kasēew bong do bē bahadoo hyb n'aa, pāw makuj n'aa tamah do P'op Hagā Do wē kasēew dāk doo da. Ta tii d' ŷ wén edoo, Kristo er hyb n'aa dajēp P'op Hagā Do anoo do hyb n'aa, b'éé t'aah Pas-kowa noo gó radahej'ēēp do hadoo. 8 Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do er tabedēeb wāt do er hyb n'aa esee do hyb n'aa, taw'āãts hē er erét sahōnh hē nesaa

doo, ky nesaa do na-ããj hẽ
pooj jé ẽr bahed'oo doo, Pas-
kowa rahyb n'aa esee noo
gó pãw makuj n'aa Judah
buuj raw'oong hõm do hadoo.
Taw'ããts hẽ papuuj gó ẽr
babok, baad hadoo do ẽr
her'oot, j'ooj madãk doo me
nado, pãw makuj n'aa tamah
doo me Pas-kowa Judah buuj
rahyb n'aa esee doo da.

⁹ Pooj jé mo haja ỹỹ hã, bẽ
ỹ ma erih doo gó, bẽ ỹ mejũũ
séd hã bẽ nabok hyb n'aa ta
ỹỹm nadoo do sii he'ỹỹh do
sa sii, ta patug nadoo do sii
he'ỹỹh do sa sii. ¹⁰ Dooch
Jesus Kristo nahapãh do sa
ky n'aa ỹ her'ood bã, ta wób
sii he'ỹỹh doo, tak'ẽp sa wẽ
hanãng do kah'ũũm do karẽn
doo, hets'ëek doo, kabarii hã
h'yy ka'eeh doo. Tsytt hẽ,
dawëe ta ti hedoo do mahãnh
ji karẽn bã ji awãd bã, jããm
hẽ ji hajaa badãk hahỹ ji
eréd hõm bã paawã. ¹¹ Jesus
Kristo hã h'yy ka'eeh hanãk
do sa ky n'aa ỹ her'oot, ta
wób sii he'ỹỹh doo, tak'ẽp sa
wẽ hanãng do kah'ũũm do
kar'ëen doo, kabarii hã h'yy
ka'eeh doo, ta wób ky n'aa re-
jãã doo, ha'oom doo, hets'ëek
doo. Bẽ awëe manã na-
ããj hẽ ta ti hedoo do sa sii.
¹²⁻¹³ Dooch ỹ ky n'aa ety bã
Jesus Kristo karapee nadoo
doo. P'op Hagã Do ky n'aa
etyy tii. Taw'ããts hẽ bẽ ne-
muun h'yy ka'eeh do Jesus hã
nesaa do moo wãt do bẽ ky
n'aa etyy bẽ meduuk doo me.
P'op Hagã Do kyy kerih doo

gó kerih doo da bẽ bad'oo:
“Bẽ ah'eed hõm nesaa do moo
wãt doo, bẽ mahang tanawãt
hyb n'aa.”*

6

*Sa da hadoo do raky n'aa
tapaa do ky n'aa hahỹh*

¹ Ta da hadoo do Jesus
hã h'yy ka'eeh do bẽ see ky
n'aa tapa bã, h'ëed hyb n'aa
P'op Hagã Do nahapãh do
wẽ tamahũũm ta ti ky n'aa,
ramasa hyb n'aa? Dooch tii d'
ji adoo bã. Taw'ããts hẽ paawã
Jesus Kristo hã h'yy ka'eeh
do wób wẽ bẽ mahũũm ta ti
ky n'aa, bẽ ramasa hyb n'aa.

² Dooch g'eeh bẽ hapëe bã,
P'op Hagã Do nahapãh do
hã Jesus hã h'yy ka'eeh do
raky n'aa etyy da ta jawén?
Tii d' tado bã, P'op Hagã Do
nahapãh do bẽ ky n'aa etyy
bã da, dooch g'eeh bẽ haja bã
bẽ mahang hawãt do ky n'aa
katep'aa doo, bẽ her'ood bã
baad hadoo doo, baad nadoo
doo? Ta ti dooch tahejooj bã.

³ Dooch g'eeh bẽ hapëe bã ããs
sii hẽ da eër, Jesus hã h'yy
ka'eeh doo, ẽr ky n'aa etyy da
ta jawén? Tii d' hadoo do hyb
n'aa, badãk hahỹ hã hawãt
do p'ãã ji ky kedak doo, ti
bahãnh baad ẽr bahajaa ẽr
her'ood bã baad hadoo doo,
baad nadoo doo. ⁴ Ti hyb
n'aa, tanyy bã bẽ mahang
badãk hahỹ hã ji hawãt do
p'ãã bẽ ky ked'aak doo, h'ëed
hyb n'aa bẽ mahũũm ta ky
n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh
do sa matym gó hyb n'aa

* 5:12-13 Dew-Teronom 17.7, 19.19, 21.21, 22.21, 23, 24.7

sakog is do sa wë, hyb n'aa jewyg né paawä ta wób sa hã? ⁵ Tii d' ÿ wén her'oot bē hã, bē nu mebyy bok hyb n'aa. Dooh g'eeh bē mahang tanyy bā hapäh doo, baad hadoo do baad nadoo do rod n'aa, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang raky ked'aak bā? ⁶ Ti anyy né paawä bē mahang baad hadoo do her'oot doo, bē see ky n'aa tapaa ta da hadoo doo, hyb n'aa jewyk do P'op Hagä Do panyyg ky nadah'eeh do sa matym gó. Jesus Kristo panyyg hanäm do bē ky n'aa rejää tii d' bē bad'oo do hã.

⁷ Dooh paawä Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ji mejō bā ji da hadoo do raky n'aa etyy. Tii d' bē bad'oo do hyb n'aa, tak'ëp bē besōōts hōm Kristo karēn do hã. Taw'ääts hē paawä bag hēnh bē gadoo baad nadoo do bē hã ramoo bok doo. Taw'ääts hē paawä kawanajään doo gó bē gadoo bē rawadii doo. ⁸ Taw'ääts hē né paawä tii da bē bad'oo, bē né hē ti ta wób wad'ii doo, bē né hē ti baad nadoo do moo bok do ta wób sa hã. Bē hÿÿj hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã tii d' bē bad'oo.

⁹ Nepäh bē hã, dooh P'op Hagä Do gado bā tabag'ääs bā nesaa do moo heb'oooh doo? Bē kawad'ii manä da. Ta patug nadoo do sii, ta ÿÿm nadoo do sii he'ÿÿh doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, ta patug h'yyb rejää doo, ta ÿÿm h'yyb rejää doo, aj'yy ÿÿnh ked'oo do ta see aj'yy tagadoo doo, aj'yy, aj'yy sii he'ÿÿh doo, ¹⁰ hets'ëek doo, tak'ëp tahyb

n'aa h'üüm doo, ha'oom doo, ta wób ky n'aa rejää doo, ta wób wad'ii do na-ääj hē, dooh rahaja bā P'op Hagä Do bag'ääs do karapee rado bā. ¹¹ Ta ti sa wób paa né paawä bē wób pooj jé, hÿÿ kã bē h'yyb tym kahawug däk nesaa do mahānh. Tsyt hē, ta wë bē P'op Hagä Do benyyw däk. Baad hado däk bē h'yyb tym ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bā. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ta tii, P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do Sahee hyb n'aa na-ääj hē.

Ji hub ky n'aa hahÿÿh

¹² “Sahōnh hē ÿ karēn do ÿ hajaa ÿ moo wät. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ÿ moo ge'ÿÿm péh”, nāk bē wób. Te hub né paawä tii, dooh sahōnh hē baad ub ji hã. Te hub né hē, sahōnh hē ÿ hajaa ÿ moo wät ÿ karēn doo. Ti hado né paawä, dooh taw'ääts hē tado bā ÿ h'yyb karēn do mejō bā hã ÿÿ. ¹³ “Ji waa ji wog gó hajēng do pan'aa. Ji wog ji waa gejēng do pan'aa”, nāk ta wób. Te hub né paawä tii, ti awät ti noo gó P'op Hagä Do ahäj jēng tii. Dooh tii da ji hub hã. Dooh taw'ääts hē tado bā ji hub gado bā ji ÿÿm nadoo do hã, ÿÿnh ta patug nadoo do hã. Dooh né hē. Ji hub, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ji moo wät do hyb n'aa tii. Ji hub Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hag'ääs. ¹⁴ Ta hejój me Jesus hub P'op Hagä Do bed'ëep doo da taganä wät hyb n'aa, ti hadoo da er hub

na-āāj hē tabed'ēēp da ēr genā bong hyb n'aa.

¹⁵ Nepāh bē hā, ēr hub, Kristo hub uuh hadoo? Taw'āāts hē g'eeh tii bā Kristo hub uuh ji do dāg bā, yīnh hajōk do sii he'yīh do hā ji h'yy gedag bā? Dooh. ¹⁶ Nepāh bē hā, yīnh hajōk do sii he'yīh do tah'yy gedag bā, sēt tabahado dāk ta sii? Sēt hado dāk sa hub. Hahyī da P'op Hagā Do kyy kerih doo: "Pawóp hadoo doo, sēt rabahado padēek da."* ¹⁷ Ti nado ti nanāng kā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo. Sēt tabahado dāk ta h'yyb tym Jesus h'yyb tym hā.

¹⁸ Tabad'op hē da bē aā bē yīm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Baad bē kanā da ta ti hedoo do mahānh. Sahōnh hē nesaa do ji moo wāt doo, nesaa do ji hyb n'aa newēē do na-āāj hē dooh ji hub tarejā bā tii. Tii d' nado ji yīm, ji patug nadoo do sii ji baīyīh do hā. Ta ti tarejāā ta hā hē ji hub. ¹⁹ Nepāh bē hā, P'op Hagā Do Sahee tób hadoo bē hub? Bē h'yyb gó ta Sahee bē hā P'op Hagā Do anoo do bawāt. ²⁰ Dooh bē hub danāh bē do bā. P'op Hagā Do ma dāg bēēh. Tak'ēp tabepaag hōm bē sām, b'aa kajatsēk do hā Jesus dajēp noo gó. Ti hyb n'aa da, taw'āāts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh bē hub me.

* **6:16** Genesis 2.24 * **7:1** Hahyī d' Gereg kyy me takerii dāk tii: "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy moo dēē bā yīnh hā?" Ji yīm wē ji bawāt do ky n'aa ta tii. Ti hadoo né hē hahyī da ta wób ratab'ēēs ta tii: "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy yīnh hā takat'ēē bā?" † **7:1** Ta tii da rawén eaaj wāt, baad P'op Hagā Do ji tagadoo red'oo ji yīm wē ji nawād wād bā. Jesus hā ji h'yy kae dāg kān do hyb n'aa, nayyw hē Jesus matēēh red'oo do hyb n'aa na-āāj hē.

7

Ji kat'ēē dāk do ky n'aa hahyīh

¹ Hyī kā, y bē ma erih do hā y bē eanh do ky n'aa bē y maher'ood kān. "Taw'āāts hē apāh dooh aj'yy awād bā ta yīm wē?";* nāk bē kyyh bē eanh doo.† ² Hahyī da bē y maher'oot: Hajōk baad nadoo doo da rababok do hyb n'aa, hajōk sa yīm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'yīh do hyb n'aa y hanāng péh, taw'āāts hē sahōnh hē ajyy sa yīm wē rababok nā, sahōnh hē yīj sa patug wē rababok nā. ³ Taw'āāts hē ajyy sa yīm ragadoo, sa wē rababok. Ti né hē baad ub, raket'ēē padēek do hyb n'aa. Ti hadoo ēnh yīj sa hā. Taw'āāts hē sa patug ragadoo, sa wē rababok. ⁴ Ji yīm, dooh ta hub danāh tado bā. Ta patug ti ta danāh. Ti hadoo ēnh ji patug hā. Ta patug, dooh ta hub danāh tado bā. Ta yīm ti ta danāh. ⁵ Taw'āāts hē ket'ēē padēek doo, dooh rakajesyg bā ta patug daheeh. Jāām hē ratayy pawóp its ta āh rakarēn bā, baad pooj jé rakaner'ood bā, P'op Hagā Do hā raky n'aa etsēē hyb n'aa ti noo gó. Tii d' rabad'oo do jawén paa bā kā, taw'āāts hē p'aa hēnh séd hā raba'yīh sa yīm daheeh, Nesaa Do

Yb h'yyb natatuk hyb n'aa, ranahajaa do hyb n'aa ji h'yy keb'aah do hã. ⁶ Bë karēn bã tii, pawóp its ta äh bë tayy. Dooh bë ÿ mejũũ do tado bã ti ÿ her'oot doo. ⁷ Hã ÿÿ péh, ÿ karēn paawã sahõnh hẽ da ÿ rabahadoo.† Ti hadoo né hẽ ÿ karēn doo da nado. Séd uuh had'yyt hẽ nado eër, P'op Hagã Do an'oo bã. P'op Hagã Do anoo ta wób sa hã raketëe hyb n'aa, ta wób sa hã tabanoo rakanetëe hyb n'aa, ÿ hanäng péh.

⁸ Hÿÿ kã, marahud bong do bë mahang habok do sa hã, patug tema bong do sa hã na-ãäj hẽ ÿ erih hahÿÿh: Taw'ãäts hẽ paawã rakanet'ëe bong ÿ kanatëe doo da. ⁹ Ti né hẽ paawã këh ÿ sa hã, ranahaja bã rah'yy keba bã, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ. Baad nado sa hã aj'yy tado bã, ÿÿnh tado bã, rahyb n'aa newë had'yyt bã rakarēn do hã. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ raketëe né hẽ tii d' tado bã.

¹⁰ Ket'ëe padëek do sa hã hahÿÿ da ÿ mejũũ (këh ÿÿ gó nado tii, Jesus Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ti mejũũ): Taw'ãäts hẽ ÿÿj dooh reréd bã sa patug! ¹¹ Ti hadoo né hẽ, ta patug teréd bã paawã, dooh tahaja bã ta see hã takat'ëe bã. Takanarēn bã ta mab hẽ tawäd bã, taw'ãäts hẽ ta patug paa sii taber'oot, p'aa hẽnh tagadoo hyb n'aa, p'aa hẽnh séd hã rababok hyb n'aa. Taw'ãäts hẽ ajyy dooh reréd bã na-ãäj hẽ sa ÿÿm. ¹² Ta wób

sa hã ÿ mejũũ hahÿÿh, (dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do tado bã ti mejũũ doo, këh ÿ tii): Ta ÿÿm h'yy kanae bã Jesus hã, ta sii had'yyt hẽ ta ÿÿm karēn bã tawäd bã, tii bã taw'ãäts hẽ dooh teréd bã ta ÿÿm. ¹³ Ti hadoo ênh ÿÿj sa hã ênh. ÿÿnh patug h'yy kanae bã Jesus hã, ta sii had'yyt hẽ ta patug karēn bã tawäd bã, tii bã taw'ãäts hẽ dooh teréd bã ta patug. ¹⁴ Ta tii da ÿ wén mejũũ, ta patug h'yy kanae né paawã, tsyt hẽ ti takasëew däk do hyb n'aa P'op Hagã Do wë, ta ÿÿm hyb n'aa, Jesus hã ta ÿÿm h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo ênh ÿÿj sa hã kã. Ta ÿÿm Jesus hã tah'yy kanae bã né paawã, tsyt hẽ ti takasëew däk P'op Hagã Do wë, ta patug hyb n'aa, Jesus hã ta patug h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Tii d' tanado bã paawã, nes'aa né paawã tii bã bë taah P'op Hagã Do matym gó. Dooh ranes'aa bã P'op Hagã Do matym gó. Tsyt hẽ, P'op Hagã Do wë rakasëew padëek bë taah. ¹⁵ Hÿÿ kã, Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bã teréd hõm bã ta patug, na mahũũm tii bã. Ta mahãnh tahõm bã, na mahũũm. Jesus hã h'yy kana'eeh do karēn bã teréd hõm bã ta ÿÿm, na mahũũm tii bã. Ta mahãnh tahõm bã, na mahũũm. P'op Hagã Do asëew hõm eër, ta hã h'yy ka'eeh doo, h'yyb nyyw gó ër babok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wë. ¹⁶ Bëeh, ÿÿj Jesus hã h'yy

† 7:7 Dooh Paw-Ro ÿÿm nyy bã. Tahajaa tah'yy keba bã. Ti hyb n'aa tii da tawén her'oot.

ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē patug rah'yy ka'eeh da Jesus hā. Bēeh, ajyy Jesus hā h'yy ka'eeh doo, ji hapäh mä da bē hyb n'aa da ta jawén bē ŷym rah'yy ka'eeh da Jesus hā.

¹⁷ Taw'ääts hē er hā Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do anoo doo da er babok hyb n'aa er P'op Hagä Do basëew däk noo gó, tii da né hē er baboo had'yyt hē. Ti né hē ti ŷ mejüü do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Sét gó ŷ mejüü ta ti ky n'aa hā.

¹⁸ Hahŷŷ d' ŷ hanäng: Aj'yy ta masuuj noo byyh kahög hōm do tado bä P'op Hagä Do basëm noo gó Jesus hā tah'yy ka'eeh hyb n'aa, taw'ääts hē. Na manä tii. Dooch hyb n'aa ji jejën pé tii. Aj'yy masuuj noo byyh kanahök do tado bä P'op Hagä Do naëenh noo gó, taw'ääts hē na-ääj hē. Dooch hyb n'aa pé ta ti ramoo bok ta hā.

¹⁹ Dooch P'op Hagä Do gahëen bä ji hā ji masuuj noo byyh kahög hōm doo, kanahök doo. Jääm hē tagahëen ji hā tamejüü do ji ky daheeh doo.

²⁰ Ji kan'yyh doo da ji P'op Hagä Do basëm noo gó, tii da taw'ääts hē sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do raboo had'yyt hē. ²¹ Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hōm noo gó,

taw'ääts hē. Dooch ji hyb n'aa tón bä sa karom ji bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, ji kariw n'aa karën bä ta da hadoo ji do bä, ta karom ji nado wät hyb n'aa, tii bä taw'ääts hē ji gadoo tii. ²² Ji kariw n'aa karom ji do bä paa ji P'op Hagä Do basëew hōm noo gó, ji Jesus edëeb kån hŷŷ kã nesaa do mahānh, Jesus wē ji moo wät hyb n'aa kã. Kariw n'aa tamah do ji do bä paa ji P'op Hagä Do naëenh noo gó, Křisto karom hado däk ji hŷŷ kã. ²³ Tak'ep P'op Hagä Do bepaag hōm bē hyb n'aa b'aa kajatsëk do hā Jesus dajëp noo gó, ta karapee bē bahadoo hyb n'aa. Ti hyb n'aa bē an'oo manä ta wób bē ramejüü. ²⁴ Ti hyb n'aa wakån haa, bē marahud nä bä, bē ket'ëe hōm bä, kariw n'aa mejüü do bē do bä, kariw n'aa tamah do bē do bä bē P'op Hagä Do basëew hōm noo gó, tii da né hē bē babok.

²⁵ Hŷŷ kã kanetëe nä do ky n'aa hā, bē eanh doo, bē ŷ maher'ood kån. Bē ŷ maher'oot doo, dooch Tak'ep Hyb N'aa Jawyk Do mejüü do tado bä. Dooch er hā tamejō bä ta ti ky n'aa hā. Bē ŷ maher'oot, hā ŷŷ pé baad hadoo do ta ti ky n'aa hā. Jesus ky enyym do hyb n'aa hā ŷŷ, ŷ tah'yy gan'yyh. Ti hyb n'aa, baad ub ta ti ŷ her'oot doo. ²⁶ Da hē

§ 7:23 Ta wób ramejüü Korīn buuj sa hā rakanet'ëe bok hyb n'aa, sa masuuj noo byyh ragahög hōm hyb n'aa na-ääj hē. Ta ti ji moo wäd bä, baad ji P'op Hagä Do gadoo, baad ji tagen'aak, sa nooh. Ta bahānh rakarën ran'oo bä. Dooch te hub tado bä ta tii d' mejüü do sa kyyh. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü raky nadaheeh hyb n'aa ta ti hedoo do sa kyyh. Ji P'op Hagä Do gadoo ji kat'ëe bä, ji kanat'ëe bä na-ääj hē. Ji tagadoo Judah buuj ji do bä, ta wób buuj ji do bä na-ääj hē.

nesaa do ji ahoop do hyb n'aa, hã ȳ pé taw'ãäts hẽ paawä dooh raket'ëë bä kanetëë nä doo. ²⁷ Tii d' tado né paawä, ji ȳm nyy bä, taw'ãäts hẽ dooh ji mejõ hõm ji mahãnh. Ji ȳm nanyy nä bä, taw'ãäts hẽ dooh ji esõts bä ji ȳm pan'aa, hã ȳ péh. ²⁸ Ti hadoo né hẽ, ji kat'ëë bä, dooh nesaa do tado bä ta ti P'op Hagä Do matym gó. Maruus kat'ëë bä, dooh na-ãäj hẽ nesaa do tamoo wäd bä ta tii hã P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hẽ, hajõng nesaa do ket'ëë padëek do rahoop da badäk hahỹ hã rababok bä. Ȳ karën paawä bë ȳ mo n'aa jesuu ta ti mahãnh.

²⁹ Wakãn haa, hahỹ d' ȳ hanäng péh: Edaa däk Jesus matëeh doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ paawä ȳm enäh do tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hỹ jawén. ³⁰ Taw'ãäts hẽ paawä h'yy ketón doo, tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hỹ jawén na-ãäj hẽ. Tseb'ee doo, tii hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek hỹ jawén. Taw'ãäts hẽ sa ma hets'ëë doo, sa ma hã had'yyt hẽ nado rah'yyb padëek. ³¹ Taw'ãäts hẽ badäk hahỹ hã hanäng do hã moo bok doo, tii hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ nado hỹ jawén. Ta tii da ȳ wén näng, gawatsik do hyb n'aa da badäk hahỹh, sahõnh hẽ ta hã hanäng do na-ãäj hẽ.

³² Ȳ karën paawä bë hyb

n'aa tón manä badäk hahỹ hã bë babok do hã. Kanetëë doo, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padëek, ramoo bok, Jesus rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³³ Ajyy ȳm enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa ȳm rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁴ Pawóp hẽ hadoo do hã rah'yyb padäg kãn. Sa ȳm, Jesus na-ãäj hẽ rakarën rah'yyb en'yym. Ti hadoo ënh ȳj sa hã kã. Ȳj patug tema bong doo, maruus na-ãäj hẽ, Jesus gen'aak do hã rah'yyb padäg had'yyt hẽ, tsyt hẽ, Jesus hã ub ramoo bok hyb n'aa sahõnh hẽ sa wë hanäng doo me. Ȳj patug enäh doo, badäk hahỹ hã ji hawät do hã rah'yyb padëek, sa patug rah'yyb en'yym hyb n'aa. ³⁵ Bë ȳ h'yy ge'ȳm hyb n'aa nado ȳ wén erih ta tii. Bë hyb n'aa né hẽ, baad tabadoo hyb n'aa bë hã, ȳ wén erii wät tii.** Baad Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok hyb n'aa bë tamasa tii hã. Ta hã had'yyt hẽ ȳ karën bë h'yyb padäg. Doo ȳ karën bä bë h'yyb panas'ëeh péh.

³⁶ Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bä ta ȳm pan'aa hã: "Doo baad tado bä äm ȳ pan'aa hã ȳ bad'oo doo", p'eets hẽ na-ãäj hẽ tatabëej däg bä ta j'oooh baab n'aa tagatëë do pan'aa, takarën bä tagat'ëë bä, taw'ãäts hẽ raketëë né hẽ. Doo nesaa do tado bä ta tii, P'op Hagä

** **7:35** Doo Paw-Ro karën bä ji tah'yy geãm bä ji kanatëë hyb n'aa. P'op Hagä Do an'oo bä ji hã ji katëë hyb n'aa, ji katëë né hẽ.

Do matym gó.†† 37 Aj'yy see ta daaj hē, ta wób mejũũ do nado kā tii, tahyb n'aa newē däg bā ta ŷ̄m pan'aa hā, taganatēē hyb n'aa, tahaja bā tah'yy keba bā, nyy d' tabad'oo tahyb n'aa newē bā kā, tii bā taw'āāts hē rakanetēē. Ti na-āāj hē baad hadoo do tamoo wāt. 38 Ket'ēē padēēk doo, baad né ti sa hā. Kanatēē doo kā, marahud kā, ti baad tabad'oo ŷ̄m näng do mahānh.

39 Taw'āāts hē ŷ̄nh kat'ēē dāk doo, ta patug sii had'yyt hē tabawād kån tabedēp nā bā. Ta patug dajēb bā, ta jawén paa bā kā, tahajaa ta see hā takat'ēē bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do see tado bā tii. 40 Hā ŷ̄y péh, ta bahānh baad ub ta hā takanat'ēē wād bā. Tii d' né hē hā ŷ̄y. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷ̄y gó na-āāj hē tabawāt. Ta wób sa h'yyb gó had'yyt hē nado.††

8

Kabarii hā Jesus hā h'yy kana'eeh do ranoo do ky n'aa hahŷ̄h

1 Kabarii rah'yy kaha'eeh do tā n'aa ky n'aa hā bē ŷ̄ maher'oot hŷ̄y kā. “Ēr sahōnh hē, ěr h'yy genāh, hajōng baad hadoo do ěr wén hapāh”, nāk bē wób. Te hub né hē paawā tii, ji h'yy kasab'ee hajōng ji

hapāh do an'oo bā! Tii d' nado ji kamahān doo. Ji kamahān do ta wób tamasa. 2 H'yy ganäng ted'oo doo, dooh tah'yy ganyy nā bā heh'āāt ub. 3 Ti nado P'op Hagā Do kamahān doo. P'op Hagā Do kamahān ti ta tii.

4 Kabarii hā kan'oo dāk do ky n'aa kā, ji awēē bā, ji nawēē bā. Dooh sa kabarii redēb bā ěr hapāh. Jāām hē sét ub P'op Hagā Doo. Dooh ta see péh. 5 Sa hā ti anyy né hē paawā sa hā kabaj'aa pé badāk hahŷ̄h hā, wē hā na-āāj hē, hajōō né hē paawā sa hā pé kabaj'aa doo, raweh'ēēh do na-āāj hē, 6 ěr, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā kā sét ub P'op Hagā Doo, ta Yb, sahōnh hē pahuunh doo, ta hyb n'aa ěr babok doo. Jāām hē sét ub né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus Kristo, sahōnh hē mo haj'aa näng doo, papuuŷ̄ gó ěr babok hanoo doo.

7 Tii d' tahado né paawā, dooh sahōnh hē rahapēē bā tii. Ta wób dooh ramabaan nā bā pooj jé rabahed'oo do paa kabarii hā rah'yy ka'eeh noo gó. Ti hyb n'aa, da hē na-āāj né hē, kabarii hā kan'oo dāk do tā uuh rawēē bā, kabarii ratayy sa hā sa h'yyb gó. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapaa sa hā hē ta ti an'oo bā, dooh baad tado nā bā do

†† 7:36 Hahŷ̄y da na-āāj hē ji hajaa ji erii bā tii, aj'yy ky n'aa tado bā tahir'oot doo: “Aj'yy see ta h'yyb gó taky hado bā ta ŷ̄m pan'aa hā: ‘Dooch baad tado bā ām ŷ̄ pan'aa hā ŷ̄ bad'oo doo’, tanahaja bā tah'yy keba bā, takarēn bā takat'ēē bā, taw'āāts hē raketēē né hē. Dooh nesaa tado bā tii, P'op Hagā Do matym gó.”

†† 7:40 Ti noo gó Korin panang bā ta wób raky sēm Paw-Ro her'oot doo. Sa hā, sa h'yyb gó had'yyt hē P'op Hagā Do Sahee bawāt. Sa hā hē rah'yy kasab'ee. P'op Hagā Do Sahee hēp ŷ̄y gó na-āāj hē tabawāt, Paw-Ro wén her'oot, terih do raner'oot bā, raky nasēm hyb n'aa.

hyb n'aa sa h'yyb. ⁸ Te hub né hē, ji awēh do hyb n'aa, ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Ji nawēē bā, dooh ta wób sa yd jé ji hado däg bā P'op Hagä Do matym gó. Ji awēē bā, dooh sa bahānh ji do bā ta matym gó. ⁹ Ti hadoo né hē, sahōnh hē bē hajaa bē bad'oo bē edoo né paawā, taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā bē babok do hā, baad Jesus rana-hapäh nä do bē h'yyb natatuk hyb n'aa baad nadoo do hā. ¹⁰ Jesus hā h'yy ka'eeh do wób sa hā, dooh taw'āāts hē tado bā ji awēē bā kabarii tā n'aa. Nayyw hē, daap hē sa h'yyb tym ky n'aa tapaa sa hā ramoō bok do hā. Ōm ti hapäh, ji awēh do ji nawēh do hyb n'aa nado ji P'op Hagä Do wén gadoo. Mahapäh na-āāj hē dooh kabarii redēb bā. Ti hadoo né hē ōm rahapēē bā kabarii tób n'aa yt hā hawēh doo, mah'yyb metsä kån sa hā, rabawēh tii bā kā a ne-muun kabarii hā kan'oo dāk doo. Tii bā sa h'yyb ky n'aa tapa kån sa hā hē, rawēh do hyb n'aa sa hā ji nawēh doo. ¹¹ Tii bā kā, a hÿÿj hadoo do baad h'yy kana'eeh nä doo, ta hyb n'aa Kristo dajēp do tarejā dāk mahajaa med'oo do hyb n'aa. ¹² Ta tii da nesaa do mamoo wäd bā a hÿÿj hadoo do wē, ta h'yyb tym ta hā hē taky n'aa tapaa man'oo bā, tii bā da Kristo wē né hē nesaa do mamoo wäd däg kån! ¹³ Ti hyb n'aa, ÿ awēh do tah'yyb tatug bā nesaa do hā hāj ÿ hadoo doo, dooh ÿ awēē

wäd bā ta dab, hāj ÿÿ ÿ h'yyb natatuk hyb n'aa nesaa do hā.

9

Jesus mejūū do see heh'äät Paw-Ro ky n'aa hahÿÿh

¹ Nepäh bē wób hā Jesus mejūū do see ÿ do bā? Dooh ta wób mejūū pé hā ÿÿ. Dooh g'eeh Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ hapēē wäd matym ÿÿ me? Hēp ÿ n'aa nado g'eeh Jesus hā bē h'yy kae däg kån? ² Jesus mejūū do heh'äät ub ÿ nado bā paawā ta wób sa hā, bē hā kā Jesus mejūū do né hē ÿÿh. Bē hā né hē ji hapäh Kristo mejūū do né hē ÿÿh. Hēp ÿ n'aa Jesus hā bē h'yy kae dāk do hyb n'aa.

³ Hahÿÿ da ÿ ky gadoo, hā ÿ hedoo do Jesus mejūū do nado ÿÿh, hanäk doo: ⁴ Dooh g'eeh āā haja bā bē hanaa āā gado bā āā waa, āā karēn bā paawā? ⁵ Dooh g'eeh taw'āāts hē tado bā, āā karēn bā paawā, āā rahadaa bā ji ÿÿm Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Jesus mejūū do wób rabad'oo doo da? Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hÿÿj, Peed na-āāj hē rabad'oo doo da? ⁶ Jāām hē g'eeh ÿÿh, Béh-Nabéh daheeh, āā waa sām hā moo bok doo?

⁷ Dooh warahén ta daaj hē hep'aak pé ta waa! Ta sii moo wät do ti hep'aak. Joom danäh hā ēnh? Ny hadoo do g'eeh joom danäh rananoo pé ta joom ag nepóh péh? B'éé hag'āās doo ēnh? Ny hadoo pé ti b'éé hag'āās do rananoo pé ta masāāh bii gamyyj neēek péh? ⁸ Panyyg gó ÿ

her'ood wāt doo, ŷ had'yyt hē nado ti her'oot. Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó tii da né hē takerih. ⁹ Hahŷŷ da Mosees ky n'aa jaw'yyk doo: “Taw'ääts hē ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hā, tiriig tahes'ooj hōm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa.”* Jääm hē booj yb hyb n'aa g'eeh P'op Hagä Do mejüü ta tii? ¹⁰ Ēr hyb n'aa nado g'eeh ti ta her'oot tii? ŷŷ. Ēr hyb n'aa né hē ta ti takerii däk. Booj yb takyyk doo me k'ääts wapēn doo, joom ag tahes'ooj hōm do na-ääj hē, ramoo bok bä ragahēen joom ag uuh. ¹¹ Ti hadoo ēnh ää hā. P'op Hagä Do Sahee hā hana do bē h'yyb gó ää ejoom hōm do hadoo.† Ta bahānh däg bē edoo däk, bē hanaa ää gahēen bä hŷŷ ká ää waa hedoo doo, ää saroor hedoo doo? ¹² Ta wób bē mahang Jesus ky n'aa ma mehetēk doo, ta tii hā bē masa. Taw'ääts hē nado g'eeh ti sa bahānh ää bē masaa paawā? Ti hadoo né hē, dooh noo gó ää daab yb bä bē hā. Dooh. Hejooj né paawā ta ti ää hā, ää gadoo sahōnh hē ää hā hejooj doo, Kristo ky n'aa hanām do ää nahewaat hyb n'aa.‡

¹³ Dooh g'eeh bē hapēē bä, P'op Hagä Do tób n'aa hēnh ramanaa do waa uuh ta yt moo heb'ook do ragadoo sa

waa pan'aa? Ti hadoo ēnh P'op Hagä Do hā rama ejuu do tyng hā moo b'ook doo. P'op Hagä Do hā kan'oo däk do uuh sa tā. ¹⁴ Ti hadoo ēnh Jesus ky n'aa hanām do ma mehetēk do hā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejüü, sa hā ma mehet'ēek do hanaa ragadoo sa waa hedoo doo, sa saroor hedoo doo. ¹⁵ Ti hado né paawā, dooh ta tii hā ŷ daab yb bä. Dooh na-ääj hē ta ti ŷ erii bä, ta tii hā ŷ bē masa hyb n'aa. ŷ h'yy gadajang, bag hēnh Jesus ky n'aa ŷ maher'oot do hyb n'aa. Dooh ŷ gahēen péh. Taw'ääts hē paawā ŷ dajēp ta ti ŷ h'yy gadajang do rado hōm do pooj jé. ¹⁶ Dooh ŷ haja bä ŷ h'yy kasabé bä Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hā. P'op Hagä Do ŷ tamejüü ŷ maher'oot hyb n'aa. Tak'ēp baad nado hā ŷŷ, ta ky n'aa ŷ naher'ood bä ta wób sa hā. ¹⁷ ŷ karēn do hyb n'aa tado bä paawā ta ky n'aa ŷ her'oot doo, tii bä ŷ haja paawā ŷ gahēen bä ta sām. Dooh ti hyb n'aa tado bä. ŷ P'op Hagä Do mejüü do hyb n'aa, hā ŷ tabanoo do hyb n'aa ta ky n'aa ŷ wén her'oot ta ky n'aa. ¹⁸ Ny hadoo ta sām hā ŷŷ? Jääm hē hahŷŷ ká ta sām: ŷ tsebé doo, bag hēnh Jesus ky n'aa hanām do ŷ maher'oot do hyb n'aa. Ta ky n'aa hanām do ŷ panäk bä, ŷ

* **9:9** Dew-Teronom 25.4 † **9:11** Jesus ky n'aa hanām do sa hā tamaher'oot doo, sa hā tama metēek doo, tahanāng pé tii. ‡ **9:12** Paw-Ro, Béh-Nabéh daheeh, dooh radaab yb bä Korīn buuj hā. Tak'ēp ramoo bok sa waa sām hā, sa hā radaab nayyp hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ta see pé noo gó rahoop baad nadoo doo.

ma metëek bā, dooh ŷ gahëen bā ŷ ramasa doo, dooh na-ãāj hē ŷ mejō bā ŷ ramasa, ŷ haja né paawā ŷ mejō bā Jesus mejūū do ŷ bahadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Dooh ajyy hÿÿ kã hã ŷ mejūū péh, sa hanaa ŷ ganadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, daj ŷ hē ŷ kan'oo dāk, sahōnh hē sa karom ŷ bahadoo hyb n'aa, hajōk Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa paawā. ²⁰ Hahÿ ŷ hanäng pé tii: Judah buuj mahang ŷ awād bā, sa da hado dāk ŷÿh, Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa Judah buuj. Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do tamanejō né paawā hã ŷÿ, sa ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh, Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do wób Kristo wē ŷ manaa hyb n'aa. ²¹ Judah buuj nadoo do Mosees ky n'aa jaw'yyk do nahapäh do mahang ŷ awād bā, sa da hadoo ŷ bahadoo, Jesus wē ŷ manaa hyb n'aa ta tii. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do ŷ ado bā ti hyb n'aa. Kristo ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky dahé had'yyt hē. ²² Baad h'yy ganehot nä do sa hã, sa da ked'oo né ŷÿh, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa Jesus hã. § Sahōnh hē ta wób rababok doo da, ti ked'oo né ŷÿh, sa wób Jesus wē ŷ bed'ëep hyb n'aa. ²³ Sahōnh

hē ta tii da ŷ wén d'oo, Jesus ky n'aa hanäm do kah'ūūm hyb n'aa, baad hadoo do ta hã hana do ŷ gadoo hyb n'aa sahōnh hē ta ti ky dah'eeh do sa nemuun.

²⁴ Bē hapäh né hē, ratsyym kasã bā kã, sahōnh hē rawaj'aa né hē paawā, jāām hē sét hē gadoo ta sãm, pooj jé kajaa doo. Taw'ääts hē bē waj'aah do hadoo j'aa ketsē do wajaah doo da, ta sãm bē gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. ²⁵ Sahōnh hē tsyym kas'ÿÿ kar'ëen doo, baad rahyb n'aa matakëe. Tii d' rawén d'oo, j'aa ketsē do soog n'aa ragadoo hyb n'aa, karejã né paawā ti nayyw hē. ** Èer kã, èr wén hyb n'aa matakëe, nahānh do sãm èr gadoo hyb n'aa. ²⁶ Ti hyb n'aa daap wajaah do nahado ŷÿh. Kep'uuk do daap hē hetuu do nahado ŷÿh. ²⁷ Dooh. Hã ŷÿ hē ŷ ketuu hadoo, †† hup ŷÿ ŷ taky daheeh hyb n'aa. Tii da hã ŷÿ hē baad ŷ wén kan'yyh, ŷÿ kã ta sãm ŷ nahasōg hōm hyb n'aa, ta wób sa hã ŷ maher'ood wät, ŷ ma met'ëeg wät do jawén paa bā Jesus ky n'aa hanäm doo.

10

Taw'ääts hē Isaraéw buuj rabad'oo do paa èr nad'oo do ky n'aa hahÿÿh

§ 9:22 Pooj jé 8.7 hã Paw-Ro her'oot ta ti hedoo do sa ky n'aa. Sa h'yyb ky n'aa tapaa näh, dooh baad Jesus hã rah'yy kadawuung nä bā do hyb n'aa. ** 9:25 Paw-Ro bawät noo gó, kas'ÿÿ do j'aa ketsē do nuu hã radasooch ta soog bag'aad kap'ōj dāk doo, taj'aa ketsē do heen n'aa. Nayyw hē tatsawyy jëng ta ti sa soog, nayyw hē takarejã. Ti ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot sa hã. †† 9:27 Baad takan'yyh tahanäng pé ti ta hã hē taketuu do hadoo.

¹ Ỹ karēn bē hyb n'aa newē hahỹ wakān haa: Sahōnh hē ēr wahē makū rababok paa ta ti wanakud yt hā. Sahōnh hē rabatsēg hōm ta ti akajar “Hahiin Doo” hād nāng doo. ² Sahōnh hē nu kemuun bok hadoo wanakud gó, akajar gó na-āāj hē Mosees sa wahē n'aa tabahadoo bā kā. ³ Sahōnh hē paa rabawa sa waa P'op Hagā Do hanaa.* ⁴ Sahōnh hē paa rabeēek naēng P'op Hagā Do hanaa. Pā hada do hadoo sa hā, P'op Hagā Do mo haj'aa gó ganyyh do hā naa rabeēek. Kristo né hē paa ti pā. ⁵ Sahōnh hē tii d' rabadoo né paawā, P'op Hagā Do dooh tagenaag bā hajōk do sa hā. Ti hyb n'aa hajōk dejēp. Jé pad'yyt hē banawāng doo bā sa kamag n'aa tawén nyy hōm.

⁶ Sahōnh hē ta ti bawād wāt, ēr tama metēek do heen n'aa, nesaa do hā ēr h'yyb nadāg wāt hyb n'aa, ta ti rabad'oo doo da. ⁷ Bē tametēeh, kabarii hā bē h'yyb panadēek hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Hahỹ da takerih ti ky n'aa: “Ehyy t'oonh mā rabawa, rabeēek hyb n'aa. Tii bā m' rabajām, ramas'uunh”,† nāng kerih do hā.‡ ⁸ Ēr tametēeh, ji naỹh hyb n'aa ji yỹm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii, sa wób rabad'oo do paa da. Ti noo gó né hē, sét adēb bā, 23 miw dejēp ta ti ramoo bok

do hyb n'aa. ⁹ Pooj jé hawād wāt do ēr tametēeh, Kristo ēr manetyy hyb n'aa, sa wób rabad'oo do paa da. Rametyy do hyb n'aa radejēp aw'yy tēg haj'aa mahỹj. ¹⁰ Bē h'yy kawapēen manā bē nu gabóg wē, sa wób rabad'oo do paa da. Dejēp tii, P'op Hagā Do mejūū do āās an'oo bā.

¹¹ Sahōnh hē ta ti bawād wāt paa ēr wahē makūū hā, ta ti ēr tama metēek do heen n'aa. Ta ti tawén kerii dāk ēer, tagadēg ub noo gó habok do tamaher'oot hyb n'aa, ēr hyb n'aa matakēe hyb n'aa, baad ēr kan'yyh hyb n'aa, rabad'oo do paa da ēr nad'oo hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa, baad hawāt ted'oo doo, taw'āāts hē baad tahyb n'aa matakēe, nesaa do tamoo nawāt hyb n'aa ta ti ramoo bok do paa da. ¹³ Bē hā kametyy doo, ji sahōnh hē hā kametyy do hadoo né hē tii. Dooh ta wób hā kametyy do bahānh tado bā. Baad ji P'op Hagā Do kamahān had'yyt hē. Dooh tah'yy gajēe hōm bā ji hā. Tahajaa né hē ta hā ji h'yy kasadēe bā. Dooh P'op Hagā Do an'oo bā ta bahānh hadoo doo, bē nahajaa do bē tametyy. Kametyy do bē wē takajaa bā, bē da P'op Hagā Do masa, bē bahajaa hyb n'aa baad bē kan'yyh doo.

¹⁴ Ti hyb n'aa kā, najis haa, taw'āāts hē baad bē kanāh, kabarii hā bē h'yy kae mahānh. ¹⁵ Baad hyb n'aa

* **10:3** Banawāng hēnh rababok noo gó P'op Hagā Do anoo paa sa waa. Ta ti sa waa ramaneēeh Manah. † **10:7** Esodo 32.6 ‡ **10:7** Kabarii hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta tii d' rabad'oo. Rejām doo, ramas'uunh doo, sa āj nadoo do sii tii. Isaraéw buuj nadoo do rabad'oo doo da rabad'oo.

newëe do bëeh. Ti hyb n'aa, bë daaj hē bë hyb n'aa newë te hub tado bä hahỹ ŷ erih doo: ¹⁶ Jesus majyyw heen n'aa, ta hyb n'aa P'op Hagä Do er j'aa etsë doo, er beëek bä, séd uuh had'yyt hē eër, Kristo majyyw er gadoo bä. Pāw, Jesus hub heen n'aa er ganebëeh bä, séd uuh had'yyt hē eër, Jesus hub er gadoo bä. ¹⁷ Hajõõ né paawä eër, sét né hē pāw er awa doo, ti hyb n'aa séd uuh had'yyt hē eër. ¹⁸ Bë hyb n'aa newë Isaraéw buuj rabahed'oo doo. P'op Hagä Do hā kan'oo dāk do hawëh doo, séd hā rah'yy kata dāk P'op Hagä Do hā kanoo do hā. ¹⁹ Nyy d' ŷ hanäng péh? Ji tayy ta tä kabarii hā ran'oo dāk doo? Kabarii edëp ŷ hanäng pé g'eeh? ²⁰ Dooh. Hahỹ d' ŷ hanäng pé tii: Kabarii hā P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do ranoo doo, karap'ar h'yyb nesaa do hā takan'oo dāk né hē tii. Dooh P'op Hagä Do hā takan'oo däg tii. Hahỹ da na-ãäj hē ŷ her'oot: Dooh ŷ karën bä karap'ar h'yyb nesaa do weh'ëeh do h'yyb hataa bë hado bä. ²¹ Dooh bë haja bä pawóp hā bë h'yyb däng bä. Dooh bë haja bä bë eëg bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanäng do uuh, karap'ar h'yyb nesaa do hā kanoo do uuh na-ãäj hē! Dooh bë haja bä bë awa bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hub heen n'aa uuh, karap'ar hā kan'oo dāk do

na-ãäj hē! ²² Ta tii d' bë adoo nä bä, bë karën apäh bë anoo P'op Hagä Do hyb n'aa jewës, tah'yy kawajãän bë wë? P'op Hagä Do bahānh bë ed'oo g'eeh bëeh?

²³ “Sahõnh hē ji karën do ji hajaa ji moo wäd bä. Dooh ky n'aa jaw'yyk do ji moo ge'ŷŷm péh”, näk bë wób. Te hub né paawä tii, dooh sahõnh hē baad ub ji hā. Sahõnh hē ji karën do ji haja né paawä ji moo wät, dooh hajaa pé ge'ŷŷm pé paawä, dooh sahõnh hē ji hā masa pé P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do hā. ²⁴ Dooh ji karën do jawén ji awäd bä. Ta wób sa wë baad hadoo doo, ti né hē bë moo booh.

²⁵ Taw'ãäts hē hahỹ da bë bad'oo: Bë awëe sahõnh hē rahesäm doo hēnh naa. Bë eaaj manä n'yy hēnh naa tii. Bë an'oo manä bë h'yyb bë taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁶ Ta tii d' ŷ wén edoo, hahỹ da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa: “Badäk hahỹŷh, sahõnh hē ta hā hanäng do na-ãäj hē, P'op Hagä Do ma.”§

²⁷ Jesus hā h'yy kana'eeh do õm tatsyyd bä ta tób hēnh ta sii mabawëh hyb n'aa, makarën bä ti mabahõm. Taw'ãäts hē mawëe sahõnh hē. Man'oo manä a h'yyb õm taky n'aa tapa ta ti hyb n'aa. ²⁸ Hỹ kã, hahỹ d' bë ramaher'ood bä paawä: “Hahỹ kabarii hā kan'oo dāk do hahỹ ji tä”, raher'ood bä, mawëe manä d' tii bä, õm

§ 10:26 Saaw-Mo 24.1. Sahõnh hē P'op Hagä Do hanaa tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa tahajaa ji awëe bä sahõnh hē.

aj'yy maher'oot do hyb n'aa, ji h'yyb ji taky n'aa tapaa do hyb n'aa na-ããj hē. ²⁹ Ta see h'yyb hyb n'aa ti ŷ bedoo, a h'yyb hyb n'aa nado. Bē an'oo manā bē h'yyb bē taky n'aa tapa, ŷ hanāng. Hahŷŷ da apāh bē kyyh hā ŷŷ: "H'ēēd hyb n'aa ŷ an'oo bā ta see h'yyb ŷ taky n'aa tapaa ŷ natayy do hyb n'aa, ŷ awēh do hyb n'aa? ³⁰ ŷ awēē bā tā ŷŷ, ta hyb n'aa P'op Hagā Do hā ŷ ky n'aa ets'ēē wāt doo, h'ēēd hyb n'aa ŷ raky n'aa tapaa, P'op Hagā Do wē tsebē doo me ŷ bawēh do hyb n'aa?", nāng apāh bē kyyh. ³¹ Hahŷŷ da kēh ŷ bē hā: Taw'ããts hē P'op Hagā Do bē weh'ēēh sahōnh hē bē moo bok do hā, bē awēē bā, bē eēg bā na-ããj hē. ³² Bē moo boo manā baad nadoo do hā ta wób h'yyb tatuk doo, Judah buuj rado bā, Judah buuj nadoo do rado bā, P'op Hagā Do karapee bē panang bā habong do rado bā na-ããj hē. ³³ ŷ bad'oo doo da né hē, sahōnh hē ta wób ŷ h'yyb en'yym doo da bē bad'oo. Hā ŷŷ hē ŷ h'yy ken'yym do jawén nado ŷ bawāt. Baad hadoo do ti ŷ karēn ta wób sa hā, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa Jesus Kristo wē kā.

11

¹ Taw'ããts hē ŷ bawāt doo da bē babok, Kristo bawāt doo da ŷ bawāt do hadoo.

* **11:5** Paw-Ro bawāt noo gó, Korīn panang bā rahap ŷŷj sa nuuh, nesaa do ramoo boo bā. Tii d' rawén d'oo, ranu mebyng hyb n'aa. † **11:7** Tii d' tahadoo do hyb n'aa, taw'ããts hē ranu kajesuu Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā.

Nyy d' rabad'oo rakahet'aa bā do ky n'aa hahŷŷh

² ŷ tsebē bē hā, ŷ bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē do hyb n'aa. ŷ tsebē na-ããj hē, bē ŷ ma met'ēēg wāt do bē ky daheeh do hyb n'aa. ³ Ti hadoo né hē, hahŷ ŷ karēn bē bahapāh: Kristo, sahōnh hē ajyy sa nu gabóg. Ajyy, ŷŷj sa nu gabóg. P'op Hagā Doo, Kristo nu gabóg. ⁴ Ajyy sa nu kajesuu doo me raky n'aa ets'ēē bā, sa nuu kajesuu doo me P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-ããj hē, Kristo, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ⁵ ŷŷj kā raky n'aa ets'ēē bā, P'op Hagā Do ky n'aa ratabēēj bā na-ããj hē, sa nuu ranajesu bā, sa patug, sa nu gabóg, dooh rawehēē bā tii hā. ŷŷj sa nuu rahab wāt do hadoo tii, tanu mebyng do heen n'aa tii.* ⁶ ŷŷnh nu kanajesuu doo, taw'ããts hē ta sēēn tagek'ãã bēēh. Tanu meby n'aa nyy bā ŷŷj hā sa sēēn ragekãã doo, rahab bēēh doo, taw'ããts hē sa nuu rajesuu. ⁷ Ta da hadoo P'op Hagā Do pahuunh aj'yy. Ajyy sa hyb n'aa P'op Hagā Do kawehēē dāk. Ti hyb n'aa, ajyy dooh ranu kajesu bā Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā. ŷŷj sa hā kā, sa hyb n'aa ajyy rakawehēē padēēk.† ⁸ ŷŷnh hanaa nado aj'yy. Aj'yy tahana ti ŷŷnh. ⁹ ŷŷnh hyb n'aa nado aj'yy ka-

pahuuj kån. Ýñh kapahuuj wät aj'yy hyb n'aa. ¹⁰ Ti hyb n'aa né hē, āās rahapäh do hyb n'aa na-āāj hē, taw'āāts hē ýyj ranu kajesuu hyb n'aa jawyk do heen n'aa. ¹¹ Tii d' tahado né paawä, Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, sa m'aa hēnh nado ýyj ajyy sa mahānh. Ti hadoo ēnh ajyy sa hā. Sa m'aa hēnh nado ýyj sa mahānh. ¹² Ta ti ý wén her'oot, aj'yy hanaa ýñh ganyyh doo da, ýyj hanaa ajyy na-āāj hē tii d' raganyyh. Sahōnh hē ta ti tabana P'op Hagä Do hanaa.

¹³ Bē hyb n'aa newē baad tado bā, Jesus hyb n'aa ji kahet'aa bā, ýyj raky n'aa ets'ēē bā sa nuu kanajesuu doo me. ¹⁴ Badäk hahýý hā ji bad'oo doo, P'op Hagä Do anoo doo, ti na-āāj hē tametēēh hahýýh: Baad nado ajyy sa hā sa sēēn dewēēt doo me raboo bā. Sēēn dewēēt do ajyy hā tawaneh'ēēh do haj'aa. ¹⁵ Sēēn dewēēt doo, ýyj sa hetsó ti ta tii. P'op Hagä Do an'oo dāk ti sa hā, sa nu jesuu n'aa. ¹⁶ Ta ti hedoo do p'āā karēn do ky ked'aak do hā hahýý da ý baher'oot: Doo ta see mo n'aa me āā adoo bā, P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do panang wób hēnh habok do na-āāj hē, doo ta see mo n'aa me rabahed'oo Jesus hyb n'aa rakahet'aa bā.

Jesus ji hyb n'aa esee do heen n'aa rataheb'ēēs do ky n'aa hahýýh

¹⁷ Hahýý hā bē ý metēēk doo, doo bē hā ý j'aa etsēē

bā. Ta tii d' ý wén her'oot, teg'yys baad nadoo do bē kahet'aa bā. ¹⁸ Pooj jé ý ky n'aa napäh, dooh m' séd hā bē h'yyb hedo bā. Bē m' h'yy ketyn hōm bē kahet'aa bā. Ta mahang ý ky daheeh ý rapanäk doo. ¹⁹ (Doo ji ky sēēw its bā! Taw'āāts hē bē h'yy ketyn hōm, P'op Hagä Do matym gó baad hadoo do bē mahang habong do rakametä dāk hyb n'aa.) ²⁰ Bē kahet'aa bā, dooh Jesus ji hyb n'aa esee do waa n'aa tado wäd bā bē awa doo. ²¹ Bē awa bā, dooh m' bē gadaa bā ta wób. Sa pooj jé bē karēn bē bawa bē waa. Ti hyb n'aa, ta wób rabas'aah nā bā, ta wób a'oom kån ta bahānh reēēk do haj'aa. ²² Doo g'eeh bē tób enā bā, bē yd wa péh, bē yd eēēk péh? Bē ty n'aa ges'yyp P'op Hagä Do hā h'yy ka'eeh do kahet'aa doo. Bē nu meb'yyp kas'uut do bē mahang habong doo. Nyy da kēh ý bē hā? Bē ý j'aa etsē g'ee da ta tii da bē bad'oo do hyb n'aa? Doo. Doo né hē bē ý j'aa etsēē bā.

²³ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ý gadoo doo, ti né hē ti ý tabēj wät do bē hā. Hahý né hē ti ý gadoo ta ky n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, atsēm, ta majī moo gó takahaēēnh noo gó, tabado dāk pāw, ²⁴ ti m' ta hyb n'aa taky n'aa ets'ēē wät do jawén paa bā, taganabäh hōm, ti m' taky hadoo: “Hup ýý, bē hyb n'aa ý an'oo dāk do heen n'aa hahýýh. Hahýý da d' bē bad'oo, ý bē hyb n'aa

esee do hyb n'aa", nāng mäh.
 25 Ti hadoo ēnh, rabawēh, rabawa do jawén paa bā, Jesus bado dāk ēnh uwa bēeh hood ti m' taky hadoo: "Majyw ŷy, ŷ ano do ŷ dajēp noo gó heen n'aa hahȳȳh. Papuuj sahōnh hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh do tii kā. Hỹ jawén majyw ŷ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagā Do ky dāng.† Hahȳ bē eēg had'yyt bā hỹ jawén, tii d' bē bad'oo ŷ bē hyb n'aa esee hyb n'aa", nāng mā Jesus. 26 Ta ti pāw bē awa bā, ta ti ta hood gabuuj uuh bē eēg bā, bē her'ood hōm Jesus dajēp do ky n'aa p'aa hēnh tamatēeh bā kā.

27 Ti hyb n'aa, daap hē ta ti pāw hawa doo, ta ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do majyyw heen n'aa hood gó hanāng do uuh heēk doo, nesaa do tamoo wād dāk tii hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub wē, ta majyyw wē na-āāj hē. 28 Taw'āāts hē ji daaj hē ji h'yyb ji hyb n'aa newē bā baad tado bā pāw uuh ji awa do pooj jé, majyyw heen n'aa ji eēk do pooj jé. 29 Hahȳ hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Daap hē ji awa bā, daap hē ji eēg bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hub ky n'aa ti ji hyb n'aa nanewē bā, ji daaj hē ji ky n'aa katakyk baad nadoo doo me. 30 Ti hyb n'aa né hē hajōk bē mahang nahejooj boo, hajōk bē mahang nahēē enāh, ta wób dejēp. 31 Jesus heen n'aa ēr gadoo do

pooj jé ēr daaj hē ēr hyb n'aa newē bā baad ēr h'yyb tado bā, dooh tii bā ēr P'op Hagā Do rejā bā. 32 Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ēr hā taky n'aa etyy bā, nesaa do tanoo ēr hā ēr tama metēek hyb n'aa, badāk hahȳ hā habong do ta hā h'yy kana'eeh do sa nemuun ēr tanarejāā hyb n'aa ta jawén kā.

33 Ta tii kā, wakān haa, taw'āāts hē bē gada ta wób, bē kahet'aa bā Jesus heen n'aa bē bawa hyb n'aa. 34 Bē bas'aah bā, taw'āāts hē bē tób yt hē bē bawa séd hā bē kahet'aa do pooj jé Jesus heen n'aa bē tab'ēēs hyb n'aa, P'op Hagā Do ky n'aa netyy hyb n'aa nesaa do bē hā.

ŷ kajaa bā kā, ky n'aa see ŷ baher'oot bē hā.

12

P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do ky n'aa hahȳȳh

1 Hỹ kā wakān haa, baad ŷ karēn bē bahapāh P'op Hagā Do Sahee hejój gó ji hajaa doo. 2 Bē hapāh, p'ooj ub, Jesus hā bē h'yy kana'eeh nā noo gó, ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm had'yyt hē, kabarii nedēp do hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa. 3 Ti hyb n'aa ŷ karēn bē bahapāh hahȳȳh: P'op Hagā Do Sahee hejój gó her'oot doo, dooh Jesus taky n'aa was'ee bā. Dooch na-āāj hē ji haja bā, "Jesus né hē ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo",

† 11:25 P'ooj ub Mosees sa hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo, b'éé majyyw ta heen n'aa. Papuuj hahȳ ji hā P'op Hagā Do ky n'aa enooh doo.

ji her'ood bā P'op Hagä Do Sahee hejój gó tanado bā ji hā.

4 Ti anäng hajōng ta wób hedoo do ji hajaa ji moo wät doo, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee tahana tii hā.

5 Ti anäng ta wób hajōng ji mamasa doo. Ti hadoo né hē, jāām né hē sét ub Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ēr wē moo wät doo. 6 Ti anäng hajōng ta wób ji hajaa ji moo wät doo. Ti hadoo né hē, sét ub ti P'op Hagä Do ta ti ji hā hanoo doo, ta tii me ta wē ji moo wät hyb n'aa. 7 P'op Hagä Do Sahee hā hana doo, sahōnh hā takan'oo dāk sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do tamasa hyb n'aa.

8 Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo tak'ēp hajaa doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo h'yy ganäng doo me ta wób tamaher'oot hyb n'aa. 9 P'op Hagä Do Sahee, sét hadoo doo, anoo ta see hā baad tah'yy ka'eeh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo ta wób tabaheso hyb n'aa. 10 Ta see hā P'op Hagä Do Sahee anoo ta hejój me tapehuunh hyb n'aa. Ta see hā tabanoo P'op Hagä Do kyyh tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo tabahapäh hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee tado bā, sahee see tado bā ti her'oot doo. Ta see hā tabanoo kyy wób me, ji h'yy kanadaw'uuh doo me, tabaher'oot hyb n'aa. Ta see hā tabanoo kyy wób me kaher'oot do tatab'ēēs hyb n'aa maa new'ēē do sa hā. 11 Sét né hē P'op Hagä Do

Sahee sahōnh hē ta ti hanoo doo. Tah'yyb däng doo da né hē sahōnh hē sa hā tabanoo tii.

Sahōnh hē ēēr, Jesus uuh hadoo do ky n'aa hahyŷh

12 Hajōō né paawä ji hā, ji noo hedoo doo, ji nabuuj hedoo doo, ji matym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji tsyym hedoo doo, sét né hē ji. Ti hadoo ēnh Kristo hā, Kristo hā h'yy ka'eeh do sa hā. 13 Ēr wób, Judah buuj. Ēr wób, ta wób buuj. Ēr wób, ta wób sa karom hedoo doo. Ēr wób, kariw n'aa temah doo. Tii d' tahado né paawä, ēr nu kemuun bong P'op Hagä Do Sahee an'oo bā, sét Jesus hub hadoo ēr bahadoo hyb n'aa. Sét né hē ti P'op Hagä Do Sahee ēr gadoo doo.

14 Hajōng né hē ji hā hanäng do ji uuh. Sét uuh had'yyt nado ji uuh. 15 Ji tsyym ky hado bā paawä: "Ta moo ŷ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ŷ do bā", ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. 16 Ji nabuuj ky hado bā paawä: "Ta matym see ŷ nadoo do hyb n'aa, dooh ta uuh ŷ do bā", ji uuh had'yyt né hē tii, ta ti edo né paawä. 17 Sahōnh hē ji hā hanäng do ji matym tado bā paawä, nyy da paawä ji maa new'ēē tii bā? Sahōnh hē ji hā hanäng do ji nabuuj tado bā paawä, nyy da ji matsehŷŷk tii bā? 18 Sahōnh hē ji hā hanäng do ji uuh P'op Hagä Do bat'ēēg hōm ji hā, tah'yyb däng doo da. 19 Séd uuh had'yyt hē tado

bä paawä ji hä, dooh paawä ji hub had'yyt hē tado bä.
²⁰ Hahỹỹ da né hē: Hajõng né paawä ji hä hanäng do ji uuh, sét né hē ji.

²¹ Ji matym dooh tahaja bä taky hado bä ji moo hä: "Dooh hyb n'aa õm ỹ karēn péh." Dooh na-ããj hē ji moo haja bä ji tsyym hä taky hado bä: "Dooh hyb n'aa õm ỹ karēn péh."
²² Ta ti ji hä hanäng do uuh nahejooj is doo, ti né hē ti baad ji karēn up doo.
²³ Ji uuh ji hä ky n'aa netsēeh doo, baad ji weh'ēeh. Ta wób hä ji manetēeh doo, baad ji ban'yyh.
²⁴ Ji uuh wób ji metēeh doo, dooh hyb n'aa baad ji ban'yyh péh. Baad P'op Hagä Do benyyw hõm ji hä hanäng doo, ta ti ji hä häd ky n'aa netsēeh hedoo do rakawehēe däk hyb n'aa.
²⁵ Tii da tawén d'oo, ji hä takanetyyn hõm hyb n'aa, sahõnh hē ji hä hanäng do séd demuun baad rakahag'ããs hyb n'aa na-ããj hē.
²⁶ Sét hē ji hä hanäng do ji uuh nesaa do tahob bä, sahõnh hē séd demuun rabahoop. Ta see ji uuh kawehēe däg bä, sahõnh hē ji uuh wób taw'ããts hē sa hä.

²⁷ Bē sahõnh hē, Kristo hub hadoo bēeh. Sét ken'yyh bēeh, ta uuh hadoo.
²⁸ Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do sa mahang P'op Hagä Do banoo, pooj jé Jesus mejũũ do rabad'oo doo. Ta jawén ta ky n'aa herot doo. Ta jawén ta ky n'aa ma meheték doo. Ta jawén rapehuunh do haj'aa doo, ta wób rabaheso

hajaa doo, ta wób masa doo, ta wób h'yyb mahũũm n'aa hedoo doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do hajaa her'oot do na-ããj hē.
²⁹ Sahõnh hē g'eeh Jesus mejũũ do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa rod had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh ta ky n'aa ma meheték do had'yyt hē? Sahõnh hē g'eeh rabahajaa rapehuuj had'yyt hē?
³⁰ Sahõnh hē g'eeh rahajaa ta wób rabaheso? Sahõnh hē g'eeh kyy wób rahajaa rer'ood bä? Sahõnh hē g'eeh rahajaa kyy wób me kaher'oot do rataběj bä?
³¹ Dooh. Taw'ããts hē ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee ji hä hanoo do ta bahãnh had'op do hä, ta wób masa do hä, bē h'yyb padäg. Pooj jé dó bē ỹ metēeh hỹỹ kä sahõnh hē ta bahãnh baad hadoo doo:

13

Ji kamahãn do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ajyy sa kyy me, ããs sa kyy me na-ããj hē ỹ haja bä né paawä ỹ her'ood bä, ỹ kamanahãn bä paawä, dooh taw'ããts hē tado bä. Jããm hē sapaar redas do ky hado däk ỹ tii bä.
² P'op Hagä Do ky n'aa ỹ haja bä né paawä ỹ maher'ood bä, P'op Hagä Do Sahee hä ỹ tabanoo do hyb n'aa tii, ji nahapäh do hä ỹ h'yy ganyy bä paawä, sahõnh hē ỹ hapēe bä paawä, tak'ēp ỹ h'yy ka'eeh do hyb n'aa waēe hä ỹ haja bä paawä ỹ mejõ bä takahỹỹd häng, ta wób ỹ

kamanahān bā paawā, daap paawā ŷȳh. ³ Sahōnh hē wē ŷ hanāng do kas'uut do sa hā ŷ an'oo bā paawā, daj ŷȳ hē paawā ŷ kan'oo dāk ŷ rabaju tēē, ŷ kamanahān bā, daap paawā ti hā ŷȳ.

⁴ Kamahān do kanejāg. Kamahān do ky enyym. Dooh tah'yy kajewēets bā. Dooh ta hā hē taj'aa etsēē bā. Dooh takasabé bā. ⁵ Tawaneh'ēeh do nado. Dooh ta daaj hē takarēn do jawén tawād bā. Dooh nayyw hē takawaj'āān bā. Dooh tah'yy gaēēj bā ta wób sa wē. ⁶ Dooh tatsebee bā baad nadoo do hā. Baad hadoo do hyb n'aa tatsebé. ⁷ Kamahān doo, dooh tah'yy gajēē hōm bā. Ta wób hā tah'yyb eeh had'yyt hē. Tagadaa had'yyt hē. H'yyb jawyk doo gó sahōnh hē tagadoo.

⁸ Kamahān doo, dooh tahēēj bā. Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa ji her'oot do ji hajaa doo, kyy wób ji h'yy kanadaw'uuh do ji hajaa ji her'oot doo, ji hapāh do na-āāj hē. Ahānh da tii. ⁹ Da hē ji hapāh doo, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do na-āāj hē, ta uuh ub tii. ¹⁰ Baad had'op do heh'āāt do kaja bā kā, tii bā kā, dooh hyb n'aa ji karēn wāt pé ta uuh hadoo doo. ¹¹ Hahy hadoo tii: ŷ karapee noo gó, karepé raber'oot doo da ŷ ber'oot paah, karepé rahyb n'aa newēē doo da ŷ hyb n'aa newēē paah. ŷ wah'ēē wāt bā kā ŷ eréd hōm ta ti karapee ŷ h'yyb hadoo do paah. ¹² Da

hē, dooh baad ēr hapēē nā bā P'op Hagā Doo, japow gó ji heg'āās do hadoo. Ta jawén da ēr bahapāh baad ub kā, heh'āāt kā. Da hē, jāām hē ta uuh ŷ bahapāh. Ta jawén da, sahōnh hē ŷ bahapāh ta hā, ŷ P'op Hagā Do hapāh doo da né hē.

¹³ Hyy kā tamawoob hē hadoo do ti haym: Ji h'yy ka'eeh doo, ji gada doo, ji kamahān doo. Ji kamahān doo, sa bahānh baad had'op do tii.

14

Ji hajaa do P'op Hagā Do Sahee hana do ky n'aa bód hahȳȳh

¹ Taw'āāts hē kamahān do hā baad bē h'yyb padāg. Taw'āāts hē P'op Hagā Do Sahee hā hana do ji hajaa do hā bē h'yyb padāg na-āāj hē. Pooj jé, P'op Hagā Do ky n'aa ji hajaa ji her'oot do hā baad ub bē h'yyb padāg. ² Hahy hyb n'aa ta ti ŷ wén her'oot: Kyy wób me her'oot doo, dooh ta wób tamaher'ood bā. P'op Hagā Do sii taber'oot tii hā. Dooh maa napāh pé ta ti taher'oot doo. Ji nahapāh do ky n'aa taher'oot tii, P'op Hagā Do Sahee an'oo bā. ³ Tii d' nado P'op Hagā Do ky n'aa her'oot do hā. Ta wób hā ti ramaher'oot. Ta ti ji tamasa, ji h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa. Ji tamaher'oot, baad ji bawāt hyb n'aa. Ji tah'yyb en'yym. ⁴ Kyy wób me her'oot doo, ta daaj hē, ta hā hē takamasa tii, P'op Hagā Do ky n'aa kah'ūūm hyb

n'aa ta h'yyb gó. P'op Hagä Do ky n'aa her'oot do tamasa ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó takah'ũũm hyb n'aa. ⁵ Ÿ karēn paawä sahõnh hē bēeh, bē bahajaa kyy wób me bē baher'oot. Ti hadoo né hē, tak'ēp Ÿ karēn P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot. Kyy wób me kaher'oot do bahãnh baad hadoo P'op Hagä Do ky n'aa her'oot doo.* Kyy wób me kaher'oot doo, ta ky n'aa nyy d' tahanäng pé ji her'ood bā, Jesus hā h'yy ka'eeh do kahet'aa do ramaa napäh hyb n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa sa h'yyb gó kah'ũũm hyb n'aa, ti na-ããj hē baad ub.

⁶ Ti hyb n'aa wakān haa, bē wē Ÿ kajaa bā, kyy wób me bē Ÿ maher'ood bā paawä, nyy d' paawä bē tamasa tii? Doo paawä bē tamasa bā. Hā Ÿ P'op Hagä Do metēeh doo, ji hajaa do ky n'aa, P'op Hagä Do ky n'aa, ji ma metēek do ky n'aa bē Ÿ maher'oot do na-ããj hē, ti bē tamasa. ⁷ Ji gamehỹỹh do ky n'aa me, ji etēn do ky n'aa me na-ããj hē tii d' bē Ÿ metēeh Ÿ hanäng pé tii, ta ti hedēp do nado né paawä. Baad ranetēn bā, baad ragamanehā bā, nyy da ta wób rabahapäh ti teh'ũũm doo? ⁸ Ti hadoo né hē torõm-bet häd näng do hā. Nyy da g'eeh warahén rah'yy genä bā kaneb'ooh doo hēnh tanaēej bā, baad torõm-bet ragamanehā bā? ⁹ Ti hadoo né hē bē hā. Kyy wób me ta

wób bē maher'ood bā, nyy da ramaa napäh ta ti ky n'aa, nyy d' tahanäng péh? Daap hē ti bē baher'oot kyy wób me. ¹⁰ Hajõng ti anäng kyyh badäk hahỹỹ hā. Baad ub sahõnh hē tii, maa napäh do sa hā. ¹¹ Ÿ kyy maa nanapäh doo, ta tii hā, Ÿ ta s'ee hēnh naa, ta s'ee hēnh naa Ÿ ta hā. ¹² Ti hadoo né hē bē hā. Tak'ēp bē karēn P'op Hagä Do Sahee hana do bē gado bā do hyb n'aa, taw'ããts hē bē h'yyb padäg sahõnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do masa do hā.

¹³ Ti hyb n'aa kyy wób haj'aa doo, taw'ããts hē raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, tabanoo hyb n'aa na-ããj hē sa hā rabahajaa hyb n'aa ratab'ēēs do nyy d' tahanäng pé tii. ¹⁴ Kyy wób me P'op Hagä Do hā Ÿ ky n'aa etsēē bā, hēp Ÿ tym ti ky n'aa etsēē. Doo Ÿ hapäh pé Ÿ her'oot doo. ¹⁵ Nyy d' Ÿ bad'oo ti tahado bā? Hahỹỹ da Ÿ bad'oo: Ÿ da ky n'aa etsēē hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-ããj hē da Ÿ ky n'aa etsēē. P'op Hagä Do Ÿ ma ejäm da hēp Ÿ tym me, Ÿ hapäh doo me na-ããj hē. ¹⁶ Jããm hē a h'yyb tym gó P'op Hagä Do maj'aa etsēē bā, nyy da õm raky masa ranahapēē bā maher'oot doo? ¹⁷ Baad né paawä P'op Hagä Do maj'aa etsē, kyy wób me maher'oot doo, doo ta wób tamasa bā rah'yy ka'eeh do kah'ũũm hyb n'aa.

* **14:5** P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot do baad ub tawén doo, kyy wób me kaher'oot do bahãnh, hajõng tamasa do hyb n'aa.

18 P'op Hagä Do ŷ j'aa etsë, sahõnh hẽ bẽ bahãnh ŷ baha-jaa kyy wób me ŷ maher'oot do hyb n'aa. 19 Ti hadoo né hẽ, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang, hã ŷŷ, taw'ãäts hẽ ji ma poo oow pé kyyh ji maa napäh do ŷ her'ood bã ŷ ma metëek bã, 10 miw kyyh ji maa nanapäh do mahãnh.

20 Wakãn haa, karepé h'yy gatamah do bẽ hado manä P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do hã. Taw'ãäts hẽ wah'ëë h'yyb hadoo bẽeh, ta ti hã. Taw'ãäts hẽ nesaa do hã bẽ h'yy gatamah karapee t'aah h'yy gatamah do hadoo. 21 Hahŷŷ da P'op Hagä Do kyy kerih do hã:

“Ji nahapäh do kyy me,
ta s'ee hẽnh naa do sa kyy me,
ŷ maher'oot da karapé
haa.
Ti hadoo né hẽ da, dooh da
raky dahé bã ŷŷh”,†
näng mã Tak'ëp Hyb N'aa
Jawyk Do kyyh.

22 Ti hyb n'aa kä, kyy wób me kaher'oot doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do metëë n'aa, ta hã h'yy ka'eeh do metëë n'aa nado. P'op Hagä Do ky n'aa ji her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do metëë n'aa tii, ta hã h'yy kana'eeh do metëë n'aa nado. 23 Séd hã Jesus hã h'yy ka'eeh do rakata bã kä, kyy wób me sahõnh hẽ rer'ood bã paawä, ti ta seeh, nahapäh doo, Jesus hã h'yy kana'eeh do na-ãäj hẽ tajëë suun bã tii bã, sahõnh hẽ

bẽ meraa bong hadoo ted'oo da. 24 Jesus hã h'yy kana'eeh doo, nahapäh do na-ãäj tajëë suun bã P'op Hagä Do ky n'aa sahõnh hẽ rer'ood nuuj jé, kametä däk tii bã ta hã nesaa do ta h'yyb tym gó hanäng doo. Ky n'aa kety däk tii bã sahõnh hẽ bẽ her'oot do hyb n'aa. 25 Kametä däk tii bã sahõnh hẽ ta h'yyb tym gó tahyb n'aa newëë do pooj jé ji nahapäh doo. Ta taron nu paa me tabahyy häng da, P'op Hagä Do taj'aa etsë hyb n'aa. “P'op Hagä Do awät né hẽ bẽ mahang”, näng da.

26 Wakãn haa, taw'ãäts hẽ hahŷŷ da bẽ bad'oo bẽ kahet'aa bã: Ta see P'op Hagä Do hã tama ejäm, ta see ma metëek P'op Hagä Do ky n'aa, ta see her'oot P'op Hagä Do ta hã tametëeh doo, ta see her'oot kyy wób me, ta see tab'ëës kyy wób me kaher'oot do nyy d' tahanäng péh. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ ta tii d' ji bad'oo, sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó P'op Hagä Do ky n'aa takah'ũüm hyb n'aa. 27 Kyy wób me raheer'ood bã, jããm né hẽ pawóp hẽ, tamawoob hẽ ti her'oot. Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh raber'oot. Tii bã, taw'ãäts hẽ ta see tab'ëës nyy d' tahanäng péh. 28 Tabadoo bã ta ky n'aa tab'ëës doo, nyy d' tahanäng pé ti tab'ëës doo, taw'ãäts hẽ bag hẽnh tabasooh bẽ kahet'aa bã kyy wób me her'oot doo. Taw'ãäts hẽ ta m'aa hẽnh, ta tób hẽnh taber'oot P'op Hagä Do sii.

† 14:21 Isajas 28.11-12

29 Taw'āāts hē pawóp hē, tamawoob hē raheer'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Taw'āāts hē ta wób ramatakēē, ta ti taheer'oot do baad tado bä. 30 Sa mahang hat'oonh do gado bä ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do ky n'aa, taw'āāts hē pooj jé her'oot do ky ym, ta ti hasooh do ber'oot hyb n'aa kä. 31 Ta tii da sét ken'yyh bē baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa, bē sahōnh hē bē ma kametēēk hyb n'aa, bē h'yyb hedo magyys hē hyb n'aa. 32 P'op Hagä Do ky n'aa rod rahajaa rah'yy kamedug bä, rahajaa ragadaa bä rabaheer'oot hyb n'aa. 33 Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bä ta ti jé pad'yyt hē kaher'oot doo, baad nahōm doo. Baad hadoo do ji h'yyb n'yyim doo, ti ti P'op Hagä Do hanaa.

Sahōnh hē Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē habong do rabahed'oo doo da, 34 taw'āāts hē ȳȳj dooh rer'ood bä séd hā rakahet'aa bä. Taw'āāts hē bag hēnh rabab'ēēh. Dooh taw'āāts hē tado bä rer'ood bä ji kahet'aa bä. Taw'āāts hē ȳȳj raky daheeh ajyy, Mosees ky n'aa jaw'yyk do her'oot doo da. 35 Tanyy bä sa hā reaanh doo, taw'āāts hē sa tób hēnh sa patug hā rabeaanh, dooh taw'āāts hē tado bä do hyb n'aa ji kahet'aa bä ȳȳj rer'ood bä.

36 Bē hanaa bē ed'oo g'eeh P'op Hagä Do ky n'aa hanām doo? Jāām hē bē tii, ta ti gadoo do bē ed'oo g'eeh? 37 P'op Hagä Do ky n'aa rod ta

hā pé ted'oo doo, P'op Hagä Do Sahee hanaa gadoo do ted'oo doo, taw'āāts hē tah'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mejūū do né hē ti ȳ erii wät doo. 38 Hahy manatakēē doo, dooh né hē ji hyb n'aa p'eed bä tii.

39 Ti hyb n'aa kä, wakān haa, taw'āāts hē P'op Hagä Do ky n'aa bē her'oot do hā bē h'yyb padäg. Bē medug manā kyy wób me rer'ood bä. 40 Ti hado né hē paawä, baad bē adoo ti ta tii, ta tyw n'aa nāng bä.

15

Jesus ganä wät do ky n'aa hahȳȳh

1 Hȳȳ kä, wakān haa, ȳ karēn bē hyb n'aa esee Jesus Kristo ky n'aa hanām do bē ȳ ma met'ēēg wät do paah, bē gadoo do paah. Ta ti né hē bē h'yy ka'eeh do mejój n'aa. 2 Ta ti ky n'aa hanām do ed'ēēp bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē, baad bē hyb n'aa matakä bä tii, bē neréd bä ȳ ma metēēk do ky n'aa. Tii d' tanado bä, daap bē h'yy ka'eeh.

3 Jāām hē baad hadoo do ta ky n'aa ȳ gadoo do ti bē hā ȳ tab'ēēs doo. Hahȳ né hē tii: Kristo dajēp nesaa do ēr moo bok do sām, P'op Hagä Do kyy kerih do ta pooj jé taheer'oot doo d' né kä. 4 Ti m' radakä jēng, ti m' tamawoob däg kä ta ā kä taganä wät p'aa hēnh, pooj jé P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né kä. 5 Ti jawén mäh, Peed hā takas'ee wäd kän. Ti jawén mäh, 12 hedoo do sa

hã takasee ênh. ⁶ Ti bahãnh mäh, séd noo gó 500 ta ma matêg sa hã takas'ee wäd kãn. Hajông sa wób ed'ëëp nã hahỹ ȳ berih bã. Hap'ëëh do wób radejêb kãn. ⁷ Ti m' takasee Tsijaag hã, sahõnh hẽ tamejũ do hedoo do sa hã na-ããj hẽ. ⁸ Tagadëëg ub takas'ee kãn hã ȳy, ȳ ajãn s'oo hadoo do hã. ⁹ Sa yd jé had'os do ȳyh, Jesus mejũ do sa mahang. Dooh paawã ȳ ramaneëëj bã Jesus mejũ doo, P'op Hagã Do karapee ȳ rejãã do paa hyb n'aa. ¹⁰ Ti hadoo né hẽ, ta mejũ do see da hẽ ȳ wén hado däk, P'op Hagã Do ky enyym do hyb n'aa hã ȳy. Daap hyb n'aa nado ta ti hã ȳ taky enyym doo. Dooh. Ta wób moo bok do bahãnh ȳ moo wäd wät. Ti hadoo né hẽ, dooh ȳ tado bã ti moo wät doo. Hã ȳ P'op Hagã Do ky enyym do hanaa tii. ¹¹ Hỹy kã ȳ tado bã bẽ hã maher'ood wät doo, ta wób rado bã, ti né hẽ ti ta ky n'aa ãã her'oot doo. Ti ky n'aa né hẽ ti bẽ ky dahé bong doo.

Jesus ganã wät do ky n'aa ta wób raky sëm do ky n'aa hahỹh

¹² Kristo ganã wät ãã her'ood bã, h'ëëd hyb n'aa dooh ji ganã bã dejêp do mahang bẽ wób sa kyyh? ¹³ Te hub tado bã ta ti bẽ wób her'oot doo, ji ganã bã paawã, Kristo na-ããj hẽ paawã dooh paawã taganã wäd bã tii bã. ¹⁴ Kristo ganã wäd bã paawã, daap paawã tii bã ãã maher'ood hõm do ta ky n'aa. Daap

hẽ na-ããj hẽ paawã bẽ h'yy ka'eeh doo. ¹⁵ Kristo ganã wäd bã paawã, noo kanesa do paawã ãã tii bã, Kristo ganã wät P'op Hagã Do an'oo bã ãã ma metëëk do hyb n'aa. Dejêp do ganenã bã paawã, dooh Kristo ganã wäd P'op Hagã Do an'oo bã paawã. ¹⁶ Dejêp do ganenã bã, dooh paawã Kristo ganã wäd bã. ¹⁷ Kristo ganã wäd bã paawã, daap hẽ paawã bẽ h'yy kae däk ta hã. Ti tahado bã paawã, dooh na-ããj hẽ takawug bã nesaa do bẽ h'yyb tym gó hanäng do paah. ¹⁸ Te hub tado bã paawã ta tii, gawatsig hõm paawã Kristo hã h'yy ka'eeh do sa makũh. ¹⁹ Jããm hẽ da hẽ, badäk hahỹy hã ji bawät nã bã Kristo hanaa ji gahëen bã, tii bã taw'ããts hẽ paawã tak'ëp, sahõnh hẽ mahãnh, êr rat'y yd mehĩn paawã.

²⁰ Tii d' nado. Kristo ganã wät né hẽ dejêp do mahang P'op Hagã Do an'oo bã. Pooj jé dejêp do mahang ganã wät do tii. Ta wób na-ããj hẽ genyyh do metëë n'aa tii. ²¹ Hahỹ hyb n'aa ȳ wén her'oot tii: Sét hẽ aj'y y ji dajêp do du na doo. Ti hadoo na-ããj hẽ sét hẽ aj'y y see ji ganyyh do dejêp do mahang du na doo. ²² Adãw hyb n'aa sahõnh hẽ ji dejêp. Ti hadoo ênh Kristo hyb n'aa kã sahõnh hẽ ragenyyh da. ²³ Sahõnh hẽ genyyh do bahãnh, pooj jé ganã wät do Kristo. Ta jawén, Kristo kajaa bã kã, ta hã h'yy ka'eeh do ragenã boo kãn da. ²⁴ Tii bã kã, badäk hahỹ gawatsik do

kaja kǎn. Kristo j'aa ketsē do jawén paa bǎ sahōnh hē mejūū do ji nahapāh do sa hǎ, sahōnh hē bag'āās do ji nahapāh do sa hǎ, sahōnh hē hejój enāh do ji nahapāh do sa hǎ na-āāj hē, tii bǎ tabag'āās do Kristo bahaēej kǎn da P'op Hagā Do ta Yb hǎ kǎ. ²⁵ Kristo bag'āās da sahōnh hē ta majiī hǎ taj'aa ketsē bǎ kǎ. ²⁶ Tagadēeg ub kǎ majiī tagawats'iik doo, dajēb. ²⁷ Ta ti ŷ wén her'oot, hahỹỹ da P'op Hagā Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa: "Sahōnh hē ta tsyym yt hǎ P'op Hagā Do an'oo bǎ tabag'āās hyb n'aa."* "Sahōnh hē tabag'āās" tabaher'oot bǎ, dooh P'op Hagā Do ta Yb sii hē tado bǎ tii, ti né hē hanoo do hyb n'aa ta hǎ sahōnh hē tabag'āās doo. ²⁸ Takajaa bǎ kǎ sahōnh hē Kristo bag'āās doo kǎ, ti noo gó kǎ, ta daaj hē ta Yb yd jé da tanu gadāg kǎn. Tii d' tawén hadoo, ta Yb, sahōnh hē ta hǎ han'oo dāk doo, tabag'āās hyb n'aa, sahōnh hē bahǎnh tabahado dāk hyb n'aa kǎ, sahōnh hē tabag'āās hyb n'aa kǎ.

²⁹ Hỹỹ kǎ, ji ganānǎ bǎ paawǎ, nyy da rabad'oo da dejēp do hyb n'aa nu kemuun doo? Dejēp do ganenǎ bǎ paawǎ, hēd n'aa tii d' rawén d'oo?† ³⁰ Ji ganānǎ bǎ paawǎ, dooh hyb n'aa pé had'yyt hē ŷ ahoop doo. Ji ganǎ wāt

do hyb n'aa ŷ wén gadoo Jesus hyb n'aa ŷ ahoop doo. ³¹ Dajēb gó had'yyt hē ŷ bawāt tak'ēp ŷ rarejǎā do haj'aa. Né hup ŷ né ta ti ŷ her'oot do bē wén hapāh, ŷ h'yy kasab'ee do hyb n'aa bē hyb n'aa Kristo Jesus ēr Wahē N'aa hyb n'aa. ³² H'ēed hyb n'aa ŷ kamety wāt paa ajyy tabanas'aa he-doo do sa sii Epeso panang bǎ, jāām hē badāk hahỹỹ hǎ ji hawāt do hǎ ŷ h'yyb dāg bǎ paawǎ, ji ganānǎ bǎ paawǎ? Ji ganānǎ bǎ paawǎ, se hub né hē paawǎ hahỹỹ da sa ky hetēg: "Hamāh, ēr awēeh, hamāh, ēr eēg jati ēr dejēb kǎn do hyb n'aa."‡

³³ Bē an'oo manǎ bē rawad'ii. "Nesaa do moo heb'ooh do sii ji awād bǎ, sa da h'yyb hadoo da ji, baad né paawǎ ji bawāt pooj jé." ³⁴ Taw'āāts hē p'aa hēnh bē h'yyb bē an'oo baad hadoo do hǎ. Bē moo boo manǎ wād nesaa doo. Ta ti ŷ wén mejūū, bē wób ranahapāh do hyb n'aa P'op Hagā Do sa h'yyb gó. Bē nu mebyy bok hyb n'aa ŷ wén her'oot tii.

³⁵ Hahỹỹ da apāh da ta wób rabeanh: Nyy da dejēp do paa ragenǎ bok? Ny hadoo do sa hub? ³⁶ Baad nadoo do heanh do tii! Joom tym ji ejoom doo, dooh taganǎ bǎ ta bóg nadajēb bǎ. ³⁷ Tiriig tym, joom tym wób na-āāj hē ji ejoom bǎ, dooh ta gajewēē tado bǎ ji ejoom doo.

* **15:27** Saaw-Mo 8.6 † **15:29** Dooh ji hapēē bǎ ta tii d' hed'oo doo. Dooh Paw-Ro met'ēeg bǎ dejēp do hyb n'aa ji nu kemuun bǎ. Jāām né hē ti ky n'aa gó tabel'ūūm ji ganǎ wāt do ky n'aa. ‡ **15:32** Ji h'yyb karēn doo da né hē ji moo wāt tahanāng pé ti sa ky hetēg doo. Ji ganānǎ bǎ paawǎ, se hub né hē tii bǎ paawǎ raher'oot doo.

Ta tym ub ti ji ejoom doo. ³⁸ P'op Hagä Do bad'oo nyy d' tabahadoo joom, tah'yyb däng doo da. Joom tym ta wób hedoo tawëë bä. Ta see hadoo ta seeh, ta see hadoo ta seeh. ³⁹ Ti hadoo ênh ti anäng ta wób hedoo ta dab. Ta see hadoo ji dab, ta see hadoo har'ëëng dab, ta see hadoo taw'ëed dab, ta see hadoo na-ãäj hë tah'ÿÿb dab. ⁴⁰ Ta wób hedoo wë hã habong do bag. Ta wób hedoo badäk hahÿÿ hã habong doo. Ta see hadoo wë hã habong do sa hetsóh. Ta see hadoo badäk hahÿÿ hã habong do sa hetsóh. ⁴¹ Ta see bag hadoo papÿÿj, ta see bag hadoo kamarab, ta see bag hadoo sagõõh. Sagõõh wób ta wób hedoo ta matym.

⁴² Ti hadoo né da dejëp do mahang ji ganyyh do hã. Karejãä ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, kanarejã wäd. ⁴³ Nas'aa ji kamag ji dakä jëng bä. Tak'ëp tabahetsooh taganyyh bä kä. Nahejooj its ji dakä jëng bä. Hejooñh taganyyh bä kä. ⁴⁴ Dab näng ji kamag ji dakä jëng doo. Taganyyh bä kä, papuuñ däg ji hub P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. Ji hub dab näng do tanyy bä, tii b' ti anäng na-ãäj hë ji hub papuuñ P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. ⁴⁵ Hahÿÿ da takerih doo gó: "Jããm pooj jé aj'yy, Adãw, hedëb geët doo."§ Tagadëëg ub Adãw hedoo doo, Kristo, ji edëp do hanoo do Sahee hado däk tii. ⁴⁶ Pooj jé dó tabanyy

däk ji hub dab näng doo. Ta jawén ji hub papuuñ, P'op Hagä Do Sahee ed'ëep doo. ⁴⁷ Jããm pooj jé aj'yy, badäk hahÿÿ hã tsäng hanaa. Aj'yy ta jawén hana doo, Kristo, hÿ pong jé naa tii. ⁴⁸ Badäk hahÿÿ hã habong doo, Adãw k'ããts gó hana do hadoo ti sahõnh hë. Hÿ pong jé hana do hadoo da ër hub papuuñ hÿ pong jé naa ër gadoo doo. ⁴⁹ Da hë, badäk hahÿÿ hã ër babok nä bä, Adãw hadoo nä ëër. Ti hadoo né hë da, ti awät ti noo gó, hÿ pong jé hana do hadoo da ëër.

⁵⁰ Hahÿ ti ÿ her'oot, wakãñ haa: Dab näng doo, majyyw näng doo, dooh da tanu dëë bä P'op Hagä Do bag'ãäs bä. Karejãä doo, dooh tagado bä nadajëp doo. ⁵¹ Bë hyb n'aa matakä da! Bë ÿ maher'oot ji nahapäh do hã: Dooh ër sahõnh hë ër dejëb bä.** Ti hadoo né hë, sahõnh hë ër da kawereem. ⁵² Nayyw hë ti ji kawareem doo, ji ty watsig wäd sii hë, tagadëëg ub torõm-bet häd näng do ky ganyyh bä kä. Torõm-bet ky ganä sii hë da sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do dejëp do paa ragenä boo kãn da. Ta ti dooh radejëb boo bä kä. Ti ëër kä, ti noo gó hedëp nä doo, ër kawereem boo kãn, hedëb had'yyt do ër gadoo hyb n'aa kä. ⁵³ Karehejãä do kawareem da kanarejãä do hã. Dejëp do kawareem da nadajëp do hã kä. ⁵⁴ Ta ti bawät bä kä, karehejãä do

§ 15:45 Genesis 2.7 ** 15:51 Jesus matëeh noo gó ta hã h'yy ka'eeh do ky n'aa ti taher'oot.

kawareem bā kā kanarejāā do hā, dejēp do rakawareem bā kā nadajēp do hā kā, tii bā kā hahy kerih do ky dāng do paa kā kaja kån:

“Dajēb gawatsig kån.

Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa ketsēē kån ta hā.”††

⁵⁵ “Dajēb, ny maj'aa ketsē doo?

Dajēb, ny a hejój ji mamara-hejāā doo?”‡‡

⁵⁶ Nesaa do ji moo wāt doo, ji hyb n'aa newēē doo, ti né hē dajēb mahȳȳj. Ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do ji moo wāt do hejój. ⁵⁷ P'op Hagā Do hā ēr j'aa etsē. Ti né hē hanoo ēr j'aa ketsē doo, Jesus Kristo ēr Wahē N'aa hyb n'aa.

⁵⁸ Ti hyb n'aa kā, wakån haa ȳ kamahån doo, taw'āāts hē bē h'y'y kahejój. Bē an'oo manā bē tahewaat do hā, bē h'y'y ganejē hōm hyb n'aa. Taw'āāts hē bē moo boo had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē sahōnh hē bē wē hanāng doo me, daap hē nado ti Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok doo, bē bahapāh do hyb n'aa.

16

Ta wób ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa hahȳȳh

¹ Hȳȳ kā, P'op Hagā Do karapee Judah hāj n'aa bā habong do ji masa do dajēēr n'aa ky n'aa bē ȳ ma erih. Taw'āāts hē Garata hād nāng do hāj n'aa hēnh habong do

Jesus hā h'y'y ka'eeh do ȳ mejūū doo da, bē na-āāj hē tii d' bē bad'oo. ² Taw'āāts hē sēt met'uuh hā ken'y'yh bē betyn hōm tsyt hē bē dajēēr uuh bē gadoo do pénh. Hajōng tado bā bē gadoo doo, hajōng do ta uuh bē betyn hōm tsyt hē. Kanahēn d'os hē tado bā, dooh denaa hē. Taw'āāts hē bē ata ȳ kajaa do pooj jé. ³ Tii bā, ȳ kajaa bā kā, ȳ erih do ȳ mejūū da ajyy ta ti dajēēr Jerusarēnh hēnh ratajoooh do bē asēew hōm do sa sii, baad t'īī hēnh ragadoo hyb n'aa. ⁴ Taw'āāts hē tado bā, ȳ na-āāj hē ȳ ahōm. Ȳ d' rahadaa hōm tii bā.

⁵ Ȳ h'y'yb dāng Masedonija hāj n'aa ȳ jatsēk. T'īī hēnh ȳ bewād nā do jawén paa bā, bē wē ȳ bahōm kån bē ȳ baheg'āās hyb n'aa. ⁶ Badawēēt apāh da ȳ bawāt bē pa. T'īī hēnh hyb n'aa hadoo da tarab'ēēr ȳ tab'ēēs. Tii bā ȳ bē masa da ȳ bahōm hēnh. ⁷ Dooh ȳ karēn bā ȳ h'y'y kajóh gó bē wē ȳ beg'āās doo, ti hyb n'aa nayyw hē ȳ wén nahōm nā bē wē. Ȳ karēn paawā badawēēt ȳ bawāt bē pa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bā tii. ⁸ Ti nuuj jé ȳ baym da babā Epeso panang bā, jām Pēn-Tekos hād nāng do kajaa bā kā. ⁹ Tyw n'aa nāng babā hā ȳȳ, baad Jesus ky n'aa ȳ beher'oot hyb n'aa, hajók né paawā ȳ raganen'aak.

¹⁰ Tsimoot kajaa bā bē wē, taw'āāts hē baad bē gadoo

bē mahang, baad tabahadoo hyb n'aa ta hã. Tii d' ŷ wén etsēē bē hã, ŷ moo wāt doo da Tsimoot moo wāt na-ããj hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē. ¹¹ Bē an'oo manä bē wób raty n'aa gesygy Tsimoot hã. Taw'ããts hē hanäm doo gó bē kedēē hōm, wē ŷ tababaaj hōm hyb n'aa. Ēr wakāän wób Jesus hã h'yy ka'eeh do sa sii takajaa ŷ gada.

¹² Ēr wakāän Jesus hã h'yy ka'eeh do Aporos häd näng do hã kä. Tak'ēp ŷ betsēē ta hã, tabahōm hyb n'aa ěr wakāän sa sii bē rabahehēen bā. Dooh m' takarēn nā bā tahōm bā. Baad tahaja bā m' tabahōm.

¹³ Taw'ããts hē baad bē kanäh. Taw'ããts hē baad had'yyt hē bē h'yy kae. Bē h'yyb eŷŷm manäh. Bē h'yy kahejój. ¹⁴ Taw'ããts hē kamahän gó bē moo bok sahōnh hē bē moo bok doo.

¹⁵ Bē hapäh, Es-Tepanas ta tób yt hã haj'eenh do sii hē jãām hē pooj jé ti Akaja häj n'aa bā Jesus hã rah'yy kae padēek doo. Bē hapäh nyy da ramasaa had'yyt hē Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Tak'ēp ŷ betsēē bē hã, wakān haa, ¹⁶ bē ky dahé ta ti hedoo doo. Bē ky dahé na-ããj hē ta wób ta ti hedoo do sa sii Jesus ky n'aa hã moo b'ook doo. ¹⁷ ŷ h'yy gada-jang ajyy Es-Tepanas, Por-Tunat, Akajo häd enäh do bē wē naa wē ŷ rakajaa bā

kä, bē jawén buuj, hã ŷ rama doo hyb n'aa. ¹⁸ Baad ŷ rah'yyb en'yyim, bē rah'yyb en'yyim doo da. Taw'ããts hē bē weh'ēeh ta ti hedoo doo.

¹⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do Asija häj n'aa bā habong do bē m' rahyb n'aa esee. Akira, ta ŷŷm Pisiir häd näng do daheeh, bē nemuun séd hã h'yyb hedoo do Jesus Kristo hã, tak'ēp mā bē rahyb n'aa esee. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa tób bā kahet'aa doo, ti na-ããj hē bē m' rahyb n'aa esee tii da. ²⁰ Sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do babä habong do bē m' raky n'aa edēng. Baad bē kedēē bē da hadoo do hã.

²¹ ŷ Paw-Ro, moh ŷŷ me ti hŷ ŷ berii kån:* Bē ŷ hyb n'aa esee.

²² Ky n'aa kawas'ee dāk da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo. B'ēep matēh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo!

²³ ŷ karēn, Jesus, ěr wahē n'aa ky enyyim bē hã.

²⁴ ŷ kamahän bē sahōnh hē nemon ŷŷ séd hã h'yyb hedoo do Kristo Jesus hã. Jãām hē kä.

* **16:21** Paw-Ro bawāt noo gó dooh sa daaj hē rerii bā, rahaja né paawā rerii bā. Sa masa n'aa rerih sa ma matēg esok doo. Paw-Ro esok do teri n'aa erii kån. Tagadēeg ub kä, tabahajaa bā kä, Paw-Ro gadoo terih do nahēeh, ta daaj hē taberih hyb n'aa tahyb n'aa esee do ky n'aa. Ta tii hã rabahapäh, Paw-Ro kyyh né hē sahōnh hē ta tii hã kerii dāk doo. Paw-Ro mo haj'aa né hē rabahapäh.

2 Korīn Jesus hã h'yy ka'eeh do panang Korīn hãd nãng doo bã habong do hã ta jawén Paw-Ro ma erih do hahỹh

Kedëng do ky n'aa hahỹh

¹ Paw-Ro ŷ ti hỹh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa ŷ tanaëenh doo, Kristo Jesus mejũũ do see ŷ bahado däk hyb n'aa, ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa kã. Ær hỹj hadoo do Tsimoot hãd nãng do sii bẽ ŷ edëng bẽeh, P'op Hagä Do karapee hedoo doo, Korīn hãd nãng do panang bã habong doo. Sahõnh hẽ Akaja hãd nãng do hãj n'aa bã P'op Hagä Do tsyt hẽ ta wẽ tabasëew hõm do ãã edëng na-ããj hẽ.

² ŷ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bẽ hã. ŷ karën baad bẽ rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do ji tah'yyb en'yym do ky n'aa hahỹh

³ Taw'ããts hẽ ër j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né hẽ ji yb ji hã t'yyd mehĩn doo. Ti né hẽ P'op Hagä Do ji tah'yyb enãw had'yyt doo. ⁴ Sahõnh hẽ baad nadoo do ãã wẽ tadëe bã, ãã tah'yyb enãw had'yyt hẽ, ta wób ãã bahajaa hyb

n'aa ãã h'yyb en'yym hyb n'aa, baad nadoo do sa wẽ tadëe bã, ãã hã P'op Hagä Do h'yyb en'yym doo me. ⁵ Jesus ahoop do ãã wẽ tabës doo da, ãã wẽ tabës na-ããj hẽ Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër tah'yyb en'yym doo. ⁶ Nesaa do ãã ahob bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã bahoop. Bẽ h'yyb enyym hyb n'aa tii, bẽ bedëp hyb n'aa nesaa do mahãnh na-ããj hẽ. P'op Hagä Do ãã tah'yyb en'yym bã, bẽ hyb n'aa né hẽ ti ãã tah'yyb en'yym doo. H'yyb jawyk doo me ãã ahoop do ãã gadoo bẽ bahapäh bã, bẽ da h'yyb enyww bok. Ti hyb n'aa, h'yyb jawyk doo me bẽ gado had'yyt hẽ da nesaa do bẽ ahoop doo. Jesus hyb n'aa ãã ahoop doo, ti né hẽ bẽ ahoop na-ããj hẽ. ⁷ Baad ãã bahapäh hahỹ bẽ hã: Æã nemuun bẽ ahob bã ãã ahoop doo, ji P'op Hagä Do h'yyb en'yym do bẽ gadoo ãã nemuun na-ããj hẽ. Ti hyb n'aa, dooh bẽ h'yy gejë hõm bã Jesus hã ãã hapäh, nesaa do bẽ ahob né paawã.

⁸ Wakãh haa, ŷ karën bẽ bahapäh tak'ëp nesaa do Asija hãj n'aa bã ãã wẽ kajaa doo. Tak'ëp né hẽ ti nesaa do ãã hã kametyy doo. Dooh ãã haja wäd bã ta hã. Dooh paa ãã gadaa bã ãã edëp doo. ⁹ Æã d' dejëp ãã ed'oo paa ãã h'yyb gó. Æã wẽ ta ti wén wäd wät, ãã hã hẽ ãã h'yy kanasadã hyb n'aa, P'op Hagä Do hã, dejëp do genyy bong do anoo do hã, ãã h'yy kasadã hyb n'aa kã. ¹⁰ Ti né hẽ tii, dajëb

mahānh āã tedēeb wāt doo. Āã d' ted'ēep nā. Ta hā āã h'yyb eh, āã ted'ēep hỹ jawén¹¹ āã bē masaa bā, āã bē ky n'aa etsēē doo me. Tii bā kā, hajōk raj'aa etsē da P'op Hagā Doo, āã ted'ēep do hyb n'aa, hajōk do sa kyyh P'op Hagā Do gadoo do hyb n'aa.

Paw-Ro maher'oot do h'ēēd hyb n'aa tawén ky kahỹyd wāt sa hā ky n'aa hahỹyh

¹² Hahỹ hyb n'aa āã kasab'ee: J'ooj madāk doo me nado āã baboo bong bē mahang, ta wób sa mahang na-āãj né hē. Baad āã h'yyb metēēh ta ti āã hā. Dooch āã jejēn bā āã h'yyb. Tii da āã wén bok, P'op Hagā Do ky enyym do hyb n'aa āã wē. Dooch badāk hahỹh hā habong do hajaa do hā āã h'yyb ee bā. ¹³⁻¹⁴ Dooch kejēn pé bē āã ma erih do mahang. Wyt ta maab hē bē ŷ ma erii wāt do ky n'aa, nyy d' tahanāng péh. Bē ner'oot doo, bē maa napāh do na-āãj né hē, ti né hē. Dooch kejēn péh. Hỹh kā, bē hād hapēē dāg né paawā āã h'yyb, ŷ gada da baad āã h'yyb bē bahapāh nā, Jesus Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matēēh noo gó kā, āã hyb n'aa bē h'yy kasab'ee hyb n'aa, bē hyb n'aa āã h'yy kasab'ee doo da ti noo gó.

¹⁵ Hēp ŷh bē hapāh ŷ ed'oo do hyb n'aa, hā ŷ bē h'yy ka'eeh ŷ ed'oo do hyb n'aa na-āãj hē, ŷ hyb n'aa newē

dāk paa bē ŷ bahehēen Masedonija bā ŷ kajaa do pooj jé. ŷ hyb n'aa newē wāt paah, pawóp nuu me bē ŷ bahehēen paawā, pawóp nuu me baad hadoo do hyb n'aa bē hā paawā. ¹⁶ ŷ h'yyb dāng paa Masedonija hēnh ŷ mahōm me bē ŷ bahehēen, ŷ matēēh me na-āãj hē, ŷ bē masa hyb n'aa Judah hāj n'aa hēnh ŷ bahōm bā. ¹⁷ Tii d' né ŷ h'yyb dēē paawā, ŷ ky kahỹyd wāt. Daap ŷ h'yyb dāng bē ed'oo g'eeh, ŷ wén ky kahỹyd wāt? J'ooj madāk doo me bē ed'oo g'eeh “ŷh” ŷ banāng, hēp ŷh gó “dooch”? Ky kahehāt do bē ed'oo ŷh? ¹⁸ Bē hā ŷ her'oot doo, ta ky n'aa bē ŷ maher'oot do na-āãj né hē, ky kahỹyt do nado. P'op Hagā Doo, ji hā ky kaneh'ỹyt doo, ji hā h'yy kaneh'ỹyt doo, hapāh te hub né hē ŷ her'oot doo. ¹⁹ P'op Hagā Do T'aah, Jesus Kristo, ta ky n'aa bē mahang Siras, Tsimoot sa daheeh ŷ maher'oot doo, dooch taky kahỹyd bā ji hā. Taky dāng doo, ti né hē tamoo wād had'yyt hē. Ti hadoo āãh, ta ky n'aa rod hedoo doo. ²⁰ Sahōnh hē P'op Hagā Do ky n'aa enooh do ji hā, Kristo moo wād wāt. Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do er j'aa etsē bā, “ŷh. Tii d' né hē. Taw'āãts hē”, * er wén nāng ta hā, Jesus Kristo hād gó. ²¹ P'op Hagā Do né hē tii, āãh, bē na-āãj né hē baad tah'yyb ta dāk do Kristo hā, er h'yy kanerét hyb n'aa

* **1:20** P'ooj ub, da hē na-āãj nā, P'op Hagā Do ji j'aa etsē bā, Amen ta wób resok. “ŷh. Ti d' né hē. Taw'āãts hē” tahanāng pé ti amen.

ta hã. Āã hã tah'yyb däng, tsyt hẽ ta wẽ ãã moo bok hyb n'aa. ²² Ēr ta ma däg tan'oo bã. Tan'oo däk dó ěr h'yyb gó ta Sahee, ta jawén, hỹ pong jé ěr gadoo do metëe n'aa.

²³ P'op Hagä Do hã ÿ ky däng hahỹÿh: Bẽ hyb n'aa né hẽ, bẽ ÿ nahajẽm hyb n'aa, bẽ panang hẽnh ÿ wén nahõm wät p'aa hẽnh. Né hup ÿ né hẽ ti ÿ her'oot doo. ²⁴ Bẽ ãã karën ãã mejũũ hyb n'aa nado bẽ h'yy kaha'eeh do hã ÿ wén näng ta tii. Baad bẽ h'yy kae däg kãn Jesus hã, ãã hapäh. Jããm hẽ ãã karën bẽ ãã masa, baad bẽ tsebé hyb n'aa.

2

¹ Ti hyb n'aa, hẽp ÿÿ gó ÿ ky hadoo hahỹÿ da: “Dooch ÿ ahõm wäd bã sa wẽ ÿ bahehëen hyb n'aa”, näng ÿ hẽp ÿÿ gó. Dooch ÿ karën bã bẽ ÿ bahehëen do bẽ h'yy ketón tan'oo bã.* ² Bẽ h'yy katón do ÿ an'oo bã paawä, jaa hanaa tii bã ÿ tsebé doo? Bẽ né hẽ ti tsebé do hanoo do hã ÿÿ. ³ Ti hyb n'aa né hẽ, pooj jé bẽ ÿ ma erii wät doo gó, ta tii da bẽ ÿ wén ma erii wät, bẽ wẽ ÿ kajaa bã kã, ÿ h'yy katón bẽ an'oo mahãnh hã ÿÿ, bẽ paawä ti tsebé do hanoo do hã ÿÿ. ÿ tsebé doo da bẽ da tsebé nemon ÿÿ, baad ÿ gada bẽ sahõnh hẽ wẽ. ⁴ Tak'ëp ÿ h'yy katón doo gó, ÿ aoot doo me ta ti bẽ ÿ ma erii wät paah.

Bẽ h'yy katón ÿ an'oo bã do hyb n'aa nado bẽ ÿ wén ma erii wät, pooj jé ÿ erii wät do hã. Bẽ ÿ wén ma erii wät, tak'ëp bẽ ÿ kamahãnh ÿ erii wät do hã bẽ bahapäh hyb n'aa.

Ji hyb n'aa mabaan do ky n'aa hahỹÿh

⁵ Ta ti aj'yy, bẽ mahang ji h'yy katón do du na doo, ÿ had'yyt hẽ nado ti h'yy katón tan'oo bã. Hajõk bẽ wób h'yy ket'oon tan'oo bã. Dooch ÿ karën bã ÿ her'ood bã, bẽ sahõnh hẽ bẽ h'yy ket'oon tan'oo bã, ta bahãnh ÿ naher'oot hyb n'aa. ⁶ Hỹÿ kã, ta ti aj'yy hã kã, jããm né ti hajõk bẽ wób ta hã nesaa do ky n'aa etyy doo.† ⁷ Taw'ããts hẽ bẽ hyb n'aa mabaan hỹÿ kã tamoo wät do paah. Taw'ããts hẽ bẽ h'yyb enãw ta hã, tah'yy ganajëe hõm hyb n'aa tak'ëp tah'yy katón do an'oo bã. ⁸ Ti hyb n'aa tak'ëp ÿ betseë bẽ hã, bẽ metëeh hyb n'aa ta hã bẽ kamahãnh doo. ⁹ Bẽ ÿ wén ma erii wät paah, aj'yy nesaa do moo wäd wät do bẽ ky n'aa etyy hyb n'aa, bẽ ÿ metyy hyb n'aa, ÿ bahapäh hyb n'aa ÿ bẽ ky dahé bã. ¹⁰ Bẽ hyb n'aa mabaan bã ta ti aj'yy moo wäd wät do paah, ÿ na-ããj da ÿ hyb n'aa mabaan ta hã. ÿ hyb n'aa mabaan doo, tanyy bã ÿ hyb n'aa mabaan péh, ÿ hyb n'aa mabaan tii, Kristo matym gó,

* **2:1** Korīn buuj Paw-Ro bahehëen bã paawä ti noo gó, Korīn buuj Paw-Ro nabuuj gedo paawä baad ranabok do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta tii da Paw-Ro wén erii wät.

† **2:6** Jããm né tii Paw-Ro wén her'oot, ta ti aj'yy t'yyd kamehĩn wät do hyb n'aa, nesaa do teréd hõm do hyb n'aa.

baad tabadoo hyb n'aa bē hā.
 11 Tii da ŷ wén d'oo, Nesaa
 Do Yb ər tawanadii hyb n'aa. †
 Baad ər bahapäh né hē nesaa
 do tahyb n'aa newëe do ji hā.

*Tiit Paw-Ro esoos do ky
 n'aa hahŷh*

12 Panang Torowas häd
 näng doo bä ŷ kajaa bä
 Kristo ky n'aa hanäm do ŷ
 maher'oot hyb n'aa, tyw n'aa
 näng ta tii bä hā ŷŷ, baad ŷ
 maher'oot hyb n'aa ta ky n'aa
 Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do
 an'oo bä. 13 Ti hadoo né hē,
 dooh baad tado nä bä hēp
 ŷŷ, Tiit, häj ŷ hadoo do tii
 bä ŷ mamuun ŷ ed'oo doo, ŷ
 naw'yyt do hyb n'aa. Ti hyb
 n'aa ŷ kedëe hōm sa hā. Ti
 Masedonija häj n'aa hēnh ŷ
 bahōm kån, Tiit ŷ besoos hyb
 n'aa.

*J'aa ketsë do ky n'aa gó
 Paw-Ro eh'üüm do ky n'aa
 hahŷh*

14 P'op Hagä Do hā ŷ j'aa
 etsë, äã tamahüüm hado
 had'yyt hyb n'aa Kristo sii,
 Kristo j'aa ketsë do tametëeh
 bä kä. Jé pad'yyt hē, äã
 hyb n'aa P'op Hagä Do ma-
 her'ood hōm Kristo ky n'aa,
 buu benyym do jé pad'yyt
 hē bewäd däk do hadoo. §
 15 P'op Hagä Do hā, Kristo

buu benyym do hadoo äã
 banesaa do mahänh hedëp
 do sa mahang, banesaa hēnh
 hah'üüm do sa mahang na-
 äãj né hē. 16 Banesaa hēnh
 hah'üüm do sa hā, ** dajëp do
 babuu hadoo äãh. Banesaa
 do mahänh hedëp do sa hā,
 Kristo ky n'aa ky dah'eeh do
 sa hā, hedëp do babuu hadoo
 äãh. Dooh hajaa pé ta daaj
 hē ta hejój gó ta ti tamoo wäd
 bä. 17 Äã wén hajaa tii, P'op
 Hagä Do anoo do hyb n'aa
 äã hā. Dooh ta sām jawén
 äã maher'ood hōm P'op Hagä
 Do ky n'aa, hajök ta wób
 rabahed'oo doo da. Séd äã
 h'yyb hedoo Kristo hā. T'öp
 hanäng doo me äã baher'oot
 P'op Hagä Do matym gó,
 P'op Hagä Do mejüü do äã
 bahadoo do hyb n'aa.

3

1 P'aa hēnh äã daaj hē äã
 j'aa etsë bē ed'oo g'eeh ta
 ti ŷ erii wät do hyb n'aa?
 Äã hyb n'aa karën g'eeh, ta
 wób rabahed'oo doo da, äã
 manaa bē hā sa mo haj'aa
 kerih doo, rerii wät do bē
 ner'oot jawén paa bä, baad
 äã bē gadoo hyb n'aa? Bē
 mo haj'aa kerih do äã hyb
 n'aa karën pé apäh, ta wób
 rabahed'oo doo da, panang

† 2:11 Ji kanarën bä ji hyb n'aa mabaan do ji da hadoo do hā, Nesaa Do Yb hā ji
 anoo tii bä ta tyw n'aa ji tawadii hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē ji mabaan ji da
 hadoo do moo wät doo. § 2:14 Rakaneb'ooh do jawén paa bä, raj'aa ketsë bä,
 tsebee gó Roma buuj sa warahén wahë n'aa sa warahén sii hē rakametëeh rabajëk
 bä panang hēnh. Buu benyym do rejuu ti noo gó. Jé pad'yyt hē ratabës bä buu
 benyym do bewäd däk. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm Jesus ky n'aa ta her'ood
 hōm doo. Warahén sa wahë n'aa j'aa ketsë do hadoo ti Kristo. Ta sii P'op Hagä Do
 mahüüm hadoo Paw-Ro, ta wób Jesus mejüü do na-äãj hē, ta t'aah j'aa ketsë do ky

n'aa ramaher'oot hyb n'aa. ** 2:16 Kristo ky n'aa ky nadah'eeh do ti banesaa
 hēnh hah'üüm doo.

s'ee hēnh baad āã ragadoo hyb n'aa? Dooh. ² Dooh hyb n'aa āã karēn pé ta wób mo haj'aa kerih doo, baad āã ragadoo hyb n'aa sa wē. Bē hā né hē sahōnh hē rabahapäh nyy da āã babok, nyy da āã ma met'ëk. Baad däg bē baboo däk bē āã ma met'ëg wät do hyb n'aa rabahapäh bā, āã d' ragadoo. Baad bē babok do hā āã h'yyb kametä däk. ³ Wyt ta maab hē: Bē hā Kristo ky n'aa āã ma met'ëg wät do hyb n'aa, Kristo mo haj'aa kerih do hado däk bēeh, ta wób hā kametä däk doo. Dooh ta nahēē me kerih do tado bā tii. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do Sahee bē h'yyb gó taban'oo däk P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, ÿ hanäng doo. P'ooj ub, pä gatsebak do hā takerii däk paa ta ky n'aa jaw'yyk doo. Hÿÿ kä ji h'yyb gó tabawäd däg kän, ji tah'yyb mahüüm hyb n'aa.

⁴ Bē āã ma met'ëg wät do hyb n'aa, Kristo hā bē h'yy kae padëk baad āã bahapäh P'op Hagä Do matym gó Kristo an'oo bā. ⁵ Ti hadoo né hē, āã daaj hē hyb n'aa nado tii. Āã daaj hē, dooh āã hajaa péh. P'op Hagä Do hanaa āã hajaa doo. ⁶ Ti né ti hanoo āã hā, papuuj taky n'aa enooh do ky n'aa panäg n'aa āã bahadoo hyb n'aa. Pooj jé taky n'aa enooh do

kerih do nahado papuuj taky n'aa enooh doo. Papuuj hā, P'op Hagä Do Sahee moo wät hÿÿ kä ji h'yyb tym gó. Pooj jé kerii däk do paah, ji h'yyb tym dajëp tan'oo bā.* Papuuj taky n'aa enooh do hā kä, ji h'yyb tym ted'ëp P'op Hagä Do Sahee an'oo bā kä.

⁷ P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh do mahang ta ky n'aa jaw'yyk do kajaa, pä gatsebak do hā kerih do paah. Dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, gabarëeh do mahang takajaa. Tak'ëp gabarëeh do hyb n'aa, dooh paa m' Isaraew buuj rahaja bā bap peej Mosees mamets rahegää bā ta ky n'aa jaw'yyk do tagadoo noo gó, gabarëeh do ta mamets hā kametëeh do kahäj né paawä. ⁸ Hÿÿ kä, tak'ëp ti bahānh tabahetsooh, baad ub, papuuj ji hā P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, ta Sahee ji h'yyb gó moo wät doo, ji h'yyb tym hedëp do hanoo doo. ⁹ Ti hyb n'aa kä, baad ub tado bā paa P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, dajëb hā ji taky n'aa ety né paawä, tak'ëp tii bā ta bahānh baad ub, tabahetsooh hÿÿ kä papuuj taky n'aa enooh doo kä, baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó hanoo doo. ¹⁰ Tak'ëp né hē ta bahānh baad ub, tak'ëp ta bahānh tabahetsooh ta ti papuuj ji hā taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa ta

* **3:6** Ji h'yyb tym dajëp tawén näng, ji nahajaa do hyb n'aa ji ky dahé bā sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees hā kan'oo däk do paah. Ji ky nadaheeh do hyb n'aa, ji taky n'aa etyy dawëe had'yyt hē P'op Hagä Do mahānh ji h'yyb tym bawät hyb n'aa, tak'ëp nesaa do ji h'yyb tym ahob had'yyt hē hyb n'aa.

tii hã ji mety bã, dooh wäd its hÿÿ kä ta ky n'aa jaw'yyk do p'ooj ub kan'oo däk doo. ¹¹ Gabarëeh do mahang kaja däk paa kah'ëenh doo, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do nahãnh doo.

¹² Tak'ëp ta bahãnh tabahetsooh, baad ub, papuuj taky n'aa enooh do baad äã bahapäh do hyb n'aa, neÿÿm doo me baad äã baher'oot ta ky n'aa. ¹³ P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh Isaraéw buuj sa hã Mosees maher'oot jawén paa bã, ta mamets tajahe'suu pãän sawas'aap doo me, gabarëeh do kah'ëenh do ta mamets hã hadäk do wë raty kanejäk hyb n'aa. Tii d' nado äã bad'oo papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã. Neÿÿm doo me äã baher'oot ta ky n'aa. ¹⁴ Ta bag gabarëeh do Isaraéw buuj rahapëë né paawä ti noo gó, dooh m' rah'yy kadawuung bã, dooh m' rah'yy gah'ood bã. Da hë na-ããj nä, pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do kerih do kaner'oot bã, kajesuu do hadoo sa h'yyb, rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa ta hã. Jããm hë Kristo hã ji h'yy kae bã takado hõm ta ti ji h'yy kajasuu do hadoo

do paah. ¹⁵ Da hë na-ããj nä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do kerih do kaner'oot bã, kajesuu do hadoo sa h'yyb. ¹⁶ Tii d' tado né paawä, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë ji h'yy kawareem bã, ta hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa kä, kado hõm kãn ti ji h'yy kajasuu doo. ¹⁷ Ta ti tawén hadoo, P'op Hagä Do Sahee né hë ti ta ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do Sahee bawät bã, baad däg ji bawäd däk tan'oo bã. Dooh ji hewad wät péh. ¹⁸ Ti hyb n'aa ëer kä, ta hã h'yy ka'eeh doo, ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër hã takametä kãn Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër kawareem had'yyt hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Kahüüm had'yyt hë ta bag gabarëeh do hadoo ër hã kameteëh doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo do hã hana doo.†

4

¹ Ti hyb n'aa kä, äã wë P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa papuuj taky n'aa enooh do rod n'aa äã bahadoo tanoo do hyb n'aa, dooh äã h'yy gejë hõm bã. ² Dooh né hë äã h'yy gejë hõm bã. Äã eréd hõm kejën doo gó moo kaheb'ooh doo, nu meby n'aa

† **3:18** Hahÿÿ da na-ããj hë tahajaa ji erii bã tæg nad'ëed is do 18: Ti hyb n'aa sahõnh hë ëer, ta hã h'yy ka'eeh doo, japow gó ji heg'ããs do hadoo ër baheg'ããs Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa ta hetsó gabarëeh doo. Ër mamets jesuu n'aa tamah doo me ër heg'ããs. Ër hegãã nuuj jé, ër kawareem had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hadoo ër bahadoo do kahüüm had'yyt hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahee hadoo doo, ti né hë ta ti hanoo do ër hã.

näng doo. Dooh ãã wad'ii bã ta wób. Dooh ãã ehỹd bã P'op Hagã Do kyy kerih doo. Baad ub ãã baher'oot baad hadoo do ky n'aa. Baad ãã babok P'op Hagã Do matym gó sahõnh hẽ sa hã kametã dák. Jé hyb n'aa matakëe do hapäh tii. ³ Baad né paawã ãã baher'oot panyyg hanãm doo, dooh tagah'ood nä bã ta wób sa hã, jããm hẽ tagana-hoot banesaa hẽnh hah'ũũm do sa hã. ⁴ Bag hadoo Kristo tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. P'op Hagã Do hadoo né hẽ ti Kristo. Ti hadoo né hẽ Nesaa Do Yb, badák hahỹỹ hã P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do hã mejũũ doo, tan'oo bã panyyg hanãm do hã rah'yy kanadaw'uuh hyb n'aa. Tii d' Nesaa Do Yb wén d'oo, ta ti bag hadoo do ranahapäh hyb n'aa. ⁵ Dooh ãã ky n'aa tado bã ti ãã maher'ood hõm doo. Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ji Wahẽ N'aa, ti ãã ky n'aa her'ood hõm doo. ãã tii, bẽ karom hadoo Jesus hyb n'aa. ⁶ P'op Hagã Doo, “Ganã ta bag badagyp do mahang” her'oot do paah,* ti né hẽ ti ẽr h'yyb gó ta bag ganyyh hanoo doo, P'op Hagã Do hejój hã, tak'ëp ta kabaj'aa do hã, ta bag gabarëeh do Kristo mamets hã kametëeh do hã ãã h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

⁷ Ta ti tak'ëp hanãm doo, ta bag gabarëeh doo, ta hejój na-ããj hẽ, kan'oo dák ãã hã, ãã nahejooñh do hã. Tii d' tawén d'oo, P'op Hagã Do hanaa ji bahapäh hyb n'aa sahõnh hẽ bahãnh hadoo do hejój, ãã hanaa nado. ⁸ Nesaa do jé pad'yyt hẽ ãã ahob né paawã, ãã medëp né hẽ. Dooh né paawã ãã ad'oo péh, dooh ãã h'yy gejë hõm bã. ⁹ ãã rano n'aa mahes'oo né paawã, dooh P'op Hagã Do ãã teréd bã. ãã majĩ ãã radewãts né paawã tũũ, dooh rahaja bã ãã h'yy gejë hõm bã ran'oo bã. ¹⁰ ãã ahoop do hyb n'aa, ãã kata dæg had'yyt hẽ Jesus dajëp do hã, Jesus edëp do kametã dák hyb n'aa ãã hã. ¹¹ Hahỹ hyb n'aa y wén her'oot tii: ãã hedëp doo, dajëb gó had'yyt ãã babok Jesus hyb n'aa, Jesus edëp do ãã hã kametã dák hyb n'aa, ãã nahejooj is do hã. ¹² Ti hyb n'aa dajëb gó ãã babok, edëb heh'ããt do bẽ gadoo hyb n'aa.

¹³ Hahỹỹ da takerii dák P'op Hagã Do kyy kerih doo gó: “Y h'yy kae dák, ti hyb n'aa y wén her'ood wãt”,† näng kerih do hã. Ti hadoo ãã na-ããj hẽ. ãã wén her'oot Jesus ky n'aa, ãã h'yy kae dák do hyb n'aa. ¹⁴ ãã her'oot ta tii, hahỹỹ d' ãã bahapäh do hyb n'aa: Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk

* **4:6** Badák hahỹ tapahuunh noo gó tii d' ta kyyh. † **4:13** Saaw-Mo 116.10 hã takerii dák tii. Hajõng nesaa do Saaw-Mo 116 erii wãt do paa ahoop paah. Ti hadoo né hẽ, P'op Hagã Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, P'op Hagã Do hã taky n'aa etsëe dajëb mahãnh tabedëp hyb n'aa. Ti hadoo Paw-Ro bad'oo na-ããj hẽ. Hajõng nesaa do tabahoop. Ti hado né paawã, P'op Hagã Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Paw-Ro eréd bã Jesus ky n'aa hanãm do tahe'oot doo, tama metëek doo.

Do ganā wāt hanoo doo, āã na-āãj hē da genā bok tan'oo bā da Jesus nemuun. Tii b' bē sii hē āã tamahūūm da ta wē, ta matym gó ər tametēeh hyb n'aa kā. ¹⁵ Bē hyb n'aa né hē sahōnh hē ta ti ŷ ahoop doo, baad tabahadoo hyb n'aa bē hā. Tii d' tawén d'oo P'op Hagā Do ji hā taky enyym do ky n'aa gad'oo do kah'ūūm hyb n'aa. Tii bā kā, hajōk tseb'ee da P'op Hagā Do wē, P'op Hagā Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa kā.

¹⁶ Ti hyb n'aa dooh āã h'yy geje hōm bā. Āã hub kahāj jēē né paawā, āã h'yyb papuu j hado dāg had'yyt hē.

¹⁷ Āã wén h'yy ganejē hōm, kanahēn d'os hē hadoo do ər ahoop do nayyw hē tabēs do ər hā tabanoo tak'ēp baad hadoo do nahānh doo. Doo h its ti ji ahoop doo, tak'ēp baad hadoo do matym n'aa. ¹⁸ Ti hyb n'aa dooh āã h'yyb padāg bā ji hapāh do hā. † Ji nahapāh do hā āã h'yyb padēek. § Ji hapāh do ahānh. Ji nahapāh doo, dooh tahēej bā. Tawād had'yyt hē.

5

Ēr hub papuu j ky n'aa hahŷŷh

¹ Ēr hub badāk hahŷŷ bā hanāng do dajēp bā, ti anyy dāk ər hapāh, hŷ pong jé ər hub papuu j gawanatsik do P'op Hagā Do mo haj'aa. Ajyy

mo haj'aa nado tii kā. ² Ti nuuj jé, badāk hahŷŷ bā ər babok nā bā, hejoonh ər hā. Tak'ēp ər karēn hŷ pong jé hub n'aa ər gadoo, ər kah'ŷŷt ³ ər hub papuu j dāg hyb n'aa. Tii bā, dooh da ər hub tamaa bā. ⁴ Da hē, ta sāg gó ər babok nā bā ər ahoop nā. Hejoonh ər hā. Nyy d' ŷ hanāng péh? Ēr karēn ər dejēp ər hub tamah hyb n'aa, ŷ hanāng pé g'eeh? Doo h. Hŷ pong jé hub n'aa ər karēn paawā nayyw hē ər gadoo, dahej'ēep do kawareem dāk hyb n'aa nadajēp do hā kā, edēb had'yyt do hā kā.* ⁵ P'op Hagā Do né hē tii, edēb had'yyt do ər gadoo hyb n'aa ər tawén pehuuj wāt doo. Ti nuuj jé tan'oo dāk dó ər h'yyb gó ta Sahee, ta jawén hŷ pong jé ər gadoo do metēeh doo.

⁶ Ti hyb n'aa baad ər gahēen had'yyt hē ər pooj jé ər gadoo do pan'aa. Da hē ər babok nā bā, dooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa ər aboo nā bā ər hapāh. ⁷ Badāk hahŷŷ bā ər babok nā bā, ta hā ər h'yy kae had'yyt hē, dooh né paawā ji hapēē nā bā ji matym me ji hā taky dāng doo. ⁸ Tsebee gó ər gahēen né hē ər gadoo do pan'aa. Tak'ēp ər karēn paawā ər berét badāk hahŷŷ bā ər babong nā doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do pa had'yyt ər baboo dāk hyb n'aa kā. ⁹ Ti hyb n'aa tagen'aak do

† 4:18 Doo h badāk hahŷŷ hā ji ahoop do hā rah'yyb padāg bā, Paw-Ro hanāng péh.

§ 4:18 Hŷ pong jé ji gadoo do hā rah'yyb padēek, Paw-Ro hanāng péh. * 5:4 Hahŷŷ d' Paw-Ro hanāng péh: Taw'āats hē paawā ji hā, badāk hahŷŷ bā ji bawāt nā bā Jesus matēeh. Tii d' tado bā, ji hub dahej'ēep do kawareem dāk nadajēp do hā.

hã tak'ëp ër h'yyb padëëk, tatsebë hyb n'aa ër wë kä. Ta tii hã ër h'yyb padëëk, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa gó ër babok nä bä, badäk hahÿÿ bä ër hub n'aa ër beréd hõm bä na-ããj hë né hë. ¹⁰ Tagen'aak do hã ër wén h'yyb padäg had'yyt hë, ër sahõnh hë ër da kametä däk do hyb n'aa Kristo matym gó ër taky n'aa etyy hyb n'aa, ji gadoo hyb n'aa badäk hahÿÿ hã ër babok nä bä baad hadoo do ji moo wäd wät do mabaj, baad nadoo do ji moo wäd wät do sãm na-ããj hë.

Ji P'op Hagä Do gadoo do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ji weh'ëeh né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do baad ãã bahapäh, ti né hë ti ji taky n'aa etyy do hyb n'aa. Ti hyb n'aa ãã h'yy kah'üüm ta wób hã ãã her'oot doo, Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa. Baad ãã P'op Hagä Do bahapäh, dooh ÿ ky kenäw bä. T'õp madäk doo me, baad hadoo doo me ÿ bawät P'op Hagä Do hapäh. Bë na-ããj né hë bë hapäh tahyb n'aa péh. ¹² Dooh ãã daaj hë ãã j'aa ketsëe bä p'aa hënh bë matym gó. Dooh. Jããm hë ãã anoo bë hã ta tyw n'aa, ãã hyb n'aa bë h'yy kasab'ee hyb n'aa, bë bahajaa hyb n'aa

bë ky gadoo j'ooj hë madäk do hã j'aa kehets'ëe doo, ma matëg oow, t'õp ji h'yyb gó hanäng do hyb n'aa napeet doo. ¹³ ãã h'yyb mera ta wób redoo bä, na rahe'ood. P'op Hagä Do hyb n'aa tii bä ti ãã h'yyb mera doo. Baad tadoo bä ãã h'yyb, bë hyb n'aa né tii, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã. ¹⁴ Kristo kamahän do ãã tah'yyb mahüüm. Hahÿÿ da baad ãã bahapäh: Sét hë dajëp sahõnh hë sa hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë dejëp do hadoo.† ¹⁵ Sahõnh hë sa hyb n'aa tawén dajëp, papuuji bawät do gadoo doo, sa hã hë ranaboo bong hyb n'aa. Kristo hã, sa hyb n'aa dajëp do hã, sa hyb n'aa ganä wät do hã kä rababoo dägkän hyb n'aa kä. ¹⁶ Ti hyb n'aa, hÿÿ kä dooh ãã da hadoo do ãã hyb n'aa hüüm wäd bä P'op Hagä Do nahapäh do sa da hadoo do rahyb n'aa h'üüm doo da. P'op Hagä Do nahapäh doo da né paawä Kristo ÿ hyb n'aa hüüm wät paah,‡ dooh tii da ÿ adoo wäd bä. ¹⁷ Kristo hã h'yy kata däk doo, papuuji däg tii kä. Gawatsig hõm ji h'yyb säg hejój. Papuuji däg ji hÿÿ kä. ¹⁸ P'op Hagä Do hanaa sahõnh hë ta tii. Ti né hë ti P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa p'aa hënh ta wë ër tagadoo doo, ta majiï ër na-

† **5:14** Dooh ji h'yy gakog hõm do ky n'aa tadoo bä hahÿÿ hã Paw-Ro her'oot doo. Dooh ji hub dajëp do ky n'aa tadoo bä. Hahÿÿ d' tahanäng pé tii: Èr hyb n'aa Kristo dajëp nesaa do ër moo bok do sãm. Hÿÿ kä, Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa, radejëp do hadoo nesaa do hã. Ti hyb n'aa nesaa do ji h'yyb säg karën do ji ky nadahë wät. P'op Hagä Do Sahee ji hã metëeh do ji ky dahë kän hÿÿ kä. Dooh ji karën doo da ji awäd wäd bä tahanäng pé tii, tég nad'ëed is do 15 hã kerii däk doo da. ‡ **5:16** Ta hã Jesus kasee do pooji jé, a'jyy ub Jesus, Paw-Ro ed'oo.

hado wāt hyb n'aa, ta najiis ər bahado dāk hyb n'aa kā. P'op Hagä Do anoo äã hã, ta wób äã maher'oot hyb n'aa ta ti ky n'aa hanäm doo. ¹⁹ Hahÿ ti ta ky n'aa: Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do gadoo ta wë badäk hahÿÿ hã habong doo, ta majiĩ ranado bong hyb n'aa, ta najiis rabahado padëek hyb n'aa kā. Dooh tetsén wäd bä sa hã nesaa do ramoo bok doo. Tamabaan hõm kån. Ti tamejũũ äã hã, ji tagadoo do ky n'aa äã baher'ood hõm hyb n'aa kā ta wób sa hã. ²⁰ Ti hyb n'aa Kristo rod n'aa äãh. Ta mejũũ do äãh. Äã her'oot do hã P'op Hagä Do bë tamaher'oot. Kristo ky gabuuj gó tak'ëp äã betseë bë hã, bë banoo hyb n'aa bë P'op Hagä Do h'yyb wareem ta wë, ta najiis bë bahado padëek hyb n'aa kā. ²¹ Kristo, tabad'op hë nesaa do moo nawät doo, nesaa do ər moo bok do sãm tabahado dāk P'op Hagä Do an'oo bã, Kristo hyb n'aa baad had'op ər bahado padëek hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.

6

¹ Ti hyb n'aa kā, P'op Hagä Do masa n'aa äã bahadoo do hyb n'aa, tak'ëp äã betseë bë hã, daap hë bë ganadoo hyb n'aa P'op Hagä Do anoo doo, bë hã taky enyym doo. ² Tii da ÿ wén her'oot, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa:

“Õm ÿ gadoo do noo gó kajaa
bä kä,

ÿ maa newë wāt maky n'aa
etsëë doo.

Õm ÿ bed'ëep do noo gó kajaa
bä kä,

ÿ masaa wāt õm.”*

Bë maa newë baad ub! Da
hë né kä ji tagadoo do noo gó
kā. Da hë né kä ji tabed'ëep do
noo gó kā.

*Baad ub Paw-Ro rababok
hejooñh do rahob né paawä ky
n'aa hahÿÿh*

³ Dooh äã moo bong pé ta wób h'yyb hewaata péh, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do äã maher'oot do raky n'aa narejã hyb n'aa. ⁴ P'op Hagä Do karom äã bahadoo do hyb n'aa, sahõnh hë sa hã äã metëeh nyy da tak'ëp h'yyb jawyk doo me baad ub äã babok, baad nadoo do äã ahob bã, äã wë badoh do äã ahob bã, dooh äã ad'oo pé né paawä, ⁵ äã rahewyh bã, äã radewäts bë bã, hajõk do rakamajë bã äã hã, tak'ëp äã moo bok do hã, ty jawyk do äã ahob bã, äã basaah bã na-äãj né hë. ⁶ Dooh äã moo boo bã nu meby n'aa näng doo. Kristo ky n'aa äã hapäh. Äã h'yy kanejãg. Ta wób wë äã ky en'yym. P'op Hagä Do Sahee äã tah'yyb mahũũm. Baad ub, t'õp madäk doo me äã kamahän ta wób. ⁷ Baad hadoo do äã her'oot. P'op Hagä Do hejój gó äã babok. P'op Hagä Do karën doo da ji bawät doo, äã kuman hadoo. Tii me äã kamej'oonh. Tii me äã mesoo. ⁸ P'op Hagä Do wë äã moo bok äã raweh'ëeh

* 6:2 Isajas 49.8

bä, äã rawanehëë bä na-ääj hë. P'op Hagä Do wë äã moo bok baad rahe'ood bä äã ky n'aa, äã raky n'aa rejä bä na-ääj né hë. Ta wób mä äã wedii, ta wób sa hä. Ti hadoo né hë baad hadoo do ky n'aa äã her'oot. ⁹ Äã ky n'aa netsä né paawä ta wób sa hä, P'op Hagä Do baad äã tabahapäh. Dajëb gó äã baboo né paawä, äã edëp näh. Äã rahewyh né paawä, dooh äã dejëb bä. ¹⁰ H'yy katón n'aa näng né paawä, äã tsebee had'yyt hë. Äã kasuud its né paawä, hajök do hä äã banoo hajöng baad hadoo doo.† Dooh né paawä äã wë hanäng péh, ti anyy had'yyt hë P'op Hagä Do karën do äã wë.

¹¹ Baad bë äã maher'oot najis haa, Korīn buuj. Dooh äã jejën bä äã h'yyb. Tak'ëp bë äã kamahän né hë. ¹² Äã nado bë hä kasaë doo. Bë ti kasaë äã hä. ¹³ Ji taah ji maher'oot doo da né hë y maher'oot bëeh: Y karën paawä bë y kamahän doo da bë kamahän yyh.

Dooh séd hä ji h'yyb hedo bä Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä ky n'aa hahyÿh

¹⁴ Taw'ääts hë bë kamekuuj manäh, taw'ääts hë séd hä bë h'yyb hedo manä Jesus hä h'yy kana'eeh do sa hä. Tii d' y wén her'oot, dooh séd gó tanu dëë bä baad had'op do

ji moo wät doo, P'op Hagä Do mejüü do ji ky nadaheeh do hä. Dooh tanu dëë bä ta bag gadagyp do hä. ¹⁵ Séd h'yyb nahedoo Kristo, Nesaa Do Yb daheeh. Séd h'yyb nahedoo Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Jesus hä h'yy kana'eeh do daheeh. ¹⁶ Dooh tahaja bä séd hä rah'yyb hedo bä P'op Hagä Do tób n'aa, kabarii daheeh. Èr tii, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do tób n'aa hadoo. Ta daaj né hë P'op Hagä Do her'oot ta tii. Hahyÿ da ta kyy kerih doo gó taky däng ji hä:

“Sa h'yyb gó da y bawät, sa mahang da y bawät.

Y da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii.”†

¹⁷ “Ti hyb n'aa, bë anä da hä y h'yy kana'eeh do sa mahang naa.

Taw'ääts hë da tsyt hë bë babok”, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh.

“Baad bë kanä baad nadoo do mahänh, tii bä da bë y gadoo”,§ näng mäh.

¹⁸ “Tii da bë adoo bä, bë yb da y tii bä.

Bë da tah haa, bë da tok haa, näng mä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahönh Hë Haj'ap Do kyyh, ji taky n'aa enooh doo.”**

† **6:10** Dooh dajëër tado bä ti ta wób sa hä ranoo doo. Jesus ky n'aa hanäm do Paw-Ro maher'oot do ragado bä, h'yyb n'yym doo, h'yyb tym nadajëp do P'op Hagä Do pa ragadoo. Ti ky n'aa né tii. † **6:16** Rewitikos 26.12, Jeremii 32.38, Esekijew 37.27

§ **6:17** Isajas 52.11, Esekijew 20.34, 41 ** **6:18** 2 Samuëw 7.8, 14

7

¹ Najis haa, ər hã ta ti taky n'aa enooh do hyb n'aa, taw'ãäts hē ər enyyw hōm ər hã rejãã doo, ər h'yyb rejãã do na-ãäj hē. P'op Hagä Do ər weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hē ər kan'oo däg had'yyt hē ta hã, tsyt hē, ta wē had'yyt ər babok hyb n'aa kã.

Paw-Ro tsebé do ky n'aa hahÿh

² Taw'ãäts hē paawä baad bē kamahän ääh! Dooh baad nadoo do äã moo boo bä sa hã. Dooh äã rejã bä sa hã. Dooh äã wad'ii bä sa hã. ³ Bē ÿ ky n'aa etyy do hyb n'aa nado ti ÿ wén erih. ÿ her'ood däk né paa baad bē äã kamahän. Bē äã kamahän had'yyt hē ər bedëp bä, ər dejëb bä na-ãäj hē. ⁴ ÿ hapäh bē gadoo ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa neÿÿm doo me bē ÿ maher'oot. Bē hyb n'aa ÿ kasab'ee. Tak'ëp ÿ h'yyb nyyw däg kãn, ÿ tsebee kãn. Sahōnh hē baad nadoo do äã ahob né paawä, tak'ëp ÿ h'yy gadajang.

⁵ Masedonija häj n'aa bä äã kaja hōm noo gó, dooh kameh'ääk do äã hã. Jé pad'yyt naa ji h'yyb panas'ëeh do kejäk äã wē. Äã wē ta wób rah'yy kawereem. Äã h'yyb gó h'yy katón badäk. ⁶ Ti hadoo né hē, P'op Hagä Doo, h'yy ketón do h'yyb en'yyim doo, äã tah'yyb en'yyim Tiit kajaa do hã, bē wē tabewäd nä do jawén paa bä. ⁷ Tiit kajaa do had'yyt nado ÿ tah'yyb en'yyim doo. ÿ wén h'yy gadajang, ÿ wén

h'yyb nyyw däk na-ãäj hē, Tiit mä bē h'yyb en'yyim, tanooh. Tak'ëp mä ÿ bē hyb n'aa esee, tanooh. Tak'ëp mä bē h'yy ketón bong baad nadoo do bē mahang hawäd wät do hyb n'aa. Tak'ëp mä bē h'yyb tseb'ee wē ÿÿ, näng ta kyyh. Ti hyb n'aa kã, tak'ëp ÿ wén tsebee kãn hÿÿ kã.

⁸ Pooj jé bē ÿ ma erih do hã bē hyb n'aa tón boo né paawä, dooh ÿ t'yyd kameh'ĩn bä tii da bē ÿ ma erih do hã. Pooj jé dó ÿ t'yyd kameh'ĩn dó ÿ erih do bē hyb n'aa tón bong tan'oo bä ÿ bahapäh bä, banadawéd né paawä bē h'yy ket'oon doo. ⁹ Tii d' tahado né paawä, ÿ h'yy gadajaa kãn hÿÿ kã. Bē hyb n'aa tón do hyb n'aa nado ÿ wén h'yy gadajaa kãn. ÿ wén h'yy gadajang, bē hyb n'aa tón do hyb n'aa bē t'yyd kameh'ĩn bong baad nadoo do hã. Bē hyb n'aa tón do P'op Hagä Do gadoo. Ti hyb n'aa kã, dooh nesaa pé äã moo boo bä bē hã bē ÿ ma erih doo me. ¹⁰ Ji h'yy katón do P'op Hagä Do gadoo doo, ji h'yy kawareem baad hadoo do wē tan'oo bä. Baad hadoo do wē ji h'yy kawareem doo, ji h'yyb tym tabed'ëëp tan'oo bä kã. Ti hyb n'aa dooh ji jesyg bä ta ti hedoo do ji h'yy katón doo. Ji gadoo né hē. Badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo, ji h'yyb tym dajëp

tan'oo bā.* ¹¹ Bē hegāā bē h'yy ket'oon do bē hā P'op Hagā Do anoo do tan'oo bā bē hā: Bē h'yy katón do hyb n'aa, nayyw hē bē karēn nesaa do bē ado hōm bē mahānh, dooh bē karēn bā nesaa do moo bok do h'yyb hataa bē do bā, tak'ēp bē ganen'aak nesaa do bē mahang hawād wāt doo. Bē h'yy katón do hyb n'aa bē h'yyb eỹm bong, tak'ēp bē karēn y bē bahapāh, tak'ēp bē h'yy kahasaāb baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa, nayyw hē bē karēn nesaa do moo wāt do ky n'aa kety dāk. Sahōnh hē ta tii me bē metā wāt, bē h'yyb haj'aa hē nado wād nesaa do bē mahang hawād wāt doo.

¹² Pooj jé bē y ma erii wāt doo, pooj jé bē gadoo doo, aj'yy nesaa do moo wāt do had'yyt hyb n'aa nado y wén erii wāt. Ta ti aj'yy h'yyb rejā dāk do hyb n'aa had'yyt nado hyb n'aa na-āāj hē. Ta ti bē y wén ma erii wāt paah, bē h'yy kadaw'uuh hyb n'aa, bē h'yyb baad hadoo do bē metēeh hyb n'aa kā āā wē P'op Hagā Do matym gó. ¹³ Ti hyb n'aa dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb tseb'ee.

Yy. Dooh āā h'yy ketón boo bā. Āā h'yyb nyyw padēek né hē. Tak'ēp āā tsebee na-āāj hē tak'ēp Tiit h'yy gadajaa kān āā bahapāh do hyb n'aa. Tiit wén h'yy gadajang, bē sahōnh hē bē h'yyb en'yym do hyb n'aa ta hā. ¹⁴ Bē y j'aa etsē paa

Tiit hā. Y her'oot doo da né hē bē ky n'aa, ti né hē bē metēeh Tiit hā. Dooh y bē nu meby bā. Te hub né hē sahōnh hē bē y maher'ood wāt doo. Bē hyb n'aa y j'aa etsē doo, te hub né hē na-āāj hē kametā dāk hyy kā. ¹⁵ Ta bahānh Tiit bē takamahān kān tahyb n'aa newē bā nyy da baad bē ky daheeh ta kyyh, baad bē gadoo bē mahang, bē h'yyb eỹm doo gó bē weh'ēeh ta hā. ¹⁶ Y h'yy gadajang, bē hā baad ji hajaa ji h'yyb eh hyb n'aa.

8

Ji etsēeh do ky n'aa hahyyh

¹ Hyy kā wakān haa hedoo doo, āā karēn bē āā maher'oot nyy da Kristo hā h'yy ka'eeh do Masedonija hā j n'aa bā habong do rabad'oo P'op Hagā Do ky enyym do sa h'yyb gó hawāt do an'oo bā. ² Tak'ēp nesaa do rahob né paawā, tak'ēp ratsebē. Tak'ēp ratsebē do hyb n'aa tak'ēp ramasa sa wē hanāng doo me. Tak'ēp rabetsēeh, kasuud its né paawā. ³ Baad bē y maher'oot sa ky n'aa. Rahajaa do pénh né hē rabanoo. Ti bahānh rabanoo, rahajaa do bahānh. Sa h'yyb gó naa, sa daaj hē né hē ti tak'ēp rabetsēeh. ⁴ Rets'ēeh had'yyt hē āā hā, āā banoo hyb n'aa ramasa hyb n'aa Kristo karapee Judah hā j n'aa bā habong doo. Baad ub sa hā ti ji masa doo. ⁵ Āā hyb n'aa newēē do bahānh rabad'oo.

* **7:10** Tii d' tawén hadoo, sa h'yyb kawanareem do hyb n'aa. Ta ti hedoo do ji h'yy katón doo, dooh tan'oo bā ji t'yyd kamehīn hyb n'aa nesaa do ji moo wād wāt do hā.

Sa daaj hē rakan'oo däg pooj jé Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do ramoo bok hyb n'aa, āā karēn do na-āāj hē. P'op Hagä Do karēn doo da né hē ji hā, tii da rabad'oo. ⁶ Ti hyb n'aa kā tak'ëp āā betseē Tiit, pooj jé du doo do bë tah'yyb mahūūm dajēēr masa n'aa bë ataa do hā, bë tah'yyb mahūūm p'aa hēnh, ta ti bë masa do dajēēr n'aa takaja däk hyb n'aa. ⁷ Tak'ëp bë gado däk baad hadoo doo: Tak'ëp bë h'yy ka'eeh. Tak'ëp bë bahajaa bë baher'oot P'op Hagä Do ky n'aa. Baad bë bahapäh ji hā P'op Hagä Do karēn doo. Tak'ëp bë h'yy kahas'āāp baad hadoo do bë moo bok hyb n'aa. Tak'ëp āā bë kamahän. Ti hyb n'aa, ŷ karēn paawä tak'ëp na-āāj hē bë banoo ta wób ji masa doo. Taw'āāts hē ti ji hŷŷj hedoo do ji masa doo. ⁸ Dooh bë ŷ mejō bā ta wób bë masa hyb n'aa. Jāām hē ŷ karēn bë ky n'aa napäh nyy da sa h'yyb hedoo doo me ta wób ramasa sa da hadoo doo, bë na-āāj hē baad bë kamahän bë da hadoo do bë metēeh hyb n'aa. ⁹ Taw'āāts hē paawä ta wób bë masaa, bë hapäh do hyb n'aa nyy da er Wahē N'aa Jesus Kristo bad'oo do paah. Taky enyym do hyb n'aa ji wē, sahōnh hē ta wē anyy wäd né

paawä, kasuud is tabahado däk bë hyb n'aa, tak'ëp baad hadoo do bë wē tabanyy däk hyb n'aa kā P'op Hagä Do matym gó.*

¹⁰⁻¹¹ Ta baab tabēēj hōm do hā, bë né ti jāām pooj jé dajēēr hat'aa do du d'oo doo. Bë né ti pooj jé kar'ēēn mas'aa doo. Ti hyb n'aa, hā ŷŷ taw'āāts hē tsebé doo gó bë du doo doo da né hē bë bahajaa hŷŷ kā bë du doo do paah. Taw'āāts hē bë hajaa do bë anoo. ¹² Bë h'yyb n'oo bā, P'op Hagä Do gadoo da bë hajaa do bë anoo doo. Dooh P'op Hagä Do gahēen bā bë hā bë wē badoh doo. ¹³ Dooh āā karēn bā ta wób hā bë banoo do hyb n'aa, bëe kā ti hahoop badoh doo. Āā karēn paawä séd demuun tabanäng sahōnh hē sa wē. ¹⁴ Da hē bë wē hanäng do masa sa hā. Ta jawén bë wē tananyy bā, bë d' ramasaa kän ta mabaj. Tii bā kā, séd demuun tabanäng sahōnh hē sa wē. ¹⁵ Tii d' tabaher'oot P'op Hagä Do kyy kerih do hā:

“Dooh mad'aak pé hajōng do hat'aa do sa wē.
Kanhēn d'os hē hat'aa doo,
dooh badoh pé sa wē
ēnh.”†

¹⁶ P'op Hagä Do ŷ j'aa etsē Tiit hā tabanoo do hyb n'aa

* **8:9** Wawēē hē Jesus bewäd hyng do pooj jé, tak'ëp takabaj'aa. Tii bā kā, aj'yy tabahado däk, dajēb kän ji tabed'ēep hyb n'aa. Tii d' tahanäng pé ti kasuud is do tabahado däk. Taw'āāts hē ji hyb n'aa newēē nyy da tak'ëp ji Jesus t'yyd mehīn, ji na-āāj ji t'yyd mehīn hyb n'aa ji da hadoo do. † **8:15** Esodo 16.18. Pāw hadoo Manah häd näng do P'op Hagä Do mo haj'aa doo, tabanawäng hēnh Isaraéw buuj rababok noo gó ky n'aa gó Paw-Ro beh'ūūm. Ti noo gó kanahēn d'os hē Manah hat'aa doo, dooh badoh péh. Hajōng hat'aa doo, dooh mad'aak pé sa wē.

bē tahyb n'aa esee bē ŷ hyb n'aa esee do hadoo da. ¹⁷ Tiit gadoo āā etsēē do ta hā, bē wē tabahōm hyb n'aa. Tak'ēp tah'yb hedoo bē wē tabeg'āās hyb n'aa. Ta hā āā eanh do pooj jé, ta daaj hē tahyb n'aa newē dāk bē wē tabahōm hyb n'aa. ¹⁸ Tiit sii āā mejūū da āā hỹj ky n'aa hadoo do jé pad'yyt hē Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang ky n'aa etsēēh doo, Jesus ky n'aa hanām do hā tamoo wāt do hyb n'aa. ¹⁹ Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do rasēēw hōm ta ti hỹj ky n'aa hadoo doo, āā tabahada hyb n'aa Jerusarēnh hēnh dajēēr kata dāk do āā tajoooh bā kā. Ta ti sa masa n'aa āā tajoooh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā weh'ēēh hyb n'aa, baad āā karēn āā masa ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh doo, āā metēēh hyb n'aa na-āāj né hē.

²⁰ Āā hỹj hedoo do āā d'rahada, ta wób daap rah'yy genā mahānh dajēēr āā mahūūm do hā. ²¹ Baad āā matakēē, baad hadoo do āā moo bok hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó, ajyy sa matym gó na-āāj hē. ²² Tiit sa sii āā mejūū nā āā hỹj seeh. Hajōō nuu me āā mety dāk tii. Baad tah'yb hedoo had'yyt hē ta wób tamasa hyb n'aa. Baad bē hā tah'yb ee dāk do hyb n'aa, tak'ēp tah'yb hedoo dāk dajēēr bē bataa do hā bē tamasa hyb n'aa. ²³ Tiit hā kā, hēp ŷ hata ti bē hā

ŷ moo wāt do hā. Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do mejūū do ta wób, ajyy Tiit had'aa doo. Kristo raweh'ēēh do tii. ²⁴ Ti hyb n'aa kā, taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo bē wē rakajaa bā kā. Taw'āāts hē bē metēēh ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong doo, dooh daap hē tado bā bē āāj'aa etsē doo.

9

¹ Dooh hyb n'aa bē ŷ ma erih pé Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habong do bē masa do ky n'aa hā. ² ŷ hapāh né hē nyy da tak'ēp bē h'yy karēn ta wób bē masa. Bē ŷ j'aa etsē paa Masedonija hāj n'aa bā habong do ēr wakāān hedoo do sa matym gó. P'ooj ub ta baab tabēēj hōm do hā, bēēh, hēēj Akaja hād nāng do babuuj,* bē du doo bē karēn bē masa doo, nāng kēh ŷ sa hā. Hajōk Masedonija hād nāng do hāj n'aa babuuj ēr wakāān hedoo doo, raky n'aa napāh bā baad bē karēn bē masa ta wób, ti na-āāj hē rah'yb hedoo padēēk ramasa hyb n'aa. ³ Ta wób bē karēn bē masa ŷ hapēē né paawā, ŷ mejūū Tiit ta hataa daheeh bē wē, bē ramasa hyb n'aa dajēēr bē bataa do hā, ta ti hā bē ŷ j'aa etsē do paa daap tanadoo hyb n'aa, ŷ kajaa do pooj jé bē h'yy bē matakā dāk hyb n'aa. ⁴ Ēr hỹj hedoo do wób, Masedonija hāj n'aa buuj, si ŷ rakajaa bā bē wē, ŷ

* 9:2 Akaja hāj n'aa bā Korīn panang badāk.

d'nu mebyy wāt da bē nahaja nā bā, dajēēr bē nata nā bā, baad bē ky n'aa ȳ her'ood wāt do paa hyb n'aa. Bē na-āāj né da bē nu mebyy bong sa wē, bē nahaja nā bā. ⁵ Ti hyb n'aa ȳ hyb n'aa newē dāk, taw'āāts hē ta ti ajyy ȳ mejūū āā pooj jé, bē ramasa hyb n'aa, kamasasa do dajēēr n'aa bē bataa hyb n'aa, bē ky kajäk do paah. Tii bā, kaja dāk da āā pooj jé. Bē etsēēh do metēē n'aa däg ti ta tii kã, bē ramejūū do hyb n'aa nado.

⁶ Bē hyb n'aa newē hahȳȳh: Kanahēn d'os hē hejoom doo, kanahēn d'os hē ta ag tabataa ēnh. Hajōng hejoom doo, hajōng né ta ag tataa.† ⁷ Taw'āāts hē sahōnh hē bēēh, bē banoo bē h'yyb gó bē h'yy kajäk doo. Taw'āāts hē dooh bē an'oo bā bē h'yyb nanoo doo me. Bē ramejūū do hyb n'aa nado bē banoo. Bē daaj hē bē banoo. Ta ti ȳ wén erih, P'op Hagä Do kamahän do hyb n'aa tsebee gó hanoo doo. ⁸ P'op Hagä Do hajaa bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, tabanyy had'yyt hyb n'aa sahōnh hē bē karēn doo, tamad'aak hyb n'aa, sa wē bedoh do bē masa hyb n'aa. ⁹ Hahȳȳ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hets'ēēh do sa ky n'aa hā:

“Etsēēh da wē bedoh do sa hā. Ky ennyw had'yyt hē.” †

¹⁰ P'op Hagä Doo, joom

† **9:6** Ji ejoom do ky n'aa gó Paw-Ro maher'oot ji masa do ky n'aa. Taw'āāts hē ji etsēēh. Baad ub P'op Hagä Do banoo hets'ēēh do sa hā. † **9:9** Saaw-Mo 112.9

§ **9:15** Jesus né tii, ji matym n'aa tak'ēp hetsooh doo.

jóm hā ta joom tym hanoo doo, ji waa hanoo do na-āāj hē, bē hā da tabanoo hajōng bē ma, ta tii me tak'ēp bē masa hyb n'aa wē bedoh do sa hā. ¹¹ Hajōng hedoo pé da tabanoo bē hā, bē betsēh had'yyt hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē da, sa hā bē anoo do āā tajoooh bā sa wē. ¹² Ta ti bē masa do tamasa da Jesus hā h'yy ka'eeh do Jerusarēnh bā habok do sa wē bedoh doo. Tak'ēp P'op Hagä Do ratsebē da, bē masa do an'oo bā da. ¹³ P'op Hagä Do hā raj'aa etsē da. P'op Hagä Do rawén j'aa etsē da, baad bē ky daheeh Kristo panyyg hanām do bē h'yy kaha'eeh bē hanäk doo, bē masa do metēēh do hyb n'aa. P'op Hagä Do raj'aa etsē na-āāj da, sa hā, ta wób sa hā na-āāj hē bē betsēēh do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ēp kamahän gó bē da raky n'aa etsēē P'op Hagä Do hā, P'op Hagä Do ky ennyym do hyb n'aa bē wē, sa hā bē wén masa. ¹⁵ P'op Hagä Do hā āā j'aa etsē ēr matym n'aa tak'ēp hanām do ēr hā tanoo do hyb n'aa. Tak'ēp baad ub tii. Ti hyb n'aa dooh ji kyy pé ta ky n'aa ji her'ood bā. §

10

Paw-Ro ky gadoo ta hā ky sēm do ky n'aa hahȳȳh

¹ Ȳ eỹym do m' bē mahang ȳ bawät bā, nāk mā ta wób sa kyyh. Dawēē ȳ bawät bā

kä, ŷ neŷŷm kä ŷ erih do hā, nāk sa kyyh, ŷ ranu mer'oot bā. ŷ né hē, Paw-Ro, Kristo ji tah'yyb en'yyim do kyy gó, ji hā ky en'yyim do kyy gó, ² tak'ēp ŷ h'yy kah'ūūm bē hā, p'aa hēnh bē ŷ bahehēen bā kā, bē an'oo manā kyyh tak'ēp hadoo doo me ŷ gadoo hyb n'aa ŷ nu mer'oot doo. P'op Hagā Do nahapāh do h'yyb karēn do jawén habok doo da āā babok, nāk āā nu mer'oot do sa kyyh. Kyyh tak'ēp hadoo doo me da ŷ gadoo tii, ŷ h'yyb dāng. ³ Badāk hahŷŷ bā āā baboo né paawā, dooh āā kamety bā sa hā badāk hahŷŷ hā habong do P'op Hagā Do nahapāh do rabahed'oo doo da sa majī hā. ⁴ Āā kuman āā kamety doo, dooh badāk hahŷŷ hā habong do kuman tahado bā. Dooh. P'op Hagā Do hejój me āā gawats'iik sa mejój. ⁵ Āā gawats'iik rahyb n'aa newēē doo, rah'ūūm doo, sahōnh hē h'yy kasab'ee do hewaāt do P'op Hagā Do rabahapāh nanoo doo. Sahōnh hē ji hyb n'aa newēē do āā no n'aa masoo hadoo, ji majī ji no n'aa masoo doo da, āā meduuk ŷ hanāng péh, ji h'yyb ky daheeh hyb n'aa kā Kristo. ⁶ Baad bē ky dahé dāg bā kā, āā nabuuj gedoo da ky nadah'eeh nā doo.

⁷ Taw'āāts hē bē hyb n'aa matakā wyt ta maab hadoo doo!* H'yy kasab'ee doo gó,

* **10:7** Wyt ta maab hadoo do hā rahyb n'aa matakā bā, tii bā dooh ragado bā paawā ma matēg oow. Tii bā Paw-Ro Jesus mejūū do heh'āāt ub rahapāh paawā.

† **10:12** Paw-Ro ej'ees doo gó tabeh'ūūm. Tii da tawén edoo, sa hā hē raj'aa etsē do hyb n'aa. Paw-Ro bahānh mā rahyb n'aa jawyk sa nooh.

“Āā ti Kristo karapee” hanāk doo, taw'āāts hē hahŷ rahyb n'aa newēē: Āā na-āāj hē Kristo karapee. Dooh āā bahānh rado bā. ⁸ Ta bahānh ŷ h'yy kasabé bā paawā, ta hyb n'aa jaw'yyk do Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hyb n'aa āā hā, dooh hyb n'aa ŷ nu mebyng péh. Ta hyb n'aa jaw'yyk do āā hā taban'oo dāk, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm āā anoo hyb n'aa, bē āā rejāā hyb n'aa nado. ⁹ Bē ŷ ma erih doo me, bē ŷ e'ŷŷm do hyb n'aa nado. Tii d' bē hyb n'aa newē manāh. ¹⁰ Hahŷŷ da sa kyyh ŷ ranu mer'oot bā: “Tak'ēp ji tamejūū. Ky n'aa jaw'yyk doo gó, kejŷŷk doo gó Paw-Ro ji tama erih. Tii bā ji mahang tawād bā, nahejooj dāg its. Dooh baad her'oot do tado tii”, nāk. ¹¹ Ta tii d' her'oot do taw'āāts hē tahyb n'aa newēē hahŷŷh: Dawēē āā babok bā āā erih doo da, tii da na-āāj āā bad'oo bē mahang āā aboo dāg bā p'aa hēnh.

¹² Dooh ŷ haja bā “sa da ŷ hado bā” ŷ noo b'āts, sa hā hē j'aa kehets'eē doo. Dooh ŷ haja b'āts sa hā hē ŷ kamety b'āts.† Sa hā hē rakame-tyy doo, sa hā hē raheg'āās do ny hadoo do sa bahānh hadoo doo, h'yy gatemah ti tametēh. ¹³ Āā hā kā, dooh ta bahānh āā kasabé bā. Dooh āā kasabé bā āā hā P'op Hagā Do nanoo do hā. Jāām hē

ãã kasab'ee ãã hã P'op Hagä Do anoo do hã ãã moo bok hyb n'aa. Bë panang bã na-ããj hë tabanoo ãã moo bok hyb n'aa. ¹⁴ ãã hã P'op Hagä Do anoo do bahãnh nado ãã baboo däk. ãã tii, pooj jé bë wë kaj'aa doo, Kristo ky n'aa hanãm do bë hã maher'oot doo. ¹⁵ Dooh na-ããj hë ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã. Hahÿ ti ãã karën doo: Bë h'yy ka'eeh do kahũũm bã kã, ãã karën ãã moo bok do tak'ëp takah'ũũm na-ããj hë, ¹⁶ panang wób hënh, bë panang bahãnh Jesus ky n'aa hanãm do ãã maher'oot hyb n'aa kã, ta wób ranaher'oot nã bã. Dooh ãã karën bã ãã kasabé bã ta wób ramoo bok do hã, sa hã P'op Hagä Do anoo doo hënh. ¹⁷ "Jé h'yy kasab'ee doo, taw'ããts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã takasab'ee."† ¹⁸ Ta hã hë h'yy kasab'ee do nado ti Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do j'aa etsë doo, ti né ti ta wë tagadoo doo.

11

"Jesus mejũũ do ÿÿh" daap hanäk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bë badoo däk doo da ÿ karën paawä bë gadoo nã hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ÿ er'ood bã.* ² Tak'ëp bë ÿ kamahãn do hyb n'aa ÿ karën bë gadoo tii. P'op Hagä Do hanaa ji kamahãn doo me né hë bë ÿ kamahãn. Ti hyb n'aa,

dooh ÿ an'oo bã bë rawad'ii. Maruus aj'yy manepäh nã do baad hawät do hadoo bëeh. Maruus yb hadoo ÿÿh. Bë ÿ haëej däk do hadoo sét ub aj'yy hã, Kristo hã, bë patug hadoo tabahadoo hyb n'aa da. ³ Ti hadoo né hë, ky ken'yym doo gó bë da rawedii ÿ jeÿÿm, jããm hë sét hã, Kristo hã baad bë h'yyb nadäg wät hyb n'aa, Ewa aw'yy wad'ii wät do paa hadoo da. ⁴ Tii d' ÿ wén her'oot, Jesus ky n'aa seeh, ãã ma met'ëeg wät do nadoo do raheer'ood bã, ti nayyw hë bë gadoo. Nayyw hë na-ããj hë bë gadoo sa-hee seeh, bë gado däk do paa nadoo doo. Nayyw hë bë gadoo panyyg seeh, bë ãã panäk do nadoo doo. ⁵ Dooh né hë Jesus ky n'aa rod sa bahãnh red'oo do sa yd jé ÿÿh. ⁶ Dooh né paawä tak'ëp herot do tado ÿÿh, hajõng ÿ hajaa do ÿ hapäh doo. Hajõõ nuu me né hë ÿ metä wät ti bë hã.

⁷ Bë sãm noo do hyb n'aa nado ÿ her'oot do P'op Hagä Do ky n'aa bë hã. Dooh bë ÿ mejõ bã ta sãm bë an'oo bã hã ÿÿ. Daj ÿÿ hë ÿ kadaduu ÿ moo wät do hã, bë kawehëë däk hyb n'aa. Nesaa do g'eeh bë hã, tii d' ÿ ad'oo doo? ⁸ Jesus hã h'yy ka'eeh do panang wób hënh habong do hã ÿ daab yyp, sa dajëer ÿ ado hõm hadoo, ÿ ramasa hyb n'aa Jesus ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁹ Bë

† 10:17 Jeremij 9:24 * 11:1 Dooh Paw-Ro genaag bã ta daaj hë tah'yy kasabé bã. Ti hyb n'aa, hãd h'yy gatamah do her'oot doo da ÿ er'ood bã, tawén nãng. Ta daaj hë tah'yy kasab'ee, Korīn buuj sa hã tametëeh hyb n'aa ma matëg oow rawedii sa hã.

mahang ȳ bawät noo gó, wë ȳ tabadoh bā ȳ karēn doo, dooh bē hā ȳ daab yb bā. Ēr wakāān Jesus hā h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bā naa hana do ȳ ranoo ȳ karēn doo. Dooh paa ȳ karēn bā bē hā ȳ daab yb bā, tanajawyk hyb n'aa bē jó. Hÿ jawén dooh na-āāj hē bē hā ȳ daab yb bā. ¹⁰ Kristo ky n'aa hanām do hēp ȳȳ gó tabawät. Ti hyb n'aa, dooh Akaja häj n'aa bā habong pé ȳ ky meduuk péh, ȳ ky dāng, bē hā ȳ daab nayyp do hyb n'aa ȳ h'yy kasab'ee do hā. ¹¹ H'ēed hyb n'aa ti ta ti ȳ her'oot? Bē ȳ kamanahān do hyb n'aa g'eeh? Dooh. P'op Hagā Do hapāh bē ȳ kamahān.

¹² Ȳ ad'oo do paah, ȳ badoo had'yyt hē da. Dooh da ȳ gado bā ta sām, sa daaj hē Jesus mejūū do rakamaneēēnh do ranahajaa hyb n'aa rah'yy kasabé bā āā nemuun ramoo bok rabanāng do hyb n'aa. ¹³ Kristo mejūū do heh'āāt nadoo do tii. Bē rawedii ramoo bok do hā. Kristo mejūū do ked'oo do tii. ¹⁴ Dooh ȳ hyb n'aa meuuj bā rabahed'oo do hā. Nesaa Do Yb sii hē tahajaa takawareem bā āās ta bag gó hawät do ji ed'oo hyb n'aa, ji tawadii hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, dooh ȳ hyb n'aa meuuj bā Nesaa Do Yb karapee baad moo bok do rabahed'oo rakeno bā. Ti hedoo do ragadoo da nesaa

do ramoo bok do sām.

Nesaa do tahoop do hyb n'aa Paw-Ro kasab'ee do ky n'aa hahÿȳh

¹⁶ Ȳ ab'aanh pooj jé ȳ her'ood wät doo: Bē hyb n'aa newē manā ȳ h'yy gatamah doo! Ti hadoo né hē, ȳ h'yy gatamah do bē ed'oo nā bā paawā, taw'āāts hē ȳ bē gadoo h'yy gatamah do bē gadoo doo da, ȳ na-āāj hē ȳ h'yy kasab'ee hyb n'aa. ¹⁷ Kēh ȳȳ, ȳ h'yy kasab'ee doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ber'oot doo da nado. H'yy gatamah do ber'oot doo da ȳ baher'oot. ¹⁸ Hajōk ma matēg oow bē mahang habong do rah'yy kasab'ee. Badāk hahÿȳ hā habong do rah'yy karēn do jawén habok do rabahed'oo doo da rah'yy kasab'ee. Hÿȳ kā, ȳ na-āāj da ȳ h'yy kasab'ee.† ¹⁹ Bē ti h'yy genāh bē edoo né paawā, tsebee gó bē gadoo h'yy gatamah doo. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē gadoo na-āāj hē ȳȳh, ȳ h'yy kasabé bā. ²⁰ Bē gadoo tak'ēp bē hā mejūū doo, sa karom hadoo bē ran'oo bā. Bē gadoo bē dajēer hā daab 'yyp doo, bē wad'iī doo, bē bahānh nu gapad'ēek kar'ēēn doo, bē rejāā doo, bē ratapa ewyyh doo. ²¹ Ȳ hād nu mebyys ȳ nahaj'as do hyb n'aa bē hā ȳ moo wād bā ta tii da bē hā ramoo bok doo.‡

† **11:18** Tii da Paw-Ro wén d'oo, Korin buuj rah'yy genāh hyb n'aa ma matēg oow sa hā. ‡ **11:21** Ma matēg oow sa kyyh hyb n'aa Paw-Ro wén ej'ees. Nahejooj its Paw-Ro, sa nooh. Dooh Paw-Ro nu mebyy heh'āāt tado bā. Hād nu mebyng tawén nāng, ma matēg oow ramoo bok do hā rah'yy genāh takarēn do hyb n'aa.

Āã kanahën its né paawä ta tii hã, ta ti neỹym doo me rap'ãã kasab'ee doo, ỹ na-ããj hẽ ỹ hajaa neỹym doo me ỹ p'ãã kasabé bã. H'yy gatamah do hadoo ỹ baher'oot ta tii. ²² Eber buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Eber buuj. Isaraéw buuj had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Isaraéw buuj. Abaraãm panaa had'oo mäh, sa nooh. Ỹ na-ããj hẽ Abaraãm panaa. ²³ Kristo karom had'oo mäh, sa nooh. Ỹ Kristo karom heh'äät do sa bahãnh. (H'yy gatamah do her'oot do hadoo ỹ baher'oot ta tii da.) Tak'ëp sa bahãnh ỹ moo wäd wät. Sa bahãnh hajõõ nuu me ỹ radawäts geët, Jesus ky n'aa ỹ her'oot do hyb n'aa. Sa bahãnh hajõõ nuu me tak'ëp ỹ rabaheyyyh. Hajõõ nuu me dajëb gó ỹ bewäd nä. ²⁴ Ji ma poo oow pé nuu me ken'yyh 39 nuu me ỹ rabaheyyyh ta tyd me, Judah buuj hã. ²⁵ Tamawoob nuu me ken'yyh b'aa t'aah me ỹ rabaheyyyh. ^{**} Sét nuu me ỹ radajëëb paawä, pä me ỹ ramakut. Tamawoob nuu me marakate ỹ gahõm do tabegyb jëk. Sét adëb bã, sét atsëm ỹ batu tame. ²⁶ Hajõõ nuu me ỹ bawät. Ām n'aa näng hã ỹỹ, tami ỹ mawät doo. Ām n'aa näng hã ỹỹ,

moo nesaa do sa hyb n'aa. Ām n'aa näng hã ỹỹ, hãj ỹ n'aa buuj wób sa hyb n'aa. Ām n'aa näng hã ỹỹ, Judah buuj nadoo do wób sa hyb n'aa. Ām n'aa näng hã ỹỹ, panang bã. Ām n'aa näng hã ỹỹ, ranabok hënh ỹ bawät bã. Ām n'aa näng hã ỹỹ, akajar me ỹ bawät bã. Ām n'aa näng hã ỹỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do ken'oooh do sa mahang. ²⁷ Tak'ëp ỹ moo wäd wät. Tak'ëp ỹ bakaanh ỹ moo wät do hyb n'aa. Hajõõ nuu me ỹ naỹyh.†† Sah, hoo kaanh do na-ããj hẽ ỹ bahoop. Hajõõ nuu me ỹ waa tamah. Hajõõ nuu me ỹ bahoop hahëëm doo. Hajõõ nuu me dooh saroor hebaan do wë ỹỹ, ỹ kahat'ëëh hyb n'aa. ²⁸ Sahõnh hẽ ỹ ahoop do wób bahãnh ti anäng nä sahõnh hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt habong do sa hyb n'aa ỹ hyb n'aa tón do had'yyt hẽ, Jesus karën doo da rababok ỹ karën do hyb n'aa paawä. ²⁹ Rah'yy kanejój bã kã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã, ỹ t'yyd mehĩn sa hã, ỹ hyb n'aa tón hëp ỹỹ gó sa hyb n'aa. Nesaa do ta see moo wäd bã rah'yyb tatuk do hyb n'aa, tak'ëp ỹ h'yy katón ta ti hedoo do hyb n'aa.

³⁰ Ỹ h'yy kasabé bã, jããm hẽ né hẽ ỹ h'yy kasab'ee da ỹ nahejooj is do metëëh do hã.

§ **11:24** Jããm né hẽ 40 nuu me ji bahewyyh do séd noo gó, Judah hãj n'aa buuj ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã rasãm baanh. Ranesõõts hõm hyb n'aa ti yd jé rabetsën. 39 nuu me rabaheyyyh. ^{**} **11:25** Roma buuj ti ky n'aa etyy do b'aa me rabaheyyyh. †† **11:27** Ta see pé noo gó Paw-Ro moo wät atsëm ta waa sãm hã. Ta see pé noo gó Jesus ky n'aa tama metëëk atsëm. Ta see pé noo gó taky n'aa etsëë atsëm, ti hyb n'aa ty jawyng tabahoop.

³¹ Dooh daap ŷ menä bā P'op Hagä Do ji j'aa etsëe had'yyt doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy kaha'eeh doo, ta Yb, hapäh. ³² Damas-Ko panang hënh ŷ hewäd nä noo gó, panang bagä n'aa sa wahë n'aa Aretas häd näng do wë moo wät do mejüü panang hadë do noo bā warahén ŷ ragada ŷ ramosoo hyb n'aa. ³³ Tii d' radoo né paawä, arook gó Jesus hā h'yy ka'eeh do ŷ rabahy g'ëed is tūü, panang hadë pong jé naa. Tii bā ŷ kejën hōm is sa mahānh.

12

¹ Dooh né paawä ŷ genaag bā, ahōm nä ŷ h'yy kasab'ee doo ran'oo bā, daap né paawä ti ta tii. Bë ŷ maher'oot hÿÿ kã s'ëeh hadoo do Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do hā ŷÿ. Bë ŷ maher'ood kãn na-āāj hē hā ŷ tametëeh doo. ² ŷ hapäh aj'yy Kristo hā h'yy ka'eeh doo. ¹⁴ däg ta baab tabëej hōm doo, P'op Hagä Do mahüüm dó hÿ pong jé, ta wë. Dooh ŷ hapëe bā ta h'yyb tym ub tado bā t'ï hënh hasëek doo, ta hub sii hē tado bā. P'op Hagä Do ti hapäh. ³⁻⁴ ŷ hapäh né hē hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk. (ŷ ab'aanh, dooh ŷ hapëe bā ta h'yyb tym ub tado bā t'ï hënh hasëek doo, ta hub sii hē tado bā.) T'ï hënh ta ti aj'yy* maa napäh

kyyh ji nahajaa do ji her'ood bā, P'op Hagä Do nanoo do ji er'ood bā.† ⁵ Ti hadoo do aj'yy hyb n'aa ŷ haja paawä ŷ kasabé bā. Hā ŷÿ hē dooh ŷ h'yy kasabé bā. Hā ŷÿ hē ŷ kasabé bā paawä, jāām hē ŷ h'yy kasab'ee da ŷ nahejooj is do metëeh do hā. ⁶ ŷ karën bā paawä hā ŷÿ hē ŷ h'yy kasabé bā, h'yy gatamah do nado né paawä ŷÿh, né hup ŷ né hē paawä ta ti ŷ h'yy kasab'ee do hā. Ti hado né paawä, dooh ŷ h'yy kasabé bā. Dooh ŷ karën bā ta bahānh ŷ rahyb n'aa newë bā. Jāām né hē hā ŷ rahapäh ŷ moo wät doo, ŷ her'oot do na-āāj hē.

⁷ Hā ŷÿ hē ŷ h'yy kasabé mahānh, tak'ëp hetsooh do kametä däk do hyb n'aa hā ŷÿ, P'op Hagä Do anoo hā ŷÿ nesaa do ŷ ahoop doo, sasëng tëg ejooh do hadoo ji. Nesaa Do Yb mejüü do tii, ŷ tarejää hyb n'aa, hā ŷÿ hē ŷ h'yy kasabé mahānh. ⁸ Tamawoob nuu me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ betsëe tabado hōm hyb n'aa ta ti ŷ ahoop doo. ⁹ Tii d' né paawä, hahÿÿ da ta kyyh hā ŷÿ: "Jāām hē né hē ŷ ky enyym do a hā, sahōnh hē hejój ŷÿ baad takametä däk do hyb n'aa nahej'oonh do sa hā", näng ta kyyh hā ŷÿ. Ti hyb n'aa kã, tsebee gó ŷ h'yy kasab'ee ŷ nahej'oonh do hā, Kristo hejój bawät hyb n'aa hā ŷÿ. ¹⁰ Ti hyb n'aa kã ŷ tsebé

* **12:3-4** Ta daaj hē, ta ky n'aa né hē Paw-Ro her'oot. Ti né ti aj'yy hÿ pong jé P'op Hagä Do masäk doo. Kejën doo gó Paw-Ro wén her'oot, dooh takarën bā tah'yy kasabé bā do hyb n'aa. † **12:3-4** P'op Hagä Do wén nanoo kyyh tamaa napäh do ter'ood bā, tak'ëp tabahetsooh do hyb n'aa. Dooh ër haja nä bā ta ti hadoo do ër gado bā badäk hahÿÿ hā ër babok nä bā.

Kristo hyb n'aa nahejoonh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ raky n'aa rejā bā, Kristo hyb n'aa wē ŷ badoh do ŷ ahob bā, Kristo hyb n'aa ŷ rarahejā bā, Kristo hyb n'aa dooh ŷ ad'oo pé na-āāj hē. ŷ nahejooj bā, hēp ŷ tym hā ŷ bahejoonh.

¹¹ H'yy gatamah do her'oot doo da ŷ ber'ood dāk. Bē né ti han'oo tii d' ŷ wén her'oot. Bē né paawā tii baad her'oot do kēh ŷ n'aa hā. Dooh its né paawā ŷŷh,† dooh tabad'op hē Jesus ky n'aa rod sa bahānh red'oo do sa yd jé ŷŷh. ¹² H'yyb jawyk doo me ŷ moo wād wāt bē mahang Jesus mejūū do heh'āāt ji do bā metēēh doo: Hetsooh do P'op Hagā Do hanaa ŷ metā wāt, meuj n'aa nāng do ŷ moo wād wāt, ŷ pehuunh do na-āāj hē. ¹³ Ny hadoo do ŷ moo wād wāt ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh do hā, bē hā ŷ moo nawād wāt doo? Jāām né hē hahŷŷ bē hā ŷ nad'oo doo: Bē ŷ daab nayyp doo! Bē mabaan ta ti hyb n'aa bē ŷ ky n'aa rejāā hadoo doo. S

¹⁴ Tamawoob nuu me dāg bē ŷ bahehēēn da hŷŷkā. P'aa hēnh dooh né da bē ŷ daab yb bā ēnh. Bē ma nado ti ŷ karēn. Bē ti ŷ karēn sa yb sa taah

karēn doo da. Ji taah ned'ēēd is do nado sa yb sa ŷŷn karēn do hanoo doo. Sa yb ti sa taah nad'ēēd is do karēn do hanoo doo.** ¹⁵ Baad ŷ h'yyb he-doo sahōnh hē ŷ ah'ēēnh wē ŷ hanāng doo, ŷ kan'oo dāk bē hā bē ŷ masa hyb n'aa. ŷ eanh hŷŷkā bē hā: Dooh denaa hē ŷ bē kamahān, tak'ēp bē ŷ kamahān do mabaj?

¹⁶ Hahŷŷ d' mā bē mahang habong do sa nooh: “Te hub né hē. Dooh bē tadaab yb bā. Dooh né paawā bē tadaab yb bā, kamatakēē doo me bē tawedii”, nāk sa kyyh. ¹⁷ Ajyy bē wē ŷ mejūū do hā bē ŷ wadii bē hā? ¹⁸ Tak'ēp paa ŷ betseē Tiit bē wē tabahōm hyb n'aa. Āā h'yyb hata ŷ mejūū ta sii ti noo gó. Bē Tiit wadii, bē hā péh? Sét hēp ŷŷ Tiit daheeh. Séd h'yyb hedoo āā babok Tiit daheeh. Dooh bē āā wad'ii bā.

¹⁹ Ta ti āā wén her'oot bē hā, āā kawoom hyb n'aa bē ed'oo g'eeh? Dooh. Dooh ti hyb n'aa tado bā. Séd āā h'yyb hedoo Kristo hā. T'ōp hanāng doo me āā baher'oot sahōnh hē āā her'oot doo. P'op Hagā Do maa napāh āā her'oot doo. Najis haa, sahōnh hē āā bad'oo doo, bē

† **12:11** Dooh its né paawā ŷŷh Paw-Ro wén her'oot wāt, dooh né ji hajaa péh P'op Hagā Do tanado bā paawā. Ta ti tabaher'oot bā tapes'āāp na-āāj hē ta hā ky n'aa rejāā doo. “Dooh its Paw-Ro”, nāk sa kyyh. **S 12:13** Sahōnh hē ta wób sa mahang tamoo wād wāt doo, Korīn buuj mahang na-āāj tamoo wād wāt. Jāām hē dooh tadaab yb bā sa hā. Ta wób hā ti tadaab yyp. Ti hyb n'aa apāh dooh baad Paw-Ro kamahān sa hā ta wób red'oo. Bē mabaan bē hā ŷ daab nayyp doo Paw-Ro baher'oot bā, tahād ky n'aa e'ees. Nesaa do nado ti ji da hadoo do ji daab nayyp doo. **** 12:14** Korīn buuj Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Paw-Ro taah hadoo. Dooh Paw-Ro karēn bā sa dajēē tagado bā. Takarēn tamasa sa hā, baad Jesus hā rah'yyb padēēk hyb n'aa. Sa yb hadoo Paw-Ro, ta hyb n'aa Jesus hā rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

hyb n'aa né hē tii, baad taba-
hadoo hyb n'aa bē hā, Jesus
hā bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm
hyb n'aa paawā. ²⁰ Ÿ eỹm, bē
wē Ÿ kajaa bā, ta see hadoo bē
h'yyb hā Ÿ da. Tii bā, dooh
na-āāj hē bē genaag da bē Ÿ
maher'ood bā. Ÿ aw'yyt apāh
da bē mahang kaj'ōōk doo,
h'yy kajew'ēēs doo, kawajāān
doo, séd hā h'yyb nahed'oo
doo, ta wób ky n'aa rejāā doo,
kasab'ee doo, kamanejūū do
na-āāj hē. Ÿ hyb n'aa newē
bā, Ÿ hyb n'aa tón ta ti hedoo
do Ÿ awyyd bā da bē mahang.
²¹ Ÿ eỹm da, bē wē Ÿ kajaa
bā p'aa hēnh da Ÿ nu mebyng
bē hyb n'aa P'op Hagā Doo, ta
hā Ÿ h'yy kaha'eeh do an'oo
bā. Ÿ hyb n'aa tón da Ÿ eỹm,
pooj jé nesaa do moo bok do
rat'yyd kamanehiīn do hyb
n'aa baad nadoo do ramoo
bok do hā, sa Ÿm sa patug
nadoo do sii rabeỹh do hā,
nu meby n'aa nāng do hā, sa
matym gó ramoo bong doo.

13

*Tagadēeg ub Paw-Ro ma-
her'oot do ky n'aa hahỹh*

¹ Tamawoob nuu me dāg
hahỹ bē Ÿ bahehēen doo.
Ÿ kajaa bā, sahōnh hē ky
n'aa katep'aa do bē mahang

hanāng doo, pawóp hē,
tamawoob hē ta rod n'aa
raher'oot da te hub tado bā.*

² Ÿ ab'aanh, pooj jé, pawóp
nuu me dāg bē Ÿ bahehēen
noo gó nesaa do moo boo
bok do sa hā Ÿ maher'ood
wāt doo. Ta ti moo hedoo
doo, bē sahōnh hē na-āāj
hē, Ÿ maher'oot hahỹ da:
Doo da Ÿ t'yyd mehīn bā
pooj jé du d'oo do nesaa do
moo bok doo, ta wób na-āāj
hỹ kā nesaa do moo bok
doo. ³ Doo da bē Ÿ t'yyd
mehīn bā. Bē karēn mäh,
bē Ÿ metēeh Kristo tado bā
hā Ÿ her'oot doo, bē nooh.
Nahejooj nado Kristo bē wē.
Hejooonh né hē bē mahang.
⁴ Nahejooonh doo gó b'aa
kajatsēk do hā kepēem dāg né
paawā, ti awād had'yyt hỹ
kā P'op Hagā Do hejój hyb
n'aa. Ti hadoo né hē āā hā.
Kristo nahejooj hā séd hā āā
h'yyb hedo né paawā, bē wē
da āā babok Kristo sii P'op
Hagā Do hejój hyb n'aa. Bē
wē āā kajaa bā, ta hejój gó da
āā babok bē wē.†

⁵ Taw'āāts hē bē ti bē hā
hē bē kamety, bē hyb n'aa
newē, Jesus hā bē h'yy kae
bā heh'āāt ub. Doo g'eeh
bē hapēē bā, Jesus Kristo bē
h'yyb gó awāt? Ta nehub tado
bā bē hegāā bā, dooh Kristo

* **13:1** Tii d' né ji bad'oo P'op Hagā Do kyy kerih do ji tamaher'oot, ta see ta da hadoo do taky n'aa tapa bā. Dew-Teronom 19.15 hā takerii dāk tii. Doo j ky dahé bā sét hē her'ood bā. Jāām hē ji ky daheeh pawóp hē, tamawoob hē hadoo doo, te hub né hē ranoo bā ky n'aa katapaa do ky n'aa. Tii da P'op Hagā Do kyy kerih do wén mejūū, daap hē ji ky n'aa tapa mahānh ji da hadoo do. † **13:4** Korīn panang bā habong do wób raky sēm Paw-Ro. Doo raky dahé bā. Nesaa do rakarēn ramoo bok nā. Ti hyb takajaa do pooj jé Paw-Ro maher'oot sa hā. Pooj jé dó tat'yyd mehīn né paawā, dooh da tat'yyd mehīn wād bā nabuj keh'ūūm do sa hā. Kristo hejój gó Paw-Ro ky n'aa ety da hỹ kā sa hā takajaa bā.

hã h'yy ka'eeh do heh'ãät do bē do bā. ⁶ Wyt ta maab hē bē hã ŷ gada, bē hapāh Jesus mejūū do heh'ãät do ŷŷh. †
⁷ P'op Hagä Do hã ãä ky n'aa etsēē, baad nadoo do bē moo nabok hyb n'aa. Dooh ãä ky n'aa ets'ēē bā ta tii, baad bē mahang ãä moo boo bok do ta wób rabaher'oot hyb n'aa. Dooh. Tii d' ãä wén ky n'aa etsēē, baad hadoo do bē moo bok hyb n'aa. Ti né hē ti ãä karēn doo. Dooh ŷ hyb n'aa p'eed bā, baad nadoo ãä moo boo bok doo, ta wób redoo bā. Jãām né hē ŷ karēn, baad bē babok doo. ⁸ Tii d' ŷ wén her'oot, dooh ãä haja bā baad hadoo do ãä geām bā. Jãām hē ãä hajaa ãä moo bok baad hadoo do masa doo, kah'ūūm do hanoo doo. ⁹ Tsebee gó ãä gadoo ãä nahejoonh doo. Jãām hē ãä karēn, baad Jesus hã bē h'yy ka'eeh. ãä ky n'aa etsēē bēēh, bē t'yyd kamehīn hyb n'aa baad nadoo do hã, p'aa hēnh baad ub bē babok hyb n'aa. ¹⁰ Hahŷ mo haja ŷŷ kerih do bē ŷ ma erih bē wē ŷ kajaa do pooj jé, bē wē ŷ kajaa bā kã, dooh hyb n'aa bē ŷ nabuuj gedoo pé hyb n'aa ky n'aa jawyk doo me, hã ŷ kan'oo dāk doo me. Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do anoo ta ti ŷ ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ŷ moo wät hyb n'aa bē hã, bē h'yy ka'eeh do kah'ūūm hyb n'aa.

Hã ŷ tabanoo ta ti ta ky n'aa jaw'yyk do bē h'yyb tym gó hanäng do ŷ rejãä hyb n'aa nado.

Paw-Ro kedēē hōm do ky n'aa hahŷŷh

¹¹ Tagadēēg ub, wakān haa, bē tsebee. Taw'ãäts hē bē t'yyd kamehīn baad nadoo do bē moo boo bok do hã. P'aa hēnh baad hadoo do bē moo boo hŷŷ kã. Bē ky dahé hahŷŷ hã, bē ŷ ma erih do hã bē ŷ maher'oot do ta hã. Taw'ãäts hē séd bē h'yyb hedoo. Taw'ãäts hē hanām doo gó bē babok bē da hadoo do wē. Tii bā da P'op Hagä Doo, ta hanaa ji kamahān doo, ta hanaa ji h'yyb nām doo, awät da bē mahang.

¹² Taw'ãäts hē baad ub, hanām doo gó bē edēē sahōnh hē bē da hadoo doo. ¹³ Sahōnh hē Jesus hã h'yy ka'eeh do babā habong do bē rahyb n'aa esee.

¹⁴ ŷ karēn, Jesus Kristo Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky ennym do bē h'yyb gó tabawät. ŷ karēn ji P'op Hagä Do kamahān do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawät. ŷ karēn na-ãäj hē séd hã ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do Sahee ji hã hanoo do sahōnh hē bē h'yyb gó tabawät. Jãām hē kã.

† 13:6 Korīn buuj wób ramejūū Paw-Ro metēēh Jesus mejūū do heh'ãät do tado bā. Ti Paw-Ro mejūū sa daaj hē sa hã hē rakametyy rabahapāh hyb n'aa Jesus hã rah'yy kae bā, Jesus hã rah'yy kanae bā. Jesus hã rah'yy kae bā tii bā rabahapāh Paw-Ro Jesus mejūū do heh'ãät tii, Paw-Ro hyb n'aa Jesus hã rah'yy kae dāk do hyb n'aa.

**Garata
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Garata häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh**

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Jesus mejüü do see ÿ ti hÿ Paw-Ro. Ajyy ÿ rasëew hõm do hyb n'aa nado Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk. Ajyy sa kyy gó nado tii. Jesus Kristo kyy gó né tii. P'op Hagä Do ta Yb, dejëp do mahang Jesus ganä wät hanoo do kyy gó na-ããj hë.

² Ær hÿÿj hedoo do pa ÿ habong do sa sii ÿ edëng bëëh, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, Garata häj n'aa bä jé pad'yyt hë bë panang bä kahet'aa doo.

³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yyim bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyb en'yyim. ⁴ Jesus né hë tii, P'op Hagä Do ër Yb karën doo da, ta daaj hë takan'oo däk dajëb hã, nesaa do ër moo bok do sãm, ër tabed'ëep hyb n'aa, da hë Nesaa Do ÿb mejüü doo da habok doo da ër naboo bong hyb n'aa kä. ⁵ Taw'ããts hë P'op Hagä Do hã ji j'aa etsëe had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawereem do ky n'aa hahÿÿh

⁶ ÿ hyb n'aa tón, nayyw hë né hë bë du doo do hyb n'aa bë beréd hõm P'op Hagä Doo, Kristo hyb n'aa né hë bë wë taky enyym, bë tagadoo doo. Panyyg see bë ky dahé däg kãn. ⁷ Jesus panyyg hanäm do tii, ta wób sa noo né paawä, dooh panyyg hanäm do tado bä. Ta wób rakarën bë rawedii. Rakarën rah'ÿÿt Kristo ky n'aa hanäm doo. ⁸ Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Jesus ky n'aa hanäm do ma metëek doo, bë ãã ma met'ëëg wät do paa nadoo doo. ÿ tado bä paawä, ããs wë hã hana do tado bä paawä na-ããj hë ta see hã ma metëek doo, ky n'aa kawas'ee däk da. ⁹ ÿ ab'aanh pooj jé bë ãã maher'ood wät doo: Ky n'aa kawas'ee däk da had'yyt hë jé ta see hadoo Kristo ky n'aa hanäm do bë tamaher'ood bä, pooj jé bë gadoo do nahadoo doo! Tabanesaa hënh hahõm do ti ma matëg oow.

¹⁰ Ta ti ÿ erih do hã wyt ta maab hë, dooh hã ÿ raj'aa etsë do jawén ÿ awäd bä. P'op Hagä Do ÿ taj'aa etsë ÿ karën. Ta wób ÿ karën ÿ h'yyb en'yyim g'eeh? Dooh. Da hë ÿ karën nä bä paawä ta wób ÿ h'yyb enäw up, dooh Kristo karom ÿ do bä paawä.

¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿ wakãn haa: Kristo ky n'aa hanäm do bë ÿ ma met'ëëg wät doo, dooh ajyy

sa hanaa tado bä. ¹² Dooh aj'yy tado bä hä ŷ tab'eēs do ta panyyg. Dooh ŷ rama met'ëeg bä ta tii. Jesus Kristo né hē tii, ta ti metëeh do hä ŷŷ.

¹³ Bē ky n'aa napäh paa nyy da p'ooj ub Judah buuj ky n'aa jew'yyk do mejüü doo da ŷ bawäd wät. Bē ky n'aa napäh nyy da tak'ëp ŷ paa rejää P'op Hagä Do karapee, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa napäh na-ääj hē tak'ëp ŷ karēn paawä Kristo hä h'yy ka'eeh do ŷ gawats'iik ti noo gó. ¹⁴ Tak'ëp paa ŷ ma kamet'ëeg wät Judah buuj ky n'aa jew'yyk doo, baad paa ŷ ky daheeh. Ti hyb n'aa ŷ akog bong paa hajök Judah buuj nemon ŷŷ ma kamet'ëek doo. Tak'ëp paa ŷ karēn ŷ ky daheeh sahōnh hē ää wahē makü metëek do hä. ¹⁵⁻¹⁶ Tii bä kã, tii da né hē ŷ bawäd né paawä, P'op Hagä Do metä wät hä ŷ ta T'aah, ŷ tah'yy gan'yyh ta hä tan'oo bä, Judah buuj nadoo do hä ta ky n'aa ŷ maher'oot hyb n'aa. P'ooj ub, äñ ŷ wog gó ŷ basuun nä bä, tsyt hē ŷ P'op Hagä Do asëew däk. Taky ennym do hyb n'aa hä ŷŷ, nes'aa né paawä ŷŷ, hä ŷ tabanoo ta wē ŷ moo wät hyb n'aa. Tii bä, ta T'aah hä ŷ tametëeh P'op Hagä Do h'yyb däng noo gó, dooh ŷ eaaj bä ajyy sa hä nyy d' ŷ bad'oo. ¹⁷ Dooh na-ääj hē Jerusarēnh hēnh ŷ ahōm bä, pój ŷŷ jé Jesus mejüü do rabahado padëek do sa wē ŷ beanh hyb n'aa paawä.

Dooh. Nayyw hē ŷ bahōm paa Arab häd näng do häj n'aa hēnh. Ta jawén, tii b' naa Damas-Ko panang hēnh ŷ babaaj hōm kãn.

¹⁸ Tii bä kã, tamawoob hē ta baab jawén paa bä, Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm kãn, Peed ŷ baheg'ääs hyb n'aa. ¹⁵ ta äh ta pa ŷ baym. ¹⁹ Ta tii bä na-ääj hē ŷ bahapäh Tsijaag, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hŷŷj.* Jesus mejüü do wób, dooh ŷ hapëe bä ti noo gó. ²⁰ P'op Hagä Do matym gó bē ŷ maher'oot: Te hub né hē hahŷ ŷ erih doo. Dooh ŷ noo kanesa bä. ²¹ Ta jawén ŷ bahōm kãn Sirija, Siris häd enäh do sa häj n'aa hēnh. ²² Kristo hä h'yy ka'eeh do Judah buuj häj n'aa bä, jé pad'yyt hē sa panang hēnh rakahet'aa doo, dooh ŷ rahapëe nä bä ti noo gó. ²³ Jääm hē hahŷ ŷ raky n'aa napäh. Hahŷŷ d' sa kyyh: "Aj'yy p'ooj ub ää tarahejää doo, hŷŷ kã tama met'ëeg kãn Kristo ky n'aa p'ooj ub takarēn do tagawats'iik do paah", näk mä sa kyyh. ²⁴ Ta ti ŷ raky n'aa napäh bä, P'op Hagä Do raj'aa etsë hëp ŷ n'aa.

2

¹ Ti m', ¹⁴ ta baab jawén paa bä, p'aa hēnh Jerusarēnh hēnh ŷ bahōm. Béh-Nabéh sii ŷ bahōm. Tiit ŷ mahüüm si ŷŷ. ² T'ii hēnh ŷ wén hōm, P'op Hagä Do metëeh hyb n'aa taw'ääts hē né hē

* 1:19 Tsijaag, Jesus hŷŷj. Sét hē sa ŷŷn.

ÿ bahôm. Ta tii bâ ÿ ats'yyt Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa nãng doo, ÿ maher'oot hyb n'aa sa hã nyy da Kristo ky n'aa hanãm do Judah buuj nadoo do hã ÿ ma mehet'ëek doo. ÿ wén maher'oot, ÿ karën ÿ baheg'ããs séd rah'yyb hedo bâ hã ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hã. Séd rah'yyb nahedo bâ paawä ÿ ma mehet'ëek do hã, daap paawä tii bâ ÿ ma met'ëeg wät doo, da hë ÿ ma metëek do na-ãäj hë, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ÿ da raky sëm do hyb n'aa ta ti raky n'aa napäh bä. ³ Séd hã sa wahë n'aa hedoo do rah'yyb hedoo né hë hã ÿÿ, ÿ ma mehet'ëek do hã. Dooch ênh ramejõ bá Tiit, t'ïi hënh si ÿ hewäd nä doo, ta masuuj noo byyh kahõg hõm bá, Judah buuj nado né paawä. ⁴ Ta wób ti tii d' karën paawä tabad'oo. Jesus hã h'yy ka'eeh do oow né tii. Èr mahang rakamekuuj bong rabaheg'ããs hyb n'aa nyy da Kristo Jesus hyb n'aa, dooh sa ky n'aa jaw'yyk do èr jeÿÿm wäd bä, neÿÿm doo gó èr wén boo kãn. Rakarën paawä p'aa hënh sa ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. Rakarën paawä sa ky n'aa jaw'yyk do karom hadoo ji bahado däk p'aa hënh. ⁵ Tii d' rakarën né paawä, dooh tabad'op hë ãã ky dahé bá sa kyyh, bë hyb n'aa, Kristo ky n'aa hanãm doo, baad hadoo doo, baad tabenyw däk hyb n'aa, ta panyyng kamanekuuj däk hyb n'aa.

⁶ Jerusarënh bá Jesus hã

h'yy ka'eeh do mahang rahyb n'aa jew'yyk do sa hã, sa wahë n'aa ky n'aa nãng do sa hã, baad ub ÿ ma mehet'ëek doo. Dooch ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh. (Ta ti ÿ her'ood né paawä, dooh ÿ ky s'üüd bá sa hã Jesus sii rababok do paa hyb n'aa. Séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo. Ky n'aa etsëeh doo, ky n'aa nets'äs do na-ãäj hë tagadoo.) ⁷ Dooch né hë ÿ ma mehet'ëek do jó ramejüü péh, ÿ hanäng. Rahapäh, hã ÿ P'op Hagä Do anoo, Kristo ky n'aa hanãm do ÿ ma metëek hyb n'aa Judah buuj nadoo do sa mahang, Peed hã tabanoo do hadoo Judah buuj mahang tama metëek hyb n'aa. ⁸ P'op Hagä Doo, Peed tahej'oonh doo, Judah buuj mahang Jesus mejüü do tabahadoo hyb n'aa, ÿ na-ãäj né hë tahej'oonh Judah buuj nadoo do sa mahang Jesus mejüü do ÿ bahadoo hyb n'aa, rabahapäh. ⁹ Ti m', Tsijaag, Peed, Jowäw daheeh, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa enäh doo, rabahapäh bá nyy da P'op Hagä Do ÿ tasëew hõm tsyt hë, Judah buuj nadoo do mahang ÿ moo wät hyb n'aa, Béh-Nabéh daheeh ÿ ragadoo sa h'yyb hataa ãã bahado däk hyb n'aa kä. Sa moo hub me ãã redëng tii bá, ãã ragadoo rametëeh hyb n'aa ta tii hã. Sa sii ãã kaner'oot noo gó, baad ub sa hã Judah buuj nadoo do mahang ÿ Béh-Nabéh daheeh ãã moo bok hyb n'aa. Ti nuuj jé Judah

buuj mahang ramoo bok tii.
 10 Dooh ãã hã ramejõ bã.
 Jããm hẽ ãã hã retsẽ, Jesus
 hã h'yy ka'eeh do kas'uut
 do Jerusarẽnh panang bã
 habong do ãã hyb n'aa esee
 hyb n'aa, ãã masa hyb n'aa.
 Tii d' né da tak'ëp ÿ karën up
 ÿ bad'oo.

11 ãn-Tijoka panang bã ãã
 wẽ Peed baheg'ããs noo gó,
 Peed ÿ nabuuj gedoo baad
 nadoo do hyb n'aa tabad'oo
 doo. 12 Pooj jé dó baad Peed
 awa had'yyt hẽ Jesus hã h'yy
 ka'eeh do Judah buuj nadoo
 do sa sii. Tii bã kä, ãn-
 Tijoka bã rakajaa ajyy Tsijaag
 hep'ëeh doo. Ti m' ta ti ajyy
 rakajaa bã kä, dawë hã Peed
 bawäd däk Judah buuj nadoo
 do sa mahãnh. Dooh sa sii
 tawa wäd bã, Judah buuj wób
 ji masuuj noo byyh kahõk do
 hã ky kah'ũũm do tajeÿÿm do
 hyb n'aa.* 13 Tii bã Judah
 buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do
 ta tii bã habong doo, Peed mo

n'aa me rabadoo däk na-ããj
 hẽ. J'ooj madäk doo me ti
 noo gó Peed bad'oo doo da tii
 d' na-ããj hẽ rabad'oo. Dawë
 hã rababoo däk Judah buuj
 nadoo do sa hÿÿj hedoo do
 Jesus hã h'yy ka'eeh do sa
 mahãnh.† Béh-Nabéh sii hẽ sa
 h'yyb hata däg ti noo gó.

14 Ti m', dooh baad hadoo
 doo, Kristo ky n'aa hanãm
 do metëeh doo da raboo boo
 bã ÿ bahapäh bã, sa hÿÿj
 hedoo do raty n'aa gesyyg
 däk‡ ÿ bahapäh bã, sahõnh
 hẽ sa matym gó Peed hã
 ÿ ky hadoo: “Judah buuj
 né paawä õm, Judah buuj
 nadoo doo da mabawäd däk.
 Meréd hõm Judah buuj raky
 n'aa jaw'yyk doo. H'ëed hyb
 n'aa hÿÿ kä, mabad'oo do
 hã, makarën mamejũũ Judah
 buuj nadoo do er hÿÿj ky n'aa
 hedoo doo, Judah buuj ky
 n'aa jaw'yyk do ragadoo sa
 hã magadoo hyb n'aa, õm né
 heréd hõm paawä tii?§ 15 Te

* **2:12** Ti noo gó, Judah buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramejũũ Judah buuj nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm, jããm hẽ tii bã P'op Hagä Do gadoo Judah buuj nadoo do red'oo do hyb n'aa. Judah buuj wób, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, tii da ramejũũ Judah buuj nadoo do rabad'oo, Judah buuj wób Jesus hã h'yy kana'eeh do rajeÿÿm do hyb n'aa. Sa hã rawén jeÿÿm, ta ti rarejãã sa ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh doo. † **2:13** Ti noo gó, jããm hẽ Judah buuj rabawa Judah buuj nadoo do sa sii, Judah buuj nadoo do sa masuuj noo byyh ragahõg hõm bã. Tii da né sa ky n'aa jaw'yyk do mejũũ. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahang dooh tii d' tahado wäd bã. Séd gó ji P'op Hagä Do gadoo Jesus hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ né hẽ paawä Judah buuj nadoo do sii Peed bawa. Ta tii bã heg'ããs do Peed raky n'aa her'oot ta wób sa hã Peed jeÿÿm. Ti hyb n'aa dooh takarën bã Judah buuj nadoo do sii tawa bã heg'ããs do sa matym gó. Ti hyb n'aa tsyt hẽ tabawäd däk, tahapëë né paawä dooh ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hyb n'aa ji P'op Hagä Do gadoo. ‡ **2:14** Rawén ty n'aa ges'yyk, dooh Garata hãj n'aa buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do sa masuuj noo byyh kehõg bã. Ti hadoo né hẽ P'op Hagä Do gadoo na-ããj hẽ sa hã Peed hapëë né paawä, ta ty n'aa ges'yyk ta sii wa do paah, ta wób tajeÿÿm do hyb n'aa. J'ooj madäk do ta h'yyb. § **2:14** Dooh né paawä Peed her'ood bã Judah buuj nadoo do sa hã sa masuuj noo byyh ragehõg hõm hyb n'aa, tii d' tahanäng pé dawëë tabawäd däk do sa mahãnh, Judah buuj wób rakajaa bã.

hub né hē, Judah buuj taah ēr bahadoo do hyb n'aa Judah buuj né hē ēēr. Dooh ta wób, baad nadoo do moo heb'oooh do ēr ado bā. **** 16** Dooh né paawā baad nadoo do moo heb'oooh do ēr ado bā paawā, ēr hapāh, jāām hē Jesus Kristo hā ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad ji wén hado dāk P'op Hagā Do matym gó. Jāām hē Jesus hyb n'aa ji tagadoo. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa tado bā. Ēr na-āāj hē, Judah buuj, Kristo Jesus hā ēr h'yy kae dāk baad ēr bahado dāk hyb n'aa P'op Hagā Do matym gó, ēr tagadoo hyb n'aa. Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ēr daab yb wäd bā. Dooh hajaa pé baad tabahado dāk P'op Hagā Do matym gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do taky daheeh do hyb n'aa. **17** Hỹỹ kā, ēēr, Judah buuj hedoo doo, Kristo hyb n'aa kā ēr karēn do hyb n'aa baad ēr bahado dāk P'op Hagā Do matym gó, baad nadoo do moo heb'oooh do ēr bahado dāk Judah buuj nadoo do nemuun, nāk ēr buuj wób. Nyy d' rahanāng pé ta tii? Kristo hyb n'aa g'eeh nesaa do moo heb'oooh do ēr bahado dāk? Dooh. Dooh tii d' tado bā! **18** P'op Hagā Do ky n'aa

jaw'yyk do ky nadaheeh do ji bahadoo, p'aa hēnh ji du do bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā ji daab yb bā, pooj jé ji eréd hōm doo. **†† 19** Dooh taw'āāts hē tado bā p'aa hēnh ŷ du do bā ŷ daap yyp Mosees ky n'aa jaw'yyk do hā. Mosees ky n'aa jaw'yyk do dajēb hā ji taky n'aa etyy do hyb n'aa, ŷ paa dajēb wät hadoo ta hā. **‡‡** Hỹỹ kā, tamanejō wät do hyb n'aa hā ŷỹ, ŷ hajaa P'op Hagā Do karēn doo da ŷ bawät. **20** Hahỹỹ d' ŷ hanāng pé ti ta ky n'aa jaw'yyk do hā ŷ paa dajēb wät do hadoo ŷ baher'oot bā: Kristo sii ŷ kepēēm dāk do hadoo b'aa kajatsēk do hā tadajēp noo gó. Gawatsig hōm pooj jé ŷ bawät do paah. Kristo ti hỹỹ kā hēp ŷỹ gó hawät doo. Da hē, badāk hahỹỹ bā ŷ bawät nā bā, ŷ h'yy kae had'yyt hē P'op Hagā Do T'aah hā, hā ŷ kamahān do hā, hēp ŷ n'aa dajēp do hā. **§§ 21** Jāām hē P'op Hagā Do ēr wē taky enyym do hyb n'aa baad ēr wén hado dāk ta matym gó. Dooh ŷ ty n'aa gesyyp bā ta tii. Ta ti ŷ wén her'oot, ji haja bā paawā baad ji bahado dāk P'op Hagā Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, tii bā

**** 2:15** Judah buuj ramaneēēnh ta wób “baad nadoo do moo heb'oooh doo”, sa ky n'aa jaw'yyk do raky nadaheeh do hyb n'aa. **†† 2:18** Hahỹỹ d' tahanāng pé tii: P'aa hēnh ji daab yb bā Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā, ta ti ji eréd wät do jawén paa bā, tii bā né hē nesaa do moo heb'oooh do ji bahado dāk né hē, ji nahajaa do hyb n'aa sahōnh hē ji ky dahé bā. Dooh Jesus hā ji daap yyp do hyb n'aa tado bā nesaa do moo heb'oooh do ji hado bā. **‡‡ 2:19** Dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejō wäd bā ji hā Paw-Ro hanāng péh. **§§ 2:20** Ti hadoo ēr hā na-āāj hē. Paw-Ro bawät do hā ēr tametēēh nyy da taw'āāts hē ēr sahōnh hē ēr babok.

daap paawä Kristo dajëp!”,
näng mä ÿ Peed hä.

3

1 H'yy ganahoot nä do hadoo bëëh, Garata buuj! Tak'ëp bë rawad'ii bong bë wén nahapëë wät baad hadoo doo! Jaa bë hä wadii? Baad ub né paa bë ÿ ma met'ëëg wät Jesus Kristo ky n'aa b'aa, kajatsëk do hä ji hyb n'aa dajëp doo. 2 Sét ub ti ÿ eanh bë hä hÿÿ kä: P'op Hagä Do anoo bë hä ta Sahee, Mosees ky n'aa jaw'yik do bë ky daheeh do hyb n'aa g'eeh, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ky n'aa bë maa napäh noo gó? 3 Tak'ëp bë h'yy ganahoot? Bë du do däk noo gó Kristo hä bë h'yy ka'eeh doo, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee bë wén gadoo. Ta Sahee bë tah'yyb mahüüm. Bë karën apäh hÿÿ kä bë daaj hë bë hajaa doo me bë bahajaa pooj jé bë du doo doo? Mosees ky n'aa jaw'yik do ji ky daheeh do hä g'eeh bë karën bë daap yyp hÿÿ kä? 4 Hajõng baad hadoo do bë bahapäh paa bë mahang. Daap hë g'eeh ta ti bë hä? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä.* 5 Wyt ta maab hë, ta Sahee P'op Hagä Do wén noo bë hä, hanäm do tawén

pehuunh bë mahang, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yik do bë ky daheeh do hyb n'aa tado bä.

6 Bë hyb n'aa newë Abaraãm bad'oo doo. P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né kä m', baad tawén hado däk paa P'op Hagä Do matym gó.† 7 Ti hyb n'aa kä, tii d' h'yy ka'eeh doo, Abaraãm karapee kä.‡ 8 P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih do hä kaher'ood däk paah, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sii hë da baad rabahado padëëk da P'op Hagä Do matym gó. Hahÿÿ da Kristo ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paa Abaraãm hä: “A hyb n'aa né da sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ky n'aa kedëng da”,§ näng kerih doo. 9 Ti hyb n'aa, sahõnh hë Kristo hä h'yy ka'eeh do tii, Abaraãm h'yy ka'eeh doo da h'yy ka'eeh doo, ragadoo da Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng do paah.

10 Tii d' nado sahõnh hë tii, Mosees ky n'aa jaw'yik do raky daheeh do hä daab 'yyp doo. Ky n'aa kawas'ee däk tii. Tii d' né hë P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ti ky

* 3:4 Dooh ji hapëë bä baad ub nyy d' tahanäng pé tég nad'ëëd is do 4 hä kerih doo. Sét né paawä Gereg kyyh, pawóp hë ta ky n'aa ta see pé noo gó. Hahÿÿ da na-ãaj hë tahajaa ji erii bä: “Daap hë g'eeh tak'ëp bë ahob wät doo, Kristo hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë rarejãä noo gó? ÿ karën paawä bë bahapäh, dooh daap hë tado bä bë ahoop do paah.” † 3:6 Genesis 15.6 ‡ 3:7 Abaraãm karapee, P'op Hagä Do karapee, Isaraëw buuj sa hä. Ti hyb n'aa jé h'yy ka'eeh do tii, P'op Hagä Do karapee heh'äät doo, Paw-Ro wén näng. § 3:8 Genesis 12.3, 18.18, 22.18

n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk sahõnh hē ajyy, ȳȳj, sét né paawä resõõts bä sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo gó kerih do mahang. Sét nuu me né paawä resõõts hõm bä, raky n'aa kawas'ee däk da”,** näng kerih doo. ¹¹ Ti hyb n'aa, wyt ta maab hē, dooh baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do hã ji daap yyp do hyb n'aa. Ti né hē ti P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo. Hahȳy da takerii däk ta ti ky n'aa: “Jããm hē edëb had'yyt da, jé ta hã h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hado däk do P'op Hagä Do matym gó”,†† näng kerih doo. ¹² Hȳy kä, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ji moo wät doo, dooh ji h'yy ka'eeh do tado bä. Ramoo bok do hã radaab yyp ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh kar'ëen doo. Hahȳy da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ti ky n'aa: “Jé hahȳy hã kamejüü do moo wät doo, edëb né paawä da ta hyb n'aa.”‡‡

¹³ Ër paa ky n'aa kawas'ee däk Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do ër nahajaa do hyb n'aa ër ky dahé bä. Tii bä kä, ër Kristo bedëeb wät ër ky n'aa kawas'ee däk do mahãnh. Ta hã tabadäng ër ky n'aa kawas'ee däk do Kristo an'oo bä, ër hã tanadëe wät hyb n'aa. Ër hyb n'aa Kristo ky n'aa kawas'ee däk

paa ȳ wén näng, hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih do hyb n'aa ta ti ky n'aa: “Ky n'aa kawas'ee däk da sahõnh hē b'aa hã sa kamag padëek doo”,§§ näng kerih doo. ¹⁴ Ër ky n'aa kawasee do mahãnh ër Kristo Jesus bedëeb wät do hyb n'aa, Judah buuj nadoo do na-ããj hē ragadoo hȳy kä Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa edëng doo. Hȳy kä, ër sahõnh hē, ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa ër gadoo P'op Hagä Do Sahee taky n'aa enooh do paah.

¹⁵ Kaner'oot do ky n'aa jaw'yyk doo gó bē ȳ maher'oot Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa, wakãn haa. Sa da hadoo do sii rakaner'ood bä, ramoo boo bä kerih do rakaner'oot do heen n'aa, sa häd ta hã raberih bä hyb n'aa jewyk do sa matym gó, tii bä dooh hajaa pé ta ti tahȳy d bä. Dooh na-ããj hē ta jawén sa see haja bä kaner'oot do heen n'aa hã taberih nä ta ky n'aa papuu, pooj jé, ta da hadoo do sii rakaner'oot do bód nadoo doo. Ti hadoo Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hã.*** ¹⁶ Abaraãm hã, ta panaa hã na-ããj hē P'op Hagä Do ky n'aa enooh paah, ta hyb n'aa sahõnh hē badäk hahȳy hã habong do raky n'aa kedëng. Dooh paa P'op Hagä Do ky dëe bä hajök do ta panaa sa hyb n'aa, ta ti taky n'aa enooh doo. Sét hē ta

** 3:10 Dew-Teronom 27.26 †† 3:11 Habakuk 2.4 ‡‡ 3:12 Rewitikos 18.5

§§ 3:13 Dew-Teronom 21.23 *** 3:15 Dooh kah'ȳyt pé tii. Dooh ta bahãnh

hanoo péh. ††† 3:16 Genesis 12.7, 13.15, 24.7

panaa hyb n'aa taky däng.††† Kristo né hē ti sét hadoo do Abaraām panaa, ta hyb n'aa ji wén ky n'aa kedäng. ¹⁷ Hahỹỹ d' ti ỹ hanäng péh, dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa hah'ỹýt pé ỹ noo bä: Abaraām sii P'op Hagä Do kaner'ood wät paah. Baad P'op Hagä Do ky däng ta hã. Taky däng ta hã, dooh taky kahỹỹd bä ta hã taky n'aa enooh doo. Ti hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yyk doo, 430 ta baab jawén paa bä Mosees hã kan'oo däk doo, dooh tahaja bä tahỹỹd bä pooj jé Abaraām hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. ¹⁸ Abaraām hã P'op Hagä Do ky n'aa edäng do er wē tatabëej bä paawä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hyb n'aa, ji haja bä paawä tii, tii bä dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tado wäd bä. P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa né hē Abaraām gadoo P'op Hagä Do ky n'aa edäng do ta hã. P'op Hagä Do wén ky n'aa edäng Abaraām, P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa ta hã.

¹⁹ Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa g'eeh takan'oo däk ta ky n'aa jaw'yyk doo? Tawén kan'oo däk, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa paawä. Takan'oo däk dó, Kristo, Abaraām panaa, kanajaa nä bä. Ti panaa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. P'op Hagä Do anoo paa ta ky n'aa jaw'yyk do ääs sa hã, Mosees hã raban'oo däk hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa rod

Isaraéw buuj sa wē, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē na-ääj hē ti Mosees. ²⁰ Hỹỹ kä, sét hē tado bä, ta daaj hē taky n'aa enooh doo, dooh ji hyb n'aa karën pé ji ky n'aa rod. Sét ub né hē P'op Hagä Doo, ta daaj hē Abaraām hã tamaher'oot do ta hã taky n'aa enooh doo.

²¹ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do h'yy kawareem g'eeh pooj jé taky n'aa enooh do paa hã? Dooh! Dooh ta hã tah'yy kawareem bä. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä ji edëb had'yyt do ji hã tan'oo bä, tii bä kä baad er ba-hado däg né hē paawä P'op Hagä Do matym gó ta ky n'aa jaw'yyk do er ky daheeh do hyb n'aa. ²² Dooh né hē tahaja bä ta tii. P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot, nesaa do ji h'yyb gó ji karën do ji hã tamejõ had'yyt hē. Ti hyb n'aa, jããm hē Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji gadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Kristo ewäd hyng do pooj jé, ti nuuj jé, Mosees ky n'aa jaw'yyk do äã tamoo masoo hadoo. Äã tadewäts bëeh hadoo. Äã tahag'ääs ti nuuj jé, tób rayd ragadahew'ëes do hagã n'aa tabad'oo doo da, P'op Hagä Do er hã tametëeh bä kä Kristo hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä hỹỹ kä, baad ji bahado däk ta matym gó. ²⁴ Kristo ewäd hyng do pooj jé, äã hagã n'aa hadoo ti nuuj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, nesaa do äã moo nabok hyb n'aa. Hỹỹ kä, Kristo

ewäd hyng do hyb n'aa, baad er bahado däk P'op Hagä Do matym gó ta hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²⁵ Hÿÿ kä, Kristo hã er h'yy ka'eeh do hyb n'aa kä, Kristo hã er daap yyp do hyb n'aa kä, dooh hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp do er tahagã wäd bä.

²⁶ Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do taah bë sahõnh hẽ, Kristo hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Séd bë h'yyb hedo däk hÿÿ kä Kristo Jesus hã. ²⁷ Bë nu ke-muun bong bä séd hã bë h'yy kata däk hyb n'aa Kristo sii, Kristo hadoo bë bahado däk hÿÿ kä. ²⁸ Séd uuh had'yyt er hÿÿ kä Kristo Jesus hã er h'yy kata däk do hyb n'aa: Judah buuj ji do bä, Judah buuj nadoo do ji do bä, sa kariw n'aa ji do bä, sa karom ji do bä, aj'yy ji do bä, ÿÿnh ji do bä na-ããj hẽ. Séd uuh had'yyt né hẽ ji. ²⁹ Kristo karapee bë bahado däk do hyb n'aa, Abaraãm panaa heh'äät hadoo bë bahado däk. Ti hyb n'aa Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa tabès hÿÿ kä bë hã.

4

¹ Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot ji hã tabès do ky n'aa: Ji t'aah, sahõnh hẽ ta yb ma gadoo do pan'aa, sa karom bahãnh nado ta karapee noo gó, sahõnh hẽ ta yb ma ta ma hado dæg né paawä ta jawén. ² Ta yb ky däng do noo gó kanajaa nä bä, ta hagã n'aa mejüü ta t'aah hã ti nuuj jé. Ta ma tagadoo do pan'aa ti nuuj jé hag'ääs do hã taky

daheeh. Dooh ta t'aah haja bä tah'yy karën do tamoo wäd bä. ³ Ti hadoo er hã, Kristo er tabed'ëep do pooj jé, karapee t'aah hadoo ëer. Badäk hahÿÿ hã nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyp doo, tak'ëp er hã tamejüü ti noo gó. Ta ti kamejüü do karom hadoo nä ëer ti noo gó. ⁴ Tii bä kä, P'op Hagä Do ky däng do noo gó kajaa bä kä, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah. ÿÿn näng, ji da tabahadoo hyb n'aa. Mosees ky n'aa jaw'yyp do mejüü doo bä tabenäng, ⁵ äã tabed'ëep hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyp do hyb n'aa ky n'aa kawas'ee däk do paah, P'op Hagä Do taah er bahadoo hyb n'aa kä. ⁶ P'op Hagä Do taah er bahadoo do hyb n'aa, P'op Hagä Do mejüü ta T'aah Sahee er h'yyb tym gó tabawät hyb n'aa. Ti né hẽ, ta Sahee an'oo bä, "Ee" P'op Hagä Do er maneëenh hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa kä, dooh ji hã mejüü do karom mahado wäd bä. P'op Hagä Do t'aah kä òm. Ta t'aah mabahado däk do hyb n'aa, sahõnh hẽ ta taah sa hã tabanoo doo, a hã da tabanoo na-ããj hẽ.

⁸ Pooj jé, P'op Hagä Do bë nahapäh nä bä, bë h'yy kaha'eeh do sa karom hadoo paa bëeh, P'op Hagä Do nado né paawä ta tii. ⁹ Hÿÿ kä, P'op Hagä Do bë hapäh hyb n'aa bë h'yyb gó, (bë P'op Hagä Do hapäh do hyb n'aa ÿ hanäng), h'ëed hyb n'aa p'aa hënh bë h'yy kawareem ta ti ky n'aa jaw'yyp do nahejoonh doo,

daap hadoo do wē? Bē karēn apāh ta ti hedoo do bē tamejũ p'aa hēnh, p'ooj ub bē babok doo da? ¹⁰ Tsynt hē dāg bē basēew dāk ta āh, bē daaj hē bē tayy hyb n'aa. Kamarab heen n'aa bē teb'ēēs, ji joom ji ataa do hedoo do heen n'aa bē teb'ēēs, tsynt hē dāg bē basēew dāk ta see pé noo gó ta baab.* ¹¹ Bē ŷ hyb n'aa tón! Daap hē apāh ŷ ma met'ēeg wāt Kristo ky n'aa bē mahang?

¹² Tak'ēp ŷ betsēē bē hā, wakān haa, ŷ bad'oo doo da taw'āāts hē bē bad'oo. Dooch Mosees ky n'aa jaw'y'yk do hā ŷ daab yb wād bā. Pooj jé ta tii hā bē daab nayyp do hado dāk ŷŷh.

Pooj jé baad ŷ bē gadoo. ¹³ Bē hapāh né hē, ŷ nahēē nāng do hyb n'aa ti noo gó bē hāj n'aa bā ŷ bewād nā. Ti noo gó né hē pooj jé bē ŷ maher'ood wāt Kristo ky n'aa hanām doo. ¹⁴ Nahāh ŷŷ taw'āāts hē nado né paawā bē hā ti noo gó, dooh né paa ŷ bē ty n'aa gesy'yg bā. Baad ŷ bē gadoo ti noo gó. P'op Hagā Do āāts bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. Kristo Jesus bē gadoo doo da ŷ bē gadoo paah. ¹⁵ Tak'ēp bē tsebé ti noo gó. H'ēēd hyb n'aa bē tsanebee bong? Ti noo gó, bē haja bā paawā, bē matym sii hē bē ado ny'yh paawā hā ŷŷ bē banoo hyb n'aa. ¹⁶ Bē hā, bē majũ hado dāk g'e'eh ŷ hŷŷ kā, baad hadoo do bē ŷ maher'oot do hyb n'aa?

¹⁷ Tak'ēp né paawā nanāng ma matēg oow bē rah'y'yb en'y'ym bē gadoo hyb n'aa sa hā, dooh bē hyb n'aa tado bā bē rah'y'yb en'y'ym doo. Rakarēn paawā bē hyb n'aa wareem ŷŷh, sa hā bē h'y'yb en'y'ym hyb n'aa, sa hā bē maa newēē hyb n'aa kā. ¹⁸ Taw'āāts hē had'y'yt hē ji rah'y'yb en'y'ym doo, baad hadoo do hyb n'aa tado bā tii. Hŷŷ kā, bē mahang ŷ badoh bā, bē an'oo manā baad nadoo do jawén bē rah'y'yb en'y'ym doo. ¹⁹ Tah haa hadoo do ŷ kamahān doo, ŷŷnh ajān benyy dāg bā ta mahŷŷnh do tahoop doo da, p'aa hēnh ŷ bahoop bē hyb n'aa, Kristo bawād wāt doo da bē baboo dāk bā kā. ²⁰ Dooch ŷ haja bā bē wē ŷ ahōm bā, ti hadoo né hē ŷ karēn paawā bē wē ŷ bahōm, baad bē sii ŷ ber'oot hyb n'aa. Ta ti ŷ wén her'oot, dooh ŷ hapēē wād bā nyy d' ŷ bad'oo bē hā.

²¹ Bēēh, Mosees ky n'aa jaw'y'yk do bē hā mejũ kar'ēēn doo, bē hā ŷ eanh hahŷŷh: Dooch bē hapēē bā Mosees ky n'aa jaw'y'yk do her'oot doo? ²² Pawóp mā Abaraām taah, nāng kerih do hā. Ta ŷŷm karom Agah hād nāng do sii ta t'aah seeh, ta ŷŷm heh'āāt do Sarah hād nāng do sii ta t'aah seeh. ²³ Ta ŷŷm karom sii tawén eta dāk, ta ŷŷm karom hā ta t'aah wén nyy dāk, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newē dāk do hyb n'aa. Ta ŷŷm heh'āāt

* 4:10 Ta ti hedoo do rateb'ēēs do hyb n'aa P'op Hagā Do gadoo red'oo.

do sii tawén eta däk, tii da P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa hyb n'aa ta hä.

²⁴ Ta ti ky n'aa gó tahajaa ji ma met'ëëg bä. Pawóp hē hadoo do yÿj, Agah, Sarah, pawóp hē hadoo pé P'op Hagä Do sa sii kaner'ood däk do hadoo, Abaraãm sii, Mosees sii kaner'ood däk doo. Waëë Sinaih häd näng doo bä ta ky n'aa jaw'yyk do sa hä tanoo doo, Agah hadoo tii. Sahõnh hē Sinaih bä kanoo do hä daap yyp doo, tak'ëp rabahoop kamejũ doo. ²⁵ Agah, waëë Sinaih häd näng do hadoo, Arab häj n'aa bä hahäng doo. Agah hadoo Jerusarēnh panang da hē. Agah, Agah panaa tak'ëp sa hä ramejũ do rahoop doo da paah, Jerusarēnh buuj da hē rahoop tak'ëp kamejũ doo. Sa karom hadoo Jerusarēnh buuj. ²⁶ Hÿÿ kä, Jerusarēnh hÿ pong jé hana doo,† Sarah, kamanejũ do nahoop do hadoo tii. Jerusarēnh hÿ pong jé hana do karapee ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh doo. Dooh kamejũ do ër ahob bä. ²⁷ Ti ky n'aa né hē P'op Hagä Do kyy kerih doo gó kerii däk. Hahÿÿ da takerih:

“H'yy gadajaa da õm, yÿnh ne-

† **4:26** Jesus Kristo hä h'yy ka'eeh do ky n'aa né hē tii. Jé Kristo hä h'yy ka'eeh doo, dooh tahob wäd bä ky n'aa jaw'yyk do tak'ëp kamejũ doo. † **4:27** Isajas 54.1 hä takerii däk ta tii. Hahÿÿ d' kerih do hanäng péh: Yÿnh reréd hõm do taah, Jesus hä h'yy ka'eeh do hadoo. Hajõõ däk tii. Yÿnh patug näng do taah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do hadoo. Dooh Jesus hä rah'yy kae bä tii. Hajök Jesus hä h'yy ka'eeh doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä ky dah'eeh do bahãnh. § **4:30**

Genesis 21.10 ** **4:30** P'ooj ub, Agah, Is-maéw daheeh sa ky n'aa ta ti kerih doo. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro pes'ääp ma matëg oow sa mahang habong doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hä karēn mejũ doo. Dooh ta ti hedoo do ji gado bä ji mahang, tahanäng péh. Dooh P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragado da tii.

taah doo, taah nanäng doo.

Tsebee gó mageëënh, õm ajän mahÿÿj nahoop doo.

H'yy gadajaa da, tsebee y wén näng, ta bahãnh hajök do yÿnh reréd hõm do taah.

Dooh denaa hē yÿnh patug näng do taah.”†

²⁸ Ti hyb n'aa kä, bëeh, wakän haa hedoo doo, Isak hadoo bëeh, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do hyb n'aa tabenäng doo. P'op Hagä Do taah bë wén hado däk, Abaraãm hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ta ky bajawaa hyb n'aa. ²⁹ P'ooj ub, Abaraãm t'aah Agah sii, nyy d' rabad'oo sa daaj hē rahyb n'aa newë däk do hyb n'aa henäng doo, Is-maéw, rejã wät ta t'aah Sarah sii P'op Hagä Do Sahee ky gabuuj gó henäng doo. Ti hadoo da hē. Mosees ky n'aa jaw'yyk do hä daap yyp do ër rarejäã, P'op Hagä Do Sahee ër h'yyb gó hanäng doo. ³⁰ Hÿÿ kä, hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa: “Mah'eed hõm yÿnh karom ta t'aah daheeh. Dooh yÿnh karom t'aah gado bä ta yb hanaa ta yÿm heh'äät do t'aah

nemuun”,[§] näng kerih doo.**
³¹ Ti hyb n'aa wakān haa, tak'ëp ta hā kamejūū do taah nado ëër.†† Baad hawät do taah, kamanejūū do nahoop do taah ëër.‡‡

5

¹ Kristo ër tabed'ëep tak'ëp ër hā kamejūū do ër ahoop do mahānh, baad ër babok hyb n'aa kā. Ti hyb n'aa bë an'oo manä ta see hā bë rah'yyb mahūūm. Bë gado manä tak'ëp kamejūū do rakarën bä p'aa hēnh bë gadoo.

² Bë hyb n'aa matakä bë ŷ maher'oot doo! Ŷȳh, Paw-Ro, baad bë ŷ maher'oot hahȳh: Masuuj noo byyh kahōg hōm do bë gado bä, daap hē da bë hā tii bä Kristo ji hyb n'aa dajëp doo. ³ Sahōnh hē ajyy sa masuuj noo byyh kahōg hōm do gadoo do sa hā ŷ ab'aanh ŷ maher'ood wät doo: Ta ti bë gado bä, kamejō dāk bë hā tii bä sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do wób bë ky daheeh na-āāj hē. ⁴ Bëeh, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh do hyb n'aa kar'ëen do baad bë bahado dāk paawä P'op Hagä Do matym gó, dawëe bë ba-boo däg kän Kristo mahānh. Ji hā P'op Hagä Do ky ennym do bë ty n'aa gesyyg däg kän.

⁵ Èër kā, baad ër gada P'op Hagä Do Sahee an'oo bä, Kristo hā ër h'yy ka'eeh do

hyb n'aa baad ër bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. ⁶ Séd hē ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hā, ji masuuj noo byyh kahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo, ji masuuj noo byyh kanahōg hōm do hyb n'aa nado ji tagadoo na-āāj hē. Séd hā né hē ji ta hā. Jāām hē takarën do ji hā, baad ji h'yy kae heh'äät do ta hā, ji da hadoo do ji kamahān do hā kametëeh doo.

⁷ Baad paa bë babok pooj jé. Jaa bë tahewad kän baad hadoo do ky n'aa bë ky nadahé wät hyb n'aa? ⁸ Ta ti bë hā raky kah'ūūm doo, dooh P'op Hagä Do bë tanaëenh do hanaa tado bä. ⁹ Nad'ëed its né paawä pāw makuj n'aa, jé pad'yyt hē däg takamekuuj dāk.* ¹⁰ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā ŷ h'yy kasadä do hyb n'aa, baad ŷ bahapäh hëp ŷȳ gó, ŷ hyb n'aa newëe doo da bë da hyb n'aa newëe na-āāj hē, séd bë h'yyb hedoo da hā ŷȳ. Dooh da ta see hadoo bë hyb n'aa newëe bä da. P'op Hagä Do rejää da bë h'yyb manepëe bong hanoo doo, hyb n'aa jawyg né paawä ta ti ta wób sa hā.

¹¹ Wakān haa, ŷ na-āāj hē ŷ mejō nā bä paawä ta wób ramasuuj noo byyh kahōg hōm hyb n'aa, te hub tado bä paawä tii, dooh paawä Judah buuj ŷ rarahejā bä. Ŷ ma

†† 4:31 Tak'ëp Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejūū do nado ëër, tahanäng pé tii.

‡‡ 4:31 P'op Hagä Do taah ër hado dāk, ta hā ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tahanäng pé tii. Èr tawén gadoo, tak'ëp ër wë taky ennym do hyb n'aa, nes'aa né paawä ëër.

* 5:9 Hahȳ d' Paw-Ro hanäng péh: Kanahēn d'os hē né paawä baad nadoo do ma matëg oow rama met'ëeg bä, ta s'ee hēnh da rah'yyb mahūūm hajök doo.

met'ëeg nä bā paawā taw'āāts hē né hē ji masuuj noo byyh kahōg hōm doo, tii bā Kristo b'aa hā kajatsək do hā dajëp do ky n'aa, dooh paawā Judah buuj tah'yyb rejā wād bā. 12 Ta ti ajyy ji masuuj noo byyh kahōg hōm do mejūū doo, ta ti ky n'aa me bē h'yyb manepëe bong hanoo doo, taw'āāts hē paawā sahōnh hē sa hā hanäng do ragahōg hōm.

13 Bëeh, wakān haa, P'op Hagä Do bē tatsyyd wät ky n'aa jaw'yyk hedoo do tak'ëp ji mejūū do bē hā tamanejō wät hyb n'aa, baad bē babok hyb n'aa kā. Dooh nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén ji awät do hyb n'aa tado bā tii d' tabad'oo ër hā. Dooh. Tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do ji hā tamejūū do mahānh ji tawén ed'ëep, kamahān gó ër masa hyb n'aa ër da hadoo doo. 14 Ta tii d' ŷ wén her'oot, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, hahÿ sét hē hadoo do tamejūū do hā kametä dāk: "Makamahān a da hadoo doo, a hā makamahān doo da."† 15 Bē hyb n'aa matakā! Bē kamanahān bā bē da hadoo doo, bē mahang ta see kamajē bā ta see wē, ta see rejā bā ta see tabanas'aa mo n'aa me, tii bā da bē d' gawatsik.

Taw'āāts hē ji anoo P'op Hagä Do Sahee ji tah'yyb mahūūm do ky n'aa hahÿÿh

16 Ti hyb n'aa kā bē ŷ maher'oot hahÿÿ da: Bē

an'oo P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa, tii bā da dooh bē moo boo bā nesaa do bē h'yyb säg karën doo. 17 Nesaa do ji h'yyb säg karën doo, dooh takarën bā P'op Hagä Do Sahee karën doo. P'op Hagä Do Sahee dooh takarën bā na-āāj hē nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Pawóp hadoo do kamajÿi ji h'yyb gó, ti hyb n'aa dooh bē haja bā bē moo boo bā ti bē karën paawā bē moo bong doo. 18 P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahūūm bā bē an'oo bā, dooh ky n'aa jaw'yyk do bē hā tamejō wād bā.

19 Wyt ta maab hē nesaa do sa h'yyb säg karën do jawén habok do moo bok doo: Sa ŷÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh, nesaa do nu meby n'aa näng do sa hā hanäng doo me ramoo bong, dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. 20 Kabarii hā rah'yy ka'eeh, raweh'ëeh. Ramehëm. H'yy gaëej gó rababok, ky ked'aak, ta wób hā rah'yy kajew'ëes. Nayyw hē rakawajāän. Ta wób sa bahānh rakarën ranu gapad'ëek, dooh rakarën bā séd rah'yyb hedo bā ta wób sa hā. 21 Ta wób wē hanäng do raty ge-eh. Jarakë hedoo do hā rabaoom. Ta bahānh rabawëh, rabeëek. Hajōng nä ti hedoo do ramoo bong na-āāj hē. P'aa hēnh tak'ëp péj bē ŷ maher'oot: Tii d' hawät doo, dooh da P'op Hagä Do gado bā tabag'āās doo bā.

22 Tii d' nado rabad'oo

P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo. P'op Hagä Do Sahee hanaa ji kamahãn doo, baad ji tsebé doo, ji h'yyb nãm doo, nanyw hẽ kawanajãã doo, ji ky ennyw doo, baad ji da hadoo do ji gadoo doo, h'yy kaneh'ỹýt doo, ²³ kaja hẽ denaa hẽ ji h'yyb ji mahũũm do ji da hadoo do wẽ, ji h'yyb ji meduuk do na-ããj hẽ. Dooh ky n'aa jaw'yuk pé ta ti hedoo do meduuk péh. ²⁴ Kristo Jesus karapee hedoo doo, dooh nesaa do sa h'yyb säg karẽn do jawén raboo boo bã. Reréd hõm nesaa do sa h'yyb tak'ëp karẽn doo. B'aa kajatsëk do hã repëëm däk hadoo ta tii. ²⁵ Ti hyb n'aa, papuuj gó ër babok P'op Hagä Do Sahee anoo do hyb n'aa, taw'ãäts hẽ hỹỹ kã ër ky daheeh né hẽ P'op Hagä Do Sahee ër hã metëëh do ër h'yyb gó. ²⁶ Taw'ãäts hẽ dooh ër h'yy kasabé bã. Taw'ãäts hẽ dooh ër mety bã ër da hadoo doo. Taw'ãäts hẽ dooh ër h'yy kajewëets bã ër da hadoo do wẽ.

6

Ji da hadoo do ji masa do ky n'aa hahỹỹh

¹ Wakãn haa, nesaa do bẽ see moo wäd bã, tii bã taw'ãäts hẽ bẽeh, P'op Hagä Do Sahee h'yyb mah'ũũm doo, bẽ maher'ood ta hã nesaa do taberéd hõm hyb n'aa, p'aa hẽnh tabanoo hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm ta hã. Taw'ãäts hẽ

kaja hẽ denaa hẽ bẽ h'yyb bẽ mahũũm ta hã bẽ maher'oot bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa ta see mamaher'oot bã, taw'ãäts hẽ baad mamatakã a daaj hẽ, nesaa do õm sii hẽ tah'yyb natatuk hyb n'aa. ² Bẽ masaa bẽ da hadoo doo, hejooñh do ta wẽ takametëëh bã. Tii d' bẽ adoo bã, Kristo ky n'aa jaw'yuk do bẽ ky dahé däg kãn.*

³ Hyb n'aa sakog is do seeh, “Ỹ hyb n'aa jawyk”, ta h'yyb gó taky hado bã, ta daaj hẽ takawadii. ⁴ Taw'ãäts hẽ ji daaj hẽ ji moo wät do hã ji hyb n'aa newëë baad ji do bã. Baad ji do bã, ji hegãã bã ji daaj hẽ, tii bã ji moo wät do hã tahajaa ji tsebé. Dooh hyb n'aa pé tii bã ta wób rababok do hã ji kametyy. ⁵ Taw'ãäts hẽ sét ken'yyh ji, ji gadoo, ji moo wät P'op Hagä Do anoo do ji hã ji moo wät hyb n'aa. Ti hyb n'aa, dooh hyb n'aa pé ta wób ramoo bok do hã ji kametyy ỹ wén näng.

⁶ Taw'ãäts hẽ P'op Hagä Do kyyh ma kamet'ëëk do ramasa sa ma matëg, sa wẽ hanäng do uuh me.

⁷ Bẽ hã hẽ bẽ kawad'ii manäh! Dooh hajaa pé P'op Hagä Do wadii péh. Ji ejoom doo, ti né hẽ ti ta jawén ji ataa doo. ⁸ Hahỹỹ d' ỹ hanäng péh: Jé sa h'yyb säg karẽn do jawén habok doo, ti hanaa né hẽ ragadoo da tak'ëp rahob had'yyt doo. Jé P'op Hagä Do Sahee karẽn do jawén habok doo, ragadoo da ji

* **6:2** Hahỹ Kristo ky n'aa jaw'yuk doo: “Taw'ãäts hẽ bẽ ỹ kamahãn doo da bẽ kamahãn ta wób.” Jowãw 13.34.

edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa. ⁹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hë dooh ër h'yy gejë hõm bä baad hadoo do ër moo bok do hä. Ër h'yy ganejë bä, P'op Hagä Do h'yyb däng do noo gó ër gadoo da baad hadoo doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa kä, ër haja bä, taw'ääts hë baad hadoo do ër moo boo had'yyt bä sahõnh hë sa hä. Taw'ääts hë ti bahãnh tii d' ër bad'oo, ër masa, ër nemuun Kristo hä h'yy ka'eeh do sa hä.

Tagadëeg ub Paw-Ro maher'oot do hahÿÿh

¹¹ Bë hegãã hahÿ bë ner'ood bä, tæg ewëeh do hä moh ÿÿ me bë ÿ ma erii kãn hahÿ tagadëeg ub do bód.†

¹² Ta tii d' karën do bë ramejũ bë masuuj noo byyh bë kahõg hõm hyb n'aa, jããm hë ta wób rah'yyb en'yym do hyb n'aa tii d' rawén mejũ. Dooh rakarën bä Judah buuj wób, tak'ëp ta ti mejũ do sa hä rarahejãã Kristo b'aa hä kajatsëk do hä dajëp do ky n'aa hyb n'aa. ¹³ Sa daaj hë dooh raky dahé bä Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, ti hadoo né hë rakarën bë gadoo bë masuuj noo byyh kahõg hõm doo, ta ti bë gadoo do hyb n'aa Judah buuj wób sa matym gó rah'yy kasab'ee hyb n'aa.

¹⁴ ÿÿ kä, jããm hë ÿ karën ÿ

h'yy kasab'ee b'aa kajatsëk do hä Jesus Kristo, Ër Wahë N'aa dajëp do hyb n'aa. B'aa kajatsëk do hä Kristo dajëp do hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä ji h'yyb karën do dajëb kãn hadoo hä ÿÿ. ÿ naããj né hë ÿ dajëb wät hadoo ta ti hedoo do hä. Dooh ta ti jawén ÿ awäd wäd bä. ¹⁵ Ji masuuj noo byyh kahõg hõm do hä nado ti ji hyb n'aa matakëë doo, ji masuuj noo byyh kanahõg hõm do hä nado na-ããj hë. Dooh its ti P'op Hagä Do matym gó. Jããm hë taw'ääts hë ji hyb n'aa matakëë papuuj gó ji bawät do hä, P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ¹⁶ Ta tii hä hyb n'aa matakëë do sa hä, papuuj gó habok do sa hä, h'yyb nãm do ÿ karën P'op Hagä Do anoo. ÿ karën P'op Hagä Do t'yyd mehĩĩn tii. Ti né hë ta karapee heh'äät doo.

¹⁷ Hup ÿÿ hä ti anäng rok ÿ tyw n'aa paah, Jesus hyb n'aa ÿ rarahejãã doo.‡ Ti hyb n'aa, hÿ jawén, dooh ÿ karën wäd bä ran'oo bä, bë hyb n'aa h'yy katón do ÿ ahob wäd bä.

¹⁸ ÿ karën ër Wahë N'aa Jesus Kristo ky enyym sahõnh hë bë hä, wakãn haa hedoo doo. Jããm hë kä.

† **6:11** Paw-Ro bahed'oo doo da, tamaher'oot baad herih hajaa do hä nyy da raberih hyb n'aa ta kyyh. Tii bä kä, tagadëeg ub, ta daaj hë tado däk ji merih do nahëeh, tagadëeg ub hadoo do ta daaj hë taberih hyb n'aa. Ti hyb n'aa tii da Paw-Ro wén her'oot ta tii. ‡ **6:17** Ma matëg oow rah'yy kasab'ee masuuj noo byyh kahõg hõm do heen n'aa hä. Sa hä, ti ti metëeh baad ji do bä P'op Hagä Do matym gó. Dooh its ta tii. Paw-Ro hub hä rahapãh hajõng ta rog tyw n'aa paah, tak'ëp rarahejãã do paa haj'aa. Jesus panyyg hanãm do hyb n'aa Paw-Ro ahoop tii. Tii hä rahapãh ny hadoo do baad Jesus ky daheeh doo.

Epeso
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Epeso häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ hado däk doo. ÿ edëng bëeh, Epeso panang bä habong do tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew hõm doo, Kristo Jesus hã h'yy kata däk doo, ta hã h'yy kanerët doo.

² Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yym bë hã. Äã karën baad bë rah'yyb en'yym.

Kristo hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa edëng do ky n'aa hahÿÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Ti né ta ti tabag'ääs doo bä ër taky n'aa edëng do sahõnh hë baad hadoo doo me, hÿ pong jé hana doo me, badäk hahÿÿ bä naa nadoo doo me. Ër taky n'aa edëng, Kristo hã ër h'yy kata däk tabanoo do hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ da tabad'oo ër hã: Sahõnh hë badäk hahÿÿ tapahuunh do pooj jé, Kristo hyb n'aa ër tabasëew hõm ta wë. Ër

tabasëew hõm tsyt hë, nesaa do mahãnh, baad had'op doo da ër babok hyb n'aa ta matym gó. Ër takamahãn do hyb n'aa, ⁵ sahõnh hë tapahuunh do pooj jé, Jesus Kristo hyb n'aa ër hã tah'yyb däng, ta taah ër bahadoo hyb n'aa kä. Tii d' tawén d'oo, tii da tah'yyb däng do hyb n'aa, tii da takarën do hyb n'aa.

⁶ Ta wë ër tabasëew hõm, ta taah ër bahado däk tabanoo na-ääj hë, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa ji j'aa etsë hyb n'aa ta hã. Baad ër wë taky ennyw hõm ta T'aah hyb n'aa, takamahãn doo. ⁷ Ta T'aah hyb n'aa, ta T'aah majyyw me ër tabed'ëep nesaa do mahãnh. Ta T'aah ër hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, tabawug hõm nesaa do ër h'yyb tym gó hanäng doo. Tii d' tawén d'oo, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa. ⁸ Tak'ëp né hë ër wë taky ennyw hõm. Sahõnh hã ër tah'yy gan'yyh, sahõnh hã ër h'yy kadaw'uuh tan'oo bä. ⁹ P'op Hagä Do karën do hyb n'aa tametä wät ër hã nyy da tah'yyb däng tabad'oo Kristo hyb n'aa. Pooj jé, dooh hapäh pé tah'yyb däng doo. ¹⁰ Hahÿÿ ti P'op Hagä Do h'yyb däng tabad'oo: Tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä, sahõnh hë, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ hã habong do na-ääj hë, séd hã da tabata däk, sahõnh hë sa nu gabóg Kristo bahado däk hyb n'aa kä.

¹¹ Kristo hyb n'aa, äã P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee äã bahadoo hyb

n'aa. Tii d' tawén d'oo, p'ooj ub tah'yyb däng do hyb n'aa tii da äã hã tabad'oo. Takarën doo da né hë P'op Hagä Do moo wät sahõnh hë. ¹² Äã tabasëew hõm ta wë, P'op Hagä Do kabaj'aa do äã j'aa etsë hyb n'aa, äã pooj jé Kristo hã h'yy kae däk doo. ¹³ Kristo hyb n'aa, bë hã na-ãäj hë taban'oo däg kån ta karapee bë bahadoo hyb n'aa hÿÿ kã. Baad hadoo do ky n'aa, ji tabed'ëep do panyyg n'aa hanäm do bë maa napäh bä, Kristo hã bë h'yy kae däk bä kã, bë hã taban'oo däg kån ta Sahee taky n'aa enooh do paah. ¹⁴ Ta jawén, ta karapee P'op Hagä Do baad tabed'ëep noo gó kajaa bä kã, ër gadoo da sahõnh hë ër hã taky n'aa enooh doo. Pooj jé dó ër hã tabanoo ta Sahee, ta jawén ër gadoo do metëe n'aa. Sahõnh hë ta ti tawén d'oo, ta kabaj'aa do ji j'aa etsë hyb n'aa.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Ti hyb n'aa, ÿ ky n'aa napäh bä Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'yy kae däk doo, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän ÿ ky n'aa napäh bä na-ãäj hë, ¹⁶ ÿ paa du doo P'op Hagä Do hã ÿ j'aa etsë bë hyb n'aa. Dooh ÿ eréd bä bë hyb n'aa P'op Hagä Do ÿ j'aa etsë doo. P'op Hagä Do hã ÿ ky n'aa etsëe bä, bë ÿ ky

n'aa ets'ëe had'yyt hë. ¹⁷ P'op Hagä Do ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ër Yb tak'ëp kabaj'aa doo, tak'ëp baad hadoo do hã ÿ ky n'aa etsëe, ta Sahee me bë tah'yy gan'yyh hyb n'aa, bë hã tagahoot hyb n'aa na-ãäj hë, baad P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kã. ¹⁸ Bë hyb n'aa ÿ ky n'aa etsëe, bë h'yy kadaw'uuh P'op Hagä Do an'oo bä, bë hapäh hyb n'aa ny hadoo do baad hadoo do ta jawén bë gadoo do pan'aa bë P'op Hagä Do wén naëej wät.* Äã karën bë bahapäh tak'ëp hajõng doo, tak'ëp het-sooh do ta karapee tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã taky n'aa enooh doo, ta jawén ragadoo hyb n'aa. ¹⁹ Äã ky n'aa etsëe na-ãäj hë bë bahapäh hyb n'aa, tak'ëp sahõnh hë bahänh hadoo do ta hejój ëer, ta hã h'yy ka'eeh do hã tanoo doo. Ti né hë ta ti ta hejój tak'ëp ta kabaj'aa doo me tametëeh doo, ²⁰ dejëp do mahang Kristo ganä wät tan'oo bä. Ta ti hejój me né hë, hÿ pong jé, ta hub hadäk hënh, takaweh'ëeh doo bä, Kristo basooh P'op Hagä Do an'oo bä, ²¹ sahõnh hë kabaj'aa do ji nahapäh do sa bahänh, sahõnh hë bag'ääs do ji nahapäh do sa bahänh, sahõnh hë hejój enäh do ji nahapäh do sa bahänh, sahõnh hë mejüü do ji nahapäh do sa bahänh Kristo bahado däk

* **1:18** Badagyp do hadoo doo gó ji bawät nä noo gó, ji P'op Hagä Do naëenh Jesus hã ji h'yy ka'eeh hyb n'aa, edëb had'yyt do takarën tabanoo do hyb n'aa ji hã. Hajõng baad hadoo do na-ãäj hë takarën tabanoo ji hã.

hyb n'aa kä. Sahõnh hẽ hyb n'aa jewyk doo, da hẽ habong doo, ta jawén habong do na-ããj hẽ, sa bahãnh hyb n'aa jawyk Kristo bahadoo P'op Hagä Do an'oo bä na-ããj hẽ. ²² Sahõnh hã Kristo mejüü P'op Hagä Do an'oo bä, sa hã taj'aa ketsëë däk do hyb n'aa. Sahõnh hẽ ta hã h'y y ka'eeh do sa nu gabóg Kristo, P'op Hagä Do an'oo bä. ²³ Kristo hã h'y y ka'eeh doo, Kristo hub hadoo, ta tsyym hadoo, ta moo hadoo. Sa hyb n'aa baad sahõnh hẽ takaja däk Kristo wë, ta hã rakata däk hyb n'aa. Kristo né hẽ ti sahõnh hẽ baad takaja däk hanoo doo.

2

¹ Bëeh, dejëp do hadoo bë h'y yb tym p'ooj ub P'op Hagä Do hã, tamejüü do bë ky nadaheeh do hyb n'aa, baad nadoo do bë moo bok do hyb n'aa na-ããj hẽ. ² Nesaa do bë moo heb'ooh paah, badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'y y kana'eeh do rabahed'oo doo da né hẽ. Ti noo gó bë paa ky daheeh Nesaa Do Yb, karap'aar h'y yb nesaa do wë hã habong do sa wahë n'aa, P'op Hagä Do hã ky nadah'eeh do sa h'y yb mejüü doo. ³ ãã na-ããj hẽ, ãã sahõnh hẽ, ky nadah'eeh do sa da h'y yb hadoo paa ããh, Jesus hã ãã h'y y kana'eeh nã bä. Nesaa do ãã hub karën do jawén, ãã h'y yb säg karën do jawén na-ããj hẽ ãã babok paah. Nesaa hyb n'aa ji h'y yb

ji henäng noo gó naa, ãã na-ããj hẽ P'op Hagä Do rejãã paawä, sahõnh hẽ ta wób sa nemuun.

⁴ Ti hado né paawä, P'op Hagä Do tak'ëp ji tat'y yd mehïïn doo, tak'ëp ër takamahãn do hyb n'aa ⁵ ër tabedëeb wät hadoo Kristo sii ër dejëp do hadoo noo gó. Dajëp hadoo paa ëër, P'op Hagä Do mejüü do ër ky nadaheeh do hyb n'aa. (Jããm hẽ bë hã taky enyym do hyb n'aa bë tawén edëeb wät nesaa do mahãnh. Dooh bë hanaa tado bä tii.) ⁶ Kristo sii ër ganã wät hadoo tan'oo bä, Kristo Jesus sii hÿ pong jé ër bat'oonh hadoo tan'oo bä na-ããj hẽ,* Kristo hã ër h'y y kata däk do hyb n'aa. ⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ëp, sahõnh hẽ bahãnh hadoo do taky enyym do hÿ jawén sahõnh hã takametëeh hyb n'aa. Ër hã Kristo Jesus bad'oo do hã kametä däk tak'ëp ji wë taky enyym doo. ⁸ Jããm hẽ bë hã taky enyym do hyb n'aa bë tedëeb wät nesaa do mahãnh, bë h'y y ka'eeh do hyb n'aa ta hã. Dooh bë hanaa tado bä tii. P'op Hagä Do anoo tii, ji matym n'aa hadoo. ⁹ Dooh baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji tawén ed'ëep, ji daaj hẽ ji hã hẽ ji h'y y kasabé mahãnh. ¹⁰ P'op Hagä Do mo haj'aa ëër. Papuuj ër tapehuunh Kristo Jesus hyb n'aa, baad hadoo do ër moo bok hyb n'aa hÿÿ kä. P'op Hagä Do eny yw däk paa ër pooj jé ta ti baad hadoo do ër

* **2:6** Ta sii ër bag'ããs hyb n'aa, ta sii hÿ pong jé ër bat'oonh tan'oo bä.

moo bok do pan'aa.

Séd rah'yyb hedo däg kån sahõnh hẽ Kristo hã h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Ti hyb n'aa, bëeh, Judah buuj nadoo doo, “Masuuj noo byyh kanehõk do” bë ramaneëenh do Judah buuj hã, sa daaj hẽ “Masuuj noo byyh kehõk do” rakamaneëenh do hã, bë hyb n'aa newë nyy da pooj jé bë babok do paah. (Ta ti Judah buuj bad'oo doo, sa daaj hẽ sa hã hẽ ramoo bok do tii.) ¹² Ti noo gó, dooh Kristo bë hapëë bã. Dooh Isaraéw buuj, P'op Hagä Do karapee uuh bë do bã. Dooh bë gado bã ti noo gó Isaraéw buuj sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, sa uuh bë nadoo do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ bã bë baboo né paawä, dooh baad hadoo do bë gada pé ti noo gó, daap bë babok, dooh P'op Hagä Do bë hapëë bã ti noo gó. ¹³ Hÿÿ kã, Kristo Jesus hã bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëeh, pooj jé dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong doo, p'eets hẽ, ta wë bë tamana kån, Kristo ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa.

¹⁴ Kristo né ti hanoo, Judah buuj, Judah buuj nadoo do rakamanajë bong hyb n'aa. Séd uuh hẽ ër bahado däk tan'oo bã kã. Pooj jé ti anäng ta baa besuu n'aa hadoo, sa h'yyb gó Judah buuj dooh ragado bã Judah buuj nadoo do hanoo doo. Dooh séd rah'yyb hedo bã pooj jé, rakamajÿÿ paah.

Hÿÿ kã Jesus ado hõm ta baa besuu n'aa hadoo doo. ¹⁵ Hahÿÿ d' tabad'oo tii: Ji hyb n'aa tadajëp do hyb n'aa, dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, hajõng hedoo do hã ji tamejũ do hyb n'aa tado wäd bã P'op Hagä Do ji tagadoo, Kristo an'oo bã. Tii d' tawén d'oo papuuj hadoo do takarën. Takarën sét rabahado padëëk Judah buuj Judah buuj nadoo doo, ta hã rah'yy kata däk do hyb n'aa. Tii d' tabad'oo do hyb n'aa, tado hõm rakamajÿÿ doo. ¹⁶ B'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa, tado hõm kån rakamajÿÿ doo. P'op Hagä Do najiis rabahado padëëk tan'oo bã, b'aa kajatsëk do hã tadajëp do hyb n'aa. Dooh ta majÿÿ rahado boo bã tan'oo bã, ta hã h'yy ka'eeh doo. ¹⁷ Kristo ewäd hyng, ta ky n'aa hanäm do ji tamaher'oot hyb n'aa. Ta ky n'aa hanäm do an'oo bã h'yyb nyyw gó ji bawät P'op Hagä Do wë, ta wób sa wë na-ãäj hẽ. Bë hã, dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do paa hã, ãä Judah buuj hã, P'op Hagä Do ky n'aa napäh do hã na-ãäj hẽ tamaher'ood wät ta ti ky n'aa. ¹⁸ Hÿÿ kã Kristo hyb n'aa, sahõnh hẽ ëër, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ãäj hẽ, ër hajaa ër ana bã ër Yb hÿ pong jé hawät do matym gó,† sét ub ta Sahee hyb n'aa, ër gadoo doo.

¹⁹ Ti hyb n'aa kã, bëeh, Judah buuj nadoo doo, dooh

† 2:18 Ji ky n'aa ets'ëë bã tii, ji ma ejäm bã, P'op Hagä Do ji j'aa etsëë bã na-ãäj hẽ.

ta wób buuj bë do wäd bã. P'op Hagä Do karapee uuh né hë bë hÿÿ kä. P'op Hagä Do taah né hë bëëh, ta wób sa nemuun. ²⁰ Tsäng s'ëëb, tób pan'aa ta hejój n'aa jó ji at'ëëg häng do hadoo bëëh. Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod na-ääj hë, ta ti tób hejój n'aa hadoo. Pä yb, sahõnh hë tób mesoo doo, Kristo Jesus né hë tii. ²¹ Sahõnh hë ëër, ër h'yy kata däk Kristo hä. Kristo hyb n'aa, p'op gadat'ëë sëëk do hadoo tób pan'aa hadoo do ëër, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa, tsyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë kasëew däk doo. ²² Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa, bëëh, Judah buuj nadoo doo, bë na-ääj hë séd hä bë h'yy kata däk sahõnh hë Jesus hä h'yy ka'eeh do wób sa sii, P'op Hagä Do tób n'aa hadoo ër bahadoo hyb n'aa kä. Ta Sahee ër mahang tabawäd kän.†

3

¹ Ti hyb n'aa kä, ÿÿh, Paw-Ro, Judah buuj nadoo do hä Kristo Jesus ky n'aa ÿ ma metëëk do hyb n'aa ÿ radawäts gëët doo, ÿ ky n'aa etsëë bë hyb n'aa.

P'op Hagä Do h'yyb däng do Paw-Ro hä takametä däk do ky n'aa hahÿÿh

² Hä ÿ P'op Hagä Do anoo, bëëh, Judah buuj nadoo do ÿ

ma metëëk hyb n'aa ji wë taky enyym do ky n'aa. Hä ÿÿ, bë ky n'aa napäh hä ÿ tan'oo däk doo. ³ Ta h'yyb däng doo, pooj jé ji nahapäh nä do P'op Hagä Do metä wät hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii däk ta ti ky n'aa hä nag'aap hë. ⁴ Bë ner'ood bã, bë hyb n'aa matakä bã, bë hapäh da, baad ÿ bahapäh Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh doo. ⁵ P'ooj ub, ji wahë maküü hä dooh P'op Hagä Do metä bã paa nyy da tah'yyb däng tabad'oo doo, da hë ta Sahee me Jesus mejüü do sa hä, ta ky n'aa rod sa hä na-ääj hë tametëëh do pénh. Tsynt hë ta wë tasëew hõm do sa hä tametä kän. ⁶ Hahÿ ti da hë tametëëh doo: Jesus ky n'aa hanäm do ragado bã, séd hä rah'yy kata däk Kristo Jesus hä. Ti hyb n'aa kä, Judah buuj nadoo do ragadoo da Judah buuj sii P'op Hagä Do sa hä taky n'aa edëng doo. Sét hë Jesus hub hadoo rabahado padëëk Judah buuj sa sii. Sét né hë P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk. Judah buuj sa sii ragadoo da hÿÿ kä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

⁷ P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa wë ÿÿ, ta hejój hä ÿ tabanoo do hyb n'aa, hä ÿ taban'oo däk ta ti ky n'aa hanäm do panäg n'aa ÿ bahadoo hyb n'aa. ⁸ Sahõnh hë P'op Hagä Do karapee sa yd jé had'os do

† 2:22 Hahÿ tahanäng pé ti tég nad'ëëd is do 20, 21, 22 hä kerii däk doo: Sét ken'yyh sahõnh hë ëër, ër ky daheeh Kristo ky n'aa Jesus mejüü doo, ta ky n'aa rod na-ääj hë ër hä rama met'ëëg wät doo. Kristo hyb n'aa né hë séd hä ër h'yy kata däk. P'op Hagä Do karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do ër bahado däk Kristo an'oo bã. Ta Sahee me P'op Hagä Do awät hÿÿ kä ër mahang.

né paawä ȳȳh, P'op Hagä Do anoo hä ȳȳ, Judah buujnadoo do sa hä ȳ maher'oot hyb n'aa Kristo tak'ëp ky enyym doo, tak'ëp kabaj'aa do ky n'aa. Dooj ji haja bä baad ji h'yy kadawuung bä Kristo wë hanäng do hä. Jääm hë ta uuh hä ji h'yy kadaw'uuh, tak'ëp ta bahänh baad tabahadoo do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo, hä ȳ tabanoo ta wób ȳ maher'oot hyb n'aa nyy d' tabad'oo tah'yyb däng doo, p'ooj ub sahõnh hë badäk hahȳȳ bä habong do paa hä tamanetëeh doo, ta h'yyb gó tenäm doo. ¹⁰ Tii d' P'op Hagä Do wén d'oo, hyȳ kã, Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa kametä däk hyb n'aa wë hä habong do kabaj'aa do sa hä, wë hä bag'ääs do sa hä na-ääj hë, P'op Hagä Do h'yy ganäng sahõnh hë hä. ¹¹ P'ooj ub, sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Do h'yyb gó tabanyy däk doo da né hë tabadoo kãn ta tii, Kristo Jesus, Èr Wahë N'aa bad'oo do hä. ¹² Kristo hä èr h'yy kata däk do hyb n'aa, ta hä èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ääj hë, h'yyb neȳym doo me èr hajaa èr ana bä P'op Hagä Do matym gó èr ky n'aa ets'ëe bä, èr ma ejäm bä. Dooj ge'ȳym pé ji. ¹³ Ti hyb n'aa ȳ etsëe bë hä, bë h'yy gejë hõm manäh, nesaa do ȳ radawäts geët doo bä bë hyb n'aa ȳ ahoop do hyb n'aa, baad tabahadoo hyb n'aa bë hä ta ti ȳ ahoop doo. Taw'ääts hë bë tsebee ta ti hyb n'aa.

¹⁴ Ti hyb n'aa kã, taron ȳ nu paa me ȳ bahyy häng èr Yb h̄ȳ pong jé hawät do wë, bë hyb n'aa ȳ ky n'aa etsëe hyb n'aa. ¹⁵ Ta ti èr Yb an'oo bä h̄ȳ pong jé habong doo, sahõnh hë badäk hahȳȳ hä habong do na-ääj hë rababok hyb n'aa. ¹⁶ Tak'ëp èr Yb kabaj'aa, tak'ëp baad ub. Ti hyb n'aa ȳ ky n'aa etsëe ta Sahee me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa. ¹⁷ Äã ky n'aa etsëe na-ääj hë bë h'yyb gó Kristo bawäd had'yyt hë hyb n'aa, ta hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã ky n'aa etsëe bëeh, baad had'yyt hë bë kamahän hyb n'aa, kamahän gó sahõnh hë bë moo bok hyb n'aa, ¹⁸ sahõnh hë P'op Hagä Do karapee wób sa sii baad bë h'yy kadaw'uuh hyb n'aa tak'ëp baad had'op ji Kristo kamahän do hä. ¹⁹ Äã karën paawä bë bahapäh ta ti ji Kristo kamahän doo, dooh né paawä ji haja bä sahõnh hë ji hapëe bä, ta bahänh baad ub tabahadoo do hyb n'aa. Ji hä takamahän do bë bahapäh ȳ wén karën, baad bë h'yyb gó P'op Hagä Do bawät hyb n'aa, P'op Hagä Do bawät doo da né hë bë baboo däk hyb n'aa kã.

²⁰ Ta hä èr hajaa èr ky n'aa etsëe do bahänh, èr hajaa èr hyb n'aa newëe do bahänh tak'ëp P'op Hagä Do hajaa tamoo wät èr mahang, ta hejój me èr h'yyb gó hawät doo me. ²¹ Äã karën Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, Kristo Jesus hyb n'aa na-ääj

hē P'op Hagä Do kawehëë däg had'yyt hē. ỲỲ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

4

P'op Hagä Do karēn doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa, ỲỲh, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa Ỳ ma metëek do hyb n'aa Ỳ radawäts gëet doo, tak'öp Ỳ betsëē bē hā P'op Hagä Do ta wē tats'yyt do sa hā takarēn doo da né hē bē babok. ² Taw'ääts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'ääts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Nayyw hē bē kawaj'ään manäh. Taw'ääts hē kamahän gó bē gadoo, ta wób bē ganen'aak do ramoo boo né paawä bē hā. ³ Séd er h'yyb hedo däk P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē hyb n'aa tam'aah, h'yyb nyw gó had'yyt hē bē babok ta wób sa wē, tanahänh hyb n'aa séd bē h'yyb hedoo doo. ⁴ Sét né hē Jesus hub hadoo ëer, ta hā h'yy ka'eeh doo. Sét né hē P'op Hagä Do Sahee er gadoo doo. Ti hadoo na-ääj hē, sét né hē baad hadoo do bē gada do ta jawén bē gadoo do pan'aa, bē P'op Hagä Do wén naëej wät. ⁵ Sét né hē er Wahë N'aa, Jesus, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo. Sét né er h'yy ka'eeh doo. Sét né hē er nu gahem'uun doo. ⁶ Sét né hē P'op Hagä Doo, sahōnh hē ta hā h'yy ka'eeh do sa Yb, sahōnh hē tabag'ääs

doo, sahōnh hā moo wät doo, sahōnh hē er h'yyb gó hawät doo.

⁷ Tii d' tahado né paawä, sét nado er hā tanoo do er hajaa doo. Kristo h'yyb däng doo da, sahōnh hē sa hā tabanoo ji hajaa do P'op Hagä Do Sahee anoo doo. ⁸ Ti hyb n'aa né hē hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot paah:

“P'op tabasëek noo gó, duu hēnh rabana ta maji wób tameso padëek do tan'oo bā. Tii bā sa matym n'aa taban'oo däg kän ta karapee hā.”*

⁹ (Hahÿÿ d' tahanäng pé ti p'op tabasëek doo: Tabasëek do pooj jé badäk hahÿÿ bā Kristo bewäd hyng. ¹⁰ Ti né hē ti hÿpong jé hasëek do sahōnh hē sa bahänh tabahado däk hyb n'aa, sahōnh hē tabag'ääs hyb n'aa kã.) ¹¹ Ti né hē ti ta wób hā tabanoo ta mejūū do rabahadoo hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo P'op Hagä Do Sahee sa hā metëeh do her'oot doo. Ta wób hā tabanoo ta panyyg hanäm do jé pad'yyt hē rabaher'ood hōm hyb n'aa. Ta wób hā tabanoo Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa, sa ma matëg rabahadoo hyb n'aa. ¹² Ti hadoo pé tawén noo sa hā, P'op Hagä Do karapee ramasa hyb n'aa, takarēn do ta karapee rahajaa ramoo bok hyb n'aa. Tii d' tawén d'oo na-ääj hē, Kristo hā h'yy ka'eeh do rah'yy kahej'oonh hyb n'aa, baad rah'yy ka'eeh,

* 4:8 Saaw-Mo 68.18

baad raky dahé magyys hē hyb n'aa, ¹³ sahōnh hē ēēr, séd hā ēr h'yyb hedo dāg kån hyb n'aa ēr h'yy kaha'eeh do hyb n'aa, P'op Hagā Do T'aah ēr hapāh do hyb n'aa. Aj'yy h'yyb mapēē dāk do hadoo ēr bahado dāk tii bā, Kristo hado dāk né hē ēr bahadoo hyb n'aa kā. ¹⁴ Tii bā, dooh karepé ēr hado boo bā kā. Dooh h'oo t'aah hadoo ēr hado boo bā, jé pad'yyt hē maadaka maeh do mahūūm doo, jé pad'yyt hē bah'ood ahēm hōm doo. Dooh ajyy ji hā wad'ii doo, h'yy kamep'ēēh doo me panyyg hahup nadoo do rama mehet'ēēk do ēr ky dahé wād bā, ŷ hanāng péh. ¹⁵ Hŷŷ kā, taw'āāts hē kamahān gó ēr ber'oot ēr maa newēē baad hadoo do ky n'aa, sahōnh hē ta tii hā ēr h'yyb mepēē dāk hyb n'aa, Kristo hadoo ēr bahado dāk hyb n'aa kā. Ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg né ti Kristo. ¹⁶ Ta hub hadoo ēēr. Sahōnh hē ji hā hanāng doo, ji tsyym hedoo doo, ji moo hedoo doo, ji jarāā masoo baad tabahadoo hyb n'aa. Sahōnh hē ji hā hanāng do baad rado bā, baad ub tii bā ji, ji hejoonh. Ti hadoo ēr hā, Jesus hā h'yy ka'eeh do hā: Kamahān gó ēr sahōnh hē ēr moo boo bā Kristo, ēr nu gabóg, sét ken'yyh ēr hā tanoo doo, tii bā ēr da h'yy kahej'oonh, baad ēr h'yy kae magyys hē, baad ēr ky dahé magyys hē.

¹⁷ Ti hyb n'aa, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó tak'ēp péj bē ŷ mejūū, P'op Hagā

Do sa h'yyb gó nahapāh do rababok doo da bē aboo boo manā wād! Daap hadoo do rahyb n'aa newēē do jawén rababok tii. ¹⁸ H'yy gatamah baad hadoo do hā. Nabuj keh'ūūm do hyb n'aa, dooh rah'yy kadawuung bā, dooh rah'yy gah'ood bā P'op Hagā Do hā. Ti hyb n'aa dooh rahapēē bā na-āāj hē papuuuj gó ji awāt doo, ji hā P'op Hagā Do anoo doo. ¹⁹ Rawao dāk nesaa do ramoo bok do hā. Ti hyb n'aa dooh ranu mebyy wād bā nesaa do ramoo bok do hā. Sa h'yyb karēn do jawén rababoo had'yyt hē. Hajōng hedoo pé nu meby n'aa nāng do ramoo boo had'yyt hē. Dooh rah'yy keba bā ta ti hedoo do hā. Kah'ūūm ta ti nesaa do rakarēn doo. ²⁰ Bēē kā, dooh ta ti rababok doo da bē aboo boo bā do hyb n'aa Kristo bē wén hapēē dāk bē h'yyb gó. ²¹ Bē ky n'aa napāh né hē Kristo ky n'aa. Bē āā ma met'ēēg wāt nyy da takarēn bē babok, ta hā bē h'yy kata dāk do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa Jesus hanaa bē āā ma met'ēēg wāt doo. ²² Bē āā ma met'ēēg wāt, bē beréd hōm hyb n'aa pooj jé bē babok do paah, ji h'yyb karēn do ji tawadii do hyb n'aa baad nado wād doo. ²³ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē an'oo bē P'op Hagā Do h'yyb wareem. ²⁴ Bē āā ma met'ēēg wāt, bē gadoo hyb n'aa kā bē h'yyb tym papuuuj, P'op Hagā Do mo haj'aa ta da hadoo tabahadoo hyb n'aa. Baad had'op ji bawāt, P'op Hagā Do karēn doo da ji bawāt ta

ti an'oo bä. Baad hadoo do hanaa ta tii da ji bawät doo.

²⁵ Ti hyb n'aa bë noo kanesa manäh. Taw'ääts hē bë noo gehub bë da hadoo do sii bë er'ood bä, séd uuh ér sahōnh hē ér bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Bë kawaj'ään bä, bë an'oo manä baad nadoo do bë moo boo ta ti hyb n'aa. Kawaj'ään bë hyb n'aa hūūm manäh. Bë h'yyb ehód manä bë kawaj'ään doo. ²⁷ Bë an'oo manä ta tyw n'aa Dijab† hā, bë tah'yyb natatuk hyb n'aa.

²⁸ Pooj jé hets'ëek doo, taw'ääts hē dooh tetsëeg wäd bä. Taw'ääts hē tamoo wät hÿÿ kä, ta wë tabanäng hyb n'aa, wë bedoh do tamasa hyb n'aa kä.

²⁹ Bë esog manä nesaa do ta wób h'yyb rejää doo. Jääm hē baad hadoo doo, ta wób masa do bë her'ood. Ji da hadoo do h'yy katón bä, ji h'yyb en'yyim ji her'oot doo me. Tatsébee bä, tsebé doo me ji ber'oot. Ti hōm do had'yyt hē. Tii d' bë bad'oo baad tanu däng hyb n'aa maa new'ëe do sa hā. ³⁰ Bë er'ood manäh, bë moo boo manä na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee h'yy katón hanoo doo. Ta Sahee P'op Hagä Do anoo dó ér hā, ér ta karapee tametëeh hyb n'aa. Tanoo dó ér hā baad ér tabed'ëep bä kä. ³¹ Taw'ääts hē bë eréd hōm sahōnh hē bë manabaan doo, h'yy ganapūū doo, ji kawaj'ään doo, ky ked'aak doo, ta see ji ky n'aa rejää do na-ääj hē. Taw'ääts hē bë

eréd hōm né hē bë da hadoo do bë pan'aa takyyk doo. ³² Taw'ääts hē h'yyb nyyw gó bë gadoo ta wób. Taw'ääts hē bë t'yyd mehīn bë da hadoo doo. Taw'ääts hē bë mabaan hōm baad nadoo do ta wób bë hā rabad'oo doo, nesaa do bë moo bok do paah Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hōm doo da né hē.

5

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē P'op Hagä Do bad'oo doo da né hē bë bad'oo, ta taah tak'ëp takamahän do bë bahadoo do hyb n'aa. ² Taw'ääts hē kamahän gó bë babok, Kristo ér takamahän doo da né hē, ta daaj hē takan'oo däk doo, ér hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. P'op Hagä Do h'yy gadajang Jesus hā, ta daaj hē takan'oo däk do hyb n'aa ér hyb n'aa tadajëp noo gó.

³ Bë aã manä bë ÿÿm nadoo do sii, bë patug nadoo do sii. Bë moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bë hā hanäng doo me. Bë hyb n'aa hūūm manä bë ma. Tabad'op hē ti hedoo do bë moo boo manäh. Dooh bë er'ood bë da hadoo do sii ta ti hedoo do ky n'aa. Dooh tii da P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wë tasëew hōm do raboo bä. ⁴ Bë er'ood manä nesaa do nu meby n'aa näng doo. Daap hadoo do na-ääj hē, taw'ääts hē dooh bë her'ood. Taw'ääts hē dooh bë ky masuuj bä nu meby n'aa näng doo me ta wób rakawew'aam hyb n'aa. Dooh tii da rer'ood bä Jesus

† 4:27 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ hahÿÿ da bẽ bad'oo: P'op Hagã Do wẽ er tsebé baad hadoo do er hã tanoo do hyb n'aa. ⁵ Baad ÿ karẽn bẽ bahapãh hahÿÿh: Sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh doo, nesaa do nu meby n'aa nãng do sa hã hanãng doo me ramoo bong doo, sa ma rahyb n'aa h'ũũm do na-ããj hẽ, dooh ragado bã Kristo P'op Hagã Do daheeh rabag'ãäs doo bã. Sa ma rahyb n'aa h'ũũm doo, kabarii hã h'yy kaha'eeh do hadoo, sa ma hã rah'yyb padëek do hyb n'aa. Dooh P'op Hagã Do hã rah'yy kae heh'äät ta tii. ⁶ Bẽ gado manã ky kamep'ëeh doo me bẽ rakarẽn bã bẽ rawad'ii bã, ji hajaa nanãng nesaa do ji moo wäd bã raher'ood bã. Ta ti hedoo do hyb n'aa né hẽ P'op Hagã Do rejãã da nabuj keh'ũũm doo. ⁷ Ti hyb n'aa sa da bẽ h'yyb hedo manãh.

⁸ Badagyp do hadoo doo gó bẽ babok paah. Hÿÿ kã ta bag hadoo doo gó bẽ baboo däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ ta bag hadoo doo gó né hẽ bẽ babok. ⁹ Ta bag gó ji awäd bã, baad ji ky enyym, baad hadoo do P'op Hagã Do karẽn do ji moo wät, dooh ji noo kanesa bã, dooh ji wad'ii bã. ¹⁰ Baad bẽ hyb n'aa newë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karẽn do hã bẽ h'yy kadaw'uuh hyb n'aa.

¹¹ Bẽ moo boo manã badagyp do hadoo doo gó habok do ramoo heb'ooh doo. Dooh baad hadoo do ta ti hanaa. Bẽ maher'ood sa hã, bẽ metãh sa hã, baad nado rabahapãh hyb n'aa ta ti badagyp hadoo doo gó moo kahew'ëet doo. ¹² (Nu meby n'aa nãng kejën doo gó ramoo heb'ooh do ky n'aa ji her'ood bã.) ¹³⁻¹⁴ Ti hadoo né hẽ, sa hã ji maher'ood bã, ji metã bã sa hã nyy da P'op Hagã Do karẽn ji hã, nesaa do né hẽ ti ramoo bok doo, rabahapãh da tii bã. Ta bag banãng bã ji manyyh do badagyp doo gó kejën do hadoo tii. Ta bag metëeh, ji bahapãh da ny hadoo ta tii. Ti hyb n'aa hahÿÿ da ta wób sa kyyh:

“Ty gawëej dæg haÿÿh do òm. Ganã da dejëp do mahang hawät do òm. Tii bã Kristo bag adãng da a hã.”*

¹⁵ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hẽ baad bẽ hyb n'aa matakã nyy da bẽ babok. H'yy gatamah do rababok doo da bẽ aboo manãh. Taw'ãäts hẽ P'op Hagã Do karẽn do hã h'yy genãh do rababok doo da bẽ babok. ¹⁶ Ta tyw n'aa nyy bã baad hadoo ji moo wät hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bẽ moo boo né hẽ baad hadoo doo, nesaa do jé pad'yyt hẽ takah'ũũm kãn do hyb n'aa da hẽ. ¹⁷ Ti hyb n'aa bẽ h'yy gatema manãh. Taw'ãäts

* **5:13-14** Gadagyp do hadoo doo gó habok doo, ha'ÿÿh do hadoo, dejëp do hadoo na-ããj hẽ P'op Hagã Do ranahapãh do hyb n'aa. Kristo ky n'aa ji gado bã ji ty gawëej däk do hadoo, ji ganã wät do hadoo.

hē bē h'yy kadaw'uuh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn do hā. ¹⁸ Bē eēg manā hejooñh do bē ba'oom hyb n'aa. Ji baoom do ji tah'yyb mahūūm nesa do ji her'oot, nesaa do ji moo wāt hyb n'aa, ji tarejāā na-āāj hē. Taw'āāts hē P'op Hagā Do Sahee tii, bē an'oo baad bē tah'yyb mahūūm hyb n'aa. ¹⁹ Tii bā, Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa me, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa me na-āāj hē bē maher'ood ta wób.† Tii bā, bē h'yyb gó naa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē j'aa etsē, bē ma ejām. ²⁰ Tii bā, P'op Hagā Do Sahee bē tah'yyb mahūūm do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hād gó had'yyt hē bē h'yy gadeja P'op Hagā Do ēr Yb wē. Taw'āāts hē sahōñh hē hyb n'aa bē h'yy gadeja ta wē. ²¹ Kristo bē weh'ēeh do hyb n'aa taw'āāts hē bē da hadoo do bē ky daheeh. Taw'āāts hē kawanajāān doo gó bē gadoo bē ramaher'ood bā.

Ÿj hā tamaher'oot do ky n'aa hahjy

²² Ÿj, taw'āāts hē bē ky daheeh bē patug, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bē ky daheeh doo da. ²³ Ta Ÿm nu gabóg ta patug, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh do sa nu gabóg hadoo doo da. Kristo hub hadoo do ta hā h'yy ka'eeh doo. Kristo sa h'yyb tym dēeb. ²⁴ Taw'āāts hē Kristo hā h'yy ka'eeh do

ta hā raky daheeh doo da sahōñh hā sa Ÿm raky daheeh sa patug.

Ajyy hā tamaher'oot do ky n'aa hahjy

²⁵ Ajyy, taw'āāts hē bē kamahāñ bē āj, Kristo ta hā h'yy ka'eeh do takamahāñ doo da, ta daaj hē sa hyb n'aa takan'oo dāk doo, ²⁶ tsyt hē ta wē tabasēew hōm hyb n'aa, baad sa hā tabenām hyb n'aa. Ta ky n'aa hyb n'aa sa hā tabenām. Naēng me tabenām hadoo sa hā.‡ ²⁷ Tii d' tawén d'oo, tak'ēp hanām gó takarēn ta hā h'yy ka'eeh do rababoo dāg kån, ta wē tagadoo noo gó. Takarēn dooh hesus hedoo doo pé sa mahang hanāng. Takarēn dooh baad nadoo do sa mahang hanāng péh. Tsytt hē nesaa do mahāñh, baad had'op doo da rababoo dāk takarēn. ²⁸ Taw'āāts hē ajyy rakamahāñ sa āj, Jesus bad'oo doo da né hē ta hā h'yy ka'eeh do wē. Taw'āāts hē sa hā hē rakamahāñ doo da ajyy rakamahāñ sa āj. Jé ta Ÿm kamahāñ doo, ta daaj hē ti takamahāñ ta hā hē. ²⁹ Ta ti Ÿ wén her'oot, dooh ta daaj hē, ta hub ty n'aa ges'yyk péh. Ji waa ji esoos ji bahejooñh hyb n'aa, baad ji hag'āās ji hub hā. Ti hadoo Kristo bad'oo ta hā h'yy ka'eeh do hā, baad ji tabahag'āās. ³⁰ Sét ken'yyh ēer, ta hub uuh hadoo ēer. ³¹ Hahjy da takerii dāk Genesis hā: “Ti hyb n'aa kã m' aj'yy kã sa yb

† 5:19 Ta wób ji h'yyb en'yyim hyb n'aa tii, sahōñh hē ratsebē hyb n'aa na-āāj hē.

‡ 5:26 Ji nu kemuun do ky n'aa tii.

sa ȳyn mahānh kā sa m'aa hēnh kā, tagatēē hyb n'aa ta ȳym kā. Raketēē jawén paa bā sét rabahado padēēk ta ȳym daheeh”,[§] nāng kerih doo. ³² Tak'ēp tabahetsooh ta ti kerih do ky n'aa see pooj jé ji nahapāh doo. Hā ȳy, Kristo, ta hā h'yy ka'eeh doo, séd h'yyb hedoo do ky n'aa ta ti taher'oot na-āāj hē. ³³ Te hub né paawā ta tii, ketēē do sa ky n'aa na-āāj hē taher'oot. Ti hyb n'aa sahōnh hē bē ajyy, taw'āāts hē bē kamahān bē āj bē hā hē bē kamahān doo da. Taw'āāts hē ȳyj raweh'ēēh sa patug.

6

Karapee, pahēēw, maruus, sa yb hā na-āāj hē tama-her'oot do ky n'aa hahȳyh

¹ Karapee, pahēēw, maruus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karapee bē bahadoo do hyb n'aa, bē ky dahé bē yb, bē ȳyn. Taw'āāts hē né hē ta tii da bē bad'oo. ² Hahȳy da kerih do hā: “Mawehēē a yb, mawehēē a ȳyn.” Jāām pooj jé P'op Hagā Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky dahé bā baad hadoo do ji gadoo taky dāng do tii. ³ Hahȳy da ji hā taky dāng: “Mawehēē bā a yb, mawehēē bā a ȳyn ōm wād dawēēt da badāk hahȳy bā.”*

⁴ Bēēh, sa yb, bē ejāg manā bē taah rah'yy ganapō mahānh. Taw'āāts hē baad bē baw'ēēh baad bē maher'ood sa hā, baad rababok

hyb n'aa. Bē ma met'ēēg sa hā nyy da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do karēn ji bawāt.

Sa karom hā, sa kariw n'aa hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

⁵ Bēēh, sa karom, bē ky dahé bē kariw n'aa. Baad bē wehēē sa hā. J'ooj madāk doo me bē moo boo manāh bē ramejūū doo. Kristo bē ky daheeh doo da bē ky dahé bē kariw n'aa. ⁶ Taw'āāts hē dooh jāām hē bē ky daheeh bē moo bok do tahegāā bā, bē hā taj'aa etsē bē karēn paawā do hyb n'aa. Kristo karom bē bahadoo do hyb n'aa, bē h'yyb gó naa, P'op Hagā Do karēn doo da bē moo boo sahōnh hē. ⁷ T'ōp bē h'yyb gó naa, tsebé doo me, bē moo boo bē ramejūū doo. Taw'āāts hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do wē bē moo bok ta ti bē h'yyb gó, ajyy wē had'yyt nado. ⁸ Hahȳy bē hyb n'aa newē: Sahōnh hā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do anoo da baad hadoo do ji moo wād wāt do mabaj, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē.

⁹ Bēēh, sa kariw n'aa hedoo doo, bē karom bē raweh'ēēh doo da bē wehēē na-āāj hē sa hā. Bē eām manā bē karom, sét né hē ji Kariw N'aa h̄y pong jé hawāt do bē bahapāh do hyb n'aa. Bē karom sa Kariw N'aa, bē kariw n'aa na-āāj hē né tii. Ta ti dooh tasēēw bā ji mahang. Séd gó tagadoo sahōnh hē. Ti hyb n'aa tabad'oo doo da bē bad'oo.

Ji mo n'aa jesuu n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tagadëëg ub bē ÿ ma-her'oot hahÿÿh: Bē h'yy ka-hejój Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa, tak'ëp hadoo do ta hejój hanaa. ¹¹ Kaneb'ooh do pooj jé sahōnh hē ta mo n'aa jesuu n'aa warahén dadäk doo da, ta kuman tado däk doo da, bē dadäg hadoo bē mo n'aa jesuu n'aa, bē ado däg bē kuman hadoo do bē hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, Dijab karēn bā bē tawadii, bē hā tanahajaa hyb n'aa, ta hā bē j'aa ketsē hyb n'aa. ¹² Ta ti ÿ wén her'oot, dooh ajyy ër majiĩ rado bā. Karap'aar h'yyb nesaa do hedoo do hyb n'aa jewyk doo, nesaa do hejój n'aa nāng doo, badäk hahÿÿ bā badagyp do hadoo doo gó habok do hā bag'ääs doo, ti né hē ër majiĩ. Kabaj'aa hedoo do nesaa do wē hā habong doo, ti né hē na-ääj hē ër majiĩ. ¹³ Ti hyb n'aa, bē ado däg sahōnh hē bē mo n'aa jesuu n'aa, bē kuman hadoo do na-ääj hē P'op Hagä Do anoo doo, nesaa do bē wē takajaa noo gó nesaa do bē hā tanahajaa hyb n'aa, sahōnh hē bē bahajaa bā kã, bē j'aa ketsē hyb n'aa kã. ¹⁴ Baad bē hyb n'aa matakä däg. Bē ehub had'yyt hē bē her'oot do hā, ër majiĩ wē bē bahej'oonh hyb n'aa. Warahén ta baa wyd tadadäk doo da tii, tanahewaat hyb n'aa. Warahén ta h'yyb gatsapoog n'aa tadadäk doo da baad takan'yyh hyb n'aa,

baad had'op bē aboo baad bē kan'yyh hyb n'aa. ¹⁵ Warahén ta tsyym suun tapadedëk doo da takahej'oonh hyb n'aa, tii da baad bē gado panyyg hanām doo, h'yyb nyyw gó ji bawät hanoo doo, nesaa do hā bē h'yy kahej'oonh hyb n'aa. ¹⁶ Warahén gatoj jesuu n'aa hadoo ji h'yy ka'eeh doo. Bē h'yy kae né hē. Bē h'yy kae bā bē hajaa bē meduuk gatoj hadoo do hahōng do Nesaa Do Yb hanaa. Bē h'yy kae bā, bē hajaa bē medug bā Nesaa Do Yb bē tah'yyb tatuk doo. ¹⁷ Warahén ta soog sapaar s'ëeb tadadäk doo da, baad bē hyb n'aa newē had'yyt hē bē Jesus edëeb wät né hē nesaa do mahānh. Bē ado däg na-ääj hē P'op Hagä Do Sahee anoo do sēn-jeer, P'op Hagä Do kyyh. ¹⁸ Bē er'ood had'yyt hē P'op Hagä Do sii, bē hā ta Sahee h'yyb mahūüm doo da. Bē ky n'aa ets'ëē bē tamasa had'yyt hē hyb n'aa. Bē hyb n'aa matakä had'yyt hē. Bē h'yy gejē hōm manāh. Bē ky n'aa ets'ëē had'yyt hē ta wób Jesus hā h'yy ka'eeh doo.

¹⁹ Taw'ääts hē hëp ÿ n'aa na-ääj hē bē ky n'aa etsëē, ÿ ber'oot bā, P'op Hagä Do anoo hyb n'aa hā ÿÿ ÿ her'oot do pan'aa, h'yyb neÿÿm doo me ta ky n'aa hanām do pooj jé ji nahapäh do ta wób hā ÿ maher'oot hyb n'aa. ²⁰ Ta ti ky n'aa hanām do rod n'aa ÿÿh, Jesus mejūü doo, ÿ rawén dawäts geët. Hëp ÿ n'aa bē ky n'aa ets'ëē, ta ky n'aa hanām do h'yyb neÿÿm doo me ÿ ba-

her'oot hyb n'aa, hã ÿ Jesus
karẽn doo da.

*Paw-Ro kedëë hõm do ky
n'aa hahÿÿh*

²¹ Tikiko, ër hÿÿj hadoo do
baad ër kamahãn doo, baad
ãã sii Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Do wë moo wät doo, bë da
tamaher'oot sahõnh hë këh
ÿ n'aa. ²² Bë wë ÿ mejüü
tabahõm bë tamaher'oot hyb
n'aa nyy da babä ãã babok, bë
tah'yyb en'yym hyb n'aa na-
ããj hë.

²³ ãã karẽn h'yyb näw,
kamahãn doo, baad h'yy
ka'eeh do na-ããj hë P'op Hagä
Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp
Hyb N'aa Jawyk Do ranoo bë
hã hãj haa hedoo doo. ²⁴ ãã
karẽn sahõnh hë ër Wahë
N'aa Jesus Kristo hã had'yyt
kamahãn do wë P'op Hagä Do
ky enyym. Jããm hë kã.

Pirip Jesus hã h'yy ka'eeh do Pirip häd näng do panang bä habong do hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Tsimoot da-heeh, Kristo Jesus karom hedoo do ããh, ãã edëng bë sahõnh hẽ, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, Kristo Jesus hã h'yy kata padëek doo, panang Pirip häd näng doo bä haj'eenh doo. Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa masa n'aa tii bä haj'eenh do ãã edëng na-ããj hẽ.

² ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hẽ ky en'yym bë hã. ÿ karën baad ub Kristo bë rah'yyp en'yym.

*Jesus hã h'yy ka'eeh do sa
hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe
do ky n'aa hahÿÿh*

³ P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kaha'eeh do wë ÿ h'yy gadajang bë ÿ hyb n'aa hesé bä.

⁴ Bë ÿ ky n'aa ets'ëe bä, h'yy gadajaa gó had'yyt hẽ ÿ ky n'aa etsëe bë sahõnh hẽ, ⁵ bë du doo noo gó naa Jesus hã bë h'yy ka'eeh do ÿ bë masa do hyb n'aa Kristo panyyg hanäm do ÿ maher'oot hyb n'aa. ⁶ Baad ÿ bahapäh hahÿÿh: Bë h'yyp gó baad hadoo do P'op Hagä Do du

doo doo, kaja däk da tan'oo bä Jesus Kristo matëeh bä kä. ⁷ Taw'ããts hẽ né hẽ tii da ÿ hyb n'aa newëe sahõnh hẽ bë wë, bë ÿ kamahän do hyb n'aa tak'ëp. Bë sahõnh hẽ ÿ bë masa ÿ moo wät do hã, taky enyym doo gó hã ÿ P'op Hagä Do an'oo däk do hã. ÿ bë masa ragadahew'ëes doo gó ÿ bagëet bä. ÿ bë masa na-ããj hẽ, hyb n'aa jew'yyp do sa matym gó ÿ ag'ëed bä Jesus panyyg hanäm do ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa, te hub né hẽ ÿ metëeh hyb n'aa sa hã. ⁸ Tak'ëp paawä ÿ karën bë ÿ bahapäh, Kristo Jesus ji kamahän doo da bë ÿ kamahän do hyb n'aa. Né hup ÿ né hẽ ti ÿ her'oot do P'op Hagä Do hapäh.

⁹ P'op Hagä Do hã bë ÿ ky n'aa etsëe, bë kamahän do takah'üüm hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë tah'yy gan'yyp hyb n'aa. Bë ÿ ky n'aa etsëe, bë bahapäh hyb n'aa ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo. ¹⁰ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe, baad had'op do bë bahapäh hyb n'aa, baad had'op bë babok hyb n'aa na-ããj hẽ Kristo matëeh bä kä. ÿ karën dooh bë hã raw'yyp pé bë hã raky n'aa tapaa pé bë babok do hã Kristo matëeh bä kä. ¹¹ Tii d' ÿ wén ky n'aa etsëe na-ããj hẽ, baad had'op tabahadoo hyb n'aa had'yyt hẽ sahõnh hẽ bë bad'oo doo, P'op Hagä Do hã sahõnh hẽ raj'aa etsëe hyb n'aa, P'op Hagä Do kawehëe däk hyb n'aa na-ããj

hē baad hadoo do bē hā raba-
hapäh bā. Jesus Kristo hanaa
né hē ta ti baad ji awät do
had'yyt doo.

*Jesus ky n'aa kah'üüm do
ky n'aa hahÿÿh*

¹² Hÿÿ kā wakān haa hedoo
doo, ÿ karēn bē bahapäh
hahÿÿh: Baad nadoo do wē
ÿ kajaa doo, dooh tahewad
bā Jesus ky n'aa hanām doo.
Baad nadoo do wē ÿ kajaa
doo, Jesus ky n'aa hanām
do jé pad'yyt hē takah'üüm
tan'oo bā. ¹³ Sahōnh hē
warahén Roma buuj sa wahē
n'aa tób haeh do hag'āās
doo, panang buuj na-āāj hē,
rabahapēē däg kån Kristo
hyb n'aa ti ÿ radawäts gēēt.
¹⁴ Ragadahew'ēēs doo gó ÿ
bagēēt do hyb n'aa hajök ēr
hÿÿj hedoo do babā habong
do rah'yyb hedo padēēk,
Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do
hā rah'yy kasadēē padēēk,
neÿÿm doo gó rawén her'ood
hōm hÿÿ kā P'op Hagä Do ky
n'aa.

¹⁵ Sa wób rabaher'oot
Kristo ky n'aa rahyb n'aa
jewēs do hyb n'aa ÿÿh,
bahānh ÿÿ rakarēn ranu
gapad'ēēk do hyb n'aa na-āāj
hē. Ta wób rabaher'oot Kristo
ky n'aa ÿ ramasa rakarēn
do hyb n'aa, ta ky n'aa
takah'üüm hyb n'aa. ¹⁶ Tii
d' rawén d'oo ÿ rakamahān
do hyb n'aa. ÿ radawäts
gēēt P'op Hagä Do an'oo bā
rabahapäh, Kristo ky n'aa
hanām do ÿ mo n'aa jesuu
hyb n'aa, te hub né hē ÿ
metēēh hyb n'aa ta wób sa
hā. Ta ti rabahapäh do

hyb n'aa ÿ ramasa. ¹⁷ Ta
wób rawén her'oot Kristo
ky n'aa, bahānh ÿÿ ranu
gapad'ēēk rakarēn do hyb
n'aa. Baad hadoo do hyb n'aa
nado sa h'yyb Kristo ky n'aa
rabaher'oot doo. Tii da rawén
d'oo rakarēn né paawā baad
nadoo do ÿ bahob magyys
hē ragadahew'ēēs doo gó.
¹⁸ Na manā ti ta tii. Sa h'yyb
baad nadoo doo me rer'ood
bā, sa h'yyb baad hadoo
doo me ta wób rer'ood bā,
taw'āāts hē Kristo ky n'aa
takaher'ood hōm. Kristo ky
n'aa takaher'ood hōm do hyb
n'aa ÿ h'yy gadajang, sa h'yyb
baad nadoo doo me ta wób
rabaher'ood né paawā.

ÿ d' h'yy gadajaa had'yyt
hē, ¹⁹ baad nadoo do babā
ÿ ahoop do takawareem däg
da baad hadoo do hā ÿ ba-
hapäh do hyb n'aa. ÿ da reréd
hōm baad ÿ bahōm hyb n'aa.
Tii d' tawén hadoo P'op Hagä
Do hā ÿ bē ky n'aa etsēē do
hyb n'aa, P'op Hagä Do Sa-
hee Jesus Kristo hā hana do
ÿ tamasa do hyb n'aa na-āāj
hē. ²⁰ Baad hēp ÿÿ gó ÿ gada,
dooh ÿ her'oot pé P'op Hagä
Do matym gó ÿ nu mebyy
wät doo. Neÿÿm doo gó ÿ
karēn paawā ÿ her'oot hyb
n'aa jewyk do sa matym gó,
Kristo hyb n'aa ÿ raky n'aa
ety bā. ÿ karēn Kristo kawē-
hēē däg had'yyt hē hēp ÿ n'aa,
ÿ bedēp do hā, ÿ radajēēb bā
na-āāj hē. ²¹ Tii d' ÿ wén
her'oot, Kristo ÿ weh'ēēh hyb
n'aa ÿ wén wät. ÿ dajēb bā,
ta bahānh baad ub ti hā ÿÿ,
Kristo wē ÿ bawät hyb n'aa

tii bā kā. ²² Badāk hahỹỹ bā
ỹ bawāt nā bā, ỹ ma panāk
nā, ỹ ma metēek nā Kristo
ky n'aa. Ỹ haja bā paawā
ỹ asēew bā ỹ bad'oo doo,
doo ỹ hapēē bā ny hadoo
do ỹ karēn: Badāk hahỹỹ hā
ỹ awād had'yyt doo, ỹ dajēp
doo. ²³ Pawóp hadoo do baad
ub hā ỹỹ! Ỹ karēn paawā ỹ
dajēp, Kristo pa ỹ bawāt hyb
n'aa. Ti ti baad had'op do
hā ỹỹ. ²⁴ Ti hadoo né hē,
baad tabahadoo hyb n'aa bē
hā, taw'āāts hē badāk hahỹỹ
bā ỹ bawāt nā bā. ²⁵ Ti né
hē taw'āāts hē hā ỹỹ. Ti hyb
n'aa ỹ hapāh, badāk hahỹỹ
bā ỹ awāt nā, bē ỹ masa nā
Kristo hā bē h'yy ka'eeh do
kah'ūūm hyb n'aa, bē h'yy
gadajang hyb n'aa na-āāj hē
Kristo hā bē h'yy ka'eeh do
hyb n'aa. ²⁶ Tii bā da, p'aa
hēnh bē mahang ỹ bawāt bā,
tak'ēp Kristo Jesus wē bē h'yy
gadajang da hēp ỹ n'aa.

²⁷ Hahỹ ti sahōnh hē
bahānh ỹ karēn do bē hā:
Ỹ karēn baad ub bē babok,
Kristo ky n'aa hanām do
hā bē ma kametēek doo da.
Tii d' bē aboo bā, bē wē ỹ
ahōm bā, jāām hē dawēē
naa ỹ ky n'aa napāh bā bē
ky n'aa, baad had'yyt hē bē
h'yyb tym Jesus hā ỹ bahapēē
kän. Séd bē h'yyb hedoo
tii b' ỹ bahapēē kän. Séd
hā bē hyb n'aa tam'aah, ēr
h'yy ka'eeh do Kristo ky n'aa
hanām do hana do ma matēg
oow rawanareem hyb n'aa.
²⁸ Doo da bē jeỹỹm bē hā
h'yy kawareem doo, tii b' ỹ

bahapēē kän na-āāj né kā.
P'op Hagā Do gawats'iik da
bē wē h'yy kawereem doo,
bē hā rejāā doo. Sa wē bē
neỹỹm do metēeh sa hā ta tii.
Bē hā kā, bē da P'op Hagā Do
ed'ēep bē neỹỹm do metēeh.
P'op Hagā Do né hē ti sahōnh
hē ta ti hanoo doo. ²⁹ P'op
Hagā Do anoo bē hā Kristo
hā bē h'yy ka'eeh hyb n'aa.
P'op Hagā Do anoo na-āāj
hē Kristo hyb n'aa bē ahoop
bē hā rarejāā doo. ³⁰ Bē hā
rah'yy kawereem kän hā ỹ
rah'yy kawereem doo da.
Ti hadoo hā ỹ kametēeh nā
babā, bē ky n'aa napēē kän
hỹỹ kā.

2

*Taw'āāts hē Kristo bad'oo
do paa da ji bad'oo do ky n'aa
hahỹỹh*

¹ Ti hyb n'aa kā, bē h'yyb
enyw dāk do hyb n'aa
Kristo hā bē h'yy kata dāk
do hyb n'aa, bē h'yy kanatón
wāt do hyb n'aa Kristo bē
takamahān do hyb n'aa, séd
bē h'yy kata dāk do hyb n'aa
P'op Hagā Do Sahee hā, Kristo
ky enyym do hyb n'aa bē hā,
bē tat'yyd mehūn do hyb n'aa
na-āāj hē, ² ỹ karēn séd bē
h'yyb hedo had'yyt hē, bē
kamahān bē da hadoo doo,
séd hā bē babok, séd hā bē
h'yyb padäg. Tii da bē adoo
bā, baad ỹ h'yy gadajaa kän tii
bā. ³ Ta wób sa bahānh bē nu
gapad'ēek hyb n'aa nado bē
bad'oo sahōnh hē bē bad'oo
doo. Bē h'yy kasabé manā bē
moo bok do hā. Bē kadad'uu
ta wób sa hā. Bē hyb n'aa

jewyyg ta wób bē hã hē bē
hyb n'aa jaw'yyk do bahãnh.
4 Bē karēn do hã had'yyt nado
bē h'yyb padäg. Taw'ãäts hē
ta wób karēn do hã na-ãäj hē
bē hyb n'aa newē.

5 Taw'ãäts hē Kristo Jesus
h'yyb hadoo bē h'yyb:

6 Ta Yb, P'op Hagä Do hado né
paawä ti Kristo Jesus,
tagadoo P'op Hagä Do tana-
hadoo doo, aj'yy gó
takesok hyb n'aa.

7 Sahõnh hē hỹ pong jé
hanäng do raweh'ëeh
do taberéd hõm paah.

Tii bā sa karom hado däk
aj'yy tabahado däk noo
gó.

8 Aj'yy tabahado däk bā, ta
daaj hē takadad'uu
kän.

Baad P'op Hagä Do taky
daheeh do hyb n'aa
tagadoo radaj'ëep doo.

B'aa kajatsëk do hã tagadoo
radaj'ëep,

nesaa do moo heb'ooh do
radej'ëep doo da.

9 Ti hyb n'aa sahõnh hē sa
bahãnh Kristo bahado
däk P'op Hagä Do an'oo
bä.

Sahõnh hē hyb n'aa jewyk do
sa bahãnh däg Kristo
P'op Hagä Do an'oo bā.

10 Tii da P'op Hagä Do wén
d'oo,

sahõnh hē hỹ pong jé habong
doo,

badäk hahỹ hã habong doo,
t'õp habong do dejëp do paa
na-ãäj hē,

sa taron nu paa me rabehyy
b'ëeh hyb n'aa Jesus
raweh'ëeh hyb n'aa,

11 "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
sahõnh hē bag'ãäs do ti
Jesus Kristo",

sahõnh hē rabaher'oot hyb
n'aa.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä
Doo, Jesus Kristo Yb,
kawehëe däk hyb n'aa.

12 Ti hyb n'aa kã, najis
haa, baad bē ky dahé däk
do paa hadoo, heỹm doo
me, kajajän doo me tak'ëp
bē hyb n'aa tam'aah ji P'op
Hagä Do edëeb wät do hyb
n'aa ji moo hew'ëet do hã.*

Taw'ãäts hē tii da bē bad'oo
bē mahang y bawäd had'yyt
nado. Taw'ãäts hē bē mahang
y nawät bā ta bahãnh bē hyb
n'aa tam'aah hỹ kã ta tii hã.

13 P'op Hagä Do ti hanoo bē
karēn bē moo bok tagen'aak
doo. Tanoo na-ãäj hē takarēn
do bē bahajaa hyb n'aa.

14 Taw'ãäts hē bē h'yyb
tsebé doo me bē moo boo
sahõnh hē. Bē ky n'aa jëew
manäh.

15 Tii d' y mejũ
bē hã, dooh hyb n'aa bē
raky n'aa tapaa péh, baad
had'op bē bahado däk hyb
n'aa, P'op Hagä Do taah nesaa

do nanäng do bē bahadoo
hyb n'aa kã, badäk hahỹ bā
nesaa do hedoo doo, nesaa do

moo heb'ooh do mahang bē
babok bā. Sagõõh gadagyp
doo gó wē hã bag padëek
do hadoo bëeh, sa mahang,

16 P'op Hagä Do wē ji edëb

* 2:12 Heỹm doo me, kajajän doo me ji wén moo wät tii, ji nes'õos hyb n'aa.
Masuuj nado tii. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot.

had'yyt do ky n'aa sa hã bẽ baher'oot bã. Taw'ããts hẽ tii da né hẽ bẽ babok, tii da né hẽ bẽ bad'oo, Kristo kajaa bã. Ỹ da h'yy kasab'ee, daap hẽ nado tak'ẽp bẽ hyb n'aa ỹ moo wäd wät ỹ bahapäh bã kã. 17 Babã ỹ ahoop do tamasaã bã P'op Hagã Do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa ta wẽ bẽ moo bok doo, tii bã ỹ h'yy gadajang, bẽ sii ỹ tsebẽ. 18 Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ bẽ h'yy gadejah, bẽ tseebe si ỹỹ.

Tsimoot ky n'aa hahỹyh

19 Jesus, Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ gada, nyyw hẽ Tsimoot bẽ wẽ ỹ mejũũ tan'oo bã. Bẽ wẽ ỹ karẽn ỹ mejũũ, bẽ tah'yyb en'yym hyb n'aa, ỹ na-ããj hẽ ỹ h'yyb nyyw däk hyb n'aa bẽ ky n'aa tamanaa bã. 20 Jããm hẽ Tsimoot, pa ỹ hawät doo, baad bẽ tahyb n'aa neweẽ doo, baad hadoo do bẽ wẽ karẽn doo. Dooh ta see pé Tsimoot hadoo doo. 21 Ta wób jããm hẽ sa hã hẽ rahyb n'aa neweẽ. Sa hã baad hadoo do rahyb n'aa neweẽ. Dooh Jesus Kristo karẽn do rahyb n'aa neweẽ bã. 22 Tii d' nado Tsimoot. Bẽ hapẽẽ däk nyy da baad ub Tsimoot bawät. Baad ub sa t'aah sa yb sii moo wät doo da Tsimoot moo wäd wät si ỹỹ Jesus ky n'aa hanãm do hã. 23 Ti hyb n'aa kã, ỹ bahapäh bã kã nyy d' hã ỹ rabad'oo, ỹ karẽn Tsimoot ỹ mejũũ bẽ wẽ. 24 Ti hado né paawã, baad Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã ỹ gada, ỹ na-ããj hẽ nyyw hẽ bẽ wẽ ỹ bahõm tan'oo bã.

Eaporodit ky n'aa hahỹyh

25 Ỹ hyb n'aa neweẽ däk, taw'ããts hẽ hãj ỹ hadoo do Eaporodit häd näng doo, ỹ tamasa hyb n'aa wẽ ỹ bẽ mejũũ do paah, tababaaj hõm bẽ wẽ. Warahén rabad'oo doo da, si ỹỹ ti tamo n'aa jesuu panyyg hanãm doo. 26 Bẽ wẽ ỹ mejũũ tababaaj hõm tak'ẽp sahõnh hẽ bẽ tahyb n'aa esee do hyb n'aa. Tahyb n'aa tón, nahẽẽ näng paa bẽ ky n'aa napẽẽ däk do hyb n'aa. 27 Te hub né hẽ. Nahẽẽ näng né paah. P'eets hẽ paawã tadajẽp. Tawén nadajẽp P'op Hagã Do t'yyd mehĩn ta hã. Ỹ na-ããj hẽ P'op Hagã Do t'yyd mehĩn, ỹ h'yy kanatón hyb n'aa ta bahãnh tadajẽb bã paawã. 28 Ti hyb n'aa kã, nyyw hẽ ỹ mejũũ bẽ wẽ tababaaj hõm, bẽ bahapäh bã kã bẽ h'yy gadajang hyb n'aa. Tii bã da, bẽ h'yy gadeja kãn do hyb n'aa da, dooh da tak'ẽp ỹ hyb n'aa tón wäd bã. 29 Taw'ããts hẽ h'yy gadajaa gó bẽ gadoo da, ji hỹỹj Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk do ji gadoo doo da. Taw'ããts hẽ bẽ weh'ẽeh ta ti hedoo doo, 30 p'eets hẽ paawã tadajẽp do hyb n'aa Kristo wẽ tamoo wät do hyb n'aa. Ỹ tamasa bẽ jawén buuj bẽ nahajaa do hyb n'aa ỹ bẽ masaa bã. Tahapẽẽ né paawã dajẽp ta hã péh, ti hadoo né hẽ ỹ tamasa.

3

Dooh ji daab yb bã ji daaj hẽ ji hajaa do hã ky n'aa

hahÿÿh

¹ Hÿÿ kä wakän haa, ta see ky n'aa bë ÿ ma erih: Taw'ääts hē bë h'yy gadeja Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hā bë h'yy kata dāk do hyb n'aa! Dooh ÿ h'yy ganapō däg bä p'aa hēnh ÿ erii bä pooj jé bë ÿ maher'ood wät doo. Baad ti bë hā, bë ÿ ma erih do bë tamo n'aa jesuu do hyb n'aa, ta see da bë rama met'ëeg mahānh.

² Bë hyb n'aa matakä ajyy nesaa do moo bok doo, awaar nesaa do hedoo doo, ji hub kekyyt doo,* bë rawad'ii mahānh. ³ Ër ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Dooh sa masuuj noo byyh kahök do hā daap yyp do rado bä ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Ëer, ta Sahee h'yyb mahüüm do hyb n'aa P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk doo, Kristo Jesus hā kasab'ee doo, ër ti P'op Hagä Do karapee heh'äät doo. Ër ti ta karapee heh'äät doo, ji hā hē ji moo wät do hā, ji daaj hē ji hajaa do hā na-āāj hē daab nayyp doo. ⁴ ÿ haja né paawä ÿ daab yb bä ji daaj hē ji hajaa do hā. Sa daaj hē rahajaa do hā radaab yyp rahajaa redoo bä, ÿ sa bahānh ÿ hajaa ta tii hā ÿ daab yb bä ÿ karēn

bä paawä. ⁵ Masuj ÿ noo byyh ragahög hōm 8 ta äh ÿ bahadoo bä kä.† Isaraéw buuj ÿÿh. Bēn-Jamih panaa ÿÿh. Eber buuj heh'äät né ÿÿh. Pariséw see né ÿÿh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do ky dah'eeh doo. ⁶ Tak'ëp ÿ karēn do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk do sahōnh hē raky daheeh, ÿ rejää paa Jesus hā h'yy ka'eeh doo.‡ Dooh raw'yyt pé hā ÿÿ ÿ raky n'aa tapaa péh, baad ÿ ky daheeh do hyb n'aa paa sahōnh hē Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Baad däg ÿÿ Mosees ky n'aa jaw'yyk do matym gó.

⁷ Ti hadoo né hē, sahōnh hē tii, ti noo gó ÿ kamahān doo, dooh wäd ti hā ÿ hÿÿ kä Kristo ÿ bahapëe dāk do hyb n'aa. ⁸ Ti had'yyt nado, sahōnh hē né hē p'ooj ub ÿ daab yyp doo, dooh its hā ÿ hÿÿ kä Kristo Jesus, wahë ÿ n'aa, ÿ hapëe däg kän do hyb n'aa. Sahōnh hē bahānh né hē ti Kristo ji bahapäh doo. Kristo hyb n'aa ÿ eréd hōm sahōnh hē pooj jé ÿ kamahān doo. Hesus do ji aw'oong hōm do hadoo sahōnh hē ti hā ÿÿ, Kristo baad ÿ bahapäh hyb n'aa da, ⁹ ta hā ÿ h'yy kata dāk hyb n'aa. Ta hā ÿ h'yy kata dāk do hyb n'aa kä, dooh ÿ tyw n'aa esóts wäd bä

* **3:2** Ma matëg oow Paw-Ro pes'ääp. Ji hub rakekyyt tawén her'ood bä, ajyy Judah buuj nadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do hā raky kah'üüm, sa masuuj noo byyh ragehök hyb n'aa Judah buuj rabahed'oo doo da. Jääm hē tii da P'op Hagä Do gadoo ji, sa hā. Dooh se hub rado bä. Daap ti rama met'ëek doo. Ti hyb n'aa Paw-Ro mejüü rahyb n'aa matakëe sa mahānh. † **3:5** Tii d' né paa Isaraéw buuj rabahed'oo P'op Hagä Do karapee see karapee t'aah tabahadoo hyb n'aa. Tii d' né paa P'op Hagä Do mejüü sa hā. ‡ **3:6** Tii d' Paw-Ro d'oo paah, Mosees ky n'aa jaw'yyk do Jesus hā h'yy ka'eeh do ragawats'iik rakarēn ted'oo do hyb n'aa ti noo gó.

Mosees ky n'aa jaw'yyk do ŷ ky daheeh do hyb n'aa baad ŷ bahado dāk P'op Hagä Do matym gó. Baad ŷ hado dāk hŷŷ kā P'op Hagä Do matym gó, Kristo hã ŷ h'yy kae dāk do hyb n'aa. P'op Hagä Do hanaa né hē ti baad ji hado dāk do ta matym gó. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hē tii.
¹⁰ Baad ŷ karēn Kristo ŷ bahapäh. Hahŷŷ da ti ŷ karēn: ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē ta hejój taganä wät noo gó tagadoo doo. ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē Kristo ahoop doo. ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē tadajëp doo. Kristo dajëp paa ër hyb n'aa, ti hyb n'aa ŷ radajëëb bã ta hyb n'aa, ŷ karēn ŷ gadoo né ti na-ääj hē.
¹¹ Sahõnh hē ta ti ŷ karēn ŷ bahapäh hã ŷŷ hē, ta jawén ŷ P'op Hagä Do gan'yyh hyb n'aa dejëp do mahang.

Jipoojjé hawät do hã tak'ëp ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahŷŷh

¹² Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Dooh baad had'op do ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah Kristo Jesus hadoo ŷ bahado dāk hyb n'aa kã. Ti hyb n'aa ŷ tabasëew hõm.
¹³ Wakãh haa hedoo do Kristo hã h'yy ka'eeh doo, hã ŷŷ, dooh ta ti ŷ haja nä bã. Dooh baad Kristo hadoo ŷ hado nä bã. Ti hadoo né hē, tsyym kas'ŷŷ do rabahed'oo doo da ŷ badoo had'yyt hē. Dooh ŷ hyb n'aa matakä bã jó ŷ hadäk hēnh. Dooh ŷ hyb n'aa newë bã pooj jé ŷ bawät do

hã, ŷ hanäng péh. Pój ŷŷ jé hawät do hã tak'ëp ŷ hyb n'aa matakëë. ¹⁴ Tak'ëp ŷ hyb n'aa tam'aah ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa. Hahŷ ta sãm ŷ gadoo hyb n'aa ŷ tawén naëëj wät doo: Hŷ pong jé ŷ d' bawäd had'yyt hē Kristo Jesus hyb n'aa.

¹⁵ Ti hyb n'aa, sahõnh hē ëër, baad Jesus hã h'yy kae dāk do hedoo doo, ŷ hyb n'aa newëë doo da, nag'aap hē ŷ erii wät doo da taw'ääts hē ër hyb n'aa newë. Ta see hadoo bë hyb n'aa newë nä bã ŷ erii wät do hã, tii bã da, P'op Hagä Do metëeh da bë hã, baad né ti ŷ erii wät doo. ¹⁶ Ti hado né paawä, taw'ääts hē ër ky daheeh ër hã P'op Hagä Do metä wät do pénh né hē.

¹⁷ Taw'ääts hē ŷ bawät doo da séd gó bë babok, wakãh haa hedoo doo. Taw'ääts hē bë hyb n'aa matakä ää babok doo da habok do sa hã, rababok doo da bë na-ääj hē bë babok hyb n'aa. ¹⁸ Baad habok do hã bë hyb n'aa matakä ŷ wén näng, hajök ti anäng b'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp do ky n'aa majiï rababok doo da habok doo, Kristo hã rah'yyka'eeh sa noo né paawä. Hajõõ nuu me bë ŷ maher'ood wät tii. H'yy kameoot doo me ŷ ab'aanh tii. ¹⁹ P'op Hagä Do gawats'iik da tii. Rawa do hã, rawëh do hã, reëëk do hã, ta see rakarën do hã rah'yyb padäg had'yyt hē, P'op Hagä Do hã nado. Nu meby n'aa näng do hã rah'yy kasab'ee. Badäk hahŷŷ hã hanäng do hã rah'yyb padëëk.

20 Ta ti hedoo do rababok doo da bë aboo manäh. Hÿ pong jé babuuj ti èër. Tii b' naa, hÿ pong jé naa tabahyng, baad èr gada Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, èr h'y yb tym dëeb. 21 Ta hejój me sahõnh hë tabag'ããs. Ta ti tahejooj me èr hub nahejooj do tawareem da, ta hub kabaj'aa do hadoo èr hub bahadoo hyb n'aa kã.

4

1 Ti hyb n'aa, wakãh haa hedoo do ÿ kamahãn doo, tak'ëp ÿ hyb n'aa esee doo, baad bë aboo had'yyt hë bë ÿ maher'ood wät doo da né hë. Bë h'y y keréd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã. Najis haa, bë hyb n'aa né hë ÿ h'y y gada-jiang. Bë hyb n'aa né da ÿ kawehëë däk.

Sa hã Paw-Ro maher'ood do ky n'aa hahÿÿh

2 Tak'ëp ÿ betsëë ÿÿnh Ewodija häd enäh doo, ÿÿnh Sïn-Tike häd nãng do daheeh, séd rah'y yb hedoo hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã rah'y y kata däk do hyb n'aa.

3 Õm, baad si ÿ Kristo wë moo wät doo, ÿ etsëë a hã ta ti ÿÿj mamasaa, séd rah'y yb hedo padëek hyb n'aa p'aa hënh. Si ÿÿ tak'ëp rahy n'aa tam'aah paa Jesus ky n'aa hanãm do ãã her'ood hõm hyb n'aa. Aj'y y Keremen häd nãng do sii, ta wób sa sii na-ããj hë, hawäd had'yyt do gadoo do heen n'aa hã sa häd kerii däk do sa sii ãã paa ramasa ta ti ÿÿj.

4 Taw'ããts hë bë h'y y gadejah, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã bë h'y y kata däk do hyb n'aa. P'aa hënh bë ÿ maher'oot: Bë h'y y gadejah. 5 Taw'ããts hë kaja hë denaa hë bë h'y yb bë mahüüm sahõnh hë sa wë, ta tii da bë babok sahõnh hë rabahapäh hyb n'aa. Edaa däk Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matëeh doo. 6 Taw'ããts hë dooh bë hyb n'aa tón péh. Bë er'ood had'yyt bã P'op Hagä Do sii, bë ky n'aa ets'ëë ta hã bë karën doo. Bë j'aa etsë na-ããj hë ta hã sahõnh hë bë hã tabanoo do hyb n'aa. 7 Tii bã da P'op Hagä Do hã hana do ji h'y yb n'y ym doo, sahõnh hë ji hajaa do bahãnh hadoo do mo n'aa jesuu da bë h'y yb, bë h'y y kanatón hyb n'aa kã Kristo Jesus hã bë h'y y kata däk do hyb n'aa.

8 Tagadëeg ub, wakãh haa hedoo doo, sahõnh hë baad hadoo do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë ji weh'ëeh do hã, sahõnh hë P'op Hagä Do matym gó te hub hedoo do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë nesaa do nanãng do hã, sahõnh hë hanãm do hã bë h'y yb padäg. Sahõnh hë baad tabahadoo do hyb n'aa ky n'aa etsëeh do hã na-ããj hë bë h'y yb padäg. Baad had'op do hã, baad tabahadoo do hyb n'aa ji j'aa etsë do hã bë h'y yb padäg na-ããj hë. 9 Bë ÿ ma metëek doo da, hã ÿ naa bë gado däk doo da na-ããj hë bë aboo. Hã ÿ naa bë maa napäh doo da, wë ÿ bë bahapäh doo da na-ããj hë bë aboo. Tii bã

da ji h'yyb nāw P'op Hagä Do hã hana do bë hã tabawät da.

Ramasa do hyb n'aa Paw-Ro h'yy gadajang do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Tak'ëp ÿ h'yy gadajang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã, hÿÿ kä, bāp peej tabado dāk bā kä, p'aa hēnh ÿ bë hyb n'aa es'ee wät do hyb n'aa, ÿ bë masa. Pooj jé ÿ bë hyb n'aa es'ee wäd né paawä, dooh ta tyw n'aa pé ÿ bë masa hyb n'aa paah. ¹¹ Dooh ta ti ÿ erii bā wë ÿ badoh do hyb n'aa. Dooh. ÿ h'yy gadajaa kån sahõnh hē hã ÿ kametëeh do hã, baad tabadoo bā, baad tanado bā na-ãäj hē. ¹² ÿ hapëë däg kån nyy d' ÿ bad'oo wë ÿ badoh bā, wë ÿ tamad'aak bā na-ãäj hē. ÿ haja dāk ÿ h'yy gadajang sahõnh hē wë ÿ kametëeh do hã, ÿ wog nyy bā, ÿ asa bā na-ãäj hē, sahõnh hē ji karēn do wë ÿ tanny bā, wë ÿ badoh bā na-ãäj hē. ¹³ Sahõnh hē ÿ haa jaa Kristo ÿ tah'yyb hej'oonh do hyb n'aa.

¹⁴ Ti hadoo né hē, taw'ãäts hē né hē ÿ bë masaa wät tabahejoonh bā hã ÿÿ. ¹⁵ Bëeh, Pirip panang buuj, bë hapäh né hē, papuuj nä Jesus ky n'aa hanäm do bë gado dāk noo gó, hëej Masedonija häd näng do ÿ beréd hõm noo gó, jããm hē bë ti Jesus hã h'yy ka'eeh do wób mahang, ÿ masa doo, ta s'ee hēnh Jesus ky n'aa ÿ ma metëek hyb

n'aa bë mahang ÿ ma met'ëeg wät doo da. ¹⁶ Tesaronika panang bā ÿ bawät noo gó, pawóp nuu me bë mejõ wät paa matym ÿ n'aa ÿ bë masa hyb n'aa wë ÿ badoh do hyb n'aa. ¹⁷ Dooh hahÿ ÿ erii bā p'aa hēnh matym ÿ n'aa bë mejüü hyb n'aa. Dooh ti hyb n'aa tado bā hahÿ ÿ erih doo. ÿ karēn baad bë P'op Hagä Do ky n'aa edëng ÿ bë masa do hyb n'aa. ¹⁸ ÿ gado dāk sahõnh hē wë ÿ bë mejõ wät doo. ÿ gahëen do bahãnh ti ta tii. Ta bahãnh wë ÿ ti anyy dāk hÿÿ kä wë ÿ bë mejõ hõm do an'oo bā, Epaporodit tajoooh doo. P'op Hagä Do h'yy gadajang bë masa do hã. P'op Hagä Do matym n'aa buu benyym do hadoo, P'op Hagä Do gadoo do hadoo tii.* ¹⁹ P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh doo, Kristo Jesus hyb n'aa bë hã da tabanoo sahõnh hē bë wë badoh doo, bë h'yyb gó badoh do na-ãäj hē. Tak'ëp hetsooh do ta wë hanäng do pénh né bë hã d' tabanoo.

²⁰ Taw'ãäts hē P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã, ër Yb, ër j'aa etsëe had'yyt hē. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē.

Sa hã takedëe hõm do ky n'aa hahÿÿh

²¹ Taw'ãäts hē bë edëe sahõnh hē Kristo Jesus hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew padëek doo. Ër hÿÿj hedoo do babä pa ÿ habong do bë m' rahyb n'aa

* **4:18** P'ooj ub, buu benyym do Isaraëw buuj rama ejuu P'op Hagä Do raj'aa etsëe hyb n'aa. Tii da takerii dāk Esodo hã. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'üüm.

esee. ²² Sahõnh hẽ tsyt hẽ
 P'op Hagä Do wẽ kasëew bong
 do hahỹ panang bã habong
 do bë m' rahyb n'aa esee
 na-ããj hẽ. Roma sa wahë
 n'aa Sesa ramaneëenh do wẽ
 moo b'ook doo, Jesus hã h'yy
 ka'eeh doo, baad bë m' rahyb
 n'aa esee.

²³ Ý karẽn Jesus Kristo,
 Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
 ky ennym bë hã. Jããm hẽ kä.

**Korosa
Jesus hã h'yy ka'eeh
do Korosa häd näng
do panang bä
habong do hã
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh**

Kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejũũ do see hado däk doo. Èr hÿÿj hadoo do Tsimoot häd näng do da-heeh ² ÿ edëng bëeh, wakân haa hedoo doo, ãã nemuun Kristo hã h'yy kata padëek doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta hã h'yy kanerét doo, Korosa panang bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do èr Yb ky enyym bë hã. ÿ karën baad ub bë tah'yyb en'yym.

³ P'op Hagä Doo, Jesus Kristo èr Wahë N'aa Yb hã ãã ky n'aa etsëe bã bë hyb n'aa, ãã h'yy gadeja had'yyt hë ta wë bë hyb n'aa, ⁴ Kristo Jesus hã bë h'yy kae däk ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa, sahõnh hë ta hã h'yy ka'eeh do bë kamahän ãã ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ããj hë. ⁵ Jesus hã bë wén h'yy ka'eeh, ta wób bë wén kamahän, baad hadoo do ta jawén bë gadoo bë gada do hyb n'aa. Hÿ pong jé P'op Hagä Do enyyw hõm tii, bë hã tabanoo hyb n'aa. Bë ky n'aa napëe däk hÿ pong jé ji gadoo do ky n'aa, baad

hadoo do ky n'aa, Jesus Kristo ky n'aa hanäm doo ⁶ bë wë takajaa noo gó. Badäk hahÿ haw'ããts hë ta ky n'aa hanäm do kah'ũũm. Jé pad'yyt hë panyyg ky dah'eeh do baad hadoo do hã tah'yyb wareem hõm tii. Tii da né hë na-ããj hë tabad'oo bë mahang, pooj jé ta ky n'aa bë maa napäh noo gó naa, ji wë P'op Hagä Do ky enyym do ky n'aa hã baad bë h'yy kadaw'uuh noo gó naa. ⁷ Epararas, ãã sii Kristo wë moo wät doo, bë paa tama met'ëeg wät ta ti panyyg hanäm doo. Baad Epararas moo wät. Dooh tah'yy gajëe bã bë hyb n'aa Kristo wë tamoo wät do hã. ⁸ ãã tamaher'oot nyy da ta wób bë kamahän P'op Hagä Do Sahee an'oo bã.

Sa hyb n'aa Paw-Ro ky n'aa etsëe do ky n'aa hahÿÿh

⁹ Ti hyb n'aa, bë ky n'aa ãã ky n'aa napäh bã, ãã du doo paa P'op Hagä Do hã ãã ky n'aa etsëe bë hyb n'aa. Dooh ãã eréd bã bë hyb n'aa ãã ky n'aa etsëe doo. ãã etsëe P'op Hagä Do hã ta Sahee hã hana do ji hapäh doo me, ta Sahee hã hana do ji h'yy ganäng doo me na-ããj hë bë tah'yy gan'yyh takarën do hã, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁰ Tii d' ãã wén ky n'aa etsëe, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ta karapee hã takarën doo da né hë bë babok hyb n'aa, sahõnh hë bë moo bok do hã tah'yy gadajang hyb n'aa, sahõnh hë baad hadoo pé bë moo bok hyb n'aa had'yyt hë, baad

P'op Hagä Do bë bahapäh hyb n'aa kä bë h'yyb gó. ¹¹ Äã ky n'aa etsëë na-ääj hë, tak'ëp ta kabaj'aa do hejój me bë tah'yyb hej'oonh hyb n'aa, bë h'yy gejë hóm mahänh ta hä, bë h'yyb jawyk hyb n'aa, tse-bee gó sahõnh hë bë gadoo hyb n'aa, ¹² ër Yb hÿ pong jé hawät do wë bë h'yy gada-jang hyb n'aa. Ti né hë ti ta karapee sa sii bë gadoo tan'oo bä ji hä taky n'aa enooh doo, hÿ pong jé ta bag bawät bä ji gadoo do pan'aa. ¹³ Èr ted'ëep Nesaa Do Yb moo gó naa, badagyp hadoo do bag'ääs doo. Ta T'aah takamahän do ër hä tabagää kän, P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ Ta T'aah hyb n'aa ër tabedëeb kän. Ta hyb n'aa kawug hóm nesaa do ër moo bok doo kä.

Kristo sahõnh hë sa bahänh ky n'aa hahÿh

¹⁵ Ta T'aah gó kametä däk P'op Hagä Do ji nahapäh doo. P'op Hagä Do hadoo né hë tii. Sahõnh hë kapahuuj däk do pooj jé tawäd né hë. Sahõnh hë kapahuuj däk do bahänh tanu gadäk. ¹⁶ Ti né hë tii, sahõnh hë hÿ pong jé hanäng doo, hÿ pong jé habok doo, badäk hahÿh bä hanäng doo, badäk hahÿh bä habok do na-ääj hë pahuuj wät doo. Ji hapäh doo, ji nahapäh do na-ääj hë tapehuuj bong, wë hä bag'ääs do ji nahapäh do rado bä, kabaj'aa do ji nahapäh do rado bä, mejüü do ji nahapäh do rado bä, hyb n'aa jewyk

do ji nahapäh do rado bä na-ääj hë. Ti né hë sahõnh hë pehuuj bong doo. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät doo. ¹⁷ Sahõnh hë pooj jé tawäd né hë. Ta hyb n'aa né hë sahõnh hë tapahuuj wät do baad tawén hadoo. ¹⁸ Ta hä h'yy ka'eeh doo, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo doo, sa nu gabóg tii. Ti né hë sahõnh hë ta hä h'yy ka'eeh do du na doo. Ti né hë jääm hë pooj jé dejëp do mahang ganä wät doo,* sahõnh hë sa bahänh hyb n'aa jawyk tabahadoo hyb n'aa. ¹⁹ Tii d' tawén hadoo, ta da had'op ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do karën do hyb n'aa. ²⁰ P'op Hagä Do karën na-ääj hë, ta T'aah hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿh bä hanäng doo, badäk hahÿh bä habong doo, hÿ pong jé hanäng do na-ääj hë baad tabahadoo p'aa hënh ta wë, baad ub p'aa hënh sahõnh hë rababok hyb n'aa ta wë kä. Ta najiis rabahado padëek tan'oo bät† ta T'aah majyyw hyb n'aa, b'aa kajatsëk do hä tadajëp do hyb n'aa.

²¹ Bëë kä, dawëë bë babok paa P'op Hagä Do mahänh Kristo hä bë h'yy kana'eeh nä noo gó. P'op Hagä Do maji paa bëeh, bë h'yyb gó, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa paah. ²² Ti hadoo né hë, hÿh kä ta najiis bë bahado däk tan'oo bä Kristo, aj'yy gó ewäd hyng do bë hyb n'aa

* **1:18** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejëp. Jääm pooj jé Kristo dejëp do mahang ganä wät doo, nadajëb wät doo. † **1:20** Ta T'aah hä h'yy ka'eeh do tii.

dajëp do hyb n'aa. Ta najiis bë bahado däk tan'oo bä. Tii d' tawén d'oo, tsyt hë ta wë bë babok hyb n'aa, baad had'op bë bahadoo hyb n'aa ta matym gó, dooh bë rap'ãã ky n'aa tapaa pé hyb n'aa ta matym gó. ²³ Baad bë h'yy kae had'yyt bä tii. Baad bë gahëen bã had'yyt hë panyyg hanäm do hã bë hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk doo. Ti né ti ta panyyg, Jesus ky n'aa, bë maa napëë wät doo, badäk hahÿ haw'ããts rapanäg hõm doo. Ta ti panäg n'aa see hado däk ÿ ti hÿ Paw-Ro.

Kristo hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa Paw-Ro ahoop do ky n'aa hahÿÿh

²⁴ ÿ tsebé da hë ÿ radawäts gëet doo bã, baad tabahadoo hyb n'aa bë hã ÿ ahoop doo. ÿ karën ÿ bahajaa Kristo hã ÿ tan'oo däk doo, ta hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa, ta hub, ta mooh, ta tsyym hedoo do sa hyb n'aa ÿ ahoop do pan'aa. ²⁵ Kristo hã h'yy ka'eeh do sa masa n'aa ÿ bahado däk, hã ÿ P'op Hagä Do banoo do hyb n'aa baad ub sahõnh hë ta kyyh bë hã ÿ ma metëek hyb n'aa. ²⁶ Hã ÿ tabanoo tah'yyb däng doo, nyy d' tabad'oo ji hã, ÿ ma metëek hyb n'aa. Kristo ewäd hyng do pooj jé dooh ji hapëë nä bã ta h'yyb däng doo. Dooh P'op Hagä Do h'yyb däng do kameta nä bã ti noo gó ër wahë maküü hã. Ta karapee hã hÿÿ kã takameta wät. ²⁷ P'op Hagä Do h'yyb däng ta karapee hã tametëeh tak'ëp

baad hadoo do sahõnh hë Judah buuj nadoo do wë hÿÿ kã tamoo wät doo. Hahÿÿ da ta ti tak'ëp baad hadoo do ta h'yyb däng doo: Bë h'yyb gó, ta hã h'yy ka'eeh do h'yyb gó Kristo bawäd däk, Judah buuj nadoo do né paawä bëeh! Ti hyb n'aa bë né da gadoo tak'ëp baad hadoo do hÿ pong jé.

²⁸ Kristo ky n'aa ãã panäk. Sahõnh hã ãã maher'oot tak'ëp péj baad raky daheeh hyb n'aa. Tak'ëp hajaa doo me sahõnh hë sa hã ãã ma metëek. Tii d' ãã wén d'oo, Kristo hã h'yy kata däk do baad had'op rabahado padëek P'op Hagä Do matym gó ãã karën do hyb n'aa. ²⁹ Tii d' ãã karën do hyb n'aa, tak'ëp had'yyt hë ÿ hyb n'aa tam'aah, Kristo hejój me hëp ÿÿ gó baad hawät doo me.

2

¹ ÿ karën bë bahapäh nyy da tak'ëp ÿ ky n'aa etsëë, tak'ëp ÿ hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang buuj sa hyb n'aa na-ããj hë, jé Jesus hã h'yy ka'eeh do ÿ ranahapäh do wób sa hyb n'aa na-ããj hë. ² Tii d' ÿ wén d'oo, ÿ karën rah'yy kej'oonh. ÿ karën kamahän gó séd rah'yyb hedoo. Tii d' ÿ wén d'oo na-ããj hë, baad rah'yy kadaw'uuh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do P'op Hagä Do h'yyb däng do hã. ÿ karën baad rabahapäh ta tii. Baad ÿ karën Kristo rabahapäh, ÿ hanäng doo. ³ Sahõnh hë P'op Hagä Do hã ji hapäh doo, baad ta hã ji h'yy ganäng doo,

jããm hẽ Kristo hã ji baw'yyt. ⁴Ta ti bẽ ÿ wén maher'oot, sa kyyh baad ji ed'oo doo me bẽ rawad'ii mahãnh. ⁵ÿ nawäd né paawã bẽ mahang, ÿ hyb n'aa newëë do bẽ mahang tabawät. ÿ tsebé baad ub bẽ babok ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Séd h'yyb hedoo mä bëeh. ÿ tsebé na-ããj hẽ dooh né hẽ bẽ h'yy gejë hõm Kristo hã bẽ h'yy ka'eeh do hã ÿ ky n'aa napäh doo.

Ji bawät do papuuj ky n'aa hahÿÿh

⁶Ti hyb n'aa kä, Kristo Jesus bẽ gado däk do hyb n'aa bẽ wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hẽ bẽ awäd had'yyt hẽ ta hã h'yy kata däk do rababok doo da. ⁷Baad né hẽ bẽ h'yy kata däk Jesus hã joom kóm baad joom tamaſoo do hadoo. Taw'ãäts hẽ bẽ an'oo bẽ h'yyb gó Jesus bawät do takahüüm magyys hẽ. Taw'ãäts hẽ bẽ an'oo baad bẽ h'yy kae had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa hã bẽ rama met'ëëg wät doo da né hẽ. Taw'ãäts hẽ tak'ëp bẽ h'yy gadeja had'yyt hẽ P'op Hagä Do wë, bẽ hã tanoo do hyb n'aa.

⁸Bë hyb n'aa matakä ta s'ee hënh bẽ rah'yyb mahüüm mahãnh rama metëëk doo me. Baad ji edoo né paawã rahyb n'aa newëë doo, rama metëëk doo, daap hẽ ti ta tii. Ji rawedii ta tii hã. Sa wahë makü ma mehetëk doo gó rabeħ'üüm rama metëëk doo. Badäk hahÿÿ hã, nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät do ky n'aa jaw'yyk doo gó

rabeħ'üüm rama metëëk doo. Dooh Kristo hanaa tado bã ta tii. ⁹P'op Hagä Do had'op do Kristo, aj'yy tabahado däk doo. ¹⁰Hÿÿ kä, Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, ti anyy däk bẽ h'yyb gó sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo. Sahõnh hẽ kabaj'aa do ji nahapäh doo, hyb n'aa jewyk do ji nahapäh do na-ããj hẽ sa bahãnh ti Kristo. ¹¹Judah buuj ajyy sa masuuj noo byyh ragehök P'op Hagä Do karapee rabahado padëëk do metëë n'aa. Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa bẽ hã na-ããj hẽ ti anyy däk ta metëë n'aa hadoo. Sa mo haj'aa nado tii. Kristo ado hõm nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ti né tametëë n'aa hadoo bẽ hã hanäng doo. ¹²Bë nu kemuun bong bã bẽ radakä jëng hadoo Kristo sii. Bë genä bong do hadoo Kristo sii p'aa hënh bẽ nu gawëëj däk doo. Ta tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do hejój hã, Kristo ganä wät hanoo do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹³P'ooj ub, nesaa do bẽ moo heb'ooh do hyb n'aa, nesaa do bẽ h'yyb karën do kanado hõm do hyb n'aa na-ããj hẽ, dejëp do hadoo bẽ h'yyb tym P'op Hagä Do hã. Tii bã kä, Kristo sii bẽ ganä wät hadoo P'op Hagä Do an'oo bã. Sahõnh hẽ nesaa do ër moo wät do tamabaan hõm ër hã kä. ¹⁴P'op Hagä Do awug hõm ër küüt heen n'aa kerih do hadoo doo, nesaa do wë ër taky n'aa etyy do paah. Hahÿÿ da tabawug hõm: Tado däk ër küüt heen n'aa,

tii bā tabepëem dāk hadoo b'aa kajatsëk do hã. Jesus dajëp do hyb n'aa dajëp hÿÿ kã er kũüt er hã ky n'aa ketyy do paah. ¹⁵ P'op Hagä Do ado hõm sahõnh hẽ nesaa do kabaj'aa do ji nahapäh doo, nesaa do hyb n'aa jeryk do ji nahapäh do sa hejój. B'aa kajatsëk do hã Kristo dajëp doo me P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk sa hã. Kristo dajëp noo gó sahõnh hẽ sa matym gó P'op Hagä Do metä wät hadoo ta majĩ, sa hã taj'aa ketsëe däk do rabahapäh hyb n'aa.*

¹⁶ Ti hyb n'aa bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa tapa bã bẽ awa do hã, bẽ eëek do hã,† rabahed'oo doo da bẽ nad'oo hyb n'aa. Bẽ maa newë manä na-ããj hẽ bẽ raky n'aa tapa bã sët ta baab ken'yyh rataheb'ëes doo, kamarab papuuj rataheb'ëes doo, Saab rataheb'ëes do na-ããj hẽ bẽ natabëj bã. ¹⁷ Jããm hẽ ta pooj jé hawät do metëe n'aa ti ta ti Judah buuj rataheb'ëes doo, ratayy doo. Kristo kajaa do pooj jé heen n'aa tii. Sahõnh hẽ ta ti kaja däk Kristo hã, ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta ti ji karën wät péh. ¹⁸ Bẽ maa newë manä bẽ raky n'aa ety bã j'ooj madäk doo me rakadad'uu gen'aak do hã,

ããs raweh'ëeh gen'aak do hã. S'ëe gó rameboon do hyb n'aa hyb n'aa jeryk mäh, sa nooh. Rahyb n'aa newëe do hã, sa hanaa hẽ rakasab'ee. ¹⁹ Ta ti hedoo doo, dawëe rababoo däg kãn, Kristo, er nu gabóg mahãnh. Dooh rah'yy kata wäd bã er nu gabóg hã. Kristo hã h'yy ka'eeh doo, ta hã h'yy kata däk doo, sa h'yyb rahej'oonh, rahũum had'yyt hẽ rah'yy ka'eeh doo, raky dahé magyys hẽ na-ããj hẽ Kristo an'oo bã P'op Hagä Do karën doo da. Ji nu gabóg hẽnh hanaa ji jarãã sahõnh hẽ ji hã masoo doo. Tii d' Kristo bad'oo ta hã h'yy ka'eeh do hã. Ta hã h'yy ka'eeh do tabaa g'ããs, ta hã rakata däk tan'oo bã.

²⁰ Kristo hã bẽ h'yy kata däk do hyb n'aa, bẽ na-ããj hẽ bẽ dejëb bong hadoo pooj jé ji bawät do hã. Ti hyb n'aa, h'ëed hyb n'aa badäk hahÿÿ hã habong do Kristo nahapäh do rababok doo da bẽ babok nã? Hëd n'aa bẽ gadoo raky n'aa jaw'yyk do mejũũ doo? ²¹ "Bẽ ado manäh! Bẽ awa manäh! Bẽ moo dëe manäh!", nãng raky n'aa jaw'yyk doo. ²² Gawatsik do hã, hahãnh do hã ji tamejũũ do tii. Sa hanaa ta ti ji ramejũũ doo, ji hã rama metëek doo. Dooh P'op Hagä Do hanaa tado bã. ²³ Tak'ëp

* **2:15** Tii da né hẽ Roma buuj rabad'oo sa majĩ hã. Sahõnh hẽ sa matym gó rametëeh sa majĩ, sa hã raj'aa ketsëe däk sahõnh hẽ rabahapäh hyb n'aa. Ta ti ky n'aa gó Paw-Ro beh'ũum Nesaa Do Yb hã, Nesaa Do Yb kabaj'aa do hã, P'op Hagä Do j'aa ketsëe däk do ky n'aa. † **2:16** Tii d' Paw-Ro wén her'oot, ma matëg oow rama metëek do hyb n'aa. Sa noo ji tayy ji awa doo, ji eëek doo, baad ji P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa. Dooh hyb n'aa pé ji tayy péh. Kristo dajëp do hyb n'aa P'op Hagä Do ji tawén gadoo, ji tayy do hyb n'aa nado. Dooh jarakë hedoo do ky n'aa tado bã hahÿÿh. Panyyg bód see hã ji tamaher'oot jarakë hedoo do ky n'aa.

hajaa do ky n'aa jew'yyk do ji ed'oo ta tii. Ji daaj hē P'op Hagä Do ji weh'ëeh ji karēn ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk do an'oo bä. Ji daaj hē ji kadaduu tan'oo bä. Ji daaj hē ji karehejää tan'oo bä ta tii. Baad né paawä ta mahang ramoo bok doo, ti hyb n'aa baad ji hyb n'aa manatakä bä, baad ub ji ed'oo ji hä ramejüü doo. Ti hadoo né hē nahejooj ta ti hedoo do ky n'aa jew'yyk doo. Dooh tahaja bä nesaa do ji h'yyb säg karēn do hä ji h'yy keba bä tan'oo bä.

3

Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿh

¹ Kristo sii bē ganä wät hadoo do hyb n'aa, h'yyb tym papuuj P'op Hagä Do hä hana do bē gado däk do hyb n'aa ÿ hanäng péh, taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä bē h'yyb padäg, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh Kristo basooh bä. ² Taw'ääts hē hÿ pong jé hanäng do hä bē h'yyb padäg, badäk hahÿh bä hanäng do hä nado. ³ Taw'ääts hē tii da bē bad'oo bē dajep paa hadoo do hyb n'aa. Bē h'yyb papuuj tenyyw däk hÿh kä Kristo sii P'op Hagä Do wē kä. Dooh ta wób rahapëe nä bä ta ti bē h'yyb papuuj. ⁴ Kristo, bē h'yyb papuuj han'oo däk do matëeh bä kä, sahōnh hē sa matym gó ta sii bē kametä däk tii bä. Kristo kabaj'aa doo da bē da kabaj'aa na-ääj hē ti noo gó kä.

⁵ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē bē gawats'iik sahōnh hē baad nadoo do badäk hahÿh hä ji h'yyb säg karēn doo. Bē ää manä bē ÿm nadoo do sii, bē patug nadoo do sii. Bē moo boo manä nesaa do nu meby n'aa näng do bē hä hanäng doo me. Taw'ääts hē bē gawats'iik ta wób hedoo pé nesaa do ji h'yyb säg karēn doo. Bē hyb n'aa hüüm manä bē ma. Jé ta ma hä hyb n'aa h'üüm doo, ta ma hä tah'yy ka'eeh tii, dooh P'op Hagä Do hä tah'yy kae bä. ⁶ Ta ti hedoo do hyb n'aa né hē P'op Hagä Do rejää da nabuj keh'üüm doo. ⁷ P'ooj ub, Kristo bē nahapäh nä bä, tii d' paa bē babok. ⁸ Hÿh kä, taw'ääts hē bē eréd hōm sahōnh hē hahÿ hedoo doo: Ji kawajään doo, ji h'yy ganapüü doo, sahōnh hē ji da hadoo ji pan'aa takyyk doo, ta see ji ky n'aa rejää doo, baad nadoo do ji er'oot do na-ääj hē. Taw'ääts hē bē eréd hōm né hē tii. ⁹ Daap bē menä manä bē da hadoo do hä, bē eréd hōm do hyb n'aa bē h'yyb säg baad nadoo do ji moo wät hanoo doo. ¹⁰ Bē h'yyb tym papuuj bē tah'yyb mahüüm hÿh kä. P'op Hagä Do mo haj'aa ta ti er h'yyb tym papuuj. P'op Hagä Do ah'ÿyt er h'yyb tym papuuj, ta da hado had'yyt hē tabahadoo hyb n'aa kä, baad P'op Hagä Do er bahapäh hyb n'aa na-ääj hē. ¹¹ Papuuj er P'op Hagä Do mo haj'aa do hyb n'aa, séd gó P'op Hagä Do ji tagadoo, Judah buuj ji do bä,

Judah buuj nadoo do ji do bā, masuuj noo byyh kahōk do see ji do bā, masuuj noo byyh kanehōk do see ji do bā, ta see buuj ji do bā, ma kamanetēek do ji do bā, ta see karom ji do bā, sa karom ji nado bā na-āāj hē. Sahōnh hē ēr h'yyb tym gó Kristo bawāt. Sahōnh hē bahānh hadoo do tii.

¹² Ti hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do bē bahadoo do hyb n'aa, tak'ēp bē takamahān do hyb n'aa, taw'āāts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'āāts hē bē ky enyym ta wób sa wē. Taw'āāts hē dooh né hē bē h'yy kasabé bā. Taw'āāts hē kaja hē denaa hē bē h'yyb bē mahūūm ta wób sa wē. Taw'āāts hē h'yyb jawyg gó bē gadoo sahōnh hē.

¹³ Taw'āāts hē kamahān gó bē gadoo ta wób ramoo boo né paawā bē hā bē ganen'aak doo. Taw'āāts hē bē mabaan hōm baad nadoo do ta wób bē hā rabad'oo doo, nesaa do bē moo bok do paa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do mabaan hōm doo da né hē bē hā. ¹⁴ Taw'āāts hē bē kamahān bē da hadoo doo, sahōnh hē mahānh. Baad ub séd ji h'yyb hedo dāk ji kamahān do an'oo bā.

¹⁵ Bē an'oo h'yyb n'yym doo, Kristo bē hā han'oo dāk doo, bē tah'yyb mahūūm sahōnh hā, P'op Hagā Do bē tatsyyd wāt do hyb n'aa h'yyb nyyw gó bē babok hyb n'aa. Kristo karapee séd h'yyb hedoo do takarēn bē bahadoo. Taw'āāts hē bē h'yyb gadeja P'op Hagā Do wē.

¹⁶ Bē an'oo bē h'yyb gó baad ub sahōnh hē Kristo ky n'aa bawāt, bē an'oo bē tah'yyb mahūūm. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me bē ma metēek ta ky n'aa bē da hadoo do hā. Taw'āāts hē tak'ēp h'yy ganāng doo me tak'ēp péj bē maher'ood na-āāj hē bē da hadoo doo, baad raky daheeh hyb n'aa. Taw'āāts hē Saaw-Mo hā hanāng do kejām do ky n'aa, ta see pé P'op Hagā Do ji ma ejām do ky n'aa na-āāj hē bē ma ejām. Taw'āāts hē h'yy gadajaa gó bē ma ejām P'op Hagā Doo. ¹⁷ Sahōnh hē bē moo bok doo, sahōnh hē bē her'oot do na-āāj hē, taw'āāts hē Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk do ky gabuuj gó bē bad'oo. Jesus ēr taky masa ta Yb wē. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē j'aa etsē né hē P'op Hagā Doo, ēr Yb, bē hā tanoo do hyb n'aa.

Ÿj hā, ajyy hā, karapee hā na-āāj hē tamaher'oot do ky n'aa hahjyh

¹⁸ Ÿj, taw'āāts hē bē ky dahé had'yyt hē bē patug. Tii d' né da taw'āāts hē bē bahed'oo bē h'yy kata dāk do hyb n'aa Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā. ¹⁹ Ajyy, taw'āāts hē bē kamahān had'yyt hē bē āj. Bē ejāg manā bē āj. ²⁰ Karapee, pahēew, maruus, taw'āāts hē sahōnh hā bē ky daheeh bē yb, bē jyn, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do tsebé do hyb n'aa bē ky dahé bā. ²¹ Bē sa yb, bē ejāg had'yyt manā bē taah, rah'yy geēj mahānh bē wē. Tii d' bē adoo bā, dooh

rah'yyb hedo boo baad hadoo do ramoo bok do hã.

Sa karom hã tamaher'oot do ky n'aa hahÿÿh

²² Bëeh, sa karom, taw'ãäts hë bë ky dahé had'yyt hë bë kariw n'aa. Bë moo bok do rahégãã bâ had'yyt nado bë ky daheeh, bë hã raj'aa etsë bë karën do hyb n'aa. Taw'ãäts hë bë h'yyb gó naa bë ky daheeh sa hã, j'ooj madäk doo me nado. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bë weh'ëeh do hyb n'aa, taw'ãäts hë baad bë moo bok sa wë. ²³ Taw'ãäts hë t'öp, bë h'yyb gó naa bë moo bok sahõnh hë. Taw'ãäts hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë bë moo bok ta ti bë h'yyb gó, ajyy wë had'yyt nado, ²⁴ ta hã naa bë gadoo da baad hadoo do bë moo bok do mabaj bë bahapäh do hyb n'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do wë né hë, Kristo wë né ti bë moo bok doo. ²⁵ Hÿÿkä, baad nadoo do moo wät do gadoo né da ne-saa do tamoo wäd wät do sãm. Tii d' tawén hadoo, dooh P'op Hagä Do asëew bâ ji mahang.

4

¹ Bëeh, sa kariw n'aa hedoo doo, taw'ãäts hë baad bë bad'oo bë karom hã, baad bë an'oo na-ãäj hë sa hã. Bë wad'ii manäh. Bë na-ãäj né hë bë Kariw N'aa näng hÿÿ pong jé kä. Bë hyb n'aa newë tii. Taw'ãäts hë bë karom hã bë bad'oo, bë kariw n'aa hÿÿ pong jé hawät do bë hã tabad'oo doo da.

* **4:5** Tii d' takarën ji bad'oo, ta wób ji h'yyb tatuk hyb n'aa Jesus ky n'aa ragadoo hyb n'aa.

Nyy da raky n'aa etsëë doo, nyy da rababok do ky n'aa hahÿÿh

² Bë h'yy gejë hõm manä P'op Hagä Do sii bë er'oot do hã. Bë hyb n'aa matakä had'yyt hë bë ky n'aa etsëë bã. Taw'ãäts hë bë h'yy gadeja had'yyt hë P'op Hagä Do wë bë hã tanoo do hyb n'aa. ³ Taw'ãäts hë ãã na-ãäj hë bë ky n'aa ets'ëë, P'op Hagä Do tyw n'aa gas'ëës hyb n'aa Kristo ky n'aa pooj jé ji nahapäh do ãã baher'oot hyb n'aa. Ta ti ky n'aa hanäm do ÿ ma metëek do hyb n'aa ÿ rawén dawäts gëet. ⁴ ÿ bë ky n'aa ets'ëë, baad ub, hã ÿ Jesus karën doo da né hë, ta ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa. ⁵ Baad ub, h'yy ganäng doo me bë aboo had'yyt hë Jesus hã h'yy kana'eeh do sa wë. Ta tyw n'aa nyy bâ tii da had'yyt hë ÿ karën bë bad'oo.* ⁶ Taw'ãäts hë ky enyym doo gó had'yyt hë bë er'ood ta wób sa sii. Taw'ãäts hë baad bë er'ood sa sii, rahyb n'aa newëë hyb n'aa bë her'oot doo. Tii d' bë adoo bã, bë hapäh da nyy da bë ky gadoo bë hã reanh doo.

Sa wë Paw-Ro mejüü do sa ky n'aa hahÿÿh

⁷ Ër hÿÿj hadoo do Tikiko häd näng do bë da tamaher'oot sahõnh hë këh ÿ n'aa. Ër hÿÿj hadoo do ãã kamahän do tii. ãã sii baad Kristo wë moo wät do tii. Dooh tah'yy gajëë bã, bë hyb n'aa, Kristo

wë tamoo wät doo. ⁸ Bë wë ÿ mejüü tabahôm, bë tamarher'oot hyb n'aa nyy da babä ää babok, bë tah'yyb en'yyim hyb n'aa na-ääj hë. ⁹ Ta sii ÿ mejüü Onesim häd näng doo, bë panang buuj seeh. Èr hÿÿj hadoo do ää kamahän doo, baad hadoo do hä h'yy kanerét do tii. Sahôn hë babä ky n'aa bë da ramaher'oot.

Sa hä rahyb n'aa esee do ky n'aa hahÿÿh

¹⁰ Aj'yy Aris-Tako häd näng doo, pa ÿ radawäts gëët do bë m' tahyb n'aa esee. Maah-Ko, Béh-Nabéh j'oooh na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. (Bë ÿ maher'ood wät paa nyy d' bë bad'oo Maah-Ko kajaa bä. Ti hyb n'aa taw'ääts hë baad bë gadoo.) ¹¹ Jesus, Jus-To ta häd seeh, ti na-ääj hë bë m' tahyb n'aa esee. Jääm né ti ajyy Judah buuj Jesus hä h'yy ka'eeh doo, si ÿÿ P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ma met'ëek doo. Baad ÿ ramasa ÿ rah'yyb en'yyim. ¹² Epaparass, bë seeh, Kristo Jesus wë moo wät doo, bë m' tahyb n'aa esee. Tak'ëp taky n'aa hetsë bë hyb n'aa, baad had'op had'yyt hë bë babok hyb n'aa, baad ub bë bahapäh hyb n'aa na-ääj hë P'op Hagä Do karën do bë hä. ¹³ Tak'ëp Epaparass hyb n'aa tam'aah bë hyb n'aa, Raw-Diseej panang bä Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë, Ijerap panang buuj Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa na-ääj hë. ÿ hapäh tii, ÿ wën j'aa etsë ta hä. ¹⁴ Najis ÿÿ, mediko, Rukas häd näng

doo, aj'yy Demas häd näng do daheeh ti na-ääj hë né hë m' bë rahyb n'aa esee. ¹⁵ Bë maher'ood èr hÿÿj he-doo do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa hä ÿ hyb n'aa esee. Bë maher'ood na-ääj hë ÿÿnh Nim-Pa häd näng do hä, Jesus hä h'yy ka'eeh do ta tób bä kahet'aa do sa hä na-ääj hë, ÿ hyb n'aa esee sa hä.

¹⁶ Hahÿ bë ÿ ma erih do bë ner'ood wät do jawén paa bä bë mahang, ÿ karën bë mejõ hõm Jesus hä h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bä haj'eenh do sa wë, t'ii hënh takaner'oot hyb n'aa. Taw'ääts hë tii bä bë ner'oot na-ääj hë kerih do Raw-Diseej buuj hä ÿ ma erii wät doo.

¹⁷ Hahÿÿ da bë maher'ood këh ÿÿ, aj'yy Akipo häd näng do hä: "Taw'ääts hë mabahajaa a hä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do anoo do mamoo wät do pan'aa." Tii d' né da bë kyyh ta hä.

¹⁸ ÿ Paw-Ro, moh ÿÿ me tagadëg ub ÿ berii kân hahÿ bë ÿ hyb n'aa esee do ky n'aa. ÿ karën paawä ÿ bë ky n'aa ets'eë ragadahew'eës doo gó ÿ bagëët do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky ennyim da bë hä. Jääm hë kä.

**1 Tesaronika
Jesus hã h'yy ka'eeh
do panang
Tesaronika häd
näng doo bä habong
do hã pooj jé
Paw-Ro ma erih do
hahÿÿh.**

¹ ÿ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, äã edëng bëeh, Tesaronika panang bä habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo. Äã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yym bë hã. Äã karën baad bë rah'yyp en'yym.

Paw-Ro ratsebé Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ky n'aa hahÿÿh

² P'op Hagä Do hã äã ky n'aa etsëë bä, äã tseebe had'yyt hë ta hã bë hyb n'aa. ³ P'op Hagä Do ër Yb hã äã ky n'aa etsëë bä, äã hyb n'aa es'ee had'yyt hë baad bë babok doo, Jesus hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã hyb n'aa esee tak'ëp bë moo heb'ooh bä bë da hadoo do bë masa hyb n'aa, bë kamahän do hyb n'aa sa hã. Äã hyb n'aa newëë na-ääj hë, baad nadoo do bë ahob né paawä, dooh né hë bë hyb n'aa eréd Jesus Kristo ër Wahë N'aa hã bë h'yy ka'eeh doo, p'aa hënh tabahyng bë bahapäh do hyb n'aa. Ti

hyb n'aa P'op Hagä Do hã äã tsebé. ⁴ Äã wakään, P'op Hagä Do kamahän doo, äã hapäh, bë P'op Hagä Do asëew hõm ta karapee bë bahadoo hyb n'aa. ⁵ Äã wén hapäh ti, Jesus ky n'aa hanäm do bë äã maher'oot noo gó, äã kyy me had'yyt nado äã baher'oot. P'op Hagä Do Sahee hejój banoo äã hã, äã bahajaa hyb n'aa äã her'oot doo. Se hub né hë Jesus ky n'aa baad äã bahapäh äã h'yyp gó. Bë bahapäh nyy da äã babok bë mahang. Baad äã babok do hã bë bahapäh te hub né hë Jesus ky n'aa äã manaa doo. ⁶ Äã wén hapäh na-ääj hë bë P'op Hagä Do asëew hõm doo, äã babok doo da, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bawäd wät doo da bë baboo däg kän do hyb n'aa. P'op Hagä Do Sahee hana do ji tsebé doo me bë gado däk Jesus ky n'aa, ta wób bë rarahejä né paawä ta hyb n'aa. ⁷ Ti hyb n'aa, sahõnh hë Masedonija häd näng do häj n'aa bä, Akaja häd näng do häj n'aa bä habong do Jesus hã h'yy ka'eeh doo, rahapëë däk hÿÿ kä tak'ëp P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh bë h'yy ka'eeh do hadoo. ⁸ Bë hanaa né hë Jesus ky n'aa Masedonija, Akaja häj n'aa bä raky n'aa napëë hõm doo. Jé pad'yyt hë raky n'aa napëë kän P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa, dooh äã her'ood wäd bä bë ky n'aa, sahõnh hë raky n'aa napëë däk do hyb n'aa P'op Hagä Do hã bë h'yy ka'eeh doo. ⁹ Sa

daaj hē rabaher'ood kån jé pad'yyt hē bē hã ãã baher'ood wät doo, baad bē mahang ãã babok doo. Raheer'ood kån na-ããj hē, bē eréd hõm kabarii hã bē h'yy ka'eeh doo, P'op Hagä Do hã, hedëp do hã, heh'äät hã bē h'yy ka'eeh hyb n'aa kã. P'op Hagä Do karën do bē moo bok hÿÿ kã, ta hã bē hyb n'aa jew'yyk hÿÿ kã, sa nooh. ¹⁰ Raheer'oot na-ããj hē ta T'aah, dejëp do mahang ganã wät do P'op Hagä Do an'oo bã, bē gadã tamatëeh hÿ pong jé naa. Jesus bē gada, ji tamo n'aa jesuu doo, ne-saa do hã ta hã h'yy kana'eeh do P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

2

Baad Tesaronika panang bã Paw-Ro rababok do ky n'aa hahÿÿh

¹ Bëeh, ãã wakããn, bē hapäh ti dooh daap hē tado bã bē mahang ãã her'oot do Jesus ky n'aa. Hajök ky dah'eeh. ² Pooj jé Pirip häd näng do panang bã ãã rarejã né paawä, ãã raky n'aa rejã né paawä, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, ãã tah'yyb ne'ÿÿm. Ti hyb n'aa bē ãã maher'oot ta ky n'aa hanãm doo, hajök bē panang buuj ãã rahyb n'aa wareem né paawä. ³ Sahõnh hē sa hã ãã ky padäg hē Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, dooh daap hē ãã menã bã. Ji es'õõs do nado tii. J'ooj madäk do nado ti ãã wén her'oot P'op Hagä Do ky n'aa. ãã karën do jawén nado. Dooh bē ãã

wad'ii bã. ⁴ ãã P'op Hagä Do metyy paah, ti ãã hã tah'yyb däng ta panyyg hanãm do ãã baher'oot hyb n'aa sahõnh hē sa hã. Ti hyb n'aa ta panyyg ãã baher'oot bã, dooh ta wób gen'aak do ky n'aa ãã her'ood bã. P'op Hagä Do gen'aak do ti ãã her'oot doo. Ti né hē ti ãã h'yyb metyy doo. ⁵ Dooh noo gó ãã h'yyb manep'ëeh péh. Bē hapäh né hē, dooh tii da ãã adoo bã. Dooh noo gó ãã ky ken'yym sa ma hyb n'aa, Jesus ky n'aa ãã baher'oot bã. ãã ehub né hē ãã her'oot do P'op Hagä Do hapäh. ⁶ Dooh ãã bē j'aa etsë do jawén ãã aboo bã. Dooh ãã ta wób raj'aa etsë do jawén ãã aboo bã.

⁷ Kristo mejüü do ãã bahadoo do hyb n'aa, ãã karën bã paawä, ãã haja né paawä bē hã ãã mejõ bã. Ti hadoo né hē, dooh tii d' ãã karën bã. Bē mahang ãã babok noo gó baad ãã ky enyym bē hã. Ji ÿÿn ji takamahãnh do hadoo, ⁸ bē ãã kamahãnh tak'ëp. Bē ãã panäk paa P'op Hagä Do panyyg hanãm doo. Baad ãã h'yyb bē ãã masa hyb n'aa. Tii da ãã wén d'oo tak'ëp ãã kamahãnh do hyb n'aa bëeh. ⁹ ãã wakããn, bē hapäh nä tak'ëp ãã moo bok ãã ma, ãã waa sãm hã, bē mahang ãã habok noo gó. Adëb bã, atsëm ãã moo bok ãã waa sãm hã. Tii da ãã wén d'oo, bē hã ãã ganada hyb n'aa ãã waa, ãã h'ëed, P'op Hagä Do panyyg hanãm do ãã her'ood nuuj jé bē hã. ¹⁰ Bē hapäh, P'op Hagä Do hapäh na-ããj hē hahÿÿh:

Baad ub né hē, P'op Hagä Do karēn doo da āā babok paa bē mahang, Jesus hā h'yy ka'eeh do mahang. Dooch hyb n'aa āā hā raky kes'ēēm péh. ¹¹⁻¹² Bē hapäh na-āāj hē, bā mahang āā babok noo gó bē āā h'yyb enāw had'yyt hē, bē āā mejūū tak'ēp péj sét ken'yyh, ji yb ji hā tabad'oo do hadoo, P'op Hagä Do karēn doo da bē babok hyb n'aa. Tii da āā karēn bē babok, bē P'op Hagä Do atsyid wät do hyb n'aa tabag'āās do karapee bē bahadoo hyb n'aa, ta sii, h̄y pong jé ta bag hetsooh do gabarēeh do mahang bē babok hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do ky n'aa bē hā āā baher'oot noo gó, āā kyyh nado ti bē hā. P'op Hagä Do kyyh bē hā, bē wén ky daheeh. Te hub né hē tii. P'op Hagä Do kyyh né hē ti bē maa newēē doo, āā her'oot doo. Ta kyy me né hē P'op Hagä Do bē tah'yyb h'ỹýt, bēeh, ta hā h'yy kasadä doo. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hā āā tseebe had'yyt hē. ¹⁴ Āā wakāän, Jesus ky n'aa bē ky daheeh āā wén hapäh, Judah häj n'aa bā habong do Jesus hā h'yy ka'eeh do hado dāk do hyb n'aa bēeh. Jesus hyb n'aa bē wakāän bē rarahejāā, sa hā sa wakāän rarahejāā do hadoo Jesus hyb n'aa. P'op Hagä Do karapee, Kristo Jesus hā h'yy ka'eeh doo, Judah häj n'aa bā habong do rahoop sa wakāän mooh, Jesus hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né h̄y k̄ä bē ahoop né hē bē wakāän Jesus hā h'yy kana'eeh do sa

mooh, P'op Hagä Do panyyg bē ky daheeh do hyb n'aa. ¹⁵ Nanäng Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do kyy gó né hē radaj'ēep Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo. Tii d' né paa sa wahē makū rabad'oo P'op Hagä Do ky n'aa rod wób sa hā. Radej'ēep né paah. Tii d' né hē āā hā h̄y k̄ä. Āā kejēn bong ran'oo bā hajōng panang bā. Dooch P'op Hagä Do gen'aak do ramoo boo bā. Sahōnh hē badäk hah̄y hā habong do majī däg. ¹⁶ Judah buuj nadoo do hā P'op Hagä Do panyyg hanām do āā baher'oot bā, P'op Hagä Do bed'ēep hyb n'aa sa h'yyb tym, ta wē rababok hyb n'aa, āā rameduuk Judah buuj Jesus hā h'yy kana'eeh do hā. Tii d' had'yyt rawén d'oo do hyb n'aa ta bahānh däg sa hā hanäng do nesaa doo. Ti hyb n'aa edaa dāk ta sām baj sa hā P'op Hagä Do banoo doo.

Tak'ēp Paw-Ro rakarēn rabaheg'āās Tesaronika buuj ky n'aa hah̄y h̄

¹⁷ Āā wakāän, banadawēd āā bah'ūüm ran'oo bā bē mahānh, tak'ēp āā h'yy ketón bong, ji t'aah dajēp do ji h'yy katón do hyb n'aa hadoo. Dooch né paawā bē mahang āā aboo boo bā, bē āā hyb n'aa esee. Tak'ēp āā karēn bē āā baheg'āās. ¹⁸ Āā h'yyb gó āā karēn paawā bē āā bahehēen. Hajōō nuu me hēp ỹỹ ỹ karēn paawā ỹ bahōm bē wē. Āā wén nahōm, Nesaa Do Yb āā tah'yyb panas'ēeh do hyb n'aa. ¹⁹ Tak'ēp āā

wén karën bë äã baheg'ääs, bë hyb n'aa né hë äã j'aa etsë, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Baad P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh nä Jesus matëeh noo gó äã gahëen. Baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa äã tsebë da, äã j'aa etsë da Jesus Kristo, ër wahë n'aa, p'aa hënh tabahyng noo gó ji mo haj'aa tabaheg'ääs bä. ²⁰ Te hub né hë, bë hyb n'aa né hë äã kasab'ee, bë hyb n'aa né hë äã tsebë. Ti hyb n'aa äã karën bë äã baheg'ääs.

3

¹⁻² Ti hyb n'aa, tak'ëp äã h'yy katón bä bë hyb n'aa, äã hyb n'aa newëë Tsimoot äã mejüü bë wë. Ti nuuj jé Atën häd näng do panang bä y baym Siras daheeh. Äã hÿÿj hadoo né hë ti Tsimoot. Äã moo hadoo né tii, P'op Hagä Do karën do moo wät doo. Kristo ky n'aa taheer'oot. Äã mejö hóm bë tah'yyb tsebë hyb n'aa, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa, ³ bë h'yy ganejë hóm hyb n'aa, baad nadoo do bë ahoop do hyb n'aa. Bë hapäh né hë, Jesus Kristo hä ji h'yy kae bä, ji rarahejää. Ti né hë P'op Hagä Do h'yyb däng ji hä, baad ji h'yyb tawapëen hyb n'aa. ⁴ Bë mahang äã babok noo gó, hajöo nuu me bë äã maher'oot ji da rarejää Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa. Äã her'oot do paa ta ti bë hä, ta ti né kä. ⁵ Bë h'yy gejë hóm y ed'oo bë rarahejää do

hyb n'aa. Nejaa wäd hëp yÿ y gamada me bë ky n'aa. Ti hyb n'aa y mejüü Tsimoot bë wë, bë taheg'ääs Jesus hä bë h'yy kae nä bä. Y h'yyb eÿÿm Nesaa Do Yb, ji h'yyb tahet'uuk doo, bë tah'yyb tatug bä bë hyb n'aa eréd hóm bä Jesus. Y h'yyb eÿÿm Satanas bë tah'yyb met'ëeg hóm bä. Daap paawä tii bä äã ma met'ëeg bong Jesus ky n'aa bë hä.

⁶ Hÿÿ kä, nag'aap hë Tsimoot kaja nä bë wë hana doo. Baad bë ky n'aa tabaheer'oot. Baad Jesus hä bë h'yy ka'eeh tanooh, baad ta wób bë kamahän tanooh. Bë hyb n'aa es'ee had'yyt hë m' ääh, tanooh. Tak'ëp mä bë karën bë wë äã baheg'ääs, tanooh. Tii d' né äã karën né hë. ⁷ Ti hyb n'aa, äã wakään, tak'ëp äã rarahejää né paawä äã tsebee kän bë ky n'aa hanäm do hyb n'aa. Jesus hä bë h'yy ka'eeh nä do hyb n'aa äã wén tsebë. ⁸ Hÿÿ kä dooh äã h'yy ketón boo bä. Äã tseb'ee hÿÿ kä, baad Jesus hä bë h'yy kae had'yyt do hyb n'aa. ⁹ "Taw'ääts hë öm ee. Baad mah'yyb mahüüm sa h'yyb tym. Äã mah'yyb tym tseb'ee sa hyb n'aa", näk äã P'op Hagä Do hä. Tak'ëp P'op Hagä Do äã j'aa etsë bë hyb n'aa. ¹⁰ Hajöo nuu me tak'ëp P'op Hagä Do hä äã bet-sëe, p'aa hënh bë äã baheg'ääs tan'oo bä, bë äã ma metëek hyb n'aa bë nahapäh nä doo, baad had'yyt hë Jesus hä bë h'yy ka'eeh hyb n'aa kä.

¹¹ P'op Hagä Do ër Yb hä,

Jesus ər Wahë N'aa hã na-ããj hë ãã ky n'aa etsëë, rabado hõm hyb n'aa sahõnh hë ãã tahewaat doo, tabahajaa hyb n'aa bë wë ãã bah'ũm. ¹² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã ãã ky n'aa etsëë, sahõnh hë bë da hadoo do tak'ëp bë kamahãn magyys hë hyb n'aa, tak'ëp bë ãã kamahãn doo da. ¹³ ãã ky n'aa etsëë bë h'yyb tym tabejej'oonh hyb n'aa, ta karapee sii hë Jesus ər Wahë N'aa kajaa bã kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë hã raky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do ər Yb matym gó, baad ub, tsyt hë ta wë bë babok do hyb n'aa.

4

P'op Hagä Do karën doo da ji bawäd had'yyt hë do ky n'aa hahÿh

¹ Hÿh kä ãã wakãän, ta see ky n'aa bë hã ãã ma erih. Jesus kyy gó tak'ëp ãã bet-sëë paa bë hã, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo had'yyt hë, bë ãã ma metëëk do paa hadoo da. Tii d' né hë bë babok ãã hapäh. Hÿh kä, ta bahãnh ãã karën bë an'oo bã. ² Tii d' ý wën etsëë bë hã, bë hapäh do hyb n'aa Jesus ky gabuuj gó bë hã ãã mejũu do paah.

³ P'op Hagä Do karën sahõnh hë baad nadoo do bë eréd hõm, baad hadoo do bë gadoo, baad had'yyt hë bë babok hyb n'aa kä. Dooch P'op Hagä Do karën bã bë aã bã bë ým, bë patug nadoo do sii. ⁴ Takarën bë sahõnh hë bë h'yy keb'aah bë ým

nadoo do hã, bë patug nadoo do hã. P'op Hagä Do karën baad ub, tsyt hë, ta wë bë baboo had'yyt hë, P'op Hagä Do hã, ta wób hã na-ããj hë weh'ëeh doo da. ⁵ P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do bë hado manäh. Nesaa do sa h'yyb tii. Rah'yy karën pé sii rabahe'ÿh. ⁶ Dooch ta tii da ji wad'ii ji da hadoo doo. Ta da hadoo wadii péh, ta da hadoo do ým sii hahÿh péh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do rajãã da, baad ãã maher'oot do paa né hë bë hã. ⁷ Ɛr P'op Hagä Do atsyid wät, baad had'yyt hë ər babok hyb n'aa ta wë. Dooch ər tatsyid bã nesaa doo gó ər babok hyb n'aa. ⁸ Ti hyb n'aa jé hahÿh ãã ma metëëk do taky nadahé bã, aj'yy kyyh had'yyt hë nado taky nadaheeh, P'op Hagä Do kyyh ti taky nadaheeh doo! P'op Hagä Doo, ta Sahee baad had'op do bë hã hanoo do ti taky nadaheeh!

⁹ Dooch hyb n'aa bë ãã ma erih pé ji da hadoo do ji kamahãn do ky n'aa, P'op Hagä Do ma met'ëeg wät do hyb n'aa bëeh, bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹⁰ ãã hapäh, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do Masedonija häj n'aa bã habong do bë kamahãn. Ti hado né paawä, ãã wakãän, tak'ëp ãã bet-sëë bë hã ta bahãnh bë kamahãn hyb n'aa bë da hadoo doo. ¹¹ Ta ãh hã had'yyt hë bë hyb n'aa newë nyy da bë bad'oo, tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa bë da hadoo do wë, bë du nen'aa hyb n'aa bë tah.

Taw'ääts hē bē ma hā bē moo bok, bē waa enāh hyb n'aa, bē h'ēed enāh hyb n'aa, bē āā ma metēek do paa da né hē āā habok noo gó bē mahang. Taw'ääts hē ta tii hā bē h'yyb padäg had'yyt hē. ¹² Tii da bē āā wén mejũũ, ta āh hā had'yyt hē baad bē babok Jesus hā h'yy kana'eeh do rahegāā bā kā, baad bē raweh'ēeh hyb n'aa, ta wób hā bē daab yb mahānh n'aa na-āāj hē.

Jesus matēeh do ky n'aa hahỹh

¹³ Āā wakāān, āā karēn baad bē bahapāh Jesus hā h'yy ka'eeh do dejēp do sa ky n'aa. Dooh āā karēn bē h'yy ketón bā dejēp do hā, ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy katón doo da. Tak'ēp rawén h'yy ketón tii, rapanyyg kanadaheeh do hyb n'aa ji ganā wāt do ky n'aa. Ji dajēp jawén paa bā, dooh baad hadoo do ragahēen péh. ¹⁴ Jesus dajēp, tii bā taganā wāt p'aa hēnh āā hapāh. Ti hyb n'aa ēr hapāh hahỹh: Jesus hā h'yy ka'eeh do paa dejēp doo, genā bong da p'aa hēnh sa kamag paa P'op Hagā Do an'oo bā. Hỹ pong jé Jesus masāk ta sii P'op Hagā Do an'oo bā. ¹⁵ Bē āā maher'oot Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āā tama metēek doo: Eēr, babā hedēp nā do Jesus p'aa hēnh tamatēeh bā, dooh da ēr mamuun ta hā, ta hā h'yy ka'eeh do dejēp do sa pooj jé. ¹⁶ Ta daaj hē Tak'ēp Hyb N'aa

Jawyk Do bahyng da wawēē hē hỹ pong jé naa. Ti noo gó da ji maa napāh da ta hejój Jesus mejũũ doo. Tak'ēp da ta kyyh. Ti noo gó né da ji maa napāh āās sa wahē n'aa kyyh. Ti noo gó né da torōmbet hād nāng doo, P'op Hagā Do ma, gamehỹh do ji maa napāh da. Tii bā kā, Kristo hā h'yy ka'eeh do dejēp do paa kā genā hōm kán sa kamag paah. ¹⁷ Tii bā nadejēp nā doo, as'ēeg kán sa sii wē puh mahang P'op Hagā Do an'oo bā, wē hā, Jesus ēr wahē n'aa, ēr gadoo hyb n'aa. Tii bā kā, hỹ pong jé ta sii had'yyt ēr baboo kán. ¹⁸ Ti hyb n'aa bē da hadoo do hā bē h'yyb tsebee ji ganā wāt do ky n'aa hā.

5

¹ Dooh hyb n'aa ny noo gó Jesus bahyng do ky n'aa āā berih péh, āā wakāān. ² Baad bē bahapēē dāk ta ti ky n'aa. Bē hapāh, nayyw hē da Jesus kajaa. Ji ganada bā takajaa. Hets'ēek do atsēm kajaa do ji ganada do hadoo tii. ³ Ta wób, Jesus hā h'yy kana'eeh do rah'yy kanap'eed gó raky hadoo bā: "Taw'ääts hē, h'yyb nyyw dāk badāk hahỹh hā habong doo. Dooh ēr heỹm péh", rabanāng bā, tii bā kā da, nyyw hē P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ēp nesaa doo. Nayyw hē da tii. Yỹnh wog mahỹnh nyyw hē ganā dāk do hadoo da. Nayyw hē da P'op Hagā Do mo haj'aa adāng sa hā tak'ēp

nesaa doo. Dooch da rahaja bä rakejën bä ta ti mahänh.

⁴ Jesus hä h'yy kana'eeh doo, badagyp do hadoo doo gó habok doo, Jesus kajaa do ganah'eën do nahado bëeh. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa do hä, hets'eëk do hä ji h'yy gabadoh do hadoo. ⁵ Ta bag hadoo doo gó habok do bëeh, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä bë h'yy kadaw'uuh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa dooch bë h'yy gabadoo bä Jesus kajaa bä. Atsëm habong doo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do hä h'yy kanadew'uuh do hyb n'aa badagyp do hadoo doo gó habong do nahado eër. ⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hẽ dooch ji h'yy kanap'eed bä Jesus kajaa do hä ta wób rabad'oo doo da. A'yÿh do hadoo tii. Taw'ääts hẽ er hyb n'aa matakëe. Taw'ääts hẽ er h'yyb er mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén er nabok hyb n'aa. ⁷ Ha'yÿh doo, atsëm ti raba'yÿh. Jarakë hedoo do he'eëk doo, atsëm ti rakanahapëe bong ta mahÿÿj hyb n'aa. Atsëm buuj hadoo né tii, badagyp do hadoo doo gó habok doo. ⁸ Eër, dooch tii da er hado bä. Adëb bä buuj hadoo eër, baad hadoo do P'op Hagä Do karën do hapäh doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ er h'yyb er mesoo, baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén er nabok hyb n'aa. Taw'ääts hẽ baad er kan'yyh, sa h'yy gatsapoog me, sa nu

gasu me na-ãäj hẽ warahén rakan'yyh doo da hadoo. Hahÿÿ d' y hanäng pé tii: Taw'ääts hẽ baad er h'yy kae had'yyt hẽ P'op Hagä Do hä. Taw'ääts hẽ ta wób er kamahän had'yyt hẽ. Taw'ääts hẽ Jesus er ted'eëp sahõnh hẽ P'op Hagä Do rejää do mahänh er gahëen had'yyt hẽ.*

⁹ Ta ti y wén her'oot, er P'op Hagä Do asëew hõm er tarejää hyb n'aa nado. Er tasëew hõm er tabed'eëp hyb n'aa ta wób tarejää noo gó, er hyb n'aa Jesus Kristo er Wahë N'aa, dajëp do hyb n'aa. ¹⁰ Er hyb n'aa Jesus wén dajëp, ta sii er babok hyb n'aa. Jesus matëeh bä er edëb nä bä, er dejëb bä na-ãäj hẽ, ta sii né da er babok. ¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do er ted'eëp do hyb n'aa, bë da hadoo do hä bë h'yyb tsebee. Bë da hadoo do hä bë h'yyb masaa. Tii da bë bad'oo doo da né hÿÿ kä.

¹² Äã wakään, tak'ëp äã bet-sëe bë hä, bë wehëe bë mahang tak'ëp moo bok doo, bë da h'yyb hadoo doo Jesus hä h'yy ka'eeh do bë ma met'eëk doo, bë h'yyb mah'üüm doo. ¹³ Bë wehëe, bë kamahän, tak'ëp ramoo bok do hyb n'aa bë ramasa hyb n'aa. H'yyb näm doo gó bë aboo bë da hadoo do wë.

¹⁴ Äã wakään, tak'ëp äã bet-sëe bë hä, tak'ëp peej bë maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ramoo bok hyb n'aa sa ma sãm hä, sa

* 5:8 Tii d' ji adoo bä, dooch da nesaa doo ji moo wäd bä.

waa säm hä. Bë h'yyb tsebee jé h'yyb nahed'oo doo. Bë masaa kanahën doo nä Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Bë hyb n'aa ejäg manäh bë da hadoo do hä. ¹⁵ Bë abaaj manä ne-saa do bë wë moo wät do hä. Taw'ääts hë bë ky enyym bë da hadoo wë, ta wób, Jesus hä h'yy kana'eeh do sa wë na-ääj né hë.

¹⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb tse-
bee had'yyt hë. ¹⁷ Taw'ääts
hë bë ky n'aa ets'ëë had'yyt
hë. ¹⁸ Taw'ääts hë P'op Hagä
Do wë bë tsebee had'yyt hë,
baad tabadoo bä bë hä, baad
tanado bä bë hä na-ääj hë. Tii
d' né hë P'op Hagä Do karën
bë hä, Kristo Jesus karapee,
Jesus ky dah'eeh do bë ba-
hadoo do hyb n'aa.

¹⁹ Bë medug manä P'op
Hagä Do Sahee. ²⁰ Bë ty n'aa
gesyyg manä bë ramaher'oot
doo, P'op Hagä Do Sahee
metëeh do rahanäng doo.
²¹ Ti hadoo né hë, bë mety
sahõnh hë raher'oot doo, P'op
Hagä Do Sahee hanaa né hë
tado bä bë bahapäh hyb n'aa.
Tii bä bë gadoo te hub hadoo
doo. ²² Taw'ääts hë nadoo
doo, P'op Hagä Do kyy kerih
do hä baad kanējäk doo, bë
gado manäh. P'op Hagä Do
Sahee kyy gó nado tii bä.

²³ P'op Hagä Do hä, ta
karapee tah'yyb n'yym doo,
ÿ ky n'aa etsëë tsyt hë baad
had'yyt hë, takarën doo da bë
babok tan'oo bä. ÿ ky n'aa
etsëë, tabanoo hyb n'aa bëeh,
bë h'yyb tym sii hë, baad
tabahadoo hyb n'aa Jesus
Kristo er Wahë N'aa matëeh

bä kä, ji naw'yyt hyb n'aa bë
hä raky n'aa tapaa do ky n'aa.
²⁴ P'op Hagä Do bë tanaëenh
doo, dooh tah'yy gajëë hõm
bä ji hä. Tahajaa né hë ta hä ji
h'yy kasadëë bä. Ti hyb n'aa
ÿ hapäh baad ub, tamoo wät
né hë ta hä ÿ etsëë doo.

*Paw-Ro rakedëë bong do
ky n'aa hahÿÿh*

²⁵ Äã wakään hedoo doo,
bë ky n'aa ets'ëë P'op Hagä
Do hä ääh. ²⁶ Äã karën baad
bë edëë äã kyy gó sahõnh
hë Jesus hä h'yy ka'eeh doo.
²⁷ Jesus ky gabuuj gó ÿ bet-
sëë bë hä, bë ner'oot hyb n'aa
hahÿ äã ma erih do sahõnh
hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa
hä. ²⁸ Tagadëëg ub äã karën,
Jesus Kristo, er Wahë N'aa ky
enyym bë hä. Jääm hë kä.

2 Tesaronika
Jesus hã h'yy ka'eeh
do panang
Tesaronika hãd
nãng doo bã habong
do hã ta jawén
Paw-Ro rama erih
do hahỹh.

¹ Ỹ Paw-Ro, Siras, Tsimoot daheeh, ãã edëng bëeh, Tesaronika panang bã habong doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hã h'yy kata däk doo, P'op Hagä Do ër Yb hã h'yy kata däk doo.

² ãã karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë ky en'yym bë hã. ãã karën baad bë rah'yyb en'yym.

P'op Hagä Do wë Paw-Ro ratsebë do ky n'aa hahỹh

³ ãã wakãän, hajõõ nuu me P'op Hagä Do wë ãã tsebë bë hyb n'aa. Baad né tii d' ãã bad'oo. "Taw'ããts hë õm. Ky enyym õm sa hã", nãk ãã kyyh P'op Hagä Do hã. ãã tsebë ta hã, Jesus hã bë h'yy kae magyys hë do hyb n'aa, bë da hadoo do bë kamahän magyys hë do hyb n'aa na-ããj né hë. ⁴ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do wób sa hã ãã her'ood bã bë ky n'aa, ãã j'aa etsë bëeh. ãã her'oot sa hã, h'yyb jawyg gó bë babok, dooh bë h'yy gejë hõm bã Jesus hã bë h'yy

ka'eeh do hã, bë ta wób rara-hejã né paawä, kanahën né paawä bë hã hajõõ nuu me.

⁵ Baad ub da P'op Hagä Do ky n'aa etyy sahõnh hë, ji bahapäh ta tii hã. Baad ub sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do hyb n'aa, bë hã P'op Hagä Do anoo da hỹ pong jé, tabag'ããs doo bã, ta sii bë baboo had'yyt hë hyb n'aa. Tabag'ããs do karapee bë bahadoo do hyb n'aa, da hë bë ahoop baad nadoo doo. ⁶ Baad ub P'op Hagä Do anoo da sahõnh hë sa hã ta sãm. Baad ub P'op Hagä Doo. Dooh tesõõts hõm bã. Tarahejãã da bë hã rejãã doo. ⁷ Bë hã kã, da hë baad nadoo do hah'oop doo, baad bë babok da tan'oo bã. Ti hadoo tabanoo da ãã hã na-ããj hë. Tii d' tabad'oo da Jesus, ër Wahë N'aa bahyng noo gó ta ããs tak'ëp haj'ap do sii hë hỹ pong jé naa tëëg hõõ mahang. ⁸ Tii bã kã, P'op Hagä Do nahapäh doo, Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa hanãm do ky nadah'eeh do P'op Hagä Do rejã kãn da. ⁹ Sa hã ta sãm tabaaj kãn da. Tarejã had'yyt hë kã. Rahob had'yyt hë kã tamo haj'aa. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mahänh, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hejój mahänh, ta bag hetsooh do gabarëeh do mahänh P'op Hagä Do ah'eed h'ũüm da tii. ¹⁰ Tii d' tabad'oo, p'aa hënh Jesus bahyng noo gó kã, sahõnh hë ta karapee, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta hã raweh'ëeh hyb n'aa, ta hã rakasab'ee hyb n'aa. Ti noo gó ta hã j'aa

etsë do wób né da bëëh, ta ky n'aa bë hã ãã her'oot do bë ky dahé dák do hyb n'aa.

¹¹ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh do hã hajõ nuu me ãã ky n'aa etsëë bëëh. ãã ky n'aa etsëë, bë hã tabanoo hyb n'aa baad, ta karapee rababok doo da bë babok hyb n'aa, bë tawén tsyyd bong. ãã ky n'aa etsëë na-ããj hë, ta hejój me tabanoo bë hã sahõnh hë baad hadoo do ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa bë moo bok bë karën do bë bahajaa hyb n'aa. ãã ky n'aa etsëë, baad hadoo bë hyb n'aa newëë do bë bahajaa hyb n'aa.

¹² Tii d' ãã wén ky n'aa etsëë, bë hyb n'aa Jesus ër Wahë N'aa kawehëë dák hyb n'aa, bë na-ããj hë bë kawehëë dák hyb n'aa ta hyb n'aa. P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ããj hë, ji wë raky en'yym nes'aa né paawä ji. Ti hyb n'aa tii d' tawén hadoo.

2

Aj'yy h'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁻² Hÿÿ kä ãã wakãän he-doo doo, Jesus Kristo ër Wahë N'aa p'aa hënh tabahyng do ky n'aa kä, ta wë ër mamuun do ky n'aa kä, ãã karën dooh nayyw hë bë h'yyb manepëë boo bä Jesus ewäd hyng p'aa hënh ranoo bä, daap ramenä bä. P'op Hagä Do Sahee ti ta ti metëëh do sa hã ranoo

bä paawä, ãã maher'oot ranoo bä, sa hã ãã ma erih ta ti ranoo bä paawä, bë ky dahé manäh! Daap ramenyyh. ³ Bë h'yyb manepëë manä rahe'oot do hã.

Jesus matëëh do pooj jé, hajõk badäk hahÿ haw'ãäts hë habong do P'op Hagä Do hã rah'yy kawareem da. Aj'yy, h'yy kawareem do yb, sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem doo, kasee da pooj jé. Jesus gawats'iik da tii.

⁴ P'op Hagä Do majÿ yb da tii. P'op Hagä Do hã tah'yy kawareem da. Sahõnh hë rah'yy kaha'eeh do bahãnh takarën tanu gadäk. Ta daaj hë, ta hã hë tah'yy ka'eeh da. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã da tabajëë suun. Tii bä da tabasoo, takarën da sahõnh hë tabag'ãäs hyb n'aa. "ÿ né hë P'op Hagä Doo", nãng da, daap tamenyyh bä sahõnh hã.

⁵ Dooh bë hyb n'aa es'ee boo bä, hajõ nuu me ti ky n'aa paa ÿ baher'oot bë hã bë mahang ÿ hawäd wät noo gó?

⁶ Bë hapäh, da hë ti anäng nä ta ti aj'yy h'yy kawareem do yb hewaat doo, jããm né hë takasee hyb n'aa P'op Hagä Do h'yyb däng bä.

⁷ Badäk hahÿÿ bä habong do rah'yy ganenä né paawä, da hë Nesaa Do Yb du do dák tah'yyb metëëk sa hã, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hã rah'yy kawareem hyb n'aa. Tii d' tahado né paawä, h'yy kawareem do yb tahewaat do tamasoo nä tii, takanasee hyb n'aa nä.

Ta ti tameso had'yyt hē, P'op Hagä Do bado hōm bä kä ta ti h'yy kawareem do yb tamasoo doo. ⁸ Tii bä da h'yy kawareem do yb, sahōnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wē h'yy kawareem doo, kas'ee kån da badäk hahÿÿ bä. Ti hadoo né hē Jesus gawats'iik da ti ta kyy me. Ta bag tak'öp gabarēeh do mahang Jesus matēeh do hyb n'aa, Jesus bado hōm da sahōnh hē nanäng hejój.

⁹ H'yy kawareem do yb kasee bä da, Nesaa Do Yb anoo da ta hā tak'öp ta hejój. Tapehuunh da. Meuj n'aa näng da tamo haj'aa. Baad kahed'oo tapehuunh doo. ¹⁰ Hajōng baad nadoo doo me tawedii da tabanesaa doo hēnh hah'ūūm doo. Tabanesaa hēnh rawén hōm, P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky nadaheeh, raganen'aak do hyb n'aa. P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do raky dahé bä paawä, P'op Hagä Do ed'ēep paawä ta wē. ¹¹ P'op Hagä Do raky nadaheeh do hyb n'aa, rah'yyb manepēe bong P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, rah'yyb manepäh do hyb n'aa, raky daheeh da h'yy kawareem do yb kyy kä. ¹² Tii d' tawén hadoo, sahōnh hē panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, baad nadoo doo gó rababok gen'aak doo, tabanesaa hēnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy hyb n'aa kä.

Dooh baad hadoo do hā ji h'yy gajēe hōm bä do ky n'aa hahÿÿh

¹³ ãã wakään hedoo doo, Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do kamahän doo, hajōo nuu me P'op Hagä Do wē ãã tsebé bē hyb n'aa. Sahōnh hē tadu dahäng do noo gó bē tasēew hōm, bē h'yyb tym tabed'ēep hyb n'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wē ãã wén tsebé. Bē h'yyb tym tabed'ēep, tsyt hē baad had'op bē babok ta Sahee an'oo bä do hyb n'aa, panyyg heh'äät ub do bē ky daheeh do hyb n'aa na-ääj hē. ¹⁴ P'op Hagä Do bē tatsyyd bong Jesus ky n'aa hanäm do bē hā ãã maher'oot doo me. Bē tatsyyd bong, Jesus Kristo er Wahé N'aa hejój gó, ta bag gabarēeh doo gó Jesus sii bē babok hyb n'aa. ¹⁵ Ti hyb n'aa, wakän haa, bē h'yy gejë hōm manäh. Bē eréd manä baad bē ky daheeh do sahōnh hē bē hā ãã metēek doo, ãã ma erih doo me, ãã her'oot doo me na-ääj hē.

¹⁶⁻¹⁷ Jesus Kristo, er Wahé N'aa hā, P'op Hagä Do er Yb hā na-ääj hē ãã ky n'aa etsēe bēeh, bē rah'yyb en'yym hyb n'aa, bē rah'yyb hej'oonh hyb n'aa baad hadoo do bē moo boo had'yyt hē hyb n'aa, baad hadoo do bē her'ood had'yyt hē hyb n'aa na-ääj hē. P'op Hagä Do er Yb, ti né ti er takamahän doo. Er wē taky ennyym do hyb n'aa, er h'yyb ennyw däg had'yyt hē tan'oo bä, baad hadoo do er hā taky däng do er gahēen tan'oo bä.

3

Paw-Ro karēn sa hyb n'aa raky n'aa etsēe do ky n'aa

hahÿÿh

¹ Æã wakãän, ta see ky n'aa Æã erih hÿÿ kã. Bë ky n'aa ets'ëë Æãh, nayyw hë jé pad'yyt hë sahõnh hë rapanyyg enä hõm hyb n'aa Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa jé pad'yyt hë baad ta ky n'aa ragadoo hyb n'aa bë gado däk doo da. ² Bë ky n'aa ets'ëë na-ãäj hë Æãh, Æã Jesus bed'ëëp hyb n'aa ajyy ky nesaa do sa moo mahãnh. Tii d' ÿ wén etsëë, dooh sahõnh hë Jesus hã rah'yy kae bä do hyb n'aa.

³ Dooh Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do h'yy gajëë hõm bä ji hã. Tamoo wät né hë ji hã taky däng doo. Bë da tah'yyb hej'oonh bë nerét hyb n'aa ta hã bë h'yy ka'eeh doo. Bë da tamo n'aa jesuu Nesaa Do Yb mahãnh. ⁴ Bë Æã ky daheeh Jesus an'oo bä. Æã hapäh, bë moo boo had'yyt né hë bë hã Æã mejüü doo. ⁵ Jesus hã Æã ky n'aa etsëë, bë tah'yyb mahüüm hyb n'aa, bë P'op Hagä Do kamahãn baad ub bë bahapäh hyb n'aa, Kristo h'yy ganajëng doo da baad nadoo do tabahoop noo gó, bë h'yy ganejë hyb n'aa na-ãäj hë.

Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do ky n'aa hahÿÿh

⁶ Æã wakãän, Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó bë Æã mejüü, bë kamanekuunh hyb n'aa Jesus hã h'yy ka'eeh do moo nehõnh do sa mahang, Æã ma metëëk doo da nabok doo. ⁷ Tii da Æã wén mejüü, bë

hapäh né hë taw'ãäts hë Æã babok doo da bë babok. Dooh Æã moo nehõj bä bë mahang Æã babok noo gó. ⁸ Dooh Æã awa bä bë waa bag hënh. Tak'ëp Æã moo bok Æã waa sãm hã adëb bä, atsëm na-ãäj né hë, bë Æã daap yb mahãnh. ⁹ Æã karën bä paawä, taw'ãäts hë né hë paawä bë hanaa Æã gadoo. Taw'ãäts hë paawä tii da, dooh tii da Æã karën Æã adoo bä. Æã daaj hë Æã waa sãm, Æã ma sãm hã Æã wén moo bok, Æã hã bë bahapäh hyb n'aa nyy da baad ub ji bawät. ¹⁰ Bë mahang Æã babok noo gó hahÿÿ da bë Æã maher'oot: "Bë an'oo manä moo nawät pé ta tä, ta waa", näk Æãh. ¹¹ Tii da Æã wén mejüü, Æã ky n'aa napäh do hyb n'aa raheer'oot doo. Ti abong mä ta wób moo nabok do bë mahang, sa nooh. Boo kahah'üünh né hë tii. Sa da hadoo do rah'yyb panas'ëëh. ¹² Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó Æã mejüü ta ti hedoo doo, tii da ranabok hyb n'aa. Taw'ãäts hë dooh sa da hadoo do rah'yyb panasä bä. Taw'ãäts hë sa waa sãm hã ramoo bok. ¹³ Bëë kã, Æã wakãän baad habong doo, bë h'yy gejë hõm manä baad hadoo do bë moo bok do hã.

¹⁴ Bë wakãän hedoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do see ky nadahé bä hahÿ Æã ma erih doo gó Æã mejüü doo, taw'ãäts hë bë metäh sahõnh hë sa matym gó. Bë aboo manä ta sii, tanu mebyng hyb

n'aa.* ¹⁵ Sahõnh hẽ sa matym
 gó bẽ metä né paawä, bẽ
 ty n'aa gesyyg manä ta hã.
 Dooch bẽ majĩĩ tado bä. Bẽ
 wakãän had'yyt hẽ. Taw'ãäts
 hẽ bẽ maher'ood ji wakãän ji
 kamahãn do ji maher'oot doo
 da.

*Sa hã Paw-Ro kedëë hõm
 do ky n'aa hahỹỹh*

¹⁶ P'op Hagä Do hã äã
 ky n'aa etsëë, Tak'ëp Hyb
 N'aa Jawyk Do ji h'yyb nyyw
 hanoo do bẽ tah'yyb näw
 had'yyt hẽ. Äã ky n'aa etsëë,
 bẽ mahang Tak'ëp Hyb N'aa
 Jawyk Do bawäd had'yyt hyb
 n'aa.

¹⁷ Ỹ Paw-Ro, bẽ ỹ hyb n'aa
 esee. Tagadëëg ub, moh ỹỹ
 me né hẽ ỹ berii kãn ỹ ba-
 hed'oo doo da. Tii d' bẽ ba-
 hapäh mo haja ỹỹ. Hahỹ
 hadoo né hẽ ỹ erih do mo haja
 ỹỹ.

¹⁸ Äã karën Jesus Kristo, ër
 Wahë N'aa, ky enyyw had'yyt
 hẽ sahõnh hẽ bẽ hã. Jããm hẽ
 kä.

* **3:14** Ta ti hadoo do sii ji wén nawät, tanu mebyng hyb n'aa. Tanu mebyy bä, ta h'yyb tawareem kãn baad ub tabawät hyb n'aa kä.

1 Tsimoot Pooj jé Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿÿh

1-2 ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus mejüü do seeh, ÿ edëng òm Tsimoot, hëp ÿ n'aa Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. Kristo mejüü do see ÿ wén hado däk, P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëëb, Kristo Jesus, ta hã ër h'yy kasadä do ÿ ramejüü do hyb n'aa.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër Wahë N'aa na-ãäj hë ky en'yym a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yym.

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

³ Masedonija häd näng do häj n'aa hënh ÿ bahòm noo gó tak'ëp ÿ betsëë doo da a hã Epeso häd näng do panangbã mabaym hyb n'aa, tii da p'aa hënh ÿ betsëë a hã, t'ï hënh mabaym hyb n'aa, mameduuk hyb n'aa ajyy ta see hadoo Jesus ky n'aa ma met'ëëk doo. ⁴ Maher'ood sa hã raberéd hòm hyb n'aa panyyg heh'äät ub nadoo doo, noo kanesa doo. Maher'ood sa hã na-ãäj hë, sa wahë makü sa häd ketsén do nahänh do raberéd hòm hyb n'aa. Ky kedak do du n'aa do tii. Dooch tamasaa bã P'op Hagä Do karën do hã. Jääm né hë P'op Hagä Do hã ji h'yy kae

bã, takarën do ji bahapäh. ⁵ Tii da ÿ karën mamejüü sa hã, sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do t'ï hënh habong do rakamahän hyb n'aa sa da hadoo doo. ÿ karën sa da hadoo do rakamahän, baad hado däk do hyb n'aa sa h'yyb tym, t'öp madäk doo me rah'yy ka'eeh do hyb n'aa na-ãäj hë. ⁶ Dooch tii da raboo boo bã nanäng ma matëg oow, daap hadoo do rawén her'ood kån. ⁷ Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rakarën rabahado paawä, sa daaj hë na-ãäj hë dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã. Baad rabahapäh ji ed'oo rahe'oot doo. Ti hado né hë paawä, dooh rah'yyb mepëë bã rahe'oot do hã.

⁸ Baad ub né hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do ër hapäh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da ji mahüüm bã ti ji h'yyb tym gó. ⁹ Dooch P'op Hagä Do an'oo bã ta ky n'aa jaw'yyk do takarën doo da habong do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do anoo ta ky n'aa jaw'yyk do hahÿ sa hyb n'aa: Ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do sa hyb n'aa, ta hã h'yy kawereem do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hyb n'aa, nesaa do moo bok do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do raky n'aa rejää do sa hyb n'aa, sa yb sa ÿÿn ta wób na-ãäj hë dahej'ëëp do sa hyb n'aa, ¹⁰ sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hyb n'aa, ajyy ajyy sii he'ÿÿh do

sa hyb n'aa, ta wób ramesoo rabesëem h'ũüm do hyb n'aa sa hyb n'aa, daap men'yyh do sa hyb n'aa, P'op Hagä Do häd gó daap raky kajäk do sa hyb n'aa. P'op Hagä Do banoo ta ky n'aa jaw'yyk doo, baad hadoo do ky n'aa hä baad kanejäk do hyb n'aa na-ãäj hē. ¹¹ Baad hadoo do ky n'aa ŷ hanäng doo, baad tabadäng P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do hä. Ti né hē ta T'aah ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do anoo hä ŷŷ, ŷ metëek hyb n'aa ta wób sa hä. P'op Hagä Doo, baad had'op doo, er weh'eëh do ky n'aa né tii.

Paw-Ro P'op Hagä Do t'yyd mehĩn do ky n'aa hahŷŷh

¹² ŷ tsebé Kristo Jesus er wahē n'aa wē, ŷ tah'yyb hejooñh doo. Ta hä pé baad had'yyt hē ŷ moo wät ŷ tamejũũ doo, ti hyb n'aa hä ŷ tah'yyb däng ta ky n'aa ŷ baher'ood hõm hyb n'aa. ¹³ P'ooj ub ta hä ŷ ky n'aa rejã né paawä, ta karapee ŷ no n'aa maso né paawä, ŷ rejã né paawä sa hä, Jesus Kristo ŷ tat'yyd mehĩn, dooh ta hä ŷ h'yy kae nä bä do hyb n'aa, dooh ŷ h'yy ganyy nä bä P'op Hagä Do t'aah tado bä do hyb n'aa. ¹⁴ Tak'ëp né hē er Wahē N'aa ky enyym hä ŷŷ, nes'aa né paawä ŷŷ. Hä ŷ tabanoo baad ŷ h'yy ka'eeh hyb n'aa ta hä. Hä ŷ tabanoo na-ãäj hē, baad ta wób ŷ kamahñ hyb n'aa. Séd hä ji h'yy kata däg bä Kristo Jesus hä, tii d' né hē tabanoo ji hä.

¹⁵ Te hub né hē hahŷŷh, taw'ãäts hē ji ky daheeh: Kristo Jesus ewäd hyng er mahang, nesaa do moo bok do tabed'ëep hyb n'aa nesaa do mahñh. Ta ti nesaa do moo heb'ook do sa bahñh baad nadoo do paa ŷŷh. ¹⁶ Ti hadoo né hē, ŷ tat'yyd mehĩn, ŷ sa bahñh nesaa do moo wät do paah. ŷ tawén t'yyd mehĩn, ta wób rahegää bä, rahapäh hyb n'aa dooh Jesus Kristo ty n'aa gesyyg bä ji. Baad ub Kristo. Hä ŷ tabad'oo do hä rabahapäh hŷŷ kä, dooh h'yy kejŷŷk pé ta hä. ŷ tat'yyd mehĩn bä, ta wób ta hä h'yy ka'eeh do na-ãäj da tat'yyd mehĩn, edëb had'yyt do ta pa ragadoo hyb n'aa.

¹⁷ P'op Hagä Do né hē sahõnh hē bag'ãäs doo. Ti né hē hawäd had'yyt doo, nadajëp doo, ji nahapäh doo. Sé t ub né tii. Doo ta see péh. Taw'ãäts hē ji wehëe had'yyt hē. Taw'ãäts hē ta hä ji j'aa etsëe had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē.

¹⁸⁻¹⁹ Tsimoot, tah ŷ hadoo doo, õm ŷ mejũũ hahŷŷh, baad mamoo wäd, baad mama met'ëeg, baad awäd, baad mameduug ta s'ee hēnh ma metëek do na-ãäj hē. Taw'ãäts hē Jesus hä mah'yy kae had'yyt hē. Baad awäd, a h'yyb tym õm taky n'aa natapaa hyb n'aa. Õm ŷ mejũũ do baad tanu kejäk P'op Hagä Do kyyh hä p'ooj ub a hä ta rod n'aa rahe'oot doo. Ta wób dooh raky dahé bä sa h'yyb tym sa hä metëek doo. Ti hyb n'aa gawatsig

jëng Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. ²⁰ Ti hedoo do mahang ti abong ajyy Imenëw Aresãh hãd enãh doo. ÿ ah'eed h'ũũm, Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ranabok hyb n'aa. Nesaa Do Yb moo gó ÿ bahaëëj dák. Tii d' ÿ wén d'oo sa hã, rabahapãh hyb n'aa, dooh P'op Hagã Do ji ky n'aa rejã bã.

2

P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahÿÿh

¹ Pooj jé tak'ëp péj ÿ betsëë a hã, P'op Hagã Do hã ji ky n'aa etsëë, P'op Hagã Do sii ji ber'oot hyb n'aa sahõnh hë sa hyb n'aa. Taw'ããts hë naããj hë P'op Hagã Do ji j'aa etsë sahõnh hë sa hyb n'aa. ² Taw'ããts hë ji häj n'aa wahë n'aa ji ky n'aa etsëë P'op Hagã Do hã. Ta wób wahë n'aa hedoo do ji ky n'aa etsëë né tii d' ënh. Taw'ããts hë ji ky n'aa etsëë né tii, baad ub, h'yyb nyyw gó, P'op Hagã Do karën doo da, tsyt hë ta wë ër baha-jaa ër babok hyb n'aa. ³ P'op Hagã Do ji h'yyb tym dëëb gen'aak ta hã ji ky n'aa etsëë doo. Baad ti ta hã. ⁴ Takarën sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëëp nesaa do mahãnh. Takarën baad hadoo do ky n'aa rabahapãh hyb n'aa. ⁵ Jããm né hë sét hë P'op Hagã Doo. Jããm né hë sét hë sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do rod n'aa P'op Hagã Do wë, P'op Hagã Do wë ji mahũũm doo. Kristo Jesus, aj'yy gó kesok do né hë tii. ⁶ Ta daaj hë ti takan'oo dák dajëb

hã, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabed'ëëp hyb n'aa. Ta daaj hë takan'oo dák dajëb hã ër ted'ëëp do sãm. Ti né hë ta T'aah ky n'aa, tah'yyb däng noo gó badäk hahÿÿ hã habong do sa hã P'op Hagã Do metëëh doo. ⁷ Ta ti ky n'aa ÿ baher'oot hyb n'aa ÿ P'op Hagã Do wén sëëw hõm, ta ky n'aa rod, ta mejũũ do ÿ bahadoo hyb n'aa, Judah buuj nadoo do sa hã ÿ ma metëëk hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã. ÿ tasëëw hõm panyyg baad hadoo do ÿ ma metëëk hyb n'aa sa hã. Dooch daap ÿ menã bã. Né hup ÿ né hë tii.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ karën jé pad'yyt hë rakahet'aa bã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, baad ub ajyy raky n'aa etsëë. P'op Hagã Do wë sa moo ragadabëëh bã p'op raky n'aa etsëë bã, taw'ããts hë baad ub sa h'yyb tym P'op Hagã Do matym gó. Taw'ããts hë ky n'aa ets'ëë doo, dooh rakawaj'ããn bã ta wób sa wë, dooh raky kedag bã ta wób sa hã. ⁹ Rakahet'aa bã P'op Hagã Do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, ÿ karën ÿÿj dooh rakametã bã sa saroor hyb n'aa. Taw'ããts hë dooh rapadedäg bã nu meby n'aa näng doo. Taw'ããts hë taw'ããts hadoo do rapadedëëk. Taw'ããts hë dooh rakametã bã ta see mo n'aa hado dák do sa sëën ramahetsooh doo me. Taw'ããts hë dooh rakametã bã k'ããts tég gabarëëh do s'ëëb me, perora hãd näng

doo me, saroor tak'ëp ky n'aa gebah doo me na-ããj hë.*
 10 Taw'ããts hë yÿj P'op Hagä Do hä raky daheeh rahanäng do ta wób ramasa. Ti né sa hetsó sa hä. 11 Taw'ããts hë bag hënh, rakanasab'ee doo gó rama kameteëk P'op Hagä Do ky n'aa. 12 Dooh y an'oo bä yÿj rama met'ëëg bä ajyy. Dooh y an'oo bä yÿj ramejō bä ajyy. Bag hënh y karën yÿj rabab'ëëh, ramaa newëë, Jesus hä h'yy ka'eeh do rakahet'aa bä. 13 Tii d' y wén edoo, pooj jé P'op Hagä Do pahuuj wät Adãw, ta jawén Ewa. 14 Dooh aj'yy tado bä Nesaa Do Yb wadii doo. Ewa né paa ti tawadii. Ewa né paa P'op Hagä Do mejüü do ky nadaheeh doo. 15 Ti hadoo né hë rahet'aah do hyb n'aa P'op Hagä Do ed'ëëp da nesaa do mahänh, Kristo hä rah'yy kae had'yyt bä, ta wób rakamahän had'yyt bä, rakanasabé bä, P'op Hagä Do karën doo da rabok bä.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëëw hōm do ky n'aa hahÿÿh

1 Te hub né hë hahÿÿh: Jé karën pé ta h'yyb gó Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, sa hagä n'aa tabahadoo hyb n'aa, baad ub né tii. 2 Ti hyb n'aa, taw'ããts hë baad ub tabawät Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa tabahadoo karën doo. Taw'ããts hë dooh

baad nadoo do rahapäh pé ta hä. Taw'ããts hë sét ub ta yÿm. Taw'ããts hë dooh ta yÿm tawad'ii bä yÿnh see sii. Taw'ããts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm. Taw'ããts hë tah'yy keb'aah nesaa do hä. Taw'ããts hë ta wób hä baad ta h'yyb, ta hä raweh'ëëh hyb n'aa. Taw'ããts hë baad tagadoo ta wób ta tób yt hä. Taw'ããts hë tahajaa ta wób tama metëëk P'op Hagä Do panyyg hä. 3 Taw'ããts hë dooh jarakë hedoo do heëëk do tado bä. Taw'ããts hë da dooh kahep'uuk do tado bä. Taw'ããts hë ta wób baad taky n'aa en'yyim, dooh tamebaaj bä. Taw'ããts hë dooh dajëër tahyb n'aa hüüm bä. 4 Taw'ããts hë baad tah'yyb mahüüm ta panaa. Taw'ããts hë ta taah tametëëk raky daheeh hyb n'aa sa yb, baad raweh'ëëh hyb n'aa sa yb. 5 Ta panaa baad h'yyb manahüüm doo, dooh tahaja bä Jesus hä h'yy ka'eeh do tah'yyb mahüüm bä. 6 Dooh taw'ããts hë tado bä papuuj Jesus hä h'yy kae däk do sa wahë n'aa. Papuuj Jesus hä h'yy kae däk do tado bä paawä, nepäh ta daaj hë, ta hä hë tah'yy kasabé bä. Tah'yy kasabé bä, P'op Hagä Do ky n'aa etyy da, Dijab* taky n'aa etyy do paa hadoo. 7 Taw'ããts hë Jesus hä h'yy ka'eeh sa wahë n'aa pan'aa baad rabaher'oot sa ky n'aa, ta wób sa hä, Jesus hä h'yy

* 2:9 Tii da Paw-Ro wén mejüü, yÿj wë ta wób raty gapanad'ëëk hyb n'aa, ta s'ee hënh sa h'yyb nawät hyb n'aa. * 3:6 Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

kana'eeh do sa hã na-ããj né hẽ. Dooh hyb n'aa raky n'aa rejãã pé tii bã. Tii bã dooh Dijab haja bã sa hã.

Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa sa masa n'aa sa ky n'aa hahÿÿh

⁸ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa sa hã. Taw'ããts hẽ ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ããts hẽ ky kaneh'ÿÿt doo. Taw'ããts hẽ dooh jarakë hedoo do heëek do tado bã. Taw'ããts hẽ dooh tawad'ii bã dajëer tagadoo hyb n'aa. ⁹ Taw'ããts hẽ baad rababoo had'yyt hẽ, sa h'yyb tym ky n'aa natapaa hyb n'aa sa hã. Taw'ããts hẽ sa h'yyb gó rabenyyw had'yyt hẽ baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh doo, ër ky daheeh doo. ¹⁰ Taw'ããts hẽ pooj jé ji metyy ta ti ajyy. Tii bã, baad ramoo boo bã, baad raboo bã, ji anoo Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang ramasa hyb n'aa. ¹¹ Ti hadoo na-ããj hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa masa n'aa sa ÿÿm. Taw'ããts hẽ ta wób weh'ëeh do tii. Taw'ããts hẽ dooh ta wób ranu mer'ood. Taw'ããts hẽ kaja hẽ denaa hẽ sa h'yyb ramahüüm, baad rababok hyb n'aa. Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ ramoo bok do hã baad né hẽ ramoo bok.

¹² Taw'ããts hẽ sét ub ta ÿÿm, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa hã. Taw'ããts hẽ baad tah'yyb mahüüm ta taah, ta tób yt haj'eenh do na-ããj hẽ. ¹³ Baad ub Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa masa n'aa ramoo boo bã, ta wób raweh'ëeh da, ta wób

raky daheeh da sa hã. H'yyb neÿÿm doo me rahajaa tii bã raher'ood bã nyy da Kristo Jesus hã ji h'yy ka'eeh doo.

Ta T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hahÿÿh

¹⁴ Nayyw hẽ ÿ karën a wë ÿ bahõm. Ti hadoo né hẽ õm ÿ ma erih hahÿÿh, ¹⁵ ÿ tahewad bã mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, nyy da P'op Hagä Do karën ta karapee rababok. P'op Hagä Do hedëb had'yyt do karapee né tii, panyyg hanäm do ta wób hã metëeh doo, panyyg hanäm do mo n'aa jesuu doo. ¹⁶ Tak'ëp tabahetsooh né hẽ ta T'aah ky n'aa ër hã P'op Hagä Do metëeh doo:

“Aj'yy gó Kristo kas'ee wät. Baad had'op do né hẽ Kristo P'op Hagä Do Sahee metëeh.

ããs rahapäh.

Ta ky n'aa raher'ood hõm badäk hahÿ hãj n'aa babuuj sa hã.

Badäk hahÿ haw'ããts hẽ habong do wób rah'yy kae däk ta hã.

Hÿ pong jé ta wë tabasëek P'op Hagä Do an'oo bã.”

4

Ajyy j'ooj madäk doo me wedü do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Baad ub P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: Hÿ jawén ta wób raberéd hõm da ër ky daheeh do Jesus ky n'aa. Raky daheeh da noo kanesa do sahee, Nesaa Do Yb karapee metëek doo. ² Ajyy j'ooj

madäk doo me wedii do né hē metēek ta tii. Nes'aa däg sa h'yyb rawén hyb n'aa nap'eed wät taw'ääts hē hadoo do hā. ³ Ramejūū ji kanatēē. Ramejūū ji nawa ji nawēh ta nawē wób. Doo taw'ääts hē tado bā ta ti rametēek doo. P'op Hagā Do pahuuj wät ta ti ji waa, ji tā, baad hadoo do ky n'aa hapäh do ky dah'eeh do ratsebé doo me ragadoo hyb n'aa. ⁴ Baad né hē sahōnh hē P'op Hagā Do pahuunh doo. Ti hyb n'aa dooh ji jesyk péh. Taw'ääts hē sahōnh hē ér gadoo P'op Hagā Do hā ér h'yyb tsebé doo me ji waa, ji tā hyb n'aa. ⁵ Sahōnh hē baad däg ta ti ji waa, ji tā, P'op Hagā Do tii da taky hadoo do hyb n'aa, ji waa ji tā ji ky n'aa etsēē do hyb n'aa na-āāj hē ta hā.

Nyy da Kristo Jesus karom baad hadoo do ji bahadoo do ky n'aa hahȳh

⁶ Ta ti ȳ mejūū doo, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā mama met'ēeg bā, Kristo Jesus karom baad hadoo do hado dāk da ōm. A h'yyb hejój n'aa Jesus ky n'aa ér ky daheeh doo. A h'yyb hejój n'aa baad hadoo do ky n'aa maky daheeh doo. ⁷ Mah'yyb ehód manā P'op Hagā Do nahapäh do sa panyyg hā, h'yy gatemah do sa panyyg hā. Mah'yyb ehód had'yyt hē P'op Hagā Do karēn do hā, baad takah'ūūm hyb n'aa a h'yyb tym gó P'op Hagā Do karēn doo. ⁸ Taw'ääts hē ji hub ji metēek ji karajan hyb n'aa.

Taw'ääts hē ta bahānh ji ma kametēek P'op Hagā Do karēn do hā. Baad ub ti ji hā wawēē hē ji bawät nä bā, h̄y pong jé ji awäd bā na-āāj hē. ⁹ Te hub né hē ta tii. Taw'ääts hē sahōnh hē ky daheeh. ¹⁰ Baad ub P'op Hagā Do karēn do ér ma kametēek do hyb n'aa tak'ēp ér moo bok, tak'ēp ér ma metēek, baad ér baher'oot ta ky n'aa. Dooh ér h'yy geje bā ta hā. P'op Hagā Do hedēb had'yyt do hā ér h'yy kasadā. Sahōnh hē sa h'yyb tym dēeb tii. Jesus hā h'yy ka'eeh do ti ted'ēep. ¹¹ Mama met'ēeg, mamejō na-āāj hē sa hā sahōnh hē ōm ȳ ma erih doo.

¹² Man'oo ōm raty n'aa gesyyg manā pahēew nä mabahadoo do hyb n'aa. Baad awäd, baad hadoo do maher'ood, baad ub ta wób makamahān, baad ub Jesus hā mah'yy kae, baad menyyw a h'yyb tym, a hā Jesus hā h'yy ka'eeh do rabahapäh hyb n'aa nyy da ji bad'oo, nyy da ji bawät. ¹³ Ȳ kanajaa nä bā, ȳ karēn maner'ood had'yyt hē P'op Hagā Do kyy kerih do Jesus hā h'yy ka'eeh do sa hā. Maher'ood sa hā ta ky n'aa. Mama met'ēeg sa hā. ¹⁴ Baad mahyb n'aa matakā P'op Hagā Do Sahee anoo do a hā mamoo wät hyb n'aa. A hā tabanoo tii, P'op Hagā Do ky n'aa rod a hā raheer'oot noo gó a hā tah'yyb däng do mamoo wät do pan'aa, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahē n'aa a nuu

* 4:14 Tsimoot P'op Hagā Do asēew hōm do heen n'aa tii.

gó sa moo radatoonh* noo gó.
 15 Baad mamoo wäd ta ti òm
 ÿ mejüü doo. Ta hä had'yyt
 hē h'yyb däg. Tii bā da, Jesus
 karēn do hä a h'yyb kahūūm
 magyys hē tii b' sahōnh hē
 rabahapäh.

16 Baad kanä a daaj hē.
 Baad manä ti mametēek doo,
 baad had'yyt hē mametēek
 hyb n'aa. Tii d' had'yyt hē
 madoo bā, P'op Hagä Do
 ed'ēep da òm. Mametēek
 do ky dah'eeh do na-āāj hē
 ted'ēep da nesaa do mahānh.

5

1 Manabuuj gedo manä
 ajyy wehēh hedoo doo. Kaja
 hē denaa hē mamaher'ood
 sa hä. A yb hadoo man'oo
 bā sa hä. Ajyy wanehēh nä
 doo, hanām gó er'ood sa hä.
 A hÿÿj ky n'aa hadoo man'oo
 bā. 2 ÿÿj wehēh hedo padēek
 doo, baad er'ood sa hä, a ÿÿn
 hä maber'oot doo da. ÿÿj
 wanehēh nä doo, baad er'ood
 sa hä. A ānh ky n'aa hadoo
 man'oo bā. Baad had'op doo
 da mabad'oo sa hä.

*Patug tema bong do sa ky
 n'aa hahÿÿh*

3 Mamasaa ÿÿj patug tema
 bok do sa mab hē haj'eenh
 doo, wakāän temah doo.
 4 ÿÿnh patug tamah do ta
 taah nyy bā, ta tataah nyy bā,
 taw'āāts hē ti né hē mas'aa
 ta hä. Taw'āāts hē ti né hē
 mas'aa sa wakāän, tii da P'op
 Hagä Do karēn do hyb n'aa
 ji hä. Taw'āāts hē sa yb,
 sa ÿÿn, sa oow, sa hoonh
 ramasa. Raned'ēed is noo gó
 ramasa do paa ramebaanh

do tii. P'op Hagä Do gen'aak
 tii d' ji adoo bā. 5 ÿÿnh
 patug tamah do wakāän
 tamah doo, kamanasa doo,
 P'op Hagä Do hä tadaab
 yyp. P'op Hagä Do hä taky
 n'aa etsēē adēb bā, atsēm
 na-āāj hē tamasa hyb n'aa
 ta hä. 6 ÿÿnh patug tamah
 do ajyy hä had'yyt h'yyb
 dāk doo, edēb né paawā,
 dajep do hadoo ta h'yyb tym
 P'op Hagä Do matym gó.
 7 Mamaher'ood patug temah
 doo, raky daheeh hyb n'aa ÿ
 mejüü doo, ta wób raky n'aa
 natapaa hyb n'aa sa hä. 8 Jé
 wakāän nāng péh, tamanasa
 do ta wakāän, ta yb, ta ÿÿn
 nahag'āās doo, teréd hōm
 Jesus ky n'aa er h'yy kaha'eeh
 doo. Jesus hä h'yy kana'eeh
 do bahānh däg sa h'yyb nesaa
 do hä.

9 Ji erih ÿÿnh patug tamah
 do häd ji masa do pan'aa sa
 häd kerih do heen n'aa hä, 60
 ta baab bahānh tabahado dāk
 bā, ta patug makū wanadii
 do paah, 10 taky n'aa etsä bā
 baad hadoo do tamoo wät do
 hä, baad ub ta taah tawā bā,
 baad ta wób tagado bā ta tób
 bā, Jesus hä h'yy ka'eeh do
 tamasa bā, tat'yyd mehīn
 bā kas'uut doo, baad hadoo
 doo me ta wób tamasa bā.
 Tii d' tado bā ji erih ta häd ji
 masa do pan'aa heen n'aa hä.

11 Taw'āāts hē dooh ji
 erii bā patug tema bong do
 wanehēh nä do sa häd ji masa
 do pan'aa heen n'aa hä. Aj'yy
 hä rah'yy kejäg bā sa häd
 ji erii dāk do jawén paa bā
 paawā, reréd hōm da Kristo

ma had'yyt ramoo bok do paah, raketëe hyb n'aa p'aa hënh. ¹² Ti tahado bä sa daaj hë raky n'aa katakyyk baad nadoo doo me, pooj jé Kristo hã raky kajäk do raky keh'ÿÿt do hyb n'aa. ¹³ Moo nehõj padäg da patug temah do wób rawanehëh nä bä ji masaa bä. Boo kahah'üünh da ta wób sa tób hënh. Ta wób da ranu mer'oot, ta wób da raher'oot. Ta wób kyy hã da ranu toonh. Raher'oot da ji naher'oot doo. ¹⁴ Ti hyb n'aa hã ÿÿ pé taw'ääts hë patug tema bong doo, wanehëh nä doo, p'aa hënh raketëe. Na metaah. Taw'ääts hë baad rabahag'ääs sa tób yt haj'eenh doo. Taw'ääts baad had'yyt hë rababok, dooh ër maji ky n'aa rejää pé do hyb n'aa ëer. ¹⁵ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿj patug tema bong do wób raberéd hõm do hyb n'aa Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Nesaa Do Yb raky dahé däk.

¹⁶ ÿÿnh Jesus hã h'yy ka'eeh doo, patug tamah do tanyy bä ta wakään mahang, taw'ääts hë ti tahag'ääs, tamasa. Dooh taw'ääts hë tado bä tadaab yb bä Jesus hã h'yy ka'eeh do wób sa wë. Jesus hã h'yy ka'eeh do wób ramasa ÿÿj patug tema bong doo, wakään temah doo. Ta wakään nyy bä, ti né hë hag'ääs.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁷⁻¹⁸ Hahÿÿ da P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih doo

gó: “Taw'ääts hë ji anoo tiriig uuh tabawa booj yb hã, tiriig tahes'ooj hõm do ta moo me. Dooh ji noo maw'yyd däg bä tanawa hyb n'aa”, * näng mä P'op Hagä Do kyyh. “Taw'ääts hë moo bok do sa hã ramoo bok do säm ji banoo”, † näng mä na-ääj hë ta kyy kerih do hã. Ti hyb n'aa na-ääj ji weh'ëeh, baad ji banoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa baad moo bok do säm, jé tak'ëp Jesus ky n'aa her'oot doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do ma met'ëek doo.

¹⁹ Mamaa newë manä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see raky n'aa tapa bä. Pawóp hë, tamawoob hë tado bä ti ky n'aa tapaa doo, ti mahyb n'aa matakä sa kyyh. ²⁰ Nesaa do Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see moo wäd bä, ji nabuuj gedoo sahõnh hë sa matym gó, ta wób rajeÿÿm hyb n'aa, nesaa do ramoo nabok hyb n'aa. ²¹ P'op Hagä Doo, Kristo Jesus, ääs P'op Hagä Do pa hab'ëeh do na-ääj sa matym gó òm ÿ mejüü baad maky daheeh hyb n'aa sahõnh hë a hã ÿ mejüü doo. Taw'ääts hë baad ub a h'yyb sahõnh hë sa hã. Séd demuun maher'ood, séd demuun magado sahõnh hë a najiis rado bä, a najiis ranado bä na-ääj hë.

²² Mahyb n'aa jóh manä a moo madatoonh do ta see nuu gó, Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Mahyb n'aa jóh bä, nepäh òm ta h'yyb hata

* 5:17-18 Dew-Teronom 25.4 † 5:17-18 Rukas 10.7

hado däk nesaa do tamoo wät do paa hä. Taw'ääts hē baad makan'yyh, baad had'yyt hē mabawät hyb n'aa. ²³ Meëg had'yyt manä naëng. A nahëe hyb n'aa taw'ääts hē mahād eëek na-ääj uwa bëeh hejooñh doo, mah'yy gamahÿñh do hyb n'aa, mah'yy gamahÿñh do badoo wät hyb n'aa.

²⁴ Wyt ta maab hē nesaa do ta wób moo bok doo. Ji metyy do pooj jé, baad raboo bä ji bahapäh hyb n'aa, wyt ta maab hē nesaa do ramoo bok doo. Kejën nä nesaa do ta wób moo bok doo. Ta jawén kä ji bahapäh. ²⁵ Ti hadoo né hē baad hadoo do hä. Wyt ta maab hē baad hadoo do ta wób ramoo bok doo. Ta wób baad hadoo do sa mo haj'aa, ta jawén ji bahapäh.†

6

Karom kanep'aak do Jesus hä h'yy ka'eeh do ky n'aa hahÿñh

¹ Taw'ääts hē sa karom kanep'aak do baad sa kariw n'aa rawehëe had'yyt hē, P'op Hagä Do ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa, ër metëek do raky n'aa narejää hyb n'aa na-ääj hē. ² Dooch taw'ääts hē tado bä sa kariw n'aa raty n'aa gesyng bä séd demuun Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Taw'ääts hē ta bahänh ramoo bok sa kariw n'aa wë, sa wakään rabahadoo do hyb n'aa, Jesus hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, sa hä

rakamahän do hyb n'aa na-ääj né hē.

Mama met'ëeg ta ti a hä ÿ metëek doo. Mamaher'ood sahõnh hē sa hä raky daheeh hyb n'aa.

Taw'ääts hē ji h'yy gada-jangji wë hanäng do hä kyn'aa hahÿñh

³ Jé te hub nadoo do ma metëek péh, Jesus Kristo ër Wahë N'aa ky n'aa ky nadaheeh péh, P'op Hagä Do ky n'aa ër mahetëk do ky nadaheeh péh, ⁴ ta daaj hē ta hä hē tah'yy kasab'ee tii. Dooch tahapäh pé ta tii. Tak'ëp ta ti hedoo do ragen'aak kyy p'ää raky kedag bä. Nahëe hado däk ta ti sa hä. Ta ti han'aa hyb n'aa jewës doo, kep'uuk doo, ky n'aa rejää doo, daap tah'yy ganäng do ta wób hä. ⁵ Ta ti hedoo do raky kedag had'yyt hē. H'yy gatema bok. Ta see hado däk sa h'yyb. Dooch sa h'yyb tym gó baad hadoo do awäd wäd bä. P'op Hagä Do hä rawén h'yyb däk, dajëer hyb n'aa red'oo.

⁶ P'op Hagä Do karën doo da ji aboo bä, tak'ëp baad hadoo do tanoo né ji hä, ji h'yy gada-jaa bä ji wë hanäng do hä, dooch ji hyb n'aa hüüm bä ti bahänh. ⁷ Dooch ji manaa pé ji henäng noo gó. Dooch né hē ji mahüüm pé ji dajëp noo gó. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad ji tsebé ji waa nyy bä, ji saroor enä bä. ⁹ Ta wób, tak'ëp ma näng do karën do raky daheeh da Nesaa Do Yb sa hä

† 5:25 Nyyw hē ji nahapäh do hyb n'aa ta see pé noo gó ta wób sa h'yyb, dooch Paw-Ro karën bä Tsimoot hyb n'aa jóh bä Jesus hä h'yy ka'eeh do wahë n'aa pan'aa tabasëm bä.

h'yyb tatuk doo. Kadëe bëeh hadoo da sa h'yyb tym h'yy gatamah doo gó rakarën do hä. Rah'yy karën do nes'aa d' sa hä, kasuud bong da, dooh d' rahyb n'aa jawyg wäd bä sa hä, sa daaj hë rakawatsik da. ¹⁰ Dajëer ji kamahän doo, hajöng nesaa do du n'aa do tii. Ta wób, dajëer rakamahän do hyb n'aa, reréd hóm Jesus hä rah'yy ka'eeh doo, sa daaj hë rabahoop rakarehejää doo, tak'ëp dajëer rakarën do hyb n'aa.

Taw'ääts hë P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Öm Tsimoot, P'op Hagä Do sii hawät doo, tii d' madoo manäh. Baad hadoo do hä h'yyb däg. P'op Hagä Do karën do hä mah'yyb däg. P'op Hagä Do hä h'yy kae had'yyt hë. Ta wób makamahän had'yyt hë. H'yy gajëe hóm manä P'op Hagä Do karën doo da mabawät do hä. Kaja hë denaa hë had'yyt hë er'ood ta wób sa hä. ¹² Jé tsyym kas'ÿÿ doo, tak'ëp né hë rawaj'aaah raj'aa ketsë do säm ragadoo hyb n'aa. Ti hadoo ÿ karën tak'ëp mah'yyb däg Kristo karapee heh'ääts do mabahadoo hyb n'aa, edëb had'yyt do magadoo hyb n'aa, hÿ pong jé Jesus sii had'yyt hë mabawät hyb n'aa kä. Ta ti hyb n'aa öm P'op Hagä Do bats'yyt paa hajök do ramaa newëe bä, baad ub mabaheer'oot noo gó Jesus hä mah'yy ka'eeh doo.

¹³ P'op Hagä Doo, sahönh hë badäk hahÿÿ hä hanäng do tabed'ëep. Kristo Jesus ky kaneh'ÿÿt baad hadoo do hä Pon-Sijo Pirato sii taber'oot noo gó. Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Doo, Kristo Jesus daheeh sa matym gó öm ÿ mejüü hahÿÿh: ¹⁴ Baad mamoo wäd öm ÿ mejüü do hä, öm raky n'aa natapaa hyb n'aa mamoo wät do hä Jesus Kristo ër Wahë N'aa matëeh bä kä. ¹⁵ Jesus Kristo matëeh da P'op Hagä Do an'oo bä, tah'yyb däng noo gó. Ti né hë P'op Hagä Doo, sahönh hë weh'ëeh doo. Jääm né hë ti sahönh hë bag'ääs doo. Sahönh hë badäk hahÿ wahë n'aa sa wahë n'aa. Hyb n'aa jeryk do sa wahë n'aa. ¹⁶ Sét né hë ti nadajëp doo. Ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang tabawät. Ti hyb n'aa dooh ji haja bä p'eets hë ta hä ji kaja bä. Doo hapäh péh, tabad'op hë da ji ty gepëeh. Taw'ääts hë sahönh hë raweh'ëeh tii. Taw'ääts hë né hë tak'ëp tahaj'ap doo me tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁷ Mamejō badäk hahÿÿ bä tak'ëp wekâp do sa hä, rah'yy kanasab'ee hyb n'aa. Maher'ood sa hä rah'yy kanasadä hyb n'aa sa ma hä. Nayyw hë tagawatsik tii. Ti hyb n'aa dooh ta hä ji h'yy kasadëe bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do hä rah'yy kasadä. Ti né hë tak'ëp hanoo do ji hä sahönh hë ji karën do ji h'yyb tsebë n'aa. ¹⁸ Mamejō wekâp do sa hä, baad hadoo

doo, masa doo, sa wë hanäng
 doo me ramoo bong hyb n'aa.
 Taw'ãäts hë hajõng do sa mo
 haj'aa taw'ãäts hë hadoo doo.
 Taw'ãäts hë wë bedoh do
 ramasa. ¹⁹Tii d' radoo bä da,
 ti anäng da ta sãm heh'äät do
 nahänh do ragadoo do pan'aa
 hỹ pong jé P'op Hagä Do wë.
 Edëb had'yyt do ragadoo tii
 bä.

²⁰Tsimoot, baad manä a hã
 P'op Hagä Do anoo doo. Baad
 kanä P'op Hagä Do panyyg
 nadoo do daap kahe'oot do
 mahänh. Maky gado manä
 karën do a hã ky kedak doo,
 “h'yy ganäng do ky n'aa”
 daap ramaneëenh do hã. ²¹Ta
 wób raky dahé däk ta ti ky
 n'aa, ti raberéd hõm Jesus hã
 rah'yy ka'eeh do paah.

ÿ karën P'op Hagä Do ky
 enyym bë hã. Jããm hë kä.

2 Tsimoot Ta jawén Tsimoot hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ Paw-Ro ÿ ti hÿh, P'op Hagä Do karën do hyb n'aa Kristo Jesus mejüü do see ÿ bahado däk doo. ÿ tamejüü ÿ baher'oot hyb n'aa ta wób sa hã, Kristo Jesus hã ji h'yy kae bä, hÿ pong jé ta pa had'yyt hẽ ji bawät da. Ti né hẽ ti ji hã taky n'aa enooh doo. ² Õm ÿ edëng Tsimoot, tah ÿ hadoo doo, ÿ kamahän doo.

ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo ër Wahë N'aa na-ãäj hẽ ky en'yym a hã. ÿ karën òm rat'yyd mehün, baad òm rah'yyb n'yym.

Taw'ääts hẽ h'yy ganajëng doo me ji gadoo ji ahoop do ky n'aa hahÿh

³ P'op Hagä Do wë ÿ h'yy gadajang a hyb n'aa. P'op Hagä Do wë ÿ moo wät hëp ÿ hanäm doo me, wahëh ÿ makü rabahed'oo do paa da. ÿ hyb n'aa es'ee had'yyt hẽ òm ÿ ky n'aa etsëë bä, adëb bä ÿ ky n'aa etsëë bä, atsëm ÿ ky n'aa etsëë bä. ⁴ Tak'ëp ÿ karën òm ÿ bahegää paawä, tak'ëp ÿ tsebë hyb n'aa paawä. Hyb n'aa manabaan hã ÿ mabaoot do ër ketyn hõm bä. ⁵ Baad ÿ hyb n'aa esee nyy da t'öp madäk doo me mah'yy ka'eeh Jesus hã. ÿ hapäh, a hoonh Roots häd

näng do hadoo, a ÿn Ew-Nis häd näng do hadoo né hẽ mah'yy kae däk. ⁶ Ti hyb n'aa, taw'ääts hẽ p'aa hënh mah'yy kadaw'uuh, baad mamoo wät hyb n'aa P'op Hagä Do Sahee anoo do paa a hã, a nuu gó moh ÿ ÿ dasooh noo gó. ⁷ Ta ti ÿ wén näng, P'op Hagä Do Sahee dooh ji eÿÿm bä tan'oo bä. Ji h'yyb tym tahej'oonh, ta karën do ji bahajaa hyb n'aa. Tanoo ji kamahän doo. Tanoo ji hã ji bahajaa hyb n'aa ji h'yy keb'aah nesaa do hã. ⁸ Ky hebyy manä Jesus ër Wahë N'aa ky n'aa maher'oot do hã. Nu mebyy manä hëp ÿ n'aa, Kristo hyb n'aa ÿ radawäts gëet do hyb n'aa. Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do hejój me mabahoop nemon ÿ ër rarejä bä panyyg hanäm do hyb n'aa. ⁹ P'op Hagä Do né hẽ ti ër hed'ëep do paa banesaa do mahänh. Òr tasëew hõm tsyt hẽ ta wë, takarën doo da ër babok hyb n'aa. Ji mo haj'aa jawén nado ji tabasëew hõm. Ji tawén sëew hõm, sahõnh hẽ tadu dahäng do pooj jé tii da takarën do hyb n'aa. Kristo Jesus hyb n'aa taky enyym ër hã, ër takamahän, nes'aa né paawä ëer. ¹⁰ Hÿÿ kä, Kristo Jesus, ji h'yyb tym dëeb bahyng do hã ër hã taky enyym, ër takamahän, ër hã tametëeh. Kristo ahäj jëng dajëb hejój paah. Òr da genyyh. Ta ky n'aa hanäm do hã tametëeh ër hã ji edëb had'yyt hẽ do tyw n'aa. ¹¹ P'op Hagä Do

ÿ tasëew hõm, ta ti ky n'aa rod, Jesus mejũũ do na-ããj hẽ ÿ bahadoo hyb n'aa, ÿ ma metëek hyb n'aa ta ky n'aa. ¹² Ti hyb n'aa ÿ bahoop ÿ radawäts gëet doo. Ti hado né paawä ÿÿh, dooh ÿ hebyy bä ta ti hyb n'aa. ÿ hapäh ta ti ta hä ÿ h'yy ka'eeh doo, Kristo. Baad ÿ bahapäh ta ti tahajaa baad tabahag'ããs ta ky n'aa hä ÿ tanoo doo, tamatëeh bä kä.

¹³ Menyyw had'yyt hẽ a h'yyb gó a hä ÿ ma met'ëeg wät doo. Taw'ãäts hẽ hadoo do ky n'aa né tii. Taw'ãäts hẽ Jesus hä mah'yy kae had'yyt hẽ. Taw'ãäts hẽ sahõnh hẽ makamahän had'yyt hẽ. Ær hajaa Jesus hä er h'yy ka'eeh, ta wób er kamahän, séd er h'yyb hedoo do hyb n'aa Kristo Jesus hä. ¹⁴ P'op Hagä Do Sahee er h'yyb gó hawät do hejój me baad manä a hä P'op Hagä Do anoo do paah, ta ky n'aa, ta see hadoo tanadoo hyb n'aa da.

¹⁵ Mahapäh né hẽ, sahõnh hẽ Jesus hä h'yy ka'eeh do Asija häd näng do häj n'aa bä hena do ÿ raberéd wät. Pigeer, Emok häd enäh doo, ti na-ããj né hẽ ÿ reréd wät.

¹⁶ ÿ karën Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do t'yyd mehĩn Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ããj né hẽ, hajõõ nuu me ÿ h'yy gadajang tan'oo bä do hyb n'aa. Dooh tanu mebyy bä hëp ÿ n'aa, ÿ radawäts gëet do hä. ¹⁷ Roma bä takajaa noo gó, baad ÿ tabesoos jé pad'yyt hẽ, ÿ tawyyd kån. ¹⁸ ÿ

karën Jesus Kristo, er wahë n'aa, t'yyd mehĩn Onesip hä, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó. Baad mabahapäh né hẽ tak'ëp ÿ Onesip masa paa Epeso häd näng do panang bä.

2

¹ Õm kä tah ÿ hadoo doo, tak'ëp h'yy kahejój Jesus hä mah'yy ka'eeh do hä. Õm da Kristo Jesus h'yyb hej'oonh, ky enyym do hyb n'aa a hä. ² Ta ti mamaa napäh do ÿ metëek doo, hajók her'oot doo, ÿ karën matab'ëes ajyy baad hadoo do sa hä, ta wób rama metëek hajaa doo kä.

³ Warahén baad habok do raky daheeh sa wahë n'aa kyyh, ragadoo na-ããj hẽ rahoop doo. Ti hadoo taw'ãäts hẽ nemon ÿÿ magado Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ky n'aa rarejäã do na-ããj né hẽ. ⁴ Warahén baad habok doo, dooh rah'yy kawapëen bä warahén nadoo do ramoo bok do hä. Tii d' rawén d'oo, sa wahë n'aa rah'yyb en'yym do hyb n'aa. Õm na-ããj hẽ, Jesus Kristo warahén n'aa hadoo mabahadoo do hyb n'aa, h'yy kawapëen manä Jesus er wahë n'aa manejuũ do hä. ⁵ Jé tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah doo, dooh tagado bä j'aa ketsë do säm, kas'ÿÿ do ky n'aa jaw'yyk do taky nadahé bä. Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ kas'ÿÿ doo, waj'aah do hadoo mabad'oo. Taw'ãäts hẽ baad maky daheeh Jesus õm tamejuũ doo. ⁶ Taw'ãäts

hē jé gēew gó tak'ēp moo wāt doo, pooj jé tagadoo ta joom s'ēēb. Taw'āāts hē tii d' mabahadoo. Tak'ēp baad ub mama met'ēēg, mamaher'ood Jesus ky n'aa, ta sām magadoo hyb n'aa. ⁷ Mahyb n'aa newē ta ti a hā ŷ her'oot doo. Tii d' madoo bā, ōm P'op Hagā Do h'yy gan'yyh sahōnh hē mabahapāh hyb n'aa takarēn doo.

⁸ Jesus Kristo mahyb n'aa es'ee, ganā wāt do dajēp do paa P'op Hagā Do an'oo bā, Dawi makū panaa paah. Ti ky n'aa hanām do rod n'aa ŷŷh. ⁹ Ti ky n'aa hyb n'aa ŷ rarahejāā, ŷ rawén moo maw'yyd dāk haak sapuuw hadoo doo me. Mo haj'aa dahēj'ēēp do hadoo ŷ ran'oo bā. Tii d' né paawā ŷ rabad'oo, P'op Hagā Do kyyh dooh takamaw'yyd bā. Dooh mesoo péh. Ta ti awād had'yyt hē badāk hahŷ haw'āāts hē. ¹⁰ Ti hyb n'aa ŷ gadoo né hē ŷ ahoop do sa mo haj'aa. ŷ wén gadoo tii, P'op Hagā Do asēēw hōm do sa hyb n'aa, ramaa napāh hyb n'aa ta ky n'aa, sa h'yyb Kristo Jesus bed'ēēp hyb n'aa, banām doo hēnh ta sii ta bag tak'ēp gabarēēh do mahang rababoo had'yyt hē hyb n'aa.* ¹¹ Te hub né hē hahŷŷh:

Kristo hyb n'aa ji dajēb bā, ta sii ji baboo dāk da.

¹² Ji gado bā had'yyt hē ji ahoop do Kristo hyb

n'aa,
ji bag'āāts da ta sii.
Kristo ji ky n'aa jejēn bā,
ji na-āāj hē ta ky n'aa jejēn da
P'op Hagā Do hā.
¹³ Dooh né paawā baad ji
awād bā had'yyt hē
Kristo sii,
ji tahagāā had'yyt hē,
ji takamahān had'yyt hē.
Dooh tahaja ta daaj hē taky
kehŷŷd bā.

*Taw'āāts hē ji moo wāt P'op
Hagā Do gen'aak do ky n'aa
hahŷŷh*

¹⁴ Mamaher'ood ta wób sa hā a hā ŷ her'oot doo. P'op Hagā Do matym gó mamejō sa hā raky kaned'aak hyb n'aa kyy p'āā. Dooh baad tado bā ji ky kedak doo. Taw'āāts hē nado ti maa new'ēē do sa hā. Tarejāā maa new'ēē doo. ¹⁵ Taw'āāts hē baad mama met'ēēg P'op Hagā Do ky n'aa, P'op Hagā Do gadoo hyb n'aa mamoo wāt doo. Taw'āāts baad hadoo do moo wēēd mabahadoo. Baad ŷ wén karēn mamoo wāt, manu manebyng hyb n'aa mamoo wāt do hā, baad ub mama metēēk hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa.

¹⁶ Mamaa newē manāh, P'op Hagā Do nahapāh do her'oot doo da her'oot doo, daap hadoo do ky n'aa her'oot doo. Er'ood manā sa sii. Dewē hā magyys hē ta ti hedoo do rababoo dāk P'op Hagā Do mahānh.
¹⁷ Kah'ūūm rama metēēk doo,

* **2:10** Paw-Ro ky dawuh bā paawā tanahoop hyb n'aa, dooh paawā raky n'aa napēē bā Jesus ky n'aa. Dooh redēb bā tii bā P'op Hagā Do wē. Ti hyb n'aa Paw-Ro gadoo tahoop doo.

nahëe saraa ji hã ket'ëe hõm do hadoo. Ti hyb n'aa, awäd manä sa mahang. Imenëw, Piret häd enäh do ta ti hed'oo do sa wób. ¹⁸ Reréd hõm baad hadoo do ky n'aa. Èr ganä wät paah, sa nooh. Dooh ji ganä wäd bä ta jawén, sa nooh. Daap ta tii d' rama metëek. Ti hyb n'aa sa kyyh maa new'ëe do wób dooh baad raky dahé boo P'op Hagä Do panyyg. ¹⁹ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh. Te hub né hë tii. Tahajaa ta kyy hã ji h'yy kasadëe bä. Dooh taky kahÿÿd bä. Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: "Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hapäh ta hã h'yy ka'eeh doo." Hahÿÿ da ji tamejüü: "Taw'ääts hë nesaa do mahänh dawëe rakan'yyh Jesus sa wahë n'aa ramaneëenh doo."

²⁰ Tak'ëp ma näng do tób bä ti anäng waa hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëeb ta wób, k'ääts tég hawak do s'ëeb ta wób. B'aa s'ëeb, tsäng s'ëeb hedoo do ta wób. Ky n'aa gebah do s'ëeb, hanäm do hood tii. Ky n'aa ganebah do s'ëeb, hanäm do hood nado tii. ²¹ Ti hadoo Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. Ji daaj hë baad ji kanä bä nesaa do mahänh, hanäm do hood hadoo ji. Hanäm do ji moo wät hyb n'aa, ji P'op Hagä Do asëew hõm tsyt hë. P'op Hagä Doo, èr Kariw N'aa ma hã èr hajaa èr moo boo bä tii bä, tsyt hë èr tabasëew

hõm do hyb n'aa. ²² Ti hyb n'aa baad kanä pahëew h'yyb hadoo do nesaa do hã mahänh. Taw'ääts hë baad hadoo do hã mah'yyb däg. Mahüüm had'yyt hë Jesus hã mah'yy ka'eeh doo. Mahüüm had'yyt hë P'op Hagä Do makamahän doo, a da hadoo do makamahän do na-ääj né hë. Mahüüm had'yyt hë a h'yyb hanäm do sa hã. Tii da ÿ karën mabad'oo ta wób sa sii, h'yyb näm doo gó Jesus hã raber'oot do sa sii.

²³ Mamaa newë manä daap ke'aanh doo, daap kaher'oot doo. Mahapäh ti né hë du n'aa kawajään doo gó raky kedak doo. ²⁴ P'op Hagä Do sii moo heb'ook doo, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, taw'ääts hë dooh ky ked'aak do rado bä. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë sa h'yyb ramahüüm sahõnh hë sa wë. Taw'ääts hë da baad rama metëek. Taw'ääts hë dooh renyyw bä h'yy gaëenh doo. ²⁵ Taw'ääts hë kaja hë denaa hë rama metëek sa hã ganen'aak doo. Nepäh P'op Hagä Do h'yyb wareem bä, baad hadoo do ky n'aa raba-hapäh, raky daheeh hyb n'aa. ²⁶ Ta tii kä baad däg p'aa hënh sa h'yyb tym hanäm do hã kä. Baad rakanä däk tii bä sa hã Dijab† wadii do mahänh, tamesoo do paa mahänh. Ta ti hedoo do Dijab mesoo do paa hadoo, takarën do ramoo bok hyb n'aa.

† 2:26 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. "Ji taky n'aa tapa had'yyt doo", tahanäng pé ti Dijab.

3

Sahõnh hẽ gawatsig hõm do pooj jé panyyg n'aa hahỹyh

¹ Mahyb n'aa es'ee ti hahỹyh: Sahõnh hẽ gawatsig hõm do pooj jé, tak'ep da tanesaa ji hã. ² Sa hã hẽ had'yyt hẽ rahyb n'aa newëe da ti noo gó. Rahyb n'aa hũüm magyys hẽ da sa ma. Sa daaj hẽ raj'aa etsë da. Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee da. P'op Hagä Doo, ta wób na-ããj hẽ raky n'aa rejãã da. Sa yb, sa ỹn, dooh d' raky dahé bã. Dooh d' taw'ããts hẽ tado sa hã ragadoo doo. Dooh da P'op Hagä Do rawehëe bã. ³ Dooh da rakamahñ péh. Maneban sa da hadoo do sa mo haj'aa. Ta wób da ranu mer'oot, raky n'aa rejãã da. Dooh da sa h'yyb ramedug bã nesaa do hã. Dooh d' rat'yyd mehĩn péh. Sahõnh hẽ da rarejãã rakarën doo da. Dooh d' ragenaag bã baad hadoo doo. ⁴ Baad raky kenãw né paawã, ta wób da raky n'aa her'oot sa majĩ hã. Daap hẽ ragado nyyh sa h'yyb tym. Sa daaj hẽ sa hã rabahajaa, sa hã. Rah'yy karën do rakamahñ da. Dooh da P'op Hagä Do hã rakamahñ bã. ⁵ P'op Hagä Do karën do ramoo bok ji edoo né paawã, j'ooj madãk doo me tii d' rabad'oo. P'op Hagä Do hejój raty n'aa ges'yyk. Dawëe kanã da ta ti hedoo do sa mahãnh. ⁶ Ta ti rah'yyb wedii ragadoo hyb n'aa sa tób bã. Tii bã rahajaa rawedii ỹj wób h'yy gatemah doo, ta ti ỹj raky

sũüt hyb n'aa rahe'oot doo. Ta ti hedoo do ỹj hajõng sa hã nesaa doo, nesaa do jawén sa h'yyb tym bawät do hyb n'aa. ⁷ Ta ti hedoo do ỹj ta tii d' had'yyt rakarën rama kametëek, dooh paawã rahaja bã rah'yy kadawuung bã baad hadoo do ky n'aa hã. ⁸ Ta ti hedoo doo ma matëg oow, baad hadoo do ky n'aa majĩ tii. Janes, Jãm hãd enãh do hadoo tii, Mosees hã rah'yy kawapëen do paah. Baad nado wäd ta ti sa h'yyb tym. Dooh P'op Hagä Do karën wäd ta tii, heh'ããt ub nadoo do hyb n'aa ta hã rah'yy ka'eeh doo. ⁹ Sahõnh hẽ rah'yy genãh da sa hã. Ti hyb n'aa dooh da rahũüm bã ta bahãnh. P'ooj ub habok do paa hadoo da, Janes, Jãm hãd enãh do paah.

Taw'ããts hẽ ji ky dahé had'yyt hẽ P'op Hagä Do panyyg ji hã rama metëek doo

¹⁰ Mahapäh né ti ỹ ma metëek doo, nyy da ỹ bawät do baad ub, h'ëed hyb n'aa ỹ bawät. Mahapäh né ti nyy da ỹ h'yy ka'eeh P'op Hagä Do hã, nyy da h'yyb jawyk doo gó ỹ bawäd wät, nyy da sahõnh hẽ ỹ kamahñ, nyy da h'yy ganajëe hõm doo me ỹ bawät ỹ rarejã né paawã. ¹¹ Mahapäh né hẽ nyy da ỹ rarejãã, nyy da ỹ bahoop do sa mooh. Mahapäh né hẽ ti nyy da ỹ rano n'aa masoo panang ãn-Tijoka, Ikonijo, Ris hãd enãh doo bã. Sahõnh hẽ ta ti ỹ ahoop do mahãnh, ỹ rarejãã do mahãnh ỹ P'op

Hagä Do ed'ëep. ¹² Sahõnh hẽ P'op Hagä Do karën doo da hawät do karën doo, Kristo Jesus karapee rabahadoo do hyb n'aa, rarejãã né da. ¹³ Nanäng ky nesaa doo, j'ooj madäk doo me ky ken'yym doo, ti bahãnh däg da sa hã nesaa doo. Rawedii da ta wób, ta ti rawedii na-ããj né da sa hã. ¹⁴ Õm kã, baad maky dahé had'yyt hẽ ý karën, a hã rama metëek do paa hã. Mahapäh né ti baad a hã mama kametëek do paah, baad mabahapäh hyb n'aa õm ma metëek do paah. ¹⁵ Õm karapee noo gó õm rama met'ëeg wät tak'ëp hanäm do P'op Hagä Do kyy kerih doo. Ta ti õm tah'yy gan'yyh, mabahapäh hyb n'aa nyy da õm P'op Hagä Do bed'ëep Kristo Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa. ¹⁶ Sahõnh hẽ P'op Hagä Do kyy kerih doo, P'op Hagä Do né hẽ ti hanoo. P'op Hagä Do né hẽ ti h'yy gan'yyh raberih hyb n'aa. Ta tii hã baad ub panyyg hanäm do ji metëek. Ta tii hã ji metëeh ta wób sa hã resõõts hõm doo. Ta tii hã ji ma metëek ny hadoo do ji eréd hõm doo. Ta tii hã ji metëeh nyy da P'op Hagä Do karën doo da ji bawät. ¹⁷ Ti hyb n'aa kã, ramaa newë bã, raky dahé bã, baad né hẽ P'op Hagä Do karapee rabahajaa ramoo boo bã sahõnh hẽ baad hadoo do P'op Hagä Do karën doo.

4

¹ Kristo Jesus matëeh bã kã taky n'aa etyy da sahõnh

hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, hedëp doo, dejëp do na-ããj hẽ. Ti awät do hyb n'aa, tadu doo do hyb n'aa tabag'ããs doo, P'op Hagä Do matym gó, Kristo Jesus matym gó na-ããj hẽ õm ý mejüü hahÿÿh: ² Maher'ood panyyg hanäm do sahõnh hẽ sa hã. Maher'ood sa hã rakarën bã ramaa newë bã, rakanarën bã na-ããj né hẽ. Maky geãm sa hã baad ranaboo bã. Manabuuj gedo baad nadoo do moo bok doo. Mah'yyb tsebé sa hã, baad hadoo do ramoo bok hyb n'aa. Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó mama met'ëeg sa hã. ³ Tii d' ý wén karën mabad'oo, ti awät do hyb n'aa ti noo gó dooh rakarën bã ramaa newë bã panyyg heh'äät ub do hã ma kamahetëk doo. Resoos da sa ma matëg n'aa, ragen'aak do rama metëek hyb n'aa sa hã. Tii da rawén d'oo, rah'yy karën doo da rababok do hyb n'aa. ⁴ Raty n'aa ges'yyk da baad hadoo do ky n'aa. Ramaa newë däg kãn da panyyg daap menyyh doo. ⁵ Õm kã, baad menyyw had'yyt hẽ a h'yyb tym kã. Magado Jesus hyb n'aa ji ahoop do sa mo haj'aa, ji ahoop do ji raky n'aa rejãã doo. Maher'ood Jesus ky n'aa hanäm do ta wób sa hã. Baad mamoo wäd. Magawatsiig hõm sahõnh hẽ, a hã P'op Hagä Do anoo do mamoo wät do pan'aa. ⁶ Tii d' ý wén karën mabad'oo, edaa däk do hyb n'aa ý radaj'ëep. P'op Hagä Do hã ý kan'oo däk ý dajëp bã.

⁷ Tak'ëp wajaah doo, tsyym kas'ÿÿ do hadoo paa ÿÿh. Tak'ëp ÿ moo wäd wät Jesus ky n'aa ÿ her'oot do hä. ÿ haja däk hä ÿ P'op Hagä Do karën doo. Tsyym kas'ÿÿ doo, wajaah do kajaa do hadoo ÿÿh. Dooh paa hëp ÿ ÿ eréd bä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo.

⁸ Hÿ jawén, p'aa hënh Jesus bahyng bä, ÿ gadoo da ÿ moo wät do säm, P'op Hagä Do karën doo da ÿ moo wäd wät do säm. Jesus Kristo, baad had'op doo, nes'õõs doo me sahõnh hë sa hä ky n'aa etyy doo, anoo da hä ÿ tii. Hä ÿ had'yyt nado tabanoo. Tanoo né da ta hä baad gad'aa do sa hä na-ääj né hë.

Tsimoot hä Paw-Ro ma-her'oot nyy d' rabad'oo ta hä ky n'aa hahÿÿh

⁹ ÿ karën paawä nayyw hë mabana wë ÿÿ, ¹⁰ Demas ÿ teréd wät do hyb n'aa. Badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do rah'yyb padëëk do hä tah'yyb däg däk, takamahän kän, ÿ tawén eréd hõm. Tesaronika hënh tabahõm. Ær hÿÿj hadoo do Keresën häd näng do ahõm Garata häd näng do häj n'aa hënh. Tiit ahõm Dar-Masija hënh. ¹¹ Jääm né Rukas haym hata ÿÿ. Mabana bä da, ÿ karën mamana a sii Maah-Ko. ÿ karën ÿ tamoo masa. ¹² Tikiko ÿ mejõ hõm Epeso panang hënh tabahõm hyb n'aa, t'ïï hënh tamasa hyb n'aa. ¹³ Mabana bä da mamana a sii saror ÿ hebaan doo, aj'yy Kar-Pos häd näng

do wë ÿ eréd däk doo, panang Torowas häd näng doo bä. Mamana na-ääj hë ma kahé bäh kerih doo, kap'õõj däk doo. Mamana na-ääj hë ta byyh s'ëëb ta hä kerih do na-ääj né hë. Ta ti né tak'ëp ÿ karën up doo.

¹⁴ Aresän, sapaar s'ëëb moo hew'ëët doo, hajõng nesaa do tamoo wät hä ÿÿ. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da tii. ¹⁵ Baad mamatakä õm Aresän narejää hyb n'aa. Tak'ëp né hë tahyb n'aa wareem Jesus ky n'aa èr her'oot do hä. Ær her'oot do majïï né tii.

¹⁶ Jääm né hë pooj jé hä ÿ rakamajïï do ky n'aa ÿ her'oot noo gó, tabad'op hë ÿ rahadaa hõm ÿ raky masa hyb n'aa paawä. ÿ karën P'op Hagä Do mabaan hõm ti ÿ ramansa doo. ¹⁷ ÿ né paawä neheda sa hä, P'op Hagä Do ti ÿ tahada, ÿ tah'yyb hej'oonh. Ti hyb n'aa, sahõnh hë Jesus ky n'aa ÿ hajaa ÿ her'oot sahõnh hë Judah buuj nadoo do sa hä. ÿ P'op Hagä Do ed'ëëp ÿ radajëëb mahänh. ¹⁸ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ÿ ted'ëëp da sahõnh hë nesaa do mahänh. H'yyb nyyw gó ÿ tamahüüm da hÿ pong jé tabag'ääs bä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ji j'aa etsëë had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

¹⁹ Mamaher'ood Pisiir, ta patug Akira daheeh, ÿ hyb n'aa esee sa hä. Mamaher'ood na-ääj hë Onesip, ta tób yt haj'eenh do na-ääj né hë, ÿ hyb n'aa esee

sa hã. ²⁰ Eras baym Korĩn
 bä. Toropimo ÿ eréd sooh
 panang Mirét häd näng
 doo bä, nahëë näng do hyb
 n'aa. ²¹ ÿ karẽn mahyb n'aa
 bawaad tabahahëëm do pooj
 jé makajaa hyb n'aa babä.
 Ajyy Ew-buh, Pudën, Rĩn häd
 enäh doo, ÿñh Karaw-Dija
 häd näng doo, hajök ta wób
 Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ããj
 hẽ, õm mä rahyb n'aa esee.
²² Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
 hã ÿ ky n'aa etsëë a h'yyb tym
 gó tabawäd had'yyt hẽ hyb
 n'aa. ÿ karẽn P'op Hagä Do ky
 enyym sahõnh hẽ bë hã. Jããm
 hẽ kä.

Tiit Tiit hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, P'op Hagä Do karom seeh, Jesus Kristo mejüü do see ÿ ti hÿh. ÿ Jesus mejüü ÿ masa P'op Hagä Do asëew bong doo, baad ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät hanoo doo, rabahapäh hyb n'aa. ² Ta hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, baad hadoo do ky n'aa rabahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do wë sa h'yyb tym nadajëp do ragada. Sahõnh hë tadu dahäng do pooj jé P'op Hagä Doo, wanadii doo, taky n'aa eno däk paa ji h'yyb tym hawäd had'yyt do ta wë. ³ Hÿh kä, tah'yyb däng do noo gó, ÿ ber'oot do hã P'op Hagä Do metëeh nanäng taky däng do paah. P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb h'yyb däng hã ÿÿ, ÿ tamejüü, ta ky däng do ÿ baher'oot hyb n'aa, ÿ wén metëek ta wób sa hã.

⁴ ÿ ky n'aa edëng õm Tiit, nemon ÿÿ Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa tah ÿ hado däk doo. ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Kristo Jesus ër h'yyb tym dëeb na-ããj hë ky en'yyim a hã. ÿ karën baad õm rah'yyb n'yyim.

Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ji asëew hõm do ky n'aa hahÿh

⁵ Õm ÿ eréd gëet tsyt dëeg hã Keret häd näng doo bã, baad nadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do mahang hanäng do mabenäm hyb n'aa, tsyt dëeg bã hanäng do panang bã Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa mabasëew hõm hyb n'aa õm ÿ mejüü do paa hadoo da. ⁶ Jããm hë masëew baad tawäd bã. Taw'ääts hë dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë sét ub ta ÿÿm Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa hã. Taw'ääts hë dooh ta ÿÿm tawad'ii bã ÿÿnh see sii. Ta taah kä, taw'ääts hë Jesus hã rah'yy ka'eeh. Taw'ääts hë dooh ta taah raky n'aa etsä bã nu meby n'aa näng do hã. Taw'ääts hë Jesus hã h'yy ka'eeh do wahë n'aa taah ky dah'eeh do sa yb hã. ⁷ P'op Hagä Do wë Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hagä n'aa moo wät do hyb n'aa, taw'ääts hë baad ub had'yyt hë tabawät, dooh rahapäh pé ta hã baad nadoo doo. Taw'ääts hë dooh h'yy kasab'ee do tado bã tii. Taw'ääts hë dooh kawaj'ään yb tado bã. Taw'ääts hë dooh jarakë hedoo do heëk do tado bã. Taw'ääts hë dooh kahep'uuk do tado bã. Taw'ääts hë dooh dajëer jawén hawät do tado bã. ⁸ Taw'ääts hë baad tagadoo ta wób ta tób bã. Taw'ääts hë baad hadoo do kamahän do tii. Taw'ääts hë kaja hë denaa hë ta h'yyb tamahüüm tabawät do hã. Taw'ääts hë baad hawät do ti ta wób sa wë. Taw'ääts hë tsyt hë P'op Hagä Do wë tabawäd had'yyt hë. Taw'ääts

hē tah'yy keb'aah nesaa do hã. ⁹ Taw'ãäts hē Jesus ky n'aa er ma metëek do baad taky daheeh, tabahajaa hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa tama metëek ta wób sa hã, tabahajaa hyb n'aa tah'yyb en'yyim sa hã, raky daheeh hyb n'aa ky n'aa heh'äät ub do ky n'aa, tabahajaa hyb n'aa ky n'aa heh'äät do maji hã tametëeh res'õös doo.

¹⁰ Tii da ÿ wén erih, hajök rah'yy kawereem däk do hyb n'aa heh'äät ub do ky n'aa hã. Daap hadoo do rama met'ëeg kãn, ta wób rawedii. Ta ti hedoo do sa mahang hajök ji hã ramejüü Judah buuj ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da ji bawät. ¹¹ Taw'ãäts hē ji ky meduuk ta ti hedoo doo. Ji wén meduuk, Jesus hã h'yy ka'eeh do wób, sa panaa hē, raky dahé kãn do hyb n'aa nanäng ma matëg oow panyyg, baad rawén ky nadahé wät baad hadoo do ky n'aa hã. Dajëer ragahëen do hyb n'aa né hē ta ti rama metëek, nu meby n'aa nyy né paawä dajëer ji gahëen bä ta hyb n'aa. ¹² Hahÿÿ da tsyt dëeg hã Keret häd näng do buuj seeh, noo ese do her'oot paa Keret buuj sa ky n'aa: "Noo kanesa had'yyt hē Keret buuj", näng mäh. "Tabanes'aa hedoo. Moo nehøj, tsyym nehøj, h'yyb nehøj. Ta bahänh haw'aa doo", näng mä ta kyyh. ¹³ Te hub né hē Keret buuj sa ky n'aa ta her'oot do paah. Ti hyb n'aa manabuuj gedo Keret buuj Jesus hã h'yy

ka'eeh do daap hadoo do ky dah'eeh doo, baad raky daheeh hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa, ¹⁴ raberéd hõm hyb n'aa Judah buuj panyyg ub hadoo doo, noo kanesa doo. Mamejõ reréd hõm hyb n'aa ajyy baad hadoo do ky n'aa ty n'aa ges'yyk do sa hã mejüü doo. ¹⁵ Baad tado bä ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó, baad däg sahõnh hē ji hã. H'yyb tym nasaa do hanäng do hã, Kristo Jesus hã h'yy kana'eeh do hã, sahõnh hē nesaa däg ta hã. Baad nado wäd ti sa h'yyb. Nesaa do rahyb n'aa newë had'yyt hē. Dooh rah'yy kamedug wäd bä nesaa do hã, baad nado wäd do hyb n'aa sa h'yyb tym. ¹⁶ P'op Hagä Do rahapëe né paawä m', sa nooh, ramoo bok do hã daap ramenyyh ji bahapäh. Tak'ëp nesaa do ta ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do kyyh. Tabad'op hē baad hadoo do rahajaa pé ramoo boo bä.

2

Baad hadoo do ky n'aa ji tama metëek doo da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Õm kä, taw'ãäts hē baad hadoo do ky n'aa hana do mama met'ëeg Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã. ² Ajyy wehëh hedo padëek do sa hã mama met'ëeg, kaja hē denaa hē sa h'yyb ramahüüm hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, baad rababok hyb

n'aa, sa hã ta wób raweh'ëeh hyb n'aa. Mama met'ëeg sa hã, rah'yy keb'aah hyb n'aa nesaa do hã. Mamaher'ood sa hã, baad ub P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, ky n'aa hanäm do baad ub raky daheeh hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, ta wób rakamahän hyb n'aa baad ub. Mamaher'ood sa hã, rah'yy ganejë hõm hyb n'aa P'op Hagä Do karën doo da ji bawät do hã. ³ Ti hadoo ÿÿj wehëh hedo padëek do sa hã kä. Mamaher'ood, P'op Hagä Do karën up doo da rababok hyb n'aa, P'op Hagä Do hã had'yyt hë rah'yyb padëek hyb n'aa na-ãäj né hë. Mamaher'ood sa hã, ta wób ranu maner'oot hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, jarakë hedoo do noo ranahadoo hyb n'aa. Taw'ääts hë baad hadoo do ti rametëek. ⁴ Tii bã kä rahajaa rama met'ëeg bã kä ÿÿj wanehëh nä doo kä, sa patug, sa taah rakamahän hyb n'aa, ⁵ sa h'yyb ramesoo hyb n'aa baad nadoo do ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa, baad rakan'yyh baad hadoo do hã rababok hyb n'aa, baad ramoo bok hyb n'aa sa tób bã, raky en'yyim hyb n'aa, sa patug raky daheeh hyb n'aa na-ãäj né hë. Taw'ääts hë tii da ÿÿj wanehëh nä do rabad'oo, sa hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa ta wób raky n'aa narejää hyb n'aa. ⁶ Hÿÿ kä, ajyy wanehëh nä do hã kä. Tak'ëp péj mamaher'ood sa hã, sa h'yyb ramesoo hyb

n'aa ji h'yyb karën do jawén ranabok hyb n'aa. ⁷ Õm kä tii, taw'ääts hë baad hadoo do mamoo wäd had'yyt hë, a hã ta wób rahegää bã, mabawät doo da rakarën rababok hyb n'aa. Mama met'ëeg P'op Hagä Do ky n'aa t'öp madäk doo me, j'ooj madäk doo me nado. Maky n'aa manesuj manä P'op Hagä Do ky n'aa mamet'ëeg bã. ⁸ Baad mama met'ëeg baad hadoo do ky n'aa, raky nasëm hyb n'aa õm, a majiï hedoo do ranu mebyng hyb n'aa ranaw'yyt do hyb n'aa baad nadoo do ër ky n'aa. ⁹ Mamaher'ood sa karom kanep'aak do sa hã, sa kariw n'aa raky dahé had'yyt hë hyb n'aa sahõnh hã. Mamaher'ood sa hã, sa kariw n'aa rah'yyb en'yyim hyb n'aa. Mamaher'ood sa hã, raky ganadoo hyb n'aa sa kariw n'aa. ¹⁰ Mamaher'ood sa hã ranets'ëek hyb n'aa sa kariw n'aa ma. Taw'ääts hë baad ub rababoo had'yyt hë, sa kariw n'aa rah'yy ganenäh hyb n'aa sa hã. Tii bã, sahõnh hë baad ramoo bok do hyb n'aa, baad ub ta wób rabaher'oot da P'op Hagä Doo, ër h'yyb tym dëeb ky n'aa hã.

¹¹ Ta ti ÿ wén erih, tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym ji hã tametëeh, nes'aa né hë paawä ji. Ti hyb n'aa, sahõnh hë badäk hahÿÿ bã habong do ta hã h'yy ka'eeh do tabed'ëep nesaa do mahänh, hÿ pong jé ta pa rababok hyb n'aa. ¹² Ji hã tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym do hã, ji tametëek

ji moo nawäd wät hyb n'aa P'op Hagä Do ganen'aak doo. Ji tametëek badäk hahÿÿ hä habong do P'op Hagä Do hä h'yy kana'eeh do h'yyb karën do ji beréd hõm hyb n'aa. Ji tametëek ji h'yyb ji mesoo ji h'yyb karën do jawén ji nawät hyb n'aa, baad hadoo do ji moo wät hyb n'aa, P'op Hagä Do karën do hä ji h'yyb däk hyb n'aa na-ääj né hë badäk hahÿÿ hä ji bawät nä bä. ¹³ Tii da er babok, baad er gada do hyb n'aa Jesus Kristo ta bag tak'ep gabarëeh do mahang p'aa hënh takasee doo. P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo, ji h'yyb tym dëeb né tii. ¹⁴ Ta daaj hë takan'oo däk dajëb hä er hyb n'aa, sahõnh hë nesaa do mahãnh er tabed'ëep hyb n'aa, nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa, ta karapee baad hadoo do moo bok do karën do er bahado däk hyb n'aa.

¹⁵ Taw'ääts hë ky n'aa jawyk doo me mama met'ëeg ta ti õm ÿ ma erih doo. Tak'ep péj mamaher'ood sa hä raky daheeh hyb n'aa mama metëek doo. Manabuuj gedo nabuj keh'üüm doo. Man'oo õm raty n'aa gesygy manäh!

3

Baad hadoo do ji moo wät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Maher'ood Jesus hä h'yy ka'eeh do sa hä, raweh'ëeh hyb n'aa sa häj n'aa wahë n'aa, ta wób hagä n'aa hedoo do na-ääj né hë. Maher'ood sa hä, raky daheeh hyb n'aa

ramejüü doo. Mamaher'ood sa hä, moo hahüünh doo gó ramoo boo had'yyt hë hyb n'aa baad hadoo doo. ² Maher'ood sa hä, sa da hadoo do raky n'aa narejää hyb n'aa. Maher'ood sa hä, rakawanejån hyb n'aa ta wób sa wë. Taw'ääts hë raky en'yyim ta wób sa wë. Taw'ääts hë baad raky n'aa en'yyim ta wób sahõnh hë rah'yy kanasab'ee doo gó.

³ P'ooj ub, Jesus er nahapäh nä noo gó, er na-ääj hë dooh paa er h'yy genä bä. Dooh paa er ky daheeh péh. Er paa ta wób rawedii. Dooh paa er haja bä er eréd bä nesaa do ji h'yy karën doo, taw'ääts hë er ed'oo do paa er hä. Nesaa do had'yyt paa er ehat. Ta wób paa er hyb n'aa jewës. Er hyb n'aa ge'ëenh paa ta wób. Tii d' paa rabad'oo ënh er hä. ⁴ Tii bä kä, ji takamahån doo, ji wë taky enyym do na-ääj hë P'op Hagä Do er h'yyb tym dëeb metëeh bä kä, ⁵ er tabedëeb wät nesaa do mahãnh. Baad hadoo do er moo bok do jawén nado er tabedëeb wät. Er tat'yyd mehüün do hyb n'aa er tabedëeb wät. Hahÿÿ da er tabedëeb wät: Nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm. P'aa hënh er henäng do hadoo tan'oo bä er h'yyb tym. Papuuj hado däk er babok tan'oo bä. Ta Sahee hejój me tii d' tabad'oo er hä. ⁶ Ky n'aa etsëeh P'op Hagä Doo. Baad tabanoo ta Sahee er h'yyb tym gó, Jesus Kristo er h'yyb tym dëeb hyb n'aa. ⁷ Baad er bahado däk

ta matym gó P'op Hagä Do an'oo bä, taky enyym do hyb n'aa er wë, nes'aa né paawä eër. Ta Sahee tabanoo er hã, ta taah er bahadoo hyb n'aa kä. Edëb had'yyt do er gadoo da hÿÿ kä, baad er bahapäh. ⁸ Te hub né hë ta ti ÿ her'oot doo. Ti hyb n'aa, ÿ karën baad had'yyt hë mamet'eëg ta ti ÿ her'oot doo, baad hadoo do P'op Hagä Do hã h'yy ka'eeh do ramoo boo had'yyt hyb n'aa. Baad né hë ta ti kametëek do ky n'aa sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do sa hã.

Ta s'ee hënh ma met'eëk do sa ky n'aa hahÿÿh

⁹ Õm kä tii, mamac newë manä daap kahe'oot do Judah buuj wahë makū sa häd ketsén do hã. Awäd manä Mosees ky n'aa jaw'yyk do p'ää ky ked'aak do sa mahang, kawaj'ään gó ky ked'aak do sa mahang. Daap ti ta tii. Ji hã masa do nado tii. Ti hyb n'aa, mamac newë manäh, awäd manä sa mahang, ÿ wén näng. ¹⁰ Taw'ääts hë pawóp nuu me da maky meduuk jé daap rama metëek doo me séd h'yyb nehedo boo ran'oo bä Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Õm raky nadahé nä bä, dawëë kanä da sa mahãnh.* ¹¹ Ta ti hedoo do rah'yy kawereem kãn baad hadoo do ky n'aa hã. Mahapäh né hë tii. Nesaa do had'yyt hë sa hã. Sa daaj hë raky n'aa ketyy nesaa do

hã. Dooh baad rado bä P'op Hagä Do matym gó.

Tiit hã Paw-Ro kedëë hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹² ÿ mejüü da Aretemas häd näng do a wë. Aretemas ÿ manejö bä, ÿ mejüü da Tikiko. A wë takajaa bä, ÿ karën, tahaja bä, nayyw hë mabana wë ÿÿ, Nikoporis häd näng doo bä. T'ü hënh ÿ h'yyb däng ÿ bahõm, tabahahëem do noo gó ÿ tabës hyb n'aa tii bä. ¹³ Senas häd näng do hã kä, ky n'aa jaw'yyk do baad hapäh doo, Aporos daheeh ratsyym kasog bä tii b' naa, ÿ karën baad mamasaa sa hã mahajaa doo me. Man'oo sa hã rabatsëk do waa n'aa hedoo doo. ¹⁴ Õm had'yyt hë nado masa. Taw'ääts hë er wakään, Jesus hã h'yy ka'eeh do na-ääj hë rama kametëek baad hadoo do ramoo bok rama hyb n'aa bedoh do sa wë. Taw'ääts hë tii d' ji bad'oo daap ji aboo mahãnh.

¹⁵ Sahõnh hë pa ÿ habok do õm mä rahyb n'aa esee. Mamaher'ood sahõnh hë kamahãnh do äã hã, er wakään Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ÿ hyb n'aa esee sa hã. ÿ karën P'op Hagä Do ky enyym sahõnh hë bë hã. Jääm hë kä.

* **3:10** Ta ti hedoo doo, dooh ji an'oo bä ta wób rama met'eëg bä. Dawëë ji kan'yyh sa mahãnh.

Piremon Piremon hã Paw-Ro ma erih do hahÿh

¹ ÿ Paw-Ro, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ër hÿhÿ hadoo do Tsimoot häd näng do daheeh òm äã edëng Piremon, äã najiis, äã nemuun Jesus sii moo wät doo.

² Äã edëng na-ääj hë Jesus hã h'yy ka'eeh do a tób bä kahet'aa doo,* ër änh hadoo do Apija häd näng do na-ääj hë, aj'yy Akipo häd näng do na-ääj hë baad äã nemuun Jesus wë moo wät doo. ³ ÿ karën P'op Hagä Do ër Yb, Jesus Kristo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do na-ääj hë ky en'yym bë hã. ÿ karën baad bë rah'yyb en'yym.

⁴ Piremon, òm ÿ ky n'aa etsëe bä, ÿ tsebee had'yyt hë P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do wë. ⁵ ÿ tsebé, P'op Hagä Do karapee makamahän ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa, Jesus ër wahë n'aa hã mah'yy kae had'yyt hë ÿ ky n'aa napäh do hyb n'aa na-ääj hë. ⁶ ÿ ky n'aa etsëe òm, Jesus hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad mabetsëh had'yyt hyb n'aa sa hã, baad mabahapäh do hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do ër hã tanoo doo.† ⁷ Tak'ëp

ÿ h'yy gadajaa kän, tak'ëp ÿ h'yyb tsebee kän wakän ÿÿ, P'op Hagä Do karapee mah'yyb tseb'ee do hyb n'aa.

⁸ Ti hyb n'aa ÿ eanh a hã mamoo wät hyb n'aa hahÿ a hã ÿ ky n'aa etsëe doo. ÿ karën bä paawä, ÿ mejüü paawä òm, Kristo mejüü do ÿ bahadoo do hyb n'aa. Ti hadoo né hë, dooh ÿ karën bä òm ÿ mejö bä. ⁹ Òm ÿ kamahän do hyb n'aa ÿ eaj ub a hã. ÿ Paw-Ro, ÿ wah'ëe däg kä, Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gëet doo, ¹⁰ ÿ etsëe a hã, baad magado Onesim p'aa hënh a wë takajaa bä.† Tah ÿ hado däk tii, Jesus hã tah'yy kae däk do hyb n'aa, Jesus ky n'aa ÿ baher'oot do hyb n'aa ta hã ÿ radawëes doo gó. ¹¹ P'ooj ub dooh baad ub Onesim moo wäd bä a wë. Hÿÿ kä baad tamoo wät da a wë. Baad tamoo wät wë ÿ na-ääj né hë.

¹² ÿ mejö nä a wë p'aa hënh. Tak'ëp ÿ kamahän tii, hã ÿÿ ÿ kamahän doo da. ¹³ Taw'ääts hë paawä tabaym pa ÿÿ, a jawén buuj ÿ tamasaa paawä babä, Jesus hyb n'aa ragadahew'ëes doo gó ÿ ag'ëed nuuj jé. ¹⁴ Dooh ÿ karën bä pa ÿ a karom tayyw bä makanarën bä. ÿ karën doo da nado. Makarën bä ti ÿ mamasa. ¹⁵ Nepäh P'op Hagä Do an'oo bä Onesim ahõm

* **1:2** Ta tób bä rawén kahet'aa, Jesus rahyb n'aa esee do hyb n'aa. † **1:6** Hahÿÿ da na-ääj hë ji hajaa ji erii bä tég nad'ëed is do 6: “ÿ ky n'aa etsëe òm, ta wób hã mamaher'oot hyb n'aa Jesus hã ji h'yy ka'eeh do ky n'aa, baad mabahapäh hyb n'aa sahõnh hë baad hadoo do Kristo hyb n'aa ër hã P'op Hagä Do an'oo däk doo.”

† **1:10** Piremon karom ti Onesim, kejën hõm do ta mahänh.

dó a mahãnh, a pa had'yyt hē hỹ hỹ kã tabawät hyb n'aa. ¹⁶ A karom had'yyt hē nado wäd ta tii. A hỹ hỹ hado däk hỹ hỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Èr wakãän, èr kamahãn do hado däk hỹ hỹ kã ti Onesĩm. Tak'èp ÿ kamahãn né paawä, òm ta bahãnh da makamahãn. A karom makamahãn do had'yyt hē nado. A wak'ãän däg hỹ hỹ kã Jesus hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa.

¹⁷ A h'yyb hata hadoo ÿ bahadoo bã a hã, tii bã ÿ karèn paawä ÿ magadoo doo da né hē magado Onesĩm. ¹⁸ Baad nadoo do a hã Onesĩm an'oo bã paah, ta kũüt nyy bã a wē, ÿ d' hep'aak. ¹⁹ Daj ÿ né hē ÿ berih hahỹ moh ÿỹ me, mabahapäh hyb n'aa ÿ erih do hã, ÿ ep'aak né da tii. ÿ ep'aak né da, mahapäh né hē ti anäng a kũüt hadoo wē ÿỹ, Jesus hã mah'yy kae däk do hyb n'aa hēp ÿ n'aa. ²⁰ Ti hyb n'aa kã, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do hyb n'aa ÿ karèn paawä baad magado Onesĩm. Mah'yyb tsebé ÿỹh, hãj ÿ mabahadoo do hyb n'aa Kristo hã èr h'yy ka'eeh do hyb n'aa. ²¹ Hahỹ ÿ wén erih, hã ÿỹ pé mamoo wät né hē da a hã ÿ etsēē doo. ÿ etsēē do bahãnh né da man'oo bã ÿ hapäh. ²² Sét hē ÿ etsēē nã a hã: ÿ karèn paawä mabenäm a tób gawakõ see ÿ gagä péh. ÿ gada da ÿ ran'oo bã ÿ bahõm ÿ radawäts gēēt doo gó naa, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsēē do hyb n'aa. P'op Hagä Do

maa napäh bë ky n'aa etsēē doo.

²³ Epararas, pa ÿ Kristo Jesus hyb n'aa radawäts gēēt doo, òm tahyb n'aa esee mäh. ²⁴ Maah-Ko, Aris-Tako, Demas, Rukas nemon ÿỹ Jesus ky n'aa her'oot doo, òm rahyb n'aa esee mäh. ²⁵ ÿ karèn Jesus Kristo, Tak'èp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym bë hã. Jãän hē kã.

Eberew Eber buuj hã kerih do hahỹȳh

*Ããs sa bahãnh P'op Hagä
Do T'aah ky n'aa hahỹȳh*

¹ P'ooj ub, hajõõ nuu me
ër wahë makũũh* hã P'op
Hagä Do maher'oot ta ky n'aa
rod raher'oot do hã. Ta see
hadoo tamaher'oot paah, ta
see hadoo tamaher'oot ta see
pé noo gó. ² Hỹȳ kã, da hë kã,
ta T'aah hã ër tamaher'ood
kãn. Ta T'aah mo haj'aa hã
P'op Hagä Do pahuuj wät paa
badäk hahỹȳh, wë, sagõõh,
papỹȳj, kamarab na-ããj hë.
Sahõnh hë ta wë hanäng
do ta T'aah gadoo da P'op
Hagä Do ky däng. ³ Ta T'aah
hã P'op Hagä Do kabaj'aa
do kametëeh. Ta Yb, P'op
Hagä Do hadoo né hë tii. Ta
kyyh tak'ëp hejooñh doo me
sahõnh hë tapahuuj wät do
tamatakëë, baad tabahado
had'yyt hë hyb n'aa, baad
tanado mahãnh. Nesaa do
ër h'yyb gó hanäng do tado
hõm do jawén paa bã, hỹ pong
jé, P'op Hagä Do hub hënh,
takaweh'ëeh doo bã tabaso
kãn, P'op Hagä Do bag'ããs
doo bã. ⁴ Ããs sa bahãnh ti
tanu gadäg kãn, tak'ëp tahyb
n'aa jawyg däk do hyb n'aa
ããs sa bahãnh P'op Hagä Do
an'oo däk do hyb n'aa. ⁵ Ããs sa
bahãnh tawén hadoo, dooh

“Tah ȳ õm. A yb ȳ hado däk
naga hë”,† P'op Hagä Do anoo
bã ããs sa hã. Dooh na-ããj hë
ããs hã “Ȳ né da a Yb, õm kã
Tah ȳȳ”,‡ tanoo bã. Ta T'aah
hã ti tabaher'oot. ⁶ Ta kyy
kerih do bód see hã hahỹȳ
da P'op Hagä Do kyyh badäk
hahỹȳ hã ta T'aah wah'ëeh
hadoo do tamejũũ noo gó:

“Ȳ karën sahõnh hë ããs
raweh'ëeh.”§

⁷ Ããs ky n'aa hã kã hahỹȳ da
P'op Hagä Do kyyh:

“Ããs karom ȳȳ, tabahëm do
hadoo rabahadoo ȳ
an'oo bã.

Tëëg hõõ hadoo ȳ an'oo bã na-
ããj hë karom ȳȳ hã”,
näng ta kyyh.**

⁸ Ta T'aah ky n'aa hã kã
hahỹȳ da P'op Hagä Do kyyh:

“Õm da tabagã n'aa had'yyt
hë, P'op Hagä Doo.

Mabag'ããs do hã baad
mamoo wät.

⁹ Baad hadoo do ti
makamahãñ doo.

Tak'ëp maganen'aak taw'ããts
hë nadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Doo,
mah'yy kaha'eeh doo,

õm tasëew hõm,

tak'ëp mah'yy gadajang
tan'oo bã a hata
mahãnh.”††

* **1:1** Eber buuj sa wahë makũ tii. Ta wakããn tama erih do hyb n'aa, ër wahë
makũũh tawén näng. Eber buuj sa uuh ti Judah buuj. † **1:5** Saaw-Mo 2.7 ‡ **1:5**
2 Samuëw 7.14 § **1:6** Dew-Teronom 32.43. Saaw-Mo 97.7 ** **1:7** Saaw-Mo
104.4 †† **1:9** Saaw-Mo 45.6-7

10 Hahỹỹ da na-ãaj hẽ P'op Hagä Do kyyh ta T'aah ky n'aa hã:

“Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm né ti sahõnh hẽ tadu dahäng noo gó badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãaj hẽ pahuuj wät doo.

11 Ta ti sahõnh hẽ gawatsik da. Tii d' nado òm. Òm da awäd had'yyt hẽ.

Ji saroor ahãnh do hadoo badäk hahỹỹh,
wẽ, papỹỹj, kamarab, sagõõh na-ãaj hẽ.

12 Ji hatsë ji apõõs doo da mabad'oo da sa hã. Mawareem da, ji saroor ji wa-reem doo da.

Tii d' nado òm. P'ooj ub mabawät doo da, tii da mabawäd had'yyt hẽ da. Doo makawareem bã. Òm da awäd had'yyt hẽ.”††

13 Doo noo gó ãas sa hã P'op Hagä Do her'ood bã:

“Aso hup yỹ hẽnh, si y mabag'ãas hyb n'aa a majũ y nes'ëem bã kä.”§§

14 Æas kä, sahee hedoo doo, P'op Hagä Do mejũũ do moo bok do tii. P'op Hagä Do mejũũ ramasa hyb n'aa ta jawén ta wẽ hedëp doo.

2

1 Ti hyb n'aa kä, ãas sa bahãnh Jesus bahadoo do

†† 1:12 Saaw-Mo 102.25-27 §§ 1:13 Saaw-Mo 110.1 hã takerii däk tii. Ta T'aah hã tabaheer'oot ta tii. * 2:2 P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tii, pä gatsebak do hã kerih do paah.

hyb n'aa, taw'ãats hẽ ta bahãnh baad ub ër hyb n'aa matakëe ta ky n'aa hanãm do ër maa napäh do hã, ta s'ee hẽnh, dawëe ta mahãnh ër h'yyb nawät hyb n'aa. ² Ky n'aa jaw'yyk né hẽ P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub ãas Mosees sa hã ratab'ëes doo.* Sahõnh hẽ ta ti ky nadah'eeh doo, ty n'aa ges'yyk doo, raky nadaheeh do pénh né hẽ ragadoo paa baad nadoo do ta sãm. ³ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, dooh da ër kedëeb bã P'op Hagä Do ji tarejãã do mahãnh, tak'ëp baad hadoo do ër ted'ëep do ky n'aa hã ër hyb n'aa manatakä bã, ta hã ër hyb n'aa nap'eed bã. Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do né hẽ ti pooj jé sa hã tamaher'oot do ta ti ji ted'ëep do ky n'aa. Ta jawén, Jesus kyyh maa napäh doo, te hub né hẽ tii, rametä kãn ër hã kä. ⁴ Ër hã ramaher'oot noo gó, ta metëe n'aa me, meuj n'aa näng doo me, tapehuunh doo me na-ãaj hẽ P'op Hagä Do metä kãn te hub né hẽ tii. Ta Sahee hã hana do ji hajaa doo, tah'yyb däng doo da ji hã tanoo doo, ta tii me na-ãaj hẽ tametëeh ta tii.

Ëër, ta wakããn bahadoo Jesus hado däk do ky n'aa hahỹỹh

⁵ Bë y maher'oot hahỹỹh: Doo ãas sa hã tado bã P'op Hagä Do an'oo däk rabag'ãas hyb n'aa ta ti papuuj hedoo do ta karapee rababok doo

bä, ta jawén hawät doo, ta ky n'aa babä bē ŷ ma erih doo. ⁶ Doo h ääs hã tan'oo bä ta ti rabag'ääs. Ti anäng P'op Hagä Do kyy kerih doo gó hahÿÿ da ta her'oot doo:

“Doo h its ti ajyy.

Ti hadoo né hē sa hã mahyb n'aa esee, P'op Hagä Doo.

Doo h its badäk hahÿÿ hã habong doo.

Ti hadoo né hē mahag'ääs sa hã.

⁷ Ääs hyb n'aa jeyyk do yd jé kanahën d'os hē ajyy rahyb n'aa jeyyk man'oo bä.†

Ti hadoo né hē, tak'öp rahyb n'aa jey'yyk, tak'öp rakawehēē däk man'oo bä.

⁸ Sahõnh hã rabag'ääs man'oo bä”, † näng mä ta kyyh.

Sahõnh hã rabag'ääs P'op Hagä Do an'oo bä kä, dooh mad'aak pé rabanag'ääs péh. Tii d' tahado né paawä, da hē dooh er hapëē nä bä sahõnh hã rabag'ääs. ⁹ Ta ti nepä né paawä er hã, er hapäh Jesus, ta hã ta ti kerii däk do paa kaja däk doo. Ääs hyb n'aa jeyyk do yd jé Jesus bahadoo dó P'op Hagä Do an'oo bä paah, ji wē P'op Hagä Do ky enyym do hyb n'aa sahõnh hē sa hyb n'aa tadajöp hyb n'aa. Hÿÿ kä, tahob wät do hyb n'aa paa dajëb, tak'öp Jesus

hyb n'aa jawyg däk, tak'öp takawehēē däk.

¹⁰ Taw'ääts hē né hē P'op Hagä Doo, sahõnh hē tahana doo, ta hyb n'aa sahõnh hē hawät doo, Jesus hã tabad'oo doo: Jesus ahoop do hyb n'aa baad had'op Jesus wén hado kän tan'oo bä, hajök badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do taah hedoo doo, ta sii ta bag tak'öp gabarëeh do mahang rababoo padëek hyb n'aa kä. Jesus sa h'yyb tym dëeb P'op Hagä Do wē. ¹¹ P'op Hagä Do hanaa né hē Jesus, tsyt hē P'op Hagä Do wē ji bawäd däk hanoo doo. Ti hanaa na-ääj hē ji, tsyt hē P'op Hagä Do wē haboo däk doo. Sét hanaa né hē eër. Ti hyb n'aa dooh Jesus nu mebyy bä “wakän haa” tanoo bä er hã, ¹² hahÿÿ da ta Yb hã taba her'oot noo gó:

“ÿ maher'oot da a ky n'aa wakän haa sa hã.

Öm ŷ ma ejäm da sa hõõ gó, a hyb n'aa rakahet'aa doo bä.”§

¹³ Hahÿÿ da na-ääj hē ta kyyh: “Ta hã da ŷ h'yy kasadä”,** näng mäh. Tii bä ahõm nä ta kyyh: “Gëet hahÿÿ ŷÿ, karapé haa sa sii, hã ŷ P'op Hagä Do anoo doo”,†† näng mäh.

¹⁴ Ta karapee ramajyyw enäh do hyb n'aa, radab enäh do hyb n'aa, sa da hadoo Jesus bahado däk. Tii d' tawén d'oo tadajöp doo me

† 2:7 Hahÿÿ da na-ääj hē tahajaa ji erii bä: “Banadawëet do noo gó, ääs hyb n'aa jeyyk do yd jé man'oo bä ajyy rahyb n'aa jeyyk.” ‡ 2:8 Saaw-Mo 8.4-6 § 2:12 Saaw-Mo 22.22 ** 2:13 Isajas 8.17 †† 2:13 Isajas 8.18

tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab,†† dajëb hejój wë näng doo, ¹⁵ ër tabed'ëëp hyb n'aa kä ji dajëp ji jeÿÿm do mahãnh. Dajëb ji jeÿÿm do hyb n'aa, sa karom he'ÿÿm doo gó habok do hadoo paa ër p'ooj ub. Jesus ër tabedëëb wät hÿÿ kä, baad ub, neÿÿm doo gó ër babok hyb n'aa kä. ¹⁶ Wyt ta maab hë: Aj'yy Jesus wén hado däk, Abaraãm panaa hedoo do tamasa hyb n'aa. Dooch ääs tamasa do hyb n'aa tado bä tii. ¹⁷ Ta wakãän hed'op tawén hado däk, sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät tabahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do wë, sa hä t'yyd mehĩn doo, P'op Hagä Do wë baad had'yyt hë moo wät doo. Sa da hadoo tabahado däk paah, tadajëp doo me nesaa do ër moo bok do tabado hõm hyb n'aa. ¹⁸ Jesus ahob wät do hyb n'aa ta hä Dijab h'yyb tatuk noo gó, Jesus hajaa tamasaa bä ji, da hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo. Tahapäh nyy da ji tamasa.

3

Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti hyb n'aa wakãn haa he-doo doo, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, ta

jawén, hÿ pong jé ta pa bë babok hyb n'aa, taw'ääts hë Jesus hä bë hyb n'aa matakä. P'op Hagä Do ky n'aa rod ër wë tamejüü do tii. Ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë. Ti né hë ër h'yy kaha'eeh doo. ² Sahõnh hë ta hä P'op Hagä Do mejüü do Jesus moo wäd wäd had'yyt hë, p'ooj ub Mosees moo wäd wät doo da sahõnh hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hä.* ³ Mosees hyb n'aa jawyk do bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Panyyg ky n'aa gó bë ÿ maher'oot: Tób ky n'aa etsëeh do bahãnh tób tama do ky n'aa etsëeh. ⁴ Anyy né paawä sahõnh hë tób tahem'aa doo, ti bahãnh ti P'op Hagä Doo, sahõnh hë mo haj'aa näng doo. ⁵ Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä Do mejüü doo, tób ta yd kahesé do hä. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hä.† ⁶ Kristo hä kä, P'op Hagä Do T'aah, baad tamoo wät P'op Hagä Do tób n'aa hadoo do hä kä. Ëër, Kristo hä h'yy ka'eeh do ti ta tób hadoo doo, neÿÿm doo me ër gadaa bä had'yyt hë ër hä taky däng doo. Ër h'yy ganejë hõm bä ër pooj jé ër gada do hä, ër kasab'ee do

†† **2:14** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. * **3:2** Tób P'op Hagä Do yd kahesé do pan'aa P'op Hagä Do ky gabuuj gó Mosees tamaa sooh do apäh ti P'op Hagä Do tób n'aa. Ta see pé noo gó P'op Hagä Do karapee na-ääj hë ramaneëënh P'op Hagä Do tób n'aa. Ti hyb n'aa, “baad ub Mosees moo wäd wät P'op Hagä Do karapee sa mahang”, tahanäng pé tii.

† **3:5** Hahÿÿ da na-ääj hë tahajaa ji erii bä tii: “Mosees kä, P'op Hagä Do karom, baad tamoo wät paa sahõnh hë P'op Hagä do mejüü do P'op Hagä Do karapee tabahag'ääs bä. Mosees moo wät do paa ta metëe n'aa P'op Hagä Do T'aah ky n'aa hä.”

hã.

*Taw'ãäts hē dooh ji aba bā
ji h'yyb ky n'aa hahÿÿh*

⁷ Ti hyb n'aa, P'op Hagä
Do kyy kerih do hã ta Sahee
her'oot doo da:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē
maa napäh bā,

⁸ bē aba manä bē h'yyb, P'op
Hagä Do wē rah'yy
kawereem do paa da,

banawäng doo bā P'op Hagä
Do rametyy noo gó.

⁹ Ta tii bā bē wahē makū ÿ
ramehet'yy,

40 ta baab noo gó rahapēē
né paawā kabaj'aa do
ÿ moo wäd wät do sa
mahang.

¹⁰ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän paa
nanäng sa wē.

Hahÿÿ d' paa ÿ her'oot sa
ky n'aa, ‘Ta s'ee hēnh
had'yyt hē sa h'yyb
bawät.

Dooh rakarēn bā rabok bā
ÿ karēn doo da', näng
paa kēh ÿÿ.

¹¹ Ti hyb n'aa ÿ kawajãän doo
me, ky kaneh'ÿÿt doo
me, ÿ ky däng hahÿÿh:

‘Dooh da ÿ an'oo bā ÿ benäm
doo bā rajēē pä bā.
Dooh da ÿ an'oo bā
rakamehãäg ÿ ky däng
doo bā’”, † näng P'op
Hagä Do kyyh.

¹² Wakān haa hedoo doo,
bē hyb n'aa matakä nesaa
bē h'yyb nahadoo hyb n'aa.
Bē hyb n'aa matakä bē h'yy
kanae mahānh, P'op Hagä
Do hawäd had'yyt do bē

neréd mahānh. ¹³ Taw'ãäts
hē bē sahōnh hē bē h'yyb
enāw bē da hadoo doo, da
hē ji P'op Hagä Do bats'yyt
nä bā, bē see ta h'yyb baa
mahānh nesaa do tamoo wät
do ta hã wadii do hyb n'aa.

¹⁴ “Bē hyb n'aa matakä P'op
Hagä Do bē neréd mahānh”,
ÿ wén mejüü bē hã, Kristo
h'yyb hataa er bahado däk
do hyb n'aa. Kristo h'yyb
hataa né hē èer, baad had'yyt
hē er h'yy kasadēē bā ta
hã, pooj jé er du doo noo
gó baad er h'yy kasadä doo
da. ¹⁵ Hahÿÿ tabaheer'oot bā,

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh
bē maa napäh bā, bē aba
manä bē h'yyb, P'op Hagä
Do wē rah'yy kawereem do
paa da”, § ¹⁶ jaa ti P'op Hagä
Do kyyh maa napäh doo,
ta wē h'yy kawereem doo?
Sahōnh hē Esit häj n'aa bā
naa Mosees manyyh do né
hē tii. ¹⁷ Jaa wē P'op Hagä
Do kawajãän 40 ta baab noo
gó? Nesaa do moo bok do wē
takawajãän. Banawäng doo
bā daap sa kamag baboo hōm.

¹⁸ Jaa hã ta ky kaneh'ÿÿt doo
me P'op Hagä Do ky hadoo:
“Dooh ÿ an'oo bā da ÿ benäm
doo bā rajēē pä bā. Dooh
da ÿ an'oo bā rakamehãäg
bā pa ÿÿ”? Ky nadah'eeh do
hã ta ky däng tii. ¹⁹ Rah'yy
kana'eeh do hyb n'aa né hē
rawén nahajaa rajēē pä bā
P'op Hagä Do benäm doo bā,
er hapäh.

4

1 Ti hyb n'aa, tanahänh nä do hyb n'aa ji P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, tabenäm doo bä ji h'yyb tym kameh'ääk doo, taw'ääts hē h'yyb eÿÿm doo me baad er hyb n'aa matakēē, bē see nes'ōōs hyb n'aa tii. 2 Ta tii d' bē ÿ wén maher'oot, banawäng doo bä sa hā ramaher'oot do paa da, er hā na-ääj hē ramaher'oot P'op Hagä Do panyyg hanäm doo. Nanäng dooh ragado bä P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo, raky nadaheeh do hyb n'aa sa wób ky dah'eeh doo da.* 3 Ēēr kā, P'op Hagä Do panyyg hanäm do ky dah'eeh doo, er gadoo da P'op Hagä Do hanaa ji h'yyb tym kameh'ääk doo. Ky nadah'eeh do sa ky n'aa kā hahÿÿ d' paa P'op Hagä Do beher'oot:

“Ti hyb n'aa ÿ kawajään doo me ky kaneh'ÿÿt doo me ÿ ky däng hahÿÿh:

‘Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajēē pä bä.

Dooh da ÿ an'oo bä rakamehääg ÿ benyyw hōm doo bä.’ †

Raky nadaheeh do hyb n'aa né hē rawén ganadoo sa h'yyb tym kameh'ääk doo. P'ooj ub paah, badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do benyyw däk paa tii.

* 4:2 Pawóp hē ky dah'eeh paah, Kareb, Josuwéh häd enäh doo. Ta wób dooh raky dahé bä, rawén ganadoo P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. † 4:3 Saaw-Mo 95.11 † 4:4 Genesis 2.2 § 4:7 Pooj jé ÿ erii wät doo tawén näng, tég eh do 3 hā pawóp nuu me ta ti taberii wät do hyb n'aa. ** 4:7 Saaw-Mo 95.7-8

4 P'op Hagä Do benyyw däk paa ta ti er wén hapäh, hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taher'oot do hyb n'aa setsi däg kā ta ā ky n'aa hā, tapehuunh do jawén paa bä: “Setsi m' ta ā kā tamoo gawatsik. Setsi kā m' ta ā kā, P'op Hagä Do kameh'ääk tapehuunh do hyb n'aa.” †

5 Ta ti ky n'aa né hē na-ääj hē taher'oot hahÿÿ da tabaher'oot bä: “Dooh ÿ an'oo bä da ÿ benäm doo bä rajēē pä bä. Dooh da ÿ an'oo bä rakamehääg ÿ benyyw hōm doo bä.”

6 P'op Hagä Do benyyw däk né hē ji baym do hood, ji h'yyb tym kameh'ääk doo bä. Pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ky n'aa hanäm do maa nap'ēēh doo, dooh raky dahé bä, ti hyb n'aa dooh ragado bä tii. Ti hadoo né hē, ti abok nä ta wób sa pooj jé P'op Hagä Do benyyw däk rabajäng hyb n'aa ta gó. 7 Ti hyb n'aa p'aa hēnh P'op Hagä Do anoo ta tyw n'aa ji hā. Da hē ti tabanoo ta tyw n'aa ji hā. Hajōng ta baab jawén paa bä, raky nadaheeh do jawén paa bä, P'op Hagä Do ky däng paa ta tii, Dawi her'oot do hā, pooj jé ÿ erii wät doo. § Hahÿÿ d' ta kyyh:

“Da hē, P'op Hagä Do kyyh bē maa napäh bä,

bē aba manä bē h'yyb”,**

näng mäh.

⁸ Josuwéh tado bä paawä ti hanoo do rakameh'ääk doo, hëej sa hä taky n'aa enooh do tado bä paawä rakameh'ääk doo bä, dooh ta jawén P'op Hagä Do her'ood bä paawä ta see pé ky n'aa ji kameh'ääk doo.†† ⁹ Ti hyb n'aa kä, ti anyy däk tsyt hë kasëew däk do ji h'yyb tym kameh'ääk doo, ta karapee hyb n'aa P'op Hagä Do benyyw däk doo. ¹⁰ Ta ti ji h'yyb tym kameh'ääk do gad'oo doo, rakameh'ääk da ramoo bok do jawén paa bä sa hä P'op Hagä Do karën doo, P'op Hagä Do kameh'ääk doo da né hë tapehuunh do tabahajaa do jawén paa bä. ¹¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hë tak'ëp er hyb n'aa tam'aah ji h'yyb tym kameh'ääk do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do er gadoo hyb n'aa, nabuj keh'üüm doo, ky nadah'eeh doo, p'ooj ub habong doo da er nabok hyb n'aa.

¹² Ta ti y wén her'oot, awät do hyb n'aa P'op Hagä Do kyyh. Tahajaa tabad'oo P'op Hagä Do karën doo. Sën-jeer séd demuun tahāw padëek do bahānh P'op Hagä Do kyyh hehām do hadoo. Sën-jeer t'öp tabajëng doo da ji k'yy gahūün gó, t'öp P'op Hagä Do kyyh bajëng ji h'yyb tym gó. Sahōnh hë ji h'yyb gó hanäng do tametyy, sahōnh hë ji hyb n'aa newëe do tametyy. ¹³ Sahōnh hë

P'op Hagä Do pahuunh do mahang dooh kejën pé P'op Hagä Do mahānh. Sahōnh hë P'op Hagä Do bahapäh. Sahōnh hë wyt ta maab hë ta matym gó. Ta matym gó er kametä däk da er metëeh hyb n'aa ta hä nyy da er baboo bok paah.

Jesus er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿyh

¹⁴ Ti hyb n'aa kä, ti anäng do hyb n'aa Jesus, P'op Hagä Do T'aah, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë, hÿ pong jé P'op Hagä Do wë hajëe suun doo, taw'ääts hë dooh er h'yy keréd bä Jesus ky n'aa er gado däk do paa hä. ¹⁵ Taw'ääts hë ta tii hä er h'yy kanerét y wén näng, er ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë tabahapäh do hyb n'aa né hë er h'yyb nahejooj. Tahapäh er hä kametëeh doo, ti na-ääj hë Nesaa Do Yb h'yyb tatuk do paa hyb n'aa sahōnh hä, er Nesaa Do Yb h'yyb tatuk doo da né hë. Nesaa Do Yb h'yyb tatug né paawä ta hä, dooh nesaa do Jesus hä. ¹⁶ Ti hyb n'aa taw'ääts hë h'yy kasadä doo me P'op Hagä Do ky enyym do wë er bahōm,†† er tat'yyd mehūn hyb n'aa, taky enyym doo gó er tamasa hyb n'aa baad tanadoo noo gó er hä.

5

¹ Sahōnh hë sa ky n'aa rod

†† 4:8 Josuwéh ti Kanaāh häj n'aa hēnh Isaraéw buuj mahūüm do paah. †† 4:16 Ji h'yy kasadä doo me ji ky n'aa etsëe, tahanäng pé ta wë ji bahōm doo.

wahë n'aa P'op Hagä Do wë takasëew hõm sa wakãän mahang, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa, P'op Hagä Do matym n'aa ta wë tamanaa hyb n'aa, sa masãäh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ãäj hë, nesaa do ramoo bok do kado hõm hyb n'aa. ² Sa da hadoo sa ky n'aa rod tabahadoo do hyb n'aa, sa nemuun h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, tahajaa kaja hë ta h'yyb tamahüüm bã h'yy gatamah do hyb n'aa hes'õõs do sa wë. ³ Sa da ta h'yyb nahejoonh do hyb n'aa, ta wakãän hyb n'aa had'yyt nado tama ejuu P'op Hagä Do wë. Ta hyb n'aa na-ãäj hë ky n'aa jaw'yyk do mejüü P'op Hagä Do hã tama ejuu, nesaa do tamoo wäd wät do kado hõm hyb n'aa.

⁴ Dooh hajaa pé ta daaj hë takasëew bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do ti hasëm tii, Arãw tasëew hõm do paa hadoo. ⁵ Ti hadoo Kristo hã. Dooh ta daaj hë takasëew bã, dooh ta daaj hë takawehëe bã sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa. P'op Hagä Do né hë tii, "Tah ÿ õm, hana ÿ õm"* hanäng do ta hã. ⁶ Hahÿÿ da na-ãäj hë Kristo hã P'op Hagä Do baher'oot ta kyy kerih do bód see hã:

"Sa ky n'aa rod wë ÿ had'yyt hë õm,

Merekisedek,[†] sa ky n'aa rod wë ÿ hadoo péh",[‡] näng mã ta hã.

⁷ Badäk hahÿÿ bã Jesus bawät noo gó tak'ëp taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã. Tak'ëp ta kyyh taky n'aa etsëe bã, haoot doo me na-ãäj hë taky n'aa etsëe P'op Hagä Do hã, dajëb mahãnh ji hed'ëep do hã. P'op Hagä Do ky daheeh taky n'aa etsëe doo, Jesus ky dahé had'yyt hë do hyb n'aa ta Yb karën doo. ⁸ P'op Hagä Do T'aah né hë paawä, nesaa do tahoop do hã tahapëe däk nyy d' tahanäng pé P'op Hagä Do hã ji ky daheeh doo. ⁹ Sahõnh hë ta Yb karën do ta hã kaja däk bã kã, sahõnh hë ta hã ky dah'eeh do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo däg kãn. P'op Hagä Do pa had'yyt hë da rababok tan'oo bã kã. ¹⁰ Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë, Merekisedek hadoo do Jesus bahadoo däk P'op Hagä Do an'oo bã.

Ji h'yy ganajëe hõm do Jesus hã ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hajõng ti anyy däk paawä ta ti ky n'aa bë ÿ maher'oot hyb n'aa. Ti hadoo né hë, hejoonh ji maher'ood bã ta ky n'aa, nayyw hë bë h'yy ganahoot do hyb n'aa ta hã. ¹² Bãp peej däg bë h'yy kae däk do hyb n'aa Jesus hã, ta wób paawä bë ma metëek da hë ta ky n'aa. Ti hadoo né hë, dooh tagah'ood nã bã bë hã. Bë karën p'aa hënh ji

* 5:5 Saaw-Mo 2.7 † 5:6 Genesis 14.17-20 hã takerii däk ta ti Merekisedek panyyg. ‡ 5:6 Saaw-Mo 110.4

ma metëek bē hā. Jāām hē pooj jé P'op Hagä Do ky n'aa bē rama metëek do paa ji ab'aanh bē karēn. Karapee t'aah ta yŷn bii gamyyj karēn doo, ta tā nawēh nā do hadoo bēeh. ¹³ Bii karēn nā doo, karapee t'aah hadoo nāh, ji hā P'op Hagä Do karēn do hā h'yy ganahoot nā doo. ¹⁴ Ta dab ti wahēh hedoo do sa tā. Hahŷy d' ŷ hanäng pé tii: H'yy gah'ood dāk do ramaa napäh sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh. Sa h'yyb gó rahyb n'aa newē had'yyt hē do hyb n'aa, rahapëe dāk ny hadoo do baad ub, ny hadoo do baad nadoo doo.

6

¹ Ti hyb n'aa, taw'ääts hē er hyb n'aa matakëe baad tagahoot hyb n'aa er hā sahōnh hē er hā Kristo metëeh doo, baad er bahaja dāk hyb n'aa. Taw'ääts hē dooh er abaj had'yyt hē jāām hē pooj jé Kristo ky n'aa er rama metëek doo. Taw'ääts hē dooh p'aa hēnh er abaj jāām hē pooj jé er ma kamet'ëeg wät doo, daap hadoo do ji moo wät do ji eréd hōm do ky n'aa hedoo doo, P'op Hagä Do hā ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hedoo doo, ² ji nu kemuun do ky n'aa hedoo doo, sa wahē n'aa sa moo radatoonh do sa nu gad'oo bā ky n'aa hedoo doo, dejep do ragenā bong do ky n'aa hedoo doo, h'yy kana'eeh do P'op

Hagä Do ky n'aa ety had'yyt hē do ky n'aa hedoo do na-āāj hē. Er hapëe dāk né hē sahōnh hē ta tii. ³ Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do an'oo bā, er ma kametëek er nahapäh nā doo, er hapäh do takah'ūūm hyb n'aa, baad er bahaja dāk hyb n'aa kā.

⁴⁻⁶ Ta ti ŷ wén her'oot, dooh tahaja bā kā p'aa hēnh P'op Hagä Do wē rah'yy kawereem bā Kristo tyw n'aa reréd bā, P'op Hagä Do panyyg hā rah'yy gah'ood dāk do paah, P'op Hagä Do hanaa ramepëe dāk do paah, P'op Hagä Do Sahee ragado dāk do paah, P'op Hagä Do kyyh hanām do ramepëe dāk do paah, Kristo hejój ta jawén tabag'ääs noo gó tametëeh do rahapëe dāk do paa na-āāj né hē. Kristo heréd hōm doo, dooh tahaja wäd bā p'aa hēnh rah'yy kawereem P'op Hagä Do wē, p'aa hēnh P'op Hagä Do T'aah b'aa kajatsék do hā rabepëem hadoo do hyb n'aa, sahōnh hē rabahapäh bā P'op Hagä Do T'aah ta wób raky n'aa rejāā ran'oo bā ta tii hā. ⁷ P'op Hagä Do ky n'aa edëng gëew naëng tōs gado had'yyt doo, ta danāh joom baad hawäng hanoo doo. ⁸ Tii d' nado gëew naëng hadoos do gado had'yyt né paawā jāām hē hawäng jawii hedoo doo, sasëng hedoo doo. Dooh gëew baad hadoo do tado bā. Edaa dāk P'op Hagä Do ky

* **6:8** Gereg kyy me tabaher'oot, "Tagadëeg ub tagatang." Tagadëeg ub tagawats'iik tahanäng pé tii, Gereg kyy me. Gëew ky n'aa gó ji tamaher'oot Jesus hā h'yy ganejē hōm do sa ky n'aa, h'yy gejē hōm do sa ky n'aa na-āāj hē.

n'aa wasee tii. Tagadëeg ub tagawats'iik tii.*

⁹ Tii d' né ÿ baher'ood paawä najis haa, dooh h'yy geje hõm do wób bë do bã hã ÿÿ. Baad hadoo do hã, ji h'yyb tym hedëp hanoo do hã bë h'yy kajäk, hã ÿÿ. ¹⁰ Ta ti ÿ wén hapäh bë hã, taw'ääts hẽ hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do bad'oo ji hã. Dooh da tamabaan bã bë moo bok do paah. Dooh da tamabaan bã ta hã bë kamahän do hyb n'aa ta karapee tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do bë masa do paah, da hẽ bë masa do na-ääj né hẽ. ¹¹ Ti hadoo né hẽ, ÿ karën paawä tsebé doo me, tak'ëp bë h'yyb hedoo doo me had'yyt hẽ bë bad'oo ta ti bë dajëb bã kä, baad bë gadoo hyb n'aa hÿ pong jé bë gahëen doo. ¹² Dooh ÿ karën bã bë nehøj padäg bã. Taw'ääts hẽ P'op Hagä Do ky n'aa enooh do bë pooj jé gado däk do rababok doo da bë babok. Baad rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, h'yy ganajëng doo me rababok do hyb n'aa, ti ragado däg kãn P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo kã.

P'op Hagä Do moo wät né hẽ ji hã taky n'aa enooh do ky n'aa kahÿÿh

¹³ P'ooj ub, Abaraãm hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh noo gó, ta daaj hẽ, ta häd gó taky däng, dooh taky kahÿÿd bã Abaraãm bahapäh hyb n'aa. Dooh P'op Hagä Do bahänh péh, ti hyb n'aa ta häd gó né taky däng. ¹⁴ Hahÿÿ

da Abaraãm hã taky n'aa enooh: “Õm ÿ ky n'aa edëng né da. Tak'ëp da takanekan a panaa”,† näng mä ta kyyh. ¹⁵ Tii bã h'yy ganajëng doo me Abaraãm gada do jawén paa bã, tagado däg kãn ta hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paah. ¹⁶ Baad ji karën bã ji ky dëe bã, ji bahänh hyb n'aa jawyk do hã ji ky däng, te hub né hẽ ji her'oot do ta wób rabahapäh hyb n'aa. Tii d' ji adoo bã, dooh ji rakysëew wäd bã. ¹⁷ Tii d' paa P'op Hagä Do bad'oo. Ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó taky däng, sa hã taky n'aa enooh noo gó. Tii d' tawén d'oo, ta jawén taky n'aa enooh do gadoo doo, dooh sa hã P'op Hagä Do ky kahÿÿd bã baad rabahapäh hyb n'aa. ¹⁸ Dooh P'op Hagä Do ahÿÿd bã ta kyyh. Dooh P'op Hagä Do noo kanesa bã. Pawóp hadoo do P'op Hagä Do wén her'oot ër hã, ëër, ta wẽ kedëeb wät doo, ër h'yy kahejój däk hyb n'aa, ër pooj jé ër gada do ër nerét hyb n'aa. ¹⁹ Baad ër gahëen ta wẽ né da ër babok ta jawén. Baad ër gahëen do ër h'yyb tahej'oonh ër h'yy geje hõm mahänh. Marakate ta jawyyg n'aa mesoo do hadoo bah'ood ahëm hõm mahänh hadoo ti ër h'yy kahej'oonh doo. Ta ti ër kahej'oonh doo, P'op Hagä Do hã takahej'oonh. ²⁰ Ta tii bã, P'op Hagä Do matym gó Jesus bajëe suun ër hyb n'aa, ta majyyw me tabado hõm hyb n'aa nesaa do ër moo boo

† 6:14 Genesis 22.17

bok doo. Sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do tób n'aa gawakõ t'öp gadäk doo gó sa masãäh majyyw tamahej'ëeh do hadoo né tii. Tii d' Jesus bad'oo do hyb n'aa ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahado däg had'yyt hë kä, sa ky n'aa rod Merekisedek hadoo péh.

7

Merekisedek ky n'aa hahÿÿh

¹ Panang Sarëm häd näng do wahë n'aa paa ta ti Merekisedek. P'op Hagä Doo, Ta Bahãnh Hadoo Do wë sa ky n'aa rod. Abaraãm Merekisedek mamuun paa Abaraãm babaaj nä bã ta wób sa wahë n'aa sa warahén sii hë taj'aa ketsë jawén paa bã. Tii bã m' Abaraãm Merekisedek ky n'aa edëe gëet. ² Ti m' Abaraãm bets'ëe hõm ta hã ta maji hã tado hõm do uuh. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe däk mä Merekisedek hã. “Sa wahë n'aa, baad had'op do moo hew'ëet doo”, tahanäng pé ti Merekisedek. Sarëm bã wahë n'aa m'. Sarëm bã wahë n'aa, “Sa wahë n'aa rakamanajë bong hanoo doo, rah'yyb enyyw padëek hanoo doo”, tahanäng pé tii. ³ DooH ji ky n'aa napëe bã ta yb, ta ÿÿn. DooH ji ky n'aa napëe bã ta wahë makũ tahana doo. DooH na-ããj hë ji

ky n'aa napëe bã tabenäng do ky n'aa, tadajëp do ky n'aa. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë,* P'op Hagä Do T'aah sa ky n'aa rod had'yyt hë tabahadoo doo da.

⁴ Bë hyb n'aa newë, tak'ëp tahyb n'aa jawyk Merekisedek. Abaraãm, ër wahë makũh, hyb n'aa jawyg né paawä, tets'ëe hõm ta maji hã tado hõm do uuh Merekisedek hã. Ji moo sahõnh hë ken'yyh do sét hë ken'yyh tets'ëe däk mä ta hã. ⁵ Rewi panaa wób, sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë hedoo doo, ti rahajaa ragahëen bã sa wakãan wë hanäng do uuh, Abaraãm panaa had'yyt né paawä. Tii d' tawén hadoo, tii da Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü do hyb n'aa. ⁶ Merekisedek, Rewi panaa nado né paawä, tagado däk Abaraãm wë hanäng do uuh. Ti m' Merekisedek ky n'aa edëe gëet Abaraãm, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do gado däk do paah. ⁷ Hÿÿ kä, wyt ta maab hë hahÿÿh: Ta bahãnh hyb n'aa jawyk do tii, ta yd jé hyb n'aa jawyk do taky n'aa edëng doo.† ⁸ Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë, sa wakãan wë hanäng do uuh gah'ëen doo, ajyy ub tii. Rawehëh padëek bã radejëp. Merekisedek kä, Abaraãm wë hanäng do uuh gadoo doo, edëb had'yyt

* 7:3 Ji ky n'aa nanapäh do hyb n'aa tabenäng doo, tadajëp doo, awäd had'yyt hë hadoo, dajëb né paawä tii. † 7:7 Abaraãm bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji bahapäh ta tii hã.

hē P'op Hagä Do kyy kerih do metëeh. Ti hyb n'aa sa ky n'aa rod Rewi panaa sa bahãnh tii. ⁹ Hahÿ hyb n'aa na-ããj hē Rewi panaa sa bahãnh Merekisedek hyb n'aa jawyk ji wén hapäh: Rewi panaa, sa wakään wē hanäng do uuh gah'ëen doo, ti na-ããj hē repaag hōm hadoo Merekisedek hã sa wē hanäng do uuh, dooh nä né paawä Rewi ti noo gó. Merekisedek hã Abaraãm ep'aak do hã rabepaag hōm. Hahÿ hyb n'aa tahajaa ji her'oot tii: ¹⁰ Abaraãm Merekisedek mamuun noo gó, Abaraãm hã nä ta panaa see Rewi.

¹¹ Takaja däg bã paawä sahōnh hē P'op Hagä Do karēn do Isaraéw buuj sa ky n'aa rod Rewi hana do ramoo bok do hã, dooh hyb n'aa pé P'op Hagä Do asēm sa ky n'aa rod see Merekisedek hadoo péh, Arāw hadoo pé nadoo doo. Rewi panaa, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod hedoo do radu doo noo gó ramoo bok doo, P'op Hagä Do an'oo dāk Isaraéw buuj sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Ta ky n'aa jaw'yyk do mahang tamaher'oot nyy da Rewi panaa ramoo bok ta wē. ¹² Ti hyb n'aa, ta see pé sa ky n'aa rod takahÿyd bã, ta nemuun né hē ky n'aa jaw'yyk do kah'ÿyt. ¹³ Ky n'aa jaw'yyk do kahÿyd däg kãn er wén hapëe kãn, Jesus er Wahë N'aa, ta ky n'aa P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do paah, dooh Rewi panaa tado bã. Jakóh

t'aah see panaa tii. Ta ti sa mahang dooh noo gó taganã bã sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē. ¹⁴ Ta ti ÿ wén her'oot, wyt ta maab hē do hyb n'aa, Judah häd näng do hanaa Jesus er wahë n'aa. Sa ky n'aa rod ky n'aa Mosees her'oot noo gó, dooh Judah panaa hã taky dëe bã sa ky n'aa rod rabahadoo hyb n'aa. ¹⁵ Wyt ta maab hē, takahÿyd kãn ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wē, Rewi panaa nado wäd. Ti hyb n'aa takahÿyd däg kãn na-ããj hē ky n'aa jaw'yyk doo, ji ky n'aa rod seeh, Merekisedek hadoo pé kaja dāk do hyb n'aa kã. ¹⁶ Ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wē ti tawén bahado dāk, Rewi panaa hyb n'aa nado, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü doo da. Ji ky n'aa rod Jesus wén hado dāk P'op Hagä Do wē, takabaj'aa do hyb n'aa, tawäd had'yyt do hyb n'aa. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, hahÿ da P'op Hagä Do ky hadoo do hyb n'aa paa ta hã:

“Sa ky n'aa rod had'yyt hē da wē ÿÿ òm,
Merekisedek, sa ky n'aa rod wē ÿÿ hadoo péh.”[†]

¹⁸ Ti hyb n'aa kã, ta ky n'aa jaw'yyk do pooj jé kan'oo dāk do kado hōm kãn hÿÿ kã nahejoonh do hyb n'aa. Dooh tahajaa péh. ¹⁹ Dooh noo gó Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bã baad had'op ji bahadoo, P'op Hagä Do wē ji bahōm hyb n'aa. Ti bahãnh baad hadoo do ta tyw n'aa

papuuɟ P'op Hagä Do an'oo däk hÿÿ kä. Ta ti ta tyw n'aa me ër hajaa ër kaja bä P'op Hagä Do wë.

²⁰ Ta ky kaneh'ÿÿt doo me ta häd gó P'op Hagä Do ky däng paa ta ti papuuɟ hadoo do taban'oo däk noo gó. Rewi panaa sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë rabahado padëek noo gó, dooh ta häd gó P'op Hagä Do ky dëe bä tanah'ÿÿt sa hã tanoo do ramoo bok doo. ²¹ Jesus kä ji ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tabahado däk bä, ta ky kaneh'ÿÿt doo me P'op Hagä Do ky dëe kãn tanah'ÿÿt doo. Hahÿÿ da ta kyyh ta hã:

“Baad ÿ ky däng hahÿÿh,

dooh ÿ h'yy kahÿÿd bä:

‘Sa ky n'aa rod had'yyt hë òm wë ÿÿ.’”§

²² Ky kaneh'ÿÿt doo me Jesus hã P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, pooj jé Mosees hã taky n'aa enooh do bahãnh baad ub hÿÿ kä ta tyw n'aa papuuɟ P'op Hagä Do wë ji tamahũũm doo, ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo. Jesus hyb n'aa takaja däk né hë ji hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo.

²³ Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do hã kä, ta see dajëb bä paah, takah'ÿÿt paa ta seeh. Sa wahë n'aa gó radejëp do hyb n'aa, dooh sét ub haja bä P'op Hagä Do wë tamoo wäd had'yyt bä. ²⁴ Tii d' nado Jesus. Jesus awäd

had'yyt hë do hyb n'aa, ji ky n'aa rod had'yyt hë P'op Hagä Do wë. ²⁵ Ti hyb n'aa, baad tabahajaa tedëeb bä ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë hah'ũũm doo. Awäd had'yyt hë, sa hyb n'aa taky n'aa etsëe hyb n'aa.

²⁶ Ti hadoo pé né hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do ji karën. Baad tabahajaa ër tamasaa bä sahõnh hã. Baad ub ti P'op Hagä Do matym gó. Dooh baad nadoo do tamoo wäd bä. Dooh nesaa pé ta hã. Nesaa do moo bok do h'yyb nahado. Hÿ pong jé sahõnh hë sa bahãnh tabahadoo P'op Hagä Do an'oo bä. ²⁷ Dooh hyb n'aa pé sa ky n'aa rod wahë n'aa wób rabahed'oo doo da tamoo wäd bä. Ta ãh hã had'yyt hë P'op Hagä Do hã rama ejuu paa tii. Pooj jé, sa daaj hë nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama hej'uu, tii bä sa wakãän, Isaraéw buuj nesaa do ramoo bok do hyb n'aa rama eju kãn. Tii d' nado Jesus. Sét nuu me ub nesaa do ta wób ramoo bok do sãm tan'oo däk P'op Hagä Do hã, ta daaj hë takan'oo däk noo gó sa hyb n'aa tadajëp hyb n'aa.** ²⁸ Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũũ do hã, ajyy sa da hadoo do nemuun h'yyb nahej'oonh do rakasëew däk sa ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë rabahadoo hyb n'aa. Tii d' nado P'op Hagä Do ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng do hã, Mosees kyn'aa jaw'yyk do jawén kan'oo däk doo. Ta

§ 7:21 Saaw-Mo 110.4 ** 7:27 Dooh hyb n'aa pé hajõõ nuu me tii d' tabad'oo.

T'aah tasëew dāk ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do tabahadoo hyb n'aa kã. Baad had'op had'yyt hë ta T'aah bahadoo P'op Hagä Do an'oo bã.

8

Jesus ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do P'op Hagä Do wë ky n'aa hahÿh

¹ Hahÿ ti bë ÿ maher'oot do mahang tak'ëp baad hadoo doo: Ti anyy dāk né hë ër ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät doo. Hÿ pong jé, P'op Hagä Doo, Sahõnh Ta Bahãnh Hadoo Do hub hënh, takaweh'ëeh doo bã tabaso dāk. ² P'op Hagä Do matym gó, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa bã ër ky n'aa rod moo wät, badäk hahÿ bã sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ajyy ratamaa sooh doo bã nado.*

³ Sahõnh hë ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät do[†] rasëm P'op Hagä Do matym n'aa P'op Hagä Do wë tamanaa hyb n'aa, sa masããh wób P'op Hagä Do hã tama ejuu hyb n'aa na-ããj hë. Ti hyb n'aa taw'ããts hë Jesus Kristo na-ããj hë manaa P'op Hagä Do matym n'aa. ⁴ Badäk hahÿ bã Jesus awäd nã bã paawä, dooh sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tado bã paawä, anyy dāk do hyb n'aa Rewi panaa

P'op Hagä Do hã rama ejuu doo, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejũ doo da. ⁵ Sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa, hÿ pong jé hanäng do hãd hadoo do katamaa sooh do yt hã ti ramoo heb'ook. Dooh P'op Hagä Do bawät do heh'äät do tado bã ta ti tób ta yt hã ramoo bok do ër wén hapäh, hahÿ da Mosees P'op Hagä Do maher'oot do paa hyb n'aa: “Mamoo wäd ta tii, hahÿ waëe hã a hã ÿ metëeh do hadoo da, mahapäh do hadoo né hë.”[‡] Heh'äät doo, hÿ pong jé tii. ⁶ Baad ub né paawä sa ky n'aa rod Rewi häd näng do panaa ramoo bok doo, tak'ëp baad ub ti bahãnh Jesus ër ky n'aa rod moo wät doo. Tii d' tawén hadoo, ta tyw n'aa papuuj ta hyb n'aa P'op Hagä Do wë ër kajaa Jesus anoo doo, p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'oot do bahãnh do hyb n'aa.[§] Tak'ëp baad ub ti bahãnh na-ããj hë ër hã taky n'aa enooh doo.

⁷ Pooj jé Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do an'oo bã paawä, baad ub sahõnh hë tabahadoo hyb n'aa, tii d' tado bã paawä, dooh hyb n'aa pé paawä ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh péh. ⁸ Tii bã, P'op Hagä Do bahapäh

* **8:2** Esodo bód, tęg eh do 26 hã takerii dāk ta ti sa hã P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa. Ta ti yt hã nado Jesus moo wät. [†] **8:3** Isaraéw buuj hã rama erih do hahÿh. Sa ky n'aa rod, Rewi panaa hedoo do sa ky n'aa taher'oot tęg nad'ëed is do 3 hã. [‡] **8:5** Esodo 25.40 [§] **8:6** Hahÿ d' tahanäng pé ti rakaner'oot do ky n'aa: Sinaih waëe hã P'op Hagä Do anoo paa sa hã ta ky n'aa jaw'yyk doo. Isaraéw buuj raky dahë bã, P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã, taky däng paah. Tii bã ta kyyh ragadoo. “Äã ky daheeh da”, nãk sa kyyh P'op Hagä Do hã.

bä, dooh né hē raky dahé bä
Mosees sa sii takaner'ood wät
doo, hahÿÿ da ta kyyh:

“Ti awät bē pooj jé papuuj
Isaraéw buuj sii ÿ
kaner'oot doo,

Judah buuj sa sii na-ããj hē.

Ta tyw n'aa papuuj ÿ anoo da
sa hã.

9 Sa wahē makū sa sii ÿ
her'ood wät do paa
nahado da tii,

ÿ man'yyh noo gó Esit bä naa.
Raky nadaheeh do hyb n'aa
paa sa sii ÿ ber'ood wät
doo,

ÿ eréd hōm paa sa wahē
makūūh”, nāng mā
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

10 “Hahÿÿ da ta tyw n'aa
papuuj

ta jawén Isaraéw buuj sa hã ÿ
metëeh doo:

Sa h'yyb gó da ÿ banoo ÿ ky
n'aa jaw'yyk doo.

Sa h'yyb tym gó da ÿ berih
hadoo da ta tii.

ÿ da P'op Hagä Do rah'yy
kaha'eeh doo.

Karapé haa d' tii.

11 Ti noo gó da,

dooh hyb n'aa da rama
met'ëëg wät sa da
hadoo do keh ÿ n'aa hã.

Dooh hyb n'aa da sa wakãän
rama met'ëëg wät pé ÿ
rabahapäh hyb n'aa.

Sahōnh hē da ÿ rabahapäh.

Hyb n'aa sakog is doo, hyb
n'aa jewyk do sii hē ÿ
da rahapäh.

12 Tii d' tawén hadoo,

ÿ mabaan hōm da baad
nadoo do ramoo bok
do paah.

Dooh da ÿ hyb n'aa es'ee wäd
bä nesaa do ramoo bok
do paa.”** Nāng mā
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk
Doo.

13 Sa sii takaner'oot do
papuuj P'op Hagä Do ky dāng
do hyb n'aa, tado hōm pooj
jé sa sii takaner'ood wät do
paah. Ta säg däg tii. Edah
tagawatsik. Ta tyw n'aa
papuuj tan'oo däk.

9

*Badäk hahÿÿ hã P'op Hagä
Do raj'aa etsë do ky n'aa
hahÿÿh*

1 Ti anāng paa pooj jé
Mosees sa sii P'op Hagä Do
kaner'ood wät do paa ky n'aa
jaw'yyk doo, ji hã metëeh
do nyy da P'op Hagä Do wē
ji kajaa, ta hã ji hyb n'aa
jaw'yyk hyb n'aa. Ti anāng
paa na-ããj hē badäk hahÿÿ
bä P'op Hagä Do raj'aa etsë
do tób n'aa, P'op Hagä Do
sa hã kahesé do tób n'aa
ramaneëenh doo. ² Sa hã
P'op Hagä Do kahesé do
tób n'aa katamaa sooh do
yt hã, ta gawakō tsyt hē
P'op Hagä Do wē kasëew
däk do ramaneëenh doo gó
tagadahāng ta bag tyng, pāw
tyng n'aa, P'op Hagä Do
matym gó kametëeh do pāw
n'aa na-ããj hē. ³ Ta baa
besuu n'aa bahānh tagadäk
ta gawakō tsyt hē P'op Hagä
Do wē kasëew däk do heh'äät
doo. ⁴ Tii bã tabahāng k'ääts

** 8:12 Jeremii 31.31-34

tëg gabarëeh do s'ëeb buu benyym do rabahej'uu do tyng n'aa. Tii bā tabahäng ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa na-ääj hē. K'ääts tëg gabarëeh do ta hā. Tii gó rabat'oonh hahÿÿh: Manah häd näng do hood k'ääts gabarëeh do s'ëeb, Manah ta gó, Arāw tatu n'aa ta ts'ooh genä hōm doo, pä gatsebak do na-ääj hē ta hā Jawéh ky n'aa jaw'yyk do kahehrih doo. ⁵ Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa jó rabab'ëeh kabaj'aa do këg enäh do heen n'aa kerubīm ramaneëeh doo. Ta ti ganahaang gó P'op Hagä Do hejój kameteëh. P'op kerubīm këg ragadabëeh, p'op naa sa këg me rajasuu hyb n'aa ta ty gatsë. Ta tii bā, ta ty gatsë jó, P'op Hagä Do awug hōm nesaa do Isaraéw buuj ramoo bong doo.* Hÿÿkä, babä ÿ erih do hā, dooh né paawä tahaja bā sahōnh hē ta ti hedoo do ky n'aa bë ÿ maher'ood bā, ⁶ tii da né hē sahōnh hē ta ti ragadebëeh sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā. Ta gawakō pooj jé gadäk doo gó sa ky n'aa rod P'op Hagä Do wē rabahej'ëeh ta tii bā P'op Hagä Do wē ramoo heb'ooh do ramoo bok hyb n'aa. ⁷ Ta gawakō t'öp gadäk doo gó jãām hē hajëë suun sa ky n'aa rod wahë

n'aa heh'äät doo. Sét ta baab ken'yyh sét nuu me tabajëng ta tii bā. Tabajëë suun bā, tamajë had'yyt hē sa mas'ää booj yb aj'yy majyyw P'op Hagä Do kahesé doo bā, h'yy gatamah doo gó nesaa do tamoo wät doo, ta wób moo bok do na-ääj hē kawug hōm hyb n'aa. Majyyw tamanajë bā, dooh né hē tahaja bā tajëë bā tii bā.

⁸ Ta tii hā P'op Hagä Do Sahee metëeh hahÿÿh: P'ooj ub, sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa ky n'aa jaw'yyk do yt hā rababok nä bā, dooh sa hā tagasëets nä bā ta tyw n'aa hadoo ta gawakō tak'ëp P'op Hagä Do wē kasëew däk doo hēnh. Dooh tagasëets nä bā sa wē ta tyw n'aa P'op Hagä Do wē tahanäng pé tii. ⁹ Da hē Kristo hā kaja däk do metëë n'aa ub sahōnh hē ta tii. Dooh P'op Hagä Do matym n'aa ramehen'aa doo, dooh sa masãāh majyyw ta wē ramahen'aa do na-ääj hē tahaja bā baad tabahado däk tan'oo bā P'op Hagä Do hyb n'aa jew'yyk do sa h'yyb. ¹⁰ Jãām hē ji awëh, ji awa, ji eëek do ky n'aa ub tii. Jãām hē naëng me sa hā renäm do ky n'aa tii. Papuuj kajaa do pooj jé ky n'aa jawyyg n'aa tii. Dooh t'öp ji h'yyb tenyyw bā.

Jesus majyyw ky n'aa hahÿÿh

* 9:5 Ta noo gatsë pong jé P'op Hagä Do kahesé sa hā. Ta ti tabasooh bā Isaraéw buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wē wahë n'aa rabana nesaa do ramoo bong do P'op Hagä Do bawug hōm hyb n'aa, takajesu däk hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta noo gatsë na-ääj hē ramaneëeh "kajesu n'aa noo gatsë n'aa", kajesu däk do hadoo do hyb n'aa nesaa do sa h'yyb gó hanäng do paah.

¹¹ Kristo kä, baad hadoo do ta tyw n'aa papuuj kaja däk do hã ji ky n'aa rod wahë n'aa heh'äät P'op Hagä Do wë tabahadoo noo gó, dooh tajëë suun bã P'op Hagä Do tób n'aa gó badäk hahÿÿ bã ajyy tamaa sooh doo gó, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Kristo bajëë suun tak'ëp baad tabahadoo bã. Hÿ pong jé, P'op Hagä Do matym gó né hë tabajëë suun. ¹² Kabara majyyw, booj yb taah majyyw nado ti t'ĩ hënh tamajë sun doo, sa ky n'aa rod wób rabahed'oo doo da. Ta majyyw né ti tamajë sun doo, tan'oo däk doo. Sét nuu me tii d' tabad'oo, P'op Hagä Do wë ër tabedëëb had'yyt hë hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hënh tabab'aanh péh. ¹³ Kabara majyyw, booj yb aj'yy majyyw, booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk do na-ãäj hë, ta wób sa hã sa ky n'aa rod ratsawyh bã, baad rabahado padëëk p'aa hënh. J'ooj hë né paawä rabenyyw bong ratsawyh wät do an'oo bã,† p'aa hënh rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahôm. ¹⁴ Tii d' tahadoo do hyb n'aa, tak'ëp ta bahãnh Kristo majyyw ër h'yyb tabenãm nesaa do ji moo wät do dajëb hanoo do mahãnh, P'op Hagä Do hedëb had'yyt do wë ër moo bok hyb n'aa kä. P'op Hagä Do Sahee

hawäd had'yyt do hejój gó ta daaj hë Kristo kan'oo däk P'op Hagä Do hã tadajëp noo gó. Dooh nesaa pé ta hã.

¹⁵ Ta ti hyb n'aa kä, Kristo né hë ti ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë gasëëts hõm doo, P'op Hagä Do asëëw hõm do ragadoo hyb n'aa nahãnh doo, P'op Hagä Do ky n'aa enooh do sa hã. Tadajëp do me tabedëëb kãn tii, Mosees ky n'aa jaw'yyk do sa hã mejüü do noo gó nesaa do ramoo bok do paa mahãnh.

¹⁶⁻¹⁷ Ky n'aa jaw'yyk do ta see erii bã tametëeh hyb n'aa ta me jaa wë tabaym ta ma paa tadajëp jawén paa bã, jããm hë wë ym do gadoo ta ma paah, ta hã ky n'aa kenooch do paa dajëp bã kä. Dajëp né hë sahõnh hë rabahapãh bã, tii bã kerih do paa ky n'aa jawyyg däg kãn. Kerih do mo haj'aa nãng do edëb nã bã, dooh kerih do ky n'aa kajawyyg nã bã. ¹⁸ Tii da p'ooj ub Mosees sa sii P'op Hagä Do kaner'ood wät do hã. Jããm hë tahyb n'aa jawyg däk sa mas'ãã see radaj'ëëp do jawén paa bã. Ta majyyw hyb n'aa taky n'aa jawyg däk P'op Hagä Do ky däng doo. Hahÿÿ d' paa tii: ¹⁹ Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Mosees maher'ood wät do jawén paa bã m' Isaraéw buuj sa hã, tado däk mã

† **9:13** Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa, dooh rahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahôm bã tób kamag nãng do yt hã hewäd nã doo, kamag hã, dajëp do paa k'yy hã na-ãäj hë moo däng doo. Rabenyyw bong hyb n'aa, p'aa hënh P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahajaa rabahôm hyb n'aa, ratsawyh sa hã booj yb taah ÿÿnh hahiin do raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Ta ti ky n'aa ti babä ta her'oot doo.

jawii isop häd näng do mooh, b'éé wii hahiin do sii hē m', ti m' tadatu booj yb taah wób majyyw naeng mahang kamekuuj dāk doo gó. Ti m' P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó tatsawyyh, ti m' Isaraéw buuj sa hä tatsawyh hōm mä na-ãäj hē. ²⁰ Ti m' Mosees ky hadoo sa hā: “Jawéh kaner'ood wät do bē sii metēē n'aa hahỹ majyyw. Ta kyyh bē gado dāk, bē kyyh Jawéh gado dāk na-ãäj hē hahỹ majyyw metēēh”,[†] näng mäh. ²¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do kerih do jó majyyw tatsawyh hōm doo da, tatsawyh wät na-ãäj hē P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa hā, sahōnh hē ta nahēē jó, sahōnh hē ta gó hanäng do jó na-ãäj hē. ²² P'eets hē paawä sahōnh hē takenyyw dāk P'op Hagä Do wē sa masāäh majyyw hyb n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk doo gó takerih. Majyyw takanan'oo däg bä, dooh takawug hōm bä nesaa do ji moo wät doo. Tii da né hē Mosees ky n'aa jaw'yyk do baher'oot.

²³ Tii da né hē nag'aap hē ȳ etsén wät do renäm paa P'op Hagä Do mejũũ, jããm hē hỹ pong jé hanäng do heen n'aa hado né paawä ta tii. Tii d' tahadoo do hyb n'aa, hỹ pong jé hanäng doo, heh'äät doo, jããm hē takenyyw dāk tak'öp baad hadoo doo me, ji masāäh majyyw bahānh baad hadoo doo me. ²⁴ Ti hyb n'aa, dooh Kristo ajēē

suun bä P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'öp ta wē kasēew dāk do ajyy ratamaa sooh doo gó. Hỹ pong jé hanäng do heen n'aa ub ta tii. Hỹ pong jé né hē taheh'äät bä kä Kristo bajēē suun, tanu dēē kán, t'ĩ hēnh P'op Hagä Do matym gó ēr taky n'aa etsēē hyb n'aa.

²⁵ Dooh hajōō nuu me hỹ pong jé P'op Hagä Do matym gó Kristo ajēē suun bä ta daaj hē takan'oo dāk hyb n'aa, sa ky n'aa rod wahē n'aa Rewi panaa rabahed'oo doo da. Sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ää majyyw me rabahej'ēēh tii, P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa gawakō tak'öp ta wē kasēew dāk doo gó. ²⁶ Hajōō nuu me ta daaj hē Kristo kan'oo däg bä paawä, hajōō nuu me Kristo bahob wät paawä badäk hahỹ P'op Hagä Do pahuunh noo gó naa. Dooh tii da Kristo adoo bä. Sét nuu me ub, tabedaa dāk bä kä badäk hahỹ hā ji hawät do gawatsig hōm noo gó, Kristo kaja dāk ta daaj hē takan'oo dāk doo me, tadajöp doo me nesaa do tabawug hōm hyb n'aa. Dooh hyb n'aa p'aa hēnh tabab'aanh péh. ²⁷ Sahōnh hē ji, sét nuu me né hē ji dajöp. Ji dajöp jawén paa bä kä P'op Hagä Do ky däng da nyy da ji tabad'oo, baad tado bä, baad tanado bä. ²⁸ Ti hadoo, sét nuu me Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, ta daaj hē takan'oo dāk dajēb hā, ta dajöp doo me, ta majyyw me, nesaa do hajök

do ramoo bok do tabawug hõm hyb n'aa. P'aa hēnh da Kristo kajaa. Nesaa do ji moo wät do hyb n'aa nado tii kä. P'aa hēnh tawén kaja kån da, ta hã gad'aa do tamahũũm hyb n'aa P'op Hagä Do wë kä, ta tii bä raboo had'yyt hē hyb n'aa kä.

10

Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do Isaraéw buuj hã kan'oo däk do paah, baad hadoo do P'op Hagä Do ky däng do ta jawén kajaa do maëts ub tii. DooH heh'ääT do hÿ pong jé hanäng do tado bä. Ti hyb n'aa dooh Mosees ky n'aa jaw'yyk do haja bä baad had'op rabahadoo tan'oo bä. DooH baad had'op rabahadoo tan'oo bä sét ta baab kenäh had'yyt hē sa mas'ää see P'op Hagä Do matym n'aa ranaheb'ooH doo. Ti hado had'yyt né hē ran'oo bä.

² Ta ky n'aa jaw'yyk do haja bä paawä baad had'op rabahadoo tan'oo bä P'op Hagä Do wë han'aa do ta hã rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa, dooh hyb n'aa wäd pé paawä sa mas'ääh wób raneboh bëëh, P'op Hagä Do bawug hõm hyb n'aa nesaa do sa hã hanäng doo. Sa h'yyb gó hanäng do paa kawug hõm bä paawä, dooh rahyb n'aa es'ee wäd bä paawä nesaa do ramoo bok do paah. ³ Ta tii hã dooh né

hē baad ji hado däg P'op Hagä Do matym gó. P'op Hagä Do matym n'aa ta baab had'yyt hē ramehen'aa doo, nesaa do awät nä sa h'yyb gó rahyb n'aa esee tan'oo bä. ⁴ Tii d' tawén hadoo, dooh né hē booj yb aj'yy majyyw haja bä, dooh kabara majyyw haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tado hõm bä.

⁵ Ti hyb n'aa badäk hahÿÿh bä Kristo kajaa noo gó kä P'op Hagä Do hã taky hadoo:

“Sa mas'ääh majyyw a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

A matym n'aa a wë ramahen'aa doo, ti nado ti makarën doo.

Ti hyb n'aa ÿ dab näng ÿ majyyw näng man'oo bä majyw ÿÿ ÿ banoo hyb n'aa ta sãm”, näng paa ta kyyh.

⁶ “DooH magado bä õm rama heju doo.

DooH magado bä a matym n'aa a wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do mabawug hõm hyb n'aa paawä”, näng mäh.

⁷ “Tii bä hahÿÿh da kēh ÿÿh:

‘Mahegää P'op Hagä Doo. ÿ kaja däk,

a kyy kerih doo gó kēh ÿ n'aa takerih doo da, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa.’”*

⁸ DooH m' sa mas'ääh majyyw, dooh m' P'op Hagä Do matym n'aa ta wë ramehen'aa doo,

* 10:7 Saaw-Mo 40.6-8 hã takerii däk tii. Kristo kyyh ta Yb hã tii.

doo h' m' ta wë rama ejuu doo P'op Hagä Do karën bä. Doo h' m' na-ãäj hë takarën bä ta matym n'aa ta wë ramehen'aa doo, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do tabawug hóm hyb n'aa paawä. Doo h' m' ta ti tagado bä, näng mä Kristo kyyh pooj jé. Ti taky hadoo, Mosees ky n'aa jaw'yyc do mejö né paawä ta tii d' rabadhed'oo. ⁹ Ta jawén hahÿÿ d' mä Kristo kyy kä: “Mahegää P'op Hagä Doo”, näng mäh, “ÿ kaja däk, makarën do ÿ moo wät hyb n'aa kä”, näng mäh. Gawatsig hóm pooj jé sa hä kamejüü do rabahed'oo do paah, ta ti ta her'oot do hä ji bahapäh. P'op Hagä Do gasëets hóm hÿÿ kä ta tyw n'aa papuu. ¹⁰ P'op Hagä Do karën do Kristo bad'oo do hyb n'aa, ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk do hyb n'aa er hyb n'aa tadajëp hyb n'aa, kado hóm nesaa do er h'yyb tym gó hanäng do paah. Tsytt hë P'op Hagä Do wë er tabasëew däg kän. Sét nuu me dajëb hä takan'oo däk. Jääm né tii.

¹¹ Ta äh hä had'yyt hë sa ky n'aa rod Aräw panaa hedoo do ramoo bok ramoo heb'oo do P'op Hagä Do tób n'aa yt hä. Ta äh hä had'yyt hë rama ejuu rama ejuu do paa péh, dooh né paawä ta ti haja bä nesaa do ji h'yyb gó hanäng do tawug hóm bä. ¹² Tii d' nado Jesus Kristo bad'oo hÿÿ kä. Sét nuu me ub takan'oo däk nesaa do er moo bok do hyb n'aa tadajëp hyb n'aa. Jääm né tii kä. Tii d' tabad'oo

do jawén paa bä hÿ pong jé, P'op Hagä Do hub hënh, ta hä P'op Hagä Do weh'ëeh doo bä tabaso däg kän. ¹³ Ti noo gó kä tagada ta majü P'op Hagä Do nes'ëem, Kristo raky daheeh P'op Hagä Do an'oo bä kä. ¹⁴ P'op Hagä Do hub hënh tawén so däg kän, sét nuu me er hyb n'aa tadajëp doo me baad had'op rabahado padëek tan'oo bä tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo.

¹⁵ P'op Hagä Do Sahee na-ãäj hë er tamaher'oot ta ti ky n'aa. Hahÿÿ da ta kyyh:

¹⁶ “Hahÿÿ da papuu Isaraéw buuj sii ta jawén ÿ kaner'oot doo: Sa h'yyb gó da ÿ banoo këh ÿ n'aa jaw'yyc doo. Sa h'yyb tym gó da ÿ berih hadoo da tii”,† näng mäh.

¹⁷ Ti m' ahóm nä ta kyyh:

“ÿ mabaan hóm da baad nadoo do ramoo bok do paah.

ÿ mabaan hóm da ÿ mejüü do raky nadaheeh doo”,‡ näng mäh.

¹⁸ Kristo hyb n'aa P'op Hagä Do mabaan hóm do hyb n'aa baad nadoo do ji moo wät do paa kä, dooh hyb n'aa wät pé ramoo heb'oo do paa sa ky n'aa rod ramoo boo bä nesaa do kado hóm hyb n'aa paawä.

¹⁹ Hÿÿ kä wakän haa hedoo doo, Jesus majyyw hyb n'aa

† 10:16 Jeremii 31.33 ‡ 10:17 Jeremii 31.34

neÿÿm doo gó ər hajaa ər ajëë p'ëë hadoo ta gawakõ tak'ëp P'op Hagä Do wë kasëew däk do hadoo doo gó. P'op Hagä Do matym gó ər hajaa ər ahõm bã had'yyt hë ÿ hanäng péh. ²⁰ Jesus dajëp doo me ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do wë tagasëets hõm. Ta baa besuu n'aa tatab'ëes tii. § Edëb had'yyt hë da jé ta ti tyw n'aa gó P'op Hagä Do wë hahõm doo. ²¹ Ti anäng ər ky n'aa rod P'op Hagä Do wë tak'ëp hyb n'aa jawyk doo, hÿ pong jé P'op Hagä Do bawät doo bã bag'ääs doo. ²² Ta ti hyb n'aa, taw'ääts hë ər h'yyb ehub doo me, baad ər h'yy ka'eeh doo me na-ääj hë ər kah'üüm P'op Hagä Do wë. Dooch ər h'yyb ər taky n'aa tapa wäd bã Kristo an'oo bã. Baad ər bahado däk na-ääj hë P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa ər hajaa P'op Hagä Do wë ər ahõm bã.** ²³ Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me had'yyt hë ər gada baad hadoo do ər hã taky däng doo, ər gada ər hanäng doo. Ɛr hã ky däng doo, moo wäd had'yyt hë taky däng doo. ²⁴ Taw'ääts hë ər tyw n'aa esoos nyy d' ər bad'oo ər h'yyb mahüüm ər da hadoo doo, rah'yyb hadoo hyb

n'aa, kamahän heh'äät do ər mahang takah'üüm hyb n'aa, baad hadoo do ta wób wë ji moo wät do takah'üüm hyb n'aa na-ääj hë. ²⁵ Taw'ääts hë dooh ər eréd bã P'op Hagä Do hyb n'aa ər kahet'aa doo, ta wób, h'yy gejë hõm do rabahed'oo doo da. Taw'ääts hë ta wób ər h'yyb en'yyim rah'yy gajëë hõm mahänh. Taw'ääts hë baad ta bahänh tii d' ər bad'oo, tabedaa däk Jesus matëeh do bë bahapäh do hyb n'aa.

²⁶ Bë h'yy gejë hõm manä ÿ wén näng bë hã, ji h'yyb haj'aa hë Jesus ji mak'yyts bã, nesaa do ji moo wäd nä bã had'yyt hë, ji hapëë däg né paawä baad hadoo do ky n'aa hã, hÿ jawén dooh tanyy wäd bã kã P'op Hagä Do hã ji anoo do pan'aa nesaa do ji moo wät do kawug hõm do sãm. ²⁷ Jããm né hë ti awät heÿÿm doo gó ji gada P'op Hagä Do ji taky n'aa etyy do baad nadoo do wë. Jããm né da tëëg hõõ tak'ëp haju do P'op Hagä Do maji gawats'iik do ti awät da ta ti wë. ²⁸ P'ooj ub, Mosees ky n'aa jaw'yyk noo gó, radej'ëep paa sahõnh hë Mosees ky n'aa jaw'yyk do mak'yyts doo. Tanyy bã pawóp hë, tamawoob hë ta ti hapäh doo, dooh né rat'yyd

§ 10:20 P'ooj ub, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã ti anäng ta baa besuu n'aa pään hebaan do s'ëeb. P'op Hagä Do kahesé doo bã noo gatsé n'aa tii. Dooch ji haja bã ta tii bã ji tabëej bã. Hÿÿ kã, Kristo hyb n'aa ər hajaa P'op Hagä Do wë ər ahõm bã.

** 10:22 P'ooj ub Isaraew buuj rabahed'oo do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'ooj ub, ranahaja bã P'op Hagä Do tób n'aa hënh rahõm bã baad sa h'yyb nadoo do hyb n'aa, ratsawyyh sa hã booj yb taah ÿÿnh raju däk do paa ooj naëng mahang kamekuuj däk doo. Setsi ta äh tabahado däk bã, Mosees ky n'aa jaw'yyk do mejüü rabehop. Tii bã kã, baad rabahado padëek p'aa hënh. Tii bã rahajaa P'op Hagä Do tób n'aa hënh rabahõm. Ti ky n'aa gó tabeh'üüm.

mehiĩn bã ta ky n'aa jaw'yyk do mak'yyys doo. ²⁹ Nyy da bẽ hã? Dooh g'eeh ti bahãnh P'op Hagã Do rejã da P'op Hagã Do T'aah makyyys doo, Jesus majyyw ty n'aa ges'yyk doo, P'op Hagã Do Sahee ji tat'yyd mehiĩn do ky n'aa rejãã doo? Jesus majyyw né ti ta hyb n'aa ta tyw n'aa P'op Hagã Do wẽ gasëets hõm doo. Ta hyb n'aa né hẽ P'op Hagã Do wẽ rakasëew dák paah. ³⁰ Èr hapäh né hẽ Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hahỹ her'ood wät doo: “ÿ né ti sa sãm habaanh doo. ÿ né tii.”†† “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa etyy da ta karapee”,‡‡ nãng na-ããj mäh. ³¹ Tak'ëp ta ãm n'aa nãng P'op Hagã Doo, hedëb had'yyt do moo gó ji tarejã däg bã!

³² Taw'ããts hẽ bẽ hyb n'aa es'ee nyy da baad bẽ babok p'ooj ub, panyyg hanãm do hã bẽ h'yy kadaw'uuh jawén paa bã. Tabad'op hẽ bẽ h'yy gejë hõm ti noo gó, baad nadoo do bẽ ahob né paawã. ³³ Bẽ hyb n'aa es'ee nyy da ta see pé noo gó bẽ raky n'aa rejãã paah, nyy da paa bẽ rarejãã. Bẽ nado paa tii, ti noo gó rarejãã doo, bẽ hyb n'aa esee paah, bẽ masa paa ta ti hah'oop doo. ³⁴ Ti noo gó bẽ t'yyd mehiĩn paa bẽ da hadoo do radewäts b'ëeh doo, bẽ masa paa sa hã. Tsebee gó bẽ gadoo ti noo gó bẽ ma rado hõm doo, ti bahãnh baad hadoo do nahãnh do ti awät bẽ pooj

jé hỹ pong jé bẽ hapäh do hyb n'aa. ³⁵ Ti hyb n'aa bẽ h'yy gejë hõm manäh. Baad had'yyt hẽ Jesus hã bẽ h'yy kae bã, tak'ëp baad hadoo do bẽ gadoo da. ³⁶ Taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó, h'yy ganajëng doo me bẽ gadoo bẽ ahoop doo, P'op Hagã Do karën do bẽ bahaja dák bã kã, bẽ gadoo hyb n'aa bẽ hã taky däng doo. ³⁷ Hahỹ da P'op Hagã Do kyy kerih do ta ti ky n'aa:

“Eada dák da ti hawät do kaja.

Dooh da tatabëej bã taky däng do noo gó.

³⁸ Karapé haa, matym ÿỹ gó baad hedo padëek doo, rah'yy ka'eeh do hyb n'aa da rababoo had'yyt hẽ.

Dooh da ÿ tsebee bã h'yy gajëe hõm do wẽ”, nãng mäh. §§

³⁹ Èer kã, dooh ta tyw n'aa heréd hõm do èr ado bã, ragawatsig hõm doo hënh hahõm doo gó haboo dák doo. H'yy ka'eeh do èer, nesaa do mahãnh hedëp doo.

11

Ji h'yy ka'eeh do ky n'aa hahỹh

¹ Hahỹ d' tahanãng pé ti ji h'yy ka'eeh doo: Baad ji bahapäh do ti ji h'yyb gó, ji gadoo né da ji pooj jé ji gada doo. Te hub né hẽ, ti awät né da ji nahapäh doo, baad ji bahapäh ji h'yyb gó.

² Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa

†† 10:30 Dew-Teronom 32.35. ‡‡ 10:30 Dew-Teronom 32.36, Saaw-Mo 135.14

§§ 10:38 Habakuk 2.3-4.

P'op Hagä Do wén gadoo ër wahë makũh.*

³ P'op Hagä Do hã ër h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ër hapäh hahÿÿh: Sahõnh hë badäk hahÿÿh, wë, kamarab, papÿÿj, sagõõh na-ããj hë, ta ky gabuuj né hë P'op Hagä Do pehuuj wät. Ji nahapäh doo me tapehuuj wät da hë ji hapäh doo.

⁴ Baad ub Abéw makũ h'yy ka'eeh do hyb n'aa baad hadoo do tama ejuu paah, ta hÿÿj Kaïh ma ejuu do nahado. Ti hyb n'aa baad né hë m' Abéw P'op Hagä Do hã. Baad mä P'op Hagä Do hã Abéw ma ejuu doo. Badäk hahÿÿ bã Abéw nawäd wäd né paawä, da hë nä tah'yy ka'eeh do paa ër hã tametëeh nyy da ji h'yy ka'eeh.

⁵ Aj'yy Enók häd näng do P'op Hagä Do masäg kân ta wë ta hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa paah. Dooch paa Enók dajëb bã. Dawuh up mäh. Dooch rawyyd wäd bã P'op Hagä Do mahũũm do hyb n'aa. P'op Hagä Do Enók h'yyb enäw had'yyt hë tabawät do hã, ta wë P'op Hagä Do mahũũm do pooj jé.

⁶ Ji h'yy kanae bã, dooh ji haja bã P'op Hagä Do ji h'yyb enäw bã. Jé karën do P'op Hagä Do wë tahõm bã, jããm né hë tahajaa, P'op Hagä Do awät né hë taky dahé bã, baad hadoo do P'op Hagä Do anoo ta hã hesoos do hã taky dahé bã.

⁷ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa Nowéh tatamaa jat marakate, ta ÿÿm, ta taah, ta taah äj raked'ëëp do hood n'aa. Marakate tatamaa jat Nowéh P'op Hagä Do maher'oot jawén paa bã sa pooj jé hana do ranahapäh nä doo. Nowéh h'yy ka'eeh doo, ta metëë n'aa ta wób sa hã. Nesaa do hã ta wób raky n'aa kety däk, Nowéh h'yy ka'eeh doo da rah'yy kana'eeh do hyb n'aa. Ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë baad ji bahado däk P'op Hagä Do matym gó. Ti hyb n'aa, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad Nowéh wén hado däk ta matym gó.

⁸ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa tawén ky dahé wät P'op Hagä Do maher'oot noo gó hëëj s'ee hënh tabahõm hyb n'aa, hëëj ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo hënh. Abaraãm ky dahé wät, tatsyym kadoo, dooh né paawä tahapëë bã n'yy hënh ta ti hëëj badäk. ⁹ Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa hëëj ta hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh doo bã tabawäd wät ta s'ee hënh naa hadoo doo da. Ta tii bã jé pad'yyt hë takeh'ÿÿt. Sa masãh byyh s'ëëb sa tób rah'ÿÿt doo. Tii d' né paa Isak, Jakóh rabad'oo. Sa hã na-ããj hë P'op Hagä Do ky n'aa enooh paa hëëj Abaraãm hã taky n'aa enooh do paah. ¹⁰ Ta tii d' paa Abaraãm rawén bok panang P'op Hagä Do mo haj'aa hã, nahãnh doo, hÿ

* **11:2** Ër wahë makũh tawén erii wät, ta wakãan, Isaraéw buuj Jesus hã h'yy ka'eeh do tama erih do hyb n'aa. Isaraéw buuj sa wahë makũ ti sa ky n'aa tamaher'oot doo.

pong jé badäk do ragada do hyb n'aa.

¹¹ Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa, neta né paawä ta y̆ym Sarah, tabëej däg né paawä ta baab n'aa ta y̆ym sii tabetaah hyb n'aa, Abaraãm panaa nyy däk, P'op Hagä Do moo wät né hē ta hã taky däng do taky daheeh do hyb n'aa. ¹² Ti hyb n'aa kä, edaa däg né paawä tadajëp do ta t'aah benäng noo gó, sagõõh hawób däk, hood tęg hawób däg ta panaa ta jawén kä.

¹³ Abaraãm, Isak, Jakóh na-ãaj hē radejëp sa hã P'op Hagä Do ky n'aa eno däk do paa ragadoo do pooj jé. Ti hadoo né hē, rah'yy kae had'yyt hē radejëp bā kä. Ti hyb n'aa, dawëe naa rahapäh hadoo sa hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah. Tse-bee gó ragahëen ti sa h'yyb gó. Dooh m' badäk hahỹ tado bā sa panang heh'äät, sa nooh. Ta s'ee hēnh naa, ta wób sa häj n'aa bā habok do hadoo mäh, sa nooh. ¹⁴ Sa häj n'aa pan'aa hes'oos do tii, ta ti hedoo do her'oot doo. ¹⁵ Dooh hëej reréd hõm do paa tado bā rah'yyb padëek doo. Tii d' tado bā paawä, rahaja paawä rababaaj nā p'aa hēnh t'ĩ hēnh. ¹⁶ Panang hỹ pong jé badäk doo, hëej reréd hõm do bahãnh baad hadoo do resoos. Ti hyb n'aa, dooh P'op Hagä Do nu mebyy bā, “Y̆ ti rah'yy kaha'eeh doo”, ta her'ood bā. Tenyyw hõm sa panang pan'aa hỹ pong jé.

¹⁷⁻¹⁸ Abaraãm P'op Hagä Do metyy noo gó, taju paawä ta t'aah Isak P'op Hagä Do wë. Tii d' tawén doo paawä, baad P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Isak, sét had'os do ta t'aah Abaraãm aju paawä, hahỹy da paawä P'op Hagä Do ky hadoo paa ta hã: “Isak hanaa da a panaa heh'äät.”† ¹⁹ Abaraãm hã, P'op Hagä Do hajaa dejëp do ragenä boo bā tan'oo bā. Ti hyb n'aa, dooh né paawä Isak tadajëeb bā, ta t'aah tagadoo p'aa hēnh, dajëp do mahang taganä wät hadoo.

²⁰ P'op Hagä Do hã Isak h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky n'aa edëng Jakóh, Esauh daheeh, sa pooj jé hawät do hã.

²¹ P'op Hagä Do hã Jakóh h'yy ka'eeh do hyb n'aa tadajëb pooj jé taky n'aa edëe wät mä pawóp hadoo do Joséh taah, tii bā m' ta tatu hã tanu hyy häng bā m', P'op Hagä Do taj'aa etsëe kån.

²² Joséh h'yy ka'eeh do hyb n'aa, tabedaa däk bā tadajëp doo, taky däng mä Esit bā naa Isaraéw buuj raban'yyh da ta jawén. P'op Hagä Do hã tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejüü sa hã nyy d' rabad'oo ta k'yy paa hã.

²³ P'op Hagä Do hã Mosees yb, Mosees y̆yn rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Mosees benäng do jawén paa bā, tamawoob hē kamarab noo gó rajejën mä Mosees. Anãm mä sa hã sa t'aah. Dooh m' rajej̆ym

† 11:17-18 Genesis 21.12

bä häj n'aa wahë n'aa mejũũ doo.

24 P'op Hagä Do hä Mosees h'yy ka'eeh do hyb n'aa, dooh takarën bä Paraóh toog t'aah ramaneënh karapee tanado wät bä kä. 25 Dooh takarën bä nesaa do moo heb'ooh do sa da tah'yyb hado bä. Dooh takarën bä sa sii tatsebee bä. Ji wad'iits ti ta tii, ta hä. P'op Hagä Do karapee, Isaraéw buuj, sa sii rarejãã do takarën tagadoo. 26 Tak'ëp baad ub ta hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do kajaa do tagada do hyb n'aa ta hä raky n'aa rejãã doo. Tak'ëp ky n'aa gebah do Esit häj n'aa bä hanäng do bahãnh ti ta hä. Raky n'aa rejãã do tawén gadoo, baad hadoo do ta sãm tagada do hyb n'aa ta pooj jé. 27 Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa né hë tawén eréd hõm Esit häj n'aa. Dooh Esit häj n'aa wahë n'aa kawajããn do tajeÿÿm do hyb n'aa tado bä. Dooh tah'yy gajëë hõm bä, P'op Hagä Do ji nahapäh do tahapëë däk do hyb n'aa. 28 P'op Hagä Do hä tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ Pas-kowa heen n'aa Isaraéw buuj ratab'ëës. Tah'yy ka'eeh do hyb n'aa tamejũũ b'éé majyyw repeets hõm sa tób noo bä, dajëb manaa do sa taah wah'ëeh hedoo do tanadej'ëep hyb n'aa.

29 Isaraéw buuj rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rabatsëg hõm akajar Hahiin Do häd näng doo me, bawoonh do ji mahõm do hadoo. Esit buuj kä rakarën bä paawä

rabatsëg hõm Isaraéw buuj sa jawén, pehãs mä naëng me.

30 Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa Jerikó häd näng do panang hadë pä s'ëëb kajäg bëeh, setsi ta äh noo gó Isaraéw buuj ranu haw'õöd bong jawén paa bä. 31 ÿÿnh Rahab häd näng doo, hajök do sii he'ÿÿh do paah, tah'yy ka'eeh do hyb n'aa dooh tadajëb bä ta wób sa sii, panang babuuj P'op Hagä Do ky nadah'eeh do sa sii. Baad mä Rahab gadoo paa pawóp hadoo do Isaraéw buuj panang begã n'aa. Tamo n'aa jesuu, tajejën.

32 Badawëët paawä Gidejõn, Barak, Sãn-sãw, Jepeté, Dawi, Samuéw häd enäh doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ããj hë sa ky n'aa ji maher'ood bä. 33 Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa ta ti sa wób rado hõm sa majĩ häj n'aa. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa baad P'op Hagä Do karën doo da ti sa wób rabag'ããs. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ragadoo. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa P'op Hagä Do noo mesoo awad. 34 P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tëëg hõõ tak'ëp haju do mahãnh sa wób raked'ëep. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa sën-jeer mahãnh raked'ëep sa wób. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa, nahej'oonh do paa hejooj padëëk. Rah'yy ka'eeh do hyb n'aa rakarejan sa majĩ sii rakaneb'ooh noo gó, sa majĩ ranes'ëëm. 35 ÿÿj wób

p'aa hēnh ragadoo sa taah dejēp do mahang genā bong doo.†

Sahōnh hē ta ti hedoo do ta wób rahapēē né paawā, h'yy ka'eeh do wób rahoop sa hā rarejāā doo. Rahob had'yyt hē, dejēp. Dooh P'op Hagā Do raky n'aa jejēn bā raked'ēēp hyb n'aa paawā. Tak'ēp baad ji bawād had'yyt do hỹ pong jé, ragenā bong bā kā, ti ragahēēn. ³⁶ H'yy ka'eeh do wób raky n'aa rejāā, rahewyyh. H'yy ka'eeh do wób ramoo mewyyt, ratsyym mewyyt haak sapuuw hadoo doo me, ragadahew'ēēs doo gó radewāts b'ēēh. ³⁷ Pā me ramakut h'yy ka'eeh do wób radejēp hyb n'aa. H'yy ka'eeh do wób rabaa gehōg hōm seer me. H'yy ka'eeh do wób sēn-jeer me radej'ēēp. Jé pad'yyt hē h'yy ka'eeh do wób raked'ēēp sa majī mahānh. Jāām hē b'ée byyh kabara byyh h'yy ka'eeh do wób sa saroor. Dooh sa wē hanyys péh. Kasuud is paah. Rano n'aa masoo, rarahejāā. ³⁸ Banawāng doo bā, waēē mahang, pā yb gabaho doo gó, k'āāts yt hā gabaho doo gó na-āāj hē rababok paah. Dooh rahyb n'aa p'eed bā badāk hahỹỹ bā hanāng doo. Baad had'op ta tii. Badāk hahỹỹ bā habong do wób, P'op Hagā Do hā h'yy kana'eeh do sa bahānh ta tii, baad hadoo doo. ³⁹ Baad ub

ta ti sahōnh hē P'op Hagā Do hā, ta hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh paa ragado bā sa hā P'op Hagā Do ky n'aa eno dāk do paah. ⁴⁰ Rawén ganadoo paa ta tii, baad hadoo doo, pooj jé taky n'aa enooh do bahānh, P'op Hagā Do h'yyb dāng do hyb n'aa sa hā ēr hā na-āāj hē, séd demuun baad had'op ēr bahadoo hyb n'aa kā.

12

Dooh ji h'yy gajēē hōm bā baad nadoo do ji ahob né paawā ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti hyb n'aa kā, hajōk h'yy ka'eeh do paah, p'ooj ub habong do paa ēr rahapāh do hyb n'aa, taw'āāts hē ēr eréd hōm sahōnh hē ji tahewaat doo, baad nadoo do ji tamasoo do na-āāj hē. Taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me P'op Hagā Do karēn doo da ēr aboo had'yyt hē hỹ jawén, tsyym kas'ỹỹ do h'yy ganajēng doo me rawaj'aah doo da rakajaa bā kā. ² Taw'āāts hē Jesus hā ēr h'yyb padēēk. Ēr h'yy ka'eeh do du na do tii, ēr h'yy ka'eeh do kah'ūūm hanoo do tii. Tak'ēp tsebé do ta pooj jé tagadoo tagada do hyb n'aa tagadoo paa b'aa kajatsēk do hā tadajēp doo. Dooh hyb n'aa Jesus nu mebyng pé ta tii d' tadajēp do hā.* Tii bā kā, P'op Hagā Do sahōnh hē

† **11:35** P'op Hagā Do ky n'aa rod sa hā masa do P'op Hagā Do hā rah'yy ka'eeh do hyb n'aa tii. * **12:2** Judah buuj sa hā, b'aa hā ji dajēb bā tak'ēp ji nu mebyng. Sa hā P'op Hagā Do ky n'aa was'ee dāk do tii d' dajēp doo. Ti hadoo né hē, dooh Jesus nu mebyng bā, baad hadoo do ta pooj jé tagada do hyb n'aa.

bag'ããs do hub hēnh tabaso kãn, takaweh'ēeh doo bã. ³ Bē hyb n'aa newē nyy da dooh Jesus h'yy gajēē hōm bã, tak'ēp ajyy nesaa do moo heb'ooh do ta hã rakamajē né paawä. Bē hyb n'aa newē Jesus, bē h'yy gejë hōm mahãnh. ⁴ Bēeh, dooh dajēb bē ahob nã bã nesaa do hã bē h'yy keb'aah do hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bē h'yy keb'aah né hē, bē h'yy gejë hōm manäh. ⁵ Bē mabaan hōm P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb en'yyim do hyb n'aa bē tamaher'oot doo. Bēeh, ta taah hã tabaher'oot tii. Hahÿÿ da ta kyyh ta kyy kerih doo gó:

“Tah ÿÿ, mamak'yyts manä mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do òm tametēek doo.

H'yy gajēē hōm manä tak'ēp hadoo doo me òm tamaher'ood bã, òm tah'yy geãm bã.

⁶ Mahÿÿnh do hadoo doo me Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do metēek takamahãnh do hã.

Sahōnh Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do gadoo doo, ta taah hedoo doo, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hewyyh hadoo ta see pé noo gó tametēek hyb n'aa”,† nãng ta kyyh.

⁷ Baad nadoo do bē ahoop doo, bē tametēek do pan'aa tii. Ta taah bē bahado däk do

hyb n'aa, ta t'aah hã tabad'oo doo da bē hã tabad'oo ta ti metēeh. Sahōnh hē né hē sa taah hedoo do mahÿÿnh hadoo doo me sa yb metēek.

⁸ Mahÿÿnh do hadoo doo me P'op Hagä Do bē tama net'ēeg bã paawä, sahōnh hē ta taah tametēek doo da, tii bã dooh paawä ta taah heh'äät bē do bã. ÿÿnh daap hetaah do taah hadoo paawä bē tii bã.

⁹ Èr karepé noo gó, èr yb badäk hahÿÿ bã hanãng doo, mahÿÿnh do hadoo doo me èr rametēek, èr wén weh'ēeh èr yb. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē ti bahãnh èr Yb hÿ pong jé hawät do èr ky daheeh, ta pa had'yyt hē èr babok hyb n'aa.

¹⁰ Pawóp its ta baab noo gó ji yb ji rametēek baad hadoo doo me sa hã, èr rabaw'ēeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo kä èr tametēek baad tabahadoo hyb n'aa èr hã, baad had'op, tsyt hē nesaa do mahãnh èr babok hyb n'aa kä, tsyt hē nesaa do mahãnh tabawät doo da. ¹¹ Ji hã rametēek doo, ji rahewyyh doo, dooh né hē ji genaag bã ta tii d' ji hã rabad'oo do ti noo gó. Hejoonh ji hã, datés ji hã. Ti hado né paawä, ta jawén kä, P'op Hagä Do mo haj'aa ji ahob wät do hyb n'aa ji h'yy ganyy däk bã kä, tak'ēp h'yyb nyyw gó baad had'op doo gó ji bawät tan'oo bã kä.

¹² Ti hyb n'aa kä, bēeh, h'yyb nahejooj padēek doo, bēeh, h'yyb nahedo padēek doo, taw'ãäts hē bē h'yy kahej'oonh, bē h'yyb hedo

† 12:6 Proweh-Bijos 3.11-12

p'aa hēnh. ¹³ Taw'āāts hē tyw n'aa dajang doo me bē babok, h'yyb nahed'oo do rah'yy ganejē hōm hyb n'aa, p'aa hēnh baad had'yyt hē Jesus tyw n'aa gó rababok hyb n'aa kã.

Dooh ji mak'yyts bã ji P'op Hagã Do maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ H'yyb nyw gó bē aboo sahōnh hē sa wē. Tsyt hē, nesaa do mahānh, P'op Hagã Do wē bē aboo had'yyt hē. Tsyt hē nesaa do mahānh ji naboo bã, dooh da Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ji hapēē bã da. ¹⁵ Baad bē masaa bē da hadoo doo, dooh bē mahang makyys pé ji hã P'op Hagã Do ky enyym doo. Ji hã P'op Hagã Do ky enyym do makyys doo, ta hã h'yy gajēē hōm doo, baad nadoo do tadu n'aa, ta wób tah'yyb tatuk ta nemuun dawēē P'op Hagã Do mahānh rababok hyb n'aa. ¹⁶ Bē hyb n'aa matakã bē mahang tanaÿÿh hyb n'aa ta ÿÿm nadoo do sii, ta patug nadoo do sii. Bē hyb n'aa matakã bē mahang tananāng hyb n'aa P'op Hagã Do waneh'ēeh do Esauh makū bad'oo doo da. Sét ta waa hyb n'aa tesēem hōm, tan'oo dāk ta wah'ēē hadoo do paa ta hÿÿj hã. ¹⁷ Bē hapäh né hē, ta jawén, ta yb ky n'aa edēng takarēn bã, dooh ta yb gado wäd bã. Aód né paawã dooh tahaja wäd bã tahÿÿd bã tabad'oo do paah.

¹⁸ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē h'yy ganajēng doo me baad had'yyt hē ēr h'yy ka'eeh. Baad ub né hē ta tyw n'aa papuuj, p'ooj ub Mosees hã kametã dāk do bahānh tii. Dooh bē kaja däg ji hapäh do waēē bahōō dāk doo bã, tak'ēp tabadagyp doo bã, bah'ood darung do bawät doo bã, ēr wahē makū rabad'oo do paa hadoo.† ¹⁹ Dooh bē maa napēē bã b'éé s'āān gamehÿÿh do ky ka'eeh doo. Dooh bē maa napēē bã P'op Hagã Do kyyh ām n'aa nāng doo, ta ti ramaa napäh do paa hadoo. Ramaa napäh bã m' rabetsēē P'op Hagã Do ky ym hyb n'aa sa hã ta her'oot doo. ²⁰ Tak'ēp rajeÿÿm do hyb n'aa, dooh m' rahaja bã ragado bã P'op Hagã Do mejūū doo: “Dajēp né da waēē hã moo dāng doo, bē masāāh see na-āāj hē dajēp né hē da. Ji akut pä me tadajēp hyb n'aa”,§ nāng paa ta kyyh. ²¹ Tak'ēp mä ta ām n'aa nāng Mosees hapäh doo. Ti hyb n'aa m' taky hadoo: “Tak'ēp ÿ kajajān ta ām n'aa hã”,** nāng mäh. Ti hadoo paa sa hã.

²² Ēr hã kã ta tyw n'aa papuuj P'op Hagã Do wē tagasēets hōm. Pooj jé sa hã kametã dāk do nahado tii. Waēē hadoo ji matym me ji nahapäh do wē, Sijōn häd nāng do wē bē kaja dāk. Jerusarēnh hÿ pong jé badāk doo hēnh, P'op Hagã Do hedēb

† 12:18 Ēr wahē makūūh tawén her'oot, ta wakāān Isaraéw buuj tama erih do hyb n'aa hahÿÿh. § 12:20 Esodo 19.12-13 ** 12:21 Dew-Teronom 9.19

had'yyt do panang wë bë kaja kân. Tak'ëp hajök do ääs tseb'ee doo gó hÿ pong jé rakata padëëk doo bä bë kaja kân. ²³ P'op Hagä Do taah wah'ëëh hedoo do sa wë bë kaja däg kân. Hÿ pong jé sa häd kerii däk. Sa wób bë bahado däk. P'op Hagä Do wë bë kaja kân, sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do ky n'aa etyy doo. Baad habok do paa hÿÿ kä baad had'op do hado däk do sa wë bë kaja kân do hadoo.†† ²⁴ Ta tyw n'aa papuuj P'op Hagä Do ky n'aa enooh do Jesus gasëëts hõm do wë bë kaja kân. Baad ta majyyw ër h'yyb tym tabenyyw däk. Abëw majyyw nahado, k'ääts gó naa P'op Hagä Do hä tabetsëë P'op Hagä Do babaanh hyb n'aa ta säm.‡‡ Jesus majyyw etsëë hadoo P'op Hagä Do hä tamabaan hõm hyb n'aa sahõnh hë nesaa do ër moo bok do paah. ²⁵ Ti hyb n'aa bë mak'yyts manä Jesus ër tamaher'oot doo. P'ooj ub, P'op Hagä Do kyyh badäk hahÿÿ bä Mosees sa hä tamaher'oot do mak'yyts doo, nesaa do hä raky n'aa kety däk tii. Ti bahãnh ji P'op Hagä Do rejää do ër ahoop da hÿ pong jé naa ër tamaher'oot do ër mak'yyts bä. Dooh ër haja bä ër kejën bä ta ti mahãnh. ²⁶ P'ooj ub waëë Sinaih häd nãng doo bä sa sii P'op Hagä Do baher'oot noo

gó, tak'ëp badäk hahÿ katajus wät ta ky haj'aa. Da hë kä hahÿÿ da P'op Hagä Do ky dãng: "Sét nuu me ti awät nä badäk hahÿ had'yyt nado katajuus ÿ an'oo bä. Wë na-ääj hë katajuus da ÿ an'oo bä", nãng ta kyyh. ²⁷ "Sét nuu me ti awät nä" ta her'ood bä, gawatsig da tapehuunh do paa hahãnh doo, naym doo, tahanãng pé tii. Jääm né hë haym nahãnh doo. ²⁸ Ti hyb n'aa, panang banahãnh do ër gadoo da do hyb n'aa hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs doo bä, taw'ääts hë dooh ër eréd bä P'op Hagä Do ky ennym do ji hä. Taw'ääts hë takarën doo da, ër j'aa etsë ta hä. Taw'ääts hë P'op Hagä Do ër hyb n'aa jew'yyk ër hyb n'aa meuunh doo me. Taw'ääts hë ta wë ër kadadu doo me ër j'aa etsë ta hä. ²⁹ Taw'ääts hë tii d' ër bad'oo, tëëg hõõ sahõnh hë tagawats'iik do hadoo P'op Hagä Do ër h'yy kaha'eeh doo.

13

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹ Taw'ääts hë bë kamahãnh had'yyt hë bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ² Taw'ääts hë baad bë gadoo bë tób bä ta s'ee hënh naa hena doo. Tii d' ta wób rabad'oo do hyb n'aa paah, ääs né ti ragadoo, dooh né paawä rahapëë bä ääs rado

†† **12:23** Jesus hä ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa hÿ pong jé babuj n'aa ji bahado däk, dooh né paawä t'ii hënh ji awäd nä bä. Ti hyb n'aa né hë sahõnh hë tetsén do wë ji kaja däk tanooh. ‡‡ **12:24** Genesis 4.10

bä. ³ Taw'ääts hē ragada-hew'ēes doo gó radewäts b'ēeh do bē hyb n'aa esee, bē masaa. Bē hyb n'aa newē nyy d' bē karēn paawä bē hā ta wób rado bä, bē tado bä paawä ēnh radewäts b'ēeh doo. Bē hyb n'aa newē na-āāj hē rarahejāā doo, bē hā pé hado né paawä ta tii.

⁴ Taw'ääts hē bē sahōnh hē bē hyb n'aa jew'yyk ji katēē doo. Masuuj nado tii. Taw'ääts hē ȳynh patug dooh ta ȳym tawad'ii bä ȳynh see wē. Taw'ääts hē ȳynh na-āāj hē dooh tawad'ii bä ta patug. Tii d' ȳ wén her'oot, baad nadoo do hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa ȳym nadoo do sii, sa patug nadoo do sii ha'ȳyh doo.

⁵ Bē kamahān manā dajēē. Taw'ääts hē bē h'yy gadeja bē wē hanäng do hā. Tii d' bē ȳ wén maher'oot, hahȳy da P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa: “Doooh ōm ȳ eréd bä. A pa had'yyt hē ȳbawät”, * näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa, hejooonh do ēr hā takametä bä, dooh ēr hyb n'aa tón bä. P'op Hagä Do hā ēr h'yy kasadä do hyb n'aa hahȳy da ēr hajaa ēr ky hadoo:

“Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do masa ȳ n'aa. Doooh da ȳ ēȳm bä.
Doooh hajaa pé hā ȳ ramoo bok péh.”†

⁷ Bē hyb n'aa es'ee bē wahē n'aa bē h'yyb mah'ūūm do

paah, P'op Hagä Do panyyg bē ramaher'oot do paah. Bē hyb n'aa newē nyy da rababok paa radejēp bä kä. Taw'ääts hē rah'yy ka'eeh do paa da bē h'yy ka'eeh.

⁸ Jesus Kristo dooh takahȳyd bä. P'ooj ub tabawät doo da, da hē na-āāj hē tabawät, h̄y jawén na-āāj hē tabawäd had'yyt da. ⁹ Ti hyb n'aa bē an'oo manā ta s'ee hēnh bē rah'yyb mahūūm hajōng hedoo do ta see ky n'aa me rama metēēk doo me. Taw'ääts hē ji wē P'op Hagä Do ky enyym do bē tah'yyb hej'oonh, baad bē h'yy kae had'yyt hē hyb n'aa. Sa waa, sa tā ratayy do hā bē hyb n'aa matakä manäh. Doooh ta ti masaa bä tayy do sa hā. ¹⁰⁻¹¹ Ēr wē ti anyy däg kän nesaa do ēr moo bok do hado hōm doo, Jesus, ēr hyb n'aa dajēp doo. Sa masāāh wób majjyyw Judah buuj sa ky n'aa rod wahē n'aa tamahūūm P'op Hagä Do tób n'aa gawakō t'ōp gadāk doo gó P'op Hagä Do matym gó, nesaa do ramoo bok do paa kado hōm hyb n'aa. Sa hā P'op Hagä Do kahesé do tób n'aa yt hā moo heb'ooh doo, dooh rahaja bä rawēē bä ta ti booj yb, kabara dab. Panang bahānh rabaju hōm tii. Ta tii pé né hē, P'op Hagä Do matym gó nesaa do hado hōm do ti Jesus. ¹² Ta hā kaja dāk sahōnh hē sa ky n'aa rod rabad'oo do paah. Ti hyb n'aa, Jesus na-āāj hē

* 13:5 Dew-Teronom 31.6 † 13:6 Saaw-Mo 118.6-7

ahob wät panang bahänh, ta majyyw hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē tabasēew hōm hyb n'aa ta karapee. ¹³Ti hyb n'aa kä, panang bahänh Jesus ramahūūm doo da, ta hā rarejāā do tabahoop hyb n'aa, taw'āāts hē ēr na-āāj hē ēr eréd hōm Jesus ganadoo do rabahed'oo doo. Taw'āāts hē ēr gadoo Jesus hyb n'aa ēr raky n'aa rejā bā, Jesus gado dāk do paa hadoo ta hā raky n'aa rejāā doo. ¹⁴Ta ti ŷ wén her'oot, dooh babā ēr panang heh'āāt nahänh do tado bā. Hŷ pong jé ēr panang heh'āāt do ti ēr gada doo. ¹⁵Jesus ēr ky n'aa rod P'op Hagä Do wē tabahadoo do hyb n'aa, taw'āāts hē Jesus wē ēr bahōm ēr j'aa etsēē had'yyt hē hyb n'aa P'op Hagä Doo. Da hē ēr j'aa etsē doo, P'op Hagä Do matym n'aa hadoo né hē tii, P'op Hagä Do ji hyb n'aa jew'yyk do né hē tii. ¹⁶Bē moo boo had'yyt hē baad hadoo do bē da hadoo do wē. Bē mabaan manā tii. Bē masaa had'yyt hē ta wób bē wē hanäng doo me. Bē mabaan manā tii. P'op Hagä Do matym n'aa hadoo tii. P'op Hagä Do h'yy gadajang ta tii hā. ¹⁷Taw'āāts hē bē ky dahé, bē hyb n'aa jewyyg Jesus hā h'yy ka'eeh do hyb n'aa bē wahē n'aa hedoo doo. Bē rahagāā had'yyt hē, rahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Do wē rakametēeh hyb n'aa ta jawén kä nyy da paa bē rabahag'āās. Bē an'oo manā bē rahyb n'aa tón, baad

nadoo do hyb n'aa ta ti bē hā. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē ky dahé né hē, tsebee gó bē rabahag'āās hyb n'aa.

¹⁸Bē ky n'aa ets'ēē āā hyb n'aa P'op Hagä Do hā. Āā hapäh, baad ub āā h'yyb. Baad ub āā baboo had'yyt hē āā karēn. ¹⁹Tak'ēp bē ky n'aa ets'ēē P'op Hagä Do banoo hyb n'aa nyyw hē ŷ matēeh hyb n'aa bē wē.

Ky n'aa kedēng do ky n'aa hahŷŷh

²⁰⁻²¹ŷ karēn P'op Hagä Doo, h'yyb nyyw ji hā hanoo doo, bē hā tabanoo sahōnh hē baad hadoo doo, takarēn do bē bahajaa bē moo bok hyb n'aa. ŷ karēn Jesus Kristo hyb n'aa tamoo wät ēr h'yyb gó tagen'aak doo. Ta tyw n'aa papuuj nahänh do P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paa Jesus majyyw gasēets hōm do hyb n'aa, p'aa hēnh Jesus ēr Wahē N'aa ganā wät dejēp do mahang P'op Hagä Do an'oo bā. B'éé hagā n'aa wahē n'aa heh'āāt do ti Jesus. † Taw'āāts hē Jesus Kristo ēr j'aa etsēē had'yyt hē. ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'āāts hē.

²²Wakān haa hedoo doo, baad bē gado hahŷ bē ŷ ma erih doo gó bē ŷ maher'oot doo. Dooh tadawēd bā ŷ ma erih doo.

²³Bē ŷ maher'oot, dooh ēr hŷŷj hadoo do Tsimoot ragadahew'ēēs doo gó tag'ēēd wäd bā. Rado nyyh. Nyyw hē takaja bā babā, ŷ mahūūm da si ŷŷ, bē wē ŷ beg'āās bā.

† 13:20-21 Ēr hagā n'aa heh'āāt tahanäng pé tii.

24 Bë maher'ood ãã hyb
n'aa esee bë wahë n'aa hedoo
doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do
karapee na-ããj hẽ. Itarija häj
n'aa buuj Jesus hä h'yy ka'eeh
do bë m' rahyb n'aa esee. 25 Ỹ
karẽn P'op Hagä Do ky enyym
bë wë. Jããm hẽ kä.

Tsijaag

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Tsijaag, Jesus wak'ãän ma erih do hahÿÿh

1 Tsijaag ÿ ti hÿÿh, P'op Hagä Doo, Jesus Kristo Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do sa karom. 12 hedoo do Isaraéw taah panaa mahang Jesus hã h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ ketyn hõm do ÿ edeng.

Ji hã kametty do ky n'aa hahÿÿh

2 Wakãh haa,* taw'ãäts hẽ baad bẽ tsebee hajõng hedoo pé ji hã kametty do bẽ wẽ tana bã. 3 Baad P'op Hagä Do hã ji h'yy ka'eeh do kametty doo, ji h'yy kahejój had'yyt hẽ tan'oo bã. Ta ti bẽ bahapäh do hyb n'aa "taw'ãäts hẽ baad bẽ tsebee kametty do hã" ÿ wén näng. 4 Taw'ãäts hẽ bẽ h'yy kahejój had'yyt hẽ baad tabahado däk hyb n'aa bẽ h'yyb tym, sahõnh hẽ ji hã P'op Hagä Do karën do tabanäng hyb n'aa bẽ h'yyb tym gó, bẽ wẽ tabadoo mahãnh. 5 Ti hadoo né hẽ, P'op Hagä Do karën do bẽ see nahapëe bã, taw'ãäts hẽ tabetsëe P'op Hagä Do hã. Tii bã P'op Hagä Do banoo ta hã tah'yy ganäng hyb n'aa. Baad P'op Hagä Do banoo ji hã kã. Tak'öp P'op Hagä Do betsëeh sahõnh hẽ sa

hã. Dooch ji tahajëew bã ji ky n'aa ets'ëe bã. 6 Taw'ãäts hẽ hetsëe doo, h'yy ka'eeh doo me taky n'aa etsëe. Taw'ãäts hẽ dooch taky sëew bã P'op Hagä Doo. Maadaka bah'ood ty gahëm hënh tamahũum do hadoo jé ky sëm doo. 7 Ta ti hadoo do dooch tagadoo pé Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do hanaa. 8 Pawóp hẽ hadoo ta ti hedoo pé sa h'yyb. H'yy kehÿÿd had'yyt hẽ ragabok.

9 Taw'ãäts hẽ Jesus hã h'yy ka'eeh do kes'uut doo, ky n'aa nets'ëeh doo, rah'yy kasab'ee, P'op Hagä Do matym gó raky n'aa etsä däk tanoo do hyb n'aa. 10 Taw'ãäts hẽ tak'öp ma enäh do rah'yy kasab'ee rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo wät do hyb n'aa sa hã. Jawii ts'ooch ahëej jëng do hadoo da.† 11 Papÿÿj nu ganä däk bã, tak'öp tabajuu bã, tsawyy jëng jawii. Tũũ ta ts'ooch kajäg jëng. Ahëej jëng tii bã hanäm do ta hã. Ti hadoo né hẽ tak'öp ma enäh do sa hã. Sa ma hã ramoo boo nuuj jé né hẽ ragawatsig jëng.

12 Ky n'aa kedeng ji, ji h'yy kaneréd bã kametty do ji wẽ tana bã. Kametty do hã ji j'aa ketsëe däk bã kã ji gadoo ji hedëb heh'äät do ta sãm hadoo, ta hã kamahãn do hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do paah.

13 Kametty do ji wẽ tana bã, ji tah'yyb tatug bã ne-saa do ji moo wät hyb n'aa,

* 1:2 Wakãh haa Tsijaag wén erii wät, ta nemuun Jesus hã rah'yy ka'eeh do hyb n'aa. † 1:10 Rakadad'uu P'op Hagä Do an'oo bã, sa ma hã rah'yyb naeh hyb n'aa, P'op Hagä Do hã naa sahõnh hẽ sa wẽ hanäng do rabahapäh hyb n'aa.

taw'ääts hē dooh “P'op Hagä Do ȳ tah'yyb tatuk” ji noo bä. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tah'yyb tatug bä nesaa do hä. P'op Hagä Do na-ääj hē dooh ji tah'yyb tatug bä nesaa do hä. ¹⁴ Nesaa do er h'yyb karēn do ti er tah'yyb tatuk nesaa do wē. Er tawedii, tii bä er tah'yyb maso dāk nesaa do hä. ¹⁵ Nesaa do ji moo wät do ganyyh tii bä, nesaa do er h'yy karēn do haj'aa. Nesaa do aee däg bä, nesaa do kah'üüm bä kã, tamana kãn ji h'yyb tym dajep doo.

¹⁶ Bē daaj hē bē kawad'ii manä wakãn haa ȳ kamahãn doo. ¹⁷ Sahõnh hē taw'ääts hē hadoo doo, baad had'op do na-ääj hē, p'op naa né hē tabana. P'op Hagä Doo, wē hä hanäng do bag pahuunh do hanaa né hē. Badäk hahȳ bag kawereem né hē paawä, P'op Hagä Do dooh tah'yy kahȳd bä, dooh ta hä hewaat pé na-ääj hē. ¹⁸ P'op Hagä Do h'yyb däng er h'yyb tym tabed'ëep hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa me, ta karapee tsyt hē tasëew dāk do er bahadoo hyb n'aa ta wē, sahõnh hē tapehuunh do mahang, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasëew hõm do hadoo er bahadoo hyb n'aa.

Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh ky n'aa hahȳh

¹⁹ Wakãn haa ȳ kamahãn doo, bē hyb n'aa matakä hahȳ hã: Taw'ääts hē sahõnh hē ji, ji nanyyw hē ji maa newëe. Taw'ääts hē dooh nanyyw hē ji er'ood.

Taw'ääts hē dooh nanyyw hē ji kawaj'ään bä. ²⁰ Kawaj'ään doo, dooh baad ji hawät do P'op Hagä Do ji hä gahëen do an'oo bä. ²¹ Ti hyb n'aa taw'ääts hē bē eréd hõm hesus hadoo do bē h'yyb tym gó hanäng doo. Bē eréd hõm na-ääj hē nesaa do hedoo do jé pad'yyt hē hanäng doo. H'yy kadaduu doo me bē gado P'op Hagä Do kyyh bē h'yyb gó kan'oo dāk doo. Ta ti né hē hajaa bē h'yyb tym tabed'ëep, P'op Hagä Do wē bē nu kajäk hyb n'aa.

²² Ji maa new'ëp do nado P'op Hagä Do kyyh. Taw'ääts hē ji moo wät né hē taher'oot doo. Ta ti maa new'ëp doo, panyyg ky nadaheeh doo, ta daaj hē takawadii. ²³ Hahȳ hadoo P'op Hagä Do kyyh maa new'ëp doo, tamejũ do moo nawät doo: Aj'yy japow me kameg'ääs do hadoo tii. ²⁴ Kameg'ääs, ti tabahõm, ti nanyyw hē tamabaan hõm takamegää wät doo. ²⁵ Ta tii d' nado baad matakëe do P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do baad had'op doo, nesaa do mahãn ji ted'ëep doo. Baad tamatakä had'yyt bä, tamanabaan bä, taky dahé bä, sahõnh hē tamoo wät do hä P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta hä.

²⁶ P'op Hagä Do karēn doo da hawät do ted'oo doo, ta kyy tamanedug bä, ta hä hē takawadii tii. Daap ti ta ti P'op Hagä Do wē tamoo wät do ted'oo doo. ²⁷ Hahȳ ti baad hadoo do heh'äät do P'op Hagä Do er Yb gadoo do er hã:

Kabarii, ȳynh patug tamaa wäd is do na-ããj hẽ ji t'yyd mehĩn doo, baad tanado bã sa hã. Hahỹ na-ããj hẽ P'op Hagã Do gadoo do ẽr hã: Ji matakẽẽ ji hã badäk hahỹ hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karẽn do mahãnh.

2

Dooh ji asẽew bã ji gadoo do sa mahang ky n'aa hahỹh

1 Wakãn haa, Jesus Kristo Tak'ẽp Hyb N'aa Jawyk Do hã, tak'ẽp ji weh'ẽeh do hã bẽ h'yy ka'eeh do hyb n'aa, bẽ asẽew manã bẽ gadoo do sa mahang. ²⁻³ Hahỹ d' ȳ hanãng pé tii: Aj'yy ta moo heen n'aa k'ããts tẽg gabarẽeh do moo däk doo, saroor ky n'aa gebah do dadäk do bẽ kahet'aa bã takajaa bã, baad bẽ gado bã, banãm doo bã bẽ at-syyd bã tabasooh hyb n'aa, tii bã aj'yy kasuud is doo, saroor sãg dadäk do bẽ kahet'aa bã tajẽẽ suun bã na-ããj né hẽ, ti ta hã bẽ ky hado bã: “Nanãng bã ag'ẽed dãg, tũũ tsym ȳ pa mabahyy hãng”, bẽ noo bã, ⁴ dooh séd demuun bẽ gado bã bẽ wẽ heg'ããs doo. Tii d' bẽ adoo bã, bẽ asẽew däk bẽ gadoo do mahang. Baad nado tii. Hyb n'aa jeryk doo, baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa ky nesaa do hado däk bẽ tii bã.

⁵ Wakãn haa ȳ kamahãn doo, bẽ maa newẽ hahỹ ȳ her'oot doo: P'op Hagã Do asẽew hõm badäk hahỹ hã

habong do sa hã kas'uut doo, baad ub Jesus Kristo hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa, P'op Hagã Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb n'aa, ta hã kamahãn do sa hã P'op Hagã Do ky n'aa enooh do paah. ⁶ Bẽẽ kã, bẽ mak'yyts kãn kas'uut doo. Tak'ẽp ma enãh do nado g'eeh ti bẽ hã rejãã doo? Ti nado g'eeh ti bẽ ramahũũm do hyb n'aa jeryk do sa wẽ, bẽ raky n'aa tapaa hyb n'aa sa hã? ⁷ Tak'ẽp ma nãng do né tii, Jesus bẽ wahẽ n'aa ky n'aa etsẽeh do ky n'aa rahejãã doo.

⁸ Baad né hẽ ti bẽ hã, hahỹ ẽr Wahẽ N'aa ky n'aa jaw'yyk do baad bẽ ky dahé bã: “Makamahãn a da hadoo doo, a hã makamahãn doo da.”* Ta tii da né hẽ P'op Hagã Do kyy kerih doo. ⁹ Ti hyb n'aa, ta see baad bẽ gado bã ta wób sa mahãnh, nesaa do bẽ moo boo däk. P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do bẽ taky n'aa ety däk tii bã, ta ky n'aa jaw'yyk do bẽ ky nadaheeh do hyb n'aa. ¹⁰ Hahỹ hyb n'aa ȳ wén erih ta tii: Sahõnh hẽ né hẽ paawã P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, sét ub taky nadahé bã, sahõnh hẽ P'op Hagã Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadaheeh do tabahado däk tii. ¹¹ “Aã manã ta seeh ȳym sii”† mejũũ doo, “Madajẽeb manã a da hadoo doo”‡ ti na-ããj hẽ tamejũũ. Ti hyb n'aa, a da hadoo do madajẽeb bã, a

* 2:8 Rewitikos 19.18 † 2:11 Esodo 20.14, Dew-Teronom 5.18 ‡ 2:11 Esodo 20.13, Dew-Teronom 5.17

ÿÿm, a patug nadoo do sii naã né hẽ paawä õm, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yuk do ky nadaheeh do mabahado däk né hẽ õm. ¹² Ta jawén bë hä da P'op Hagä Do ky däng nyy d' tabad'oo bë hä, bë ky dahé bä, bë ky nadahé bä ta ky n'aa hanäm do P'op Hagä Do wë ji ted'ëep doo. Ti hyb n'aa, ji bawät do hä P'op Hagä Do matakëe do hyb n'aa, bë hyb n'aa matakä bë her'oot do hä, bë babok do hä. ¹³ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén erih ta tii: Ta wób t'yyd manehiïn doo, dooh P'op Hagä Do t'yyd mehiiïn bä. Ji t'yyd mehiiïn bä ta wób, dooh tii bä P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bä. Ji tat'yyd mehiiïn da.

Ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Wakän haa, “Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh” ji noo bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa, daap ti ta ti ji her'oot doo. Ta ti hedoo do ji h'yy ka'eeh doo, dooh tahaja bä ji tedëeb bä P'op Hagä Do wë. ¹⁵ Tanyy bä paawä ji hÿÿj hedoo doo, ji änh hedoo do hahëem doo, saroor hebaan do tema bok do hyb n'aa, has'aah do na-ãäj hẽ, ¹⁶ tii bä bë see ky hadoo bä paawä sa hä: “Ahõm kä baad ub, kahatäh, mawog nyy däg da!”, taky hadoo bä, dooh tanoo pé sa wë bedoh do sa hä, daap hẽ ta tii d' ta kyyh. ¹⁷ Ti hadoo né hẽ, jãam ub Jesus hä ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji moo nawäd bä paawä ji h'yy

ka'eeh do metëe n'aa, daap hẽ ti ta ti ji h'yy ka'eeh do ji hanäng doo. Dajëp do hadoo ti ta ti ji h'yy ka'eeh doo.

¹⁸ Bë see apäh ky hadoo hä ÿÿ: “Ta see Jesus hä tah'yy ka'eeh, ta see baad hadoo do moo hew'ëet doo”, näng apäh. Ta ti hä hahÿÿ d' këh ÿÿ: Mametä hä ÿÿ mahaja bä paawä Jesus hä mah'yy kaha'eeh doo, baad hadoo do mamoo nawäd do hä. Tii bä da baad hadoo do ÿ moo wät do hä ÿ metëeh a hä Jesus hä ÿ h'yy ka'eeh doo. ¹⁹ Jãam hẽ sét ub né hẽ P'op Hagä Doo, maky daheeh, mahanäng? Taw'ääts hẽ né paawä ta tii, karap'aar h'yyb nesaa do na-ãäj né hẽ rahapäh tii. Ti hadoo né hẽ, kajajän bong P'op Hagä Do rajeÿÿm do hyb n'aa. ²⁰ H'yy gatamah do õm! Makarën ÿ metëeh a hä daap hẽ ta tii da ji h'yy kae bä, baad hadoo do ji h'yy ka'eeh do metëe n'aa ji moo nawäd bä? ²¹ Bë hyb n'aa newë er wahë makū Abaraãm. P'op Hagä Do mejüü do taky daheeh do hyb n'aa né hẽ Abaraãm baad tabahado däk paa P'op Hagä Do matym gó, ta t'aah Isak taban'oo däk noo gó P'op Hagä Do hä tabajuu hyb n'aa paawä. ²² Mahyb n'aa newë, baad P'op Hagä Do hä Abaraãm h'yy ka'eeh do hyb n'aa taky daheeh na-ãäj hẽ P'op Hagä Do mejüü doo. P'op Hagä Do mejüü do tamoo wät do hyb n'aa, heh'äät däg tah'yy ka'eeh doo. ²³ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyy kerih do paa hä: “Abaraãm ky

dahé kån Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo. Taky daheeh do hyb n'aa né kã m', baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó."§ Abaraãm moo wät do hä, taky daheeh do hä, te hub né hē ta ti kerih do kametä däk. P'op Hagä Do najiis ramaneëej kån Abaraãm.

²⁴ Wyt ta maab hē: P'op Hagä Do karēn do ji moo wät do hyb n'aa na-ãj hē baad däg ji h'yyb tym P'op Hagä Do matym gó. Jããm hē ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa had'yyt nado.** ²⁵ Ti hadoo Rahab häd näng do hä, yñh pooj jé hajök do sii heýñh doo. Tamoo wät do hyb n'aa baad tawén hado däk P'op Hagä Do matym gó, sa panang beg'ããs do ta tób bã tagadoo do hyb n'aa, ta tyw n'aa see tametëeh hyb n'aa kã kejēn doo gó rabahõm hyb n'aa.

²⁶ Ji h'yyb tym tamaa wäd bã ji dajëp. Ti hadoo ji h'yy ka'eeh do hä. Baad hadoo do ji moo wät do badoo bã ji hä, dajëp do hadoo tii bã ji h'yy ka'eeh doo.

3

Ji nooh, ji nag'aad ky n'aa hahýñh

¹ Wakån haa, bē hapäh hahýñh: Ta wób bahãnh P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ky

n'aa ma mehetëk do sa hä.* Ti bahãnh taky n'aa etyy do hyb n'aa ta kyyh ma mehetëk do sa hä, taw'ãäts hē dooh hajök bē mahang karēn do ta ky n'aa ma mehetëk rabahadoo hyb n'aa. ² Sahõnh hē eër, er bes'õõs hajõng. Hýñh kã, aj'yy taher'oot do hä nes'õõs doo, baad had'op do tii. Tahajaa sahõnh hē nesaa do mahãnh baad takanã bã. ³ Ta meduug n'aa ji dadäg bã kawaaro noo hã ji raky daheeh do heen n'aa, ji hajaa ji medug bã ta hã sahõnh hē. ⁴ Marakate na-ãj né hē. Aee né paawã, tak'ëp tabahēm do mahũũm né paawã, ta poo wõj n'aa mahũũm rakarēn hēnh ta du wöd n'aa me, nad'ëed its né paawã ta tii. ⁵ Ti hadoo ji nag'aad hã. Nad'ëed its né paawã ji nag'aad, kasab'ee hajõng tahajaa. Bē hyb n'aa newē hahýñh: Hēej baeh do ahõng, nad'ëed its né paawã ta hõõ du n'aa doo. ⁶ Tëeg hõõ hadoo ji nooh, ji nag'aad. Séd dó nesaa do ta hanaa. Ji nag'aad ji mer'oot do hanaa né hē hesus do hadoo sahõnh hē ji hä, ji her'oot do hyb n'aa. Nesaa do ji nag'aad her'oot do hanaa, ji karehejãã do sahõnh hē. Tii d' had'yyt hē ji gawät. Ji madajëp né hē ta tii da. Tëeg hõõ tabanesaa do hanäng doo hēnh naa tagahõõ do hadoo ji nag'aad. ⁷ Sahõnh

§ 2:23 Genesis 15.6 ** 2:24 Dooh Tsijaag ma met'ëeg bã jããm hē baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa baad ji hado däk P'op Hagä Do matym gó. Hahý ti Tsijaag hanäng péh: Heh'äät tado bã ji h'yy ka'eeh doo, tii bã baad hadoo do P'op Hagä Do karēn do ji moo wät. Jé P'op Hagä Do ji hä karēn do ky nadaheeh doo, dooh tah'yy kae bã heh'äät. 2.26 hä Tsijaag ji tamaher'oot nyy d' tahanäng péh. * 3:1 Ta wób bahãnh P'op Hagä Do wén gahēen ta ky n'aa ma mehetëk hedoo do sa hä, baad ta kyyh rabahapäh do hyb n'aa.

badäk hahỹ babo n'aa hëej hã habong doo, tame habong doo, taw'ëed sii hë ji hajaa ji met'ëeg bã. Pooj jé rahaja däk tii, da hë na-ããj né hë. ⁸ Ta ti ji haja né hë paawã, ji nag'aad, ji mer'oot doo me, dooh hajaa pé tamet'ëeg bã, dooh hajaa pé tamedug bã. Nesaa do ta ti ji nag'aad. Dooh ji haja bã ta hã. Tawäd had'yyt hë. P'yym mahỹñh do hadoo ji dahej'ëep do hadoo ta hanaa. ⁹ Ta tii me ji j'aa etsë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër Yb. Ta tii me na-ããj hë ji ky n'aa wasee ji da hadoo do P'op Hagã Do pahuunh do ta da hadoo doo. ¹⁰ Sét né hë ji noo me naa ti tamanyyh ji j'aa etsë do ky n'aa, ji ky n'aa wasee do ky n'aa na-ããj hë. Dooh taw'ãäts hë tado bã ta ti wakãn haa. ¹¹ K'ãäts gó naa naëng ganyyh doo, dooh séd demuun naëng ganã bã ty ganãm doo, naëng ty gasus do na-ããj hë. ¹² Wakãn haa, joom dooh ta ag kawereem bã. Dooh wiigo häd nãng do joom eag bã oriib häd nãng do ag. Dooh uwa tyd hã taganã bã wiigo häd nãng do ag. Dooh na-ããj hë naëng ty ganãm doo bã naa ty gasus do taganã bã.†

Ji hajaa do heh'äät do ky n'aa hahỹñh

¹³ Bë mahang P'op Hagã Do ji hã karën do tahapäh ted'oo doo, ta tii hã tah'yy ganãng ted'oo doo, taw'ãäts hë baad tabawät do hã tametëeh ta tii. Taw'ãäts hë kanasab'ee doo gó baad hadoo do tamoo wät.

P'op Hagã Do karën do hapäh doo, dooh takasabé bã. ¹⁴ Hỹñh kã, tak'ëp bë h'yy kajewëets bã, ta wób sa bahãnh had'yyt bã bë karën bã bë h'yy kajäg bã, bë h'yy kasabé manã bë hajaa bë ed'oo do hã. Ta tii d' bë adoo bã, dooh baad hadoo do bë ky dahé wäd bã. ¹⁵ Ta ti hedoo pé ji hajaa doo, dooh hỹ pong jé naa tado bã. Badäk hahỹñh bã naa tii. Nesaa Do Yb hanaa. ¹⁶ Ji hyb n'aa jewës do bawät bã, ji karën do sa bahãnh ji bawät do bawät bã, ta tii bã ky ked'aak doo, ta tii bã kaj'õök do bawät. Ta tii bã sahõnh hë nesaa do moo kahew'ëet do ji baw'yyt. ¹⁷ Ji hajaa do hỹ pong jé hana doo, ta ti anoo ji hã baad had'op do ji h'yyb tym. H'yyb nyyw gó ji bawät sahõnh hë sa wë tan'oo bã tii. Dooh h'yy gaëej me ta wób ji gado tan'oo bã. Ta wób her'oot do baad ji maa newëe ta ti an'oo bã. Ta wób ji t'yyd mehĩn had'yyt hë, baad hadoo do ji moo wäd had'yyt hë ta wób hã tan'oo bã. Séd gó ji gadoo ta wób tan'oo bã. Dooh ji h'yyb ji jejën bã tan'oo bã na-ããj né hë. ¹⁸ H'yyb nyyw gó ta wób sa da hadoo do wë rababok hanoo doo, h'yyb nyyw gó tabejoom do hadoo baad hadoo do sa h'yyb tym gó. P'op Hagã Do gen'aak doo da rababok tii kã.

4

Badäk hahỹ kamahãn doo, P'op Hagã Do majĩ hado däk

† 3:12 Ti hadoo ji nag'aad hã. Taw'ãäts hë jããm hë baad hadoo do ji er'oot!

tii, ky n'aa hahÿÿh

1 N'yy hēnh naa ti bē mahang bē kamajī doo, bē kaj'ōök doo? Baad nadoo do bē h'yyb karēn do naa né tii. Baad nadoo do bē h'yyb karēn do bē hā hē takamajī. 2 Ti anäng tak'ēp bē h'yyb karēn doo. Dooch bē gado bä. Bē ganadoo do hyb n'aa, bē daj'ēep bē da hadoo doo.* Bē h'yy kajew'ēes ta wób ma hā. Dooch bē haja bä bē gado bä, ti hyb n'aa bē kaj'ōök, bē kamajī. Bē wén ganadoo bē karēn doo, bē netsēē do hyb n'aa P'op Hagä Do hā. 3 P'op Hagä Do hā bē betsēē bä, P'op Hagä Do nanoo bē hā baad hyb n'aa nado bē etsēē do hyb n'aa. Bē hā hē had'yyt hē bē karēn bē ahānh bē etsēē doo. 4 Ÿÿnh ta patug wadii doo, h'yyb rejāā do hadoo bēēh! P'op Hagä Do heréd hōm do bēēh. Dooch bē hapēē bä g'eeh, badäk hahÿÿ hā hanäng do kamahān doo, P'op Hagä Do majī hado däk tii? Jé karēn pé takamahān bä badäk hahÿÿ hā habong do P'op Hagä Do hā h'yy kana'eeh do rakamahān doo, P'op Hagä Do majī tabahado däk. 5 Daap hē bē ed'oo g'eeh hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “P'op Hagä Do kamahān, tahyb n'aa jewēs ēr h'yyb tym ēr hā tanoo doo. Takarēn ta hā ub had'yyt

ji h'yyb däk.” 6 Tii d' tado né paawä, ta bahānh P'op Hagä Do ēr tamasa ēr tat'yyd mehīn do hyb n'aa. Ti hyb n'aa hahÿÿ da takerih ta kyy kerih doo gó: “P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hā. P'op Hagä Do t'yyd mehīn kadad'uu doo, P'op Hagä Do ky ennym sa hā”,† näng kerih do hā. 7 Ti hyb n'aa taw'āāts hē P'op Hagä Do mejūū do bē ky dahé had'yyt hē. Taw'āāts hē bē kahejój Dijab† wē, tii bä da wajaah bē mahānh. 8 Taw'āāts hē P'op Hagä Do wē bē h'yy katahā, tii bä da bē wē takatahÿÿ na-āāj né hē. Bēēh, nesaa do moo heb'ooh doo, bē eréd nesaa doo. Bēēh, h'yy kes'eeh doo, bē ennyw bē h'yyb tym P'op Hagä Do wē.Š 9 Taw'āāts hē bē t'yyd kamehīn, bē h'yy gabedo booh, bē aód ta see hā bē h'yyb padēēk do hyb n'aa. Bē kawewaw manāh! Taw'āāts hē bē h'yy ketón bē mo haj'aa hā. Bē tsebee manāh! Taw'āāts hē bē hyb n'aa tón. 10 Taw'āāts hē bē kadad'uu P'op Hagä Do wē, tii bä da bē taweh'ēēh.

11 Wakān haa, bē ky n'aa rejā manā ta wób. Ta da hadoo do ky n'aa rejāā doo, ta da hadoo do ky n'aa etyy doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do taky n'aa rejāā tii, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do

* 4:2 Hahÿÿ da 1 Jowāw 3.15 hā takerii däk: “Ta wakān wē h'yy gaēēh doo, dahej'ēep do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó.” Ji h'yyb gó ti tii. † 4:6 Proweh-Bijos 3.34 ‡ 4:7 Gereg kyy me ramaneēēh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. Š 4:8 Rawén h'yy kes'eeh, séd demuun rakarēn do hyb n'aa paawä rakamahān badäk hahÿÿ bä hanäng doo, P'op Hagä Do na-āāj hē.

taky n'aa etyy tii.** P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do maky n'aa ety bä, ta ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh do nado òm tii bä. Hyb n'aa jawyk do baad hadoo doo, baad nadoo do rod n'aa a daaj hē tii bä ma-banoo a hā. ¹² Jääm hē sét ub ti ta ky n'aa jaw'yyk do hanoo doo, baad hadoo doo, baad nadoo do ky n'aa rod. Ti né ti hajaa ji ted'ëep, ti né ti hajaa ji tarejää. Òm nado. Jaa òm a hā pé a da hadoo do maky n'aa ety bä?

*Dooh ji hā hē ji h'yy kasabé
bä do ky n'aa hahÿÿh*

¹³ Bē maa newē hahÿÿ da her'oot doo: “Äã d' ah'ũũm, jati äã bahõm panang hēnh. Sét ta baab äã tab'ëes t'ïï hēnh äã es'ëem äã dajëer enäh hyb n'aa.” ¹⁴ Ta tii da bē h'yyb, ta tii d' bē baher'oot, dooh bē hapëe bä h'ëed hado jat'iip hadoo. Ny hadoo bēeh, badäk hahÿÿ hā bē babok bä? Wanakud hadoo bēeh. Kanahën d'os hē taganyyh, ti tadawuh. ¹⁵ Ti hyb n'aa taw'ääts hē hahÿÿ da paawä bē kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karēn bä äã babok nä, äã hyb n'aa newēe do äã moo bok tii bä.” ¹⁶ Tii d' nado paawä bē h'yyb da hē. Bē bad'oo do hā bē h'yy kasab'ee. Nas'aa ta ti ji h'yy kasab'ee doo! ¹⁷ Ti hyb n'aa,

hajaa do baad hadoo do moo wät doo, tamoo nawäd bä, nesaa do tamoo wäd däk P'op Hagä Do matym gó.

5

*Tak'ëp ma näng do tama-
her'oot do ky n'aa hahÿÿh*

¹ Bē maa newē, tak'ëp ma näng doo! Bē aód, bē awaaw nesaa do ta jawén bē wē takajäk do hyb n'aa da. ² Karejā däk bē ma. Kamera rejā däk bē saroor. ³ Hetöd däk bē wē hanäng do k'ääts tég gabarëeh doo, k'ääts tég hawak doo. Ta ti hetöt do bē da taky n'aa tapaa hadoo P'op Hagä Do matym gó.* Hetöt do bē da taju toonh, tēeg hõõ hado däk. Bē bata däk bē ma, edaa däg né hē paawä badäk hahÿ gawatsik doo. ⁴ Dooh paa bē epaag hõm bä moo bok do bē joom hā. Bē maa newē da! Ta sām bē nepaag hõm do eëej had'yyt hē hadoo bē hā ky n'aa tapaa do ky n'aa P'op Hagä Do matym gó. Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, Sahõnh hē Haj'ap Doo, maa napëe wät bē wē moo bok do sa kyyh. ⁵ Sahõnh hē hanäm do jawén, ky n'aa gebah do jawén bē baboo bong badäk hahÿÿ hā bē baboo bong noo gó. Sahõnh hē bē h'yyb karēn do jawén bē baboo bok. Booj yb hepuh do ji tä ji daj'ëep do

** **4:11** Hahÿÿ da P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji da hadoo do ky n'aa hā: “Makamahän a da hadoo doo, a hā makamahän do hadoo”, näng. Ji da hadoo do ji ky n'aa ety bä, dooh ji da hadoo do ji kamahän bä. Ti hyb n'aa ta tii da Tsijaag wén erii wät. * **5:3** Rabaa es'ïih do hyb n'aa sa ma, jääm hē sa hā hē rakarēn rabah'ëenh do hyb n'aa sa ma karejā däk. Ta tii me ramasa paawä bedoh do sa hā. Sa hā hē rah'ëenh do hyb n'aa sa hā P'op Hagä Do an'oo däk doo, baad nadoo do P'op Hagä Do ky n'aa etyy da sa hā.

hado däk bëëh. Tak'ëp da P'op Hagä Do rejãã da bë hÿÿ kä. ⁶ Baad habok do wób bë ky n'aa ety däk nesaa doo me, bë neboh bëëh, dooh né paawä rahejooj bã bë wë.

Ji h'yy ganajëng do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Bëëh, wakän haa, taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do p'aa hënh tabahyng do bë gada do hä. Bë hyb n'aa newë nyy da joom hejóm do tagada ta joom ag baad hadoo doo. H'yy ganajëng doo gó tagada naëng hedoos do ta joom heduu n'aa. ⁸ Taw'ääts hë bë na-ääj hë tii da bë bad'oo. Taw'ääts hë h'yyb jawyg gó bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Taw'ääts hë bë h'yy gejë hõm manäh, edaa däk do hyb n'aa Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo.

⁹ Wakän haa, bë ky n'aa hajëëw manä bë da hadoo doo, bë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky n'aa netyy hyb n'aa. Edaa däk takajaa ji ky n'aa etyy n'aa. ¹⁰ Wakän haa, bë hyb n'aa newë P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong doo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó her'oot do paah. Bë hyb n'aa newë nyy da h'yyb jawyk doo me rababok rarahejã né hë paawä sa hä. Taw'ääts hë rababok doo da bë babok. ¹¹ Bë maa newë! Äã hä pé P'op Hagä Do ky n'aa

edëng ta hä h'yy kanerét doo, rahob né paawä baad nadoo doo. Bë ky n'aa napäh Jöh h'yy kanerét doo, nesaa né hë paawä ta hä adäng. Bë ky n'aa napäh né kä nyy da P'op Hagä Do bad'oo ta hä tagadëëg ub kä.† Tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym. Baad ji tat'yid mehÿÿn.

¹² Sahõnh hë bahãnh hahÿÿ bë ÿ maher'oot wakän haa: Bë ky dëë manä P'op Hagä Do häd gó. Bë ky dëë manä badäk hahÿÿ hä hanäng do sa häd gó, ta see häd gó na-ääj hë. “ÿÿ” bë noo bã, “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Doo” bë noo bã, “doo” né bë h'yyb gó. Jääm ti ji kyyh. Doo hyb n'aa ji ky däng péh. Taw'ääts hë tii d' had'yyt né hë bë kyyh, bë P'op Hagä Do ky n'aa ety mahãnh.

¹³ Baad nadoo do awäd bã bë see wë, taw'ääts hë taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hä. Bë mahang tsebé péh, taw'ääts hë P'op Hagä Do tama ejäm taj'aa etsë do ky n'aa. ¹⁴ Bë see nahëë nyy bã, taw'ääts hë Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa tats'yyt ta wë, raky n'aa etsëë hyb n'aa ta hä, ta syyj me rahawuuk hyb n'aa ta hä Jesus Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó. ¹⁵ Ahub däk da nahëë näng do paa kä, ji h'yy ka'eeh doo me ji ky n'aa etsëë do an'oo bã. Baad tabawät da p'aa hënh

† 5:11 Sahõnh hë Jöh taah dejëp, sahõnh hë ta ma paa dooh wäd, Nesaa Do Yb mo haj'aa tametyy hyb n'aa, P'op Hagä Do hä tah'yy keréd hõm hyb n'aa paawä. Doo Jöh hyb n'aa eréd bã P'op Hagä Doo, hajõng nesaa do tahob né paawä. Tii bã kä, tametyy do bahëëj jëng bã kä, P'op Hagä Do banoo ta hä ta taah jawén buuj. Ta bahãnh P'op Hagä Do banoo ta hä ta ma.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä ta hã. Nesaa do nahëë näng do paa moo wäd wäd bä paah, P'op Hagä Do mabaan hõm da ti ta hã. ¹⁶ Ti hyb n'aa, bë kawoow ta wób sa hã nesaa do bë moo boo bok doo, bë ky n'aa ets'ëë bë da hadoo doo, tii bä bë bahub däg kån. Tak'ëp tabahejoonh P'op Hagä Do karën doo da hawät do etsëë doo, tak'ëp tabahajaa. ¹⁷ Bë hyb n'aa newë Eriij häd näng doo. Ër hadoo né paa tii. Tak'ëp taky n'aa etsëë paa naëng nadoos hyb n'aa. Ti m' tamawoob hë ta baab sét ta bód tanadots wät taky n'aa etsëë do haj'aa. ¹⁸ P'aa hënh taky n'aa etsëë tabadoos hyb n'aa kä, ti m' naëng badots kån p'aa hënh, sa joom ganyyh p'aa hënh, tabeag kån.

¹⁹ Wakån haa, baad hadoo do ky n'aa bë see eréd hõm bä, ta see mana bä p'aa hënh baad hadoo do wë, ²⁰ hahỹ ỹ karën ta ti hadoo do hapäh: Nesaa do moo hew'ëët do h'yy kawapëën hanoo doo, tabed'ëëp ta ti h'yyb, bane-saa hënh tanahõm hyb n'aa. Hajõng nesaa do ta ti moo wäd wät do kamabaan hõm tan'oo bä. Jããm hë kä.

1 Peed

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã pooj jé Peed ma erih do hahỹÿh

Kedëng do ky n'aa hahỹÿh

¹ Peed, Jesus Kristo mejũũ do see ÿ ti hỹÿh. Bëeh, P'op Hagä Do asëew hõm doo, badäk hahỹ bë panang heh'äät nado bahapäh do ÿ edëng, hëej Põn-Tus, Garata, Kapados, Asija, Bitinija häd enäh doo bä habong doo. ² Bë P'op Hagä Do ër Yb asëew hõm, p'ooj ub tii d' bë hã tah'yyb däng do hyb n'aa. Ta Sahee bë tah'yyb wareem baad had'op, P'op Hagä Do karën doo da bë baboo magyys hë hyb n'aa, Jesus Kristo bë ky daheeh hyb n'aa kä, ta majyyw hyb n'aa bë h'yyb enyyw däk hyb n'aa had'yyt hë kä. ÿ karën tak'ëp P'op Hagä Do ky enyym bë wë, ÿ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yyw.

Hỹ pong jé ër hyb n'aa P'op Hagä Do enyyw hõm do ky n'aa hahỹÿh

³ Taw'ääts hë ji j'aa etsë P'op Hagä Doo, ër Wahë N'aa Jesus Kristo h'yy kaha'eeh doo, ta Yb. Tak'ëp ër tat'yyd mehĩn do hyb n'aa, p'aa hënh tabenäng do hadoo tan'oo bä ër h'yyb tym. Papuu j hadoo däk ji bawät tan'oo bä, baad hadoo doo, awäd had'yyt do

ta jawén bë gadoo bë gada hyb n'aa. Dejëp do mahang Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa baad ër gada ta tii. ⁴ Papuu j hadoo däk ji bawät P'op Hagä Do an'oo bä, hỹ pong jé ër hyb n'aa tenyyw hõm do ër gadoo hyb n'aa. Ta ti ër hyb n'aa tenyyw hõm doo, dooh tahëej bä, dooh takarejä bä, dooh tatsawyy bä. ⁵ Ta hã bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa, ta hejój me bë tamo n'aa jesuu baad bë tabed'ëep bä kä Kristo matëeh bä kä p'aa hënh.

⁶ Papuu j hadoo däk ji bawät bë hã tan'oo däk do hyb n'aa, bë pooj jé tenyyw däk do bë gadoo bë bahapäh do hyb n'aa na-ääj hë, bë h'yy gada-jang, da hë, pawóp its ta baab noo gó hajõng hedoo pé baad nadoo do bë ahob né paawä. ⁷ Ta ti bë wén hoop, bë h'yy kae heh'äät né hë kametä däk hyb n'aa. K'ääts tëg gabarëeh do tëeg hõõ me ji ajuu do ji ty ganäw däk do hadoo ji ahoop doo.* Ti hadoo né hë, k'ääts tëg gabarëeh do ky n'aa gebah do bahãnh baad ub bë h'yy ka'eeh doo. (K'ääts tëg gabarëeh do gawatsik da tëeg hõõ me ji ty genäw né paawä.) Ti hyb n'aa kä, heh'äät tado bä bë h'yy ka'eeh doo, bë hã P'op Hagä Do j'aa etsë da, ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó bë babok tan'oo bä da, bë da taweh'ëeh na-ääj hë Jesus Kristo kajaa noo gó kä.

⁸ Dooh né paawä bë hapëë

* 1:7 K'ääts tëg gabarëeh do ji ajuu bä, ji bahapäh heh'äät tado bä. Hesus do anyyh tii bä. Haym k'ääts tëg gabarëeh do heh'äät. Ti hadoo ji hã ji ahoop doo.

bä paa Jesus Kristo bē matym me, bē kamahñn ta hñ. Da hñ na-ãñj hñ, nepä né paawä bē hñ, ta hñ bē ky daheeh, ta hñ bē h'yy kasadä, tak'ëp bē wén h'yy gadajang. Tak'ëp né hñ bē h'yy gadajang. Dooh bē kyy pé tak'ëp bē h'yy gadajang do hyb n'aa. ⁹ Bē h'yy gadajang, bē gadoo do hyb n'aa ta hyb n'aa bē h'yy ka'eeh doo. Bē gadoo bē h'yyb tym ted'ëep do P'op Hagä Do wē.

¹⁰ Baad ub P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do rahyb n'aa newëe, rama kametëek ta ti ji ted'ëep do ky n'aa hñ. Ramaher'oot paa ta ti bē hñ P'op Hagä Do anoo do ky n'aa hñ. ¹¹ Hajõng baad nadoo do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do ahoop da, tak'ëp da takabaj'aa tahoop do jawén paa bä Kristo Sahee metëeh paa P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub, Kristo kajaa do pooj jé habong do sa hñ. Ti hyb n'aa baad rahyb n'aa matakëe, baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä jaa hñ sa hñ Kristo Sahee metä wät do takajaa. Baad rahyb n'aa newëe rabahapäh hyb n'aa paawä ny noo gó da sa hñ P'op Hagä Do metä wät do bawät. ¹² Tii bä P'op Hagä Do metëeh sa hñ, dooh sa daaj hñ rah'yyb en'yyim do hyb n'aa tado bä ta ti P'op Hagä Do kyy gó raher'oot doo. Bē hyb n'aa né hñ tii, sa jawén paa bä habong do hyb n'aa,

P'op Hagä Do metëeh sa hñ. P'op Hagä Do kyy gó ta ky n'aa rod raher'oot do paah, panyyg hanäm do ky n'aa né tii, hñy kã P'op Hagä Do Sahee hejój gó, hñ pong jé naa P'op Hagä Do mejüü doo, bē ramaher'ood wät doo. Tak'ëp baad tabahadoo do hyb n'aa ta ti ky n'aa, ããs na-ãñj né paawä rakarën rabahapäh ta tii.

¹³ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hñ bē hyb n'aa matakä had'yyt hñ, baad bē hyb n'aa newë had'yyt hñ. Taw'ãäts hñ bē h'yyb bē meso bē h'yyb karën do jawén bē nabok hyb n'aa. Taw'ãäts hñ baad had'yyt hñ bē gada baad hadoo do Jesus Kristo matëeh noo gó bē gadoo doo. ¹⁴ Taw'ãäts hñ sa taah sa yb raky daheeh do hadoo bē babok P'op Hagä Do wē. Bē ky dahé manä nesaa do bē h'yyb säg karën doo, pooj jé Jesus ky n'aa bē nahapäh nä noo gó bē bahed'oo do paah. ¹⁵ Taw'ãäts hñ P'op Hagä Do bē tanaëej wät doo da né hñ bē babok sahõnh hñ wē, baad had'op, tsyt hñ nesaa do mahãnh. ¹⁶ Tii d' ÿ wén her'oot bē hñ, hahñy da ta kyy kerih doo gó P'op Hagä Do her'oot do hyb n'aa: “Taw'ãäts hñ baad had'op doo da bē baboo had'yyt hñ, baad had'op do ÿ bawät do hyb n'aa”,† näng P'op Hagä Do kyyh.

¹⁷ Bē ky n'aa etsëe noo gó, “Ee” bē maneëenh do hyb n'aa P'op Hagä Doo, ji

† 1:16 Rewitikos 11.44-45, 19.2, 20.7

moo wät do hyb n'aa séd gó sahõnh hē taky n'aa etyy doo,† taw'ääts hē P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyc bë yym gó badäk hahȳy bä bë babok nä bä. Bë hapäh, badäk hahȳy dooh bë panang heh'äät do tado bä. ¹⁸ Tii da y karën bë babok, bë hapäh do hyb n'aa ny hadoo doo me bë P'op Hagä Do bedëeb wät bë wahë makū hanaa bë gadoo do daap ji bawät do mahänh. Ta sãm hahänh doo me, k'ääts tæg gabarëeh doo me, k'ääts tæg hawak doo me nado bë tabedëeb wät. ¹⁹ Bë tabedëeb wät Kristo majyyw me. Tak'ëp baad hadoo Kristo majyyw P'op Hagä Do matym gó. B'éé t'aaah anyyw is do baad had'op doo, nesaa do kawug hõm hyb n'aa Judah buuj radahej'ëep do hadoo ti Kristo. ²⁰ Sahõnh hē badäk hahȳy P'op Hagä Do pahuunh do pooj jé P'op Hagä Do ky däng paa ji hyb n'aa da Kristo dajëp. Hȳy kä, tabedaa däg bä kä badäk hahȳy bä ji hawät do gawatsig hõm noo gó Kristo kaja däk bë tabed'ëep hyb n'aa, ²¹ bëeh, ta hyb n'aa P'op Hagä Do hä h'yy kasadä doo. Ti né hē tii, dejëp do mahang Kristo ganä wät hanoo doo. Ti né hē tii, tak'ëp Kristo kawehëe däk hanoo doo. Ti hyb n'aa bë hajaa P'op Hagä Do hä bë h'yy ka'eeh. Bë hajaa ta hanaa baad bë gada ji hä taky däng doo.

²² Hȳy kä, Kristo ky n'aa hanäm do bë ky daheeh do

hyb n'aa, baad tabenyw däk bë h'yyb tym, dooh nesaa do bë h'yyb gó tawäd wäd bä. Ti hyb n'aa bë hajaa bë kamahän heh'äät bë da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. Ti hyb n'aa y etsëe bë hä, bë h'yyb gó naa baad bë kamahän bë da hadoo doo. ²³ P'aa hënh bë benäng do hadoo. Papuuj gó bë baboo däg kån y hanäng péh. Ji yb sa wahëh gó dejëp do hanaa nado ta tii. Nadajëp do hanaa ta tii, P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt do nahänh do hanaa. ²⁴ Hahȳy da P'op Hagä Do kyy kerih do ta ti ky n'aa hä:

“Jawii hadoo sahõnh hē badäk hahȳy hä habong doo.

Jawii ts'ooh hahänh do hadoo sa hetsóh, sa hejój.

Jawii tsawyy jëng. Tũũ ta ts'ooh kajäk.

²⁵ Tii d' nado P'op Hagä Do kyyh.

P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt hē”,§ näng kerih doo.

Jesus ky n'aa hanäm do bë ää maher'ood wät do né hē ti P'op Hagä Do kyyh awäd had'yyt doo.

2

¹ Ti hyb n'aa kä, taw'ääts hē bë eréd hõm sahõnh hē ji moo nesaa doo, ta wób ji wedii doo, j'ooj madäk doo me ji ky ken'yym doo, ta wób ma ji hyb n'aa jewëe

† **1:17** Dooh P'op Hagä Do asëew bä ji mahang. Baad hadoo do moo bok doo, baad hadoo do hä taky n'aa etyy. Baad nadoo do moo bok doo, baad nadoo do hä taky n'aa etyy. § **1:25** Isajas 40.6-8

doo, ta see ji nu mer'oot doo, ji ky n'aa rejãã do na-ããj hẽ. ² Taw'ããts hẽ karapee t'aah bii tak'ëp takarën doo da tak'ëp bẽ h'yyp padäg P'op Hagä Do kyyh hã. Taw'ããts hẽ P'op Hagä Do kyyh panyyg kamanekuunh do hã had'yyt hẽ bẽ h'yyp padäg, papuuj bẽ babong do kah'ũũm hyb n'aa had'yyt hẽ, tagadëög ub, hỹ pong jé ta wẽ bẽ tabed'ëöp hyb n'aa kä. ³ Bẽ hapëë däk né hẽ, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym né hẽ ji wẽ.

⁴ Taw'ããts hẽ bẽ ana had'yyt hẽ Kristo wẽ. Awäd had'yyt né tii. Pä nahänh do hadoo tii. Badäk hahỹ bã habong do raty n'aa gesyyp né paawä, P'op Hagä Do asëew hõm do tii. P'op Hagä Do kamahän do tii. ⁵ Ta wẽ bẽ ana had'yyt hẽ do hyb n'aa, pä nahänh do tób pan'aa hadoo bẽ hã na-ããj hẽ. P'op Hagä Do Sahee tób hadoo bẽ bahado däk P'op Hagä Do an'oo bã, ër mahang ta Sahee bawät do hyb n'aa. Tii d' tawén hadoo bẽ hã, Isaraéw buuj sa ky n'aa rod tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do hadoo bẽ bahadoo hyb n'aa, ta Sahee hejój me P'op Hagä Do bẽ j'aa etsë hyb n'aa, ta hã bẽ hyb n'aa jew'yyk hyb n'aa kä. P'op Hagä Do gadoo da ta hã bẽ j'aa etsë doo, Jesus Kristo kyy gó bẽ bana do hyb n'aa. ⁶ Tii da né hẽ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot ta ti ky n'aa hã. Hahỹ da takerii

däk:

“Bẽ hyb n'aa matakä. Sijõn* bã ȳ daj'aat da pä.

Pä tób ba n'aa, tób mesoo n'aa kasëew däk doo, tak'ëp ji kamahän do tii.

Ta tii hã h'yy kasadä doo, dooh da tanu mebyy bã”, näng kerih doo.†

⁷ Bëeh, P'op Hagä Do her'oot do ky dah'eeh doo, bẽ kamahän ta ti pä hadoo doo, bẽ kamahän Kristo ȳ hanäng péh. Tii d' nado panyyg ky nadah'eeh do sa hã. Sa hã kaja däk hahỹ P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo:

“Pä tób n'aa tahem'aa do ty n'aa ges'yyk doo, hỹ kã pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.”‡

⁸ Hahỹ da na-ããj hẽ takerii däk:

“Ta ti pä hadoo do hã ratsyym poo heo da.

Tüü rakajäk da ta ti pä yb an'oo bã.”§

Rawén tsyym poo heo do hadoo, P'op Hagä Do panyyg hanäm do raky nadaheeh do hyb n'aa. Tii da né hẽ P'op Hagä Do h'yyp däng sa hã.

⁹ Bëë kä, P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ, nesaa do mahänh P'op Hagä Do wẽ kasëew bong do bëeh. P'op Hagä Doo, sahõnh bag'ããs do karën do bẽ moo bok, Isaraéw buuj sa

* 2:6 Jerusarënh panang ti Sijõn . Isaraéw buuj na-ããj hẽ ramaneëenh Sijõn .

† 2:6 Isajas 28.16. ‡ 2:7 Saaw-Mo 118.22 § 2:8 Isajas 8.14

ky n'aa rod P'op Hagä Do wë moo bok do hadoo. P'op Hagä Do ma né hë bëeh. Bë P'op Hagä Do asëew hõm, tak'ëp baad hadoo do tamoo wät do ta wób hã bë metëeh hyb n'aa. Ti né hë ti bë tanaëej wät doo, ta bag tak'ëp hetsooh do mahang bë babok hyb n'aa, bëeh, gadagyp do hadoo doo gó habok do paah. ¹⁰ P'op Hagä Do karapee nado bë p'ooj ub. Ta karapee däg bë hÿÿ kä. P'ooj ub dooh bë tat'yyp mehïïn nä bä. Bë tat'yyp mehïïn kãn hÿÿ kä.

Nyy da ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Najis haa, badäk hahÿ nadoo do hyb n'aa bë panang heh'äät doo, tak'ëp ÿ betsëe bë hã, bë ky dahé manä nesaa do ji h'yyb säg karën doo. Ji h'yyb tym majï ta ti ji h'yyb säg karën doo. ¹² Taw'ääts hë baad ub bë babok P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do sa mahang. Tii bä, bë raky n'aa tapa né paawä, nesaa do bë moo bok rahe'ood né paawä, P'op Hagä Do hã raj'aa etsë da sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, baad hadoo do bë moo bok do rabahapäh do hyb n'aa.

¹³ Kristo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ër babok do hã takawehëe däk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky daheeh sahõnh hë hyb n'aa jewyk do ji rabag'ääs doo. Bë ky dahé Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.** ¹⁴ Bë ky

dahé na-ääj hë ta karapee ta kyy gó bag'ääs doo. Sa wahë n'aa heh'äät do mejüü ta tii, baad nadoo do moo b'ook do rarejää hyb n'aa, baad habok do raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁵ P'op Hagä Do karën baad hadoo do bë moo bong, bë ky meduuk hyb n'aa ta me h'yy ganehot doo, P'op Hagä Do hã h'yy gatamah doo.

¹⁶ Dooh bë hã mejõ wät péh. Bë daaj hë bë bahajaa bë hyb n'aa newë bä nyy da bë babok, ny hadoo do bë moo bok. Ti hadoo né hë, nesaa do bë moo bok do hyb n'aa nado tii. P'op Hagä Do karom bëeh. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë takarën doo da bë babok. ¹⁷ Taw'ääts hë sahõnh hë bë weh'ëeh ta wób. Taw'ääts hë bë kamahän bë da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë P'op Hagä Do tak'ëp bë hyb n'aa jew'yyk. Taw'ääts hë bë weh'ëeh Roma buuj sa wahë n'aa heh'äät ub doo.

Sa karom Jesus hã h'yy ka'eeh do Peed maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Bëeh, sa karom, h'yyb eÿÿm doo me P'op Hagä Do bë hyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa, taw'ääts hë bë ky dahé bë kariw n'aa. Taw'ääts hë bë kariw n'aa ky en'yyim do had'yyt nado bë ky daheeh. Taw'ääts hë ky nes'aa do na-ääj hë bë ky dahé. ¹⁹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, P'op Hagä Do tsebé do hyb n'aa ji wë, ta hyb n'aa ji gado bä daap ji hã rarejää doo. ²⁰ Hÿÿ kä,

** **2:13** Sesa ramaneëenh ti noo gó Roma buuj sa wahë heh'äät doo, hajõng häj n'aa bä bag'ääs doo.

bē h'yyb haj'aa hē tado bā
 bē hā rarejāā doo, dooh bē
 hā raj'aa etsē pé h'yyb jawyg
 gó bē gado bā tii. Hÿÿ kā,
 baad hadoo do bē moo bok
 do hyb n'aa tado bā bē hā
 rarejāā doo, h'yyb jawyg gó
 bē gado bā, tii bā P'op Hagā
 Do tsebē da bē wē, bē da taky
 n'aa edēng. ²¹ Bē P'op Hagā
 Do naēēj wāt h'yyb jawyk
 doo gó bē gadoo hyb n'aa
 bē rarejāā doo, baad hadoo
 do bē moo bok do hyb n'aa.
 Bē hyb n'aa newē hahÿÿh:
 Kristo na-āāj hē ahob wāt. Bē
 hyb n'aa né hē tabahob wāt.
 Tabawād wāt do hā bē hā
 tametēeh nyy da bē babok.
 Tabawād wāt doo da takarēn
 bē babok. ²² Dooh Kristo
 hā nesaa péh. Dooh tanoo
 kanesa bā.†† ²³ Ta hā raky
 n'aa rejāā bā, dooh tamebaaj
 bā. Rarejāā noo gó, dooh
 teām bā ta majiī. P'op Hagā
 Do moo gó takan'oo dāk. Ti né
 hē ta jawén sahōnh hē baad
 ky n'aa etyy doo, Jesus hapäh.
²⁴ B'aa kajatsēk do hā Kristo
 bahob wāt nesaa do ēr moo
 bok do paah, ēr dejēp hyb
 n'aa hadoo nesaa do hā, ēr
 ky nadahé wāt hyb n'aa ne-
 saa doo, ÿ hanäng pé tii, baad
 hadoo ēr babok hyb n'aa kā.
 Tahob wāt ta rog bē bahub
 padēek hyb n'aa. ²⁵ B'éé nepä
 bong do hadoo bē p'ooj ub.
 Hÿÿ kā bē P'op Hagā Do mana
 kån p'aa hēnh b'éé hagā n'aa
 heh'äät do wē. Kristo, bē
 hagā n'aa wē bē tamana kån.

3

Ajyy, jÿÿj sa ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿÿj, bē na-āāj hē. Taw'ääts
 hē bē ky dahé bē patug. Tii
 bā, tanyy bā sa mahang P'op
 Hagā Do kyyh ganadoo nā
 doo, ta jawén tahyb n'aa
 pé Kristo hā rah'yy ka'eeh
 rabahapäh bā kā nyy da baad
 sa āj rababok. Dooh hyb n'aa
 sa ÿÿm ky n'aa h'üüm pé sa
 patug rah'yy ka'eeh hyb n'aa,
² ta ti rahapäh do hyb n'aa da
 nyy da baad had'op bē babok
 P'op Hagā Do bē weh'ēeh
 do hyb n'aa. ³ Taw'ääts hē
 dooh j'ooj hē ji padedēek
 do bē hetsóh. Hahÿÿ d' ÿ
 hanäng pé tii: Taw'ääts hē
 dooh ta see mo n'aa hadoo
 pé ji sēen bē ramahetsóh do
 tii. Taw'ääts hē dooh k'ääts
 tēg gabarēeh do s'ēeb, saroor
 tak'ēp ky n'aa gebah do na-
 āāj hē bē hetsóh. ⁴ Taw'ääts
 hē bē h'yyb gó hanäng doo
 me bē kahets'oooh. Kaja hē
 bē h'yyb bē mahüüm do ta
 wób sa wē, h'yyb jawyg gó bē
 babok do na-āāj hē, ti né hē
 bē hetsó nahänh doo. Ti né hē
 tak'ēp baad hadoo P'op Hagā
 Do matym gó. ⁵ Tii da né p'ooj
 ub ÿÿnh baad P'op Hagā Do
 karēn doo da habong doo, ta
 hā h'yy kasadä do rabahed'oo
 paah. Baad rababok doo,
 ti sa hetsóh. Sa patug paa
 raky daheeh. ⁶ Tii d' paa
 m' Sarah bad'oo. Ta patug,
 Abaraām paa m' taky daheeh.
 “Wahēh ÿ n'aa”, ta patug
 tamaneēeh. Sarah hadoo
 bēeh, baad hadoo do bē moo
 boo bā, dooh hyb n'aa bē
 jeÿÿm pé P'op Hagā Do hā bē

h'yy kasadä do hyb n'aa.

⁷ Bëë kä, ȳym näng doo, taw'ääts hē baad ub bē babok bē ȳym wē. Bē hapäh, dooh denaa hē rahejooj bā bē mahānh. Taw'ääts hē bē weh'eēh bē ȳym bē nemuun ragadoo do hyb n'aa ji edēb had'yyt do P'op Hagä Do pa, taky enyym doo gó ji P'op Hagä Do anoo doo. Taw'ääts hē tii da bē aboo bē ȳym wē, bē ky n'aa etsēē do P'op Hagä Do gadoo hyb n'aa.*

Sahōnh hē tamaher'oot do ky n'aa hahȳyh

⁸ Bē sahōnh hē ȳ maher'ood kän hȳy kä. Ȳ karēn séd bē h'yyb hedo had'yyt hē. Ȳ karēn bē h'yyb en'yym bē da hadoo doo, baad tanado bā sa hā. Ȳ karēn bē kamahān bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hē bē t'yyd mehīn bē da hadoo doo. Taw'ääts hē bē kadad'uu bē da hadoo do sa wē. ⁹ Nesaa do ramoo boo bā bē hā, bē abaa j manā nesaa doo me. Bē raky n'aa rejā bā, bē abaa j manā ky n'aa rejā doo me. Taw'ääts hē bē abaa j bē ky n'aa edēng doo me. Ta tii da baad ub bē babok hyb n'aa né hē bē P'op Hagä Do wén naēēj wāt. Ta tii da baad bē aboo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. ¹⁰ Tii d' ȳ wén her'oot, ti né hē ti Saaw-Mo hā ji hā taky dāng doo:

“Jé karēn do tsebee gó hawāt doo,
jé karēn do baad tawād bā,

taw'ääts hē dooh ta wób taky n'aa rejā bā.

Taw'ääts hē dooh tawad'ii bā.
¹¹ Tii d' karēn doo, taw'ääts hē teréd hōm nesaa doo.

Taw'ääts hē baad hadoo do tamoo wād kän.

Taw'ääts hē h'yyb nyw gó had'yyt hē tabawāt ta wób sa wē.

¹² Tii d' tawén hadoo, baad had'yyt hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do bahag'ääs baad habok doo.

Tagadoo ta hā raky n'aa etsēē doo.

Tii d' nado nesaa do moo b'ook do sa hā.

Tanoo baad ranabok hyb n'aa”, näng kerih doo.†

¹³ Baad hadoo do bē karēn bā bē moo boo bā, dooh bē hā baad nadoo do ramoo bok péh. ¹⁴ Ti hado né paawā, baad hadoo do bē moo bok do hyb n'aa bē ahoop ran'oo bā, bē da P'op Hagä Do ky n'aa edēng. Bē ēȳm manā sa hā. Bē hyb n'aa tón manā bē hā ramoo bok doo. ¹⁵ Taw'ääts hē Kristo bē hyb n'aa jew'yyk bē h'yyb gó. Ti né hē Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do sahōnh hē hag'ääs doo. Taw'ääts hē bē maher'ood had'yyt hē sahōnh hē sa hā, h'ēed hyb n'aa Kristo hā bē h'yy kasadä, reaaj bā bē hā. ¹⁶ Sa hā bē maher'oot bā, taw'ääts hē kaja hē bē h'yyb bē mahūm sa wē. Taw'ääts hē bē weh'eēh he'aanh doo. Taw'ääts hē baad bē aboo had'yyt hē bē h'yyb bē hā hē taky n'aa tapa mahānh. Tii

* **3:7** Ji rejā bā ji ȳym, ji ky n'aa rejā bā, ji hajēew bā, dooh P'op Hagä Do gado bā ta hā ji ky n'aa etsēē doo. † **3:12** Saaw-Mo 34.13-17

bä nu mebyk da nesaa doo me her'oot do baad bë babok do ky n'aa hä. Kristo hä h'yy kata däk do hyb n'aa baad bë babok do hyb n'aa bë ky n'aa rejää do nu mebyk da.

17 Taw'ääts hē né hē ji ahoop nesaa do ji moo wät do sām. Ti hadoo né hē, ta bahānh baad ub baad hadoo do ji moo wät do hyb n'aa ji ahob bä, tii d' P'op Hagä Do karēn bä ji hä. 18 Ta tii d' ŷ wén her'oot, sét nuu me Kristo bahoop dajëb. Kristo, baad had'op doo, baad nadoo do habok do sa hyb n'aa tabahoop dajëb, P'op Hagä Do wë bë tamanaa hyb n'aa. Ta hub radajëëb wät paah. Tii bä taganä wät p'aa hēnh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. 19-20 Ta Sahee gó, Kristo maher'oot paa panyyg ky nadah'eeh do Nowéh hawät noo gó habong do sa hä, h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do gada noo gó marakate kajaa bä kä.† Raky nadaheeh do hyb n'aa paah, tabanesaa hēnh sa h'yyb tym P'op Hagä Do dewäts hōm. Tahag'yyp noo gó, marakate gó pawóp its, 8 hedoo doo, raked'ëep naëng hag'yyp do mahānh. 21 Naëng mahānh Nowéh raked'ëep do paah, ji nu kemuun do heen n'aa hadoo tii, da hē nesaa do mahānh ji tamed'ëep doo. Ji ehop do hasus do mahānh nado ti ji nu kemuun doo. Ji wén nu kemuun, ji h'yyb tym baad hado däk do ji betsëe

hyb n'aa P'op Hagä Do hä. Jesus Kristo ganä wät do hyb n'aa èr edëb bong nesaa do hä ji P'op Hagä Do ky n'aa ety mahānh. 22 Hÿ pong jé Jesus Kristo basëek, P'op Hagä Do hub hadäk hēnh, tabag'ääs doo bä tabawäd däg kän. Ääs, sahōnh hē kabaj'aa do hejój enäh do hä na-ääj hē tamejō däg kän.

4

P'op Hagä Do hyb n'aa ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

1 Ti hyb n'aa kä, Kristo ahob wät do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä tabawät noo gó, taw'ääts hē Kristo h'yyb hado däk bë h'yyb. Taw'ääts hē bë gadoo bë ahoop doo. Jé hahob wät doo, dooh nesaa do hä tah'yyb däg wäd bä had'yyt hē. 2 Dooh nesaa do ji h'yyb karēn do jawén tawäd wäd bä badäk hahÿÿ bä tabawät nä bä, P'op Hagä Do karēn do hä tah'yyb däg kän. 3 Jääm hē dó p'ooj ub bë moo bok do paah, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabad'oo doo da. Tii d' bë moo boo manä wäd. Sa ŷÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tii. Sa h'yyb karēn do jawén ta ti hedoo do rababok. Jarakë hedoo do hä rabaoom. Ta bahānh rabawëh, rabeëek. Jäm ramoo bok rah'yy karēn doo da rabeëek hyb n'aa. Sa kabarii raweh'ëeh hyb n'aa tak'ëp taw'ääts hē nadoo do

† 3:19-20 Dooh baad ji hapëe bä nyy da Peed hanäng péh. Hahÿÿ da apäh tahanäng pé tii: Panyyg ky nadah'eeh do Nowéh maher'oot paa rat'yud kamehÿÿn hyb n'aa paawä. Nowéh her'oot do hä Kristo Sahee her'oot paah.

ramoo bok. ⁴ Hÿÿkä, rahapäh do hyb n'aa dooh ta tii da sa sii bē aboo boo bā, bē rahyb n'aa meuunh, bē raky n'aa rejāā. ⁵ Da hē bē raky n'aa rejā né hē paawā, ti awät da ti noo gó P'op Hagä Do matym gó rabab'ēēh bā rakaher'oot hyb n'aa ta hā kā. P'op Hagä Do hedēp nā doo, dejēp do paa sii hē ky n'aa etyy do wē kā rakaher'ood kån. Baad nadoo do ta sām ragadoo da. ⁶ Sahōnh hē raky n'aa kety dāk hyb n'aa da P'op Hagä Do matym gó, Kristo hā h'yy ka'eeh do paa dejēb bong do hā na-āāj hē takaher'ood dāk paa rababok nā noo gó Kristo ky n'aa hanām doo. Ta ky n'aa hanām do takaher'ood dāk paa sa hā, dajēb hā sa hub ky n'aa ety däg né hē paawā sahōnh hē badāk hahÿÿ bā habong doo da, sa h'yyb tym bedēp hyb n'aa P'op Hagä Do pa, takarēn doo da.

⁷ Edaa däg kån sahōnh hē tagawatsik doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hē baad bē hyb n'aa newē, baad bē hyb n'aa matakä. Taw'ääts hē bē h'yyb bē mesoo ji h'yyb karēn do jawén bē nabok hyb n'aa, baad ub bē bahajaa hyb n'aa bē ky n'aa etsēē. ⁸ Hahÿ ti tak'ēp ÿ betsēē bē hā: ÿ karēn tak'ēp bē kamahån bē da hadoo doo. Jé kamahån doo, hajōng baad nadoo do tahyb n'aa mabaan ta da hadoo do hā. ⁹ Taw'ääts hē tsebee gó bē gadoo bē tób yt hā bē da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh doo. Bē ky n'aa jōg manā ta ti p'āā. ¹⁰ Taw'ääts

hē sahōnh hē bēēh, bē masaa ta wób P'op Hagä Do Sahee hanaa bē gado dāk doo me. Hajōng tanoo ēr hā ēr moo mabok hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ääts hē baad bē bad'oo bē gadoo doo me, sa kaser n'aa baad moo bok doo da sa kariw n'aa hanoo doo me hadoo. ¹¹ Bē kahet'aa bā, P'op Hagä Do ky n'aa ta wób maher'oot doo, taw'ääts hē hahÿÿ da tahyb n'aa newēē: “P'op Hagä Do kyyh né hē ti ÿ her'oot doo”, nāng da ta h'yyb gó. Dooch taky gabuuj tado bā. Bē mahang ta wób masa doo, taw'ääts hē P'op Hagä Do hejój me ta hā tanoo doo me tamasa. Taw'ääts hē tii da né hē bē bad'oo tii, Jesus Kristo bē tamasa do hyb n'aa P'op Hagä Do j'aa ketsēē dāk hyb n'aa. ÿ karēn Jesus Kristo kawehēē däg had'yyt hē. ÿ karēn sahōnh hē sa bahån tabahejooñh, takabaj'aa. ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē.

¹² Najis haa, bē h'yy gabedo manā bē wē kametyy do bawät do hyb n'aa, bē hā rakamajē bā, bē rarejā bā. Ji ahoop né hē. ¹³ Taw'ääts hē bē tsebee Kristo ahoop do hā séd bē h'yyb hedo däg bā kā. Tii bā kā, Kristo matēēh bā kā, ta kabaj'aa do kametēēh bā kā, tak'ēp da bē tsebē da. ¹⁴ Kristo hyb n'aa bē raky n'aa rejā bā, bē P'op Hagä Do ky n'aa edēng da, ta Sahee tak'ēp kabaj'aa do bē hā tabawäd had'yyt hē do hyb n'aa. ¹⁵ Nesaa do bē ahob bā, taw'ääts hē dooh ta see bē daj'ēep do hyb n'aa tado bā bē

ahoop doo, dooh bē ets'ëek do hyb n'aa tado bā, dooh nesaa do bē moo bok do hyb n'aa tado bā, dooh na-ããj hē ta wób hā bē nu so bā do hyb n'aa. ¹⁶ Hỹ kã, Kristo hā bē h'yy ka'eeh do hyb n'aa tado bā nesaa do bē ahoop doo, tii bā taw'ããts hē dooh bē nu mebyy bā. Taw'ããts hē P'op Hagã Do hā bē j'aa etsē Kristo hā h'yy ka'eeh do bē bahadoo do hyb n'aa. ¹⁷ Sahõnh hē P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó, pooj jé ta karapee taky n'aa etyy da. Kaja däk hỹ kã eër, ta karapee, taky n'aa etyy doo. Pooj jé ta karapee taky n'aa ety bā, tii bā ta wób, P'op Hagã Do panyyg hanäm do ky nadah'eeh doo, dooh da rakedëeb bā. ¹⁸ Baad P'op Hagã Do matym gó habok do rakedëeb né paawä, hejooñh né tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagã Do hā h'yy kana'eeh doo, nesaa do moo b'ook doo, dooh né da rakedëeb bā. ¹⁹ Ti hyb n'aa kã, P'op Hagã Do karën doo da hah'oop doo, taw'ããts hē baad hadoo do had'yyt hē ramoo bok. Taw'ããts hē P'op Hagã Doo, ji pahuuj wät do hā rah'yy kasadëe had'yyt hē. Ti dooh ji taky n'aa ehỹyd bā. Tamoo wät né da ji hā taky däng doo.

5

Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa, ta wób na-ããj

hē tamaher'oot do ky n'aa hahỹh

¹ Bē nemuun Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa see ý bahadoo do hyb n'aa, Kristo ahob wät do ý hapäh do hyb n'aa paah, Kristo sii ta bag tak'ëp gabarëeh doo gó ta pa ta jawén ý bawät do hyb n'aa, ý maher'oot bëeh, Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa. ² Baad bē hagã P'op Hagã Do karapee bē hā P'op Hagã Do anoo do bē bahag'ããs hyb n'aa. P'op Hagã Do masããh b'éé hadoo tii.* H'yyb he-doo doo me, P'op Hagã Do karën doo da bē hagã sa hā. Taw'ããts hē dooh bē hā kamejũũ do hyb n'aa tado bā. Ta sãm jawén hyb n'aa nado tii. Bē hagã sa hā baad bē h'yyb gó. ³ Bē hyb n'aa newë hahỹh: Sa danäh sa hā tak'ëp mejũũ do nado bëeh. P'op Hagã Do karapee ti bē hag'ããs doo. Taw'ããts hē baad bē babok, bē hā rabahapäh hyb n'aa nyy da baad ji bawät. ⁴ Tii bā kã, Kristo, b'éé hagã n'aa sa wahë n'aa kajaa bā kã, Kristo matëeh bā kã, bē kawehëe däk sahõnh hē sa matym gó tan'oo bā. Ta ti bē hā tanoo doo, dooh tahëej bā. ⁵ Bëe kã, papuuj hedoo doo, taw'ããts hē bē ky dahé Jesus hā h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa hedoo doo.

Bē sahõnh hē, pahëew he-doo doo, maruus hedoo doo, wahëh hedoo do na-ããj hē, taw'ããts hē bē kadad'uu séd

* 5:2 Ji masããh b'éé ji nahagã bā, jé pad'yyt hē rababoo däk sa waa jawén. Rakanapëe boo tii bā. Dooñ rahapëe wät sa tyw n'aa. Ti hyb n'aa ta hagã n'aa hagã had'yyt hē. Ti hadoo Jesus hā h'yy ka'eeh do hā. Ti hyb n'aa b'éé ky n'aa gó tabeh'ũũm.

demuun bë da hadoo do wë. Sa bahñh bë edoo manä bëeh, hahÿy da P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot do hyb n'aa:

“P'op Hagä Do hyb n'aa wareem kasab'ee do hä.

P'op Hagä Do t'yyd mehïin kadad'uu doo,

P'op Hagä Do ky enyym sa hä.”†

6 Ti hyb n'aa, taw'ääts hë bë kadad'uu P'op Hagä Do tak'ëp hejooñh do wë, bë taweh'ëeh hyb n'aa tah'yyb däng do noo gó kajaa bä kä. 7 Baad ub bë P'op Hagä Do bahag'ääs. Ti hyb n'aa taw'ääts hë bë kadad'uu ta wë, bë an'oo ta wë sahõnh hë bë hyb n'aa newëe doo, bë hyb n'aa natón hyb n'aa.

8 Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa newë, taw'ääts hë bë hyb n'aa matakä. Awad kawajään do reaw häd nang do hadoo, jé pad'yyt hë hawät do ta tä hesoos do tabawëh hyb n'aa hadoo bë majï Dijab. †

Tesoos jé tarejää hyb n'aa. 9 Taw'ääts hë bë kahejój ta wë. Bë an'oo manä bë tah'yyb wareem. Baad bë h'yy kae had'yyt hë Jesus Kristo hä. Bë hapäh, jé pad'yyt hë badäk hahÿy hä bë wakään hedoo do Jesus hä h'yy ka'eeh do rahoop bë ahoop doo da. Jé pad'yyt hë bë wakään hedoo do rarejää. 10 Banadawëet bë ahob wät do jawén paa

bä, p'aa hënh da baad taba-hado däk sahõnh hë bë hä P'op Hagä Do an'oo bä da. Baad ub bë h'yy kae had'yyt hë tan'oo bä. Bë da tah'yyb hej'oonh. Dooñh da bë h'yy gejë hõm bä tan'oo bä. P'op Hagä Doo, tak'ëp ji wë taky enyym doo, bë tanaëej wät ta pa ta bag tak'ëp gabarëeh do mahang bë babok hyb n'aa, Jesus Kristo hä bë h'yy kata däk do hyb n'aa. 11 Taw'ääts hë sahõnh hë P'op Hagä Do bagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

Sa hä Peed kedëe hõm do ky n'aa hahÿyñh

12 Siras ÿ tamasa wät hahÿ bë ÿ ma erih do hä. Häj ÿ hadoo do h'yy kaneh'ÿÿt do tii, hä ÿÿ. Ganapog is doo me bë ÿ ma erii wät bë ÿ h'yyb en'yyim hyb n'aa. P'op Hagä Do ky enyiw had'yyt hë bë hä ÿ erii wät do hä bë ÿ metëeh. Taw'ääts hë taky enyym doo gó bë aboo had'yyt hë. Bë h'yy gejë hõm manäh.

13 Jesus hä h'yy ka'eeh do Babirõn§ panang bä habong doo, bë nemuun P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, bë m' rahyb n'aa esee. Maah-Ko, tah ÿ hadoo do bë m' tahyb n'aa esee na-ääj hë. 14 Taw'ääts hë baad bë edëe bë da hadoo doo.

ÿ karën bëeh, Kristo hä h'yy kata padëek doo, h'yyb nyiw gó bë babok.

Jääm hë kä.

† 5:5 Proweh-Bijos 3.34 † 5:8 Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab.

“Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § 5:13 Roma panang né tii. Ta see pé noo gó Roma ramaneëenh Babirõn.

2 Peed Ta jawén Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Peed ma erih do hahỹyh

¹ Simaw Peed, Jesus Kristo karom, ta mejũũ do see ỹ ti hỹyh. Ỹ edëng bëeh, ãã nemuun Jesus Kristo hyb n'aa P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh doo. Baad had'op ti Jesus Kristo P'op Hagã Do ër h'yy kaha'eeh doo, ër h'yyb tym dëëb. Baad had'op tabahadoo do hyb n'aa ër hã tabanoo P'op Hagã Do hã ër h'yy ka'eeh hyb n'aa. Tak'ëp baad ub ta ti ër h'yy ka'eeh do ër hã tanoo doo. ² P'op Hagã Doo, Jesus ër Wahë N'aa na-ããj hë bë bahapäh do hyb n'aa bë h'yyb gó, ỹ karën tak'ëp P'op Hagã Do ky enyym bë wë, ỹ karën baad had'yyt hë bë tah'yyb en'yym.

Tak'ëp ji hyb n'aa tam'aah baad had'yyt hë ji bawät hyb n'aa ky n'aa hahỹyh

³ Ta hejój me P'op Hagã Do an'oo däk ër hã sahõnh hë baad hadoo doo, ji bahajaa hyb n'aa papuuj gó, takarën doo da ji bawät hyb n'aa. Ta ti tawén n'oo däk ër hã, Kristo, ër tanaëej wät do ër hapëë däg kãn do hyb n'aa ër h'yyb gó. Ta kabaj'aa doo me, tak'ëp taky enyym doo me ër tanaëej wät ta karapee ër bahadoo hyb n'aa. ⁴ Ta

kabaj'aa do hyb n'aa, tak'ëp taky enyym do hyb n'aa na-ããj hë, tak'ëp baad hadoo doo, tak'ëp ji kamahãn do taky däng paa ër hã. Ta ti ër hã taky däng do an'oo bä, baad P'op Hagã Do bawät doo da ër babok hyb n'aa. Ër hã taky däng do tan'oo bä na-ããj hë ër bedëp hyb n'aa, Jesus hã h'yy kana'eeh do sa h'yyb karejãã do mahãnh. Nesaa do ji h'yyb säg karën do jawén rababok do hyb n'aa sa h'yyb karejãã tii.

⁵ Ta ti hyb n'aa né hë, taw'ääts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah takah'ũũm hyb n'aa bë h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë baad had'yyt hë bë babok. Taw'ääts hë bë hyb n'aa tam'aah bë h'yy ganäng hyb n'aa P'op Hagã Do karën do hã. ⁶ Taw'ääts hë bë h'yyb bë mesoo, bë h'yyb karën do jawén bë nabok hyb n'aa. Taw'ääts hë h'yy ganajëng doo me bë baboo had'yyt hë. Taw'ääts hë P'op Hagã Do karën doo da bë babok. ⁷ Taw'ääts hë bë kamahãn bë wakään hedoo doo, bë nemuun Jesus hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ääts hë bë kamahãn sahõnh hë ta wób. ⁸ Sahõnh hë ta ti takahũũm bä had'yyt hë bë h'yyb gó, dooh daap hë tado da tii bä Jesus Kristo, ër Wahë N'aa bë hapäh doo. Baad hadoo ta hanaa tii. ⁹ Tii d' nado ỹ etsén wät doo da nabok do hã. Baad rabanahapäh do hadoo tii. Ty temah do hadoo.* Ramabaan nesaa do sa hã

* 1:9 Doo rah'yy gah'ood bä P'op Hagã Do karën do hã, tahanäng pé tii.

hanäng do paa kawug hõm doo. ¹⁰ Ti hyb n'aa, wakän haa hedoo doo, taw'ääts hē ta bahānh bē hyb n'aa tam'aah, P'op Hagä Do naēj wät do wób né bēeh, bē metēeh hyb n'aa, P'op Hagä Do asēew hõm do wób né bēeh, bē metēeh hyb n'aa. Sahõnh hē ta ti bē hā ȳ ets'ēē wät do bē moo boo bā, dooh né da bē h'yy keréd hõm bā P'op Hagä Do hā. ¹¹ Tii bā, baad bē P'op Hagä Do gadoo da Jesus Kristo, ēr Wahē N'aa, ēr h'yyb tym dēeb tabagāā had'yyt doo bā.

Te hub né hē Jesus mejūū do rama metēek do ky n'aa hahȳyh

¹² Bē hapēē däg né paawā bē ȳ ma erii wät do ky n'aa, baad bē gado däg né paawā bē h'yyb gó baad hadoo do ky n'aa bē rama met'ēeg wät doo, ȳ karēn bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē ta tii. Dooh ȳ h'yy gajēē hõm bā bē ȳ maher'oot doo, bē manabaan hyb n'aa. ¹³ Hā ȳy, taw'ääts hē tii da bē ȳ maher'ood had'yyt hē badāk hahȳy bā ȳ bawät nä bā, ¹⁴ edaa dāk ȳ bahapäh do hyb n'aa badāk hahȳy bā ȳ bawät do gawatsik. Ēr Wahē N'aa, Jesus Kristo metä wät ta ti hā ȳy. ¹⁵ Edaa dāk ȳ dajēp doo. Ti hyb n'aa ȳ karēn sahõnh hē ȳ moo wät ȳ hajaa doo, badāk hahȳy bā ȳ bawät nä bā, ȳ dajēp jawén paa bā na-āāj hē bē hyb n'aa es'ee had'yyt hē hyb n'aa ta ti bē ȳ maher'ood wät doo.

¹⁶ Ēr Wahē N'aa Jesus Kristo hejój ky n'aa bē āā maher'oot noo gó, p'aa hēnh da tamatēeh bē āā maher'oot bā, dooh sa panyyg ub h'yy ganyy gó sa daaj hē rahyb n'aa newēē do āā ky s'ūūd bā. Āā daaj hē né hē āā matym me āā bahapäh tak'ēp ta kabaj'aa doo, ¹⁷⁻¹⁸ waēē P'op Hagä Do wē kasēew hõm do jó. Ta tii bā P'op Hagä Doo, ta Yb, weh'ēeh ta hā, ta bag tak'ēp gabarēeh doo gó tabawät tabanoo na-āāj hē. Hahȳy da P'op Hagä Do kyyh ta hā: “Hahȳ tah ȳy, tak'ēp ȳ kamahän up doo. Baad ȳ h'yy gadajang ta wē”,† näng mäh. Āā daaj hē āā maa napäh ta kyyh, Jesus sii ta tii bā āā bab'ēeh bā.

¹⁹ Ta ti āā bahapäh, ta ti āā maa napäh do hyb n'aa na-āāj hē, ta bahānh baad āā bahapäh te hub né hē Kristo matēeh do ky n'aa hā P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paah. Ti hyb n'aa ȳ karēn paawā baad bē hyb n'aa matakä Kristo ky n'aa rerih do paa hā. Ta bag atsēm ta tyw n'aa ji hā tametēeh do hadoo rerih do paah. P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do hā bē hyb n'aa matakä bā bē da hapäh ny hadoo do ji ky daheeh, ny hadoo do noo kanesa doo. Taw'ääts hē rerih do bē ky dahé had'yyt hē Kristo matēeh bā kã. Tii bā kã, baad Kristo bē da tah'yy gan'yyh P'op Hagä Do hā. Watom tapaj'ēē bā hana do hadoo bē hā Kristo.

† 1:17-18 Matew 17.5, Maah-Ko 9.7, Rukas 9.35

²⁰ Hahÿ ti baad ÿ karën bē hyb n'aa newëë: Dooh sa hanaa tado bā P'op Hagä Do kyy kerih doo gó ta ky n'aa rod rerii bong do paah. ²¹ Dooh sa hanaa tado bā ta jawén hawät do ky n'aa raheer'oot do paah. P'op Hagä Do Sahee h'y'yb mahũüm paa tii, P'op Hagä Do kyyh ramaher'oot hyb n'aa.

2

Ma matëg oow ky n'aa hahÿÿh

¹ Isaraéw buuj mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod oow, noo kanesa doo, rababong do paa hadoo, bē mahang na-ãj hē ti anäng da ma matëg oow. Ky kamep'ëeh doo me rama metëek da te hub nadoo doo. Kristo, sa kariw n'aa, sa danäh, tadjëp doo me tedëeb wät do sa hã, ramakyyys da. Jé sa kyyh maa newëë do reréd hõm da Jesus hã rah'yy ka'eeh do paah. Ti hedoo do ma matëg oow nayyw hē sa daaj hē sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. Gawatsig hõm da. ² Hajõk da ky s'ũüt ma matëg oow. Nu meby n'aa näng do ma matëg oow ramoo bok do ramoo bok da na-ãj hē. Sa hyb n'aa Jesus hã h'yy kana'eeh do baad nadoo doo me raheer'oot da ta tyw n'aa heh'äät doo. ³ Tak'ëp ta sãm hã rah'yy kajäk do hyb n'aa, sa panyyg sa daaj hē rahyb n'aa newëë doo me ma matëg oow bē da rawedii, bē wē hanäng do bē anoo hyb n'aa sa hã. P'ooj däg P'op Hagä Do h'y'yb dëë däk

nesaa do hã taky n'aa etyy ta tii. P'op Hagä Do rejãã né da tii. Dooh da rakedëeb bā. ⁴ Dooh P'op Hagä Do t'y'yd mehĩn bā ããs wób p'ooj ub nesaa do moo bok doo. Tabanesaa hēnh tadowäts bëeh tii, t'õp gadagyp doo gó. Ta tii bā ragada P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã. ⁵ Dooh na-ãj hē P'op Hagä Do t'y'yd mehĩn bā ta hã waneh'ëeh do p'ooj ub habok doo, hag'y'yp do tamejũũ noo gó sa wē. Jããm hē Nowéh tabed'ëep naeng hag'y'yp do mahãnh, setsi ta sii habok do sii hē. Nowéh tii, ta wób tamaher'ood had'yyt hē P'op Hagä Do karën doo da rababok hyb n'aa paawä. ⁶ P'op Hagä Do ky n'aa etyy paa panang Sodoma, Gomoha häd enäh do ta babuj n'aa sii hē tëeg hõo me, sahõnh hē tagawatsig hõm hyb n'aa. Jããm hē ta ooj mad'aak paah, tak'ëp hadoo do tamo haj'aa haj'aa. Sa hã tabad'oo do hã tametëeh nyy da tamoo wät da P'op Hagä Do waneh'ëeh do sa hã. ⁷ Jããm hē panang buuj mahang tabed'ëep Róh, baad ub, P'op Hagä Do karën doo da hawät doo. Tak'ëp Róh h'yy katón paa tak'ëp baad nadoo do nanäng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do ramoo bong do hyb n'aa sa hã hanäng doo me. ⁸ Sa mahang Róh bawät paah. Ta äh hã had'yyt hē Róh, P'op Hagä Do karën doo da hawät do ahoop paa ta h'y'yb gó, tahapäh do hyb n'aa, tamaa napäh do

hyb n'aa na-ãj hē nesaa do panang buuj ramoo bok doo. ⁹ Hÿÿ kã, ta tii da P'op Hagã Do t'yyd manehiin do hyb n'aa paa nesaa do moo heb'ooh doo, tii da tabed'ëep do hyb n'aa paa baad habok doo, ji hapãh hahÿÿh: P'op Hagã Do hajaa né hē takarēn doo da habok do tabed'ëep hejooñh do sa hã kametyy do mahãnh. P'op Hagã Do hajaa na-ãj hē tarejã had'yyt hē nesaa do moo heb'ooh doo, sahõnh hē taky n'aa etyy noo gó kajaa bã kã.* ¹⁰ Tarejãã do mahang tak'ëp sa bahãnh tarejãã da nesaa do sa h'yyb säg karēn do jawén habok do hyb n'aa nu meby n'aa nãng do sa hã hanãng doo me moo bok doo, baad nahado bong do hajaa do P'op Hagã Do matym gó. Sa bahãnh P'op Hagã Do rejãã da tamejũũ do mak'yyys doo.

Sa hã hē ma matëg oow rah'yy kasab'ee. Rah'yy karēn doo da ramoo bok. DooH raky daheeh péh. DooH rajeÿÿm pé ta tii. Ti hyb n'aa, dooh rajeÿÿm bã kabaj'aa do nes'aa padëek do raky n'aa rejã bã. ¹¹ ããs kã, ma matëg oow sa bahãnh hejooj né paawã, sa bahãnh rahyb n'aa jewyg né paawã, dooh raky n'aa rejãã doo me Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do matym gó raky n'aa tapa bã kabaj'aa do nes'aa padëek doo. ¹² Har'ëëng hadoo ti ma

matëg oow. DooH har'ëëng rah'yy genã bã. Ti abong har'ëëng ji masoo hyb n'aa, ji nabooH hyb n'aa. Har'ëëng h'yy ganenãh do hadoo ma matëg oow ÿ wén nãng, tak'ëp baad nadoo doo me rabaHer'oot ranahapãh do hã. Ti hyb n'aa P'op Hagã Do gawats'iik da tii, har'ëëng ji nabooH do hadoo. ¹³ P'op Hagã Do rejãã da ta tii, ta wób rarahejãã do mabaj. Baad ub sa hã pé adëb bã sii hē rah'yy karēn doo da rababok, baad nado né paawã, nu meby n'aa nyy né paawã ti rah'yy karēn doo. Séd hã bë bawëh noo gó ragen'aak baad nadoo do sa h'yyb säg karēn do ramoo bok bë sii rawëë bã. Baad nado ta wób raHer'oot da bë ky n'aa tii d' bë mahang rababok do hyb n'aa. Tak'ëp bë nu mebyk ran'oo bã. ¹⁴ ÿÿj sa patug wad'ii do hã rah'yyb padëek had'yyt hē sa wë rababok hyb n'aa. DooH reréd nesaa doo. Rah'yyb tatuk sa da rah'yyb hedoo hyb n'aa P'op Hagã Do kyyh baad nahapãh do hyb n'aa nayyw hē h'yy keh'ÿÿt doo. Sa h'yyb ramet'ëëg däk, sa h'yyb karēn do rahyb n'aa h'ũũm hyb n'aa. P'op Hagã Do ky n'aa was'ee padëek do tii! ¹⁵ Reréd hõm ta tyw n'aa baad hadoo doo. Ti hyb n'aa baad nadoo do jawén rababoo däk. Barãm, Beor t'aah, p'ooj ub hawät do mo n'aa me rabad'oo. Tak'ëp Barãm h'yyb däk paa ta sãm

* **2:9** Jesus matëh noo gó P'op Hagã Do ky n'aa etyy da sahõnh hē badäk hahÿÿ hã habok do paah, ããs sii hē. Nesaa do moo heb'ooh do taky n'aa etyy da banesaa hënh rahob had'yyt hē hyb n'aa. Nahëej tii bã rahoop doo.

hã, Isaraéw buuj majĩ ta hã raky kajäk doo, Isaraéw buuj taky n'aa wasee hyb n'aa paawä. ¹⁶ Ta säm, ta hã raky kajäk do jawén tabahõm bä, ta tyw n'aa baa bä, P'op Hagä Do nabuuj gedoo mä ta hã. Hahỹy d' paa tii: Jumeto, ta mas'ää tajawät doo, aj'yy kyy me tamaher'oot paah, dooh né paawä jumeto rahaja bä raher'ood bä. Jumeto meduuk P'op Hagä Do ky n'aa rod Barãm häd näng doo, tamoo nawät hyb n'aa tak'öp baad nadoo doo.

¹⁷ Naëng k'ääts gó naa ganyyh do mawooj däk do hadoo ta ti ma matëg oow. Naëng poo mahauk do tabës do hadoo. Ji wad'ii do tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do ennyw däk sa hyb n'aa tak'öp badagyp doo, tadowäts bëeh hyb n'aa gadagyp doo gó. ¹⁸ Daap hadoo do ti raher'oot doo. Ti hadoo né hë, kyyh tak'öp hetsooh do raka-masab'ee do ji ramaher'oot, ta tii me rah'yyb tatuk hyb n'aa nag'aap hë baad nadoo do habok do mahãnh kedëeb bong doo, nag'aap hë Jesus hã h'yy kae padëek doo, baad P'op Hagä Do kyyh hã h'yy ganenäh nä doo. Tahajaa, näk mä sa kyyh, ji aã bä ji yãm, ji patug nadoo do sii ji h'yyb säg karën doo da né hë. Ta tii da rah'yyb tatuk sa hã. ¹⁹ Hahỹy da raky kajäk sa kyyh maa newëe do sa hã: "Äã ma metëek do bë gado bä, baad ub da bë babok tii bä. Dooch mejõ wät pé bë hã", näk sa kyyh. Tii d' né paawä

ta wób hã raky kajäk, nesaa do sa h'yyb karën do karom ti ma matëg oow. Nesaa do mejõ had'yyt hë sa hã. Bë hyb n'aa newë hahỹy: Ji hã j'aa ketsë doo, ti né hë ji hã mejüü doo. Nesaa do sa h'yyb karën do j'aa ketsëe däk sa hã. Ta ti sa hã mejüü do ti ramoo boo had'yyt hë. ²⁰ Hahỹ hyb n'aa y wén her'oot ta tii da sa ky n'aa hã: Pooj jé ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb, Jesus Kristo rabahapäh do hyb n'aa sa h'yyb gó, reréd hõm dó nesaa do badäk hahỹy hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rabahed'oo doo, baad nado wäd ji bahadoo hanoo doo. P'aa hënh kä ta ti nesaa do j'aa ketsëe bä sa hã, p'aa hënh nesaa do ramoo bok do hyb n'aa, tak'öp baad nado boo hỹy kä, p'ooj ub baad nadoo do rababok do bahãnh kä. ²¹ Taw'ääts hë paawä ranahapäh baad hadoo do ta tyw n'aa P'op Hagä Do wë ji tamahüüm doo. Dooch né paawä baad tado bä ji nahapëe bä ta tyw n'aa baad hadoo doo, sa hã paawä taw'ääts hë tii. Hahỹ hyb n'aa y her'oot ta tii: Rahapëe däg né paawä baad hadoo do ta tyw n'aa, p'aa hënh raberéd hõm tak'öp hanäm do P'op Hagä Do mejüü doo. Ti hyb n'aa ta tyw n'aa nahapäh do bahãnh P'op Hagä Do rejää da hỹy kä sa hã. ²² Sa hã kametä däk hahỹ pawóp hadoo do ji ky hetëg doo: "Awaar ad'ëeb jëng tehëen

wät do paah.”† “Too yb hasus do mahãnh hehob wät doo, p'aa hënh da tsapab gó takahep'uut.”‡

3

Jesus matëeh noo gó ky n'aa hahÿÿh

¹ Najis haa, pawóp däg bë ÿ ma erih do hahÿÿh. Pooj jé bë ÿ ma erii wät doo, hahÿ na-ããj hë bë ÿ wën ma erih, bë hyb n'aa esee hyb n'aa pooj jé kaher'oot do paah, baad ub bë hyb n'aa newëë hyb n'aa. ² ÿ karën bë hyb n'aa esee p'ooj ub P'op Hagä Do ky n'aa rod tsyt hë ta wë kasëëw bong do raheer'oot do paah. ÿ karën bë hyb n'aa esee na-ããj hë Jesus, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëëb mejüü do paah, ajyy Kristo mejüü do bë wë heboo nä do bë hã ma met'ëëg wät doo. ³ Taw'ääts hë baad bë bahapäh hahÿÿh: Jesus matëeh do pooj jé ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, Jesus matëeh do ky n'aa rawajehëët doo. ⁴ Hahÿÿ da d' sa kyyh: “Matëeh mäh, taky däng paah. Te hub tado bä, ny tawät? Bë hegãã”, näk, “ër wahë n'aa ër pooj jé habong do dejëb kån. Ti hadoo né hë, paa hado had'yyt hë. Doo takaja bä tamatëeh do pooj jé metëë n'aa.* Paa hado

had'yyt hë badäk hahÿ ka-pahuuj wät noo gó naa”, näk da sa kyyh. ⁵ Doo rakarën bä rah'yy kadawuung bä, P'op Hagä Do ky haj'aa p'ooj ub wë kapahuuj wät doo. Doo rakarën bä rah'yy kadawuung bä naëng bä naa k'ääts bawooj däk do ganyyh doo, ta ky haj'aa. Naëng tetyn hõm, bawooj däk do banyy däk hyb n'aa. ⁶ Doo rakarën bä rahyb n'aa es'ee bä naëng hag'yyp doo me P'op Hagä Do gawats'iik paa badäk hahÿ tapahuunh do paah, ta hã habong do sii hë. P'op Hagä Do ky haj'aa tii. ⁷ Wë, papÿÿj, kamarab, sagõõh, badäk hahÿÿ da hë ji hapäh do P'op Hagä Do enyyw däk, tii d' P'op Hagä Do ky däng do hyb n'aa, tëëg hõõ me ragawatsik hyb n'aa. P'op Hagä Do enäm nä ta tii. Tagawats'iik noo gó kä, sahõnh hë ta hã waneh'ëëh do tagawatsiig kån. ⁸ Bë mabaan manä hahÿ najis haa: P'op Hagä Do hã sét pénh né hë sét ta baab, miw ta baab. ⁹ Doo P'op Hagä Do hyb n'aa p'eed bä taky däng do tamoo wät hyb n'aa, ta wób red'oo. Tii d' nado. P'op Hagä Do ky däng do tawén kanajaa nä, bë tahyb n'aa b'aah do hyb n'aa. Doo né takarën bä gawatsik péh. Takarën sahõnh hë rah'yy kawereem,

† 2:22 Pooj jé reréd hõm nesaa do ramoo bok doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok, tahanäng pé tii. ‡ 2:22 Pooj jé rakarën Jesus awug hõm nesaa do sa h'yyb gó hanäng doo, ta jawén p'aa hënh ramoo bok nesaa doo, tahanäng pé tii. * 3:4 Matew tæg eh do 24 hã takerii däk Jesus her'oot do takajaa do pooj jé metëë n'aa. Doo ta ti kaja däg sa nooh, ta ti rawén wajahëët Jesus matëeh do ky n'aa. Nayyw hë Jesus matëeh, ta hã h'yy ka'eeh do wób red'oo. Nayyw hë takanaja bä kä, ta wób raky sëm Jesus ky däng do paah.

ta hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa paawä. ¹⁰ Ti hadoo né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa né da. Rah'yy kanapeet bä, raganadaa bä takajaa da. Ji ganada do hadoo hets'ëek do kajaa. Ti hadoo Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kajaa doo. Nayyw hë wë gawatsik da, hawyp do hadoo. Sahõnh hë adëe bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. Tii bä dewuh da. Badäk hahÿh, sahõnh hë ta hã hanäng do na-ãäj hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy da tagawatsik hyb n'aa.†

¹¹ Tii da sahõnh hë P'op Hagä Do gawats'iik do hyb n'aa da, taw'ãäts hë tsyt hë nesaa do mahänh baad bë babok P'op Hagä Do wë. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do karën doo da bë babok, ¹² baad bë gadaa nuuj jé Kristo kajaa doo, P'op Hagä Do ky däng do paah. Taw'ãäts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bä.‡ Ta ti noo gó kajaa bä kä, wë aooj jëng da. Sahõnh hë adëe bëeh da tak'ëp haju do haj'aa. ¹³ Sahõnh hë ta ti awäd né paawä, eër, Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ër gada wë papuuj, badäk hahÿ papuuj P'op Hagä Do ky däng doo da. Jããm hë baad hadoo doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa panang tii.

¹⁴ Ti hyb n'aa najis haa,

ta ti bë gahëen do hyb n'aa, taw'ãäts hë tak'ëp bë hyb n'aa tam'aah tak'ëp baad ub bë babok hyb n'aa, tak'ëp baad ub bë bahadoo hyb n'aa P'op Hagä Do hã. Tak'ëp bë hyb n'aa tamah, h'yyb nyw gó bë baboo had'yyt hë hyb n'aa ta wë, P'op Hagä Do bahapäh hyb n'aa. ¹⁵ Bë hyb n'aa newë hahÿh: H'yyb jawyg gó Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do gada nä, nayyw hë takana-jaa, ji kedëeb wät hyb n'aa banesaa hënh ji taky n'aa etyy do mahänh. Tii da na-ãäj hë Paw-Ro, ër hÿyj hadoo do ër kamahän do bë tama erii wät. Bë tama erii wät P'op Hagä Do h'yy gan'yyh doo da ta hã. ¹⁶ Ti ky n'aa né hë tama erii wät sahõnh hë tama erih do hã. Tama erih do mahang ti anäng häd hejooñh doo, tak'ëp ji hyb n'aa manatakä bä, dooh ji maa napëe bä tahanäng péh. H'yy gatamah doo, h'yy keh'ÿyt doo, rawareem Paw-Ro erii wät doo. Ta see hadoo ta ky n'aa ran'oo bä. Tii da na-ãäj hë rawareem P'op Hagä Do kyy kerih do wób. Sa daaj hë sa ky n'aa katakyyk baad nadoo do hã. ¹⁷ Ta ti bë hapëe däk do hyb n'aa, najis haa, taw'ãäts hë bë hyb n'aa matakä, ta s'ee hënh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky nadah'eeh do bë rah'yyb mahüüm mahänh

† **3:10** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä: “Badäk hahÿh, sahõnh hë ta hã kapahuuj wät do na-ãäj hë aooj jëng da.” ‡ **3:12** Ji ky n'aa etsëe, nayyw hë takajaa hyb n'aa. Ji h'yy kawareem P'op Hagä Do wë, takarën doo da had'yyt ji bawät hyb n'aa. Ji h'yy kahäs'ãap Kristo ky n'aa ji mahüüm do hã, sahõnh hë badäk hahÿh bä habong do raky n'aa napäh hyb n'aa na-ãäj hë, Peed hanäng pé tahyb n'aa péh, taw'ãäts hë nayyw hë ta ti kajaa bë an'oo bä, ta her'ood bä.

te hub nadoo do rama metëek doo me. H'yy kanehÿÿd né paawä bë da hë, sa kyyh bë maa newë bä, bë da h'yy kah'ÿÿt. Ta tyw n'aa baad hadoo do bë erét da sa kyyh bë maa newë bä. ¹⁸Taw'ääts hë P'op Hagä Do kyyh hã bë hyb n'aa matakä had'yyt hë, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër h'yyb tym dëeb bë wë taky enyym do takahũũm had'yyt hë hyb n'aa, baad Kristo bë bahapäh hyb n'aa na-ããj hë bë h'yyb gó. Taw'ääts hë ti né hë ji j'aa etsëe had'yyt hë! ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë. Jããm hë kä.

1 Jowāw

Jesus hā h'yy ka'eeh do hā pooj jé Jowāw ma erih do hahỹh

Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa hahỹh

¹ Bē āā ma erih hahỹh hā, sahōnh hē tadu dahāng do pooj jé hawāt do ky n'aa, P'op Hagā Do Kyyh hād nāng do ky n'aa.* Āā maa napāh ta kyyh, āā hapāh na-āāj hē. Baad āā bahapāh āā matym me. Ta hā āā moo dāng. Ji h'yyb tym hed'ëep do ky n'aa né hē tii. ² Ji h'yyb tym hed'ëep do ana kån āā mahang.† Baad āā bahapāh né hē. Ti hyb n'aa ta ky n'aa āā wén her'oot baad ub. Hedëb had'yyt do ky n'aa bē āā maher'oot. P'op Hagā Doo, ta Yb sii tabawād wāt. Ti ana kån āā mahang P'op Hagā Do an'oo bā. ³ Bē āā maher'oot āā hapāh do ky n'aa, āā maa napāh do ky n'aa, séd bē h'yyb hedoo hyb n'aa da āā sii. Séd āā h'yyb hedoo ta Yb hỹ pong jé hawāt do hā. Séd āā h'yyb hedoo na-āāj hē ta T'aah hā, Jesus Kristo hā. ⁴ Bē āā wén ma erih hahỹh hā Jesus ky n'aa, tak'ëp èr tsebé hyb n'aa da.

Taw'āāts hē ta bag hadoo doo gó ji bawāt do ky n'aa hahỹh

⁵ Bē āā maher'oot āā hā Kristo metëek doo. Hahỹh da tametëek āāh: Ta bag

hadoo P'op Hagā Doo. Baad ub had'yyt hē P'op Hagā Doo, tahanāng pé tii. Dooch badagyp pé ta hā. Tabad'op hē nesaa do ta hā, tahanāng pé tii. ⁶ Ti hyb n'aa, séd hā ji h'yyb hedoo P'op Hagā Do hā ji her'ood bā, nesaa doo gó, badagyp do hadoo doo gó ji awād had'yyt bā, daap ji menyyh tii bā ji her'oot do hā. Dooch baad hadoo do ky n'aa metëek doo da ji awād bā tii d' ji edo bā. ⁷ Baad ji aboo bā, P'op Hagā Do baad tabawād had'yyt doo da ta bag hadoo doo gó, séd ji h'yyb hedoo ta hā. Tii bā P'op Hagā Do awug hōm da sahōnh hē nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng doo, Jesus, P'op Hagā Do T'aah majyyw me.

⁸ “Tabad'op hē nesaa do hā hỹh”, ji noo bā, nesaa do ji jejën bā, ji daaj hē ji kawadii. Dooch tanyy bā ji h'yyb tym gó baad hadoo do P'op Hagā Do metëeh doo. ⁹ Nesaa do ji h'yyb tym gó hanāng do ji najejën bā, P'op Hagā Do hā ji kawoow bā, tawug hōm da tii. Tamabaan hōm da sahōnh hē baad nadoo do èr moo bok do paah. P'op Hagā Do anoo né hē taky dāng doo. Dooch tahỹd bā ta kyyh. Baad had'op do tii. ¹⁰ “Dooch nesaa do hỹ moo wād bā” ji ky hado bā, P'op Hagā Do noo kanesa, ji hanāng pé tii. Dooch tii bā ji h'yyb tym gó ta kyyh awād bā.

2

¹ Tah haa hedoo do bëeh. Bē hỹ ma erii wāt tii, nesaa do

* 1:1 Jesus Kristo ky n'aa né tii. † 1:2 Jesus né hē tii.

bē moo nabok hyb n'aa, nesaa do bē hyb n'aa nanewēē hyb n'aa. Ti hado né paawā, nesaa do bē see moo wād bā, nesaa do tahyb n'aa newē bā, ti anäng Jesus Kristo, P'op Hagä Do karēn doo da hawäd up doo, ji ky n'aa rod n'aa P'op Hagä Do er Yb wē. Ji tamo n'aa jesuu. ² Jesus dajēp er hyb n'aa. Nesaa do er moo bok do sām tadajēp, P'op Hagä Do awug hōm hyb n'aa nesaa do er hā hanäng doo. Dooh er hyb n'aa had'yyt tado bā tadajēp. Sahōnh hē badäk hahỹ hā habong do sa hyb n'aa na-āāj né hē tadajēp.

³ P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ji ky daheeh do hā ji bahapäh P'op Hagä Do ji hapēē däg bā ji h'yyb tym gó. ⁴ “Ỹ hapäh P'op Hagä Do hēp ỹỹ gó” hanäng péh, dooh ta ky n'aa jaw'yyk do taky dahé bā, daap hē ti tamenyyh taheer'oot do hā. Dooh ta h'yyb tym gó tanyy bā baad hadoo do P'op Hagä Do metēēh doo. ⁵ P'op Hagä Do ji ky dahé bā, taheer'oot doo da ji awäd bā, baad tabadäng tii bā ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kän tii bā. Hahỹ hā ji bahapäh séd ji h'yyb hedo bā P'op Hagä Do hā: ⁶ “Séd ỹ h'yyb hedoo P'op Hagä Do hā”, ji ky hado bā, taw'āāts hē Jesus bawäd wät doo da ji bawät.

⁷ Najis haa, dooh papuuj ky n'aa jawyk do bē ỹ ma erii bā. Ta paa né hē bē ỹ ma

erih, Jesus hā bē h'yy ka'eeh bē du do noo gó bē gadoo doo, bē hā rama metēēk do paa né hē tii. Bē maa napēē wät do né hē ta ti bē ỹ ma erih doo. ⁸ Ta paa né hē paawā, papuuj hado däk hahỹ ky n'aa jawyk do bē ỹ ma erih doo. Papuuj däg ji hapäh Kristo bawät doo ká, bē babok doo ká na-āāj né hē. Bē eréd hōm nesaa doo. Bē du do däk baad bē babok doo ká. Nesaa doo, ji h'yy gatamah do na-āāj hē badoo wät hỹ ká. Baad hadoo do ganā däk er h'yyb gó.

⁹ “Ta bag gó ỹ bawät”, hanäng péh, ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē tah'yy gaēēj bā, badagyp do hadoo doo gó tabawät nā tii. ¹⁰ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do kamahän doo, ta bag hadoo doo gó tabawät. Dooh ta hā hanäng péh baad nadoo do hā ta hā h'yyb tatuk doo. ¹¹ Ta da hadoo do Jesus hā h'yy ka'eeh do wē h'yy gaēēnh doo, badagyp do hadoo doo gó ta h'yyb bawät. Badagyp do hyb n'aa, nesaa do hyb n'aa, dooh tahapēē bā tahahōm hēnh. Ty tamah do hado däk.

¹² Tah haa hedoo doo, bē ỹ wén ma erih nesaa do bē h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do awug hōm do hyb n'aa, Kristo er hyb n'aa dajēp do hyb n'aa. ¹³ Bē mahang bāp peej däk Kristo hā h'yy ka'eeh doo, wahēh hedo padēēk bēēh. Bē ỹ wén ma erih, hedēb had'yyt do bē hapēē däg kän do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē

mahang papuuj nā Jesus hã h'yy kae dāk doo, wanehëh nā do hadoo bēeh. Bē ŷ wén ma erih, Nesaa do Yb hã bē j'aa et'ëek do hyb n'aa. Bē ŷ ma erih, tah haa hyb n'aa hedoo doo. Bē ŷ wén ma erih ër Yb hÿ pong jé hawät do bē hapëë däg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. ¹⁴ Bē mahang bāp peej dāk Kristo hã h'yy ka'eeh doo, wahëh hedo padëek doo, bē ŷ wén ma erii wät hedëb had'yyt do bē hapëë däg kån do hyb n'aa bē h'yyb tym gó. Bē mahang papuuj nā Jesus hã bē h'yy kae dāk doo, wanehëh nā do hadoo, bē ŷ ma erii wät, bē h'yyb hej'oonh do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh bē tah'yyb mahüüm do hyb n'aa, Nesaa Do Yb hã bē j'aa ketsë do hyb n'aa.

Dooch ji kamahän bā badäk hahÿÿ hã hanäng do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Bē kamahän manä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do rakamahän doo. Bē kamahän manä badäk hahÿÿ hã hanäng doo. Jé badäk hahÿ kamahän doo, dooh P'op Hagä Do takamahän bā. ¹⁶ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã hanäng do nesaa doo, tak'ëp ji h'yyb säg karën do hedoo doo, ji matym me ji heg'ääs doo, tak'ëp ji karën do hedoo doo, ji ma hã, ji moo wät do hã ji kasab'ee do hedoo doo, ti sahõnh hë dooh P'op Hagä Do ër Yb hanaa tado bā. Badäk hahÿÿ hã tabana tii. ¹⁷ Badäk hahÿ gawatsik da. Ta hã

hanäng do nesaa do hadoo do ji h'yyb karën do gawatsik né tii da ënh. P'op Hagä Do karën do ky dah'eeh doo, dooh ragawatsig bā. Aboo had'yyt hë da.

H'yy kawareem do yb ky n'aa hahÿÿh

¹⁸ Tah haa, edah ti noo gó sahõnh hë tagawatsik. Bē ky n'aa napäh, ti pooj jé Kristo maji, Kristo hã h'yy kawareem do yb kasee. Da hë hajök Kristo hã h'yy kawereem do rakas'ee kån. Ti hyb n'aa ji hapäh, edah sahõnh hë gawatsik doo. ¹⁹ Ër mahang né paawä rababok do paah, dooh né hë ër wób rado bā. Ër wób rado bā paawä, dooh paawä ër reréd bā ër mahang rababok doo. Ër mahänh rabahöm. Ti hyb n'aa, dooh ër wób rado bā ji hapäh.

²⁰ Bē hã Jesus Kristo anoo P'op Hagä Do Sahee bē tah'yyb mahüüm hyb n'aa. Ti hyb n'aa sahõnh hë bē bahapäh panyyg heh'äät doo, P'op Hagä Do metëeh doo. ²¹ Dooch bē ŷ wén ma erii bā bē nahapäh do hyb n'aa baad hadoo do ky n'aa. Bē ŷ wén ma erih, baad bē bahapëë dāk do hyb n'aa né hë baad hadoo do ky n'aa. Baad hadoo do ky n'aa bā naa nado noo kanesa doo. Bē hapäh né hë tii. Ti hyb n'aa né hë bē ŷ wén ma erih. ²² Baad bē ŷ maher'oot. "Jesus, P'op Hagä Do H'yyb Däng Do nado", hanäng péh, daap menyih do yb tii. Ti né hë nanäng bē ky n'aa napëë dāk doo, Kristo

hã h'yy kawareem doo. P'op Hagä Do T'aah, ta Yb na-ããj hẽ h'yy kawareem do yb ty n'aa ges'yyk. ²³ Ta T'aah ty n'aa ges'yyk doo, dooh P'op Hagä Doo, Jesus Yb tahapëë bã. Ta T'aah gadoo péh, Jesus Kristo Yb na-ããj hẽ tagadoo.

²⁴ Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë ky dahé had'yyt hẽ panyyg heh'äät doo, p'ooj ub, bë du doo noo gó Jesus hã bë h'yy ka'eeh do bë maa napäh doo. Taw'ããts hẽ bë h'yyb gó tabaym panyyg heh'äät doo. Panyyg heh'äät doo, p'ooj ub bë maa napäh doo, bë h'yyb gó tayyw bã, baad bë enyyw bã, séd bë h'yyb hedo had'yyt da tii bã Jesus hã, Jesus Yb hã. ²⁵ Hahỹ ti ër hã Kristo ky n'aa enooh doo: Ẽr tah'yyb edëëb had'yyt hẽ, hỹ pong jé ër baboo had'yyt hyb n'aa ta pa.

²⁶ Ta ti bë ỹ ma erii wät, bë ỹ maher'oot hyb n'aa bë hã karën wad'ii do sa ky n'aa hã. ²⁷ P'op Hagä Do Sahee bë hã Kristo anoo doo, baym bë h'yyb tym gó. Ti hyb n'aa dooh hyb n'aa ta see bë ma metëëk péh. P'op Hagä Do Sahee ti bë tama metëëk sahõnh hã. Baad bë tama metëëk. Dooh daap tado bã. Ti hyb n'aa, taw'ããts hẽ bë ky dahé had'yyt hẽ bë tama metëëk doo. Taw'ããts hẽ Kristo hã bë h'yy kata däg had'yyt hẽ.

²⁸ Hỹ kõ, tah haa hedoo doo, ỹ ab'aanh bë hã: Kristo sii bë aboo had'yyt hẽ, tamatëëh bã kõ, h'yyb neỹm gó ta matym gó ër bab'ëeh hyb n'aa, ër nu manebying

hyb n'aa ta matym gó ër bab'ëeh bã. ²⁹ Bë hapäh do hyb n'aa baad had'op do ti Kristo, bë hapäh na-ããj hẽ P'op Hagä Do taah né hẽ sahõnh hẽ baad hadoo do moo bok doo.

3

P'op Hagä Do taah ëër ky n'aa hahỹh

¹ Bë hegãã nyy da tak'ëp ër Yb hỹ pong jé hawät do ër takamahän. Tak'ëp ër takamahän do hyb n'aa P'op Hagä Do taah ër tamaneëënh. Ti né hẽ ëër! Badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, dooh ër rahapëë bã P'op Hagä Do taah ëër, ranahapäh do hyb n'aa P'op Hagä Doo. ² P'op Hagä Do taah né hẽ ër da hẽ, najis haa. Dooh né paawä ër P'op Hagä Do metä nä bã nyy d' tabad'oo da ër hã, ër hapäh Jesus Kristo hado däk da ëër, tamatëëh bã, baad ub tii kõ Jesus ër bahapäh do hyb n'aa ti noo gó. ³ Sahõnh hẽ Jesus Kristo hadoo rabahadoo do sa h'yyb gó ragahëen doo, sa daaj hẽ rakan'yyh nesaa do mahänh, Jesus baad had'op do hadoo rabahadoo hyb n'aa kõ.

⁴ Nesaa do moo heb'ooh doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë rah'yy kawereem. Sahõnh hẽ nesaa do ji moo wät doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do wë h'yy kawareem do tii. ⁵ Bë hapäh né hẽ, Jesus bahyng wawëë hẽ nesaa do ji moo wät do tabado hõm hyb n'aa.

Dooh nesaa do ta hã. ⁶ Ti hyb n'aa Jesus sii hawät doo, dooh nesaa do tamoo hewëëd bã. Nesaa do moo heb'ooh doo, dooh Kristo tahapëë bã ta h'yyb gó. ⁷ Ti hyb n'aa, tah haa hedoo doo, bë hyb n'aa matakä bë ranawadii hyb n'aa. Baad hadoo do moo heb'ooh doo, baad had'op do né hë tii, Kristo baad had'op do hadoo. ⁸ Nesaa do moo heb'ooh doo, Dijab* karapee tii. Tii d' ji wén hapäh sahõnh hë tadu dahäng noo gó Dijab moo hew'ëët né hë ta ti nesaa doo. P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng wawëë hë tagawatsiig hõm hyb n'aa Dijab moo wät doo.

⁹ P'op Hagä Do taah dooh nesaa do ramoo hebo bã, P'op Hagä Do Sahee mahüüm do hyb n'aa sa h'yyb. Dooh rahaja bã nesaa do ramoo hebo bã, P'op Hagä Do taah rabahadoo do hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ hã ji hapäh P'op Hagä Do taah, ji hapäh na-ãäj né hë Dijab karapee: Baad hadoo do moo nawät doo, ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do t'aah tado bã.

Ji da hadoo do ji kamahän do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Hahÿ ti bë maa napäh do pooj jé bë du do noo gó Jesus hã bë h'yy ka'eeh doo: Taw'ãäts hë ji kamahän ji da hadoo doo. ¹² P'ooj ub hawät do Kaïh makü bad'oo doo da, bë adoo manäh. Nesaa

Do Yb karapee né hë tii. Ta hÿÿj tanabooh. Ta hÿÿj Kaïh wén nabooh, nesaa do Kaïh moo hew'ëët do hyb n'aa. Ta hÿÿj ti baad hadoo do tamoo hew'ëët. ¹³ Ti hyb n'aa, wakän haa, bë h'yy gabedo manä badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bë wë rakawaj'ään bã baad bë babok do hyb n'aa.† ¹⁴ Eër, dooh ër h'yyb tym dajëp do tahado wäd bã. Eër h'yyb tym edëb kån P'op Hagä Do wë. Baad ta ti ër bahapäh, ër wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do ër kamahän do hyb n'aa. Ta wakään Jesus hã h'yy ka'eeh do wë h'yy gaëënh doo, dajëp do hadoo nä ta h'yyb tym. ¹⁵ Ta da hadoo do wë h'yy gaëënh doo, dahej'ëëp do hadoo ti P'op Hagä Do matym gó. Sa da hadoo do dahej'ëëp do sa wë, dooh edëb had'yyt do awäd bã. Dooh P'op Hagä Do wë ras'ëëg bã. Bë hapäh né hë tii.

¹⁶ Hahÿÿ hã ër bahapäh kamahän heh'äät doo: Ta daaj hë Jesus Kristo kan'oo däk dajëb hã ër hyb n'aa. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ër na-ãäj ër kan'oo däk ër da hadoo sa hyb n'aa. ¹⁷ Ji ma nyy bã, ji da hadoo do ta wë badoh do ji t'yyd manehiïn bã, dooh P'op Hagä Do hã ji kamahän. ¹⁸ Tah haa, ji kyy me had'yyt nado ji kamahän. Taw'ãäts hë ji masa doo me ji kamahän ji wakään Jesus

* **3:8** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. † **3:13** Ji wë rakawaj'ään, Kaïh moo ti ragahõm do hyb n'aa.

hã h'yy ka'eeh doo. Taw'ãäts hẽ ji kamahãn heh'ãät, j'ooj madäk doo me nado.

¹⁹ Baad ji wakããn ji kamahãn do hã, baad ji hapäh, baad hadoo do ky n'aa ky daheeh do ji. Baad ji wakããn ji kamahãn bã, dooh ji h'yyb eỹm bã P'op Hagä Do ji hyb n'aa es'ee bã. ²⁰ Dooh ji eỹm bã ji h'yyb ji taky n'aa tapa bã paawä. Tii d' tawén hadoo, ji h'yyb tym bahãnh P'op Hagä Doo. Sahõnh ji h'yyb tym gó hanäng do P'op Hagä Do hapäh. ²¹ Najis haa, ji h'yyb ji taky n'aa natapa bã, dooh ji h'yyb eỹm bã P'op Hagä Do sii ji er'ood bã. ²² Ta hã ji ky n'aa etsëe do ji gadoo ji hapäh tii bã, tamejũũ do ji ky daheeh do hyb n'aa, tagen'aak do ji moo wät do hyb n'aa. ²³ Hahỹ pawóp hẽ P'op Hagä Do ji tamejũũ: Ta T'aah Jesus Kristo hã ji h'yy ka'eeh, ji da hadoo do ji kamahãn ji tamejũũ doo da. ²⁴ Tamejũũ do ky dah'eeh doo, séd hã rah'yyb hedoo P'op Hagä Do hã. Sa h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bã. Ta Sahee er hã tanoo do hyb n'aa er hapäh, er h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

4

Ji metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot do ky n'aa hahỹh

¹ Najis haa, bë ky dahé manä “P'op Hagä Do Sahee kyy gó y baher'oot”, hanäk doo. Taw'ãäts hẽ bë mety ta tii, bë bahapäh hyb n'aa

P'op Hagä Do Sahee tado bã sa h'yyb tym gó hanäng doo, P'op Hagä Do Sahee tanado bã. Hajõk badäk hahỹh hã ketyn h'ũum P'op Hagä Do ky n'aa rod oow daap menyyh doo. ² Hahỹh hã da bë metyy P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã raheer'oot doo: Aj'yy gó né hẽ Jesus Kristo P'op Hagä Do T'aah kesok se hub né hẽ hanäng doo, ky daheeh doo, P'op Hagä Do Sahee kyy gó né hẽ ti tabaheer'oot. ³ Aj'yy gó Jesus kesok do ky sëm doo, ky nadaheeh doo, dooh P'op Hagä Do Sahee kyy gó tado bã ti tabaheer'oot. Kristo hã h'yy kawareem do yb sahee ti hedoo do h'yyb tym gó tabawät. Bë ky n'aa napäh, ti awät h'yy kawareem do yb. Ti awäd däg kãn badäk hahỹh bã. ⁴ Bë tah haa, P'op Hagä Do karapee né hẽ bëeh. Ta Sahee bë tah'yyb mahũum doo, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb gó hanäng do bahãnh, Dijab bahãnh. Ti hyb n'aa, bë h'yy ganyy däg nanäng ma matëg oow sa hã, bë wén ky nadaheeh raheer'oot doo. Bë j'aa etëeg wät sa hã. ⁵ Badäk hahỹh hã habong do P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do wób tii. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do ramaa napäh, raky daheeh raheer'oot doo. ⁶ Dooh sa wób er do bã, P'op Hagä Do karapee er ti hỹh. P'op Hagä Do hapäh do maa napäh, ky daheeh, er metëek doo. P'op Hagä Do karapee nadoo doo, dooh ji tamaa newë bã. Er her'oot do

maa new'ëë doo, Sahee baad hadoo do h'yyb mahũũm. Èr her'oot do maa nanew'ëë doo, daap menyyh do yb sahee ta h'yyb gó tabawät.

Kamahän do ky n'aa hahÿÿh

⁷ Najis haa, P'op Hagä Do banoo èr hä ji kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji da hadoo do ji kamahän né hë. Ta da hadoo do kamahän doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Baad P'op Hagä Do tabahapäh ta h'yyb gó. ⁸ P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa ta da hadoo do kamanahän doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä. ⁹ Hahÿÿ da P'op Hagä Do metëeh ji hä ji takamahän: Ta T'aah sét had'op do tamejũũ èr mahang, hÿ pong jé ji awäd had'yyt hyb n'aa ta hyb n'aa. ¹⁰ Hahÿÿ heh'ääts kamahän doo: Dooh ji tado bä P'op Hagä Do ji kamahän doo. P'op Hagä Do ti ji takamahän. Ta T'aah tamejũũ wawëë hë tadajëp hyb n'aa ji hyb n'aa, nesaa do èr moo bok do sãm, nesaa do ji h'yyb tym gó hanäng do tabawug hõm hyb n'aa ta T'aah majyyw me.

¹¹ Najis haa, ta ti hadoo né hë P'op Hagä Do tak'ëp ji takamahän. Ti hyb n'aa, taw'ääts hë ji kamahän ji da hadoo do Jesus hä h'yy ka'eeh doo. ¹² Dooh noo gó P'op Hagä Do ji ty gepäh péh. Ti hado né hë paawä, ji wakään Jesus hä h'yy ka'eeh do ji kamahän bä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät tii bä. Baad

tabadëë däk tii bä ji h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da ji kamahän kãn tii bä. Ji h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät. ¹³ Séd ji h'yyb hedoo P'op Hagä Do hä, ji h'yyb gó P'op Hagä Do bawät ji wén hapäh, ta Sahee ji hä tanoo do hyb n'aa. ¹⁴ Ta T'aah P'op Hagä Do mejũũ wawëë hë, sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do sa h'yyb tym dëeb tabahadoo hyb n'aa. Ti né hë ää hapäh ää matym me. Baad ta ky n'aa ää baher'oot. ¹⁵ Ti hyb n'aa, "P'op Hagä Do T'aah né hë Jesus Kristo" hanäng péh, ky daheeh péh, ta h'yyb tym gó P'op Hagä Do bawät, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. ¹⁶ Baad èr bahapäh P'op Hagä Do èr takamahän. Èr daab yyp P'op Hagä Do èr takamahän do hä. P'op Hagä Do kamahän had'yyt hë. Ti hyb n'aa, jé P'op Hagä Doo, ta wakään na-ääj hë kamahän had'yyt doo, séd tah'yyb hadoo P'op Hagä Do hä. Ta h'yyb gó P'op Hagä Do bawät.

¹⁷ Jesus Kristo bawät doo da èr babok badäk hahÿÿ hä. Ti hyb n'aa baad tabadëë däk èr h'yyb gó P'op Hagä Do kamahän doo. P'op Hagä Do kamahän doo da èr kamahän kãn P'op Hagä Do an'oo bä. Ti hyb n'aa, dooh èr eÿÿm bä Jesus ji taky n'aa etyy noo gó. ¹⁸ P'op Hagä Do ji kamahän bä, dooh ji eÿÿm bä. Ji eÿÿm mabaj näng do hä. Ti hyb n'aa, baad had'op P'op Hagä Do ji kamahän bä,

dooh ȳym ji hã. Ji ēȳym bã, dooh baad tadëë nã bã P'op Hagã Do kamahãn do ji h'yyb gó. ¹⁹ P'op Hagã Doo, ta wób na-ããj ër wën kamahãn, pooj jé P'op Hagã Do ër takamahãn do hyb n'aa. ²⁰ "P'op Hagã Do ȳ kamahãn" ji ky hado bã, ji da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do wë ji h'yy gaëëj bã, daap hë ji menyh tii bã. Ji wakãän ji hapäh do ji kamanahãn bã, ny daa ji kamahãn P'op Hagã Do ji nahapäh doo. ²¹ Hahȳy da Jesus Kristo mejũũ do paa ji: P'op Hagã Do takamahãn doo, taw'ãäts hë ta da hadoo do Jesus hã h'yy ka'eeh do takamahãn na-ããj hë.

5

P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky daheeh do ky n'aa hahȳy

¹ Sahõnh hë "Jesus né hë ti P'op Hagã Do H'yyb Däng Doo" hanäk doo, ky dah'eeh doo, P'op Hagã Do taah né hë tii. Ta yb kamahãn doo, ta yb taah takamahãn na-ããj hë. ² Hahȳy hã ji bahapäh P'op Hagã Do taah, Jesus hã h'yy ka'eeh do ji kamahãn bã: P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky dahé bã na-ããj hë. ³ P'op Hagã Do ji kamahãn bã, tamejũũ do ji ky daheeh. Nahejooj, ji nahajaa do nado P'op Hagã Do mejũũ doo. ⁴ Sahõnh hë P'op Hagã Do taah rahajaa raj'aa etëëg bã badäk hahȳy hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do sa hã

h'yyb tatuk doo. Jesus hã ji h'yy ka'eeh do hyb n'aa ji j'aa et'ëëk badäk hahȳy hã hanäng do nesaa do ji h'yyb tat'uuk doo. ⁵ Jesus P'op Hagã Do T'aah né hë ky dah'eeh doo, jãäm né hë ti rahajaa raj'aa etëëg bã nesaa do hã badäk hahȳy hã habong do P'op Hagã Do hã h'yy kana'eeh do h'yyb karën doo.

⁶ Jesus Kristo né hë ti wawëë hë hahyng doo, naëng me nu kemuun wät doo, ta majyyw tan'oo däk do ji hyb n'aa tadajëp noo gó. Nu kemuun wät do had'yyt nado tame. Dajëp na-ããj né hë. Tan'oo däk ta majyyw ji hyb n'aa. Baad P'op Hagã Do Sahee metëeh ji hã ta ti ky n'aa. Te hub né hë had'yyt hë P'op Hagã Do Sahee. ⁷ Tamawoob hë ta metëë n'aa, te hub né hë Jesus ky n'aa metëeh doo: ⁸ P'op Hagã Do Sahee, tanu kemuun do naëng me, Jesus majyyw tan'oo däk do tadajëp noo gó. Séd gó rametëeh. ⁹ Aj'yy hapäh do ky n'aa taher'ood bã, ji ky daheeh taher'oot doo. Ti bahãnh ti P'op Hagã Do her'oot doo. Aj'yy her'oot do nado tii. Ti hyb n'aa, baad ji ky daheeh ta T'aah ky n'aa taher'oot doo. ¹⁰ P'op Hagã Do T'aah hã ky daheeh doo, tenäm ta h'yyb gó Jesus ky n'aa P'op Hagã Do metëeh doo. P'op Hagã Do her'oot do ky nadaheeh doo, P'op Hagã Do noo kanesa, tahanäng pé tii, ta T'aah ky n'aa P'op Hagã Do her'oot do taky nadaheeh do hyb n'aa. ¹¹ Hahȳy da ta

T'aah ky n'aa P'op Hagä Do metëeh ji hã: Ta T'aah hyb n'aa ji h'yyb tym tabed'ëep, hÿ pong jé ta sii ji awäd had'yyt hë hyb n'aa. ¹² P'op Hagä Do T'aah gadoo do ta h'yyb tym gó, hÿ pong jé had'yyt hë tabawäd däk da P'op Hagä Do sii. Ta T'aah ganadoo doo, dooh né hë tagado bä edëb had'yyt do P'op Hagä Do pa.

¹³ ÿ wén ma erii wät hahÿ bë hã, P'op Hagä Do T'aah hã h'yy ka'eeh doo, edëb had'yyt do bë gado däk né hë, baad bë bahapäh hyb n'aa. ¹⁴ P'op Hagä Do anoo ji hã ji etsëe doo, P'op Hagä Do gen'aak do hã ji h'yyb däg bä ji ky n'aa etsëe bä. Ti hyb n'aa dooh ji h'yyb eÿÿm bä P'op Hagä Do sii ji er'ood bä. ¹⁵ Ji tamaa napäh er hapäh. Ti hyb n'aa sahõnh hë ta hã ji etsëe do ji gado däk do hadoo. ¹⁶ Ti anäng nasaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo doo. Nasaa do ji wakãän moo wäd bä ji hapëe bä, p'ãã näng do tanado bä, taw'ãäts hë ji ky n'aa etsëe tii. Tii bä P'op Hagä Do anoo ta hã edëb had'yyt doo. Nesaa do p'ãã näng doo, dawëe ji bawäd hõm P'op Hagä Do mahãnh tanoo do hyb n'aa nado bë ky n'aa etsëe, ÿ hanäng tii. ¹⁷ Sahõnh hë nesaa do ji moo wät doo, ji hyb n'aa newëe doo, baad nado né hë ti P'op Hagä Do matym gó. Ti hadoo né hë ti anäng nesaa do ji h'yyb gó tanyy bä, dooh tan'oo bä

dawëe ji nu gadäk P'op Hagä Do mahãnh.

¹⁸ Er hapäh, dooh P'op Hagä Do taah ramoo hebo bä nesaa doo, Jesus mo n'aa jesuu do hyb n'aa sa hã. Dooh Nesaa do Yb haja bä tarejã bä sa hã. ¹⁹ P'op Hagä Do karapee ëer, er hapäh. Nesaa Do Yb mejũũ sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do hã, P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do sa hã, er hapäh. ²⁰ Er hapäh na-ããj hë P'op Hagä Do T'aah ewäd hyng, ji tah'yy ganä däk, P'op Hagä Do heh'äät do ji bahapäh hyb n'aa. Séd er h'yyb hedoo P'op Hagä Do heh'äät do hã. Séd er h'yyb hedoo ta T'aah Jesus Kristo hã. Ti ti P'op Hagä Do heh'äät doo. Ti né hë tanoo ji hã ta wë ji h'yyb tym edëb had'yyt doo.

²¹ Ti hyb n'aa tah haa, bë h'yy kae manä ta wób rah'yy kaha'eeh do hã. Jããm hë kä.

2 Jowāw Ta jawén Jowāw ma erih do hahỹỹh

¹ Ỹ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ỹ ramaneëenh doo, ỹ edëng sahõnh hë Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bã habong do P'op Hagã Do asëew hõm doo. Baad bë ỹ kamahãn. Ỹ had'yyt nado bë kamahãn doo. Sahõnh hë baad hadoo do ky n'aa hapäh do bë rakamahãn na-ããj hë.

² Baad hadoo do ky n'aa ãã h'yyb tym gó tabawät. ãã h'yyb gó tabawäd had'yyt hë. Ti hyb n'aa bë ãã kamahãn.

³ Hahỹỹ da bë ỹ ky n'aa edëng: Ỹ karën paawä P'op Hagã Do ër Yb, Jesus Kristo ër Yb T'aah ër hã raky en'yym, ër rat'yyd mehĩn, h'yyb nãm do ranoo ër hã. Tii d' né hë tabad'oo da ër hã, baad hadoo do ky n'aa ër bahapäh, ër ky daheeh do hyb n'aa, ër da hadoo do ër kamahãn do hyb n'aa.

⁴ Tak'ëp ỹ tsebee wät baad bë wób rababok ỹ ky n'aa napäh do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da rababok, P'op Hagã Do ër Yb mejũũ doo da rababok, ỹ ky n'aa napäh.

⁵ Hỹỹ kã wakãn haa Jesus hã h'yy ka'eeh doo, ỹ etsëë bë hã ër kamahãn had'yyt hyb n'aa ër da hadoo doo. Dooch papuuj ky n'aa jawyk do tado bã tii. Ta paa né hë tii, Jesus hã bë h'yy ka'eeh bë du doo noo gó bë ky n'aa napäh do

né hë. ⁶ Hahỹ kamahãn do heh'äät: P'op Hagã Do mejũũ doo da ji bawät. Ji tamejũũ kamahãn gó ji bawät, pooj jë bë maa napäh doo da né hë.

⁷ Hajök ma matëg ji wad'ii do raketyn hõm badäk hahỹ haw'ääts hë. Sa hã dooh Jesus Kristo, P'op Hagã Do T'aah, ewäd hyy bã babä aj'yy gó. Kristo hã h'yy kawareem do yb, ji wadii do yb né hë ti tii d' ma metëek doo. ⁸ Ti hyb n'aa, baad bë hyb n'aa matakä bë rawanadii hyb n'aa rametëek do hã. Rametëek do bë ky dahé bã bë hasõg hõm da P'op Hagã Do wë bë moo bok do paa sãm. Bë hyb n'aa matakä bë moo bok do sãm bë gadoo hyb n'aa sahõnh hë. ⁹ Kristo ma metëek do herét doo, ta see däg metëek doo, dooh ta ti hadoo do h'yyb tym gó P'op Hagã Do awäd bã. Kristo metëek do baad ta h'yyb gó tenãm doo, ta h'yyb tym gó P'op Hagã Do awät, ta h'yyb tym gó P'op Hagã Do T'aah bawät na-ããj hë. ¹⁰ Bë wë ma matëg see kaja bã, Kristo metëek do tama net'ëëg bã, bë gado manä bë tób bã. Bë edëë manä ji wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da. ¹¹ Ta ti hedëng pé ji wakããn Jesus hã h'yy ka'eeh do ji edëng doo da, ta h'yyb hata hado däk tii, nesaa do tametëek do hã.

¹² Ti anäng nä hajõng nä bë ỹ maher'oot do pan'aa. Ti hadoo né hë, dooh ỹ karën bã ỹ erih doo gó bë ỹ maher'ood bã. Ỹ karën bë ỹ bahehëen ỹ

ber'oot hyb n'aa bē sii, tak'öp
ër tsebé hyb n'aa.

¹³ P'op Hagä Do asëew hõm
do babä habong doo, bē
wakãän hedoo do bē m' rahyb
n'aa esee. Jããm hẽ kã.

3 Jowāw

Gajo hã Jowāw ma erih do hahỹh

¹ Ŷ, Jesus hã h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa ŷ ramaneëenh doo, ŷ edëng òm Gajo. Baad òm ŷ kamahãn.

² Ŷ karën paawä baad a h'yyb P'op Hagä Do wë, najis ŷỹ. Ŷ karën paawä dooh manahëë nyy bä. ³ Tak'ëp ŷ tsebee wäd kãn ŷ ky n'aa napäh do hyb n'aa a ky n'aa ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do wób raher'oot doo. Baad had'yyt mã mabawät baad hadoo do ky n'aa metëeh doo da, sa nooh. Dooh m' mah'yy gajëë hõm bä ta hã, sa nooh. ⁴ Tak'ëp né hë ŷ tsebë, baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tah haa hedoo do rababok ŷ ky n'aa napäh bä. Dooh hahỹ hadoo pé tak'ëp ŷ tsebë péh.

⁵ Najis ŷỹ, baad had'yyt hë mamasaa wät ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do baheh'ëen doo, ma metëek doo, mahep'ëeh do nado né paawä. ⁶ Ta ti raher'oot babä Jesus hã h'yy ka'eeh do sa hã nyy da makamahãn wät sa hã. Taw'ãäts hë P'op Hagä Do gen'aak doo da mamasaa ta ti ër wakãän ramahõm me ramahũm péh. ⁷ Ta ti rabahõm jé pad'yyt hë Jesus Kristo ky n'aa rabaheer'ood hõm hyb n'aa. Dooh ragado bä dajëer hadoo doo, sa waa hadoo do P'op Hagä Do

sa h'yyb gó nahapäh do sa hanaa. ⁸ Ti hyb n'aa, taw'ãäts hë ër gadoo ta ti hedoo do ër tób yt hã, taw'ãäts hë ër masa sa hã. Tii da ër adoo bä, ër masa baad hadoo do ky n'aa ramaher'ood hõm do hã.

⁹ Jesus hã h'yy ka'eeh do bë panang bä habong do ŷ ma erii wät. Ti hadoo né hë, ta ti Dijoteréh, sa bahãnh karën do nu gadäk doo, dooh ŷ taky dahé bä. ¹⁰ Ti hyb n'aa, bë ŷ baheh'ëen bä ŷ naëenh da ŷ nabuuj gedoo hyb n'aa nesaa do tamoo wät do hyb n'aa, äã tanu mer'oot do hyb n'aa, äã taky n'aa rejãä do hyb n'aa. Hajõng baad nadoo do tamoo wät doo. Dooh tagado bä ër wakãän Jesus hã h'yy ka'eeh do heh'ëen doo. Ta wób rakarën paawä ragadoo, tameduuk raganadoo hyb n'aa. Jé gadoo do tah'eed h'ũm Jesus hã h'yy ka'eeh do sa mahãnh.

¹¹ Najis ŷỹ, taw'ãäts hë hanãm do mamoo wät. Mamoo wäd manä nesaa doo. Baad hadoo do moo wät doo, P'op Hagä Do karapee né hë tii. Nesaa do moo wät doo, dooh P'op Hagä Do tahapëë bä ta h'yyb gó. ¹² Taw'ãäts hë mamasaa Demeet. Jé pad'yyt hë raj'aa etsë ta hã, baad tabawät do hyb n'aa. Baad hadoo do ky n'aa metëek doo da tabawät. Baad ub tabawät ta ti tametëeh. Äã hã na-ãäj né hë, baad äã hã tabawät. Mahapäh né hë, äã ehub né hë äã her'oot doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë mamasaa.

¹³ Ti anãng nä hajõng nä òm ŷ maher'oot do pan'aa. Dooh

ỹ karēn bä ỹ erih doo gó òm
 ỹ maher'ood bä. ¹⁴ Ỹ karēn
 paawä nyyw hē òm ỹ bahe-
 hēēn. Tii bä ēr ber'oot.

¹⁵ Ỹ karēn h'yyb nyyw gó
 baad mabawät. Ēr najiis
 babä habong do òm rahyb
 n'aa esee mäh. Sét ken'yyh
 mamaher'ood ỹ kedēng najis
 haa t'ĩ hēnh habong do hã.
 Jããm hē kä.

Judas

Jesus hã h'yy ka'eeh do hã Judas ma erii wät do hahÿÿh

¹ Judas, Tsijaag hÿÿj, Jesus Kristo wë moo wät do see ÿ ti hÿÿh. ÿ edëng bëëh, P'op Hagä Do naëëj wät doo, P'op Hagä Do ër Yb kamahän doo, Jesus Kristo mo n'aa jesuu doo. ² ÿ karën ji wë P'op Hagä Do ky ennyim doo, ji tah'yyb n'yyim doo, ji takamahän do na-ããj hë baad bë h'yyb gó tabawäd had'yyt hë.

Ma matëg oow P'op Hagä Do waneh'ëëh do sa ky n'aa hahÿÿh

³⁻⁴ Najis haa, tak'ëp paa ÿ karën paawä bë ÿ ma erih ër P'op Hagä Do edëëb wät do ky n'aa hã. Tii bä kä, h'yy kamep'ëëh doo me ajyy P'op Hagä Do waneh'ëëh do bë mahang rababoo däg kän ÿ ky n'aa napäh bä kä, nayyw hë ÿ h'yy kahÿÿd däk ÿ erih do hã. Bë ÿ ma erih hÿÿ kä tak'ëp ÿ betsëë hyb n'aa bë hã, baad bë ban'yyh hyb n'aa panyyg hanäm do ër ky daheeh doo, ta karapee, tsyt hë ta wë kasëew bong do sa hã P'op Hagä Do an'oo däk doo. Bë an'oo manä ta wób rahÿÿd. Nanäng ajyy rah'ÿÿt ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do ky n'aa. Ji wë P'op Hagä Do ky ennyim do hyb n'aa, tahajaa, sa nooh, jé rakarën pé sii raba'ÿÿh. Ramakyyys

Jesus Kristo, sét hadoo do ër kariw n'aa, ër danäh, ër Wahë N'aa. P'ooj ub P'op Hagä Do kyy kerih doo gó takerii däk nyy da nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa etyy da ta ti hedoo doo.

⁵ Bë hapëë däg né paawä nyy da takerii däk, ÿ karën bë hyb n'aa esee hahÿÿh: Esit häj n'aa bä naa ta karapee Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do manyyh jawén paa bä, tagawatsiig jëng sa mahang ky sëm do paah, ky nadah'eeh do paah. ⁶ Bë hyb n'aa es'ee na-ããj hë nyy da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do bad'oo äãs wób sa hã. Ta ti äãs wób dooh paa rah'yy gadeja bä sa hã P'op Hagä Do anoo do hã rabag'äãs do hã, raty n'aa ges'yyk rababong do paa rawén beréd hõm ti. T'õp gadagyp doo gó baad rakamaw'yyd däg had'yyt hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do an'oo bä, ta tii bä ragada hyb n'aa sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó sa hã taky n'aa etyy doo. ⁷ Ti hadoo panang Sodoma, Gomoha häd enäh do babuuj hã, panang nedaa bä haj'eenh do hã na-ããj hë. Sa hã P'op Hagä Do rejãã do hã takametä däk nyy da P'op Hagä Do bad'oo da tii d' habok do sa hã. Panang buuj rahob had'yyt hë tëëg hõõ nadëëk doo gó. Tii d' rawén hoop, nanäng äãs rabad'oo doo da rabad'oo paah. Tak'ëp baad nadoo do panang buuj ramoo heb'ooh paa sa hã hanäng doo me. ÿÿj nadoo do sii hë rabahe'ÿÿh paah.

⁸ Ta ti hedoo nanäng ajyy P'op Hagä Do waneh'ëeh do bë mahang haboo däk do rabad'oo. Sa s'ëë gó rahapäh do jawén rababok. Sa hub rarejää tak'ëp baad nadoo doo me. Dooch ragado bä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ji hä tamejüü doo. Raky n'aa rejää kabaj'aa doo.*

⁹ Mikéw kä, ääs sa wahë n'aa né paawä, dooh taky n'aa rejää doo me Dijab† taky n'aa tapa bä, Mosees kamag n'aa p'ää Nesaa do Yb daheeh taky kedak noo gó.‡ Jääm hë hahÿÿ da Mikéw kyyh Nesaa Do Yb hä: “Öm da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do nabuuj gedoo.” ¹⁰ Mikéw bad'oo doo da nado nanäng ajyy bë mahang kamekuuj däk do rabad'oo. Tak'ëp baad nadoo doo me raky n'aa rejää ranahapäh do hä. Har'ëeng h'yy ganenäh do hadoo tii. Jääm hë rahapäh rah'yy karën doo. Jääm hë ti jawén rababok. Rah'yy karën do jawén rababok doo, ti né ti sa hä rejää doo. ¹¹ Tak'ëp baad nado da sa hä! Käih bawäd wät doo

da paa rababok. Dajëer hä tak'ëp rah'yyb padëek do hyb n'aa, Baräm, p'ooj ub hawät do baad nadoo do moo wät do paa bad'oo doo da rabad'oo. Ajyy, Korah maküüh, Mosees Aräw sa wë h'yy kawareem do paa hadoo ta ti rah'yy kawereem Jesus hä h'yy ka'eeh do sa wahë n'aa wë. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do gawats'iik da tii. ¹² Séd hä bë bawëh bä, bë sii rabawëh bä, dooh ranu mebyy bä, tak'ëp baad nadoo do ramoo boo né paawä. Pä ji nahapäh do tame hanäng do marakate gah'ood jëng do tahaj'aa hadoo do hedoo ta ti ajyy bë mahang.§ B'éé hagä n'aa jääm hë sa hä hë hyb n'aa newëë do hadoo tii. Naëng poo mahauk do tabës doo, ji tawadii do hadoo tii. Joom beaak noo gó neaak do hadoo tii. Joom tsawyy jëng doo, nedëb wät doo, ji tagoo höm do hadoo tii. ¹³ Maadaka hewëëh do akajar me bah'ood mahüüm doo, ta puh ty gasus do akajar nabyy me rerét do hadoo nanäng ajyy. Ta puh ty gasus do hadoo nu meby n'aa näng do

* **1:8** Kabej'aa doo, ääs P'op Hagä Do karapee. Kabej'aa do na-ääj hë ääs wób nesaa do moo bok do paah, Nesaa Do Yb karom. † **1:9** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yit doo”, tahanäng pé ti Dijab. ‡ **1:9** Hahÿÿ da Judah buuj panyyg see hä takerii däk ta ti ky n'aa: Mosees dajëp noo gó m' P'op Hagä Do mejüü mä ääs sa wahë n'aa Mikéw, Mosees kamag n'aa tadakä jëng hyb n'aa. Tadakä paawä m', Nesaa Do Yb ana ta wë. Nesaa Do Yb karën mä Mosees kamag n'aa paah. Esit buuj see Mosees naboh jat do paa hyb n'aa m' Mosees mä ta karom, näng mä Nesaa Do Yb kyyh. Tii d' né paawä Nesaa Do Yb karën paawä, dooh m' Mikéw an'oo bä ta hä Mosees kamag n'aa paah. § **1:12** Marakate pä rejää doo da, Jesus hä h'yy ka'eeh do wób rarejää, tahanäng pé tii. ** **1:13** P'ooj ub akajar me habong do raheg'ääs sagööh rabahapäh hyb n'aa ny nemuun rabahöm. Dooch tahaja bä ramatakä bä sagööh daap ty gehüüm do hä. Ti hadoo, dooh ji haja bä ji ky dahë bä nanäng ma matëg oow. Ta s'ee hënh ji rah'yyb mahüüm. Tii d' tahanäng pé tii.

ramoo bok doo. Sagõõh daapy gehũũm do hadoo ti ajyy.** Tak'ëp gadagyp do P'op Hagä Do enyyw hõm sa pooj jé. T'ĩ hẽnh raboo had'yyt da.

¹⁴ Hahỹỹ da aj'yy Enók häd näng doo, setsi däg do Adãw bã naa ji etsén bã, tamarher'oot paa ta jawén hawät do hahỹ ajyy nesaa do sa ky n'aa: "Bẽ hegãã", näng mãh, "ti awät da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, tak'ëp hajök do ta äãs tak'ëp baad hedoo do sa daheeh, ¹⁵ sahõnh hẽ taky n'aa etyy hyb n'aa. Nesaa doo hẽnh taky n'aa etyy da sahõnh hẽ, ta matym gó baad nadoo do moo bok doo, ta hã waneh'ëeh do hyb n'aa baad nadoo do moo bok doo. Nesaa doo hẽnh taky n'aa etyy da sahõnh hẽ, nesaa do moo heb'ooch do rabahadoo do hyb n'aa baad nadoo do P'op Hagä Do hã raher'oot do hyb n'aa", näng paa Enók. ¹⁶ Sahõnh hẽ hã raky n'aa hajëew had'yyt hẽ. Raher'ood had'yyt hẽ ti sa hã dooh baad tado bã ti ta wób ramoo bok doo. Nesaa do sa h'yyb karën do jawén rababoo had'yyt hẽ. Sa hã hẽ rah'yy kasab'ee sa ky n'aa hã. J'ooj madäk doo me ta wób hã raj'aa etsë ky ken'yym doo me, sa daaj hẽ rakarën do ragadoo hyb n'aa.

Ji h'yy ganajëë hõm do ky n'aa hahỹỹh

¹⁷ Najis haa, bẽ hyb n'aa es'ee Jesus Kristo ër Wahë N'aa mejũũ doo, 12 hedoo do bẽ ramaher'oot do paah. ¹⁸ Hahỹỹ d' paa sa kyyh bẽ

hã: "Jesus matëeh do pooj jé, ti abok da nesaa do sa h'yyb karën do jawén habok doo, bẽ raky n'aa wajahëët doo", nãk paa sa kyyh. ¹⁹ Séd bẽ h'yyb nahedo bong ran'oo bã ta tii. Bẽ ketyn h'ũũm ran'oo bã. Sa h'yyb säg karën do jawén rababok. Dooh P'op Hagä Do Sahee awäd bã sa h'yyb gó.

²⁰ Bëeh, najis haa, taw'ääts hẽ baad had'yyt hẽ bẽ h'yyb padäg panyyg hanãm do hã Jesus mejũũ do ër hã rama met'ëeg wät doo, P'op Hagä Do hã hana doo. Ta tii hã bẽ h'yyb padäg, bẽ h'yy kahejój magyys hẽ hyb n'aa. Bẽ ky n'aa ets'ëë bẽ hã P'op Hagä Do Sahee h'yyb mahũũm doo da. ²¹ Taw'ääts hẽ bẽ an'oo P'op Hagä Do kamahãn do bẽ h'yyb gó tabawäd had'yyt hẽ. Taw'ääts hẽ edëb had'yyt do bẽ gada, ër tat'yyd mehĩĩn do hyb n'aa, Jesus Kristo, ër Wahë N'aa, ër hã tanoo doo.

²² Taw'ääts hẽ bẽ t'yyd mehĩĩn jé hãd ky sëm doo. ²³ Nayyw hẽ bẽ maher'ood ta s'ee hẽnh sa h'yyb baboo däk doo, tëeg hõõ nadëëk do mahãnh ta ti bẽ bed'ëëp hyb n'aa. Bẽ t'yyd mehĩĩn ta wób tak'ëp baad nadoo do moo bok doo. Sa hã bẽ t'yyd mehĩĩn bã, taw'ääts hẽ h'yyb eỹỹm doo gó baad bẽ hyb n'aa matakä, nesaa do ramoo bok do bẽ tah'yyb tatug mahãnh. Taw'ääts hẽ baad né hẽ bẽ kanã tak'ëp nesaa do ramoo bok do mahãnh,

ramoo bok do bë tah'yyb
tatug mahãnh.††

24-25 Sét ub hadoo do P'op
Hagä Doo, Jesus Kristo ër
Wahë N'aa hyb n'aa ër tedëeb
wät do hajaa bë tamo n'aa
jesuu nesaa do bë moo boo
mahãnh. Tahajaa ta bag
tak'ëp gabarëeh doo gó bë
tamanaa, tsebee gó ta matym
gó bë bab'ëeh hyb n'aa tak'ëp
baad hado däk do hyb n'aa
bë h'yyb tym. Taw'ãäts hë
ti né hë ji j'aa etsëe had'yyt
hë. Ti né hë had'yyt hë
tak'ëp hyb n'aa jawyk do
sahõnh hë bag'ãäs doo. Ti né
hë had'yyt hë kabaj'aa doo,
hejooj had'yyt doo. Ti né hë
sahõnh hã mejõ had'yyt doo.
ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ãäts hë.
Jããm hë kä.

†† **1:23** Hahÿy d' Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ãäts hë sa saroor sii hë bë ty n'aa ges'yyk, nas'aa däk do hyb n'aa tii, nesaa do sa hub me ramoo bok do haj'aa.” Baad ji kan'yyh, sahõnh hë nesaa do ramoo bok do ji tah'yyb tatug mahãnh, tahanäng pé tii.

Apokarip Ta jawén hawät do Jesus metä wät do ky n'aa hahÿh

1 Jesus Kristo metëeh do hahÿ kerih doo, ta hã P'op Hagä Do anoo doo, ta hã h'yy ka'eeh doo, ta karom hedoo do sa hã tametëeh hyb n'aa nayyw hë hawät do pan'aa. Jesus Kristo mejö wät ääs ta mejüü do seeh, wë ÿÿ, ÿ ta karom Jowāw, er pooj jé hawät do ky n'aa er hã tapanäk hyb n'aa. ² Baad ÿ berii wät sahõnh hë hã ÿ tametëeh doo, ÿ hapäh doo. Hahÿ né hë P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus Kristo metëeh do na-ääj hë. ³ P'op Hagä Do ky n'aa edëng da jé hahÿ ta jawén hawät do ky n'aa ner'oot doo. Ky n'aa kedëng na-ääj hë jé hahÿ maa newëe doo, ky da-heeh doo, edaa däk do hyb n'aa takajaa doo.

⁴⁻⁵ ÿ Jowāw, ÿ edëng Jesus hã h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä, Asija häd näng do häj n'aa bä habong doo. ÿ karën P'op Hagä Do awäd had'yyt doo, setsi hedoo do ta Sahee* tabag'ääs do tyng n'aa pa hab'ëeh do na-ääj hë, Jesus Kristo na-ääj hë raky en'yyim bë hã,

* **1:4-5** P'op Hagä Do Sahee né hë tii. Setsi hedoo do P'op Hagä Do kyy kerih do hä takerii däg bä, baad had'op tahanäng pé tii. Ti hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee baad had'op doo, tahanäng pé ti setsi ta Sahee. † **1:4-5** Jesus ganä wät do pooj jé ta wób ragenä boo né paawä, p'aa hënh radejöp. Jääm pooj jé Kristo dejöp do mahang ganä wät do nadajëb wät doo.

ÿ karën bë rah'yyb en'yyim. Jesus Kristo né hë ti baad hadoo do her'oot doo. Taha-jaa ji ky dahé bä taher'oot doo. Ti né hë jääm hë pooj jé dejöp do mahang ganä wät doo.† Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do sa wahë n'aa wahë n'aa né hë tii.

Tak'öp ÿ j'aa etsë, ÿ weh'ëeh Jesus er hã kamahän doo, tadajöp do hyb n'aa nesaa do er moo bok do hejój mahänh er tabedëeb wät doo. ⁶ Tak'öp ÿ j'aa etsë, ÿ wehëe had'yyt hë Jesus, ta karapee tabag'ääs do eër, er hã tanoo doo. P'op Hagä Do ta Yb wë moo bok doo, ta hã hyb n'aa jew'yyk do eër, tan'oo bä. Taw'ääts hë takabajaa had'yyt hë. Taw'ääts hë sahõnh hë tabagää had'yyt hë. ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁷ Bë hyb n'aa matakä da!
Ti awät da Kristo wë puh gabarëeh do mahang.
Sahõnh hë rabahapäh da.
Baa ej'oooh do sii hë raba-hapäh da.

Tii bä, sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do a'oot da ta hyb n'aa.

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ääts hë.

⁸ “ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jääm hë pooj jé hawät doo, ÿ né

hē tagadēeg ub hawät doo”, † näng Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo. “ÿ né hē da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hÿ jawén awäd had'yyt doo”, näng mäh.

Aj'yy hadoo do Jowāw bahapäh do ky n'aa hahÿh

⁹ ÿ Jowāw, bē hÿÿj hadoo doo, bē nemuun h'yyb jawyg gó ÿ gadoo er hã rarahejãã doo. Bē nemuun Jesus bag'ããs do karapee hadoo do ÿÿh. Tsytt dēeg hã Pat-Mos häd näng doo hēnh majē ÿÿ ÿ rataj'oo gēet, ÿ maher'ood hõm do hyb n'aa paa P'op Hagä Do er tamaher'oot doo, baad hadoo do Jesus metēeh do na-ããj hē. ¹⁰ Ta tii bā ÿ bawät bā, met'uuh hã, Jesus Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Do er hyb n'aa esee noo gó, P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahũũm. Tii bā, ÿ jó däk hēnh ÿ maa napäh tak'öp hadoo do kyyh, torõm-bet ky hadoo do ¹¹ hahÿÿ da ky hadoo doo: “Ma kahé bäh kapõõs do hã merii da mahapäh doo. Tii bā mamejõ hã ÿ h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang Asija häd näng do hāj n'aa bā habong do sa wē. Mamejõ Epeso, Es-Mirina, Peh-Gamo, Tijatira, Sar-Des, Piradepija, Raw-Diseej häd

enäh do panang hēnh”, näng ta kyyh.

¹² Tii bā, jawén ÿ p'aa hēnh ÿ begãã wät ÿ bahapäh hyb n'aa jaa hã ÿ her'oot doo. Tii b' ÿ hapäh setsi ta bag tyng k'ããts tēg gabarēeh do s'ēeb. ¹³ Ta bag tyng mahang ÿ bahapäh aj'yy hadoo doo. Dawēet ta saroor, ta tsyym hã tagadäk. K'ããts tēg gabarēeh do ta h'yyb mawyd. ¹⁴ Nu hõng. Hawak ta sēen, kawad puw hawak do hadoo. Tak'öp tabawak. Gabarēeh ta matym, tēeg hõõ hadoo. ¹⁵ K'ããts tēg hahiin do hadēe jat do hadoo ta tsyym gabar'ēeng. Gawakaa do p'op hana do ky hadoo ta kyyh. ¹⁶ Ta moo hub me setsi sagõõh rapadēek. Ta noo gó naa sēn-jeer sēd demuun hãw padēek do ganyyh. Papÿÿj wasyk tak'öp tagabarēeh do hadoo ta mamets gabarēeh.

¹⁷ Aj'yy ÿ bahapäh bā, tũũ ÿ badēe jat tii bā ta tsyym pa dajēp do hajad hõm do hadoo. Tii bā ta moo hub tadasooh hã ÿÿ, ti taky hadoo: “Eÿÿm manäh. ÿ né hē jāãm hē pooj jé hawät doo, ÿ né hē tagadēeg ub hawät doo. ¹⁸ ÿ né hē Hedēb Had'yyt Doo. ÿ dajēb né paawä, ÿ awäd had'yyt hē hÿÿ kã. ÿ né hē dejēp do rababong bā, Ades häd näng do tēg wē däk doo”, §

† **1:8** Tii d' né hē Gereg kyy me: ÿ né hē Aw-Pah ÿ né hē Omekah. Gereg kyy me Aw-Pah m' pooj jé hawät do rerih do retsén bā. Tagadēeg ub hadoo do retsén do ti Omekah. Ti hyb n'aa jāãm hē pooj jé hawät doo, tagadēeg ub hawät doo, tahanäng pé tii. § **1:18** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh tii: “ÿ né hē ti dejēp do hã mejũũ doo. ÿ né hē ti her'oot do nyy da ÿ bad'oo Ades häd näng doo bā, dejēp do rababong bā habong do sa hã.”

näng ta kyyh. ¹⁹ “Ti hyb n'aa merii mahapäh doo”, näng ta kyyh hä yÿ. “Merii mahapëë däk doo, mahapäh doo, ta jawén hana do pan'aa na-ããj hē”, näng ta kyyh. ²⁰ “Ōm y maher'oot hÿy kã nyy d' tahanäng pé ta ti setsi hedoo do sagõõh moh yÿ gó mahapëë wät doo, setsi ta bag tyng daheeh”, näng mäh. “Setsi hedoo do sagõõh, setsi ããs hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong do hag'ããs doo. Setsi ta bag tyng, hä y h'yy ka'eeh do setsi hedoo do panang bä habong doo”, näng ta kyyh.

2

Ta hä h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿy da merii karom yÿ hä, hä y h'yy ka'eeh do Epeso panang bä habong do hag'ããs do hä:

“Hahÿ setsi hedoo do sagõõh ta moo hub me padëek doo, setsi hedoo do ta bag tyng k'ããts tæg gabarëeh do mahang hawät do kyyh: ² Y hapäh sahõnh hē bë moo bok doo. Tak'ëp P'op Hagä Do wë bë moo bok y hapäh. H'yy ganajëng doo me bë gadoo bë ahoop do y hapäh. Dooch bë gado bä bë mahang nesaa do moo

heb'ooh do y hapäh. Bë metä wät, y hapäh, nanäng ajyy daap men'yyh doo, 'Kristo mejüü do ãã', hanäk doo. Daap ti ramenyyh bë hapëë däg kãn. ³ H'yyb jawyg gó bë gado had'yyt hē baad nadoo do hëp y n'aa bë ahoop doo. Y hapäh, ti dooch bë h'yy gejë hõm bä. ⁴ Ti hadoo né hē, sét hē ti y ganen'aak bë hä: Dooch y bë kamahän wäd bä, pooj jé y bë kamahän wät doo da. ⁵ Ti hyb n'aa taw'ããts hē bë hyb n'aa newë ta ti tak'ëp bë es'õõs doo, y bë kamanahän wät doo. Taw'ããts hē bë t'yyd kamehÿn. P'aa hënh bë moo boo baad hadoo do pooj jé bë moo bok do paah. Bë t'yyd kamanehÿn bä, y da ana bë wë, y ado hõm da bë bag tyng tabasooch doo bä naa. ⁶ Ti hadoo né hē, ti anäng na-ããj hē hahÿ baad bë bad'oo doo: Tak'ëp bë ganen'aak Nikoraw ma metëek do ky s'üüt doo.* Y na-ããj hē tak'ëp y ganen'aak tii.

⁷ “Bë sahõnh hē, bë maa newë hä y h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä y anoo da joom ji hed'ëep do ag tabepóh hyb n'aa, P'op Hagä Do panang bä hahäng doo.”†

* **2:6** Dooch ji hapëë wäd bä jaa ti Nikoraw. Jããm hē ji hapäh ta ky s'üüt do ma met'ëek doo. Tahajaa mäh, sa nooh, ji awëë bä ta wób sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa. Tahajaa mä na-ããj hē ji h'yy karën do sii ji bahe'yÿh. Jesus hä h'yy ka'eeh do mahang rakarën rakamekuunh. † **2:7** Genesis 2.9

Ta hã h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁸ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Es-Mirina panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da jããm hẽ pooj jé hawät doo, tagadëëg ub hawät doo, dajëp do paah, p'aa hẽnh ganã wät do kyyh: ⁹ ÿ hapäh bẽ hã rarahejãã doo. ÿ hapäh bẽ kas'uut. Bẽ kasuud né paawã, bẽ h'yyb gó ti anäng hajõng baad hadoo doo. ÿ hapäh Judah buuj wób bẽ raky n'aa rejãã doo, nesaa do bẽ ky n'aa ranoo doo. Judah buuj sa noo né paawã, dooh karapé haa heh'äät rado bã tii. Nesaa Do Yb karom né tii. ¹⁰ Bẽ eÿÿm manã bẽ ahoop do pan'aa. Bẽ wób radewäts b'ëëh da Dijab† an'oo bã da, bẽ tametty hyb n'aa, bẽ h'yy gejë hõm hyb n'aa paawã. Da hẽ had'yyt ub da ta ãh, ji moo sahõnh hẽ ta ãh bẽ da rano n'aa masoo doo. Taw'ääts hẽ bẽ h'yy gejë hõm manã hã ÿÿ, bẽ radejëëb bã na-ããj hẽ. Tii

bã ÿ anoo da bẽ hã ji edëb heh'äät do ta sãm.

¹¹ “Bẽ sahõnh hẽ, bẽ maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hẽ kahet'aa do hã P'op Hagã Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hã j'aa ketsë doo, dooh da tahob bã banesaa hẽnh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëënh doo.”[§]

Jesus hã h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hã Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹² Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hã, hã ÿ h'yy ka'eeh do Peh-Gamo panang bã habong do hag'ããs do hã:

“Hahÿÿ da sën-jeer séd demuun hãw padëëk do hanäng do kyyh: ¹³ ÿ hapäh, Nesaa Do Yb mejüü doo bã bẽ panang badäk.** ÿ hapäh ta ti hejooñh bẽ hã. Ti hadoo né hẽ, dooh hã ÿ bẽ h'yy gejë hõm bã. Dooh noo gó bẽ eréd wäd hã ÿ bẽ h'yy ka'eeh doo. Bẽ seeh, aj'yy Ân-Tipas häd näng doo, baad had'yyt hẽ këh ÿ n'aa her'oot do paa bẽ panang bã, Nesaa Do Yb bawät bã radaj'ëëp noo gó na-ããj hẽ

† **2:10** Gereg kyy me ramaneëënh Nesaa Do Yb, Dijab. “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab. § **2:11** Jesus hã ji h'yy kanae bã, ji hub dajëb bã, ji h'yyb tym dajëp hadoo na-ããj hẽ ta jawén, tëëg hõõ hẽnh ji P'op Hagã Do ky n'aa etyy noo gó. Ji h'yyb tym dajëp doo, dooh tagawatsig bã. Ji ahob had'yyt hẽ da.

Ti hyb n'aa “pawóp nuu me däg radejëp doo” ta ti kamaneëënh. ** **2:13** Ta tii bã Nesaa Do Yb mejüü tawén näng, Roma buuj sa wahë n'aa Sesa ramaneëënh do tak'ëp panang buuj rahyb n'aa jew'yyk do hyb n'aa. Ta tii bã Jesus hã h'yy kana'eeh do tak'ëp rahyb n'aa jew'yyk na-ããj hẽ sa kabarii wób, sa hã pé kabaj'aa doo. Sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk panang buuj redoo né paawã, Nesaa Do Yb ti rahyb n'aa jew'yyk doo. Tak'ëp rarejãã paa tii bã Jesus hã h'yy ka'eeh doo.

dooh bë eréd wäd hä ÿ bë h'yy ka'eeh doo.

14 “Ti hadoo né hë, ti anäng ta mahang ÿ ganen'aak doo: Ti anäng bë mahang Barâm, p'ooj ub hawäd wät do metëek doo da habok doo. Isaraéw buuj maji sa wahë n'aa Barak häd näng do hä Barâm metëeh paa nyy da tah'yyb tatuk Isaraéw buuj, nesaa do ramoo bok hyb n'aa. Tametëeh ta hä nyy d' tabad'oo kabarii tä n'aa Isaraéw buuj rabawëh hyb n'aa, nyy d' tabad'oo sa ÿm nadoo do sii raba'ÿÿh hyb n'aa, tak'ëp baad nado né paawä ta ti P'op Hagä Do matym gó. 15 Ti anäng na-ãäj hë bë mahang Nikoraw häd näng do karapee ma met'ëek do ky s'üüt doo. 16 Taw'ãäts hë bë t'yyd kamehïin, bë eréd ta ti nesaa doo, bë gado manä ta ti hadoo do bë mahang. Bë t'yyd kamanehïin bã, nayyw hë ÿ ana da bë wë. Sën-jeer noh ÿÿ gó naa ganyyh doo me ÿ gawats'iik da bë mahang nesaa do moo bok doo.††

17 “Bë sahõnh hë, bë maa newë hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo. Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä, ÿ anoo da Manah häd näng do kejën

hõm doo.†† Jé nesaa do hä j'aa ketsë do hä ÿ anoo da na-ãäj hë pä hawak doo. Pä hä takerii däk da ta häd papuuj, jããm hë pä gadoo do hapäh doo.”§§

Jesus hä h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

18 Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Tijatira panang bã habong do hag'ãäts do hä:

“Hahÿÿ da P'op Hagä Do T'aah kyyh, ta matym gabarëeh do tëeg hõõ hadoo, k'ãäts tæg hahiin do hadëe jat do tak'ëp tagabarëeh do hadoo tsym näng do kyyh: 19 ÿ hapäh sahõnh hë bë moo bok doo. ÿ hapäh nyy da ÿÿh, ta wób na-ãäj hë bë kamahän. ÿ hapäh nyy da hä ÿ bë h'yy ka'eeh. ÿ hapäh bë da hadoo do bë masa. ÿ hapäh na-ãäj hë h'yy ganajëng doo me bë gadoo baad nadoo do bë ahoop doo. Pooj jé bë moo bok do bahänh baad bë moo bok hÿÿ kã wë ÿÿ, ÿ hapäh na-ãäj hë.

20 “Ti hadoo né hë, ti anäng hahÿ bë hä ÿ ganen'aak doo: Baad bë gadoo nanäng ÿÿnh nesaa

†† 2:16 Ta kyyh tak'ëp hejooñh doo, ta ti sën-jeer. †† 2:17 Tabanawäng doo bã Isaraéw buuj rababok noo gó P'op Hagä Do an'oo had'yyt hë sa waa Manah ramaneëñh doo. Sa waa P'op Hagä Do anoo do ky n'aa gó Jesus beh'üüm hÿ pong jé ji awäd had'yyt hë hanoo do ji hä. §§ 2:17 P'ooj ub ranoo pä hawak do jé rats'yyt do sa hä, ti hyb n'aa hÿ pong jé Jesus bag'ãäts bã, ta jãm n'aa hënh ji tagadoo tahanäng pé ti tahyb n'aa péh.

doo, Jesabéw p'ooj ub hawät do tak'ëp nesaa do moo wät do hadoo doo. Këh ÿ n'aa rod ta daaj hë takamaneënh. Ta ma metëek doo me ta s'ee hënh tah'yyb mahüüm karapé haa. Sa ÿÿm, sa patug nadoo do sii rabahe'ÿÿh tan'oo bä. Hã ÿ h'yy kana'eeh do sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk do tä n'aa rawëh tan'oo bä na-ãäj hë. ²¹ ÿ gamedaa wät ta ti ÿÿnh t'yyd kamehüün hyb n'aa paawä. Ti hadoo né hë, dooh tat'yyd kamehüün bä. Dooh takarën bä teréd hõm bä ta patug nadoo do sa sii tabahe'ÿÿh doo. ²² Ti hyb n'aa nahëë näng da ÿ an'oo bä. Tak'ëp rabahoop ÿ an'oo bä da ajyy ta sii ha'ÿÿh pé rat'yyd kamanehüün bä ÿÿnh sii rabahed'oo do hã. ²³ ÿ dej'ëep da ÿÿnh hadoo do karapee, tüi bä sahõnh hë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë habong do rahapäh da, ÿ né hë ti t'õp sahõnh hë sa h'yyb gó hanäng do hapäh doo, rahyb n'aa newëë do na-ãäj hë hapäh doo. Rabad'oo do pénh ÿ anoo da ta sãm sahõnh hë sa hã.

²⁴ “ÿ maher'oot hÿÿ kä bëeh, Tijatira panang bä

habong do hã ÿ h'yy ka'eeh do wób, ÿÿnh hadoo do ma metëek do ky nas'üüt doo, ‘Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo’*** ramaneënh do ma kamaneetëek doo. Baad bë baboo däk do hyb n'aa, dooh ÿ mejüü pé bë hã. ²⁵ Jããm hë hahÿ ÿ karën bë hã: Taw'ãäts hë baad bë baboo däk doo da bë aboo had'yyt hë ÿ mateëh bä kä.

²⁶ “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ mateëh bä kä ÿ karën do had'yyt moo wät do hã, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa,††† sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do tabag'ãäs hyb n'aa, ²⁷⁻²⁸ Ee hã ÿ tan'oo däk doo da ÿ hyb n'aa jawyk doo. Tak'ëp da j'aa kets'ëë do mejüü da sa hã, dooh rat'yyd mehüün da ky nadah'eeh doo. Rarejãã da sa hã manajuu ji ganebëeh doo da tatu me sapaar s'ëëb, rabag'ãäs do heen n'aa. Nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ mateëh bä kä ÿ karën do had'yyt hë moo wät do hã, ÿ anoo da na-ãäj hë watom.†††

²⁹ “Bë sahõnh hë, bë maa newë hã ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hë kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee ma-

*** **2:24** Ti noo gó ti abong ma matëg oow Jesus ky n'aa heréd hõm doo. Rahapäh mäh, sa nooh, Nesaa Do Yb ky n'aa ta wób nahapäh doo. Ta ti ky n'aa rama metëek jé sa hã ky s'üüt doo. ††† **2:26** Tahajaa na-ãäj hë ji erii bä: “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã, ÿ karën do moo wät do tadajëp bä kä, ÿ anoo da tahyb n'aa jawyk hyb n'aa.” ††† **2:27-28** Dooh baad ji hapëë bä nyy d' Jesus hanäng pé ÿ anoo da watom ta her'ood bä. Apokarip 22.16 hã Jesus ta daaj hë takamaneënh “watom tak'ëp gabarëeh doo”. Ti hyb n'aa, raj'aa etsë do hyb n'aa, ta bag tak'ëp gabarëeh doo doo Jesus anoo da sa hã, tahanäng pé tahyb n'aa péh.

her'oot doo" —näng mä Jesus.

3

Jesus hä h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Sar-Des panang bä habong do hag'ääs do hä:

“Hahÿÿ da setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee hä mejüü do kyyh, setsi hedoo do sagööh hä mejüü do kyyh: ÿ hapäh sahönh hē bē moo bok doo. Baad bē babok ta wób redoo né paawä, dajöp do hadoo bē h'yyb tym P'op Hagä Do hä, ÿ hapäh. ² Taw'ääts hē bē h'yy kadawuung baad bē h'yy kana'eeh do hä! Kanahën d'os hē madaag is nä baad hadoo do bē mahang, edaa däk ta ti na-ääj hē gawatsik. Taw'ääts hē bē h'yy kahasaäb, ta ti bē mahang mad'aak do takahejój däk hyb n'aa, tanahänh hyb n'aa. ÿ hapēē däg kän hÿÿ kä, bē moo bok do dooh baad had'op do tado bä P'op Hagä Do ÿ h'yy kaha'eeh do matym gó. ³ Ti hyb n'aa, bē hyb n'aa es'ee bē gadoo do paah, baad hadoo do bē rama metēek doo. Bē hyb n'aa es'ee bē maa napäh do paah. Bē ky dahé tii. Bē t'yyd kamehÿÿn!

Bē h'yy kanadawuung bä, ÿ ana da bē wē bē h'yy kanapeet bä, hets'eëk do ji ganada bä takajaa doo da. Dooh bē hapēē bä ny noo gó ÿ kajaa da bē wē.

⁴ “Ti hadoo né hē, pawóp its bē mahang, Sar-Des panang bä habong doo, dooh rahasuuts padäg bä sa saroor. Dooh nesaa do ramoo boo hajök bē wób rabahed'oo doo da, ÿ hanäng pé tii. Si ÿÿ rababok da tii. Hawak da sa saroor, baad rababoo däk do säm.*

⁵ Jé nesaa do hä j'aa ketsē do hä sa nemuun ÿ anoo da sa saroor hawak do rapadedēek hyb n'aa. Dooh da ÿ awug hōm bä sa häd edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa hä naa. Ee matym gó, ääs ta karom sa matym gó na-ääj hē hahÿÿ da ÿ her'oot sa ky n'aa hä, ‘Hahÿÿ karapé haa tak'öp ÿ kamahän doo', näng da kēh ÿÿ.

⁶ “Bē sahönh hē, bē maa newē hä ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hä P'op Hagä Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hä h'yy ka'eeh do Piradepija panang bä habong do hä Jesus maher'oot do hahÿÿh

⁷ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom ÿÿ hä, hä ÿ h'yy ka'eeh do Piradepija panang bä habong do hag'ääs do hä:

* 3:4 Hawak, baad had'op do ji bawät do ky n'aa, j'aa ketsē do ky n'aa na-ääj hē.

† 3:7 P'op Hagä Do Judah buuj ramaneēēnh, “Baad Had'op Doo, Tsynt Hē Nesaa Do Mahänh Hawät Doo”.

“Hahÿÿ da baad had'op doo, tsyt hē nesaa do mahānh hawāt doo,† P'op Hagā Do heh'āāt do kyyh. Hahÿÿ da sa wahē n'aa tak'ēp hyb n'aa jawyk do makū Dawi hād nāng do panang noo tēg danāh‡ kyyh. Dooch hajaa pé noo gatsē pé ta ti noo gasēets hōm doo. Dooch hajaa pé noo gas'ēes pé ta ti noo gatsēē dāk doo. Hahÿÿ da ta kyyh: ⁸ Ÿ hapāh sahōnh hē bē moo bok doo. Bē hegāā, Ÿ noo gasēets dāk bē pooj jé ta noo hadoo doo. Dooch hajaa pé ta ti ranoo gatsēē bā. § Nahejooj its né paawā bēeh, ** Ÿ bē ky dahé had'yyt hē, dooh Ÿ bē eréd bā. ⁹ Nesaa Do Yb karom hā kā, Judah buuj wób noo kanesa doo, Judah buuj sa daaj hē rakamaneēej né paawā karapé haa heh'āāt nadoo do Ÿ anoo da bē pooj jé rabehyy b'ēeh tūū bē raweh'ēeh hyb n'aa, bē Ÿ kamahān né hē rabahapāh hyb n'aa. ¹⁰ H'yy ganajēng doo me had'yyt hē bē baboo dāk do hyb n'aa bē Ÿ mejūū do paa hadoo, bē Ÿ mo n'aa jesuu da tak'ēp hejooonh do mahānh, sahōnh hē badāk hahÿÿ hā habong do sa wē kajaa do mahānh. Ta ti tawén kajaa

da sa wē, Ÿ metyy hyb n'aa sa hā.

¹¹ “Edaa dāk Ÿ kajaa doo. Taw'āāts hē baad bē baboo dāk doo da bē aboo had'yyt hē, ranado hōm hyb n'aa bē hā ta sām bē hā Ÿ ky dāng doo. ¹² Jé nesaa do hā j'aa ketsē do hā Ÿ anoo da P'op Hagā Do Ÿ h'yy kaha'eeh do tób n'aa ta tu n'aa hadoo tabahadoo hyb n'aa.†† Dooch takado hōm bā. Ÿ anoo da ta tii bā tabayyw had'yyt hē. Ta hā Ÿ erih da P'op Hagā Do Ÿ h'yy kaha'eeh do hād. Ta hā Ÿ erih da na-āāj hē P'op Hagā Do Ÿ h'yy kaha'eeh do panang, Jerusarēnh papuuj hadoo do hād, hÿ pong jé P'op Hagā Do wē naa hahyng doo. Ta hā Ÿ erih da na-āāj hē hāt Ÿ papuuj.

¹³ “Bē sahōnh hē, bē maa newē hā Ÿ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hā P'op Hagā Do Sahee maher'oot doo.”

Jesus hā h'yy ka'eeh do Raw-Diseejpanangbā habong do hā Jesus maher'oot do hahÿÿh

¹⁴ Ti taky hadoo:

—Hahÿÿ da merii karom Ÿÿ hā, hā Ÿ h'yy ka'eeh do Raw-Diseej panang bā habong do hag'āās do hā:

† **3:7** Hahÿÿ d' tahanāng pé tii: Jāām hē Jesus tii, panang Jerusarēnh papuuj bā ji ajēē suun hanoo doo, Dawi panaa heh'āāt do P'op Hagā Do ky dāng do paa tabahadoo do hyb n'aa. § **3:8** Hahÿÿ d' tahanāng pé tii: Jesus an'oo dāk sa hā ta tyw n'aa, baad P'op Hagā Do wē ramoo bok hyb n'aa. Dooch hajaa pé hewaata

péh. ** **3:8** Dooch rahyb n'aa jewyg bā ta wób sa matym gó, tahanāng pé tii. Dooch rahajōō bā na-āāj hē. †† **3:12** P'op Hagā Do matym gó had'yyt hē j'aa kets'ēē do rababok da, tahanāng pé ti tahyb n'aa péh.

“Hahỹỹ da Amen^{††} häd näng do kyyh. Hahỹỹ da baad hadoo do had'yyt hē her'oot do kyyh. Hahỹỹ da sahõnh hē tadu na do kyyh: ¹⁵ Ỹ hapäh sahõnh hē bē moo bok doo. Dooh ỹ bē ty n'aa gesyyg bā, dooh na-ãāj hē tak'ëp ỹ bē kamahän bā. H'yy kanap'eed gó had'yyt hē bē babok wē ỹỹ. Jãām hē naëng häd ju do hadoo bēeh. Taw'ãäts hē paawä naëng dagäp do hadoo bēeh. Tii d' tanado bā, taw'ãäts hē paawä naëng aju do hadoo bēeh. ¹⁶ Ti nahado bēeh. Jãām hē naëng häd ju do hadoo bēeh! Ti hyb n'aa edaa däk bē ỹ makyys da, naëng häd ju do ji ka-aaw nyyh doo da. ^{§§} ¹⁷ Hahỹỹ da bē kyyh, 'Äã ma enäh. Sahõnh hē ti anäng äã wē, äã karën doo. Dooh hyb n'aa ta see äã karën péh', näk bē kyyh. Tii d' né paawä bē h'yyb, dooh bē h'yy kadawuung bā tak'ëp baad nado né bēeh, tak'ëp kasuud is do ji t'yyd mehĩn do hadoo bēeh. Dooh bē h'yy kadawuung bā, bē ty temah do hadoo. Nu meby n'aa näng bē babok doo, saroor tamah do ta si n'aa hē hawät do hadoo bēeh! ¹⁸ Ti hyb n'aa bē ỹ maher'oot hahỹỹ da: Taw'ãäts hē hã ỹ bē ets'ëē k'ãäts tæg gabarëeh do tēeg

hõõ me ty näw däk doo, bē h'yyb tym gó bē ma enäh heh'äät hyb n'aa P'op Hagä Do matym gó. Taw'ãäts hē hã ỹ bē ets'ëē hawak do bē saroor bē padedëek hyb n'aa, bē nu manebying hyb n'aa ta si n'aa hē bē babok do hadoo do paa hyb n'aa. Taw'ãäts hē hã ỹ bē ets'ëē ta biin ji matym gó ji hawuuk doo, bē bahapäh heh'äät hyb n'aa.

¹⁹ “Ỹ nabuuj gedoo ỹ kamahän doo. Mahỹynh do hadoo doo me ỹ metëek ỹ kamahän doo. Ti hyb n'aa, taw'ãäts hē tak'ëp bē hyb n'aa tam'aah bē h'yy kawareem hyb n'aa P'op Hagä Do wē, bē erét hyb n'aa j'ooj madäk doo me bē h'yy ka'eeh doo. ²⁰ Bē hyb n'aa matakä da! Tób noo^{***} bā ỹ bagëet, ỹ naëenh. Jé kēh ỹ maa newëe doo, tanoo gasëets bā, tii bā ỹ d' ajëe suun ta sii ỹ bawëh hyb n'aa.

²¹ “Jé nesaa do hã j'aa ketsë do hã ỹ anoo da pa ỹỹ, ỹ bag'ãäs do tyng n'aa jó tabasoooh hyb n'aa da, ỹ j'aa ketsëe däk doo da, Ee bag'ãäs do tyng n'aa jó ỹ baso däk doo da.

²² “Bē sahõnh hē, bē maa newë hã ỹ h'yy ka'eeh do jé pad'yyt hē kahet'aa do hã P'op Hagä Do Sahee ma-

^{††} **3:14** “Ỹỹ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē”, tahanäng pé ti amen. **§§** **3:16** P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh doo, naëng dagäp do hadoo. Tak'ëp P'op Hagä Do hã kamahän doo, naëng haju do hadoo. H'yy kanap'eed gó P'op Hagä Do wē hawät doo, naëng jãām hē häd ju do hadoo. Tak'ëp da Jesus makyys ta ti hedoo doo. Rahapëe né paawä ta ky n'aa, dooh rahyb n'aa p'eed bā. ******* **3:20** Ji h'yyb tym ky n'aa tii.

her'oot doo" —näng mä Jesus kyyh.

4

Hÿ pong jé P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa Jowäw hapäh do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hegää wät, ti hÿ pong jé nooh, noo gasëëts hōm do ÿ bahapäh. Tii bä, pooj jé ÿ maa napäh do kyyh, tak'ëp hadoo do torōm-bet ky hadoo doo, ky hadoo hä ÿÿ: "B'ëep. As'ëeg wawëë hē, tii bä hÿ jawén hawät do ÿ metëeh da a hä." ² Nayyw hē P'op Hagä Do Sahee ÿ tah'yyb mahūūm kän tii bä. Tii bä ta bagä tyng n'aa ÿ hapäh hÿ pong jé. ÿ hapäh ta jó hasooh doo. ³ Tak'ëp tagabarëeh ta jó hasooh doo, pä gabarëeh do hapëeh do jas-peh häd näng do hadoo, pä ty gahiin do gabarëeh do kor-narina häd näng do hadoo na-ääj hē. Ta tyng w'oo hä ti akëe sarahōd, pä tak'ëp gabarëeh do emerad häd näng do gabarëeh doo da. ⁴ Ta bagä tyng n'aa w'oo hä ti atoonh 24 bagä n'aa tyng n'aa wób. 24 sa wahë n'aa ti at'oonh ta jó. Hewak sa saroor. K'ääts tég gabarëeh do s'ëeb sa soog. ⁵ Ta hoo gad'oo bä hasooh do ta bagä tyng n'aa hanaa awyb had'yyt hē, tak'ëp tadarung, et'oom. Ta tyng pooj jé ti abëeh setsi ta bag hahōng doo. Setsi P'op Hagä Do Sahee hedoo do tii.* ⁶ Ta tyng pooj jé

ti majat akajar paras-ko s'ëeb hadoo, tak'ëp taty ganäm pä tég hawak do hadoo.

Ta hoo gad'oo bä, ta bagä tyng n'aa w'oo hä ji meheet pé kabaj'aa do ab'ëeh. Séd dó sa hä sa matym, sa mamets hä sa jó hä na-ääj hē ra-matym enäh. ⁷ Awad reäw häd näng do hadoo ta see mamets, booj yb hadoo ta see mamets, aj'yy hadoo ta see mamets, wawii kapuuh do hadoo ta see mamets. ⁸ Këg enäh kabaj'aa doo. Ji ma poo oow see pé ken'yyh sa këg. Matym enäh sa këg hä, ta jó ta matym wób, ta yt hä ta matym wób. Adëb bä, atsëm na-ääj hē P'op Hagä Do raj'aa etsëe had'yyt hē. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Tak'ëp baad had'op, tsyt hē nesaa do mahänh hawät do
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo,
p'ooj ub hawät doo, da hē hawät doo, hÿ jawén hawäd had'yyt doo",
näk sa kyyh.

⁹ Ta tii da tabagä tyng n'aa jó hasooh do hawäd had'yyt do kabaj'aa do raj'aa etsëe bä, ta hä raweh'ëeh bä, ta hä ratsebé bä, ¹⁰ 24 hedoo do sa wahë n'aa rabehyy bē had'yyt hē tabagä tyng n'aa jó hasooh do pooj jé, hedëb had'yyt do raj'aa etsëe hyb

* **4:5** Sét ub P'op Hagä Do Sahee. Setsi tawén hapäh, numero setsi tak'ëp baad had'op tahanäng pé do hyb n'aa. Taw'ääts hē tég eh do 1, tég nad'ëed is do 4-5 ji ner'oot, ta ky n'aa ta tii bä hanäng do sii hē.

n'aa. Rabag'ããs do heen n'aa sa soog radatoonh tabagã tyng n'aa jó hasooh do pooj jé. Tii bã hahÿy da raj'aa etsé P'op Hagä Doo:

11 “Õm né ti sahõnh hẽ pahuuj wät doo.
Makarën do hyb n'aa ma-pahuuj wät sahõnh hẽ.
Ti hyb n'aa rawén bok, ti hyb n'aa rawén ganyyh.
Ti hyb n'aa taw'ãäts hẽ õm ji j'aa etsé,
ji weh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh doo.
Taw'ãäts hẽ õm né hẽ ti sahõnh hẽ bagãã had'yyt doo”, nãk sa kyyh.

5

Kerih do kapõõs do ky n'aa, B'éé T'aah ky n'aa daheeh hahÿyh

1 Tii bã, tabagã tyng n'aa jó hasooh do moo gó hub hẽnh ÿ bahapäh kerih do kapõõs doo, ta jó, ta gó na-ããj hẽ kerih doo. Setsi kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kapõõs do poo gad'oo hẽnh.* 2 Tii bã, ããs seeh tak'ëp kabaj'aa doo, ta kyyh tak'ëp hadoo do me tabeaanh: “Jaa pé tak'ëp hyb n'aa jawyk péh, hahÿ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa kets'aa däk do hado hõm péh, kerih do

kapõõs do tabapyn hõm hyb n'aa?”, nãng ta kyyh. 3 Dooh ky gadoo péh. Hÿ pong jé, badäk hahÿy bã, t'õp dejëp do rababong bã na-ããj hẽ, dooh tak'ëp baad hadoo do kaw'yyt pé hajaa do kerih do kapõõs do tapyn bã taner'oot hyb n'aa ta hã kerih doo. 4 Tii bã tak'ëp ÿ baoot kanaw'yyt do hyb n'aa tak'ëp baad hadoo do kapõõs do hapyn péh, kerih do ner'oot péh. 5 Tii bã 24 hedoo do sa wahë n'aa see ky hadoo hã ÿÿ: “Aód manäh. Mahegãã, awad Reãw hadoo doo, Judah buuj sa seeh, Dawi panaa heh'ãät doo, ti né hẽ j'aa ketsë doo. Ti né hẽ hajaa kerih do kap'õõj däk do tapyn hõm bã. Ti né hẽ hajaa setsi hedoo do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã kets'aa däk do tado hõm bã”, nãng ta kyyh hã ÿÿ.

6 Tii bã, P'op Hagä Do bagã tyng n'aa mahang, ji meheet pé kabaj'aa do mahang, 24 hedoo do sa wahë n'aa hoo gad'oo bã ti agëet ÿ hapäh B'éé T'aah. Wyt ta maab hẽ ta rog tyw n'aa paa radaj'ëep noo gó. Setsi ta s'ãän, setsi na-ããj hẽ ta matym. Setsi hedoo do P'op Hagä Do Sahee tii,† badäk hahÿ haw'ãäts hẽ kamejũ doo. 7 Tii bã B'éé T'aah ana kãn ta tyng jó hasooh do wë kä, tii bã tado däk

* 5:1 Sét hẽ ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa p'ooj ub rabats'aa däk hyb n'aa jewyk do rerih do hã, jããm hẽ ta danäh tabapyn hyb n'aa. Hahÿ Jowãw hapäh doo, setsi ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ta hã tabets'aa padëek P'op Hagä Do an'oo bã, jããm hẽ sahõnh hẽ sa bahãnh hyb n'aa jawyk do bapyn hyb n'aa. † 5:6 Taw'ãäts hẽ ji ner'oot tęg eh do 1, tęg nad'ëed is do 4, ta ky n'aa ta tii bã takerih do sii hẽ. Sahõnh hẽ tahapäh doo, tahanãng pé ti setsi hedoo do ta matym. Sahõnh hẽ tahajaa, sahõnh hã tabag'ããs, tahanãng pé ti setsi ta s'ãän.

kerih do kapõõs do ta tyng jó hasooh do moo gó hub hēnh hadäk doo. ⁸ Tabado däk bā, ji meheet pé kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahē n'aa na-āāj hē rabehty b'ēeh tūū. Sēt ken'yuh rapatsä kån ji metēn doo, buu benyym do hood k'ääts tēg gabarēeh do s'ēeb na-āāj hē. Buu benyym do insijēen häd nāng do ta gó. P'op Hagä Do karapee, tsyt hē ta wē kasēew bong do ta hā raky n'aa etsēē do heen n'aa ta ti buu benyym doo. ⁹⁻¹⁰ Tii bā kä, papuuj ky n'aa kä rejām kån, B'éé T'aah hā rama ejām doo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“Ōm né ti radaj'ēep do paah. A majyyw me ta sām mets'ēē hōm P'op Hagä Do wē, ajyy, ÿÿj sahōnh hē panaa uuh, ajyy, ÿÿj sahōnh hē sa kyyh her'oot do uuh, sahōnh hē häj n'aa babuj uuh, sahōnh hē né hē badäk hahÿÿ bā habong do uuh. A karapee mabag'ääs do rabahado padēek man'oo bā, P'op Hagä Do er h'yy kaha'eeh do wē ramoo bok, ta hā rahyb n'aa jew'yuk man'oo bā. Badäk hahÿÿ bā rabag'ääs da man'oo bā. Ti hyb n'aa, ōm né ti tak'ep hyb n'aa jawyg däk doo, kapõõs do hā kerih do magado däk hyb n'aa, ta ky n'aa jaw'yuk do heen n'aa ta hā ketsaa do mabado hōm hyb n'aa”, näk sa kyyh.

¹¹ Tii bā ÿ hegää wät, ÿ maa napēē däk tak'ep hajõk do ääs sa kyyh. Tak'ep né hē rakanekan ääs. Dooch ji haja bā ji etsén bā. P'op Hagä Do bag'ääs do tyng, kabaj'aa doo, 24 hedoo do sa wahē n'aa na-āāj hē ranu hawõõt. ¹² Tak'ep hadoo do sa kyy me ramejäm. Hahÿÿ da rejäm doo:

“B'éé T'aah radaj'ēep do paah, taw'ääts hē jāām ub tii, sēt hē, sahōnh hē bagää had'yyt doo. Taw'ääts hē ti né hē sahōnh hē danäh! Taw'ääts hē tak'ep tahaj'ap do ta h'yyb gó tabawät! Taw'ääts hē tak'ep tabahejoonh! Taw'ääts hē ji weh'ēeh, ji hyb n'aa jaw'yuk! Taw'ääts hē ta ti ji j'aa etsē!”, näk sa kyyh.

¹³ Tii bā ÿ maa napäh sahōnh hē kapahuuj wät doo, hÿ pong jé habong doo, badäk hahÿÿ bā habong doo, t'õp dejep do rababong bā, t'õp tamii yt hā habong do na-āāj hē rejäm doo:

“Tabagä tyng n'aa jó hasooh do hā, B'éé T'aah hā na-āāj hē, er j'aa etsē, er weh'ēeh, er hyb n'aa jawyyg had'yyt hē! Ti né hē tak'ep rabahejooj had'yyt hē”, näk sa kyyh.

¹⁴ Tii bā ji meheet pé kabaj'aa do raky gadoo: “ÿÿ. Tii d' né hē. Taw'ääts hē”,

näk sa kyyh. Tii bä 24 wahë n'aa hedoo do rabehty b'ëeh tũ P'op Hagä Doo, B'éé T'aah hadoo do rahyb n'aa jew'yyk hyb n'aa.

6

Kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ ÿ hapäh jããm hë pooj jé kets'aa däk do ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé T'aah bado hõm doo. Tii bä ÿ maa napäh ji meheet pé kabaj'aa do see kyyh. Tak'ëp ta kyyh, darung do ky hadoo. "B'ëep ana!", näng. ² ÿ hegãã kãn, tii bä kawaaro hawak do ti ahäng pój ÿÿ jé, tanaëenh doo. Karaba ta jó hasooh do atón ta moo gó. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk ta soog.* Ti tabahõm kãn sahõnh hë ta majĩ taj'aa et'ëek hyb n'aa, sa häj n'aa hã tamejũ hyb n'aa kã.

³ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kã, ÿ maa napëe däk kabaj'aa do see kyyh. "B'ëep ana!", näng. ⁴ Tii bä anã kãn kawaaro seeh. Hahiin tii. Ta jó hasooh do hã takan'oo däk ta hejój, badäk hahÿÿ hã habong do raka-majĩ hyb n'aa, sa da hadoo do radej'ëep hyb n'aa. Sën-jeer tæg gaeh do kan'oo däk kawaaro jó hasooh do hã.

⁵ Ketsaa do see hã kã B'éé T'aah bado hõm bä kã, ÿ maa napëe däk kabaj'aa do see kyyh. "B'ëep ana!", näng. ÿ

hegãã kãn, tii bä kawaaro hasus do ÿ hapëe dæg kãn. Ji nu metyy do nahëe ta jó hasooh do moo gó. ⁶ Tii bä kã, ji meheet pé kabaj'aa do sa mahang ky ganyyh ji kyyh hãd hadoo do hahÿÿ da her'oot doo: "Sét adëb bä ramoo bok do sãm, jããm hë da sét its kiw tiriig s'ëeb ta sãm. Sét adëb bä ramoo bok do sãm, jããm hë da tamawoob its kiw sewada hãd näng do s'ëeb ta sãm.† Ti hadoo né hë, marejã manã joom oriib, joom uwa." Näng ta ti kyyh.

⁷ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kã, ÿ maa napëe däk kabaj'aa do see kyyh. "B'ëep ana!", näng. ⁸ ÿ hegãã kãn, tii bä kawaaro saw'aak do ÿ hapëe kãn. Ta jó hasooh do hãd Dajëb. Ta jawén tabawät panang Ades hãd näng doo, dejëp do rababong doo bä. Sa hã takan'oo däk rabahej'ooh hyb n'aa, sét hë sa see dajëb had'yyt hë ran'oo bä ji meheet pé ken'yyh badäk hahÿÿ bä habong do uuh. Kaneb'ooh doo me, sah mahÿÿj, nahëe mahÿÿj, har'ëeng ji hawëh doo me radej'ëep da.

⁹ Kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kã, rama ejuu do tyng hÿ pong jé hahäng do yt hã ÿ hapäh P'op Hagä Do kyyh rama-her'oot do hyb n'aa, Jesus Kristo ma met'ëeg wät do ranerét do hyb n'aa sa majĩ

* 6:2 Hyb n'aa jawyk do heen n'aa, j'aa ketsë do heen n'aa na-ããj hë ta ti soog.

† 6:6 Tak'ëp da badäk hahÿÿ bä habong do rabas'aah da, tahanäng pé tii. Tak'ëp ta bahãnh taky n'aa gebah ji waa ti noo gó, rejoom do karejã däk do hyb n'aa.

radejëeb bong do sa h'yyb tym. ¹⁰ Hahÿÿ da raky hadoo tak'ëp hadoo doo me sa kyyh: "Äã kariw n'aa sahõnh hë mabag'ääs doo, baad had'op doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo, P'op Hagä Do heh'äät doo, ny noo gó da maky n'aa etyy häj n'aa haw'ääts hë habong do sa hã? Ny noo gó da ta sãm mababaanh, äã radej'ëep do hyb n'aa? H'ëed pénh g'ee da?", näk sa kyyh. ¹¹ Tii bä kä ran'oo däk sa hã saroor hawak doo, rapadedëek hyb n'aa. Tii bä takaher'ood däk sa hã, kanahën d'os hë ragada nä hyb n'aa, sahõnh hë sa hataa, sa wakãän hedoo do sa majiï radej'ëep do pan'aa radejëp bä kä sa hã rabad'oo do paa hadoo.

¹² ÿ hapäh kets'aa däk do see B'éé T'aah bado hõm bä kä. Tak'ëp k'ääts katajus wät. Tak'ëp papÿÿj ty gamaug däk, pãän hasus do hadoo. Kamarab ty hahiin däk, majyyw ty gahiin doo da. ¹³ Sagõõh rakajak tũü badäk hahÿÿ bä, wiigo häd nãng do ag hapëeh do tũü kejäk doo da bah'ood an'oo bä. ¹⁴ Wë badoo wäd kãn, ma kahé bãh ji apõõs doo da. Sahõnh hë waëë, sahõnh hë tsyt dëeg na-ääj hë rakahÿÿd kãn P'op Hagä Do an'oo bä. ¹⁵ Tii bä sahõnh hë badäk hahÿÿ bä habong do häj n'aa sa wahë n'aa, hyb n'aa jewyk do sii hë, warahén sa wahë n'aa sii hë, ma nãng do sii hë, ta wób

mejũũ do sii hë, sahõnh hë sa karom, sahõnh hë kariw n'aa temah do sii hë rakejën hõm pä gabeho doo gó sa wób, waëë bã, pä yb mahang sa wób. ¹⁶ Hahÿÿ da rabetsëë waëë hã, pä yb hã na-ääj hë: "Bë kajäg äã jó! Äã bë ejën tabagã tyng n'aa jó hasooh do mahãnh! Äã bë jejën B'éé T'aah äã wë takawajãän do mahãnh. ¹⁷ Takaja däk do hyb n'aa ta sãm baj tak'ëp äm n'aa nãng doo, P'op Hagä Doo, B'éé T'aah daheeh ranoo doo. Dooch hajaa pé ked'ëep péh", näk da sa kyyh.

7

144 miw kasëew bok do sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén ÿ hapëë däk ji meheet pé äãs. Papÿÿj hana hënh ta see bagëët, papÿÿj hahyng hënh ta seeh, ta karawaa me ta seeh, ta karawaa see me ta see bagëët. Ji meheet pé tabahëm do rameso padëek, hëej hã, akajar hã, b'aa hã rabanahëm hyb n'aa. ² Tii bä ÿ hapëë däk äãs seeh, papÿÿj hana hënh naa hasëek doo. Moo heen n'aa ta hã kerih do ji metsaa doo* P'op Hagä Do hedëb had'yyt do ma tatón ta moo gó. Tii bä ji meheet pé äãs hedoo doo, sa hã takan'oo däk do hëej hã akajar na-ääj hë rarejãä hyb n'aa, tamaher'oot tak'ëp hadoo doo me ta kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh sa hã: ³ "Bë rejã

* 7:2 P'ooj ub sa moo heen n'aa hã takerii däk sa häd heen n'aa. Ta me rabats'aa däk sa h'ëed hedoo doo. Ta me na-ääj hë rabats'aa däk kerih do hã taky n'aa jawyng däk hyb n'aa.

manä nä hëej, akajar, joom.
 Pooj jé dó ãã ets'aa däk da
 ta heen n'aa P'op Hagä Do er
 h'yy kaha'eeh do karom sa
 maboor hä", näng ta kyyh.
 4 Tii b' y maa napëë däk nyy
 hë tii, ta heen n'aa sa maboor
 hä kets'aa däk doo. 144 miw
 mäh, sahõnh hë 12 hedoo
 do Isaraéw† taah sa panaa
 mahang.

5 Judah panaa mahang 12
 miw,

Rubën panaa mahang 12
 miw,

Gad panaa mahang 12 miw,

6 Aseer panaa mahang 12
 miw,

Napatawi panaa mahang 12
 miw,

Manaséh panaa mahang 12
 miw,

7 Simijãw panaa mahang 12
 miw,

Rewi panaa mahang 12 miw,
 Isakah panaa mahang 12

miw,

8 Seburün panaa mahang 12
 miw,

Joséh panaa mahang 12 miw,
 Bën-Jamih panaa mahang 12
 miw na-ããj hë.

*Tak'ëp hajök do Jowãw
 hapäh do ky n'aa hahÿÿh*

9 Ta ti jawén y hegãã wät,
 tii bã tak'ëp hajök do y hapäh.
 DooH ji haja bã ji etsén bã
 tak'ëp rabahajök do hyb n'aa.
 Sahõnh hë häj n'aa buuj uuh,
 sahõnh hë panaa uuh, sahõnh
 hë né hë badäk hahÿÿ hä
 habong do uuh, sahõnh hë
 sa kyyh her'oot do uuh tii.
 P'op Hagä Do bag'ããs do tyng
 n'aa pooj jé, B'éé T'aah pooj jé

rabab'ëeh. Hawak sa saroor.
 Sa moo gó rapatsëë madyyk
 g'aad hadoo, ratsebé do heen
 n'aa. 10 Tak'ëp rageëeh
 hahÿÿ da:

"P'op Hagä Do er h'yy
 kaha'eeh do
 tabagã tyng n'aa jó hasooh
 doo,
 B'éé T'aah na-ããj hë ti er
 hed'ëep doo!", näk sa
 kyyh.

11 Sahõnh hë ããs rabab'ëeh
 P'op Hagä Do bag'ããs do tyng
 n'aa w'oo hä, 24 hedoo do
 wahë n'aa w'oo hä, ji meheet
 pé kabaj'aa do w'oo hä. Tii bã
 rabeHy b'ëeh tûü, tûü ram-
 aboor ehyy bëeh, tii bã P'op
 Hagä Do hä raj'aa etsëë kãn.
 12 Hahÿÿ da sa kyyh:

"ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë!
 Õm, P'op Hagä Doo, ãã h'yy
 kaha'eeh doo,
 õm ãã j'aa etsëë had'yyt hë,
 õm ãã hyb n'aa jewyyg
 had'yyt hë.

Tak'ëp mahajaa do a h'yyb gó
 tabawäd had'yyt hë.

A wë ãã tsebee had'yyt hë
 sahõnh hë ãã hä ma-
 banoo do hyb n'aa.

Õm ãã wehëe had'yyt hë.
 Sahõnh hë bagãã had'yyt do
 õm.

Tak'ëp mabahejooj had'yyt
 hë!

ÿÿ. Tii d' né hë. Taw'ããts hë!",
 näk sa kyyh.

13 Tii bã 24 hedoo do wahë
 n'aa see y teanh: "Jaa ti sa-
 roor hewak doo gó hab'ëeh

† 7:4 Jakóh né ti Isaraéw .

doo? N'yy hēnh rahana?", nāng.

¹⁴ Ti ŷ ky gadoo: "Dooh ŷ hapēē bā. Ōm ti hapäh, hyb n'aa jawyk doo", nāng ŷ ta hā.

Ti hā ŷ taky hadoo: "Ti ti nanāng tak'ēp rabahoop noo gó hahob bong do paah. Sa saroor rahetsyyd bong, hewak sa saroor ran'oo bā B'éé T'aah majyyw hyb n'aa",[†] nāng. ¹⁵ "Ti hyb n'aa", nāng, "P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa pooj jé rabab'ēeh. Ta hā ji hyb n'aa jaw'yyk do tób n'aa yt hā ta hā rahyb n'aa jew'yyk, ta wē ramoo bok adēb bā, atsēm na-āāj hē. P'op Hagā Doo, tabag'āās do tyng n'aa jó hasooh do tabawāt da sa mahang, sa hā tamo n'aa jesuu da. ¹⁶ Dooh rasa boo bā, dooh rahoo kaaj boo bā. Dooh papŷŷj bag tak'ēp baju do rahob boo bā, dooh na-āāj hē tak'ēp batāng do rahob boo bā. ¹⁷ Tii d' tawén hadoo, B'éé T'aah, P'op Hagā Do bag'āās do tyng n'aa hoo gad'oo bā hageēt do hag'āās da sa hā, b'éé hagā n'aa ta masāāh baad tabahag'āās doo da. Tamahūūm da ta tii, naēng ji hedēb had'yyt hē hanoo doo hēnh. P'op Hagā Do awug hōm da sa ty nabēeh, ta tii bā dooh ji aód wād bā do hyb n'aa", nāng 24 hedoo do wahē n'aa see kyyh.

8

Setsi däg do hadoo do

kets'aa däk do ky n'aa hahŷŷh

¹ Setsi däg kets'aa däk do ta ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa B'éé bado hōm bā kā, badatih däk hŷpong jé 30 minut tahyb n'aa péh.

² Tii bā setsi hedoo do āās P'op Hagā Do matym gó hab'ēeh do ŷ hapēē kán. Tii bā takan'oo däk sa hā setsi gamehŷŷh do nahēeh, torōm-bet häd nāng doo.

³ Tii bā kā, āās see ana kán, rama ejuu do tyng pa tabag'ēēd däk. Buu benyym do ji ejuu do nahēē k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb ta moo gó tatón. Tii bā hajōng buu benyym do in-sijēen häd nāng do takan'oo däk ta hā, buu benyym do rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb jó tama ejuu hyb n'aa, P'op Hagā Do karapee ta hā ky n'aa ets'ēē do daheeh P'op Hagā do hā takan'oo däk hyb n'aa. ⁴ Tii bā āās moo gó naa in-sijēen tsyg as'ēēg kán P'op Hagā Do wē. Atsyg as'ēēg kán ta wē, ta karapee ky n'aa ets'ēē do sa kyyh sii hē. ⁵ Tii bā āās bado däk buu benyym do nahēeh, rama ejuu do sēh me tah'aa däk, tii bā kā sahōnh hē hēej haw'āāts hē wē tadawäts hyy kán. Tii bā tetoow kán, daruu däk, awyb kán, k'āāts katajus kán.

Setsi gamehŷŷh do nahēē torōm-bet häd nāng do ky n'aa hahŷŷh

⁶ Tii bā kā, setsi hedoo do āās gameh'ŷŷh do nahēē

[†] 7:14 Jesus sa hyb n'aa dajēp do hyb n'aa kawug hōm sahōnh hē nesaa do sa h'yyb gó hanāng do paah. Tii d' né hē tahanāng pé tii.

pats'ëë do ramatakä däk ragamehÿÿh hyb n'aa.

7 Tii bä pooj jé hadoo do ääs gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk doo, tëëg hõõ majyyw mahang kamekuuj däk do na-ääj hë kepyyj hyy kãn hëej hënh. Tamawoob hë hadoo do see aooj jëë kãn hëej bód. Tamawoob hë hadoo do häj n'aa bä hanäng do uuh aooj jëë kãn b'aah. Sahõnh hë jawii aooj jëë kãn.

8 Tii bä ääs see gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, waëë hadoo tak'ëp p'op nu däk do kadaw'uuh do kadawäts tu akajar me. Akajar bód majyyw hado däk. ⁹Tamawoob hë ta me habong do uuh dejëp. Tamawoob hë akajar me habong do marakate uuh karejã bong.

¹⁰Tii bä ääs see gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä sagõõh tak'ëp haeh doo, ta bag tak'ëp hõõ eh do hadoo, p'op naa tabadëë hyng. Tamii wób me, naëng k'ääts gó hana do wób me tabadëë kãn. ¹¹“Datsäng Doo”, sagõõh häd. Naëng uuh datsëë kãn ta ti haj'aa. Hajõk badäk hahÿÿ hã habong do radejëp ta ti naëng datsäng do an'oo bä.

¹²Tii bä, ääs see gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä sét hë papÿÿj bãh, sét hë kamarab bãh karejã kãn. Pawóp hë papÿÿj bãh, pawóp hë kamarab bãh mad'aak doo, dooh takarejã

bä. Tamawoob nuu me ji etyn bä sagõõh, tamawoob hë hadoo do see karejã wät. Rababong do paa badagyb däk. Sét adëb bä bód, sét hë atsëm bód dooh bag näng péh. ¹³Tii bä, ÿ baheg'ääs bä, ÿ maa napäh wawii p'op wë hã kapuuh do kyyh. Hahÿÿ da ta kyyh: “Tak'ëp baad nado da, tak'ëp baad nado da badäk hahÿÿ bä habong do sa hã, tamawoob hë ääs mad'aak do ragamehÿÿh do nahëë ragamehã bä kä. Tak'ëp baad nado né da sa hã ta ti an'oo bã!”, näng wawii kyyh.

9

¹Tii bä ji moo séd me hadoo do ääs kä gamehã kãn ta gamehÿÿh do nahëëh. Tii bä kä, ÿ hapäh sagõõh tũü, hëej hã hadäng doo.* Ta hã takan'oo däk tak'ëp t'öp gadarong do tabanesaa hënh noo tég. ²T'öp gadarong do banesaa do tanoo gas'ëës bä, ganyyh tëëg tsyg tak'ëp hadoo doo, p'op hasëëk doo, tëëg hõõ tsyg näng do hadoo. Papÿÿj, wë na-ääj hë ta tsyg ty gatsëë däk. ³Ta tsyg mahang ragenyyh sabakar. Jé pad'yyt hë, hëej haw'ääts hë sabakar baboo kãn. Sa hã takan'oo däk sëej betuuk doo da rabetuuk hyb n'aa. ⁴Kamejõ däk sa hã jawii, b'aah, joom na-ääj hë ranarejãã hyb n'aa. Kamejõ däk sa hã jããm hë hëej haw'ääts hë habong do P'op Hagä Do ma heen n'aa sa maboer nanäng do rabetuuk hyb n'aa. ⁵Dooch takan'oo

* 9:1 Ääs see tahyb n'aa pé ti sagõõh .

bä sa hä ta ti radej'ëep hyb n'aa, jāām hē takan'oo dāk ji moo séd me kamarab noo gó rarahejāā hyb n'aa hēej haw'āāts hē habong doo. Datés do rahoop, sēej ji tetuuk do ji ahoop doo da. ⁶ Ta ti bawät noo gó hēej haw'āāts hē habong do ratyw n'aa esoos da radejēp hyb n'aa paawä, tak'ëp rabahoop do hyb n'aa. Ti hadoo né hē, dooh da rawyyd bä. Rakarēn da radejēb paawä, ti hadoo né hē, dooh rahaja bä radejēb bä.

⁷ Rakaneb'ooh noo gó ji enyyw hōm do kawaaro kaneb'ooh do pan'aa hadoo sabakar. Soog hadoo k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb sa nuu gó hatoonh doo. Ajyy ŷj hād hadoo sa mamets. ⁸ ŷj sēen hadoo sa sēen. Awad reāw hād nāng do hadoo sa tēg. ⁹ Sa h'yyb gatsapoog n'aa, h'yy kasep'ook sapaar s'ēeb hadoo. Tak'ëp maa nesaa do sa kēg kyyh, hajōng do kawaaro, kawaaro ratakyyk do na-āāj hē kaneb'ooh doo hēnh waj'aah do ky hadoo. ¹⁰ Dōm enäh. Sēej hadoo sa w'ooh. Sa w'oo hā hana doo me ta mahjy me hēej haw'āāts hē habong do rabahoop ran'oo bä ji moo séd me kamarab noo gó. ¹¹ Āās nesaa do t'öp gadarong doo gó tabanesaa hēnh naa hanyyh doo, sa wahē n'aa. Eberew kyy me ta hād Abadōn. Gereg kyy me

ta hād Aporijōn.†

¹² Pooj jé tak'ëp nesaa do s'ēeh hadoo doo gó ŷ hapäh do tabēej hōm kån. Pawóp hē rahoop do pan'aa ti abong nä.‡

¹³ Ji ma poo oow see pé hadoo do āās gamehā kån tii bä ta gamehŷh do nahēeh. Tii bä, P'op Hagä Do pa hahäng do in-sijēen rama ejuu do tyng k'āāts tēg gabarēeh do s'ēeb, ta sasu me habēeh do poo gesōm doo bä naa ŷ maa napäh ky ganyyh doo. ¹⁴ Hahjy da ta ti kyyh ji ma poo oow see pé hadoo do āās hā: “Masood hōm ji meheet pé hedoo do āās tamii maeh do Éw-Parat hād nāng doo bä kamaw'yyd dāk doo”, nāng poo gesōm doo bä naa ganyyh do kyyh. ¹⁵ Tii bä tasood hōm ji meheet pé hadoo do āās, tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahjy hā habong do radej'ëep hyb n'aa. Ta ti noo gó bē no n'aa däg né hē, ta ti radej'ëep hyb n'aa ji meheet pé hedoo do āās P'op Hagä Do enyyw dāk. ¹⁶ ŷ maa napäh nyy hē sa warahén kawaaro jó hah'ūūm doo: 200 milhōes.

¹⁷ Hahjy da säh ŷ hadoo doo gó ŷ hapäh kawaaro, ta jó hah'ūūm doo: Ty gahiin, tēeg hōō ty hahiin do hadoo, jabaruut, saw'aak do na-āāj hē sa h'yy gatsapoog n'aa. Kawaaro sa nuuh, awad reāw nuu hād hadoo. Sa noo gó naa ganyyh tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do na-āāj hē.

† 9:11 “Rejāā doo,” tahanāng pé ta hād. do pan'aa see 8.13 hā wawii her'oot do paa né tii.

‡ 9:12 Tamawoob hē hadoo do rahoop

18 Tamawoob hē hadoo do uuh badāk hahÿÿ hā habong do dejēp, tēeg hōō, tēeg tsyg, saw'aak do mahÿÿj. 19 Sa hejój banā kån sa noo gó naa, sa dōm hā naa. Aw'yy hadoo sa dōm. Sa dōm poo gad'oo hā nu enāh. Tii me rarejāã badāk hahÿÿ hā habong doo.

20 Hēej haw'āãts hē habong do wób, nadejēp doo, sahōnh hē ta ti rabahapēē né paawā, dooh rat'yyd kamehÿin bā baad nadoo do ramoo bok do hā. Dooh reréd bā karap'aar h'yyb nesaa do rahyb n'aa jew'yyk doo. Dooh reréd bā sa kabarii rahyb n'aa jew'yyk doo. K'āãts tēg gabarēeh do s'ēēb, k'āãts tēg hawak do s'ēēb, k'āãts tēg hahiin do s'ēēb, pā s'ēēb, b'aa s'ēēb ta ti sa kabariih. Dooh rahapēē bā, dooh ramaa napēē bā, dooh raboo bā. 21 Dooh badāk hahÿÿ bā habong do rat'yyd kamehÿin bā ta wób radej'ēēp do hā, ramehēm do hā, sa ÿÿm nadoo do sii, sa patug nadoo do sii rabeÿÿh do hā, ta wób sa ma rets'ēēk do hā.

10

Kerih do kapōōs do ky n'aa hahÿÿh

1 Tii bā āãs tak'ēp kabaj'aa do see ÿ bahapāh hÿ pong jé naa hahyng doo.* Wē puh mahang tabahyng. Sarahōd ta nu pong jé tabakēē. Papÿÿj gabarēeh do hadoo ta mamets. Tēeg hōō hadoo ta tsyym. 2 Kerih do kapōōs do paa kapyn hōm do ta moo

gó. Ta tsyym hub akajar jó tabahäng. Hēej hā ta tsyym s'ÿÿ bahäng. 3 Tak'ēp ta kyyh, awad reāw hād näng do hahih wät do hadoo, äm n'aa näng doo. Taky ganyyh bā, setsi hedoo do darung do raky gadoo. 4 ÿ berih bā paawā setsi hedoo do darung do sa kyyh, ÿ maa napāh kyyh hā ÿÿ, hÿ pong jé naa hahÿÿ da ky hadoo doo: “Merii manā setsi hedoo do darung do raheer'oot doo. Maher'ood manā da”, näng hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh hā ÿÿ.

5 Tii bā, āãs akajar jó, hēej hā na-āãj hē hageēt do ÿ hapēē wät doo, p'op ta moo hub tagadahēē kån wē hā. 6 Tii bā kã, hedēb had'yyt do hād gó, ky kaneh'ÿÿt doo me taky däng. Wē, papÿÿj, kamarab, sagōōh, badāk hahÿÿh, sahōnh hē ta hā hanäng do sii hē, akajar ta me habong do sii hē pahuuj wät do hād gó né hē taky däng. Hahÿÿ da ta kyyh: “Dooh da P'op Hagä Do gadaa wäd bā. 7 Ta gamehÿÿh do nahēē setsi hadoo do āãs kã gamehã bā kã, kaja däg kån da P'op Hagä Do h'yyb däng do ji nahapāh nā doo. Ta ky n'aa rod sa hā tametēeh do paa hadoo doo da né da”, näng āãs kyyh.

8 Tii bā kã, hÿ pong jé naa ky ganyyh do kyyh, pooj jé ÿ maa napāh doo, p'aa hēnh taky hadoo hā ÿÿ. “Magado kerih do kapyn däk doo, āãs akajar jó, hēej hā tsyym häng do moo gó naa”, näng

* 10:1 Badāk hahÿÿ bā naa Jowāw bahapāh tii.

ta kyyh hã yÿ. ⁹ Tii bã ta wë y bahôm, y betsëë kerih do tabanoo hyb n'aa hã yÿ. Ti taky hadoo hã yÿ: “Mado dæg. Makarëeb jëeh. Egëeh da a noo gó, mabaa bëeh hadoo. A wog gó da matsing”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bã kerih do y bado däk ta moo gó naa, y awa jëng. Egëeh né hë noh yÿ gó, mabaa bëeh hadoo. Y karëeb jëng jawén paa bã, matsii kãn wok yÿ gó. ¹¹ Tii bã rë tanyy ky hadoo hã y hahÿÿ da: “Kamejō däk a hã, p'aa hënh mamaher'oot hyb n'aa ta jawén hana do ky n'aa P'op Hagä Do metëeh do hajök do hëej haw'ääts hë habong do sa ky n'aa hã, hajōng häj n'aa babuuj sa ky n'aa hã, hajök hedoo do badäk hahÿÿ bã sa kyyh her'oot do sa ky n'aa hã”, näng hã y her'oot doo.

11

Pawóp hadoo do P'op Hagä Do ky n'aa rod sa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã takan'oo däk hã yÿ jì metyy n'aa nahëë jì tatu hadoo doo. Ti rë tanyy ky hadoo hã yÿ: “Ahôm, mety P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa ta madawëët doo, ta gagod, h'ëed pénh tanu däk. Mamety na-ääj hë P'op Hagä Do hã rama ejuu do tyng. Metsén ta tii bã P'op Hagä Do hyb n'aa

jew'yyk doo, nyy hë. ² Mety manä P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa wahoo. Ta ti takan'oo däk P'op Hagä Do karapee nadoo do sa hã. ⁴² ta kamarab n'aa rababep panang Jerusarënh. Ti hyb n'aa mety manäh.* ³ Y mejüü da pawóp hadoo do këh y n'aa herot doo. Këh y n'aa ramaher'oot da ta wób sa hã ta ti 1,260 ta ä noo gó.† Saroor hebaan do hejoo do ji h'yy katón do heen n'aa rapadedëëk da”, näng ta kyyh. ⁴ Pawóp hadoo do ta ky n'aa rod, pawóp hadoo do joom oriib, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do tii.‡ Pawóp hadoo do ta bag tyng, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, sahōnh hë bag'ääs do pooj jé habëeh do ti na-ääj hë.§ ⁵ Sa majiï rakarën bã rarahejã bã paawä sa hã, tëëg hōō ganyyh sa noo gó naa sa majiï ragawats'iik hyb n'aa. Tii da radej'ëep sahōnh hë sa hã rarejãä karën do paawä. ⁶ P'op Hagä Do an'oo däk sa hã ⁴² kamarab noo gó naëng nadots wäd ran'oo bã, P'op Hagä Do ky n'aa raher'ood nuuj jé. P'op Hagä Do an'oo däk majyyw hado däk ran'oo bã naëng. Tan'oo däk na-ääj hë sahōnh hë hedoo pé baad nadoo doo me badäk hahÿ rarejãä. Rakarën do pénh

* **11:2** Rawén bep da, raty n'aa ges'yyk do hyb n'aa P'op Hagä Do tób n'aa wahoo. Rakarën rarejãä tii. Dooh rahyb n'aa jewyyg bã da, tahanäng pé tii. † **11:3** 1,260 ta äh hedoo doo, 42 kamarab né tii, tæg nad'ëed is do 2 hã takerii däk doo. ‡ **11:4** P'op Hagä Do ky n'aa rod Sakarija häd näng do hapäh do paa ti ta tii. § **11:4** Joom oriib, ta bag tyng pawóp hadoo doo, ta ky n'aa rod sa metëë n'aa tii.

tii d' rabad'oo P'op Hagä Do anoo sa hä.

⁷ Rabahajaa bä kä P'op Hagä Do ky n'aa ramaher'oot doo, 42 kamarab bahëej jëng bä kä, tabanas'aa, tak'ëp t'öp gadarong doo gó naa, tabanesaa hënh naa hanyyh do kamajï da sa wë, taj'aa et'ëek da sa hä, tadej'ëep da.

⁸ Panang ky n'aa etsëeh do tyw n'aa bä abë hõm da sa kamag n'aa. Panang Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do repëem däk do paa ti panang ky n'aa etsëeh doo. Sodoma, Esit na-ääj hë ramaneënh ta ti panang häd wób.** ⁹ Sahõnh hë né hë badäk hahÿÿ bä habong doo, ajyy, ÿÿj, sahõnh hë panaa uuh, sahõnh hë sa kyyh her'oot do sa uuh, sahõnh hë häj n'aa babuj uuh na-ääj hë, tamawoob hë ta äh, sét hë ta bód ta jó noo gó raheg'ääs da sa kamag n'aa paah. Dooh da ran'oo bä sa kamag n'aa radakä jëe bä.

¹⁰ Sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do ratsebé da pawóp hadoo do dejëp do paa sa hyb n'aa. Tak'ëp ratsebé do hyb n'aa kä, sa matym n'aa ramejüü da sa da hadoo do wë. Tii d' rawén d'oo tak'ëp rabahoop do hyb n'aa paa pawóp hadoo do ta ky n'aa rod sa moo gó.

¹¹ Ti hado né paawä, tamawoob hë ta äh, sét ta bód ta jó jawén paa bä, ta pahuunh do ji edëb hanoo do P'op Hagä Do hä hana do edëeb bong sa kamag n'aa paah. Edëb bë kån.

Tak'ëp rabeÿÿm bong sahõnh hë ta ti hapäh doo. ¹² Tii bä pawóp hadoo do ramaa napëe wät kyyh tak'ëp hadoo do hÿ pong jé naa. "Bë as'ëeg wawëe hë", näng ta ti kyyh sa hä. Tii bä wë puh mahang rabas'ëeg kån hÿ pong jé sa majï matym gó.

¹³ Ti noo gó né hë tak'ëp k'ääts katajus wät. Tób panang bä hatoonh do ji moo sahõnh hë ken'yÿh sét hë kag'ëed bëeh. 7 miw panang buuj dejëp k'ääts katajuus do haj'aa. Ta wób kä, kedëeb bong do raj'aa etsëe wäd kån tii bä P'op Hagä Do hÿ pong jé hawät doo.

¹⁴ Tabëej hõm kån pawóp däg kä tak'ëp nesaa do s'ëeh hadoo doo gó ÿ hapäh doo. Tamawoob hë hadoo doo kä ti awät nä.

Setsi däg do gamehÿÿh do nahëe ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ Tii bä setsi hedoo do ääs kä gamehä kån ta gamehÿÿh do nahëeh. Tii bä hajõng kyyh tak'ëp ky hedoo do ky ganä kån hÿ pong jé. Hahÿÿ da sa kyyh:

"Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do ër h'yy kaha'eeh doo,

Kristo tah'yÿb däng do na-ääj hë tii kä hÿÿ kä sahõnh hë badäk hahÿÿ bag'ääs doo.

Tabagää had'yyt da", näk sa kyyh.

¹⁶ Tii bä 24 hedoo do wahë n'aa, sa bagä tyng n'aa jó hat'oonh do rabehyÿ b'ëeh

** 11:8 Jerusarënh panang hä rapes'ääp tii.

P'op Hagä Do matym gó. Tũũ sa maboor me rabehty bēēh, P'op Hagä Do raj'aa etsēē kǎn. 17 Hahỹỹ da sa kyyh:

“A wē āā tseb'ee, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Do Sahōnh Hē Haj'ap Doo.

Ōm né ti da hē hawät doo, p'ooj ub hawät doo, hỹ jawén hawäd had'yyt doo.

A wē āā wén tseb'ee, tak'ēp hadoo do a hejój mametä dāk do hyb n'aa, sahōnh hē mabagāā däg kǎn do hyb n'aa.

18 Tak'ēp sahōnh hē häj n'aa babuuj rakawajāān paa a wē.

Kaja däg kǎn hỹỹ kǎ makawajāān doo gó ta sām mabaanh doo.

Kaja dāk dejēp do paa nesaa doo hēnh maky n'aa etyy doo.

Kaja dāk na-āāj hē ta sām baad hadoo do manoo do a ky n'aa rod sa hǎ,

tsyt hē a wē kasēew bong doo, ōm weh'ēēh do sa wē na-āāj hē.

Tii d' mabad'oo ky n'aa nets'ās do sa hǎ, ky n'aa etsēēh do sa wē na-āāj hē.

Ōm rejāā da badāk hahỹ rejāā doo”, nāk sa kyyh.

19 Tii bǎ noo kasēēts däg kǎn P'op Hagä Do rahyb n'aa jew'yyk do tób n'aa hỹ

pong jé hasooh doo. Ta hood P'op Hagä Do ky n'aa enooh do rahyb n'aa esee do hood n'aa ji hapēē kǎn tii bǎ ta gó hahāng doo. Tak'ēp tabawyp tii bǎ, tak'ēp tadarung, et'oom, naēng tak'ēp dagāp do pǎ hado dāk do kajäg kǎn.

12

Ỹynh, tabanas'aa daheeh Jowāw hapāh do ky n'aa hahỹỹh

1 Tii bǎ kǎ, tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa ganyyh wē hǎ. Ỹynh ganyyh. Pappỹỹj gabarēēh doo da ta saroor tagana doo. Kamarab jó tabagēēt. 12 sagōōh ta nuu gó hasooh do hǎ.* 2 Etaah ỹynh hadoo doo. Tak'ēp tabawaam ajān mahỹỹj ganyyh do hyb n'aa.

3 Tii bǎ tak'ēp meuj n'aa nāng do heen n'aa see ganyyh wē hǎ. Tabanas'aa hahiin do tak'ēp haeh do ganyyh. Setsi ta nuuh. Setsi ta soog. Ji moo sahōnh hē ta s'āān, dōm nāng.† 4 Tamawoob hē hadoo do uuh sagōōh tadewäts hyng tũũ hēēj hǎ ta dōm me. Ỹynh hedoo do

ajān benāng do pan'aa pooj jé tabanas'aa bag'ēēd dāk, ajān benyy dāk bǎ kǎ nayyw hē tabawēh hyb n'aa paawā.

5 Tii bǎ ta t'aah aj'yy enyy däg kǎn. Dooh tabanas'aa haja bǎ ỹynh hadoo do t'aah tawēē jēē bǎ, nayyw hē P'op Hagä Do masäg kǎn do hyb

* 12:1 Isaraéw buuj P'op Hagä Do karēn do moo bok do heen n'aa tahyb n'aa pé ta ti ỹynh. † 12:3 Nesaa Do Yb né hē ti tabanas'aa.

n'aa ta wë, tabagã tyng n'aa wë kä. Sahõnh hë häj n'aa buuj y̆nh hadoo do t'aaah bag'ããs da. Tagawats'iik da ta hã ky nadah'eeh doo.† 6 Tii bã y̆nh hadoo do kejën hõm tabanawäng hënh, ta pooj jé P'op Hagã Do benyyw däk doo hënh. Ta tii bã y̆nh rabahagãã kãn 1,260 ta ã noo gó. §

7 Tii bã rakaneb'oooh h̄y pong jé. Mikéw kä, ããs sa wahë n'aa, ããs ta sii habong do rakaneboh kãn tabanas'aa sa sii, ããs nes'aa padëek do tabanas'aa karapee sa sii. 8 Tabanas'aa rakamajë boo né paawä Mikéw sa wë, dooh tahaja bã Mikéw. Ti hyb n'aa dooh takan'oo wäd bã h̄y pong jé raboo boo bã, tabanas'aa hã, ta karapee sa hã. 9 Tabanas'aa yb paa radawäts hyng tüü. Ti né hë ti aw'yy hadoo do p'ooj ub hawät do Dijab ramaneëënh doo, Nesaa Do Yb. Ti né hë ti ta s'ee hënh, dawëë P'op Hagã Do mahãnh sahõnh hë badäk hahy̆ hã habong do h'yyb mahũüm do paah. Badäk hahy̆ hënh radawäts hyng, ããs nesaa do ta karapee hedoo do daheeh.

10 Tii bã y̆ maa napäh tak'ëp h̄y pong jé her'oot doo. Hahy̆ da ta kyyh:

“Kaja däg kãn h̄y kã P'op Hagã Do ji ted'ëep do

Nesaa Do Yb hejój mahãnh.

Kaja däg kãn na-ããj hë ta hejój me sahõnh hë tabag'ããs doo.

Kristo, P'op Hagã Do H'yyb Däng Do hyb n'aa jawyg däk h̄y kã sahõnh hë sa bahãnh.

Tii d' tawén hadoo, P'op Hagã Do dawäts hyng do hyb n'aa èr h̄y j hedoo do ky n'aa tapa had'yyt hë do P'op Hagã Do matym gó.

11 B'éé T'aaah majyyw hyb n'aa, ta ky n'aa ramaher'oot do hyb n'aa, raky daheeh do hyb n'aa na-ããj hë ta ti raj'aa et'ëek ta ti sa maji, Nesaa Do Yb.

Dooh ta bahãnh rakamahãn bã badäk hahy̆ hã ji hawät doo.

Ti hyb n'aa, dooh reỹym bã dajëb hã.

12 Ti hyb n'aa, bë tsebee h̄y pong jé.

Sahõnh hë bë h̄y pong jé habong do bë tsebee!

Bëë kä, badäk hahy̆ bã habong doo,

akajar me habong do na-ããj hë,

tak'ëp nesaa da bë hã bë wë Dijab bahyng do hyb n'aa.

Tak'ëp né hë takawajãän, tahapëë däk do hyb n'aa edaa däk radawäts geët doo”,

† 12:5 Gereg kyy me hahy̆ da takerii däk: “Sapaar s'ëeb tabagã n'aa heen n'aa da.” Sa moo gó bagã n'aa ratón rabag'ããs do heen n'aa. Sapaar s'ëeb tabag'ããs do heen n'aa, tagamawats'iik do ta maji, ta hã ky nadah'eeh doo, tahanäng pé tii. Jesus ky n'aa né ti hahy̆h. § 12:6 42 kamarab tii. Tamawoob hë ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó tii.

näng hỹ pong jé her'oot do kyyh.

¹³ Tabanas'aa bahapäh bä kä ti tũũ, badäk hahỹỹ hēnh radawäts hyng doo, ta no n'aa masoo ȳnh t'aah henäng doo. ¹⁴ Dooh tabanas'aa haja bä, ȳnh hadoo do hä takan'oo däk do hyb n'aa wawii tak'ep haeh do kēg, tabanawäng hēnh ta hä tabenyw däk doo hēnh takapuh hōm hyb n'aa, takejēn hyb n'aa. Ta tii bä rabahag'ääs ta hä tamawoob hē ta baab, ji ma poo oow see pé kamarab ta jó. Dooh aw'yy hadoo do haja bä ta t'ĩ hēnh tahōm bä. ¹⁵ Tii bä aw'yy hadoo do etsós wät naeng. Tamii hado däk. Takarēn paawä wän n'aa hejooñh do bahēm hyng ȳnh. ¹⁶ Dooh tahaja bä. Ȳnh hadoo do k'ääts masaa kän. K'ääts karēeb jēng tamii tabanas'aa noo gó ganyyh doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa tak'ep tabanas'aa kawaj'ään kän ȳnh wē, ti hyb n'aa ahōm kän ȳnh hadoo do panaa wób sa wē takamaj'ĩ hyb n'aa. P'op Hagä Do mejũũ do ky dah'eeh do ti ta panaa wób,** Jesus ky n'aa nerét doo. ¹⁸ Tii bä akajar nabyy me tabanas'aa bag'ēed däk.

13

Tabanas'aa see akajar me naa hanyyh do ky n'aa hahỹỹh

¹ Tii bä ȳ hapäh tabanas'aa see akajar me naa hanyyh

doo. Setsi ta nuuh. Ji moo sahōnh hē ta s'ään. Ta s'ään hä ti atoonh ta soog. Sēt ken'yyh ta nuu hä takerii däk ta häd wób P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. ² Awad rewopaad häd näng do häd hadoo ta ti tabanas'aa ȳ hapäh doo. Awad see péh, uus häd näng do hadoo ta tsyym, ta mooh. Awad reaw häd näng do noo hadoo ta nooh. Tabanas'aa seeh, dōm näng doo,* pooj jé ȳ hapäh doo, an'oo däk ta hejó, tabag'ääs doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hä. Tan'oo däk na-ääj hē ta hä tak'ep tahyb n'aa jawyg däk hyb n'aa. ³ Akajar me hanyyh do tabanas'aa nuu see hä ta rog noo eh do paa tyw n'aa. Dajep ji edoo né paawä ta rog mahỹỹj, dooh tadajeb bä. Mah'uu däk ta rog. Ti hyb n'aa, sahōnh hē badäk hahỹỹ bä habong do rahyb n'aa meuunh, rawén ky sũũt tabanas'aa tame hanyyh doo. ⁴ Tii bä badäk hahỹỹ bä habong do rahyb n'aa jewyyg däg kän tabanas'aa dōm näng doo, tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jawyg däk tan'oo däk do hyb n'aa. Tabanas'aa akajar me hanyyh do na-ääj hē rahyb n'aa jew'yyk. Hahỹỹ da sa kyyh: "Dooh hahỹ tabanas'aa akajar me naa hanyyh do hadoo péh. Dooh hajaa pé ta hä j'aa ketsē péh", näk sa kyyh.

⁵ Tii bä tabanas'aa akajar

** 12:17 Jesus hä h'yy ka'eeh do tii.

* 13:2 Nesaa Do Yb tii.

me hanyyh do hã takan'oo däk ta hã hẽ taj'aa etsë ta ky n'aa hã. Takan'oo däk ta hã taher'oot doo me P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Takan'oo däk ta hã 42 kamarab noo gó h'yyb jawyg gó tamejũu hyb n'aa. ⁶ Tii bã taher'ood kãn nesaa do P'op Hagä Do tah'yyb rejää doo. Taher'ood kãn P'op Hagä Do häd rejää doo. Taky n'aa rejää P'op Hagä Do karapee, P'op Hagä Do panang, hỹ pong jé habong do na-ããj hẽ. ⁷ Takan'oo däg kãn ta hã P'op Hagä Do karapee, tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do wẽ takamajĩ hyb n'aa. Takan'oo däk sa hã taj'aa et'ëek hyb n'aa. Tii bã takan'oo däk ta hã, sahõnh hã tamejũu hyb n'aa. Sahõnh hẽ badäk hahỹ hã habong do hã, ajyy, yỹj sahõnh hẽ sa panaa hã, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do hã, sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj hã tamejõ kãn. ⁸ Sahõnh hẽ badäk hahỹ bã habong doo, sa häd kanerii däk do edëb had'yyt hẽ gadoo do heen n'aa hã raj'aa etsë da tabanas'aa. B'éé T'aah, badäk hahỹ bã tadu dahäng noo gó naa P'op Hagä Do h'yyb däng do tadajëp hyb n'aa, ta ti ti ji edëb had'yyt do heen n'aa danäh.†

⁹ Taw'ããts hẽ sahõnh hẽ maa nap'ëeh do ramaa newëë hahỹh:

¹⁰ “Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sa ma-

jĩ rameso padëek hyb n'aa,

sa majĩ moo gó rakameso däk né da.

Jé sa hã P'op Hagä Do h'yyb däng do sën-jeer me radej'ëep hyb n'aa, sën-jeer me radejëp né da.”

Ti hyb n'aa taw'ããts hẽ h'yyb jawyg gó P'op Hagä Do karapee tsyt hẽ ta wẽ kasëew bong do ragadoo ta tii. Taw'ããts hẽ dooh rah'yy gejë bã Jesus hã rah'yy ka'eeh do hã.

Tabanas'aa see k'ããts gó naa hanyyh do ky n'aa hahỹh

¹¹ Tii bã tabanas'aa see k'ããts gó naa hana doo kã y bahapëë kãn. Pawóp hẽ ta s'ãän. B'éé t'aah s'ãän hadoo ta s'ãän. Tabanas'aa dõm näng do hadoo ta kyyh.‡

¹² Tabanas'aa akajar me hanyyh do paa hejój gó, sahõnh hẽ ta ti hyb n'aa jawyk doo gó tabanas'aa k'ããts gó hana do bawät. Tabanas'aa pooj jé hanyyh do ky gabuuj gó tamoo wät sahõnh hẽ tamoo wät doo. K'ããts gó hana do anoo sahõnh hẽ badäk hahỹ bã habong do rahyb n'aa jew'yyk tabanas'aa ta nuu see rog mah'uu däk do paah. ¹³ Tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa tabanas'aa k'ããts gó hanyyh do moo wät. Tëëg hõõ sii hẽ adëë hyng tũũ hỹ pong jé naa tan'oo bã badäk hahỹ bã habong do sa matym gó. ¹⁴ Meuj n'aa näng

† 13:8 Ta tii hã sa häd kerih doo, dooh raj'aa etsëë bã tabanas'aa. ‡ 13:11 Kaja hẽ tah'yyb mahũum sahõnh hẽ sa wẽ ji edoo né paawä, tak'ëp ji tawadii Nesaa Do Yb bad'oo doo da, tahanäng pé tii.

do heen n'aa tabanas'aa tame hanyyh do paa ky gabuuj gó tamoo wät do hyb n'aa, tawad'ii kån badäk hahÿÿ hã habong doo. Tamejũ sa hã, kabarii tabanas'aa rog nãng do paa heen n'aa ratama hyb n'aa, ta tii hã raweh'ëeh hyb n'aa. Tabanas'aa rog nãng do paa né paawä, sën-jeer haj'aa, edëp nã. ¹⁵ Tii bã tabanas'aa k'ääts gó naa hanyyh do hã takan'oo däk, kabarii tabanas'aa rog nãng do paa heen n'aa tabedëb geët hyb n'aa kã. Kabarii hedëb wät do hyb n'aa, er'ood kån. Tamejũ radej'ëep hyb n'aa sahõnh hẽ kabarii ta heen n'aa hã hyb n'aa najew'yyk doo. ¹⁶ Tamejũ na-ãäj hẽ, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ bã habong do sa moo hub hã tanado bã sa maboore hã radadäk ta heen n'aa. Ky n'aa nets'äs do hã, ky n'aa etsëeh do hã, ma nãng do hã, kas'uut do hã, kariw n'aa tamah do hã, sahõnh hẽ sa karom hã na-ãäj hẽ radadäk da ta ti heen n'aa. ¹⁷ Ta ti heen n'aa nanãng doo, dooh da tahaja bã tets'ëẽ bã takarën doo, dooh na-ãäj hẽ tahaja bã ta wẽ hanãng do tesëem bã. Tabanas'aa tame naa hanyyh do paa häd né ti ta heen n'aa. Ta häd numero n'aa tii. ¹⁸ Taw'ääts hẽ tak'ëp ji h'yy ganãng hahÿÿ hã. Taw'ääts hẽ jé h'yy ganãng do tahyb n'aa newëe nyy d' tahanãng

pé tabanas'aa numero n'aa. 666 ta numero n'aa. Aj'yy häd né tii.

14

B'éé T'aah 144 miw ta wẽ kasëew bong do ta sii habong do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bã ÿ hegãã wät. Pój ÿÿ jé ÿ bahapäh B'éé T'aah waëë Sijõn häd nãng do jó hageët doo.* Ta sii rababok 144 miw ta karapee wób. Sa maboore hã takerii däk B'éé T'aah häd, B'éé T'aah Yb häd daheeh. ² Tii bã ÿ maa napäh hÿ pong jé hana do maa ena doo, gawakaa p'op hana do maa ena do hadoo, darung do tak'ëp maa ena do ky hadoo. Etën do nahëë hajõng tyd nãng do retën do hadoo ÿ maa napäh doo. ³ P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé, ji meheet pé kabaj'aa do pooj jé, 24 wahë n'aa sa pooj jé 144 miw hedoo do papuuj ky n'aa kã rejãm kån. Dooh hajaa pé ta ti kejãm do ma kametëek péh. Jããm hẽ hajaa rama kamet'ëeg bã 144 miw hedoo doo, badäk hahÿÿ hã habong do mahang P'op Hagä Do wẽ kedëeb bong doo. ⁴ Ta ti hedoo doo, dooh noo gó rababok pé ÿÿj sa wẽ. Ti hyb n'aa baad had'yyt hẽ sa h'yyb P'op Hagä Do wẽ.† B'éé T'aah rahadaa had'yyt hẽ tahahõm hënh. Jesus dajëp doo me ta sãm, rakets'ëe hõm

* **14:1** Waëë Sijõn häd nãng do jó P'op Hagä Do tób n'aa basooh ti noo gó. Ta tii bã Jerusarënh panang basooh na-ãäj hẽ. † **14:4** P'op Hagä Do hã had'yyt hẽ rah'yyb padëek. Dooh ta wób rah'yy kaha'eeh do hã rah'yy kae bã. Dooh kabarii hã rah'yy kae bã, dooh P'op Hagä Do rawad'ii bã, tahanãng pé ti dooh ÿÿj sa wẽ rabok péh.

badäk hahÿÿ bä habong do sa mahang naa, tsyt hē P'op Hagä Do wē, B'éé T'aah wē na-ãäj hē ramoo bok hyb n'aa, pooj jé joom ag P'op Hagä Do wē kasëew hōm do hadoo rabahadoo hyb n'aa.
 5 Dooh noo gó ranoo kanesa bä. Baad had'yyt hē rababok.

Tamawoob hē hedoo do ãäs sa ky n'aa hahÿÿh

6 Tii bä ÿ hapäh ãäs seeh, p'op wē hā kapuuh doo. Jé pad'yyt hē badäk hahÿÿ hā habong do hā tapanäk baad hadoo do nahānh do ky n'aa. Sahōnh hē häj n'aa buuj sa hā, sahōnh hē panaa sa hā, sahōnh hē sa kyyh her'oot do sa hā, sahōnh hē né hē badäk hahÿÿ hā habong do sa hā tapanäk. 7 Tak'ëp ta kyyh hahÿÿ da tapanäk bä: “Kaja däk sahōnh hā P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hē bē h'yyb eÿÿm P'op Hagä Do hā, taw'ãäts hē tak'ëp bē weh'ëeh, bē j'aa et-sëe ta hā. Bē hyb n'aa jewyyg, wē, hēej haw'ãäts hē, akajar, naëng k'ãäts gó naa ganyyh do mo haj'aa näng doo”, näng ta kyyh.

8 Tii bä ãäs seeh, pooj jé hahōm do jawén tabana. Hahÿÿ da ta kyyh: “Gawatsig kän, gawatsig kän panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do Babirōn häd näng doo! ÿÿnh

hajōk do sii heÿÿh do hadoo Babirōn panang. Tan'oo däk naëng oow mahÿÿnh do sahōnh hē badäk hahÿÿ bä habong do sa hā, tak'ëp baad nadoo do ramoo bok hyb n'aa ta sii, P'op Hagä Do kawajãän tan'oo bä sa wē.”[†] 9 Tii bä ãäs see ana kän, ãäs pooj jé hah'üüm do sa jawén. Tak'ëp ta kyyh. Hahÿÿ da taky hadoo: “Jé tabanas'aa akajar me hanyyh do hyb n'aa jew'yyk doo, kabarii ti tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk do na-ãäj hē, jé gadoo do tabanas'aa heen n'aa ta maboer hā, ta moo hā radadäk hyb n'aa, 10 ta ti hedoo do P'op Hagä Do rejää da sa hā tak'ëp takawajãän doo gó. Tak'ëp sa hā tarejää do rahoop da. Dooh da P'op Hagä Do t'yyd mehÿÿn bä sa hā. § Ta ti hedoo do rahoop da pä hadoo saw'aak do hahōng do tak'ëp mahÿÿnh doo. ãäs P'op Hagä Do wē kasëew bong do sa matym gó, B'éé T'aah matym gó na-ãäj hē rahoop da tii. 11 Rahoop do tsyg as'ëeg had'yyt hē da. Dooh tahëej bä tii. Dooh da takan'oo bä rakameh'ãäk pé rahoop do hyb n'aa. Tabanas'aa, kabarii tabanas'aa heen n'aa na-ãäj hē hyb n'aa jew'yyk doo, ta häd heen n'aa gad'oo do rahob had'yyt né da”, näng

[†] 14:8 ÿÿnh hajōk do sii heÿÿh doo, sa sii naëng oow mahÿÿj ha'oom do ky n'aa gó tabeh'üüm. P'op Hagä Do mak'yyys doo, ta wób h'yyb tatuk do sa nemuun P'op Hagä Do ramakyyys hyb n'aa ky n'aa ti ta tii. § 14:10 Panyyg ky n'aa gó tabeh'üüm ta ti ky n'aa Gereg kyy me. Hahÿÿ da takerii wät: “Tak'ëp mahÿÿnh doo, ta hood gó tagedu däk do tan'oo bä reëek. Tak'ëp mahÿÿnh do tii. Dooh takamekuuj bä tanahejooñh hyb n'aa. P'op Hagä Do kawajãän tii.”

ããs kyyh.

¹² Ta ti hana nä do hyb n'aa, taw'ãäts hē h'yyb jawyk doo gó rababoo had'yyt hē P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasēew bong doo, tamejũ do ky dah'eeh doo, Jesus hā h'yy ganajēng doo.

¹³ Tii bā ŷ maa napäh kyyh hỹ pong jé hana do hā ŷ ky hadoo doo. Hahỹŷ da ta kyyh: “Merii hahỹŷ da: Ky n'aa kedēng da hỹ jawén dejēp doo, h'yy ganajēng doo me Jesus, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do hā h'yy kata dāk doo”, nāng.

“Te hub né hē tii”, nāng P'op Hagä Do Sahee. “Ta ti hedoo do rakameh'ãäk da hejooñh do rahoop do mahāñh. Hỹ pong jé ragadoo né da baad hadoo do ramoo bok do sām”, nāng P'op Hagä Do Sahee.

Badäk hahỹŷ bā habong do ta hā h'yy kana'eeh do Jesus rejää do ky n'aa hahỹŷh

¹⁴ Tii bā ŷ hegää wät, wē puh hawak do ŷ hapäh pój ŷŷ jé. Wē puh pong jó ti asooh aj'yy hadoo doo. K'ãäts tēg gabarēeh do ta soog ta nuu gó hasooh doo. Ta moo gó tatón joom ji nu gekää do nahēē tak'ēp hehām doo. ¹⁵ Tii bā ãäs see bana kån. P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bā naa tabanyyh. Tak'ēp hadoo doo me ta kyyh taky hadoo wē puh pong jó hasooh do hā. Hahỹŷ da ta kyyh: “Mata däg badäk hahỹŷ hā habong doo,

raky n'aa kety hōm hyb n'aa, joom ta nahēē me ji gekää doo da, ji bataa doo da. Kaja dāk nesaa do hā raky n'aa kety hōm do hyb n'aa, joom ahōō dāk do ji ata hōm do kajaa doo da”, nāng ãäs kyyh wē puh pong jó hasooh do hā. ¹⁶ Tii bā kã, ta nahēē me wē puh pong jó hasooh do tanu gak'ää hōm hadoo badäk hahỹŷ hā habong doo. Sahōñh hē tabata hōm.**

¹⁷ Tii bā P'op Hagä Do tób n'aa, hỹ pong jé hasooh doo bā naa tabanā kån ãäs seeh. Ti na-ãäj hē tatón joom nahēē tak'ēp hehām doo. Uwa ag ji gamakää do nahēē tii. ¹⁸ Tii bā ãäs seeh, tēēg hōō hagä n'aa, buu benyym do P'op Hagä Do hā rama ejuu do tyng bahāng bā naa tabana kån. Tak'ēp ta kyyh ãäs joom nahēē hehām do hatón do hā tamaher'oot bā. Hahỹŷ da taky hadoo ta hā: “Mado däg joom nahēēh, mata däg badäk hahỹŷ bā joom uwa ta tyd hā padēēk doo. Wah'ēē padäg kã ta ag.” ¹⁹ Tii bā ãäs gak'ää hōm kån uwa ag badäk hahỹŷ bā hanāng doo. Tata hōm ta ag, tadowäts hōm kån ji gatsi do hood gó. Takawajään doo gó tak'ēp da P'op Hagä Do rejää da badäk hahỹŷ bā ta hā h'yy kana'eeh do tahanāng pé tii. ²⁰ Tii bā sa tsyym me ragetsii kån uwa ag, ji getsi do hood panang w'oo hā hasooh doo gó. Majyyw ganyyh tagetsi do hood gó naa. Mae dāk majyyw

** **14:16** Panyyg ky n'aa gó tabeh'ũüm badäk hahỹŷ bā habong do taky n'aa etyy do ky n'aa.

ganyyh doo. Kawaaro ewōd n'aa hā takajäk, p'op péj takajäk. Dawëë né hē takajäk, 300 kirōōm tahyb n'aa péh.††

15

Setsi āās setsi tagadëëg ub nesaa do man'aa do ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä kä, tak'ëp meuj n'aa näng do heen n'aa see ÿ hapäh hÿ pong jé. Setsi āās ÿ hapäh, tagadëëg ub setsi nesaa do man'aa doo. Tagadëëg ub tawén hadoo, ta ti tabës bä, gawatsig hōm do hyb n'aa P'op Hagä Do kawajāän doo.

² Tii bä akajar paras-ko s'ëëb hadoo, tëëg hōō hadoo doo me kamekuuj däk do ÿ hapäh. Ta ti akajar hadoo do jó ÿ hapäh sahōnh hē j'aa kets'ëë doo, tabanas'aa akajar see me naa hanyyh do paa hā, kabarii ta heen n'aa hā na-āāj hē j'aa kets'ëë doo, ta häd numero n'aa ganad'oo do paah. Sa moo gó rapatsëë retën do nahëëh, sa hā P'op Hagä Do an'oo däk doo. ³ Tii bä rejäm kän Mosees, P'op Hagä Do karom paa ejäm wät do paah. Rejäm na-āāj hē B'éé T'aah h'yyb n'aa jaw'yyc do jäm n'aa. Hahÿÿ da sa kyyh rejäm doo:

“Tak'ëp meuj n'aa näng do sahōnh hē mamoo wät doo

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,
P'op Hagä Do Sahōnh
Hē Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahōnh hē mamoo wät doo, òm, sahōnh hē had'yyt bag'āās doo.

⁴ Jāām hē òm ti baad had'op doo,

tsyt hē nesaa do mahānh hawät doo.

Sahōnh hē hāj n'aa babuuj rabana da a wë,

òm rahyb n'aa jew'yyc hyb n'aa.

Tii d' rabad'oo da, baad had'op do mamoo wät do kametä däg kän do hyb n'aa.

Ti hyb n'aa kä, sahōnh hē a hyb n'aa da rah'yyb e'ÿÿm.

Tak'ëp da òm raweh'ëeh Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Sahōnh hē òm da raj'aa etsë”, näk sa kyyh rejäm doo gó.

⁵ Ta ti jawén ÿ hegāā wät, tii bä ÿ hapäh tanoo kasëëts hōm P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hanäng doo, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do hood tób n'aa. ⁶ P'op Hagä Do tób n'aa gó naa rabanä kän setsi āās, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa doo. Pāän papuuj rino häd näng do s'ëëb hawak do gabarëeh do sa sa-roor. Sa h'yyb mawyd k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb. ⁷ Tii bä, ji meheet pé kabaj'aa do see an'oo däk sa hā setsi ta hood k'ääts tég gabarëeh do s'ëëb. Ta hood gó tagedu däk P'op Hagä Do hawäd had'yyt

†† 14:20 Uwa ag nado ti rataa do ragetsi doo. Badäk hahÿÿ bä habong do P'op Hagä Do wë kamaj'ÿi do āās radej'ëep do ky n'aa tii.

do kawajãän do metëe n'aa, badäk hahÿÿ bä habong do sa jó rahah'ook hadoo hyb n'aa. ⁸ Tii bä kä, ta tsyg P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëeh doo gó hana doo, ta hejój gó naa hana doo, jé pad'yyt däg P'op Hagä Do tób n'aa gó. Dooh hajaa pé P'op Hagä Do tób n'aa gó hajëe suun péh, ta ti setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do rahoop do man'aa do kajaa bä kä.

16

Setsi ta hood P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bä, ÿ maa napäh kyyh tak'ëp hadoo do P'op Hagä Do tób n'aa bä naa hana doo. Hahÿÿ da taky hadoo setsi hedoo do ääs sa hä: “Bë ahöm, bë ahoog hyy badäk hahÿÿ hënh setsi hedoo do ta hood gó hanäng doo, P'op Hagä Do kawajãän do metëe n'aa”, näng ta kyyh. ² Tii bä pooj jé hadoo do ääs ahoog kän ta hood gó hanäng do hëej jó. Tii bä, sahõnh hë tabanas'aa akajar me naa hanyyh do paa heen n'aa sa maboore hä, sa moo hä gado däk do hä, sahõnh hë kabarii ta heen n'aa hyb n'aa jew'yuk do hä na-ãäj hë genyyh sa rog man-ahuuh doo, nesaa doo, datés doo.

³ Tii bä ääs see akajar me tahoog kän ta hood gó hanäng doo. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng, kamag majyyw hadoo. Sahõnh hë akajar me habong do hedëp do paa dejëb kän.

⁴ Ääs see ahoog kän ta hood gó hanäng do sahõnh hë tamii me, naëng k'ääts gó ganyyh doo me na-ãäj hë. Majyyw hado däk sahõnh hë naëng. ⁵ Tii bä ÿ maa napäh ääs naëng hagä n'aa, hahÿÿ da P'op Hagä Do hä her'oot doo:

“Baad had'op òm.

P'op Hagä Doo, tsyt hë nesaa do mahãnh hawät doo, da hë hawät doo, p'ooj ub hawät doo.

Baad hadoo do ti mamoo wät doo,

ta tii da sa hä maky n'aa etyy do hä,

⁶ Baad ub né ti sa hä mamoo wät doo,

a karapee tsyt hë a wë kasëew bong doo,

a ky n'aa rod na-ãäj hë radej'ëep do hyb n'aa paah.

Sa majyyw gatsëk ran'oo bä radej'ëep noo gó.

Ti hyb n'aa man'oo däk majyyw né hë rabeëk hyb n'aa.

Sa h'yyb haj'aa hë tii”, näng ääs naëng hagä n'aa kyyh.

⁷ Tii bä ÿ maa napäh kyyh P'op Hagä Do rama ejuu do tyng n'aa hä naa ääs her'oot do ky gadoo doo. Hahÿÿ da ti kyyh P'op Hagä Do hä:

“ÿÿ, te hub né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo,

P'op Hagä Do Sahõnh Hë Haj'ap Doo.

Baad had'op, heh'äät, sahõnh hë sa hä maky n'aa etyy doo”, näng ti kyyh.

⁸ Tii bā āās see papÿÿj hā kā tahoog kån ta hood gó hanäng doo. Tii bā kā, papÿÿj hā takan'oo dāk badāk hahÿÿ bā habong do tarejāā hyb n'aa tak'ëp baju doo me. ⁹ Tii bā byyh hetā padëek tak'ëp baju doo haj'aa. Ti hyb n'aa P'op Hagā Doo, sahōnh hē rahoop doo mo haj'aa näng doo raky n'aa was'ee kån. Tak'ëp rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā, dooh reréd bā nesaa doo. Dooh rakarēn bā P'op Hagā Do rahyb n'aa jew-yyg bā.

¹⁰ Tii bā āās see ahoog kån ta hood gó hanäng doo tabanas'aa akajar me naa hanyyh doo paa bagā tyng n'aa jó. Tak'ëp tabadagyb dāk jé pad'yyt hē tabanas'aa bag'āās doo bā. Badāk hahÿÿ bā habong doo nag'aad kegēs, tak'ëp datés doo rahoop doo hyb n'aa. ¹¹ P'op Hagā Do hÿ pong jé bag'āās doo raky n'aa was'ee kån tak'ëp datés doo hyb n'aa, sa rog hyb n'aa na-āāj hē. Rahob né paawā, dooh rat'yyd kamehīn bā baad nadoo doo ramoo bok doo hā. Dooh reréd bā baad nadoo doo. ¹² Tii bā ji ma poo oow see pé āās kā ahoog kån ta hood gó hanäng doo tamii maeh doo Éw-Parat hād näng doo me. Tamii Éw-Parat mawooj dāk, sa wahē n'aa papÿÿj hana hēnh naa hena

do sa warahén sii hē mawooj dāk doo me rabatsëg hōm hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh.

¹³ Tii bā ÿ hapāh tamawooob hē karap'aar h'yyb nesaa doo. Tabanas'aa dōm näng doo noo gó naa ta see ganyyh, tabanas'aa akajar me naa hanyyh doo paa noo gó naa ta see ganyyh, sa ky n'aa rod noo kanesa doo noo gó naa ta see ganyyh.* Maj'ee hedoo karap'aar h'yyb nesaa doo. ¹⁴ Karap'aar h'yyb nesaa doo né hē tii. Tak'ëp meuj n'aa näng doo heen n'aa ramoo bok. Jé pad'yyt hē badāk hahÿÿ bā hāj n'aa wahē n'aa wē rabahōm, hāj n'aa wahē n'aa sa warahén sii hē rabats'yyt hyb n'aa kaneb'ooh doo hēnh. P'op Hagā Do wē, ta karapee wē na-āāj hē rakaneboh paawā. P'op Hagā Do Sahōnh Hē Haj'ap Do h'yyb däng doo noo gó da ta ti kaneb'ooh doo bawāt.

¹⁵ Hahÿÿ da Jesus kyyh:

“Bē hyb n'aa matakā. ÿ ana da rah'yy kanapeet bā, hets'ëek doo ji ganada bā takajaa doo da. Ky n'aa kedëng da jé hyb n'aa matakēe doo. Ta ti hadoo doo hā dooh takado hōm bā ta saroor. Dooh da tanu mebyy bā, dooh ta si n'aa hē tawād ÿ an'oo bā doo hyb n'aa”, näng Jesus.†

¹⁶ Tii bā tamawooob hē hadoo doo karap'aar h'yyb

* **16:13** Tabanas'aa k'āāts gó naa hanyyh doo né tii. 13.11-15 hā takerii dāk ta ky n'aa. † **16:15** P'ooj ub, Jerusarēnh bā hasooh doo P'op Hagā Do tób n'aa hagā n'aa sa wahē n'aa awāt kawōōt doo da atsēm. Tii d' tawén d'oo tahag'āās hyb n'aa tób hagā n'aa ramatakā bā. Tawyyd bā tób hagā n'aa see hahÿÿh doo, rado hōm ta saroor, raju hōm, tii bā ramejūū bag hēnh tababaa j hōm hyb n'aa ta tób hēnh. Ti ky n'aa gó Jesus beh'ūūm tamatēeh doo baad ji gada doo ky n'aa hā.

nesaa do ran'oo bä hëej sa wahë n'aa rakataa hyb n'aa Eberew kyy me Ar-Magedõn ramaneëenh doo bä.

17 Tii bä setsi däg do äãs kä ahoog hyy kän ta hood gó hanäng do wë hä. Tii bä y maa napäh kyyh tak'ëp hadoo doo, maa eh do P'op Hagä Do tób n'aa hÿ pong jé hasooh doo bä naa, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa. Hahÿÿ da ta kyyh: "Gawatsig hõm kän sahõnh hë!", näng. 18 Tii bä kä, tak'ëp tabawyb kän, tak'ëp tadarung, et'oom. Tak'ëp né hë k'ääts katajus kän, k'ääts ganabëeh. Badäk hahÿÿ bä ajyy radu doo noo gó naa rababok doo, dooh noo gó ta ti hedoo pé tak'ëp k'ääts katajuus do bawät. Tak'ëp né hë badäk hahÿ hëej hä katajuus jé pad'yyt hë. 19 K'ääts nanäng panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do yt hë hanäng do ganabëeh tak'ëp katajuus do haj'aa. Ganabëeh do haj'aa ketyn padäg kän panang paa tan'oo bä. Tamawoob däg panang tahaj'aa ketyn bong doo. Sahõnh hë badäk hahÿÿ bä hanäng do sa panang bä hanäng do tób kag'ëed bëeh katajuus do haj'aa. Dooh P'op Hagä Do mabaan bä nesaa do panang ky n'aa etsëeh do Babirõn häd näng do babuuj ramoo bok do paah.

P'op Hagä Do mejüü rabeëek hyb n'aa ta hood gó hanäng do mahÿÿnh doo, tan'oo däk tak'ëp rabahoop takawajãän doo gó sa hä tarejãä doo, tahanäng pé tii. 20 Sahõnh hë tsyt dëeg akajar me hanäng doo, sahõnh hë waëë na-ääj hë bedo bong. 21 Naëng tak'ëp dagäp do pä hado däk do kajäg hyy kän badäk hahÿÿ bä habong do sa jó. 40 kiw bahãnh pä hadoo kejäk doo. Tii bä P'op Hagä Do raky n'aa was'ee kän tak'ëp rabahoop pä hadoo kajäk do an'oo bä do hyb n'aa.

17

ÿÿnh ky n'aa tabanas'aa ky n'aa daheeh hahÿÿh

1 Tii bä setsi hedoo do äãs, ta hood sa moo gó patsëë do paa sa see ana kän wë yÿ, tii b' taky hadoo hä yÿ: "B'ëep, y metëeh da a hä nyy da P'op Hagä Do rejãä da yÿnh hajök do sii heÿÿh do yb, hajõng tamii takëen hä hasooh doo.* 2 Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa rabahe'yÿh hadoo ta ti yÿnh hadoo do sii. Badäk hahÿÿ hä habong do rabaom kän do hadoo uwa s'ëëb mahÿÿnh do hä, yÿnh hadoo do sa hä taheno do hä. Baad nadoo do yÿnh hadoo do moo wät do h'yyb mahüüm kän",† näng ääs kyyh hä yÿ.

* 17:1 Panang Babirõn ramaneëenh do ky n'aa ti yÿnh hajök do sii heÿÿh do Jowãw hapäh doo. Panang babuuj P'op Hagä Do mak'yys doo, ta see hedoo do hyb n'aa jew'yyk do ky n'aa tii. Hajõng do tamii, hajõng badäk hahÿ hëej babuuj, panang buuj ky s'üüt doo. † 17:2 Sahõnh hë häj n'aa sa wahë n'aa raky dahé däk, ramoo boo däk nesaa do ta ti panang buuj sa hä metëeh doo. Séd rah'yyb hedo däk nesaa do hä, tahanäng pé tii.

³ Tii bā s'ëëh hadoo ÿ hapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bā. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kän tabanawäng hēnh. Ta tii bā ÿ hapäh ÿñh tabanas'aa häd hahiin pé do jó hasooh doo. Tabanas'aa hä takerii däk séd dó ta häd wób P'op Hagä Do h'yyb rejää doo. Setsi tabanas'aa nuuh. Ji moo sahõnh hē ta s'ään.

⁴ Jabaruut péh, häd hahiin pé ta mahang ÿñh saroor. K'ääts tég gabarëëh do s'ëëb, pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo, nu gabarëëh do perora häd näng do na-ääj hē ta hetsó tapadedëek doo. Ji eëek do hood n'aa k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb ta moo gó. Séd dó nesaa péh, hesus hadoo do ta gó ta wób sii tabahe'ÿñh do hyb n'aa. ⁵ Hahÿÿ da takerii däk ta maboer hā: “Babirõn, panang tak'ëp ky n'aa etsëëh do ÿñh. ÿñj hajök do sii he'ÿñh do sa ÿñ. Sahõnh hē tak'ëp nesaa do badäk hahÿÿ bā hanäng do du n'aa doo.” Tii d' né takerii däk ta maboer hā, tahanäng pé baad ji nahapäh doo. ⁶ Aoom ÿñh hadoo doo. Tawén oom, P'op Hagä Do karapee tsyt hē ta wē kasëew bong do sa majyyw, Jesus ky n'aa nerét do sa majyyw tadej'ëëp do teëg wät do hyb n'aa.

Tak'ëp ÿ hyb n'aa meuuj wät ÿñh hadoo do ÿ bahapäh bā. ⁷ Tii bā ääs ky hadoo hā ÿñ: “Hëd n'aa mahyb n'aa meuunh? Õm ÿ

maher'oot da ÿñh ky n'aa, nyy d' tahanäng péh. Õm ÿ maher'oot da na-ääj hē tabanas'aa setsi nuu näng doo, ji moo sahõnh hē s'ään näng do ÿñh jó jasooh do ky n'aa, nyy d' tahanäng péh.

⁸ Tabanas'aa mahapäh doo, pooj jé tabawäd wät paah. Da hē dooh tawäd bā. Ti hadoo né hē tak'ëp t'õp gadarong doo gó naa, tabanesaa hēnh naa taganyyh da tagawatsig hõm hyb n'aa kã. Badäk hahÿÿ bā habong doo, sa häd badäk hahÿ kapahuuj däk noo gó naa kanerih do edëb had'yyt do gadoo do heen n'aa hä, rahyb n'aa meuunh da tabanas'aa rabahapäh bā. Pooj jé tabawäd wät paah, da hē dooh tawäd bā. Ti awät né da hÿ jawén p'aa hēnh kã”, näng ääs kyyh.

⁹ Ti taky hadoo ënh: “Taw'ääts hē tak'ëp ji h'yy ganäng ta tii hā, ji bahapäh hyb n'aa nyy d' tahanäng péh. Setsi hedoo do ta nuuh, setsi waëe ÿñh jó jasooh doo.† Setsi ta nuuh, setsi bagã n'aa heen n'aa na-ääj hē. ¹⁰ Setsi hedoo do paa kã, ji moo séd me dooh booh. Setsi hedoo do sa see tabag'ääs da hē. Ta seeh, tagadëëg ub hadoo doo, dooh tana nä bā. Takajaa bā kã, tabag'ääs da kanahën d'os hē ub. ¹¹ Tabanas'aa pooj jé hawät do paah, da hē nawät nä doo, oito hado däk do bagã n'aa da tii, t'õp gadarong doo gó naa tabanyyh bā kã.

† 17:9 Ta wób sa hā, setsi bagã n'aa hajõng häj n'aa bag'ääs do ta ti setsi waëe. Ta wób sa hā Roma panang ky n'aa tii, setsi waëe häd tũ nu däk do jó Roma panang katamaa däk do hyb n'aa. Ta wób sa hā Jerusarënh ky n'aa.

Setsi bag'ããs do hadoo pé tii. Tagadëëg ub da P'op Hagä Do gawats'iik da tii", näng ta kyyh.

¹² Tii bä ahôm nä ta kyyh: "Ji moo sahõnh hẽ hedoo do ta s'ãän mahapäh doo, ji moo sahõnh hẽ häj n'aa wahë n'aa. Doo radu do nä bä rabag'ããs doo. Ti hadoo né hẽ, kanahën d'os hẽ ub rabag'ããs da tabanas'aa sii. ¹³ Séd rah'yyb hedoo da ji moo sahõnh hẽ hedoo doo. Ragadoo da tabanas'aa sa wahë n'aa tabahadoo hyb n'aa. Sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do ranoo da tabanas'aa hã. ¹⁴ B'éé T'aah wë da rakamaj'ii. Tii d' né paawä rabad'oo da, B'éé T'aah j'aa et'ëëk da sa hã, sa wahë n'aa heh'äät doo, hyb n'aa jewyk do sa wahë n'aa B'éé T'aah tabahadoo do hyb n'aa. Ta sii had'yyt hẽ da rababok ta wë tanaëëj bong doo, ta wë tatsyyd bong doo, ta hã h'yy kanerét doo", näng mä äãs kyyh.

¹⁵ Tii bä äãs ky hadoo ënh hã yÿ: "Hajõng tamii mahapäh do ta takëen hã yÿnh hajök do sii heÿÿh do hasooh doo, hajök do badäk hahÿÿ hã habong do tii. Sahõnh hẽ häj n'aa buuj, sahõnh hẽ sa kyyh her'oot do tii. ¹⁶ Tak'ëp da tabanas'aa, ji moo sahõnh hẽ hedoo do ta s'ãän, ji moo sahõnh hẽ hëëj sa wahë n'aa, rakawajãän da yÿnh hajök do sii heÿÿh do wë. Ramakyyys da. Rado hõm da sahõnh hẽ ta wë hanäng doo. Rak-

abo nyyh da ta saroor, ta si n'aa hẽ tabawät hyb n'aa. Rawëh da ta dab, raju jëng da tëëg hõo me. ¹⁷ Tii d' rawén d'oo da P'op Hagä Do an'oo däk do hyb n'aa sa h'yyb gó, takarën do ramoo bok hyb n'aa. Ti hyb n'aa né hẽ séd rah'yyb hedo padëëk, sa hejój, rahyb n'aa jew'yyk do rawén noo tabanas'aa hã. Tii d' rabad'oo da P'op Hagä Do ky däng do paa takaja däk bä kä. ¹⁸ Yÿnh pan'aa paa mahapäh doo, panang ky n'aa etsëeh do tii, badäk hahÿÿ bä hanäng do hëëj wahë n'aa hã mejüü doo", näng äãs kyyh.

18

Panang Babirõn häd näng do gawatsig hõm do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ta ti jawén y hapäh äãs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp tahyb n'aa jawyk. Tak'ëp tagabarëeh do hyb n'aa badäk hahÿÿ bä haw'ãäts hẽ ta bag däk.

² Tak'ëp hadoo doo me taky hadoo:

"Gawatsig kãn, gawatsig kãn panang tak'ëp ky n'aa etsëeh do paa Babirõn häd näng doo!

Karap'aar h'yyb nesaa do panang däg tii.

Ta tii bä sahõnh hẽ hedoo pé taw'ëed nesaa do ramoo boo däk sa maag.*

³ Babirõn wén gawatsig hõm,

* 18:2 Judah buuj sa hã ti anäng taw'ëed nesaa doo. Ji nawëh do tii.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh do
 hadoo,
 naëng oow mahÿÿnh do
 sahõnh hē badäk
 hahÿÿhã habong do sa
 hã tan'oo däk do hyb
 n'aa,
 tak'ëp baad nadoo do ramoo
 bok hyb n'aa ta sii,
 tak'ëp sa wë P'op Hagä Do
 kawajãän hanoo doo.
 Sahõnh hē häj n'aa sa wahë
 n'aa rabahe'ÿÿh hadoo
 ta ti ÿÿnh hadoo do sii.†
 Tak'ëp rama enä däk ajyy
 hes'ëëm doo,
 sahõnh hē sa h'yyb karën do
 panang buuj rabetsëë
 do hyb n'aa sa hã",
 näng.

4 Tii bã ÿ maa napäh kyyh
 see hÿ pong jé hana do hahÿÿ
 da ky hadoo doo:

“Karapé haa, bē beréd däg ta
 ti panang.
 Bē beréd däg, nesaa do ramoo
 bok do sa h'yyb hataa
 bē nahadoo hyb n'aa,
 sa hã ÿ rejãä do mahãnh bē
 kedëëb bong hyb n'aa.
 5 Tak'ëp tabahajõö däk nesaa
 do ramoo bok doo.
 P'op ji at'ëëg sëëk do hadoo,
 wë hã kaja däk do
 hadoo tii.
 Dooh P'op Hagä Do mabaan
 bã nesaa do ramoo bok
 doo.

6 Baad nadoo do ta wób hã
 ramoo bok do bē† moo
 boo Babirõn panang
 buuj hã.

Nesaa do panang buuj ramoo
 bok do bahãnh da bē
 an'oo bã ta hã baad
 nadoo doo.

Tak'ëp bē mekuuj reëëk do
 pan'aa, panang buuj ta
 wób sa hã ran'oo däk
 do bahãnh.

7 Sa hã hē rah'yy kasab'ee do
 paa pénh,

sa hã hē hajõng dajëër
 rah'ëënh do paa pénh
 bē an'oo bã kã rahoop hyb
 n'aa, rah'yy katón hyb
 n'aa.

Hahÿÿ da h'yy kasab'ee doo
 gó Babirõn panang
 buuj raky hadoo sa
 h'yyb gó:

‘Sa wahë n'aa ÿÿnh bag'ãäs do
 tyng n'aa jó hasooh do
 ër panang.

ÿÿnh patug tamaa wät do
 nado ër panang. Dooh
 ër h'yy ketón da', näng
 panang buuj sa kyyh.

8 Tii d' rah'yy kasab'ee do hyb
 n'aa,

séd noo gó né da baad nadoo
 do kajaa da sa wë:

Dajëb kajaa da sa wë, h'yy
 ketón da, as'aah da.

Tëëg hõö gó da panang baooj
 jëng.

Tii da tawén hadoo, tak'ëp
 tabahejoonh,

† 18:3 Hahÿÿ d' tahanäng pé ti ta sii raba'ÿÿh hadoo: Panang buuj rah'yyb mahûüm sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa, sa karapee sii hē, baad nadoo do P'op Hagä Do ganen'aak do ramoo bok hyb n'aa. Dawëë P'op Hagä Do mahãnh rababok ran'oo bã. † 18:6 Dooh baad ji hapëë bã jaa hã ta ti takamejüü. Ääs panang rejãä do hã apäh takamejüü. Ji moo sahõnh hē häj n'aa wahë n'aa sa ky n'aa 17.16 hã takerii däk do hã apäh takamejüü na-ãäj hē.

tak'ëp takabaj'aa do hyb n'aa
P'op Hagä Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
panang buuj ky n'aa
etyy doo”, näng mä h̄y
pong jé hana do kyyh.

⁹ Badäk hah̄ȳy b̄ä h̄äy n'aa
sa wahë n'aa ta sii rabahe'ȳȳh
do hadoo do paah, ta sii
hajõng dajëer rah'yy karën
do jawén rah'ëenh do paa
a'oot da panang haoj jëng
do tsyg rabahapäh b̄ä. A'oot
da, rah'yy ketón da ta hyb
n'aa. ¹⁰ Dawë h̄ä rababë hõm
da, panang buuj rahoop do
rajeÿym do hyb n'aa rahob
b̄ä. Hah̄ȳy da sa kyyh:

“Baad nado né h̄ë a wë kajaa
do panang ky n'aa et-
sëeh doo,

baad nado né h̄ë a wë ka-
jaa do Babirõn, panang
hejoonh doo,

séd noo gó õm P'op Hagä
Do rejää do kaja däk
do hyb n'aa!”, näk da
h̄äy n'aa wahë n'aa sa
kyyh.

¹¹ Ajyy hes'ëem do a'oot
da, rah'yy ketón da panang
hyb n'aa, dooh hets'ëë wät
pé do hyb n'aa sa wak'ääb
marakate yb gó ramena
doo. ¹² Dooh hets'ëë wät
pé k'ääts tæg gabarëeh
doo, k'ääts tæg hawak doo,
gabarëeh do perora häd
näng doo. Dooh hets'ëë wät
pé rino häd näng do s'ëeb
pään tak'ëp baad hadoo doo,
pään jabaruut péh, pään häd

hahiin doo, pään sawasaab
is do seda häd näng do s'ëeb,
sahõnh h̄ë hedoo pé b'aa
buu benyym doo, sahõnh h̄ë
hedoo pé ta hood erepääts
tæg s'ëeb ramoo bok doo,
b'aa ky n'aa gebah do s'ëeb,
k'ääts tæg hahiin do s'ëeb,
sapaar s'ëeb, pä mar-more
häd näng do s'ëeb na-ääj h̄ë.
¹³ Dooh hets'ëë wät pé sa
h̄ä b'aa kanera häd näng do
syyj, ji waa ty gamabuu,
buu benyym do ji hawuuk
doo, buu benyym do in-
sijëen häd näng doo, b'aa tæg
buu benyym do s'ëeb miir
häd näng doo, buu benyym
do see pé na-ääj h̄ë. Dooh
hets'ëë wät pé sa h̄ä uwa s'ëeb
mah̄ȳȳnh doo, joom ag oriib
syyj, tiriig ag, tiriig s'ëeb, booj
yb, b'éé, kawaaro, ta hood
kawaaro takyyk doo. Dooh
na-ääj h̄ë hets'ëë wät pé ajyy
ÿÿj sa karom pan'aa, ajyy
kaneb'ooh noo gó rameso
padëek do na-ääj h̄ë sa karom
pan'aa.

¹⁴ Tii b̄ä hah̄ȳy da da sa
kyyh panang h̄ä:

“Dooh wäd a wë tak'ëp ma-
gen'aak do paah.

Dooh wäd tak'ëp ky n'aa
gebah do a wë hanäng
do paah.

Dooh wäd gabarëeh do a wë
hanäng do paah.

Dooh takawyyd wäd b̄ä ta tii”,
näk da sa kyyh.

¹⁵ Ajyy wekâp do ta ti he-
doo do panang babuu h̄ä

hes'ëem do paah, tak'ëp ma enä padëek doo, dawë hã rababë hõm da, panang buuj rahoop do tak'ëp rajeÿÿm do hyb n'aa rahob bã. A'oot da, h'y y ket'oon da. ¹⁶ Hahÿÿ da da sa kyyh:

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa et-sëeh doo.

Pãän, rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo, pãän jabaruut péh, häd hahiin pé panang babuuj rapadedëek do paah.

K'ääts tæg gabarëeh doo, pä gabarëeh do ky n'aa gebah doo,

gabarëeh do perora häd näng do na-ãäj hë sa hetsó paah.

¹⁷ H'y y katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo, séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk hes'ëem do sa kyyh.

Dawë hã rababë hõm da marakate yb gó moo bok do sa wahë n'aa, ta gó habok doo, marakate yb gó moo bok doo, marakate yb gó men'aa do paa hã ta sãm gad'oo doo. ¹⁸ Hahÿÿ da da sa kyyh panang haoj jëng do tsyg rabahapäh bã: “Dooh hahÿ hadoo pé panang tak'ëp ky n'aa etsëeh pé”, nãk da. ¹⁹ K'ääts ooj rehaa da sa nuu hã.** A'oot da, h'y y ket'oon da. Hahÿÿ da da sa kyyh:

** 18:19 Rah'y y ketón do heen n'aa tii.

“Baad nado né hë a wë kajaa do panang ky n'aa et-sëeh doo.

Tak'ëp panang buuj rama enäh do hã marakate yb danäh rama enä padëek.

H'y y katón n'aa näng né hë panang hã kajaa doo,

séd noo gó gawatsig hõm do hyb n'aa tak'ëp hadoo do ta ma paah”, nãk sa kyyh.

²⁰ Taw'ääts hë bëë kä, hÿ pong jé habong do bë h'y y gadejah. Bëeh, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew bong doo, 12 hedoo do Jesus mejüü doo, Jesus ky n'aa rod hedoo do na-ãäj hë, taw'ääts hë bë h'y y gadejah, nesaa do hã P'op Hagä Do ky n'aa ety däk do hyb n'aa panang buuj, nesaa do bë hã ramoo bok do paa hyb n'aa.

²¹ Tii bã ääs tak'ëp kabaj'aa do see tado däk pä tak'ëp haeh doo, ti tadawäts kãn tame akajar me. Pä tadawëes bã taky hadoo:

“Tii bã né kä, tak'ëp baad nadoo doo me

tagawatsig kãn da panang ky n'aa etsëeh doo, Babirõn.

Dooh da rahapëë wäd bã hahÿ panang”, näng ääs kyyh.

²² Tii bã panang gawatsig hõm do hã ääs ky hadoo:

“Hÿ jawén dooh ji maa napäh
pé a mahang retën do
nahëeh,

ji gamehÿÿh do nahëeh,
jäm hejäm do sa kyyh.

Hÿ jawén dooh ji awyyd wät
pé da a mahang ramoo
bok do hä moo bok
doo.

Hÿ jawén dooh kawyyd wät
pé a mahang tiriig ag
kamawõõs doo,
tiriig s'ëeb moo bok doo.

²³ Hÿ jawén dooh ragataas pé
ta bag hahÿ panang bä.

Hÿ jawén dooh ji maa napëe
wäd bä aj'yy katëe do
pan'aa,

ÿÿnh katëe do pan'aa sa kyyh
a mahang.

Tii d' tawén hadoo, ky n'aa
ets'ëeh do hyb n'aa
paah,

hyb n'aa jewyk do hyb n'aa
paa badäk hahÿÿ bä a
panang bä hes'ëem do
paah.

Ramehëm doo me a babuuj
rawedii,

ta s'ee hënh rah'yyb mahüüm
do hyb n'aa sahõnh
hë badäk hahÿ hëej
babuuj.

²⁴ Babirõn panang bä
radej'ëep paa P'op
Hagä Do ky n'aa rod,

P'op Hagä Do wë kasëew bong
do na-ãnj hë.

Babirõn panang hyb n'aa
badäk hahÿ haw'ãäts
hë radej'ëep paa sa da
hadoo doo.

Ti hyb n'aa P'op Hagä Do wén
gawats'iik ta tii”, näng
mä ääs kyyh.

19

*P'op Hagä Do raj'aa etsë do
ky n'aa hahÿÿh*

¹ Ta ti jawén ÿ maa napäh
tak'ëp kanekan do hÿ pong jé
habong do sa kyyh. Hahÿÿ da
tak'ëp sa kyyh:

“Ër j'aa etsë P'op Hagä Doo!

Ti né hë ti ji hed'ëep doo.

Taw'ãäts hë P'op Hagä Do ër
h'yy kaha'eeh do tak-
abaj'aa.

Taw'ãäts hë sahõnh hë
tabag'ãäts.

² Baad had'op, heh'äät sahõnh
hë sa hä taky n'aa etyy
doo.

Ti hyb n'aa taw'ãäts hë ji j'aa
etsë P'op Hagä Doo.

Babirõn buuj, ÿÿnh hajök do
sii heÿÿh do hadoo do
ky n'aa etsëeh do

P'op Hagä Do ky n'aa ety däk
nesaa doo hënh.

Baad nado boo sahõnh
hë badäk hahÿÿ bä
habong do panang
buuj ran'oo bä.

ÿÿnh hajök do sii heÿÿh
do hadoo tii, aj'yy
tah'yyb tatuk do ta ÿÿm
tawadii hyb n'aa.

Sa h'yyb gó P'op Hagä Do
reréd hõm ran'oo bä,

daap hadoo do hä rah'yy
ka'eeh hyb n'aa.

Ta karapee radej'ëep do ma-
jyyw sãm P'op Hagä Do
abaaj kãn panang buuj
sa hä”, näk sa kyyh.

³ Tii bä p'aa hënh raky
hadoo:

“Ää j'aa etsë P'op Hagä Doo!

As'ëëg had'yyt hē panang
haoj jëng do tsyg.
Dooh tahëej bā rahoop doo”,
näk sa kyyh.

⁴Tii bā 24 wahë n'aa hedoo
doo, ji meheet pé kabaj'aa do
na-ãäj hē rabehyy b'ëëh P'op
Hagä Do pooj jé, tabag'ãäs do
tyng n'aa jó hasooh doo. Tii
b' raj'aa etsë ta hã. Hahÿÿ
da sa kyyh: “ÿÿ, tii d' né
hë. Taw'ãäts hë hajök do ra-
her'oot doo. P'op Hagä Do ër
j'aa etsë!”, näk sa kyyh.

⁵Tii bā, P'op Hagä Do
bag'ãäs do tyng n'aa bā naa
rë tanyy ky hadoo:

“Bëëh, sahõnh hē ta karapee
tak'ëp ta hã weh'ëëh
doo,
ky n'aa nets'äs doo, ky n'aa
etsëëh doo,
bë j'aa etsëë P'op Hagä Doo”,
näng her'oot do kyyh.

⁶Tii bā ÿ maa napäh
tak'ëp kanekan do sa kyyh.
Gawakaa p'op hana do ky
hadoo sa kyyh, et'oom do ky
hadoo. Hahÿÿ da sa kyyh:

“P'op Hagä Do Sahõnh Hë
Haj'ap Doo,
Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do
ër h'yy kaha'eeh do
sahõnh hã tabag'ãäs.

Ti hyb n'aa ër j'aa etsë ta hã!

⁷Taw'ãäts hë ër tsebë, ër h'yy
gadejah,
taw'ãäts hë ër j'aa etsë ta hã,
kaja däk do hyb n'aa B'éé
T'aah katëë doo kã.

Ta ÿÿm pan'aa gadaa däg kãn
ta patug kajaa raketëë
hyb n'aa.*

⁸Ta ÿÿm pan'aa hã takan'oo
däk ta saroor pãän
papuuj rino häd näng
do tak'ëp baad hadoo
do s'ëëb.

Baad hadoo do tsyt hë P'op
Hagä Do wë kasëew
bong do ramoo bok
doo,

baad hadoo do rababok doo,
tahanäng pé ti pãän
rino häd näng do s'ëëb
tak'ëp baad hadoo
doo”, näk sa kyyh.

⁹Tii bā ãäs ky hadoo hã
ÿÿ: “Merii hahÿÿh, ‘Ky n'aa
kedëng da B'éé T'aah katëë do
jäm n'aa hënh katsyid bong
doo.’ ” Tii b' ãäs ky hadoo nä:
“Ti né hë P'op Hagä Do kyyh
heh'äät doo”, näng ãäs kyyh.

¹⁰Tüü ÿ badëë jat tii bā
ãäs tsyym pa, ta hã ÿ j'aa
etsë hyb n'aa paawä. Tii b'
taky hadoo hã ÿÿ: “Dooh.
Tii d' madoo manäh. P'op
Hagä Do karom né ÿÿh, ta
karom mabahadoo doo da né
hë, a wakãän hedoo do Jesus
metëëh do hã h'yy kanerét do
ta karom rabahadoo doo da
na-ãäj hë. Taw'ãäts hë P'op
Hagä Do ti maj'aa etsëë. P'op
Hagä Do karom ÿÿh bë ne-
muun ÿ wén näng, jãäm hë
Jesus metëëh do tii, ër ta ky
n'aa rod hedoo doo, ta wób
hã maher'oot doo”, näng ãäs
kyyh.

* 19:7 Ket'ëë do ky n'aa gó rabeht'üüm Jesus hã h'yy ka'eeh do séd rah'yyb hedo
däk do ta hã ky n'aa. Ta ÿÿm pan'aa , ta hã h'yy ka'eeh doo.

Kawaaro hawak do jó hasooh do ky n'aa hahỹh

¹¹ Tii bā ŷ hapäh hỹ pong jé noo kasëets hõm doo. Pój ŷỹ jé ŷ hapäh kawaaro hawak doo. Taher'oot Do Ji Ky Daheeh Doo, Heh'äät Do na-ääj hē ta jó hasooh do häd. Baad ub taky n'aa etyy taky n'aa etyy doo. Dooh tesõõts hõm bā. Baad ub ti ta maji wē takamajii doo, dooh daap hē sa wē takamajē bā. ¹² Gabarëeh ta matym, tēeg hõõ hadoo. Hajõng ta nuu hā hatoonh do ta soog, tabag'ääs do heen n'aa. Ta hā takerii dāk ta häd. Dooh hapäh pé ta ti ta häd. Jääm hē ta daaj hē tabahapäh. ¹³ Majyyw ta saroor hā. P'op Hagä Do Kyyh ta häd seeh. ¹⁴ Hỹ pong jé warahén n'aa kawaaro hewak do jat'oonh do ta jawén rabana. Pään rino häd näng do s'ëeb tak'ëp baad hadoo doo, papuuj, sa saroor. ¹⁵ Ta noo gó naa sënjeer hehäm do ganyyh. Ta me taj'aa et'ëek sahõnh hē badäk hahỹh bā hanäng do häj n'aa babuuj. Tak'ëp tamejũ da sa hā, dooh tat'yyd mehĩn da ky nadah'eeh doo. Tatu me sapaar s'ëeb, tabag'ääs do heen n'aa me tabag'ääs da sa hā. Uwa ag ta hood gó ji getsi doo da ji tsyym me, P'op Hagä Do Sahõnh hē Haj'ap Do tak'ëp takawajään doo gó kawaaro jó hasooh do rejää da nesaa do moo bok doo. ¹⁶ Ta hatsē hā, ta hā hadäk doo, ta kóm hā na-ääj hē takerii dāk hahỹ ta häd seeh: "Sa Wahē N'aa Heh'äät Doo, Hyb N'aa Jew'yyk Do Sa Wahē

N'aa."

¹⁷⁻¹⁸ Tii b' ŷ bahapäh ääs see papỹj jó hageët doo. Tak'ëp hadoo doo me ta kyyh tanaëenh sahõnh hē taw'ëed dab hawēh doo, wē hā habong doo. Hahỹh da ta kyyh sa hā: "B'ëep dana bē bawēh hyb n'aa bē hā P'op Hagä Do anoo doo. Hāj n'aa sa wahē n'aa sa dab, warahén sa wahē n'aa sa dab, karejan do sa dab, kawaaro sa dab, kawaaro jó hat'oonh do paa sa dab bē tā da. Sahõnh hē badäk hahỹh bā habong do sa dab, kariw n'aa temah do sa dab, sa karom sa dab, ky n'aa etsëeh do sa dab, ky n'aa nets'äs do sa dab na-ääj hē da bē tā", näng ääs papỹj jó hageët do kyyh taw'ëed sa tā hawēh do hā.

¹⁹ Tii bā kā, ŷ hapäh tabanas'aa akajar me hanyyh do paah, hëej sa wahē n'aa sa warahén sii hē séd hā rakata padëek, kawaaro jó hasooh do wē, ta warahén daheeh sa wē rakaneb'ooh hyb n'aa paawä. ²⁰ Tii d' rakarēn né paawä, tabanas'aa kamaso dāk. Ta ky n'aa rod noo kanesa doo, meuj n'aa näng do moo wät do paa na-ääj hē takamaso dāk, tii bā, rabadëp nā bā, karaj'aa hadoo doo gó, tēeg hõõ gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëej kån. Meuj n'aa näng doo me ta ky n'aa rod noo kanesa do wedii paa tabanas'aa heen n'aa gad'oo doo, kabariih, tabanas'aa heen n'aa hyb n'aa jew'yyk doo. ²¹ Sahõnh hē sa kyyh has'ũüt do paah, kawaaro jó hasooh do neboh

bëeh ta sën-jeer me, ta noo gó naa ganyyh doo me. Sahõnh hẽ taw'ëed sa dab hawëh do noo nehõj padäg tak'ëp kanekan do hyb n'aa sa tä.

20

Miw hedoo do ta baab ky n'aa hahÿh

¹ Tii b' ÿ hapäh ääs see hÿ pong jé naa hahyng doo. Tak'ëp t'õp gadarong do tabanesaa do noo tæg ta moo gó. Haak sapuuw hadoo haeh do tatón ta moo gó. ²⁻³ Tii b' tamaso däk tabanas'aa dõm näng doo, aw'yy hadoo do pooj hawät do Dijab ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb. Tamaw'yyd däk haak sapuuw hadoo doo me, tii b' tak'ëp t'õp gadarong doo gó tadawäts hyy kån. Miw ta baab tabagëet. Tii b' ääs noo gatsëe däk, tanoo garib däk t'õp gadarong do tabanesaa do nooh, badäk hahÿ häj n'aa babuuj tawad'ii mahãnh miw hedoo do ta baab noo gó. Miw hedoo do ta baab jawén paa bä, takado nyyh dó da.

⁴ Tii bä ÿ hapäh rabag'ääs do tyng n'aa. Ta jó rabat'oohn tii, sa hä P'op Hagä Do an'oo däk do ta wób raky n'aa etyy hyb n'aa.* ÿ hapäh na-ääj hẽ baad hadoo do Jesus metëeh do ranerét do hyb n'aa, P'op Hagä Do kyyh ranerét do hyb n'aa ranu gehõg bong do sa h'yyb tym. Ta ti dooh paa rahyb n'aa jewyyg

bä tabanas'aa. Dooh paa rahyb n'aa jewyyg bä kabarii tabanas'aa heen n'aa. Dooh paa ragado bä tabanas'aa heen n'aa sa maboore hä, sa moo hä. Ta ti ragenä boo kån, tii b' Kristo sii rabag'ää kån miw ta baab noo gó. ⁵ Jääm pooj jé ji ganyyh do tii. Dejëp do wób dooh ragenä boo bä miw hedoo do ta baab noo gó. ⁶ Ky n'aa kedëng, tsyt hẽ P'op Hagä Do wë kasëew bong tii, jääm hẽ pooj jé ji ganyyh do noo gó gen'yyh doo. Ta ti hedoo doo, dooh da rahob bä banesaa hënh, pawóp nuu me däg radejëp do kamaneëenh doo.† P'op Hagä Do wë, Kristo wë na-ääj hẽ ramoo bok da, sa hä rahyb n'aa jew'yyk da. Kristo sii rabag'ääs da miw ta baab noo gó.

⁷ Miw hedoo do ta baab tabëej hõm jawén paa bä, Nesaa Do Yb kado nyyh dó tabagëet doo gó naa. ⁸ Ahõm da tii bä badäk hahÿy bä haw'ääts hẽ, sahõnh hẽ häj n'aa babuuj tawedii hyb n'aa. Séd hä da rakata padëek tan'oo bä, Gog, Magog ramaneëenh doo,‡ rakaneb'ooch hyb n'aa. Tak'ëp rakanekan da. K'ääts tæg akajar nabyy me hanäng do hawób né da. ⁹ Jé pad'yyt hẽ badäk hahÿy bä naa rabena da. P'op Hagä Do karapee panang, panang P'op Hagä Do kamahãn do ranu haw'õöd däk da, sa wë rakamajÿi hyb n'aa paawä.

* **20:4** Tahajaa na-ääj hẽ ji erii bä: "Ta wób rabag'ääs hyb n'aa." † **20:6** Taw'ääts hẽ 2.11 hä ji ner'oot ta ti ky n'aa. ‡ **20:8** Ta ti Gog, Magog ramaneëenh doo, Nesaa Do Yb karapee P'op Hagä Do wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahüüm n'aa tii, P'op Hagä Do karapee wë kaneb'ooch doo.

Tii bā h̄y pong jé naa tēēg hōō adēē hyng da sa jó. Sahōnh hē ragawatsig hōm da, aooj jēng da. ¹⁰ Tii bā, Dijab, hēēj babuuj wedii do paah, radawäts tu tame karaj'aa hadoo doo gó, saw'aak doš hahōng doo gó, tabanas'aa, ta ky n'aa rod noo kanesa do radewäts bēēnh do paa me. Ta tii bā rahob had'yyt hē. Dooh da tahēēj bā rahoop doo.

Dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa etyy do ky n'aa hahÿÿh

¹¹ Tii bā ÿ hapäh tabag'ääs do tyng n'aa haeh doo, hawak doo, ta jó hasooh do na-ääj hē. Ta jasooh do matym gó hanäng do paa badäk hahÿÿh, wē na-ääj hē bedo bong. ¹² Tii bā sahōnh hē dejēp do paah, ky n'aa ets'ēēh do paah, ky n'aa nets'äs do paa na-ääj hē P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa pooj jé rababē kän ÿ hapäh. Tii bā ma kahé bäh hā kasēēts däg kän ta hā ramoo bok do kerih doo. Ma kahé bäh, edēb had'yyt do gadoo do sa häd kerih do heen n'aa tagasēēts hōm na-ääj hē. Tii b' dejēp do paa P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ma kahé bäh hā takerii däk ramoo bok do paah. Ramoo bok do pénh raky n'aa kety däk. ¹³ Dejēp do paa akajar me pehäs do paah, dejēp doo, dejēp do rababong bā habong do na-ääj hē P'op Hagä Do ky n'aa ety däk. Ramoo bok do

pénh né hē sahōnh hē raky n'aa kety däk. ¹⁴ Tii bā dajēb gawatsig hōm. Ades häd näng doo, dejēp do rababong do gawatsig hōm na-ääj hē. P'op Hagä Do dawäts hōm ti ta me, karaj'aa hadoo doo gó, tēēg hōō hahōng doo gó. Akajar hahōng doo, pawóp nuu me däg dajēp do tii. ¹⁵ Ta tii bā radewäts bēēnh sahōnh hē sa häd kanerih do edēb had'yyt do gadoo do heen n'aa hā.

21

Jerusarēnh papuuj ky n'aa hahÿÿh

¹ Tii bā wē papuuj, hēēj papuuj ÿ bahapēē kän. Badäk hahÿÿ pooj jé hanäng do paah, wē pooj jé hanäng do paa bedo bong. Dooh boo akajar. ² Tii bā panang Jerusarēnh papuuj,* tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēēw däk do ÿ bahapäh hÿ pong jé naa hahyng doo, P'op Hagä Do bawät doo bā naa. Tak'ēp tabanäm, maruus katēē do pan'aa saroor tak'ēp hanäm do dadäk doo da, ta patug pan'aa tagadoo hyb n'aa hadoo. ³ Tii bā P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bā naa rē tanyy ky hadoo: “Hÿÿ kã, ajyy, ÿÿj rababok doo bā P'op Hagä Do panang. Sa mahang P'op Hagä Do bawät da. Ta karapee da tii. Sa sii né da P'op Hagä Do bawät. Ti né hē ti rah'yy kaha'eeh doo. ⁴ P'op Hagä Do awug hōm da sa ty nabēēh. Dooh wäd dajēb.

Š 20:10 Mäs kyy me ta ti saw'aak do ramaneēēnh enxofre. Tak'ēp mahÿÿnh do ta tsyg ji poo gó tajēē bā. Tak'ēp tabahōng, tak'ēp ta buu banesaa. * 21:2 P'op Hagä Do karapee sa panang tii.

Dooh dajëp do hyb n'aa h'yy katón wät péh, dooh wäd do hyb n'aa dajëb. Dooh ji aód wäd bä. Dooh ji ahob wäd bä. Tii d' tawén hadoo da, badoo wät do hyb n'aa pooj jé hanäng doo”, näng P'op Hagä Do bag'ääs do tyng n'aa bä naa ganyyh do kyyh. ⁵ Tii b' tabagä tyng n'aa jó hasooh do ky hadoo: “Sahõnh hë papuuj däk ÿ an'oo bä”, näng. Ti taky hadoo hã ÿÿ: “Merii sahõnh hë hahÿ õm ÿ maher'ood wät doo. Te hub né hë hahÿ ÿ her'oot doo, tahajaa ji ky dahé bä”, näng. ⁶ Tii b' taky hadoo ênh: “Sahõnh hë kaja däk. ÿ né hë Aw-Pah, ÿ né hë Omekah. ÿ né hë jããm hë pooj jé hawät doo, ÿ né hë tagadëëg ub hawät doo. Hoo kaanh do hadoo do hã ÿ anoo da tabeëek hyb n'aa naëng ji edëb had'yyt hë hanoo doo. Bag hënh ÿ banoo da ta tii. Dooh ta sãm ÿ gahëen bä. ⁷ Jé nesaa do hã j'aa ketsë do paa hã ÿ anoo da sahõnh hë hahÿ papuuj ÿ pehuuj wät doo. ÿ da P'op Hagä Do rah'yy kaha'eeh doo. Karapé haa d' tii. ⁸ Tii d' nado hëp ÿ n'aa rahoop do je'ÿÿm do hyb n'aa ÿ rahyb n'aa eréd hõm do sa hã, Jesus hã h'yy kanae bong do sa hã, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do sa hã, sa da hadoo do dahej'ëep do sa hã, sa ÿÿm sa patug nadoo do sii he'ÿÿh do sa hã, mehëm do sa hã, kabarii hã h'yy ka'eeh do sa hã, daap men'yyh do sa hã na-ääj hë. Karaj'aa hadoo doo gó, tëëg hõõ hadoo doo

gó, saw'aak do hahõng doo gó radewäts bëenh da tii. Pawóp nuu me däg dajëp do tii”, näng hã ÿÿ P'op Hagä Doo.

⁹ Tii bä setsi hedoo do ääs, setsi baad nadoo do badäk hahÿÿ bä habong do ahoop do man'aa do paa see ana kãn wë ÿÿ, ti hã ÿ taky hadoo: “B'ëëp. Maruus hadoo doo, B'éé T'aah ÿÿm pan'aa hadoo do ÿ metëëh da a hã”, näng ta kyyh. ¹⁰ Tii bä s'ëëh hadoo ÿ bahapäh P'op Hagä Do Sahee an'oo bä. Säh ÿ hadoo doo gó ääs ÿ tamahüüm kãn waëë aeh do p'op nu däk doo hënh. Ta tii bä Jerusarënh papuuj, tsyt hë P'op Hagä Do wë kasëew däk do panang, hÿ pong jé, P'op Hagä Do bawät bä naa hahyng do tametëëh hã ÿÿ. ¹¹ Panang gabar'ëëng däk P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh do an'oo bä. Pä tak'ëp ky n'aa gebah do gabarëëh do hadoo tagabar'ëëng. Pä gabarëëh do jas-peh häd näng do ty gahiin do hadoo, hapees do hadoo. Tak'ëp ty ganäm pä tég hawak do hadoo. ¹² Panang w'oo hã ta hadë tak'ëp p'op nu däk doo. ¹² ta nooh. Sét ta noo ken'yyh do hã ääs see bagëët. Sét ken'yyh ta noo hã takerii däk ¹² hedoo do Isaraéw taah sa panaa du n'aa do sa häd. ¹³ Papÿÿj hana hënh tamawoob hë ta nooh. Papÿÿj hahyng hënh tamawoob hë. Ta karawaa me tamawoob hë, ta karawaa see me tamawoob hë ta nooh. ¹⁴ ¹² pä ta hadë hejój n'aa. Sét ken'yyh do hã takerii däk ¹² hedoo do B'éé T'aah mejüü

do sa häd. Sét ken'yyh pä hä takerih sét hē häd.

¹⁵ Ääs si ŷ her'oot do atón ji metyy do nahëë k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb ji tatu hadoo doo. Ta me tametyy panang ta madawëët doo, ta gagod, panang nooh, panang hadë. ¹⁶ Séd pénh panang ta madawëët doo, ta gagod. Tii b' ji metyy do nahëë me panang ääs etyn hõm. 2,200 kirõõm ta madawëët doo. Ti pénh ta gagod, ti pénh tanu däk doo. ¹⁷ Tii bä ääs ety hõm ta hadë n'aa. Ta hadë hebaan doo, ⁶⁵ meet. Ji metyy do pénh né hē ti ääs metyy doo. ¹⁸ Pä gabarëëh do jas-peh häd näng do s'ëëb panang hadë. Tak'ëp baad hadoo do k'ääts tég gabarëëh do s'ëëb me panang katamaa däk. Ty ganäm, paras-ko hadoo. ¹⁹ 12 hedoo do pä, ta hadë mejój n'aa hä sahõnh hē hedoo pé pä gabarëëh do ky n'aa gebah doo. Pä gabarëëh do jas-peh häd näng do pä ta hadë hejój n'aa see hä.† Pä gabarëëh do sapiro häd näng do ta see hä.‡ Pä gabarëëh do agata häd näng do ta see hä.§ Pä gabarëëh do emerad häd näng do ta see hä.** ²⁰ Pä gabarëëh do onis häd näng do pä ta hadë hejój

n'aa see hä.†† Pä gabarëëh do rubi häd näng do ta see hä.‡‡ Pä gabarëëh do kirisorit häd näng do ta see hä.§§ Pä gabarëëh do beriwo häd näng do ta see hä.*** Pä gabarëëh do topasijo häd näng do ta see hä.††† Pä gabarëëh do kirisop häd näng do ta see hä.‡‡‡ Pä gabarëëh do jasïn-to häd näng do ta see hä.¶¶¶ Pä gabarëëh do ametis häd näng do tagadëëg ub pä ta hadë hejój n'aa hä.* ²¹ Gabarëëh do perora häd näng do s'ëëb 12 hedoo do panang hadë noo hä ji bejeng doo bä. Sét hē perora ken'yyh sét ta noo pan'aa.† K'ääts tég tak'ëp baad hadoo do s'ëëb ta tyw n'aa panang hoo gad'oo bä tabës doo. Ty ganäm paras-ko hadoo.

²² Ta ti panang bä dooh ŷ hapëë bä tób P'op Hagä Do rahyb n'aa esee do tób n'aa. Dooh hyb n'aa péh, P'op Hagä Do Sahõnh Hē Haj'ap Doo, B'éé T'aah na-ääj hē panang bä né hē rababok do hyb n'aa. ²³ Ta ti panang bä, dooh hyb n'aa pé papÿÿj bag, kamarab bag, tabawag had'yyt hē do hyb n'aa P'op Hagä Do bag tak'ëp gabarëëh do an'oo bä. B'éé T'aah na-ääj hē panang bag hadoo. ²⁴ Panang bag

† **21:19** Häd pëeh ty gadoo ta ti jas-peh . † **21:19** Häd ty gabajaruut ti sapiro .
 . § **21:19** Hahiin, rii näng ti agata . ** **21:19** Hapëëh ty gadoo ta ti emerad
 . †† **21:20** Häd hasënh ty gadoo ta ti onis . †† **21:20** Häd hahiin ta ti rubi
 . §§ **21:20** Hapees ty gadoo ta ti kirisorit . *** **21:20** Hapees ty gadoo ta ti
 beriwo . ††† **21:20** Kata ty gadoo ta ti topasijo . ††† **21:20** Jawaraah tyb ty
 gadoo ta ti kirisop . ¶¶¶ **21:20** Kata häd hiin do hadoo ta ti jasïn-to . * **21:20**

Säänh tyb hadoo ta ti ametis . † **21:21** Nu nad'ëed its perora häd näng do badäk
 behõh hä ji arunt doo. Tak'ën tanu eh behõ perora

gó sahõnh hē hēej babuuj† rababok da. Sahõnh hē hēej sa wahē n'aa, Jesus hā h'yy kae dāk doo, panang hēnh ramena da rakaweh'ēeh doo, ta tii bā rabajēē p'ēē bā, P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rakawehēē dāk hyb n'aa kā. ²⁵ Doo da ranoo gatsēē bā panang. Doo hyb n'aa péh. Adēb bā had'yyt hē ta tii bā. Doo wād atsēm. ²⁶ Sahõnh hē hēej babuuj rabajēē p'ēē da panang hēnh P'op Hagā Do raj'aa etsē hyb n'aa, ta hā raweh'ēeh hyb n'aa. ²⁷ Doo nesaa pé t'ii hēnh hajēē pēē péh. Doo da rajēē pā bā ta tii bā kabarii hā h'yy ka'eeh do paah, P'op Hagā Do wad'ii do paah. Jāām hē hajēē p'ēē da ta tii bā B'éé T'aah wē hanāng do edēb had'yyt do gadoo do sa hād heen n'aa hā sa hād kerih doo.

22

Tamii edēb had'yyt hē hanoo do ky n'aa hahȳȳh

¹ Tii bā kā, tamii awād had'yyt hē do naēng hanoo do āās metā wād kån hā ȳȳ. Paras-ko s'ēēb hadoo, tak'ēp ty ganām pā tēg hawak do hadoo tamii. P'op Hagā Doo, B'éé T'aah daheeh sa bagā tyng n'aa bā naa taganyyh. ² Ta tyw n'aa panang hōō bā tabēs do hoo gad'oo bā tamii mahyng. Ta nabyy me, ta nabyy see me na-āāj

hē tabahāng joom ji hed'ēep doo. Kamarab hē had'yyt hē ti rabeaak. 12 nuu me sét ta baab ken'yyh rabeaak. Doo hēej haw'āāts hē babuj n'aa rahob wād bā nahēeh, baad had'yyt hē rababok tan'oo bā ta ti joom g'aad. ³ Ta tii bā dooh ky n'aa kawasee do tanyy wād bā. Tii d' tawén hadoo da, panang bā né hē P'op Hagā Doo, B'éé T'aah rabag'āās do tyng n'aa batooj kån do hyb n'aa. P'op Hagā Do karapee, panang buuj, rahyb n'aa jew'yyk da ta hā. ⁴ Rahapāh da P'op Hagā Do mamets. Sa maboore hā takerii dāk da ta hād. ⁵ Doo wād da atsēm. Doo hyb n'aa wāt pé sa bag, dooh hyb n'aa wāt pé papȳȳj bag. P'op Hagā Do ti sa bag. Ta karapee rabagāā had'yyt da. ⁶ Tii bā āās ky hadoo hā ȳȳ: “Te hub né hē sahõnh hē mahapāh doo, mamaa napāh doo, tahajaa ji ky dahé bā. Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagā Doo, ta ky n'aa rod h'yyb mahūūm do tamejō wāt ta āās, nanyw hē hawāt do ta karom sa hā tametēeh hyb n'aa”, nāng āās kyyh hā ȳȳ.

⁷ Tii bā Jesus ky hadoo: “Bē hyb n'aa matakā da! Nanyw hē da ȳ matēeh. Ky n'aa kedēng da, ta jawén hawāt do ky n'aa hahȳȳ hā kerih do ky daheeh doo”, nāng.

⁸ Ȳ Jowāw, ȳ né hē ti sahõnh

† **21:24** Jesus hā h'yy kae dāk do ti ta tii. Jesus hā h'yy kana'eeh do paa p'ooj ub radewāts bēēnh akajar hahõng doo me. **21:26** Tahajaa na-āāj hē ji erii bā hahȳȳ da: “Panang hēnh ramajēeh da badāk hahȳ hēej babuuj sa ma ky n'aa gebah doo, rakaweh'ēeh hanoo doo, P'op Hagā Do hā takan'oo dāk hyb n'aa kā, P'op Hagā Do kawehēē dāk hyb n'aa kā.”

hē hahỹ maa napäh doo. Ỹ né hē ti sahõnh hē hahỹ hapäh doo. Sahõnh hē ta ti ỹ maa napäh jawén paa bä, ỹ bahapäh do jawén paa bä, ỹ badëë jat tũũ ääs sahõnh hē ta ti hã ỹ metëëh do tsyym pa, ta hã ỹ j'aa etsë hyb n'aa paawä. ⁹ Tii b' taky hadoo: "Doo. Tii d' madoo manäh. P'op Hagä Do karom né ỹyh, ta karom mabahadoo doo da né hē, a wakään hedoo do Jesus ky n'aa rod ta karom rabahadoo doo da, sahõnh hē hahỹ kerih do ky dah'eeh do ta karom rabahadoo doo da na-ääj hē. P'op Hagä Do ti maj'aa etsëi!", näng ta kyyh.

¹⁰ Tii bä taky hadoo ënh hã ỹy: "Majejën manä ta jawén hawät do ky n'aa hahỹ hã ma kahé bäh hã kerii däk doo, edaa däk do hyb n'aa kerii däk do kajaa. ¹¹ Edaa däk do hyb n'aa ta ti kajaa doo, na mabok nesaa doo gó nesaa do moo heb'ook doo, rakanarën bä rah'yy kawana-reem bä. Na ji h'yyb hasuts däk do hadoo hanoo doo gó rababok nä hỹ jawén sa h'yyb hasus do hadoo do hã rakanarën bä rah'yy kawanareem bä. Tii d' nado baad hadoo do moo bok doo. Taw'ääts hē baad hadoo do ramoo boo had'yyt hē. Ti hadoo ënh tsyt hē P'op Hagä Do wë habok doo. Taw'ääts hē tii da né hē rababoo had'yyt hē", näng ääs kyyh.

¹² Ti Jesus ky hadoo: "Bë hyb n'aa matakä da! Nayyw hē da ỹ kajaa. Ỹ kajaa bä kä ỹ manaa da sahõnh hē ta sãm. Ramoo bok do pénh da ỹ banoo sahõnh hē sa hã ta sãm. ¹³ Ỹ né hē Aw-Pah, ỹ né hē Omekah. Ỹ né hē jããm hē pooj jé hawät doo, ỹ né hē tagadëëg ub hawät doo. Ỹ né hē sahõnh hē du doo doo, ỹ né hē sahõnh hē gawats'iik doo. ¹⁴ Ky n'aa kedëng da sa saroor rahetsyyd wät doo.* Sa hã takan'oo däk panang Jerusarënh papuuj gó rabajëë p'ëë hyb n'aa. Sa hã takan'oo däk joom ji hed'ëep do ag rabepóh hyb n'aa. ¹⁵ Ajyy ỹyj awaar nesaa do hedo padëëk doo, mehëm doo, sa ỹym sa patug nadoo do sii ha'ỹyh doo, sa da hadoo do dahej'ëep doo, kabarii hã h'yy ka'eeh doo, te hub nadoo do gen'aak do na-ääj hē, dooh rahaja bä rajëë pä bä ta tii bä.†

¹⁶ "Ỹ Jesus, ỹ mejõ däk ääs karom ỹ seeh, hã ỹ h'yy ka'eeh do hã sahõnh hē hahỹ tamaher'oot hyb n'aa. Ỹ né hē ta ti Dawi panaa Dawi hã P'op Hagä Do ky däng do paah. Watom tak'ëp gabarëëh do hadoo ỹyh",‡ näng Jesus kyyh.

¹⁷ P'op Hagä Do Sahee, B'éé T'aah ỹym pan'aa§ na-ääj hē ky hadoo Jesus hã: "B'ëëp ahyyh!", nãk sa kyyh.

* **22:14** Ji saroor ji hetsyyd wät do ky n'aa gó tabeh'üüm ji h'yyb tym ky n'aa. Baad hado däk ji h'yyb, Jesus ji hyb n'aa dajëp do hyb n'aa. † **22:15** Tabanesaa hënh, akajar hahõng doo bä radewäts bëënh tii. ‡ **22:16** Watom tapaj'ëë bä bawag däk do heen n'aa hadoo Jesus, papuuj P'op Hagä Do moo wät do kajaa do tametëëh do hyb n'aa. § **22:17** Ta hã h'yy ka'eeh do tii.

Taw'ãäts hē hahỹ maa new'ëë do ti na-ãäj hē raky hadoo: “B'ëëp ahyyh!” Jé hoo kaanh do hadoo doo, jé karēn doo, taw'ãäts hē tabana Jesus wē, tagadoo hyb n'aa naēng ji edēb had'yyt hē hanoo doo, bag hēnh kan'oo dāk doo.

¹⁸ Tak'ëp péj ŷ maher'oot ta jawén hawät do ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerih do maa napäh do hã. Hahỹ da bë ŷ maher'oot: Hahỹ kerii dāk do bahñnh herih pé ta hã, ta ti hedoo do hã P'op Hagä Do anoo da baad nadoo do ta ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerii dāk doo, ta bahñnh ji erii bä. ¹⁹ Ta jawén hawät do ky n'aa, hahỹ ma kahé bäh hã kerih do ta ky n'aa wób hado hõm péh, ta ti hadoo do hã

doo P'op Hagä Do an'oo wäd bä panang tsyt hē kasëew dāk doo hēnh tajëë suun bä, ta ky n'aa hahỹ hã kerih doo. Doo tan'oo wäd bä joom ji hedëp do ag tepoo bä, ta ky n'aa hahỹ ma kahé bäh hã kerih doo.

²⁰ Hahỹ da Jesus, hahỹ hã bë tamaher'oot do kyyh: “Nayyw hē da ŷ bahyng ŷ matëeh doo. Né hup ŷ né hē”, näng.

“ŷŷ. Tii d' né hē. Taw'ãäts hē. B'ëëp ahyy Jesus, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, näng ŷ ta hã.

²¹ ŷ karēn Jesus Hyb N'aa Jawyk Do ky enyym P'op Hagä Do karapee sa wē. Tii d' né hē taw'ãäts hē. Jããm hē kä.